
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMAN. ROMA
8
18 — L
5

DE DIVINAE PIETATIS VINCVLIS,

Quibus quilibet vitæ ſtatus Deo arctiùs coniungitur.

Sacramentis, ſcilicet in genere, Baptiſmo, Confirmatione, Euchariſtia, Sacrificio Miſſæ, Præcepto audiendi Miſſam, Pœnitentia, Extrema Vnctione, Purgatorio, Suffragijs, Indulgentijs, Iubilæo, & Anno Sancto, Ordine, Oratione vocali, Horis Canonicis, Deuotione, Beneficijs, Penſione, Spolio bonorum Beneficiariorum, Sponſalibus, Matrimonio, &c. Donationibus inter Virum, & Vxorem, Arrhis, Diſpenſationibus, Diuortio, &c.

VNIVERSALES TRACTATVS.

Ex Sacris Concilijs, & Canonibus iuxta antiquorum, & recentiorum Theologorum intellectum diligenti diſcuſsione elaborati, ac declarati.

AVCTORE R.P.F. STEPHANO A S. GREGORIO DE NEAPOLI,
Theolog. Ord. Erem. Diſcalceatorum S. Auguſtini Congreg. Italiæ.

Quibus Sacra Theologia ſtudioſis, Confeſſarijs, Iudicibus vtriuſque Fori, ac cæteris Chriſti fidelibus in ijs præcipuè, quæ ad Diuinum cultum, & Chriſtianam Pietatem ſpectant, conſulitur.

Bononiæ, Ex Typographia Zeneriana. MDCXLV.

SVPERIORVM PERMISSV.

SERENISS. PRINCIPI
FERDINANDO
SECVNDO
ETRVRIÆ MAGNO DVCI, &c.

Carolus Zenerus Typographus Gloriam, & Felicitatem.

IBI venerabundum occurrit, Serenissime Magne Dux, Opus hoc de Diuinæ Pietatis Vinculis, complectens præcipua Christianæ vitæ erudimenta. Nusquam ambigendum, an Tuo Regio Nomine inscribendum. Tibi enim tradidit Diuinæ Prouidētiæ infallibilis dispositio quæcumque, ad Pietatem verè extollendam, animis Principum insident. Opportunior incideret sermo de tuis inclytis Natalibus, quæ tot Summorum Pontificum supremis oneribus decorata, Ecclesiasticæ dignitatis firmamenta Mediceæ soboli peculiariter commissa iecerunt. Recensere fas esset Auorum tuorum præclarissimos labores, qui cursitantia Thracum nauigia toties sanguinolentis victorijs disiecta, & submersa triumpharunt, vt Fidei pelagus tutè Petri nauiculæ pateret. Aræ Deo erectæ, Templa verè Regio sumptu extructa, tot sunt Mediceorum præconiá, marmoribus innixa, quæ durabilem tuo Nomini parant æternitatem. At Maiorum Imagines tuæ gloriæ luminibus offunduntur, & fumosæ Ve-

tustorum tabellæ magis ad recentiores tuorum operum memorias delitescunt. Testis fuit Roma, quot Virtutum præsagijs niterent tuæ adolescētiæ primordia, quanta morum suauitate, & prudentia, cum Capitolij limina inuisenda censuisti, vt trophæa maturioribus annis à te comparanda prænosceret. Suspexit Germania, admiratus est Hadria, licet præclarissima Politiæ theatra, tuā ingenij solertiam, & grauitatem, vnde sibi ipsis securæ felicitatis complementa tuo imperio subditi meditabantur. Verum numquam abest à tuo ore, à tuo intellectu, à tuis operibus Pietas; Vnde communi linguarum, & cordium consensu Pius Etruriæ Moderator appellaris. Quam benè igitur tuæ Celsitudini obueniunt hęc doctissima Pietatis Diuinæ Vincula meis typis exarata. Humilitatis meæ cogitatio à proposito deterrebat, at non minus congruentia Operis, quam Authoris fama impulerunt, vt vota mei obsequij libens proferrem Ferdinando Magno illi Duci, cuius animi excelsa facinora vbique Pietatis Vinculis connectuntur, & cuius annis à Diuina Pietate largiora munificentiæ dona inextricabili vinculo alligata obsequentissimè deprecor. Vale.

Bononiæ die 25. Februarij 1645.

AMI-

AMICE LECTOR.

T si discordes humano intellectui semper in nitidissima luce cæcutienti, visæ sunt Iustitia, & Pietas, ex vno tamen, & eodem fonte fluxisse, non dubium ijs, qui diuina rimantur, imò præstito iureiurando confœderatæ ab ipsis terrarum orbis incunabulis semper apparuerunt. Hinc factum est; vt si diuina pietas aliquem muneribus cumulet, hæc, vt plurimum velut meridiem laboris, & coronam iustitiæ reddi velit. Et si iustitia aliquem puniat, citra condignum pœnas infligit, vt miserans quodammodo iustitia dignoscatur, quæ cum ita sint, mirari non debes, post primum de iustitia fœtum; Secundum de maximis misericordiæ diuinæ fontibus partum illicò prodire; neque fas est ea separare, quæ ab omnipotenti manu etiam hic in terris iuncta fuere. Labitur enim humana infirmitas, & per deuias iustitiæ vias sordido peccatorum cœno fœdatur. Vnde ni ad lauacra æternæ pietatis accurrat præceps in Tartareum Chaos ruit, vbi aduerte obsecro exuberantem benignitatem, etiam iustitiæ faciem præseferrentem, Hæc eadem, quæ summa nostra egestas auido cursu appetere debuisset, ne cuiquam ob sui torporem desint, sub præceptis benignissima Mater Ecclesia sui sponsi sequuta vestigia, mandat; Ita tamen, vt dum gladium arripere videtur, virentes olearum ramos pacis, ac fœderis aperta porrigat indicia, quapropter ea te suscepturum fronte, Amice Lector non ambigo hos, qualescunque sint, labores, quam priores, cum ea, quæ dulces præseferunt fructus, gratiora esse consueuerint Naturæ. Etsi vulnera, quæ læsa iustitia infligit tibi placuere, Medicamina, quæ suo conficit oleo pietas, non iniucunda tibi spero futura. Cũ præcipuè in hoc elaborauerim, vt non modo, quæ à recentioribus prolata sunt in medium afferre, verum etiam, vt à Sanctis Patribus, Sacrorum Conciliorum arcanis, & Summorum Pontificum Diplomatibus veritatis fundamenta eruta, vt ab illa inaccessibili luce promanata, operi huic insererem, quo iucundior appareret structura. Dum mira Spiritus Sancti arte factum esse cernitur, vt semper eadem veritas firma, ac stabili iunctura tàm in priscis, quàm in præsentibus Doctoribus ad cælestia assurgat. Excipe ergo læta fronte munus exiguum in te, maximum in affectu, & si quid in eo, quod tuæ menti consonum non videatur, reperies, meæ adscribe imbecillitati. Si quid verò tibi vtile, ac iucundum occurrerit. Omnipotenti refer bonorum omnium largitori, & pro me etiam ipsum precare, quo laborum finem, quem intendo, tandem ipso miserante assequar. Vale.

Nos Fr. Io: Hieronymus à Spiritu Sancto Vicarius Generalis Ord. Discalceatorum S. Augustini Congregationis Italiæ.

CVm vniuersales Tractatus de Diuinæ Pietatis Vinculis, &c. *Auctore R. P. Stephano à S. Gregorio nostra Congregationis Theologo, duo Patres, videlicet, Reu. P. Simeon ab Assumptione, & Pater Benedictus à S. Iacobo eiusdem Congregationis Sacra Theologia professores, quibus id commissum fuerit, recognouerint, & in lucem edi posse probauerint, facultatem concedimus, vt Typis mandentur, si ita ijs, ad quos pertinet, videbitur. In quorum fidem has litteras manus nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Roma die* 30. *Iunij* 1644.

Fr. Io: Hieronymus à Spiritu Sancto Vicarius Generalis.

Fr. Bernardus à S. Augustino Prosecretarius,

Approbatio R. P. Simeonis ab Assumptione, Prioris Conuentus S. Ioseph Ciuitatis Ferrariæ, Ordinis Discalceatorum S. Augustini Congregationis Italiæ, ac Sacræ Theologiæ professoris.

IVxtà *commissionem Adm. Reu. P. Ioseph à Matre Dei, Vicarij Generalis nostra Congregationis, recognoui vniuersales Tractatus de* Diuinæ Pietatis Vinculis, &c. *Auctore Reu. P. Stephano à S. Gregorio eiusdem Congregationis Discalceatorum Sacra Theologia professore, quos cum nullius offensionis obnoxios, sed potius communi vtilitati paratos, salubriterque expeditos, & maximè Sancta Fidei consonos reperérim, prælo dignissimos reputo. In quorum fidem propria manu subscripsi die* 14. *Ianuarij* 1644.

Ego Fr. Simeon ab Assumptione Prior fidem facio, vt supra manu propria.

Approbatio R. P. Benedicti à S. Iacobo, Ordinis Discalceatorum S. Augustini Congregationis Italiæ, Sacræ Theologiæ professoris.

EX *mandato Adm. Reu. P. Ioseph à Matre Dei, Vicarij Generalis Congregationis nostra Discalceatorum S. Augustini Italia, attentè perlegi vniuersales Tractatus de* Diuinæ Pietatis Vinculis, &c. *In quibus omnia Sacrorum Canonum regulis, & probatissimorum Theologorum doctrina consona, eruditè, ac optimo stilo exarata esse testor. In quorum fidem manu propria subscripsi. Ferraria die* 14. *Ianuarij* 1644.

Ego Fr. Benedictus à S. Iacobo fidem facio, vt supra manu propria.

Ego

EGo infrascriptus Metropol. Bonon. Pœnitentiarius, Eminentiss. & Reuerendiss. D. D. Principis Card. Columnæ Archiepiscopi Theologus, & pro ipso librorum Censor, recognoui Tractatum hunc Adm. R. P. Fr. Stephani à S. Gregorio de Diuinæ Pietatis Vinculis, &c. *Nihilque in eo regulis S. Trid. Concil. dissonum animaduertens, eumdem dignissimum censeo, qui præli beneficio perpetuæ comendationis consignatus euulgetur. Datum in Collegio nostro Pœnitentiariæ die* 12. *Iulij* 1644.

D. Ludouicus Modronus Cler. Reg. S. Pauli.

EGo Fr. Dominicus de Manfredis, Conuentus Sanctæ Mariæ Gratiarum Bononiæ Doctor Collegiatus, Sanctissimæ Inquisitionis Consultor, ac Librorum Censor pro Reuerendissimo P. Inquisitore; accuratè perlegi Librum hunc ab Adm. Reu. P. Stephani à S. Gregorio editum; qui inscribitur de Diuinæ Pietatis Vinculis, &c. *In eo, quod Fide Catholicæ bonisue moribus aduersetur, nihil reperi; imò omnibus fore perutilem censeo.*

Imprimatur

Fr. Io: Vincentius Paulinus de Garexio Sacræ Theologiæ Magister, Sanctiss. Inquisitionis Bononiæ Vic. Gen.

INDEX MATERIARVM, ET CAPITVM,

Quæ in hoc opere continentur.

De

INDEX.

De Sacramento Pœnitentiæ.

De Contritione, & Attritione.

De Contritione secunda parte Sacramenti Pœnitentiæ.

De Satisfactione.

De Sacramento Extremæ Vnctionis.

De Purgatorio.

De Suffragijs.

De Indulgentijs.

De Iubilæo.

De Sacramento Ordinis.

De

INDEX.

De

INDEX.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Quid sit Sacramentum, & An in Sacramentis dentur determinatæ Res, & Verba. Cap. I.

1 *Sacramentum dupliciter potest considerari, sed hic accipitur prout est signum gratiæ operandæ in hominem.*

2 *Sacramentum est inuisibilis gratiæ, visibile signũ homines aliquo modo sanctificans, & id fuit in veteri testamento varijs figuris præsignatum.*

3 *Sacramenti definitio conuenit vniuocè omnibus Sacramentis nouæ, & veteris legis, licet nouæ, specie differant ab illis veteris legis.*

4 *Sacrificia, & figuræ veteris legis non sunt Sacramenta, nec similiter consecrationes, &c. cum non sint signa gratiæ sanctificantis; sed tantum rerum sacrarum.*

5 *Sacramentum tria debet significare, nempè causam nostræ sanctificationis, formam sanctificationis, & vltimum finem, scilicet, vitam æternam.*

6 *Sacramentorum nouæ legis, & veteris, tres sunt differentiæ accidentales.*

7 *Sacramenta nouæ legis causant gratiam ex opere operato, & in hoc consistit differentia essentialis, quam habent respectu Sacramentorum veteris legis.*

8 *Sacramenta noua legis in multis differunt inter se.*

9 *In Sacramentis necessariæ fuerunt res sensibiles.*

10 *In Sacramentis requiruntur determinatæ Res.*

11 *In Sacramentis requiruntur determinata verba.*

12 *Sacramentorum formæ immutari non potest, nec etiam eorum materia.*

1 Ntequam ad definitionem Sacramenti deueniamus, primò sciendum est, Sacramentum posse dupliciter considerari, primo modo, prout est sacrum secretum, scilicet, quatenus habeat, & contineat in se aliquam sanctitatẽ occultam. Secundo modo prout importat, & est signum sanctitatis operandæ in hominibus; & licet aliquando fuerit etiam acceptum pro re secreta, & occulta, vt Tobiæ 12. *Sacramentum Regis abscondere, bonum est.* Vel pro mysterio, vt *Apoc.17. Et in fronte eius scriptum mysterium, & ego ostendam tibi Sacramentum mulieris.* Tamen in præsenti non definiemus Sacramentum; nisi prout est signum sanctitatis operandæ in hominẽ, vel prout dicit habitudinem ad dictam sanctitatem; non iam in actu signato; sed in actu exercito, scilicet prout dicit habitudinem ad sanctitatem actualiter præstandam hominibus, vt notat Caiet. in q. 60. D.Thom.art.1.par.3.

2. Dico igitur; Sacramẽtum est inuisibilis gratiæ visibile signum homines aliquo modo sanctificans, vel est signum rei sacræ, quatenus homines sanctificat. Prior definitio sumitur partim ex P. N.Augustino de Ciuit.Dei cap.5. Partim ex Vgone lib.1.de Sacram. par.9. cap.5. Secunda verò sumitur ex D.Thom.3.par.q.60.art. 1.& 2. quas definitiones omnes approbãt cum Magistro senten.4. dist.1. Vnde Sacramentum debet esse signum sacrum ex parte rei significantis; id est res aliqua, vel cæremonia ad cultum Dei ordinata, seu instituta, vt docet Suar.3.par. q.60. disp.

 1.sect.

1.sect.1.§.Dico ergo ex cit.Magistro senten.cum Bonau.Scoto,Gabriel,Caiet. hic art.5. & expressius id docet D.Thom. 1.2. q.101. art.4. & q.102. art.5. quod probatur inductione ex figuris,quæ præcesserũt in veteri testamento. Nam in illis significabantur hæc noua Sacramenta, vt in circũcisione,per quam homines in Dei populo consignabantur, & dicebatur signum fœderis Gen. 17. & fuit figura nostri baptismi. Sic etiam consecratio Sacerdotum, fuit figura nostrorum Sacerdotum, quia per dictam cõsecrationem homines dedicabantur, & dedicantur ad diuinum cultum Exod. 28. Item Agnus Paschalis fuit figura nostræ Eucharistiæ, & dicitur 1. ad Corinth. 11. *signum Passionis*; quia poterat dici Sacramentum,& sacrificium. Sacramentum,quatenus dictus Agnus comedebatur certo quodam ritu lege præscripto, & tãquam cibus Deo dicatus; poterat etiam dici sacrificium, quia mactabatur in cultum Dei, vt Suar. loco citat. & sic de alijs figuris. Vnde cum etiam nostra Ecclesia sit corpus visibile,debuit etiã habere Sacramenta visibilia.

Dicitur deinde, inuisibilis gratiæ, quia omne Sacramentum debet conferre gratiam actualiter hominẽ sanctificantem, & debet esse non solum signum sacrũ ex parte rei significantis; sed etiam ex parte rei significatæ, scilicet gratiæ, per quam Deo coniungimur. Dicitur etiam inuisibilis gratiæ ad distinctionem sacrificij, quod propriè dirigitur ad honorandum Deum; licet, sub ratione signi, conueniant tam Sacramẽta, quam sacrificia in genere; differunt tamen in ratione sanctificationis hominum, vt docet D.Thom. 1.2. q.100. art.4. seu, vt ait Suar.3. par.q.60. disp. 1. sect.1.circa fin. sacrificium consistit in aliqua actione, & oblatione ad ipsum Deum, & potest fieri tam ab vno, quam à pluribus; At Sacramentum consistit in receptione, seu quasi passione, quæ in Dei cultoribus aliquo modo suscipiatur, & ab vno tantum fiat, & in vno recipiatur in propriam sanctificationem.

3. Quomodo autem cõueniãt hæ definitiones respectu Sacramẽtorum nouæ, & veteris legis? Dico conuenire vniuocè largo modo loquẽdo, quia conueniunt ratione cæremoniæ sacræ, ratione signi gratiæ, & sanctificationis saltem legalis respectu Sacramentorum veteris legis,ac etiam in significanda Christi Passione, licet non adeò expresè, & distinctè, prout significãt nostra Sacramenta, Suar.loc.cit. sect.2. §.atque hinc. Differunt tamen in specie,quia nostra Sacramẽta sunt demonstratiua gratiæ præsentis, quæ per ipsa datur; vetera autem erãt signa promissiua in futurum. Item differunt, quia nostra Sacramenta clarius, & apertius significant gratiam, & gloriam immediatè, illa verò non nisi ex promissione,& mediatè; Et sumitur ex diuerso ritu, & diuersis actionibus, quibus nostra Sacramenta fuerunt instituta,vt ponderat S. P. Augustinus lib. 19. contra Faustum cap. 16. & Epist. 118. dicens; *mutata lege, & statu rerum quæ significanda erant, oportuit etiam externum Dei cultum mutare*, & tandem Paul. ad Hebræos 10. ait, *legem fuisse vmbram futurorum, nostra verò continere ipsam imaginem rerum*; vt ibi notat Theodor. & Theoph. cum Gregor. Nazianz. orat. de Paschate.

4. Per has igitur definitiones,tria expelluntur, primò sacrificia, secundò figuræ veteris testamenti, quia licet significabãt aliquam rem sacram, vt manna, gratiam conferendam per Eucharistiam;Serpens, gratiam dandam per Christum; tamen non erant signa permanentia, nec significabãt gratiam hominem sanctificantem. Tertiò reijciuntur imagines, & Crux Christum, & Sanctos repræsentantes,cõsecrationes vasorum, vel paramentorum,aqua benedicta,prima tonsura, &c. quæ omnia, licet sint signa rerum sacrarum, non tamen sunt signa gratiæ sanctificantis,vt omnes Doctores asserunt.

5. Occasione harum definitionum, quæri potest,vtrum Sacramentum debeat esse signum plurium rerum? in quo quæsito Respondet D.Thom. q.60.art.3. quod, cum Sacramentum sit ordinatum ad nostram sanctificationem, tria possunt in eo considerari, scilicet, ipsa causa sanctificationis nostræ, quæ est passio Christi. Secundò forma nostræ sanctificationis, quæ con-

consistit in gratia, & virtutibus, tertiò vltimus finis nostræ sanctificationis, quæ est vita æterna; Vnde Sacramentum dicitur signum rememoratiuum eius, quod præcessit, scilicet passionis Christi; Demonstratiuum eius, quod in nobis efficitur, scilicet gratiæ per Christi passionem; & Prognosticum, idest prænunciatiuum futuræ gloriæ.

6. Ex quibus dictis, colligitur, tres esse differentias accidentales inter Sacramenta nouæ legis, & veteris legis: & prima est, quod nostra Sacramenta sint signa gratiæ datæ; illa erãt signa gratiæ dandæ per Christum. Secunda, nostra significant apertius gratiam, illa obscurius. Tertia, nostra dant gratiam sufficientem ad introducendum nos in Regnum Cœlorum; illa etiam si darent gratiam, non tamen id erat sufficiens ad aperiendum ianuam Cœli.

7 *Et loquendo* de differentijs essen*tialibus*, potissima differentia est, quod nostra causent gratiam ex opere operato; illa tantũ ex opere operantis, vt ait D.Tho. q.70.ar.4. Capreol. Bellar.l.2.c.14. Suar. disp.10. sect.2. In paruulis autem si dabatur gratia ex opere operato, erat ob eorum necessitatem, licet, vt dicam inferius probabile etiam sit, non fuisse datam ex opere operato. Alia differentia est; quod nostra Sacramenta contineant gratiam Christi, quam iam promeruit soluendo; Illa autem erant tantum signa meriti futuri, nec continebant gratiam, si propriè loquendum sit, vt ijdem Doctores docent, locis citatis.

8. Quas autem differentias habeant inter se Sacramenta nouæ legis, licet multæ numerentur à Viuald. de Sacramentis in genere cap. 2. præcipuæ tamen sunt decem. Prima est, quod quædam ex his sint interabilia, quia imprimũt characterem, vt Baptismus, Confirmatio, & Ordo; quædam sunt iterabilia, vt reliqua omnia præter extremam Vnctionem in eadem infirmitate. Quædam consistunt in vsu tantum, quædam sunt Sacramẽta etiam absq; vsu, vt Eucharistia, & Matrimonium. Tertia, aliqua requirunt in suscipiente ætatem adultam, & vsum rationis, vt Confessio, Extrema Vnctio, & Matrimoniũ, ac etiam Eucharistia; Alia non, quarta, quædam dicuntur Sacramenta viuorum, vt Confirmatio, Eucharistia, Ordo, Extrema Vnctio, & Matrimonium. Quædam mortuorum, vt Baptismus, & Pœnitentia. Quinta, quædam requirunt dispositionem propriam ad valorem Sacramenti, vt Confessio, & Matrimonium; quædam non, vt Baptismus, Confirmatio, & Eucharistia, si Infantibus ministretur, adhuc in eo operabitur eius effectum, sicut etiam Extrema Vnctio, si conferatur infirmo sensibus destituto, vt suo loco fusius dicemus. Sexta, in quibusdam Sacramẽtis contrahitur paternitas, & filiatio, vt in Baptismo, & Confirmatione, in alijs non. Septima, Infideli, tantum Baptismus conferri potest, cætera minimè. Octaua, in Extrema Vnctione vtitur forma deprecatiua, in alijs forma absoluta. Nona, in sola Eucharistia minister potest sibi ipsi ministrare Sacramentum, in alijs non. Decima, aliqua conferunt effectum recedente fictione, vt Baptismus, Confirmatio, Ordo, & Matrimoniũ, alia non, vt Confessio, Eucharistia, & Extrema Vnctio, vt suis locis clarius dicetur.

9. Deinde; dicta Sacramenta debuerunt esse in rebus sensibilibus (contra aliquos hæreticos, asserentes, Sacramenta non esse sensibilia) nec non etiam cum determinatis verbis, vt probat D.Tho.q.60. art.4. 5.6. & 7. & quod debuerint esse in rebus sensibilibus, probatur ex inductione in omnibus Sacramentis tam veteris, quam nouæ legis, & ex definitione signi, quam tradit D. Augustinus 2. de doctr. Christ. cap. 1. nempe, *signum est, quod præter speciem, quam ingerit sensibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire*. Nam humana cognitio à sensibus incipit, & ideò prima congruentia, ob quam fuerunt instituta Sacramenta in rebus sensibilibus, est, quia homo ex sensibilibus traducitur ad intelligibilia; Vnde Dionys. de Cœlesti Hierar. cap. 1. ait. *Nec enim aliter fas erat infirmitati nostræ lucere diuinum radium, nisi sacrorum varietati velaminum, quibus ad superiora ferremur opertum, & his, quæ nobis familiaria sunt, prouidentia*

paterna natura mortalium, sic se accommodata vestitum: & Diuus Chrisost. Homil. 60. ad populum, & 83. in Matth. *Si incorporeus esses, incorporea tibi dedisset ipse dona; nunc autem, quia coniuncta est corpori anima tua, sub sensibilibus tibi, intelligenda tradit:* alias congruentias vide apud Suar. 3. par. q. 60. disp. 1. sect. 3. vbi etiam notat, Sacramentum dici signum non naturale; sed ex instituto, vt docet etiam D. Thom. art. 5. ex P. Augustino 2. de doctrin. Christ. cap. 3. & ratio est, quia Sacramentum est signum gratiæ datæ, vel dandæ; quod non potest fieri naturaliter à rebus sensibilibus, nisi ex beneficio illius, qui gratiam dare potest.

10 Debet etiã dictæ res sensibiles esse determinatæ publica, & stabili lege, quæ duret pro toto statu, quo homines ex diuina ordinatione talem modum colendi Deum profitentur, prout fusè probat Suar. loc. cit. §. dico tertio, & probatur à D. Tho. art. 5. dicens, quod in vsu Sacramentorum duo possint considerari, scilicet cultus diuinus, & sanctificatio hominis; primũ pertinet ad hominem per comparationem ad Deum, secundum pertinet àd Deum per comparationem ad hominem, & cum non pertineat ad aliquem, quod est in potestate alterius; Ideò sanctificatio hominis, cum sit in potestate Dei sanctificantis, non poterat pertinere ad hominem suo iudicio assumere res, quibus sanctificaretur; sed hoc debuit esse ex diuina prouidentia ordinatum.

11. Requiruntur etiam determinata verba; quia Christus sic instituit, vt patet *Matth. 26.* in sacra Eucharistia. *Hoc est Corpus meum,* & eiusdem *Matth. cap. vlt. Euntes, docete omnes gentes, &c.* quod etiam probatur à D. Thoma art. 7. quia res sensibiles habent se in Sacramentis, vt materia, verba autem necessaria sunt per modum formæ. In omnibus autem compositis ex materia, & forma, principium determinationis est ex parte formæ, ergo est quodammodo finis, & terminus materiæ, & ideò ad esse rei principalius requiritur ipsa forma, quam determinata materia; materia enim determinata requiritur, vt sit proportionata determinatæ formæ; Cum igitur in Sacramentis requirantur determinatæ res sensibiles, quæ se habent in Sacramentis, velut materia; multo magis requiritur in eis determinata forma verborum.

Occurrit tantum difficultas circa Sacramentum Confessionis, & Matrimonij; quæ Sacramenta non videntur perfici, nisi tantum verbis; nam confessio, & absolutio consistunt in verbis, & sic etiam Matrimonium consistit in consensu vtriusque contrahentium; verbis nutibus, aut signo expresso; igitur hæc Sacramenta non videntur constare ex materia, & forma, prout diximus de omnibus Sacramentis; ob hanc difficultatem, quidam hæretici negauerunt Cõfessionem, & Matrimonium esse Sacramenta, & Durand in 4. dist. 1. quæst. 3. ait, supradictam doctrinam, nempè Sacramenta nouæ legis constare ex rebus, & verbis, nõ esse vniuersaliter veram in omnibus Sacramentis; & quoad Matrimonium idem sentit Adrian. q. 2. de Baptis. Attamen respondetur in his Sacramentis adesse etiam veram materiam, & formam; nam pro materia non est tantum intelligenda substantia sensibilis; sed quælibet actio sensibilis; Vnde cum in confessione adsint actus pænitentis, scilicet, actus contritionis, & satisfactionis, dicti actus dicuntur vera materia confessionis; sic etiam in matrimonio datur cõsensus contrahentium, qui consensus fundatur in traditione dominij proprij corporis ad inuicem, & talis voluntas traditionis corporis actualiter facta in dicto consensu, dicitur materia huius Sacramenti, vt Suar. 3. par. q. 60. disp. 2. sect. 1. §. Sed occurrit.

2. Vtrum autem tam materia, quam forma Sacramentorum immutari possit? omninò negatiuè est respondendum, nec conficeretur Sacramentum, si mutatio esset substantialis; secus, si esset accidentalis; Tunc autem erit mutatio substantialis in materia, quãdo iuxta communẽ sensum, & conceptionem hominum materia non conuenit cum illa, qua vtitur Ecclesia, & à Christo Domino fuit præcepta; vt v. g. in Baptismo, aqua naturalis, si mutetur, & fiat Baptismus cum aqua roseacea, non erit Baptismus, quia iuxta cõmunem

vsum,

vsum, & hominum æstimationem, aqua roseacea, non est aqua naturalis; è contra verò, si in Eucharistia consecretur panis fermentatus, loco panis azimi, erit Sacramentum, quia etiam panis fermentatus, verè panis est, & differt ab azimo tantum accidentaliter. Sic etiam quando variatur forma essentialiter, seu substantialiter; tunc non conficitur Sacramentum; secus, si varietur accidentaliter, & tunc dicitur forma variari substantialiter, quando mutatur sensus verborum, secus si non mutetur. Quot autem sint modi, quibus forma variari possit, dicetur infra, agẽdo de vnoquoq; Sacramento. Vide Suar. q. 60. disp. 2. sect. 4. & D. Thom. q. 60. art. 8.

De necessitate Sacramentorum in omni statu naturæ. Cap. II.

1 *Sacramenta non absolutè; sed secundum quid fuerunt necessaria.*

2 *Sacramenta ex suppositione, sunt omninò necessaria ad salutem.*

3 *Passio Christi, & gratia, licet sufficiant ad salutem; tamen non datur gratia, nec applicatur passio Christi, nisi iuxta modum hominibus conuenientem.*

4 *In statu Innocentiæ, non fuerunt necessaria Sacramenta.*

5 *Post peccatum fuerunt necessaria Sacramenta.*

6 *In statu naturæ fuit etiam aliquod Sacramentum.*

1 Dupliciter potest considerari necessitas Sacramentorum, vel simpliciter, & absolutè, aut secundum quid, & ex suppositione. Sacramenta primo modo considerata, non sunt necessaria, quia potentia Dei in saluando homines, non est alligata Sacramentis, cum possit illos, sine his saluare; in quo omnes conueniunt; vt videre est apud Bellarm. lib. 1. cap. 22. Possunt tamen dici necessaria ad melius esse, vt loquitur N. P. Augustinus lib. 12. de Trinit. cap. 10. asserendo; Incarnationẽ fuisse necessariam ad salutem.

2. Considerando autem Sacramenta secundum quid, & ex suppositione, sunt omninò necessaria ad salutem, quã sententiam probat D. Thom. q. 61. art. 1. 3. par. tribus rationibus, prima est, ratione conditionis humanæ naturæ, cuius proprium est, vt per corporalia, & sensibilia, in spiritualia, & intelligibilia deducatur. Secunda ratio sumitur ex statu hominis, qui peccando se subdidit corporalibus rebus; ibi enim debet medicinale remedium adhiberi homini, vbi patitur morbũ; & ideò conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia signa, homini spiritualem medicinam adhiberet. Tertia ratio est sumenda ex studio actionis humanæ, quę præcipuè circa corporalia versatur; ne ergo esset homini durum, si à corporalibus actibus abstraheretur, proposita sũt ei corporalia exercitia in Sacramentis. Sumitur etiam hæc conclusio ex P. Augustino 19. contra Faustum, vbi ait, *In nullum Religionis nomen verum, seu falsum coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, aut Sacramentorum visibilium consortio colligantur*: Ergo cum necessarium sit, vt homines sint coadunati sub vno veræ Religionis nomine, necessaria etiam erant Sacramenta.

3. Contra tamen videtur posse obijci, primo ex 12. ad Corinth. vbi Paulo dicitur, *sufficit tibi gratia mea*, secundo ex illo ad Rom. 5. *Si inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius*. Igitur vel Dei gratia, vel Christi passio, est sufficiens causa nostræ salutis, ad quod respondet D. Thom. q. 61. art. 1. ad 2. & 3. quod licet gratia Dei sit sufficiens causa nostræ salutis; tamen Deus dat hominibus gratiam secundum modum eis conuenientem; & ideò necessaria sunt hominibus Sacramenta ad gratiam consequendam. Sic etiam Christi passio est sufficiens causa nostræ salutis; tamen dicta Christi passio applicatur hominibus per Sacramenta secundum illud ad Rom. 6. *Quicunque Baptizati sumus, in morte ipsius Baptizati sumus.*

4. Sed quæritur, vtrum in statu Innocentiæ, fuerint necessaria Sacramenta? & negatiuè respondet D. Thom. q. 61. art. 2.

& in

& in 4. dist. 1. art. 2. q. 2. & ibi Bonauent. art. 1. q. 1. & alij multi, quos refert loco cit. disp. 3. sect. 3. & probatur à D. Thom. loco primo cit. ex illo *Matth. 9. Non est opus sanis medicus*; Vnde cum Sacramenta sint quędam spirituales medicinæ institutę contra vulnus peccati, non erant necessariæ in statu innocentiæ, vbi nullum erat vulnus peccati; ratione etiam hoc confirmat, quia ille status erat rectus; & superiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebant ab eis, quia sicut mens suberat Deo, ita menti suberant inferiores animæ vires, & ipsi animæ corpus: contra autem hunc ordinem esset, si anima perficeretur vel quoad scientiam, vel quoad gratiam per aliquod corporale, vt fit in Sacramentis, & ideò in tali statu non fuerunt necessaria, non solum quatenus Sacramenta ordinantur contra peccatum; sed nec etiã, quatenus ordinantur ad ornamentum ipsius animæ; sequitur Caiet. Sot. Ledesm. & alij; quamuis non desint, qui asserant in illo statu non defuisse aliquam congruentiam, ob quam poterant Sacramenta institui, licet non cum tali necessitate, prout ad præsens est, & ita tenet Alex. 4. par. q. 1. memb. 2. art. 1. Durand. dist. 1. q. 2. num. 9. & consentit etiam Scot. q. 3. art. 3. Certum tamen est, quod in illo statu, nullum fuit Sacramentum, quia ante lapsum, per breue tempus durauit talis status; nec Matrimonium, quod fuit inter Adam, & Euã, fuit Sacramentum, cum non fuerit ordinatum ad aliquam hominis sanctificationem, nec institutum aliqua cæremonia sacra; & quamuis Paulus ad Ephesios 5. vocet coniugium Adæ, & Euæ, *Sacramentum hoc magnum, ego autem dico in Christo, & Ecclesia, &c.* Tamen in hoc loco sumitur Sacramentum genericè pro qualibet significatione mysterij reuelati, vt fusè probat Suar. q. 61. disp. 3. sect. 3. §. Solum potest obijci.

5. E contra autem, Sacramenta post peccatum, tam in lege veteri, quam in lege Euangelica fuerunt necessariã ex rationibus iam dictis: & P. Augustinus 19. contra Faustum loquẽdo de dictis Sacramentis, ait, *Sacramenta veteris legis sunt ablata, quia impleta, & alia sunt instituta, virtute maiora, vtilitate meliora, Actu faciliora; numero pauciora.*

6. Sed dubium est, vtrum in lege naturæ fuerit aliquod Sacramẽtum? tempus autem naturæ intelligitur à peccato primi parentis, vsq; ad institutionem Circumcisionis, quæ fuit ordinata Abrahæ; quod tempus distinguitur à tempore veteris legis, quia hæc fuit data per Moysen multis annis post Abraham. Dico igitur in tali lege etiam adfuisse aliquod remedium, seu Sacramentum in salutem infantium; de quo, licet nihil constet in scriptura sacra, tamen omnes Theologi ita sentiunt in 4. dist. 1. & 2. & probatur auctoritate N. P. Augustini 5. lib. contra Iulianum cap. 9. his verbis. *Non est credendum, ante datam Circumcisionem, quando famulos Dei quandoquidem illis inerat mediatoris fides, nullo Sacramento eius opitulatos esse paruulis suis; quamuis quid illud esset, aliqua necessaria causa, scriptura tacere voluerit*, & similia habet lib. 2. de nupt. & concup. cap. 12. & lib. 2. de peccat. merito, & remiss. cap. 9. quem postea secuti sunt Gregor. Beda, & Hugo de S. Victor. & est sententia Innocentij Tertij in cap. Maiores de Baptism. & ratio sumitur ex prouidentia diuina, cui cõsentaneum erat, vt remedium aliquod pro ijs institueret, quod potuit cõsistere in aliquo actu externo, veluti in professione Fidei, vt communiter docent Theologi, & Suar. disp. 4. sect. 1.

De præcipuo Sacramentorum effectu, scilicet, gratia. Cap. III.

1 *Effectus dupliciter potest procedere ab aliqua causa, vel tanquam à principali Agente, vel tanquam à causa instrumentali.*

2 *Sacramenta noua legis conferunt gratiam.*

3 *Sacramenta noua legis non solum conferunt gratiam, sed etiam virtutes, & dona spiritualia.*

4 *In Sacramentis datur etiam gratia Sacramentalis iuxta qualitatem cuiuslibet Sacramenti.*

5 *Non*

5 *Non omnia Sacramenta conferũt primam gratiam.*
6 *Omnia Sacramenta habent virtutem ex passione Christi.*
7 *Sacramenta veteris legis non conferebant gratiam iustificantem ex propria virtute.*
8 *Sacramenta noua legis conferunt gratiam ex opere operato.*
9 *Sacramenta noua legis semper operantur eorum effectus, nisi adsit obex.*

1 EST primò notandũ, dupliciter posse procedere effectum ab aliqua causa, vel tamquam à causa principalis agentis, vel tamquam à causa instrumentali; nam si gratia cõsideretur secundum suum principale agens, clarum est, causam gratiæ non posse esse, nisi ipsum Deum; si autem consideretur prout prouenit à causa instrumentali, hoc modo, verè gratia potest dici *effectus Sacramẽtorum*, & in hoc *sensu hic* accipitur gratia. Deinde est etiam sciẽdum; quod gratia accipitur hic pro qualitate quadam animæ impressa, qua anima redditur Deo grata, & alio modo dicitur gratia gratum faciens, quæ tantum in Sacramentis nouæ legis confertur; sed nos hic loquimur de gratia prout est effectus Sacramentorum nouæ legis, non prout reddit hominem Deo gratum.

2. Quibus positis. Dico. Sacramenta esse causam gratiæ, quod probatur primò auctoritate D. P. N. Augustini supra Ioan. tract. 8. his verbis. *Quæ est tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat?* sed cor non abluitur, nisi per gratiam, ergo causat gratiam. Deinde ex Apost. ad Galat. *quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis*; Non autem efficitur homo membrum Christi nisi per gratiam; ergo, &c. Est etiam hæc conclusio de Fide, vt definitur in Concil. Trid. sess. 7. cap. 6. 7. & 8. & sess. 6. cap. 7. Idem habetur ex Concilio Florentino sub Eugenio Quarto, vbi legitur, differentiã inter Sacramenta nouæ, & veteris legis consistere in hoc, quod Sacramenta veteris legis non causabant gratiam; nouæ verò legis continẽt, & causant gratiã dignè sumentibus. Idem habetur ex alijs Concilijs, vt Niceno, Mileuitano, & Arausicano 2. cap. 25. ac denique ex Cõcil. Senon. cap. 10. in quo error Lutheri anathemate damnatur: idem etiã probatur ex mille alijs locis sacræ scripturæ, vt fusè Suar. disp. 7. sect. 1.

3. Dico secũdo, Sacramẽta non solũ conferunt gratiã; sed etiã virtutes, & dona spiritualia, quibus potentiæ animæ perficiuntur in ordine ad suos actus; quod probatur à D. Thom. q. 62. art. 2. & ratio est, quia gratia secundum se considerata perficit essentiam animæ in quantum participat quamdam similitudinem diuini esse; & sicut ab essentia animæ fluunt potentiæ, ita à gratia fluũt quædam perfectiones ad potentias animæ, quæ dicuntur virtutes, & dona.

4. Dico tertio, in dictis Sacramentis, datur non solum gratia, virtutes, & dona spiritualia; sed etiã datur alia gratia, quæ dicitur gratia Sacramentalis, iuxta qualitatem cuiuslibet Sacramenti; vt in Sacramento Baptismi datur speciale auxilium ad conformandum se Christo, & seruanda eius mandata. Confirmatio addit robur ad fidem confitendam, & sic de cæteris, vt suis locis dicetur, quę conclusio est etiam D. Thom. loco citato, & omnium Doctorum.

5. Dico quartò, Omnia Sacramenta, licet, abstractè loquendo conferant gratiam habitualem, & est de fide ex Concil. Trid. sess. 7. can. 7. in quo habetur; *Si quis, dixerit non dari gratiam per huiusmodi Sacramenta semper, & omnibus quantum est ex parte Dei; sed aliquando, & aliquibus, etiam si ritè ea suscipiant, anathema sit.* Tamen non omnia hæc Sacramenta nouæ legis per se, & ex propria, ac specifica ratione fuerũt instituta ad dandam primam gratiam; sed quædam tantum ex eis sunt ad hoc instituta, alia verò ad dãdum augumentum gratiæ tantum, & probatur; nam Baptismus, & Pœnitẽtia iuxta fidem, fuerunt instituta ad remittendum peccatum originale, & mortale respectiuè; & è contra confirmatio fuit instituta ad dandũ Spiritus Sancti robur, & ex consequenti non ad primam gratiam; sed de hoc suo loco dicemus. Alia denique tria Sacramenta, nempè Extrema Vnctio, Ordo, & Ma-

Matrimonium, certum est etiam, quod non conferant primam gratiam, sed eius augumentum, Suar. disp. 7. sect. 2. §. Tertiò est certum.

6. Dico quintò, omnia Sacramenta habent supradictas virtutes ex Passione Christi. Probatur primo ex Gloss. super illud ad Rom. 5. *In similitudinem praeuaricationis Adae*, vbi Gloss. *Ex latere Christi dormientis in Cruce, fluxerunt Sacramenta; per quae saluata est Ecclesia*; & ex D. Thom. quaest. 62. art. 5. vbi ait, *manifestum est, quod Sacramenta Ecclesiae specialiter habeant virtutem ex passione Christi, in cuius signum fluxerunt aqua, & sanguis, quorum vnum pertinet ad Baptismum, aliud ad Eucharistiam, quae sunt potissima Sacramenta*.

7. Ex quibus faciliter colligi potest, quod Sacramenta veteris legis non conferebant gratiam iustificantem per seipsa, scilicet, propria virtute, quia alioquin non erat necessaria passio Christi iuxta illud ad Galatas. *Si ex lege est iustitia, Christus gratis mortuus est*; & licet in Circumcisione, videatur posse dici, quod conferebatur gratia sanctificãs ex opere operato; Tamen verè, vt notat Eminentissimus Io: de Lugo disp. 5. de Sacramentis in genere sect. 3. tam sententia affirmans, quam negans eo nititur auctoritatis pondere, vt nefas sit ab altera eorum discedere; ideò arbitror cum eodem Doctore, sic dictas opiniones reconciliari posse, vt dicamus affirmatiuam sententiam esse veram, materialiter, idest per Circumcisionem fuisse quidem paruulos iustificatos; non quasi Circumcisio ex se, aut ex sua institutione hanc vim habuerit; sed quia parentes illam actionem vsurpabant pro materia Sacramenti; ad cuius collationem conferebatur gratia illius, scilicet, Sacramenti, quod ab initio legis naturae fuerat institutum ad remedium peccati originalis, & ad protestandam fidem Christi venturi; Secundam verò sententiam negãtem fuisse datam talem gratiam in Circũcisione; etiam veram esse formaliter sumptã, idest Circumcisionem secũdum id, quod ex sua institutione habebat, non fuisse vtilem ad salutem, aut iustitiam; Conferebatur nihilominus per illã signum quoddam fidei iustificantis iuxta illud ad Roman. 4. *Abraham accepit signum Circũcisionis, signaculum iustitiae fidei*. Vnde, & illa gratia dicebatur signum passionis Christi.

8. Colligitur etiam, quod Sacramenta nouae legis conferãt gratiam ex opere operato praeter meritum operantis. Vnde Infantibus, Surdis, & Amentibus, vel viribus destitutis, ritè possunt applicari? Sacramenta autem veteris legis operabantur iuxta fidem operantis tantum, scilicet prout fides passionis Christi apprehendebatur ab operantibus dicta Sacramenta, vt D. Th. qu. 72. art. 6. ad 1. Videtur tamẽ posse obijci hoc modo: per Sacramenta veteris legis homines sanctificabãtur, ergo per gratiam, & ex opere operato, vt ex Leuit. 8. *Cumque sanctificasset Moyses Aron, & filios eius in vestitu suo*. Tamen respondetur, quod secũdum D. Thom. eadem q. ad 2. In veteri lege sanctificari dicebantur homines, eo quod applicabantur cultui diuino secundum ritum dictae legis; illa tamen sanctificatio erat figuralis, & ordinabatur ad figurandam passionem Christi, vnde non poterat conferre gratiam ex opere operato, nec veram gratiam Sanctificantem.

9. Vtrum autem Sacramenta nouae legis semper operentur effectum gratiae, virtutum, &c. vt supra? Respondeo affirmatiuè in non ponentibus obicem, & est communis regula, vt probatur ex Canone Concilij Tridentini citato supra in nu. 5. & ex verbis Sancti Cypriani *Serm. de Coena Domini*, *Sacramenta quidem quantum in se est; sine propria esse virtute non possunt*; quod non currit in infantibus suscipientibus Sacramenta eis conuenientia; quia hi non possunt obicem ponere. Adulti autem ex eorum malitia, & indispositione effectu Sacramẽtorum priuantur, vt idem Cyprianus loc. cit. his verbis. *Non possunt tamen Spiritus esse participes, quorum infidelitas, vel indignitas tanta sanctitudini contradicit; Ideoque alijs sunt haec munera odor vitae in vitam, alijs odor mortis in mortem; quia omnino iustum est, vt tanto priuentur beneficio gratiae contemptores, nec indignis tãtae gratiae puritas sibi faciat mansionem*. Haec

ille,

ille. Et D. P. Augustinus in Psalm. 142. circa finem, ait. *Non est malum, quod datur, sed bonum malo in iudicium datur: benè enim esse nō potest malè accipienti, quod bonum est*; & in lib. 6. de Baptism. cap. 3. ait. *Neminem debere esse securum de effectu Sacramenti, licet Sacramentum susceperit, nisi sit corde dispositus*, & in Psalm. 77. similiter ait. *Licet omnibus communia sint Sacramenta; non tamen omnibus communis est gratia:* Obex autem, qui impedit talem effectum, est peccatum mortale, & dum durat tale peccatū, semper durat obex. Et licet respectu Sacramentorum conferentium primam gratiam, necesse sit, vt adsit peccatum mortale, vel originale, vt in Baptismo, & Pœnitentia, cum ex hoc vocentur Sacramenta mortuorum; tamen in his Sacramentis requiritur saltem aliqua dispositio, quæ non consistit in contritione, quia iam per illam daretur prima gratia, & postea per Sacramentum, daretur augumentum eius; sed requiritur *saltem* attritio, quia tam peccatum mortale actuale, quam habituale, seu originale, si non fuerint detestata saltem per attritionem, & retractata; censenda sunt voluntaria, & ex consequenti aderit obex impediens effectum Sacramenti, vt Suar. disp. 7. sect. 4. §. tertiò dicendum, & seqq. quod intellige de adultis suscipientibus Baptismum.

Sacramenta quo tempore conferant gratiam, & An æqualiter omnibus conferant. Cap. IV.

1 *Effectus Sacramenti ex opere operato non datur per desiderium tantum; sed per actualem sumptionem.*

2 *Effectus Sacramenti licet possit accipi per solum desiderium; sed non ex opere operato.*

3 *Sacramenta conferunt gratiam sanctificantem, quando actu suscipiuntur.*

4 *Sacramenta conferunt dictam gratiam in instanti intrinseco, in quo perficiuntur.*

5 *Sacramenta operantur æqualem effectum in subiectis æquè dispositis.*

6 *Effectus Sacramenti non potest augeri ex sola voluntate Dei, vel ex prædestinatione, aut ex merito Ministri, absq; actu suscipientis.*

7 *Minister potest tantum impetrare aliquod auxilium, vel bonum motum; nō autem gratiam sanctificantem.*

8 *Sacramenta conferunt maiorem gratiam subiecto melius disposito.*

1 EST primò supponendū, Sacramentum nunquam conferre gratiam ex opere operato antequam reipsa sumantur, scilicet, per solum desiderium, seu votum non conferunt gratiam ex opere operato, ita sentit Alex. Alens. 4. p. q. 41. mēbr. 3. art. 3. Scot. dist. 11. q. 2. art. 1. & dist. 12. q. 1. art. 1. Ledesm. 1. par. 4. q. 21. art. 1. quos sequitur Suar. disp. 8. sect. 1. probatur ex verbis Christi. *Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam;* Vnde promissio non fit desiderantibus; sed manducantibus. Et quamuis D. Thom. q. 8. art. 1. ad 3. asserat, Sacramentum Eucharistiæ spiritualiter acceptum, licet non Sacramentaliter, conferre augumentum gratiæ, tamen talis effectus, licet, sit similis illi, qui confertur per sumptionem Sacramenti; non tamen est effectus dicti Sacramenti, sicut v. g. ignis accensus ex verberatione Solis, licet sit effectus similis igni, qui fit per ignē, re tamen vera non est effectus ignis; sed Solis; Datur igitur talis effectus gratiæ nō ex opere operato: sed ex dispositione, & merito operantis. Et ita est etiam intelligendum Concil. Trid. sess. 13. cap. 8. dicēs, eos, qui voto cælestem panem edunt fide viua, quæ per dilectionem operatur fructum eius, vtilitatem sentire; & ratio est, quia in charitate hoc modo crescunt animæ in gratia, & magis Christo vniuntur; qui est effectus dicti Sacramenti Eucharistiæ, licet tunc non sit ab illo Sacramento, vt à propria causa; sed tanquam ab obiecto.

2. Vnde licet per desiderium Baptismi, deleatur peccatum originale, ac etiam per desiderium, & votum Sacramenti pœnitentiæ deleatur peccatū mortale actuale, & ex consequenti ponatur homo in

gratia, tamen dicti effectus, non dicuntur effectus Sacramentorum tanquam à propria causa, licet similes sint illis, quos operantur Sacramenta. Alioquin si dicerentur effectus Sacramenti, nō teneretur quis suscipere Baptismum, si iam habuit desiderium ad illum; nec suscipere Sacramētum pœnitentiæ, si iam habuit votum ad illud, & quod dicitur de his duobus Sacramentis, dicitur etiam de alijs tribus, scilicet de Confirmatione, Eucharistia, & Extrema Vnctione; nam tantum prædicta quinque Sacramenta, quæ fuerunt instituta ad bonum hominum particulare, conferunt dictam gratiam, vt diximus, licet, recipiantur tantum in voto; At alia duo, quæ sunt instituta ad bonum vniuersale, non operantur dictum effectum; nisi quando actualiter suscipiuntur, vt sunt Ordo, & Matrimonium. Vide Suar. disp. 8. sect. 1. quibus positis.

3. Dico primò, Sacramenta non conferunt gratiam sanctificantem, nisi quando actu suscipiuntur: dummodo non sit in suscipiente obex, vt patet ex iam supra dictis; Gratia autem Sacramentalis, seu speciale auxilium, quod datur in quolibet Sacramēto iuxta qualitatem ipsius, vt diximus cap. antecedenti num. 4. non datur statim; sed tēpore opportuno iuxta finem, & institutionem Sacramenti, vt v. g. quando quis suscipit confirmationem, licet recipiat augumentum gratiæ sanctificantis, & plenitudinem Spiritus Sancti per dona habitualia, seu per eorum perfectionem; non tamen statim accipit in actu secundum auxilium gratiæ ad confitendam fidem; sed illud accipiet cum oportuerit; & ita etiam dicitur de Ordine, Matrimonio, & alijs Sacramentis, vt Suar. disp. 8. sect. 2. & ratio est, quia gratia habitualis est permanens, & ad omnia semper est vtilis; At Auxilium gratiæ, est quid actuale, & ordinatur tantum ad actus particulares exercendos, & ideò non datur, nisi tempore, quo exercendi sunt dicti actus.

4. Dico secundò, Sacramenta conferunt gratiam in illo instanti, in quo intrinsicè perficiuntur, vel consumantur, ita Suar. loco cit. §. vltimus ergo, quod probat multis argumentis Philosophicis, quæ relinquo speculatiuis desputāda, cum non videantur pertinere ad doctrinam moralem, quam nos intendimus. Vtrum autem gratia, si tūc non conferatur propter obicem, reuiuiscat postea Sublato obice? infra agendo de Sacramentis in particulari dicetur; pro nunc tantum respondemus, non repugnare Sacramentis nouæ legis, vt operentur suum effectum recedente fictione, quod docet P. N. Augustinus lib. 1. de Baptism. cap. 12. & lib. 3. cap. 13. quem omnes Theologi sequuntur, vt in proprio loco videbimus.

5. Dico tertiò, Sacramenta operari æqualem effectū in subiectis æque dispositis; ita communiter omnes Theologi, & ratio est, quia quodlibet Sacramētum habet definitum effectum ex certa, & statuta lege, seu ex promissione; prout patet ex Concil. Trid. sess. 7. can. 7. definiente, Sacramentum conferre gratiam ex certa, & statuta lege; ergo ex parte Dei, effectus Sacramentorum est æqualis, non erit igitur inæqualis, si conferatur subiecto æquali, & cōfirmatur auctoritate D. Cypriani epist. 59. his verbis. *Illic qualitas diuina, & spiritualis exprimitur, quod pares, atq; æquales sint omnes homines, quando à Deo semel facti sunt, vt possit ætas nostra in incrementis corporum secundum sæculum, non secundum Deum habere discrimen; Neq; gratia ipsa, quæ baptizatis datur, pro ætate accipientium, vel minor, vel maior tribuitur, cum Spiritus Sanctus non de mensura; sed de pietate, ac indulgentia paterna, æqualis omnibus præbeatur; Nam Deus, vt personam non accipit, sic nec ætatem, cum omnibus ad cœlestis gratiæ consecutionem æqualitate librata præbeat patrem*; quod etiam idem Sanctus confirmat in lib. 4. Epist. 7. alias Epist. 76. circa finem, his verbis. *An consecuti sunt quidem gratiam dominicam; sed breuiori, & minori mensura muneris diuini, ac Spiritus Sancti, vt habeantur quidem Christiani, non sint tamen cæteris adequandi? quinimò Spiritus Sanctus, non de mensura datur; sed super credentem totus infunditur, nam si dies omnibus æqualis nascitur; & si Sol super omnes pura, & æquali luce diffunditur, quantò magis Christus Sol, & Dies verus in Ecclesia sua lumē vitæ æternæ pari æqualitate elargitur*: eamdem doctrinam docet Chrysostomus hom.

mil. 24. in Acta, & S. Thom. q. 69. art. 8. Alex. Alens. 4. par. q. 21. membr. 3. Richar. cap. 4. art. 3. q. 3. Bonauent. q. vlt. Maior. q. 3. Sot. dist. 6. q. 1. art. 6. & Damascen. lib. 4. de Fide cap. 10. & sequitur Suar. disp. 7. sect. 5. §. Dico tamen.

6. Dico quartò, seclusis miraculis; effectus Sacramenti non potest augeri ex sola Dei voluntate, & prædestinatione, vel ex solo merito, & impetratione Ministrorum, si dispositio in suscipiente semper sit eadem; & probatur quoad primã partem; nam licet possit quis esse prædestinatus ad maiorem gratiam; tamen talis gratia non ei dabitur, nisi per conuenientia media, scilicet per maiorem dispositionem; at si fuerit æqualis dispositio, æqualis erit, & gratia. quoad secundam partem probatur ex Nazianz. orat. 40. de sancto Baptismo; vbi comparat Ministrum bonum, vel malum, sigillo ferreo, vel aureo, quod eundem effectũ efficiat, & ex Chrysost. homil. de reditu suo ex Asia his verbis. *Multi me absente baptizati sunt, & quid tunc? nihil minus habet gratia, non claudicat donum Dei; Absente me baptizati sunt; sed presente Christo sunt baptizati*; idem etiam docet P. Augustinus lib. 4. de Baptis. cap. 20. & tr. 5. super Ioannes, & Ambros. lib. de mysterijs cap. 5. & Cyprianus serm. de baptis. Christi, & ratio est, quia ob merita Christi, & non ob merita Ministri datur effectus Sacramenti, vt Paul. 1. Cor. 1. Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?

7. Confirmatur etiam dicta doctrina ex D. Thom. q. 64. art. 1. ad 1. his verbis. *Effectus Sacramenti non datur melior per meliorem Ministrum, aliquid tamen annexum impetrari potest recipienti Sacramentum per deuotionem Ministri*, neque illud (aliquid annexum) intelligas pro gratia sanctificante, aut pro aliquo augumento, vel gradu ipsius, quia nullus homo præter Christum Dominum potest alteri mereri, aut impetrare gratiam sanctificantem absque actu, & dispositione eius; & Minister in tali actione habet se vt persona priuata, nec differt à quouis alio homine orante pro alio, cui nullo modo potest conuenire, impetratio gratię sanctificãtis, vel augumentum eius; potest tamen quis impetrare pro alio aliquod auxiliũ, vel bonum motum, quo alter se præparet ad gratiã suscipiendam; & in hoc sensu etiam loquitur Diuus Thom. in quæst. 82. art. 6. vbi docet, Missam melioris Sacerdotis esse magis fructuosam ex deuotione Sacerdotis orantis.

8. Dico quintò, Sacramenta conferunt maiorem effectum gratię homini melius disposito, quæ doctrina est communis omnium Theologorum, & Patrum, quos iam retulimus; & sumitur ex Damasc. lib. 4. cap. 20. his verbis. *Quamuis peccatorum remissio omnibus æque per Baptismum detur, spiritus tamen gratiæ pro fidei, ac præcedentis purgationis modulo, ac ratione comparatur*, & ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 7. *Nos iustificari, iustitiam in nobis recipientes, vnusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam vniuscuiusque dispositionem, & cooperationem*, sequitur Ledesm. 1. par. 4. q. 22. art. 4. dub. 2. & Suar. disp. 7. sect. 5. §. Dico tertiò.

De secundo Sacramẽtorum effectu, scilicet Charactere. Cap. V.

1 *Character est signaculum quoddã, seu aliquid distinctiuum.*
2 *Character in tribus tantum datur Sacramentis, & est de Fide.*
3 *Probatur, quod Character detur in Baptismo, Confirmatione, & Ordine.*
4 *Character non dabatur in Sacramentis veteris legis.*
5 *Character est quædam spiritualis potestas.*
6 *Character non consistit in relatione rationis.*
7 *Character non est habitus, vt vult Scot.*
8 *Character est Character Christi, & subiectatur in intellectu.*
9 *Character non est in essentia Animæ, vt vvult Suar.*
10 *Character non est in voluntate, vt vult Scot.*

1 CHaracter est vox Græca, significans formam, seu figuram; hic tamen accipitur pro signaculo quodã, aut signo, seu nota distinctionis; Vnde D. Tho. quæst. 63. art. 1. ad 2. definiendo characterem, ait. *Character est quoddam signaculum, vel distinctiuum alicuius ab alio, vel ferens aliquam similitudinem alterius*; vt dicitur de Christo, quod sit figura, & character paternæ substantiæ ad Hebr. 1. quo posito.

2. Dico. In tribus Sacramentis, nempe, Baptismo, Confirmatione, & Ordine datur character, & est de Fide ex Concil. Trid. sess. 7. can. 9. ex Concil. Florentino in decreto Eugenij, & ex infallibili doctrina Ecclesiæ Romanæ, quæ non fallitur circa doctrinam Sacramentorum; vt constat ex cap. Ad abolendam, de hæreticis, & ex Concil. Trid. sess. 7. can. 3. de Baptismo; Vnde cum Ecclesia Romana fateatur in his tribus Sacramentis dari characterem, necesse est, vt etiam nos idem affirmemus. Potest autem confirmari ex 2. ad Cor. 1. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui vnxit nos Deus, & qui signauit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris*; in quibus verbis quatuor diuini effectus enumerantur ab Apostolo; primus est Fidei, qua firmamur in Christo, secũdus est charitatis, & gratiæ qua vngimur, tertius est pignus spiritus, quod consistit in testimonio bonæ consciẽtiæ, quartus est character quo Christo consignamur; nam illa verba. *Et qui signauit nos*; id importare videntur. Probatur etiam ex D. Ambros. lib. 1. de Spir. Sanct. cap. 6. his verbis. *Et si specie signemur in corpore; veritate tamen in corde signamur, & iterum Sancto Spiritu signati sumus à Deo, sicut enim Christo morimur, vt renascamur, ita etiam spiritu signamur, vt splendorem, atque imaginem eius tenere possimus, quod est vtiq; spirituale signaculum.*

3. Et quod specialiter detur character in his tribus Sacramentis; probatur; nam de charactere Baptismi, præter omnes alios, loquitur Basil. lib. de Spiritu sancto cap. 12. & homil. 13, in qua ponit hæc verba. *Nisi characterem in te agnoscat Angelus, quonammodo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit; quomodo (inquam) dices Dei sum, signa non ostendens? an ignoras quemadmodum signatas domos in Aegypto exterminator præterijt? ouis item absque nota insidijs prorsus est obnoxia.* Et circa characterem Confirmationis afferri potest D. Cyprianus serm. de ablut. pedum, vbi ait. *Confirmationem esse Sacramentum æquè interabile, ratum, & firmum, ac Baptismus*, & D. P. Augustinus lib. 2. cont. lit. P. & cap. 103. ait. *Sacramentum Chrismatis semel datum permanere, etiam in pessimis.* Et tandem quoad characterem ordinis adduci potest Gregorius Nissen. lib. de Baptismo circa principium, vbi hæc verba ponit. *Sacerdos post consecrationem, quod ad æternam speciem attinet, idem est, qui antea; inuisibili tamen quadam vi, ac gratia inuisibilem animam trasformatam gerit in melius.*

4. Vtrum autem in Sacramentis veteris legis dabatur character? negatiuè respondendum est ex communi opinione omnium Doctorum præter vnum, scilicet, Scotum in 4. dist. 6. q. 9. licet de hoc dubitet etiã Gabr. ibidem q. 2. art. 3. dub. 5. sed loquuntur tantum de charactere respectu circumcisionis, in qua omninò putat Scotus, an dabatur character, de qua opinione communiter Doctores murmurant; & Caietanus q. 63 art. 1. ait, *esse rem nouam*. Dicendum est igitur, quod character non dabatur in Sacramentis veteris legis; vt probat D. Thom. dicta q. 63. art. 1. ad 3. & fauet Chrysost. homil. 2. in Epist. ad Ephes. his verbis. *Obligati sunt, & Ismaelita secundum circumcisionem, quemadmodum pecudes, hoc est tantum signo corporeo, quod character esset*; & id etiam probatur ratione, quia in prædictis Sacramẽtis non conferebatur spiritualis virtus ad aliquẽ spiritualem effectum; & ideò in illis non requirebatur character.

5. Quid autem sit character? Respondeo, character est quędam spiritualis potestas; quæ conclusio est D. Tho. q. 63. art. 2. Caiet. & ferè omnium contra Durand. in 4. d. 4. putantem, characterem esse tantum quamdam relationem rationis, per quam aliquis ex institutione diuina deputatur ad sacras operationes; & ratio est, quia ea, quæ sunt fidei clarificanda sunt, & non obscuriora reddenda; sed si per characte-

racterem ponatur relatio rationis, omnia clara sunt; si autem ponatur res realis, obscuriora introducuntur; hãc etiam opinionem (licet problematicè) defendat Scot. in 4. dist. 6. q. 10. Ratio verò D. Thom. sumitur primo ex 2. Ethicorum, vbi Aristoteles ait, tria esse in anima; scilicet, potentiam, habitum, & passionem. Character non est passio, cum citò passio trãseat; non est habitus, quia habitus non potest ad vtrumq; agere; nam charactere alij vtuntur in bonũ, alij in malum; igitur relinquitur tantũ, vt sit potentia. Deinde ex eo Sacramẽta nouę legis characterẽ imprimũt, vt homines deputentur ad cultum Dei secundum ritum Christianæ Religionis; sed cultus Christianæ Religionis cõsistit formaliter in recipere, vel dare, ergo character perficit animã ad recipiendũ, vel dandum; sed constat liquidò, quod propriè, & per se primò perfectiuum ad recipiẽdum, vel dandũ, sit *potentia* recipiendi, vel dandi, *ergo* character est spiritualis potentia, qua homo secundum animam potest accipere, vel tradere ea, quæ sunt Christianæ Religioni propria: quod vlterius confirmatur à Caietano: nam potentia sola est, qua substracta, actus nullus redditur apud Deum; & similiter qua posita, Actus efficax est, quantumcunque ab homine prohibitus; quia v. g. substracta charitate, aut scientia, vel fide, si potentia remaneat, actus non est nullus, cum sit saltem in potentia, & è contra sola potentia deficiente, alia non sunt efficacia; sic autem constat esse in proposito; nam substracto charactere, vanè omnia recipiuntur.

6. Ex quibus facilè reijcitur opinio Durandi; cum ponere characterem esse relationem rationis; non solũ Sacramenta obscuriora; sed etiam difficiliora intellectu reddantur; Vnde Dyon. in 2. Eccles. hier. postquam dixit: *quod Deus in quodam signo tradidit sui participationem accedenti ad Baptismum;* subiunxit; *perficiens eum diuinũ, & communicatorem diuinorum*, quod fieri nõ potest per relationem rationis; sed per veram potentiam spiritualem.

7. Neque obstat, etiam opinio Scoti, quam sequitur Suar. disp. 11. sect. 3. vbi docet, characterem esse habitum difficiliter mobilem, conuenientem ipsi animæ, ipsamque perficientem sine vllo ordine ad operationes; sicut pulchritudo, vel sanitas, quæ est bona corporis dispositio. Nam hęc opinio est omninò incompatiẽs cum ijs, quæ diximus esse de essentia characteris; cum iam dixerimus ipsum characterem esse signum quoddam; quod, iuxta opinionẽ omnium Doctorum, & Conciliorum, est indelebile, & non potest se habere sicut pulchritudo in homine, vel sicut sanitas; cum iã videatur prędictæ res auferri ab homine per quodlibet cõtrariũ accidens superueniens; & pręcipuè in Sacramẽto ordinis videtur, quod per quodlibet accidens superueniens ordinato, semper in eo remaneat potentia, seu character; Vnde non puto benè fuisse assignatam talem similitudinem à dictis Doctoribus. Deinde de essentia characteris est esse ad, scilicet, ad exercendos actus cultus Diuini tam actiuè, quam passiuè; igitur necesse est, vt ab aliqua potentia procedant; neque est dicendum, quod possint procedere ab habitu, quia habitus nõ potest ad vtrũque se habere, & licet, difficilè deleatur; tamen non est omninò indelebilis, sicut est character.

8. Vtrum autem character, sit character Christi, & subiectetur in intellectu, & non in essentia animæ, nec in voluntate? affirmatiuè Respondetur; & quod sit character Christi, probatur, quia per ipsum assimilamur Christo, cum proueniat ex ipsius sacerdotio; & intelligitur de Christo, prout est Verbum Incarnatum, & prout distinguitur à Patre, & Spiritu Sancto, vt notat Caiet. art. 3. eiusdem q. 63. Et quod subiectetur in Intellectu, probatur à Diuo Thoma art. 4. in responsione ad 3. quia character ordinatur ad ea, quæ sunt Diuini cultus, qui quidem est quędam fidei protestatio per exteriora signa, & ideò oportet, quod character sit in cognoscitiua potentia animæ, in qua est Fides; sed Fides est in intellectu, ergo, & character.

9. Quod nõ sit in essentia animæ probatur rectè à D. Tho. eodem loco cit. ad 2. Habitus, & dispositio ex eo dicuntur esse in potentijs animæ, quia ordinantur ad Actus, quorum potentiæ sunt principia;

sed

sed character etiam ordinatur ad Actus, ergo character tribuendus est potentiæ. Contra verò hanc doctrinam est Argent. Marsil.& Gabriel, quos refert,& sequitur Suar.disp.11.sect.4. asserendo, quod character sit in substantia animæ. quod multis argumentis probat;non puto tamen esse recedendum a sententia D. Thomæ, quem sequuntur Caiet.Sot. & Ledesm. & Palud.in 4.dist.4.q.2.ar.2. & ibi Capreol. & Ricchard.dist.5.art.2.q.2.

10. Neq;obstat ratio Scot.in 4.dist.6 q.11.vbi ait,characterem esse in voluntate, quia est dispositio ad gratiam, quæ est in voluntate,cum gratia sit idem,ac charitas; & cum charitas sit in voluntate, ergo, & character. Secundò, quia rationabile est, quod character ponatur in illa potentia, cuius prius est obligare; sed voluntas est potentia,per quam quisque se obligat, ergo character cum sit spiritualis potestas ad Actus Christianæ Religionis exercendos, sequitur, quod sit in voluntate. His tamen obiectionibus optimè respondet Caiet.in q.63.art.4.dicens,quod characteri non assignatur subiectum quatenus est dispositio ad gratiam, quia remotè ad eam disponit; Vnde non ex hoc dici potest volũtas, subiectum characteris nec gratia est in voluntate ex sentẽtia S. Thomæ, nec est idem cum charactere, sed est dictinta, & in essentia animæ. Ad secundum verò respondet,quod falsa sit maior, cum rationabile sit, vt character sit in illa potentia,cuius sunt primò Actus operatorij;non autem illa,quæ est primò obligatoria; Vnde cum character sit quędam protestatio Diuini cultus per exteriora signa; ideò necesse est, vt sit in intellectu, in quo est fides,vt supra diximus.

De Causa Efficiente Effectum Sacramenti. Cap. VI.

1 *Causa principalis operans effectum Sacramenti est ipse Deus; Instrumentalis verò,& extrinseca est Minister.*

2 *Gratia æqualiter confertur in Sacramẽtis, licet sint administrata à malis Ministris.*

3. 4. *Christus prout homo tantum non poterat operari interiorem effectum Sacramenti.*

5 *Christus sibi reseruauit potestatem instituendi Sacramenta.*

6 *Poterat Christus suis Ministris communicare potestatem instituendi Sacramenta.*

7 *Declaratur quanam sit causa Physica, & Moralis.*

8 *Probabile est Sacramenta operari moraliter effectum in anima.*

9 *Sacramenta sunt causæ Physicæ suorum effectuum,scilicet,gratiæ.*

10 *Probatur dicta doctrina ex Concilijs, & Patribus.*

11 *Mali Ministri validè conferunt Sacramenta,licet,mortaliter peccent.*

12 *Mali Ministri licet sint tanquam membra excisa a Christo, tamen adhuc validè conferunt Sacramenta.*

13 *Mali Ministri, quod peccẽt mortaliter, probatur Auctoritate, & Ratione.*

1 Causa principalis,quę operatur interiùs effectum Sacramenti, est ipse Deus; causa verò Instrumentalis extrinseca est Minister; hęc conclusio probatur à D. Tho.q.64.art.1. auctoritate Diui Pauli ad Rom.8. *Deus est, qui iustificat*, sed effectus omnium Sacramentorum est iustificatio, ergo solus Deus operatur talem effectum. Deinde probatur ratione; nam dupliciter aliquid dicitur operari effectũ, vel tanquam agens, vel tanquam instrumentum. Primo modo operatur Deus, interiorem effectum Sacramenti, quia solus Deus illabitur animæ, in qua effectus Sacramenti existit. Secundo modo operatur Minister, quia eadẽ ratio est Ministri,& instrumenti,cum vtriusq; Actio exterius adhibeatur.

2. Neque obijci potest; ergo eadem gratia in Sacramentis datur,siue recipiantur a bonis siue à malis Ministris?nam hoc est verum, quoad gratiam Sacramẽti causatam in anima ex opere operato; vt iam diximus cap.4.num.6.& 7. quia gratia nõ tribuitur melior per meliorem Ministrũ: tamen aliquid annexum potest quis recipere ex deuotione,& impetratione melioris

ris Miniſtri, ſcilicet aliquod auxilium, vel bonum motum ad ſe pręparandum pro receptione gratiæ, vel augumenti ipſius; vt loco cit. diximus.

3. Hac occaſione dubitatur hic, Verũ Chriſtus prout homo habuerit poteſtatẽ operandi prędictum interiorem effectum Sacramentorum? & ratio dubitandi eſt, quia inſtitutio Sacramentorum pertinet ad Chriſtum Dominum tanquam principale agens operans interiorẽ Sacramenti effectum; ſed Chriſtus prout homo Deus Sacramenta inſtituit, ergo ipſe, vt homo Deus operatur talem effectum. Deinde nullus poteſt Sacramenti effectum conferre,ſine Sacramento; niſi talem effectũ propria virtute operetur; ſed Chriſtus operatus eſt talem effectum in Magdalena dicentẽ ipſo, *remittuntur tibi peccata,&c.* ergo videtur, quod Chriſtus etiã prout homo operetur interiorem effectum Sacramẽti.

4. Dicendum tamen eſt, Chriſtum prout homo, *nõ* potuiſſe operari effectum Sacramẽti;& ratio primò ſumitur ex P.Auguſtino lib. 3. contra Donatiſtas cap. 10. tom. 7. vbi ait; quod Diuina virtus ſecretius operetur ſalutem. Diuina autem virtus in Chriſto ſumitur prout Deus, non prout homo;ergo prout Deus,& non prout homo poteſt operari talem effectum. Probatur auctoritate D.Tho.q.64. art.3. Nam licet,poſſimus dicere,quod Chriſtus operetur interiorem effectum, & prout Deus,& prout homo, aliter tamen, & aliter, quia prout Deus operatur per auctoritatem; prout homo operatur meritoriè, & effectiuè inſtrumentaliter; ex quo patet reſponſio ad rationem dubitandi.

5. Addo tamen vlterius; quod meritò Chriſtus ſibi referuauit hanc poteſtatẽ inſtituendi Sacramenta; primò ratione poteſtatis excellẽtiæ, quã habuit humanitas Chriſti, prout dicitur in materia de Incarnatione. Secundò,quia ſolus Chriſtus eſt Caput Eccleſiæ. Tertiò,ne fideles ponerent ſpem in hominibus. Quartò,ne multiplicarentur Sacramenta; vnde oriri poſſent diuiſiones,& ſciſmata, ex P.Auguſtino 19. contra Fauſtũ cap.11.& D.Tho. eadem quęſt.art.4. & 5.in reſponſione ad primum.

6. Vnde etiam dicendum eſt, Chriſtum Dominum potuiſſe Miniſtris cõmunicare ſuam poteſtatem inſtituẽdi Sacramenta,vel conferẽdi effectum Sacramentorum ſolo imperio,vel inuocatione ipſorum, dando illis gratiæ plenitudinem, vt eorum meritũ operaretur Sacramentorum effectum, ex D.Tho. dicto art.5. quæ communicatio poteſtatis intelligitur de poteſtate excellentiæ, quam habuit Chriſtus, prout homo; non autem poteſt intelligi de cõmunicatione poteſtatis, vel auctoritatis,ſeu principalis agentis,quę competit Chriſto tantum prout Deus eſt.

7. Sed quęritur vtrum Sacramenta operentur ſuos effectus in anima phyſicè, an moraliter, ſed prius eſt ſciendum, cauſam phyſicam dici illam, quæ media aliqua actione, vel qualitate phyſica reali influxu effectum immediatè attingit.Cauſã autẽ moralẽ eſſe illã, quę nõ reali influxu effectũ attingit; ſed morali quodã modo, quatenus impellit, & mouet id, à quo effectus reipſa producitur; Vnde ſi quis, conſilio, precibus, vel imperio ſuadet homicidium, dicitur cauſa moralis talis homicidij; ſic etiam ſi quis meretur gratiam, vel gloriam ſuis operibus, dicitur cauſa moralis dictæ gratiæ,vel gloriæ;Et ſicut in cauſis phyſicis aliæ ſunt principales, aliæ inſtrumentales,ita etiam in cauſis moralibus,vt ſi quis ſoluat pecuniam alteri ad finem liberandi aliquẽ vinctum in carcere; ſoluens pecuniã dicitur cauſa principalis moralis dictę liberationis,pecunia autem, & ille,cui ſoluta eſt pecunia,dicuntur,cauſa inſtrumentalis,quibus poſitis.

8. Dico. Probabile eſt, Sacramenta operari ſuos effectus in anima moraliter tãtum, nempe eſſe cauſas morales ſuorum effectuum: hoc ſumitur ex modo loquendi Sanctorum Patrum, qui effectum Sacramentorum Deo tantummodo tribuũt: nam P.Auguſtinus Epiſt.23. ſic ait. *Aqua exhibens forinſecus Sacramentum gratiæ, & ſpiritus, operans intrinſecus beneficium gratiæ, ſoluens vinculum culpæ, reconciliãs bonum naturæ, regenerãs hominem Chriſto*; & in lib.15. de Trin.ait c.26. diſcipulos Chriſti dediſſe Spiritũ ſanctum; nam (inquit;) *Orabant, vt veniret in eos, quibus manus imponebant,*

non

non ipsi eum dabāt. D. autem Ambros. lib. 1. de Sacram. cap. 5. sic ait. *Aliud est elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio, Aqua opus est, operatio Spiritus Sancti est:* & D. Hieronym. Isai. 4. ad verb. Matth. *Ego vos baptizo in aqua, qui autem post me venit, ille vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne. Ex hoc* (ait) *discimus, quod homo tantum aquam tribuat; Deus autem Spiritū Sanctum:* sic etiam Basil. lib. de Spiritu sancto cap. 15. *Aqua mortis exhibet imaginem, spiritus verò vim viuificandi immittit,* & sic passim loquuntur cæteri patres.

9. Dico tamen secundò, Sacramenta esse causas physicas suorum effectuum; in quantum eadem actio physica, per quam gratia fit: & educitur de potētia obedientiali animæ, dependeat physicè, & realiter ab ipsis Sacramētis; & ita docet D. Thom. q. 62. art. 6. quem ita intelligit Caiet. hic, & in q. 78. art. 4. & est communis in schola D. Thomæ, quem sequitur Suar. disp. 9. sect. 2. §. secunda igitur; nec obstant loca Sanctorum Patrū adducta, quia loquūtur de principali causa gratiæ, qui est Deus, non tamen ex hoc sequitur, quod Sacramenta non sint causę instrumentales physicè concurrentes ad efficiēdam gratiam: quod probatur ex modo loquendi Conciliorum; nam Concil. Florentinum in decreto Eugenij, & Tridentinum sess. 7. can. 6. asserunt Sacramenta gratiam continere, & efficere, & sic etiam in sess. 6. cap. 7. Concilium enumerans causas gratiæ, ait, Baptismum esse instrumentalem causam eius, & communiter inter Sacramenta nouæ, & veteris legis, hęc assignatur differentia, nempe, quod nouæ legis efficiant id, quod in se continent; veteris autē nihil sanctum, quod in se possent habere, efficiebant, sed erant tantum signa gratiæ iuxta fidem, & actionem operantis.

10. Probatur etiam ex Concil. Magunt. cap. 11. his verbis. *Doceant Pastores septem esse Ecclesiæ Sacramenta diuinitus instituta, per quæ velut apta instrumenta, atque remedia suæ gratiæ munera nobis impartitur Deus:* & infra ait, *Sacramenta esse sancta signacula, & efficacia signa.* Sic etiam Concil. Senonense in decretis fidei cap. 10. ait, *Sacramenta habere vim diuinæ gratiæ conferendæ;* & similia verba, habet Concil. Coloniens. par. 7. cap. 1. Confirmatur etiam ex Papa Syluestro apud Nicephor. lib. 7. histor. cap. 33. sic loquente cum Imperatore Constantino, dum accedebat ad Baptismum. *Hæc aqua Imperator; diuina virtute per inuocationē viuifica Trinitatis concepta; sicut exteriùs corpus hominis abluit, ita etiā interiùs animā mundat, & splendidiorem radijs solaribus efficit.* Similiter Leo Papa ser. 5. de Natiu. ait. *Virtus altissimi quæ fecit, vt Maria pareret Saluatorem; facit, vt regeneret vnda credentem,* & P. Augustinus tract. 80. in Ioan. *Quæ est tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat;* idem etiam sumitur ex omnibus alijs Sanctis Patribus; & ex proprietate verborum, quibus dicta Sacramenta conficiūtur, dicuntur enim per modum causæ efficientis physicè; vt v.g. Ego te absoluo; Ego te baptizo, &c.

11. Quæritur deinde, vtrū mali Ministri possint conferre Sacramēta, & quodnam peccatum committant conferendo? Respōdeo ex D. Tho. q. 64. ar. 5. & 6. quod mali Ministri verè conferant Sacramenta, licet, peccent mortaliter conferendo. Prima pars huius conclusionis probatur ex P. Augustino super illud *Ioan. 1. super quem videris spiritum. Quid tibi facit malus Minister, vbi bonus est Dominus?* & Ratio est, quia Ministri, vt iam diximus non nisi instrumentaliter, & extrinsicè operantur in Sacramētis, & instrumentum non agit secundum propriam formam, seu virtutem; sed virtute principalis agentis, vnde non est de essentia, si Ministri sint mali, vel boni.

12. Neq; dicas, quod virtus sacramentorum deriuetur à Christo in suos Ministros; sed mali Ministri sunt excisi à Christo, ergo non possunt habere virtutem cōferendi sacramenta? nam respondetur, licet mali Ministri sint excisi à Christo, & habeantur tanquam mortui, *quia, qui non diligit manet in morte,* Ioan. 3. Attamen potest etiam aliquid operari per instrumentum carens vita, & à se separatum; Vnde Christus benè potest operari in sacramentis, & per bonos, tamquam per instrumenta viuentia, & per malos tamquam per instrumenta carentia vita.

13. Sa-

13. Secunda pars conclusionis probatur, primo auctoritate Dyonisij cap. 1. Eccles. hierar. vbi ait; *Malis non est fas, nec tangere symbola*; idest sacramentalia signa; & in Epist. ad Demophil. ait. *Talis*, scilicet, *peccator audax videtur sacerdotalibus manum apponens, & non timet, neque verecundatur diuina, præter Diuinitatem exequens, & Deum putans ignorare, quæ ipse in semetipso cognouit.* Deinde ratione confirmatur: nam Ministri debent Domino conformari secũdum illud *Leuit.* 19. *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum*, & Eccles. 10. *Secundum iudicem populi, sic, & Ministri eius*; Vnde exhibendo quisq; se malum Ministrum Dei, & Ecclesiæ in dispensatione sacramentorum, peccat mortaliter; quod intelligitur, quando prædicta dispensatio, seu administratio competit ex officio, quia si in aliquo casu necessitatis aliqua mulier vel homo baptizaret in peccato mortali, non peccaret mortaliter; sic etiam potest accidere, vt Minister in aliquo necessitatis casu, in quo laicus deberet baptizare, posset, & dictus Minister baptizare, quamuis esset in peccato mortali, nec mortaliter peccaret; quia in tali casu esset Minister necessitatis, non Minister Ecclesiæ, vt D. Thom. q. 64. art. 6. & Caiet. ibidem.

De Ministris, & eorũ conditionibus, vt possint conficere Sacramenta. Cap. VII.

1 *In sacramentis necessariò requiritur minister ex institutione Christi.*
2 *Quæritur vtrum Angeli possint esse ministri sacramentorum.*
3 *Angeli non possunt esse ministri sacramentorum.*
4 *Angeli de potentia Dei absoluta possunt esse ministri sacramentorum.*
5 *Respondetur ad obiectiones num. 2.*
6 *Repellitur opinio Scoti aff. rētis Angelos posse baptizare assumendo corpus.*
7 *Animæ separatæ possent conficere sacramenta, si iterum corpus assumerent.*
8 *Homines tantum fuerunt constituti ministri sacramentorum.*
9 *In ministris sacramentorum requiritur intentio, & non fides.*
10 *Proponitur quædam obiectio, & respondetur.*
11 *In sacramentis non sufficit externa effectio cæremoniæ sensibilis, sed requiritur intentio conficiendi sacramentum.*
12 *Baptismus Athanasij, & alius similis, vt narratur, quomodo fuit iudicatus verus.*
13 *Intentio ministri sufficit, vt sit virtualis; non autem sufficit habitualis.*
14 *Fides, sanctitas, aut bonitas non est necessaria in ministro ad conficiendum sacramentum, & est de fide.*

1 Est primò supponendum, illum esse ministrum sacramentorum, quem Christus Dominus designauit in eorum institutione, & sicut instituit materiam, & formam, quæ immutari nõ possunt, vt iam diximus, sic etiam determinauit, & instituit ministros, qui nec etiam immutari possunt; Vnde Concilium Florent. docet tribus perfici sacramenta, nempe, materia, forma, & ministro; & probatur præcipuè ex D. P. Augustino tract. 5. & 6. in Ioan. vbi ponderat illa verba. *Hic est qui baptizat*, scilicet, Christus; nam licet Petrus baptizet, tamen id facit, vt minister à Christo deputatus. idem ait, ad illa verba 1. ad Cor. 9. *Neq; qui plantat est aliquid, neque qui rigat*, lib. 3. contra Crescon. cap. 8. & lib. 5. de Baptis. cap. 14. Ponderat D. Paulum interdum vocare Euangelium suum, nunquam tamen appellasse baptismum suum; quia licet in vtroque sit minister Christi; tamen vt minister sacramentotũ nihil potest immutare, addere, vel minuere contra institutionem Christi; At vt minister prædicationis, aliquid de suo ponere potest in modo, vel in doctrinæ expositione. & ratio esse potest; quia conficere sacramenta est opus supernaturale, quod homo non potest habere ex se, sed ex diuina institutione.

2. Vnde primò quæritur vtrum Angeli possint esse ministri sacramentorum? & ratio dubitandi est, quia quidquid potest

test minister inferior, potest etiam superior; sed Angeli sunt ministri superiores ordine hyerarchico, ergo si homines possunt esse ministri, multo magis Angeli. Deinde Sancti, qui sunt in Cœlo assimilantur Angeli. Sed aliqui Sancti in Cœlo existentes, & habentes characterem possent esse ministri sacramentorum, ergo similiter, & Angeli.

3. Dicendum tamen est cum D.Tho. q.64.art.7. Angelos nullo modo posse esse ministros sacramentorum; quod primò probatur auctoritate D. Pauli ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deũ*, idest in sacramentis; Ratione etiam confirmatur, quia tota sacramentorum virtus prouenit ex passione Christi, prout homo, cui in natura homines tãtum conformantur, & non Angeli; igitur ad homines tantũ pertinet esse ministros sacramentorum.

4. Aduertendum tamen est, hoc intelligi de potentia ordinaria, quia Deus sicut suam virtutem non alligauit sacramentis, quin sine illis possit tribuere effectum sacramentorum, ita etiam suam virtutem non ita alligauit ministris Ecclesiæ, quin etiam Angelis non possit tribuere virtutem ministrandi, seu conficiendi sacramenta; Vnde si aliquod sacramentale ministerium esset à bonis Angelis ministratum, ratum esset habẽdum, prout constat multa templa fuisse consecrata Angelico ministerio; & Niceph. lib. 11. histor. cap.20. refert quemdam Amphylochium fuisse consecratum Episcopum per Angelum, dictamque consecrationem ratam fuisse habitam ab alijs Episcopis, quod nõ nisi ex sufficientibus coniecturis id putatum fuisse, credendum est.

5. Ad rationem autem dubitandi respondetur; illud, quod faciunt homines inferiori modo per sacramenta, fit etiam ab Angelis tamquam à ministris superioribus; sed superiori modo, scilicet, inuisibiliter, purgando, illuminando, & perficiendo. Ad secundũ verò respondetur, quod Sancti assimilãtur Angelis, quoad participationem gloriæ, non quoad cõditionem naturæ, & per consequens, neque quoad sacramenta.

6. Est tamen hic opinio Scoti 4.sent. dist.6. q.1. asserentis omne suppositum intellectualis naturæ, posse saltem sacramentum Baptismi conferre, & ratio est, quia potest assumere corpus, potest proferre verba, & potest habere intentionem Ecclesiæ, quæ omnia requiruntur ad Sacramentum, ergo, &c. cui sententiæ videtur fauere D.P. Augustinus lib.2.cõtra Parm. cap.15. vbi ait. *Nemo accipit sine dante, sed quod attinet ad sanctitatem Baptismi adest Deus, qui dat siue per homines, siue per Angelos*. Respondet tamen Caiet. dicta q.64. art. 7. quod minister debeat conformari principali agenti, in natura, Angeli autem nullo modo possunt conformari Christo in natura humana, quia licet in casu supposito proferrent verba, non tamen essent verba hominis, cum non vitaliter fierent; sed per motum corporis, igitur neque hoc sacramentum administrare possent: Ad verba autem D.P. Augustini, Respondetur, Sanctum, loqui non de lege ordinaria Baptismi; sed de varijs modis, quibus Deus potest sanctitatem conferre, scilicet vel per hominem, vel per Angelum; & addit, Sãctus, *vel per seipsum*, idest per ipsummet Deum.

7. Et quia in responsione ad secundum supra in num. 5. supposuimus cum D. Thom. Sanctos, seu animas separatas posse esse ministros sacramentorum; hoc tamen est intelligendum, dummodo dicti Sancti assumerent corpus, & proferrent verba cum omnibus alijs requisitis pro tali sacramento administrãdo; & multo magis hoc possent agere si assumerẽt propria corpora, vel alia, & maximè si essent passibilia, & mortalia, quia tunc essent veri viatores, vt Suar. disput. 13. sect. 1. §. Atque ex his.

8. Dicendum est igitur, solos homines esse ministros sacramentorum; sumitur ex D.Tho.loc.cit.Sot.dist.1.q.5.art.7. & ex alijs omnibus: probatur ex institutione Christi in singulis sacramentis; nam hominibus tantum dixit. *Baptizantes eos*, Matth.vlt. & de Euchar. Luc.22. *Hoc facite*; de confess. Ioan.20. *Quorum remiseritis peccata*, de Extrema Vnct. Iacob.5. *Vocate Presbyteros Eccl.* de confirmatione, Act. Apost.

Apost. 8. Apostoli mittuntur ad confirmandos eos, qui erant in Samaria: & tandem ad Ephes. 5. ait Apost. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus mynisterij, in ædificationem corporis Christi*; igitur totum mynisterium fuit datū hominibus, vnde idem Apost. 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*; Dicendum est igitur, tantum homines posse esse ministros sacramentorum; illos tamen, quos Christus præordinauit, vt dicemus agendo de vnoquoque sacramento.

9. Sed quæritur, vtrum in sacramentis conficiendis requiratur intentio, & fides Ministri, & respondetur cum D. Tho. art. 8. & 9. quod intentio ministri requiratur, nō autem fides; & quoad primam partem ita probatur: quia quando aliquid se habet ad multa, oportet vt determinetur ad vnum, vt illud fiat, sed ea, quæ aguntur in *Sacramentis*; se habent ad multa, ergo necesse est, vt per intentionem ministri determinentur ad vnum, vt illud fiat, scilicet sacramentum, vt v.g. in Baptismo, Ablutio potest multa significare, scilicet, vel munditiam corporis, vel sanitatem, aut alia, nisi ergo determinetur per ministrum, quod fiat ad sacramentalem effectum, & id verbis exprimat proferendō formam, nullo modo fiet sacramentum.

10. Neque dicas, minister agit, vt instrumentum; instrumentum autem non operatur secundum suam intētionem; sed secundum intentionem principalis agentis: ergo in ministro requiritur intentio: Nam respondetur, quod licet minister concurrat instrumentaliter ad sacramenta, tamen quoad actiones ab ipso manantes, concurrit agendo, & mouēdo seipsum, & ideò requiritur eius intentio, qua se subijciat principali agenti, vt scilicet, intendat facere, quod facit Christus, & Ecclesia, & hoc modo fiet sacramentum.

11. Vnde in sacramentis non sufficit externa effectio cæremoniæ sensibilis, nec voluntas efficiendi illam actionem quasi materialem; sed necesse est, vt adsit intentio conficiendi sacramentum, vel sub hoc conceptu, vel saltem sub alia ratione confusa, & æquiualenti; vt est intentio faciendi, quod fecit Christus, vel quod facit Ecclesia, aut quod faciunt Christiani; quam doctrinam ex communi tradit Suar. disp. 13. sect. 2. §. Dicendum, & communiter omnes Theologi in 4. dist. 6. Bonauent. art. 3. q. 1. Richar. art. 1. q. 2. clariùs, & meliùs Scot. q. 1. Gabr. q. 1. art. 2. conclus. 3. & 4. Durand. q. 2. Maior. dist. 2. q. 1. §. penult. circa finem, Adrian. q. 3. de Baptism. Scot. d. 1. q. 5. art. 8. & alij. Et licet aliqui requirant in ministro, etiam intentionem efficiendi effectum sacramenti; hoc tamen repellitur à Scoto, & ab alijs, nec est iuxta mentē D. Tho. nec iuxta intellectū Ecclesiæ; nam in Concil. Trid. sess. 7. can. 11. sic habetur, *si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiunt, non requiri intentionem, saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit*; ex quibus verbis, colligitur etiam, supradictam doctrinam de intentione ministri, esse de fide.

12. Neque obstat id, quod dicitur de D. Athanasio, qui in pueritia baptizauit alios pueros per iocum, & tamen baptismum ratum habuit Alexander Patriarcha Alexandrinus; vt referunt Nicephor. lib. 8. cap. 43. Ruffin. lib. 4. histor. cap. 14. & alij; imò Nicephor. lib. 3. cap. vlt. narrat etiam de quodam puero Iudæo, qui similiter per iodum fuit ab alijs pueris baptizatus, qui baptismus fuit approbatus in Ecclesia Constantinopolitana, ideò non fuit iteratus; sed tantum fuerunt additæ cæremoniæ, quæ defuerunt. Vnde videtur sufficere externa actio absque alia intentione ad conficiendum sacramentum. Respondetur tamen ex Hugone de S. Victore lib. 2. de sacram. par. 6. cap. 13. dupliciter posse aliquid fieri per iocum; Primò, animo verè illud, quod fit per iocum, efficiendi ob animi delectationem: & talis intentio non est contra substantiam sacramenti. Secundò, potest esse intentio ita iocosa, vt sit ficta, & hæc est cōtra substantiam sacramenti; dum igitur dicti pueri fuerunt iudicati sufficienter baptizati: necesse est, vt ex efficacibus coniecturis constaret dictos pueros baptizasse iuxta primum modum, & signum potest esse, quia Athanasius tan-

tummodo Cathecumenos baptizabat, vt ait Durand. supra citatus.

13. Vtrum autem talis intentio debeat esse actualis? Respondeo, actualem esse optimam, non autem necessariam, sed sufficere virtualem, habitualem autem nõ sufficere: hæc est communis sententia, vt D. Thom. Caietan. & alij Doctores in 4. dist. 6. Scot. q. 6. Gabr. q. 1. art. 3. dub. 1. Suar. disp. 13. sect. 3. §. Dico secundò. Intentio autem actualis, quænam sit? ex se patet, & est quando actu elicitur voluntas faciendi sacramentum, dum fit; Virtualis, est quando iam præcessit voluntas faciendi sacramentum, & quamuis non existat dum fit sacramentum, manet tamen aliquid ab illa relictum, per quod censetur moueri voluntas ad actionem sacramenti. Habitualis est illa, quæ est in voluntate tanquam habitus, sed nihil influit in actionem externam, cum nullo modo fit in hominis cogitatione, nec per se, nec per aliquid ab ipsa relictum.

14. Secunda pars conclusionis in num. 9. fuit, quod fides non requirebatur in ministro, & ex consequenti neq; sanctitas, aut bonitas; & ratio est, quia cum iam dictum sit, quod minister agat instrumentaliter, & virtute principalis agentis, non requiritur in eo aliqua virtus; vt possit conficere sacramentum; sufficit, vt intendat facere; quod facit Ecclesia, etiã si fuerit schismaticus, hæreticus, vel infidelis, conficeret sacramenta; dummodo cætera adsint, quæ requiruntur ad sacramentum; vt v. g. infidelis baptizans, verè potest baptizare, non tamen potest conficere Eucharistiam, quia requiritur character. Hęc doctrina est de fide iuxta D. P. Augustinum lib. de vni. Baptism. cap. 11. quod ex multis, & varijs scripturis contra hæreticos probat Suar. disp. 13. sect. 4.

De suscipiẽtibus Sacramenta, ac de numero, & de dignitate Sacramentorum. Cap. VIII.

1 *Omnes viatores sunt capaces sacramentorum, & fuit etiam Beata Virgo.*

2 *In suscipientibus sacramenta requiritur intentio saltem virtualis.*

3 *Reijcitur opinio Caietani asserentis sufficere non habere contrariam voluntatem positiuè.*

4 *Ad valorem sacramenti, non requiritur aliqua dispositio excepto sacramento pœnitentia.*

5 *Sacramenta non sunt plura, nec pauciora, quam septem, & est de fide.*

6 *Quare sacramenta in tali numero fuerint instituta à Christo Domino; affertur ratio à D. Thoma.*

7 *Sacramenta non esse omnia aqualia, est de fide.*

8 *Sacramenta quomodo comparari possint inter se.*

9 *Eucharistia non semper necessariò confert maiorem gratiam, quam alia Sacramenta.*

10 *Sacramẽta simpliciter necessaria, quæ sint, vel non sint.*

1. Dico primò; omnes homines viatores sunt capaces sacramentorum, quia cum sacramenta sint instituta ad horum sanctificationem, & sub signis sensibilibus, necesse est asserere, dictos tantum homines viatores esse capaces sacramentorum, nam Angeli nõ recipiunt gratiam per signa sensibilia; nec Sancti in Cælo possunt crescere in gratia. Inter viatores includitur etiam Beata Virgo, & omnes alij Sãcti, qui acceperunt gratiam sanctificantem ante eorum natiuitatem: & quamuis de Beata Virgine aliqui improbabiliter dixerunt, quod post conceptionem filij, non poterat crescere in gratia tamen adhuc, si admitteretur talis opinio, non ideo sequeretur, Beatam Virginem fuisse incapacem sacramentorum, quia ratione naturæ, & status, vtique potuit baptizari, & alia sacramenta illi conuenientia sumere Suarez disp. 14. sect. 1.

2. Dico secundò, ad valorem sacramenti, necessarium est, vt recipiens habeat intentionem, seù voluntatem formalem, aut virtualem, seù interpretatiuam recipiendi sacramentum. Hæc est communis sententia Theologorum, qui hoc specialiter docent de Baptismo, de sacramento

Ord.

Ordinis, & de alijs, vt in proprijs locis dicetur D. Thom. q. 68. ar. 7. & in 4. dist. 6. q. 1. ar. 2. quæstiunc. 3. Bonauent. dist. 4. ar. 2. q. 1. Scot. q. 4. Durand. q. 7. Richar. dist. 6. ar. 2. q. 3. Palud. q. 2. Adrian. q. 1. de Baptis. 3. Alex. Alens. 4. p. q. 18. mem. 1. quos sequitur Suar. disp. 14. sect. 2. & idem docet Filiucc. to. 1. cap. 8. nu. 131. & probatur ex Concil. Carthag. 3. cap. 34. vbi sic dicitur. *Ægrotantes si pro se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium hi, qui sunt dixerint, baptizentur*; Et in Concil. Arausi. 1. c. 12. sic habetur. *Obmutescens baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet*. In quibus verbis supponitur, voluntatem adulti esse omninò necessariam ad valorem sacramenti; quod expræssius habetur in cap. Maiores §. item quæritur ex Innocentio III. his verbis. *Ille verò, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti*.

3. Nec obstat opinio Caietani q. 68. art. 7. *asserentis*, ad valorem sacramenti, sufficere vt recipiens non habeat contrariam voluntatem; ex qua doctrina sequeretur, quod Baptismus datus infideli, seu gentili adulto dormienti, esset validus, quamuis nũquam cogitasset de Baptismo, & videtur posse fundari hæc sententia, in aliquibus verbis, Innoc. III. in cap. maiores iam citato, qui sic ait. *Tunc sacramentum esse validum, cum obicem voluntatis contraria non inuenit obsistentem*. Nam respondetur dicta verba esse intelligenda iuxta supra traditam doctrinam Voluntas enim contraria non intelligitur tantum per positiuum dissensum; sed etiam per carẽtiam debiti cõsensus; vt optimè Suarez loc. cit. & similiter Filiuc. nu. 132.

4. Dico tertio excepto sacramento pœnitentiæ; in reliquis, nulla requiritur dispositio fidei, pęnitentiæ, aut iustitiæ necessaria ad valorem sacramenti; vt fusè probat Suar. loc. cit., & Filiucc. nu. 133., & nos suis locis similiter probabimus. Nõ tamen eadẽ est ratio de valore sacramenti, ac de effectu sacramenti; nam ad recipiendum talem effectum, requiritur, vt non ponatur obex vt supra diximus, & suis locis iterum dicemus.

5. Quoad numerum sacramentorum; Reiectis priùs erroribus hæreticorum, ex quibus alij dicunt sacramẽta esse pauciora, alij plura. Dico sacramenta esse tantum septem nec plura, nec pauciora, hæc est doctrina S. R. Eccl. & est de fide, vt fuit definitum in Concilio Tridentino sess. 7. can. 1. & antea in Concilio Florentino. Fundatur hæc doctrina in institutione facta à Christo Domino, qui septem tantum instituit; nam de Baptismo dicitur. Ioan. 3. & 4. Matt. 28. & ad Ephes. 4. de Eucharistia Matt. 26., Lucæ 22., Marci 14., Io. 6. & 1. ad Cor. 11. de Pœnitentia. *Io. 20. Quorum remiseritis peccata*. De Confirmatione fit ment. Acto. 8., & 19. vbi Apostoli imponebant manus super baptizatos, & accipiebant Spiritum Sanctum. De Ordine, *Matt. 26. Hoc facite, & 2. ad Timoth. 1. Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum*. De Extrema vnctione habetur *Iacobus in sua Epist. cap. 5. Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum Oleo sancto*. Et de Matrimonio. *Paulus ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum*; Probatur etiam ex omnibus patribus, vt fusè Suar. in Commentario super Art. 1. q. 65. D. Thom.

6. Ratio autem, quare septem tantum fuerunt instituta sacramenta? ex aliquibus congruentijs, assignatur à Diuo Thom. q. 65. ar. 1. Et est, quia sacramentum (vt supra etiam dictum est) ad duo ordinatur; scilicet, ad perficiendum hominem in his quę pertinẽt ad cultum Dei iuxta Religionem Christianæ vitæ, & ad Remedium contra peccatum, in quibus consistit spiritualis vita Ecclesiæ, quæ cum habeat conformitatem cum vita corporali, ad quam septem res sunt necessariæ; ideo septem tantum sunt instituta sacramenta. Et primò ad vitam corporalem, necessaria est generatio; propterea ad eius similitudinẽ institutus est Baptismus iuxta illud ad Titum 3. *Per lauacrum regenerationis*. Deinde necessaria est augumentatio; Vnde instituta est confirmatio, in qua datur Spiritus Sanctus ad robur. Tertiò necessaria est nutritio; Vnde institutum est sacramentum Eucharistiæ, quæ tria sacra-

men-

menta sufficerent homini, si haberet impassibilem vitam tam corporalem, quam spiritualem; At quia illa non habet, ideò alia sacramenta fuerunt necessaria contra hominis infirmitates; vt contra peccatum actuale, fuit instituta Pœnitentia. Contra reliquias peccatorum, & peccata venialia, est Extrema Vnctio: Necessarium etiam erat Ecclesiæ, vt homo perficeretur quoad publicam gubernationem, vnde institutus est ordo, ac etiam, vt perficeretur pro conseruatione humanæ naturæ, vnde institutum est Matrimonium.

7. Quoad dignitatem horum sacramentorum. Dico de fide esse, & necessariò fatendum est, sacramenta non omnia esse æqualia, iuxta Concil. Trid. sess. 7. de sacram. in genere. *Si quis dixerit hæc septem sacramenta, ita esse inter se paria, vt nulla ratione aliud sit alio dignius; anathema sit:* Non tamen ex his verbis colligitur, esse de fide omnia sacramenta esse inæqualia; vt notat Suar. in coment. ar. 3. q. 65. quo posito, dicendum est Eucharistiam esse potissimum, seu dignius, vel perfectius cæteris sacramentis; quod non obscurè docet Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. 2. & 3. Rationes autem assignantur à D. Thom. q. 65. ar. 3. quarum prima est, quia in hoc sacramento est ipsemet Christus substantialiter: in alijs autem per participationem; secundò, quia omnia sacramenta ordinantur ad ipsum; tertiò, quia in ipso omnia sacramenta continentur.

8. Sed prius est notandum, perfectionem sacramenti posse considerari: vel secundum esse ipsius sacramenti, vel secundum rationem causæ, seu finis aliorum sacramentorum, vel iuxta effectum gratiæ, seu virtutem conferendi illam: & iuxta primam comparationem procedit prima ratio assignata à D. Thoma; nam in Eucharistia substantialiter continetur ipsemet Christus: & in genere signi est etiam perfectius, quia alia sacramenta licet, significent immediatè gratiam, Eucharistia autem significat ipsum Christum. Iuxta secundam comparationem procedit secunda ratio, & oritur ex prima: quia Eucharistia est in suo esse ita perfecta, vt contineat in seipsam Christum; Vnde ad illam, vt ad finem ordinantur cætera sacramenta;

& quamuis aliqua dubitatio posset esse circa Sacramentum Extremæ Vnctionis, quæ non videtur ordinari ad Eucharistiã. Cum in extremo vitæ tantum recipiatur, tamen respondet Caiet. dicta q. 65. art. 3. Etiam Extremam Vnctionem quodammodo ordinari ad Eucharistiam ratione effectus; quia dicta Extrema Vnctio tollit reliquias peccatorum, & perfectè mundat animã, quæ est optima dispositio ad vnionem cum Christo, quam facit Eucharistia. Sic etiam matrimonium ordinatur ad Eucharistiam, quatenus significat vnionem Christi cum Ecclesia, iuxta D. Thom. vel etiam possumus dicere: quatenus matrimonium est ordinatum ad moderandam carnis concupiscentiam; vt homines magis idonei sint ad aptè suscipiendam Eucharistiam.

9 Quoad tertiam comparationem, nihil certum sumitur ex D. Thom. nec aliquid certum est circa id definitum; tamen probabile est Eucharistiam in æquali subiecto dispositio conferre maiorem gratiam propter Christi præsentiam; nõ ideò hoc est semper necessariũ, in qualibet sumptione, scilicet subiecti inæqualis, cum Eucharistia sit instituta ad continuam nutritionem; & ex hoc nõ videtur necessarium, vt in qualibet sumptione recipiatur maior gratia, quàm nõ recipitur semel in Baptismo, vel Confirmatione, aut in Ordine; vt ponderat Suar. loco cit. §. De tertia. Cetera autem sex Sacramenta hunc ordinem perfectionis habere asserit, scilicet. vt primum locum teneat Ordo, secundum Confirmatio, tertium Baptismus, quartum Extrema Vnctio, quintum Pœnitentia, sextum Matrimonium: in quolibet tamen sacramento est aliquid excellens, & singulare, in quo cætera superant, vt in discursu vniuscuiusque sacramenti videbitur: nam Baptismus dicitur primum sacramentum respectu necessitatis; in via perfectionis est Ordo; medio autem modo, est Confirmatio; Sacramentum verò Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis sunt inferioris ordinis, quia supponunt peccatum, & per se non ordinantur ad vitam Christianam, nisi per accidens, scilicet, in remedium superuenientis defectus, comparatur autem

hæc

hæc duo Sacramenta Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis, sicut Confirmatio, & Baptismus; Vnde Pœnitentia est maioris necessitatis respectu Extremæ Vnctionis, sicut Baptismus respectu Confirmationis; Extrema autem Vnctio est maioris perfectionis respectu Pœnitentiæ, sicut Confirmatio respectu Baptismi.

10. Ex his autem omnibus sacramentis,duo tantum sunt simpliciter necessaria ad salutem,scilicet Baptismus,& Pœnitentia,supposito peccato; toti autem Ecclesiæ est necessarium Sacramentum Ordinis; Reliqua sunt necessaria necessitate præcepti, præter matrimonium, quod Ecclesiæ tantum est necessarium pro conseruatione multitudinis; Respectu verò singulorum non est necessarium, & magis vtile erit se priuare hoc sacramento ob seruandam castitatem, quam illud suscipere, quia perfectior est status castitatis, quam coniugij; respectu verò illorum, qui Matrimonium contrahere voluerint, vtilissimum erit, vide Suar. in commentario super articulum 4. D. Thomæ q. 65.

De potestate necessaria Ministris Sacramentorum, & quomodo obligentur, & teneantur illa administrare. Cap. IX.

1 *Triplex potestas requiritur in ministro sacramentorum; conficiendi, administrandi, & iurisdictionis.*

2 *Administratio sacramentorum oritur aliquando ex charitate, & aliquando ex iustitia.*

3 *Dubitans de potestate ordinis, vel iurisdictionis, an possit sacramenta administrare?*

4 *Minister sacramenti ex charitate, non tenetur esse in gratia.*

5 *Minister sacramenti ex officio tenetur esse in gratia, dum administrat sacramenta.*

6 *Sacerdos tenetur vel habere contritionem, vel præmittere confessionem ante administrationem sacramentorum.*

7 *Ministrans in peccato mortali, vnum tantum committit sacrilegium.*

8 *Ministri adiuuantes ministrantem sacramenta, non tenentur esse in gratia.*

9 *Diaconus, & Subdiaconus non peccãt mortaliter solemniter cantando Euangeliũ, vel Epistolam in peccato mortali.*

10 *Episcopus conficiens Chrisma, vel benedicens, aut consecrans vasa sacra, non peccat mortaliter, si non reperiatur in gratia.*

11 *Contrahentes Matrimoniũ in peccato mortali, peccant tantum mortaliter, quatenus recipiunt, nõ quatenus administrãt sacramentum.*

12 *Concionator non tenetur esse in gratia, nec similes.*

13 *Ministri sacramentorum tenentur obseruare ritum Ecclesiasticum, & est de fide.*

1 Est primò sciendum ministrum sacramentorum debere habere triplicem potestatem; nempe, potestatẽ conficiendi sacramenta, administrandi sacramenta, & potestatem iurisdictionis ordinariam, vel delegatam; potestas conficiendi sacramenta datur in sacramento ordinis, id est sacerdotij, licet, non in omnibus sacramentis requiratur Sacerdos, vt est Baptismus, qui ab omnibus potest perfici, & Matrimonium, quod perficitur ab ipsis contrahentibus. Vnde secunda potestas, scilicet, ministrandi sacramenta datur in Sacerdotibus, vel Episcopis iuxta qualitatem sacramentorum; & licet, sacramentum Baptismi, si cõferatur à laico, vel alio non habente iurisdictionem, rectè perficiatur; tamen grauiter peccat ita conficiẽs; vt sumitur ex P. Augustino lib. 2. contra Parmen. cap. 3. his verbis. *Nulla cogente necessitate, si fiat alieni muneris vsurpatio, quod autem datum fuerit, non poterit dici non datum, quamuis possit dici illicitè datum.* Tertia potestas iurisdictionis etiam requiritur, imò vniuersaliter loquendo est de iure Diuino, vt in Ecclesia, alij sint Pastores, ad quos pertineat animarum cura, alij oues, Io: 10. & ad Ephes. 4. nam Ecclesia est corpus mysticum, in quo necessaria est distinctio munerũ, & ordo hyerarchicus.

2 Obli-

2. Obligatio autem administrandi sacramenta cadit in eos, qui possunt illa licitè administrare vel simpliciter, vel in casu aliquo, & hoc ex duplici capite, vel ratione charitatis, & misericordiæ; vel ratione iustitiæ, scilicet, ratione officij, vel stipendij, promissionis, vel pacti, &c. Et vtraque obligatio obligat ad mortale; sed posterior est maior, & ex illius transgressione interdum oritur obligatio restituendi, cum talis obligatio pertineat ad iustitiā commutatiuam, vt agendo de vnoquoque sacramento dicemus.

3. Sed quæritur vtrū dubitans de potestate ordinis, vel iurisdictionis, possit sacramēta ministrare? Respondetur, tribus modis in hoc casu potest se habere dubitās: Primò, vt in neutrā partem probabiliter inclinet per assensū, sed maneat suspensus, & in tali casu non potest quis licitè administrare. Secundò, vt probabilius inclinet, quod habeat talem potestatem, sed cum formidine alterius partis, & potest quis illa vti, dummodo nullum adsit detrimentum, vel iniuria tertiæ personæ. Tertiò, vt probabilius putet se non habere talem potestatem, & tunc secūdum aliquos, liberum videtur esse homini sequi iudiciū probabile, licet alij hoc negent. Alij tandem asserunt in graui necessitate, vel causa vrgente, posse dubitantem sequi iudicium probabile, quia hoc non est temerè se periculo exponere; & ità tenet Suar. disp. 16. sect. 1. & Filiuc. tom. 1. cap. 5. num. 84.

4. Quæritur secundò, vtrum minister debeat esse in gratia, dum sacramenta ministrat? Respondeo, dupliciter potest quis dici minister sacramenti, vel ex officio, vel accidenti, vt esset in Baptismo dato à laico tempore necessitatis; & de hoc secundo ministro dicendum est, non esse necessarium reperiri in gratia dum sacramentum ministrat, quia laicus, vel alius, cui non incumbit ex officio ministrare sacramenta, non tenetur se præparare ad gratiam, quæ sententia est D. Thom. q. 64. art. 6. ad 3: & in 4. dist. 24. q. 1. art. 3. quæstiuncul. 5. Richar. in 4. dist. 5. art. 3. q. 3. Syluest. verb. Baptismus nu. 4. Caietani, Sot. & aliorum, quos sequitur Suar. disp. 16. sect. 4. §. Nihilominus, & idē docet Filiuc. to. 1. cap. 5. num. 85.

5. De secundo ministro, scilicet, ex officio omninò tenetur se præparare ad gratiam, vt sanctè dicta sacramenta administrare valeat, probatur ex Leuit. 5. *Sacerdotes incensum, & panes offerūt Deo, & ideò sancti erunt*, & cap. 22. *Omnis qui accesserit ad ea, quæ consecrata sunt, in quo est immunditia, peribit coram Domino*. Probatur etiam ex Gelasio Papa, vt habetur in cap. sacrosancta 1. q. 1. his verbis. *Quomodo ad Diuinum mysterium spiritus inuocatus adueniet? si Sacerdos criminosis actionibus plenus esse probetur*, & ex Nicolao Primo, vt habetur, cap. vltimo 15. q. 8. *Mali, bona administrando, se tantummodo lædunt*, & P. Augustinus licet multis in locis, hanc veritatem doceat, tandem lib. 2. contra Parm. cap. 10. sic ait. *Omnia sacramenta cum obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus*; ità etiam communiter omnes Patres, & Doctores.

6. Vnde sequitur, quod Sacerdos administraturus sacramenta, si reperiatur in in culpa mortali, tenebitur habere contritionem, etsi probabiliter credat illam non habere; sed habere tantum attritionem, debet confessionem præmittere, vt ex attrito fiat contritus, & gratiam recipiat, & si opportunitatem confessionis non habuerit, debet procurare contritionem; nec valet aliqua excusatio, quia contritio semper est moraliliter possibilis cū diuino auxilio, quod omnibus præsto est; vt benè notat Suar. disp. 16. sect. 3. §. Atq; hinc: nota tamen, quod contritio cum non possit cognosci, sufficiet, vt saltem sit putata talis à dicto ministro, vt ponderat, Sot. dist. 17. q. 2. art. 6. conclus. 4. Petr. Sot. lect. 3. de necessitate Pœnitentiæ, Nauar. cap. 22. num. 3. & alij quos sequitur Filiuc. to. 1. cap. 5. num. 86. in fine, licet apud Suar. loco cit. contrarium doceant Marsil. in 4. q. 12. art. 1. par. 5. & Palud. dist. 5. q. 2. circa finem, nempe, asserunt hi Doctores, talem Sacerdotem semper teneri præmittere confessionem.

7. Notandum est hic obiter, ministrantem sacramenta in peccato mortali, vnum tantum peccatum sacrilegij committere

mittere, & non duo, quod peccatum, dicitur peccatum commissionis ex sacrilega administratione sacramenti; ita Dominicus Sotus in 4. dist. 17. q. 2. art. 6. conclus. 4. Petrus Sot. lect. 13. de necessitate pœnitentiæ, Nauarr. cap. 22. nu. 3., & Suar. disp. 16. sect. 3. §. quæri enim.

8. Vtrum autem ministri, qui adiuuāt ex proprio officio ad hoc consecrati, ministrum conficientem sacramentum, vt Diaconus, Subdiaconus, &c. committant peccatum mortale, si exerceant actus dicti officij in culpa mortali? in hoc dubio generalem quamdam regulam ponit D. Th. in 4. dist. 24. q. 1. ar. 3. quæstiunc. 5. nempe, peccare mortaliter eum, qui aliquo sacrū officium, quod sibi ex ordinatione competit, in peccato mortali exequitur, & ratio est, quia indignè tractat res sacras, & sacrilegium committit, quod ex se est mortale. Attamen, incipiendo à *minoribus* ordinibus, dicendum *est* probabiliùs, & certum *esse*, *non* esse mortale dictos ordines *minores* exercere in peccato mortali, & ratio est, quia dicti Ordines sunt valde remoti ab actu sanctificandi; imò probabiliter constat dictos minores Ordines non esse sacramenta, sed tātum sacramentalia. Et ideo Scotus statim citandus non putat esse, nec etiam veniale exercere dictos Ordines in peccato mortali; nec sunt audiendi Syluest. & Angelus similiter citandi, asserentes tangere vasa sacra, vt calices, corporalia, & similia in peccato mortali, esse mortale, si id fiat ex officio, quia indignè in tali casu, quis fungitur officio suo; nam secluso contemptu, vel scandalo, non video vnde possit oriri tam grauis materia, cum de hoc nullum præceptum habeatur.

9. De Diacono verò, & Subdiacono maior est difficultas, nam aliqui tenent, prædictos canētes solemniter Epistolam, & Euāgelium respectiuè in peccato mortali, peccare mortaliter; vt Angelus ver. Clericus 9. nu. 1., Syluest. eodem ver. 2. nu. 2. Caietanus 2. 2. q. 60. ar. 2. in fine; & potest fundari hæc opinio in verbis Greg. lib. 2. epist. cap. 83. alias epist. 44. vt habetur inc. vlt. dist. 23. vbi sic habetur. *Si in Sacro Ordine constitutus eius* (id est concubinæ) *permixtione esse recolit maculatum, Sacerdotij honore deposito, administrādum nullo modo præsumat accedere.* Tamen contraria sententia adhuc probabilis, & tuta est, scilicet, dictos ministros non peccare mortaliter, vt tenet Sot. in 4. dist. 1. q. 5. ar. 6. & dist. 24. q. 1. ar. 4. & sequitur Suar. disp. 16. sect. 3. §. de alijs, & Filiucc. to. 1. cap. 5. nu. 87. Si quis autē haberet animum diù ministrandi tale officium in peccato mortali, vel actualiter ministrat diù in peccato mortali; non facilè posset excusari à mortali, quia talis consuetudo, & propositum, videtur esse contemptus, & hoc est, quod videtur prohibitum in cap. vlt. de tēporibus ordinationum, cap. vlt. dist. 33. vt asserit idem Suar. loco cit. & Filiucc. eod. loco.

10. Hinc colligitur, quid dicendum sit de Sacerdote, vel Episcopo conficiente aliqua sacramentalia, vt dum Episcopus dat primam tonsuram, vel consecrat Ecclesiam, aut benedicit vestes sacras, & similia, nam in similibus dubijs tantum Medina respondet dicens, Cod. de pœn. tract. 1. q. 6. Episcopum, qui conficit Chrisma, benedicit Oleum, aut cōsecrat Ecclesiam in peccato mortali, peccare mortaliter, quia istæ actiones videntur graues, & duæ priores quodammodo sacramentales; tamen secluso contēptu in huiusmodi actionibus non adest peccatum mortale, licet fiant in tali peccato, quia tantum in ministerio sacramentorum requiritur, vt minister sit absque culpa mortali, dum conficit sacramentum: & hoc modo sunt interpretandi canones allati in numero antecedenti; ita tenet Sot. loc. cit. & Suar. eodem loc. §. atq; hic, quā doctrinā colligit ex D. Tho. q. 64. ar. 6. & Caiet. to. 2. opusc. tr. 10. sequitur Filiuc. to. 1. c. 5. n. 87. §. quartò.

11. Sic etiam ministri sacramēti Matrimonij, qui sunt ipsimet contrahentes, nec peccabunt mortaliter, si contrahant in peccato mortali, quia nō sunt ad hoc consecrati; peccabunt tamen ex alia causa, nempè, quatenus recipiunt tale sacramentum in peccato mortali, vt Sanchez lib. 2. disp. 6. n. 5. Henriq. c. 29. & Filiuc. loc. cit.

12. Idem etiam dicitur de Concionatore, vel de Prælato corrigente subdi-

tum, aut Iudice proferente sentẽtiam, vel de expositore sacræ Scripturæ: nam prædicti non videntur peccare mortaliter, si prædicta agant in mortali; licet de Concionatore contrarium sentiat Caiet. quęſ. 64.art.6. tamen etiam probabile est,quod diximus,vt fusè Suar.loc.cit.,quem sequitur Filiucc.eod.loc.cit.Sotus in 4.d.2.q.5. art.6.Valent.to.4.disp.3.q.5.pu.3.& alij.

13 Sed quęritur vtrũ ministri sacramẽtorum teneantur obseruare ritum Ecclesiasticum in sacramentis administrandis? & respõdetur affirmatiuè ex pręcepto Ecclesiæ, vt ex ipsa consuetudine constat; quæ conclusio est de fide, ex Concil. Trid. sess. 7. can. 13. vbi sic ait. *Si quis dixerit receptos, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos in nouos alios per quemcunque Ecclesiarum Pastorem immutari posse anathema sit*. Hoc tamen pręceptum non est vnum singulariter datum de omnibus sacramentis;sed cõsurgit ex varijs pręceptis datis in singulis sacramentis; vnde transgressio huius pręcepti ex contemptu, semper est peccatum mortale;non autem quęlibet transgressio; sed iuxta grauitatem materię;ille verò dicitur contemnere,qui negat obseruãtiam cęremoniarum Ecclesiæ; vel putat esse superfluas, aut inutiles; vt Suar.disp.16.sect.5. & Filiucc.to.1.c.5. nu. 89. Grauitas autem materiæ est arbitrio prudentis viri relinquenda, vt ijdem Doctores.

De suscipiẽtibus sacramenta, eorumque præceptis. Cap. X.

1 *Praeceptum circa vsum sacramentorum ex duplici capite oriri potest.*

2 *Vsus sacramentorum est de pracepto diuino, & humano.*

3 *Vsus sacramentorum potest esse ex praecepto ratione alienius finis necessarij.*

4 *Recipiens sacramenta tenetur exhibere omnia, quæ pertinent ad substantiam sacramenti.*

5 *Suscipiens sacramenta tenetur ita se disponere, vt recipere possit gratiam.*

6 *Sacramenta non possunt peti ab indignis ministris respectu Auctoritatis.*

7 *Sacramenta non sunt petenda ab excommunicato vitando, nisi in extrema necessitate.*

8 *Sacramenta ex charitate non sunt petenda à ministro existente in peccato mortali.*

9 *A proprio Parocho licet indigno, potest aliquando peti sacramentum.*

10 *Ministri sacramentorum ex duplici capite tenentur non dare sacramenta indignè petentibus.*

11 *In aliquibus sacramentis debent ministri aliquam diligentiã adhibere antequam illa tribuant.*

12 *Eucharistia si petatur publicè à peccatore occulto, est ei danda.*

1. Est primò notãdum dupliciter posse esse pręceptum sacramẽtorum, scilicet, vel ratione ipsorũmet sacramentorum, & eorum effectus, vel ratione alterius finis; Primo modo est,v.g.præceptum sumendi Eucharistiam in Paschate,& confiteri semel in anno. Secundo modo est quando sacramẽta sunt necessaria ad aliquem finem homini necessarium; vt v. g. ad vincendam carnis tentationem vrgentem,vel ad euitãdum scandalum,aut quid simile, quo posito.

2. Dico dari præceptum Diuinum,& humanũ circa vsum sacramentorũ; vt Baptismus,& Pœnitentiæ supposito peccato, sunt de præcepto Diuino; Eucharistia autem est de præcepto Ecclesiæ, vt sumatur semel in anno. Vtrum autem sit,vsus dictæ Eucharistiæ, de præcepto Diuino; probabilior videtur pars affirmatiua,vt suo loco examinabimus. Alia denique sacramenta, vtrum sint de præcepto, vel non sint, suis locis tractabimus; in communi autem loquendo,certũ est, vsum sacramentorum esse sub præcepto. Licet, hæc propositio non verificetur de quolibet sacramento. Ratio conclusionis est, quia sacramenta fuerunt instituta tanquam medicinæ,& remedia necessaria ad salutem, ergo oportuit etiam talem vsum esse sub præcepto; Vnde sacramenta sunt necessaria, non solùm ratione medij, vt supra notauimus, sed etiam ratione præcepti.

3. Po-

3. Potest etiam vsus sacramentorum cadere sub precepto,& obligatione ex aliquo fine, & circumstantia extrinseca; Vt v. g. tēpore magnæ tribulationis, vel tentationis, aut periculi, tenetur quis vsum sacramentorum adhibere; si ex experientia certus sit, hoc modo, & vsu sacramentorum posse liberari; & in his casibus posset Sacerdos, seu Parochus obligari ad cōficiendam Eucharistiam,& ministrandam, vel ad audiendam confessionem, aut aliud Sacramentum præstandum, Suar. disp. 17. sect. 1. & Filiuc. tom. 1. cap. 8. num. 144. & 145.

4. Circa modū verò recipiēdi sacramenta, duo possunt considerari, vnum ex parte ipsius sacramenti, vt licitè, & integrè fiat cum debitis circumstātijs, alterum ex parte suscipientis, vt accedat cum necessaria dispositione rectè ad recipiēdum effectum sacramenti. Respectu primi modi. Suscipiens sacramenta tenetur ex precepto ad *exhibenda* ea omnia, quę ex parte *ipsius* necessaria sunt ad valorē, & substantiam sacramenti; nam aliquando in sacramentis est necessarius non solum concursus ministri; sed etiam concursus suscipientis, vt in ordine ex parte suscipientis est necesse, vt tangat calicē, vel alias materias ordinum: Et in Matrimonio est necesse, vt fiat coram Parocho, & testibus; & quia iam capite antecedenti diximus, ministrum teneri ad præstandum suum concursum sub præcepto, vt ritè possit fieri sacramentum; ità similiter est dicendum de suscipiente; debet enim omnia præbere, quæ necessaria sunt ad valorem sacramenti; Aliter esset magna illusio, quæ fieret sacramentis, & Ecclesiæ, & ideò sacrilegium esset.

5. Quoad secundum modum, Dico, suscipientem sacramenta, ità dispositum, & præparatum debere accedere, vt posset esse capax principalis effectus sacramenti, scilicet gratiæ; aliter enim semper esset sacrilegium, & mortem, non autem vitam sumeret, iuxta Apost. 1. ad Cor. 11. *Qui indignè manducat, & bibit, iudicium sibi manducat, & bibit*. Vnde licet quis non teneatur multoties sumere aliquod sacramentum, si tamen vult illud sumere, tunc teneatur debito modo sumere, ita vt non ponat obicem pro receptione gratiæ, ex Suar. disp. 17. sect. 2. & Filiuc. tom. 1. cap. 8. nu. 146. 147. & 148.

6. Ad intelligendum autem vtrum volentes sumere sacramenta, possint illa petere ab indignis ministris? priùs supponendum est, ex triplici capite ministrum posse esse indignum; Primò, si non habeat potestatem validè conferendi, vt si illi desit ordo, aut potestas necessaria, vel si non sit obseruaturus ritum substantialem; Secundò, si fuerit, censuris ligatus, vt excommunicatione, suspensione, vel interdicto; Tertio, si sit in peccato mortali publico, vel priuato, & noto volenti sacramentum suscipere, si minister fuerit primo modo indignus, suscipiens non poterit ab eo petere sacramenta, aliter duo peccata sacrilegij cōmitteret, vnum, quia inducit alium ad sacrilegium, aliud quia talis susceptio sacramenti esset sacrilega.

7. Si minister fuerit indignus secundo modo; tunc, vel est vitandus, vt sunt denunciati, vel publici Clerici percussores; & in hoc casu: nullus potest ab eo sacramenta petere, nisi in extrema necessitate, & si non esset alius, aliter peccaret mortaliter contra præceptum Ecclesiæ, prohibens participationem cum talibus in Diuinis: vel non est ex vitandis, & tunc licitè possunt ab eo fideles sacramenta petere: & minister debet ministrare, nec peccabit, nisi in casu, quo culpabiliter perseueraret in dictis censuris, vt suo loco dicetur.

8. Si autem minister fuerit indignus tertio modo; ex charitate non debemus ab eo petere sacramenta, nisi adsit necessitas, & alius minister non sit; vt etiam dicitur de iuramento petendo à Gentili, vel de pecunia petenda ab vsurario, quæ peti non debent ex charitate; nisi adsit necessitas; licet circa hoc, remitto me ad ea, quæ dixi in secūdo libro de contractibus, agendo de mutuo, & vsura.

9. Potest etiam quis petere sacramenta à tali ministro, vt supra, etiam si ob vtilitatem animæ suæ vellet suscipere, licet, non esset præceptum, dummodo tamen minister esset talis ex officio, & esset paratus

ratus ad ministrandum, nec adesset alius; quando autem minister non esset talis ex officio, tunc poterit tantum quis petere ab eo sacraměta causa necessitatis vrgentis, vel ratione temporis obligationis; vt Filiuc. tom. 1. cap. 8. num. 150. & seqq. ex Suar. disp. 18. sect. 1. & ex alijs apud ipsum.

10. Sed quæritur, vtrum ministri Sacramentorum teneantur semper non dare sacramenta indignè petentibus? nam ex duobus capitibus minister his nō debet dare sacramenta, primò ratione præcepti impositi ministris, ne dare debeant sacramenta indignè petētibus; secundò ratione generalis pręcepti non cooperandi peccato alterius; Vnde ad quęsitum respondetur affirmatiuè vniuersaliter loquendo de omnibus sacramentis; & ratio est, quia ad quem pertinet dispensatio sacramentorū, pertinet etiam fidelitas in dispēsando, aliter non esset fidelis, & prudens dispensator, quod esset in magnam irreuerentiam sacramentorum, & contra officium fidelis ministri, ideoq; ex duplici capite grauiter peccaret, & sacrilegium committeret.

11. Vtrum autem ministri teneantur aliquam diligentiam adhibere antequā dent sacraměta, vel sufficiat eis, dummodo contrarium non constet? Respondeo, certum esse, omnem hominem, quem non constat esse malum, præsumendū esse bonum; tamen iuxta naturā vniuscuiusq; sacramenti aliquando diligentia, & prudentia adhibenda est, vt in sacramento baptismi; cum sit ianua sacramentorum, & quędā spiritualis regeneratio ex statu iræ ad statum gratiæ, requiritur quędam moralis diligentia, vt recipiens benè dispositus sacramentum suscipiat, ne post susceptionem aliqua iniuria sacramento fiat; De confirmatione autem, & Eucharistia, sufficit, vt non constet petentem esse malum; aliqua tamen diligētia esset adhibenda, si cōstiterit antea, talem petentem fuisse malum; iuxta prudentiam ministri, & statum personarum, & idem dicitur de Extrema Vnctione. Deinde in ordine, cum agatur de separatione hominis à mundo, vt dedicetur ad diuinum cultum; necesse est etiam aliquod examen, & diligentia, vt tale sacramentū non conferatur indignis, vt habetur in Cōcil. Trid. sess. 23. sic etiam in sacramento pœnitentiæ, quia administratur per modum iudicij, ad ministrum spectat causam examinare, & an pœnitens sit absoluendus, vel ligandus; & similiter in sacramento Matrimonij, quia inducit vinculum perpetuum, & absolutum, est benè examinandus cōtractus, vt cum debita dispositione, & requisitis fiat, vt præcipit Concil. Trid. sess. 24. vt suis locis clarius videbitur.

12. Dixi in conclusione num. 10. vniuersaliter loquendo, quia si petatur publicè Eucharistia à peccatore occulto, non est ei deneganda propter scandalum, vt fusiùs in proprio loco dicetur.

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

Quid sit Baptismus, quando Institutus, & quæ eius Materia. Cap. XI.

1 *In quolibet sacramento tria possunt considerari, sacramentum tantum, res, & sacramentum, & res tantum.*

2 *Baptismus est ablutio exterior facta corporis; sub præscripta forma verborum.*

3 *Baptismus fuit institutus, quando Christus fuit baptizatus.*

4 *Respondetur obiectioni.*

5 *Probatur conclusio ex Patribus, & Scripturis.*

6 *Aqua elementaris est materia remota baptismi.*

7 *Di-*

7 *Dicta doctrina est de fide.*
8 *Multæ sunt materiæ, in quibus non potest confici baptismus.*
9 *Aqua ex Sale resoluta, & similes possunt esse materia baptismi.*
10 *Aqua, quæ distillat ex vite, non potest esse materia baptismi.*
11 *Aqua ex vaporibus condensatis est similiter materia baptismi.*
12 *Materia proxima baptismi, est ablutio corporis.*
13 *Ablutio multipliciter fieri potest in baptismo, nec requiritur trina ablutio.*
14 *Respondetur ad quamdam obiectionem, circa trinam ablutionem.*
15 *Vna immersio in aqua, absque emersione est sufficiens ad baptismum.*
16 *Quid sit faciendum si puer non potest baptizari, nisi per immersionem absque emersione.*

1 Ic primò quæritur quid sit Baptismus; sed antequam definitionem assignemus, sciendum est; in quolibet sacramento tria posse considerari; Primò sacramentum tantum, & est illud quid visibile, quod in sacramentis videtur, quod est signum inferioris effectus. Secundò, res, & sacramentum, & est character, v.g. baptismalis, qui est res significata per exteriorẽ ablutionem, & est signum sacramentale interioris effectus, scilicet, iustificationis, quæ est res tantum, quæ tertiò, consideratur in sacramento, quo posito.

2. Dico. Baptismus est ablutio exterior facta corporis sub præscripta forma verborum, quæ definitio est Diui Thomæ 3.par. q.66. art.1. & sumitur ex Magistro in 4. d. 3. vel etiam dici potest sacramentum regenerationis per lauacrum aquæ in verbo vitæ, iuxta Cathechismũ Romanum de Baptismo, iuxta verba Christi Domini, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*, & Paul. ad Ephes. 5. *Mundans eã lauacro aqua in verbo vitæ*, & ad Tit. 3. *Per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus Sancti*. Neque obstat definitio tradita ab Vgone de S. Victore lib. 2. de Sacramen. art. 6. cap. 2. vbi ait: Baptismus est aqua diluendis criminibus sanctificata per verbum; nam respondet D.Tho. hanc definitionem subsistineri nõ posse; vel dicendum, quod Vgo voluerit explicare principium materiale huius sacramenti, & ratio est, quia cum sacramenta nouæ legis sanctificationem quamdam operentur, ibi perficitur sacramẽtum, vbi perficitur sanctificatio, At in aqua non perficitur sanctificatio; sed tantum in ablutione cum ipsa aqua, adest quędam sanctificationis virtus non permanens; sed fluens in hominẽ, qui est sanctificationis subiectũ, igitur sacramentum non consistit in ipsa aqua, sed in applicatione aquæ ad ipsum hominem cum debita forma verborum; Neq; Vgo intellexit sacramentum baptismi consistere tantum in aqua; nam ipsemet ait. *Aqua enim sola elementum esse potest, sacramentum esse non potest, donec accedat verbum ad elementum, & fit sacramentum.*

3. Dico secundò, Baptismus fuit institutus ante Christi passionem, & propriè in die, quo ipse Christus baptizatus fuit à Ioanne, quæ conclusio est communior, & scripturis conformior, imò communis inter Theologos cum Magistro in 4. dist. 3. D.Thom. q.66. art.2. & apud Magistrum q.1. art.5. quęstiuncula 2. q.4. Suar. 3. par. disp.19. sect.1. & 2. & probatur ex D.P. Augustino in quodam serm. de Epiph. vbi ait. *Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omniũ peccata abluit aqua*, & ex Ioan. 3. vbi dicitur. *Post hac venit Iesus, & discipuli eius in Iudæam terram & ibi demorabatur cum eis, & baptizabat*; & cap. 4. ait. *Audierunt Pharisæi, quod Iesus plures discipulos facit, & baptizat, quam Ioannes, quamquam Iesus non babtizaret; sed discipuli eius*, igitur signum est, quod Baptismus fuerat iam institutus ante passionem; Imò iuxta D.P. Augustinũ tract. 5. 13. & 15. Baptismus habuit suã efficaciam ex opere operato, etiã ante Christi passionem. Notandum est tamen non esse de fide hoc sacramentum fuisse institutum ante Christi passionem, quia aliqui Patres contrarium senserunt, nec Ecclesia id determinauit, vt Suar. loco cit.

4. Nec obstat, quod omnia sacramenta habuerint virtutem à Christi passione, quia dicta passio iam erat præuisa, & vltra hoc,

hoc, tota Chriſti vita fuit continuum ſacrificium habẽs infinitum meritum, quod ſacrificium poſtea fuit conſummatum in morte, & ſic poſt mortem Chriſti multa acceſſerunt huic ſacramẽto, vt aperire ianuam Cœli, perfectiorem gratiam conferre, &c. Et in hoc ſenſu dici poteſt, cõpletam fuiſſe inſtitutionem Baptiſmi poſt reſurrectionem, quia tũc etiam fuit promulgatum preceptum Baptiſmi ex Matth. vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c.*

5. Probatur etiam noſtra cõcluſio ex D. Ambroſ. lib. 2. in Luc. cap. vlt. his verbis. *Baptizatus eſt Dominus non mundari volens; ſed mundare aquas, vt ablutæ per carnem Chriſti, quæ peccatum non cognouit. Baptiſmatis ius haberent*; & D. P. Auguſtinus ſer. 36. de tempore ait; *Filium genuit mater, & caſta eſt, Chriſtum vnda lauit, & ſancta eſt. Nam ſicut poſt partum glorificata eſt Maria caſtificatio, ita poſt Baptiſmũ aquæ eſt purificatio comprobata, niſi quod penè maiori munere, quã Maria vnda ditata eſt, illa enim ſibi tantum meruit caſtitatem, iſta nobis contulit ſanctificationem, illa meruit ne peccaret, iſta, vt peccata purgaret, illi eſt collata virginitas, iſti donata eſt fœcunditas*, eandem doctrinam etiam tradit D. Hieronym. in Marc. dum ait. *Chriſtum contactu ſuo, virtutem regeneratiuã aquis contuliſſe*; Vnde deſumptum eſt illud Theologorum Elogium; Chriſtum contactu ſuo, virtutem regeneratiuam aquis cõtuliſſe. Certum eſt igitur Baptiſmum fuiſſe inſtitutum à Chriſto Domino, dum baptizatus fuit.

6. Dico tertiò, Aquam elementarem, veram, & ſenſibilem, eſſe materiam remotam, & eſſentialem ſacramenti Baptiſmi. Hæc concluſio eſt de fide ex Concil. Lateranenſ. in cap. Firmiter de ſumma Trinit. ex Concil. Florent. in decreto Eugenij, & ex Trident. ſeſſ. 7. can. 2. de Baptiſmo. Dixi veram, & ſenſibilem, quia fuerunt hæretici dicti Gnoſtici, vt refert Irenęus lib. 1. cõtra hæreſ. cap. 18. & Manichæi, vt refert D. P. Auguſtinus hæreſ. 46. & Seleucianivt idem P. Auguſtinus hæreſ. 59. & Pauliciani, vt Euthym. 2. par. Panopol. tit. 21. qui omnes hæretici ſolis verbis baptizabant, aſſerentes, illa verba Chriſti Domini, Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua*, Metaphoricè fuiſſe dicta, quod probabant eiſdem verbis Chriſti, Ioan. cap. 4. *Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum*. Fuerunt etiam alij hæretici, nominati Iacobitæ, qui ſecundam hæreſim ſumpſerunt, ex verbis Matth. 3. vbi Io: Baptiſta de Chriſto ait. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*, Vnde dicti hæretici candenti ferro ad modum Crucis in fronte inſigebãt, & refert Prateolus verba Iacobitæ, & Sãder. lib. 7. de vſib. Monarch. hæreſ. 113. Sic etiam fuerunt alij hæretici dicti Flagellantes, qui ſeipſos virgis, ac nodoſis flagellis, in quibus aculei inſerti erant, verberabant; & hoc modo dicebant dari Baptiſmum ex quadam allegoria; ſcilicet, ex eo, quod Chriſtus aquam in vinũ conuertit, vnde dicebant, aliquando in Eccleſia Baptiſmum aquæ eſſe commutandum in Baptiſmũ ſanguinis; vt refert Caſtro verb. Baptiſ. hæreſ. 12. & Prateol. ver. Flagellantes.

7. Probatur tamen noſtra, & Catholica doctrina, & ſimul cõfutantur doctrinæ hæreticorũ ex verbis Chriſti. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit*; & Matt. vlt. *Baptizantes eos in nomine patris*, &c. Actor. 8. vbi Philippus poſtquam Eunuchum cathechizauerat, ait Eunuchus. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?* Et Actor. 10. *Nunquid Aquam quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi, qui Spiritum Sanctum acceperunt ſicut, & nos?* Eãdem doctrinam tradunt omnes Pátres, nec in hoc ambigendi eſt locus.

8. Eſt tamen notandum; per aquam, excludi debere tria genera rerum, in quibus Baptiſmus confici non poteſt. Primò reijciuntur liquores ab aqua diuerſi, vt Vinum album, Lac, Ciruiſia, Lacrymæ, Saliua, & ſimilia contra Lutherum aſſerentẽ valere Baptiſmum factum in Ceruiſia, Lacte, & alio liquore, in quo fieri poſſit balneum, vt Bellar. c. 2. de Baptiſ., & quod non poſsit cum ſudore, & lacrymis conſtat ex c. In quodam de celebrat. de Saliua ex c. Non apponas de Baptiſ. Secundò excluduntur liquores habentes eamdem denominationem, vt aqua ardens, aqua roſeacea, & alij liquores expreſsi ex arboribus, floribus, herbis, &c. quod intellige non ob-

obstãte quolibet casu necessitatis contra aliquos Doctores aliud asserentes apud Dian. *6*. p. tr. 7. Miscell. resol. 18. Tertiò reijciuntur aquæ artificiales, & distillatæ, quæ sunt liquores eorum simplicium, qui distillantur; & etiam mixta quædam ex aqua diuersa; nisi fortè quis aquam distillet, *vel* arte secernat à vino, vel alio, in quo erat admixta; nam in tali casu esset apta materia iuxta Scot. Ledes. & communiter apud Henriq. lib. 2. c. *6*. §. 2. Dixi mixta quædam ex aqua diuersa, vel alio, dummodo plus habeat de aliena substantia, quod ex spissitudine perspicitur, vt aqua decoctionis carnium, si esset iam resoluta in aquam, & plus haberet de aliena specie, sic etiam ex luto; licet ex luto exprimi posset aqua, & apta esset ad baptismum, vt D. Thom. q. *66*. ar. 4. ad 1. Item aqua permixta aliquo colore, odore, sapore, caliditate &c. non impediret, quia confici posset sacramentum, quod etiam dicitur de *lixiuio*, & aquis sulfureorum balneorum, vt ibidem D. Thom.

9. Deinde aqua ex Sale resoluta est sufficiens materia Baptismi, quia Sal non est, nisi aqua salsa; & sicut aqua ex niue, & gelu est vera materia Baptismi, quia nix, & gelu non est, nisi aqua congelata; ita etiam Sal non est, nisi aqua æstiuo Sole gelata, igitur hæc erit etiam sufficiens materia baptismi, vt Henriq. lib. 2. cap. *6*. nu. 1. Fernand. in exam. Theol. mor. par. 3. c. 2. §. 4. nu. 5. Tab. verb. Baptismus 4. nu. 8. & alij contra Coninch. de sacram. q. *66*. ar. 4. dub. 1. nu. 22. Angelum ver. Baptismus 4. nu. 3. & Syluestrum eodem verb. 2. in fine, vbi asserit dictam aquam ex sale non esse materiam aptam ad Baptismum, quia non videtur eiusdẽ speciei cum aqua elementari, quod meritò impugnatur à supradictis Doctoribus.

10. Aqua verò, quæ distillat ex vite, vel arbore aliqua, licet, fuerit æstimata sufficiens materia a Io: della Crux in direct. conscien. par. 2. de sacram. Bapt. q. 1. conclus. 2. his verbis. *Aqua ista debet esse simplex, & elementaris etiamsi ex arbore, aut glacie resoluta*. Attamen cõmuniter reijcitur dicta opinio, & præcipuè à Coninch. supra cit. cõtrarium etiam docet Fernandez loc. cit. c. 11. §. 2. nu. 3. Filiucc. tom. 1. c. *6*. nu. 2. & alij, ratio est, quia ille humor non est aqua, sed succus; vnde non potest esse materia apta ad Baptismum.

11. Deinde; aqua, quæ colligitur ex vaporibus densatis cum ex ore ollæ euaporantur, & in cooperculo affiguntur, est sufficiens materia Baptismi, & similiter aqua, quæ fluit ex parietibus, quia est vera aqua naturalis, licet, fiat ex vaporibus, quia essentialiter vapores aqua sunt, sicut aer humidus in aquam versus, dicitur vera aqua naturalis, vt Fernand. loco proximè cit. Ex qua doctrina colligitur, etiam aquam ex rore factam esse sufficientem materiam Baptismi, quia ros non est nisi humor ascendens in aerem, & virtute Solis resolutus in rorem, qui essentialiter nõ est, nisi aqua.

12. Dico quartò, materiam proximã sacramenti Baptismi esse ablutionem corporis; ita communiter omnes Theologi, vt D. Thom. 3. q. *66*. art. 3. & 4. & in 4. dist. 3. q. 1. art. 1. Scot. q. 3. Suar. disp. 20. sect. 2. Sumitur ex Paulo ad Ephes. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ*, & ex P. Augustino tract. 15. in Ioan. *Quid est Baptismus Christi? Lauacrum aquæ in verbo*; Probatur etiam ratione; nam aqua in vase non est sacramẽtum; igitur ablutio cum ipsa aqua est materia proxima; quæ dũ successiuè effunditur ad partes corporis, vel dũ corpus subintrat ipsam aquam prout naturaliter fieri potest, dicitur vera materia sacramẽti, si adsit debita forma verborum; Vnde P. Augustinus tract. 80. in Io. *Quæ est tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat*.

13. Sed dubium est, quodnam genus ablutionis necessarium sit ad Baptismum? nam duplex ablutionis genus ponit Suar. disp. 20. sect. 3. quorũ vnum fit per aspersionem, seu infusionem, aliud per immersionem in aqua, alij trinam ablutionem ponunt, scilicet, aspersionis, infusionis, & immersionis; & in quolibet ex his modis, erit verus Baptismus; dubium tantũ, quod remanet explicandum est, an si Baptismus fiat per immersionẽ, sufficiat vna tantum immersio, cui succedat emersio, vel debeat esse trina immersio, quibus semper succedat emersio, vel an sufficiat vna tantum

tum

tum immersio; absq; emersione, vt esset, si quis aliquem proijceret in aquam, quod potiùs videretur dici suffocatio? & primò, quod requiratur essẽtialiter trina immersio, ita videtur colligi ex canone 50. Apostolorum, vbi sic habetur. *Si quis Episcopus, aut Presbyter non trinam mersionem vnius mysterij celebrat; sed semel mergat in baptismate, quod dari videtur in Domini morte; deponatur. Non enim dixit Dominus in morte mea baptizate; sed euntes docete omnes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*; & Apostolus ad Ephes. 4. *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma*, subiungit D. Hieronym. Dialog. contra Luciferian. *Ter mergimur, vt Trinitatis vnum appareat sacramentum*. Attamen dicendum est vnã tantum immersionem sufficere ad cõficiendũ sacramentum, sicut etiam sufficit aspersio, vel infusio; hæc est certa, & cõmunis Theologorum sentẽtia in 4. d. 3. & D. Tho. q. 66. art. 7. & 8. & ratio est, quia tantum ablutio inuenitur instituta à Christo Domino, nec aliud fuit ab Ecclesia definitum; hoc autẽ intelligitur quoad essentiam sacramenti; quia circa ritum seruãdum ex præcepto, Vnusquisque tenetur seruare ritum suæ Ecclesiæ; vt D. Thom. art. 8. Turrecrem. cap. si quis de cõsecrat. d. 4. Suar. disp. 20. sect. 3. & communiter omnes.

14. Ad Apostolicum verò canonem respondetur ibi damnari errorem quorumdam, qui baptizabãt in nomine Christi mortui, & ideò vtebantur vna immersione, ideò decretum fuit, vt Baptismus daretur in nomine Trinitatis, & tribus immersionibus, neque Patres, qui memorant trinam immersionem in Baptismo, aliud intellexerunt; sed tantum consuetudinem dicti temporis annuerunt.

15. Quoad aliam partem conclusionis, seu dubij, nempe vtrum vna immersio sine emersione sufficiens esset ad Baptismum? negatiuè multi respondẽt, licet, ex diuersis rationibus: nam Scot. dist. 5. ait ablutionem ordinari ad vitam, & non ad mortem; sed talis proiectio esset ad mortem, & non ad vitam, igitur non esset sacramentum. Alij dicunt de ratione ablutionis esse, vt immersioni succedat emersio, cum materia Baptismi debeat repræsentare Christi passionem, & resurrectionem; igitur necesse est, vt prius corpus immergatur, & postea emergatur, vt tenet Richar. dist. 4. art. 4. casu 2. Palud. d. 6. q. 1. art. 3. Sot. d. 3. q. vnica art. 8. circa finem, Syluest. verb. Baptismus 4. §. 10. & Baptismus 5. §. 1. & alij; sed re vera Scotus laborat in æquiuoco, & quoad hos Doctores, nõ videtur necessarium ad ablutionẽ, nisi vt aqua successiuè tangat partes corporis, quamuis nulla emersio daretur. Vnde puto dicendum dictam immersionem, seu proiectionem esse sufficientem ad Baptismum, dummodo, non moriatur puer, vel alius ante tactum aquæ, & dummodo adsit debita forma verborum, quamuis grauiter peccaret sic baptizans, & irregularitatem contraheret propter homicidium: ita docet Suar. disp. 20. sect. 3. Filiuc. tom. 1. cap. 2. de materia Baptismi nu. 39. & seqq. ex Gabr. 4. d. 4. q. 2. ad 3. dub. 4. Maior. d. 4. q. 2. & ex alijs.

16. Et si aliter puero, vel baptizando morienti subueniri non possit, nisi dicta submersione; tunc vt refert Panorm. cap. Non vt apponeres de Baptis. accidisse suo tempore, posset vel fune in cisterna suspendi, & in aquam immitti, & extrahi, aut immitti aliqua vestis, vel spongia, & expressione baptizari, quibus etiam deficientibus non est faciendum homicidium; sed erit, ac si deficeret copia aquæ, vide Filiuc. loco cit. num. 41.

De Forma Baptismi. Cap. XII.

1 *Forma Baptismi est. Ego te Baptizo in nomine Patris, &c. & est de fide.*
2 *Reijciuntur aliqui hæreticorum errores.*
3 *Forma Baptismi mutari nõ potest, nec plures possunt vnum baptizare.*
4 *Particula ego, non est de essentia Baptismi; esset tamen veniale saltem illam omittere.*
5 *Actus baptizandi, per verbum baptizo, essentialiter est exprimendus, vel aliud verbum æquiualens.*
6 *Dicente baptizaris, vel baptizatur, aut baptizetur, non mutat essentialiter formã.*

7 Per-

7 *Persona baptizati per verbum te, essentialiter est exprimenda,*
8 *Non essentialiter mutaretur forma, si quis pluries, scilicet, in qualibet persona Trinitatis repeteret Ego te baptizo.*
9 *Nec si quis pronunciet formam modo corrupto.*
10 *De essentia requiritur in Baptismo, inuocatio distincta personarum SS. Trinitatis.*
11 *Baptismus non conficitur si fiat in nomine Christi tantum.*
12 *In Baptismo essentialiter requiritur, vt dicatur in nomine, & non in nominibus.*
13 *Personæ Sanctissimæ Trinitatis, non possunt exprimi nominibus æquipollentibus.*
14 *Non esset Baptismus, si quis diceret, Baptizo te in nomine Sanctissimæ Trinitatis.*
15 *Nec esset Baptismus addere nomen Beatæ Virginis, vel alterius Sancti, nisi fiat ad intercessionem.*
16 *Respondetur, & probatur, Apostolos non Baptizasse in nomine Christi tantum.*
17 *In Baptismo ablutio, & forma verborum debent simul esse.*
18 *Qualibet quantitas aquæ, vt vna, vel duæ guttæ, non videntur sufficere ad Baptismum secundum aliquos.*

1 FOrma Baptismi est; *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*; est conclusio certa, & de fide ex Concil. Florentino in decreto Eugenij, & Trid. sess. 7. can. 3. de Baptismo, & ratio est, quia ita fuit instituta à Christo Domino, & sic præcepta ab Ecclesia, vt ex cap. 1. de Baptism. & ex multis cap. de consecrat. d. 4. colligitur. Sunt autem dicta verba quoad substãtialem sensum, & non quoad illam materialem formam, & materialia verba, necessaria ad Baptismum, quia materialiter sumpta dicta forma, potest accidentaliter mutari, & dummodo non mutetur substantialis sensus, semper erit Baptismus; sic etiam Græci, licet, mutent materialia verba, dicendo. *Baptizetur N. seruus Christi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, tamen quia retinent sensum dictorum verborum, de fide est, quod sit verus Baptismus; nec mirum, quod Græci adhuc vtantur dicta forma, cum antiquissima sit apud ipsos, & iuxta D. Thom. q. 66. art. 5. ad primum fuit introducta ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem Baptismi baptizantibus tribuebant, dicendo Ego sum Pauli, & ego Cæphæ.

2. Ex hac doctrina duo errores hæreticorum reijciũtur, & primus est aliquorũ, qui vocantur Brentij asserentes dictam formam nõ esse sufficientem ad Baptismũ, nisi præcedat Catechismus, seu instructio baptizãtis, & hoc ob verba Domini Matt. vlt. qui antequam dixit, *Baptizantes eos in nomine patris*, &c. præmisit; *docete omnes gentes*; secundus error tribui potest Græcis vt colligitur ex cap. vlt. de Baptis. & ex Concil. Lateran. sub Innoc. III. cap. 4. & dicti asserebant, non esse exprimendam personam baptizantis, nec actum baptizandi, ne virtus Baptismi videatur procedere à baptizante. Ad hos duos extremos errores, faciliter responderi potest. Nam verba concionatoria differũt à verbis consecratorijs, & dum Christus dixit, *Docete omnes gentes*, hoc dixit Apostolis tamquam Concionatoribus, at dum subiunxit, *Baptizantes eos*, &c. hoc dixit conferendo eis potestatem baptizandi, & consecrandi homines ad ipsum Christum: ex quo patet responsio ad secundum errorem, cum virtus Baptismi procedat à Christo principaliter, à Ministro verò tamquam ab instrumento externo.

3. Vnde D. Thom. q. 66. ar. 5. in responsione ad 4. ait, supradictam formam Christi non posse mutari, & si duo, vel plures vellet vnum baptizare, non conficeretur sacramentum, quia actus multiplicatur secũdum multiplicationem agentium; nec similiter esset sacramentum, si prædicta forma esset pronũciata ab homine carẽte manibus, & à muto fieret effusio aquę; & idem dicitur de eo, qui vellet se ipsum baptizare, potest tamen aliquis in casu necessitatis plures simul baptizare, dicendo vos, & non te, quia non mutaretur forma, cum idem sit vos; quod te, & te; secùs autem esset si diceretur nos te baptizamus, quia nos idem est ac ego, & tu, & sic mutaretur forma, & non esset Baptismus, ratio-

ne verò dignitates, vt solet loqui Episcopi, & similes, posset quis dicere nos, &c.

4. Imò si non exprimatur persona baptizans per verbum Ego, vt Græci, non ex hoc substantialiter mutatur forma, & erit verus baptismus; peccaret tamen quis dictum verbum omittēs ex præcepto Ecclesiæ, vel saltem ex vsu, & secūdum aliquos esset mortale, maximè si Baptismus solemniter fieret; At probabiliùs videtur dicendum non esse, nisi veniale, & idem etiam dicitur de vltimo verbo, Amen. Henriq. lib. 2. cap. 8. nu. 6. Coninch. q. 46. ar. 4. dub. 1. nu. 45. & alij.

5. Est tamen essentiale, vt exprimatur actus baptizandi per illud verbum baptizo, & est de fide, vt sumitur ex citatis Concilijs, & præcipuè in Concil. Florent. in decreto Eugenij sic habetur. *Si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrum, cum SS. Trinitatis inuocatione perficitur sacramentum*. Et Alexander III. in cap. 1. extra de Baptis. sic ait: *Si quis puerum in aqua immerserit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & non dixerit, Ego te baptizo, non est puer baptizatus*; Non est tamen de essentia, vt quis dicat baptizo, sed potest vti alio verbo synonimo, vel æquiualente, ita vt verè significet actum abluendi, seu lauandi, vt si quis diceret abluo, lauo, intingo, aspergo, infundo, mergo, & simile, non diceretur essentialiter mutata forma; sed tantum accidentaliter; grauiter tamen sic baptizans peccaret, quia nullus debet discedere à ritu suæ Ecclesiæ. Vnde si quis vteretur forma Græca in Ecclesia Latina, licet verum esset sacramentū, vt cōtra aliquos docet Suar. disp. 21. sect. 1. conclus. 2. grauiter tamen peccaret ex causa dicta.

6. Item, neque essentialiter mutaretur forma, si verbū indicatiuum actiuum, diceretur passiuum, vel per modum imperatiui, vt si quis dicat baptizaris, vel baptizatur, aut baptizetur, quia omnes hi modi significant actum exercitum; secùs autem esset, si quis diceret. Baptiza Petrū in nomine Patris, &c. quia dicta uerba significant actionem alteri imperatam, seu vt exercendam, sed non actu exercitam, & ideò non esset sacramentum.

7. Est tamen de essentia, ut exprimatur persona baptizati per illud verbum te, vt sumitur ex verbis Christi *Baptizantes eos*, aliter enim actus Baptismi esset indeterminatus, & non completus, & ex consequenti non esset sacramentum, vt S. Th. q. 66. art. 5. ad 4. ratione autem dignitatis baptizati, posset quis dicere vos, vel vestram maiestatem, dignitatem, &c. quia hæc mutatio est accidentalis dummodo sufficienter designetur persona, vt idem D. Thom. q. 67. art. 6. ad 2.

8. Nec similiter esset mutatio substantialis, & esset verus Baptismus, si quis diceret ego te baptizo in nomine Patris, ego te in nomine Filij baptizo, ego te baptizo in nomine Spiritus Sancti, vt Filiuc. tract. 2. de sacram. c. 3. nu. 50. sic etiam si quis diceret in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, ego te baptizo, vel si quis dicat, ego te baptizo in nomine Filij, & Patris, & Spiritus Sancti, aut in nomine Patris, Christi, & Spiritus: ita communiter omnes, licet grauiter peccaret sic baptizans.

9. Item nec substantialiter mutabitur forma, si quis pronunciet verba modo corrupto, vt ego te baptizo in nomine Patris, Filia, & Spiritu Sancta. Ex cap. Retulerunt d. 4. nec similiter error personæ, vel sexus impedit sacramētum, nisi adsit contraria intentio vide Bonac. disp. 2. q. 2. pu. 5. nu. 27. & 28.

10. Deinde in sacramento baptismi est omninò de essentia inuocatio distincta personarum sanctissimæ Trinitatis, scilicet, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & ratio præcipua sumitur ex verbis Christi. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. Vt D. Thom. q. 66. ar. 6. Suar. disp. 21. sect. 3. conclus. 1. confirmatur dicta cōclusio ex Clem. Papa III. lib. 7. constit. cap. 23. vbi ait. *Baptizare debes quemadmodum Dominus præcepit, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, Patris, qui misit; Christi, qui venit; Paracleti, qui testimonium dedit; & in cap. Firmiter habetur de summa Trin. Baptismū consecrari inuocatione indiuiduæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus sācti, & in Cōcil. Florent. in decreto Eugenij prædicta forma præscribitur.

11. Neque valet sacramentum, si quis dicat in nomine Christi tantum, vt patet

ex c.

ex c. Si vera de consecr. d. 4. vbi Pelagius Papa ait, *Baptismum datum in nomine Domini esse nullum*; & in cap. Multi sunt ead. d. idem asserit de Baptismo dato in nomine Christi tantum, & Zach. Papa cap. in Synodo, ead. d. expressè docet Baptismum non perfici, nisi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Idem etiam sumitur communiter ex Patribus; nam Beda lib. var. quæst. q. 14. ait. *Notandum, si quis baptizans dicat, baptizo te in Christo Iesu, & nō dicat in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sācti, sicut Dominus instituit non est verus Baptismus*. Et ratio est, quia in Baptismo fit expressa Trinitatis professio, quæ non intelligitur fieri, si Baptismus fiat in nomine Christi tantum, & Damasc. lib. 4. de fide similiter ait. *Qui in Sanctam Trinitatem minimè baptizati sunt, ij denuò baptizentur, necesse est, etsi enim Apostolus his verbis vtitur, in Christum, & in mortem ipsius baptizati sumus, non tamen hoc vult, baptismi formulam, his verbis constare debere, verum hoc demum Baptismum mortis Christi figuram præferre*; Vnde concludendum est, veram esse nostram doctrinam, nempe in Baptismo necessariam esse inuocationem distinctam personarum Sanctissimæ Trinitatis: & ad hanc confirmationem facit id, quod narrat Niceph. lib. 10. histor. cap. 35. scilicet, quemdam Episcopum Arianum nomine Deutertium volentem baptizare quemdā sub hac forma; idest, In nomine Patris per Filium in Spiritu Sācto, statim aquam, quæ erat parata pro Baptismo, miraculosè, repentè disparuisse in detestationem hæreticæ prauitatis.

12. Addo similiter, non solum de essentia Baptismi esse expressionē triū personarū, sed etiam vt in illis significetur vnitas naturæ per illam particulam in nomine vt D. Thom. q. 66. ar. 6. & communiter omnes cum Magistro 4. d. 3. & Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacr. par. 6. c. 2. vt refert, & sequitur Suar. disp. 21. sect. 3. Vnde qui omitteret dictam particulam, vel mutaret dicendo, in nominibus, non conficeret sacramentum, vt sumitur ex P. Augustino lib. 3. cōtra Maxim. cap. 32. vbi ait. *In nomine, nō in nominibus, quia hi tres vnum sunt, & hi tres vnus est Deus*: Et D. Ambros. lib. 2. de sacram. c. 7. similiter ait. *In vnō nomine baptizare nos iussit, dicens baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sācti. Noli mirari, quia dixi vnum nomen, vbi est vna substantia, vna diuinitas, vna Maiestas*; Conficeret tamen sacramētum, si quis diceret ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filij, & in nomine Spiritus Sancti quia idem nomē, licet pluries nominetur, semper tamen vnum est.

13. Sed dubium est, vtrum hæ tres personæ validè possint exprimi alijs nominibus æquipollentibus; v. g. Genitoris, Geniti, & spirati, seu procedentis, & quamuis Caiet. q. 66. ar. 6. asserat partem affirmatiuam ex Glossa in cap. multi de consecr. distin. 4. communiter tamen dicta Caiet. opinio reprobatur, & cōtrarium est omninò tenendum, nempe, Baptismum confici non posse per dicta nomina ęquipollentia, vt docet D. Thom. q. 66. art. 5. ad 7. & in 4. dist. 3. ar. 2. quæstiunc. 2. ad 5. Bonauent. Scot. Richar. Palud. & alij cum Suar. dist. 21. sect. 4. & ratio est, quia, vt benè ait Scot. q. 2. ar. 3. nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti significari proprias personarū proprietates, atq; adeò personas ipsas, nomine verò genitoris etc. significari actus notionales, non verò personas, sed connotare illas; alias multas rationes apud Suar. videre quis poterit; Vnde nullo modo potest quis vti sententia Caietani, quæ etiamsi probabilis esset, adhuc tamen practicè non est recedendum à prima sententia, quia saltem peccatum mortale esset propter verba Christi, et consuetudinem Ecclesiæ; sic etiam propter scandalum, et periculum, in quo quis se immergeret; nec similiter esset Baptismus, si quis diceret ego te baptizo in nomine Patris, Iesu, et Spiritus Sācti, quia non explicatur secunda persona sanctismæ Trinitatis.

14. Nec similiter esset Baptismus, si quis diceret, Baptizo te in nomine Trinitatis, vel in nomine Trini, et vnius, vel in nomine trium personarum, aut in nomine primæ, secundæ, et tertiæ personæ; nec si quis dicat in nomine omnipotentis, sapientis, et doni, seu flaminis; et ratio est, quia talis inuocatio Trinitatis est valde obscura, et aliena à communi vsu fidelium;

lium; vel quia, vt ait D. Thom. in Baptismo sicut determinata est ex parte materiæ aqua, ità ex parte formę determinatæ sunt illæ voces, et saltem vt ait Filiucc. tr. 2. c. 3. nu. 59. et 60. in fine. Talis sic baptizatus esset rebaptizandus sub conditione, cum esset valde dubium sacramentum.

15. Sic etiam, nec esset Baptismus, si quis adderet formæ nomen Beatæ Mariæ Virginis, aut alterius Sancti, vel nomen S. Crucis cum intentione dandi Baptismum, etiam sub his nominibus, secùs autem si ad deuotionem, & intercessionem dicta nomina inuocarentur, ex cap. Si non te de consecr. d. 4. vt Henriq. lib. 2. cap. 8. num. 2. Scot. d. 1. sect. art. 8. & communiter omnes.

16. Neque dicas, in Actibus Apostolor. 8. significari Apostolos baptizasse tantũ in nomine Christi. Nam respõdet D. Tho. q. 66. art. 6. ad primum, id fuisse tunc permissum, vt nomen Christi commendabile redderetur gentibus; vel (quod est meliùs) dicendum est nunquam fuisse datum Baptismum in nomine Christi tantum, sed in nomine Christi cum adiuncto, scilicet, Patris, & Filij eius Iesu Christi Domini nostri, & Spiritus Sancti; quod sufficienter sumitur ex verbis Damasceni à nobis in num. 11. relatis, & ita intellexerunt multi patres, vt videri potest apud Bellarm. cap. 3. de Baptismo, vbi similiter notantur verba Cypriani in Epist. 73. ad Iubaianum, scilicet, *Iesu Christi mentionem facit Petrus non quasi pater omitteretur; sed vt patri quoque filius adiungeretur*; Vnde concludendum est, Baptismum nunquam fuisse datũ, nec dari posse, nisi sub præscripta forma verborũ, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.

17. Sed quæritur, vtrũ in Baptismo, ablutio, & forma debeant esse simul? & affirmatiuè respondet Scot. in 4. d. 6. q. 2. art. 2. Richar. d. 5. q. 2. art. 4. Caiet. tom. 1. opuscul. tr. 26. de collat. Ordinis, Nauar. cap. 23. num. 7. & alij, & ratio est, quia verba in sacramentis id efficiunt, quod significant; sed si verba nõ concurrerent simul cum forma, falsa esset enunciatio verborum, ergo nihil efficerent. Alij autem negatiuè respondent, & asserunt sufficere, vt moraliter sint simul ablutio, & forma verborũ, ita vt si finita ablutione quis statim proferat formam, verè conficiat sacramentum; Hãc opinionem tenet Henriq. lib. 1. de Sacram. in genere, cap. 9. num. 10. & & Diana cum alijs de Sacram. in genere, resol. 6. & idem asserit de Sacramento Ordinis, & Extremæ Vnctionis, at non est recedendum à prima opinione tanquam securiori, & certiori, & ab vniuersali Ecclesia amplexa.

18. Secũdò etiam quæritur, quænam quantitas aquæ requiratur ad hoc sacramentum, vbi respondent Henriq. lib. 2. cap. 2. num. 4. Vasq. in 3. par. tom. 2. disp. 245. & cap. 4. num. 32. & Filiuc. tom. 1. de Sacramento Baptismi cap. 2. & alij, sufficere minimam quantitatem, dummodo attingat corpus, & successiuè fluat per eius partes; imò asserũt, verum esse baptismum quemdam factum à quadam muliere, quæ baptizauit infantẽ morientem digito aqua madefacto; Alij tamen negant sufficere vnam, vel duas tantum guttas, vt Bonac. de Sacram. disp. 2. q. 2. pun. 3. num. 8. Reginal. tom. 2. lib. 27. cap. 3. num. 15. Zambranus in decis. casuum occurrent. temp. mortis, cap. 1. dub. 4. qui citat Valent. Suar. & alios, & hæc sententia licet sit securior, & sequenda, prima tamen etiam probabilis est.

Quotuplex sit Baptismus, & qui eius Minister. Cap. XIII.

1 *Baptismus triplex est, aqua, flaminis, & sanguinis.*

2 *Baptismus, vt Sacramentum nouæ legis, vnus est, & est de fide.*

3 *Baptismus iterari non potest, & est de fide.*

4 *Minister baptismi duplex est, necessitatis, & officy.*

5 *Minister baptismi vi ordinis, non est nisi Episcopus, & Sacerdos.*

6 *Minister iurisdictionis in baptismo est Parochus, & ideò peccaret mortaliter si alius Sacerdos se proponeret proprio Parocho, sicut Clericus si se proponeret Sacerdoti.*

7. Mi-

7 *Mulier potest baptizare præsente viro excommunicato: vide etiam num.4.*

8 *Minister ordinis, & iurisdictionis, potest esse tantum Sacerdos, non autem Diaconus.*

9 *Plures simul non possunt vnum baptizare.*

10 *Si plures integrè simul darent baptismum, verus esset baptismus.*

11 *In Baptismo requiritur, qui leuet baptizatum, siue Patrinus.*

12 *Patrinus non requiritur in baptismo collato tempore necessitatis.*

13 *In Baptismo non possunt esse plures Patrini, sed tantum vnus, & vna.*

14 *Patrini contrahunt cognationem spiritualem cum baptizato, & cum Patre, & Matre dicti baptizati; & similiter baptizans contrahit cum eisdem.*

15 *Qui ex errore tenet filium Petri, putans filium Pauli, probabilius videtur non contrahere.*

16 *Pater suscipiens filium ex suo coniuge, videtur non contrahere impedimentum non petendi debitum, licet scienter id agat.*

1 BAptismus triplex est iuxta D. Tho. q.66.art.11.& 12. Magistrum sent. & alios Doctores in 4. d.4. nempe, aquæ, sanguinis, & flaminis, baptismus aquæ intelligitur ille, de quo iam diximus; baptismus sanguinis intelligitur martyrium, & baptismus flaminis est pœnitētia, seu contritio habita cum desiderio habendi baptismum ex impulsu Spiritus Sācti, & maior omnium est baptismus sanguinis, vt sumit D. Thom. art. 12. ex D.P. Augustino ad Fortunatum, vbi ait. *Baptizatus confitetur fidem coram Sacerdote, Martyr coram persecutore, ille post confessionem aspergitur aqua, hic sanguine, ille per impositionem manus Pontificis recipit Spiritum Sanctū, hic templū efficitur Spiritus Sancti*; & D.Thom. sic ait. *Passio Christi operatur quidem in baptismo aquæ per quamdam figuralem repræsentationem, in baptismo autem flaminis, vel pœnitētia per quādam effectionem; sed in baptismo sanguinis per imitationem operis.*

2. Attamen certum est, Baptismum nouæ legis vnicū esse in essentia, & specie vltima, est communis Theologorum sententia ex D.Paul.ad Ephes.4. *Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma*; vt Suar.disp. 22. sect.1. & licet, martyrium, vel contritio cum desiderio habendi baptismum, vocentur etiam baptisma, hoc non est nisi, per quamdam analogiam, nam sicut aqua baptismi abluit animam, ita etiam sanguis effusus, & idem etiam dicitur de baptismo flaminis; sed diuerso modo abluit animam baptismus aquæ, quā martyrium, vel contritio; aqua enim id habet ex opere operato, & ex Christi institutione; at martyriū, vel contritio id tātum habent ex quodam Christi priuilegio, vt colligitur ex verbis ipsius Marci 10. *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, & baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Deinde, tantum baptismus aquæ est sacramentum, & iterari non potest propter characterem, quod non habēt baptismus sanguinis, vel flaminis, cum nō sint sacramenta, & iterari possint, quia non imprimunt characterem.

3. Et quod non possit iterari baptismus aquæ, est conclusio de fide, vt probatur à D. Thom. dicta q.66. art.9. ex Paul. ad Ephes.4. *Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma*; & idem sumitur ex Leon. Papa Epist. 37. ad Leonem Episcopum Rauennatem cap. 1. his verbis. *Scimus inexpiabile esse facinus, quoties cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, Apostolica reclamante doctrina, quæ vnam prædicat in Trinitate Deitatem, vnam in fide confessionem, vnum in baptismate sacramentum*, eamdem doctrinam tradunt omnes Patres, vt Suar. fusissimè refert disp. 22.sect.2.

4. Quoad ministrum sacramenti baptismi, dico duplicem ministrum posse considerari respectu baptismi, nempe, ministrum sufficientem, vel ministrum ex officio. Minister sufficiens dicitur ille, qui potest verba proferre, & abluere, siue masculus, siue fœmina, siue fidelis, siue infidelis, siue baptizatus, siue non baptizatus, vt D.Thom. q.67. art.3. 4. & 5. & colligitur ex Concil.Florent. in decreto Eugenij; & antea fuit definitum In cap. in Necess. de consecr. d.4. & colligitur etiam ex Actib. Apostolorum cap.2. 9.& 10. qui Apostoli fratribus committebant nō ordinatis ministe-

nisterium baptismi, quando ipsi non poterant; & ratio est, quia baptismus est sacramentum necessitatis; & probatur etiam ex pluribus locis sacræ scripturæ, & ex pluribus Pontificibus, vt videri potest apud D. Thom. in citatis articulis; Sed aduertendum est id, quod dictus Doctor ait in art.4. scilicet, mulierem non debere baptizare in præsentia viri, nec laicum præsente Clerico, nec Clericum pręsente Sacerdote; sed Sacerdos poterit præsente Episcopo, quia baptizare propriè pertinet ad Sacerdotem.

2. 5. Sed contra; igitur Diaconus poterit baptizare præsente Sacerdote, quia ad officium Diaconi pertinet baptizare, & prædicare; nam in Pontificali Romano in ordinatione Diaconi dicitur, ad Diaconum pertinere baptizare, et prædicare: tamen respondetur, Diaconum ex vi suæ ordinationis constitui tantum ministrum aptum, vt eligi possit ad baptismum; sed non, vt sit proprius minister, cum hoc tantum spectet ad Sacerdotem, vt docet D. Thom.q.67.art.1.et 2.et colligitur ex vsu Ecclesiæ, et præcipuè ex Concil. Florent. vbi dicitur. *Minister huius sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare*; quod intelligitur de potestate ordinis, in qua similis est Episcopo, et quoad iurisdictionem subditur Episcopo. Colligitur etiam dicta doctrina ex Clem. Rom. lib.3. Constit. cap.11. vbi ait. *Sed neque reliquos Clericos baptizare permittimus; sed solos Episcopos, & Presbyteros, ministrantibus illis Diaconis*, & lib.8. cap. 52. *Nam nec Diacono fas est offerre sacrificium, vel baptizare*; idem asserunt communiter Patres, & Suar. disp.23. sect. 2. Verum ex rationabili causa potest committi Diacono, vt solemniter baptizet; et si Sacerdos fuerit absens poterit ipse suo iure ministerium vsurpare, vt Gloss. in cap. Diaconos verb. Necessitas 93. dist. quod non potest committi inferioribus ob quamlibet necessitatem, vide Suar. loco cit.

6. Ex dicta responsione remanet etiã declaratum, quis nam sit minister ex officio, huius sacramenti Baptismi, et est Sacerdos ratione ordinis; sed ratione iurisdictionis est Parochus, vt infra. Vnde si Sacerdos se pręponeret proprio Parocho, mortaliter peccaret, quod idem est dicendum de quolibet alio Clerico, qui se proponeret Sacerdoti; secùs si se proponeret Diacono, quia licet Scot. in 4. d.4. art.2. asserat talem Clericum peccare plusquam venialiter, non tamen puto peccare mortaliter, imò alij etiam tale peccatum negant, vt testatur Filiuc. cap.4. de Sacram. Baptismi; Vnde supradictus ordo licet, sit seruandus, non tamen esset mortale, nisi in casibus, in quibus diximus esse mortale?

7. Et nota, quod licet Hẽriq. cap.28. §. 3. asserat mulierem non posse baptizare pręsente viro, quamuis excommunicato; Contrarium tamen docet Nauar. cap. 22. num. 7. quod probabiliùs videtur, licet nec in hoc possit adesse culpa mortalis.

8. Deinde minister non solum ratione ordinis, sed etiam iurisdictionis, est Parochus qui simul sit Sacerdos, vt D. Tho. q.67. art.2. & alij cum Suar. disp.23. sect. 2. quod probatur ex cap. constat de consecr. d.4. et ex Isidor. de offic. cap.24. vbi ait. *Constat baptismum solis Sacerdotibus esse traditum*; Neque dicas, quod à Christo Domino tam officium prædicandi, quam baptizandi, fuerunt simul concessa Matth. cap. vlt. Sed prædicare pertinet ad officium Diaconi, ergo etiam baptizare, et ex consequenti Parochus poterit esse Diaconus, et baptizare. Nam respondet D.Tho. ad Diaconum pertinere recitare Euangelium in Ecclesia, ac etiam ipsum prædicare per modũ cathechizandi, vnde Dionys. cap.3. de Eccl. hierar. ait. *Ad Diaconum pertinet officium super immundos*; Docere autem; idest exponere Euangelium pertinet ad Episcopum, cuius actus est perficere, iuxta eumdem Dionys. cap. 5. perficere autem idem est, ac docere, vnde nõ sequitur, quod ad Diaconum pertineat baptizare, sed tãtum vi ordinis redditur aptus, vt ex delegatione possit baptizare, vt diximus supra nu.5. circa fin. et idem D.Tho. art. 2. in responsione ad primum, ait. Officium docendi, et baptizandi Dominus Apostolis iniunxit, quorum vices gerunt Episcopi, aliter tamen, et aliter; nam officium docẽdi commisit eis Christus, vt ipsi per

si per se illud exercerent, tanquam principalissimum, ideò ipsi Apostoli dicebant; *Non est opus, nos relinquere Dei verbum, & ministrare mensis*. Officium autem baptizandi commisit Apostolis per alios exercendum, iuxta Apost. 1. Corinth. 1. *Non misit me Christus baptizare; sed Euangelizare*, et hoc ideò, quia in baptizando nihil operatur meritum, aut sapientia ministri, sicut in docendo, in cuius signum est, quod nec ipse Dominus baptizauerit; sed discipuli eius, vt dicitur Ioan. 4. hæc D. Tho. concludendum est igitur, quod proprius Parochus tantum possit baptizare; & qui alterius iurisdictionem in hoc vsurparet, peccaret mortaliter, & si esset Monachus maiori ratione, propter prohibitionem in cap. placuit; imò prædicti Monaci excommunicantur in Clement. 1. de priuileg. si administrarent sacramenta Eucharistiæ, Extremæ Vnctionis, & solemnis Matrimonij.

9. *Est hic notandum*; quod licet, plures non possint vnum baptizare, vt supra diximus cap. anteced. num. 3. hoc tamen est intelligendum quando partialiter vellent concurrere ad baptismum, dicendo v. g. nos te baptizamus, vel si vnus proferret formam, & alter effunderet aquam, & ratio prima, quã assignat D. Tho. q. 67. art. 6. est, quia minister baptismi debet repræsentare personam Christi, & plures nõ possunt vnam personam repræsentare, & ideò nec erit baptismus, nec audiendus est Durandus, qui asserit, principaliorem causam Baptismi esse Trinitatem, ergo sicut in principali causa sunt tres personæ, ita possunt esse tres administrantes baptismũ; Sed respondetur, Trinitatem non operari ad baptismum, quatenus Trinitas est, sed quatenus vnus Deus est, nec minister gerit personas Trinitatis, sed personã Christi, qui vnus est; ita communiter omnes, vt Alex. Alens. Bonauent. Scot. Sot. Palud. Gabr. cum Suar. disp. 23. sect. 3.

10. At si plures simul aliquem baptizarẽt, ita vt omnes integrè operarentur proferendo formam, & lauando, esset verus baptismus, vt idem D. Thom. loco cit. & vnusquisque deberet dicere, Ego te baptizo; vel si quilibet diceret nos, deberet intelligere suam personam singularem; quia sic est baptismus, vt Toler. lib. 2. cap. 20. num. 20. & Suar. loco cit. & ratio est, quia in tali casu vnusquisq; est per se causa sufficiens, & omnes baptizarent, si omnes in eodem instanti finirent formã verborum: sin autem, illi, vel ille, qui simul finirent, vel primò finiret.

11. Præter ministrum, requiritur etiã in baptismo aliquis, qui leuet baptizatum de sacro fonte; probatur à D. Thom. q. 67. art. 7. ex Dion. cap. 7. de Eccles. hierar. vbi ait. *Diuinis nostris Ducibus* (scilicet) *Apostolis ad mentem venit, & visum est suscipere infantes secundum istum sanctũ modum, quod naturales pueri parentes tradant puerum cuidam docto in diuinis pedagogo, & reliquum sub ipso puer ageret, sicut sub diuino patre, & saluationis sancto susceptore*. Vnde dicti tenentes obligantur ad instruẽdum infantem; quod probat idem Doctor. art. 8. ex P. Augustino in quodam serm. Paschal. vbi ait: *Vos ante omnia tam viros, quam mulieres, qui filios in batismate suscepistis, moneo, vt vos cognoscatis fideiussores apud Deum extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere*. Monachus autẽ non potest tenere ad baptismum ex cap. non licet de consecr. d. 4.

12. In baptismo autem priuato collato tempore necessitatis, nõ requiritur, qui leuet baptizatum; quia in tali casu nullum adest præceptum Ecclesiæ, vt Scot. in 4. dist. 42. q. 1. art. 1. Henriq. lib. 2. cap. 8. & alij; tamen si aliquis talem infanrem ex tali proposito teneret, contraheret spiritualem obligationem iuxta Nauar. cap. 22. num. 40. quamuis Sanchez etiam probabiliter contrarium doceat de Matrim. to. 2. lib. 7. disp. 62. num. 15. Est etiam hoc notandum probabile esse, non esse improbandum consuetudinem, secundum quam in quibusdam locis Catholici Patrini existunt filijs hæreticorum, baptizante illos ministro heretico in forma Sãctissimæ Trinitatis, ita Layman. in Theolog. moral. lib. 5. tract. 2. cap. 89. num. 6. Sed in probandam esse dictã consuetudinẽ docet Azor. par. 1. lib. 8. cap. 11. q. 9. quod probabiliùs est tenendum, cum in nullo debeant Catholici cum hæreticis communicare.

13. Vtrum autẽ debeat esse tantum vnus

vnus, qui leuet baptizatum? Respondetur iuxta Concil. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. tenentem ad baptismum, vnum debere esse, vel vnum, & vnam; Vnde duo viri, vel duæ fœminæ non possunt tenere ad baptismum; quod si duo viri, vel duæ fœminæ teneant, ille, vel illa tantum contrahet cognationem qui, vel quæ fuerit designata per eos, ad quos spectat, & per Parochum fuerit admissus, vel admissa, & si fuerit designatus vnus, & vna, illi tãtum contrahunt, & non alij, cum non sint legitimi susceptores, & si per errorem, & ignorãtiam fuerint plures designati, tunc vnus, scilicet primus, & vna erunt legitimi susceptores, vel si omnes simul infantem tenuerint, nullus eorum erit legitimus susceptor, & ex consequenti, nullus contrahet cognationem, vt Suar. in comment. ad art. 8. D. Thom. q. 67.

14. Deinde, cum tribus tantum, susceptores contrahunt cognationem spiritualem, quæ impedit, & dirimit Matrimonium, nempe cũ baptizato, & cum matre, & patre baptizati; inter tenentes autem nulla contrahitur cognatio, & ideo tenentes possunt esse maritus, & vxor, cum ita sit vsu receptum, nam antea in c. quod autem 3. q. 4. erat prohibitum; contrahitur etiam cognatio inter baptizãtem, & baptizatum, ac patrem, & matrem ipsius baptizati vt Concil. Trid. sess. 24. c. 2. de refor.

15. Sed quæritur vtrũ contrahat hãc affinitatem, qui per errorem leuat filium Petri, putans leuare filium Pauli? & negatiuè respondet Sanchez de matrim. to. 2. lib. 7. disp. 58. nu. 7. ex c. 2. de cognat. spir. ita Abb. ibi num. 4. & Alexander de Neuo nu. 6. qui asserunt, quod requiratur scientia, & animus ad contrahendam hanc cognationem; sed contraria opinio verior putatur à Pontio de Matr. lib. 8. c. 39. nu. 9. & ratio est, quia error ille non impedit fideiussoris, & Patris spiritualis officium, vnde nec affinitatem spiritualẽ impediet. Sequitur Dian. tr. 4. de sacr. resol. 16. re tamen vera, prima opinio firmiorem rationem affert, & ideo illam probabiliorem esse iudico.

16. Secundò etiam quæritur, vtrum pater suscipiens filium ex suo coniuge, cõtrahat impedimentum, itaut non possit debitũ petere? licet, teneatur reddere, quia peccatum vnius, non debet esse pœna alterius, & communiter Doctores respondent, dictum patrem priuari iure petendi debitum in 4. d. 42. cum D. Thom. q. 1. art. 1. & quolib. 6. q. 3. Palud. q. 1. ar. 1. conclus. 7. Sot. art. 3. Syluest. ver. Matrimonium 8. q. 7. Nauarr. c. 16. nu. 34. & Abbas in cap. si vir, de cognatione spirituali, quod intellige, quando id ageret pater scienter, & absq; vlla necessitate, quia si adesset necessitas, vel ignorantia iuris, vel facti, vtique pater esset excusatus. Tamen Suar. 3. p. q. 67. in comment. ad art. 8. fatetur nullum in iure inuenire fundamentum ad tale impedimentum, vnde etiam si scienter, & absque necessitate pater id ageret, non videtur priuandus iure petendi, quod fusè dictus Doctor probat, & certè sufficientibus rationibus, & hanc opinionem probabilem etiam iudicat Filiucc. to. 1. tract. 2. cap. 7. in fin.

De suscipiẽte Baptismum. Cap. XIIII.

1 *Adulti non sunt statim baptizãdi, nisi in casu necessitatis.*

2 *Adulti necessariò debent habere intentionem suscipiendi baptismum.*

3 *Sufficit, vt assensus Adultorũ sit simpliciter voluntarius, licet secũdum quid, sit inuoluntarius.*

4 *Consensus Adultorum ad baptismum, nõ requiritur vt dependeat à Patre, vel Domino.*

5. 6. *Adulti peccatores baptizari possunt, nec tenentur confiteri, aut contritionem habere.*

7 *Fides non requiritur in baptismo ad habendum characterem; sed ad habendam gratiam.*

8 *Pueri Christianorum debent statim baptizari.*

9 *Dicti pueri statim post natiuitatem sunt capaces baptismi.*

10 *Possunt baptizari etiam parentibus inuitis, si negligentes fuerint, vt eorum filij baptizentur.*

11. Pue-

11 *Pueri debent baptizari saltē in octauo die*

12 *Pueri non possunt baptizari in vtero materno; nisi nascātur saltē secundū partē.*

13 *Ad baptismum non requiritur natiuitas naturalis.*

14 *Pueri infidelium non subditorum Ecclesiæ, vel principibus, non possunt baptizari inuitis parentibus.*

15 *In duobus tantum casibus dicti pueri possunt baptizari.*

16 *Sufficit consensus vnius parentis, vt possint baptizari dicti pueri infidelium.*

17 *Pueri Turcarum baptizari non possunt ex votis parentum.*

18 *Pueri infidelium dum habeant vsum rationis, baptizari possunt, si voluerint inuitis parentibus.*

19 *Pueri infidelium subditorū, seu mancipiorū, possunt baptizari inuitis parētibus.*

20 *Pueri infidelium Apostatarum possunt baptizari inuitis parentibus.*

21 *Principes Christiani non tenentur pueros dictorum infidelium baptizare; sed possunt illos vendere.*

22 *Expositi aliquando debent baptizari, aliquando non.*

23 *Amentes, & furiosi à natiuitate, sunt baptizandi, secùs alij, nisi appareat in eis voluntas baptizandi.*

1. SVscipientes Baptismum possunt esse in triplici differentia; nam vel sunt adulti, vel sunt pueri Christianorum, vel sunt pueri infidelium, & de omnibus sigillatim est dicendum. Et quoad adultos, supponēdum est cum D. Thom. q. 68. art. 3. dictos adultos non esse statim baptizandos, primò ne Ecclesia Dei decipiatur per fictam accessionem ad sacramentum, secundò ad vtilitatē eorum, qui baptizandi sunt, vt in aliquo tēporis spatio possint instrui de fide, & se exercere in his quę sūt fidei Christianę; nisi ratione periculi mortis, vel obsidionis, persecutionis, naufragij &c. Baptismus esset statim conferendus.

2. Vnde quæri potest, vtrum, ad valorem Baptismi necessarius sit voluntarius consensus adulti baptizandi, vel fides, aut alia dispositio, & quamuis ad hunc quæsitum iam respondimus supra in ca. 8. nu. 2. 3. & 4. breuiter tamen dico. In Adultis necessarium esse ad valorē Baptismi voluntarium consensum, & intentionem suscipiendi baptismum, vt docet D. Th. q. 68. art. 7. & ex communi sententia iam tradidi supra loc. cit. non tamen est necesse, vt talis cōsensus sit actualis: sed sufficit, quod præcesserit, & retractatus non sit, quia in tali casu baptismus censetur voluntarius, vt colligitur ex Concil. Carthaginen. 3. can. 34. & Arauf. 1. can. 12. & ex cap. Maiores de baptismo, quod docet etiam D. P. Augustin. lib. 2. de adulter. coniug. cap. 26. sed pro maiori explicatione, duobus modis potest contingere aliquem baptizari cum morali, & virtuali intentione, primo modo per non resistentiam, vt dum quis videt se baptizari, & nihil dicit, nec aliquam resistentiam facit, hic non dicitur baptizatus ex tali solummodo permissione, & dummodo nulla præcesserit in eo voluntas baptizandi. Secundo modo est, dum quis baptizatur, et licet in eo præcesserit voluntas baptismi, tamen dum baptizatur nullo vtitur discursu, nec habet actualem voluntatem suscipiendi baptismum, vt quia est amens, vel phreneticus, vel dormiens, et hic est verè baptizatus propter illam positiuam voluntatem, quam habuit, vt D. Thom. q. 68. art. 12. ex P. Augustino loc. cit. et ex lib. 4. cōfess. c. 4. vbi de quodam suo amico refert, saluum factum esse per baptismum, quem in phrenesi absque vllo sensu recepit.

3. Sufficit etiam, vt talis consensus sit simpliciter voluntarius, quamuis sit inuoluntarius secundum quid, vt si quis recipiat baptismum ex vi, vel metu; quæ conclusio est de fide, quando tamen metus, et vis venit ab intrinseco absq; vlla iniuria, metu, vel vi extrinseca, quia etiam pœnitentia ex metu concepta in articulo mortis potest esse sufficiens ad salutem; et votum metu factum prouenicnte ab intrinseco, vt dum quis est in mari, vel alio periculo, est validum, quia est simpliciter voluntarium, licet, inuoluntarium secundum quid, quando autem metus prouenit ab extrinseco, et præsertim si fuerit incussus per injuriam, tunc nō est res adeo clara, quia talis metus aliquando reddit contractum inuoluntarium, et nullum, vt

est in matrimonio, & voto; tamen etiam quoad hanc partem, est iam conclusio definita ab Innoc. III. in cap. Maiores de baptismo, & antea etiã definita fuit in Concil. Tolet. 4. cap. 56. prout habetur in cap. de Iudæis 45. distin. & ratio est, quia talis consensus absolutè, & simpliciter voluntarius censetur, & iuxta dicta decreta, sic baptizatus recipit characterem, & redditur subditus S. Romanæ Ecclesiæ, & cogi debet ad seruandam fidem, quod est intelligendum iuxta ea, quæ supra diximus in cap. 8. num. 2. & 3. nempe vt saltem dictus habeat intentionem suscipiendi baptismum, licet, illum non susciperet si in se esset, & in hoc casu reciperet baptismum, & characterem, sed non gratiam, secùs puto dicendum, si intrinsecè reluctaret, nec haberet intentionem recipiẽdi baptismum, quam doctrinã sumo ex verbis Soti d. 5. art. 7. vt refert Suar. disp. 23. sect. 1. §. Declaratur, qui Sotus ait: *Qui non vult Christianus fieri, potius debet quamcuque iniuriam sustinere, quam fictè baptismo consentire, quia in hoc magnam illi irrogat iniuriam, quod si propter vitandum proprium incommodum verè vult baptizari sine iniuria baptismi, necesse est, vt habeat voluntatem nunquam discedendi à fide; quam in baptismo professus est*; Vnde dummodo quis habeat intentionem suscipiendi baptismum validè suscipit.

4. Nec talis consensus debet dependere à Patre, vel Matre, aut à Dominis, si baptizandus fuerit seruus, quia de essentia sacramenti est voluntas recipiẽtis, & conferentis cum debita materia, & forma; nec quis subditur parentibus, aut Dominis quoad electionẽ fidei, & religionis Christianæ, vnde dum aliquis est rationis capax, in hoc est sui iuris, & nulli subditur, vt Suar. loco cit. in fine.

5. Vtrum autẽ adulti peccatores baptizari possint, & an teneantur sua peccata confiteri, vel contritionem habere? Et quoad primam partem respondet D. Tho. q. 68. art. 4. peccatorem dici, vel respectu præteritorum peccatorum, & talis peccator baptizari potest; vel respectu obstinatæ voluntatis in peccatis, & hic non potest baptizari; quod probat auctoritate D. P. Augustini in Epist. ad Bonifaciũ; *Qui creauit te sine te, nõ iustificabit te sine te*; & lib. de pœnitentia, ait. *Nullus sua voluntatis arbiter constitutus potest nouam vitam inchoare, nisi veteris vitæ pœniteat.*

6. Quoad secundam partẽ, dico peccatorem non teneri, sua peccata ante baptismum facta confiteri, neq; aliqua pœna satisfactoria est illi iniungenda pro dictis peccatis, quod idem Doctor probat art. 5. & 6. auctoritate D. Ambrosij super illud Rom. 11. *Sine pœnitentia sunt dona, & vocatio Dei*, vbi ait; *Gratia Dei in Baptismo non requirit gemitum, neque plantum, vel opus aliquod, sed solum fidem, & omnia gratis condonat.* Et quoad tertiam partem, dico peccatores non teneri ad habendam contritionem, vt Crebrera de sacram. q. 69. att. 8. disp. 2. §. 5. & 10. qui citat D. Tho, Scot. & alios, & ratio est, quia contritio est donũ supernaturale, quod supponit fidem, & sicut in sacramento pœnitentiæ non requiritur, nisi attritio, ita etiã in isto sacramento; imò secundum aliquos, nec etiam requiritur attritio tam perfecta, & supernaturalis sicut requiritur in pœnitentia; sed sufficit illa tantum, quę remoueat affectum à peccato, & veteri vita.

7. Vtrum autem requiratur fides ex parte baptizati? cum distinctione respondet D. Thom. q. 68. art. 8. Nam duo efficiuntur in anima propter baptismum, scilicet, character, & gratia, & dupliciter aliquid ex necessitate requiritur ad baptismũ, vno modo, sine quo gratia haberi non potest, quæ est vltimus sacramẽti effectus, & hoc modo recta fides ex necessitate requiritur, alio modo aliquid requiritur, sine quo character baptismi imprimi non potest, & ad id recta fides baptizati non requiritur, sicut nec recta fides baptizantis, quia sacramentum non perficitur per virtutem dantis, vel recipientis, sed per virtutem Christi.

8 Deinde, vt in principio huius capitis proposuimus; Alij suscipientes baptismum sunt pueri Christianorum, quos statim, scilicet, post natiuitatem recipiendos esse ad baptismum, docet D. Thom. q. 68. art. 9. ex D. Dionys. cap. 7. de Eccles. hier. vbi ait, *Diuini nostri Duces*, scilicet, Apostoli, *probauerunt infantes recipi ad batismũ*; & ra-

& ratio, quam assignat D. Thom. art. 3. est, quia in dictis pueris non expectatur maior instructio, aut plenior conuersio, & maximè, quia aduenire posset casus mortis, sic etiam, quia talis baptismus fit quodammodo conaturalis cũ dictis pueris, & confert ad maiorem firmitatem, ac vt tractentur, & educentur vti Christiani, & membra Ecclesiæ; Vnde P. Augustinus lib. 1. cap. 27. de peccator. merit. & remiss. to. 7. ait: *Mater Ecclesia os maternum paruulis præbet, vt sacris mysterijs imbuantur*.

9. Dicendum est igitur, pueros post natiuitatem ex vtero materno, esse statim capaces baptismi; quæ conclusio est de fide, & probatur ex vniuersali consensu, & definitione Ecclesiæ, & talem vsum fuisse semper in Ecclesia, probãt omnes Patres: & præcipuè P. Augustinus in omnibus libris contra Pelagianos, vbi probat esse in nobis peccatum originale, quod iuxta Ecclesiæ morem, etiam paruuli baptizantur in remedium peccati; & lib. 1. de peccat. merit. cap. 26. ait. *Traditionem hanc à Domino per Apostolos manasse*: & ita etiam dicto tempore Augustini fuit definitũ per Concil. Mileuit. cap. 2. & postea per Concil. Aphricanũ can. 76. & habetur in cap. placuit de consecr. d. 4. & in Concil. Lateran. sub Innoc. III. in cap. Maiores de baptis. & in Concil. Viẽnens. sub Clemente V. in Clement. 1. §. de summa Trinit. & fide Cathol. & in Concil. Trid. sess. 5. in decreto de peccato originali cap. 4. sess. 7. can. 12. & 13. nec in dictis paruulis requiritur intentio propria, vel parentum, aut aliorum; sed sufficit illis voluntas Christi, quæ doctrina sumitur ex P. Augustino lib. 1. de peccat. merit. cap. 25. 33. & seqq. & tract. 80. in Ioan. ait. *Verbum fidei tantum valere in Ecclesia Dei, vt mundet infantem nondum valentem corde credere, & ore confiteri*. Nec audiendus est Durand. in 4. d. 4. q. 7. num. 13. & Palud. q. 4. num. 33. qui asserunt necessariam esse intentionem parentum, & licet hoc dicant de filijs infidelium; tamen hæc conclusio falsa est, vt fusè probat Suar. disput. 25. sect. 1. conclus. 1. & infra.

10. Sed quæritur, quanto tempore licitum sit differre baptismum puerorum? At primò supponendum est, nullum adesse circa hoc ius diuinum, adesse tamẽ ius Ecclesiasticum ratione vsus, & consuetudinis vniuersalis Ecclesiæ, vnde mortaliter peccabunt parentes notabiliter differentes baptismum puerorum, & in tali casu possunt, & debẽt cogi per Pastores Ecclesiæ; vel debent pueri baptizari etiam ipsis inuitis, cum eorum consensus non sit necessarius, vt diximus, neque parentes habeant ius differendi baptismum filiorum contra legem, & consuetudinem Ecclesiæ, quo posito.

11. Respondeo expectandum esse, vt puer perfectè nascatur, quia nemo renascitur nisi primò nascatur, vt P. Augustinus Epist. 57. tom. 2. ad Dardanum. In casu autem necessitatis, baptizari debet meliori modo, quo potest, vt infra dicemus. Post verò perfectam natiuitatem, non potest certa regula assignari, quo tempore sint baptizandi, ideò Doctores hoc remittunt arbitrio boni viri attẽtis circumstantijs, & cuiusque Ecclesiæ consuetudine, vt Suar. disp. 25. sect. 2. circa fin. sed Scotus in 4. sent. dist. 5. q. vnica art. 3. ait. *Cum puer statim baptizari iubetur, non intelligitur eadem natiuitatis dies, aut tertia, vel quarta; sed quando commodè potest in Ecclesiam portari, & mergi, quod fieri solet die octauo, vt moris est, vel decimo, vel duodecimo*; sed verè octauum nullus excedere debet, nisi ex aliqua graui causa.

12. Sed vtrum pueri possint baptizari in vtero materno? & negatiuè respondendum est, vt ait D. Thom. q. 68. art. 11. & ratio est, quia in tali casu nõ posset ablui nisi mater, quæ cum sit distincta persona à filio, non potest ablutio matris reputari ablutio filij; vt benè notauit P. Augustinus lib. 6. contra Iulianum, cap. 1. et cap. 6. vt habetur in cap. si quidquid de cõsecr. d. 4. vnde in Concil. Neocæs. cap. 6. dicitur, baptismum mulieris prægnantis non communicari, nec prodesse filio; ergo necesse est, vt prius puer nascatur, et postea renascatur, non tamen est necessaria totalis natiuitas, quando aderit graue periculũ, tunc enim sufficit, vt natiuitas sit secũdum partem, et si caput tantum egrediatur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari,

nec amplius est rebaptizandus, si contingat perfectè nasci;& idem est faciendum si alia pars corporis egrediatur; sed in hoc casu iuxta D. Thom. in responsione ad 4. iterum est baptizādus sub conditione, scilicet, si non es baptizatus, ego te baptizo, &c.

13. Nec similiter ad baptismum requiritur natiuitas naturalis;sed tunc dicitur in hoc casu puer natus,quando aliquo modo lauari potest; Vnde si mater mortua fuerit habens in vtero puerum,poterit mater aperiri, & baptizari puer; & nota, quod in nullo casu,liceat accelerare mortem matri, quamuis morienti, vt saluetur infans, quia non sunt faciēda mala, vt veniat bonum, vt notat Palud.in 4. distin. 6. q.1. & ita communiter Doctores; quando autem mater esset iustè ad mortem damnata; tunc,licet,secundum iura esset expectandum tēpus partus;tamen si posset fingi casus, in quo eo tempore credatur moriturus infans, videtur licitè posse exequi sententia mortis, vt saluetur infans. De quo casu licet dubitet Paludanus; tamen id fieri posse docet Suar. in comment. ad art.11.q.68.quia in tali casu nulli fit iniuria, & cedit in maximum bonum spirituale proximi;moraliter tamen loquendo,videtur talis casus dari non posse, & maius periculum imminet proli si occidatur mater, quā si differatur supplicium; vt Suar. loco cit.

14. Circa pueros infidelium nō subditorū Ecclesiæ, quod tertio loco proposuimus discutiendum; quæri potest vtrum possint baptizari inuitis parentibus? Dico non subditorum Ecclesiæ, quia tria sunt genera infidelium, primum est eorum, in quos Ecclesia habet iurisdictionem, eo quod acceperunt fidem, & postea recesserunt,recipiendo hæresim, vel Iudaismum, aut Paganismum,secundum est eorum,qui sunt subditi Ecclesiæ,& Principibus Christianis quoad iurisdictionē temporalem, tertium est eorum, qui non sunt subditi, nec spiritualiter,nec ciuiliter; & de his ad præsens agendo, Respondeo,dictorum infidelium pueros non posse baptizari inuitis parētibus,hæc doctrina communis est, vt D.Tho.q.68.art.10.& 2.2.q.10.art.12. Caiet. Capreol. Palud. Suar.disp.25.sect. 3.Filiuc.tom.1.tract.2. de sacramento baptismi cap.6.num.145. D.Antonin.2.par. tit.12.cap.2.§.4.& communiter omnes, & ratio est, quia duobus modis possent dicti pueri baptizari, vel eripiendo eos à parentibus; aut relinquendo eos sub eorum cura; primus modus includit apertā iniuriam, quia priuantur parentes naturali iure,& quasi dominio,quod habent in filios, nec Ecclesia habet potestatem super hos infideles, nec potest illos bonis priuare, multò magis filijs;& cum dicti infideles nō possint cogi ad suscipiēdam fidem per bellum, aut iniuriam, vt statutum est in cap. qui syncera 45.dist.ex Greg.lib.11. Epist. 15.& lib.2. cap.91. Epist.52.quod etiam habetur in Concil. Tolet. 4. cap. 56. & in cap. de Iudæis 45. dist. & idem etiam statuitur in cap. sicut Iudæi, de Iudæis,& Saracenis: sequitur, quod neq; possint filijs priuari, quia hoc esset illis iniuriam inferre. Secundus modus,nec licitus est, et includit graue sacrilegium, quia dicti infantes educari sub dictis parentibus, esset in magnam Ecclesiæ iniuriam, cum statim in peccatis inuoluerētur, et ob hanc causam Concil.Tolet.cap.59. id prohibuit.

15. In duobus tātum casibus possent dicti pueri baptizari; primò, si fuerint in extremo periculo vitæ,quia tunc censetur pater amisisse ius in filium, nam quod parum distat,nihil distare videtur,et cum tales pueri in dicto casu essent in extrema necessitate salutis spiritualis, vtique quis posset eis succurrere, seu subuenire, præsertim secretè, et occultè. Secundò,si dicti pueri,vel per iniuriam,vel quocunque alio modo non essent sub cura parentum, neq; adesset obligatio restituendi eos proprijs parentibus, aut si esset,moraliter non possent, vel si parētes longè distarent, nec adesset spes redeundi, tunc baptizari possent, quia in dictis casibus, licet parentes haberēt radicale ius in filios,tamen actuale amiserunt,vt optimè Caiet.Sot.d.5.art. 10.in fine, Filiuc.loco cit. num.144.Suar. loco cit. §. ex his, cum D.Anton. Scot. et alijs, et quod dicitur de parentibus, dicitur etiam de tutoribus.

16. Sed duo dubia,vel tria resoluenda

da sunt, primũ est, an requiratur consensus vtriusq; parẽtis ad baptizandum puerũ infidelẽ? et certum est, quod sufficiat consensus vnius tantum, in fauorem religionis; vt ait Greg. IX. cap. 2. extra. de conuersion. infidel. et si mater fuerit fidelis, et pater infidelis, sufficiet consensus matris, quia partus sequitur větrem, vel si tantũ pater fuerit fidelis, tunc maiori ratione sufficiet ipsius tantum consensus, quia est caput, et ipse debet regere, et gubernare vxorem, et filios, vt statuit Concil. Tolet. 4. cap. 62. et habetur in cap. Iudæo cap. 28. q. 2. vbi dicitur. *Filios natos tam ex patre infideli, & fideli matre, quam ex patre fideli, & matre infideli, imitari debere in religione parentem fidelẽ, atq; ita posse baptizari.* Hęc tamẽ, vt benè notat Suar. sunt intelligenda, in se loquendo; At per accidens potest esse, vt non sit expediẽs tales pueros baptizare propter periculum apostasiæ, vel alterius sacrilegij, et ideò priùs essent subtrahẽdi dicti filij à cura, et consortio parentis infidelis, vt tutò baptizari possẽt iuxta doctrinam Concil. Tolet. 4. cap. 59.

17. Secundum dubiũ est, vtrum pueri Turcarum, pro quibus multoties dicti Turcæ petunt sanitatem, cum promissione procurãdi eos baptizari, ex miraculis, quæ viderũt ex tali proposito, vt refert Nauar. consil. 5. de baptism. debeant baptizari? et negatiuè respondendum est, et licet validus esset baptismus, tam si daretur pueris, quã si adultis, tamen ob hanc causam, non est eis dandus, nisi separentur à parentibus ob periculum apostasiæ, et idem esset aduertendum in adultis, quæ doctrina sumitur ex iam paulo ante dictis; et ita benè docet Filiuc. tom. 1. tract. 2. de sacram. baptis. cap. 6. num. 145. contra Nauarrum dicto consil. 5. vbi respondet, posse dictos pueros baptizari; sed puto hoc Nauarrum non dixisse, nisi suppositis debitis modis, scilicet, separatione, et seclusó periculo apostasiæ.

18. Tertium dubium est, In qua ætate possint baptizari dicti pueri inuitis parentibus, & acquisito vsu rationis? Respondeo de hoc dari non posse certam regulã; cum non omnes acquirant vsum rationis in eadem ætate; certum tamen est dictos pueros posse baptizari, statim ac possunt mortaliter peccare, quod ex coniecturis faciliter colligi potest; dummodo tamen ipsi voluerint, licet, parentes contradicant; quia sicut in dicta ætate potest quis se auertere à Deo, ita potest se conuertere ad ipsum, nec in hoc est aliquis subditus parentibus; & si dubium esset, an talis puer habeat talem ætatem, & velit baptizari; tunc etiam posset baptizari, si adesset aliqua urgens necessitas, semper tamen esset cauendum, ne id fiat cum periculo apostasiæ; è contra verò, si parentes vellent puerum baptizari, & tamen ipse puer nollet, & dubium esset, an puer esset in ætate vsus rationis; tunc nullo modo esset baptizandus, tum propter periculum nullitatis sacramenti, tum propter periculum apostasiæ, vt Suar. disp. 25. sect. 3. in fine.

19. Secũdum genus infidelium est eorum, qui sunt subditi Ecclesiæ, vel Principibus Christianis; & de his distinguẽdum est, vel sunt subditi quoad dominium temporale tantum, vel tãquam serui, seu mancipia; si sunt subditi primo modo, nec ipsi, nec eorum filij possũt baptizari inuitis parentibus; quam doctrinam tradit D. Tho. vbi supra, scilicet q. 68. art. 10. & 2. 2. q. 10. art. 12. Caiet. Sot. & alij locis cit. & ratio est, quia dominium temporale non se extendit in hoc, vt subditi teneantur sequi religionem proprij Principis, & sic neque Pontifex, vt Princeps, & Dominus habet tale dominium, licet, in eo resideat omnis potestas spiritualis. Si autem dicti infideles, & eorum filij fuerint serui, & mancipia Christianorũ; tunc licitè, auctoritate Principum possunt filij dictorum infidelium ab ipsis separari, & baptizari; quæ sententia est Durandi in 4. d. 4. q. 6. & sumitur ex D. Thom. art. 10. in responsione ad 2. vbi ait: *Iudæos non esse seruos Christianorum, seruitute pœnali, & ideò non posse ipsos, vel eorum filios inuitis parentibus baptizari;* Igitur sentit Doctor, seruos seruitute pœnali, seu mancipia posse separari à filijs, & deinde dictos filios; scilicet pueros, de quibus agimus, baptizari; sequitur Suar. disp. 25. sect. 4. conclus. 2. & in hoc sensu vera est sententia Scoti in 4. d. 4. quæst. 9. & Gabr. ibidem q. 2. art. 3. dub. 5. Filiuc. to. 1. tract. 2. de

de sacram. baptism. cap. 6. num. 142. & alij communiter.

20. Tertium genus infidelium est eorum, qui recesserunt à fide; & de his dicendum est, illorum filios posse baptizari inuitis parentibus, quia Ecclesia habet ius cogendi dictos parentes ad seruandam fidem, & afficiendi pœna mortis, si pertinaces fuerint, ergo multò magis poterit illos priuare iure, quod habent in filios; imò eo ipso, quod dicti filij sint nati ex parentibus Christianis, Ecclesia habet ius super eos ad illos instruendos de pertinentibus ad fidem, neq; de his est aliqua controuersia, vt asserit Filiuc. nu. 142. ex Suar. disp. 25. sect. 3.

21. Sed dubiũ est, an Principes Christiani teneantur dictos pueros infidelium baptizari facere, dum licitè possunt, vel an possint illos vendere parentibus, si essent bello capti, aut sinere, vt viuant in propria lege? & breuiter respondetur, nullum esse peccatum dictos pueros parẽtibus vendere, nec teneri dictos Principes procurare, vt illi baptizentur; & ratio est, quia nullum adest præceptum ad id obligans; nec adest obligatio ratione charitatis, quia charitas non obligat ad subueniendum tali medio, non solum propter incommodum, quod quis pateretur illos pueros nõ vendendo, sed etiam propter grauiores causas, quales sunt, baptismi reuerentia, libertas, & honor nostræ fidei; & dum quis vtitur iure suo, vt esset in prædictorum venditione, non diceretur cooperari malo illorum; sed esset tantum permissio, vt parentes ex propria malitia operentur; quæ permissio nullum peccatum est, vt fusè Suar. disp. 25. sect. 6. & Filiuc. to. 1. tract. 2. cap. 6. num. 146.

22. Sed quæritur, quomodo liceat baptizare expositos, vel monstrum? Respondeo quoad expositos; si id acciderit inter Christianos, vel ferant scriptum, esse baptizatos, vel si iudicetur nati ante mẽsem, vel circa, non debent baptizari, quia præsumũtur baptizati; sed si id acciderit inter infideles, vel etiam inter fideles, & ex colore iudicetur nati ex infidelibus; tunc absolutè baptizari possunt, nisi contrarium constet; & si dubium esset, possent baptizari sub conditione, Syluest. verb. Baptism. 4. num. 7. Sot. d. 3. q. vnica art. 9. quos sequitur Filiuc. loc. cit. num. 149. & 150. sic etiã monstrum si constet habere duas animas, ex eo, quod habeat duo capite, & duo pectora: debet bis separatim baptizari; & si adfuerit dubium; tunc semel absolutè poterit baptizari, & in secunda vice sub conditione, vt Syluest. ver. Baptism. 3. num. 10. Angel. Baptism. 6. num. 5. Sot. & Filiuc. loco cit. Et si dubium sit an monstrum habeat animam rationalem, eo quod habeat caput ferinum, & alia membra humana, nõ esset baptizandum, vel ad summũ sub conditione, post adhibita diligentia; Nauar. consil. 3. de baptism. & Filiuc. loco cit. in fine.

23. Vtrum autem amentes, & furiosi sint baptizandi; Respondeo cum D. Tho. q. 68. art. 12. sic docẽs, de furiosis, & amentibus; si fuerint à natiuitate tales, nulla habentes lucida interualla; idem est ferendũ iudicium, ac de pueris, qui in fide Ecclesiæ baptizantur; si autem non fuerint tales à natiuitate, sed priùs habuerunt sanã mentem, dicti iudicandi sunt secundum voluntatem, quã habuerunt, dum sanæ mẽtis exstiterunt; Vnde si tunc apparuit in eis voluntas suscipiendi baptismum, debet eis exiberi, etiam in furia, & amentia constitutis; secùs autem si nulla voluntas in eis apparuerit; Alij verò, licet, sint tales à natiuitate; si habeant lucida interualla, & baptizari voluerint, possunt baptizari, etiam in amentia constituti, si periculum mortis timeatur, alioquin meliùs est expectare tempus, in quo sint sanæ mentis, vt deuotius sacramentum suscipere possint; si autem tempore lucidi interualli non appareat in eis voluntas suscipiendi baptismum, non debent baptizari constituti in amentia.

De effectibus Baptismi, & vtrum sit simpliciter necessarius ad gratiam, & gloriam? Cap. XV.

1 *Effectus baptismi est delere omnem culpã originalem.*

2 Di-

2 *Dicta conclusio est de fide.*
3 *Remittit etiam omnem culpam actualem ante baptismum contractam.*
4 *Non remittit culpam contractam post baptismum, nec pœnalitates; sed remittit totam pęnam.*
5 *Irregularitas ex homicidio, vel delicto, remittitur per baptismum, non tamen ex bigamia, vel defectu natalium.*
6 *Effectus baptismi est conferre gratiā sanctificantem, dona, & gratiā sacramentalē.*
7 *Alij effectus baptismi numerantur.*
8 *Baptismus est simpliciter necessarius ad gratiam, & gloriam.*
9 *Probatur, conclusionem esse de fide.*
10 *Adulti possunt in necessitate saluari per baptismum flaminis.*
11 *Pueri non possunt saluari per Baptismum flaminis.*
12 *Reijcitur sententia Caietani.*
13 *Intētio ministri si non adsuit in baptizando, an suppleatur à Deo.*
14 *Baptismus sanguinis, scilicet martyrij, suffragatur etiam pueris vt verè dicantur baptizati.*
15 *Respondetur ad quamdam obiectionem.*
16 *Probatur ex patribus, baptismum sanguinis sufficere pueris absque baptismo aqua.*
17 *Baptismus capit esse simpliciter necessarius post Christi resurrectionem, & post euangelij promulgationem.*

1 EFfectus baptismi est, non solum delere originalem culpam; sed etiam omnē actualem ante baptismum; non verò post baptismum, ac etiam cum culpa, delet omnem pœnam, non autem omnes pœnalitates. Quæ conclusio quatuor partes habet, quarum prima est, quod baptismus deleat culpam originalem; contra aliquos hæreticos, vocati Gaiani, Manichei, Messaliani, & Arcontini, relati à Tertulliano lib. de Baptismo in princ. à P. Augustino cōtra Manich. hæres. 46. & à Theodoreto lib. 4. hæret. fabul. circa fin. & lib. 4. histor. cap. 10. & ab Epiphan. hæres. 40. qui omnes hæretici asserunt baptismum inutilem esse ad delēda peccata. Secunda pars conclusionis est, baptismum delere omnem culpam actualem. Contra Lutheranos, & alios hæreticos, quos refert Epiphan. hæres. 64. qui similiter asserunt baptismum non tollere peccata; sed radere, vel tegere ne imputentur ex illo Pauli ad Rom. 7. *Quod odi malum illud facio, nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Tertia pars est, baptismum non delere culpam post baptismum contractam, contra hæreticos Lutheranos, & Caluinistas, vt refert Bellarm. lib. 1. de baptism. cap. 18. qui asserunt peccata commissa ante baptismum, & post baptismum, omnia deleri per dictū baptismum; quartā pars conclusionis est, baptismum delere omnem pœnam, non omnes pœnalitates, contra fundamentum dictorum hæreticorum asserentium, baptismum non delere concupiscentiam, quæ in se peccatum est.

2. Est igitur nostra conclusio de fide; nā prima pars, quod baptismus deleat culpam originalem; est res certa, & determinata à Concil. Trid. sess. 5. can. 5. his verbis. *Si quis per Iesu Christi Domini gratiam, quæ in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet; sed illud dicit tantum radi, aut non imputari; anathema sit;* & idem Concil. affert fundamentum scripturarum, vt illud Pauli ad Rom. 6. *Consepulti enim sumus cum illo per babtismum in morte,* & cap. 8. *Nihil ergo nunc damnationis est his, qui sunt in Christo Iesu;* & confirmatur ex P. Augustino in Enchiridion. cap. 52. vbi ait. *Quemadmodum in Christo vera mors facta est, sic in nobis vera remissio peccatorum, & quemadmodū in illo vera resurrectio, ita, & in nobis vera iustificatio.*

3. Et quod deleat etiam omnem culpam actualem antea commissam, est etiam de fide, & definitum in Concil. Florentino in decreto Eugenij, his verbis. *Huius sacramenti effectus est remissio omnis culpa originalis, & actualis,* vnde, licet, baptismus ex primaria intētione videatur institutus ad tollendam culpam originalem, per se tamen est etiam institutus ad tollēdam omnem culpam etiam actualem, sicut Incarnatio Christi, licet, primariò fuerit facta propter peccatum originale; attamen per se fuit etiam facta ad tollenda omnia peccata. Probatur etiam dictum assumptum ex eodem Concil. sess. 14. cap. 1. vbi ait; *Si homi-*

homines iustitiam in baptismo acceptam constanter tenerentur, non fore necessarium aliud sacramentum ad remittēda peccata propter baptismum; & ex D. Paulo Actor. 2. *Pœnitemini, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorū vestrorum*; eamdem doctrinam tradit D. Thom. q. 69. art. 1. & omnes alij.

4. Sed quod baptismus non remittat culpam contractā post dictum baptismum, est de fide, aliter, vana esse pœnitentia, & patet ex verbis iam citatis Concil. Trid. sess. 14. cap. 1. & idem est etiam definitum in sess. 7. can. 10. de baptism. Idem etiam est dicendum quoad pœnam, quam diximus deleri etiā per baptismum, est etiam de fide, & ob hanc causam fuit definitum in Concil. Florentino, vt batizatis nulla esset imponenda opera satisfactoria pro peccatis ante baptismum commissis; & sumitur ex Concil. Trid. sess. 5. can. 5. in illis verbis. *Innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti effecti sunt, ita vt nihil prorsus eos ab ingressu Cœli remoretur*, & ex verbis Apostoli ad Hebr. 6. *Impossibile est, eos, qui semel sunt illuminati, &c. & prolapsi sunt, iterum renouari ad pœnitentiam*; scilicet ad illam renouationem, qua homo renouatur in baptismo absq; vlla satisfactione, quod non fit in pœnitentia, eamdem doctrinam tradit D. Thom. q. 69. art. 2. quod probat illa nobili sententia D. Ambrosij super illud Rom. 11. *Sine pœnitentia sunt dona Dei, & vocatio*; vbi ait Sanctus. *Gratia Dei in baptismo omnia condonat*. Pœnalitates autem hominis non tolluntur per baptismū; vt sunt passibilitas corporis, ægritudines, dolores, mors, fomes peccati, & inordinatio potentiarum, quia profluunt à principio naturæ, & licet, in statu innocentiæ erant impeditæ, ne nocerent propter gratiā iustificantem, in qua Deus creauerat primos parentes: attamen post peccatum, dictæ pœnalitates non potuerunt amplius impediri, vnde Gloss. super illud Apost. ad Rom. 6. *Destruatur corpus peccati*, ait. *Per baptismū id agitur, vt vetus homo crucifigatur, & corpus peccati destruatur; non ita, vt in ipso viuente carnis concupiscentia respersa, & innata repentè absumatur, & non sit; sed ne obsit morteno, quæ inerat nato*; ergo similiter, nec aliæ pœnalitates per baptismum tollūtur, vt infert D. Thom. art. 3.

5. Vtrum autem per baptismum tollantur pœnæ iure humano constitutæ, vt est irregularitas? Respondeo, dictam irregularitatē tolli, dummodo veniat ex delicto, vel homicidio voluntario; secùs si veniat ex bigamia, vel ex defectu natalium; & multò minus tolluntur aliæ pœnæ humanā potestate constitutæ, vt Sylu. verb. baptism. 6. num. 2. & Filiuc. to. 1. tract. 2. de sacram. baptism. cap. 5. num. 97.

6. Secūdus effectus baptismi est, conferre gratiam sanctificantem, dona, & virtutes sopernaturales, ac etiam gratiam sacramentalem, vt iam probauimus supra de sacramentis in genere agendo de effectibus sacramentorum; hæc tamen gratia æqualiter datur tam infantibus, quā adultis ex vi institutionis sacramenti, & per se loquendo, vt D. Thom. q. 69. art. 8. & docet D. Cyprian. Epist. 59. his verbis. *Vna est diuini muneris æqualitas apud omnes, siue infantes, siue maiores natu; nam gratia, quæ baptizatis datur non pro ætate accipientium maior, vel minor tribuitur, sed de pietate, atque indulgentia paterna æqualis omnibus præbetur. Nam Deus, vt personam non accipit, sic neque, cum se omnibus ad cælestis gratiæ consequutionem æqualitate librata præbeat patrem*. Gratia autem sacramentalis non consistit in aliquo habitu infuso extra gratiam sanctificantem, imò ipsamet iustitia baptismalis, quatenus abluit hominem à culpa, & pęna, potest dici gratia sacramētalis, & est etiā credendum, quod tribuantur per baptismum aliqua auxilia actualia ad facilius superandam carnis concupiscentiam, & ad veras virtutes amplectendas, quæ etiam possunt vocari gratia sacramentalis, Suar. dis. 26. sect. 2. §. sed quæret.

7. Tertius effectus baptismi est character, de quo iam egimus supra cap. 5. Alij effectus secūdarij sunt, vt Aperitio Ianuæ Regni Cœlorum; vnde Beda super illud Lucæ 3. *Apertum est Cælum*, ait. *Virtus hæc baptismatis ostenditur, de quo quisque cum egreditur Regni Cælestis ei Ianua aperitur*. Itē, est coniungere hominem cum Christo, quod fit per gratiam, & virtutes; Deinde, subijcit hominem iurisdictioni Ecclesiæ, ex

ex 1. ad Corint. 5. *Quid enim mihi de his, qui foris sunt iudicare?* Solet etiam causare baptismus alios effectus, vt sanitatem, prout fuit in Constātino, qui in baptismo fuit mundatus à lepra, tamen similes effectus non sunt ex certa lege, & promissione, neque ex vi institutionis sacramenti; sed ex speciali dono Dei, & extraordinaria prouidentia.

8. Vtrum autem baptismus sit simpliciter necessarius tāquam medium ad gratiam, & gloriam consequendam? Affirmatiuè respondendum est, contra Caluinum, & alios hæreticos, asserentes non esse baptismum necessarium filijs fidelium, dummodo habuerint parentes iam baptizatos, vel descēderint ex illis, vel saltem ab vno baptizato, & hoc dicunt fuisse à tempore Abraham, ratione promissionis ei factæ. *In semine tuo benedicentur omnes gentes, & ero Deus tuus, & semini tuo post te*; & ratio præcipua horum hæreticorum est, quia dicti filij descendentes ex parentibus, baptizatis, non contrahunt peccatum originale; quod quam hæreticum, & insanum sit, patet ex generalibus locutionibus sacræ scripturæ, vt optimè probat P. Augustinus lib. 2. de peccat. merit. cap. 9. 25. & 27. & lib. 1. de Nupt. cap. 17. & seq. & lib. 6. contra Iulian. cap. 3. vbi omnia argumēta dissoluit. Est etiam dicta doctrina contra alios hæreticos asserentes non esse necessarium baptismum, cum gratia, & gloria dependeat à prædestinatione, vt refert Vualdes. lib. 2. de sacram. cap. 96. ex quo etiam sequeretur, neq; fidem, neq; spem, aut charitatem, & benè operari esse necessarium, quod erroneum, & contra discursum naturalem esset.

9. Nostra igitur conclusio de fide est, vt sumitur ex verbis Christi, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*; & ita docet multa Concilia congregata contra Pelagium, quæ habētur inter Epistolas Innoc. 24. & 26. & in Epistola, P. Augustini 90. 91. 92. & 93. id etiam statuit Concilium Tridentinum sess. 7. can. 5. his verbis. *Si quis dixerit baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit*, & fusius id probat idem Concil. sess. 5. can. 4. & 5. et quasi loquens contra citatos hæreticos; ita ait. *Si quis paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, etiam si fuerint à baptizatis parentibus orti, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari; sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam, vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit, quoniam non aliter intelligendum est id, quod dixit Apostolus. Per vnum hominem peccatum intrauit in Mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica vbique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Hæc omnia dictum Concil. ex quibus verbis constat omnia à nobis supra tradita esse de fide, & certa.

10. Est tamen notandum, dictum baptismum non esse respectu adultorum, ita necessarium ad gratiā, & gloriā, vt nō possint etiam saluari per baptismū flaminis, in casu, quo non possent habere baptismum aquæ, vt iam diximus cap. 13. Vnde dicendum est, ad obtinendam primam gratiam; & remissionē tam peccati originalis, quam actualium, quæ cum dicto peccato originali coniuncta fuerint, sufficere contritionem continentem in se votum baptismi: ita docent omnes Theologi, & Patres; & ita est definitum in Cōcil. Trid. sess. 6. cap. 4. his verbis. *Post euangelium promulgatum, neminem transferri à statu peccati, in statum gratiæ sine lauacro regenerationis, aut eius voto*; quæ doctrina est cōtra aliquos hæreticos, quos refert Bernard. Epist. 77. asserentes adultos non posse saluari absq; baptismo, quamuis eius desiderio flagrauerint, & simul asserebant, posse infundi charitatem ratione dicti desiderij, sed absq; remissionē peccati; quod iam damnatum fuit in Cōcil. Trid. sess. 6. cap. 7. & idem etiam asse-

ferebant de baptismo sanguinis, nempè, non esse sufficiētem, vt adulti saluari possent: quod etiam falsum est, vt iam diximus in cap. 13.

11. Sed dubium est, vtrum idē sit dicendum de pueris? nempè, an ipsis suffragetur baptismus flaminis, scilicet, desiderij, saltem habiti a parentibus? & absolutè dicēdum est, ad præsens, scilicet, tempore legis gratiæ, non posse aliquem saluari absq; verò baptismi sacramento; ita docet D. Thom. q. 68. art. 2. & q. 73. art. 3. vbi ait; *Paruulum non posse habere baptismum in voto, & ideò nec posse habere rem sacramenti, sine sacramento*; idem asserit 1. 2. q. 113. art. 3. ad 1. & in 4. d. 4. q. 3. art. 3. quæstiunc. 2. ad 3. & quolibet 6. art. 4. vbi in terminis id docet de casu necessitatis; & ita communiter sentiunt omnes Doctores in 4. d. 4. vt Scot. Durand. Richard. Palud. Capreol. Sot. d. 5. art. 2. & alij, quos sequitur Suar. disp. 27. sect. 3.

12. Ab hac cōmuni sententia discessit Caiet. q. 68. art. 2. vbi ait; *Baptismum esse necessarium paruulis in re, vel tempore necessitatis, habitū per votum à parentibus*; quæ sententia fuit damnata quasi hæretica a Castro contra hæreses lib. 3. & verè est erronea, & aliena à dogmatibus Ecclesiæ, vt ait Suar. loco cit. ideò meritò à Pio V. talis sententia fuit sublata à comment. D. Tho. in Romana impressione; Vnde P. Augustinus contra Pelagium, lib. 3. cap. 9. sic ait; *Noli credere, noli docere, infantes morte præuentos antequam baptizantur, peruenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus*; et D. Ambros. lib. 2. de Abraham cap. vlt. sic ait, ad illa verba Christi, *nisi quis renatus fuerit, vtique nullum exeipit, non infantem, non aliqua præuentum necessitate, nemo ascendit in Cælum, nisi per sacramentum baptismi.* Idem docent omnes alij Patres; Vnde dicendum est cum Sot. dis. 15. art. 2. Nullum Infantem decedentem sine baptismo saluari ex speciali priuilegio, aut dispēsatione, vel saltem hoc non posse de aliquo affirmari absque speciali reuelatione, sine temeritate; sequitur Suar. disp. 27. sect. 3. §. Dico secundò.

13. Ex dicta doctrina faciliter colligitur, quid dicēdum sit ad illam quæstionem, vtrum si minister baptizet absque intentione, suppleatur à Deo talis intentio? & iuxta communiorem, & probabiliorem doctrinam, negatiuè respondendum est, vt asserit Cabrera de Sacram. q. 64. art. 4. sect. 1. §. 6. nu. 65. & erroneam putat contrariam sententiam; ita etiam Homobon. in Exam. Eccles. par. 1. tract. 4. cap. 2. q. 10. Fernand. de Heredia in disp. mixtis de Sacram. in genere, Suar. vt sumitur ex loco cit. et Diana 3. p. de Sacr. tract. 4. resol. 12. et ratio est, quia si Deus suppleret intentionem ministri, deberet etiam supplere in casu necessitatis; sed hoc iam ostendimus esse falsum, et erroneum asserere, ergo etiam, et aliud; Deinde, quod Deus suppleat defectum ministri, non est fundatum in lege, aut promissione aliqua; At quod requiratur intentio ministri, est de fide; vnde necessariò dicēdum est, infantem non baptizatum ex defectu ministri, non posse saluari; Contrarium tamen tenet Valent. tom. 4. disp. 3. q. 5. pun. 3. cum alijs; sed potius pia, quam vera ratione ducti.

14. Sed quęritur vtrum de baptismo sanguinis, scilicet, martyrij, idem dicēdum sit respectu puerorum, ac dictum est de baptismo flaminis? Et respondetur negatiuè, sed dicendum est, dictos pueros capaces esse baptismi sanguinis, & per illum saluari; ita D. Thom. 2. 2. q. 124. art. 1. ad 1. & quolibet 6. art. 4. Richar. in 4. d. 4. q. 3. Scot. Gabr. & alij d. 4. Sot. d. 3. Caiet. 2. 2. cit. Bonauēt. d. 4. par. 2. art. 2. q. 2. quos sequitur Suar. disp. 29. sect. 1. dicta doctrina sumitur præcipuè ex sanctis innocentibus, qui ex traditione, & sensu Ecclesiæ fuerūt veri martyres, cum ita illos appellet, & sub hoc titulo celebret eorum festiuitatem; igitur, & consecuti sunt id, quod martyres adulti consecuti essent, scilicet, effectum baptismi.

15. Neq; dicas tempore innocētium nō fuisse baptismum; sed circumcisionem, & ex consequenti illos non fuisse saluos, nisi per dictam circumcisionem, & si aliqui fuerint non circumcisi, illos discessisse in peccato originali, prout tenent Adrian. in 4. q. vlt. de baptism. ad 3. Armachan. lib. 8. de quæstionibus Armenor. cap. 37. &

Alex.

Alex. Alenſ. 4.par. q.22. membr.5.art.1. nam reſpondetur primò, nō omnes dictos pueros putandum eſt, fuiſſe circumciſos; cum circūciſio non dabatur, niſi in octauo die, & innocentes occidebantur ſtatim, ac erant extra vterū matris; Secundò poſito, quòd dicti innocentes nō fuiſſent circumciſi; adhuc ex ſolo martyrio ſalui fuiſſent, nec Eccleſia illos veneratur propter gratiam circumciſionis; ſed ob mortem pro Chriſto ſuſceptam; quia hoc priuilegium martyrij, licet, ſemper fuerit ex meritis Chriſti, fuit tamen antiquius ipſo Chriſto, nec tale priuilegiū fuit per Chriſtum dominum reuocatum; ſed confirmatum iuxta eius verba: *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, &c.*

16. Dicendum eſt igitur, baptiſmum ſanguinis prodeſſe infantibus ad ſalutem abſq; baptiſmo aquæ; probatur etiam hæc ſententia ex communi Patrum opinione; nam Leo Papa ſerm. 1. de Epiph. ſic ait. *Quos Rex impius eximit mundo, Chriſtus inſerit Cælo, & quibus nondum ſanguinis ſui impendit redemptionem, iam martyrij tribuit dignitatem,*& ſerm.2. ſubiuxgit. *Ac ſi iam diceret, ſinite paruulos venire ad me, talium eſt enim regnum Cælorum, noua gloria coronabat infantes,*& ixfra, *vt diſceretur nullum hominē incapacem eſſe diuini ſacramenti*; & P. Auguſtinus lib.3.de liber.arbitr.cap.23. loquēs de innocētibus ait. *Eos in honore martyrum receptos veneratur Eccleſia*; & lib.2. de Symbol.ad Cathecum.c.5.& lib.3.cap.4.dicit: *Innocentes martyres teſtimonium reddidiſſe innocentiæ Chriſti*; Vnde non ſine temeritate poſſet quis contrarium aſſerere.

17. Hic vltimò quæritur: quonam tempore cœperit baptiſmus aquæ eſſe neceſſarius ad ſalutem? & breuiter reſpondeo; id fuiſſe poſt Chriſti reſurrectionem, & poſt ſufficientem Euangelij publicationem; hæc concluſio ſumitur ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 4. vbi ait. *Poſt Euangelium promulgatum, ſine lauacro regenerationis neminem iuſtificari*, ita Scotus cum alijs in 4.d. 3. & 4. Suar. diſput. 27. ſect. 4. vbi multos Patres affert.

De ritu conferendi Baptiſmum. Cap. XVI.

1 *Rebaptizans præter ſacrilegium, quod committit, fit irregularis.*
2 *In Baptiſmo requiritur Catechiſmus.*
3 *Cathecumeni erant in duplici differentia; alij vocabantur audientes, alij competentes.*
4 *In Baptiſmo requiritur etiam Exorciſmus.*
5 *Requiritur etiam ſcrutinium.*
6 *Officium Exorcizandi, & Cathechizandi eſt adimplendum à Sacerdote.*
7 *Fictè accedentes ad Baptiſmum, non recipiunt effectus eius.*
8 *Recedente fictione, baptizatus accipit effectus baptiſmi.*
9 *Ad tollendam fictionem requiritur contritio, vel attritio cum confeſſione.*

1 Eſt primò notandum, baptiſmum iterari non poſſe, vt iam diximus ſupra cap.13.num.3.& pręter graue ſacrilegium, quod committeret miniſter rebaptizans, fieret etiam irregularis, & eſt ſententia communis omnium Doctorum, ex Suar.diſp.31. ſect.6. imò iuxta ius ciuile tam rebaptizanti, quam ſua culpa rebaptizato imponitur pœna capitis, lib.2. C. Ne ſanctum Baptiſma iteretur, & lib.1. C.Eodem dicitur; *Antiſtitem, qui ſanctitatem baptiſmatis illicita vſurpatione geminauerit, ſacerdotio indignum eſſe cenſemus*: tamen nunquam dictæ pœnæ iure ciuili potuerūt introduci, cum id pertineat ad Eccleſiam. Fit igitur rebaptizans, irregularis, vt etiā docet Nauar.cap.27.num.246.& Theologi in 4. d.5. & 6.& fundatur hæc irregularitas in cap. 2. de Apoſt. vbi etiam Acolitus miniſtrans in tali caſu Sacerdoti, prohibetur aſcendere ad maiores gradus, etiam ſi delictum ſit occultum, quāuis cū occulto poſſit Epiſcopus diſpēſare, aliter requiritur Pontifex; & hanc irregularitatem incurrit etiam rebaptizatus, dummodo ſit in culpa, cum hæc irregularitas contrahatur ratione delicti; quod ſi miniſter rebaptizet ſub conditione, licet, peccet niſi adſit debita cauſa; tamē irregularitatem

non incurrit; ratio est, quia in lege imponitur hæc pœna tantum rebaptizantibus, vt idem Suar. loco cit. dub. 5. & Auila de censur. par. 7. disp. 7. dub. 3. licet, minùs probabiliter contrarium doceat Sayr. de censur. lib. 7. cap. 8. num. 23.

2. Deinde requiritur in Baptismo Cathechismus, seu instructio, quia vt ait D. Thom. q. 71. art. 1. ad hoc, vt aliquis fidem accipiat, requiritur, quod fide instruatur iuxta illud ad Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt;* & fundatur in verbis Christi Matth. vlt. *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* Ideò priùs sunt baptizandi instruendi; vt explicat Basil. homil. 1. de baptismo; quæ instructio debet esse non solum de rebus credendis, sed etiam de agendis, vt ait P. Augustinus lib. de fide, & operibus contra aliquos hæreticos, docentes sufficere instructionem de credendis. Vnde Christus Dominus subiunxit. *Docentes seruare omnia quæcunque mandaui vobis;* requiritur igitur instructio non solum credendorum; sed etiam agendorum; sicut non sufficit credere, sed necesse est etiam operari.

3. Ex dicto verbo Cathechismus, dicti sunt baptizandi, Cathecumeni, qui erãt in duplici differentia; nam illi, qui tantum se applicabant ad fidem Christi, & ad res fidei audiendas antequam baptismum peterent, vocabantur, audientes, illi verò, qui postea quærebant baptismum, dabant simul eorum nomina, & baptizabantur, & vocabantur competentes: Vnde S. Pater Augustinus lib. de fide, & operibus c. 6. ait. *Hoc fit multò diligentiùs, & instantiùs his diebus, quibus competentes vocantur, cum ad percipiendum baptismum sua nomina iam dederunt;* & lib. 9. confess. cap. 6. de seipso ait. *Inde vbi tempus aduenit, quo nomen dare oporteret, relicta rure, Mediolanum remeauimus;* ad præsens autem omnes, ni fallor, vocantur cathecumeni.

4. Deinde requiritur exorcismus ex Cælestino Papa: *Siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniant sacramentum, non priùs fontem vitæ adeant, quam exorcismis, & insufflationibus Clericorum spiritus immundus ab eis abyciatur;* Vnde P. Augustinus de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 31. ait. *E*

exsufflationibus Clericorum spiritum immũdum abigi tam à paruulis, quam ab adultis; quia vt benè ait D. Thom. q. 71. art. 2. *Diabolus hostis est humanæ salutis, quæ homini per baptismũ exhibetur, & habet potestatem aliquam in hominem ex hoc ipso, quod subditur originali peccato, uel actuali; Vnde conuenienter ante baptismum reyciuntur dæmonia per exorcismos; & benedictio cum manus impositione prœcludit expulso viam, ne redire possit.*

5. Requiritur etiam scrutiniũ ex antiquissimo vsu Ecclesiæ; Vnde Leo Papa Epist. 4. cap. 6. *Cathecumenos priùs scrutandos esse;* & D. P. Augustinus de fide, & operibus cap. 6. *Cathechizantur, exorcizantur, scrutantur, signantur etiã sæpe Cathechumeni signo Crucis;* significãs, vt ait idem P. Augustinus supra; Cathecumenum concipi in vtero S. Matris Ecclesiæ. Deinde Sal in os missum; & narium, ac aurium sputi linitio, significãt receptionem doctrinæ fidei quantum ad aures; & approbationẽ, quantum ad nares, & confessionem quãtum ad os. Olei verò vnctio, significat aptitudinem hominis ad pugnandum contra Diabolum.

6. Officium autem cathechizandi, & exorcizandi pertinet principaliter ad Sacerdotẽ; licet, ministerialiter pertineat ad ministros, scilicet, ad Exorcistas, quoad exorcizandũ tantum. Vnde per Sacerdotẽ debet tale officium adimpleri. Sic enim ait Papa Nicolaus. *Cathechismi baptizandorũ à Sacerdotibus vniuscuiusq; Ecclesiæ fieri possunt.* & Gregorius super Ezech. *Sacerdotes, cũ per exorcismi gratiam manus credentibus imponunt, quid aliud faciunt, nisi, quod dæmonia eyciunt,* ex D. Thom. art. 4.

7. Sed quæritur, vtrum fictè accedẽs ad baptismum recipiat sacramentum, et virtutes eius? Et respondetur, tripliciter posse dici fictionem, primo modò per infidelitatẽ non credendo veritati sacramenti, & accedendo per iocum, & absq; animo illud suscipiendi, & dicta fictio impedit omninò ne sacramẽtũ suscipiatur, quia vt supra diximus, pro receptione sacramenti, est omninò necessaria intentio suscipientis; si autem non crederet, tamen vellet accipere, et verè habet intentionem accipiendi quidquid fit, licet, per iocum, talis

fictio

fictio non impedit sacramentum, nec characterem, sed tantum gratiam, & alios effectus eius. Secundo modo fictio potest dici, quatenus quis non curet seruare caeremonias Ecclesiae, vel quatenus accedit ad baptismum cum complacẽtia alicuius peccati venialis, & talis fictio, si non esset cum peccato mortali, vt si quis nollet obseruare ritum essentialem quoad praeceptum Ecclesiae, nõ impedit nec sacramentum; nec effectus eius, quia peccatum veniale non impedit gratiam. Tertio modo fictio dicitur, quatenus quis accedit cũ cõplacentia peccati mortalis, & talis complacẽtia, licet non impediat sacramentum, & characterem, impedit tamen gratiam, & alios effectus sacramenti; quia peccatum mortale contrariatur gratiae, nec possunt esse simul.

8. Vtrum autem recedente hac vltima fictione; baptizatus recipiat omnes effectus sacramenti? & affirmatiuè respõdet D. Thom. q. 69. art. 10. Suarez in commentario art. 9. dictae quaest. D. Thom. Filiuc. tom. 1. tract. 2. de sacram. baptismi cap. 5. num. 112. & communiter omnes, quae conclusio sumitur ex P. Augustino lib. 1. de baptism. contra Donat. cap. 12. tom. 7. vbi ait. *Tunc valere incipit ad salutem baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit, quae corde in malitia, vel sacrilegio perseuerante, peccatorum ablutionem non sinebat fieri*; & ratio D. Thomae est, quia baptismus est quaedam spiritualis generatio; & cum aliquid generatur, simul cum forma accipit effectum formae, nisi impediatur; vel impedimento sublato, statim redit effectus eius; ita similiter fictè baptizatus accipit formã baptismi, scilicet, sacramentum, & characterem; sed non effectum gratiae propter obicem, sed eo sublato, statim redit gratia.

9. Quid autem requiratur ad tollendam hanc fictionem, & habendos effectus baptismi? Respondeo breuiter, fictionem de peccato mortali in ipsa susceptione baptismi habita, reputari ac peccatum commissum post baptismum; & ideò necessariã esse contritionem, vel attritionem cum confessione; & si alia peccata post baptismum commisit baptizatus, debet de omnibus contritionem habere, vel illa confiteri, quod erit securiùs, vt fusiùs apud Suar. disp. 28. sect. 5. §. Dico tertiò, quae sufficere possunt pro hoc sacramento.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

De Materia, & Forma Sacramenti Confirmationis. Cap. XVII.

1 *Datur in Ecclesia Sacramẽtum Confirmationis institutum à Christo Domino.*

2 *Apostoli in Missione Spiritus Sancti fuerunt confirmati, quia iam erant baptizati.*

3 *Dictum Sacramentum credendum est fuisse institutum in nocte Coena.*

4 *Materia huius Sacramẽti est Chrisma, confectum ex Oleo, & Balsamo.*

5 *Non est de essentia Sacramenti, vt Chrisma recens sit.*

6 *Chrisma essentialiter est consecrandum ab Episcopo.*

7 *Probatur eadem doctrina.*

8 *Opinio Caietani examinatur, & confutatur.*

9 *Materia proxima huius Sacramẽti est vnctio Chrismatis in fronte, &c.*

10 *Essentialiter dicta vnctio est facienda manu immediata Episcopi, non tamen essentialiter requiritur, vt fiat pollice.*

11 *Ad essentiam Sacramenti non requiritur alia manus impositio.*

12 *Apostoli baptizauerunt per manus impositionem, & per vnctionem Chrismatis.*

13 *Materia huius Sacramenti est ab Episcopo be-*

po benedicenda, quia ea vsus non fuit Christus.

14 *Forma huius Sacramenti est de fide.*

15 *Forma si essentialiter mutetur, non fit Sacramentum, vt in baptismo dictum est.*

1 ST primò supponendum dari in Ecclesia Sacramentum Confirmationis institutum à Christo Domino, quod est de Fide ex multis Concilijs, vt videri potest apud Bellarm. cap. 4. de confirm. & ex Trid. sess. 7. & 23. cap. 4. & antea ex Concil. Magunt. cap. 17. & Concil. Senonensi in decretis morum cap. 38. & iuxta D. Thom. non fuit institutum à Christo Domino illud exhibendo; sed promittendo; vt sumitur ex verbis Ioan. 16. *Si non abiero paraclitus non veniet ad vos, si autem abiero mittam eum ad vos*; quod intellige, non quod Christus Dominus non iam instituisset hoc sacramẽtum quoad eius materiam, & formam ante suam ascẽsionem, sicut omnia alia sacramenta; sed quatenus Christus Dominus noluit dictum sacramentum dari, nisi post suam ascensionem, quia non debebat dari Spiritus Sanctus ante Christi glorificationem, iuxta illud Ioan. 7. *Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus*; & ideò, vt benè ait D. Thō. dictum sacramentum non fuit præfiguratum in veteri lege.

2 Neq; dicas, dictam promissionem de missione Spiritus Sācti factam à Christo, adimpleri in baptismo respectu nostri, sed fuisse baptismum respectu Apostolorum, ideò exhortās nos Apost. Petr. Act. 2. ait. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum, & accipietis donum Spiritus Sancti.* Nam licet Christus Dominus vsus sit verbo baptismatis, Act. 1. *Vos autem baptizabimini Spiritu Sancto*; tamē communis sensus Ecclesiæ, & Patrum est, per dictam missionem, significari Confirmationem, quia Apostoli iam erant baptizati, quando Christus in eis talē promissionem impleuit: Vnde Chrysost. hom. 18. ad illa verba Petri; *Pœnitentiam agite, &c.* duo sacramenta significari ait, nempè, Baptismū in remissionem peccatorum; & Confirmationem per illa verba; *& accipientis Spiritum Sanctum*; quia semper Apostoli priùs dabant Baptismum, & postea Confirmationem; verba Chrysostomi sunt hæc. *Non est idem assequi remissionem peccatorum, & accipere virtutem illam*; idest Spiritum Sanctum, & confirmatur, nā Samaritani erant baptizati, & tamen fuerunt ad eos missi Petrus, & Ioannes, vt accipere possent etiā Spiritum Sanctū, scilicet, Confirmationē. *Miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, qui cum venissent orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum Sanctum, nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu.* Vnde patet missionem Spiritus Sancti supposuisse in Apostolis baptismum; sicut etiam ipsi dictum Baptismum supponebant, dum dabant Confirmationem, seu dum per ipsorum manus impositionem dabatur Spiritus Sanctus.

3. Quoad tempus institutionis dicti Sacramenti, non est certum, licet, certissimum, & de fide sit, quod fuerit institutum à Christo Domino, & ex consequenti ante suam ascẽsionem; Certum tamen etiam videtur, dictum Sacramentum fuisse institutum in nocte Cœnæ, et sumitur ex verbis Fabiani Papæ Epist. 2. cap. 1. vbi ait. *In illa die Dominus Iesus, postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes; (sicut à Sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt) Chrisma conficere docuit; & ex consequenti, totum sacramentum instituisse credendum est.* Ita etiam tenent multi Patres, & sequitur Suar. disput. 32. sect. 2. Filiuc. tom. 1. tract. 3. cap. 1. & alij.

4. Deinde, materia remota Confirmationis est Chrisma, quod confici debet ex Oleo, & Balsamo; quoad primam partem, patet hæc conclusio ex Concil. Florentino in decreto Eugenij, & ex Concil. Trid. sess. 7. can. 2. ideò de fide id tenēdum est, & quod debeat confici ex Oleo. & Balsamo, id etiā de fide tenendum est, quia sic loquitur Concil. Florentinum dicendo. Materiam huius Sacramēti esse Chrisma ex Oleo, & Balsamo confectum; Attamen non omnes tenēt Balsamum esse de essentia huius Sacramenti; nā Caiet. 3. par. q. 72. art. 1. asserit esse tātum de necessitate præcepti;

cepti; & idem docet Nauar. cap.22. nu.8. & Filiuc. tom.1. tract.3. de Confirmatione cap.1.nu.9.tamen licet,id non sit adeò manifestè de fide; ita absolutè tenendum est, quia nulla ratione potest contrarium probari;& quod omninò requiratur essentialiter Balsamum probatur ex continuo vsu Ecclesiæ,quæ id nõ habet ex sua institutione; sed ex Apostolica traditione, vnde P. Augustinus lib.4. de Baptis. cap.24. ait: *Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur*;& D.Gregorius in verba Cant.1. *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi* (ait;) *In Engaddi gignitur balsamum, quo cum Oleo Pontificali benedictione Chrisma efficitur,quo dona Sancti Spiritus exprimuntur*;& fundatur hęc opinio in verbis Cõcilij Florent. in decreto Eugenij, vbi ait. *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cuius materia est Chrisma confectum ex Oleo, quod nitorem significat conscientia,& Balsamo,quod odorem significat bona fama per Episcopum benedicto*. Hæc sententia est expresse D.Thom. & præcipuè in 4.contra gentes cap.60.vbi de substantia huius sacramenti asserit; esse confectionem Olei,& Balsami, quæ Chrisma vocatur;& in 4.d.7.q.2.art.2.absolutè ait, materiam Confirmationis esse Oleum balsamatum. Idem etiam docent omnes ferè Theologi, in dicto lib.4. sent.d.7.&c. vt Bonauent.art.1.q.2. d.1. Richar.art.1. q.1.Scot.q.1.Durand.q.2. Alex.Alens.4. par.q.24.membr.2.art.2.§.2.Rabat.lib.2. de nat.rer.Hug.de S.Vict.lib.2.de sacram. par.7.cap.1.Turrecrem.in cap.Literis nu. 3.de consecr.d.3.Sylu.verb.Confirmatio, & alij multi, quos sequitur Suar. disp.33. sect.1.Bellarm. autem ait. Neutram opinionem esse de fide, aut contra fidem lib.2. de sacramento Confirmationis cap. 8. & 9. Vnde iuxta communiorem sententiam dicendum est, Vnctionem factam absque Balsamo non conferre sacramentum Confirmationis, quod expresse docet Concil. Coloniense agendo de hoc sacramento.

5. Sed primò quæritur, vtrum de essentia sacramenti sit, vt Chrisma recens sit, scilicet,illius anni,vt præcipitur in Cõcil. Carthag.4.cap.36.Parochis,vt à suis Episcopis singulis annis ante Paschate solẽnitatem Chrisma petant;& idem statuitur in Concil.Vasens. cap.4. in Concil.Tolet.1. cap. 12. & in cap. Quoniam de senten.excommunic. in 6.tamen respondetur id nõ esse de necessitate sacramenti; sed de necessitate præcepti; nam in Concil.Florent. non dicitur;materia huius sacramenti esse Chrisma; eodem anno confectum, nec id sumitur ex alijs Concilijs;sed tantum præcipitur renouari ob reuerentiã sacramenti,ne fiat Chrismate corrupto, vide Suar. loco cit.

6. Quæritur secundò,vtrum essentialiter requiratur,vt Chrisma,sit ab Episcopo consecratum?& affirmatiuè respondendum est,vt omnes ferè fatentur, licet Palud.in 4.d.7.q.1. num.19. & q.4.num.34. asserat consecrationem esse de necessitate sacramenti; sed Ecclesiam posse authoritate absoluta dispẽsare, vt conferatur hoc sacramentum absque consecratione; quæ res sunt omninò inter se repugnãtes, quia si consecratio est de necessitate sacramenti, ergo ratione institutionis Christi; & ex consequenti non potest Ecclesia id mutare; & si concedatur id posse fieri, igitur consecratio Chrismatis non fuit ex Christi institutione.

7. Vnde necessariò dicendum est; Chrisma debere esse cõsecratum ab Episcopo ex Christi institutione, & ex consequenti ad necessitatem sacramenti. Hæc est sententia D.Thom. q.72. art. 4. & omnium ferè Theologorum; & sumitur ex Concil.Florent.cit.definiente. Materiam huius sacramenti esse Chrisma ex Oleo,& Balsamo per Episcopũ benedictum; Ideò in Synodo Rom. sub Sylu.cap.3. & Cõcil. Tolet.1.cap.10.& Concil.Carthag.2.cap. 3.& Concil.3.cap.36.& Hispalen.2.cap.7. cauetur ne Chrisma à Presbytero, neque ab alio; quam ab Episcopo conficiatur; & ratio est, quia Christus ita instituit, prout nobis sufficienter traditur ex traditione Ecclesiæ, vt Suar.disp.33. sect.2. & Filiuc.tom.1.tract.3.cap.1.num.13.

8. Adest tamen opinio Caiet.ad citatum loc. D. Thom.vbi ait; *Pontificem posse delegare Sacerdoti simplici hãc facultatem conficien-*

ficiendi, & consecrandi Chrisma, in quam sententiam inclinat Sot.& Vict. in sum. in materia de hoc sacram. §. 43. & licet etiã id tribuatur Scot.d.7. q.1.ibi tamen non de hoc; sed de ministro disputat, & ratio horum Doctorum est, quia magis est confirmare, quam Chrisma consecrare; sed Pontifex potest Sacerdoti delegare pro confirmatione; igitur multò magis pro Chrismatis consecratione; & ita de facto concessit Gregorius XIII. cuidam Sacerdoti in India, cum hac conditione, vt vteretur Chrismate consecrato ab Episcopo. Hæc sententia Caietani quamuis videatur probabilis; tamen contraria omninò tenenda est, quia aliud est constituere materiam ad conficiendum sacramentum, & aliud est ministrare sacramentum, quod perspicitur in allato exemplo, vbi licet Pontifex dispensauerit quoad ministerium, non tamen dispensauit quoad materiæ præparationem; vnde in Concil. Vuormatien. can.2. dicitur. *Chrisma conficere nullus præter Episcopum præsumat*; nam illi soli hæc dignitas concessa est, ideò nullum puto turè posse ab hac sententia discedere.

9. Quoad materiam proximam huius sacramẽti: Dico materiam proximam esse vnctionem ex Chrismate factam ad modum Crucis in fronte confirmati: quæ conclusio cõstat ex generali regula, quod sacramenta, quæ consistunt in vsu, habeant pro materia proxima dictum vsum materiæ, sicut etiam diximus de baptismo; vnde Tertullianus ait. *Caro vngitur, vt anima consecretur, caro signatur, vt anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur*; debet etiam fieri dicta vnctio essentialiter ad modum Crucis, quia ita specificatur in forma dicti sacramenti; vt D.Thom.q.72.art.4. ad 3.Scot. ... 4.d,7.q.1.Durand.q.2.nu.2. & alij. Et [illegible] faciẽda dicta Crux in fronte, quod ad [illegible]um est de præcepto, vt D.Tho. art. [illegible] Durãd.Scot.Palud.Gabr.Sot.Sylu. [illegible]rant id etiam esse essentiale, & [illegible] multis Concilijs, & Patrum lo[illegible]m D. P.Augustinus ad Psal. [illegible] *adeò de Cruce non erubesco*, [illegible] *habeam Crucem Christi*; [illegible]einde) *quadam sacramenta aliter, atque aliter accipimus, quadam ore, quadam per totum corpus, quia verò in fronte erubescetur ille, qui dixit; qui erubuerit me coram hominibus, erubescam, & ego eum coram patre meo; ipsam ignominiam quodammodo, & quam pagani erubescunt in loco pudoris constituti*: vnde cum aliquod sacramentum in fronte recipiendum sit, id affirmandum est de confirmatione.

10. Vtrum autem essentialiter sit facienda dicta vnctio manu, & pollice Episcopi? Respondetur, saltem esse de necessitate præcepti, scilicet, vt fiat pollice; sed essentialiter debet fieri immediatè manu Episcopi, & non mediatè, scilicet, medio calamo, vel alio instrumẽto intinto Oleo, vt Suar.disp.33. sect.3. in fine; licet adsint alij, qui asserant difficiliter esse peccatum mortale, si Episcopus intingat alijs digitis; & non pollice dextro, vt Nugnus in 3.par. tom.1.q.72. art.4. difficul.3. conclus.4. & Dian.de sacram.resol.28. in 3.par. sed nõ est recedẽdum à prima opinione, Durand. lib. 6. Rationalis cap. 84. putat id esse essentiale; & ait: Pollicem Episcopi ad hoc specialiter in eius cõsecratione consecrari, vide etiam Filiuc. qui sequitur doctrinã Suar.tom.1.tract.3. cap.1.num.17.

11. Sed quæritur vtrum etiam ad dictum sacramentum requiratur manus impositio? & ex dictis iam constat totam materiam proximam huius sacramenti consistere in vnctione, &c. vt iam diximus, super quam vnctionem cadit forma; Vnde post pronunciationem formæ, nõ est aliud essentiale. Dubium tamen est ex facto Apostolorum, qui videntur dedisse hoc sacramentum sola manus impositione, Act. 8. & 9. *Imponebant manus super baptizatos, & accipiebant Spiritum Sanctum*. Igitur sola manus impositio absq; vnctione, videtur sufficere ad hoc sacramentum. Et circa modum, quo confirmabant Apostoli; duæ sunt opiniones; prima asserit, Apostolos semper ad cõfirmandum fuisse vsos manus impositione sine Chrismatis vnctione; ita Alensis 4.par. q.24. membr.1. & 2.& Bonauent.in 4. d.7. art.1. q.1. & 2. secunda sententia est omninò contraria docens neque Apostolos, neque aliquem alium prҽter Christum, seu Deum ipsum de-

dedisse effectum confirmationis absq; vnctione Chrismatis, neque adhibuisse vnquam, saltem, vt necessariam, aliam manus impositionem præter eam, quæ in prædicta vnctione includitur, ita docet Bellarm. Card. lib. 2. de hoc sacramento cap. 9.

12. Probabiliùs tamen dicendum est, vtroq; modo Apostolos confirmasse, nempè, & sola manus impositione; & media vnctione. Primo modo confirmabāt, quando visibiliter veniebat Spiritus Sanctus super baptizatos per solam manus impositionem: & tunc dicta confirmatio non erat sacramentum, quia non aderant cæremoniæ firmæ stabili lege institutæ. Secundo modo baptizauerunt Apostoli postquam cessauerunt dicta signa externa, & tunc verè aderat sacramentum; vt fusè Suar. *disp.* 33. sect. 4. ex D. Thom. q. 72. art. 2. ad 1. & art. 4. ad 1. Palud. Sot. Ledes. Scot. Gabr. Richar. & alij apud dictum Suar. & sequitur *Filiucc. loc. cit. num.* 18.

13. Sed cur materia huius sacramenti, & Extremæ Vnctionis sit necessariò ab Episcopo consecrāda, & non materię aliorum sacramentorum? respondet D. Thom. q. 72. ar. 2. materiam, qua Christus vsus est in sacramentis, vt in sacramēto baptismatis, & Eucharistiæ, aptitudinem sumpsisse ad sacramentum ex tactu ipsius Christi. Vnde Chrisostom. vt habetur de cōsecr. d. 4. nunquam aquę Baptismi purgare peccata credētium possent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent. Et similiter ipse Dominus accipiens panem benedixit; & similiter accipiens calicem, vt habetur Matth. 26. & Luc. 22. ideò non est de necessitate horum sacramentorum, vt materia priùs benedicatur, quia sufficit benedictio Christi. At materia sacramenti confirmationis, & Extremæ vnctionis, cum nunquam ea vsus sit Christus Dominus, ideò necesse est, vt prius consecretur, ad hoc vt sit apta ad sacramentum.

14. Forma huius sacramenti est. *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Ita communiter omnes cum D. Thom. 3. par. q. 72. art. 4. & est conclusio de fide ex Concil. Florent. Vnde si quis omitteret expressionem Sanctissimæ Trinitatis, vel illud geminatum te, vel signo, & confirmo, aut Chrismate salutis, non esset verum sacramētum; nec similiter si quis mūtaret substantialiter dicta verba, prout diximus de baptismo; ita Suar. disput. 33. sect. 5. & assert Alens. Richar. Bonau. Scot. Sot. & alios. Idem docet Filiuc. to. 1. tract. 3. cap. 1. num. 20. & 21. & Bonac. disp. 3. de Sacram. q. vnic. pun. 4. nu. 7. & seqq.

15. Et si dicatur confirmetur seruus Christi, sicut in baptismo, etiam validum erit sacramentum, quia mutatio nō est essentialis ex Bonac. loc. cit. licet, Dian. resol. 27. tract. 4. de sacram. asserat esset mortale, cum hoc nec sit Græcis concessum in hoc sacramento, putaretur tamen essentialis, si quis diceret. Signet te Deus sigillo fidei suæ, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti in consignatione fidei, qua forma legimus Syluestrum Papam confirmasse Constantinum Imperatorem, vt habetur in edicto dicti Constantini; Verum in tali edicto non attenditur ad specificandam essentialem formam, sed narrandas ceremonias in dicta confirmatione factas; & præter hoc; olim Pontifices non omnia, quæ erāt de intrinseca ratione sacramentorum pandebant, ne mysteria fidei absq; necessitate manifestarentur, ad euitandam forsitan illusionem infidelium: vt sumitur ex Epistol. 1. cap. 3. Innocentij I. vbi ait. *Verba verò dicere non possum, ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere.* Vt Suar. loc. cit. vel saltē propter dubium, non est discedendum à forma prædicta.

De effectibus Sacramenti confirmationis, ac de suscipiente, & eius Ministro. Cap. XVIII.

1 *Primus effectus Sacramenti Confirmationis est character.*
2 *Secundus effectus est augere, & roborare primam gratiam.*
3 *Maior est hæc gratia, quam illa baptismi secundum quamdam considerationem.*
4 *Non est mortale omittere hoc Sacramentū,*

4 *Hoc Sacramentum, licet, omnibus dari possit, debet tamen tantum conferri habentibus vsum rationis.*
6 *Hoc Sacramẽtum potest dari etiam amentibus, dummodo non habeant peccatum mortale.*
7 *Requiritur vnus, vel vna pro Patrino, & contrahitur cognatio spiritualis.*
8 *Minister huius Sacramẽti est tantum Episcopus, nec potest per alium conferri.*
9 *Episcopus potest confirmare ordinandos, etiamsi non sint de sua Diacesi.*
10 *Hoc Sacramentum multis caremonijs conficitur.*

1 PRimus effectus sacramenti Confirmationis est character, qui necessariò præsupponit characterem baptismi ex D. Thom. q. 72. art. 5. & 6. probatur ex Gregor. distin. 5. *Qui à Pontifice confirmatus fuerit denuò, talis iteratio prohibenda est*. Et ideò prohibetur, quia in eo imprimitur character, & quod præsupponat characterem baptismi probatur auctoritate Rabani in lib. de instit. cleric. *Nouissimè à summo Sacerdote per impositionem manus, paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritum Sanctum ad prædicandum*; Vnde etiam concludendum est, non posse iterari; quod etiam est de fide ex Concil. Trid. sess. 7. can. 9. de Sacram. in genere, & ex Concil. Toletan. 8. sed si iteretur nõ incurritur irregularitas cum non sit expressum in lege, sicut de baptismo affirmauimus, vt Suar. disput. 38. sect. 1. & Filiucc. tract. 3. cap. 3. num. 54.

2. Secũdus effectus huius sacramenti est augere, & roborare primam gratiam; & ita intelligendum est Concil. Trid. sess. 7. can. 2. de confirmatione, vbi definit hoc sacramẽtum habere virtutem sanctificandi; quia de prima gratia hoc non potest intelligi, cum hoc spectet ad baptismum, vt iam diximus, vel ad sacramentum pœnitentiæ; vt idem Concil. Trid. sess. 7. & 14. docet. Vnde accedentes ad hoc sacramentum non debẽt habere conscientiam peccati mortalis, quia grauissimè peccarent, vel saltem debent habere contritionem saltem præsumptam, & hoc modo recipiẽt gratiam; vt D. Thom. q. 72. art. 7. ad 2. Caiet. ibidem, Sot. d. 7. q. 1. art. 7. Filiuc. to. 1. tract. 3. cap. 3. nu. 45. Bonac. disp. 3. q. vnic. pun. 4. num. 7. & fusiùs Suar. disput. 32. sect. 2.

3. Quænam gratia sit maior, illa baptismi, an ista confirmationis, disputant Doctores, vt apud Suar. videri potest. Dicere tamen possumus; Gratiam confirmationis maiorem esse illa baptismi in ordine ad perficiendam, & roborandam animã contra impetus Diaboli; Esse autem minorem illa, in ordine ad remissionem peccati, quia illa baptismi remittit totam pœnam, quod non facit ista confirmationis, & sic reconciliari possunt Doctores, vt Filiuc. num. 47. ex Bellarm. cap. 11. de confirmatione docet.

4. Deinde est hoc sacramentum omnibus baptizatis exibendum ex D. Thom. vt supra art. 8. sed dubitant Doctores, an peccaret mortaliter, si quis omitteret hoc sacramẽtum; & quamuis negatiuè respondeant; tamen si id ageret ex notabili negligentia, vel contemptu, vtiq; mortaliter peccaret, vt tenent, Richar. Bonauent. Bernard. Marsil. & alij cum Dian. de sacram. resol. 27. & id etiam docet Suar. disp. 38. sect. 1. contra nonnullos asserentes hoc sacramentum esse sumendum ex iure diuino, & alios docentes id esse ex iure humano.

5. Sed quæritur, vtrum ante septemnium possit quis accipere hoc sacramentum? Et respondetur affirmatiuè, licet, indecens sit, si fiat absque causa, si puer ante septemnium habeat vsum rationis, vel si nunquam sit habiturus talem occasionem, aut si fuerit in periculo mortis, vel si id fuerit in consuetudine in aliqua prouincia, nullum tamen adesset peccatum, cũ etiam pueris proximè natis dari possit, vt Bonac. de sacram. disp. 3. q. vnica pun. 4. num. 5. Filiuc. tract. 3. cap. 2. num. 36. Suar. disp. 35. sect. 2. & alij.

6. Potest etiam dari hoc sacramentũ perpetuò amentibus, & si habuerint lucida interualla adhuc dari debet, dummodo non commiserint peccatum mortale; quia in tali casu malus probaretur, & malus, vt bonus, nullo modo præsumi potest, sicut potest præsumi de tali amente, Filiuc. num-

num.37.& Nugnus 3.par.q.72.art.8.concluf.3. Sylu.verb. confirmatio diuina §.4. & alij. Vnde etiam si dictus amens non petierit hoc sacramentum, adhuc dari potest; nec obstat contrarium, quod docet Bonac.loco cit.num.6.

7. Requiritur etiam in hoc sacramento patrinus, qui teneat suscipientem hoc sacramentum, sicut diximus de baptismo. Non tamen in hoc contrahitur obligatio instruendi confirmatum, licet, contrahatur cognatio spiritualis sicut in baptismo ex Trid.sess.24. cap.2. de reform.non tamen potest esse idem patrinus baptismi, & confirmationis, nisi necessitas adsit, sic etiam non potest esse, nisi vnus, vel vna, & debet esse confirmatus, alioquin non contrahet cognationem spiritualem, cum non sit verè susceptor, eo quod nō habeat conditiones ad id requisitas, vt patet in cap. de baptism. de consecr. d.4. imò mortaliter peccat tenendo, vt Filiuc.tract.3. cap. 3.*in fine cum alijs*, licet, cōtrarium doceat Dian. tract.4. resol.21. de sacram. Patrinus potest etiam esse Religiosus ex mendicantibus, quia in cap. Monachi de consecr.d.4.intelliguntur illi tantum, qui solitudinem colunt, vt sunt Monachi, non autem religiosi mendicantes, vt docet Camerot.de sacram.tract.2.cap.4.num.8.& idem asserit de baptism. licet contrarium docet Layman.in Theolog.moral.tract.2. cap.9.num.3.

8. Minister autem huius sacramenti est solus Episcopus, & ipse per se tantum potest illud conferre, vt D. Thom. q. 72. art.1.quod probat auctoritate Vrbani Papæ, qui ait. *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum Sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur*, & Eusebius Papa ait. *Manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorū ab alijs, quam à dictis Apostolis legitur, aut scitur peractum esse, nec ab alijs, quam qui eorum locum tenent vnquam perfici potest, aut fieri debet; nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum, nec inter Ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta*, hæc ille. Tamen de auctoritate absoluta posset Pontifex committere Presbyteris, vt hoc sacramentum conferrent, vt iam supra diximus factum fuisse à Gregorio XIII. vt docet D.Thom.supra in respon.ad 1.& in 4.d.7. vbi communiter omnes Theologi, ita sentiunt, teste Suar.dis.36.sect.2.

9. Sed quæritur, vtrū Episcopus possit aliquem confirmare afferētem litteras dimissorias sui Episcopi pro ordinibus, & affirmatiuè respondetur; imò etiam si Episcopus in sua Diœcesi cōfirmaret aliquem alterius Diœcesis, in nullam censuram, aut culpam incurreret; quod præter Doctores citandos, docet Bonac.disp.3. q.vnic.pun.2.num. 10. licet, probabiliùs asserat esse contrarium. Addo etiam, quod si Episcopus conferret ordinem non confirmato, vel aliquis non confirmatus vellet suscipere ordines, nō peccaret mortaliter; quia nullibi reperitur hoc præceptum sub mortali, neque id sumitur ex Concil.Trid.sess. 23.de cōfirm.cap.4.vt docet idem Bonac. pun.4. num. 8. cum Suar. & alijs multis, & totam doctrinam traditā docet Molphesius in sum. tom.1. tract.4. cap.2. num. 21. Reginald.tom.2.lib.28.cap.3.num.24.Barbosa de potestate Episcopi par.2.alleg.30. num.12. Henriq.lib.3. cap.6. & alij, quos refert, & sequitur Dian.de sacram.tract.4. resol.24.

10. Conficitur etiam dictum sacramentum, scilicet, chrisma, & ministratur multis cæremonijs. Et prima cæremonia est benedictio olei chrismatis, & benedictio balsami, & ambæ fiunt ab Episcopo, orationibus, deprecationibus, & signo Crucis, & ante olei benedictionem assistunt duodecim Sacerdotes, & Pōtifex, qui omnes halant super os ampullę habentis oleū chrismale, ad significandum, quod dictum oleum sanctificatur ad dandam Spiritus Sancti plenitudinem; nam Christus volēs Spiritum Sanctum dare Apostolis, in eos insufflauit Ioan.20. Deinde fit mixtio balsami, & olei per Episcopum proferentem hæc verba. *Hac commixtio liquorum fiat omnibus ex ca perunctis propitiatio, & custodia salutaris in sæcula sæculorum.* Post cōfectum chrisma, Pontifex veneratur chrisma dicens; *Salue sanctum chrisma*, & osculatur labri ampullæ secundò, & tertiò, & idem

 faciunt

faciunt duodecim Sacerdotes comitantes Pontificem; nam cum sit res sacra, debetur ei aliqua reuerentia, & veneratio peculiaris, vt optimè D.Tho. 2.2.q.99.art.3.contra aliquos hæreticos, qui has cæremonias vocant idolatriam. Requiritur etiam, vt fiat in feria quinta Cœnæ Domini, iuxta tẽpus designatum ab Ecclesia, vt ait Concil.Mandens.cap.46.his verbis. *Præcipitur vt nemo sacrum chrisma, nisi in quinta feria maioris hebdomadæ conficere præsumat*; ideò in cap. quoniam de sent. excom.in 6.dicitur, chrisma esse conficiendum in die Cœnæ Domini, etiam si terra interdicta sit; quoad valorem sacramenti, omni tempore potest Episcopus chrisma conficere, vt colligitur ex cap.omni tẽpore de consecr. d.4. quod sumptum est ex canonibus collectis à Martino Bracarensi Episcopo cap. 54.vbi dicitur: *Omni tempore licere Episcopo chrismaconficere*, debet etiam fieri in Ecclesia, & in loco Presbyterij, & inter Missarum solẽnia cum vase præparato argenteo, vel vitreo, iuxta loci consuetudinem, vt habetur in Pontificali Romano, & fusè narrat Suar.disp.37.sect.1. & Filiuc.tract. 3.cap.3. num.60. & seqq. quoad cæremonias, quibus administratur dictum sacramentum, sunt in Pontificali Romano, & de illis agit Suar.disp.37. sect.2.

DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ.

Quid sit Eucharistia, quænam eius institutio, & necessitas. Caput XIX.

1 *Eucharistia est Sacramentum conueniẽter institutum à Christo Domino.*

2 *Eucharistia habet triplicem significationem.*

3 *Eucharistia est Sacramentum continens Christum Dominum sub speciebus panis, & vini.*

4 *Sacramentum Eucharistiæ fuit institutum à Christo Domino in vltima Cæna.*

5 *Fuit institutum post lotionem pedum, & anno Christi Domini 34.inchoato.*

6 *De hoc Sacramento præcesserunt multæ figuræ in veteri testamento.*

7 *Hoc Sacramentum non est necessarium ad remissionem peccatorum, neque ad primam gratiam.*

8 *Sumptio huius Sacramenti, non est necessaria ad perseuerandum in gratia, neq; ad beatitudinem.*

9 *Est tamen valdè efficax ad perseuerandum in gratia.*

10 *Paruulis etiam daretur gratia, si illis administraretur hoc sacramentum.*

11 *Vsus huius Sacramenti est necessarius ex præcepto diuino, non ratione medij.*

12 *Hoc præceptum diuinum, extenditur etiam ad infideles.*

13 *Non extenditur ad carentes vsu rationis à natiuitate, secùs ad alios.*

14 *Energumenis potest administrari hoc Sacramentum.*

15 *Hoc præceptum diuinum obligat in articulo mortis.*

16 *Et si infirmus nõ moriatur post octo, vel decem dies, iterum tenetur sumere, si etiam fuerit in tali articulo mortis.*

17 *Tenetur quis sumere ex præcepto diuino hoc Sacramentum aliquoties in vita.*

18 *Ex accidenti hoc præceptum diuinum non potest, moraliter loquẽdo, obligare.*

1 Vcharistia est Sacramentum, & conuenienter institutum à Christo Domino in spiritualem cibum animarum; hæc conclusio est de fide, vt sumitur ex Matth.26.& Luc.22. *Hoc facite in meam commemorationem*, & Ioan.6. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*; & ita

ita fuit definitum in Concil. Florent. in literis vnionis, & Trident. sess. 7. 13. & 21. habetur ex communi Patrum doctrina, & sumitur ex D. Thom. q. 73. art. 1. & ratio est, quia species sacramẽtales sunt signum sensibile corporis, & sanguinis sub illis contenti; Conferunt etiam gratiam, & est ipsamet causa gratiæ, ergo est sacramentum; & est vnum tantum vnitate specifica in specie atoma integra, & perfecta, vt loquitur Suar. disput. 39. sect. 3. vel est vnum ratione perfectionis ex similitudine refectionis corporalis, quæ consistit in cibo, & potu, ita etiam hoc sacramentum, cum sit spiritualis refectio, consistit in pane, & vino, scilicet, carne, & sanguine Christi, ex D. Thom. art. 2. & ex Apost. 1. ad Corinth. 10. *Omnes vnum corpus sumus, qui de vno pane, & de vno calice participamus.*

2. Habet hoc sacramẽtum triplicem significationem, *vnam* respectu præteriti. Quatenus est rememoratiuum Passionis Christi, & sic appellatur sacrificium; Aliam significationem habet respectu rei præsentis; scilicet, Ecclesiasticæ vnitatis, cui homines aggregantur per hoc sacramẽtum; & sic nominatur communio; tertiam habet respectu futuri, scilicet, in quantum est præfiguratiuum fruitionis Dei; & vt sic dicitur Viaticum, vel Eucharistia, idest bona gratia, quia gratia Dei vita æterna, vel quia continet Christum plenum gratia ex D. Thom. art. 4. Sunt multa alia nomina, quibus nominatur hoc sacramentum ratione diuersorum effectuum, vt videri potest apud Filiuc. tract. 4. cap. 1. nu. 1. Suar. loco cit. Bellarm. lib. 1. de Euchar. cap. 12. & alios.

3. Est igitur Eucharistia sacramentũ, quod sub speciebus panis, & vini continet corpus, et sanguinem Christi ob conseruationem spiritualis vitæ per Baptismum acceptæ; colligitur ex iã dictis, et ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. Dicitur sacramentum, loco generis. Dicitur sub speciebus panis, et vini, ad significandam materiam remotam huius sacramenti, quę desinit esse, et remanent tantum eius species post consecrationem; additur; ob conseruationem, etc. quia finis huius sacramenti est nutritio, et conseruatio spiritualis vitæ. Consistit etiam hoc sacramentum in consecratione, scilicet, in speciebus panis, et vini consecratis, et non in sumptione contra aliquos hereticos docentes hoc sacramentum consistere in consecratione, in speciebus panis, et vini, et in sumptione, et secũdum eorum opinionem, Eucharistia si non sumebatur, sed recondebatur, non erat sacramentum, quod est contra fidem, vt definitum fuit in Concil. Trid. sess. 13. can. 4. Neque obstat, quod Chrisma conseruetur, et non est sacramẽtum. Nam respõdetur, chrisma esse materiam remotam sacramenti confirmationis, & dictum sacramentum non fit, nisi per vnctionem ex dicto chrismate cum debita forma verborum, quod non fit in Eucharistia, quia iam accesserunt verba ad ælementa, & sic fit sacramentum, Bonac. disp. 4. q. 1. pun. 1. num. 6. Caiet. 3. par. q. 75. art. 1. Bellarm. par. 2. lib. 3. cap. 5. & alij. Vel clariùs dicere possumus cum Filiuc. loco cit. num. 20. Eucharistiam cõsistere in speciebus panis, & vini consecratis, & in corpore Christi ibi existente; aut consistere in composito ex corpore Christi, & speciebus; vt dicitur in cap. hoc est de consecr. d. 2. his verbis. *Sacrificium Ecclesiæ constare visibili Elementorum specie, & inuisibili Iesu Christi corpore.*

4. Fuit autem hoc sacramẽtum congruentissimè institutum à Christo Domino in vltima Cœna; est de fide ex Concil. Trident. sess. 7. cap. 5. & sess. 13. cap. 1. & 2. quod etiam ratione confirmat D. Thom. q. 73. art. 1. nam cum ipse Christus esset discessurus à discipulis, voluit seipsum in sacramentali specie relinquere, sicut in absentia Imperatoris exhibetur veneranda eius imago; quod dictus Doctor sumpsit ex Eusebio Nisseno, qui ait. *Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus syderibus, necesse erat, vt in die Cœna sacramentum corporis, & sanguinis sui consecraret nobis, vt coleretur iugiter per mysteriũ, quod semel offerebatur in pretium.* Secũdò id probat, quia sine fide Passionis Christi, nunquam poterat esse salus, vt ad Rom. 3. *Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius*, & ideò oportuit omni tempore apud homines esse aliquid repræ-

repræsentatiuum Dominicæ Passionis.

5. In qua verò parte cœnæ, & in qua ætate Christi fuerit institutum hoc sacramentum; Dico breuiter, fuisse institutum post pedum lotionem, & in anno 34. inchoato ætatis Christi iuxta meliorem sententiam, licet multæ, circa hoc, sint opiniones, quas omitto cum non pertineat ad nostrum tractatum. Fusè tamen illas affert Suar. 2. par. tom. 2. de mysterijs vitæ Christi disput. 40. sect. 1. & 3. par. disp. 41. sect. 2.

6. Præcesserunt etiam de hoc sacramento multæ figuræ in veteri testamento, & præcipua fuit illa agni paschalis, quia in illa exprimitur sacramenti effectus; nam per sanguinē agni paschalis protecti sunt filij Israel à deuastāte Angelo, & educti de Ægyptiaca seruitute; sed si consideretur quatenus est sacramentum tantum, potissima eius figura fuit oblatio Melchisedech, qui obtulit panem, & vinum; vel si consideretur quatenus significat ipsum Christum passum, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris testamenti, & præcipuè sacrificium expiationis, quod erat solemnissimum; & si consideretur secundum eius effectum, scilicet gratiam, eius figura fuit Manna, quod habebat in se omnis saporis suauitatem: sicut habet gratia huius sacramenti, quę quoad omnia reficit mentem ex D. Thom. qu. 73. art. 6. & Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. tradit multas figuras huius sacramenti præcessisse, quas Magister, & Theologi explicant in 4. dist. 8.

7. Quoad necessitatem huius sacramenti, primò supponendum est, effectus gratiæ ad salutem necessarios ad duo capita reduci posse, scilicet, ad primam gratiam, & remissionem peccati originalis, & mortalis. Et ad perseuerantiam in gratiam vsque ad finem vitæ. Vnde dico primò hoc sacramentū non esse per se institutum ad remissionē peccati originalis, vel mortalis, atque adeò neque ad primam gratiam conferendam; hæc conclusio est omninò certa, & sumitur ex Concil. Trident. sess. 13. can. 5. vbi anathematis damnat eos, qui dicunt, præcipuum fructum huius sacramenti esse remissionem peccatorum; Vnde non est huius sacramenti remittere peccata, & ex consequenti, nec dare primam gratiam; ideò antea dixerat idem Concil. cap. 2. *Sumi autem voluit sacramentum hoc, tāquam spiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viuentes vita illius, qui dixit, qui manducat me, & ipse viuet propter me, & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur.* Igitur iuxta dictū Concilium, hoc sacramentum supponit spiritualem vitam, scilicet, gratiam, quam alit, & nutrit, & tollit tantum peccata venialia; quamuis prębet auxilium pro mortalibus, ne committantur; & id etiam sumitur ex Concil. Florentino vbi Eugenius Papa sic loquitur. *Huius sacramenti effectus, quem in anima efficit dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum, & quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius vnitur, consequens est, quod per hoc sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur.* Constat igitur ad hoc sacramentum non spectare remissionem peccatorum, nec primam gratiam conferre; Et sic est dicendum, nec esse necessarium medium tam pro pueris, quam pro adultis, ad obtinendam primam gratiam, vt docet D. Thom. lect. 7. super 6. cap. Io. & in 3. par. q. 80. cum Caiet. art. 11. & Sot. d. 8. qu. 1. art. 3. & confirmari magis potest, quia Concil. Florent. & Trident. remissionem peccati, & primam gratiam tribuunt tantum sacramentis baptismi, & pęnitentiæ, neq; dicas id etiam fieri per contritionem; quia Concil. Trident. sess. 14. cap. 3. & 4. negat contritionem remittere peccata sua propria virtute; sed virtute sacramenti pœnitentiæ, cuius votum includit.

8. Dico secundò actualem sumptionem huius sacramenti non esse medium simpliciter necessarium ad perseruandum in gratia, vel obtinendam beatitudinem. Hęc cōclusio est de fide, vt cōstat ex Concil. Trid. sess. 21. can. 4. his verbis. *Si quis dixerit, paruulis, antequam ad annos discretionis peruenerint necessariam esse Eucharistiæ communionem, anathema sit.* Vnde constat paruulos decedentes cum solo baptismo, non indigere hoc sacramēto; & respectu adultorum idem est dicendum; nam si adultus baptizetur, & postea moriatur, vel perse-

uerer

ueret in gratia, & postea absque sua culpa moriatur absque hoc sacramento, vtique saluus erit, ex Matth. vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit*; Imò adultus absq; vllo sacramento saluari potest, dummodo saltem habeat votum sacramenti baptismatis, vel contritionem; igitur maiori ratione actualis sumptio Eucharistiæ non erit medium simpliciter necessarium ad perseuerandum in gratia, nec ad obtinendam beatitudinem.

9. Dicere tamen possumus, hoc sacramentum Eucharistiæ esse moraliter necessarium, idest valde vtile, & efficax ad perseuerandum in gratia; adeò, vt dicere possimus, eum, qui voluntariè diù non percipit hoc sacramentum, vix posse perseuerare in gratia, seu non esse in peccato mortali, ita innuit D.Thom. qu.65. art.4. & clariùs in 4.d.12. qu.3.art.2.quæstiunc. 1. ad 1. & 4. contra gentes cap. 61. & D. Cyprianus exponens orationem dominicam ad illa verba. *Panem nostrum*, ait, *Vt manifestim est eos viuere, qui corpus eius attingunt, & Eucharistiā iure cōmunionis accipiunt, ita timendum est, & orandum, ne dum quis abstentus separatur à Christi corpore procul remaneat à salute, cōminante ipso, & dicente. Nisi manducaueritis*, &c.

10. Et notandum, quod, licet, paruulis, vt diximus, hoc sacramentum non sit necessarium, tamen, si illud illis administraretur, vtique gratiam reciperent, sicut etiam si reciperent sacramentum ordinis, vel confirmationis; & ratio est, quia cessante prohibitione Ecclesiæ, posset hoc sacramentum illis administrari, sicut olim dabatur; imò, vt aliqui volebant, quos tacito nomine citat Suar.disput.40.sect.1. etiam pueris putabant esse necessariū hoc sacramentum ad salutē, ex verbis aliquorum patrum. Vnde certum est etiam pueros esse ex se capaces huius sacramenti, & effectus eius, vt docet Bonac.disp.4. pu.3. num.2.ex Henriq.cap.3.num.5.Coninch. q.80.art.9.num.77. & ex alijs cōtra Caietanum.

11. Sed quæritur vtrum vsus Eucharistiæ, licet non sit necessarius necessitate medij; sit tamen necessarius necessitate præcepti diuini? & primò certum est hanc quęstionem fieri respectu adultorum, cum infantes non sint capaces præcepti. Quo supposito, respondeo affirmatiuè, quod sumitur apertè ex verbis Christi Io. 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Nam ex huiusmodi modo loquendi Christi domini, omninò infertur pręceptū, sicut etiam dixit de baptismo. *Nisi quis renatus fuerit* &c. Quem sensum videtur amplecti Concil. Trid. sess.13. cap.2. dicens. *Saluator noster discessurus ex hoc Mūdo ad Patrem, sacramentum hoc instituit, & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamque annunciare mortem, donec ipse ad iudicandum veniat, sumi autem voluit sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum*. Ex quibus verbis videtur Concil. intelligere adesse præceptum ex iure diuino circa vsum huius sacramenti: ita docet D.Thom.3.p.q.80.art.1. licet contrarium docuerat in 4.d.9.q.1. art.1. quæstiunc.2. quod postea hic retractauit. Ita etiam in 4.dist.9. asserunt Durand.q.2. nu.7.Palud. q.1.art.1.Richard.d.12.ar.6.q.1.Sot.q.1. art.11. Ledes.q.21.art.11. Adrian.q.1.de Euchar.Petr.Sot.lect.9.de Eucharist. Nauarr.cap.21.nu.57.Vittoria in summa nu. 86.Vasq.3.p.to.3.disp.69.c.3.Bellar.lib.1. de Euchar. cap. vltim. Filiucc. tract.4. de Euchar.cap.2.nu.46.Bonac.de Euch.disp. 4.q.1.pun.3.nu.3.Suar.disput.69.sect.1.& alij apud hos doctores, contra nonnullos etiam graues auctores, qui cōtrarium docuerunt; vt Caiet. qu. 7. art. 11. Ferrar.4. contra gētes cap.61. Alex.Alés.4.p.q.51. memb.4.Bonauent.dist.12. art.5. Gabriel lect.87.in Canonem, Syluest.verb.Eucharistia 3.& alij, quos refert Suar.loc.cit.sed à prima opinione non est discedendum cum hodie ita vniuersaliter teneatur, & ita loquatur Concil. Trident.

12. Ad quos autem se extendat dictū præceptum; nempe vtrum se extendat hoc præceptum tam ad adultos baptizatos, quam ad non baptizatos, & infideles? Et affirmatiuè respondet Suar.disp.69.sect.2. quia verba Christi generalia sunt, & omnes comprehendunt, & omnibus Christus intellexit legem imponere: neque obstat, infideles non posse hoc sacramento vti ob caren-

carentiam baptismi; nam aliud est debere vti, & aliud non posse vti; Vnde infideles, licet, non possint vti ob carentiam baptismi, non ex eo non sunt obligati; quia ipsi tenentur baptismum recipere, & postea vti hoc sacramento, sicut, qui manent in peccato mortali, licet, non possint accipere hoc sacramentum, non ex hoc non sunt obligati; sed tenentur sacramentum pœnitentiæ recipere, & postea vti hoc sacramento Eucharistiæ; ita etiam docet Vasq. 3. par. disp. 214. c. 4. Scot. Richar. Adrian. & alij apud ipsum Suar. Reginald. lib. 29. num. 78. & alij; licet, non desint, qui contrarium sentiant; nempe, hoc præceptum non extendi nisi ad baptizatos, vt Sot. in 4. d. 18. q. 1. art. 3. Sanchez in opere morali lib. 1. cap. 12. num. 15. & alij; sed hæc quæstio parum videtur referre, cum certũ sit, non baptizatos nõ posse hoc sacramento vti.

13. Sed quæritur vtrum hoc præceptum se extendat ad carentes vsu rationis? & distinguendum est cum D. Thom. q. 80. art. 9. vel hi tales nunquam habuerunt vsum rationis à natiuitate; aut non semper illo caruerũt; si primò modo, præceptum nec diuinum, nec Ecclesiasticum ad eos se extendit; si secundo modo, debet eis administrari in mortis articulo; vt habetur in Concil. 4. Carthag. cap. 76. & habetur in cap. 15. qui in infirmitate; vbi sic dicitur. *Is, qui in infirmitate pænitentiam petet, si casu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit: Oppressus in infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim cõuersus fuerit; dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionẽ, & infundatur ori eius Eucharistia*; quam doctrinã etiam tradit Suar. ad dictum loc. D. Thom. sect. 2. dub. 3. & putat, ministros, seu ad quos spectat, teneri ex præcepto dictis hoc sacramentum administrare, quia non possunt illos priuare iure, quod habent ad sacramenta, & cum immeritò priuarentur, ipsi tanquam ministri ad hoc deputati à culpa non essent immunes quod intellige, nisi adsit periculum vomiti, vel alterius grauis irreuerentiæ.

14. Est idem est dicendum de energumenis, seu possessis à dæmonibus, quibus statutis temporibus, scilicet, iuxta arbitrium prudẽtis viri est administrandum hoc sacramẽtum, non autem singulis diebus, vt docet Suar. loc. cit. §. quarto loco ex Timotheo Alexandrino in suis responsionib. ca. 3. & in mortis articulo est etiam illis administrandum, quamuis nõ fuerint sui compotes, vt sumitur ex Concil. Elibertino, vbi sic habetur. *Qui à spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, & fideles fuerint, dandam eis esse communionem*.

15. Deinde videndum est quãdo, seu quo tempore obliget hoc præceptum diuinum, vt quisque illud adimplere teneatur? Et respondeo, primum tempus esse articulum mortis, quia dicto tempore anima est in extrema necessitate ob varia pericula, & diabolicas tentationes ibi occurrentes, & sicut non succurrere corpori extremè indigenti esset mortale, multo magis animæ, & ideò vniuersalis Ecclesia dicto tempore vtitur hoc sacramento, & esset magnum scandalum illud omittere, ad quod euitandum quisque tenetur, vnde Concil. Nicen. in cap. de his 26. q. 6. ait. *Cum iam iam morituris obseruetur regula legis antiqua, vt non fraudentur necessario viatico*; ex quibus verbis colligitur necessitas huius sacramenti, & eius vsus tali tempore esse ex cõsuetudine Ecclesiæ, & emanasse ex Apostolorum traditione, & mandato Christi vt putat Suar. disp. 69. sect. 3. concl. 1. & Filiuc. tract. 4. cap. 2. nu. 47. sequitur etiam dictam doctrinam Richard. d. 12. art. 6. q. 1. Durãd. d. 9. q. 2. Gabr. q. 1. Dominicus Sot. d. 2. q. 1. art. 11. Petr. Sot. lect. 9. de Euchar. quos citat, & sequitur Suar. loco cit. tamquam doctrinam magis probabilem, vt ipse loquitur, cum certum fundamentum non habeat. Ideò alij Doctores dicunt non esse mortale omittere hoc sacramentum dicto tempore, etiam si fiat ex negligentia, dummodo non adsit contẽptus, Sylu. ver. Eucharistia 3. in principio, & Armilla verb. communio num. 4. sed hæc sententia non est tuta saltem ratione scandali, præter præceptum consuetudinis Ecclesiæ, vt docet Bonauent. in 4. d. 10. art. 3. q. 1. Alij tenent hoc sacramentum

tum obligare semel in vita tãtum, & ideò fideles nõ esse obligatos tempore mortis, si iam susceperint antea, vt Caiet. in summa verb. communio, Ledesm. q. 21. art. 11. & Victoria in summa num. 86. & neq; hæc sententia est tuta, ex rationibus allatis. Alij etiam, vt Eman. Sà verb. Eucharistia num. 3. sic ait. *Qui in Paschate communicauit si in articulo mortis non communicet ex negligentia quadam sine contemptu, non peccat mortaliter*; & ita similiter docet Palud. in 4. d. 9. q. 1. n. 16. quæ sententia, vt aliæ, nõ est adeò tuta; sed magis certa, & quæ vt vera est habenda, est prima sententia, quam docet etiã Laym. in Theolog. mor. lib. 5. tract. 4. cap. 5. nu. 4. Fagundez præcept. 3. lib. 1. cap. 3. num. 8. & alij multi, quos sequitur etiam Diana par. 3. tract. 4. de Sacram resol. 40.

16. Sed dubium est, quonam modo sit designandum hoc tempus articuli mortis, scilicet, quodnam tempus debeat intercedere inter dictam sumptionẽ sacramenti, & mortem? & breuiter respondeo cum Suar. disp. 69. sect. 3. §. Rogabis, vel loquimur de præcepto, vel de cõsilio, si de præcepto; Infirmus, qui communicauit, & post octo, vel decem dies, iterum incidit in mortis periculum, debet similiter iterum sacram communionem sumere ex præcepto. Et idem asserit Layman. de illo, qui antequam in mortis periculum incideret, sumpserat, (licet, non infirmus) hoc sacramentum lib. 5. tract. 4. cap. 5. num. 4. vt supra, sed hoc non puto esse adeò tutum, quia sacramentum est sumendum ratione necessitatis præsentis, & sicut non diceretur quis succurrere pręsenti necessitati extremæ proximi, quãuis antea succurrisset, & mortaliter peccaret contra charitatem; ita etiam nõ dicitur quis succurrere animæ suæ de præsenti indigenti, eo quod antea succurrerat. Loquendo autem de consilio, talis infirmus deberet etiã quotidie in tali articulo mortis dictum sacramentum sumere per modum viatici, & quamuis non esset ieiunus. Ità Suar. loco cit. sed non posset quis bis in vna die illud sumere ob Ecclesiæ prohibitionẽ, at quod non possit sumi semel in die, nulla adest prohibitio, vt idem Doctor.

17. Obligat etiam hoc præceptum diuinum, vt sumatur hoc sacramentum non solum in articulo mortis; sed aliquoties in vita; de quo non potest dari certa regula, sed relinquitur arbitrio boni viri, & posset assignari tẽpus quatuor, vel quinque annorum, quia maior dilatio non videtur rationabilis; vt Filiuc. tract. 4. cap. 2. num. 50. docet ex Suar. disp. 69. sect. 3.

18. Per accidens autem, nunquam potest hoc præceptum obligare ad communionem, vt quidam volebant, docentes ex peccato mortali superueniente post vltimam communionem, etiam in fine vitæ per modum viatici factam, teneri homines hoc sacramẽtum sumere, ita vt necessarium sit nõ decedere ex hac vita cum sacramento pœnitentiæ tantum; sed esse etiam necessariam communionem; vt Sot. dist. 12. q. 1. art. 11. Tabien. verb. communicare num. 16. & summa Armilla verb. communio num. 1. quod cum nullo fundamento certo afferãt, ideò faciliter reijciuntur, vt Suar. loco cit. §. Secundum modum, & Filiuc. tract. 4. cap. 2. num. 52. Si tamen daretur casus grauis, vt diuturnæ tentationis, in quo quis sæpe incideret, & expertus esset ex sola perceptione Eucharistiæ posse dictam tentationem vincere; tunc dicendum esset, quod quis teneretur; sed talis casus moraliter loquendo, est impossibilis, quia non desunt alia remedia ad vincendas tentationes, vt sunt orationes, ieiunia, pœnitentiæ, &c. & si hæc insufficientia erunt, vix poterit esse sufficiens sacramenti perceptio; sed supposito casu, ad hoc quis obligaretur non ex præcepto diuino sumendi Eucharistiam; sed ex præcepto vincendi talem tentationem, vt Suar. loco cit. Petr. Sot. lect. 9. de Euchar. & Filiuc. loco cit. num. 51.

De Præcepto Ecclesiastico sumendi Eucharistiam; & quomodo obliget. Cap. XX.

1 *Datur præceptum sumendi Eucharistiam semel in anno.*

2 *Dictum præceptum obligat intra latitudinem*

nem anni decimi; & decimiquarti.

3 *In casu mortis non esset expectandum tam longum tempus.*

4 *Pater, Tutor, Curator, & Dominus tenentur procurare, ut filij, & serui hoc sacramentum debito tempore recipiant.*

5 *Præceptum sumendi Eucharistiam, obligat tempore Paschatis.*

6 *Qui non suscipit in Paschate, liber manet usque ad aliud Pascha.*

7 *Nullus unquam tenetur anticipare communionem.*

8 *Recipiens hoc sacramentũ in peccato mortali, satisfacit præcepto.*

9 *Transgressor huius præcepti, non afficitur ipso facto aliqua censura.*

10 *Hoc præceptum potest adimpleri in propria Parochia vel Cathedrali.*

11 *Potest quis communicare die Paschatis in alijs Ecclesijs, dummodo adimpleat præceptum in Parochia.*

12 *Licitum est ex parte sacramenti, communionem quotidie sumere.*

13 *Consultiùs est sæpè, quam raro communicare.*

14 *Sumptio huius sacramenti, debet ad summum concedi semel in quolibet octauo die.*

1 CErtum est dari in Ecclesia præceptum sumendi Sacramentum Eucharistiæ semel in anno in Pascha, vt constat ex cap. Omnis vtriusq; sexus de pœniten. & remiss. vbi hæc verba notantur. *Omnis vtriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis peruenerit semel saltem in anno confiteatur suscipiens reuerenter ad minus in Pascha Eucharistia sacramentum; nisi fortè de proprij Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinendum; alioquin, vt viuẽs ab Ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.* Ex quibus verbis duo colliguntur; Primum, hoc præceptũ dirigi tantum ad omnes fideles baptizatos; & hoc meritò, *quia de his, qui foris sunt nihil ad nos*, ait Apost. 1. ad Corinth. 15. Secundum dirigi tantum ad adultos. Vnde in Concil. Trident. sess. 13. can. 9. excommunicantur omnes contrarium asserentes.

2. Sed quæritur quonam tempore homo obligetur ad hoc præceptum? & ratio dubitãdi est; quia ætas discretionis non in omnibus eodem tempore reperitur; deinde certum est, vt omnes Doctores fatentur, & vniuersalis vsus Ecclesiæ docet, alios annos requiri ad cõfessionem, & alios ad sacram communionem; nam ad confessionẽ sufficit, vt homo sit capax peccati mortalis; & statim obligabitur, quia est sacramentum maioris necessitatis; at Eucharistia cum sit sacramentum maioris dignitatis, maior reuerentia requiritur, & ex consequenti maior discursus; & verba legis per accommodationem ad sacramenta intelligenda sunt. Vnde Sotus in 4. d. 9. art. 11. ait, hominẽ obligari in anno duodecimo, quia dicto anno incipiunt homines obligari legibus Ecclesiasticis; sed hæc ratio non videtur sufficiẽs, tum quia multi in dicta ætate non habent perfectum discursum; tum quia leges Ecclesiæ indifferenter obligant; nam præceptum ieiunij obligat in anno 21. & præceptum abstinentiæ a carnibus obligat ante annos duodecim, & sic etiam præceptum audiendi missam, igitur dictum fundamentum non videtur aptum; Alij etiam dicunt extendi vsque ad annum decimumquartum, vel quintum; sed neque hoc videtur apta regula, quia multi ante dictam ætatem habent rectum discursum, & benè capaces sunt mysteriorum fidei; & hi vtique sunt obligati. Vnde dicendum putò, non posse assignari indiuisibile tempus, quo homines obligentur; Verùm tale tempus non potest esse infra decimum annum, nec vltra decimumquartum; saltem ordinariò loquendo. Et ratio est, quia in dicta annorum latitudine solet videri magna varietas, & in dubio tenetur vnusquisq; parentes, Parochum, vel Confessorem consulare. Sed nec est accipiendum dictum præceptum cum tanto rigore, vt statim, quod quis habet verum iudicium, & discretionem, teneatur communionem sumere; sed potest id post vnum, vel duos annos agere, vt notat Sotus; quod puto verum, dummodo non fiat excessio saltem notabiliter vltra ætatem quatuordecim annorum licet, securiùs hoc semper fieri de-

debeat consilio confessarij. Dictam doctrinam tradit Suar.disp.70.sect.1.Caiet. in summa verb. communio, Azor. 1. par. lib.7.cap.3. q.10. D.Thom.in 4. d.9. q.1. art.5.quæst.4.Maior eodem loco q.2. Nauar.cap.21.num.45.& alij communiter.

3. Sed dubium est, vtrum idem dicatur in casu mortis? Et respondeo in casu mortis teneri hominem dictam sacram Eucharistiam sumere,dummodo sit capax peccati mortalis, & dummodo non appareat nimium puerile iudicium,quia in tali capacitate, & ætate sicut tenetur ad confessionem, ita etiam tenetur ad communionē,& potest etiam sumere Oleum Sanctum;ratio est,quia tunc viget præceptum diuinum. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis,&c.* Quod quilibet tenetur adimplere meliori modo, quo potest, maximè cum nō expectet meliùs tempus;ita Suar. disp.70. sect.1. §.Quæres tandem, Nauar. cap.21.num.57. Bonac.disp.4. q.7.pun. 2. num.4.*Reginald.lib.29.*nu.84.licet Vasq. contrarium doceat 3.par.disp.214. cap.4. num. 41. & Nauar. licet, afferat eandem opinionem; tamē afferit,quod ex suo consilio vtique dicti pueri doli capaces communicarent; & ideò ipsum pro prima opinione citaui; Attamen hæc secunda opinio non videtur improbabilis, & ni fallor, ita videtur vsus vniuersalis, scilicet, vt pueri infirmi non communicent, nisi habeant ætatem, in qua obligati essent, licet, in casu mortis non esset expectanda tam longa ætas; sed sufficeret ætas duodecim annorum tantum, & in tali casu, & ætate puto omninò primam opinionem esse sequendam.

4. Et notandum, quod Pater, Tutor, & Curator, teneātur procurare, vt Filij, pupilli, & minores,quorum curam gerunt & sic etiā famuli domi suę viuētes,Eucharistiā suscipiant tēpore debito; aliter mortaliter peccare;& dicti filij,&c.nō peccāt,si ex eo non cōmunicent,quia expectāt monitionem à Patre, vel Tutore, &c. Ita Nauarr. cap. 21. num. 57. nec etiam dicti filij peccabunt, si ex eo non cōmunicent, quia à parentibus prohibentur, cum ad dictos parentes pertineat explorare an filij sufficientes sint ad id agendum; & in casu dubio debent confessariū consulere,vt Emanuel Sà ver. Eucharistia nu.12.Bonac. disput.4.quæst.7.pun.2.nu.1.& Nauarr.loco citato.

5. Obligat etiam hoc pręceptum tempore Paschatis, vt patet ex verbis legis citatę, & ex Cōcil.Trid. sess.13.can.9.quod tempus non accipitur indiuisibiliter pro die Paschatis: sed comuniter pro spatio quindecim dierum, scilicet, à dominica oliuarum vsq; ad dominicam in albis, vel iuxta Patriæ consuetudinem, vt Mediolani,vbi hoc tempus incipit à prima die quadragesimæ. Tenetur etiam quisque sumere hoc sacramētū de manu proprij Sacerdotis, scilicet, Parochi,aut alterius ex eius facultate, vt dicitur in cit. cap. omnis vtriusque sexus. Filiucc. tract. 4. cap. 2. num.55. Suar.disp.70. sect.2. §. sed circa, Nauarr.cap.21.num.45.Bonac.disp.4. q.7.nu.6.& 7. Azor.1.p.lib.7.cap.41.q.2. & 6.& alij communiter.

6. Sed dubium est, an qui in Pascha non suscepit hoc sacramentum, liber maneat vsque ad sequens pascha? & affirmatiuè graues doctores respondent, vt Sot. in 4.dist.18.q.1.art.4.D.Antoninus 2.par. tit.9. cap.9. §.3. Syluest. verb. Eucharistia 3.q.15.Tabbien.verb.communio q.7.Medina C. de pœnit. quæst.de confess.semel in anno agēda,Victoria in summa nu.137. Valent.to.4. disp.6.q.8.pu.4. Tolet.lib.6. cap.18. Henriq.lib.8.cap.5. nu.1. & Emanuel Sà verbo Eucharistia num.7. & ratio horum doctorum est, quia præceptum affirmatiuum non obligat pro semper, sed pro tēpore,quod limitatur à tali pręcepto; vt v. g. præceptum audiendi sacrum,ieiunandi, aut recitandi diuinum officium,nō obligat transacto illo die; igitur idē etiam erit dicendum in pręcepto Communionis pro qua lex determinauit tempus Paschatis, hæc opinio probabilis, & tuta est non ratione verborum,quæ extant in cap.omnis vtriusque sexus in principio relata,sed quia vsus Ecclesiæ ita determinauit tempus Paschatis, vt si quis communicet centies in anno, & non in Pascha, Ecclesiā non cēseatur satisfacta; & ideo talem censuris puniret. Vnde ex hac temporis taxatione, sumitur, vt extra dictum tempus

nullus obligetur, nisi ad sequens Pascha. At si velimus cõsiderare verba legis, vtiq; quis teneretur post Pascha quamprimum cómodè potest hoc sacramentum sumere, nã illa verba, ad minus in Paschate, significant tempus taxari tanquam conditionem accidentariam, congruam, & conuenientem;& non tanquam quid principale, in quo fit omninò præceptum adimplendum, vt sunt pręcepta ieiunij, officij diuini &c. At præceptum Eucharistiæ duas partes principales includit, vna est, vt communio non differatur vltra annum; altera est, vt fiat saltem in Pascha; & prima est magis intenta, quam secunda, vt ex contextu colligitur, igitur si secunda pars non fuerit adimpleta, debet adimpleri prima, vt adimpleatur intentio legis;& hanc opinionem tenet Suar. disp.70. sect.2. vbi fusè,& eruditè hoc disputat;idẽ docet multis rationibus Nauarr. cap.21. nu.45. vbi ait, tempus si præfiniatur ad finiẽdam obligationem, eo lapso, ea finitur, cap. sicut de sponś. quando tamen præfinitur ad dilatandam solutionem, nõ finitur per lapsum ipsius; imò vegetior efficitur; vnde cum dictum tempus sit taxatum in communione, vt intra latitudinem ad summũ vnius anni quisque debeat sacram communionem accipere, sequitur vt eo lapso, non finiatur obligatio, sed maior efficiatur;sicut qui habuit tempus determinatum ad soluendum debitum, vel tenetur soluere tributum tali tempore; eo lapso, non remanet liber a solutione debiti, & hãc opinionem probabiliorem putat Filiucc. tract.4. cap. 2.num.58. sic etiam Coninch. qu. 80. art. 11.dub.4.num.109. dictam etiam opinionem docet Azor.1.p.lib.7.cap.41.q.5. Reginal.lib.29.nu.75. Nugnus qu.89. art. 11. diff. 2. ver. nihilominus, & valdè probabilem putat hanc opinionẽ Bonac.disp. 4.q.7.pu.2.n.13.§.dixi in responsione, vbi plures affert Doctores, qui hanc opinionẽ absolutè sequuntur.

7. Aliud dubium simile est, vtrũ, qui præuidet communicare non posse in Paschate, teneatur communionem anticipatè sumere? & negatiuè respondet Suar. disp.70.sect.2.§.Tertium dubium,& ratio est, quia nullus tenetur ad anticipandum actum præceptum, nisi tali actu satisfaciat præcepto, sed sic est, quod in tali casu non esset satisfactum præceptum; ergo neque tenetur talem actum præuenire; patet ex supra dictis, quia in Paschate adhuc quis obligaretur ad communionem, igitur per anticipationem non satisfacit, sequitur Filiucc.tract.4.cap.2.num.59.& Bonac.cum multis alijs disp. 4. q. 7. pu. 2. nu. 15.

8. Sed quæritur, Vtrum recipiens sacramẽtum Eucharistię in peccato mortali, adimpleat præceptum cõmunionis annualis? & licet, Nugnus q.80. art. 11. difficult. 3. dub. 4. negatiuè respondeat cum alijs apud ipsum, tamẽ affirmatiuè respondendum est;quia tum pręcepta, tum sacracramenta adimplentur, licet, adsit culpa mortalis, vt si quis audiat missam praua intentione, vel ieiunet in peccatò mortali, vel suscipiat ordines, aut alia sacramenta; dicuntur adimpleta dicta præcepta, & sacramenta, quamuis adfuerit peccatum; ergo idem erit dicendum de Eucharistia; deinde, vt ait D.Thom. 1.2. q.101. art.9. lex præcipiens actum, præcipit substantiam eius, non modum, nisi modus esset essentialis actui secundum se, vt est attentio in oratione, & integritas in confessione; Vnde benè satisfacit præcepto, qui sumit hoc sacramentum, licet, indignè sumat. Ità Suar.disp.70.sect.3. & ex Cordub. in summa Hispan. q.15. Sot.lib.2. de iustitia q.3. art.3. & Couar. in cap. Alma mater, idem docet Filiuc.tract.4. cap. 2.num.60. Azor. 1. par. lib.7. cap. 41. q.12. Bonac. disput.4. q.7. pun. 2. num. 12. cum alijs multis.

9. Est hic notandum transgressorem huius præcepti, non affici ipso facto aliqua cẽsura Ecclesiastica, vt sumitur ex verbis in principio allatis, ex cap. Omnis vtriusq; sexus; pręcipitur tamen ibi, vt arceri debeat transgressor ab ingressu Ecclesiæ, & ab Ecclesiastica sepultura, quæ poena si nõ imponatur, non incurritur; nec quis excusatur ab hac poena, si tãtum omittat cõmunionem, & non confessionem; quia pręceptum est quoad vtramque partem adimplẽdum, scilicet, tam quoad confessionem, quam quoad communionem.

10. Secundò notandum est, hoc præce-

cc-

ceptum esse adimplendum in propria Parochia, vt Parochus tamquam Pastor cognoscat oues suas, & sumitur ex verbis legis in principio allatis; dicitur etiam adimpletum tale preceptum, si quis id agat in Ecclesia Cathedrali, quia ibi residet Pastor principalis omniũ Parochiarum, imò id etiam potest fieri inuito Parocho; cum ad Episcopũ principaliter pertineat cura animarum, ex cap. Quecunque 10. q. 1. & cap. Precipimus 12. q. 1.

11. Tertiò notandum est, illum, qui iam adimpleuit hoc preceptũ in propria Parochia, vel Cathedrali ante diem Paschæ, aut vult illud adimplere post dictum diem; posse in dicto die Paschatis communicare in quacunque alia Ecclesia, etiam mendicantium, & ritè alij Sacerdotes, & Mendicantes possunt dictum sacramẽtum administrare; quia, licet, in priuilegijs concedatur eis administratio sacramentorum excepto die Paschatis, id tamen intelligendum est iuxta *latitudinem* dicti temporis, in quo quis potest precepto satisfacere, vt fusè Suar. disp. 72. sect. 2. §. Dubium secundum.

12. Sed quæritur, vtrum liceat hoc sacramentum quotidie sumere? & affirmatiuè respondet D. Thom. q. 80. art. 10. ex P. Augustino serm. 28. de verbis Domini tom. 10. qui ait: *Iste panis quotidianus est, accipe quotidie, vt quotidie tibi prosit*, & ratio est, quia virtus dicti sacramenti est salutaris, & vtilis omnibus hominibus; ideò D. Ambros. lib. 4. cap. 6. tom. 4. et habetur de consecr. dub. 2. cap. 4. ait. *Si quotiescunque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere; qui semper pecco, debeo semper habere medicinam*; sed hæc doctrina, vt benè ait D. Thom. est, quoad dignitatem, et bonos effectus, quos operatur dictum sacramentum; At quia ex altera parte requiritur etiam reuerentia, ideò, (vt Sanctus ait:) *Non est vtile omnibus hominibus quotidie ad hoc sacramentum accedere*. Ideò Pater Augustinus loco cit. subiungit. *Sic viue, vt quotidie merearis accipere*; debet enim quis procurare priùs vitam sanctã agere, et postea accedere; ideò idem Pater dixit, lib. de Ecclesiast. dogmatibus cap. 53. to. 3. et habetur de consecr. d. 2. cap. 13. *Quotidie communionem accipere, nec laudo, nec vitupero*.

13. Certum tamen est consultiùs esse frequentiùs communicare, quam rariùs. Ità communiter omnes Theologi; vt D. Thom. loco cit. et in 4. dist. 12. q. 3. art. 1. questiunc. 2. ibi etiam Bonauent. Richar. Palud. Gabr. Petrus Sot. lect. 9. de Euchar. et sumitur ex Concil. Trid. sess. 13. c. 8. et sess. 22. c. 6. vbi dicitur. *Optat sancta Synodus, vt in singulis Missis fideles adstãtes cõmunicarẽt*, et D. Chrysost. Homil. 28. in 1. ad Corinth. dicit, semper esse tempus accedendi, si semper conscientia sit pura; et idem sumitur ex omnibus alijs Patribus.

14. Pro praxi tamen dicendum est, non esse consulendum, vel saltem raró, vt quis frequentiùs, quam octauo quoque die communicet. Ità Suar. ex communi Doctorum, et Patrum opinione, vt ipse affert disp. 69. sect. 4. et ratio est, quia hoc modo, et sufficiẽter habentur fructus animarum, et ratio etiam habetur reuerentiæ debitæ tanto sacramento. Idem asserit Filiuc. tract. 4. cap. 7. num. 199. et ait, esse commune apud sanctos, et prudentes viros, quod etiam fatetur Suar. Reginald. lib. 29. n. 69. Bonac. disp. 4. q. 7. pun. 2. n. 16. et ita communiter omnes. Bis autem, aut pluries in die nemo communicare potest ex precepto Ecclesiæ; vt docet D. Thom. in 4. d. 12. Palud. Durand. et alij ex cap. Cõsuluisti de celebrat. Missar. et cap. Sufficit de consecrat. d. 1. in quibus capitibus, licet sit sermo de Sacerdotibus, quibus prohibetur ne sacrificare possint nisi semel in die; tamen ex hoc sumptum est etiã argumentum pro laicis, et ita vsus Ecclesiæ approbauit; vt idem Suar. loco cit. §. Dices, et Filiuc. dicto loco num. 197.

De materia remota Panis, & Vini, Sacramenti Eucharistiæ. Cap. XXI.

1 *Panis, & Vinũ sũt materia simpliciter necessaria ad cõsecrationẽ Corporis, & Sãguinis Christi.*

2 *Vna materia non potest consecrari sine alia ex precepto, nõ ex necessitate Sacramẽti.*

3 *Rej-*

3 *Reijcitur quædam obiectio.*
4 *Pontifex ex causa vniuersali potest dispensare, vt conficiatur in vna tantum materia.*
5 *Id non potest ob bonum particulare, scilicet absq; peccato permittere.*
6 *Materia debet esse præsens Sacerdoti.*
7 *Debet esse materia certa, & definita.*
8 *Quælibet minima quantitas consecrari potest, sicut etiam qualibet magna.*
9 *Ad consecrandum sufficit intentio virtualis.*
10 *Panis consecrandus debet esse ex tritico.*
11 *Debet esse coagmentatus ex farina triticea, & aqua naturali.*
12 *Est etiam necessarium, vt panis sit coctus igne per modum assationis.*
13 *Tam panis azymus, quam fermentatus, est apta materia pro hoc sacramento.*
14 *Sacerdos Latinus apud Græcos; & è conuerso possunt consecrare iuxta morem propriæ Ecclesiæ, vel alterius, si in eorum Ecclesijs sacrificauerint.*
15 *Ob Viaticum non licet Latino consecrare in fermentato, nec Græco in azymis, in casu quo non haberent alium panem.*

1. MAteria simpliciter necessaria ad cōficiendum corpus Christi est panis, & ad conficiendum sanguinem, est vinum; vt sumitur ex Matth. 26. *Accepit panem*, &c. consecrauit in illo, & similiter postea accipiens calicem; patet etiam ex Concil. Trid. sess. 13. 21. & 22. & can. 32. & antea id fuit determinatum in Concil. Bracharensi 3. cap. 1. Carthagin. 3. c. 24. in quibus Concil. fuit damnata hæresis Ebionitarum, Marcionistarum, & aliorum, qui ad conficiendum sanguinem, aqua tātum vtebantur in calice sub specie sobrietatis; eamdem doctrinā tradūt multa alia Concilia. Vnde reijciendi sunt varij hæreticorum errores: nam quidam conficiebant Eucharistiam cum pane, & caseo, vt Diuus Thom. q. 74. art. 6. Epiphan. hær. 49. & P. Augustinus lib. de hæres. cap. 28. Alij conficiebāt Eucharistiam ex farina, & sanguine infantium punctionibus subtracto; vt idem D. Thom. Epiphan. supra, & hæres. 48. P. Augustinus cap. 26. & 27. & Damascen. hæres. 48. & 49. Alij vocati Gnostici, & Manichæi non relati à D. Thom. forsitan ob modestiam. Cōficiebant Eucharistiam ex semine humano, scilicet menstruo mulieris, vt Epiphan. hæres. 26. vel in pane dicto semine consperso, vt de Manichæis refert P. Augustinus cap. 46. quorū hæreticorū errores nullum habēt, vel apparens fundamentum.

2. Sed aduertendum, non esse de necessitate huius sacramenti vtramque materiam, ita, vt vna non possit consecrari sine alia, vt colligitur ex diuersa forma, quibus vna materia priùs tempore consecratur ante aliam, & verè priùs conficitur corpus Christi, deinde sanguis, vt S. Tho. q. 78. art. 6. & in 4. d. 8. q. 2. ar. 2. quæstiun. 2. Vnde benè esset consecrata vna materia, siue panis, siue uini absque alia. Attamen de præcepto ex iure diuino una materia non potest consecrari sine alia, ut habetur in cap. Comperimus de cōsecr. d. 2. ubi sic dicitur. *Non posse absque graui sacrilegio diuidi mysterium.* Quia utraque materia est de integritate sacrificij; nec licet cuiquam sacrificium mutilare; ita omnes Theologi, & colligitur ex decretis Concil. Toletani 7. cap. 2. Tolet. 11. cap. 14. in cap. illud, & cap. nihil 7. q. 1. vbi præcipitur, vt in omni euentu consecratio integrè perficiatur, etiam si necessarium sit, vt vnus minister perficiat, quod alter inchoauit, & ità fuisse institutum à Christo Domino, colligitur ex dist. 2. de consecr. per duodecim prima capita; & ex Trid. sess. 22. in princ. & ratio est, quia hoc sacrificium est vnica quędam expressa repræsentatio sacrificij cruenti, quæ fieri non potest, nisi sub vtraque specie. Verba Concilij Tridentini sunt ista in cap. 1. *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum declarans, corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo patri obtulit, ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc noui testamenti Sacerdotes constituebat, vt sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, vt offerrent, præcepit per hæc verba. Hoc facite in meam commemorationem, vti semper Ecclesia Catholica intellexit, & docuit.*

3. Nec audiendi sunt, qui asserunt, id esse de præcepto Ecclesiæ, quia Christus Luc. 24. confecit hoc sacramentum sub spe-

ſpecie panis tantum, quando eum diſcipuli cognouerunt in fractione panis. Quod ſentit Maior. in 4. d.9. q.3. ad 3. Tabien. verb. Euchariſtia 2. num.20. Nauar. cap. 25. num.91. & alij. Nam his Doctoribus abundè ſatisfacit Concil. Trident. & alia Concilia allata, vt ex verbis notatis colligitur, & ad exemplum allatum de Chriſto, nullo fundaměto probatur, tunc Chriſtum Dominum conſecraſſe; imò indecens potiùs erat tali tempore diſcipulis nõ conſtantibus in fide, nec diſpoſitis, hoc ſacramentum adminiſtrare; Vnde benè Euſebius Emiſs. Homil. in feriam ſecundam Paſchæ, ait. *Tunc Christum ſolum feciſſe id, quod facere ſolebat, cum inter diſcipulos verſabatur*, & P. Auguſtinus dicit, *ibi fuiſſe quandam ſignificationem; ſcilicet, eos illuminari à Deo, qui in vnitate Eccleſiæ permanent*. Suar. diſp.43. ſect.3. Filiuc. tract.4. cap.3. nu.65. & alij.

4. Vtrum autem hoc ſacrificium fieri ſub vtraque ſpecie, ita ſit de iure diuino, vt in nullo caſu poſſit Pontifex diſpenſare? Reſpondeo, diſtinguendum eſſe, aut id eſſet faciendum ex publica, & communi cauſa, & ob bonum commune; vel ex cauſa particulari, & bono particulari. Primo modo dicendum eſt, Pontificem poſſe, ex auctoritate, quam habet interpretandi ius diuinum, quando caſus exigit. Et de facto legitur diſpenſaſſe Innoc. VIII. cum Saxonibus anno 1490. & Innocent. Quartus, vel alius Pontifex cum Nouergijs ob nimiam frigiditatem illius regionis, in qua vinum non conſeruatur; ſed ſtatim aceteſcit; & cum magna vtilitas dictis gentibus aduenire poterat ex communione, & iugi præſentia Chriſti; & ex altera parte magnum damnum; ideò magna prudentia talem diſpenſationem factam fuiſſe, iudicandum eſt. Hanc opinionem probabilem, & tutam vocat Suar. diſp.43. ſect.4. tamen in partem negatiuam magis inclinat. Abſolutè dictam ſententiam docet Henriquez cap. 13. quem ſequitur Filiuc. loco cit. num. 66.

5. Reſpectu autem cauſæ priuatæ, & boni particularis, abſolutè negatiuè reſpondědum eſſet; & ratio ſumitur ex quadam communi Theologorum doctrina; ſcilicet, non poſſe prætermitti propter priuatã neceſſitatẽ; vt v. g. propter communicandum ægrotum extremè indigětem, non licere conficere ſine veſtibus ſacris, neque poſt ſumptum cibum, aut potum, licet, hæc omnia ſint de iure Eccleſiaſtico, & communio in tali caſu ſit de iure diuino; ergo à fortiori, nec licitum erit diſpenſare, vt conficiatur ſacramentum in vna materia propter bonũ particulare: Suar. loco cit. quod intellige: non poſſe abſque peccato.

6. Sed quæritur, vtrum materia conſecranda debeat eſſe præſens miniſtro? & affirmatiuè reſpondědum eſt; nam D. Tho. in 4. d.11. q.2. art.1. ait, neceſſariam eſſe huius materiæ ſenſibilem præſentiam; & ſequitur Durand. q.6. num.6. Maior. q.2. Palud. q.1. art.3. Sot. d.9. q.1. art.2. Gabr. d.35. in can. Ledeſm. 1. par.4. q.25. art.2. Victoria in ſumma num.35. quos ſequitur Suar. diſp.43. ſect.5. & Filiuc. tract.4. cap. 3. num.67. quæ concluſio patet ex Chriſti inſtitutione, & habetur per traditionem Eccleſiæ, in illo pronomine formæ, *Hoc*, & *Hic*, deſignari materiã debere eſſe præſentem ſenſibus, quia Sacerdos nõ ſolum materialiter debet proferre verba conſecrationis, ſed etiam ſignificatiuè, quod dici non poteſt, niſi materia ſit præſens; imò dicta præſentia debet eſſe talis, vt materia tangatur, vel tangi poſſit, nam ſi erit diſtans. Non benè ſignificaretur per verbum *Hoc*; ſed eſſet neceſſarium pronomen illud, & ſic mutaretur ſubſtantialiter forma; vel dicendum cum Suar. talem præſentiam deſignari non poſſe; ſed moraliter diiudicandum eſſe, vnde materia debet eſſe ante Sacerdotem, ita, vt moraliter dicatur preſens, & ſic materia poſita poſt parietem non dicitur preſens, ſecùs ſi fuerit in Pixide cooperta, vel alio velamine tecta, quia non ex hoc materia non dicitur preſens; debet eſſe ſimiliter totaliter præſens, ideſt ſecundum omnes partes; v. g. non tota aqua maris, quæ videtur ex littore, dicitur præſens; ſed illa tantum, quæ proximè videtur, licet, certus terminus taxari non poſſit; ſic etiam, ſi in foro eſſet magna quantitas panis ſimul, non tota poſſet dici præſens, licet certa quan-

titas

titas in praxi designari non posset.

7. Debet etiā dicta materia esse certa, & definita; quia actiones circa particularia versantur, & intentio operantis debet esse practica, & operatiua; & non potest dici talis, nisi versetur circa materiam determinatam; nec verba formæ significarent effectum; Vnde si quis vellet baptizare hominem, & non determinaret hunc hominem, nihil faceret, sic etiam, si quis vellet consecrare panem, & non determinaret hunc panem nihil faceret, ex quo sequitur nihil efficere Sacerdotem, qui intendit decem tantum particulas consecrare ex multis, quas in sui præsentia habet, nisi determinet tales decem particulas; sic etiam si Sacerdos voluerit consecrare dimidiam partem Hostiæ, non designando illam, nihil facit; ita communiter omnes ex eisdem Doctoribus, & Suarez sect. 6.

8. Et est notandum; quamlibet minimam quantitatem panis, vel vini, dummodo humanis sensibus obijci possit, posse consecrari, vt ait D. Thom. q. 74. art. 2. & & ratio est, quia quantitas licet minima, panis verus est, & similiter vini. Sed dubium est; An omnis magna quātitas consecrari possit; & affirmatiuè similiter respondendum est, dummodo tota possit dici præsens Sacerdoti; & ratio est, quia ex fide habemus Christum dedisse auctoritatem Sacerdotibus consecrandi; & ex nulla auctoritate, aut traditione habemus, fuisse dictam auctoritatem limitatam ad certum terminum; igitur indefinitè, scilicet, ad quamcunque quantitatem illa vti poterunt; neque dicas, iniuriam fieri sacramento, si magna quantitas consecraretur, quia hoc pertinet ad bonum, vel malum vsum, quod non impedit substantiam sacramenti, si alia necessaria adsint. Itā communiter omnes; præter aliquos, scilicet, Alens. q. 34. membr. 1. Bonauēt. d. 10. art. 2. q. 4. & Angel. verb. Eucharistia 1. §. 25. & ratio horum est, quia hoc sacramentum fuit ordinatum ad vsum hominum, & non videtur data potestas nisi ad quantitatem vsui hominum accommodatam; sed illatio falsa est, quia absque limitatione fuit data potestas, aliter semper posset dubitari de consecratione, nec esset facienda, nisi quando homines actualiter vellent Eucharistiam sumere; Vnde meritò Christus Dominus in omnibus sacramentis absolutam potestatem tradidit, vt nullus dubitare posset de sacramento, & hoc fuit magis conueniens pro bono vniuersali; Deinde numerus fidelium est indeterminatus, & ex consequenti vsus dicti sacramenti, Ergo necessaria est, etiam potestas indeterminata ex D. Thom. loco cit. cum cęteris Theologis, & Patribus, teste Suar. disp. 43. sect. 8. & sequitur Filiuc. tract. 4. cap. 3. num. 73.

9. Est secundò notandum, sufficere ad consecrandum intētionem virtualem, vt si quis habeat ante se Hostias, quas detulit cōsecrandas, & postea tempore consecrationis non recordetur, intelliguntur consecratæ; sic etiam si quis teneat duas, vel tres Hostias, & putet esse vnā propter coniunctionē, omnes erunt consecratæ, si habuerit intētionem consecrandi totum, quod habet in manibus; quā n intētionem quisq; semper habere debet ad effugiendos scrupulos, & malam consecrationem, & sic etiā dum quis consecraturus est particulas, nunquam debet determinare intentionem ad quatuor, vel quinque, sed ad omnes existentes in Pixide, vel Patena, aut Corporali; Filiuc. loco cit. num. 71. ex Suar. sect. 6. Nauar. cap. 25. num. 91. Sylu. verb. Euchar. 2. q. 6. Angel. d. verb. nu. 27. & est communis opinio; Idem est etiam dicendum de guttis vini, quæ sunt intra Calicem affixæ, nam Sacerdos debet habere intentionem consecrandi totum id, quod est consecrabile in dicto Calice, imò si Sacerdos non habuerit contrariam intentionem, sunt reputandæ consecratæ, quia per modum vnius fuerunt positæ à Sacerdote, & ita reputantur, ideò omnes sunt consecratæ, vt Bonac. disp. 4. q. 2. pun. 5. num. 7. & multi alij apud ipsum.

10. Sed quæritur, ex qua materia sit conficiendus panis, vt sacramentum fieri possit? Respondetur, materiam esse triticum, ita vt tantum in pane triticeo confici possit sacramentum; hæc opinio est certissima, & erroneum esset contrarium asserere, vt de facto asserunt Caiet. & Alanus

lib.

lib. 1. de Eucharistia cap. 11. quos affert, & reijcit Suar. disp. 44. sect. 1. Et iuxta Bonac. disp. 4. q. 2. pun. 2. num. 1. nostra conclusio est de fide, sumitur ex Concil. Florentino in decreto Eugenij, vbi loquens de materia huius sacramenti, ait. *Esse panem triticeum, & vinum vitæ*; item sumitur ex Concil. Lateran. in cap. Firmiter, & ratio est, quia tantum panis triticeus dicitur verus panis, nã alius panis factus ex leguminibus, vel fructibus, aut hordeo, spelta, farro, millio, panico, &c. Dicitur panis per similitudinẽ, & ex eo, quia pauperes illum comedunt tamquam panem. Ita communiter omnes Doctores cum D. Tho. q. 74. art. 3. & 4. contra gentes, cap. 69. & in 4. d. 11. q. 2. art. 2. & ibi omnes Canonistæ, & Theologi, & confirmatur ex D. Hieronymo ad illa verba, Isaiæ 62. *Si dedero triticum tuum vltra cibum inimicis tuis*, (ait;) *Triticũ ex quo panis cælestis efficitur illud est, de quo Dominus loquitur, caro mea verè est cibus*,

11. Debet etiam esse de necessitate sacraměti, panis ex farina triticea, & aqua naturali coagmentatus, vt D. Thom. qu. 74. art. 7. ad 3. Paludan. d. 11. q. 1. num. 53. Richar. art. 2. q. 2. Sot. dist. 9. quæst. 1. art. 6. ad 3. Filiucc. tract. 4. cap. 3. nu. 79. Bonac. disp. 4. q. 2. pun. 2. nu. 3. Syluest. ver. Eucharistia q. 2. Suar. disp. 44. sect. 2. & alij; & ratio est, quia panis communis, & vsualis, quo homines vtuntur in cibum, est materia triticea, & aqua naturalis, & cum sacramentum Eucharistię non possit confici nisi in pane naturali, sequitur, quod necessariò requiratur, vt panis sit coagmẽtatus aqua naturali; & ideò reijciuntur omnes aliæ materiæ confectæ ex farina, & oleo, vel butyro, melle, aqua roseacea, vel alio liquore; non esset tamen cõtra substãtiam sacraměti aliquã paruam quantitatẽ aquæ roseaceæ, vel alterius liquoris, cum farina miscere, dummodo aqua naturalis sit in magna quantitate, & panis adhuc diceretur verus panis vsualis; esset tamen hoc contra puritatem sacramenti, & mortaliter peccaret, qui id ageret, ex citatis Doctoribus. Adest tamen opinio Caiet. asserentis valere consecrationem factã in pane confecto cũ aqua roseacea, cuius opinionem probabilem vocat Valen. tom. 4. disput. 6. q. 2. pun. 1. sed cõmuniter hæc opinio reijcitur à Doctoribus videDian. p. 6. tr. 7. Miscell. resol. 18.

12. Est etiam necessarium, vt panis sit coctus igne per modum assationis, vt in furno, vel sub cinere, aut ferro calido, & ratio est, quia panis non coctus hoc modo, non dicitur panis vsualis; Vnde massa farinæ, seu pasta, non est apta materia pro hoc sacramento, quia inter panem, & pastam datur differentia specifica iuxta D. Thom. q. 76. art. 6. ad 1. & in 4. dist. 11. q. 2. art. 1. quæstiũc. 3. ad 3. & sequitur Caietanus, & alij Thomistæ; & posita opinione Scoti contrarium asserentis, nempe, non differre specie panem à pasta, d. 11. q. 6. cum Gabr. lect. 35. in can. tamen adhuc dicendum esset, non esse aptam materiam, quia pasta non dicitur panis, & saltem moraliter distinguitur, quod sufficit, vt non sit apta materia, iuxta Caiet. 3. p. q. 34. art. 3. Filiucc. tract. 4. cap. 3. q. 7. num. 79. Bonac. loc. cir. n. 5. & alios multos; & idem dicitur de pasta in aqua cocta, vt sunt laganæ, pastilli, & similes, vel de pasta frixa in oleo, butyro, vel simili, quibus etiam adiungitur panis corruptus, in quo nec similiter potest confici sacramẽtum, sicut nec in vino corrupto; nec similiter amydum est materia apta pro hoc sacramento, si fiat ex frumento corrupto, quamuis igne esset assatum; vel saltem esset materia nimis dubia, vt loquitur Sot. dist. 9. q. 1. art. 3. & D. Thom. d. 11. q. 2. art. 2. quęstiunc. 2. ad 3. licet, in 3. p. q. 74. art. 1. ad 4. absolutè id neget, & secutus est Scot. d. 11. q. 6. Cartus. q. 3. dub. vltim. Alan. lib. 1. cap. 11. Syluest. ver. Eucharistia q. 2. Angelus eodem ver. 1. nu. 7. & alij; sed si dictum amydum esset confectum ex frumento non corrupto, & postea resolutum in farinam, & iterum coagmentatum in panem, vtiq; esset apta materia, si coqueretur in furno vel sub cinere, vt supra, quia tunc esset uerus panis ut idem D. Tho. q. 74. art. 3. ad 4. Vasq. 3. par. disp. 70. cap. 4. num. 23. & alij multi; quos sequitur Bonac. disp. 4. q. 2. pun 2. num. 7. & Filiuc. tract. 4. cap. 3. num. 80.

13. Deinde tam panis azymus, quam fermentatus est apta materia huius sacra-

menti, licet, tam Latini, quam Græci teneantur obſeruare ritum ſuæ Eccleſiæ. Ita communiter omnes Doctores, vt fusè Suar. diſp. 44. ſect. 3. vbi probat in cócluſ. 2. conueniétiſſimè Eccleſiam Latinam vti pane azymo, & ſumitur ex 1. Paul. ad Corinth. 5. Itaque epulemur non in fermento veteri, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis; & ità Chriſtum côſecraſſe Leo IX. cap. 29. oſtendit, & ſimiliter Innoc. apud Suar. lib. 4. cap. 4. & ita teſtãtur multi Patres, vide Vaſq. 3. par. diſp. 172. & 174. & Azor. 1. par. lib. 10. cap. 23. q. 8.

14. Eſt tamẽ notandum, Sacerdotem Latinum apud Græcos, & è conuerſo Sacerdotem Græcum apud Latinos poſſe conſecrare iuxta vſum ſuæ Eccleſiæ, dummodo ibi ſint Eccleſiæ obſeruantes ſuum ritum, & dummodo ibi celebret; quia de facto apud Græcos reperiuntur Eccleſiæ Latinæ, & è contra, & ibi vnuſquiſque debet ſequi ſuum ritum, & ad id tenetur, ſi autem Latinus verſetur apud Græcos, & côficiat in eorum Eccleſijs optimè faciet conformando ſe eorũ mori, & conſuetudini; vt habetur in cap. Ille d. 12. ex P. Auguſtino epiſt. 118. cap. 1. & epiſt. 119. cap. 18. quod etiam intellige de hoſpitibus, & peregrinis per dictas regiones tranſeuntibus, & ratio eſt, quia hi ſimiliter tenentur ſe conformare ieiunijs, feſtiuitatibus, & ſimilibus Regionum, ſeu Ciuitatum, in quibus actualiter verſantur; non tamen eſt putandum peccare mortaliter Sacerdotem Græcum tranſeuntem per Eccleſiam Latinam, vel è contra, ſi non ſacrificet iuxta ritum dictæ Ciuitatis, in qua reperitur (ſecluſo ſcandalo) quia, licet, quis poſſit id agere, non tamen ad id omninò tenetur, & ſumitur ex Epiſt. cit. Leon. IX. vbi monet, vt vnuſquiſque iuxta ſuæ Eccleſiæ ritum celebrare ſinatur, etiam ſi in alieno ſolo verſetur; vt Suar. diſp. 44. ſect. 3. Bonac. diſp. 4. q. 2. pun. 2. num. 9. & 10. Filiuc. tract. 4. cap. 3. num. 83. et alij.

15. At dubium eſt, vtrũ ob viaticum alicui dandum, liceat Latino conſecrare in fermentato, eo quod nô habeat panem azymum; et è contra, an liceat Græco ob eamdem cauſam conficere in azymo? & negatiuè reſpondendum eſt, et ratio eſt quia licet, communio in vltimo vitæ ſit de iure diuino, et conſecrare in azymo, vel fermentato, ſit de iure humano, tamen illud eſt preceptum affirmatiuum, quod nô obligat, niſi quãdo commodè fieri poteſt, & abſque irreuerẽtia Sacramenti, hęc verò ſunt pręcepta negatiua, quæ ſemper obligant, vt Filiuc. loco cit. num. 84. ex Suar. loco cit. qui docet, id eſſe magis verum reſpectu Sacerdotis Latini, quam reſpectu Sacerdotis Græci, Bonac. loco cit. num. 11.

De materia remota Sacramenti Sanguinis. Cap. XXII.

1 *Materia remota Sanguinis Chriſti, eſt vinum vitis.*
2 *Excluditur vinum malorum Granatorum, & ſimilia.*
3 *Succus Vuarum eſt apta materia, ſicut eſt Muſtum, ſed non decens.*
4 *In Vino eſt neceſſariò miſcenda aqua naturalis ex pracepto.*
5 *Aſſeruntur congruentia à D. Thom.*
6 *Aqua debet eſſe naturalis, & in parua quantitate.*
7 *Aqua roſeacea non eſt apta materia, & eſſet mortale illa vti, aut miſcere in Calice.*
8 *Mixtio aqua eſt facienda in Miſſa.*
9 *Aqua ſi fuerit parum calida, non videtur mortale peccatum.*
10 *Aqua ſi non fuerit conuerſa in Vinum ante conſecrationem, non erit ibi Sanguis Chriſti.*
11 *Reſpondetur ad quoddam argumentum.*
12 *Reſpondetur ad aliam obiectionem.*

1 Materia remota Sacramenti Sanguinis, eſt vinũ vitis. Quæ concluſio probatur à D. Tho. q. 74. art. 5. quia ſicut Dominus ſe comparauit grano frumenti, ita etiam ſe comparauit viti dicens: Ioan. 15. *Ego ſum vitis vera*; ſed ſolus panis de frumento eſt materia huius ſacramenti, vt dictum eſt, ergo etiam ſolum vinum de vite eſt propria materia huius ſacramẽti: ſed potiſſima ratio eſt, quia ſic Chri-

ſtus

stus hoc Sacramentum instituit, vt ipse ait, Matth.26. *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*; Igitur dictum fuit ex vite ijdem colligitur ex Cōcil. Aurelian.4.cap.4. vbi dicitur. *Non esse in calice offerendum aliud, quam quod in manibus sacratissimis Christus tradidit, scilicet, illud, quod ex fructu vineæ nascitur*. Vnde Concil.Florent. definiuit. Materiam huius sacramenti, esse vinum vitis, & in can.3. Apostolorum, prohibetur offerri sicera, vel aliud huiusmodi loco vini, & ita omnes Patres, & Doctores docent, vt Suar. disp. 45. sect. 1. Vasq. disp. 75. c. 11. Valent.tom.4. disp.6. q.2. punct.1. Azor.1.p.lib.10.c.19. Filliuc.tr.4. c.3.n.85.& omnes alij.

2. Vnde vinum malorum granatorū, herbarum, & similium, non est apta materia pro hoc sacramento, vt est ceruisia, nec similiter acetum, quia est vinum corruptum, neq; vua cum non sit vinum potabile; sed quid comestibile, neque succus agrestę, cum non sit vinum, neque amarena, cum non sit vinum ex vuis, sed ex fructibus amarenarum; ita communiter omnes.

3. Succus autem vuarum, vel mustū ex vuis maturis expressum, licet, sit apta materia, non tamen est conueniens donec purificetur. Ita D. Thom. & omnes; & sumitur ex cap.cum omne crimen de consecr.d.2.vbi dicitur. *In necessitate, posse botrum exprimi in calice, & aqua misceri, & consecrari*; Sic etiam vinum congelatum est apta materia, quia licet ex accidenti non sit potabile, tamen ex se, & ex sua intrinseca forma est potabile; aliter si velimus asserere non esse aptam materiam, sequitur, vinum congelatum in calice post consecrationem, non esse verum sacramētum, quod est falsum, & contra rubricas Missalis Romani, quod ait, huiusmodi species congelatas debere liquefieri, & consumi tanquam verum sacramentum. Ita Suar.disp.45.sect.1.Filliuc.tom.1.tr.4.ca. 3.num.87.Valent.to.4.disp.6. q. 2. punct. 1.Bonacina disp.4.q.2. punct. 2. num. 10. cum multis alijs cōtra Armillam ver. Eucharistia nu.19.Ledesm. q. 15. art. 5. dub. 1.& aliquos alios.

4. Vtrum autem vino miscenda sit aqua naturalis. Respondeò primò, id non esse de necessitate sacramenti, cum benè conficeretur sanguis Christi in solo uino. Contra Armachanum l.9. de quæstionib. Armenor.c.9.asserentem, aquam esse de necessitate sacramenti ex Christi institutione; & contra alios extremè contrarios asserentes, aquam non esse necessariam, neq; conuenientem. Nostra autem conclusio D.Thomę q. 74. art. 7. & omnium Theologorum cum Magistr.d.12.sumitur ex Cōcilio Trid. tota sess.15.in qua nulla mentio fit aquę mixtionis, licet ibi de hoc sacramento agatur; sed in sess.22.ait. *Hāc aquæ mixtionem Ecclesiam præcepisse*: constat etiam in Concil.Florētino, & ex alijs, & ex antiquissimo usu Ecclesię. Fuit etiam conuenientissimè ordinatum, ut aqua uino misceretur ante consecrationem, & est de fide, sicut etiam est de fide adesse tale præceptum, ut sumitur ex Concil. Trid. cit. Florentino, Carthaginen. Africano, Trullano, & alijs citatis à Suar. disp. 45. sect. 2. concl. 2. est communis Doctorum doctrina in 4.d.11.ut Scot.q.7. Durand.q. 5.Sot.dist.9.q.1.ar.6.Gab. lect. 35. in can. Filliuc.tr.4.c.3.nu. 88. Bonac. disp.4.q.2. punct.4.num.1.& omnes alij.

5. Congruētiās dictę mixtionis aquę assignat D.Tho.q.74.ar.6.quarum prima est, quia probabiliter creditur, sic Christū instituisse secūdum morem illius terræ, ubi nullus vinum sine aqua bibebat; ideo Prouerb. 9. dicitur. *Bibite vinum, quod miscui vobis*, secunda est, repræsentatio passionis Christi. Nam Alex. Papa in Epist. ad omnes fideles, tom.1. Concil. ait. *Non debet in Calice Domini, aut vinum solum, aut aqua tantum offerri, sed vtrumque permixtum, quia vtrumque ex latere in passione sua profluxisse legitur*: tertia ex significatione fidelium seu Ecclesiæ cum Christo; Vnde Iulius Papa ait. *Videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi, ergo cum in vino aqua miscetur, Christo populus adunatur*. Quarta, est propter significationem gratiæ salientis in uitam æternam; Vnde ait, Ambros. lib.5.de sacram. cap.1. *Redundat aqua in calicem, & salit in vitam æternam*.

6. Est tamen aduertendū, aliquas cir-

cumstantias esse seruandas in huius aquæ mixtione; prima est, ut sit aqua naturalis, ut iam diximus, & docet D. Tho. q. 74. art. 7. ad 3. & omnes Theologi, ut supra. Secunda conditio est, ut quantitas aquæ sit modica propter periculum cōficiendi in materia non debita; ideò in Concil. Triburiensi c. 19. dicitur, *duæ partes sint vini, tertia aquæ*, quia maior est maiestas sanguinis Christi: imò etiam talis quantitas magna est, & debet esse minor tertia parte uini; & ideo in Concil. Florent. dicitur. *Miscendū esse paululum aquæ, seu aquam modicissimam*, & sic est usus Ecclesiæ, cui quilibet se conformare tenetur; licet, certa quantitas taxari non possit, ideò arbitrio prudentis uiri hoc est remittendum, ut ait Durand. in lib. 4. sui Rationalis c. 30.

7. Et est aduertendum, ne loco aquæ naturalis, alia aqua artificialis, vt roseacea, vel similis ponatur, quia dictæ aquæ non sunt aptæ pro sacramento, licet sacramentum conficeretur: & similiter aduertendum, ne vltra aquam naturalem alia aqua artificialis admisceatur, quia hoc esset mortale peccatum contra præceptum negatiuum non miscendi aliquid in materijs sacramentorum, vt Suar. disp. 45. sect. 3.

8. Tertia conditio est, vt hæc mixtio fiat in Missa, iuxta Ecclesiæ cōsuetudinem in principio, vel post offertorium: vnde mixtio facta domi, vel in dolio, aut alio modo, non valet, & grauiter quis peccaret, vt ait D. Thom. loco cit. ad 3. & Suar. eodem loco: & sciendum prętermittentem aquę mixtionem priuari officio, & beneficio, si aperta malitia omittat cap. literas de celebr. Missarum; & cap. 7. cum omne crimen de consecr. d. 2. quam suspensionem etiam patitur, qui aliud præter panem, & vinum cum aqua mixtum offert in sacrificio, vt Azor. 1. p. lib. 10. cap. 29. q. 1. dicta tamen suspensio non est perpetua, nec reseruata, cum in tex. dicatur. *Tandiù à sacrificando cessabit, quandiù legitima pænitentia satisfactione correptus ad gradus sui officij redeat, quod omisit*. Sequitur Bonac. disput. 4. quæst. 2. pun. 4. num. 2.

9. Sed dubium est, vtrum aqua miscenda in calice possit esse calida? & negatiuè respondet Fagundez lib. 2. de præceptis Ecclesię cap. 4. num. 14. in fine, aitq; id mortale esse, & citat pro hac opinione D. Thom. 3. par. quæst. 74. art. 7. Suar. disp. 47. sect. 3. Syluest. ver. Eucharistia 1. nu. 3. & alios, tamen isti Doctores ibi loquuntur tantū de aqua roseacea, vel quolibet alio liquore, & dicunt esse mortale ob præceptum negatiuum non admiscendi aliquid in sacramentis, vt diximus nu. 7. Attamen quod aqua sit parum calida, vel frigida, non puto esse mortale, & maximè cum hoc in aliquibus regionibus frigidis forsitan sit necessarium, ne vinum simul cum aqua congeletur ante consecrationem; id tamen agere absque vllo fine, non excusarem à graui culpa, vide Dian. 6. par. tr. 7. Miscell. resol. 18. in fine.

10. Secundò dubitatur, vtrum illa aqua non conuersa in vinum ante consecrationem, sed post incepta verba, vel post prolatam formam, fiat sanguis Christi? & negatiuè respondet Suar. disp. 45. sect. 4. & probat hanc esse opinionem communē omnium scriptorum, & verè hanc expressè tenet D. Thom. q. 74. art. 8. in corpore, Innoc. lib. 4. de hoc mysterio cap. 32. Rabbanus lib. de corpore Domini cap. 4. Alexand. Alens. 4. par. q. 32. membr. 5. art. 2. & 3. & reliqui Theologi in 4. d. 11. vt Scot. Richar. Maior. Palud. Bonauēt. Gabr. Sor. & alij; idem docet Azor. 1. par. lib. 10. cap. 28. q. 1. ad fin. Filiuc. tract. 4. cap. 5. q. 10. Syluest. verb. Eucharistia 1. num. 3. Bonac. disp. 4. q. 2. pun. 4. num. 8. 9. & 10. & alij, & ratio est, quia necessaria materia huius sacramenti est tantum vinum, & aqua ponitur per modum cæremoniæ ad quādam significationem, vt supra, & ità loquitur Concil. Trid. sess. 13. can. 2. dum ait; *Panem in corpus, & vinum transire in sanguinem*; igitur tota materia, quæ non erit conuersa in vinum ante verba consecrationis, nō transibit in sanguinem Christi. Contrarium tamen docet Dian. tract. 4. de Sacram. in 3. par. resol. 49. quia intentio ministri refertur ad illud instans, in quo fit consecratio, scilicet, finita tota prolatione verborum; igitur materia semper dicitur præsēs vsque ad vltimum verbum prolatum, & citat pro hac sententia Nugn. 3. par. q. 74.

art.

art.8.sed hęc ratio non videtur apta, quia materia sacramenti debet esse actualiter pręsens,& nō in fieri; & forma semper primò supponit materiam, & per illud pronomen *Hoc*, & *Hic*, denotatur materia actualiter ibi existens, & non materia facienda; Et quoad secundam partem conclusionis, scilicet, etiam aquam in vinum conuersam post cōsecrationem transubstantiari in sanguinem, testatur idem Nug. ita fuisse defendendum Romæ annò 1606. et 1608. tamen à prima opinione non est recedendū; cum talem sententiam nec ratio, nec Doctorum auctoritas approbet.

11. Sed quis argumentari posset hoc modo, aqua, quæ non est cōuersa in vinum ante consecrationem, sed post inceptam formam, vel etiam finitam, conuertitur in vinum, vt constat, et sapore,&c. Ergo signum est, quod transiuit in sanguinem? Respōdeo, de hac quęstione infra est agendum. Pro nunc respondeo cum D.Thom. q.77.art.5.quantitatem remanentem cum accidentibus panis,& vini,ex vi consecrationis absque nouo miraculo,habere,vt sit subiectum omnium accidentium, sicut habebat substantia panis, et vini, vt videtur in quibusdam generationibus; quæ possūt fieri ex corruptione dictorum accidentium; igitur, licet; dicta aqua conuertatur in vinum,non tamen illud vinum erit sanguis Christi, quia hoc aduenit ex virtute talium accidentium, vt infra fusiùs dicetur.

12. Deinde si aqua posita in Calice non fuerit conuersa in vinum ante consecrationem; sequitur ieiunium frangi,& nō posse Sacerdotem saltem in die Natiuitatis Domini alias Missas celebrare? Respōdetur semper supponendū esse aquam esse conuersam in vinum ante consecrationem; & quatenus hoc non esset, posset quis adhærere alteri opinioni docēti tam vinum, quam aquam conuerti in sanguinem cum non sit omninò improbabilis, vt ait Suar.disp.45.sect.4.§. Argumēta verò, & Filiuc.tract.4.cap.3. num.93.

De conuersione Panis, & Vini in Corpus, & Sanguinem Christi. Caput XXIII.

1 *Ex fide, Corpus Christi est sub speciebus Panis, & Vini.*

2 *De potētia absoluta Christus potuisset instituere hoc sacramentum, etiam manente substantia Panis, & Vini.*

3 *Vi consecrationis Corpus, manet sub speciebus Panis, & Sanguis sub speciebus Vini.*

4 *Substantia Panis, & Vini, nō annihilantur in Eucharistia.*

5 *Transubstantiatio Panis,& Vini in Corpus, & Sanguinem Christi fit in instanti.*

6 *Ex Pane fit Corpus Christi, verè dici potest.*

7 *Quātitas,& alia accidētia Corporis Christi, sunt in Eucharistia per concomitantiam.*

8 *Totus Christus est in singulis partibus specierum diuisis.*

9 *Non potest dari tam minima quantitas specierum, in qua non sit Corpus Christi.*

10 *Totus Christus est in singulis partibus specierum coniunctis.*

11 *Christus in Eucharistia non potest videri oculo corporeo, licet glorificato.*

12 *Modus existendi Christi in Eucharistia; nec potest videri per intellectum beatum naturaliter.*

13 *Christus dum desinit esse sub speciebus, amittit tantum præsentiam sacramentalem.*

14 *Christus numquam desinit esse sub speciebus, nisi alia substantia succedat.*

15 *Quando apparet Caro, vel Puer in speciebus, est ibi adorandus Christus in eodem modo.*

16 *Quid sit agendum, quando apparet Caro, vel Puer in speciebus Eucharistiæ.*

17 *Species sacramentales possunt efficere totum id, ac si in eis esset vera substan-*

ſtantia Panis, & Vini.

18. 19 *Species Sacramentales Vini, ſi miſceantur cum liquore alterius ſpeciei, vel eiuſdem, amittunt conſecrationem.*

20 *Gutta Vini immiſſa in dolio Vini, amittit conſecrationem.*

1 Veritas catholica eſt, Chriſti Corpus, & Sanguinem, verè, realiter, & ſubſtantialiter eſſe ſub ſpeciebus panis, & vini per tranſubſtantiationem, ſeu conuerſionem ſubſtātiæ panis, & vini in Corpus, et Sanguinem Chriſti, nulla remanente ſubſtātia dicti panis, et vini, ſed tantum accidētibus. Hęc concluſio patet ex verbis Chriſti. *Hoc eſt Corpus meum*, et ex illis. *Amen, amen dico vobis; niſi manducaueritis carnem fily hominis, & biberitis eius ſanguinem, &c.* Idem fatentur omnia Concilia, et Patres, et fusè Suar. diſp. 46. per omnes ſect. et diſp. 49. ſect. 2. et diſp. 50. ſect. 1. et D. Thom. q. 75. ab art. 1. uſq; ad 6. et vltimò, idem ſumitur ex Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. et can. 2. his verbis. *Ideò perſuaſum in Eccleſia fuit; idque nunc denuò ſancta Synodus declarat per conſecrationem panis, & vini, conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam Corporis Chriſti, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam Sanguinis eius*; Vnde Chriſtus in hoc Sacramēto eſt totus ſicut eſt in Cœlo, et ſicut fuit in die Cœnæ cum ſua quantitate, licet, non actualiter extenſa, ſeu comenſurata partibus loci, ſed cum verò ordine partium ad totum, et inter ſe, ita vt diuiſibilis ſit quoad ſe, indiuiſibilis autem quoad locum; Sic etiam eſt totus in tota, et totus in qualibet parte ſpecierum panis, et uini; vt D. Thom. ſupra, et q. 76. art. 1. 2. 3. et 4. et P. Auguſtinus in confirmationem dictæ concluſionis lib. 2. contra aduerſar. legis, et Prophet. cap. 9. ait. *Mediatorem Dei, & hominum, hominem Chriſtum Ieſum, carnem ſuam manducandam, bibendum ſanguinem dantem fideli corde, atque ore ſuſcipimus, licet horribilius videatur humanam carnem manducarem, quam perimere, & humanum ſanguinem potare, quam fundere*; et Leo Papa ſerm. 6. de ieiunio ſeptimi menſis, aſſerit. *Dicente Domino, niſi manducaueritis carnem fily hominis, &c. ſic ſacræ menſæ communicare debetis, vt nihil prorſus de veritate Corporis, & Sanguinis Domini ambigatis, hoc enim ore ſumitur, quod fide creditur.*

2. Sed quęritur, vtrum de potentia abſoluta potuiſſet Chriſtus inſtituere hoc Sacramentum, manęnte ſubſtantia panis, et vini, et ibi ipſum eſſe prout ad præſens eſt? et negatiuè aliqui reſpondēt, quia ſaltem Chriſtus nō haberet pręſentiam eiuſdem rationis quam nunc habet, et ita aſſerit Capreol. quæſt. 1. art. 3. ad 3. Bonauent. d. 11. art. 1. quæſt. 1. et clarius quæſt. 3. et ratio eſt, quia impoſſibile eſt, aliquid incipere eſſe, vbi antea non erat ſine ſui mutatione, vel mutatione alterius in ipſum; ſed Chriſtus incipit eſſe in ſacramento per ſui mutationem; ergo omninò neceſſaria erit mutatio in ſubſtantiam panis, et vini; idem colligitur intellexiſſe D. Thom. q. 75. art. 2. in cor. et in 4. d. 11. q. 1. art. 1. quęſtiūc. 1. in cor. et ad 3. et 4. contra gentes; nam ſanctus probat abſentiam panis, et vini ex ſola pręſentia Chriſti; contrarium tamen docet communior Theologorum ſententia in 4. diſt. 10. vt Scot. q. 1. §. Quantum ad iſtud, et latiùs d. 11. q. 3. Durand. q. 1. Richard. art. 1. q. 1. Gabr. Maior. et aliorum, et ex Thomiſtis Caiet. q. 74. art. 2. Sot. d. 9. q. 2. art. 2. Ledeſm. q. 16. art. 2. quos ſequitur Suar. diſp. 49. ſect. 1. ubi multas affert rationes; ſed pręcipua eſt, quia nulla uidetur contradictio, nec repugnantia; cum etiam quantitatiuo modo non repugnat unum corpus fieri intimè pręſens alteri, cōſeruata illius ſubſtantia, ergo neque repugnaret Chriſtum eſſe intimè pręſentem in ſubſtantia panis, et uini abſque eorum mutatione, quod fuſiùs uideri poterit apud dictum Suar. cum non uideatur pertinere ad noſtrū inſtitutum; Ad rationes autem D. Bonauent. et aliorum reſpondetur, Corpus Chriſti incipere eſſe in Sacramento panis, et uini ſine mutatione, qua perdat aliquid eorum, quæ habet in Cœlo, non tamen ſine mutatione, qua acquirat aliquid in ſacramento, et hanc mutationem poſſet Deus ſeparare à ſubſtantia panis, ut diximus.

3. Dicendum eſt igitur, vi conſecrationis panis, manere Corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis, cętera autem concomitan-

tanter, et similiter vi consecrationis sanguinis, manere sanguinem Christi, cætera autem per concomitantiam; hæc conclusio est de fide, vt sumitur ex verbis Concilij Trid. relatis in num. 1. & antea Côcil. Florent. dixerat. *Substantiam Panis in Corpus, substantiam Vini in Sanguinem conuerti*; & idem Concilium Tridentinum loco cit. similiter ait. *Quæ conuersio conuenienter, & propriè à Sancta Catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata*, & can. 4. *Quam conuersionem Catholica Ecclesia aptissimè transubstantiationem appellat*. Vide D. Thom. q. 45. art. 2. et 4. et q. 46. art. 1. 2. et seqq. et Suar. disp. 50. sect. 1. et disp. 51. sect. 3.

4. Sed sciẽdum, non ex hoc dici posse, substantiam panis, & vini annihilari, vel conuerti in præiacentem materiam, prout aliqui volebant, quos optimè impugnat D. Thom. præcipuè art. 4. & 5. cit. quæst. & ad primum tertij articuli respondet, quod substantia panis, & vini, facta consecratione, neq; sub speciebus sacramenti maneat, neq; alibi; sed non ex hoc sequitur, quod an nihiletur, sed conuertitur in corpus Christi; sicut non sequitur; aer ex quo generatus est ignis, non est ibi, neq; alibi, ergo est annihilatus. Nam, vt benè ait, Suar. disp. 50. sect. 7. licet, post conuersionem panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi, nulla substantia remaneat, ac si esset annihilata, vel ac si nulla substantia sub accidentibus panis vnquam successisset, seu fuisset, & licet non nisi per creationẽ posset à Deo ex nihilo produci, quia ita desijt esse, ac si esset annihilata, quantum attinet ad negationem existendi; tamen hoc non sufficit ad veram annihilationem; sed etiam considerandus est modus, quo res desinit esse, nam formę naturales desinunt esse per corruptionem in generationibus naturalibus, & non possent esse, nisi per nouam creationem ex nihilo, & tamen nõ dicũtur annihilari ob modum desitionis. Ita grauiores Theologi cũ Magistro in 4. d. 11. Alber. Bonau. Richar. Capreol. Palud. & alij multi, quos affert Suar. loc. cit.

5. Est etiam sciendum, transubstantiationem panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi fieri in instanti, vt docet D. Thom. q. 75. art. 7. & ratio est, quia simplici modo potest dici mutatio instantanea, primò ratione formæ si non recipiat magis, & minus, vt est forma substantialis, secundò ratione subiecti iam dispositi, tertiò ratione agentis, si fuerit infinitæ virtutis, & iuxta omnes tres has rationes, dicta transubstantiatio fit in instanti, primò ratione substantiæ corporis Christi, quæ non suscipit magis, & minus, secundò ratione subiecti, quod non est successiuè præparandum; tertiò ratione virtutis infinitæ, qua fit dicta transubstantiatio.

6. Vtrum autem hec propositio sit vera, ex pane fit corpus Christi? affirmatiuè respondet D. Thom. q. 75. ar. 8. ex Ambros. lib. 4. cap. 4. de sacram. tom. 4. *Vbi accedit consecratio, de pane fit corpus Christi*. Tamen dicta particula, ex, intelligenda est quoad ordinem, scilicet, vt id, quod priùs est panis, fit corpus Christi; non autem, quod panis sit quasi subiectum naturale dispositum pro corpore Christi; quia in nullo instanti est simul panis, & corpus Christi, vt fusiùs D. Thom. & Suar. disp. 51. sect. 9. quęnam autem sit dicta transubstantiatio, quonam modo fiat. Qua actione, & multa alia sunt apud Suar. disp. 50. & 51. quę cum ad puram speculatiuam pertineant, omitto.

7. Sed quæritur, vtrum quantitas, & accidentia humanitatis Christi sint in hoc sacramento vi verborum, vel per concomitantiam? supposito priùs in qualibet specie, siue panis, siue vini, esse totũ Christum, licet, ex vi verborum sanguinis, sit tantum sanguis, & vi verborũ corporis, sit tantum corpus, vt de fide est tenendum sub anathematis pœna ex Concil. Triden. sess. 13. c. 3. & can. 1. & 3. ad quæsitum respondeo, tam quantitatem corporis Christi, quam alia accidentia esse in hoc sacramento per concomitantiam; ita Suar. disp. 51. sect. 5. ex D. Thom. q. 45. art. 4. Caiet. Sot. Ledes. & communiter Doctores in 4. d. 10. & ratio est, quia verba nõ terminantur ad quantitatem, vel alia accidentia; sed ad solam substantiam; igitur vi verborum, non accidentia; sed substantia corporis, & sanguinis Christi respectiuè continetur; cętera autem per concomitantiam; sumitur hæc conclusio ex verbis Concilij

Tri-

Trid ent. sess. 13. cap. 4. vbi sic habetur. *Sãcta Synodus declarat per consecrationem panis, & vini, conuersionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantia sanguinis eius*. Quæ conuersio propriè transubstantiatio appellatur.

8. Secundò quæritur, vtrum in omnibus partibus specierum tam diuisis, quã non diuisis, sit totus Christus? & respondeo, primò de fide esse certum, sub singulis partibus separatis dictarum specierum, totum Christum contineri; ita apertè definiuit Concil. Trid. sess. 13. can. 3. his verbis. *Si quis negauerit in venerabili sacramento Eucharistia sub vnaquaq; specie, & sub singulis cuiusque speciei partibus separatione facta, totum Christum contineri; anathema sit*. Et idem prius statuerat Concil. Florentinum in decreto Eugenij, & habetur in c. singuli; & probatur etiam ex facto ipsius Christi; nam cum consecrasset vinũ, quod sufficiens erat omnibus, dixit; *Accipite, & diuidite inter vos*. Signum est igitur, quod in qualibet parte specierum erat Christus sicut erat in tota simul specie; & ita Christum similiter fecisse in consecratione panis legimus, saltem secundum meliorem opinionem. Vnde Hilarius Papa in cap. Vbi pars, ait, *Manna præcessisse in figuram huius sacramenti*, de qua ita loquitur. *Qui plùs colligerat, non habuit ampliùs neque, qui minus parauerat, habuit minus, non enim est quantitas visibilis in hoc æstimanda mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis*; Et Eusebius Emissenus hom. 5. de Paschate, ait. *Eucharistia sancta perceptio non in quantitate; sed in virtute consistit; nam corpus sacerdote dispensante, tantum est in exiguo, quantum esse constat in toto*.

9. Vtrum autem possit dari tam minima quãtitas, in qua nõ adsit totus Christus, licet, adsit substantia panis? & affirmatiuè respondet Maior. in 4. d. 11. q. 3. scilicet, in casu quo talis minima quantitas nullo sensu esset perceptibilis. Sed dictus Doctor in primis supponit falsum, & non loquitur iuxta generalem doctrinam fidei; nam eo ipso, quod datur substantia panis, ibi non est panis, sed corpus Christi; & licet, sit imperceptibilis, quod non est concedendum; hoc esset per accidens, per se autem, & in sui natura esset sensibilis, quod sufficit, vt ibi possit esse corpus Christi.

10. Dico secundò, de fide etiam certum esse, totum Christum esse in tota quãtitate, & totum sub singulis partibus quãtumuis minimis; ita sumitur ex Concil. Trid. sess. 13. c. 3. vbi sic dicitur. *Totus, & integer Christus sub panis specie, & sub qualibet ipsius speciei parte: totus item sub vini specie, & sub eius partibus existit*. Docet D. Tho. q. 76. art. 2. Scot. Richar. Palud. Maior. & alij in 4. d. 10. ratio sumitur ex supradictis; nã si Christus est in singulis partibus separatis, ergo, ita similiter erat quando dictæ partes erant vnitæ; quia illa separatio nihil addit de nouo, nec ex se potest facere id, quod priùs non erat.

11. Dubium tamen est. Vtrum Christus Dominus prout est in Eucharistia, possit videri oculo corporeo naturaliter? sed priùs sciendum, aliud esse an corpus Christi cum modo sacramentali videri possit; & aliud. An quamuis modus sit inuisibilis, corpus tamen præcisè, & secundum se, videri possit? primo modo corpus Christi est omninò inuisibile, etiam de potentia Dei absoluta; quia cum de sua propria, & intrinseca ratione, talis modus sit inuisibilis, nullam potest habere proportionem obiecti visibilis, aliter adesset contradictio; & hoc modo loquuntur Palud. & Capreol. in 4. d. 10. q. vlt. Richard. art. 1. q. 2. & alij dum negãt Corpus Christi, prout est in Eucharistia, non esse visibile, etiam de potentia Dei absoluta. Secundo modo. Dico. Corpus Christi prout est in hoc Sacramento, licet, sit inuisibile naturaliter, posse tamen videri miraculosè. D. Tho. in 4. d. 10. q. 1. art. 4. quæstiunc. 1. vbi loquitur de oculo glorificato, et negat Corpus Christi uideri posse ordinariè in sacramento; sed tãtum per miraculum; idem asserit dist. 11. q. 3. art. 1. ad 4. et sumitur ex 3. par. q. 76. art. 7. ad 2. vbi ait; Oculum Christi videre seipsum in sacramento, et non datur maior ratio de oculo Christi, quam de alio ad hoc eleuato; et idem tenet Marsil. in 4. q. 7. art. 9. ad 4. Bonauent. d. 10. q. vlt. Scot. q. 9. et omnes alij recen-

recentiores; Et Alens.4.par.q.40.meb.3. art.8.§.2. dicit Beatam Virginem speciali priuilegio videre in hoc sacramento corpus Christi; & ratio est, quia nulla datur implicatio contradictionis, cum Deus possit speciem, & sufficientem vim actiuam oculo concedere, cum iam corpus Christi sit ex se visibile, eo quod sit coloratum, & lucidum; sequitur Suar.disp.53. sect. 4.

12. Vtrum autem possit cognosci ab intellectu creato? similiter distinguendum est, vel loquimur de præsentia corporis Christi, quam habet in sacramento, vel loquimur de eius existentia in rerũ natura; de hoc secundo nihil ad nos. De primo igitur videndum est, an Angelus per suas species naturales possit naturaliter videre corpus Christi esse sub speciebus panis? intuendo illud ibi. Et quamuis aliqui affirmatiuè responderunt, vt Scot. in 4. d. 10. Maior.q.5.Ocham.in 4.q.5.Gabr.lect.45. in can. *Tamen* dicendum est, non posse intellectum creatum virtute naturali videre modum existẽdi, quem corpus Christi habet in sacramento, & consequenter neq; intueri corpus Christi, vt est sub speciebus, nec cognoscere clarè, quod ibi sit; hęc conclusio apertè sumitur ex D.Thom, q.76.art.7. vbi docet, id tãtum fieri supernaturaliter; sequitur Bonauent.in 4. d. 10. q.vlt. Richar. art.5. q.2. Durand. q.4.D. Anton.3.par.tit.13.cap.6.§.13. & omnes Thomistæ pro qua doctrina intelligenda. Sciendum est, intellectum humanum, dum est in corpore, non posse cognoscere nisi dependenter à corpore, & per species illi immissas ab obiecto; & ideò non potest cognoscere Christum esse in sacramẽto, quia corpus Christi prout est in sacramẽto non immittit species; quando autem intellectus non est cum corpore, vt sunt tam homines, quam Angeli in alia patria, tunc horum intellectus non recipiunt species ab obiecto, sed illas habent congenitas, & connaturales, & ex consequenti possunt cognoscere ea, quorum habent speciem, vel quorum species illi debentur ex natura rei; Cum igitur corpus Christi prout est in hoc sacramento, dicitur obiectum supernaturale, sequitur, quod non possit intellectus creatus, licet, glorificatus, illud naturaliter cognoscere.

13. Secundum dubium est, vtrum Christus dũ desinit esse sub speciebus Eucharistiæ, aliquam mutationem patiatur? & breuiter respondetur, Christum vt supra diximus nihil de nouo acquirere, dũ est in Eucharistia, nisi præsentiam sacramentalem; sic etiam est dicendum nihil amittere, dum desinit esse sub dictis speciebus, nisi præsentiam sacramentalem; & sic in tali casu adest tantum quædam mutatio priuatiua: ita communiter omnes Theologi, teste Suar. disp.54. sect.1.

14. Sed est sciendum, nũquam Christum desinere esse sub speciebus, nisi ibi alia substantia succedat; nã ex supra dictis certum est, Christum manere tantum vi consecrationis sub speciebus panis, & vini, & tamdiù ibi perseuerare quoadusque accidentia vi alterius generationis aliam substantiam acquirerent, ac si in eis esset substantia panis, quæ sicut non desineret esse ab his accidentibus, nisi per aliam generationem, seu corruption m superuenientem; sic etiam Christus non desinit ibi esse, nisi per nouam generationẽ, aut corruptionem ibi superuenientem; quod non est mirum, quia, vt supra tetigimus, & infra meliùs dicetur; dictæ species sacramentales vi consecrationis possunt idem operari, ac si ibi esset vera substantia panis, est communis Theologorum sententia, vt D. Thom.q.76.art.7.q. 80.art.4. & clariùs in 4.d.9.q.1.art.2. quæstiunc.1. & ibi Albertus art.5. Alens.4.par.q.45. memb.1.art. 2.Palud.d.12.art.2.Durand.q.3.Richard. art.2.q.2.Scot.q.6. Capreol.d.13.q.1.art. 3.Gabr.d.12.q.1. art.3.dub.2.& 3. & lect. 48.in can.dub.1. quos sequitur Suar.disp. 54. sect.2. Sotus d.10. q.1.art.6. Henriq. lib.8.cap.28.num.1. & alij.

15. Sed quæritur, vtrum quando miraculosè in hoc Sacramento apparet Caro, vel Puer, sit ibi verè corpus Christi? & affirmatiuè respõdet S.Thom.q.76. art.8. sed hoc duplici modo fieri potest, & solet; vel per immutationẽ ex parte oculorum tantum, per speciem miraculosè impressam in oculis, vt quando ipsi vident Puerum, carnem, &c. remanentibus tamen

ſpeciebus in ſuo proprio eſſe, quod contingit; quando alij non vident dictam immutationem; vel fit per immutationem factam in dictis ſpeciebus, dum verè ibi apparet caro, vel puer, & vtroque modo fit ad confirmandam fidem circa veram præſentiam corporis Chriſti, vt ait Paſchaſius lib. de Euchariſtia cap. 14. Vnde tales apparitiones nō poſſunt vocari deceptiones eo, quod dicta caro, vel puer non ſit verè corpus Chriſti, nec caro Chriſti ſecūdum propriam ſpeciem; ſicut nec fuit deceptio quando Chriſtus apparuit diſcipulis euntibus in Emaus, & ratio eſt, quia non fit ad decipiēdum; ſed ad veritatem confirmandam; ideò P. Auguſtinus lib. 2. cap. vlt. to. 4. de quæſtionibus Euangeliſtarum, ait; *Cum fictio noſtra transfertur ad aliquam ſignificationem, non eſt mendacium; ſed aliqua figura veritatis*; nec quando apparet caro, vel ſanguis, eſt ibi vera caro, vel ſanguis; ſed ſunt ipſæmet ſpecies ſacramentales, quæ tali colore, & figura carnem, vel ſanguinē demonſtrant; & ratio eſt, quia caro Chriſti in propria ſpecie eſt tantum in Cœlo, alia caro eſſe non poteſt, quia nō eſſet decens, & de ſui natura corruptibilis eſſet; igitur dicendum eſt, eſſe dictas ſpecies ſub tali colore, & figura id demonſtrans; ita Suar. diſp. 55. ſect. 2. & communiter Theologi in 4. d. 10. Richard d. 5. q. 2. Durand. Palud. & alij Thomiſtæ cum D. Anton. 3. p. tit. 13. cap. 6. §. 14.

16. Quid autem ſit faciendum in dictis apparitionibus? Reſpondeo in primis eſſe ibi adorandum corpus Chriſti eodem modo, ac ſi non adeſſent dictæ apparitiones, vt S. Tho. loco cit. Filiuc. tract. 4. cap. 5. q. 8. Valentia tom. 4. diſp. 6. q. 4. Henriq. lib. 9. cap. 38. Suar. loco cit. ſect. 4. Caiet. ad loc. D. Thom. & alij. Secundò ſi id accidat poſt conſecrationem vtriuſque ſpeciei, & non adſit aliqua pars ſpecierum, in qua poſſit perfici ſacrificium; tunc licet, ſecundum aliquos eſſent aliæ materiæ accipiendæ, & conſecrandæ; tamen dicendum eſt, id non eſſe neceſſarium; ſed eſſe dictam carnem, vel ſanguinem miraculoſum conſeruandum; quia iam non poteſt amplius adimpleri illud præceptum perficiendi ſacrificium; nam ſi aſſumerentur aliæ materiæ, & conſecrarentur, non eſſet idem ſacrificium; ergo in tali caſu non eſſet aliud faciendum, quoad perfectionem dicti ſacrificij; Suar. loco cit. Dixi poſt conſecrationem vtriuſque ſpeciei; quia ſi hoc accideret in vna ſpecie; vtiq; deberet alia cōſecrari, & perfici ſacramentum.

17. Eſt etiam quærēdum, vtrum ſpecies ſacramentales poſſint efficere totum id, vel ex eis poſſit effici totum id, quod priùs poterat ante cōſecrationem; ſcilicet, an poſſint corrumpi, an poſſint nutrire, vel ex eis aliquid generari? & affirmatiuè reſpondet D. Thom. q. 77. art. 3. 4. & 5. patet hæc concluſio ex experientia, cum ex ſpeciebus panis aliquando generentur vermes, & ex ſpeciebus vini generetur acetum; & ratio eſt, quia vi conſecrationis, quātitas remanet ſubiectum omnium accidentium, & formarum ſubſequentium; & ſubiectum, vt quod, nō vt quo, ſcilicet, per ſe operatiuum, ac ſi contineret ſubſtātiam panis; quod fuit neceſſarium, vt hoc myſterium magis eſſet occultum. Contra nonnullos aſſerentes, quod in tali generatione, vel de nouo adueniret ipſa materia panis, & vini, vel fieret ex aere circūſtante, vel de nouo à Deo crearetur pro tali generatione, quos rectè impugnat D. Tho. art. 5. & ratio eſt, quia ſubſtantia panis, & vini, quæ conuerſa eſt in corpus, & ſanguinem Chriſti, non poteſt redire, niſi iterum conuerſo corpore, & ſanguine Chriſti in ſubſtantiam panis, & vini, quod eſt impoſſibile; ſicut aer, ſi cōuerſus fuerit in ignem, non poteſt iterum redire; niſi iterum ignis conuertatur in aerem. Neque poteſt fieri generatio ex aere circumſtante; quia ex aere non poſſunt talia generari; cum priùs requireretur aliqua alteratio aeris cum diſpoſitione ad talem formam, quod in aere non admittitur; Neq; poteſt eſſe, quod de nouo creetur aliqua materia; quia daretur multiplicatio miraculorum. Vnde eſt dicendum, accidentia conſecrata conferre ad generationem totum cōcurſum, & operari, ac ſi eſſent ſubſtantiæ coniuncta; ita communiter omnes; vt Scot. d. 12. q. 1. Durand. q. 2. Bonauent. art. 2. q. 3. Valentia tom. 4. diſp. 6. q. 4. Suar. diſp. 57. per totum, Reginal. lib. 29. num. 93. Sot. d. 10.

q. 1.

q.1.art.6.& alij; Quamuis Ioannes de Lugõ disp. 10. sect. 2. §. 29. de sacramento Eucharistiæ, et Suar.disp.57.sect.3. oppositam sentētiam nunc communissimam, et probabilissimam iudicant, et sequuntur.

18. Vtrum autem species sacramentales si misceantur cum alio liquore, amittant proprium esse, ita vt ibi nõ sit corpus Christi? Sed primò notandum est, mixtionem imperfectam, scilicet, in parua quantitate, & quæ insufficiens sit ad ita alterandum dictas species, vt non amittat suum esse; non esse sufficientem, vt corpus Christi desinat ibi esse, vt si quis misceret parum aquæ, licet, secūdum aliquam partem species sacramentales corrumperentur, nec ibi adesset corpus Christi, tota autem alia species sacramentalis non esset corrupta, & ibi adesset corpus Christi; licet, semper adesset grauissimum peccatum contra præceptum non miscendi aliquid in sacramentis, *vt supra docuimus*, quo supposito? Respondeo. Perfectè miscere species consecratas cum alio liquore speciei distincto, ita alterare, & corrumpere dictas species, vt ibi nõ adsit corpus Christi; D.Thom. q.77.art.8.& in 4.d.12.ratio constat ex sæpè dictis, quia tamdiu Christus manet sub his speciebus, quandiu species non mutentur per contrariam corruptionem, seu generationem; Vnde si quis misceret magnam quantitatem aquæ in Calice, ibi deinde adesset aqua, & non sanguis Christi, quia species amiserunt suum esse.

19. Sed maior difficultas est, quid dicēdum de mixtione cum liquore eiusdem speciei? & respõdet D.Thom. in cit.art.8. his verbis. *Si enim permisceretur aliquis liquor in tanta quantitate, quod possit diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum. Quod autem est commixtum ex duobus, neutrum miscibilium est; sed vtrumq; transit in quoddam tertium ex his compositum; Vnde sequeretur, quod vinum prius existens, non remaneret; sed si liquor permixtus esset alterius speciei, puta si permisceretur aqua, solueretur species vini, & esset liquor alterius speciei; si autem esset eiusdē speciei liquor adiunctus; puta si vinum permisceretur vino, remaneret quidem eadem species; sed non remaneret idē numero vinum,* (infra.) *Vnde si fiat tanta permixtio liquoris cuiuscunque, quod pertingat ad totum vinum consecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi sanguis Christi; si verò fiat tam parua alicuius liquoris adiūctio, quod non possit diffundi per totum; sed vsque ad aliquam partem specierū, desinit esse sanguis Christi sub illa parte vini consecrati, remanebit tamen sub alia.* Hæc verba D.Thom. notaui propter multorum opinonē asserentium, mixtionē factam ex speciebus consecratis, & alio vino non consecrato, non efficere, vt sub dictis speciebus consecratis, non remaneat ibi corpus Christi, quamuis species consecratæ essent in parua quantitate, & miscerentur magnæ vini quātitati, & ad longum tempus; prout docet Scot. d.12. q.4. Bonauent. art.1. quæst.2. Alens.4.par.40. membr.2.art.3.Innoc.de Eucharistia cap. 32. Recentiores Thomistæ, vt Sot. & Ledesm. Durand. Richar. Palud. supra citati, Victoria in summa num.64. quos sequitur Suar. disp.57.sect.4. & ratio est, quia mixtio eiusdem speciei nõ dicitur mixtio perfecta, sed imperfecta, cum nunquam vna species possit corrumpi, vel in aliam substantiam trāsire, ex actione facta à re eiusdem speciei; Vnde species consecratæ, cum habeant idem esse quoad operationem, ac si in eis esset substantia vini, sequitur, quod corrumpi non possint ab alio vino, licet, esset magnæ quantitatis, & ad longum tempus; supponunt autem hi Doctores, & etiam ipsemet D. Thom. vinum albū, & nigrum non differre specie; & ideò indifferēter loquuntur de quacunque vini mixtione: Contra Henriq. cap.28.nū.3. Sot. & alios apud ipsum; existimātes vinū album differre specie à vino nigro. Dicta secunda sententia, Scot. & aliorum, vt diximus, licet, sit veneratione digna, cūm sit tantorum Doctorum; tamen non puto esse recedendum à senteētia D. Tho. quā etiam tradit in 4.d.12.art.2.quæst.1. & quolibet 10. art. 3. & ratio sumitur ex verbis eiusdem sancti art.8. vbi ait. *Manifestum est autem ex prædictis, quod Corpus, & Sanguis Christi remanent in hoc Sacramento quamdiu illæ species manent eodem numero: Consecratur enim hic panis, & hoc vinum;* hæc ille.

20. Hinc sequitur, quid dicendum sit

ad illam quæſtionem, quæ cōmuniter fit, nēpè, quid faciendū eſſet de magno dolio vini, cui immiſſa eſſet aliqua minima pars ſpecierum conſecratarum? & aliqui reſpondent dictum vinum eſſe æſtimandum vt cōmune ad bibendum. Ita Sot. diſt. 10. q. 2. art. 8. Henriq. cap. 28. nu. 4. Paludan. & alij: miror tamen horum Doctorum, cum non conſequenter loquantur, imò in oppoſitum; nām ſi ipſi in numero antecedenti defendūt paruam quantitatem ſpecierum conſecratarum immiſſam cuilibet quantitati vini, non amittere ſuum eſſe, & ibi eſſe corpus Chriſti; neceſſariò dicendum eſt in exemplo allato, Chriſtum manere in dicto dolio vini & ex conſequenti eſſe ibi adorandum, nec aliquem poſſe vti dicto vino. Alij autem dicunt dictum vinum eſſe ſeruandum ad ſacros vſus tantum, ſeu vt alij, ad pios vſus, ita Suar. in cit. diſp. 57. ſect. 4. in fin. Bonac. & alij apud ipſos; ſed re vera nec iſti Doctores videntur conſequenter loqui ex eadem ratione; ideò maiori firmitate dico, opinionem D. Thom. eſſe omninò ſequendam iuxta dicta in numero antecedenti; & ex dicta opinione faciliter præſens dubium diſſoluitur; nempe dictum vinum eſſe tanquam cōmune habendum, cum nullo modo ibi ſit corpus Chriſti; licet, ſi ſeruaretur ad ſacros, vel pios vſus, eſſet maior reuerentia.

De forma Sacramenti Euchariſtiæ, Cap. XXIV.

1 *Euchariſtia fuit inſtituta à Chriſto domino verbis prolatis.*

2 *Verba Conſecrationis ſunt proferenda à Sacerdote recitatiuè, & ſignificatiuè.*

3 *Illud pronomen hoc, & hic in conſecratione ſignificant quid in confuſo.*

4 *Verba conſecrationis panis eſt. Hoc eſt corpus meum.*

5 *Particula, enim, eſt tantum de præcepto Eccleſiæ.*

6 *Verba conſecrationis mutari non poſſunt ex præcepto Eccleſiæ, licet, quoad valorem ſacramenti mutari poſſint in æquiualentia.*

7 *Dicere hoc, vel hæc eſt caro mea, probabiliter non mutaretur forma.*

8 *Verbum (eſt) nullo modo omitti, vel mutari poteſt.*

9 *Forma eſſentialis ſanguinis eſt. Hic eſt Calix ſanguinis mei, vel hic eſt ſanguis meus.*

10 *Poteſt fieri ſacramentum alijs verbis æquiualentibus, nempe, hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo, vel hic calix nouum teſtamētum eſt in meo ſanguine.*

11 *Plures proferentes eamdem formam, poſſunt conficere ſacramentum, ſi ſimul finiant formam, ſin autem, ille, qui prius finierit.*

1 Eſt primò ſupponendum Chriſtum conſecraſſe verbis prolatis, vt Eccleſia vtitur, & ab Euāgeliſtis referuntur; hæc concluſio certa eſt, & non poſſet abſq; temeritate negari; cum ſit comunis Theologorum opinio cum D. Thom. q. 78. art. 1. & Magiſtr. d. 8. dixi (prolatis verbis) contra aliquos aſſerētes Chriſtum conſecraſſe ſola voluntate, & tactu, vel alio ſigno externo, vt Innocent. lib. 4. de hoc myſterio cap. 6. Archidiacon. in cap. qui ſceleratè de conſecr. d. 2. Durand. in rationali lib. 4. c. 44. num. 15. & alij ab his citati. Dixi (vt Eccleſia vtitur &c.) contra Iuſtinū Apolog. 2. in fine & alios aſſerentes conſecraſse verbis prolatis, ſed alijs. Eſt igitur noſtra concluſio certa, & de fide, vt ſumitur ex Canone miſsæ in illis verbis, *Qui pridie, quam pateretur, accepit panem in ſanctas, ac venerabiles manus ſuas, fregit, deditque diſcipulis ſuis dicens, accipite, & manducate, Hoc eſt corpus meum.* Et ex Concil. Trid. ſeſs. 13. c. 1. vbi hæc verba notantur, *Chriſtus in cęna hoc ſacramētum inſtituit, cum poſt panis, vinique benedictionem ſe, ſuum corpus illis præbere, ac ſuum ſanguinem, diſertis, ac perſpicuis verbis teſtatus eſt.* Idem fatetur Tertullianus lib. 4. contra Marcionem c. 4. his verbis. *Acceptum panem, corpus ſuum fecit. Hoc eſt corpus meum, dicēdo.* Et Cyprian. ſer. de cęna Domini. *Ante verba illa, cibus cōmunis erat; ſed nō, ex quo à domino dictū eſt, Hoc eſt Corpus meum;* Idem fatentur omnes Patres, & eſt cōmunis ſēſus Eccleſiæ. Vnde Chriſtus, & conſecrauit verbis prolatis

tis; & his proprijs, quibus Ecclesia vtitur.

2. Sed dubium est, vtrum verba consecrationis sint proferēda à Sacerdote recitando, vel etiam significando? & relictis varijs opinionibus, & modis loquendi: dicendum est, Sacerdotem debere dicta verba proferre non solum recitando: sed etiam formaliter significando. Ità D.Tho. q.78. art.5. Bonauent.d.8. 2.p. art.1. q.1. Sot.cap.11. q.1. art.5. Richard.d.8.art.3. q.1. & ibi Scot. q.2. Suar.disp.48. sect.4. Filiucc.to.1.tr.4.cap.4.nu.96.& alij; prima pars cōclusionis probatur ex canone missæ. *Benedixit, fregit, deditque discipulis suis dicens*, Quibus verbis certum est, sacerdotem narrare, seu recitare factum Christi; & idem est etiam dicendum de alijs verbis subsequentibus, *Accipite, & comedite, Hoc est Corpus meum*. Nam omnia indicant factum Christi: imò additur *(enim)* ab Ecclesia, ad certificandum verè Christum ità dixisse; vndè recitando pronuncianda sunt. Sunt etiam significando pronuncianda; quia aliter ex verbis sic materialiter prolatis, non posset colligi veritas huius sacramenti, nec Christum esse in manibus Sacerdotis; Vnde Ambros. 4. de sacram. cap.4.ait. *Quando peruenit Sacerdos ad conficiendum sacramentum, iam non suis, sed vtitur sermonibus Christi*: Igitur Sacerdos nō solū est prolator verborū, sed agit ex persona Christi, & verè ipse cōficit repræsentando personā Christi: ergo non nisi significatiuè id poterit agere; aliter enim nec esset necessaria præsentia materiæ; quia illud pronomē, *hoc*, si non designat aliquid, sufficiet, vt tantum recitando proferatur, ad designandum Christum ita dixisse; sed hoc falsum est; cum dictum pronomen debeat significare non solum Christum ita fecisse; sed etiam Sacerdotem id facere cum designatione ad talem materiam præsentem ex persona Christi.

3. Sed quæritur quid significet in forma Eucharistiæ illud pronomen, *hoc*, vel *hic?* Et quia variæ sunt opiniones, quę potiùs confusionem, quam veritatem pariunt. Propterea dicendum est; per dicta pronomina significari quid commune sub his accidentibus contentum, ità vt sensus sit; quod continetur sub his accidentibus, est corpus meum. Ita Suar. disp.58. sect. 7. ex D.Thom.q.78.art.5.& in 4.d.8. q.2.art.1.ad 2.quæstiunc.4.ad 1.Scot.q.2. art.3.Durand.q.2.ad 1.D.Anton.3. p. tit. 13.c.5.§.4. Ferrar. 4. contra gentes c. 63. Caiet.tom.2.opuscul.tr.2.c.7.Sot.d.11.q. 1.ar.5.sequitur Filliuc.tr.4.c.4.num.103. & multi alij, & iuxta hanc explicationem, veritas propositionis facillima redditur; quia dum dicitur, *hoc*, denotatur quid substantiuè, & ens in confuso, seu substantia sub illis accidentibus contenta, ita vt sensus sit, hoc contentum sub his speciebus, est corpus meum. Contra alios asserentes dicta pronomina non significare substantiuè, sed transitiuè; idest, *hoc est corpus* scilicet, transit in corpus, vel ex hoc fit corpus; nam hoc modo verbum, *est*, non haberet suam propriam significationem, nec probaretur præsentia corporis Christi in sacramento, vt fusè Suar. loco citato.

4. Quænam autē sit forma consecrationis panis? Respondeo, esse hanc scilicet. *Hoc est corpus meum*. Colligitur ex Canone missæ, & ex Euangelistis. *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum*. S. Tho. q.78.art.2. & communiter omnes Doctores: idem asserunt omnes Patres; nam Chrisost.hom.de prodit. Iudæ sic ait. *Hoc est corpus meum. Hoc verbum res propositas transmutat*: Et Damascen.lib.4.cap.14. *Dixit Deus, Hoc est corpus meum, & donec ipse veniat, hoc efficitur*. Ratio autem præcipua est, quia sic Christus instituit hoc sacramentum: & sufficientia sunt tantummodo dicta verba, eo quod sacramenta id efficiunt, quod significant; & cum dicta verba sufficienter declarent id esse corpus Christi; Signum est, quod illud efficiant. Vnde reijcitur sententia Angeli asserentis de necessitate sacramenti requiri etiam illa verba; & idem videtur asserere Scot. d.8. q.2.art.2. dum ait, dicta verba esse necessaria, vt forma possit significatiuè proferri; meritò quidem hi Doctores reijciuntur, cum dicta verba, nec sint verba Christi, nec semper Ecclesia illis verbis vsa sit, præcipuè tempore Apostolorum in quo Canon Missæ non erat ita adaptatus.

5. Quid autem dicendum sit de illa par-

particula (*enim.*) Respondeo, dictam particulam non fuisse à Christo prolatam, & consequenter non requiri de necessitate sacramenti, vt ait D.Thom. loco cit. ad 4. & omnes Theologi in 4. d.8. & 11. dicta conclusio patet, quia Euangelistæ omnes, & D.Paulus nunquã dictæ particulæ mentionem faciũt; & quamuis ponatur in Canone Missæ, in quo nullus error esse potest iuxta Concil.Trid. sess.22.cap.4. & can.6. ex hoc tantum colligitur, fuisse additam ex traditione Apostolorum, & esse de præcepto Ecclesiæ, vt communiter Doctores asserunt, & ideò Ledesm. Marsil. in 4.q. 6.art.1.par.2.dub.3. asserunt esse mortale, si ex contemptu omittatur; sed absolutè mortale esse, docet Angel. verb. Euchar. 1.§.22.Gabr.d.8.q.3. & alij ex Summistis; Sotus autem in 4.d.1.q.1.art.8.ait; *Etiam si omittatur ex contemptu non esse certum, esse mortale; quia etiam contemptus potest esse venialе ratione materiæ leuis*; Tamen dicẽdum est id tantum esse mortale, si fiat ex contemptu, vt si quis aduerteus, & sciens pro libito prætermittat; secùs si ex negligentia, vel inaduertentia culpabili. Ita Suar. disp.59.sect.1.Filiuc.tract.4.cap.4.n.106. & conueniunt cum Ledesm. & Marsil. cit. idem docet Bonac.disp.4.q.3.pun.1.num. 10.Henriq. cap.6. num.2. Coninch.q.78. art.3. num. 37. Nugnus quæst. 78. art.2. & alij.

6. Item quæritur, vtrum dicta forma mutari possit? quod quæsitum dupliciter intelligi potest, vel ratione peccati, vel ratione validitatis sacramenti; Primo modõ certum est nullo modo posse mutari; semper enim adesset peccatum mortale cõtra præceptum Ecclesiæ, quæ est doctrina communis in omnibus sacramẽtis. Secundo modo, dum nõ mutetur sensus verborum; semper erit sacramẽtum; vt si quis diceret, hoc contentum sub his speciebus, est corpus Christi, nõ corrumperetur sensus, & esset validum sacramẽtum; sic etiam, si quis diceret. Hic cibus est corpus meũ; vel hæc res est corpus meum; vel istud est corpus meum, vel hic est corpus meũ, vel hic est corpus meus; dummodo particula hic, non accipiatur aduerbialiter, sed loco pronominis, & ratio est, quia, licet erretur in Grammatica; sensus tamen adhuc subsistit. Ita Bonac. loco cit. num.6. vbi alios citat. Secùs autem esset dicendum, si quis diceret, illud est corpus meum, quia particula (*illud*) demonstrat materiam absentem, vt Sot.d.1.q.1.art.8. sic etiam si quis diceret, hoc, quod est panis, vel hic panis est corpus Christi, nihil efficeret, quia mutatur sensus, vt Suar. eodem loco.

7. Validum etiam erit sacramentum, si quis diceret; Hoc est caro mea, quia caro, & corpus idem sonat, & significat, vt sumitur ex verbis: *Et Verbum caro factum est, & caro mea requiescet in spe*; vt Henriq. loco cit. & Bonac. num.8. & id confirmat auctoritate D. Cyrilli serm.1. in Cœna; qui putat Christum his verbis consecrasse; sed Bonac. fallitur in hoc, cum id asserat Cyprianus serm. in Cœna Domini; & non dicit hoc, sed hæc est caro mea, de qua forma dubitat Suar. disp.59.sect.2.§. Dico tertiò, qui absolutè id negat, & non confici sacramentum asserunt Gabr. lect.38. in canon. Alens. q. 36.membr.3. art.3. & alij Scolastici, et sequitur Filiuc. dicto cap.4.num.109.et Coninchus loco cit.num.38. re tamen vera prima opinio improbabilis non videtur, etiam si dicatur hoc est caro mea; si autem diceretur. Hæc est substantia mea, certum esset, quod non conficeretur sacramẽtum, quia nomen (substantia) est valde commune, vt Suar. et Filiuc. loco cit.

8. Deinde illud verbum (*est*) omitti, aut mutari nullo modo potest; quia non conficeretur sacramentum; vt Suar. et Bonac. loco cit. num. 16. Vtrum autem conficeretur si quis diceret. Hoc est corpus Christi? videtur negatiuè respondendum, quia dicta verba coniuncta cum verbis antecedentibus Canonis non faciunt verum sensum; nec Christus visus est tali verbo; vide Suar. loco cit. in fine.

9. Quoad formam sanguinis; Dico formam essentialem consistere in his verbis, nempe, *Hic est Calix sanguinis mei*, vel *hic est sanguis meus*; et ratio est, quia per dicta verba sufficienter significatur conuersio vini in sanguinem. Suar. disp.60. sect. 1. et 2. Filiuc. tract.4. cap.4. nu. 11 1. Magister in 3. d.8. Bonacina, et alij multi apud

Do-

Doctores. Alia autē verba; *Noui,& aeterni testamenti, mysterium fidei,qui pro vobis,& pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Sunt tantum necessaria ratione praecepti, maximè in Ecclesia Latina; vt communiter omnes docent; Non desunt autem,qui asserant omnia dicta verba esse etiam essentialia;imò ita tenet D.Thom. q.78.art. 3.Capreol.dist.8. q.1.art.3. Palud.q.3.D. Antonin.3.par.tit.13.cap.15.§.4. Syluest. verb.Eucharistia 1.q.6. Petrus Sot.lect.2. de Euchar. & alij; nostra autem conclusio communior est, quam etiam tenet Caiet. q. 78. art. 3. Victoria in summa num. 74. Hériq. quolibet 9.q.10. & est communior antiquorum Scholasticorum cum Magist. loco cit.

10. Erit etiam validum sacramētum, si quis dicat; *Hic est Calix nouum testamentum in sanguine meo*,vt Luc.22. vel *Hic Calix nouum testamentum est in meo sanguine*, vt Paulus, quia verisimile est,Lucam,& Paulum tradidisse veram formam essētialem, imò prima forma ex Luca olim vtebatur in Hispania, vt testatur Henriq. cap. 13. num.2.& sequitur Bonac.disp.4. q.3. pun. 2.num.7.idem docet Suar.disp.60. sect.2. in fine,& Filiuc.tract.4. de Euchar. cap.4. num.117. Sed notandum est,Sacerdotem non posse vti, nisi forma ab Ecclesia designata, aliter grauissimè peccaret, nec debet habere intentionem consecrandi tantum illis verbis. *Hic est Calix sanguinis mei*; sed debet se remittere intētioni Ecclesiae, & Christi Domini;vt benè aduertunt communiter Doctores;Filiuc.num.115.Sot.in 4.d.8.q.2. Bonac.loco cit.num.3. & alij,& praecipua ratio est, quia dicta verba fuerunt prolata à Christo Domino; fusè probat Suar. sect. 3. ideò etiam iuxta Christi intentionem proferri debēt à Sacerdote, maximè cum in conficiēdo hoc sacramentum, id agat ex persona Christi.

11. Sed quaeritur,vtrum duae formae, vel plures possint cōcurrere ad consecrationem eiusdem materiae? & breuiter respondeo. Si plures proferant formam,& tamen vnus priùs altero illam perficiat, seù finiat, ille tantum dicitur consecrasse, quia dum adest vera materia, & uera forma cum debita intentione ministri, sacramentum necessariò efficitur; si autem duo,vel plures simul omninò finirent,omnes consecrarent, & omnes essent causae totales; vt etiam supra diximus de Baptismo. Est tamen notandum; nouos Sacerdotes tempore ordinationis, debere proferre verba materialiter tātum in signum potestatis eis traditae, absque intentione conficiendi sacramentum; quod sumitur, vt testatur Suar.disp.61.sect.3.ex antiquo Pontificali Romano,vbi ita dicebatur.Ordinati omnia dicant, ac si celebrarent; & ita sentit Caiet.q.82. art.2. Richar. d.13. art.2.q.1. & Angelus verb.Euchar.2.§.3. Alij autem dicunt dictos Sacerdotes debere proferre formam cum intentione consecrandi; sed referendo talem intentionem ad illud instans, in quo Episcopus absoluit formam; & ita videtur sentire D.Thom. q.82.art.2. Innoc. lib.3. de hoc mysterio cap.25. Alens. q.36. membt. 8. Palud.d.3.q.4. Syluest. verb.Eucharistia 2. q. 13. Victoria in summa num. 88. tamen haec sententia habet suas difficultates,quia forma,& materia cum intentione ministri debent simul esse, quia aliter multa inconuenientia sequerētur,ad quae tollenda prima sententia videtur magis apta;vel iuxta consilium Caiet. quod etiam placet Suar. loco cit. in fine. Sacerdotes debent proferre verba meliori modo, quo possunt; sed nullo modo debent praesumere praeuenire Episcopum in consecrando; quia ex hoc magnum incommodum sequeretur; scilicet, debent habere intentionem conditionatam consecrandi cum Episcopo si possunt, sin minus, tantum materialiter verba proferendi; vt etiam volebat Victoria citato loco.

De effectibus Sacram. Eucharistiae. Cap.XXV.

1 *Proprius effectus huius sacramenti est conferre gratia augumentum.*

2 *Hoc sacramentum ex se non confert primam gratiam, scilicet ex propria institutione.*

3 *Aliquando tamen potest conferre primam gratiam.*

4 Ac-

4 *Accedens cum peccato veniali, vel cum affectione ad illud, recipit dictam gratiam.*

5 *Secundus effectus huius Sacramenti, est remittere peccata venialia.*

6 *Effectus huius Sacramenti, datur post deglutionem specierum.*

7 *Confertur maior gratia vni quam alteri, ex opere operato ratione maioris dispositionis.*

8 *Dum species sacramentales sunt in stomacho, videntur semper posse conferre gratiam.*

9 *Dicta species dum sunt in stomacho non influunt maiorem augumentum, si homo non se disponat.*

10 *Non est sumenda maior quantitas specierũ cõtra vsum Ecclesiæ, vt præsentia Christi diù duret.*

11 *Post trãsactam sumptionem, & præsentiam Christi, hoc Sacramentum non operatur suos effectus.*

12 *Manducãtem has species successiuè in peccato mortali, si antequam deglutiat alias hostias, vel aliam partem Hostiæ pæniteat, poterit gratiam recipere.*

13 *Tertius effectus huius Sacramenti, est excitare animam ad deuotionem.*

14 *Quartus effectus est præstare actuale auxilium, & feruorem ad peccata vitanda, &c.*

15 *In corpore moderat fomitẽ peccati, & alios bonos effectus operatur.*

16 *Resurrectio Corporis in die iudicij cum gloria, est effectus huius sacramenti.*

17 *Hoc Sacramentum est adorandum, ac si ibi Christus in propria specie videretur.*

18 *Hoc Sacramentum est absolutè adorandum adoratione actuali.*

1 PRoprius, & principalis effectus huius sacramenti, scilicet, ex propria institutione, est conferre gratiæ augumentum, vt magis, ac magis hominem cum Christo vniat. Hæc conclusio est de fide, contra Messalienses asserentes hoc sacramentum non prodesse, nec obesse, vt refert Theodor. lib. 4. histor. cap. 10. & lib. 7. Tripar. cap. 11. & contra Armenos similiter asserentes hoc sacramẽtum prodesse corpori, & non animæ, & contra omnes hæreticos nostri temporis docentes hoc sacramẽtum prodesse tãtum ex obiecto ad excitandam fidem, quod (vt aiunt) posset facere etiam panis nõ consecratus, si imponeretur ad aliquid significandum; nostra autem conclusio probatur ex verbis Christi. *Qui manducat me, viuet propter me, & qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo, & qui manducat hunc panem, viuet in æternum*; Vnde Concil. Ephesin. in Epist. Cyrill. ad Nestorium sic dicitur. *Ad mysticam benedictionem accedimus, & sanctificamur, participes facti pretiosi corporis, & sanguinis Christi.* Et Chrysostom. homil. 45. in Io. *Maiori*, inquit, *desiderio, quasi lactentes pueri gratiam spiritus sugamus, vnus sit nobis dolor, vna mæstitia, si hoc alimento spirituali priuamur.* Dictam doctrinam tradũt omnes Scholastici: vt D. Thom. q. 79. art. 1. Magister d. 9. & 12. Bellarm. lib. de Euchar. cap. 27. Marsil. 4. q. 4. art. 6. Gabr. lect. 85. in Can. D. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 12. Henriquez lib. 4. cap. 15. Valentia to. 4. disput. 6. q. 5. pun. 1. Suar. disp. 73. sect. 1. Filiucc. tract. 4. cap. 6. num. 153. & omnes alij.

2. Est similiter communis Theologorum sententia, hoc sacramẽtum non conferre primam gratiam ex sui institutione, nec remittere peccatũ mortale; ità Scot. Durand. Richar. Palud. & alij omnes in 4. d. 9. & 22. Marsil. q. 6. art. 3. D. Thom. q. 79. art. 3. probatur ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. vbi sic dicitur. *Qui manducat me, & ipse viuet propter me, & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur*, & in can. 5. eiusdem sess. similiter dicitur. *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire, anathema sit.* Vnde ex consequenti nec confert primã gratiam, quia hæc duo idem sunt in re, scilicet, conferre primam gratiam, & absoluere à mortalibus, vt benè notat Suar. disput. 63. sect. 1. eamdem doctrinam tradunt, Filiucc. nu. 161. Valent. loc. cit. Bonac. & communiter omnes, vt etiam diximus supra cap. 19. num. 7.

3. Non tamen est negandum aliquando etiam hoc sacramentum conferre primam

mam gratiam, & delere peccatum mortale, vt docet D.Thom.loc.cit.& q.80.art.4. ad 3.& in 4.d.9. quæst.1. art.3.quæstiunc. 2.& d.12.q.1.art.3. Palud.d.9.q.1.nu.14. Richard.art.2.q.1.& d.12.art.5.q.1.Scot. d.9.q.vnic. D.Anton.3.par.tit.14.cap.12. §.6.Syluest.ver.Euchar.Sot.lect.12.de Euchar. Filiucc.tr.4.cap.6.nu.162.Suar.disp. 63.sect.1.& alij & ratio est, quia in hoc sacramẽto continetur Christus, qui est fons vitæ, & à quo dependent gratiæ omnium sacramentorum; & sicut, qui accedit attritus, fit contritus vigore sacramenti pœnitentiæ, ita etiam dicendum est; accedentẽ bona fide ad hoc sacramentum, licet, verè careat gratia, consequi primam gratiam, & remissionem peccati, quod ignorabat, & accessit putans esse in gratia; nõ desunt tamen, qui contrarium sentiant, vt Gabr. in 4.d.9.q.2.art.2.& Bonauent.ar.2.q.3.vbi dicit. *Accedentem dignè secundum propriam æstimationem, non peccare; sed neque consequi gratiam*; Idem etiam ait dist.12. art.4.q.2. Alens.q.41.memb.3.& art.2.Maior.dist.9. q. 1. qui non solum ait, non consequi gratiam; sed etiam mortaliter peccare, quod omninò falsum est, nec est recedendum à prima opinione tanquam communi, & vera; trãsacta tamen bona fide, scilicet, quando peccati commissi recordatur, tenetur illud confiteri.

4. Sed dubium est, vtrum accedens ad hoc sacramentum cum peccato veniali, vel cum affectione ad aliquod veniale, possit recipere hunc effectum gratię? & affirmatiuè respondendum est, quia tantum peccatũ mortale est obex impediens gratiam; & peccatum veniale potest manere cum charitate, & gratia, quæ confertur in sacramentis: ità D.Thom.q.79.art.8.ad 1. & 2.Sot.d.12.q.2.art.8.Henriq.cap.45.Victor. de Euchar. nu.76. & multi alij, quos sequitur Bonac. disp.4. q.4. pun.1. num.3. eãdem doctrinam tradit Suar. disput. 63. sect.3. & sumitur ex Concil. Trid. sess.13. cap. 9. vbi ad effectum huius sacramenti requirit pœnitentiam, & confessionem peccati mortalis, nec alia actualis dispositio est necessaria, vt idem Suar. cum alijs.

5. Secundus effectus huius sacramenti, est remittere peccata venialia: vt iam supra probauimus cap.19. num.7. ex Concil.Trid.& ita communiter omnes Doctores docent, vt D.Thom.q.79.art.1.& 2.& in 4.d.12.art.1. quæstiunc.1. Magister dicta d.12.& reliqui Theologi, vt Suar.disp. 63. sect.10. D.Anton. 3.p. tit.14. cap.12. Valent.to.4. disp.6.q.5.pun.1. Vasq.to.3. disp.205.num.2. Bonac.loc.cit.nu.5. cum multis alijs, & talis effectus procedit ab hoc sacramento ex opere operato, vt colligitur ex dicto Concil.Trid. est tamen necesse, vt non adsit complacentia in dictis venialibus, quia aliter, nõ sequeretur effectus, respectu tamẽ illorũ, in quibus adfuerit dicta cõplacẽtia, ex eisdẽ Doctoribus.

6. Sed quæritur, quonam tempore hoc sacramentum conferat effectum gratiæ, vt diximus? sed primò notandum est, quatuor tẽpora circa hoc posse distingui, & primum est ante sumptionem Eucharistiæ; secundum, est tempus ipsius manducationis, tertium est post manducationem quamdiù præsentia Christi durat, quartum est post transmutationem specierum, quando præsentia Christi cessat; de primo hic non loquimur, quia hoc sacramentum nullum effectum ex opere operato causare potest; & licet per votum huius sacramenti aliquis effectus gratiæ causetur in anima, tamen talis effectus nõ dicitur proprius huius sacramẽti, scilicet, ex opere operato. Quoad alia tẽpora. Dico, tunc Eucharistiam conferre suos effectus, quando pars, vel tota hostia, aut sanguis est deglutitus, quia ille actus dicitur manducatio, & gratia sacramentalis non est promissa, nisi manducantibus; vnde si quis diù retineret species in ore, ita vt corrumperentur antequam deglutiantur, non reciperet Eucharistiam, & per consequens neque eius effectus; sic etiam si quis successiuè acciperet plures hostias, in prima deglutione, seu manducatione reciperet gratiam ex opere operato; vt docet D. Thom.q.79.art.7. his verbis. *Si quis simul in vna missa multas hostias consecratas sumat, non participabit maiorem effectum sacramenti, quia non plus virtutis est in multis hostijs consecratis, quam in vna, cum sub omnibus, & sub vna non sit, nisi totus Christus.* Sequitur Suar. disp.63.sect.4.& 5.Sot.d.12.q.2.art.3.Valent.

M

lent.tom.4.diſp.6.q.7.pun.1. Reginal.lib. 29.num.140.& communiter omnes alij.

7. Vtrum autem conferatur maior gratia vni, quam alteri ex opere operato? reſpondeo affirmatiuè tam ex opere operato, quam ex opere operantis. Ratione melioris diſpoſitionis: vt D. Thom.art.8. Alenſ.4.p. q.21. memb. 3. Corduba lib.2. quæſ.theol.q.3. Sot.diſt.6.q.1.art.6.& alij Doctores in 4. d. 4. Et eſt ſciendum, non percipere maiorem gratiam ſacerdotes communicantes ſub vtraq; ſpecie, quam laicos communicantes ſub vna tantum; vt ſumitur ex verbis Chriſti Io.6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem habet vitam æternam*; Et licet, copulatiuè videatur promiſſio facta, intelligitur tamen etiam diſiunctiuè, quia tam caro, quam ſanguis, eſt verus cibus, & potus, & continent ęqualiter totum Chriſtum; ideo ipſe Chriſtus ait, *Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*, vtrumque diſiunctiuè ſumendum eſt, aliter enim eſſet contra fidem, quia ſequeretur, vnam ſpeciem non eſſe ſufficientem ad ſalutem. Contra Concil.Trid.ſeſſ.21.cap.1. vbi docet, tam laicos, quam clericos non conficientes, nõ teneri ad communicãdum ſub vtraq; ſpecie, vide Suar.diſp.63.ſect.6.

8. Quoad tertium tempus, ſcilicet, poſt manducationem, quandiù præſentia Chriſti durat; quæritur, an dum dictæ ſpecies durant in ſtomacho, & ex conſequenti adeſt præſentia Chriſti, operentur aliquem effectum gratiæ in anima? & affirmatiuè reſpondet Caiet.q.79.art.1. Gabr. lect.85.in can. Maior in 4.d.9.q. 1. argum. 5. Palud.in 4.d.17.q.8. nu.30. Ruard.art. 15. qui omnes affirmant quandiù Chriſtus eſt præſens intra corpus eius, qui dignè communicauit, gratiam continuè in illum influere; & quamuis hæc ſententia grauiter repræhendatur à Sot.d. 11. q. 2. art.1. Ledeſma q.20. art.1. Victoria in ſumma num. 79. & ab alijs recentioribus Thomiſtis; quia ex hoc ſequeretur vtiliùs eſſe (ceteris paribus) communicari in maiori ſpecierum quantitate, vt Chriſtus diutiùs duret, & maiorem gratiam conferat, præter alia inconuenientia. Tamen re vera non videtur tanta repræhenſione digna; quia ſaltem Chriſtus ſic potuiſſet inſtituere, nec conſtat tali modo non inſtituiſſe, & nulla adeſſet repugnantia, aut indecentia, imò potiùs adeſſet ſpecies pietatis, & benignitatis, & ratio eſt, quia hoc ſacramentum factum eſt ſub forma cibi, & potus, & datur etiam, vt cibus, & potus animæ, dicente ipſo Chriſto. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Igitur ſicut cibus, & potus corporis, cui comparatur hoc ſacramentum, ſemper tribuit nutrimentum corpori vſquequò conſumatur, ita etiam hoc ſacramentum poſſet dare continuum augumentum gratiæ vſquequò conſumarentur ſpecies ſacramẽtales, & ceſſet præſentia Chriſti.

9. Dicendum tamen eſt, præſentiam Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini in ſtomacho manentibus, nihil conferre homini, quoad maius augumentum gratiæ, ſi ſe homo non diſponat, ex altera verò parte probabile eſt, augeri effectus ſacramentalis gratiæ, ſi magis, ac magis ſe diſponat, dum dictæ ſpecies manent in ſtomacho; hæc doctrina probatur ex argumento iam facto de cibo, & potu; & hic modus videtur aptiſſimus ad excitandam hominum deuotionem, vt poſt ſumptã ſacram communionem cum magna deuotione, & reuerẽtia in ſuis actionibus procedãt, vel vt ſe occupent ad fructum ex hoc prætioſo cibo hauriendum; & ita videtur intellexiſſe Pater noſter Auguſtinus tract.26. in Io. dum ait. *Manducare Chriſtum, eſt illum manentem in ſe habere*: Igitur aliquid aliud ſignificat eſſe in dicta manentia, & in hoc ſenſu loquuntur, Maior. Gabr.& Caiet.ſupra citati, & docet Suar.diſput.63. ſect.7. eamdem doctrinam tradunt Filiucc.tract. 4.cap.6.num.174.& 175.& Bonac.diſp.4. q.4.pun.2. circa finem §. reſpõderi poteſt; differunt tamen hi Doctores a Suar. quatenus aſſerunt tale augumentum gratiæ eſſe ex opere operantis: & Suar. ex opere operato.

10. Ad argumentum verò factum à Soto, & alijs in nu. 8. reſpondetur negando dictam ſequelam; quia vt ſupra diximus, effectus gratiæ non datur maior propter

pter diuturniorem præsentiam: sed propter meliorem dispositionem recipientis, vnde si tota illa dispositio in vno instanti haberetur, totus obtineretur effectus; quod ergo ibi sit successio, & duratio, est per accidens ex defectu dispositionis; & ideò non sequitur ex hac sententia, superstitiosè, esse introducendos ritus ab Ecclesiæ consuetudine alienos scilicet recipere maiorem quantitatem specierum panis, vel vini, vt præsentia Christi in homine magis duret; sed potiùs sequitur magnam diligentiam esse adhibendam, vt homo perfectiùs se disponat, hæc Suar. dicta sectione 7. in fine.

11. Quoad quartum tempus in nu.6. distinctum; videndum est, vtrū post transactam sumptionem, & præsentiam Christi, hoc sacramentum conferat effectum gratiæ, scilicet, recedente fictione? negatiuè absolutè respondendum est cum D. Thoma in 4. d.4.q.3.art.3. quæstiun.3.ad 3.& ibi Durand.q.4.Maior.q.2. Bonauen. ar.1.q.3.& d.12.2.p.art.1. q.ad vlt. Palud. q.4. Alens.4.p.q.10. membr.7. art.3.§.11. membr.8. art.3.§.1. Sot.d.6. q.1. art.8. & d.11.q.2.art. 1.& alij multi, quos sequitur Suar.disput.63.sect.8.idem docet Filiucc. tract.4.cap.6. num.176.& ratio est, quia iam quis manducauit sibi iudicium, & effectus sacramenti non datur, nisi mādncantibus dignè, & non illis, qui manducauerunt indignè.

12. Ex hac doctrina videtur colligi posse, mādncantem dictas species successiuè in peccato mortali, si peniteat, & deinde sumat, vel deglutiat alias hostias, vel aliā partem specierum, consequi gratiam, huius sacramenti, & præter Doctores citatos, ex quibus apertè colligitur hæc doctrina, (cum tantum talem effectum negent post transactam sumptionem, & præsentiam Christi;) docet etiam Caiet. q. 79. art. 1. 3.par. Coninchus q.79. art.1.dist.2.num. 48.Reginal.lib.29. nu.140. Nugnus q.79. art.1.Sot.in 4.d.11.q.2. art.1. & probabilem hāc opinionem vocat Valent. tom. 4. disp.6.q.7.pu.1.Bonac.disp.4.q.4.pu.2. in fine, licet, contrariū ipse sequatur cū Henriquez cap.43. num.3. Imò addo Suar.& alios cit. num. antecedenti, id etiam intelligere de illo, qui post sumptiōnem; sed nō post discessam presentiā Christi, peniteret; nam apertè hoc colligitur ex eorum modo loquendi, cum id tantum negent post sumptionem, & post discessam præsentiam Christi; igitur dum Christus manet, potest quis consequi effectum huius sacramenti per pœnitentiam.

13. Tertius effectus, quem in anima operatur hoc sacramentum, est excitare animam ad deuotionem, & feruorem charitatis cum speciali spiritus suauitate, & dulcedine; sumitur ex D.Thom.q.79. art. 1.ad 2. & communiter ex omnibus Theologis; Vnde Clemens V.in Concil. Viennensi de Reliquijs, & veneratione Sanctorum, ait. *In hoc Sacramento habetur omne delectamentū, & omnis saporis suauitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur*; & Ambrol.serm. 15.in Psalm.118. dicit. *Hoc Sacramentum inebriare affectus fidelium, vt curam sæculi huius, metum mortis, sollicitudinemque deponant*; & clariùs Tertullianus lib. de resurrectione carnis cap. 8. *Carne, corpore, & sanguine Christi vescimur, vt anima de Deo saginetur*.

14. Quartus effectus similiter ex opere operato huius sacramenti, est præstare actuale Dei auxilium, & feruorem ad peccata vitanda, & tentationes superandas. Ita S.Thom.art.3.dictæ quæst. ad 1.& art. 4.& sumitur ex Conc.Trid.sess.13.c.2.sæpè cit.& Cyprianus Epist.54.ait. *Non esse idoneum ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium, quia mens deficit, quam recepta Eucharistia non erigit, & accendit*; & affert illud Dauid Psal.21. *Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me.*

15. Operatur etiam hoc sacramētum in corpore suscipientis alios effectus; scilicet, moderat fomitem peccati, & alios bonos affectus in sensitiuo appetitu excitat, vt promptiùs, ac iucundiùs homo virtutem operetur; hoc sumitur ex communi modo loquendi Theologorum, & Patrum dicentium, hoc sacramentum ardorē concupiscentiæ extinguere, fomitem minuere, deuotionem augere. Ita D.Thom.q.79. art. 1.ad 3.& art.6.ad 3.& opuscul.58.cap. 21.& opuscul.59.cap.6.Richard. in 4.d.9. art. 1. q.2. Gabr. lect.83. in can. Sot.d.11.

q.2. art.5. Gerſon.Serm.9. ſuper Magnificat, Reginal.lib.29. num.137. Henriquez cap.37.Suar.diſp.64.ſect.1. & alij; Vnde Cyrill. Hieroſolym. Cath. 4. Miſtag. ait. *Animam, & corpus ſanctificat*; Damaſcen.lib. 4. cap.14. *Cedit* (inquit) *in anima, & corporis præſidium*, (& infra;) *Corpus, & Sanguis Chriſti eſt ad animæ, & corporis noſtri incolumitatem tendens*; & Cyril. lib.3. in Ioan. cap.37. & lib.4. cap.17. ait; *Sedat cum in nobis manet Chriſtus, ſæuientem membrorum noſtrorum legem, pietatem corroborat, perturbationem animi extinguit*.

16 Item reſurrectio, & gloria corporis in die iudicij, erit effectus huius ſacramenti; Ita enim nobis promittitur à Chriſto, Ioan.6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die*; Vnde Concil. Nicenum vocat hoc ſacramẽtum *Symbolum reſurrectionis*, & Ignat. Epiſt.14. ad Epheſ. *Pharmacum immortalitatis, & vitam æternã*: & clariùs hoc aſſerit D.Chryſoſt.lib.6. de Sacerdotio, vbi ſic ait. *Animas eorum, qui hoc ſacramentum in fine vitæ ſuſcipiunt, ab Angelis propter aſſumptum illud ſacramentum hinc rectà in Cœlum deduci; eorum verò corpora, ſatellitum more ſtipantibus Angelis cuſtodire in vitam æternam*; & Iren. lib. 4. contr. hæreſ. cap.34. *Quemadmodum qui à terra panis per percipiẽtis inuocationem Dei, iam non communis panis eſt ſed Euchariſtia ex duabus rebus exiſtens, terrena, & cæleſti, & ita corpora noſtra percipientia Euchariſtiam, iam non ſunt corruptibilia ſpem reſurrectionis habentia*.

17. Sed quæritur, quonam modo ſit adorandum hoc ſacramentum? & reſpondeo in hoc ſacramẽto eſſe Chriſtum adorandum non minori veneratione, & cultu, ac ſi in propria ſpecie clarè, & ſenſibiliter conſpiceretur, eſt dicta concluſio de fide, vt apertè colligitur ex Cõcil. Trident. ſeſſ. 13. cap.5. vbi ſic habetur. *Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chriſti fideles pro more in Catholica Eccleſia ſemper recepto latriæ cultum, qui verò Deo debetur, huic Sanctiſſimo Sacramento in veneratione adhibeant*, & in can. 6. dictæ ſeſſ. ſic dicitur. *Si quis dixerit, in ſancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum vnigenitum Dei filium non eſſe cultu latriæ, etiam externo, adorandum; atque adeò, nec feſtiua peculiari celebritate venerandum, & c. anathema ſit*. Imò addo, non ſolum ipſum Chriſtum eſſe ita adorandum, ſed totum Sacramentum viſibile, quatenus conſtat ex ſpeciebus, & Chriſto: nam hoc modo illud adorat Eccleſia, dum canit. *Tantum ergo ſacramentum veneremur cernui*; & in Concil. Viennenſ. in Clement. vnica de Reliquijs, & veneratione Sanctorum, dicitur; *O adorandum, & reuerendum excellentiſſimum Sacramentum*; & ita etiam loquitur Concil. Tridẽt. vt ex verbis primò citatis colligitur; & omnes Patres, hoc Sacramentum, & non Chriſtum tantum, ita eſſe adorandum, aſſerunt.

18. Vtrum autem hoc ſacramentum ſit abſolutè, vel ſub conditione adorandũ? Reſpõdeo eſſe abſolutè adorandũ; ſecluſis circũſtantijs, ex quibus oriri poſset aliqua probabilis ratio dubitandi, vel ex defectu miniſtri, vel ex defectu materiæ. Ita D. Thom. in 3.d.9.q.1. art.2. q.6. ad 2. Habitualiter tamen, debet quiſque habere intentionem adorandi verum Chriſtum, verumque Sacramentum, & non exhibendi adorationem, niſi cum hac prudenti æſtimatione; Vnde Richar. in 3.d.24. q.4. ad 2. ait. *Licet fides credat, Chriſtum eſſe ſub ſpeciebus ſub conditione, ſi omnia ſunt facta, quæ ad conſecrandum ſunt neceſſaria; tamen ad adorandum non oportere, vt fideles hanc conditionẽ adhibeant in actuali cogitatione*; Idem docet Gabr. lect. 50. in canon. Marſil. in 3. q.8. art.2. dub.5. & alij Summiſtæ verb. Adoratio, quos ſequitur Suar. diſput.65. ſect.2. nec obſtat S.Bonauent. in 3.d.24. art.1. q.1. ad vltimum, vbi ſic loquitur. *Omnis fidelis rectè adorans Hoſtiam conſecratam, adorat ſub ea conditione; ſi perfecta ſunt circa ipſam ea, quæ ad conſecrationem ſunt neceſſaria ſecundum diuinam inſtitutionem, & ſic nunquam decipitur, nec errat*, & idẽ docet Alenſ. 3. par. q.30. memb.3. art.1. §.3. nam hi Doctores loquuntur de adoratione habituali, vt rectè illos explicat Gabr. loco cit. & Suar. ibidem.

De di-

De diſpoſitione neceſſaria ad ſumẽdum Sacramentum Euchariſtiæ. Cap. XXVI.

1 *Datur duplex ſumptio Sacramenti Euchariſtiæ, ſacramentalis & ſpiritualis.*

2 *Accedens cum peccato mortali ad Euchariſtiam, ſacrilegium committit.*

3 *Tenetur quis præmittere confeſſionem ex præcepto diuino, & Eccleſiaſtico.*

4 *In caſu neceſſitatis, ſufficit tantum contritio ante communionem.*

5 *Aſſignantur aliqui caſus, in quibus non poteſt quis prætermittere confeſſionem, & communicare.*

6 *Nec abſentia proprij Sacerdotis eſt ſufficiẽs ratio omittendi confeſſionem, ſi alius adſit.*

7 *Ex graui damno, & iniuria ſequutura, poteſt quis omittere confeſſionem.*

8 *Habens caſum reſeruatum non excuſatur à confeſſione præmittenda; ſed tenetur omnia peccata confiteri.*

9 *Neceſſitas debet eſſe grauis, & afferuntur multi caſus in exemplum.*

10 *Si quis recordetur peccati mortalis dum eſt ad Altare, debet actionem ſacram perficere, & ſi fuerit laicus poſſet communicare; vide etiam in num. antecedenti.*

11 *Ob deuotionem non poteſt quis communicare in peccato mortali, ſi non habeat confeſſarium.*

12 *Qui communicauit in peccato mortali ob carentiam Confeſſarij, tenetur ſtatim confiteri, ſi fuerit Sacerdos.*

13 *Peccator ex reuerentia tantum, non debet ſtatim poſt confeſſionem, Euchariſtiam ſumere.*

14 *Qui probabiliùs putat peccatũ commiſiſſe, vel non confeſſum eſſe, tenetur confiteri.*

15 *Accedens ad Euchariſtiam cum peccato mortali, vnum ſacrilegium committit.*

16 *Excommunicatus accedens ad Euchariſtiam, ſecuriùs duo peccata committit.*

17 *Peccatoribus petentibus hoc Sacramentum, eſt eis denegandum cum varijs diſtinctionibus, vt poteris videre num. ſeqq.*

18 *Sacerdos, vel Diaconus, communicans ſeipſum in peccato mortali, duo peccata committit.*

19 *Hoc Sacramentum aliquibus peccatoribus ſemper eſt denegandum.*

20 *Peccatori occulto, occultè petenti, eſt hoc ſacramentum denegandum.*

21 *Confeſſor non poteſt denegare communionem peccatori petenti, licet, occultè ob peccatum, quod cognouit in confeſſione.*

22 *Debet dari Euchariſtia peccatori occulto publicè petenti.*

23 *Declaratur quando peccator dicatur publicus.*

1 EſT primò ſciẽdum, duplicem vſum huius Sacramenti diſtinguere Diuũ Thom. q. 80. art. 1. & alios Theologos d. 9. & habetur in cap. quid eſt de conſecratione in cap. qui manducat, & cap. qui diſcordat; ſcilicet, vſum ſacramentalem, & ſpiritualem, quam diſtinctionem approbauit Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 6. dum ad communionem ſpiritualem, & ſacramentalem fideles hortatur; & poſtea ſubdit hęc verba. *Si quidem ille quoque Miſſæ verè communes cenſeri debent, partim, quod in eis populus ſpiritualiter communicet, partim verò, &c.* vel etiam cum eodem Concil. ſeſſ. 13. cap. 8. dicere poſſumus, tres eſſe modos accipiendi hoc Sacramentum; nempè ſacramentaliter tantum, vt ſumunt peccatores, ſpiritualiter tantum, & ſunt illi, qui in voto, & per deſiderium talem cæleſtem panem edunt, & viua fide vniuntur Chriſto; Tertiò ſpiritualiter, & ſacramentaliter, & ſunt illi, qui priùs ſe probant, & inſtruunt, vt veſte nuptiali induti ad diuinam hanc menſam accedant, vt loquitur dictũ Concilium; & notandum, quòd ſi quis communicauerit ſpiritualiter tantum exiſtens in peccato mortali, peccabit mortaliter, ſi deſideret, vel vellet dictum ſacramẽtum in tali ſtatu; ſecùs autem, ſi deſiderium ſit ad tale obiectum, ſed in meliori ſtatu; Sed vtrum talis ſpiritualis ſumptio cauſet aliquem fructum ex opere operato præter opus operantis; negatiuè reſpondendum eſt; quia promiſſio fuit tantũ facta à Chriſto

ſto Domino verè manducantibus, & bibentibus;aliter nulla eſſet differentia inter communionem ſpiritualem, & ſacramentalem, cum ex vtraque idem effectus oriretur, quod eſt hæreticum, cum dicti hæretici aſſerant non eſſe minus fructuoſam communionem ſpiritualem, quam ſacramentalem;quod fuit damnatum in Cõcil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 8. & can. 8. & à D. Thom. repellitur q. 80. art. 1. ad 3. quæ cenſura eſt intelligenda contra aſſerẽtes, communionem ſacramentalem nihil addere ſupra meritum operantis, & quamuis aliqui aſſerant, talem communionem operari tantum ex opere operato in extrema neceſſitate, quando infirmus eſt in articulo mortis, & quia non poteſt ex indiſpoſitione communicare, adorat, & veneratur hoc ſacramentum cum deſiderio ad illud; vt Sot. d. 12. q. 2. art. 1. Ledeſm. q. 22. art. 4. tamen dicta opinio nullum fundamentum habet, nec datur maior ratio ratione neceſſitatis, vel temporis; ſed ratione inſtitutionis, & promiſſionis à Chriſto factæ; ex Suar. diſp. 62. ſect. 1. quibus poſitis.

2. Dico. Accedentem ad hoc ſacramentum, & illud ſumentẽ in peccato mortali, peccare mortaliter, cum annexa grauitate ſacrilegij virtuti Religionis contraria; hæc concluſio eſt de fide, ex verbis Apoſt. 1. ad Corinth. 11. *Probat autẽ ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit.* Nam manducare ſibi iudicium, eſt nouam culpam; imò maiorem ex tali manducatione contrahere; & ita dictum locum exponit Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 7. ſic etiam omnes Theologi, & Patres abſque vlla controuerſia; Accedere autem cum peccato veniali, mortale non erit; ſed veniale tantum, maximè ſi in ipſo actu communicandi habeatur; vnde Anſelm. 1. ad Corinth. 11. ait. *Indignè accedit, qui, vel aliquod graue peccatum, vel multa leuia commiſit, & non eſt confeſſus*; & P. Auguſtinus lib. de Eccleſiaſticis dogmat. cap. 53. vt refertur in cap. quotidie de cõſecr. d. 2. ſic dicit. *Si adhuc habet voluntatem peccandi, grauari magis dico Euchariſtia perceptione, quam purificari, & ideò quamuis quis, peccato mordeatur, peccandi non habeat deinceps voluntatem, & communicaturus ſatisfaciat lacrymis*, (& ſubdit,) *ſed hoc de illo dico, quem capitalia, & mortalia peccata non grauant.* Vnde certum eſt, accedentem in peccato veniali, venialiter peccare, maximè ſi quis accedat ad oſtentationem, vel vanam gloriam, vel cum aliqua delectatione veniali, aut cum magna diſtractione, & ſine debita deuotione, & attentione; quæ omnia eſſent contra debitam reuerentiam, & cultum, qui tanto ſacramento debetur; & ideò ſaltem eſſet veniale; contra Maior. d. 9. q. 1. Richar. ibidem art. 1. q. 1. ad 2. & Adrian. q. 1. de confeſſione. Aſſerentes abſolutè, accedentem cum peccato veniali, vel cum propoſito ad illud, non peccare venialiter; quod naturali diſcurſui videtur repugnare.

3. Sed quæritur, vtrum exiſtens in peccato mortali, teneatur confeſſionem præmittere ante ſumptionem huius ſacramenti? Reſpondetur affirmatiuè, vt conſtat ex Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 7. & clariùs id explicatur in can. 11. dictæ ſeſſionis, his verbis. *Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum, anathema ſit. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideò in mortem, & condemnationem ſumatur, ſtatuit, atque declarat ipſa ſancta Synodus illis, quos conſcientia peccati mortalis grauat quantumcunque, etiam ſi contritos exiſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſariò præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.* Quod præceptum, licet, fuerit ſemper in Eccleſia, vt colligitur ex ipſomet Concil. Trident. ſeſſ. cit. cap. 7. vbi hæc verba notantur. *Eccleſiaſtica autẽ conſuetudo declarat, eã probationem neceſſariã eſſe, vt nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumuis ſibi contritus videatur, abſq; præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacrã Euchariſtiam accedere debeat.* Tamen dictum præceptum eſt etiam diuinũ poſitiuum à Chriſto Domino latum, & Apoſtolis, & per eos Eccleſiæ traditum; ita omnes antiqui Theologi teſte Suar. diſput. 66. ſect. 3. §. Dico tertiò, quia deſignãdo tempora, pro quibus obligan-

gan-

gantur homines ad confessionem, inter alia assignant tempus, quo suscipere vellent Eucharistiam; Sot.in 4.d.15.q.1.art. 4.Castro verb.Eucharistia hæres.10.Corduba lib.1. quæst. Theologicar. q.16. Couar.in cap.Alma mater, par,1. §.1.num.7. Suar. loco cit. Filiuc. tract.4. cap.8. num. 211.Nauar.cap.22.num.10.Henriq.lib.8. cap.45.num.2.Azor.1.par.lib.10. cap.31. q.2.Bonac.disp.4.q.6.pun.1.nu.10.& alij.

4. Et quia ex ipsomet Côcil.Trid.sumitur,tunc præmittendã esse confessionẽ, quando adest copia confessarij, sequitur, quod in casu necessitatis sufficiat tantùm côtritio æstimata, seu præsũpta vt Bonac. disp.6.q.6.pun.1.n.13. Valent.disp.6.q.8. pun.3.Reginal.lib.29.cap.99.& 109.& alij omnes. Quando autem dicatur non adesse copia confessarij? Respondeo, quando nõ adest Sacerdos habens iurisdictionem super peccata mortalia, vel super aliquod ex ijs, quorum conscientiam habet is, qui communicaturus est; vel si adsit, non potest illi confiteri sine graui damno,& periculo; & hæc est generalis regula. Quãtum autem debeat esse hoc damnum, vel periculum, non potest certa regula assignari; sed prudenti iudicio relinquendum est;sic etiam si quis interroget, quàm debeat distare confessor,vt nõ dicatur esse præsens? iudicandum est iuxta diuersitatẽ locorum, personarum, & temporum. Suar. disp.66. sect.4.§.ex his.

5. Vnde in primis non est iudicanda sufficiens causa communicandi absq; confessione, si quis habens confessarium, nolit confiteri, eo quod expectet de propinquo alium confessarium,cui deuotius confiteri solet; nã sicut quis teneretur dicto Sacerdoti confiteri tempore Paschatis, nec esset excusatus à præcepto Ecclesiæ, multo magis tenebitur,si voluerit communicare ob præceptum Ecclesiasticum, & diuinum, & si voluerit postea deuotiùs confiteri, hoc ei non prohibetur; aliter etiam quis posset relinquere communionem in Paschate,vt deuotiùs communicet in Pentecoste, vel Natiuitate Domini, quod assero ob opinionem aliquorum asserentium in tali casu licere communicare absque confessione; vt Richar.in 4.d.17.ar.3.q.6.& Armilla ver.cõmunio in fine. Quæ opinio prorsùs secura non est, cum sit contra Concil. Trid.supra cit. & cõtra dictamen rationis; & præcipuè id, quod etiam dicit Rossella, nempe religiosum, quamuis possit Sacerdoti laico confiteri, posse differre confessionem, & sacrũ facere, vt euitet aliquam infamiam suæ Religioni,quæ causa nec est sufficiens, quia si in confessione adesset infamia, nullus teneretur cõfiteri ad seruandam tam sui,quam proprię familię famam ità Suar. disp. 66. sect.4. cum Soto, Cano, Couarr. Nauarr. Corduba, & sequitur Filiucc. tract. 4. cap. 8. num. 213. §. secundus est.

6. Secundò, nec quis dicitur non habere copiam Confessarij, eo quod non habeat proprium Sacerdotem, licet, habeat alios, cui ex priuilegio confiteri possit; nam si carentia proprij Parochi esset sufficiens causa omittendi confessionem,pauci possent absque peccato communicare; & dum quis potest, & tenetur adimplere præceptum, debet illud adimplere omni meliori modo possibili.

7. Quando autem quis timet, Sacerdotem, qui solus adest,non obseruaturum sigillum, vel aliam grauem iniuriam, aut damnum sibi illaturum,poterit tunc omittere confessionem, & communicare,si necessitas aderit; & si tale damnum timeat tantum ratione vnius peccati, debet, tali peccato relicto,alia confiteri,ita Maior.in 4.d.17.q.5. Nauarr.cap.7. num.6. Syluest. ver.confessio 1.§.2.& Suar.disp.66.sect.4. §. tertius.

8. Ità Similiter dicendum est, si quis habeat casum reseruatum,& habeat necessitatem celebrandi, vel communicãdi, debet omnia peccata etiam reseruata confiteri,vt saltem indirectè absoluatur, & postea iterum dicta reseruata cõfiteri quando opportunitas aderit; vt Sot. in 4.d.17. q.2.art.5.Suar.loc.cit.& Filiucc. tr.4. cap. 8.nu.213.& idem est dicendum,si quis habeat tantum vnum reseruatum,& facultatem, vt possit illud alteri confiteri cum onere comparẽdi, sunt tamen,qui asserunt in dictis casibus, posse quemlibet omittere confessionem; vt Armilla verb.Communio §.18.citans Adrian.& Palud. & Victoria

ria nu.79. communior tamen, & ſecurior eſt noſtra ſententia; quam etiam tenet Reginal. lib.29. nu. 103.& Bonac.diſp.6.q.6. num.31.cum multis alijs.

9. Sed modo quærendum eſt, quanta debeat eſſe iſta neceſsitas communicãdi? & certum eſt, dictam neceſsitatem debere eſſe grauem, pro qua grauitate, licet, certa regula dari non poſsit, ex aliquibus tamen caſibus, quos explicabimus, aliqua regula colligi poterit, primus caſus eſt, ſi adſit periculum mortis, & non adſit Sacerdos, ſed tantum Diaconus, qui miniſtret Euchariſtiam; ſecundus, ſi adſit periculum mortis, & oporteat ſacrum facere, vt habens tale periculum communicare poſsit; tertiùs, ſi quis non poſsit omittere communionem abſque graui infamia, quæ graue damnum æſtimetur; quartus, ſi ſequatur ſcandalum omittendo miſſam, vel communionem, quintus caſus eſt, ſi quis inchoauit ſacrificium, & poſt conſecrationẽ recordetur alicuius peccati mortalis antea, vel in ipſa miſſa commiſsi, tunc etiam ſi comodè poſſet confeſſarium ad altare vocare, & confiteri, debet id omittere, & proſequi miſſam, ſed pænitere vt D. Tho. q.81. art.6.ad 2. Nauarr.cap.15. num.75. Azor. 1.p.lib.10.cap.33.q.2.& alij omnes. At ſi dicti peccati recordetur ante inchoatam miſſam, debet confeſsionem præmittere, etiam ſi neceſſe ſit veſtibus exui, vt confeſſarium adeat, vt Scot. in 4.d.9. q.1. & alij, quos ipſe refert, & ſequitur Suar.diſput.66.ſect.4.quod intellige, niſi ſcandalum ſit ſequuturum; & nota tres caſus D. Thom.q.83.art.6.ad 2.enumerare, in quibus Sacerdos poſt inceptam miſſam, & ante conſecrationem poteſt ceſſare, & non proſequi miſſam; primus, ſi recordetur ſe eſſe excommunicatum; ſecundus, ſi non ieiunum; tertius, ſi non confeſſum peccatum mortale, dummodo, vt diximus non adſit ſcandalum; & id aſſerit tutiùs eſſe præcipuè in caſu manducationis, & excommunicationis, ſentit igitur etiam in hoc tertio caſu, de quo agimus nunc, ęquè tutum eſſe, licet, non tutiùs, & ſic etiam iuxta D.Thom. ſi quis ante inchoatam miſſam peccati mortalis recordetur, debet confeſsionem præmittere, vt diximus; & ſequitur, etiam Sacerdotem poſt inchoatam miſſam, & ante cõſecrationem teneri confeſsionem præmittere ſi in altari comodè poſſet confeſſarium habere; vt ſentit Bonauen.in 4.d.13. & Syluеſ. verb.Euchariſtia 2. q. 6. & ſi non poſſet, liberum eſſet ei relinquere miſſam (abſq; tamen ſcandalo) vel illam proſequi, dummodo pæniteat, quia multi Doctores aſſerunt poſſe Sacerdotem miſſam perficere in tali caſu, etiam ſecluſo ſcandalo, alij autem id negant, & ambæ opiniones ſunt probabiles, & ita videtur loqui Suar. loc. cit. vide etiam Bonac. diſp.6.q.6. pun. 1. num. 15. & 16. qui fusè ambas opiniones affert.

10. Sextus caſus eſt, quando aliquis recordetur peccati mortalis cõmiſsi poſtquam iam eſt altari admotus ad cõmunicandum, & non poteſt recedere ſine ſcandalo, debet actionem perficere; & interim pænitere, & idem eſt dicendum de laico poſtquam ad linteum acceſsit; vt Nauarr. ca.21. n.49. Syluеſ. ver. Euchariſtia 2.nu. 10.Sot.in 4.diſt.12.q.1.art.46. & alij cum Bonac. loc.cit. nu.17. ſecùs ſi abſque vllo ſcandalo id poterit agere, ſumendo aliquã excuſationem, vel neceſsitatem; At ſi iam incepiſſet actionem communicandi, poſſet illam perficere, & pænitere. Vltimus caſus eſt, quando Sacerdos tenetur ex officio ſacrum facere, vt accidit Parochis plebiculis, tunc ad ſatisfaciendum populo, poſſet cum ſola contritione ſacrum facere, ſi non haberet copiam cõfeſſarij; quod intellige pro illis diebus in quibus Parochus ex officio tenetur celebrare; ſed vtrum id poſſet agere Sacerdos nõ obligatus ex officio ratione aliorum, qui obligati ſunt in die feſto audire ſacrum, ad hoc vt illi adimpleant præceptum; Reſpondetur tutiùs eſſe non celebrare, quia iam illi non peccant non audiendo miſſam, & ſacrificium ex iure diuino, & humano non eſt faciendum abſque puritate conſcientiæ: ſed re vera poſſet etiam tutè quis in tali caſu celebrare; imò etiam ſi Sacerdos in peccato mortali (vt ſupponitur) non poſset audire ſacrum ad ſatisfaciendum præcepto in die feſto, poſſet cum ſola pænitentia celebrare, vt Palud. in 4.d.9.q.4. concluſ.10. & Syluеſ. verb. Euchariſtia 2.q.6. licet, ſecurius

curiùs

curiùs esset non celebrare; vt Suar.disput. 66.sect.4.circa finem; & ratio est, quia D. Anton.3.p.tit.13.cap.6.§.7. Sot.d.13.q.1. ar.6.& alij negāt ex hac causa posse Sacerdotem sacrum facere;nisi sequeretur infamia, vel scandalum; sed etiam prima opinio tuta est, quia præceptum confessionis non videtur cū tanto rigore esse accipiendum; tenetur tamen semper Sacerdos pænitere, & cōtritionem habere saltem æstimatam, multò magis dicendum est, posse Sacerdotem cum sola contritione celebrare ad communicandum infirmum, vt Reginal.lib.29.nu.105.Bonac.nu.22.cum Suar. Valent.& alijs.

11. Nullo tamen modo licet communicare in peccato mortali, in casu, quo non adesset copia confessarij; vt non quis interrumpat consuetudinem communicādi, vel ex eo quod quis magnum fructum percipiat ex communione, aut ratione magnæ solemnitatis; vel quia sacrum esset faciendum pro defuncto; nam hi, & similes casus non excusant, vt quis non teneatur confessionem præmittere ante cōmunionem, vt apertè sumitur ex Concil. Tridentino supra citato, vbi id tantū conceditur in vrgente necessitate, vt notat Suar.loc.cit.in fine, & Filiuc. tr.4. cap. 8. num. 218.

12. Sed quæritur, vtrum, qui communicauit in peccato mortali cū sola contritione, saltem æstimata, vt diximus; teneatur statim cōfiteri quam primum possit? Respondetur affirmatiuè, non iam ex præcepto diuino, vt aliqui volebant, quos repellit Suar. disp. 65. sect. 6. sed ex iure Ecclesiastico, vt constat ex Concil. Trident.sess.13.cap. 7. in fine, vbi sic habetur. *Quod si necessitate vrgente, Sacerdos absq. prævia confessione celebrauerit, quamprimum confiteatur.* Ex quibus verbis apertè colligitur,præceptum esse Ecclesiasticum, & sub mortali obligare cum sit de materia graui;vt communiter omnes Doctores fatentur. Colligitur etiam ex dictis verbis, præceptum comprehendere tantum Sacerdotes, & non laicos, imò nec Sacerdotes, quando communicarent tanquam laici, scilicet, extra sacrificium; in die autem Parasceue, non dicitur Sacerdos communicare tanquam laicus, sed tanquam minister Ecclesiæ, & ideo tale præceptum obligat Sacerdotes etiam respectu illius diei; Item etiam colligitur, dictum præceptum nec includere Sacerdotes,qui per obliuionem nō essent cōfessi aliquod, vel aliqua peccata: quia Concilium loquitur tantum in casu, quo Sacerdos ex vrgente necessitate sacrificare deberet, imò nec etiam comprehendit Sacerdotem, qui ex malitia celebraret in peccato mortali,propter eamdem causam, & quia lex pænalis non debet extendi vltra casus expressos; ita Suar.disp.66.sect.7.Filliuc.tract. 4. ca. 8.num.222.& 223.contra Nauarr. cap. 2. num. 10. asserentem dictum præceptum omnes comprehendere tam laicos, quam Sacerdotes.

13. Secundò quæritur, vtrum post confessionem, peccator teneatur cōmunionem differre,vel non sacrum facere?& affirmatiuè respondet Couar. in Clem. si furiosus par.3.num.8.imò asserit, impium esse, asserere non peccare mortaliter Sacerdotem,qui post commissam fornicationem præcedenti nocte, sequenti die celebrat, sequitur Marsil.in 4. q.6. art. 4. Nauar.in summa hispanica cap.21. num. 50. & de pœnit.dist.6. cap. 1. & alij. Tamen negatiuè respondendum est, scilicet, per se loquendo posse peccatorem post cōfessionem communicare, vel sacrum facere, nec obstat ratio irreuerentiæ allata à citatis Doctoribus, quia iam fuit ablata omnis irreuerentia per Sacramentum; dixi (per se loquendo) quia ex accidenti deberet quis non tā citò cōmunicare, vt ratione scandali,in casu, quo peccator esset publicus, & absq; vllo actu pœnitentiæ, & edificationis accederet ad Sacramentum, secundò, ratione contemptus, vt quando peccator acquireret facilitatem peccandi,tertiò,periculū reincidendi statim; &c. in his enim casibus, seù ad prædicta euitanda, bonum consilium est, vt peccator abstineat per aliquod tempus à communione iuxta qualitatem peccatorum, vel saltem per diem. Dicta nostra sententia est D.Thom.q.80.art.7. ad 4. vbi ait. *Solum peccatum durans in anima, impedire ex necessitate communionem.* Idem docet Filiucc.

liuc.tract.4.cap.8.num.224.Corduba lib. 1. q. 7. ac etiam Nauar. cap. 21. num. 51. Syluest. ver. Euchariſtia 3. q. 10. Suar. diſput.66.ſect.8.cum Caiet.& alijs multis.

14. Dubium tamen eſt, vtrum teneatur confeſsionem præmittere ante cõmunionem, qui dubitat tantum commiſiſſe aliquod mortale, vel non confeſsum fuiſſe, vel conſenſum præbuiſſe? & reſpondetur affirmatiuè, ſi practicè non poſsit deponere dictam conſcientiam dubiam, vel ſi magis inclinet in partem affirmatiuam, quam negatiuam. Ita Filiuc.tract.4. ca.8. num.10.Azor.1.par.lib.11.ca.4.q.3.Suar. de pœnit.diſp.22.ſect.9.num.1. Sot. diſp. 18.q.2.art. 4. Nauar. cap. 9. num.9.& 14. Bonac.diſp.4.q.6.punct.1.num. 11. & alij communiter; quando autẽ quis eſt æqualiter dubius, id eſt habet probabilem opinionem ad vtrumq; tunc poteſt quis ſequi ſuam opinionem cum probabilis ſit, imò etiam ſi altera pars probabilior ſit; vt communiter omnes aſserunt, Suar. loc. cit. num. 6. Henriq.lib.5.cap.4.in fine,Filiuc.tract.7.cap.4.num. 109. Sanchez in ſumma lib.1.cap.10.num.66. Syluest. ver. confeſsio 2.num.2.Reginal.lib. 29. cap. 6. num.99.Bonac.loc.cit.num.12. & alij.

15. Secundò, dubitatur,vtrum accedens ad ſacram communionem in peccato mortali duo peccata committat, vnum contra præceptum præmittendi cõfeſsionem, aliud ob indignam ſumptionem ſanctiſsimi Sacramenti?& reſpondetur vnum tantum peccatum ſacrilegij committere; quia quando vnum præceptum prouenit ab alio, vnum præceptum reputatur; vnde cum pręceptum præmittendi confeſſionem ſit propter dignam ſumptionẽ huius ſacramenti; ſequitur,quod vnum peccatum ſit; ſecùs ſi ex alio capite quis teneretur confiteri, vt eſt tempore paſchali, tunc enim duo eſſent peccata, vt Azor.1. p.lib.10.cap.30.q.10.Sotus in 4.d.18.q.1. art.4.concluſ.6. Suar.diſp.66.ſect.1.§.dico primò.

16. Sed vtrum idem ſit dicendum de excommunicato, qui hoc ſacramentum ſumeret non præuia abſolutione? reſpondetur negatiuè,cum in dicto caſu duæ malitiæ adſint vna contra præceptum, quo excommunicatus expellitur à participatione ſacramentorum, altera contra præceptum præmittendi confeſſionem;ita Bonac.diſp.4.q.6. pun.1.nu.34. qui citat Nugnum, & Henriquez, & licet, citet etiam Suar.diſp.66.ſect.1. concluſ.1. Attamen Suar.dicta ſect.ſed non in dicta concluſione;& propriè in reſponſione ad quamdam obiectionem §. dices ſic ait. *Concedo ibi eſſe duas cauſas, ſeu rationes malitia, an vero ex illis oriantur dua malitia ſpecie diſtincta, vel tantum efficiant vnam grauiorem, ſpeculatiuè cõtrouerti poteſt,ſi d res eſt parui momẽti,quamuis poſterior pars videatur veriſimilior* (& infra) *in ordine ad confeſſionem, exiſtimo eam circumſtantiam eſſe talem,qua aperienda ſit,quia plurimum aggrauat;*Vnde iuxta Suar.potiùs vnũ, quam duo peccata in dicto caſu ſunt, licet, ratione circunſtantiæ aggrauantis, quis vtrumq; teneatur aperire in confeſſione; ſed qui teneret opinionem, quod circumſtantiæ quantumuis aggrauantes, non eſſent neceſſariò exprimendæ, poſſet contrariũ aſſerere; quæ opinio Suar. licet, ſit probabilis quoad vnitatẽ malitiæ eiuſdem ſpeciei;in praxi autem non diſcederẽ à prima opinione.

17. Videndũ etiam eſt, an peccatoribus petẽtibus hoc ſacramẽtũ,ſit eis denegãdũ? & reſpondet D.Thom. q.80. art.6. peccatores, alios eſſe occultos, alios manifeſtos, manifeſtos autem, vel eſſe tales per euidentiam facti, vel per ſententiam Iudicis tam Eccleſiaſtici,quam ſecularis;dictis peccatoribus manifeſtis petẽtibus hoc ſacramẽtum,eſt eis denegandum; vt ait Cyprian.lib.1.epiſt.10.ſcribens ad quemdam his verbis. *Pro dilectione tua conſulendum me exiſtimaſti, quid mihi videatur de hiſtrionibus, & mago illo, qui apud vos conſtitutus, adhuc in artis ſua dedecore perſeuerat, an talibus ſacra cõmunio cũ cateris Chriſtianis debeat dari puto nec Maieſtati diuina,nec Euangelica diſciplina congruere, vt pudor, & honor Eccleſia tam turpi, & infami contagione fœdetur.* Peccatoribus autem occultis, nullo modo poteſt ſacra cõmunio denegari, quia quilibet chriſtianus habet ius petẽdi, & fruendi dicta cœleſti menſa, nec poteſt priuari tali iure, niſi ex cauſa publica; poſſet tamen Sacerdos conſcius peccati, monere

pec-

peccatorem ne ad mensam Domini accedat absq; pœnitentia, ex qua doctrina, colligitur Sacerdotes, seu Ministros huius sacramenti habere obligationem denegandi hoc sacramentum publicis peccatoribus, quæ obligatio oritur ex ipso iure naturali, & diuino, supposita institutione, & commissione facta Sacerdotibus, in qua commissione sunt constituti dispēsatores mysteriorum Dei; & vt tales debent esse fideles, & prudentes; est communis doctrina omnium Theologorum in 4.d.9. Bonauent. art. 2. q. 3. Richard. art. 3. q. 2. Palud. q. 4. Durand. q. 5. Gabr. q. 2. Albert. d. 13. art. 17. Alex. Alens. 3. p. q. 48. D. Antonin. 3. par. tit. 14. cap. 12. Nauar. cap. 11. num. 55. & in cap. Sacerdos de pœnit. d. 3. num. 101. Sylu. verb. Eucharistia 3. quos sequitur Suar. disp. 67. sect. 1. & Filiuc. tract. 4. de Euchar. cap. 9. nu. 274. & seqq. sed nota, dictum præceptum tunc maximè obligare, quando Sacerdos id commodè, & sine incōueniēti denegare potest, quia licet sit *præceptum* naturale, & diuinum, tunc tamē obligat, quando sine inconuenienti seruari potest.

18. Sed dubium est, an Sacerdos, vel Diaconus communicans seipsum in peccato mortali, duo peccata committat? scilicet, vnum ex infideli dispensatione huius sacramenti, alterum ex malo vsu. Et affirmatiuè respondendum est, quia adsunt duæ malitiæ specie diuersæ; vnde non sufficeret dicere in confessione communicaui in peccato mortali, vel dispensaui Eucharistiam in peccato mortali; sed si Sacerdos celebrauit, sufficiet si dicat, celebraui in peccato mortali; quia vtrumque ibi intelligitur, at si communicauit seipsum extra Missam, tenetur dicere communicasse proprijs manibus, seu seipsum in peccato mortali; Ita Suar. disp. 61. sect. 1. §. Sed quæret; sed fusiùs de hoc dicetur infra cap. 28. num. 12.

19. Secundū dubium est, vtrum semper hoc sacramētum sit denegandum peccatoribus? & respondetur affirmatiuè, vt iam patet ex dictis; Vnde Vsurarijs, & Meretricibus omninò denegari debet vt constat ex c. Multi 2. q. 1. & ex Cōcil. Arelat. 1. cap. 4. & 5. & idem dicitur de histrionibus, theatricis, agitatoribus taurorum, & similibus, & tandem ad cognoscendum quibusnam sit denegandum hoc sacramentū, colligendum est ex actione, quam exercēt, an sit talis, vt exerceri non possit sine peccato, vt notauit Gloss. de consecr. d. 2. sequitur Suar. loco cit. sect. 2. & Filiuc. tract. 4. cap. 9. num. 275. sed quænam pœnitētia his sit necessaria, vt possint ad communionem admitti? Respōdeo, si hi occultè egerint pœnitentiam, & confessi fuerint, occultè etiam poterit eis ministrari hoc sacramentum; quia coram Deo sunt iam iustificati; si autem publicè petant hoc sacramentum, necesse est, vt publicam pęnitentiam, seu satisfactionem exhibeāt, vel saltem, vt publica sit eorum conuersio, & dispositio ad tollendum scandalum, & vt sacramentum coram Deo, & hominibus dignè tractetur; Suar. eodem loco, & Filiuc. num. 277.

20. Tertium dubium est, vtrum hoc sacramentum sit denegandum peccatori occulto, si occultè illud petat? & respondetur affirmatiuè; ita omnes Doctores citati in num. 17. & Alens. 5. par. q. 49. membr. 5. Victoria in summa num. 80. Filiuc. tract. 4. cap. 9. nu. 278. & sumitur ex Concil. Viennens. cap. 8. & habetur 6. q. 2. cap. Si tamē, vbi dicitur. *Debere Episcopum, qui nouit aliquem esse peccatorem, si solus ipse hoc nouit, secretè eum monere, corrigere, & communione priuare*; & ratio est, quia peccator non habet ius ad hoc sacramentum; & cum secretè petatur, & nullum scandalum, aut aliud incommodum sit sequuturum, debet omninò ei denegari; vt Suar. disp. 67. sect. 3. quod intelligitur tam de Sacerdote non ministrante ex officio, quam de Parocho, & Episcopo; quia, licet, in cit. Cōcil. Viennens. id dicatur tātum de Parocho, & Episcopo, hi tamen nominātur, quia sunt principales dispensatores, & quando alij Sacerdotes similiter ministrant, vel id agunt tanquam dispensatores necessarij, vel ex priuilegio; vel id agunt ex persona Parochi, & Episcopi, et in omni casu dispensatores sunt, igitur vt tales debent esse fideles & prudentes ex iure naturali, & diuino; & meritò in hoc reijcitur Sotus d. 11. quæst. 1. contrarium asserens, nempè, di-

stam negationem tantum à Parocho, vel Episcopo esse necessariò faciendam; sed non ab alijs non ministrantibus ex officio, quod verè iuri naturali, & diuino repugnat,& saltem dicti Sacerdotes peccarent ob cooperationem contra reuerentiã tanti sacramenti.

21. Sed quid si Sacerdos tantum per cõfessionem cognouit peccatum,& tamen peccator occultè petat? Respondetur,non posse Sacerdotem, aut Parochum in tali casu communionem denegare; quia id, quod scitur in cõfessione,est minus,quam id,quod nescitur, aliter redderetur odiosa confessio;ita Nauar.cap.21.nu.55. D.Antonin. 3. par. tit. 14. cap. 12. §.2. Adrian. quolibet 3. q.3. & Sylu.verb. Eucharistia 3. q. 3. sed si cognouit Parochus indignitatem peccatoris,etiam extra confessionẽ; vtique teneretur id denegare, quia nunc non vteretur sciẽtia confessionis,sed scientia habita extra cõfessionem; vt ait Filiuc. tract.4.cap.9.num.279. cum Gabr.Palud. Antonin. & alijs ab ipso citatis. Vide Suar. qui fusè hanc quæstionem disputat loco cit.

22. Si autem publicè talis peccator petat, non est ei deneganda communio, quia ad bonam,& rectam gubernationem Ecclesiæ pertinet, vt ex peccato occulto non infametur proximus, sic enim nobis Christus Dominus suo exẽplo reliquit, cũ licet,cognosceret indignitatẽ Iudæ,adhuc tamen illũ ad cõmunionem admisit. Hæc sententia cõmunis est; vide tamen Suar. disp.67.sect.4.Filiuc.loco cit.nu.280.Nauar.cap.21.num.56.

23. Vtrum autem tãtum communio sit deneganda peccatori publico ratione rei notoriæ, vel ratione sententiæ Iudicis, vt supra diximus? Respondeo si communio petatur à peccatore coram illis tantũ, qui sciunt crimen, & eius indignitatem, debet ei denegari, quia nulla in tali casu adest infamia;quando verò aliqui eorum, qui adsunt, sunt conscij criminis, alij non, tunc non potest denegari,nisi delictum esset publicum ex iure, vel facto, imò in his duobus casibus potest denegari,etiã si communio petatur coram illis, qui non sunt conscij criminis; At si delictum sit tantum probabile, non ex hoc sequitur, vt possit tali peccatori cõmunio denegari, quoadusque interueniat sententia Iudicis, vt Nauar.cap.21.num.55. Richard.in 4.d.9. art.3. q.1. Gabr. q.2. Suar. sect.5. & colligitur ex cap. Tua nos, de habit. Clericor. & mulier.

De dispositione corporali necessaria ad suscipiendam Eucharistiam. Cap. XXVII.

1 *Sacerdotes, quãdo Eucharistiã sumunt extra Missam, debent Stolam habere.*

2 *Pollutio nocturna, copula coniugalis, & similes maculæ non necessariò impediunt hoc sacramentum.*

3 *Ieiunium naturale est omninò necessarium ad hoc sacramentum.*

4 *Dictum ieiunium non includit ea, quæ accipiuntur per modum saliuæ, vel non per comestionem.*

5 *Per saccarum in ore serò positum vsque ad mane frangitur ieiunium naturale.*

6 *Ob indigestionem, vel insomnium, non priuatur quis communione.*

7 *Ratione necessitatis, vel ad perficiendum sacrificium, potest quis non ieiunus sumere hoc sacramentum.*

8 *In eadem infirmitate an possit quis sæpiùs viaticum accipere, vel communicare seruato ieiunio.*

9 *Damnatus ad mortem potest viaticum sumere, si sit statim morte plectendus.*

10 *Sacerdos non potest non ieiunus consecrare ad communicandum infirmum, nec ob id celebrare sine vestibus.*

11 *Sacerdos ponens aquam loco vini, debet iterum postea consecrare, licet non ieiunus.*

12 *Fragmenta possunt accipi, dummodo non sit Missa finita, licet non adsit ieiunium.*

13 *Aliquando possunt sumi, etiam finita Missa.*

14 *Extrinseca necessitas potest esse causa, vt hoc sacramentum absque ieiunio sumatur.*

15 Su-

15 *Suspecto de crimine, non debet dari hoc sacramentum ad purgandam suspicionem.*

16 *Suspecto de crimine vrgenti suspicione, non debet administrari hoc sacramentum.*

17 *In aliquo casu potest dari particula non consecrata.*

1 EST primò quærendum circa indumentum, an aliqua vestis sit necessaria pro sumptione huius sacramenti; & certum est nos nō loqui de vestibus necessarijs ad Missam;cum infra de his dicetur; neque loquimur respectu laicorum, quia nullum datur præceptum circa hoc, vt ex vsu colligitur; quæstio igitur solum erit respectu sacerdotum, vtrum teneantur aliquam vestem habere, dum hoc sacramentum recipiunt extra Missam? Et respondetur, debere ferre Stolam ex vtroque humero pendentem; vt constat ex Concil. Brachar. 111 & habetur in cap. Ecclesiastica 23.dist.& quamuis aliqui dictum textum intelligant de Sacerdote communicante in Missa solemni ritu, vt Nauar.cap.21. num.54. & Sylu.verb. Sacerdos §.4.tamen re vera, textus loquitur disiunctiuè de quocūque Sacerdote communicāte extra Missam;& verba sunt ista; *Cum Sacerdos ad solemnia Missarum accedit, aut per se Deo Sacramentum oblaturus,aut Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus.* Et iam id ex communi vsu Ecclesiæ colligitur, & ita dictum textum Gloss. interpretatur; sed quocūque modo intelligatur, certum est, dictum textum non obligare sub mortali, quia res nō videtur adeò grauis, nec consuetudo cum tanto rigore dictum textum recepit,vt Suar.disput.68. sect.1. Azor.1. par.lib.10. cap.28. q.12. Bonac.disput.4. q.6. pun. 2.num.2.Reginald.lib.29. num. 112.& alij.

2. Secundò quærendum est, vtrum corporalis macula impediat sumptionem huius sacramenti? pro corporali macula intelligitur pollutio nocturna, copula cōiugalis, fœmina menstruata, seu, quæ peperit ante breue tempus, leprosus, & similes, in quibus nulla adsit culpa? Et respōdeo dictam corporalem maculam per se non impedire ex necessitate sumptionem huius sacramenti. Ita D.Thom.q.8. art.7.& Suar. in commentario huius articuli, & disp.68. sect.2. Alex.Alens. 4.par. q.47. Adrian.q.4. de Euchar. Gabr.lect. 10.in can. Bonauent. Richard. Palud. Maior.in 4.d.9. Durand.& Sot.d.12.Summistæ verb.communio,D.Antonin.3.par.tit. 14. cap.6, num.10. Henriq. lib 8. cap.51. num.3.Reginal.lib.29.nu.117.&.alij communiter; ex reuerentia tamen non debet quis cum tali lepra accedere, sed saltem post transactum diem, vel post trāsactum tēpus purgationis in fœminis; Vnde Dionysius Alex.Epist.ad Basilid.can.2. sic ait. Ad sancta sanctorum, qui animo, & corpore purus non est, accedere prohibetur, (& de fœminis menstruatis subdit) si piæ, & fideles sint, non debere sic affectas attingere corpus,& sanguinē Domini. Imò P. Augustinus serm.244. De tempore putat esse veniale, si quis accedat post pollutionem, licet, inculpabilem ad hoc sacramentum his verbis. Peccatum quidem est,sed tamen paruum est, neque enim dicimus esse capitale, & ita multi sancti intelligunt cum D. Thom. Iustinus autem martyr q.21.ad gentes, ait, hominem nōn peccare,si quod est in se faciat, vt deuotè, & reuerenter accedat,imò meliùs esse cōmunicare his verbis. *Non est equum propter hanc inuoluntariam passionem abstinere à mysterijs; & ita etiam alij sentiunt;* Vnde non videtur posse assignari certa regula; licet, prima iam dicta sit vniuersalis, & ab omnibus commendata.

3. Dispositio autem, quæ necessariò requiritur non ex iure diuino, sed positiuo ad sumendum hoc sacramentum, est ieiunium naturale; hæc conclusio est certa, & de fide, vt constat ex multis Concilijs, Aphrican.111.cap.8. Carthagin.111. cap.29. Tolet.7. cap.2. Altisiodoren.cap. 19.& ex alij Concil.vt refert Suar.disput. 68. sect.3. vbi dictam consuetudinem seruatam esse à temporibus Apostolorum, docet ex multis Patribus; præcipuè ex P. Augustino Epist.118.& ex eo,Isidor.lib.1. de offic.Ecclesiast.cap.18.his verbis. *Placuit Spiritui Sancto per Apostolos,vt in honorem tanti sacramenti in os christiani prius Domini-*

cum

corpus intraret, quam cæteri cibi, & ideo per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur. Et quidē rationabiliter ob reuerentiam tanti ſacramenti; nec obſtat, quod Chriſtus poſt cœnam conſecrauerit, & diſcipuli communicauerint; nam congruè tunc id actum fuit, quia priùs agnus debebat comedi tanquam figura huius Sacramenti, & deinde Euchariſtia res figurata in dicto agno; Filiucc. tract.4. cap.8. num.232. D. Anton.3.p.tit.13.c.6.§.8. & alij.

4. Dixi Ieiunium naturale, quia vt ait.D.Thom.q.80.art.8.&2.2.q.147.ar.6. Duplex eſt ieiunium, naturale, quod includit abſtinentiam ab omni cibo, & potu quantumuis minimo, & Eccleſiaſticum, quod non priuat potu, nec omni cibo; & ad ſumendum hoc Sacramentum, eſt neceſſarium ieiunium naturale, ſcilicet, à media nocte præcedente, quia ex tunc incipit dies naturalis; & mortale eſſet, ſi poſt quamcunque quantitatem, licet minimam quis communicaret, nec excuſaretur ratione paruitatis materiæ, quia præceptum non cadit ſupra cibum, & potum; ſed ſuper communionem poſt cibum, vel potum: vt conſtat ex communi vſu Eccleſiæ. Dicitur etiam hoc ieiunium includere abſtinentiam cibi, & potus, ad excludenda ea; quæ degluriuntur per modum ſaliuæ; vt ſi quis dum os lauat aqua, vel vino, aliquam minimam partem cum ſaliua degluriat; vel ſi reliquias cibi in ore relictas ex cibis præcedentis diei in ſtomachum traijciat, ſiuè aduertenter, ſiuè inaduertenter; ſecùs, ſi dictas reliquias manibus ex ore acciperet, & poſtea iterum in os mitteret, & in ſtomachum traijceret, quia hęc eſſet vera actio manducandi: ſic etiam, ſi quis dum guſtat iuſculum, aliquid cum ſaliua degluriat; vel ſi quis ſanguinem manantem ex capite, vel ipſomet ore deglu tiat, & quidquid ab intrinſeco prouenit, non frangit hoc ieiunium naturale, & hęc eſt generalis regula, quam aſſignat D. Thom.in 4.d.8.q.1. art. 4.quæſtiunc.2. Vnde ſi quis aliquid ex nare, vt tabacchum, aquam, vel quid ſimile traijciat in ſtomachum, non frangit hoc ieiunium. Item omne id, quod attrahitur per modum reſpirationis, vt muſca, cartula, vel quid ſimile, non rumpit hoc ieiunium: & tandem id dicitur ſumi per modū cibi, & potus, quod ore accipitur propria actione vitali, & in ſtomachum traijcitur comedendo, aut bibendo, vide Suar. diſp.68. Sect.4. D.Anton.3.part.tit.13.c. 6.num.8.Filiucc. tract.4. c.8. num.232. & ſeqq.Bonac.diſp.4.q.6.punct.2.num.5. & 6. & Dian.tract.4. de Sacramen. reſol.37. Poſt autem communionem, nullum ieiunium eſt neceſſarium: ex reuerentia ſolum poſſet quis expectare aliquod paruū tempus, vt ſpecies Sacramentales ſint tranſmutatę. Vnde Chryſoſtom.hom.27. in 1.ad Corinth.ſic ait. *Quid igitur ieiunare oportet poſt eius acceptionem? non hoc dico, nec cogo, licet, bonum ſit, non tamen compello, ſed admoneo*.

5. Ex altera verò parte, ſi quis v. g. miſit in os ſaccarum in principio noctis, vt duret per totam noctem, illud paulatim deglutiendo, frangit hoc ieiunium, niſi ante mediam noctem aduertat, & foris mittat; quia illa deglutio, dicitur ſucceſſiua manducatio; & idem dicas, ſi quis aliquid aromatum in ore ponat in mane ad vitandum noxium odorem, ſecùs ſi tantū dentibus teratur ad dictum finem, quia hęc non dicitur manducatio, ſicut diceretur, ſi quis traijceret ad ſtomachum dictum quid aromatum; Aliqui etiam dubitant, an ſi quis degluriat cartam, cretam, lignum, aut quid ſimile, frangat ieiunium naturale, & affirmatiuè reſpondet Bonac. diſp.4.q.6.pun.2.num.10.vbi plures citat & præcipuè Suar.diſp.66.Sect.4. Sed falsò citatur, tum quoad diſputationem, tum quoad opinionem, quia in diſp.68. Sect.4. vbi dictus Doctor de hoc agit, potiùs cōtrarium aſſerit; Ideo dicendum puto, pręcdicta omnia non frangere ieiunium naturale, cum non ſint res comeſtibiles, vt ex ipſo Suar. ſumi poteſt, & expreſsiùs id docet Diana tract.4.de Sacrament.reſol.38. vbi multos doctores affert; licet, non deſint contrarij.

6. Sed verum, ſi quis ob carentiam ſomni, vel nimium cibum, ita habeat ſtomachum indigeſtum, ac ſi de proximò comediſset, poſſit communicare? & quāuis Gloſſ.in cap.nihil.7.q.1. propter Can.

Tri-

Tribus.de consecr.d.2.dicat,talē non posse communicare, quia in dicto can. Tribus dicitur, hunc sacrum cibum non esse profanis cibis miscendum, tamen dicendum est, per se loquendo, id non impedire, quia præceptum est, ne eodem die alius cibus antea sumatur, & ita intelligitur D.Can.dixi, per se, quia ex accedenti teneretur quis abstinere,vt si timeret vomitum, vel quid simile, quia esset in magnam irreuerentiam huius Sacramenti; neque insomnis ex hac tantum causa debet abstinere ab hoc Sacramento,cum interdum sancti viri insomnes in vigilijs, & orationibus maneant, vt digniùs, & feruentiùs hoc Sacramentum recipere possint. Ita communiter omnes doctores.

7. Ex duplici autem capite posset quis sumere hoc Sacramentum nō seruato ieiunio naturali; Primum est ratione necessitatis ipsius sumentis; Secundum ratione reuerentię, & ad perficiendum mysterium. Quoad primum caput, in articulo mortis potest quis hoc Sacramentum sumere non ieiunus per modum viatici, vt moris est, quod tempus, & periculum, est iudicio medicorum iudicandum; & ratio est, quia hoc pręceptum sumendi Eucharistiam pręcipuè obligat in mortis articulo, vt iam diximus,& ideo tali tempore est pręponendum pręceptum diuinum, præcepto Ecclesiæ de non sumendo Eucharistiam, nisi seruato ieiunio naturali: quę doctrina ex vniuersali vsu Ecclesię probatur.

8. Dubium tamen est, vtrum possit quis in eadem infirmitate sępiùs hoc Sacramentum sumere? & breuiter respondeo. Si tale periculum eodem modo duret, vel augeatur, non poterit quis iterum viaticum sumere, nisi post octo, vel decem dies, si autem infirmus voluerit sępius interim communicare ob deuotionem, poterit id agere seruato ieiunio naturali. At si status ęgritudinis varietur; ita vt quis non dicatur esse in eodem periculo, v. g. si quis conualeat, & postea iterum incidat in periculum mortis, poterit toties, quoties reincidit, viaticum sumere. Suar. disputat.68. sect.5. Filiucc.tract.4. cap.8. num. 238. Reginaldus lib. 29. num. 120. Bonac.disp.4.quęst.6.punct.2. num.23. & communiter omnes.

9. Et quod diximus de constituto in articulo mortis,dicitur etiam de damnato ad mortem, si ex sententia Principis statim esset morte plectendus, nec Princeps, aut Iudex potest damnatum ad mortē hoc Sacramento priuare: si autem damnatus ad mortem habet tempus post sententiam, vt ordinariè semper habet, debet hoc Sacramentum ieiunus sumere, si verò non habet, vt in primo casu, potest, & tenetur etiam nō ieiunus hoc Sacramentum recipere; quia in tali casu æstimatur, ac si esset in articulo mortis, & præceptum communicandi se extendit ad vtrumque periculum, cum par ratio sit. Ex eisdem Doctoribus, cum Bonac.num.22.

10. Secundum dubium est, vtrum Sacerdos non ieiunus possit consecrare ad communicandum infirmum? vbi Maior responder in 4. d.49. quæst.3. ad 5. Posse Sacerdotem frustum panis consecrare extra missam,& dare ægroto; quæ sententia est nimis laxa, & meritò ab omnibus reijcitur. Ad casum tamen respondetur, non posse Sacerdotem non ieiunum consecrare pro necessitate infirmi, quia necessariò supponeretur communio ipsius Sacerdotis, & vtrumque esset contra præceptum Ecclesię, & contra reuerentiam debitam tanto Sacramento. Ita Filiucc.tract. 4.cap.8.num.242. Suar. disp.68. Sect.5.§. nihilominus ex Paludan. d.8. q.4. num.9. Gabr. q.2. art.5. Sot. & Ledesm. ad quęst. 80.D.Thom.art.8.Reginal. libr.29.n.121. Nauar.c.21.num.53.Syluest. ver. Eucharistia 3. num.6. & 8. Bonacina disp.4. q.6. punct. 2. num. 24. & communiter omnes. Nec obstat, quod præceptum communionis in articulo mortis sit de iure diuino,& celebrare post sumptum cibum, vel absq; vestibus,aut in fermentato,sit tantum prohibitum iure humano;vt argumentabatur maior. Nam respondetur dictum pręceptum communicandi in articulo mortis esse præceptum affirmatiuum, & non obligare infirmum cum magno incommodo; Vnde si in tali casu infirmus non communicat, peccat, etsi ex magno incommodo infirmi, sumitur excusatio adimplendi

pręce-

præceptum diuinum, multò magis poterit ſumi ex magno incommodo,ſcilicet,ex magna irreuerentia, quæ inferretur huic Sacramento, ſi non conficeretur, vt præcipit Eccleſia; & licet, conſecrare in ieiunio naturali, cum veſtibus, &c. ſit de iure Eccleſiaſtico,tamen reuerentia,quæ debetur huic Sacramento, eſt de iure naturali diuino, ad quod ius ſeruandum Eccleſia determinauit talem ritum celebrandi, & facere contra hoc præceptum, eſſet tum contra præceptum diuinum,tum Eccleſiaſticum; vt fuſiùs Suar. & reliqui Doctores citati, & ideo Sacerdos non ieiunus nec poſſet celebrare in tali caſu, & nec etiam ſi illi deficerent veſtes, aut panis azimus, & alia neceſſaria ad dictum myſterium.

11. Secundum caput, ob quod poteſt ſumi hoc Sacramentum, eſt ratione perfectionis myſterij, ſeu ſacrificij,quod ad tres caſus reduci poteſt. Quorum primus eſt; ſi Sacerdos loco vini, ponat aquam in calice, nec aduertat, niſi poſt ſumptam hoſtiam,& ipſam aquam: nam tunc,vt ſacrificium perficiatur ſub vtraq; ſpecie,quod eſt magis neceſſarium,quam nō eſt ieiunium: debet Sacerdos vtramq; materiam iterum cōſecrare, & ſumere,vel ſaltem cōſecrare vinū, & ſanguinem ſumat ad perficiēdum ſacrificium. Et ſi Sacerdos poſt conſecrationem alicuius ſpeciei, recordetur ſe aliquid comediſſe, non ideò debet ceſſare à ſacrificio, ſed debet illud omninò perficere,ob rationem allatam; ſed ſi recordetur poſt inchoatam Miſſam, ſed ante conſecrationem;tunc iuxta D. Thom. vt ſupra tradidimus,tutiùs eſſet relinquere Miſſam ſecluſo ſcandalo;non tamen id eſſet neceſſarium; ſed poſſet etiam ſacrificium perficere; & hoc in vtroque caſu,etiam ſi mala fide,ſcilicet, ſcienter quis acceſſerit ad ſacrificandum; teneretur tamen pœnitere. Idem eſt etiam dicendum, ſi Sacerdos,qui inchoauit ſacrificium; ægritudine correptus,non poſſet illud perficere, & deberet perfici ab alio; tunc poſſet perfici etiam à non ieiuno, ſi alius ieiunus non adeſſet; & ratio horum caſuum eſt, quia magis vrget perfectio ſacrificij,quam ieiunium.

12. Secundus caſus eſt, quando poſt ſumptam ablutionem, Sacerdos reperit fragmenta ſuper corporale; tunc illa poteſt ſumere dummodo non ſit finita Miſſa, nec obſtat ſi ſint magna,vel parua,quia referûtur ad vnam ſumptionem perfectam; nec etiam debet eſſe ſcrupulus ſi feria 6. in Paraſceue, priùs vinum, quam particula traijciatur in ſtomachum, quod etiam dicitur,quando in ſumptione ſanguinis, remanet particula in Calice,nō debet digito extrahi,cum indecens ſit;ſed aliud vinum eſt ponēdum in Calice donec accipiatur; & id ſimiliter accidit communicātibus extra Miſſam; cum aliquando particula adhęreat palato,& tunc nō poteſt digito moueri, ſed aqua, vel vino, & licet, aqua, vel vinum in dictis caſibus, priùs traijciatur in ſtomachum; ſemper tamen quis intelligitur ieiunus; vide Sylu. verb. Euchariſtia 3. q. 8. & Euchariſtia 2. q. 9. Caiet. tom. 2. opuſcul. tract. 33. de celebrat. Miſſ. q. 1. Nauar. cap. 25. num. 89. Reginald. lib. 29. num. 123. Rodriq. cap. 66. de communione num. 2. Suar. diſp. 68. ſect. 6. Filiuc. tract. 4. cap. 8. num. 239. Bonac. diſp. 4. q. 6. pun. 2. num. 12. & 13.

13. Et nota; ſi Sacerdos finita Miſſa ſtatim diſpenſet Euchariſtiam, poterit etiā ſumere Reliquias, ſi quæ ſuperfuerint; dūmodo ſint eiuſdem ſacrificij,quamuis magnam moram traxerit in diſpenſando ipſam Euchariſtiam; nec poſsēt dari ſæcularibus poſt ablutionem, ſed cum ipſa particula dari vtique poſſent. Si autem fuerint Reliquiæ alterius ſacrificij, omninò eſſent conſeruandæ, ſi commodè, & abſque irreuerentia fieri poſſet; & maximè ſi eſſent grandiuſculæ, imò ſi eſſent fragmenta minima eiuſdem ſacrificij, ſumi poſſent, etiā immediatè poſt finitam Miſſam, cum id fiat ad reuerentiam Sacramenti,& ad perficiendam actionem ſacrificij; Et ſi dubitet an ſint fragmenta conſecrata; poterit illa ſumere poſt ſumptionem ſanguinis, vel etiam poſt ablutionem, quia reputatur vna actio, quæ fuit inchoata cum ieiunio; vide Bonac. loco cit. num. 14. & ſeqq. Suar. & Filiuc. loco cit. Nauar. cap. 25. num. 89. & alios.

14. Tertius caſus, in quo etiam licet hoc ſacramentum accipere abſque ieiunio, eſt extrinſeca neceſſitas ad euitandam

gra-

grauem iniuriam, & irreuerentiam; quæ huic sacramento adueniat, vt si igne esset comburendum, in casu incendij; vel si deuenire deberet in manus hæreticorum, vel infidelium, à quibus absq; dubio iniuriosè tractaretur; in his enim casibus posset quis sacramentum sumere cum sola contritione, si reperiretur in culpa mortali, & nō posset opportunè confessionē præmittere, nec obstaret ieiunium, quia, quod propter reuerentiam huius sacramenti introductum est, non debet obligare contra reuerentiam dicto sacramento debitam; Suar. disp. 68. sect. 6. in fine.

15. Sed quæritur, vtrum sit necessarium, vt homo non sit de aliquo crimine suspectus? Respondeo duobus modis potest intelligi, administrari hoc sacramentū homini suspecto. Primò, ad probationem, vel purgationē delicti; Secundò, ad vsum prout alijs administratur; Primo modo, nō debet dari hoc sacramentum; v.g. si iudex vellet dare hoc sacramentum suspecto de crimine, hac intentione, vt Deus ostendat aliquod signum externū in casu, quo reus indignè sumeret; nam talis modus esset superstitiosus, & esset tentare Deum; qui non nisi in necessitate, & quando ei placet, similia signa ostendit. Ita D. Thom. q. 80. art. 6. ad 3. & in 4. d. 9. cum omnibus Theologis, & Summistis verb. Eucharistia. Et talis modus est omninò in iure reprobatus; vt colligitur ex cap. tuarum; & reliquis. De purgatione canonica, & de purgat. vulg. & cap. consuluisti, & cap. minas 2. q. 5. At si quis sua voluntate, & absque coactione vellet vti hoc medio, & modo ad adstruēdam, & confirmandam suam innocētiam; id non videtur per se malum, neque omninò inusitatum, cūm sic legatur fecisse Gregorium VII. Pontificem coram Henrico IV. ad probandam suam innocentiā, dictum Henricum inuitando ad communicandum, vt simile testimonium suæ conscientiæ redderet, quod tamen Henricus facere noluit; refert Lambert. in Histor. rerum Germaniæ.

16. Quoad administrationem secundo modo dictam, dicendum est; triplicem esse suspicionē, temerariam, probabilem, & violentam; propter primam suspicionē, absque dubio est hoc sacramentum suspecto de crimine administrandum; quia dicta suspicio nullum habet fundamentum; & idem similiter est dicendum de secunda suspicione, quia licet, probabiliter id possit iudicari, tamen ob solam probabilitatem, non potest quis suo iure priuari, & dubium stat pro possidente bonam famam, nec quis malus potest præsumi, nisi sufficienter contrarium probetur, nec sufficit probabilis opinio. Ob suspicionem tamen violentam, quæ nullo modo practicè deponi potest, non debet hoc sacramentum tali suspecto administrari, quia violenta suspicio nititur talibus signis, & indicijs, quæ; licet, non faciant rem euidentem in se, tamen reddunt rem moraliter probatam, vt iudicium ferri possit, quando contrarium non cōstet D. Thom. in 4. d. 9. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2. Richard. ibidem art. 3. q. 2. Gabr. q. 2. art. 3. dub. 2. Alens. 4. par. q. 49. membr. 2. art. 1. D. Antonin. 3. par. tit. 14. cap. 12. §. 2. & omnes Theologi, quos sequitur Suar. disp. 67. sect. 6.

De vsu huius Sacramenti, ac de eius Ministro. Cap. XXVIII.

1 *Eucharistia non potest sumi sub vtraque specie, nisi à Sacerdotibus sacrificantibus.*

2 *Ecclesia prohibuit sumptionem Eucharistiæ sub vtraque specie.*

3 *Datur aliquis casus, in quo quis possit species sanguinis sumere.*

4 *Minister Eucharistiæ, quoad consecrationem, est quilibet Sacerdos ritè ordinatus.*

5 *Minister iurisdictionis est Sacerdos habens iurisdictionem saltem delegatam.*

6 *In articulo mortis, quilibet Sacerdos est verus minister huius Sacramenti, si Parochus non adsit.*

7 *Minister necessitatis est quilibet Sacerdos, vel Diaconus, minister ex iustitia est solus Parochus; & tenetur semper hoc sacramentum administrare, quando rationabiliter fuerit requisitus.*

8 *Tam Sacerdotes, quam Diaconi, & alij etiā laici,*

Laici possunt communicare seipsos in extrema necessitate.

9 *Sacerdos extra Missam non debet communicare seipsum, si adsit alius Sacerdos.*

10 *Religiosi ministrantes Eucharistiam in articulo mortis, vel tempore Paschali, sunt excommunicati.*

11 *In aliquo casu laici possunt tangere Eucharistiam sine peccato.*

12 *Ministrans hoc sacramentum tenetur esse in gratia, aliter plura peccata potest cõmittere.*

13 *Hoc sacramentum potest populis administrari in qualibet hora dici.*

14 *Sacerdos in administrando, tenetur seruare ritum Ecclesiæ, etiam tempore Pestis.*

15 *Sacerdos in extrema necessitate, posset alijs digitis, præter pollicem, & indicem, hoc sacramentum ministrare.*

16 *Licitum est recipere cõmunionem, & Missam audire ab hæreticis, & excommunicatis, & similibus, si non sint declarati tales ab Ecclesia.*

1 EST primò quærendum, vtrum vsus huius sacramenti debeat esse sub vtraque specie; sed supponendum est, sumptionem Eucharistiæ sub vtraque specie, non esse per se malam, nec iure diuino prohibitam; vt definitur in Concil. Trid. sess. 21. cap. 1. & antea in Concil. Constantiens. sess. 13. & in Epist. Martini V. & idem fuit determinatum in Cõcil. Basiliens. sess. 30. Et ad quæsitum respondeo nullum adesse præceptum diuinum laicis impositum communicandi aliquando sub vtraq; specie; hæc conclusio est de fide, vt colligitur ex Concilijs citatis, & præcipuè ex dicto Concil. Trid. vbi sic habetur: *Qui dixit, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis; dixit quoque, si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum; & qui dixit, qui manducat meam carnem, & bibit meũ sanguinem, habet vitam æternam; dixit etiam. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro Mundi vita, & denique, qui dixit, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo; dixit, nihilominus, qui manducat hunc panem, viuet in æternum;* Ex quibus verbis argumentatur Concilium, nullum adesse præceptum communicandi sub vtraque specie; Vnde illa particula (&) in verbis Christi non significat coniunctionem; sed idẽ importat, ac (vel) nã non semper (&) significat cõiunctionem; sed multoties disiunctionem, vt Exod. 15. & 21. vbi dicitur. *Qui occiderit patrem, & matrem*; idest vel matrem; & de Ioanne Baptista dicitur, *vinum, & siceram non bibet*; idest, nec vinum, nec siceram, & de Christo Domino, *butyrum, & mel comedet*, non simul, sed disiunctiuè intelligendum est; idem colligitur ex Psal. 128. *De quo non impleuit manum suam, qui metit, & sinum suum, qui manipulos colligit*; idest nec manum qui metit, nec sinum, qui colligit; & illud Act. 3. *Argentum, & aurum non est mihi*; idest, neque argentum, neque aurum, ita etiam sunt intelligẽda verba Saluatoris; scilicet, *Qui comederit carnem meam, vel biberit sanguinem meum, &c.* & ita loquitur Apostolus. *Quicunque manducauerit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini*, igitur illud (&) in verbis Domini, disiunctionem, & non coniunctionem significat.

2. Deinde, ex præcepto Ecclesiæ fuit prohibitus vsus Calicis omnibus præterquam Sacerdotibus sacrificantibus, quæ prohibitio prudens, & rationabilis fuit; & de fide est, adesse in Ecclesia hanc potestatem; scilicet, ordinandi modum sumendi hoc sacramentum in vna, vel duplici specie; patet presens doctrina ex Cõcil. Tridẽt. sess. 21. cap. 1. & 2. & ex Concil. Constantien. sess. 13. colligitur etiam id ex verbi Pauli 1. ad Corint. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*; & ex illo 1. ad Corint. 11. *Cætera autem, cum venero, disponam*; Vnde Ecclesia habet plenam potestatem circa dispensationem sacramẽtorum mutandi; & statuendi ea, quæ sunt ad maiorem suscipientium vtilitatem, & sacramentorum venerationem; Suar. disp. 71. sect. 3. Filiuc. tract. 4. cap. 7. num. 201. & seqq.

3. Sed vtrum in aliquo casu posset laicus sumere Eucharistiam sub speciebus vini absque dispensatione Ecclesiæ; & nega-

negatiuè respondet Sot. d. 13. q. 2. art. 6. imò ait, si contingat, Sacerdotem sacrificantem mori post consecratum, sed ante consumptum sanguinem, & nullum adesse Sacerdotem, à quo possent sumi species vini; etiam si dictæ species corrumpendæ, vel in acetum mutandæ censeãtur, non licere laico illas sumere; Alij etiam dicunt, si contingat sanguinem Domini in terram cadere, & nullum esse Sacerdotẽ; qui illum posset, vel vellet lambere; non permitti laico, vt id faciat; sed postquam fuerint exiccatę, debent radi, & comburi; sed hæ opiniones sunt nimis rigorosę, & id, quod fuit ordinatum ab Ecclesia ob reuerentiã tanti sacramenti, non debemus in maiorem irreuerentiam vertere; vt esset in casibus prædictis; Vnde dicendum puto, tunc posse laicum etiam non ieiunum, nec confessum, sed cum sola contritione, sanguinem sumere. Si species corrumpendæ essent, & non possent cõseruari in alterum diem; qui casus est impossibilis (moraliter loquendo,) & idem est dicendum, si sanguis caderet in terram; imò in hoc casu statim posset laicus, si Sacerdos non esset, lambere dictas species, & postea radere pauimentum, & cõburere puluerem rasam, vel in sacrarium reponere; ad reparãdam huius sacramenti iniuriam, & irreuerentiam; vide Suar. loco cit.

4. Quoad ministros huius sacramenti; Dico, duplicẽ esse ministrum; scilicet, consecrationis, et administrationis; minister consecrationis est solus Sacerdos ritè ordinatus, quæ conclusio est de fide; vt constat ex verbis Christi. *Hoc facite in meam commemorationem, &c.* ex Concil. Trid. sess. 22. et 14. et Concil. Niceno 1. cap. 14. Lateranens. in cap. Firmiter, Florent. in decreto Eugenij, et ex communi vsu, et traditione Ecclesiæ; solum posset quis quærere, vtrum Sacerdotes hæretici, et scismatici, verè dicantur ministri consecrationis, cum sint membra decisa ab Ecclesia? et ratio dubitãdi sumitur ex verbis Gregor. lib. 4. Epist. 5. cap. 49. et habetur in cap. accedens 50. dist. nempè; *Consecrationis hæreticorum irritas esse*; et præcipuè, quia ibi est etiam sermo de degradatis; et Innocent. Epist. 18. et 22. ait. *Solum baptisma illis ratum esse permittimus*, et P. Augustinus lib. 1. contra Crescon. Grammat. cap. 13. ait. *Extra Ecclesiam non esse verum sacrificium, nec verum sacerdotium*. Tamen dicendum est, omnes Sacerdotes etiam hæreticos, degradatos, suspensos, etc. esse veros ministros cõsecrationis; sed non rectos ministros, et ita sunt intelligendi textus citati, et alij, qui similia verba proferunt. Et ratio est, quia posse consecrare, prouenit ex charactere, qui cum sit indelebilis in anima, nec per pœnam aliquam possit deleri, sequitur, vt etiam prædicti hæretici, etc. possint consecrare, si fuerint verè ordinati, ita, vt characterem habeãt, est conclusio de fide ex Cõcil. Trid. sess. 23. cap. 4. et antea sess. 7. ità omnes Doctores: Vide Suar. disp. 61. sect. 3. Filiuc. tract. 4. cap. 9. num. 247. id etiam tradit D. Thom. q. 82. art. 5. et 8. et omnes alij. Et quod dicti ministri debeant proferre formam verborum cum debita intentione consecrandi, est etiam de fide; vt probauimus agendo de sacramentis in genere.

5. Minister autem administrationis, seu dispensationis Eucharistiæ, est tantum Sacerdos ex diuino iure, licet, requiratur etiam potestas iurisdictionis, vel delegata ex pręcepto Ecclesiæ, cui relicta est auctoritas circa modum administrandi sacramenta: ita cõmuniter omnes, vt fusè Suar. disp. 72. sect. 1. et 2. D. Thom. q. 82. art. 3. Rodriq. cap. 67. de communione num. 1. Filiuc. loco cit. num. 256. Reginald. lib. 29. num. 58. Bonac. disp. 4. q. 5. pun. 1. num. 4. Diaconus autem dicitur minister extraordinarius, quatenus in articulo mortis, si non adesset alius Sacerdos, posset ipse administrare; sicut etiam posset ex commissione Episcopi, vel Parochi, dũmodo adesset aliqua necessitas; nam sine vlla causa, nec Episcopus, nec Parochus posset id Diacono committere, imò neque Diaconus obedire posset, quando apertè constaret, nullam adesse causam talis commissionis, secùs si id non constaret, quia semper esset parendum Episcopo, vel Presbytero, cum in dubijs semper subditus teneatur obedire, neque constat, quod ait Sylu. sufficere pręceptum Episcopi, aut Presbyteri; vt Diaconus possit legitimè admini-

ſtrare abſque alia cauſa verb. Diaconus, Nam iura, quæ concedunt hanc facultatem, requirunt rationabilem cauſam; igitur mandatum nulla exiſtente cauſa, iniquum, & contra iura eſſet; vt optimè Suar. ſect. 1. §. Dico tertiò.

6. Vtrum autem omnis Sacerdos tam regularis, quam ſæcularis poſſit eſſe miniſter huius ſacramenti ſaltem in extrema neceſſitate; ſcilicet, in articulo mortis? Affirmatiuè reſpondendum eſt; quia ſic rationabiliter præſumitur volũtas Parochi, & Epiſcopi, & etiam Summi Põtificis; nam ius naturale, & diuinum præcipit, vt ſubueniatur proximis, & maximè in ſpiritualibus neceſſitatibus; vnde cum hoc ſacramentum ſit valdè neceſſarium hominibus in dicto articulo mortis; dicendũ eſt, quod quilibet Sacerdos poſſit, & debeat hoc ſacramentum in tali caſu adminiſtrare; ità Suar. diſp. 72. ſect. 2. §. ſed quæres; contra Nauar. cap. 21. nu. 15. & Sylu. verb. Excõmunicatio 7. & 14. §. 3.

7. Eſt igitur duplex miniſter, ſcilicet, neceſſitatis, & iuſtitiæ, miniſter neceſſitatis eſt quilibet Sacerdos, vel Diaconus modo ſupra dicto. Miniſter iuſtitiæ eſt Parochus, qui tenetur ſuis parochianis hoc ſacramentum adminiſtrare toties quoties opportunè petunt, ità vt ſi nõ petant adeò frequenter, vt ſit contra reuerentiam ſacramenti, & contra eorum ſtatum; ſemper ex iuſtitia teneatur eis dictum ſacramentũ adminiſtrare; ità Adrian. in 4. q. 5. de confeſs. dub. 8. Sot. d. 12. art. 6. Nauar. in cap. placuit de pęnitent. d. 8. num. 152. quos ſequitur Suar. diſp. 72. ſect. 3. contra Richar. in 4. d. 18. art. 2. q. 3. Sylu. verb. cõfeſſor 2. q. 18. aſſerentes Parochum teneri tantum quando adeſt præceptum communicandi; quod verè eſt omninò improbabile, quia quilibet chriſtianus habet ius petẽdi hoc ſacramentum, & fruendi, nec poteſt abſq; legitima cauſa priuari; deinde Parochi nõ aluntur à populis ſolum, vt miniſtrent tantum tempore pręcepti; nec hęc eſt intentio Eccleſiæ, nec pręſumi rationabiliter poteſt; ſed potiùs eſt, vt cõtinuè aſſiſtẽt miniſterio ipſis commiſſo; vide etiam Bonac. diſp. 4. q. 5. num. 15. qui multos alios affert pro hac doctrina, quam ipſe ſequitur.

8. Sed quęritur, vtrũ licitum ſit communicare ſeipſum? quod intelligitur tum de Sacerdotibus extra Miſſam, quam de alijs. Et affirmatiuè reſpondetur in articulo mortis, imò non ſolum Sacerdos, & Diaconus, ſed etiam Subdiaconus, & Laici tam viri, quam mulieres, poſſunt ſeipſos communicare in tali caſu, ſi non adeſſet Sacerdos, vel Diaconus; & ratio eſt, quia ex ſolo iure humano prohibitum eſt laicis, ne tangere poſſint Euchariſtiam in cap. peruenit de conſecrat. d. 2. At communio in tali neceſſitate, eſt de iure diuino, vnde ius humanum debet cedere iuri diuino; & ita in praxi feciſſe legitur Regina Scotiæ martyrium ſubitura; nam priùs ſacramentum, quod apud ſe habebat, proprijs manibus ſumpſit, cum ſumma omniũ laude; ita Suar. diſp. 72. ſect. 3. in fine, Valentia tom. 4. diſput. 6. q. 10. pun. 1. in fine, Filiuc. tract. 4. cap. 9. num. 258. & 285. Reginald. lib. 29. num. 93. Coninchus q. 82. art. 3. num. 23. & alij apud hos Doctores, licet alij multi, contrarium doceãt; & quidem etiam probabiliter, quia vt ſupra diximus, ſicut non poteſt Sacerdos celebrare ſine veſtibus ſacerdotalibus ad communicandum infirmũ in articulo mortis, non obſtante, quod communio tali tempore ſit ex pręcepto diuino; ob reuerentiam ſacramenti; ergo multo minùs poterit nõ Sacerdos, nec Diaconus, ſeipſum communicare in articulo mortis ob reuerentiam debitam tanto ſacramento; & maximè, quia communio, vt iam etiam ſupra diximus, tali tempore, non obligat infirmum, ſi illam habere non poſſit, cum non ſit ſacramentum ſimpliciter neceſſarium; & hanc opinionem probabiliorem putat Bonac. diſp. 4. q. 5. pun. 1. nu. 6. cum Eman. Sà ver. Euchar. num. 4. & 32. Henriq. lib. 8. cap. 54. & alijs.

9. Vtrum autem extra articulũ mortis, & extra ſacrificium, Sacerdos poſſit cõmunicare ſeipſum? reſpondeo non adeſſe ius diuinum, neq; poſitiuum id prohibens; ſed quia; id non eſt in vſu, niſi in Paraſceue, vbi Sacerdos ſeipſum cõmunicat abſq; ſacrificio, ideò fieri non debet; niſi in caſu, quo non eſſet alius Sacerdos, qui adminiſtrare ei poſſet; & ſecluſo ſcandalo. Ita fuſè

sè Suar.dicta disp.72.sect.3.in fine;Bonac. loco cit.num.13. Filiucc.num. 284.& alij multi.

10. Quæritur etiam, quænam pœna imposita sit ministrantibus Eucharistiam tempore Paschali, vel in casu mortis absq; licentia Parochi, vel Episcopi? Respondeo contra religiosos adesse excommunicationem latam, & Papæ reseruatam, si administrent Sacramentum Eucharistiæ sæcularibus, & Clericis dictis temporibus. Clement. Religiosi de priuilegijs, quod intellige, si id scienter faciant, quia dicta Clementina vtitur verbo *præsumpserint*, & non nisi, qui scienter operantur, possunt dici præsumentes, nec dicta excommunicatio extenditur ad non religiosos; nec intelligitur de articulo mortis, quando Parochus non adesset; nec posset peti venia ab Episcopo. Vide Bonac. loc.cit. num.9.10. & seqq. qui hanc doctrinam ex communi opinione tradit; & nos iam supra sufficienter diximus.

11. Et quia supra num.8.diximus, Laicis esse prohibitum tangere Eucharistiam, quæritur. Vtrum in omni casu talis tactus esset mortale peccatum? Respondeo, si fiat ex aliqua rationabili causa, nullum adesse peccatum, vt in casu quo è terra eleuaretur proprijs manibus: vel ob deuotionem quis illud deoscularetur; & hoc licet, reperiretur in peccato mortali; ita D.Thom.in 4. d.23.q.2.art.3.quæstiunc.5. ad 4.Alens.4.p.q.52.membr.7.& alij quos sequitur Suar.disp.72.sect.4.§.sed obijcies & Filiucc.loc.cit.num.272.

12. Sed ex hoc quæsito insurgit aliud dubium, nempe, vtrum ministrans dictum Sacramentum, teneatur esse in gratia, dum ministrat populo? Et respondetur affirmatiuè saltem per contritionem præsumptam; ita Doctores in 4.d.13. Palud. q.1. Sot. art.3. Syluest. ver.Eucharistia 3.n. 4.Suar.disp.72.sect.4.§.quartò. Filiuc.tra. 4.c.9.num.271. Bonac. disp.4.q.5. pun.2. num.3.& alij.Imo multi Doctores asserunt, quod Sacerdos, qui pluribus successiuè, vel non successiuè hoc Sacramentum administrat, tot peccata mortalia committat, quot sunt illi, quibus administrat. Ita Bonac.loc.cit.num.5. Vnde duo videntur certa inter hos, & alios Doctores. Nempe, administrãtem in peccato mortali, iterum mortaliter peccare, & tot peccata committere, quot sunt illi, quibus administratur: Sunt tamen alij, qui etiam probabiliter asserunt, in successiua administratione, vnum tantum adesse peccatum, quia vnica actio reputatur, & in vnica actione ostẽdit quis se indignum ministrum Ecclesiæ. Ita Henriquez.lib.cap.5.num.6. Tannerus in 2. 2. disp. 4. q.2. dub.4. num.56.& alij. quos sequitur Dian. p.1. de circumstantijs resol.41. Nec desunt etiam, qui asserant in tali administratione cum peccato mortali, nullum adesse peccatũ mortale, quia in tali administratione non proximè concurrit Sacerdos ad iustificandum peccatorem & gratiam conferendam, sicut concurrit in alijs Sacramentis, sed tantum ibi adest veluti quædam applicatio actiua passiuis; & ideo nullum videtur esse peccatum mortale: & ita tenent Vasq.3.p.tom.2.disp.136. cap.3. num.38. Io. de la cruce in director. conf.p.2.quæst..4.dub.3. conclus.1.& alij, quos similiter loquitur Dian.loc.cit. tamẽ prima, & secunda opinio videntur magis tutè, & in praxi sequendæ, quia verè talis minister se ipsum lædit, sic administrando; vt apertè colligitur ex verbis Nicolai Papæ in cap.vlt.15.q.8. vbi sic habetur. *Adulterum Sacerdotem, ministrando hoc Sacramentum, sic tantummodo lædere; & vnde alijs commodum exhibet, inde sibi dispendium præbere.*

13. Dubitatur etiam, vtrum hoc Sacramentum possit administrari alijs in qualibet hora diei? & respondetur affirmatiuè, dummodo sumpturi, sint ieiuni; nec obstat, quod Sacerdos non possit celebrare post meridiem, igitur, nec potest hoc Sacramentum administrare; nam sequela est falsa, quia de sacrificio missæ adest præceptum Ecclesię, vt fieri non possit vltra meridiem; at de communione laica nullum datur præceptum; vnde potest fieri in quacunque hora, dummodo adsit ieiunium; ex accidenti autem scilicet, ratione scandali, teneretur quis nõ ministrare, & communicaturus, non communicare; Azor.1.part. lib.10.cap.25.q.8. Henric.c.53. Sylu.ver. Eucharistia 3.q.14.Bonac.disp.4.q.7.pun. 1.num.14.& alij: In praxi autem vltra notabile

tabile tempus post meridiem; non debet hoc Sacramētum administrari iuxta vsum Ecclesiæ: Hic etiam nota, quod deficientibus particulis, potest Sacerdos partem suæ hostiæ non solum moribundo per modum Viatici tradere, sed etiam alteri, qui ex deuotione vellet communicare; ita Dian.part.2.tract.14.resol.37. Vbi multos affert; sed in praxi id non puto esse consulendum, cum sit contra vsum Ecclesiæ, & faciliter posset scandalum generare.

14 Tenetur etiam ministrans hoc Sacramentum, vti omnibus ceremonijs,& ritu Ecclesiæ, & nec debet, nec potest hoc Sacramentum administrare, nisi seruatis seruandis, quæ ad honorem, & reuerentiā tanti Sacramenti spectant; Vnde Parochus etiam ad communicandum infirmum debet accedere cum cotta, seu superpelliceo, & stola cum decentibus luminaribus, vt habetur in cap. Sanè de celebratione missarum; In extrema autem vnctione, non est necessaria tanta solemnitas; quia dictū oleum est tantum materia remota Sacramenti; etsi timeat infirmum moriturum, nisi festinanter currat; non debet immodestè properare, quia esset magna irreuerentia, licet, secùs esset dicendum de Sacramento Baptismi, & pœnitentiæ; quia cum hæc Sacramenta sint simpliciter necessaria: tenetur quis, saltem ratione charitatis, si non fuerit Parochus; totis viribus proximo subuenire; nec incommodum aliquod timere: imo tempore pestis tenetur ministrans proprijs digitis Sacramentum ministrare infirmis,nec debet mortem timere, quia potiùs quis mortem subire deberet, quam irreuerentiam inferre tanto Sacramento;si autem dicto tempore pestis, posset commodè aliquo instrumento ministrari hoc Sacramentum absque periculo lapsus, vel alterius irreuerentiæ; vtique liceret; vt Possouinus cap.8.num.35. & Bonac.disp.4.q.5. pun.2.num.10. quod etiam dicimus,in casu, quo Sacerdos esset vocatus pro confessione alicuius iam morientis ob vulnus acceptum, vel alio modo: nam potest Sacerdos relinquere sacrificium, etiam post consecrationem, relicto sacramento cum debita reuerentia, & absque vllo malo periculo, & postea tenetur redire, & perficere sacrificium.

15. Item, si ministrans ob Chiragram non possit vti pollice, & indice,non potest administrare hoc Sacramentum, licet, id agere possit alijs digitis; & licet, id esset ad communicandum infirmum, quia, etsi tota manus consecrata sit; tamen vsu receptum est, vt non nisi pollice, & indice hoc Sacramentum administretur. Ita Bonac. cum Possouin.loc.cit. Sed hæc opinio nimis rigorosa videtur, nec puto dictā Chiragram esse sufficientem causam, vt infirmus decedat absque sacramento,dummodo alijs digitis sufficienter administrari possit,nec in tali casu video irreuerentiam fieri huic sacramento;cum nullum adsit ius contrarium asserens;&sola consuetudo cōmunicandi pollice, & indice, non est accipienda tam stricto modo,dummodo administratio possit fieri absq; scandalo vel alia irreuerentia; vt videtur asserere Toletus. lib.1. cap.58. num. 2.

16. Hic vltimò quæritur, vtrum liceat communionem recipere, & missam audire ab excommunicatis, hæreticis, & peccatoribus? Respondeo cum D.Thom. q.82.art.9. vel dicti hæretici,excommunicati, &c. Sunt tales ex sententia Ecclesiæ, & in hoc casu nullus potest cōmunionem ab illis accipere,nec missam audire absque graui culpa; vel non sunt tales ex sententia Ecclesiæ, & tunc vtrique licitum erit. Nam licet, Apostolus 1. Corint.5.asserat. *Cum huiusmodi nec cibum sumere*; tamen, D. Pater Augustinus lib.de vtilit. pœnitentię cap.1. relatus à D. Thom. sic ait. *Hoc dicendo, noluit hominē iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio; sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, siuè vltrò confessum,siuè accusatum, & conuictum.*

17. Quod si quis quærat, an possit dari casus, in quo liceat præbere hostiam non consecratam pro consecrata; v. g. ad explorandum, an Pœnitens, qui iactitat se viuere ex esu solius Eucharistię, verè sit illusus, vel certè ei ex gratia speciali Dei id sit concessum, & consequenter ad consulendum bono spirituali illius? Respondetur quod quamuis DD. communiter sustineant partem negantem cum

S.Tho-

S. Thom. in 4. d. 9. art. 5. in casu tamen proposito, non videtur improbabilis pars affirmans, eamque in facti contingentia sustinuit P. Franciscus Pellizzarius Societatis Iesu Theologiæ moralis Lector, eius sententiam approbantibus alijs viris valdè doctis ab ipso postea consultis. Suam autem sententiam probauit, quia teste Altisiodorensi lib. 4. tract. 5. q. 4. ad cauendum scandalum dari potest infirmo Hostia non consecrata pro consecrata; idemque præstari potest tum ad vitandum periculum vitæ, teste Sanc. in selectis DD. d. 35. n. 5. & 6. tum ad cōsulendum famæ petentis communionem indignè, quod sustinent S. Bonauent. Abb. Ludouic. de S. Io: & Villalob. relati à Diana part. 4. tract. 6. resol. 83. Si autem concedatur id, quod concedunt isti Doctores in Ecclesia adeò celebres; quis neget talem doctrinam posse admitti in casu hic proposito, in quo agitur de salute spirituali proximi grauissimè indigentis, cui aliter succurri non possit, vt hic supponitur? Confirmatur responsio tum ex doctrina Sanchez tradenda inferiùs cap. 48. num. 2. tum quia in tali casu non præbetur occasio idololatriæ nisi materialis, quæ sicut non imputatur ad peccatum ei, qui illam committit, sic nec debet imputari permittenti ob causam grauem: vt in simili notauit Sanchez lib. 2. de matrimonio dis. 38. num. 6. & 7. Quo modo diluitur ratio principalis, qua nituntur aduersarij.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Quid sit Missa, & de offerentibus hoc Sacrificium. Caput XXIX.

1 *In lege Euangelica vnum tātum adest sacrificium, quod consistit in Eucharistia.*

2 *Missa nomen est antiquissimum in Ecclesia, & prouenit à verbo Missæ, vel à verbo mitto.*

3 *Missæ sacrificium est actio externa religionis continens suprema latria cultum.*

4 *Missæ sacrificium fuit institutum à Christo Domino quoad substantiam, sed non quoad cæremonias.*

5 *In hoc sacrificio non offertur Christus in propria specie; sed quatenus est sub speciebus panis, & vini.*

6 *Hoc sacrificium essentialiter consistit tantum in consecratione.*

7 *Probatur eadem conclusio.*

8 *De essentia huius sacrificij est consecratio vtriusque speciei.*

9 *Hoc sacrificium Ecclesia distinguitur ab illo Christi solum accidentaliter, & solo numero.*

10 *Principalis offerens est ipse Christus in hoc sacrificio.*

11 *Potestas offerendi fuit tantum data Sacerdotibus à Christo Domino.*

12 *Possunt etiam omnes fideles offerre hoc sacrificium per Sacerdotem.*

13 *Hoc sacrificium potest offerri tam pro ipso Sacerdote, quam pro alijs.*

14 *Sacerdos tenetur pro omnibus fidelibus sacrificium offerre, vt Ecclesia pracipit; nō autem pro excommunicatis.*

14 *Hoc sacrificium potest offerri pro animabus Purgatorij.*

16 *Hoc sacrificium potest offerri pro Beatis, & Sanctis.*

17 *Hoc sacrificium nullo modo potest offerri pro damnatis.*

1
St primò supponendum, vnum tantum esse sacrificium in lege Euangelica; quod consistit in Eucharistia instituta à Christo Domino in nocte Cœnæ; quæ doctrina est de fide, vt colligi-

ligitur ex Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. vbi hæc verba notantur. *Is igitur Deus, & Dominus noster, & si semel seipsum in ara Crucis morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionem operaretur, quia tamen per mortem sacerdotium eius extinguendum non erat, in Cœna nouissima, qua nocte tradebatur; vt dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud, semel in Cruce peragendum repræsentaretur, eiusque memoria in finem vsque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus Panis, & vini Deo Patri obtulit.* Et in procemio dictæ sess. dicitur; *Hoc esse vnum, verum, ac singulare sacrificium:* Et de hac institutione, & sacrificio, dictum fuerat Prouerb. 9. *Sapientia Aedificauit sibi domum, immolauit victimas suas, miscuit vinum, & posuit mensam;* Prout dictum locum interpretatur P. Augustinus lib. 17. de Ciuit. Dei cap. 20. & alij Patres; Vnde hoc vnum tantum est sacrificium in Ecclesia vsque ad finem sæculi permansurum; & in hoc finem acceperunt omnia sacrificia veteris legis; vt ait Euseb. lib. 1. de Demonst. cap. vlt. his verbis, *Cessarunt sacrificia animalium; quia iam venit victima pretiosa pro toto genere humano oblata, qui est Christus, qui instituit, vt per commemorationẽ suæ Passionis sacrificaremus Deo.* Nec vnquam in Ecclesia fuit, nec esse potuit aliud sacrificium, nisi Eucharistia; vt docent communiter Doctores in 4. d. 12. & 13. Caiet. 2. 2. q. 85. art. 4. & id supponit D. Thom. In 3. par. per totam q. 83. & id sumitur ex verbis P. Augustini lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 21. vbi sic ait. Sacrificamus Deo, illo dumtaxat ritu, quo sibi sacrificari noui testamenti manifestatione præcepit.

2. Secundò supponẽdum est, hoc nomen, Missa, antiquissimum esse in Ecclesia Latina, vt In multis Concilijs legitur, scilicet, Carthaginens. 2. can. 3. Carth. 4. can. 84. Meleuit. cap. 12. Vasens. cap. 3. & 4. Agathensi can. 21. vbi agitur de loco, vbi Missa celebrãda est, & can. 47. in quo agitur de præcepto audiendi Missam die Dominico; & eodem nomine vtuntur omnes Pontifices, & Patres antiqui, & iuxta aliquos, hoc nomẽ prouenit à verbo Hebręo Missa, quod idem est, ac spontanea oblatio; Alij autem putãt esse vocem Latinam à verbo mitto, quatenus oblatio sacrificij ad Deũ mittitur; & Missa est, dicitur, quatenus Deus mittit Hostiam huius sacrificij, quam nos iterum remittimus per Sacerdotem, iuxta verba Canonis. *Iube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum;* vel iuxta Isidor. lib. 2. Etymologiar. cap. 19. *Missa est, dicitur, quia finito sacrificio populus dimittitur:* quæ omnes sint dicta contra hæreticos irridentes hãc vocem vti nouam, & barbaram, vt omninò auertant animos hominum ab hoc sacramento.

3. Quid autem sit Missa, seu sacrificium Missæ? Respondeo, sacrificium duobus modis sumi posse propriè, & impropriè, seù per quamdam analogiam, hoc secundo modo sumptum, sacrificium est quodlibet opus bonum in honorem Dei factũ; vt loquitur Gabr. lect. 85. in canon. littera D. & Castro verb. Missæ hæres. 1. & sumitur ex Patre Augustino lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 6. vbi hæc verba notantur. *Sacrificium est omne opus, quod agitur, vt sancta societate inhæreamus Deo relatum, scilicet, ad illum finem bonum, quo beati esse possimus.* Vnde Dauid. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum, Deus non despicies Psal. 50.* Propriè autem sumptum, sacrificium, est actus externus Religionis continens supremum latriæ cultum, & soli Deo debitum; vel est oblatio facta Deo per immutationem alicuius rei, in signum diuinæ Excellentiæ legitimè institutum: & est actus religionis distinctus non solum ab operibus in laudem Dei factis; sed etiam ab omnibus actibus externis Religionis: vt S. Thom. 2. 2. q. 85. art. 3. Sot. li. 6. de iustit. & iure qu. 1. ar. 3. Suar. disp. 73. sect. 6. Filiucc. tract. 5. cap. 1. num. 8. & alij.

4. Deinde hoc sacrificium Missæ, quò ad eius substantiam, certum est, fuisse institutum à Christo Domino, vt iam diximus, sed quatenus includit omnes cæremonias

& ora-

& orationes, fuit institutum ab Ecclesia, quia nec Christus his cęremonijs, & orationibus consecrauit, nec etiam in initio Ecclesiæ sic conficiebatur Eucharistia; licet, Canon Missæ inceperit ab Apostolis; & deinde fuerit auctus à successoribus, & sic aliæ cæremoniæ, & orationes postea adiunctæ fuerunt ad maiorem honorem tanti Sacramenti, & ad maiorem excitationem deuotionis, vt loquitur Concil. Trident. sess. 22. cap. 5. his verbis. Cęremonias adhibuit (scilicet mater Ecclesia) mysticas benedictiones, lumine, Thymiamta, vestes, aliaque id genus multa ex apostolica disciplina, & traditione, qua, & maiestas tanti sacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplatione excitarentur.

5. Quænam autem sit res, quę offertur in hoc sacrificio? Respondeo, esse Christum Dominum, non in propria specie; sed quatenus est sub speciebus panis, & vini; sumitur ex verbis Concilij Tridentini in num. 1. allatis, & propriè in illis, scilicet, *Corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, & sacerdotibus, vt offerrent, præcepit*; Vnde res oblata non est tantum Christus nudè sumptus, sed Christus sub dictis speciebus; seu quatenus cum dictis speciebus vnũ quid compositum Sacramentale constituit. Et hoc modo dicitur res oblata in hoc sacrificio, non tanquam materia, quæ actioni sacrificandi supponatur: sed tanquam terminus sacrificationis, & licet in hoc sacrificio offeratur etiam panis, & vinum, offeruntur tamen tanquam materia transiens; seu ex qua sacrificium conficitur. Vt fusè Suar. dispur. 75. sect. 1. contra nonnullos malè loquentes circa hanc materiam.

6. Sed quęritur in quibus actionibus essentialiter consistat hoc sacrificium? seu quænam sint eius partes essentiales? & respondent Doctores: tres esse partes essentiales, scilicet, consecrationem, oblationem, & sumptionem. Ita Azor. 1. part. lib. 10. cap. 19. Reginal. lib. 29. num. 146. Bonac. disp. 4. quæst. vlt. pun. 2. num. 1. & 2. & alij. Sed ad cognoscendam hanc veritatem, necesse est examinare omnes actiones, quæ fiunt in missa; & sic faciliter illam colligemus. Vnde, sex sunt Actiones, quæ fiunt in missa; quarum prima est, oblatio panis, & vini: & hęc Actio saltem probabili, vel certo fundamento non potest probari, Christum illam instituisse; & licet, Ecclesia illa vtatur, tamen non ex hoc significatur Christum ita fecisse: nec semper Ecclesia dicta oblatione vsa est: quia, vt diximus, non semper Ecclesia habuit tot cæremonias, orationes, &c. Vnde non potest affirmari dictã oblationem esse necessariam ad hoc sacrificium. Secunda Actio, quę fit in missa, est Consecratio panis, & vini, & hęc actio est omnino essentialis, quia tali actione Christus perfecit hoc Sacramentum: Tertia Actio, est secunda oblatio, quæ incipit ab illis verbis. *Vnde, & memores Domine*, & de hac actione idem est dicendum ac de prima, nam nec constat illam Christum fecisse, nec Ecclesia illa semper vsa est: nec vnquam oblatio verbalis fuit de essentia sacrificij; sed tantum intentio offerentis, igitur non est reputanda essentialis, talis oblatio verbalis. Quarta Actio est fractio hostię, & mittitur quædam particula in calice: quę actio fit ab Ecclesia ex mystica significatione, sed nec Christus ita sacrificauit, nec semper Ecclesia tali cęremonia vsa est. Vnde, nec essentialis reputãda est. Quinta Actio, quæ fit in missa, est sumptio, & hanc neque certò scitur Christum fecisse: licet, probabilior sit pars affirmatiua vt ita D. Thom. quęst. 81. art. 1. Alens. 4. part. q. 44. membr. 1. & 2. Bonau. in 4. dist. 9. art. 1. q. 4. Richard. dist. 11. art. 4. q. 1. Albertus Magnus dist. 12. art. 15. Gabr. lect. 37. in Can. & alij recentiores Theologi ex doctrina multorum Patrum; & sumitur ex verbis ipsius Christi Luc. 22. *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum*. Quę verba intelliguntur non solum de veteri, & legali Paschate, sed etiam de mystico: nam triplicem cœnam communiter distinguunt Doctores, fuisse in illa vltima cœna Christi, nempe, legalem, quia primo loco Christus, & discipuli comederunt agnum in lege præceptum, mysticam, quia postea Christus consecrauit,

& discipulis porrexit suum corpus manducandum,& bibendum; & visualem,quia in dicta cœna comederunt, alias res iuxta communem vsum,& in hac vltima cœna, Christus porrexit panem intinctum Iudę; Vnde cum Christus comederit Cœnam legalem, & visualem cum suis discipulis; dicendum est etiam comedisse cœnam mysticam, & ex consequenti communicasse priùs seipsum: quod expressè docet D.Thom.loc.cit.his verbis. *Ipse quoque bibit ex eo, ne auditis illis verbis dicerent: quid ergo sanguinem bibimus, & carnem comedimus? & perturbaretur*; Ne igitur hoc accideret, primus ipse hoc fecit; vt tranquillo animo ad communicationem mysteriorum induceret; & Euthym. in Luc. *Si poculum accepit, vtique & panem*, vnde quidam metricè dixerunt. *Rex sedet in cœna, turba cinctus duodena. Se tenet in manibus; se cibat ipse cibus*. Attamen, vt ad propositum redeamus, nō ex hoc sequitur, sumptionem esse essentialem huic sacrificio. Sexta Actio, quæ fit in missa est distributio, & hanc actionem quamuis Christus fecerit, ex illis verbis. *Deditque discipulis suis dicens,&c.* Tamen dicta actio non pertinuit ad rationem sacrificij: sed fuit declaratus finis institutionis dicti Sacramenti: ita vt etiam si Christus non dedisset hoc Sacramentum suis discipulis: non ex eo non diceretur perfectũ sacrificium.

7. Est igitur necessariò concludendum, solam consecrationem esse essentialē,& de intrinseca ratione huius sacrificij; ita apertè docet D.Thom.q.79.ar.5.dum ait: Eucharistiam habere rationem sacrificij, in quantum offertur, & rationem sacramenti in quantũ sumitur,& q.82.art.4. ad 1. ait, quod consecratio Chrismatis, vel cuiuscunque alterius materiæ,non est sacrificium, sicut est consecratio Eucharistiæ,& q.83.art.4.declarans ceremonias missæ ait. Quartò petit(scilicet Sacerdos) hoc sacrificium peractum, esse Deo acceptum cum dicit. Supra quæ propitio, ac sereno vultu respicere digneris, &c. Igitur iam est peractum sacrificium,& tamen hæc verba dicuntur ante sumptionem; hanc opinionem tenet Suar. disp.75.sect. 4.& 5. Vasq.3.part.disp.222.cap.5. Filiuc. tract.5.cap.1. nu.23.& seqq. & antea Bonauent.in 4.dist.14.art.1.q.4. Maior dist. 9.Alanus lib.2.de sacrificio missæ cap.25. Turrianus lib.8.constit. in Scholijs ad ca. 5.10.11.12.& 14.Bellarm. lib.1.de miss.c. vlt.Coninchus q.83.art.1.Pitigianus dist. 13.quæst.2.art.3.& alij multi.

8. Vtrum autem de essentia huius sacrificij sit consecratio vtriusq; speciei, an vnius tantum? Respondeo, omninò requiri consecrationem vtriusque speciei, ita sumitur ex D.Thom.q.80.art.12.ad 3. dum asserit. Repræsentationem Dominicæ passionis in consecratione peragi: & q.83.art.1. vbi docet,in mysterio Eucharistiæ immolari Christum, quatenus continet imaginem, & repræsentationem sacrificij cruenti,vt multi Patres etiam asserunt; nam ex D.Augustino in cap.semel de consecr.dist.2. referuntur hæc verba. *Semel immolatus est Christus in semetipso, & tamen quotidiè immolatur in Sacramento*. Igitur ista immolatio debet illi omninò conformari, & D. Cyprian. lib.2.Epist.3.sic ait. *Scriptura dicit, quotiescunque ederitis panem istum: & calicem istum biberitis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat: quotiescunque ergo calicem in commemorationem Domini, & passionis eius offerimus, id, quod constat Dominum fecisse, facimus*; Deinde hoc sacrificium fit sub significatione mysticæ mactationis, quæ non repræsentatur, nisi per consecrationem, & separationem ex vi verborum corporis, & sanguinis,vt paulò ante diximus: Igitur omninò requiritur consecratio vtriusque speciei. Ita Suar.disp.75.sect.6.Bellarm.lib.4. de Eucharistia cap.22.Filiucc.tract.5.c.1. num. 25. Vasq.3.part. disp.223. cap.3. num. 12. & alij contra Bonac.disp.4.q.vlt. pun.2.in fine,& alios ab ipso citat.

9. Quomodo autem distinguatur hoc sacrificium, quod fit quotidiè ab Ecclesia, ab illo, quod fuit factum in vltima cœna à Christo Domino? Respondeo, distingui tantum accidentaliter, & solo numero, & probatur, quia Ecclesia offert Christum immortalem; & Christus ibi se obtulit patri mortalē; in Ecclesia offertur Christus à Sacerdotibus, ibi seipsum Christus obtulit; Ecclesia vtitur hoc sacrificio,

ficio, vt morali instrumento ad applicandum effectum meriti, & satisfactionis inchoatæ in sacrificio Christi,& consummatę in Cruce;illud autem sacrificium Christi fuit meritorium, & satisfactorium,quia fuit factum ab ipso Christo habente meritum infinitum: deinde hoc sacrificium Ecclesiæ significat mortem Christi præteritã; illud Christi significabat mortem ipsius Christi futuram; & similiter hoc sacrificiũ Ecclesiæ est incruentum, & figura illius Christi,sed illud non fuit alterius incructi figura, vide Suar.disp.76.sect.1. & Filiuc. loc.cit.n.27.& seq. Cõuenit hoc sacrificiũ Ecclesiæ cum illo, quod fuit factũ in Cruce, quatenus vtrobique idem Christus offertur; differunt tamen in actione sacrificandi; & denique differt hoc sacrificium Ecclesiæ à sacrificijs veteris legis in re oblata, ritu offerendi, persona principali offerente, significatione, valore, efficacia &c. vt ex dictis patet.

10. Sed quæritur quinam possint offerre hoc sacrificium? Respondeo, principalem offerentem, esse Christum Dominum tanquam sũmum Sacerdotem.Ita D. Thom.q.83.art.3.& q.82.art.7.ad 3.& in 4.d.13. q.1. art.1. & ibi omnes Theologi; vnde Chrysost.hom.83. in Matth.*Qui tunc illa cæna confecit,ipse nunc quoque operatur,*Et in homil. de prodit. Iudæ. *Cum videris Sacerdotem offerentem,ne ipsum consideres hoc facientem; sed Christi manum inuisibiliter extensam*; Et P.August. lib.4. de Trin. cap.7.& 14.& lib.20. de Ciuit. cap.20. *Christus ipse offerens,ipse, & oblatio, cuius rei Sacramentum quotidianam esse voluit Ecclesiæ sacrificium.* Imò non solum Christus per accidens, & remotè offert; sed etiam proximè, & actu, sed per Sacerdotem,vt Filiuce.tr.5.cap.2. nu.3.& Suar.disp.77.sect.1.

11. Deinde, de fide est,solum Sacerdotem legitimè ordinatum habere potestatem offerendi hoc sacrificium, ex Concil. Niceno cap.14.vbi dicitur. *Diaconum nullo modo habere potestatem consecrandi*. Ex Trid. sess. 22. cap. 1. vbi similiter dicitur. *Christum Apostolis, & Sacerdotibus eorum successoribus præcepisse, vt offerrent, vti semper Ecclesia docuit, & intellexit*; & in can.2.dictum Concilium anathema profert contra eos, qui negauerint Christum instituisse Apostolos Sacerdotes illis verbis. *Hoc facite in meam commemorationem*;Vel non ordinasse, vt tam ipsi, quam alij Sacerdotes offerrẽt corpus, & sanguinem suum; & idem etiam habetur in sess. 23.

12. Possunt etiam hoc sacrificium offerre omnes fideles, sed per Sacerdotem, quia tantummodo Sacerdoti commissa est hæc potestas offerendi hoc sacrificium;Infideles autem id agere non possunt, imò nec hoc sacrificium offerri potest pro ipsis; patet prima pars huius cõclusionis ex Epistola 81.cap.2.Leonis Papæ,vbi ait plures missas esse celebrandas ob multitudinem populi. *Ne aliqua pars populi sacrificium offerre non possit*. Colligitur etiam ex Canone missæ. *Et omnium circumstantium,quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio,pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt*. Et ex illis verbis.*Vnde,& memores Domine nos serui tui eiusdem filij tui domini nostri Iesu Christi,offerimus præclaræ maiestati tuæ*. Vnde tam Sacerdotes,quam fideles possunt concurrere ad oblationem huius sacrificij.

13. Vtrum autem hoc sacrificium possit pro alijs offerri, vel pro ipsomet Sacerdote? Respondeo posse offerri tam pro ipso Sacerdote,quam pro alijs,vt apertè colligitur ex verbis Apostoli ad hebr.5.*Et propterea debet,scilicet Sacerdos, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offere pro peccatis*,& cap.7.*Talis decebat vt nobis esset Pontifex, Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus,qui non habet necessitatem quotidie,quemadmodum Sacerdos prius pro suis delictis hostias offerre,deinde pro populis*; Et quod possit offerri etiam pro alijs est omninò certa, & cõmunis doctrina, vt colligitur ex communi vsu Ecclesiæ; & insinuat D. Thom. q.79. art.5. & 7. vbi docet, differre mysterium Eucharistiæ pro vt est sacramentum, & pro vt est sacrificium; nam pro vt est sacramentum prodest tantum sumenti; sed pro vt est sacrificium prodest illis, pro quibus offertur. Et est etiam notandum, quadrupliciter esse sacrificium, nempe, honorarium, laudis impetratorium, & propitiatorium; primum, & secundum non potest alijs applicari, quia consistit in actione personali,

& ideò offerenti tantum prodest; quatenus est impetratorium, & propitiatorium, potest alijs applicari; iuxta illa verba consecrationis calicis, *Qui pro vobis*, scilicet, sumentibus, *Et pro multis effundetur*. Idest pro alijs, pro quibus offerri potest; & ideò in canone dicit Sacerdos. *Pro quibus tibi offerimus*, &c.

14. Debet, & tenetur etiam Sacerdos semper dictũ sacrificium offerre pro omnibus fidelibus, seu pro tota Ecclesia militante iuxta verba Canonis. *In primis pro Ecclesia*, &c. Non specialiter applicando fructum missæ pro omnibus, cum debeat applicari illi, pro quo dicitur missa. Sed vniuersaliter deprecando; nec potest aliquẽ Sacerdos à dicta deprecatione excipere; aliter mortaliter peccaret; vt D. Tho. 2.2.q.35. artic.8.& 9. Nauarr. lib. de orat. cap.19. nu.120. Suar.disp.88. sect.2. §.sed quæri rursus, & Filiucc.tract.5. cap.2. nu. 43. Vnde comprehenduntur in dicta vniuersali deprecatione etiam infantes baptizati, quia saltem ex opere operato sunt capaces fructus huius sacrificij; includuntur etiam peccatores, & pro eis potest offerri hoc sacrificium, vt conuertantur, & à Deo benè disponantur; & idem dicitur de energumenis; Cathecumeni etiam potest esse, vt includantur, quia substantialiter sunt vniti Ecclesiæ per fidem; licet, non perfecto modo, idest per baptismum, & characterem; At consultiùs est dicendum, Sacerdotem habere debere intentionem generalem includẽdi omnes pro vt intendit Mater Ecclesia. Potest etiam hoc sacrificium offerri pro infidelibus non excommunicatis; quatenus hoc sacrificium est impetratorium, vt diximus de peccatoribus; Pro excommunicatis autem nullo modo potest offerri hoc sacrificium, nec comprehenduntur in supradicta vniuersali deprecatione, quæ quotidie fit ab Ecclesia, quia excommunicatio priuat excommunicatum participatione omnium communium suffragiorum; licet, possit Sacerdos tãquam persona priuata pro ipsis orare etiam in memento missæ; cum de oratione priuata, nulla adsit prohibitio; sicut adest de publica, seù communi in cap. Nobis 2.& c. Sacris de sentẽtia excommunicationis. D.Thom.in 4.d.18. q.2. artic.1 Sot.d.22.q.1. art.1. Couarr.in cap. Alma mater p.1.§.6. Suar.q.88. sect.2. in fine, Filiucc.tr.5.cap.2. num.49.& 50. nec obstat, quod Sot. neget, Sacerdotem id non posse agere in memento missæ.

15. Sed vtrũ possit offerri etiã pro defunctis existẽtibus in purgatorio? Respondeo affirmatiuè, & est de fide ex Cõc. Trid. sess.22.cap.2. & can.3. & ex vsu, & traditione Ecclesiæ satis constat; & omnes Doctores ita tradunt in 3.dist.45. & potest offerri tam pro vt est sacrificium laudis, & gratiarum actionis, quam pro vt est impetratorium, & satisfactorium ex opere operato, pro pœnis, quas in Purgatorio patiuntur.

16. An possit offerri pro beatis, & sanctis pro vt impetratorium est? nam quatenus propitiatorium offerri nõ post, quia iam sancti sunt liberi à malo culpæ, & pœnæ, quatenus est sacrificium laudis, & gratiarum actionis, potest pro ipsis offerri pro beneficijs in ipsos collatis; licet, hoc modo non possit propriè dici sacrificium offerri pro alio, quia sancti non possunt esse participes, nec eis applicatur fructus sacrificij; sed quidquid sit de modo loquendi; certum tamen est, pro dictis sanctis offerri posse, & est illis gratum, quatenus desiderant, vt omnes Deo gratias agant; & talis oblatio est illis ad honorẽ; & nobis ad salutem iuxta illa verba missæ. *Vt illis proficat ad honorem, nobis autem ad salutem, & illi pro nobis intercedere dignentur in Cælis, quorum memoriam agimus in terris*. Vnde tãtum superest videre an possit pro sanctis offerri hoc sacrificium quatenus impetratorium est? & videtur negatiuè respondendum, quia sancti sunt perfecti beati; quibus omnia iuxta eorum votum succedunt; igitur nihil potest eis impetrari; & confirmatur ex quodam communi dicto. Nempe *iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre*. Quod dictum nullo modo reperitur in Scriptura; sed sumitur ex verbis P. Augustini ser. 17. de verb. Apost. & tract.84. in Ioan. vbi sic ait. *Non sic sanctos commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oremus; sed magis, vt orent ipsi pro nobis*. Attamen dicendum

cendum est, hoc sacrificium etiam quatenus impetratorium est, posse pro sanctis offerri ad impetrandum illis gloriam, & honorem accidentalem; & tunc dicitur offerri hoc sacrificium pro sanctis, quando pro nobis quodammodo offertur, ex quorum actibus honor accidentalis redũdat in sanctos; vt loquitur Innoc. III. in cap. cum Marthę de celebrat.missar.patet hæc doctrina ex verbis missæ allatis. *Vt illis proficiat ad honorem* &c. & ex D. Chrysost.homil. 35. in Matth.vbi ait. *Posse nos aliquid facere pro sanctis, ad mercedis, & retributionis adiectionem.*

17. Sed vtrum possit offerri pro damnatis, vel ijs,quos constiterit esse mortuos in peccato mortali? negatiuè respondendum est; ita sensit vniuersalis Ecclesia, & omnes Theologi in 4. d. 45. ex communi doctrina omnium Patrum, & Conciliorũ, vnde Gregor.II. Epist.vlt.ad Bonifac.pro vt habetur in cap.pro obeuntibus 13.q.2. ait. *Non esse offerendum sacrificium pro impijs defunctis;* Et in Concilio Bracharensi 1. cap. 34. prohibetur offerri sacrificium pro his, qui violentem mortem sibi inferunt 16.q.5.cap. Placuit, quam doctrinã, etiam tradit P. Augustinus cap. 109. in Enchir. & lib. 1. de origine animæ cap. 9. & 10.& lib.de cura pro mortuis agenda cap. 1. Nec obstat id, quod dicitur de anima Traiani, nempe, liberatam fuisse ab Inferno precibus Sancti Gregorij; nam multi dicunt historiam esse apocrypham; & tantum esse verum, Sanctum Gregorium fudisse lacrymas visa historia Traiani; nõ autem orasse pro ipso; vt Filiuc. tract. 5. cap. 2. in fine ex Henriq. cap. 16. §. 3. Bellarm.lib.2.de Purgat.cap.8.& 18.Baronio in vita Traiani, et ex alijs.

De Effectibus, & Valoræ Missæ. Cap. XXX.

1 *Sacrificium Missæ habet aliquem effectum ex opere operato.*

2 *Sacrificium Missæ non cõfert primam gratiam, nec remissionem peccati mortalis.*

3 *Sacrificium Missæ nec confert augmentum gratiæ ex opere operato.*

4 *Sacrificium Missæ remittit peccata venialia per impetrationem, non ex opere operato.*

5 *Sacrificium Missæ aliquam pœnam remittit ex opere operato.*

6 *Hoc sacrificium prodest etiam pro bonis tẽporalibus per impetrationem.*

7 *Hoc sacrificium operatur aliquem effectum ex opere operato, in offerentibus, & in illis pro quibus offertur.*

8 *Hoc sacrificium valdè tantum applicatur illi, cui Sacerdos voluerit absq; vlla dependentia ab alio.*

9 *Fructus sacrificij, si nulli applicetur, manet in thesauro Ecclesiæ.*

10 *Sacerdos post consecrationẽ non potest amplius applicare sacrificium.*

11 *Sacerdos potest applicare sacrificium pro primo daturo eleemosynam.*

12 *Fructus ex opere operato non potest pro alijs offerri.*

13 *Quatuor cõditiones sunt necessariæ ad percipiendum fructum sacrificij ex opere operato.*

14 *Valor sacrificij ad præsens non est valoris infiniti intensiuè.*

15 *Habet hoc sacrificium valorem finitum intensiuè.*

16 *Hoc sacrificium est infiniti valoris extensiuè.*

17 *Fructus huius sacrificij, quẽ Sacerdos applicat pro alijs, est finitus.*

18 *Sacrificium Missæ est infinitum ad impetrandum.*

19 *Hoc sacrificium Missæ magis prodest viuis, quam defunctis.*

20 *Hoc sacrificium Missæ potest applicari tam pro viuis, quam pro defunctis.*

1 EST primò pro certo supponendum, hoc sacrificium Missæ aliquem effectum operari ex opere operato, scilicet, vi suæ institutionis, & secluso merito operantis; hæc doctrina est omnium Doctorum absq; vlla controuersia; vt D.Thom. q.79.art.5.& 82.art.1.& in 4. dist.12.q.2. art.1.quæstiunc.2.& d.45.q.2.art.1. quæstiunc.3.& art.3.quæstiunc.1. ad 3. Caiet. tom.2.opuscul.tract.3.q. 2. & licet, ibi asserat hoc dependere ex dispositione eius, pro quo sacrificium offertur, hoc tamen intel-

Intelligitur, effectũ nõ operari in ponente obicem; & eodem sensu loquitur Scot. quolib. 20. & miror Petrum Sot. aliter dictos Doctores interpetrasse: sequitur eamdem sententiam Albertus in 4. d. 13. Sot. q. 2. art. 1. & lib. 9. de iustit. & iure q. 2. ar. 2. Petr. Sot. lect. 7. de Eucharist. Couarr. in cap. Alma mater 1. p. §. 5. nu. 6. Filiucc. tr. 5. cap. 3. nu. 57. Bonac. disp. 4. q. vlt. pun. 3. §. ex quo sequitur, Corduba lib. 1. quæst. 3. Suar. disp. 79. sect. 1. Azor. 1. p. lib. 10. cap. 21. q. 4. & omnes alij; imò dictum sacrificium ex opere operato, & ex vi suæ institutionis habet vim ad impetrandum effectus, pro quibus obtinendis, offertur; ità Suar. sect. 3. & alij locis citatis; & patet tota hæc doctrina ex Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. & 2.

2. Sed quæritur, vtrum effectus huius sacrificij sit conferre primam gratiam, & remissionem peccatorum ex opere operato? Respondeo ex propria institutione nec posse conferre primam gratiam, nec remissionem peccati mortalis, nec similiter posse dictam primam gratiam impetrare, nec remissionem peccati mortalis homini sola attritione disposito: & ratio est; quia non possumus effectus aliquos sacramentis tribuere, nisi id constet, ex peculiari lege, vel promissione facta à Christo Domino; & ideò cum dicti effectus sint concessi à Christo Domino tantum Sacramento Baptismi, & pœnitentiæ, non autem huic sacrificio; dicẽdum est, quod tantum ex illis, & non ex hoc sacrificio dicti effectus procedere possint. Posse tamen hoc sacrificium nobis impetrare sufficientem dispositionẽ, vt liberemur à peccatis mortalibus, & habeamus primam gratiam: quod apertè sumitur ex Cõc. Trid. sess. 22. cap. 2. vbi sic dicitur. *Huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiã, & donũ pænitentiæ concedens, crimina, & peccata, etiã ingentia dimittit*. Hoc modo etiam loquitur D. Tho. in 4. d. 12. q. 2. quæstiunc. 2. ad 4. his verbis. *Et ideò, si eos dispositos inueniat, eis gratiam obtinet; & per consequens peccata mortalia in eis delet, non sicut causa proxima; sed in quantum gratiam contritionis eis impetrat*. Sequitur Durand. ibi q. 4. Maior. q. 1. Suar. disp. 79. sect. 3. Azor. 1. p. lib. 10. cap. 20. q. 2. Filiucc. tract. 5. cap. 3. num. 60. Reginald. lib. 29. num. 151. Bonac. disput. 4. q. vlt. pun. 3. num. 3. Bellarm. de Missa lib. 2. cap. 2. & alij multi apud hos Doctores.

3. Vtrum autem conferat augumentum gratiæ? respondeo etiam negatiuè ex eisdẽ Doctoribus: quod intellige ex opere operato; & ratio est eadem, quam iam diximus; nam de tali augumento nullam promissionem habemus, nec Patres id demonstrant, & ex Concil. Trid. non constat id nos posse obtinere, nisi per impetrationem dicti sacrificij; aliter etiam infantes, amentes, dormientes; & similes possent consequi hunc effectũ ex opere operato; quod est absurdum; vt fusè probat Suar. loc. cit. sect. 4. Filiucc. num. 61. & alij; et ità puto etiam esse mentem Bonacinæ, qui licet loc. cit. nu. 1. asserat primum effectum huius sacrificij esse conferre gratiam, & remittere peccata, hoc tamen non potest asserere, nisi quatenus hoc sacrificium sit impetratorium, et propitiatorium, vt explicauimus; et ideò dictus Doctor citat alios Doctores, qui id expressiùs docent.

4. An remittat peccata venialia ex opere operato? dicendum est eodem modo, ac diximus de mortalibus: scilicet, non nisi per impetrationem; ità Sot. d. 11. q. 2. artic. 5. Caiet. opuscul. de celebr. miss. q. 2. Suarez disp. 79. sect. 5. cum multis alijs; Filiucc. tr. 5. cap. 3. nu. 64. licet in nu. 65. probet probabile etiam esse hoc sacrificium remittere dicta venialia ex opere operato. Ex Henriq. cap. 13. §. 2. litera S. et ex alijs; Bonacina autem loc. cit. nu. 5. ait remittere peccata venialia mediatè, quatenus confert speciale auxilium ad eliciendum actum amoris, vel doloris, quo remittuntur dicta peccata venialia; et ità verè loquitur Suarez si benè perlegatur, quem ipsemet Bonac. citat, sequitur etiam hanc sententiam Azor. 1. p. lib. 10. cap. 20. nu. 4. et alij; et ratio huius opinionis est, quia peccata venialia de facto, & iuxta congruentem modum, non remittuntur, nisi per aliquem actum virtutis, vel per argumentum sanctitatis, & amicitiæ diuinæ, in qua virtualiter etiam includitur repugnantia cum peccato veniali; sed hoc non fit, nisi per gratiam, quæ, vt supra

pro-

probauimus non datur in hoc sacrificio ex opere operato; ergo, neque similiter dicendum est; quod dicta peccata venialia remittantur ex opere operato, sed tantum per impetrationem; vt diximus.

5. Item quæritur, vtrum hoc sacrificium remittat pœnam peccatorum ex opere operato? Respondeo aliquam pœnam remittere ex opere operato, non autem totam; sed, iuxta cuiusque maiorem vel minorem deuotionē; & potest etiam remittere hanc pœnam per modum impetrationis; v. g. quia hoc sacrificium ex opere operato remittit tantum partem pęnæ; potest quis offerre aliud sacrificium ad impetrandum remissionem alterius partis pœnæ; & hoc tam pro viuis, quam defunctis. D. Thom. 79. art. 5. Suar. disp. 79. sect. 6. Valent. tom. 4. disp. 6. q. 11. pun. 1. §. 19. Azor. 1. part. lib. 10. ca. 5. q. 5. Filiuc. tract. 5. cap. 3. num. 67. Bonaccina disp. 4. q. vlt. pun. 3. num. 8. & omnes alij. Et ratio est, quia hoc sacrificium cum sit impetratorium, potest per ipsum quodlibet bonum impetrari; & quamuis ex opere operato remittat partem pœnæ ex propria institutione, cum sit etiam satisfactiuum, tamen adhuc retinet, vt sit impetratiuum, ita vt possit per ipsum alia pars pœnę impetrari.

6. Sed vtrum prosit etiam hoc sacrificium ad bona temporalia? Respondeo affirmatiuè per modum impetrationis, quia omne bonum, vt diximus, potest per hoc sacrificium impetrari. Bona temporalia, dicuntur etiam bona, quando recto fine petuntur; ideo Ecclesia solet orare pro com muni pace, pro fructibus terræ, pro sanitate acquirenda; & similibus; imò omnis impetratio orationis se extendit etiam ad bona temporalia, vt S. Thom. 2. 2. q. 83. art. 15. & 16. Ergo multò magis impetratio huius sacrificij; Vnde Paulus 1. ad Timoth. *Obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, vt quietam, & tranquillam vitam agamus.*

7. Est tamen notandum, hoc sacrificium aliquem fructum, & effectum operari ex opere operato. In offerentibus illud, scilicet, in Sacerdotibus, & in alijs offerentibus per Sacerdotem, ac etiam in illis, pro quibus sacrificium offertur, hæc est communis sententia, quam docet D. Thom. q. 79. art. 5. & 7. nam in art. 5. ait: *Oblationem huius sacrificij esse satisfactoriam, illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus.* Idem docet Caiet. tom. 2. opuscul. tract. 3. q. 2. Sylu. ver. missa 1. q. 9. & ratio est, quia respectu Sacerdotis offerentis: ipse concurrit vt instrumentum actionis, per quā fructus sacrificij applicatur, & omnes concurrentes per actionem instrumentalem ad fructum Christi applicandum, habent gratiam ex opere operato, vt constat in omnibus sacramentis. Et ratione aliorum offerentium, quia concurrunt ad actionē ex se fructuosam; respectu verò eorum pro quibus offertur, quia isti principaliter offerunt per Sacerdotem, & ipsis applicatur fructus huius sacrificij: Vnde dicitur in Canone missæ post memento. *Et omniū circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt, &c.* Igitur tam offerentes, quam illi, pro quibus offertur hoc sacrificium, habent aliquem fructum ex opere operato, eo quod concurrunt ad hoc sacrificium, vel eis applicatur. Suar. disp. 79. sect. 8. & 9. Filiucc. tract. 5. cap. 3. nu. 32. & 33. Addo tamen hoc sacrificium prodesse etiam toti Ecclesię, ex opere operato, quia de tota Ecclesia fit mentio in Canone missæ, & hoc sacrificium prodest vltra petitum, & dispositionem fidelium; igitur ex opere operato. Ita Valentia tom. 4. disp. 6. q. 1. punct. 1. §. 25. Sot. in 4. d. 13. quęst. 2. art. 1. Corduba lib. 1. quæstionarij q. 3. opin. 6. & alij apud Suar. quos sequitur Bonac. disp. 4. quæst. vlt. punct. 4. num. 9.

8. Sed quæritur vtrum, si hoc sacrificium, ex promissione, vel stipendio, aut obedientia esset applicandum Titio, & per Sacerdotem applicaretur Caio; dictus Titius, & non Caius reciperet fructum sacrificij? Ratio dubitandi est, quia applicatio facta à Sacerdote Caio est iniqua, et contra iustitiam, Deus autem non concurrit cum actione iniqua, nec applicat suum meritum iniustè; Igitur dicendum est; sacrificium in tali casu prodesse Titio, et non Caio.

Caio. Tamen contrarium dicendum est; quia licet, nolit Deus actionem iniustam, permissiuè tamen concurrit cum illa, & vi facultatis concessæ Sacerdoti absque vlla dependentia, sacrificium dicitur applicatum illi, cui Sacerdos voluerit. Vnde licet, Sacerdos habeat præceptum ab Episcopo, vel superiore, si fuerit Regularis, vt applicet sacrificium pro vno defuncto, v. g. si Sacerdos non applicat illi; sed sibi, vel alteri, sacrificium valet iuxta voluntatem sacerdotis; licet, peccet contra obedientiam, quando causa iusta esset; & sumitur hæc veritas ex verbis, quibus Sacerdotes ordinantur, scilicet. *Accipe potestatem offerendi, &c.* Et idem dicitur de alijs operibus sanctis factis à religiosis; quia paupertas religiosa ad huiusmodi res spirituales non extenditur, licet, extendi possit obedientia ad applicandum dictas orationes, vel alias res spirituales, quando iusta adest causa, sed si Religiosus id nō egerit, actiones non erunt applicatæ; sed peccabit contra votum obedientiæ; sumitur hæc doctrina; exemplo aliorum sacramentorum; nam si Episcopus præcipiat Sacerdoti, vel Prælatus regularis suo subdito Sacerdoti; vt baptizet filium Titij, vel vt absoluat Titium, si talis Sacerdos baptizet filium Caij, non erit baptizatus filius Titij, vel si absoluat Caium, non erit absolutus Titius, & ratio est, quia talis potestas absolutè tradita est Sacerdoti; ergo quamuis adsit præceptum superioris, vel alia obligatio, si Sacerdos non applicet sacrificium, non erit applicatum. Ita Suar. disp. 79. sect. 9. §. Alij nihilominus, prope finem; Filiucc. tract. 5. cap. 3. num. 76. Syluest. ver. missa 1. num. 12. & alij communiter; licet, Diana par. 2. resol. 72. afferat opinionem aliquorum asserentium religiosū regularem non posse validè applicare missam contra voluntatem superioris; imò applicationem superioris esse validā, probabilem esse, sed ego puto opinionem dictorum Doctorum esse omninò scrupulosam, & nullo modo tenendam. Fauet huic nostre opinioni Sanchez de precept. decalogi lib. 5. cap. 1. nu. 6. circa medium.

9. Maius dubium est, quid fiat de fructu huius sacrificij, si nulli applicetur, vel si applicetur incapaci, vt sunt animæ damnatorum, vel non indigentium; vt sunt animæ puerorum morientium post baptismum? Respondetur, reponi in thesauro Ecclesiæ, ita Corduba lib. 1. quæstion. 2. dub. 4. quem sequitur Suar. disp. 79. sect. 9. §. Tertiò, Henriq. cap. 18. num. 7. Filiuc. tract. 5. cap. 3. num. 78. & alij, licet. Bonacina disp. 4. quæst. vlt. punct. 5. num. 12. putet huiusmodi fructum prodesse Sacerdoti, si habeat talem intētionem; sed probabiliùs puto dicendum, applicari ei, qui dat eleemosynā, si est capax; sin autem reponi in thesauro Ecclesiæ.

10. Ex qua doctrina infertur, quod Sacerdos vsq; ad consecrationem possit applicare hoc sacrificium, cui voluerit; sed post consecrationem, nullam habere potestatem, quia non potest suspendere fructum sacrificij, & ideò si non erit applicatum vsq; ad consecrationem, in qua principaliter consistit hoc sacrificiū, non poterit illud ampliùs applicare; sed reponitur in thesauro Ecclesiæ, Suar. loco. cit. §. ex dictis Filiuc. & Corduba loc. cit. Bonac. eodem loco, cum alijs.

11. Infertur etiam ex hac doctrina, quod Sacerdos non possit applicare sacrificium pro eo, à quo est primò eleemosynam accepturus, quia sacrificium est iuxta præsentem hominis intentionem applicādum. Ita Suar. loc. cit. circa finem citati §. vbi citat Cordubam lib. 1. q. 4. dub. 5. oppositum sentientem; imò docet posse suspendi applicationem, & alij etiam idem docent, quia iam Deo est præsens voluntas alterius, & benè præuidet illos, qui primò daturi sunt eleemosynam; nec in hoc casu suspenditur fructus sacrificij, igitur non videtur cur non possit pro illis applicari; aliter esset etiam necessarium, vt quilibet Sacerdos in omni Missa sciret an Missa sit applicanda pro Petro, Francisco, &c. vt determinatè celebrare posset. Et tamen videmus, quod communiter applicant Sacerdotes Missas pro sacristia, scilicet, pro vno ex illis, qui eleemosynam dederunt, & sacrificium est benè applicatū, quia Deus benè diuidit vnicuiq; qui eleemosynam dedit, fructum sacrificij; igitur cur non poterit etiam Deus conferre illi di-

dictum fructum, quem præuidet daturum eleemosynam, sed hæ rationes verè non placent, quia daturus eleemosynam poterit reperiri in peccato mortali, & sic erit incapax meriti; ideò puto dicendũ, quod Sacerdos possit applicare modo dicto. Sed pro tempore, quo quis eleemosynam dabit; nec obstat si Deus interim non applicet, donec eleemosyna tribuatur, quia etiam in aliquibus sacramentis multoties non datur fructus, nisi recedente fictione, licet post multum tempus fictio recedat, ita similiter potest fieri in hoc sacrificio, vt quis non sentiat eius effectum, nisi tẽpore, quo dederit eleemosynam, cum nũquam Deus applicet meritum per præuisionem operis; sed mediante opere. Hanc opinionem multi recentiores tenent, licet ex diuersis rationibus, teste Diana par. 2. resol. 15. Licet ipse contrarium teneat ex quadam Cardinalium declaratione tempore Clementis VIII. condita sub die 15. Nouembris 1605. cum multis alijs, quos pro se citat; affert etiam alios multos, qui contrarium sentiunt; vt Henriq. Vega, Fernandez, Fraxinellum, Aragon. P. Nauarr. Rodriq. & probabilem hanc opinionem putant Molfesius, & Reginald. teste ipso Diana; idem docet Bonac. disp. 4. q. vl. pun. 7. §. 5. num. 3. vbi quam plures affert, licet, in fine afferat hanc consuetudinem non esse permittendam. Vnde saltem probabilis est nostra sententia, vt declarauimus; licet, non negem probabiliorem esse illam Dianæ, Suar. & aliorum; nec obstat declaratio Cardinalium, quia multi pòst dictam declarationem aliter scripserunt; ex quo colligo, fuisse tantum opinatiuè id declaratum; salua censura Matris Ecclesiæ.

12. Quæritur etiam, vtrum fructus huius sacrificij ex opere operato, quam tam Sacerdotes, quam alij offerentes percipiunt, possit pro alijs applicari? & negatiuè respondendũ est, quia huiusmodi fructus est personalis, & concessus in priuilegium offerentium, sicut etiam dicitur de indulgentijs, quæ alijs applicari non possunt, nisi specificè talis facultas ibi concedatur, vt D. Thom. in 4. dist. 20. ar. 5. quæstiuncul. 3. ad 2. Filliuc. tract. 5. cap. 3. num. 80. Suar. disp. 79. sect. 9. in fine, & alij.

13. Sed sciendum, quatuor conditiones esse necessarias illi, pro quo sacrificiũ offertur, vt possit percipere fructum ex opere operato. Prima est vt sit baptizatus, ideò pro mortuis orat Ecclesia dicẽs in Canone. *Memento Domine famulorum, famularumq; tuarum, qui nos præcesserunt cũ signo fidei.* Scilicet, Baptismo. D. Thom. q. 79. ar. 7. ad 2. Vnde iuxta P. Augustinum lib. 1. de anima, & eius origine cap. 9. & D. Chrysost. hom. 3. ad Philip. asserunt, hoc sacrificium non posse offerri pro catechumeno mortuo; quod intellige quoad effectum ex opere operato, non quoad impetrationem. Secunda conditio est, vt quis sit in statu viatoris; nam beatus, vel damnatus non potest frui hoc fructu, quia beatus non indiget, & damnatus non potest; Dubium tamen est de animabus Purgatorij; in quibus aliqui negant hoc sacrificium operari infallibiliter talem effectũ; vt Sot. d. 13. q. 2. art. 1. Can. lib. 12. de locis 13. ad 9. & Corduba lib. 1. quæst. 3. opin. 4. Attamen omninò dicendũ est, dictas animas percipere hunc fructum ex opere operato, quoad remissionem pœnarum quia nondum sunt in termino; sed potiùs in via quoad remissionem pœnarum. Ita D. Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. ad 3. Bellarm. lib. 2. de purgat. ca. 18. Couarr. in ca. Alma mater p. 1. §. 1. nu. 11. Nauarr. in ca. In Leuit. notabil. 22. Petr. Sot. lect. 7. de Euchar. Filiucc. tract. 5. cap. 3. nu. 82. Suar. disput. 79. sect. 10. et communiter omnes. Tertia conditio est, vt quis sit in gratia, quia existens in peccato mortali non est capax satisfactionis; quarta est vt tali gratia satisfactionis indigeat, aliter manebit in thesauro Ecclesiæ, nec illi manebit pro tempore, quo indigebit; vt optimè Suar. loc. cit. §. tertiò; & Filiucc. contra Nauarr. Et est notãdum, quod talis effectus ex opere operato, non datur maior, vel minor ratione maioris, vel minoris dispositionis illius, pro quo sacrificium offertur; sed datur iuxta intentionem applicantis, quia in eius posse est applicare quomodocunq; voluerit; vt sumitur ex D. Tho. 4. d. 45. q. 2. ar. 3. quæstiunc. 3. Caiet. to. 3. opusc. tr. 3. q. 2. Suar. loc. cit. §. nihilominus; & ex alijs.

Q 14. De-

14. Deinde quæritur, vtrum effectus, seu valor huius sacrificij sit infinitus intensiuè? & affirmatiuè respondet Caiet. q. 79. art. 5. & ideò ait, vnam missam sufficere ad satisfaciendū pro pœnis omnium peccatorum tam viuentium quā mortuorum; & idē docet tom. 2. opusc. tr. 3. q. 2. Syl. ver. missa 1. q. 9. & alij, quos refert Suar. disp. 79. sect. 11. & ratio est, quia hoc sacrificium non minùs est infinitum ex parte offerentis, quam ex parte rei oblatæ, & confirmatur, nam Sacerdos non in persona sua, sed in persona Christi offert hoc sacrificium; & Pater æternus dum ei offertur hoc sacrificium, non respicit personam offerētis; sed personā Christi; igitur æquiualēter offertur hoc sacrificium à Sacerdote, illo sacrificio Christi in Cruce, vel in cœna facto. deinde virtus instrumenti tanta est, quanta est virtus principalis agentis, imò est eadem, igitur cum hoc sacrificium offeratur à Sacerdote tanquam ab instrumento Christi, dicendum est, quod etiam contineat valorem infinitum; sicut continebat illud, quod fuit oblatum ab ipso Christo: & confirmatur ex Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. vbi dicitur hoc sacrificium esse repræsentatiuum sacrificij cruenti; igitur est idem cum illo, & non nisi accidentaliter, seù quodammodo materialiter distinguitur ab illo. Hæc sententia est vera; nec potest negari, hoc sacrificium esse infinitum; & continere meritum, & satisfactionem infinitam, si cætera concurrerent, vt fuit tempore Christi Domini. At ad præsens de facto nulla in eo reperitur satisfactio, nullumq; meritum, vt est opus Christi; sed tantum reperitur in eo impetratio. Et ratio est, quia Christus ad præsens non est in statu merendi, nec satisfaciēdi pro nobis, & iam nostram redemptionem perfecit; Vnde repræsentatiuè tantum in hoc sacrificio offertur Christus, quæ repræsentatio nō est sufficiens ad nouam satisfactionem, & meritum, nisi impetratiuè; & cum sit quædam actio humana, quę per quamdam denominationem extrinsecam tribuitur Christo, in cuius persona fit, ideo non potest operari effectum infinitum.

15. Et ideo alij Doctores dixerunt, hoc sacrificium habere valorem, & effectum finitum intensiuè; vt D. Thom. in 4. d. 45. quęst. 2. art. 4. quæstiunc. 3. ad 2. & id etiam insinuat in q. 79. art. 5. dum ait. *In satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quātitas oblationis.* Et addit, *Quamuis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus quantitatem suæ deuotionis, & non pro tota pœna.* Eamdem doctrinam tradit Scot. quolib. 20. Sot. lib. 9. de iustit. quęst. 2. Couarr. cap. Alma mater 1. p. §. 5. num. 5. & seqq. vbi plures refert. Gabr. lect. 26. et 27. in can. quam doctrinam intellige tam de effectu ex opere operato, quam ex opere operantis; vt fusiùs Suar. disp. 79. sect. 11. Filiucc. tract. 5. cap. 3. num. 85. et seqq. Bonac. disput. 4. q. vlt. pun. 4. num. 3. et alij omnes.

16. Vtrum autem hoc sacrificium sit infiniti valoris extensiuè? Respondetur affirmatiuè, ità Azor. 1. p. lib. 10. cap. 20. q. 8. Bellarm. to. 2. lib. 2. de missa cap. 4. propositione 4. Suar. disput. 49. sect. 12. Filiucc. tract. 5, cap. 3. nu. 89. Reginal. lib. 29. num. 157. Bonac. loc. cit. num. 5. et omnes alij. Ratio est, quia (vt supra diximus) in hoc sacrificio datur fructus ex opere operato tam Sacerdotibus, et alijs fidelibus offerentibus, quam illis, pro quibus sacrificium offertur, ergo, quod sint multi, vel pauci offerentes; vel illi pro quibus offertur, omnes recipiunt hunc fructum, et effectum ex opere operato; et forte etiam maiorem, vel minorem iuxta dispositionem magis, vel minus aptam, vt multi volunt; igitur quo plures fuerint, plures dictum effectum recipient; et ex consequenti hoc sacrificium erit extensiuè infinitum.

17. Alius fructus, quem medium vocant Doctores, respondens oblationi Sacerdotis, et quem ipse pro alijs offerre potest; est etiam finitus; ità omnes Doctores citati; et ratio est, quia valor cōpetens Sacerdoti (vt diximus) finitus est, igitur etiā hic medius, quem ipse applicat, finitus erit vt fusiùs videre poteris præcipuè apud Suar. loc. cit. §. Dico secundò, et Bonac. num. 6.

18. Est tamen hoc sacrificium ad impetran-

petrandum infinitum, et ideo tam prodest paucis, quam multis quantum in se est. Ità D.Thom.in 4.d.45.q.2.art.4. quæstiun.2. & confirmari potest ex dicto D. Hieronymo, vt habetur in cap.non mediocriter de consecr. d. 1. vbi sic scribit. *Dum pro cunctis animabus psalmus, vel missa dicitur, nihil minus, quam si pro vno quolibet ipsorum diceretur, accipitur;* Et ita cōmuniter omnes sentiunt; licet, re vera, oratio (cæteris paribus) efficacior sit ad impetrandum in particulari, quā generatim facta pro multis; sed hoc non prouenit nisi ex defectu orātis, quia dum quis orat pro aliquo particulari, vel pro aliqua necessitate particulari; maiori affectu, & maiori efficacia, ac deuotione orat; quod est attendendum in in omni oratione: Vnde idem Hieronym. loc.cit.ait. *Melior est quinque psalmorum decantatio eum cordis puritate, & serenitate, & spirituali hilaritate: quam totius psalterij modulatio cum anxietate cordis, & tristitia.*

19. Ex dictis colligitur, hoc sacrificium magis prodesse viuis, quam defunctis; quia viuis prodest ad satisfactionem, impetrationem, & propitiationem; defunctis autem prodest tantū ad satisfactionem & sic etiam, quia orantes cum Sacerdote concurrunt ad sacrificium: vt Doctores citati.

20. Colligitur etiam hoc sacrificium, posse applicari tam pro viuis, quam defunctis, vt insinuauimus nu.11.& apertè constat ex Concil.Trid.sess.22.cap.2. vbi hæc verba habentur. *Quare, non solum pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus; sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgationis, ritè, iuxta apostolorum traditionem, offertur.* Et in can.3.sic etiam dicitur. *Si quis dixerit missæ sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in Cruce peracti, non autem propitiatorium, vel soli prodesse sumenti, neque pro viuis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus offerri debere, anathema sit.* Sanitur etiam ex verbis, quæ dicuntur in consecratione Sacerdotum. *Accipe potestatem offerendi sacrificium pro viuis, & defunctis.* Et ita fatentur omnes Doctores.

De tempore, & loco, in quo teneatur Sacerdos celebrare, ac de violatione Ecclesiæ. Cap. XXXI.

1 *Sacerdos tenetur saltem ter, vel quater in anno celebrare.*
2 *Sacerdotes simplices tenētur celebrare Mediolani, Dominicis, & festis diebus.*
3 *Sacerdos etiam si in aliquo casu debeat pluries celebrare in die, debet tamen semper esse ieiunus.*
4. *Missa non potest celebrari in Parasceue, neque in Sabbatho Sancto, nisi post pulsationem campanarum.*
5. *Ab Aurora possunt incipi Missæ, scilicet media hora ante crepusculum.*
6. *In die Natiuitatis Domini, omnes Missæ possunt incipi post mediam noctem.*
7. *Missæ possunt celebrari vsque ad meridiem.*
8. *Missæ celebrandæ sunt in Ecclesia consecrata vel benedicta ab Episcopo.*
9. *Missas celebrare extra Ecclesiam, est mortale; licet, in aliquo casu possit Episcopus dispensare.*
10. *Regulares non possunt in omni loco celebrare, licet, possint in Oratorio, vel grancijs monasterij.*
11. *Celebrare in Grancijs monasterij, non est celebrare extra Ecclesiam.*
12. *Regulares possunt celebrare in arcibus & castris, ad quæ ob bella confugiunt; sed non in domibus sæcularium.*
13. *Celebrare in Ecclesia violata, est mortale peccatum.*
14. *Homicidium iniuriosum tantummodo polluit Ecclesiam.*
15. *Effusio iniuriosa sanguinis polluit Ecclesiam.*
16. *Voluntaria seminis effusio facta in Ecclesia, polluit illam.*
17. *Copula coniugalis si fiat ex iusta causa, non polluit Ecclesiam.*
18. *Coniuges si possent dormire commodè extra Ecclesiam, vel in cubiculis iunctis, tenerentur id agere.*
19. *Pollutio, vt polluat Ecclesiam, necesse est,*

vt sit publica; & sit etiam actus ex quibus Ecclesia polluitur.

20. *Ecclesia polluitur, si ibi sepeliatur Excommunicatus fidelis.*

21. *Polluitur etiam Ecclesia, si ibi sepeliatur Paganus, seu infidelis.*

22. *Ecclesia non polluitur, si aliquis ex his casibus contingat super lapidem patentem extra portam Ecclesiæ.*

23. *Ecclesia consecrata violatur, quando parietes destruuntur.*

24. *Celebrans in Ecclesia violata, nullam censuram incurrit.*

25. *Si violatio accidat dum sacerdos celebrat, debet interrumpere Missam, si sit ante Canonem inceptum.*

1. Quæritur primò, vtrum Sacerdos teneatur aliquando Missam celebrare? & certum est, quæstionem non esse de communione annuali, quia ad illã obligatur tanquam Christianus adultus; sed quæstio est, vtrum quatenus Sacerdos teneatur celebrare aliquando in anno? & negatiuè multi respondent, vt Alexand. Alens.4.part.q.71.membr.2.Bonauent.in 4.d.12.part.2.art.2.q.2.Gabr.lect.87. in Can.&alij multi, quos refert Suar.disp.80. sect.1.sed Bonac.disp.4.q.vlt.pun.7. n.1. Putat tantum id esse probabile, cum afferat, contrariũ esse probabilius, & ita etiam videtur loqui Filiuc. tract.5. c.4. num.92. & seqq.& Suar. loc.cit. Sequitur tamen hanc opinionem, Victoria in summa nu. 94.Henriq.cap.23. & Dian. 2. part.resol. 19. Alij autem affirmatiuè respondent;& ita sentit D. Thom.q.82. art.10. & in 3.d. 13.q.1.ar.2.quæstiun.1. ad 2.Durand. Sot. Palud.Maior.quos citat Suar.D.Anton.3. part.tit.13.cap.16.§.12. Sylu.ver. Missa 1. q.7.Angelus num.44.Nauarr. cap.25.nu. 88.Io: de la Crux in direct.par.2.de Sacr. Missæ q.1. dub.2. conclus.2. & alij etiam apud Dian. & sequitur Gloss. cum iurisperitis in cap. Dolentes de celebrat. Missar. Reginal.lib.29.num.46.& 166. Vasq.3.p. disp.232.cap.1.num.5. & 11.& alij, quos sequitur Bonac.loc.cit. Et hæc opinio est magis pia, & securior, & in praxi consulenda, vt loquitur Suar. Fundamentum huius opinionis est Concil.Trid.sess.22.cap. 1.vbi sic ait. *Christum illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus, vt offerrent præcepisse, vti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit:* Alias rationes videre poteris apud Suar.Filiuc.Bonac.& alios; sed quoties in anno teneatur celebrare; communiter Doctores respõdent, ter, vel quater in anno; & licet, Aliqui assignent tempus Natiuitatis, Paschatis, & Pentecostes, tamen hoc nullum habet verum fundamentum; sed id puto esse prudentis iudicio committẽdum, vt Suar.loc. cit.in fine.

2. Ex qua doctrina infertur, Sacerdotem non teneri quotidiè, sacrificium offerre, licet, seclusa prohibitione Ecclesiæ, non solum licitum, sed etiam meliùs esset quotidiè sacrificare: & ita est consulendum: Vnde P.Augustinus Epist.23.sic ait. *Nonne semel immolatus est Christus in seipso, & tamen in Sacramento non solum per omnes Pascha solemnitates; sed omni die populis immolatur.* Et D.Gregor.hom.37.de S.Cassio Narniensi Episcopo ait. *Cui mos erat quotidianas Deo hostias offerre: ita vt penè nullus dies vitæ eius abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret.* Et sumitur ex omnibus Patribus, & doctoribus. Nullum tamen est ius diuinum obligans ad quotidie celebrandum, imò neque ad id Ecclesia tenetur ex aliquo præcepto, & sicut nõ celebrat in Parasceue, ita etiam posset determinare alios dies, ne in ipsis sacrificium offeratur; Suar.disp.80.sect.2. Filiucc. tract.5. cap.4. num.101. In Prouincia verò Mediolanensi ex Concil. Prouinciali omnes sacerdotes simplices tenẽtur celebrare singulis Dominicis, & festis solemnibus sub mortali, nisi iure impediantur; licet, si sex vel septies in anno ab hoc munere quis deficeret, posset excusari à culpa mortali, quia lex id præcipiens ita videtur vsu recepta; vt docet Bonac. disp.4.q.vlt.pun.7.num.3.

3. Dubium tamen est, An possit Sacerdos in aliquo casu plures missas celebrare in vno die? Sed est primò supponendum, nunquam licitum esse celebrare absque ieiunio ex præcepto Ecclesiæ in cap.sufficit de consecr. d. 1. sub Alexand. 2. in cap. consuluisti sub Innocent.3. in cap.

cap. De deferente de celebr. Missar. sub Honorio 3. vnde quæstio intelligitur, supposito ieiunio naturali, quia aliter, in nullo casu esset licitum pluries celebrare, neque in die Natiuitatis Domini, vt si quis ex obliuione sumeret purificationem, non posset deinde iterum celebrare, quo posito. Dico multos casus numerari à Doctoribus, in quibus videtur licitũ esse Sacerdoti pluries celebrare in die; Primus est, Dies Natiuitatis Domini, vt habetur in cap. consuluisti & sumitur ex communi vsu, Ecclesiæ, quæ Missæ iuxta D. Thom. q.83. art.2. ad 2. significant tres Natiuitates Christi Domini, scilicet, æternam, temporalem, & spiritualem; vel vt Gloss. in d.c. consuluisti, significant tres status hominis scilicet, legis naturæ, legis scriptæ, & legis gratiæ. Secundus est, quando contingat aliquem mori, & pro illo esset Missa celebranda. Tertius casus est, si superueniat aliqua magna persona, quæ vellet missam audire, vel si superueniant multi peregrini, & esset dies festus, nec adesset alia missa; Quartus casus est, si occurrat communicare infirmum. Quintus casus, ad benedicendas nuptias, ne fiant sine Missa. Sextus casus est, si occurrat duplex officium, vt festiuitas in aliqua vigilia vel rogationibus. Septimus, si Parochus habeat duas Ecclesias parochiales, quos casus enumerant, Palud. in 4. d.12. q.1. art. 4. D. Antonin. 4. part. tit.13. ca.6. §.4. & 5. Sot. d.15. q.2. art.2. Nauar. cap.25. nu.87. aliu n casum addunt Sylu. ver. Missa. 1. q. 7. & Angelus §.46. & Victoria nu.96. scilicet, si ex consuetudine duo fiant Sacra, & contingat vnum ex duobus Sacerdotibus infirmari; Alij addunt alium casum, scilicet, si ex paupertate Ecclesiæ id reputetur necessarium; & alium etiam addit Duran. lib.2. de ritibus Ecclesiastic. cap.7. si ratione magnæ solemnitatis, Ecclesia non caperet totum populum; qui casus ad præsens non sunt in vsu ob multiplicationem Sacerdotum; Attamen si alicubi adesset talis vsus, posset quis vsum suæ Ecclesiæ sequi. Suar. disp.80. sect.3. Vasq. 3. p. tom.3. disp. 232. cap.5. num.48. Valentia tom.4. disp.6. q.11. pun.3. ad 7. & alij cõmuniter.

4. Secundò dubitatur, vtrum sint aliqui dies, in quibus nõ possit celebrari? Respódeo in feria quinta Maioris hebdomadę posse celebrari, licet, ex consuetudinem non omnes Sacerdotes soleant celebrare; sed communicant tantum de manu supremi Sacerdotis; quod fit ad imitationem Christi, qui suis discipulis proprijs manibus hoc sacramentum dedit. In feria sexta Parasceue; nullo modo licet sacrificare ex præcepto Ecclesiæ in cap. Sabbatho de consecr. dist.3. vt res gesta in tali die realiter repræsentetur; & idem expressè dicitur de Sabbato Sancto in dicto cap. Sabbatho; & ideò Nauarr. cap.25. num. 88. putat esse mortale tali die celebrare præter illam Missam solemnem; alij tamen putant non esse peccatum, si Missa incipiatur tempore, quo celebratur officium Paschale, scilicet, post pulsationem campanarum, quia tunc cessat tempus passionis, ob cuius reuerentiam Ecclesiam prohibuit aliam celebrationem; ita tenet Sot. dist.13. quæst.2. art.2. Filliuc. tract.4. ca.4. num.107. Suar. disp.80. sect. 2. & communiter omnes moderni; licet, non sit consulendum nisi adsit rationabilis causa, & secluso scandalo.

5. Deinde quæritur in qua hora licitum sit Missam celebrare? Respondeo, auroram esse iustum terminum, ante quem regulariter loquendo, non licet Missam inchoari; ita D. Thom. quæst.83. art. 2. & in 4. d.13. quæst.1. art. 2. & ibi omnes alij Doctores, & Summistæ ver. Missa; ante auroram intelligitur initium crepusculi, scilicet, vna hora cum dimidia ante ortũ Solis, & colligitur ex consuetudine Ecclesiæ; imò iuxta Victoriam, potest inchoari Missa per mediam horam ante crepusculũ ita vt finis Missæ sit initium crepusculi; & in praxi est seruandum iuxta Suar. disp. 80. sect.4. & Filiuc. tr.5. cap.4. nu. 111. sequitur Bonacina disp.4. q. vlt. punct.9. nu. 1. Rodriq. in Summa cap. 250. num. 1. & communiter omnes.

6. Excipitur autem ab hac communi regula dies Natiuitatis Domini, in quo die prima Missa celebratur post mediam noctem; & licet, dubium esse posset, vtrũ ex dicta hora, id est post finitam Missam solemnem, possent aliæ Missæ inchoari? respon-

spondetur affirmatiuè, quia priuilegium illius diei non est limitandum ad primam Missam tantum, vt Suar.& Filiuc.loc. cit. & Diana par.2.resol.35.vbi multos affert. Excipiebatur etiam olim dies Resurrectionis Domini; sed iam dicta consuetudo cessauit.Item excipitur priuilegium,quod est seruandum iuxta eius tenorem, ita vt si priuilegium sit vnius, vel duarum horarum, Missa inchoari possit tribus, vel quatuor horis ante ortum Solis, quia priuilegium est intelligendum vltra tempus, in quo Missa regulariter inchoari potest; quod priuilegium, scilicet,celebrandi ante aurorã, habet Episcopus in itinere, vel potest hãc facultatem alteri sibi ministrãti concedere, vt ipse Missam audire possit, vt Gloss.in ca.vlt.de priuilegijs in 6. imò ex causa potest Episcopus dispensare, vt alij celebrent. Secluso itinere, tum ex priuilegio, tum ex ordinaria potestate: vt Suar.loc.cit.§.tertia exceptio,Reginald.li. 29.num.174.Filiuc.tract.5.cap.4. nu.112. Bonac.loc.cit.num.7.§.Ego tamen,& alij. Regulares etiam habent priuilegium celebrandi per horam ante auroram,& ideò possunt per tres horas ante ortũ Solis incipere Missam; imò iuxta. Io. de la Crux in direct.cõscient.par.1. de sacrificio Missæ q.2.dub.1.conclus.3. possunt illicò post matutinum, aut post duas horas mediæ noctis Missas inchoare ex priuilegijs; Et pro infirmo communicando, licet etiam cuilibet celebrare post mediam noctem,si id necessitas exigat, vt Layman.lib.4.tr.5. cap.4.num.3.Victor. ver. Eucharistia nu. 95.Diana par.2.resol.33.& alij.

7. Sed in quanam hora possit Missa finiri? Respondeo vsq; ad meridiem, ita vt Missa inchoetur ante meridiem: quæ sententia est securior, & magis recepta;vt testatur Suar.disp.80.sect.4.conclus.2. ex Gabr.lect.14.in Canon.Maior.in 4. d.13. q.4.Sot.ibidem q.2. art.2.& lib. de iustit. q.5.art.4. & ex alijs; sumitur ex rubricis Missalis, in quibus assignatur tempus vsq; ad meridiem;& Concil.Trid.sess.22. cap. de obseruandis in ritu sacrificij, præcipit Missas celebrari horis statutis; vnde nullus tuta conscientia potest excedere dictũ tempus. Alij tamen dicunt posse Sacerdotem incipere Missam non multò post meridiem; ita tamen, vt quadrans cũ dimidio sit pars notabilis, & si quis tunc incipiat Missã, peccet mortaliter; vt Azor. 1.par.lib.10.cap.25. q. 6. Alij protrahunt vsq; ad mediam horam, alij ad tres quadrantes, & alij vsq; ad horam, dummodo ante dictam horam post meridiẽ finiatur Missa; nec illa attingatur. Vt Dian. par. 2.resol. 34.ex Syluio in 3.par.q.83. art. 2. quæ opinio laxior est, & ideò minus tuta; puto tamen posse Missam inchoari statim post signum meridiei tum propter variationem orologiorum, tum, quia dictum tempus non est ita mathematicè accipiendum: In aliquo verò casu: vt in die magnæ solemnitatis, & maximè si concio sit habenda, possunt Missæ celebrari etiam post duas horas meridiei, & maximè ne aliqua pars populi Missa priuetur, vt Leo Papa Epist.81.ad Dioscor.ca.2. Sic etiam in itinere, si occurrat dies festus, potest quis celebrare, vt obligationi Missæ satisfaciat, dummodo non excedatur hora post meridiem, vt Sot.in 4.dist.13. quest. 2.art.2.Layman tr.5.cap.4.num.4. & colligitur ex Rubrica Missalis; vbi adest particula, *Communiter*, ad denotandum in aliquo casu posse Missam terminari post meridiem,sequitur Suar.loc.cit. §.quocirca; & alij. Regulares autem ex suis priuilegijs possunt celebrare vsq; ad nonam inclusiuè, scilicet, vsq; ad tres horas post meridiem; vt concessit Eugen. inter viua orac. Patribus minoribus,docet Io. de la Crux in direct.conscient.par.2 .de sacrific.Miss. conclus.2.dub.1. lib.2. cap. 5. & sequitur Diana par.2.resol.34.de celebrar.Missar. sed hęc regula non potest assignari pro toto anno,quia tempore hyemis,in quo meridies est in hora decimanona,posset quis celebrare vsq; ad horam vigesimam secũdam, quod non videtur receptum; vnde vsus Ecclesiarum priuilegiatarum sequẽdus est.

8. Quoad locũ in quo debeat celebrari sacrificium Missæ?Respondeo esse Ecclesiam consecratam,vel benedictam ab Episcopo. Nam necessarium fuit in Ecclesia esse aliqua loca publica, in quibus Christiani conuenire possent ad exercenda

opera

opera Religionis Christianę, & ideò fundatę sunt Ecclesię;licet pręcipuus finis sit, vt in eis Deo hoc sacrificium Missę offeratur, & ex consequenti alia sacramenta ministrentur. Vt ibi adoretur Deus; lectiones, & conciones peragantur, vt Reliquię martyrum, conseruentur, & honorentur; ac etiam, vt fideles sepeliantur, quę omnia de fide sunt ex antiquissima traditione,& vsu Ecclesię,vt Suar. disput. 81. sect. 1. Vnde conuenientissimè dicta templa solemni ritu consecrantur, & benedicuntur non solum ob decentiam tanti loci; sed etiam ad hominum vtilitatem;vt docet D.Thom.q.83.art.3. ideo Ber.ser.1. in dedi.Eccl.ait. *Domus ista per manus Pontificum dedicata est Domino, propter nos sine dubio factum est, non solum, qui præsentes sumus, sed & quicunque vsque in finem sæculi Domino sunt in hoc loco militaturi; in nobis proinde spiritualiter impleri necesse est,qua in parietibus visibilibus præcessit rite,& si vultis scire, hac vtique sunt aspersio, inscriptio,inunctio, illuminatio, & benedictio.*

9. Dicendum est igitur, locum administrationis huius sacrificij, esse Ecclesiam ad hoc specialiter deputatam, ità vt extra illam fieri non liceat; vt D.Tho.q.83.ar.3. & omnes Doctores in 4. distin. 13. D.Anton.3.p.tit.13.cap.6.Nauarr.cap.25.n.82. Hentiq.cap.27.num.6.Filiucc.tr.5.cap.4. num.115.Suar.disp.81. sect.3. & hoc constat ex multis Concil.vt Laodicen.cap.58. Carthagin. 2. cap.9. & Magnat.cap.9. & ex alijs, vt referuntur de Consecr. d. 1.& ità etiam habetur in Concil. Trid. sess.22. in Decret. de obseruandis, & euitandis in celebratione missæ;ideò Syluest.verb.missa ait. *Nullus presbyter missas celebrare præsumat, nisi in sacratis ab Episcopo locis, qui fuit particeps de cætero voluerit esse sacrificij.* Vnde ex suo genere celebrare extra Ecclesiam, esset mortale;quia in cap.sicut de consecr. dist.1.dicitur,extra Ecclesiam non ritè celebrari;& in cap.nullus,prohibetur Sacerdos celebrare in locis non sacratis ab Episcopo sub comminatione depositionis; quæ pœna,cum ex se supponat peccatum mortale;& res ipsa,de qua agimus,cum sit grauis; dicendum est etiam, quod graue pareat peccatum ex magna irreuerentia,quę fieret tanto sacrificio; Nec in hoc audiendus est Sot.in 4. d.13. q.2.art.3. qui putat secluso scandalo, & contemptu, non esse mortale celebrare extra Ecclesiam; nam hoc est apertè falsum tum ex citatis Concil.tum ex vsu Ecclesiæ;& aliter vnusquisque posset celebrare missam vbicunq; vellet,quod est erroneum asserere:vide Azor. 1.par.lib.7. cap.7.q.8.in fin. Et licet, olim fuerit dubium,vtrum Episcopus posset extra casum necessitatis concedere facultatem celebrãdi extra Eclesiam; ad præsens autem, scilicet, post Concil. Trident.dicit sess. 22. nullum est dubium, cum omninò sublata sit talis facultas Episcopis his verbis. *Ne patiantur* (scilicet Episcopi) *priuatis in domibus, atque omninò extra Ecclesiam, & ad diuinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem ordinarijs designanda, & visitanda sanctum hoc sacrificium à Sæcularibus, aut regularibus quibuscunque peragi.* In aliquo tamen casu necessitatis, posset vtiq; Episcopus dispensare: vt Suar. disp.81. sect.3. §. secundò obseruandum circa fin. & seqq. Bonac.disp.4.quæst.vlt.pun.9.nu.9.& alij communiter, & ità declaratur de consecr. d.1.cap.1.& cap. concedimus docet etiam D.Thom.q.83.art.3.ad 1.Alens.4.p.q.36. membr.1.& alij Doctores in 4.dist.13.

10. Est tamen notandum, priuilegia concessa mendicantibus celebrandi in quocunque loco honesto cum altare portatili, vt habetur cap.in his, de priuilegijs, esse iam abrogata per Cõcil.Trid. loc.cit. vt Suar.citandus. Nauar. cap.25. nu.8. & alij. Est tamen concessum post dictum Concil. priuilegium presbyteris Societatis Iesu, vt in missionibus vti possint altari portatili vbicunque,ibiq; missam celebrare; & cum hoc priuilegium sit personale, non poterunt ibi alij Sacerdotes missam dicere; est etiam dictæ Societati aliud priuilegium concessum,vt in suis domibus in priuato Oratorio à Prouinciali approbato, possint missæ dici sine alia Episcopi approbatione, non obstante Concilio Tridentino, & in dicto Oratorio possunt celebrare non solum presbyteri dictæ Societatis,sed etiam quilibet alius Sacerdos tam regularis, quam secularis; quia priuilegium non dirigitur ad solas personas; sed ad locum, seu

seu ad prouincialem, cui communicatur talis facultas Episcopalis, quoad approbationem dicti loci; vt Suar. disp.81. sect.3. in fine. Quo priuilegio vti possunt omnes mendicantes ex communicatione priuilegiorum, imò omnes mendicantes possunt missas celebrare in grancijs, & alijs locis Monasterij: vt probat Io.de la Crux lib.2. de priuilegijs cap.5.dub.7.ex Sixto 4.bulla 33. Iulio 11.bulla 20. Innocent.4.bulla 24. & Alexand. 6. bulla 14. qui Pontifex cōcessit Cisterciēsibus, vt *possint in grancijs, & alijs locis monasterij, capellas, Ecclesias, & Oratoria construere, ibique absque licentia ordinarij vel alterius celebrare non solum missas sed etiam diuina officia, vt Vassallorum, Colonorum incolarum ibi commorātium, confessiones audire, pænitentias iniungere, Eucharistiam, & alia sacramenta sine Parochia præiudicio, per monasteriorum Abbates, & suos Monachos ad id deputatos ministrare*. Per præiudicium autem Parochiæ, intelligitur exactio decimarū, & primitiarum, quæ solent clericis exhiberi; si enim in hoc nullum sequatur clericis præiudicium, possunt Religiosi prædicta exercere, vt declarauit Sixtus 4. hæc verba reperies apud dictum Io.de la Crux loc. cit.

11. Neq; obstat Concil.Trid.sess.22. Decret.de obseruandis in Missa, vt nu.antecedenti, vbi præcipitur Episcopis, ne patiantur missas celebrari etiam à regularibus in domibus priuatis, & omninò extra Ecclesiam; nam Concilium apertè loquitur de domibus priuatis, & quæ omninò sunt extra Ecclesiam; At grancia Monasteriorum, & Oratoria, non sunt extra Ecclesiam; imò nomine Ecclesiæ, Monasteria intelliguntur; & cum dicta grancia, & Oratoria non sint saltem omninò extra Monasterium, quia illius partes sunt; sequitur quod ad dicta non se extendit Concilium; imò addo dicta grancia computari inter loca Religiosorum; & Leo 10. concessit, quod infringentes, aut violentiam facientes in Ecclesijs, aut locis religiosorum sint excommunicati, nec possint absolui, nisi à Summo Pontifice, vel à Conseruatoribus Religiosorum; Vnde si dicta loca fruuntur hoc priuilegio, tanquam Ecclesia, nō sunt reputanda loca omninò extra Ecclesiam; de quibus loquitur Concilium, vt idem Doctor loc.cit. & Rodriq.in qq.Regul.to. 2.q.75.art.1.

12. Possunt etiam Regulares in castris & arcibus, ad quæ ob bella confugiunt, Altare portatile erigere, & ibi Missas, & officia celebrare, saluo iure parochialium Ecclesiarum, & cuiusuis alterius, vt concessit Cisterciens. Vrban.5.bulla 1. Io.de la Crux lib.2.de priuileg.cap.5.dub.7.§.tertia conclusio. Possunt etiam Regulares celebrare vbique etiam in priuatis domibus secularium; vt concessit Sixtus 4.bull. 14.& Alexād.6.inter viua oracula cōcessit eisdem posse celebrare tam in cameris secularium, quam in plateis, dummodo loca honesta sint; & licet, huiusmodi priuilegium nu. 10. diximus fuisse annullatū per Concil. Tridentinum; contrarium tamen asserit Rodriquez in qq.Regul. to.1.q.28. art.3.& Io.de la Crux dicto dub.7.§.si obijcias ait; Regulares posse vti dictis priuilegijs vsque ad monitionem Episcopi; postquam nullo modo posse; & ratio est, quia verba Concilij diriguntur ad Episcopos; dum ait. Non patiantur Episcopi, quod Sacerdotes etiam regulares in domibus priuatis &c. celebrent; Vnde vsquequo dicti mendicantes non moneantur ab Episcopo loci, poterunt vti dictis priuilegijs; sed re vera hæc speculatio potiùs videtur velle illudere mentem Concilij, quam obseruare; nam in dictis verbis datur facultas Episcopis etiam super regulares, si ordinationi, & præcepto, quod intendit Concilium, non obtemperauerint; & ideò veriùs puto dicendum dicta priuilegia fuisse abrogata; vt dixi in nu. 10.& patet ex contraria consuetudine, cum Regulares nullibi dictis priuilegijs vti videantur.

13. Deinde quæritur, vtrum liceat celebrare in Ecclesia violata? Respondeo negatiuè, & culpam mortalem incurreret celebrans in tali Ecclesia; ità omnes Doctores in 4.dist.18.q.8.Nauarr.cap.25.nu. 83.& cap.26.n.250. Filiucc.tract.5.cap.4. nu.117. Syluest. verb. consecratio 2.Suar. disp.81.sect.4. §.His positis, & alij omnes, & ratio sumitur ex præcepto, seu prohibitione Ecclesiæ, vt in sequenti num. dicemus; ait autem D.Thom.q.83.art.3.de licen-

centia Episcopi posse fieri sacrum in Ecclesia violata ante reconciliationem: quia Episcopus potest dare licẽtiam celebrandi in loco nõ cõsecrato; ergo & in tali Ecclesia profanata, quę habetur tãquã nõ benedicta, vel non consecrata; & maximè, quia in cap. missarum, dicitur. *Missam posse celebrari vbi Episcopus permiserit; vel vbi Episcopus iusserit*, vt habetur in cap. Hic ergo de consecr. dist. 1. Et hoc modo excusantur, qui missas celebranr in locis, vbi sepulti sunt hæretici in partibus septentrionalibus: quia ad id necessitate coguntur, nec possunt alibi commodè celebrare, vel quia Episcopi vident, & consentiunt, & hoc modo videntur facultatem concedere: vnde Episcopus non debet dictam facultatem concedere in his Regionibus, ante reconciliationem, nisi adsit rationabilis, & grauis causa; quia agitur de dispẽsatione quadam in lege Ecclesiastica: vt ex Soto docet Suar. & Filiucc. loc. cit.

14. In quibus casibus Ecclesia dicatur violata? Respondeo sex Casus numerari à Doctoribus, in quibus Ecclesia censenda est violata; quorum primus est, homicidium voluntarium, & iniuriosum. ex cap. proposuisti de consecr. Eccl. & cap. Si motum de consecr. d. 1. In quo sermo est de homicidio per rixas, vel contentiones sequuto: vnde, ex homicidio casuali, vel facto ex Amentia, vel ex pura defensione, non polluitur Ecclesia: nec si vulneratio iniuriosa fuerit data extra Ecclesiam, & mors postea fuerit sequuta intra Ecclesiam; diceretur Ecclesia polluta: quia mors, & non homicidium dicitur perpetratum in Ecclesia; nec similiter erit Ecclesia violata ob vulnus inflictum in Ecclesia, & mors sequuta fuit in domo, vel extra Ecclesiam: ob homicidium præcisè: quia ob effusionem sanguinis, iam est violata. Diceretur tamen violata Ecclesia, si homicidiũ esset inflictum in Ecclesia per suffocationem sine effusione sanguinis, vel per aliquid aliud homini datum ad illum occidendum: dummodo mors sequatur in Ecclesia, & licet non effundatur sanguis. Violaretur etiam Ecclesia, si iudex; (licet iustè) suspenderet, vel occideret aliquem reum in Ecclesia, quia omni ex parte tale homicidium esset iniuriosum, scilicet, tum Reo, quia habet ius vt non possit puniri in Ecclesia: tum Ecclesiæ, quia patitur grauem irreuerentiam: secùs autem esset, si iudex suspenderet Reum supra tectum Ecclesię, vel in parietibus à parte exteriori Ecclesię. Er licet, homicidium esset verum martyrium, adhuc Ecclesia diceretur violata, non quidem sanguine martyris, sed sacrilega actione, & interfectione: vt Suar. disp. 81. sect. 4. in principio Filiucc. tract. 5. cap. 4. num. 117. Nauarr. c. 25. num. 85. & c. 27. n. 250. Sylu. ver. consecratio. 2. & alij Doctores in 4. distinct. 13. Et nota violari etiam Ecclesiam, si supra tectum adsit capella habens aditum ad Ecclesiam, sicut etiam violatur, si effusio sanguinis, vel seminis fiat in capella, vel sepultura concaua, quia reputatur vnum corpus Ecclesiæ, & licet si suspenderetur homo in parietibus à parte exteriori Ecclesiæ, non diceretur polluta, vt diximus, id tamen intelligas, nisi dicta pars exterior parietum sit supra Cimiterium, quia tunc esset pollutum ipsum cimiterium. vide Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 15. à nu. 23. & seqq.

15. Secundus casus est, iniuriosa sanguinis effusio: ex cap. si Ecclesia de consecrat. Ecclesiæ, & cap. Ecclesijs de consecr. dist. 1. Et licet, in his locis non dicatur expressè, oportere esse effusionem iniuriosam, ita tamen intelligitur ab omnibus Doctoribus, vt ex citatis Doctoribus, & Sylu. ver. interdictum 4. q. 3. Ideò eodem modo dicendum est, Ecclesiam non violari ob effusionem sanguinis naturalẽ; casualem, medicinalem licitam, aut in propriam defensionem factam; nec per iocosam actionem, ex qua effusio sanguinis sequeretur, quia diceretur effusio casualis; At si talis Actio iocosa in alium facta, esset imprudens, & periculosa, & ex illa sequeretur effusio magnæ copiæ sanguinis, Actio diceretur voluntaria, & iniuriosa; & ex consequenti, Ecclesia diceretur violata: Item violatur Ecclesia per vulnus graue, vel mortiferum datum in Ecclesia, licet, in ea non fluat sanguis, ita communiter omnes docent in dicto cap. proposuisti de consecrat. Ecclesię; quia ibi per

vulnera dicitur violari Ecclesia absque vlla mentione sanguinis, & iam ex parte actionis iniuriosæ, censetur facta effusio sanguinis, secùs autem, si in Ecclesia esset inflicta alapa, quia non adest vulnus nec sanguinis effusio, sic etiam non esset violata Ecclesia; si quis existens in Ecclesia sagittam mittat alicui extra Ecclesiam & grauiter vulneret, aut occidat: quia Actio, licet, inchoatiuè incipiat in Ecclesia, vulnus autem, vel effusio sanguinis fit extra Ecclesiam; sed è contra, erit violata Ecclesia, si quis existens extra Ecclesiam mittat sagittam, vel lapidem, & vulneret aliquem grauiter, vel occidat; quia verè dicitur vulnus datũ in Ecclesia; Item erit etiam violata Ecclesia per vulnus graue, & iniuriosum sibi ipsi inflictũ, vt si quis seipsum mutilet, aut occidat, vel grauiter vulneret; quia talis actio est iniuriosa Deo & Ecclesiæ; secùs si fiat effusio sãguinis per honestam flagellationem, vel vulnerationem. Deinde si vulnus inflictum in Ecclesia fuerit leue, vel modicum, effusio verò sanguinis copiosa, non diceretur violata Ecclesia, tunc autem dicitur vulnus leue, vel modicum, quando actio non continet culpam mortalem; vnde regula generalis sit; quotiescunque vulneratio non continet culpam mortalem, non violatur Ecclesia, etiam si adsit effusio copiosa sanguinis; quando autem vulneratio cõtinet culpam mortalem, & in ea adest copiosa effusio sanguinis semper erit violata Ecclesia. Suar. Victoria in summa nu. *99*. & alij Doctores citati.

16 Tertius Casus est; humani seminis effusio; quæ debet esse voluntaria, & non sufficit, vna, vel duæ guttæ, quia non posset dici effusio; hoc constat ex eisdem iuribus citatis; Vnde pollutio nocturna, vel diurna inuoluntaria nõ polluit Ecclesiam; nec si fiat supra tectum Ecclesiæ, vel in parietibus, aut in turri, vel in spelunca sub pauimento, aut in cubiculis coniũctis Ecclesiæ, sed necesse est, vt fiat in Ecclesia; vt Sot. in 4. d. 32. art. 3. Corduba in summa q. 12. Filiucc. Suar. & alij loc. cit. Debet etiam esse dicta effusio non solum voluntaria, & copiosa, sed etiam publica, & illicita; dico publica, non quia fieri debeat coram omnibus; sed quatenus cohabitatio in Ecclesia, & in toro est omnibus nota; Vnde effusio seminis ex concubito occulto, non erit polluta Ecclesia; vt ex dicẽdis meliùs colligetur.

17. Difficultas tamen est, an copula coniugalis polluat Ecclesiã? & tres in hac re sunt opiniones, prima asserit partem affirmatiuam; quia hoc ipso, quod fit in Ecclesia, est sacrilega. Ità Paludan in 4. d. 18. q. 8. art. 4. Sot. d. 35. art. 3. Caiet. in summa ver. Matrim. peccata nu. *6*. Nauarr. cap. *16*. nu. 33. &c. 27. nu. 253. vbi alios citat, Gloss. in c. vnico de consc. Ecclesię in *6*. Angelus ver. consecratio 1. 2. q. 7. & alij. Secunda sententia absolutè negat Ecclesiam violari per copulam coniugalem, ità Gloss. in cap. Ecclesijs de consecr. dist. 1. & significat Sot. dist. 13. q. 2. art. 3. & ratio est, quia in cap. si motum de cõsecr. d. 1. agitur tantum de adulterio; & similiter in cap. significasti; Vnde tantum per adulterium, vel fornicationem dicetur Ecclesia polluta; cum non benè videatur Ecclesia pollui per actum ex se honestum, & licitum. Tertia sententia moderando hanc secundam, ait, vel coniuges manent in Ecclesia ex iusta, & legitima causa, vel absque ea; si primo modo; Ecclesia non polluitur; & maximè, si cohabitatio fuerit diuturna, vel adsuerit periculum incontinentiæ. Secùs autem, polluitur, quia actio est verè iniuriosa; & ità Richard. in 4. d. 32. art. 3. q. 1. Maior q. 1. Syluest. verb. Consecratio 2. q. 5. & ver. Debitum q. 3. Castro lib. 1. de lege pœnal. cap. 7. documen. 2. Couarr. in 4. lib. Decret. par. 2. cap. 7. §. 2. nu. 4. Victoria in summa nu. 2*76*. quos sequitur Suar. & Filiucc. loc. cit. & ratio sumitur à paritate; nam sicut effusio sanguinis ob defensionem propriæ vitæ non polluit Ecclesiam, quia actio nõ est iniuriosa; ergo neque effusio seminis honesta; & honestè facta & maximè ad vitandum periculum incontinẽtiæ polluet Ecclesiam

18. Attamen est notandum, quod si coniuges posset dormire in cubiculis iunctis Ecclesiæ, tenerentur id agere, & non vti matrimonio intra Ecclesiã, quia vtiq; mortaliter peccarent, nisi necessitas compelleret, vt intra Ecclesiam etiam dormirent;

rent; vel si per vnam, vel duas noctes tantum duraret talis necessitas; tenerentur etiam se abstinere; aliter mortaliter peccarēt tam petens debitum, quam reddens, quia, in tali loco, & tempore, non datur ius petēdi, & debent se separare quoad torum ad effugiēdum periculum pollutionis, vel alterius incontinentiæ; secus si longo tempore sint ibi moraturi; vt iam diximus: & in his casibus, in quibus coniuges mortaliter peccarent vtendo matrimonio; pollueretur etiam Ecclesia iuxta tertiam sententiam.

19. Vtrum verò ad hoc, vt Ecclesia remaneat polluta, sit necessaria publica pollutio, vel fornicatio. &c. An sufficiat secreta? Respōdeo, actum debere esse publicum, quia Ecclesia non iudicat de occultis; nec est cōsentaneum, vt per reconciliationem Ecclesiæ, delictū propaletur; nec vt Sacerdos abstineat à celebrando in propria Ecclesia; & maximè, quando solus est in dicta Ecclesia ob pollutionem, quam illi secretò accidit; ita tenet Suar. disp. 81. sect. 4. §. secūdò dubitari solet. Nauarr. cap. 27. num. 251. Sot. d. 13. q. 2. art. 3. ad 2. & d. 32. art. 3. Palud. in 4. d. 18. q. 8. ar. 4. Syluest. ver. cōsecratio 2. q. 5. & ver. Missa 1. q. 3. & ver. Cōfessio 3. q. 18. & alios refert; de Graffijs lib. 2. q. 7. nu. 25. Gregorius Lopez lect. 30. tit. 10. partic. 1. Filiucc. tract. 5. cap. 4. nu. 117. & alij, duobus autem modis dicitur talis actus publicus, vel per euidentiam facti, vt si notum sit, aliquem dormire cum muliere in Ecclesia in eodē toro, scilicet, vt moraliter à populo suspicetur, vsum venereum adfuisse, aut iuridicè talis actus probatus sit per testes, vel propriam confessionem, & quod dicitur de tali actu venereo, dicitur etiam de effusione sanguinis, & alijs criminibus, ex quibus sequitur violatio Ecclesiæ; vnde licet duo, vel tres sciant talem actum venereum, nō ideò dicitur polluta Ecclesia; licet, iuxta Nauar. quando hi duo propalarent talem actum, ita vt posset dici publicus, ex tunc Ecclesia erit polluta; Adest tamen alia opinio asserens, Ecclesiam non dici pollutam, nisi post iudicis sententiam; & fundatur in Concil. Constantiēsi, vbi, ad restringendas censuras dicitur, neminem obligari ad se abstinendum vsque ad iuridicam denunciationem, nisi in casu publicæ percussionis Clerici; Vnde cum in casu nostro agatur de interdicto Ecclesiæ ob actū venereum, non debet censeri Ecclesia polluta, donec per iudicem tali censura denunciata sit; & quod talis violatio Ecclesiæ vocetur interdictum; probatur ex Palud. loc. cit. & Sylu. ver. Interdictum 4. quæst. 3. Qui ex huiusmodi violatione, Interdictum oriri asserunt. Quæ opinio est cuiusdam Fratris Ioannis de la penna grauis Theologi ex familia Dominicana 3. p. q. 64. quam Salmanticæ docuit, quod probabile esse, ait Suar. disp. 81. sect. 4. §. Secundò dubitari solet, circa finem; sed non puto esse recedendum à communi opinione, quia talis Ecclesiæ violatio, non dicitur verum interdictum: sed largo modo potest forsitan dici, quatenus locus redditur inaptus ad celebrandum vt asserit Suar. dicto loco. §. sed quæret.

20. Quartus casus, in quo violatur Ecclesia est, si ibi aliquis excommunicatus fidelis sepultus fuerit: ita omnes Doctores citati, & alij in cap. consuluisti de consecrat. Ecclesiæ, & altari, vbi, licet, sermo sit de cæmeterijs, tamen maior ratio est de Ecclesia, cum cæmeterium non sit, nisi quasi accessorium, vt sumitur ex cap. Vnico de consecratione Ecclesiæ in 6. ideò in d. cap. dicitur, & communiter omnes Doctores, quod, si fuerit pollutū cæmeterium, non ideò erit polluta Ecclesia; sicut è contra, si fuerit polluta Ecclesia, erit pollutum cæmeterium. Est tamen notandum, quod talis excommunicatus debet esse nominatim declaratus talis, vel publicus clerici percussor; aliter Ecclesia non erit polluta; quia hos tātum tenemur vitare; vt notat Victoria in summa dub. 99. Addunt etiam Palud. & Syluest. supra. Ex Abbate, & Hostiens. violari Ecclesiam per consecrationem, vel benedictionem factam ab Episcopo excōmunicato, vt supra; quod probant à pari ratione: nam sicut per tactum corporis excommunicati, Ecclesia polluitur, multo magis, per benedictionem, vel consecrationem factam ab excommunicato. Tamen respondetur, in legibus pœnalibus,

argumentum à simili est e inefficacissimũ & cum de tali casu nõ fiat mentio in aliquo iure, non est dicẽdum, quod per illum Ecclesia polluatur. Suar. loco cit. §. quartò.

21. Quintus casus est, si in Ecclesia sepeliatur aliquis paganus, seu infidelis. ex cap. Ecclesiam 1. & 2. de consecr. d. 1. & intelliguntur etiam pueri, qui ante baptismum moriuntur, quia saltem dicuntur infideles negatiuè; secùs autem esset, si puer esset in vtero materno, & mater esset fidelis, quia tunc posset sepeliri mater cũ puero in vtero mortuo, & si non fuerit mortuus, debet mater aperiri, & puer baptizari; quod si ex negligentia, mater sepeliatur cum puero viuo in vtero, erit polluta Ecclesia propter homicidium; secùs verò si antequam mater sepeliatur, & extra Ecclesiam filius moriatur in vtero materno; tunc enim non polluitur Ecclesia. Et in his quinq; casibus Ecclesia dicitur polluta, tam si fuerit consecrata, quam si fuerit benedicta tantum, vt constat ex iuribus citatis, sed nullo modo dicti casus habent locum in oratorijs, & similibus locis; quia iura loquuntur tantum de Ecclesijs, & sub nomine Ecclesiæ non venit, nisi templum consecratũ, vel benedictum.

22. Est tamen notandum; quod non dicitur violata Ecclesia, si aliquis ex his casibus contingat fieri in lapide patente extra portam Ecclesiæ; quia quod patet extra ianuam, non dicitur Ecclesia; & consequenter, actus in eo factus, censetur factus extra Ecclesiam; secùs autem si contingat in parte, quam claudunt ianuæ Ecclesiæ; & idem etiam dicitur de cæmeterijs, quando plura succesiuè essent, habentia proprias ianuas; tunc si aliquis ex his casibus accideret in porta alicuius cęmeterij; illud tantum erit pollutum, ex quo lapis, vel pars polluta patens est; si autem lapis, vel talis locus communis sit vtriq; cæmiterio, & totus fuerit pollutus, ambo cæmeteria erunt polluta; si autem dimidiã pars tantum erit polluta; illud tantum cæmeterium erit pollutum, ad quod pertinet talis pars polluta; vide Syluest. verb. cæmeterium, & Suar. disp. 81. sect. 4. §. quintò circa fin.

23. Sextus casus, in quo violatur Ecclesia, est, quando parietes Ecclesiæ ita cõburũtur, & destruũtur vt integrè reedificari oporteat; tunc enim iterũ est consecrãda; quia destructa re, perditur consecratio; secùs autem erit si parietes paulatim decidant, & paulatim semper reficiantur, tunc maior pars attrahit ad se minorem, & ideò si pars, quæ reficitur non sit maior illa super quam, vel iuxta quam fit refectio; semper Ecclesia dicitur consecrata; sic etiam, si tectum Ecclesię cadat, refici poterit, & Ecclesia remanebit consecrata; quia parietes per tectum non amiserunt consecrationem; cum in ipsis parietibus fiant linitio, & cruces. Ex cap. ligneis de consecr. Eccl. & ex c. Ecclesijs de consec. d. 1. Syluest. verb. consecratio 2. quæst. 4.

24. Sed quæritur vtrum adsit aliqua censura contra celebrantem in Ecclesia violata? & negatiuè respondetur quoad irregularitatem; ita Syluest. verb. consecrat. 2. quæst. 9. & est expressè declaratum in cap. is qui de sententia excommun. in 6. & ibi ratio redditur, quia hoc non est expressum in lege; putat tamẽ dictus Doctor, celebrantem incurrere in suspensionem; & deinde in irregularitatem, si in dicta suspensione actus ordinis exerceat; & rationem sumit ex cap. Episcoporum de priuilegijs in 6. sed re vera ibi est tantum sermo de celebrante in loco interdicto; At violatio Ecclesiæ non dicitur verè, & propriè interdictum; vt ex dicto cap. is qui, manifestè colligitur; igitur neq; est dicendum, quod talis Sacerdos incurrat suspensionem; neq; aliam censurã, cum nullo modo id in iure constet, vt Suar. loco cit. §. sed quęret.

25. Quid autem faciendum sit, si, dũ Sacerdos celebrat, Ecclesia violetur? Respondeo, si casus accidat post inceptum Canonem, Missam prosequi, & perficere debet; si verò ante inceptum Canonem, debet Missam interrumpere, donec Ecclesia reconcilietur; & si Ecclesia fuerit tantum benedicta, poterit statim eam reconciliare per aspersionem aquæ benedictæ, & alias ceremonias, quæ habentur in cęremoniali Ecclesiastico: quod si illam reconciliare non possit, debet exui vestibus Sacerdotalibus; & sacrificiũ omittere;

tere; & hoc præcipuè accidit quando Ecclesia est consecrata; tunc enim requiritur necessariò Episcopus proprius, vel alienus de eius licentia: simplici enim Sacerdoti id committi non potest, sicut nec consecratio; nisi commissio sit à summo Pontifice; vt colligitur ex cap. aqua, & c. proposuisti de consecr. Ecclesiæ, vel Altaris; vt notant omnes Doctores supracitati vide. Sot. d. 13. q. 2. art. 3. & 4. & Iacob. de Graff. lib. 2. cap. 47. nu. 10. sequitur Filiuc. tr. 5. cap. 4. num. 118. Suar. disp. 81. sect. 4. in fine, Henriq. lib. 9. ca. 27. num. 6. Diana par. 2. tract. 15. miscell. resol. 6. licet nimis improbabiliter contrarium scilicet, posse Episcopum alteri concedere, vt possit Ecclesia consecrata, sed pollutam reconciliare, doceat Syluius in suis commentarijs in 3. p. D. Thom. q. 83. art. 3. ex Victoria, & Emmanuel Sà apud d. Dian. contra communem praxim, & doctrinam, & expressè contra proximè citata iura.

De Altari, & Vasis, in quibus conficiendum est sacrificium Missæ. Cap. XXXII.

1. *Altare duplex est, fixum, & portatile.*
2. *Ad sacrificium Missæ aliquod altare necessarium est.*
3. *Altare fixum amittit consecrationem per solam motionem; sed portatile per fractionem.*
4. *Mortale est celebrare sine altari, nec Episcopus potest dispensare.*
5. *Requiruntur ad altare duæ tobaleæ, corporale, palla, &c.*
6. *Requiruntur etiam duæ Candelæ, Missale, Crux, &c.*
7. *Vestimenta, & præcipuè Corporale debet esse mundissimum sub mortali.*
8. *Missa celebrari non potest absque Calice, & Patena, ab Episcopo consecrata.*
9. *Si quis vtatur vasis, vel vestibus nondum benedictis, nec consecratis, non indigebunt alia consecratione, vel benedictione.*
10. *Calix, & Patena quando deaurantur, indigent noua consecratione.*
11. *Cuppa si separetur à pede per fractionem, non erit amplius Calix consecratus, secus si ex artificio id accidat.*
12. *Pixis non est necessariò consecranda, licet, sit benedicenda.*
13. *Vasa sacra, templa, &c. sunt digna veneratione, & debita adoratione.*
14. *Res sacra, & Ecclesia non possunt reuerti ad profanos vsus.*
15. *Res profana possunt conuerti ad sacros vsus.*

1. IAm diximus de loco, qui quodammodo remotè requiritur ad sacrificium Missæ, scilicet, templum; nūc sequitur dicendum de loco pro ximiori, seu, qui proximè requiritur ad dictum sacrificiū; qui locus est altare, quod semper fuit necessarium ad sacrificium; vt constat ex tēpore Abrahæ, Isach, &c. & ideò altare est antiquiùs templo, & tabernaculo; prouenit autem hæc vox ab ara, quod idem est, ac præcatio secundum græcos, qui præcationes, aras vocant; eo quod cum sacrificio, coniungebantur præcationes; dicitur etiam Altare, id est alta Ara; quia locus sacrificij debet altior esse, tum ob dignitatem, tum ob maiorem commoditatem, &c. Est autem duplex Altare, vnum fixū, aliud portatile, fixum est, quando mensa, in qua fit sacrificium, est integra, & superędificata alijs lapidibus; portatile est illa parua lapis consecrata, qua communiter vtuntur Ecclesiæ.

2. Vnde dicendum est, ad offerendū Missæ sacrificium, necessarium esse altare consecratum, siue fixum, siue portatile sit; constat tum ex vsu Ecclesiæ, tum etiam ex cap. Altaria de consecr. dist. 1. ideò Pater August. ser. 255. de tempore, ait. *Consecrationem altaris hodie celebramus, & iustè, ac meritò gaudentes celebramus festiuitatem, in qua benedictus, vel vnctus est lapis*; & Chrysost. homil. 20. in 2. ad Corinth. *Lapis quidem est natura, sancta autem fit, quoniam corpus accepit Christi*; debet etiam esse tantæ longitudinis, & latitudinis, vt ibi faciliter calix, & hostia, seu patena collocari possint; nec scrupulosè in hoc agendum est, cum sufficiat, vt maior pars ibi contineatur

tur absq; vllo periculo cædẽdi. Suar. disp. 81. sect. 5. conclus. 2. Filiuc. tract. 5. cap. 4. num. 121. Nauarr. cap. 25. num. 83. & alij communiter.

3. Forma autem Altaris physica, nullam figuram certam habet ex aliquo iure; debet tamen fieri figuræ quadrangularis, tum propter vsum Ecclesiæ, tum etiam, quia aptior redditur ad vsum; debet etiã altare habere aliam formam, quodammodo spiritualem, nempe consecrationem faciendam per Episcopum, cum nullus alius possit id agere, vt constat ex cap. nullus presbyter de consecr. d. 1. Pontifex tamen posset id presbyteris committere, vt in actu est concessum presbyteris societatis Iesu pro locis remotissimis infidelium, in quibus non adsunt Episcopi Catholici ex Bulla Pauli III. Anno 1549. perditur autem talis consecratio per notabilẽ fractionem; scilicet, si ita rumpatur, vt in neutra parte cõmodè collocari possit calix, & hostia; quod intellige de altari portatili. Quoad altare fixum; Videndum est, an fuerit priùs consecratum, & postea superpositũ structuræ, vel antea superpositũ, & postea tanquã verè altare fixũ consecratũ. Si primo modo, id, quod dictũ est de altari portatili, dicitur etiam de fixo, quia fuit consecratum ad modum altaris portatilis; at si secundo modo, fuit consecratum; tunc ius præcipit; vt amittat consecrationem non solum per fractionem; sed per quamlibet motionem, vel separationem à propria structura. Ex cap. si motum de consecr. dist. 1. vbi dicitur; *Si motum fuerit altare, denuò consecretur Ecclesia*, scilicet, quoad altare, vt omnes interpretantur; & in cap. quod in dubijs. 1. & cap. Ligneis de consecratione Ecclesiæ, vel altaris sic habetur. *Si altare motum, vel confractum fuerit, iterum esse consecrandum*. In quibus capitibus agitur de altari fixo. Sed vtrum de essentia dictæ consecrationis sint necessariæ reliquiæ imponendæ in dicto altari, vt in cap. placuit uidetur præceptum de consecr. dist. 1. ex Concil. Carth. 5. cap. 14. & alibi? Respondetur negatiuè, & fortè nunquam tale præceptum fuit essentiale dictæ consecrationi; & dato, quod fuerit, fuit aboletum per contrariam consuetudinẽ eo quod cessauerit causa talis præcepti, quæ erat ad resistendum contra hæreticos negantes uenerationem martyrũ; & Sanctorum. Suar. disp. 81. sect. 5. §. tertiò additur circa finẽ, Filiuc. tract. 5. cap. 4. nu. 121. & 122. Syluest. uerb. altare §. 19. Tabien. §. 5. & alij.

4. Est tamen primò notandum, celebrare absq; altari consecrato, mortale esse, ut constat ex iuribus citatis, & ex cõmuni Doctorum opinione; nec in hoc potest Episcopus dispensare; & licet, Pontifex possit, cum hoc sit præceptum Ecclesiasticum, tamen nunquam legitur dispẽsasse; & uix potest dari causa dispensandi; secundò notandum est, si in Ecclesia adsit altare fixum; & Ecclesia destruatur, ita ut amittat consecrationem, uel benedictionem, tunc si iterum edificetur Ecclesia, dictum altare non indigebit alia consecratione, nisi esset amotum à propria structura, ut diximus, quia consecrationem non amisit; & licet, in eo, Ecclesia diruta, non poterat sacrificari, hoc est per accidens, quatenus requiritur etiam templum, seu Ecclesia.

5. Quomodo autem Altare ornari debeat? Respondeo, ex vi tantum præcepti positiui, esse necessarias duas tobaleas, seù mappas, vel vnam plicatam; licet, iuxta vsum Ecclesiarum, quæ diligentiùs res diuinas tractãt; præter mappam, quam semper in omni altari tenẽt; duabus alijs vtantur. Syluest. ver. missa 1. q. 1. sumitur hoc præceptum ex Concil. Rhemensi, vbi hæc verba habentur. *Altaria, in quibus corpus dominicum consecratur, sanguisque eius hauritur, cui omni veneratione honoranda sunt; & mundissimis linteis, ac pallis cooperienda:* Et in Concil. Tolet. III. in cap. quicunq; 26. q. 5. grauiter præcipitur. *Ne vllus ministrorum Ecclesiæ altare diuinũ vestibus sacris exuere præsumat*. Sed hæ tobaleæ, non requiritur, vt sint benedictæ, in casu verò necessitatis non videtur mortale cum vna tobalea celebrare. Deinde requiritur corporale ab Episcopo consecratum, seù benedictum; & quia talis benedictio fit absque Chrismatis vnctione, ideò potest alijs Sacerdotibus comitti, & ex priuilegio id possunt agere superiores mendicantium, requi-

quiritur etiam palla eodem modo benedicta, ac corporale, quia olim corporale erat ita oblõgum, vt eodem corporali tegeretur calix; ad præsens autem, ob commodiorem vsum vtimur palla loco dictæ partis corporalis; & ambo debent esse ex puro lino saltem secundum interiorem partẽ in qua calix, & hostia collocatur; & omnia iam dicta, sunt sub præcepto peccati mortalis obseruanda in celebratione missæ, vt communiter omnes asserunt.

6. Requiritur etiam lumen, idest lucerna ardẽs ex antiquissima Ecclesiæ consuetudine ad honorem Christi Domini, & ad significandam eius realem præsentiam in sacramẽto; & quamuis in principio Ecclesiæ in missa accendebatur, vel lucerna ex oleo, vel cereolus, ad præsens autem non licet, nisi cereolis vti, & licet, vnus tãtum sit necessarius, duo tamen adhibendi sunt iuxta communem vsum Ecclesiæ, & si aliquis celebraret missam cum lucerna ex oleo ex eo, quod cereos habere non posset, non esset damnãdus de culpa mortali, secluso contemptu, & scandalo; & præsertim si missam celebret non ex simplici deuotione: sed ex necessitate; vide Suar. disp.81.sect.6. Filiucc.tract.5.cap.4.num. 126. Syluest. Dianam p.2. de celebr. missar. resol.67.& 45.& alios. Est etiam necessarium iuxta communem opinionem. Missale, de quo; licet, nullum adsit speciale ius id præcipiens, consuetudo tamen Ecclesiæ ità se habet, & nullus sub mortali potest absque Missali, in quo saltem sit totus canon. celebrare, saltem ob periculum ad quod se exponit in re tanti momenti; Syluest. ver. missa 1. Nauarr. cap.25.num.84.& 85. Filiucc.nu.127. Suar.loc.cit.& alij. An autem in aliquo casu necessitatis Sacerdos confidens de sua memoria posset absque missali celebrare? Affirmat Filiucc.loc.cit. sed Suar. id non audet dicere ob contrariam, & communem opinionem; Layman. verò affirmat lib.4.tr.5.cap.6.nu.17. Villalob. Ledesm.& alij quos sequitur Dian.resol. 46. Est etiam in altari necessaria Crux ex regulis, & ceremonijs Missalis; non autem ex præcepto, vt Suar. & Filiucc. loc. citatis.

7. Est autem notandum, in omnibus ornamẽtis Ecclesiæ, seruandam esse munditiam, quia sicut hæc ornamenta fiunt ob reuerentiam tanti sacrificij, ex altera parte, non debet immunditia irreuerentiam gignere; & præcipue corporale debet esse mundissimum, cum tangat corpus Christi. Vnde, si nimis immundum esset, non excusaretur Sacerdos à mortali, & similiter ille, qui horum curam habet; nec Sacerdos ob iniuriam custodis debet immundis ornamentis celebrare, quia aliter concurreret in actione mala. Syluest. verb. Missa.1.q.1. Caiet. Missæ celebratio, quos sequitur Filiuc.tract.5.cap.4.num. 128.& ita communiter omnes, idem docet Bonac.disp.4.q.vlt.p.10.num.24.

8. Deinde quoad vasa. Dico, missam celebrari non posse absque calice, & patena, vt constat ex Conc. Triburiensi c.18.& habetur in cap. Vasa de consecr.dist.2.& licet, horum vasorum materia, olim fuerit lignea, & postea mutauerit in vitream Zepherinus Papa; tamen postea dicta vasa, Vrbanus Papa fecit ex argento, vt refertur in dicto cap. Vasa; & licet in Concilio Rhem.cap.vt calix. Post quam præceptum sit. *Vt calix Domini cum patena, si non ex auro omninò, ex argento fiat*; addatur. *Si quis autem tam pauper est, saltem, vel stanneum calicem habeat.* Hoc tamen nullo modo fieri potest absque peccato; nisi ratione paupertatis: vt ait D.Thom.quæst.83.art.6.& in dicto capite, prohibetur es, & aurichalcum propter eruginem, quæ ad vomitum prouocat, sic etiam vitrum propter fragilitatem, & lignum, quia in eo semper percipitur aliqua pars sanguinis ob porositatem, & quamuis ibi fiat mentio de calice, tamen extenditur etiam ad patenam; de quibus vasis loquens P. Augustinus lib. 3.contra Cresconium cap.29.& in Psalm. 113.sic ait. *Sed, & nos pleraque instrumenta, & vasa ex auro, & argento habemus in vsum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipso ministerio consecrata. Sancta dicuntur.* Vnde non possunt esse ex materia lapidea, vt probat D.Thom.q.81.art.3.neq; ferrea; ex rationibus allatis; sufficiet tamen, vt tantum cuppa calicis sit argentea, & pes potest esse ex aurichalco, vel alia materia. Quoad figuram physicam horum vasorum; dico esse

esse seruandam consuetudinem Ecclesiæ; & quoad figuram quodammodo spiritualem: debent esse consecrata ab Episcopo vt habetur in cap. vnico de sacra vnctione c. vlt. & ideò Sixtus Papa Epist. 2. prohibet vasa sacra tangi à laicis; & in cap. vltimo de celebr. missarum deponitur Sacerdos, qui sine sacro calice consecrauit: dixi ab Episcopo, quia consecrantur vnctione chrismatis, quæ tantum pertinet ad Episcopum, nec potest alijs id committi, nisi à Pontifice, vt fuit concessum sacerdotibus Societatis Iesu in locis remotissimis à Paulo III. ut supra diximus etiam de altari: Abbates etiam id agere possunt iuxta eorum priuilegia, & consuetudinem receptam. Vide Suar. disp. 81. sect. 7. Bonac. disp. 4. q. ult. pun. 10. num. 17. Filiucc. tr. 5. cap. 4. nu. 130. D. Thom. in 4. dist. 24. q. 3. art. 1. quæstiunc. 2. ad 2. Sot. eadem d. q. 2. art. 4. Sylu. & alios Summistas uer. calix, & uer. benedictio. Dubitum etiam est, an possit Sacerdos consecrare in hostia parua, seu particula? & negatiuè respōdetur, nisi aliqua adsit necessitas, uel iusta causa ut Dian. 6. part. tract. 7. miscell. resol. 17.

9. Vtrum autem, si Sacerdos bona fide; ex errore celebraret in uasis non consecratis, uel uestibus nondum benedictis, essent postea consecranda dicta uasa, & dictę uestes benedicendę? Negatiuè respondet Suar. quoad uasa disp. 81. sect. 7. §. Alia autem, & sic etiam respondet Fagundez tr. 1. lib. 3. c. 21. num. 15. Attamen contrarium etiam probabile est, & sumitur ex verbis P. Augustini in antecedenti num. allatis, nam per talem vsum, & vasa remanent consecrata, & vestes remanent benedictæ: ita Castrus lib. 2. de legi penul. cap. vlt. Auila de censur. par. 5. disp. 7. dub. 3. cōclus. 1. Emanuel Sà ver. Ecclesia: quos sequitur Diana p. 2. tr. 14. res. 69. dixi bona fide, ad excludendum etiam peccatum.

10. Est etiam notandum, Calicem, & patenam, si ob vsum amittat deaurationē in superficie, & iterum deaurentur, sunt etiam iterum consecrandi; quia licet, totus calix fuerit consecratus in prima cōsecratione; tamen quia illa materia, quæ superadditur non est consecrata, ideò dicta uasa indigent noua consecratione, & maximè quia illa pars deaurata tangit sanguinem, & corpus Christi.

11. Deinde si cuppa separetur à pede per fractionem, calix amittit consecrationem; at si separetur, quia calix tornatilis est, non amittit consecrationem; Filiucc. tr. 5. cap. 4. num. 132. Suar. disp. 81. sect. 7. §. rursus, Bonac. disp. 4. q. ult. pun. 10. nu. 20. Azor. 1. p. lib. 10. cap. 28. q. 7. Reginald. lib. 29. nu. 200. & alij, & notandum, quod tunc tantū uasa sacra, & uestes benedictæ amittunt consecrationem, uel benedictionem, quando amittunt propriam formam; nec sunt audiendi aliqui dicētes amitti etiam per tres ictus à fabro inflictos, quod quidem gratis, & absque ullo fundamento asseritur, ut ait idem Bonacina num. 19. in fine.

12. Vtrum autem pyxis in qua asseruantur particulæ consecratæ, necessariò, & ex precepto benedici, uel consecrari debeat? Respōdeo, consecrationem certum est, non esse necessariam, ut constat ex Missali, in quo ponitur tantum benedictio pro pyxide; quoad benedictionem, nullum adest fundamentum certū, esse necessariam ex præcepto, nec obstat, quod in Missali ponatur benedictio ad hunc finem: quia etiam ibi ponuntur benedictiones mapparum, seu tobalearum; benedictiones uasorum reliquiarum, &c. quæ tamen non semper benedicuntur, nec sunt omninò necessariæ: attamen quoad pyxidem, securiùs dicēdum est, esse necessariam benedictionem, cum sit res maioris momenti; & maximè, quia S. Thom. q. 82. ar. 3. ait; hoc sacramentum à nulla re, nisi consecrata tangi debere; & ad hunc finem (inquit) corporale, Calix, & manus Sacerdotis consecrantur; licet, corporale benedicatur tantum, ut iam diximus, & quod dicitur de pyxide, dicitur etiam de fistula, qua Pontifex sanguinem attrahit. Filiucc. tr. 5. cap. 4. num. 133. Suar. disp. 81. sect. 7. prope finem; Azor. 1. p. lib. 10. cap. 27. q. 7. Bonac. disp. 4. q. ult. p. 10. nu. 23. & alij.

13. Ex quibus colligitur, non solum templa, sed etiam uasa sacra, magna ueneratione digna esse, imò, & conuenienti adoratione; ut fusè probat Suar. disp. 81. sect.

sect.8.quod sumitur ex concilijs, & patribus. Nam D. Hieronymus epist. 18. ad Marcellum ait. *Venerabantur Iudæi, sancta sanctorum, quia ibi erat Cherubim, & propitiatorium, & arca testamenti, ergo multo magis nos venerabimur templa nostra, in quibus Christus Dominus præsens adest:* Et S.Epiph. nomine totius Concilij Act.6. tom. 5. sic ait. *Quæcunque Deo offeruntur, aut consecrantur, siue diuina fuerit veneranda crucis figura, siue sacer Euangelij codex, siue veneranda imagines, siue sacra vasa ea complectimur, & veneramur, vt qui spem habeamus sanctificationis ab ipsis reddendæ, & ob id illis adorationem honorificam exhibemus.* Et infra afferuntur verba Gregorij Nazianzeni, scilicet. *Præsepe adora: nam quæ Deo oblata sunt, eius participatione, & contractatione sancta fiunt:* Vnde meritò olim prohibitum erat non solum fœminis: sed etiam laicis altaria ingredi; vt habetur in Concil. Aquisgran.1.ca.82.& fuit confirmatum in Concil. Laodic. can. 45. & in can. 19. dicitur. *Solis ministris Altaris licere ad altare ingredi, & ibidem communicare.* Est etiam prohibitum laicis, & maximè fœminis tangere altaria, vasa sacra, corporalia pallas, ac etiam vestes, seu ornamenta benedicta; licet, quoad dicta ornamenta, ex contrario vsu, videatur permissum; imò in c. Sacratas.dist.23. prohibentur sacræ fœminę vel monachæ tangere vasa sacra,& sacras pallas: Et in Concil. Brach.1. cap.27. vt habetur in cap.non liceat, id tantum conceditur subdiacono; & idem dicitur in Concil.Agathen.cap.66.& habetur in ca. Non oporret 2.nempe, id prohiberi ministris insacratis; idest, non sacratis: Ad munditiam autem seruandā fœminæ post primam lotionem, possunt corporalia, pallas,& purificatoria lauare, & reficere: vt tenet Caiet. ver. Mulierum peccata; lotiones autem, saltem primæ, debent in piscinam sacram mitti; vt Sylu. ver. corporalia, qu. 4. & optimum erit id seruari in omnibus alijs lotionibus, nempe secunda, & tertia: Dictus autem tactus rerum sacratarum, saltem est veniale secluso contemptu; At si tangatur calix, vel aliud vas continens corpus, vel sanguinem Christi, erit mortale iuxta Suar.disp.81.sect.8.Filiucc.tract.5.cap.4.num.135. Bonac.disp. 4.q.vlt.pun.10.num.21.in fin.

14. Item nec possunt dictæ res reuerti ad profanos vsus, ita vt si quis vteretur calice ad bibendum; vel corporali tanquā linteo, & similiter vestibus, Sacerdotalibus, graue peccatum mortale committeret: vt colligitur ex iuribus citatis: & confirmatur ex cap.quę semel.18.q.3.vbi prohibentur fieri habitacula secularia ea,quę priùs monasterio dedicata fuerunt; & idē dicitur in cap.Xenodochijs, de Religiosis domibus, si igitur dictæ res fuerint ita attritæ, vt vsui non sint aptæ, debent comburi, & in piscinam sacram cineres immitti; quod intellige etiam si amiserint cōsecrationem, vel benedictionem, vt notat D. Thom.q.83.art.3. ad 3. Paludan. & alij in 4.dist.13. & sumitur ex cap.Ligna de consecr.dist.1. vbi pręcipitur ne ligna Ecclesiæ dirutæ ad aliud opus sumantur, nisi ad aliam Ecclesiam, vel ad monasterium fratrum; & iuxta Gloss. non debent assumi pro coquina monasterij, vel alio loco vili, sed pro dormitorio, vel capitolo, aut simili loco decenti. Et in ca. Altaris ita habetur. *Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incennio dentur, quia non licet ea, quæ in sacrario fuerint, malè tractari; cineres quoque eorum in baptisterium inferantur.* Ex quibus verbis colliguntur omnia, quę iam dicta sunt. Vasa autem argentea in casibus, quibus vendi possunt, si transmutentur igne, & ferro, possunt in alios vsus conuerti. Filincc.tr.5.c.4.in fine, & Suar. disp.81.sect.8.§.vltimò pertinet.

15. Sed quæritur è contra, an ea, quę deseruierūt profanis vsibus, adaptari possint pro sacris vsibus? Et sunt, qui existimant id esse prohibitum, & ad hunc finem fuisse concessum fratribus minoribus à Sixto IIII. priuilegium, vt secura conscientia possint uti uestibus, & paramentis profanis in usus Ecclesiasticos; Attamen tali priuilegio secluso, dicendum est id licitum esse, quia nullibi constat talis prohibitio: Vnde uel dictæ res iam sunt aptæ ad dictos usus Ecclesiasticos, iuxta earum figuram; & artificialem formam,& sic non sunt reficiendæ; uel non sunt aptæ, & sic

refici possunt, ut aptæ fiant; & quamuis uideatur in eis esse aliqua nota, tamen per applicationem ad cultum diuinum, purgantur. Patet ex Papa Marcello, qui domum Lucinæ consecrauit; & Vrbanus idem fecit de domo Ceciliæ, sic etiam Bonifacius IIII. *Pantheon* templum Idolorum in honorem omnium Sanctorum consecrauit, quod ad præsens in Vrbe uocatur *Rotunda*, & idem constat ex mille alijs rebus Deo dicatis.

De vestibus sacris, & Ritu celebrandi missam. Cap. XXXIII.

1 *In sacrificio missæ necessaria sunt vestes sacræ.*

2 *Sex sunt vestes necessariæ ad sacrificium missæ, & habent in se diuina misteria.*

3 *Vestes sacræ quatenus referuntur ad Christum, alias significationes habent.*

4 *Vestium sacrarum materia, forma, & color, sunt sumendi ab vsu Ecclesiæ.*

5 *Celebrare sine vestibus sacris, mortale est, nisi ex necessitate aliqua ex minimis deficeret.*

6 *Non licet celebrare nudis pedibus, nec operto capite.*

7 *Missa potest celebrari ante recitationem matutini absque peccato mortali.*

8 *Quæ dicuntur in missa, potuit Ecclesia illa statuere, & est de fide.*

9 *Sacerdos sub mortali tenetur obseruare ritum missalis.*

10 *Non est mortale, missam votiuam celebrare in diebus festiuis.*

11 *Omittere Gloria, vel Credo; aut aliquam orationem, non est mortale.*

12 *Sacerdos nullo modo potest aliquid addere in missa, præter præscripta in missali,*

13 *Sacerdos ex præcepto non potest mutilare, vel addere cæremonias in missa, sed tenetur obseruare missale.*

14 *Sacerdos tenetur supplere defectus essentiales in missa occurrentes pro vt in missali habetur.*

15 *Sacerdos potest consecrare particulas, etiam si non fuerint per ipsum oblatæ cũ hostia.*

1. PRæter iam dicta, sunt etiam necessariæ ad sacrificium missæ, vestes sacerdotales ex præcepto Ecclesiæ contra hæreticos, & præcipuè contra Luteranos reijcientes omninò talem vsum vestimentorum, eo quod Christus consecrauerit communibus vestibus; & putant omnia esse superstitiosa, asserentes nec Deum, nec Christum esse honorandum, nisi eo modo, quo instituit, vel præcepit. Contra hanc igitur insanam doctrinam, dicamus, Ecclesiã congruissimè, ordinasse, & præcepisse; vt Sacerdotes in sacrificio missæ peculiaribus vestibus vterentur; qui vsus fuit etiam ferè tempore Apostolorum, vt sumitur ex Epistol. 1. decretali, ubi Anacletus Papa tertius, uel quintus post Petrum, ait. *Episcopus ministros secum habeat sacris indutos vestimentis*; Et in cap. Vestimenta de consecr. d. 1. ex Stephano 1. sic habetur. *Vestimenta Ecclesiastica, quibus domino ministratur, cultusque diuinus omni cum honorificentia, & honestate à Sacerdotibus, reliquisque Ecclesiæ ministris celebratur, & sacra debent esse, & honesta, quibus alijs vsibus eum Deo, eiusque seruitio consecrata, & dedicata sint, nemo debet frui, quam in Ecclesiasticis, & Deo, dignis officijs, quæ neque ab alijs debent contingi, nisi à sacratis hominibus*. Et multa præclara scribunt de his vestibus communiter Patres.

2. Sex autem sunt vestes, quibus vti debent Sacerdotes in sacrificio Missę, scilicet, Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, & Casula, seu planeta; vt habetur in Concil. Rhem. cap. 4. Amictus significat fiduciam, & spem, quam debet habere Sacerdos, dum accedit ad offerendum tantum sacrificium; vnde orando dicit. *Impone Domine capiti meo galeam salutis*, scilicet, spem, vt ex Paul. 1. Thes. 5. *Induti loricam fidei, & charitatis, & galeam spei salutis*. Alba significat munditiam cordis, & totam hominis iustitiam, ideo dicit Sacerdos. *Dealba me Domine, & munda cor meũ.* Cingulum indicat castitatem, & continentiam carnis; vnde Sacerdos ait. *Præcinge me Domine, cingulo puritatis*: Manipulus similiter indicat cordis compunctionem, & veram pœnitentiam, qua Sacerdos debet ad altare accedere: ideò dicit. *Merear Domine portare manipulum fletus, & doloris.*

loris. Et de S. Arsenio legitur, ob affluentiam lachrymarum, semper ad manum habuisse sudarium, quo fletum tergeret; vt Beda in Martyrilogio decimo quarto calendas Augusti. Stola significat iugum Christi, per quod homo restituitur in statum, à quo recesserat per peccatum Adæ, & ideò orat, dicendo. *Redde mihi Domine stolam immortalitatis, quam perdidi in prauaricatione primi parentis*: Et Episcopus in ordinatione, ait *Accipe iugum Domini*. Vocatur etiam stola ab antiquis patribus, & Concilijs, Oratorium, vt patet ex Concil. Brach. 1. can. 27. vbi Diaconis præcipitur, deferre orarium super scapulas; & in Concil. Toletan. IIII. cap. 39. dicitur. *Vnum orarium oportet Leuitam gestare sinistro humero, propter quod orat, idest prædicat, dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditus ad ministeriū sacerdotale discurrat*. Pro Sacerdotibus autem dicitur in Concil. Brach. 3. can. 3. *Sacerdotem vtroque latere Orario ambiri, vt qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera, & aduersa, virtutum semper ornamento vtrobiq; circumseptus appareat*. Quod intelligitur non solū in Missa; sed etiam, quando Sacerdos est sumpturus sanctissimum Sacramētum extra Missā, & ideò additur in dicto Concilio. Vt sacrificium oblaturus, vel sacramentum corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroq; humero circumseptus, ita vt de vno, eodemq; orario, ceruicem pariter, & vtrumq; humerum præmens, signum in suo pectore præparat Crucis. Subdiaconi autem omninò prohibentur portare orarium, vt habetur in ca. Non oportet 13. dist. ex Concil. Laodicen. cap. 22. & 23. Casula, seu planeta significat charitatem iuxta communem expositionem, vt Ruper. lib. 1. de diuinis officijs ca. 22. significat etiam iugum Domini, vt sumitur ex verbis, quæ profert Sacerdos dum illa induitur. *Domine, qui dixisti iugum meum suaue est*, &c. Sed fortè hoc significat iugum amoris, & stola iugū crucis Christi, Planeta iugū amoris, & suauitatis, stola iugū patientię, & fortitudinis.

3. Quatenus autem hæ vestes referūtur ad Christum; Amictus significat linteum, quo facies Christi Domini fuit velata à Iudęis dicentibus. *Profetiza quis est, qui te percussit*. Alba significat splēdorem diuinitatis iuxta. D. German. in Theor. rer. Ecclesiast. vel gloriam resurrectionis iuxta Stephanum Heduens. lib. de Sacram. altar. cap. 10. vel vestem albam, qua Herodes Christum illusit, vt Durand. in rationali lib. 5. cap. 3. & Gabr. lect. 2. in can. Cingulum significat decorem, & fortitudinem, qua Christus se præcinxit: iuxta German. cit. vel funes, qua Christus in horto ligatus fuit, vel etiam flagella ipsius Christi. Manipulus significat humanitatem Christi, vel pugnam eius pro iustitia, vt Bonau. in exposit. mysteriorum Missæ. Stola significat obedientiam, qua Christus mortem subijt. Vt Ruper. supr. vel iuxta Bonauen. significat passionem, quam Sacerdos debet semper in pectore ferre. Casula significat vestem purpureā, qua Christus ob irrisionem militum indutus fuit; iuxta German. vel significat tunicam inconsutilem, qua Christus exutus fuit; vide Durand. lib. 2. de ritib. Eccles. cap. 9. qui fusè de his, & omnibus alijs vestibus Episcopalibus agit. Et Innoc. lib. 1. de myster. Missæ cap. 58.

4. Quoad materiam; & formam horum vestimentorum, seruandus est vsus Ecclesiæ, & idem dicitur de eorum colore, vt extat in Missali, licet, nullum adsit præceptum, sed tantum, ibi traditur quæ dā regula directiua. Aliam formam, quodammodo spiritualem, quam debent habere dicta vestimenta, est benedictio, quæ necessaria est ex cap. Vestimenta de consecr. dist. 1. & ex vsu Ecclesiæ; quæ benedictio est facienda ab Episcopo, vel alio Sacerdote habente priuilegium; vt Syluest. verb. benedictio q. 4. & licet in q. 6. asserat vestes benedictas ab Episcopo schismatico, iterum esse benedicendas; hoc tamen ex nullo iure probat, & contrarium videtur omninò verum, dummodo fuerint adhibitæ benedictiones ab Ecclesia determinatæ, quæ sola habet hāc potestatem, vt supra diximus; & hìc significat Suarez. disp. 82. sect. 2. §. tertiò. Amittitur autem talis benedictio, quando dicta vestimenta amittunt propriam figuram, & fiunt inepta

ad vsum sacrum arg. ex ca. quod in dubijs de consecr. Ecclesiæ, vel Altaris. Vnde si manica Albę separetur, perdit dicta Alba benedictionem, & licet statim assuatur, est tamen iterum benedicenda; secùs autem si reficiatur per aliquas partes absq; amissione proprię figuræ, licet, addatur aliqua pars non benedicta; dummodo tractu tēporis partes additæ non sint maiores, quā pars benedicta; sicut diximus de templis; vt docet, Syluest. loc. cit. cum Gloss. c. quod in dubijs, & Paludanus d. 13. q. 2. & 24. q. 3. qui etiam addunt, quod cingulum, si ita rumpatur, vt neutra pars possit in vsum venire, amittet benedictionem, secùs si altera pars erit sufficiens, quia illa erit benedicta; & si antequam diuidatur reficiatur, vel nodo fortificetur, erit benedictū, cum benedictio non amittatur, nisi per totalem diuisionē; Item asserunt ijdē Doctores, quod stola possit deseruire loco cinguli, quia habet sufficientem formam ad illum vsum. Sic etiam stola potest deseruire loco manipuli, & è contra, dummodo non impediant vsum, quia longitudo maior, vel minor non refert. Item si hæ vestes duplices sint, scilicet, habentes partem interiorem, & exteriorem, ambæ partes erunt benedictæ, & ambæ partes, si separentur deseruire possent, eodem modo, ac si plures casulæ, uel stolæ, &c. una benedictione benedicerentur, prout de facto, una benedictione benedicuntur, sequitur Suar. disput. 82. sect. 2. in fine, uide etiam Bonac. disp. 4. q. ult. pun. 10. nu. 26. & 27. D. Anton. 3. p. tit. 13. cap. 6. num. 5. & alios.

5. Vtrum autem sit peccatum mortale celebrare sine uestibus sacris, seù benedictis? & respondetur affirmatiuè: patet ex cap. Vestimenta de consecr. d. 1. & ex cap. Ecclesias d. 23. licet, hic tantum præcipiatur sub pæna excommunicationis, ut Sacerdos in missa, stola utatur, sicut fuerat ordinatum in Concil. Brach. 3. cap. 3. hæc est communis opinio Doctorum in 4. dist. 13. sequitur Sylu. ver. Missa. 1. & alij Summistæ, Filiucc. tr. 5. cap. 5. num. 147. Nauar. cap. 25. nu. 84. Bonac. disp. 4. q. vlt. pun. 10. nu. 28. & alij omnes; & hi Doctores, cum multis alijs, quos ipsi citāt putant id intelligi de qualibet veste, vt tenet etiā Suar. disp. 82. sect. 3. & idem asserunt esse dicendum, si quis vtatur aliqua ex his vestibus non benedicta; sunt tamen multi Doctores, quos sequitur, & affert Diana par. 2. tract. 14. resol. 68. asserentes celebrantem absq; cingulo benedicto venialiter tantū peccare ratione paruitatis materiæ, & quia cingulum verè vestis non est, sed ligatura; quæ opinio, cum illam sequantur multi graues Auctores, improbabilis censenda non est; sed illam non consulerem, nisi in casu necessitatis, quia in tali casu iuxta Suar. loc. cit. 2. conclus. in fin. omittere aliquam ex minoribus vestibus, vt manipulum, vel cingulum, non est mortale. Addo etiam, ita rigorosè esse accipiendum hoc præceptum celebrandi cum vestibus sacris, vt potiùs quis mortem teneretur subire, quam sine illis sacrificare, vt tenet Caiet. 1. 2. q. 96. art. 4. & licet, hoc durum videatur Nauar. loc. cit. tamen vera est dicta sententia, si Missa esset celebrāda absq; vlla veste sacra, sed solis indumentis communibus, & vsualibus, ob magnam irreuerentiam, quæ fieret tanto sacrificio. Suar. loc. cit. & Filiucc. eodem loco num. 149.

6. Item quæritur, vtrum liceat sacrificare nudis pedibus, vel aperto capite? & quoad nudos pedes respondēdum est negatiuè ex consuetudine Ecclesiæ, quæ pręceptū parit, vt Syluest. Scot. Richar. Suar. loc. cit. & idem docet etiam Filiuc. n. 151. Vnde peccatum mortale committeret celebrans nudis pedibus. Sed iuxta Suar. id tantum requiritur ex honestate, & ideò nō videtur esse mortale, & sequitur Bonac. disp. 4. q. vlt. punct. 10. num. 29. cum alijs multis. Quoad caput, negatiuè est respondendum ex cap. nullus Episcopus de consecr. dist. 1. *& ibi qui temerè contrarium facere præsumpserit.* Præcipitur communione priuari; & ideò in necessitate esset dispensatio ab Episcopo accipienda, vt habetur ex Cæremoniali Romano; Attamen, si necessitas grauis esset, nec posset tam facilè dispensatio postulari; esset quis excusatus à peccato mortali; vt docet Syluest. verb. Missa 1. q. 1. §. 1. & ita videtur esse textus citatus intelligendus; cum asserit. *Qui temerè præ-*

re præsumpserit; Et si timeretur scandalũ, esset Missa secretò celebranda; vt ait idem Sylnest. Suar. & Filiuc. num. 152. sunt tamen alij, qui docent celebrare cooperto capite absq; licentia Episcopi; vel Prælat. respectu regularium, non esse mortale, secluso scandalo, & contemptu; vt Ledesm. in sum. tom. 1. de Sacram. Euchar. cap. 21. conclus. 7. Villalobos in sum. par. 1. tract. 8. dub. 29. num. 11. & secluso etiam tempore Canonis; sequitur Dian. par. 2. tract. 14. resol. 58. Gauantus autem comment. Rubr. Missal. tom. 1. par. 1. tit. 2. litera F. ait, dispensationem celebrandi cooperto capite, Pontificem sibi reseruasse, pro vt declarauit Sacra Congregatio Cardinalium super negotia Episcoporum die 2. Ianuarij 1590. & Sacra Congregatio Rituum die 31. Iulij 1626. & habetur in nouo Missali post decretum Vrbani VIII. ex Registro decretorum sacræ Rituum Congregationis. Quoad peccatum verò, dico opinionem Suar. & aliorum esse veram, cum agatur de re graui, & non de re leui, vt asserit Diana; imò Gregorius XIII. vt notat Layman. qui etiam nostram sententiã sequitur. Maxima cum difficultate dispensauit cum Niceæ Episcopo, vt posset publicè celebrare cooperto capite, (excepto canone) ob suam infirmitatem; vnde non colligitur, hanc esse rem leuem: sed grauẽ, imò grauissimam.

7. Quæritur etiam, vtrum Sacerdos possit celebrare Missam ante satisfactionẽ matutini officij? sunt multi Doctores, qui asserunt Sacerdotes sub mortali, non posse celebrare, nisi priùs præmittant matutinum, vt D. Antoninus 3. par. tit. 13. cap. 4. §. 1. Gabr. lect. 13. in can. Nauarr. lib. de oratione cap. 3. num. 70. Azor. 1. par. lib. 10. cap. 18. q. 17. & alij multi, quos reperies apud Suar. disp. 82. sect. 1. Apud Bonacc. Dian. & Emanuel Sà loc. statim citandis; fundamentum horum Doctorum est, quia sic præcipitur in Missali. Alij tamen contrarium, & probabilius asserunt, scilicet, non esse culpam mortalem, sine præmissione matutini Missam celebrare, & ratio est, quia non omnia, quæ habentur in Missali, obligant sub mortali, nisi ex aliquo alio iure id constet; vt est celebrare in altari, cum vestibus sacris, in templo; & similibus. Quæ constãt obligare sub mortali ex alijs iuribus, vt supra probauimus; alia autem directiuè tantum ponuntur in Missali, nec debemus absque certo fundamento præcepta multiplicare; nam in Missali etiam dicitur, vt Sacerdos ante Missã aliquantulum oret, quod habet maiorẽ connexionem cum Missa, quam non habet matutinum, & tamen non erit mortale, si Sacerdos dictam orationem omittat; ergo multo magis si matutinũ non dixerit. Hãc opinionem tenet. Suar. loc. cit. Bonac. disp. 4. q. vlt. punct. 9. nu. 8. Diana par. 2. tract. 14. res. 36. cum multis alijs apud ipsos; sequitur etiam Emanuel Sà verb. Missa. nu. 22. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 4. nu. 5. Sot. lib. 10. de iustit. q. 5. ar. 4. & in 4. d. 13. q. 2. art. 2. Less. lib. 2. de iustit. cap. 37. dub. 12. num. 81. Filiuc. tr. 5. cap. 5. nu. 141. & alij.

8. Circa Ritum celebrandi Missam, scilicet, quoad ea omnia, quæ dicuntur in Missa, & quoad cæremonias, &c. dicẽdum est Ecclesiam potuisse illa statuere, tum ad Dei laudem, tum ad excitandam deuotionem populi, & illum instruendum; quod est de fide; vt habetur in Concil. Trident. sess. 21. cap. 2. scilicet. Dedisse Christum Ecclesiæ potestatem, vt in sacramentorũ dispensatione, salua illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium vtilitati, vel ipsorũ venerationi magis expedire iudicaret. Contra hæreticos asserentes superstitiosa omnia esse, cum non fuerint instituta à Christo; & ideò ipsi legendo tantum historiam Euangelicã, consacrant, distribuunt, & sumunt. Contra quos optimè loquitur Suar. & declarat omnia, quæ fiunt, & dicuntur in Missa, eruditissimè fieri ex communi Patrum doctrina; vt apud ipsum videri potest, disp. 83. sect. 1. et 2.

9. Sed vtrum Sacerdos teneatur sub mortali dicere omnia, quę in Missali præscribuntur? Respondeo affirmatiuè; imò iuxta Missalis ritum, modum, et normam; vt præcipit Pius V. in principio Missalis. His verbis. *Mandantes, & strictè omnibus, & singulis in virtute sanctæ obedientiæ præcipientes, vt Missam iuxta ritum, modum, ac normã, quæ per Missale, hoc à nobis modo traditur, decan-*

cantent, ac legãt; & idẽ ẽt habetur in Cõcil. Trid. sect. 22. in Decreto. De obseruandis in celebratione Missæ; Vnde mortale erit aliquid notabile omittere in. Missa; sic etiã in Canone mutare nomen Episcopi, & ponere nomen sui generalis, mortale erit vt refert portella ex quadam Cardinaliũ declaratione ver. Missa. num. 14. de dub. regul. & sequitur Diana part. 2. tr. 14. resol. 40. Tamen notandum est, aliud est mutilare ordinem Missæ, omittendo aliquid, quod dicendum est, & aliud dicere Missã alterius diei, vel alterius sancti, &c. in hoc posteriori modo ordinariè loquendo, non potest esse culpa mortalis, dummodo integer ritus seruetur. quod intellige de Missis priuatis, quæ ad arbitrium dicuntur; nam quoad Missas solemnes, quæ dici solent in Ecclesijs Conuentualibus, et similibus, maior est obligatio canendi Missã præscriptam in Missali, & idem dicas de Missis priuatis, quæ ex aliqua obligatione dici debẽt ex tali sancto, &c. tunc enim tenetur quis sue obligationi satisfacere, dummodo id non omittat ob obseruantiã rubricæ Missalis. Orationes autem, quæ ponuntur in Missali pro qualibet veste Sacerdotis, dum illa induitur, non sunt ex præcepto sub mortali dicendæ, debet tamen cauere Sacerdos ne illas omittat, vt Bonac. disp. 4. q. vlt. pun. 10. num. 32. cũ alijs apud ipsum.

10. Vnde Dubium est, an sit mortale in Dominicis, vel festis duplicibus dicere missam votiuam, vel de requie? & negatiuè est respondendum, vt colligitur ex proximè dictis, quæ tradit Suar. disp. 83. sect. 3. & idem docet Dian. p. 1. tr. 14. resol. 30. vbi plures affert; & præcipuè Villalob. in summa p. 1. tr. 8. dist. 31. n. 5. qui ita asserit, non damnarẽ Reum peccati mortalis Sacerdotẽ illum, qui in diebus festiuis Apostolorũ, B. Mariæ Virginis, & Domini nostri, diceret aliam missam.

11. Item dubitatur vtrum omittere aliquam commemorationem; Gloria, vel Credo, vel quid simile, sit peccatum mortale? respondetur negatiuè, quia non videtur tam grauis materia; & idem dicas, si quis omitteret ea, quæ interponuntur in communicantes; & hanc igitur actionem diebus solemnibus: & sic etiam si omittatur nomen vnius Sancti; dico vnius, quia canon maiori cura dicendus est, & omne verbũ eius est maximæ grauitatis. Filiucc. tra 5. cap. 5. nu. 155. ex Syluest. ver. Missa q. 3. §. 4. & 5. & sequitur Diana p. 2. tr. 14. resol. 59. & idem docet Suar. disp. 83. sect. 3. imò addit vnam, vel duas orationes omittere, non esse mortale.

12. Addit etiã dictus Suar. & Filiucc. Sacerdotem non posse addere aliquid in Missa ex propria deuotione, vt nouas preces, vel alia verba, cum hoc sit expresse contra ritum præscriptum in Missali, imò ibi sic dicitur. *Mandantes, & strictè omnibus, & singulis in virtute sanctæ obedientiæ præcipientes* (deinde) *ne in Missa celebratione alias cæremonias, vel preces, quam quæ in hoc missali continentur, addere, vel recitare præsumat*; Et in Concil. Triden. sess. 22. in decreto de obseruandis in celebratione Missæ, hæc verba extant. *Ne veritas alios, vel alias cæremonias, & preces in missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequentatæ, & laudabili vsu receptæ fuerint*. Vnde aduertendum est, quod faciliter in hac materia labitur in culpam mortalem, quia agitur de vsurpatione potestatis Ecclesiæ, quando publicè quis aliquid adderet, secùs, si priuato modo, & secretè quis aliquid dicat; sed & hoc etiam imprudenter faciet, vt ijdem Doctores asserunt.

13. Ex quibus verbis Missalis, & Cõcilij Tridentini colligitur, nec posse Sacerdotes immutare, vel mutilare cæremonias præscriptas in Missali, aliter mortaliter peccare, si id ex proposito facerent, & maximè si intenderent nouos ritus introducere; secùs si vnam, vel alteram omitterent, imò etiam si plures, vel illas malè exercerent, ut ordinariè uidetur in Sacerdotibus minus doctis, uel timoratis; & tamen nõ damnantur de peccato mortali, quia id non prouenit ex malitia uolẽte immutare ritus Missalis; sed ex negligẽtia, licet, crassa; peccarent tamen mortaliter, si nullo modo de dictis cæremunijs curarent, & illas pro libito exercerent; & ita puto esse mentẽ Suar. disp. 84. sect. 2. Bonacinæ disp. 4. q. ult. punct. 7. §. 4. num. 3. Azor. 1. par. lib. 10. ca. 29. q. 6. Filiuc. tract. 5. cap. 5.

5.cap.5.num. 158. & 159. & expressiùs id tenet Diana 2.par.tract.14. resol. 55. cum alijs apud ipsum. Quam autem significationem habeant dictæ cæremoniæ,& quomodo conuenienter institutæ sint, uideri poterit apud Suar.disp.84.sect. 1. sumitur etiam, Sacerdotes non posse celebrare Missam de sancto, cui in Missali non est assignata missa, nec ex priuilegio aliquo Missa,& officiũ celebrari possit:esset enim notabilis mutatio contra Ritum Ecclesię, cum ad hoc requiratur speciale priuilegium; puto tamen in aliquo casu tantum, & pro una uice posse Episcopum dispensare, ut ratione magnæ festiuitatis, et deuotionis populi, Missa celebretur de aliquo sancto,et ut officium similiter dicatur iuxta tamen ritum Missalis; ut sumitur ex Bonac. de hor. can. disp. 1. q.3. puncto 1. num. 19.et ex alijs, quos referam infra ca. 23.num.1.et licet dicti Doctores loquantur tantum de officio diuino; tamen idem est dicendum de Missa, cũ militet eadem ratio.

14. Sed quæritur,quid faciendum sit, quando in Missa occurrunt defectus essẽtiales. Dico dictos defectus esse omninò supplendos, ne sacrificium remaneat mutilum, & imperfectum: & si aliquis ex his defectibus præuideri poterit, est omninò vitandus; v. g. si Sacerdos post consecrationem hostiæ,aduerteret non esse vinum in calice, deberet illud apponere, & postea progredi;& si casu vinum haberi non posset,deberet perficere Missam cum hostia co sfecrata tantum,notando, quod nõ esser facienda mentio sanguinis in signis, & locis vbi fieri solet;sed si ante consecrationem talem defectum præuidisset, nullo modo posset consecrare hostiam: sic etiam si post consecratum purum vinum, Sacerdos recordetur non miscuisse aquã, non debet illam apponere, quia corrumperetur saltem aliqua pars specierum; ut ait D.Thom.q.83.art.6. ad 4. Vbi etiam addit, si Sacerdos perceperit ante sumptionem corporis,vinum non esse in calice, sed aquam, debet aliud vinũ, & aquã imponere,licet aquam biberit,& incipere à verbis consecrationis sanguinis; si autẽ id perceperit post sumptionem corporis, debet aliam hostiam non consecratam accipere, iterum consecrandam cum vino, & aqua, vt debitus ordo in consecratione seruetur; & sic postea dictis speciebus debet Missam perficere,iterum sumendo hostiam consecratam, & sanguinem; & ratio est, quia iuxta Concil. Tolet. VII. cap. 1. perfecta sacrificia videri non possunt, nisi perfecto ordine compleantur. Docet tamen idem Sanctus in 4.d.11. probabilem esse etiam alium modum, nempe, si post sumptionem corporis Sacerdos aduerterit esse aquam tantummodo in calice;posse imponere vinum cum solita quantitate aquæ,& consecrare,& sumere, & prosequi Missam; & hanc opinionẽ tenet Scotus in 4.d.8.q.3.Sot.d.13.q.2.ar.6.ad 4. Nauar. cap.25.nu.91. Angelus ver.missa nu. 17.& vtraque opinio est approbata in missali,sequitur Filiucc.tr.5. cap.5.nu.161. & Suar. disp. 85. sect.1. & probatur hæc secunda opinio ex regula generali tradita ab Innocentio in cap.1.& 2. de sacram. non iterand.vbi sic ait. *In talibus nihil esse iterandũ sed cautè supplendũ,quod incautè fuerat prætermissum*,quod intelligitur tã respectu eiusdẽ Sacerdotis,quam alterius;scilicet,vt si Sacerdos celebrando,moriatur, vel infirmitate correptus, missam non possit perficere; tenetur alius Sacerdos illam terminare,resumendo à loco, seu ab actione,à qua Sacerdos cessauit; dummodo id accidat post consecrationem saltem panis; quia, si ante consecrationem id contingerit, non tenetur alius supplere;sed est omittendum illud sacrificium, ex eisdem Doctoribus; At si dubium sit an cõsecrauerit hostiam? debet alius Sacerdos missam incipere, & eamdem hostiam sub conditione mente concepta, consecrare; & si dubium sit de cõsecratione vini,poterit incipere ab illis verbis; *Simili modo*; & eodem modo sub cõditione consecrare,& Missam prosequi. Vide fusiùs hos & alios defectus, qui contingere possunt in Missa,apud citatos Doctores;& quia iam omnes extant in Missali, & modus, quem missale ponit, sit seruandus; non est de illis disputandum, & quilibet illos in dicto missali videre poterit;& ideò hic non sunt repetendi.

15. Posset solummodo quis quærere, vtrum

vtrum Sacerdos possit cōsecrare particulas per ipsum non oblatas ex defectu aduertentiæ, vel quia non fuerunt antea in altari preparatæ? & quamuis negatiuè respondeat Bonacina disp.4.q.vlt.pun.2.nu. 6. quia putat primam oblationem ordinari ad secundam, & hanc esse de essentia sacrificij, Attamen affirmatiuè respondendum est, quia vt iam diximus in cap. 29. nu. 6. & 7. nulla oblatio est de essentia sacrificij, seù consecrationis; hanc opinionē docet Gauant. ad Rubr. Missal. to. 1. p. 3. tit. 10. nu. 19. & sequitur Diana p. 2. tr. 14. resol. 71. absq; vlla limitatione, sicut antea docuerat Possouin. de offic. Curati cap. 2. num. 17.

De iusto stipendio Missæ, & Ministro necessario ad Missam. Cap. XXXIV.

1 *Ex duplici capite oriri potest obligatio in Sacerdote ad celebrandam missam ex iustitia.*

2 *Sacerdos habens beneficium curatum tenetur celebrare missam toties; quoties illa eius oues indigent.*

3 *Sacerdos ex pacto tenetur offerre missam pro illo, qui dedit eleemosynam, nec adest vsura.*

4 *Stipendium iustum missæ respectu habentium beneficium, erit illud, quod ex beneficio colligitur, siue magnum, siue tenue sit.*

5 *Stipendium iustum respectu aliorum Sacerdotum, erit illud, quod fuerit taxatum ab Episcopo.*

6 *Missæ non possunt redigi ad minorem numerum ratione tenui stipendij. Vide etiam in num. 4.*

7 *Sacerdotes, licet, diuites, benè possunt accipere stipendia pro Missis.*

8 *Sacerdos pauper non potest duplicatum stipendium accipere ratione paupertatis.*

9 *De iure Ecclesiastico, requiritur saltem vnus minister pro celebratione missæ.*

10 *Fœminæ non possunt Missæ inseruire, nisi ex choro.*

11 *Inseruiens missæ debet obseruare, quæ in Missali prænotantur.*

12 *Sacerdos dum dicit Missam; omnes fideles virtualiter præsentes habet, & pro illis orat, & illos alloquitur.*

1. Est primò sciendum, ex duplici capite posse oriri obligationem in Sacerdote ad celebrandum, & applicandum sacrificium pro aliquo: scilicet, ratione beneficij ad hūc finem specialiter fundati; vel ratione peculiaris stipendij ob hanc causam dati, & ab ipso accepti; & in vtroq; modo adest fundamentum iustitiæ commutatiuè, & veri contractus innominati Do, vt facias, vtriq; oneroso; vnde Sacerdos ex vna parte, tenetur offerre sacrificium iuxta intentionem beneficij, vel dantis eleemosynam; & fundator beneficij, vel ille, ad quem spectat, vel ille, pro quo fuit applicatum sacrificium eredito stipendio, tenetur satisfacere Sacerdoti iuxta promissionem de stipendio factam.

2. Est tamen notandum, beneficia alia esse simplicia, alia non simplicia, seù curata; simplicia non semper inducunt obligationem dicendi Missam pro hac, vel illa intentione; sed tantum propter officiū psallendi, vel inseruiendi Ecclesijs, aliquādo etiam, licet, inducant obligationem dicendi Missam, non tamen applicandi pro hac, vel illa intentione, unde habentes similia beneficia bene possunt accipere stipendium pro applicatione Missæ: quando uerò dicta beneficia sunt fundata cū hoc onere specialiter, tune habentes talia beneficia, nequaquam possunt stipendium accipere pro Missæ applicatione. Beneficia autem curata inducunt obligationem celebrandi toties, quoties populus tenetur audire sacrum, licet, non teneatur applicare sacrificium pro suis ouibus, ut uolebat Sot. lib. 6. de iust. q. 3. art. 1. & in 4. d. 13. q. 2. ar. 2. imò asserit quotidiè Parochū teneri celebrare pro suis ouibus; quod uerè nullo fundamento fulcitur; & hoc modo etiam Episcopus teneretur quotidie celebrare pro suo Episcopatu, & Pontifex pro tota Ecclesia; posset tamen adesse obligatio quotidie celebrandi per se, uel per alium; sed non ex hoc sequitur, quod obligetur etiam applicare sacrificium, & ideò potest Parochus stipendia pro applicatio-

catione Missæ accipere, nisi contrarium expressè constiterit, & quod Parochus teneatur tantum diebus festiuis celebrare, constat ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 14. de reformatione vbi sic habetur. *Curet Episcopus, vt presbyteri saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus: si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent*. Suar. disp. 86. sect. 1. ex Maior. in 4. d. 45. q. 3. dub. 3. Nauarr. cap. 25. num. 140. Cordub. lib. 1. quæstionum, q. 4. Sylu. ver. Missa 1. q. 7. sequitur Filiucc. tr. 5. c. 6. nu. 173. & 174. Diana p. 2. tr. 14. resol. 26. & alij.

3. Quoad secundum modum, quo obligatur Sacerdos, nempe, ratione stipendij accepti; Dico ob dictum stipendiũ, teneri Sacerdotẽ ad applicandã Missam pro dãte stipendium ex pacto saltem intrinseco inito inter ipsos: nec obstat, quod pactio de re spirituali pro temporali, sit simoniaca, & in iure prohibita, vt habetur in cap. Tua nos. de Simonia, & cap. vltimo de pactis, & cap. quam piè 1. q. 2. & confirmatur ex D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 2. & 3. ad 2. vbi ait. *Licere quidem accipere stipendium, dummodo pactum non intercedat*: Et in 4. d. 25. q. 3. art. 2. quęstiunc. 1. ad 4. docet. Pacisci de Missa dicenda, semper esse Simoniam; Tamen dicendum est, veram esse nostram doctrinam: imò, si quis aleret sacerdotem absque ullo pacto, non teneretur Sacerdos offerre missam pro se alente, nisi pactum intercedat, quod non erit simoniacum, cum Sacerdoti debeatur ex iustitia stipendium ratione ministerij, & seruitij, & licet, ministerium sit spirituale, nõ ex hoc erit illicitum stipendium; Cum, *qui altari seruit, de altari viuere debeat*. 1. ad Cor. 9. *Et dignus est operarius mercede sua*. Luc. 10. imò in veteri Lege num. 18. stipẽdium Sacerdotis: *Pretium pro ministerio* appellatur, & hoc modo intelligitur D. Thom. & cætera iura citata: Vnde in Concil. Agathens. cap. 36. 1. q. 2. cap. vlt. Sic dicitur. *Clerici omnes, qui Ecclesię fideliter, vigilanterque deseruiunt, stipendia sanctis laboribus debita, secundum seruitij sui meritum per ordinationem Canonum à Sacerdotibus consequantur*.

4. Quęnam autem sint missarum stipendia iusta? Respondeo, si obligatio dicendi, vel etiam applicandi missam oriatur ex titulo Ecclesiastico, seu ex redditibus stabilibus, vt sunt capellaniæ, & alia beneficia; tunc iustum stipendium erunt dicti redditus, siuè magni, siuè tenues sint, sed si essent adeò tenues, vt non attingerent mediocrem, vel minimum stipendiũ, posset Episcopus missas redigere ad talem numerum, vt ex vnaquaq; iustum stipendium habens beneficium colligere posset, vt docet Suar. disp. 86. sect. 2. in princ. & Filiucc. tract. 5. cap. 6. num. 177. Sed quidquid sit de hoc casu. Ad præsens certum est, quod hæc opinio sustineri non potest ex nouo iure sacræ Congregationis Concilij in decretis de celebratione missarum sub Vrbano VIII. conditis. Vbi hæc verba habentur. *Ac primò districtè prohibet, atque interdicit, ne Episcopi in Diocæsana Synodo, aut Generales in capitulis generalibus, vel alias quoquo modo reducant onera vlla missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis*. Vbi nota, quod reductiones factæ ante Conciliũ. Sunt validæ, dummodo non fuerint factæ circa missas celebrandas ex onere imposito in limine fundationis beneficij, cappellaniæ, &c. & subiungit. *Sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis, ad Apostolicam sedem recurratur, quæ re diligenter perspecta, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur: alioquin reductiones, moderationes, & commutationes huiusmodi. Si quas contra huius prohibitionis formam fieri contigerit, omninò nullas, atque inanes decernit*.

5. Quando verò onus missarum proueniet ex stipendijs in dies oblatis à fidelibus; tunc illud erit iustum stipendium, quod taxatum fuerit ab Episcopo, vel alio habente auctoritatem; Attamen dicta taxa, seu lex nunquam intelligitur, vt præcludatur via fidelibus, vt non possint maiora stipendia tradere, quia hoc illicitum esset, vt asserit D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 2. Neque è contra, vt Ecclesiæ vel Sacerdotes non possint pro minori stipendio missas, vel officia celebrare, vt Suar. disp. 86. sect. 2. §. sed circa; & ita etiam loquitur Sot. lib. 9. de iustit. qu. 6. art. 1. ad 2.

Nauarr. cap. 25. nu. 106. quos sequitur Filiuc. loc. cit. 178.

6. Et nota, quod postquam Ecclesiæ, vel sacerdotes priuati acceptauerint eleemosynam pro missa, vel missis, aut officijs celebrandis, non possunt, alia stipendia accipere pro eadem, vel eisdem missis, aut officijs; nec obstat, si eleemosyna, quam acceptauerunt, fuerit parua, quia intentio dantis eleemosynam omninò adimplenda est ex pacto, & conuentione, aliter, esset auferre rem inuito Domino: & licet vsq; modo fuerit inter Doctores Controuersia vtrum posset sacerdos plura stipendia parua, & exigua accipere, quæ sufficerent ad propriam sustentationem vnius diei, & postea illis vno sacrificio satisfacere? prout ostēdit Bonac. disp. 4. q. vlt. pun. 7. §. 2. n. 1. Tamen ad præsens cessat dicta quæstio ex nouo, & expresso iure sacræ Congregationis Concilij, vt supra vbi sic habetur. *Deinde, vbi pro pluribus missis etiam eiusdem qualitatis celebrandis plura stipendia quantumcunque incongrua, & exigua, siue ab vna, siue à pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, Collegijs, Hospitalibus, Societatibus, Monasterijs, Conuentibus, Congregationibus, Domibus, ac locis pijs quibuscunque, tam secularibus, quam regularibus, Sacra Congregatio sub obtestatione Diuini iudicij mandat, ac præcipit, vt absolutè, tot missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerunt, ita vt alioquin ij, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant, quinimò grauiter peccent, & ad restitutionem teneantur.* Vnde nullo modo, & nullo priuilegio poterit quis plura stipendia pro vna missa accipere; nam omnia priuilegia in hac materia annullantur, prout videri potest in dictis decretis.

7. Sed vtrum omnes tam diuites, quā pauperes possint accipere stipendia pro Missis celebrandis? Respondeo affirmatiuè, nec obstat, si diuites non indigeant tali stipendio, quod datur ad substentationem Sacerdotis; nā per accidens est, quod Sacerdotes habeant alia bona, & non ex hoc sequitur, quod seruitium, & ministerium dictorum Sacerdotum non sit stipēdio dignum, cū hoc ex sui natura illis cō ueniat; vnde non video ex quo capite diuites non possint accipere eleemosynas pro Missis, præter alia incommoda, quæ ex hoc sequerentur, quæ breuitatis causa omitto. D. Thom. quolibet. 6. ar. 10. Sot. li. 9. de iustit. quæst. 6. ar. 1. Suar. disp. 86. sect. 3. Filiuc. tr. 5. cap. 6. num. 182. Nauar. cap. 23. nu. 102. Gloss. & alij Doctores in cap. Clericos 1. q. 2. contra Caiet. 2. 2. q. 100. art. 4. & alios; quam doctrinam intelligas, dummodo dicti Sacerdotes diuites non sint ex alia causa obligati; vt ratione beneficij, capellaniæ, &c.

8. Notandum est etiam, nec Sacerdotem pauperem posse accipere duplicatum stipendium ratione paupertatis pro vna Missa; quia paupertas non dat facultatem accipiendi rem alienam inuito domino, seclusa extrema necessitate; quod patet ex dictis in num. 6. & præter illa, iam ita tenet cōmunis opinio; vt probat. Suar. disp. 86. sect. 4. Nauar. cap. 15. num. 92. Filiuc. tr. 5. cap. 6. num. 188. Bonac. loc. cit. in num. supra 6. Corduba qu. 4. dub. 2. & alij, quādo autem stipendia oblata exigua essent, & non secundum taxam ab habente auctoritatem facta, tunc de iure communi posset Sacerdos pauper plura stipēdia accipere vsq; ad summam iusti stipendij taxati, & vna Missa illis satisfacere; & licet, Corduba addat quandam limitationem, scilicet, nisi Sacerdos promiserit dicere vnam Missam pro tali exiguo stipendio, tamen hæc limitatio non est necessaria, quia ob iniuriam, quæ fit Sacerdoti acceptanti tale stipendiū ob paupertatem, poterit sibi iusta compensatione satisfacere; sicut seruus, qui ob suā paupertatem cogitur pacisci pro minori, & iniusto pratio; vel si quis emat triticum vltra iustum pretium ob suam necessitatem; nā prædicti, & similes possunt vti secreta, & iusta compensatione. At in casu, de quo disputamus, adest nouum ius; vt diximus in num. 6. & illud est omninò seruandum, seclusa extrema necessitate, de qua in primo libro iam diximus agendo de Restitutione.

9. Quoad ministrum inseruientem huic sacrificio. Dico ex iure diuino non esse necessarium nec plures, nec vnū ministrum

nistrum, primum patet ex communi vsu Ecclesiæ, cum multi priuatim celebrent, vno tantum ministro assistente. Secundū etiam patet, quia nullum ius diuinum reperitur id præcipiens, nec ad sacrificium requiritur aliquis præter Sacerdotem: ex iure autē Ecclesiastico vnus minister necessariò requiritur in Missis priuatis, plures autem in Missis solemnibus; ita fusissimè probat Suarez disputatione 87. sect. 1. Bonac. disp. 4. q. vlt. punct. 10. nu. 33. Filiuc. tract. 5. ca. 6. num. 192. Reginal. lib. 29. num. 163. Syluest. verb. Missa quæst. 2. D. Anton. 3. par. tit. 13. cap. 6. §. 5. & alij, & patet ex vsu, & consuetudine Ecclesię, imò in Concil. Basilien. sess. 21. inter alios abusus ibi prohibitos, fuit abusus dicendi Missam sine ministro, vnde tantum pro communicando infirmo, vel pro satisfaciendo præcepto Ecclesiæ in die magnæ festiuitatis, potest dici Missa absq; ministro inseruiente; iuxta Sot. d. 13. q. 2. art. 5. ad 12. & iuxta Suar. non esset damnandus de culpa mortali, qui id ageret in qualibet festiuitate; Eremita autem id agere non posset, quia talis vita est voluntaria, & dictæ permisiones non sunt, nisi ratione necessitatis, quæ excludit omne voluntarium. Idem Suar. Bonac. Filiuc. num. 194. & alij loc. cit.

10. Fœmina autem nullo modo potest Missæ inseruire, nisi ex choro, vt solēt moniales; proximè verò nullo modo illam licet habere, imò si necessitas adesset cōmunicandi infirmū, potiùs Missa esset celebranda sine ministro, quam cum fœmina, quia hoc expressè cautum est in iure, vt habetur in cap. 1. de cohabit. clericor. & mulier. his verbis. *Nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare;* Suar. loc. cit. Bonac. ibidem, Filiuc. eodem loc. Sot. in 4. d. 13. q. 2. ar. 5. ad 12. Diana par. 2. tract. 14. resol. 44. & alij contra Didacum Nugnum, & Syluium apud ipsum Dian.

11. Et notandum, quod talis minister teneatur inseruire sacrificio Missę iuxta præscripta in Missali, & omnia pręuidere tam quę ad seruitium spectant, quam quę ad respondendum Sacerdoti; quod si minùs instructus fuerit, & respondere nesciat, poterit in casu, quo alius nō adesset, ipsemet Sacerdos illum instruere pręeundo, & cum eo verba responsionum dicendo. Filiuc. tr. 5. cap. 6. num. 196.

12. Contra hunc modū dicendi Missam saltem coram vno ministro, insurgūt heretici dicentes, illam Missam esse tantummodo legitimam, in qua adsunt Sacerdos, respondens, offerentes, & communicantes; & fundamentum eorum est, quia Christus sic sacrificauit in vltima cœna, & patet ex verbis Missę, nam in ea dicit Sacerdos. *Dominus vobiscum; Orate fratres; Sursum corda; Benedicamus Domino, vel ite Missa est.* Et in Canone similiter dicitur. *Quotquot ex hac altaris participatione sumpserimus, omni benedictione cælesti, & gratia repleamur.* Ex quibus, & alijs verbis supponitur in sacrificio assistere plures, & non vnum. Nam respondetur; in dictis verbis Sacerdotem Ecclesiam alloqui, & omnes fideles habere præsentes virtualiter, & in fide quatenus omnes approbant, & offerūt dictum sacrificium, & quia Sacerdos pro omnibus orat in Missa, ideò verba ad omnes fideles diriguntur; vnde Odo Cameracensis in expositione Canonis, sic ait. *Cum non habeat quam pluraliter collectam salutem, nec plures mutare possint salutationes, conuertunt se ad Ecclesiam, dicentes se Ecclesiam salutare, & in corpore, totum corpus alloqui, & virtute totius communionis in Ecclesia confici sancta mysteria per gratiam Dei; neque esse quemquam alicubi fidelium, qui viuificorū non fiat particeps sacramentorum, dum in corpore Ecclesiæ adhæret capiti velut vtile membrum.* Ita etiam Titelmanus exponit citata verba Canonis; & etiam illa. *Et omnium circumstantium.*

Quonā modo peccare possit Sacerdos celebrando Missam pro alijs. Cap. XXXV.

1 *Sacerdos tenetur celebrare per se, vel per alium, in loco, tempore &c. prout fuerit obligatus.*

2 *Sacerdos ad quotidiè celebrandum obliga-*

 tus,

tus, potest in aliquo casu semel in hebdomada, Missam prætermittere.

3 *Talis Sacerdos, si infirmetur per quindecim dies, non videtur obligatus satisfacere per alium.*

4 *Sacerdos obligatus ad celebrandum in assignato loco, peccat si alibi celebret.*

5 *Sacerdos si tenetur in altari priuilegiato celebrare, peccat, si alibi celebret.*

6 *Sacerdos satisfaciet, si loco Missæ votiuæ, dicat Missam de Sancto.*

7 *Sacerdos satisfaciet, si Missam per partes applicet.*

8 *Sacerdos ex sola præsentia, potest stipendiũ accipere.*

9 *Sacerdos nõ potest suam partem missæ alteri applicare, & aliud stipendium accipere.*

10 *Sacerdos habens beneficium, si satisfaciat per alium, non tenetur totum stipendiũ beneficij illi dare.*

11 *Sacerdos ratione festiuitatis non potest duplicatum stipendium accipere.*

12 *Sacerdos aliquando potest Missas anticipatè celebrare.*

13 *Sacerdos vltra vnum mensem non potest Missas celebrandas suscipere.*

14 *Ad applicandam Missam requiritur intentio actualis, vel virtualis.*

15 *Sacerdos in Missa solemni tenetur legere Epistolam, & Euangelium.*

16 *Ponuntur Decreta de celebratione missarũ Sacræ Congregationis, ac declarationes eiusdem Sacræ Congregationis.*

1. CErtum est Sacerdotem mortaliter peccare, si non celebret missas per se, vel per alium, quot, & quales, & quo in loco, & tempore tenetur, siue ex fundatione Capellaniæ, siue ex pacto. Ex qua generali regula multi casus resolui possunt, aliquos tamen nos resoluemus, vt ex illis alij faciliùs resoluãtur, dicendũ est igitur, Sacerdotem habentem Capellaniã cum onere dicendi, & applicandi missam, teneri illam dicere per se, vel per alium; dico per alium, quia si ob exalationem, vel recreationem, aut quid aliud nollet, celebrare, posset per alium suo oneri satisfacere, secluso contrario pacto in fundatione dictæ capellaniæ posito, quia si onus esset, vt non posset per alium satisfacere, tunc teneretur ipse Missam quotidie celebrare, nisi ex iusta, & legitima causa esset impeditus, tũc enim nec teneretur ad satisfaciendum per alium, imò, vt ait Diana par. 2. tr. 14. resol. 28. Capellani ad quotidie celebrãdum obligati, possunt ex aliqua necessitate propria, vel suorum coniunctorum quater, vel sexties in anno missam prætermittere ex interpetratiua voluntate testatoris, vel etiam celebrare pro aliqua graui necessitate propria, vel propinquorum, sed hoc secũdum membrum videtur omninò improbabile, cum benè possit Capellanus orare pro tali necessitate, & non priuare testatorem sua missa, quia maior est necessitas testatoris existentis in purgatorio, quam sit necessitas capellani, & hoc secluso, non est discoperiendum vnum altare ad aliud operiendum, & si Capellanus indiget tali Missa, poterit proprijs pecunijs (quod erit magis gratum Deo) sibi consulere, dando illas alio Sacerdoti, vt celebret pro sua necessitate; At quando Missa prætermittitur quater, vel sexties in anno ob aliquam necessitatem; tũc videtur magis rationabile, vt Capellanus ad aliud nõ teneatur.

2. Est etiam notandum, talem Capellanum obligatum ad quotidie celebrandum, posse, ex consuetudine introducta, semel in hebdomada Missę celebrationem pretermittere causa honestatis, dummodo tamen in fundatione capellanię fuerit electa persona, vt quotidie celebret; at si fuerit habita ratio loci, seu altaris particularis, vel Missæ quotidianæ, tunc nullo modo poterit Missam prætermittere; sed debet per alium supplere quando ipse non poterit; vt si testator dicat, volo, vt hęres, vel Capellanus prouideat de quotidiana Missa, & si non possit per se suppleat per alium; tunc enim omninò Missa est quotidie celebranda per se, vel per alium, vt Bonac. disp. 4. q. vlt. punct. 7. §. 2. num. 17. Suar. disp. 86. sect. 1. column. 3. vers. 49. in ver. Nisi fortasse. Diana loc. supra cit. Syluest. verb. Missa 1. q. 7. & communiter omnes alij apud hos Doctores. Asserit etiam Nauar. tom. 1. consil. lib. 2. de præben. consil. 6. num. 5. Sacerdotẽ in primo casu posse ex

se ex eadem causa honestatis prætermittere non solum vnam; sed etiam alteram Missam, quod nullo modo videtur rationi consonum; & ideò meritò impugnatur à Naldo in summa verb.Missa num.6. Est etiam notandum, talem Sacerdotem non posse stipendium accipere ab alio, & tali die vacantię pro illo celebrare, quia quod conceditur causa honestatis, non intelligitur concessum causa lucri; ita omnes Doctores communiter. Imò cessante causa honestatis, non potest quis ob solam oblationem, vel causam itineris Missam tali die prætermittere; vt notat Bonac.loc.cit. num.16.sed tenetur per alium satisfacere.

3. Quid autem sit dicendum, si talis Capellanus egrotet? Respondeo si dictus Capellanus tenetur vi fundationis capellæ celebrare per se, vel per alium, nulla est difficultas, quod impedimentum siuè sit ratione infirmitatis, siuè alterius negotij, nunquam illum excusat ab obligatione, quam habet; at si Capellanus fuerit simpliciter obligatus ad quotidie celebrandum; tunc sicut ratione honestatis, potest semel in hebdomada Missam prætermittere; & etiam ratione alicuius necessitatis, quater, vel sexties in anno, vt diximus, ita etiam videtur excusatus si ex infirmitate celebrare non possit, dummodo tamen infirmitas non excedat vnum, vel duos menses, vt ait P. Nauarr. de rest. lib. 2.cap.2. nu.210. & Naldus in summa ver. Missa nu. 11. licet multi alij cum Diana p. 2.tr.14.resol.27. Id tantum cõcedant vsq; ad quindecim dies ad summum; sed quia isti Doctores loquuntur de interpretatiua voluntate testatoris; ideò vtraque opinio potest esse vera iuxtà rationabilem interpretationem dictæ voluntatis testatoris.

4. Ex doctrina tradita in numero secundo colligitur, Capellanos institutos ad celebrandum in certo altari, Templo, vel Oratorio, peccare mortaliter, si alibi celebrẽt, quia faciũt contra pactum, & promissionem factam institutori capellaniæ: Fagundez de præcep.Ecclesiæ p.1.lib.3.cap. 9.num.3.Azor.p.1.lib.10.cap.24.q.8.Nauarr.cap.25.nu.134.Sed nota, quod non ex hoc talis Capellanus teneretur ad restitutionem: excusat tamen Diana à mortali dictum Capellanum, si bis, vel ter in anno non celebraret in tali loco assignato loc. cit. resol. 29. sed non puto hanc viam esse aperiendam, quia repugnat rationi naturali, vt quis resiliat à pacto in re tã graui; nam omnes Doctores, dum loquuntur de pactis, & promissionibus factis rationc celebrationis Missarum, tanquam de re graui, imò grauissima loquuntur; nec in hoc attendendum est exiguum stipẽdium, quia etiam si quis acceperit tale stipendium, & promiserit Missam celebrare, tenetur sub mortali ad dictam celebrationem, nec potest aliud stipendium exiguum accipere, & postea vtrique satisfacere, aliter mortaliter peccabit, & tenebitur ad restitutionem Missæ, vel Missarum nõ celebratarum, non ratione pecuniæ acceptæ, sed ratione pacti, & promissionis rei ex sui natura grauis; & sic etiam ratione præcepti impositi in Decretis de celebratione missarum, vt diximus in ca. antecedenti num.6. hanc doctrinam tradit. P.Nauarr.de restit lib.2.c. 2.num.382. Arragonius q.85.art.3.Graffius decis. consecr. cap.45. num.17. quos sequitur Bonac.disp.4.q.vlt. pun.7.§.2. n. 6. Ex qua doctrina colligo, pactũ factum ratione celebrationis missarum semper esse de re graui, & maximè quando est appositum in fundatione capellaniæ, seu beneficij, vnde in casu proposito, non puto opinionem Dianæ esse tutam, quia si admittuntur duo, vel tres dies ratione paruitatis materiæ, poterunt etiam admitti decem, & quindecim dies, quia etiam respectu vnius anni, vel continuæ obligationis erit parua materia; sed hoc nullo modo est asserendum; & est habendum in consideratione pactum, & beneficium certum, & continuum, quod habet talis capellanus ex tali onere, & vltra hoc, habet maiores redditus respectu talis oneris, vnde non satisfacere dicto oneri, etiam per vnum diem, videtur esse quid iniquum, & inhumanum, & ideò illum nullo modo excusarem à mortali, etiam si per vnã vicem deficeret absque aliqua rationabili causa; & tunc ex rationabili interpretatione voluntatis testatoris, licebit bis, vel ter in anno.

5. Colligitur etiam, Sacerdotem accipi-

cipientem eleemosynam pro missa celebranda in altari priuilegiato, non satisfacere, si illam alibi celebret cum calculo benedicto sancti Caroli, vel quinque sanctorum, & similium; vt notat Diana in cit. resol. 29. Bonac. disp. 4. q. vlt. pun. 7. §. 4. in fine, vbi citat Nauar. Azor. & Fraxinellum; & hoc tum ratione pacti, tum, quia differt efficacia missæ ab efficacia orationis priuatæ, non tamen esset obligatus ad restitutionem, vt ait dictus Diana, sed nisi vltra ordinarium stipendium aliquid accepisset pro tali missa, at iuxta Azor. part. 1. lib. 10. cap. 24. q. 8. ad aliquas preces teneretur, quod etiam innuit ipse Diana, quibus pactis seclusis; alia pacta, & conditiones indiscretæ, quas in dies experimur in fœminis, & indoctis viris, non sunt attendendæ sed potiùs est eis significandum, quod fuerit eis satisfactū, ne cessent à dicto opere, quod cautè est aduertendum.

6. Sed quæritur, vtrum Sacerdos obligatus ad dicendam missam alicuius Sancti, vel Beatæ Virginis, vel de requie, satisfaciat dicendo missam currentem, uel aliam? Affirmatiuè respondet Suar. disp. 83. sect. 3. §. in quo, his verbis. *Quando aliquis ob stipendium, vel Capellaniæ institutionē, vel ob aliam similem causam obligatur ad specialem missam dicendam, debet, si commodè potest præscriptam obligationem implere, quamuis si absq; scandalo id omittat, vel vt missalis ordinem seruet, non peccabit: immò si propter solemne festum id faciat, meliùs faciet. Similia verba refert.* Diana p. 2. tract. 14. resol. 31. ex Villalob. tom. 1. tract. 8. diffi. 91. num. 9. Io. de la Crux in direct. conscient. part. 2. de sacrific. Missæ q. 4. dub. 2. concl. 2. & Ledesma in summa tom. 1. cap. 24. conclus. 6. & idem dicas, si Sacerdos in die Dominico celebret missam de requie, vel Beata Virgine, &c. Ex eodem Suar. dicta sect. 3. conclus. 1. & alijs, quos etiam sequitur Dian. loc. cit. resol. 30. Ex qua doctrina etiam sequitur, quod Sacerdos, qui tenetur celebrare missas Diui Gregorij, possit etiam alias missas dicere, & defunctis applicare, nec est necesse, vt sine interruptione dicantur, imò dictæ conditiones sunt tollendæ de mente dantis talem eleemosynam cum tali conditione, quando commodè fieri posset, quia illas quærere solent modo superstitioso. Bonacina disp. 4. quæst. vlt. pun. 7. §. 3. num. 6. & 7. vbi plures affert.

Et nota D. Bonac. dicto loco num. 1. asserere, posse Sacerdotem obligatum ad celebrandum tres missas pro tribus, applicare in qualibet missa tertiam partem pro singulis; asserit tamen, quod hoc in praxi non consuleret, & verè in praxi talis opinio non est consulenda, & maximè quia id absolutè negat, Sylu. ver. Missa 1. q. 8. & Possouinus c. 2. num. 25. q. 5.

8. Dubitatur deinde, vtrum Sacerdos ex sola præsentia, (vt vulgo dicitur) obligatus ad Missam celebrandam, possit ab alio aliud stipēdium accipere pro Missæ applicatione? & negatiuè respondet Gauant. ad Rubr. Miss. tom. 1. par. 3. tit. 12. num. 5. quod probat ex declaratione facta à Sacra Cōgregatione super Decretis de celebratione Missarum sub Vrbano VIII. vbi sic habetur. *Ad quartum. Respondetur Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione beneficij, seu capellæ, legati, aut salarij, si eleemosynas pro alijs etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa vtriq; obligationi satisfacere.* Sed dicta verba nullo modo obstant casui proposito, quia supponunt, Sacerdotem esse obligatum ad missam celebrandam, & applicandam, quod innuunt illa verba, *Non posse vtriq; obligationi satisfacere*. Nā antea quæstio erat inter Doctores, an Sacerdos posset plura stipendia exigua acceptare; & eadem missa illis satisfacere; & an ratione paupertatis posset duplicatum stipendium accipere, &c. quæ quæstiones, cum præseferebant iniustitiam, & scandalum, voluit sacra congregatio illas determinare; vt ex verbis dictorum Decretorum sumitur; at ea, quæ nec vmbram quidem iniustitiæ cōtinent, nec rationi naturali sunt dissona, non intendit Sacra Congregatio prohibere; in casu proposito optimè seruatur iustitia commutatiua, cum vnicuique tribuatur quod suum est, & quod quis postulat à Sacerdote, iam habet, vnus postulat tantū præsentiam, nec curat de missæ applicatione, & illam habet, secundus petit tantum Missę applicationem, nec curat de præsentia,

tia, & illam habet, secundus petit tantum applicationem sacrificij, nec curat de præsentia, & illam habet, igitur ex nulla parte apparet vmbra iniustitiæ, nec scandalum ex hoc oriri potest, quod principaliter intendit Sacra Congregatio; quia tam primus, quam secundus, sunt conscij de facto Sacerdotis; Vnde ad casum propositũ, affirmatiuè puto esse respondendum prout respondet Fraxinellus de obligat. Sacerdotis sect.4.cõclus.4.§.8. Homobonus de examin. Eccles.par.1.tr.4.c.13. quæst. 121. & Alfonsus de Leone in tract. de Iubileo par.3.q.20.num.27.vt refert Diana par.2.tr.14.resol.80.

9. Hinc oritur alia quæstio, vtrum possit Sacerdos ex applicatione partis sacrificij, quæ ad ipsum spectat, aliud stipẽdium accipere? & ratio dubitandi est, quia pars Sacerdotis est eiusdem valoris, ac illa, quæ danti eleemosynam applicatur, & affirmatiuè multi respondent; vt Henriquez lib.9.cap.21.num. 7. Nauar. cap. 25. num.92.& 111.Sot.in 4.d.11.q.2.art.5. & dist.13.q.2.art.1. Naldus in summa verb. Missa num.12.Molsesius in summa tom.1. tr.3.cap.15.num. 40. & alij multi, quos sequitur Dian.par.2.tract.14.resol.14. quæ opinio ob multitudinem Doctorum, non audeo dicere esse improbabilem, tamen si admittatur id, quod diximus supra cap. 30.nu. 12. nempe fructum ex opere operato non posse applicari pro alijs, cum sit quasi priuilegium personæ concessum; necessariò est dicendum talem opinionem non esse probabilem, & contrarium omninò tenendum, quam tenet Suar. disp. 79. sect.9.in fine; & idem sumitur ex doctrina D.Thom.in 4.d.20.ar. 5. quæstiunc. 3. ad 2.vbi docet, eum, cui conceditur indulgentia, non posse illam pro alio applicare, nisi id specialiter in indulgentia concedatur, quia est beneficium personale, igitur nec fructus ex opere operato, qui conceditur Sacerdoti ex speciali priuilegio, poterit alijs applicari; hãc doctrinam sequitur Rodriq. 1.par.cap.250. nu. 2. Possouin. cap.2.num.25.q.6.Bonacina disp.4.quest. vlt.punct.8. num. 16.& alij apud ipsum, & sequitur etiam Filiuc.tr.5.cap.3.num. 77. §.Deniq; in fine, & præter hos Doctores, & rationes, adsunt decreta de celebratione Missarum sub Vrbano VIII. in quibus omninò prohibetur quodlibet aliud lucrum, & stipendium ex Missæ applicatione præter illud communiter taxatum: & sumitur etiam ex communi vsu Ecclesiæ.

10. Est tamen notandum, Capellanũ habentem pingue stipendium pro qualibet Missa, non teneri (si per alium satisfaciat) totum dictum stipendium dare alteri Sacerdoti pro celebratione Missæ; sed tenetur dare stipendium ordinarium; ita ex declarationibus Sacræ Congregationis super decretis de celebratione Missarum, & idem est dicendum si aliquis Sacerdos acceperit ab amico, vel consanguineo duplicatum stipendium, dummodo ratione amicitiæ, & consanguinitatis fuerit datum, secùs si ratione, & intuitu Missæ tantum, tunc si vellet per alium satisfacere, teneretur totum stipendium tribuere iuxta dicta decreta Sacræ Congregationis; quod intellige, nisi gratis vellet Sacerdos celebraturus donare illud maius stipendium; & ideò esset illi manifestãdum. Vnde certum est, non posse Sacerdotem pingue stipendium accipere; & postea Missis per alios satisfacere dando minùs stipendium prout præcipit Sacra Cõgregatio in citatis decretis §.5.his verbis. *Sacra Congregatio omne damnabile lucrum ab Ecclesia remouere volẽs, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrãdam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte eiusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam cõmittat.*

11. Est ẽt notandũ, posse Sacedotem duplicatũ stipendiũ accipere pro Missa in die festo, dummodo fuerit taxatũ ab Episcopo vt de Synodo Mediolanensi testatur Bonac.disp.4.q.vlt.pun.8.nu.13. sed quid si non fuerit taxatum, & tamen Episcopus videat talem vsum, & taceat? puto idem esse dicendum, quia vsus, est altera lex, & cum non prohibeatur ab habente auctoritatem, intelligitur confirmata, & approbata: pro missa autem solemni, maius salariũ taxari potest; vt Suar. disp.80. sect.2. vers. Dico tertiò.

12. Vtrum autem Sacerdos, vel Sacrista alicuius Ecclesiæ possit anticipatè Missis satisfacere? Respondeo affirmatiuè;

uè; nam bonus debitor anticipatè soluit; nec obstat voluntas testatoris, vel fundatoris capellaniæ asserentis, vt Missæ celebrentur singulis diebus, vel quater in hebdomada, quia in hoc casu, vel diceretur irrationabiliter inuitus, vel esset dicendum, quod talis testator taxauerit singulis diebus vnam Missam, vel quatuor in hebdomada, ob maiorem commoditatem Sacristiæ, & quia talis est vsus. Re tamē vera, existens in purgatorio cupit celerem satisfactionem, & hanc voluntatem adimplere optimum erit; hanc opinionem putant veram multi Doctores, quando tamē contrarium non exprimatur in fundatione capellaniæ, vt Reginald. in praxi to. 2. lib. 23. nu. 237. Rodriq. in summa p. 1. de sacram. Euchar. cap. 18. conclus. 17. & alij, quos sequitur Diana p. 2. tr. 14. resol. 16. sed absolutè loquēdo puto dictam opinionem veram, quando Missa est applicanda pro iam mortuis, secùs si etiam pro morituris, quia tunc esset aduertendū, ne fieret eis præiudicium; & idem est dicendum, si missa sit applicanda pro aliquo viuente, quia dum quis viuit, non semper est in gratia, & sic non debemus illi Missas anticipatè applicare in eius damnum. Sed quid, si quis offeret aliquam pecuniarum quantitatem, vt pro ipso Missę celebrentur post mortē? de hoc casu consultus, respondi posse dictas missas in vita dicti dantis pecuniam satisfieri, quia erat senex, & probatæ vitę, de quo suspicare non poteram esse in peccato mortali, dum applicabantur ei missæ, & quia hoc cadebat in eius maius bonum, cum maiorem vim habeat Missa in vita, quam post mortem; & sic etiam, quia casus mortis poterat accidere inscio dicto patre, qui accepit pecunias, vnde vel nullum vel tardū beneficium acciperet, dico tardum, quia qui nō fruitur stipendio, tardus, & mollis est ad onus persoluendum, vt poterat esse in dicto casu, cum non semper esset dictus Pater in dicto monasterio permansurus.

13. E'contra verò, aduertendum est, ne tot onera Missarum suscipiantur, vt ipsis in breui satisfieri non possit, vt asserit Sacra Congregatio in declarationibus factis in decretis de celebratione Missarum sub Vrbano VIII. his verbis: *Ad vndecimū respondit, non prohibere absolutè. Ac propterea, & si oneribus iam susceptis non satisfecerint; posse tamen noua etiam onera suscipere Missarū celebrandarum; dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.* Et interrogatus Prosper Fagnanus Secretarius dictæ Sacræ Congregationis à nostro Vicario generali quodnam esset modicum tempus intentum à dicta Sacra Cōgregatione, respondit, vnus mensis; & verè vltra vnum mensem nemo tutè potest accipere maiora onera missarum absq; graui culpa, licet Diana p. 2. tr. 14. resol. 25. dictum tempus extendat vsq; ad duos menses ex Villalobos, & Ledesma, quod intellige ordinariè loquendo; quia si casus necessitatis, ob quem petitur Missa, vel Missæ, non patiatur moram, statim missæ dici debent sub mortali, cum obligatione restitutionis; etiam si missæ celebratæ fuerint post factū casum, vt si quis ratione infirmitatis, periculi, itineris, partus, litis de proximo faciendæ, & similium, missas petat, non ei satisfaciemus, si missas post factum casum celebrabimus, ità Bonacina disput. 4. q. vlt. pun. 7. §. 5. num. 2. Petrus Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 2. nu. 366. Rodriq. cap. 252. nu. 7. & alij.

14. Sed quęritur quenā sit intentio, quam debet habere Sacerdos in applicatione Missę pro alijs? Respondeo esse intētionem actualem, uel uirtualem; nam habitualis nullo modo sufficit, & ratio est, quia intentio habitualis non dicitur causa moralis alicuius effectus, sicut dicitur intentio actualis, uel uirtualis, v.g. intentio quam quisque habet satisfaciendi officio diuino, vel applicandi Missam pro dantibus eleemosynam, non dicitur causa talis satisfactionis officij, vel applicationis Missę, nisi talis intentio actualiter, vel virtualiter fuerit determinata ad tale officium tali tempore dicendum, & ad talem Missam pro tali applicandam; Vnde si quis hodie proponat crastina die applicare Missam; & postea non applicet, Missa non intelligitur applicata; at si dicat, Missam, quā crastina die dicam, sit pro tali, tūc iam intentio est determinata absolutè, & sic etiā si in crastino non recordetur applicare, intelli-

telligitur applicata, dummodo alteri non applicauerit; ità Suar.disp.13.sect.3.conclus.2.Bonac.disp.1.q.3.pun.2.§.3.nu.11. Molfesius in summa to.1.tract.3.cap.4.nu.13.& alij, licet contrarium videatur sentire Vasq.in dicto casu 3.p.disp.138.cap.6.num.76.& ratio est, quia applicatio Missæ debet esse actualiter, vel virtualiter tempore eiusdem sacrificij; sed hoc non videtur repugnare cum prima opinione, quia iam tempore sacrificij adest virtualis intentio, vt supponitur.

15. Dubium etiam est, vtrum Sacerdos, dum canitur Euangelium, & Epistola in Missa solemni, teneatur sub mortali illa legere submissa voce? & negatiuè respondet Diana p.2.tr.14.resol.42.& citat Vegham in summa to.2.cap.41.cas.7.& Villalob.in summa p.1.tr.8.diffic.31.n.4.& duas affert rationes, prima est, quod hoc neq; in Missali, neq; in alio iure præcipiatur; secũda est, quod licet aliqui id faciant ex consuetudine non ideo sunt præcepta; & ambæ rationes, salua reuerentia dictorum Doctorum sunt omninò falsæ, quia in Missali habetur ad Rubricas de Missa solemni c.6.n.4.& 5.quod *Sacerdos dum canitur Epistola, illam legat summissa voce, & dum canitur Euangelium, illud legat eodem modo;* Deinde in bulla Pij V. in principio Missalis sub mortali præcipitur Sacerdoti, vt iuxta ritũ dicti Missalis celebret Missam vnde, & vigore ordinis Missalis, & præcepti Pij V. omninò tenetur Sacerdos, dictã Epistolam, & Euangelium legere. Quoad secundam rationem; dico non benè dixisse dictos Doctores, aliquos id facere, sed omnes id facere ex vniuersali vsu Ecclesiç, quod sufficiens esset ad indicandum, mortale esse id omittere; neq; obstat, quod iam audiat, quia Missa differt ab officio diuino ob speciale præceptum, & Missa, licet canatur solemniter, Sacerdos tantum dicitur celebrare, & Missa integrè debet celebrari, & non per partes à pluribus; vndè ea, quæ conuntur, & fiunt in Missa solemni, sunt ad solemnitatem, & non ad tollendum præceptum Sacerdoti, vt non omnia dicat sicut in alijs Missis, hanc opinionem, vt ipsemet Dian. ait, tenet Emanuel Sà verb. Missa num.51.& Fernandez in exam.theol.par.5.§.13.num.15.

16. Et quia multa alia dubia faciliter resolui possũt ex Decretis Sacræ Cõgregationis, & ex eorũ declarationibus eiusdem Sacræ Congregationis sub Vrbano VIII. conditis, ideò necessarium putaui, omnia prędicta hic per extensum ponere.

Decreta Sacræ Congregationis Concilij S.D.N. Vrbani Papæ VIII. Auctoritate edita de celebratione Missarum.

Vm sæpè contingat in quibusdam Ecclesijs, tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex varijs defunctorum relictis, aut piorum eleemosynis impositum esse, vt illis pro singulis diebus præscriptis nequeat satisfieri, & tamen noua onera Missarum in dies suscipiantur, indeq; fiat, vt depereant piè testantium voluntates, obstricta benefactoribus fides violetur, Defunctorum animæ suffragijs priuentur, Ecclesijs debitus subtrahatur cultus, ac Christi fideles graui scandolo affecti, plerumq; à similibus charitatis operibus retrahantur: Cumq; his malis maximum in ceteris fomentum præbeat, aut, quod ij, qui Missas supra vires celebrandas suscipiunt, sperent illas breui ad pauciorem numerum a Superioribus reductum iri, aut quod Ecclesijs forte, pecuniarum absumpta, plerumq, nuda remaneant onera Missarum absq; vllo emolumento, aut quod eleemosyna pro illis celebrandis sit adeò tenuis, vt non facilè inueniantur, qui velint huic se muneri subijcere, & redditus Ecclesiæ, aut monasterij adeò exigui, vt Sacerdotes pro necessaria sua sustentatione, nouis se oneribus obstringere compellantur. Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum animaduertens facturam se rem Deo gratissimam, charitatiq, ac iustitiæ maximè consentaneam, si pro viribus satagat, hunc teterrimum abusum è Christiana Republica conuellere, atque eradicare. Sanctiss. D. N. Vrbani Diuina prouidentia Papæ V I I I. authoritate sibi specialiter attributa, infrascripta decreta edidit.

§. 1. *Ac primò districtè prohibet, atque interdicit ne Episcopi in Diocesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel alias quo quo modo reducant onera vlla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis; sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis, ad Apostolicam Sedem recurratur, qua re diligenter perspecta. Id statuit, quod magis in Domino expedire arbitrabitur, alioquin reductiones, moderationes, & commutationes huiusmodi. si quas contra huius prohibitionis formam fieri contigerit, omninò nullas, atque inanes decernit.*

§. 2. *Deinde, vbi pro pluribus Missis etiam eiusdem qualitatis celebrandis plura stipendia quantumcumq; incongrua, & exigua, siue à pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Ecclesijs, Capitulis, Collegijs, Hospitalibus, Societatibus, Monasterijs, Conuentibus, Congregationibus, Domibus, ac locis pijs quibuscunque tam secularibus, quā regularibus. Sacra Congregatio sub obtestatione diuini iudicij mandat, ac precipit, vt absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint, aut alioquin ij, ad quos pertinet, sua obligationi non satisfaciant; quinimò grauiter peccent, & ad restitutionem teneantur.*

§. 3. *Id verò, vt deinceps obseruetur exactiùs Sacra Congregatio eadem authoritate reuocat priuilegia, & indulta omnia quibusuis personis, Ecclesiis, ac locis pijs tam secularibus, quam regularibus cuiuscunq; ordinis, congregationis, & instituti, quamcunq; ob causam concessa, quibus indulgetur, vt certarum missarum, vel vniuersariorum celebratione; aut aliquibus collectis, seu orationibus, plurium missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat.*

§. 4. *Ac similiter omne damnabile lucrum ab Ecclesia remouere volens, prohibet sacerdoti, qui missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem missam alteri, parte eiusdem eleemosyna sibi retenta, celebrandam committat.*

§. 5. *Præterea ne in Ecclesijs, in quibus onere missarum in perpetuum imposita sunt, sacerdotes in eis, vt per est adimplendis eò tepidiores, ac segniores reddantur, quod onera huiusmodi cum nulla, aut parua sint vtilitate coniuncta, statuit, atq; decernit, vt pecuniæ, ac bona mobilia*

V

lia Ecclesijs capitulis, Collegijs, Hospitalibus, Societatibus, Congregationibus, Monasterijs, Conuentibus, ac locis omnibus tam secularibus, quam regularibus, atque illorum personis in futurum simpliciter acquirenda cum onere perpetuo Missarum celebrandarum, ab ijs, ad quos pertinet, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrenda à die realis acquisitionis, statim deponi debeant penes ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum pretium quamprimum inuestiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressa, & indiuidua mentione oneris, quod illis annexum reperitur.

§. 6. *Ac si eadem bona immobilia auctoritate Apostolica deinceps alienari contingerit, eorūq; pretium sub eadem pœna, vt supra deponi, atq; in alijs bonis stabilibus itidem fructiferis cum eiusdem oneris repetitione, atq; annexione conuerti debeat.*

§. 7. *Ad hæc Sacra Congregatio quibusuis Capitulis, Collegijs, Societatibus, & Congregationibus, nec non omnibus, & singulis Ecclesiarum, ac piorum locorum, tam secularium, quam regularium superioribus, vel alijs, ad quos pertinet, districtè prohibet, ne in posterum onera perpetua, suscipiant Missarum celebrandarum, seculares quidem, sine Episcopi, vel eius generalis vicarij; Regulares verò sine Generalis, vel Prouincialis consensu, et licentia in scriptis, & gratis concedenda, alioquin secularis, qui huius prohibitionis transgressor extiterit, ab ingressu Ecclesiæ interdictus sit eo ipso, Regulares verò pœnā priuationis omniū officiorū, quæ tunc obtinebit, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vocisq; actiua, ac passiua absq; alia declaratione incurrant.*

§. 8. *Eleemosynas verò manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis, ita demum ijdem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, vt noua quoq; onera suscipere valeāt, alioquin omninò abstineant ab huiusmodi eleemosynis etiam sponte oblatis in futurum recipiendis, & capsulas auferant ab Ecclesijs cum inscriptione illa. Eleemosyna pro Missis, vel alia simili, sub ijsdem pœnis ipso facto incurrendis, ne fideles hac ratione frustrentur.*

§. 9. *Episcopus verò, seu eius Vicarius; aut Generalis, vel Prouincialis, vbi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requisiti, in singulis casibus diligenter inquirant de singulis Missarū celebrandarum obligationibus cuicunq; Ecclesiæ, Monasterio, aut loco pio incumbentibus, nec antea assensum huiusmodi, aut licentiam præbeant, quam eis legitimè constiterit, illius Sacerdotis tā nouo oneri suscipiendo, quam antiquis iam susceptis posse, præcipuamq; rationem habeant, vt redditus, qui Ecclesijs, & locis pijs relinquuntur omninò respondeant oneribus adiunctis, secundum morem cuiusque Ciuitatis, vel Prouinciæ, intelligantque si in re tanti momenti desides, aut negligentes fuerint, in nouissimo die se huius prætermissi muneris rationem esse reddituros.*

§. 10. *Postremò Illustrissimi Patres non sine graui animi dolore intelligentes, mala ferè omnia, quæ regularem disciplinam euertunt, & præcipuè nimiam hanc facultatem fouent in oneribus Missarum supra vires suscipiendis, veluti ex infecta radice, pullulare ex maiori Regularium numero, quàm ferant redditus, & eleemosyna cuiusque monasterii, inherentes summorum Pontificum, ac Sacri Trident. Concil. decretis hac de re editis. Sanctiss. D. N. authoritate præcipiunt, ac mandant omnibus, & singulis Generalibus, Prouincialibus, Commissariis, Ministris, Præsidentibus, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Guardianis, Vicarijs, & quibuscunque alijs Superioribus monasteriorum, conuentuum, ac domorum regularium bona immobilia possidentium, cuiuscumque Ordinis, Congregationis, & instituti existentium intra fines Italiæ, & insularum adiacentium, vt singuli, ad quos pertinet in qualibet Prouincia adhibitis duobus, aut tribus Regularibus sui Ordinis, vel Congregationis probatioribus, & rerum vsu peritioribus, bona immobilia, census, redditus, & prouentus omnes, consuetas item eleemosynas, & obuentiones tam communes monasteriorum, conuentuum, & domorum eiusdem Prouinciæ, quam etiam singularibus personis religiosis assignatas, seu permissas, in communem vsum deinceps conferendas, decem annorum immediatè præcedentium habita ratione diligenter, & maturè recognoscant, ijs omnibus detractis, quæ reparationes, præstationes, grandines sterilitates, aliasuè cuiuslibet generis onera consueuerunt absorbere.*

§. 11. *Eaq; omnia scripto fideliter exarata, idē superior, cuius interest in proximo Capitulo, seu Cōgregatione generali, vel Prouinciali corā tribus iudicibus ab ipsomet Capitulo, seu Cōgregatione*

deligendis, proponat, computatis huiusmodi redditibus eleemosynis, & obuentionibus uniuersis, & oneribus, ut supra, detractis, sedulò examinent, quot Religiosi homines, connumeratis etiam laicis, alijs necessarijs seruientibus, in unoquoque monasterio, Conuentu, & Domo regulari iuxta regionis, & proprij instituti morem uictum, & uestitum, & medicinalia in commune habentes, competenter valeant sustentari. Tum eorundem bonorum, redditum eleemosynarum, & onerum præcisam notam ipsimet Capitulo, seu Congregationi exhibeant, ut in illo diligenter omnibus discussis; cuiusque familiæ monasterij, Conuentus, & Domus regularis in singula quaque Prouincia certus earum tantum personarum numerus, patrum Capitularium voto, præfigatur, quæ redditibus, eleemosynis, & obuentionibus, ut superius sufficienter ali possint.

§. 12. Ne verò superiores, qui id præstare debent, seriùs, aut remissiùs, quam par est, suo muneri satisfaciant, mandat sacra Congregatio, ut infra annum post proximum Capitulum generale, vel prouinciale computandum, omnia hoc de genere capitulariter gesta, in authenticam formam redacta ad Sacram ipsam Congregationem Concilij singuli mittant.

§. 13. Numerumque familiæ, singulorumque Conuentuum, monasteriorum, & Domorum huiusmodi regularium, Capituli, seu Congregationis generalis, vel prouincialis sententia, & auctoritate præfinitum, ijdem superiores, tam Generales, & Prouinciales omnes, quam locales perpetuò seruare omninò teneantur, nec possint illum quoquo modo augere, etiam prætextu augmenti redditum absque Sacra ipsius Congregationis licentia; Superiores autem huiusmodi, qui prædicta omnia in præfixo termino non præstiterint, vel numerum supra præscriptum quouis modo augere præsumpserint, priuationis omnium officiorum, quæ tunc temporis obtinebant, vocisque actiuæ, ac passiuæ, & ad omnia sua religionis officia, & gradus inhabilitatis perpetuam pœnam eo ipso incurrere, atque alijs etiam grauioribus à Sede Apostolica infligendis pœnis Sacra Congregatio subiacere voluit, & declarauit.

§. 14. Deinceps verò, Monasterium, Conuentus, Domus, Congregatio, vel Societas Religiosorum, seu Regularium nullibi recipiatur, nisi præter alia ad id requisita, in singulis eisdem locis duodecim saltem fratres, aut monachi, siu religiosi degere, & ex redditibus, & consuetis eleemosynis, detractis omnibus, ut supra detrahendis, competenter sustentari valeant, ad præscriptum decret. Felic. record. Gregorij XV. ac de re editi. Alioquin monasteria, & loca huiusmodi posthac recipienda, in quibus duodecim religiosi, ut supra sustentari, atque inhabitare non poterũt, & actu non inhabitauerint. Ordinarij locis visitationi, correctioni, atque omnimodæ iurisdictioni subiecta esse intelligantur.

§. 15. Porrò ne ullo unquam tempore hæc in obliuionem, seu desuetudinem abeant; Superiores locales cuiusque Monasterij, Conuentus, ac Domus regularis curare, atque efficere teneantur, sub pœna priuationis officij, vocisque actiuæ, & passiuæ ipso facto incurrenda, vel in perpetuum sexto quoque mense, idest feria secunda post primam Dominicam Aduentus, et feria sexta post octauam Corporis Christi præsentes ordinationes in publica mensa perlegantur.

§. 16. Omnibus tam Ecclesiasticis personis cuiuscunque sint ordinis, conditionis, & gradus, quam laicis quocunque honore, et potestate præditis, præsentia decreta declarandi, vel interpretandi facultate penitus interdicta.

§. 17. Non obstantibus quoad suprascripta omnia, et singula in præsentibus decretis contenta, constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in fauorem quarumcumque personarum, atque ordinum tam mendicantium, quam non mendicantium, Militiarum etiam S. Io. Hierosolymitani, Congregationum, Societatum, ac cuiuslibet Alterius instituti, etiam necessariò, et indiuiduo, exprimendi, Ecclesiarum, Monasteriorum, Conuentuum, Collegiorum, Capitulorum, Hospitalium c Confraternitatum, et aliorum quorumcumque tam secularium, quam regularium locorum, nec non illorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegijs quoque indultis, et litteris Apostolicis, etiam mari magno, seu bulla aurea, aut alias nuncupatis sub quibuscunque tenoribus, et formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijs efficacioribus, et insolitis clausulis, nec non irritantibus Decretis, etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolica Potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis,

concessis,

concessis, et iteratis vicibus approbatis, et innouatis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus, et formis specialis, et indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, mentio seu quauis alia expressio habenda, aut alia aliqua exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita obseruata, inserti forent, praesentibus pro expressis habens, quibus quoad ea, quae praesentibus aduersantur, illis alias in suo robore permansuris. Sacra Congregatio Sanctitatis suae authoritate, et specialiter, et expressè derogat, caeterisque contrarijs quibuscunque.

§. 18. *Et ne praemissorum ignorantia à quoquam praetendi possis, &c.*

Dat. Romae die 12. Iunij 1625. Cosmus Card. de Torres. Prosper Fagnanus Sacrae Congregationis Secretarius.

Declarationes aliquot Sacrae Congreg. Concil. S. D. N. Vrbani Papae VIII. Auctoritate editę super Decretis eiusdem Congregationis de Celebratione Missarum.

Vper primò Sacrae Congregationis Decreto de celebratione Missarum, quo prohibetur, ne Episcopi in Diocesana Synodo, aut Generalis in Capitulis generalibus, vel alias quoquo modo, reducant onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis.

Quaeritur quid si legatum sit ita tenue, vt non sit, qui velit onus illi iniunctum subire; & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum, aut ferè totum insumendum sit pro expensis ad id necessarijs?

Et quid si permittatur Episcopo in fundatione vt possit huiusmodi onera moderari?

Secundò, super secundo eiusdem Congregationis Decreto, quo cauetur, vt celebrentur tot Missa, quod ad rationem tributa eleemosynae praescriptae fuerint.

Quaeritur, an verba illa (praescriptae fuerint) intelligenda sint de praescriptione facta ab offerente, vel ab Ordinario?

Tertiò, an cum Ordinarius praescripserit eleemosynam congruam iuxta qualitatem loci, personarum, ac temporum; Sacerdotes accipientes stipendium minùs congruo, teneantur Missas illis ab offerente praescriptas celebrare?

Quartò, an Sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione beneficij seu Capellae, Legati, aut Salarij, possint etiam manualem eleemosynam pro Missis votiuis, aut Defunctorum recipere, & vnico Missae sacrificio vtrique oneri satisfacere?

Quintò posito, quod testator relinquat, vt celebrentur pro eius anima centum Missae, absque vlla praescriptione eleemosynae, quaeritur an liberum sit haeredibus eleemosynam sibi bene visam praescribere, an verò eadem eleemosyna praescribenda sit ab Ordinario?

Sextò, super tertio Congregationis Decreto, in quo eadem Congregatio reuocat Priuilegia, quibus indulgetur, vt certarum Missarum, vel anniuersaria celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus, plurium Missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat.

Quaeritur, an verba (in futurum suscipiendis) intelligenda sint de oneribus suscipiendis post priuilegium?

Septimò, super quarto eiusdem Congregationis Decreto, quo prohibetur Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem missam alteri, parte eiusdem eleemosynae sibi retenta, celebrandam committat:

Quaeritur an permittendum sit administratoribus Ecclesiarum, vt retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis Ecclesiae, Altarium, inseruientium, paramentorum, luminum, vini, Hostiae, & similium?

Octa-

Octauò, an hoc decretum habeat locum in beneficijs, quæ conferuntur in titulum, ideſt, an Rector beneficij, qui poteſt per alium celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti dare ſtipendium ad rationem redditunm beneficij?

Decimò an Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemoſyna maior ſolita pro celebratione Miſſe, debeant dare eandem integram eleemoſynam iis, quibus Miſſas celebrandas committunt; An verò ſatis ſit, vt dent celebrantibus eleemoſynam conſuetam?

Vndecimò, ſuper quinto eiuſdem Congregationis Decreto, quo inter cetera ſtatuitur in hac verba (eleemoſynas verò manuales, & quotidianas pro Miſſis celebrandis) ita demum iidem accipere poſſint, ſi oneribus antea impoſitis ita ſatisfecerint, vt noua quoque onera obire valeant; Alioquin omninò abſtineant ab huiuſmodi eleemoſynis, etiam ſponte oblatis, in futurum recipiendis, & capſulas auferant, &c.

Quæritur an hoc Decretum prohibeat abſolutè, quominus accipiant nouas eleemoſynas, qui acceptis non ſatisfecerunt, & quid ſi congruo tempore poſſint omnibus ſatisfacere?

Duodecimò, quid ſi offerens eleemoſynas, audito impedimento, conſentiat, vt Sacerdos Miſſam celebret, cum primum poterit?

Decimotertiò, an pœna interdicti, & alia appoſita in eodem Decreto afficiant tam eos, qui accipiunt eleemoſynas contra formam ibi praſcriptam, quam eos, qui non auferunt capſulas ab Eccleſiis, vt ibidem præcipitur?

Decimoquartò; An in hoc decreto comprehendantur illæ capſulæ, quæ apponi ſolent in Eccleſiis in die Commemorationis omnium Sanctorum, & vulgo dicuntur. (Caſſe de morti?)

Decimoquintò, an adminiſtratores Eccleſia magnæ deuotionis, & concurſus; poſſint eleemoſynas pro Miſſis celebrandis accipere, ſi eiſdem Miſſis non niſi poſt longum tempus ſatisfacere valeant, nè aliàs cultus Eccleſiæ, & deuotio, ac concurſus fidelium, vt aiunt minuantur?

Decimoſextò, quia pro hibitio dicti decreti videtur aliquibus directa ſolis Capitulis, Collegijs, Societatibus, Congregationibus, nec non omnibus, & ſingulis Eccleſiarum, & Piorum Locorum, tam ſecularium, quam regularium ſuperioribus, de quibus fit expreſſa mentio, non autem priuatis Sacerdotibus, qui tamen comprehendi videntur ſub clauſula generali (& alijs, ad quos pertinet) ſupplicatur pro opportuna declaratione?

Decimoſeptimò, ſuper ſeptimò eiuſdem Sacræ Congregationis Decreto, quo cauetur, vt in ſingulis monaſterijs religioſorum præfigatur numerus, qui ex conſuetis redditibus, aut eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.

Quæritur, an vbi hæc præfixio facta iam fuit in vim ſimilis decreti Sanct. mem. Pauli V. abſque tamen computatione redditunm cuiuſque religioſi, ſit denuò facienda. Nec neceſſaria?

Decimo octauò, an Nouitij ad habitum Regularem admiſſi, poſſint admitti ad profeſſionem in monaſterijs, in quibus habita, vt ſupra præfixione numeri, commodè ali non poſſunt?

Decimonono, ſuper vltimò quo cauetur, vt nullibi recipiantur, conuentus Regularium, niſi præter alia ad id requiſita, duodecim ſaltem fratres in eis degere, & competenter ſuſtentari valeant, ita, vt alioquin ſubſint iuriſdictioni ordinariæ.

Quæritur an hoc Decretum, quod videtur editum in ordine ad celebrationem Miſſarum, comprehendat, eas Religiones Cappuccinorum, ac Societatis Ieſu?

Vltimò, an idem Decretum, vbi diſponit, vt nullibi recipiantur monaſteria, niſi, &c. Habeat locum in Italia duntaxat, ad quem eſt ſtrictum decretum proximè antecedens, an verò etiam extra Italiam.

Sacra

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Interpretum, authoritate sibi à S. D. N. attributa ad singula dubia superiùs proposita, ad hunc modum respondit. Videlicet.

Ad primum, & si legatum sit adeò tenue nihilominus pro reductione oneris, vt supra impositi, ab ijs, ad quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque vlla impensa id statuet, quod magis in Domino à re esse iudicauerit: Verumtamen si in ipsa beneficij erectione expressè cautum fuerit, vt liceat Episcopo iniunctum onus reducere, ac moderari, legem hanc fundationis, quam decreta hac de re edita non sustulerunt, esse validam, & obseruandam.

Ad secundum esse intelligenda de præscriptione facta ab eo, qui eleemosynam tribuit, non autem ab Ordinario, quod si tribuens eleemosynam numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot Missas celebrari debere, quot præscripserit Ordinarius secundum morem Ciuitatis, & Prouinciæ.

Ad tertium teneri:

Ad quartum, Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficij, seu Capellæ, Legati, aut Salarij, si eleemosynas pro alijs etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa vtrique obligationi satisfacere.

Ad quintum censuit, vbi nullam certam eleemosynam testator reliquit, esse ab Episcopo præscribendam eleemosynam congruam, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum secundum morem Ciuitatis, vel Prouinciæ.

Ad sextum, ita esse intelligenda.

Ad septimum, respondit permittendum non esse, vt Ecclesiæ, ac loca, pia, seu illorum administratores, ex eleemosynis Missarum celebrandarum vllam vtcumque minimam portionem retineāt ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione, nisi cum Ecclesiæ, & loca ipsa alias non habent redditus, quos in vsum earundem expensarum erogare licitè possint, & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ sacrificio necessariò sunt subeundæ, & nihilominùs eo etiam casu curandum esse, vt ex pecunijs, quæ supersunt. Expensis, vt supra deductis, absolutæ tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab offerentibus eleemosynas.

Ad octauum, non habere locum; sed satis esse, vt rector beneficij, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam secundum morem Ciuitatis, vel Prouinciæ, nisi in fundatione ipsius beneficij aliud cautum fuerit.

Ad decimum debere absolute integram eleemosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec vllam illius partem sibi retinere posse.

Ad vndecimum respondit, non prohibere absolutè ac propterea, & si oneribus iam susceptis non satisfecerint, posse tamen noua etiam onera suscipere Missarum celebrandarum; dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.

Ad duodecimum, quamuis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeunt, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum Missarum celebratione, id sciat, & consentiat, vt illæ tunc demum celebrentur cum susceptis oneribus satisfactum fuerit: Decretum non prohibere, quominus eo casu eleemosyna accipiatur pro ijsdem Missis iuxta benefactoris consensum celebrandis.

Ad decimum tertium, has pœnas non habere locum, nisi in suscipiendis onera perpetua Missarum celebrandarum, sine licentia Episcopi, vel eius Generalis Vicarij, aut Generalis, vel Prouincialis.

Ad decimum quartum comprahendi.

Ad

Ad decimum quintum. Non posse, nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tribuunt, vt supra in responsione ad Duodecimum.

Ad decimum sextum, comprahendi etiam priuatos Sacerdotes.

Ad decimum septimum, numeri praefixionem esse iterum faciendam seruata forma vltimi decreti hac de re editi.

Ad decimum octauum, esse admittendos ad professionem, si aliàs habiles existant, ac deinde in aliquo alio monasterio eiusdem Religionis esse collocandos, vbi commodè ali possunt.

Ad decimum nonum, censuit comprahendere.

Ad vltimum, habere locum extra Italiam.

Cosmus Card. de Torres. Prosper Fagnanus Sacræ Congr. Secret.

DE PRÆCEPTO AVDIENDI MISSAM.

Quas Personas, & quibus Diebus obliget Præceptum Audiendi Missam. Cap. XXXVI.

1 *Adest præceptum Ecclesiæ omnibus fidelibus, audiendi Sacrum in diebus festiuis.*

2 *Omnes fideles Adulti sub mortali tenentur audire Sacrum integrum in diebus festiuis.*

3 *Missa in tres partes diuiditur, & vnam ex illis omittere, erit mortale. Et in die Natiuitatis Domini, vna tantum Missa sufficit ad præceptum.*

4 *Qui audiuit Missam ex deuotione, si postea cognoscat esse, diem festum, non tenetur aliam Missam audire.*

5 *Ad satisfaciendum præcepto Missæ, requiritur intentio, & attentio.*

6 *Si quis in Missa habeat voluntatem libidinosam, poterit tamen satisfacere præcepto.*

7 *Episcopi ex consilio debent quotidiè missam audire.*

8 *Dum quis audit Missam non potest confiteri, aut aliud opus facere.*

9 *Ad satisfaciendum præcepto Missæ requiritur præsentia corporalis in Ecclesia.*

10 *Dies festiui sunt dies Dominici, & alij dies præcepti ab Ecclesia.*

11 *Si quis est discessurus mane ad locum, vbi non celebratur festiuitas, non tenetur audire Missam.*

12 *Festum Annunciationis, si venerit in Parasceue, non tenentur fideles audire Missam.*

13 *Si quis non posset, nisi dimidiam Missam audire, teneretur illam audire.*

14 *Satisfaceret quis præcepto andiendo Missã in Oratorio priuato, si non adesset peculiaris prohibitio Ecclesiæ.*

St priùs supponendum, esse in Ecclesia præceptum omnibus diebus audiendi Missam diebus festiuis: hæc conclusio est de fide certa, vt habetur in multis capitibus de consecr. distin. 1. vt cap. Missas, cap. omnes fideles, ita communiter omnes patres, & præcipuè P. Augustinus lib. de S. Virginitate cap. 14. & 15. Sumitur ex vsu, & consuetudine Ecclesiæ, & ita omnes Doctores sentiunt, vt D. Thom. 2.2. q. 112. art. 2. Sot. 2. de iustit. q. 4. ar. 4. & in 4. d. 13. quęst. 2. art. 1. 1. & ibi Paludanus quæst. 13. Nauarr. in cap. Quando & in manuali cap. 13. num. 16. & cap. 21. omnes Summistæ verbo Missa, & Canonistæ in dictis capitibus de consecrat. quod præceptum, licet, sit humanum, tamen valde consentaneum est, & fundatum in lege naturæ, & diuinæ, & probatur, quia sacrificare est quodammodo de iure naturæ, saltem quatenus est externus cultus Dei, vnde congruenter Eccle-

Ecclesia certos dies assignauit, in quibus talis cultus daretur Deo, & vt etiam hoc modo adimpleretur tertium præceptum diuinum *Sabata sanctifices*. Nec non,& præceptum Christi *(Hoc facite in meam commemorationem)* Quod intelligitur,vel offerendo respectu sacerdotum, vel assistendo, & simul spiritualiter offerendo cum ipsis Sacerdotibus, sicut fecit Christus in nocte cœnæ, sacrificando,& discipuli assistendo. Vnde hoc præceptum sub mortali obligat, licet, tantum Pontifex possit dispensare, ideò in hoc nullo modo est audiēdus Angelus ver. Feria nu.45.asserens potiùs Missam esse omittendam in die festo, quam Concionem; nam hoc est apertè falsum; cùm Missa, & non concio sit de præcepto, vt constat ex communi vsu Ecclesiæ, quibus positis.

2. Dico omnes fideles adultos teneri diebus festis Missam audire, dummodo nō detineātur à iusta causa: imò,vt ait Caiet. ver.festorum violatio. Si quis putat bona fide, causam esse sufficientem, licet, re vera, non sit, tamen adhuc excusatur, quod etiam docet Nauarr.cap.21.num.14.& est generalis regula de omnibus peccatis, vt ait idem Nauarr.c.23.n.42. omnes igitur fideles habentes vsum rationis, quod accidere solet circa septemnium, tenentur sub mortali ad obseruantiam huius præcepti,nisi ignorātia obligationis præcepti; illos excusaret, vt notat Azor. 1.par. lib.7. cap.2. infideles autem non compræhenduntur sub hoc præcepto, quia de his, qui foris sunt, non pertinet ad Ecclesiam vt alibi diximus ex 1. ad Corinth.5. imò nec Cathecumeni hoc præcepto ligātur; licet, admittātur ad Missam Cathecumenorum, scilicet; vsque ad Offertorium, namq; hoc ex præcepto, & tenentur dicti fideles totā Missam audire, vt constat ex cit. cap. Omnes fideles, vbi hæc verba habentur. *Omnes fideles, qui conueniunt in solemnitatibus sacris ad Ecclesiam, & scripturas Apostolorum, & Euangelium audiant, qui autem non perseuerant in oratione vsque dum missa peragatur, conuenit communione priuari*; Et in cap. Missas dicitur. *Missas die Dominico sæcularibus totas audire speciali ordine præcipimus*; Vnde nec possunt fideles absq; graui culpa omittere partem notabilem Missæ;licet, possint excusari inseruientes dictis missis,si ratione seruitij ad Missam spectātis, notabilem partem omitterent, vt ratione vini, thuris, & similium, quod intellige, quando id casu accidat, cum teneantur omnia præuidere, secùs autem si sine necessitate abesse procurent, vide Suar. disp.88. sect.2. & 4.

3. Sed quęnam sit pars notabilis Missę? Respondeo,esse dimidiam,vel tertiam partem ipsius, & secūdum communiorem opinionem. Prima pars est à principio vsq; ad principium Euangelij exclusiuè. Secunda est ab Euangelio, vsq; ad Communionem. Tertia est vsque ad finem Missæ. Attamen etiam si quis omitteret à principio vsq; ad epistolam exclusiuè, & postea discederet post factam communionem, non committeret culpam grauem, quia omnia magis substantialia Missæ iam audiuit; sed nota, quod,qui nō audiuit primum Euangelium, non satisfacit, si non audit vsq; ad finem Euangelij D. Ioannis, cum saltem vnum Euāgelium ex præcepto sit audiendum: est etiam notandū, omittere totum Canonem, scilicet consecrationē, & sumptionem, esse partem notabilem, & substantialem,& ideo absq; culpa graui omitti non potest, & saltem consecrationi omninò est assistendum, vel ad minus sumptioni; vt Suar. statim citand. §.vltimò; sed Bonac. similiter citandus in n.14. ait, mortale esse omittere consecrationem, oblationem, & sumptionem; nec audiendus est Nauarr. loc. cit. qui ait, quod si quis inciperet Missæ assistere ab offertorio, vel symbolo, satisfaciet præcepto, dummodo postea legat, vel legi sibi faciat Euangelium; nam dicta lectio non est pars Missæ,& præceptum est de Missa audienda; vt benè ait Suar. disp.88. sect.2.§. Addit verò, Filiucc. tr.5. cap.7. nu. 201. & alij; Non est autem necesse, vt dicta Missa audiatur in Parochia, vt constat ex communi vsu Ecclesiæ, nec ad hoc potest Episcopus fideles obligare, cum non possit restringere ius commune; potest tamen monere illos, vt frequentent suam Parochiam, vt ait Concil. Trid. sess. 22. in decret. de obseru. in celebr. Miss. Moneant etiam eumdem Popu-

lum, vt frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis, & maioribus festis accedant; Syluest. ver. Missa 2. q. 5. Nauarr. cap. 21. num. 5. Suar. loci cit. conclus. 1. Filiucc. eodem loc. num. 203. & alij; sumitur etiam ex dictis nec teneri fideles audire Missam solemnem; nec plures sed vnam tantum, etiam in die Natiuitatis Domini; & licet, Missa sit de Sancto, vel de requie, dummodo sit Missa, sufficiens est ad præceptũ; vt communiter omnes. Imò etiam si missa fuerit celebrata ritu Græcorum, vel Syrorum, dummodo ritus sit approbatus ab Ecclesia, & si alia Missa non adesset, teneremur omninò, talem Missam, dicto ritu celebratam audire: vt Nauarr. consil. 5. de celebr. Miss. & alij, quos sequitur Filiucc. tr. 5. cap. 7. nu. 204. nec similiter refert, si vna pars Missæ audiatur ab vno Sacerdote, & alia ab alio; licet, indecens sit, vide etiam Bonac. disput. 4. q. vlt. pun. 11. num. 12. & 13. Reginald. lib. 19. num. 26. & alios.

4. Deinde, qui Missam audiuit, non putans esse diem festum, vel sciens, non habuit intentionem satisfaciendi pręcepto; sed satisfaciendi postea: non ideo tenetur aliam Missam audire; sed potest illam iam auditam, applicare, cum Ecclesia non pręcipiat audire Missam cum hac intentione; nam si v. g. tibi debeo vestem, vel aliud, quod postea me inuito recuperas, nõ sum amplius tibi debitor; & idem est dicẽdum de horis canonicis pro scrupulosis, quia etiam si videantur non habuisse intentionem; imò habuisse animum non satisfaciendi, non tenentur repetere; sed possunt illud officium offerre in satisfactionẽ; sed dicta applicatio est facienda antequam transeat hora audiendi Missam, vel media nox recitandi officium; ita ex Diuo Thom. 2. 2. q. 104. art. 3. ad 2. Filiucc. tr. 5. cap. 7. nu. 210. & 211. Suar. disp. 88. sect. 3. §. circa posteriorem partem, in med. Bonac. disp. 4. q. vlt. pun. 11. num. 22. & 23. & alij multi, quos ipse affert; & idem est dicẽdum, si quis coactè assistat Missæ, habens voluntatem non astandi, nec satisfaciendi præcepto, & si ei liberum esset abiret; nam hic non satisfacit præcepto; si tamen intra debitum terminum mutet voluntatem, poterit dictam Missam applicare in satisfactionem præcepti; ità Doctores cit.

5. Requiritur etiam in Missa attentio, vt talis actio dicatur actio humana, & Religiosa, quæ attentio tripliciter esse potest, vel circa ea, quæ dicit, & facit Sacerdos, & hæc sufficiens est, licet, sit omnium imperfectissima. Secunda circa ea, quæ dictis, vel tactis significãtur; & hæc erit perfectior. Tertia est illa, quæ attendit ad Deum, & ad Diuina mysteria, & hæc est optima, & perfectissima, & harum vna saltẽ virtualiter est necessaria: ità fusè Suar. in cit. sect. 3. §. circa alteram partẽ; & meritò reijcit opinionem Syluest. ver. Missa 2. q. 6. asserentem interiorem attentionem non cadere sub præcepto, quia humanum præceptum nõ cadit in actum interiorem; sed hoc est falsum, quia id quod præcipitur in casu nostro, est actus religionis habens omnimodam cõnexionem cum actu interiori, & sic ratione dictæ connexionis, benè potest cadere sub præcepto, hãc doctrinam multi sequuntur, licet, non desint etiam multi qui contrarium sentiant cum Syluest. vt refert Dian. par. 2. tr. 12. resol. 2. & hanc contrariam opinionem ipse sequitur, putans cum alijs, sufficere quamdam extrinsecam attentionem, vt non occupetur audiens Missam ad alia negotia diuersa à Missa; vt confabulando, ridendo, &c. quia cum huiusmodi actibus non potest stare actus humanus, & religiosus, quod benè debent aduertere illi, qui hanc opinionem sequũtur, sed prima opinio tutior est, & in praxi consulenda.

6. Vnde, si quis audiendo Missam, habeat prauam voluntatem, vel libidinosam in aspiciendo mulieres, dummodo nõ abstrahatur à debita attentione; vel secundũ Dian. dummodo nõ sit admixta cum actibus externis, ita vt non possit dici, talem audiẽtem Missam exercere actum religionis, satisfaciet præcepto. Vnde à fortiori dicere possumus, audientem Missam posse psalmos, vel orationes recitare etiam in satisfactionem præcepti, vel pœnitentiæ confessionis; vt Suar. disp. 88. sect. 3. in fine cum Gabr. Caiet. Sot. Medina, Adrian. Nauarr. & alijs.

Est

7. Est hic notandum, quod supra omisimus, infantes, & carentes vsu rationis non ligari hoc præcepto; & è contra Episcopos ex cõsilio debere quotidie Missam audire ex cap. vlt. de priuil. in 6. Deinde clerici poterunt obligari ad frequentius Missam audiendam ratione beneficij; & similiter Religiosi ratione professionis. Suar. loc. cit. sect. 4.

8. Sed quæritur, vtrum dum quis audit Missam, possit confiteri, vel examen conscientiæ facere? & affirmatiuè respondet Reginaldus lib. 19. nu. 14. in fine dummodo Missæ assistat, & licet hanc opinionem aliquando sequutus sit Bonac. tamen postea contrariam amplexus est tanquam magis tutam, & veriorem disput. 4. q. vlt. pun. 11. nu. 26. sequutus Suar. disp. 88. sect. 6. & Azor. 1. par. lib. 7. cap. 2. q. 8. & ro vera hanc opinionem puto veram saltem, quoad confessionem, quia est actio omninò diuersa, & ratio humana id dictat; tamen contrarium facientem non damnarem de mortali, quia etiam prima opinio non caret sua probabilitate; nam etiam officium diuinum est quid omninò distinctum, & tamen ex eodem Suar. & Azorio, potest recitari in Missa.

9. Requiritur etiam ad Missam præsentia corporalis moraliter loquendo, ita vt audientes, quantum in ipsis est, possint illam audire, & videre, seu percipere aliquo modo ministerium Sacerdotis; licet, actualiter non videant ex aliquo accidẽti, vt accidit in cæcis, & surdis, vel ratione multorum astantium in Missa; hi enim satisfaciunt, dummodo debita attentione assistant; quæ assistentia debet esse in Ecclesia, nisi ratione paruitatis Ecclesiæ, astãtes extra illam Missam audirent; sed nullo modo satisfaceret, si quis domi manendo, Missam audiret, quamuis Sacerdotem aspiceret per fenestram, vel portam Ecclesiæ, quia moraliter loquendo, non diceretur præsens; vt Suar. disp. 88. sect. 3. §. in hac re. Ex D. Anton. Syluest. Nauarr. Caiet. & Soto, & sequitur Filiuc. tr. 5. ca. 7. num. 208. & 209.

10. Sed quia diximus, Missam esse ex præcepto audiendam in diebus festiuis, quæritur, quinam sint hi dies festiui? Respondeo in primis. Esse omnes dies Dominicos, vt habetur in cap. Missas de consecr. dist. 1. & licet in veteri lege dies Sabbathi erat deputatus ad diuinum cultum, quod præceptum, quia cæremoniale erat cessauit, & in diem Dominicum ab Ecclesia fuit translatum ad significandum, vmbras Iudaicas iam cessasse, & in Dominica resurrectione omnia fuisse completa; & meritò quidem fuit etiam talis dies vocatus dies Solis, vt constat ex lege omnes dies cap. de ferijs, ad significandum in tali die cessasse tenebras Iudæorum, & nouum Solem esse ortũ Christianis, & de tali die Solis memorat Iustin. Apolog. 2. in fine, Tertull. in Apolog. cap. 16. Bellarm. Card. lib. 3. de cultu. Sanctorum cap. 11. & alij. Præter dictos dies Dominicos, sunt etiam alij dies, in quibus fideles tenentur audire Missam, & sunt omnes dies festiui à iure communi instituti, & præcepti, vel ex antiquissima, & vniuersali Ecclesiæ consuetudine, vel ex priuata lege alicuius Episcopatus; de quibus omnibus sigillatim memorat Suar. disp. 88. sect. 5. §. dico secũdò, ponetur tamen in fine huius capitis bulla Vrbani VIII. recenter edita in qua determinãtur dies festiui, qui ex præcepto seruandi sunt; & est notandũ, quod transacto tali die festo, nõ tenetur quis alio die Missam audire, eo quod in tali die festo non audiuit, quia præceptum est affirmatiuum obligans pro tali die tantum; sicut etiam dicitur de horis canonicis, vt Medina C. de orat. 9. de horis canon. recitand. Nauar. in cap. Quoniam notab. 3. num. 18. & communiter omnes.

11. Est etiam notandum, teneri incolam audire Missam, antequam discedat è loco, vbi celebratur dies festus, quia hoc præceptum obligat omnes, qui in tali loco reperiuntur, licet, discedere debeat ad locum, vbi dies festus non celebratur. Ita Filiuc. tr. 5. cap. 7. num. 220. ex Suar. & Nauar. licet, Sancius lib. 3. de matr. disp. 28. num. 22. cum alijs contrarium sentiat, quod non videtur improbabile, sed omninò verum, si intra horas, in quibus deberet audire Missam, reperiatur in territorio, vbi non celebratur festiuitas; imò hãc opinionem tenet Suar. lib. 2. de religion.

cap. 14. num. 21. Nald. verb. Missa num. 15. Henriq. cap. 25. nu. 2. & sequitur. Bonac. disp. 4. q. vlt. punct. 12. in fin. qui ex eisdem Doctoribus etiam docet, extraneum peruenientem ad locũ in quo celebratur dies festus ex aliqua peculiari causa non teneri, Missam audire, nisi ibi sit moraturus per maiorem partem anni.

12. Vtrum autem, si festum Annunciationis venerit in Parasceue, teneantur fideles Missam audire? negatiuè respondendum est, quia Missa dicti diei, non est vera Missa, cùm ibi non fiat consecratio, vt Suar. disp. 75. sect. 4. Bellarm. tom. 2. lib. de Euch. cap. 22. & alij communiter contra Vasq. tom. 3. in 3. par. disput. 232. ca. 2. num. 18.

13. Item dubitatur, an si quis reperiat Missam in Canone, vel offertorio, & non adsit alia Missa, teneatur talem Missã audire? & affirmatiuè respondet Suarez disp. 88. sect. 2. & Sanchez in summa to. 1. lib. 1. cap. 19. num. 6. & ratio est, quia præceptum debet adimpleri meliori modo, quo potest, & maximè quia in tali casu saltem quis audiret partem magis essentialem Missæ; attamen negatiuam partem tenet Sancius in Select. disp. 15. num. 5. & id probabile esse ait Diana par. 3. tract. 6. miscell. resol. 69. & similiter idem putat esse dicendum, si quis non posset, nisi dimidiam Missam audire, v. g. à principio, vsq; ad consecrationem; sed à prima opinione non est discedendum tanquam tutiori, & probabiliori.

14. Sed quæritur, vtrum quis satisfaciat præcepto, si audiat Missam in oratorio priuato? Respondetur affirmatiuè, seclusa prohibitione Ecclesiæ, nam vt refert Quaranta verb. Missa vers. quanta, & in praxi ita videtur obseruari; Adest decretum Sacræ Congregationis, quo præcipitur, vt licentia celebrandi in oratorio priuato concedatur cum hoc onere, vt solum priuilegiarius, & ipsius familiares possint satisfacere præcepto, audiendo dictam Missam. Vnde alij nullo modo satisfaciunt.

Vrba-

VRBANVS Episcopus Seruus Seruorum Dei Ad perpetuam rei memoriam.

Niuersa per Orbem nouit Ecclesia Romani Pontificis supremæ incumbere sollicitudini Dominicum gregem ad æternam dirigere salutem, & Apostolica sic explicare præcepta, vt fideles in viam mandatorum currere, & ad Beatitudinem valeant feliciter peruenire. Plurimorum siquidem Venerabilium fratrum Nostrorum Archiepiscoporum, & Episcoporum per varias regiones constitutorum relatione ad Hos peruenit Festorum multitudinem per singulas eorum Diœceses, atque Prouincias adeò creuisse deuotione, atque consuetudini noua in dies introducente, vt multi iam dubitare videantur, quænam ex Præcepto, quæuè ex libera cuiusque voluntate sint seruanda, pietatis feruore ob nimiam eorumdem numerositatem tepescente; Quinimò, & clamor Pauperum frequens ascendit ad Nos eamdem multitudinem ob quotidiani victus laboribus suis comparandi necessitatem sibi valde damnosam conquerentium, & quod summopere dolendum est magno cum animi nostri mœrore didicimus tanta sæpè sæpius malignatum Inimicum in Sancto, vt ipsa multitudine non ad ædificationem, & ad laudandum in Ecclesiis Deum populi vtantur, sed ad otia, vanitates, & vitia frequenter abuti non formident, ita vt quæ ad glorificandum Diuinum Nomen sunt primitus instituta, temporis decursu inimicus homo corruperit, & in magnam illius offensionem, grauemque iacturam conuerterit animarum. Quamobrem dicti Venerabiles Fratres Archiepiscopi, & Episcopi Nobis fecerunt humiliter supplicari, vt in prædictis de Apostolicæ potestatis plenitudine congruam aliquam iniremus rationem. Nos itaque volentes ex debito Pastoralis officij prouidere, & sanctificationis Festorum certum deinceps firmare præceptum antiquam Ecclesiæ in hoc multitudinem sectantes, habiens prius frequentibus per Doctos, Piosq; Viros, quos ad hæc specialiter deputauimus, consultationibus, vt rei videtur grauitas postulare. Motu proprio, & ex certa scientia, meraque deliberatione Nostri, nec non de prædicta Apostolicæ plenitudine potestatis, hac perpetua valitura Constitutione de voto etiam Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus Præpositorum, Apostolica auctoritate decernimus, & declaramus infrascriptos dumtaxat dies pro Festis ex Præcepto colendos esse, quos nempe, vel ab initio veneranda sacrauit antiquitas, vel vniuersalis Ecclesiæ probauit consuetudo, vel omnium gentium vnanimis pietas veneratur.

Dominicos scilicet totius anni, Natiuitatis D.N.I.C. Circumcisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis cum duabus sequentibus Ferijs, Ascensionis, Pentecostes cum duabus pariter sequentibus Ferijs, Sanctissimæ Trinitatis, Solemnitatis Corporis Christi, & Inuentionis S.Crucis, nec non Festiuitatum Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Natiuitatis Deiparæ Virginis, Dedicationis S.Michaelis Archangeli, Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ, S.Petri, & Pauli, SS.Andreæ, S.Iacobi, S.Ioannis, S.Thomæ, SS.Philippi, & Iacobi, S. Bartholomæi, S.Matthæi, SS.Simonis, & Iudæ, & S.Matthiæ, Christi Domini Apostolorum. Item S.Stephani Protomartyris, SS. Innocentium, S.Laurentij Martyris, S.Syluestri Papæ, & Confessoris, S.Ioseph etiam Confessoris, & S. Annæ Deiparæ respectiuæ Sponsi, ac Genetricis, Solemnitatis omnium Sanctorum, atque vnius ex Principalioribus Patronis in quocunque Regno, siue Prouincia, & alterius pariter Principalioris in quacunque Ciuitate, Opido, vel Pago, vbi hos Patronos haberi, & venerari contigerit.

Ad reliquorum verò dierum obseruantiam, quos hactenus siue in vniuersa Ecclesia, siue in quauis Natione, aut Regno, Prouincia, Diœcesi, aut loco quomodocunque, siue ex præcepto, siue ex consuetudine, siue ex deuotione Christi fideles tanquam festiuos celebrarunt, nequaquam ex præcepto ipsos teneri dicta auctoritate tenore præsentium perpetuò etiam decernimus, & declaramus. Ne autem dies festos à locorum Ordinarijs nimia aliquorum facilitate, aut populorum importunitate deinceps iterum multiplicari contingat, eosdem Ordinarios in Domino monemus, vt ad Ecclesiasticam vbique seruandam æqualitatem de cætero perpetuis futuris temporibus ab indictione

sub

sub præcepto nouorum Festorum audeant abstinere. Vt verò ea, quæ superius expressa sunt firmentiori, qua decet veneratione, ac deuotione colantur, eisdem Ordinariis antiquorum Canonum obseruantiam ad memoriam reuocamus in concedendis licentiis laborandi diebus Festis; Quæ quidem licentia non aliter, quam ad formam prædictorum Canonum, vt præmittitur, concedenda, non nisi gratis, liberè, & sine vllo prorsus pretio, aut pacto directè, vel indirectè concedantur, sub pœnis etiam grauioribus Nostro, Successorumque Nostrorum arbitrio infligendis. Non intendimus tamen per hanc Nostram Constitutionem Dies Feriatos circa iudicialia in aliquo immutare; quos ad hunc effectum relinquimus in eisdem statu, & terminis, in quibus erant ante eiusdem promulgationem. Mandantes propterea in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis Nostræ pœna, nunc, & pro tempore existenti Nostro in Vrbe, eiusque districtu Vicario in Spiritualibus Generali, ac vniuersis, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Prælatis, ac cuiuscunque generis Locorum Ordinariis, etsi Cardinalatus honore fulgeant, vt has præsentes litteras, omniaque & singula in eis contenta singuli videlicet in eorum respectiuè Diœcesibus publicent, & ab omnibus eorum subditis ad vnguem obseruari faciant. Non obstantibus quibusuis Apostolicis, etiam in Prouincialibus, Synodalibus, & Vniuersalibus Conciliis editis, & edendis, specialibus, vel generalibus Constitutionibus, & Ordinationibus, ac singularum Prouinciarum, Ciuitatum, Oppidorum, & Locorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus longissimo tempore præscriptis ac obseruatis, etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque indultis, decretis, declarationibus, & litteris Apostolicis, aliisque gratiis, tam per ipsos Romanos Pontifices prædecessores Nostros, ac Nos etiam motu simili etiam Consistorialiter, quam per Ordinarios locorum cuiuscunque qualitatis, etiam Cardinalatus honore, vt præfertur, fulgentes, Legatos etiam de Latere, & Sedis Apostolicæ Nuncios ipsis Prouinciis, Ciuitatibus, Oppidis, & Locis, aliisque quibuscunque etiam quantumuis priuilegiatis personis, etiam Imperatoris, Regum, Reginarum, Rerumpublicarum, Ducum, aut aliorum Principum contemplatione, vel intuitu, ac alias in contrarium forsan quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & singulis, & si alias pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, etiam forma in illis tradita obseruata inserti forent, eisdem præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus harum serie specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, vt earumdem præsentium transumptis, etiam, & manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides vbique locorum tam in iudicio, quam extrà illud adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam Nostrorum Decretorum, Declarationum, Monitionis, Intentionis, Mandati, Derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1642. Idibus Septembris Pontificatus Nostri Anno Vigesimo.

De

De causis excusantibus ab audienda Missa. Caput XXXVII.

1 *Excommunicatio, & Interdictum excusat à præcepto audiendi Missam.*

2 *Habens priuilegium tempore Interdicti, tenetur Missam audire.*

3 *Inuincibilis ignorantia, excusat etiam à dicto præcepto.*

4 *Impotentia corporalis, vt infirmitas, & similes etiam excusant; nisi in Oratorio priuato posset commodè Missam audire.*

5 *Nautæ, Cursores, & similes excusantur ab audiendo Missam.*

6 *Ex iactura alicuius boni, vel ex difficultate, & labore, potest quis excusari ab hoc præcepto.*

7 *Ratione charitatis proximi, vel propriæ vtilitatis spiritualis, possit etiam quis excusari ab audiendo sacro.*

8 *Ratione officij etiam potest quis excusari, vt sunt milites custodientes Castrum, vel portas Ciuitatis.*

9 *Vsus patriæ etiam excusat, vt viduæ, quæ non statim exeunt mortuo marito, vel puellæ, &c.*

10 *Excusantur etiam fideles, si non habeant, nisi Sacerdotem excommunicatum, interdictum, vel suspensum.*

11 *Ratione maioris boni, & si adsit aliqua moralis necessitas, poterit etiam quis excusari.*

12 *Contra transgressores huius præcepti, nulla adest pœna, vel censura; licet, possint excommunicari, si se non emendauerint.*

1. QVamuis dixerimus præceptum audiendi Missam obligare omnes fideles sub mortali ad illam audiendam omnibus diebus Dominicis, & festiuis; Tamen quia hoc præceptum est de iure Ecclesiastico, ex consequenti non obligat cum tanto rigore, vt non possit Missa omitti ex aliqua iusta, & decenti causa; Vnde, licet, multæ numerari possent, tamen omnes ad octo capita reducemus, ex quibus alia faciliter cognoscentur. Primũ caput est impedimentum spirituale, scilicet, Excommunicatio, vel Interdictum speciale, vel generale; nam per huiusmodi censuras priuatur quis ne possit interesse diuinis officijs, vel Missæ, vnde cessat obligatio audiendi Missam; Vtrum autem talis excomunicatus, vel interdictus mortaliter peccet non audiendo Missam ex negligentia, qua vtitur in procurando absolutionem? & negatiuè respondendum est, quia nõ tenetur quis tam remotè, se disponere ad Missam, nec etiam peccat contra hoc præceptum, qui præuidet excommunicationem, & non curat illam euitare; vt docet Suar. disp. 88. sect. 6. ex Nauarr. cap. 21. nu. 34. & 45. sed hæc ratio non currit in præcepto confessionis, & communionis, quia ex his præceptis quilibet tenetur ad mundandam animam, & ex consequenti ad omnem dispositionem necessariam, vt absolui possit à peccatis: & ideò toties, quoties non confitetur in Pascha, & non communicat, mortaliter peccat, idem Suar.

2. Sed quæritur, vtrum tempore interdicti habens priuilegiũ, teneatur Missam audire? respondetur affirmatiuè, quia impedimentum, quod aderat per interdictum, quod excusabatur ab hoc præcepto, iam est sublatum, sicut si quis per vim detentus, vel ex infirmitate, non posset Missam audire, excusaretur à peccato; sed solutus, vel liberus ab infirmitate, tenetur præceptum adimplere, nec posset excusari à peccato. Suar. disp. 88. sect. 6. §. Solet ex Nauarr. cap. 21. nu. 3. & Sot. d. 13. q. 2. ar. 1. & d. 22. q. 3. art. 1. & sequitur Filiucc. tr. 5. cap. 7. nu. 225.

3. Reducitur ad dictum caput impedimenti spiritualis: Inuincibilis ignorantia, vt si quis nesciret esse diem festum in tali loco, quæ est ignorantia facti; At ignorantia iuris non posset tam faciliter excusari, v. g. si quis nesciret obligationem audiendi Missam in die festo; nam ad hanc cognitionem omnes fideles tenentur, & ideò posset quis excusari, nisi ratione pueritiæ, vel nisi esset omninò educatus in Syluis, vel esset stupidus; & idem dicitur de naturali obliuione, vel inconsideratione ex eisdem Doctoribus.

4. Se-

4. Secundum caput e xcusationis est impotentia corporalis, vt si quis egrotet, & non possit è lecto surgere, vel detineatur in vinculis, aut in domo cũ præcepto, vt non possit exire, vel si fidem dederit nõ exeundi, & maximè si talis promissio fuerit iuraméto firmata; quod intellige, quando talis promissio fuerit ratione alicuius grauis negotij, vel facta Superiori, cui non debeat fides frangi, ex malo, quod inde sequi posset, &c. in similibus casibus excusatur quis à præcepto audiendi Missam. Sed dubium est, vtrum habens Oratorium domi, vbi celebrari possit, teneatur quis in dictis casibus Missam procurare & audire; & iuxta dubium antea dictum, videtur affirmatiuè respondẽdum, & maximè si iam adsit Sacerdos stipendiarius, qui quotidie celebret; & ratio est, quia sublato impedimento, præceptum debet consequi suum effectum: & ita tenet Nugnus q. 85. art. 6. & ratio est, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media, vnde cum quisq; sit obligatus audire Missam, quando commodè, & sine dispendio potest, dicendum est etiam, quod teneatur procurare, vt Sacerdos Missam dicat, vt illam audire possit: Tamen negatiuè respondet Suar. disp. 88. sect. 6. §. vltimò reuocatur, & ratio est, quia nemo tenetur sibi Missam procurare: sed tãtum illam audire; & cum dicere Missam in Oratorio priuato (licet adsit priuilegium) sit ex sui natura odiosum, & minus decens, potest quis non vti dicto priuilegio, nec Ecclesia obligat, vt quis vtatur priuilegio, vt possit præceptum adimplere; vnde in hoc casu rectè accomodatur illud axioma. Nemo cogitur suo priuilegio vti, quam doctrinam plures afferunt, & sequitur Filiucc. tr. 5. cap. 7. n. 224. & hanc opinionẽ probabiliorem putat Bona. disp. 4. p. vlt. q. vlt. n. 14. re tamẽ vera, si adesset iam Sacerdos, qui quotidie in tali Oratorio celebraret, licet ex annuali redditu, ad instantiam eiusdem, qui tenetur Missam audire, non puto in tali casu posse quem excusari; quia iam cessant rationes à Suar. allatæ; & velle voluntariè in die festo tantum, omittere talem vsum, videtur contra rationem, & maximè, quia intentio Ecclesię concedentis tale priuilegium est, vt dicti priuilegiati cõmodè possint exercere opera christiana, inter quæ maximum locum tenet sacrificium Missæ, licet etiam in hoc casu, primam opinionem probabilem reputem.

5. Ad dictum caput reducuntur Nautæ, Cursores, Molitores, iter facientes, Custodes Castri, & similes, quod intellige, quando ità sunt impediti, vt non possint præceptum commodè adimplere; idem etiam dicitur de pastoribus gregem custodientibus; sed si fuerint plures, possunt se inuicem iuuare, ali qui Missam audiendo, & alij custodiendo, & è contra; Azor. li. 7. c. 7. q. 7. ex cõmuni doctrina Suar. loc. cit. Filiuc. eodẽ loco n. 228. & Bonac. d. loc. n. 6.

6. Tertium Caput excusationis est Impotentia moralis, pro qua generalis regula assignatur à Doctoribus: scilicet, tunc quemlibet excusari, quando sine iactura alicuius boni mediocris, vel absq; magna difficultate, aut labore Missa audiri non potest; & ratio est, quia audire Missam est præceptum humanum, quod non obligat cum magno incommodo, vnde, qui in eundo, vel redeundo ab Ecclesia, timet aliquod periculum vitæ, non tenetur Missam audire, vt ratione inimicorum, rationę pestis, vel mali aeris, &c. sic etiam neq; infirmi, neque conualescentes tenentur Missam audire, si conualescẽntes commodè, & absque vllo periculo ad Ecclesiam pergere non possint, quod etiam dicitur de habentibus curam infirmorum; Item excusatur, qui non potest domo exire absq; aliquo periculo iniuriæ, vel iacturæ honoris. Vnde viri nobiles, & multò magis fœminæ excusantur, si nõ possint absq; dedecore ex defectu vestimentorum ad Ecclesiam pergere, quod intellige iuxta qualitatem personarum, & morem patriæ, nec hæc licentia est extendẽda ad superfluos ornatus, & maximè in mulieribus. Item nec tenetur mulier domo exire ad audiendam Missam, si ex indecenti concubito grauida sit, ad quod occultandum, necesse est, vt domi maneat. Excusantur etiam, qui damnum tenerẽt in bonis temporalibus, si domo discederent; sic etiam iter facientes, si Missam relinquãt, ne socios amittãt, quando tamen ex hoc etiam aliquod damnum time-

timerent, vt latrones in via, transitus periculosos, & casus similes; nam præcisè ob societatem, non posset quis Missam omittere, vt Caiet. verb. Festum, & communiter omnes; itẽ si iter agentes, & maximè in mari, aliquam proximam tempestatem probabiliter timerẽt ex mora facienda in Missa, & alij casus similes. Possunt etiam aliquando excusari fęminæ, quæ relinquũt Missam, vt seruiant viris indiscretis; & sic etiam serui; sed si hoc sæpè eis accideret, tenerentur monere Dominum, vt eis tribuat tempus audiendi Missam, quod si obtinere non posset, tenerentur alium Dominum quærere; ita communiter omnes, teste Suar. dis. 88. sect. 6. §. Quintum caput in fine. Item excusantur, qui absque temporali, vel corporali incommodo Missam audire nequeunt, vt si quis incedere deberet per duo, vel tria milliaria, & maximè tempore pluuiæ, & tempestatis; sed in hoc essent considerandæ circumstantiæ personarum, temporis, loci, &c. quod iudicio prudentis viri relinquitur. Filiuc. tract. 5. cap. 7. num. 226. §. quintò; Itẽ excusantur qui in oppidis habent vnicam Missam, & non possent omnes illam simul audire ob custodiam domus, vel ob ciborum preparationem in aliquo casu moraliter necessario, Bonac. disp. 4. q. vlt. pun. vlt. num. 7. Nauar. cap. 21. num. 3. & alij.

7. Quartum caput, est ratione charitatis proximi, vel propriæ, vt si necessarium sit assistere infirmo; vt supra diximus; vel si non adeundo Ecclesiam euitentur rixæ, vel rumores ob inimicitias, vel similes causas. Itẽ si maritus nolit, vt vxor Ecclesiam adeat ob zelotypiam, erit excusata, si timeat graue incommodum sequuturum, non obediendo marito, secùs, si hoc agat ob vanam cõplacentiam mariti; Suar. loco cit. Excusatur etiam mater, quæ domi manet ad custodiendam filiam, ob probabile periculum, quod timet, cũ solam relinquendo, vel etiam ad Ecclesiam ducendo; vt Nauar. cap. 21. num. 9. Item puella ad euitandam lasciuam intentionem alicuius iuuenis particularis, quem videt erga eam procliuum, potest relinquere Missam; licet nõ teneatur, quia potest vti iure suo, quod etiam intellige de alijs fœminis; aliter fœminæ priuarẽtur libertate; Filiuc. loco cit. num. 228. Item excusantur Nutrices, quæ non possunt relinquere pueros absque periculo, ac etiam excusantur alij vel aliæ, quibus cura de pueris credita sit; & sic etiam si in Ecclesia detineri non possent absq; graui molestia tum Sacerdotum celebrantium, tum Missam audientium.

8. Quintum caput, est ratione officij, vnde milites custodientes portas Ciuitatis, vel Castrum, aut vigilias facientes, non tenentur Missam audire, quãdo ex magno incommodo sequuturo, eis id non permittitur ex bono publico; idem etiam dicitur de seruis particularibus in aliquo tamen casu, vt iam dictum est.

9. Sextũ caput excusationis, est vsus patriæ à Pastoribus Ecclesiæ toleratus, quando ex aliqua decenti causa introductus est, vt consuetudo, ne mulieres per aliquot dies post mortẽ mariti nõ exeant; nam prædictæ excusantur, dummodo vltra tempus consuetum id non agant; Similiter puellæ nobiles, quę non consueuerunt exire, donec nuptui tradantur; notando tamen, quod si dictæ puellæ soleãt exire ad ludos, ad choreas, vel spectacula, nõ possunt excusari ab audienda Missa; sic etiam cõsuetudo, vt mulieres post partum per aliquos dies non exeant, tum ob reuerentiam, & deuotionem, tum ob debilitatem, excusat eas ab hoc præcepto; Suar. dicta sect. 6. Filiuc. loco cit. nu. 229. & Bonac. eodem loco n. 26. 27. & seqq. mẽstrua autem illas non excusant, nisi ratione debilitatis.

10. Septimum caput est ex parte Sacerdotis; Vnde si fideles non habeant aliũ Sacerdotem, nisi interdictum, excommunicatum, vel suspẽsum, non tenentur Missam audire, nec tenẽtur tẽpore Interdicti priuilegium quærere, quia præceptum ad hoc non obligat, vt ait Sot. in 4. d. 13. q. 2. art. 1. Nauar. cap. 71. nu. 3. & alij communiter; Vtrum autem idem sit dicendum de Sacerdote publicè concubinario? Respondetur negatiuè, & omnes tenentur ab eo Missam audire, vsquequò fuerit ab Ecclesia denũciatus excommunicatus; Suar. disp. 88. sect. 6. circa finẽ; Caiet. 2. 2. q. 12. art. 2. Nauar. cap. 25. num. 79. & de pœnit.

 d. 6.

d.6. cap.1. num.22. Gabr. & Maior.& alij apud ipsum Suar. vbi etiam docet, excusatum ab auditione Missæ nō teneri ad alias orationes fundendas, vt volebat Scot. in 4.d.9.& 17. q.vnica, & Angel. verb.Feriæ num.43. nam præceptum cadit super Missam, & non in aliud, vt latè probat etiam Nauar.cap.21,num.7.& in cap.quando de consecr.d.1.notabil.3.num.5. cum D.Antonin. & alijs.

11. Octauum caput, erat ratione maioris boni, vnde Angelus, vt refert Suar. loco cit.asseruit,non peccare illum,qui,vt audiret concionem, non audiuit Missam; nec qui tempore Missæ confitebatur peccata sua,& eo magis, si postea non sit habiturus copiam confessarij; sed hæc opinio nullo modo sustineri potest, si sic simpliciter intelligatur;erit igitur vera,quādo aliqua moralis necessitas vrgeat; vt ait Suar. dicta sect.6. §. septimum caput.

12. Est hic vltimò notandum,nullam in iure adesse pœnam, aut censuram contra non audientes Missam in diebus festiuis;sed quia in cap.Missas de consecr. d.1. dicitur, vt transgressores huius præcepti *Ab Episcopo publicè confundantur*, ideò tales, si post debitam monitionem se non emendauerint, excommunicari poterunt; & si pertinaces fuerint,erunt suspecti de fide,& contrà illos acriter procedi debet; Sicut è contra optimum iudicium fidei,& deuotionis est faciēdum de illo, qui non solum diebus festiuis; sed etiam singulis diebus procurat Missam audire,& diuinis officijs, præcipuè diebus solemnibus interesse.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

Quid sit Pœnitentia, quodnam eius obiectum, & necessitas. Cap. XXXVIII.

1 *Pœnitentia vnde dicatur, & quid sit, & in quibus conueniat pœnitentia, vt virtus, & pœnitentia, vt Sacramentum.*

2 *Pœnitentia, vt virtus, & pœnitentia, vt Sacramentum in multis differunt.*

3 *Obiectum materiale pœnitentiæ, est omne malum culpæ.*

4 *Peccata aliena includuntur in obiecto materiali pœnitentiæ.*

5 *Peccatum originale, etiam aliquo modo includitur in tali obiecto.*

6 *Actus afflictionis, & doloris includuntur etiam in obiecto pœnitentiæ.*

7 *Obiectum materiale pœnitentiæ amplectendum, est opus bonum, & obiectum formale est ius diuinum.*

8 *Virtus pœnitentiæ est in intellectu.*

9 *Pœnitentia est actus supernaturalis, & est de fide.*

10 *Actus pœnitentiæ non est necesse, vt sit vniuersalis de omnibus peccatis, nisi quando ratio detestationis esset vniuersalis.*

11 *Pœnitentia debet esse cum detestatione super omne malum pœnæ.*

12 *Proprium peccatum semper detestabilius est; quam alienum, & è contra malum proprium pœnæ detestabilius est, quam malum culpæ alterius.*

13 *Pœnitentia est simpliciter necessaria supposito peccato.*

1 POenitentia, vt ab eius etymologia incipiamus prouenit a pœna, & pœnitentia idem est, ac pœnam tenere, scil, vt ait P. August. lib. de vera, & falsa pœnit. cap.19. *Pœnitentia est pœnatenentia*; vel vt Isidor.lib.3. Etymolog.cap. vlt: *Est pœna tenentia, quia pœnitentia tristitiam, & dolorem affert*; contra hæreticos asserentes, pœnitentiam consistere tantum in retractatione primorum actuum, absq; vllo alio dolore. Potest igitur definiri pœnitentia iuxta cit. Sanctos: *Est voluntaria*

pœni-

pœna, qua aliquis se punit, quod voluntariè peccãdo commisit, in qua definitione conuenit tam pœnitentia considerata, vt virtus, quam considerata, vt pars Sacramenti, sicut etiam ambæ cõueniunt, quatenus sunt medicinæ contra peccatum actualem, vt ait D.Thom.q.84.art.5.& Luc.3. *Nisi pœnitentiã egeritis omnes simul prohibitis*; tertiò etiam cõueniunt, quatenus ambæ sunt secũda tabula post naufragium, vt ait etiam D.Thom.art.6.& habetur in Concil.Trid. sess.6.cap.14. can.2. vnde Tertull. lib. de pœnit. in princ.ait: *Pœnitentiam ita amplexare, sicut naufragus alicuius tabulæ fidem*, & Ambrof.ad Virginem lapsam cap.18. *Tu, quæ iam ingressa es agonem pœnitentiæ insistè misera, fortiter inhære, tamquam naufragus tabulæ:* quartò conueniunt circa obiectum, scilicet circa actuale peccatum: quintò in subiecto, quia ambæ requirunt hominem adultum capacem actualis peccati; sextò conueniunt, quia ambæ possunt iterari, vt sumitur ex D.Thom. dicta q.84. art.10. & Magistro in 4.dist.14.

2. Differunt tamen pęnitentia, vt virtus, & pœnitentia, vt Sacramentum, quatenus vt virtus cõstituitur in genere actus, vel habitus; at vt est Sacramentum ponitur in genere signi; nam vt ait D.Thom. q.84.art. 1. *Pœnitentia prout est Sacramentum, est sensibile signum interioris satisfactionis, & remissionis peccati, quam perficit absolutio Sacerdotis*: & idem docet art.3. Deinde, pœnitentia, vt idem Sanctus docet q.85. art. 1. quatenus virtus est, non significat dolorem, & passionem sensibilem, sed tantum quamdam liberam, & volũtariam detestationem peccati commissi; quatenus est actus humanus rectæ rationi consentaneus; sed quatenus est Sacramentum vtrumque indicat. Differunt etiam, quia pœnitentia vt virtus, est actus interior, vt verò Sacramentum, est actus exterior; & prima est tantum dispositiua ad gratiam, sed secunda efficaciter causat gratiam, vt fusiùs videri potest apud Magistr. sentent. loco cit.

3. Circa obiectum pœnitentiæ? Respõdeo duplex esse obiectum, scilicet materiale, & formale, materiale etiam duplex esse, vel vt quid fugiendum, vel vt quid amplexendum; sicut est in qualibet virtute; v. g. in omnis inhonesta delectatio est obiectum materiale fugiendum castitatis; & puritas corporis est obiectũ amplexendum eiusdem virtutis: vnde in pœnitentia obiectum materiale fugiẽdum est omne malum culpæ; vt omnes communiter asserunt cum D.Thom.q.85.art.1.& anteà q.84. art.2. & in 4. d.17.q.2.art.1.& 3. & Magister ibi, & d. 14. in quo malo culpæ includuntur omnia peccata venialia, & omnes actus externi peccaminosi, quatenus coniuncti sunt cum actibus internis; item includuntur etiam omnia peccata nondum commissa, quia pœnitentia essentialiter dicit tristitiam de cõmissis, & prępositum, seù odium contra peccata, quæ cõmitti possunt: ideò Paulus 2.ad Corint. 7.ait. *Tristitia, quæ secundum Deum est pœnitentiam in salutem stabilem operatur*, in quo loco D.Thom.dubitando, ait. *Quomodo tristitia pœnitentiã operatur, cum pœnitentia nihil aliud sit, quam tristitia?* & respondet, *quia pœnitentia non solum includit tristitiam de commissis; sed etiam odium contra peccatum.*

4. Vtrum autem peccata aliena includantur in dicto obiecto materiali pœnitentiæ? & negatiuè videtur esse respondendum; nam quilibet tenetur tãtum pro suis peccatis pœnitentiam agere, & non pro peccatis aliorum, vt D.Thom. & omnes alij asserunt in 4.d.17. quęst. 2. art.2. quæ doctrina est vera, quia dicti DD. loquuntur de pœnitentia stricto modo sumpta, scilicet quatenus significat contritionẽ præteritorum peccatorum, cum pręposito mutandi vitam, & odio peccati; At si pœnitẽtia sumatur largo modo, quatenus est virtus iustitiæ, quæ Deo debetur, vtiq; dicta peccata aliorum erunt etiam obiectum materiale pœnitentiæ. Iustus enim non solum odit iniustitiam contra ipsum factam, sed etiam factam contra alios; vnde pœnitens debet pœnitere non solum de peccatis proprijs, sed etiam de alienis, saltem per odium contra peccatum; & sub hac consideratione possumus dicere, hanc virtutem pęnitentię fuisse in Christo, quia non de suis, sed de nostris peccatis pœnitentiam egit, profectò modo odio habendo peccatum, & restituendo Patri per iu-

stitiam, quæ ei fuerant oblata per peccatum.

5. Idem est etiam dicendum de peccato originali; nam si pœnitentia consideretur prout importat contritionem propriè dictam, & retractionē à peccato, certum est, quod dictum peccatum originale non possit esse obiectum materiale talis pœnitentiæ quia in nobis diffunditur tanquam malum pœnæ, & ideò non possumus verè de illo pœnitere, vt omnes Theologi asserunt D Thom.q.84. ar.2.ad 3. & in 4. d.17.q.2.art.2. quæstium.2. Sot.d.14.q.1. & alij omnes. Sed si consideretur pœnitentia quatenus dicit effectū iustitię ad Deū, poterit etiam peccarū originale esse obiectum pœnitentiæ, ratione iniustitiæ quam odio habere debemus; imò poterat Deus exigere talē pœnitentiam, & dolorem, tanquam satisfactionē, vel dispositionem necessariā ad remissionē peccati originalis, cum talis actus possibilis sit, vt ait D. Tho. loc.cit.& Sot.eodē loco. Attamen hoc preceptum nec fuit datum, nec dari oportuit; vt sicut per vnum prauum actum Adæ tale peccatum commissum, & introductum est, ita per voluntatem Christi tantum tolleretur.

6. Est etiam obiectum materiale pœnitētiæ malū pęnæ, scilicet illi actus interni, vel etiā externi afflictionis, & pęnæ assumptæ propter Dei offensam, & quamuis D.Thom.loc.proximè cit. quæstiun. 1. cum cæteris Theologis dicat veram pęnitentiam esse de malo culpæ, & non de malo pœnæ; loquitur de pœnitentia in omni rigore accepta, prout importat actum retractandi, & destruendi à se peccatum, ad quod principaliter pœnitens debet intendere; quod fieri non potest, nisi per actum tristitiæ, & odij contra peccatum, vt supra diximus.

7. Obiectum autem materiale pœnitentiæ, quod est amplectendum, est bonum opus, quia eiusdem virtutis est vitare malum, & amplecti bonum; sicut eiusdem charitatis est, velle bonum Dei, & odio habere peccatum vt ait D.Thom.& Caiet. q.85. art.2.ad 1. & sub hac consideratione aliquo modo possumus dicere, quod Deus ipse sit etiam obiectum materiale pœnitentiæ, quia peccator quærit ipsum Deum per peccati odium, vel quatenus pœnitentia est iustitia, quæ debetur ipsi Deo, vt fusius Suar. 3.p.to.4.disp.2.sect.2.& Filiucc. tr.6.cap.1.nu.12.

Sed quodnam sit obiectum formale pęnitentiæ? Respōdeo in qualibet virtute proximum: & intrinsecum motiuum eius, esse obiectum formale, vt D. Tho. 1.2.q.1.ar.3.& propriùs per totam quest. 18. Vnde in pænitentia specialiter considerata, eius obiectum formale erit Ius Diuinū, quia pro debito iustitiæ seruandum est; vt sumitur ex D.Tho.q.85.ar.3.vbi ait. *Virtutem pœnitentiæ esse quādam iustitiam*; & in 2.2.q.57.asserit *Ius esse obiectū iustitiæ*. Cum igitur ex iustitia peccatores teneātur pœnitere, dicendum est, quod Ius diuinum erit obiectum formale pœnitentiæ, & motiuum intrinsecum eius, vt Suar. disput.2. sect.3.& Filiucc.loco cit.num.13.& 14. Ex quo sequitur, pœnitentiam reduci ad virtutem Cardinalem iustitiæ, cum per illam, peccatores reddant Deo quamdam compensationem.

8. Quæritur tamen, vtrum virtus pœnitentiæ sit in voluntate? & negatiuè respondent hæretici, sed asserunt illam esse in intellectu, & pœnitentiā consistere tantum in cognitione mali, cum animo resipiscendi, secluso omni dolore, & qualibet pœna; vt Bellar.lib.1.de penit. cap.7. Vulgi autem opinio est omninò contraria, & putat penitentiam consistere in appetitu sensitiuo, scilicet in dolore sensibili, in lacrymis, &c. Sed dicēdum est pęnitentiam consistere in voluntate tanquam in subiecto, quia pęnitentia est actus iustitiæ, & iustitia non consistit nisi in voluntate. Sumitur ex Concil.Trid.sess.6.cap.7.can.4.vbi dicitur, *Liberum arbitrium effectiuè cooperari in conuersione peccatoris*; Et liberum arbitrium non est, nisi voluntas. Supponitur tamen in dicta volūtate actus intellectus habens regulariter actum appetitus sensitiui, vt consequentem ipsum, vt colligitur ex eodem Concil.Trid.dicta sess.6.cap.6. his verbis. *Peccatores se esse intelligentes, mouentur aduersus peccata per odium aliquod, & detestationem*.

9. Est etiam actus veræ pęnitentiæ super-

pernaturalis, & est de fide, vt sumitur ex Concil. Aurisic. 2. can. 4. vbi sic habetur. *Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatem nostrã Deum expectare contendit, non autem, vt etiam purgari velimus, per Sācti Spiritus infusionem, & operationem fieri confiteatur, resistit Spiritui Sancto dicenti. Praeparatur voluntas à Domino;* Et Concil. Trid. sess. 6. cap. 6. can. 3. sic ait. *Si quis dixerit, sine praeueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, Anathema sit;* Sumitur etiam ex 2. Thimot. 2. *Ne quando Deus det illis pœnitētiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à Diaboli laqueis.* Vbi August. lib. 5. contra Iulian. cap. 3. ait. *Nisi ipse dederit, quis agit pœnitentiam.* Et ita loquuntur omnes Sancti, & Theologi omnes cum D. Thom. q. 85. ar. 5. & 1. 2. q. 109. art. 7. & q. 113. art. 3. Bellar. lib. 1. de pœnit. cap. 3. Sotus in 4. d. 14. q. 2. & alijs omnibus.

10. Sed dubium est, vtrum actus pœnitentiae debeat esse vniuersalis de omnibus peccatis? & breuiter respondeo non omnem actum poenitentiae, nec omnem detestationem peccati debere esse vniuersalem ex parte obiecti, quia qui poenitet de homicidio quod commisit, ob eius turpitudinem, non ideo poenitet de furto, quod etiam commisit; quando autem ratio detestandi peccatum vniuersalis esset, tunc etiam actus pœnitentiae deberet esse vniuersalis, vt est in peccato infidelitatis in quo nō potest quis de vno tantum peccato infidelitatis pœnitere absq; alio, & similiter quādo peccata habent eandē turpitudinem, & rationem detestandi, non potest vnum detestari, sine alio. Dixi ex parte obiecti, quia si loquamur de Actu pœnitentiae, specialiter sumpto, quatenus dicit iustitiam ad Deum: tunc, vt dictus actus sit perfectus, & efficax, debet continere virtualiter detestationem omnium mortalium; vt Suar. disp. 3. sect. 8. asser. 4. dico, mortalium tantū, & non venialium, quia peccata venialia non habent dictum motiuum, ac habent mortalia, cum non priuent hominem gratia Dei, nec conducant illum ad pęnas Inferni, sicut priuant, & conducunt mortalia. E contra vero pęnitentia de venialibus virtualiter continet pęnitentiam de mortalibus, vt consideranti patebit, & ideò venialia non possunt remitti sine mortalibus, & vnum veniale potest remitti sine alio veniali; nō autem vnum mortale potest remitti sine alio mortali; idem Suar. asser. 6.

11. Debet etiam esse actus pęnitentiae, cum detestatione super omne malum pęnae; quia detestabilius est peccatum quā quælibet pęna. vt communiter omnes Theologi asserunt. D. Thom. 1. p. q. 48. art. 6. & 2. 2. q. 19. art. 1. Bonau. in 4. d. 16. ar. 2. q. 1. Palud. d. 17. qu. 1. art. 6. & alij omnes: Vnde Paulus ad Rom. 3. *Non sunt facienda mala culpae, vt euitentur mala pęnae.* Quod est verum etiam respectu pęnae æternę, quia hæc posset esse obiectum voluntatis recte, non autem peccatum. Nam Moyses Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Et Paul. *Optabam ego anathema esse a Christo pro fratribus meis.* Ad Rom. 9. quæ verba intelliguntur de malo pænæ, non autem de malo culpæ; Vtrum autem vnum peccatum sit alio detestabilius? Affirmatiuè respondendum est, quia vnum peccatum potest habere maiorem deformitatem, quam aliud; & ideò per pænitentiam poterit maiori odio detestari; vt D. Thom. in 4. d. 17. qu. 2. art. 3. quæstiunc. 3. Sotus q. 2. art. 2. conclus. 5. & alij.

12. Aliud dubium est, vtrū proprium peccatum semper detestabilius sit quam alienum? Respondetur affirmatiuè, etiam si peccatum alienum fuerit grauissimum, & proprium leuissimum, quia peccatum alienum ad me non spectat, & ideò nullus sub quocunque prætextu debet aliquam culpam, licet, leuissimam committere ad euitandum peccatum, licet, grauissimum alterius; ita communiter Theologi in 4. d. 17. Palud. ibid. q. 1. art. 5. Sot. q. 2. art. 4. & alij. E contra verò detestabilius est quodlibet peccatum alienum, licet, leuissimum quam quodlibet proprium malum pænæ ex eodem Palud. & Sot. Sed hoc non semper cadit sub obligatione; quia potest esse tale detrimentum, & incommodum proprium, vt charitas non obliget ad id sustinendam propter vitādam culpam alterius,

tius, & cum culpa pendeat ex alterius volũtate, non teneor cũ tanto incõmodo illã impedire. Suar. to. 4. disp. 3. sect. 10. in fine.

13 Ex quibus omnibus colligitur pænitentiã omninò necessariam esse supposito peccato, & ideò vocatur secunda tabula post naufragium, cum per ipsam iterum reconciliemur Deo, & acquiramus gratiam ipsius, sine qua nullus vitam æternam gustabit.

De Pęnitentia prout est Sacramentum, de eius Institutione, Necessitate, & Præcepto, ac de eius Materia. Cap. XXXIX.

1 *Multa sunt certa, & de fide in Sacramento Pænitentia.*

2 *Assignatur definitio pænitentia quatenus Sacramentum est.*

3 *Sacramentum pænitentia in voto sufficit ad remissionem peccati.*

4 *Sacramentum pænitentia necessarium est ex præcepto Diuino.*

5 *Materia remota Sacramenti pænitentiæ sunt peccata Actualia, licet, peccata mortalia dicantur materia necessaria, & venialia materia sufficiens.*

6 *Peccata alias confessa dicuntur etiam materia sufficiens huius Sacramenti.*

7 *Peccatum dubium non est materia huius Sacramenti, sed in dubio absolui potest.*

8 *Sacramentum pænitentia essentialiter constat ex materia, & forma.*

9 *Materia proxima huius Sacramenti est Contritio, Confessio, & Satisfactio; licet duæ prima dicantur partes essentiales, & tertia pars integralis.*

10 *Orationes, signum Crucis, & manus extensio non sunt neque de essentia, neque de præcepto, licet, laudabiliter fieri debeant.*

1 RElictis hæreticorum erroribus certa, & vera, & quæ sunt de fide credenda primò dicenda sunt; Vnde dico certum, & de fide esse, pænitentiam esse simpliciter necessariam ad remissionem peccati mortalis. Secundò, Sacramentum pænitentiæ non fuisse ante aduentũ Christi, nec ante eius mortem, & Resurrectionem. Tertiò, hoc Sacramentum non prodesse non baptizato. Quartò, Christum Dominum instituisse hoc Sacramentum in illis verbis. *Quorum remiseritis peccata.* Quintò, Hereticum esse asserere, pænitentiam non esse verum Sacramentũ institutum ad reconciliandũ Deo peccatores ex Concil. Trid. sess. 14. can. 1. Sextò, Hæreticum esse dicere, Sacramentum baptismi esse Sacramentum pænitentiæ, & non benè appellari pænitentiam secundam tabulam post naufragium. c. 2. can. 2. Septimò, Hæreticum esse asserere, illa verba; *Quorum remiseritis peccata,* non esse intelligenda de potestate remittendi peccata. can. 3. Aut ad pænitentiam non requiri Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem tanquam materiã, & partes eius. can. 4. Aut dicere alium, quam Episcopum, & Sacerdotem habere potestatem absoluendi c. 5. & can. 10. Vel eosdem, si mali fuerint, talem potestatem perdere, aut non esse iudices ad absoluendum confessum, sed ad declarandum eum esse absolutum. c. 6. & can. 9. Alia autem, quæ etiam de fide sunt respectu contritionis videri possunt in cap. 1. dict. sess. respectu confessionis. in cap. 2. & respectu satisfactionis in ca. 3.

2. Quomodo autẽ definiatur pœnitentia, quatenus Sacramentum est? Respõdeo cum Magist. sent. in 4. d. 14. *Pænitentia est gratia, vel virtus, qua commissa mala cũ emendationis proposito plangimus, & odimus, & plãgenda iterum, vel vlteriùs committere nolumus.* Quæ definitio est sumpta à D. Gregorio, & Ambros. & illam refert Raynerius in sua Pantheologia de pœnit. cap. 1. Dicitur gratia, non quia pœnitẽtia sit eiusdem naturæ cum gratia; sed quia conuenit cum illa in effectu, scilicet in eo, quod tam gratia, quam pœnitentia reddant animã Deo gratam; vnde D. Tho. in 4. d. 14. art. 1. q. 2. in solut. 2. argum. ait. Pœnitentiam dici gratiam in quantum gratificat, & dici etiam virtutem in quãtum mouet ad opera; & ideò dicta verba ponuntur loco generis; Per alia verba, *qua commissa mala cum emendationis proposito plangimus, & odimus;*

mus; significatur actus pœnitentiæ qui essentialiter requiritur. Additur deinde, *cum emendationis proposito*, quia ad duo specialiter tenetur pœnitens: Primò debet respuere ab eo peccata preterita, & de illis dolere, & plangere, saltem planctu interiori: Secundò debet illa cauere in facto, vel in proposito. Alij Doctores alias definitiones afferunt, quæ cum in re idem importent; non puto hic esse immorandũ.

3. Sed queritur, vtrum Sacramẽtum pœnitentiæ in voto sufficiat ad remissionem peccati? Respondeo affirmatiuè, quia per solam contritionem peccator constituitur in gratia; Vnde ad iustificationem non est medium necessarium Sacramentum pœnitentiæ. Ita communiter omnes Theologi cũ Magist. in 4. d. 17. & D. Tho. ibidem, & in 3. par. q. 86. art. 2. & 4. contra Gẽtes cap. 72. & iam est de fide definitum in Concil. Trid. sess. 6. cap. 14. & sess. 14. cap. 4. sed notandum est, quod tale votum essentialiter dicere debet ordinem ad cõfessionem. Vnde si quis non habeat tale propositum, nec ipsum votum erit validũ ad remissionem peccati. Sed vtrum debeat esse explicitum tale votum, vel sufficiat votum implicitum? Respondeo sufficere implicitum, illud tamen, quod ex natura rei includitur in amore Dei super omnia, & proposito seruandi omnia mandata, supposita institutione, & necessitate dicti Sacramenti, ita D. Thom. d. 17. q. 3. art. 5. quæstiunc. 1. argum. vlt. Maior. d. 14. q. 2. Sot. d. 14. q. 1. art. 5. & d. 17. q. 2. art. 1. in fine. Nauar. cap. 1. num. 15. & sumitur ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. ubi sic habetur. *Praeterea, & si contritionem hanc aliquando charitatem perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsum nihilominus recõciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, nõ esse ascribendam*: ubi nota illa uerba, *quod in illa includitur*; Vnde si contritio, uel actus amoris Dei super omnia, non contineat implicitè tale uotum suscipiendi Sacramẽtum, non erit uera cõtritio, neque uerus actus amoris, & consequenter non mundabitur homo à peccato: ita communiter omnes Doctores.

4. Est tamen Sacramentũ pęnitẽtię necessariũ ex pręcepto diuino, & est communis Ecclesiæ sensus, & patet ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 2. in cuius fine sic dicitur. *Est autẽ hoc Sacramentum pœnitẽtia lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus*; quando autem quis non haberet copiam confessarij, iam saluaretur in casu mortis, quia moreretur in gratia; & dum quis peragere debet aliquod officium, ex quo teneretur esse in gratia, tunc nec esset necessariũ hoc Sacramẽtum si haberet contritionem; sed in praxi securiùs est hoc Sacramentum suscipere, cum contritio non tam faciliter habeatur Filiuc. tract. 6. cap. 2. nu. 52. Bonac. disp. 5. q. 5. pun. 3. num. 7. & communiter omnes.

5. Quęnam sit materia remota huius Sacramenti? Respondeo esse peccata actualia, & dicuntur materia remota respectu partiũ integralium, in quibus proximè conficitur Sacramentum, ut in contritione, confessione, ac satisfactione tamquam in partibus integralibus, ut infra: Peccatum uerò originale, non dicitur materia huius Sacramenti, quia contra ipsum fuit institutus Baptismus: & licet omnia peccata actualia, scilicet post Baptismum, sint materia remota huius Sacramenti, non tamen eodem modo se habent ad illud: nam peccata mortalia dicuntur materia necessaria huius Sacramẽti, quatenus absolui nequeunt absq; dicto Sacramẽto saltem in uoto, ut supra. Sed peccata uenialia dicuntur materia sufficiens, quatenus, licet, non sint necessariò abolenda per hoc Sacramentum; tamẽ aboleri possunt, ut sumitur ex Cõcil. Trid. sess. 14. cap. 5. & cap. 7. & ita absque controuersia omnes docet. Idem etiam est dicẽdum de peccatis confessis; licet, enim non teneatur quis iterum illa cõfiteri; tamen si confiteatur, sufficienter efficitur Sacramentum, quia hoc Sacramentum nõ fuit institutum à Christo Domino cum limitatione ad unum absolutionis actum; imò ob maiorem securitatem, & animæ salutem, bonum erit aliquando præterita peccata confiteri: ita omnes Theologi, & alij DD. & optimè hanc doctrinam tradit

Caiet.

Caiet. tom. 1. opusc. tract. 5. de cõfess. q. 4. Medina tract. 2. quęst. de fructu iterandi confessionem, Sot. in 4. dist. 18. q. 4. art. 3. Vasq. 3. p. q. 91. art. 3. d. 7. & q. 92. ar. 3. dub. 5. num. 10. & alij, & sumitur ex Extrauag. Bened. XI. 1. de priuileg.

6 Aliqui tamen dicunt dicta peccata alias confessa, licet, sint sufficiens materia pro Sacramento, tamen dictũ Sacramentum non habere suum effectum, cum reperiat factum quidquid facere posset, & maximè quoad remissionem culpę, & pœnæ, prout vult Scot. dub. 19. ad 1. & Gabr. ibi q. 1. art. 1. dub. 2. Sed dicendum est cũ communi doctrina, etiam tale Sacramentum, seù confessionem de dictis peccatis alias cõfessis, habere suum effectum, dummodo non adsit obex, sicut habent aliæ confessiones, seù quodlibet Sacramentum pœnitentiæ; hoc patet, quia si ex hoc, quod pœnitens sit iam absolutus à culpa, & pœna, non esset capax effectus Sacramenti, sequeretur, quod contritus, qui ex magna contritione esset iam absolutus à culpa, & pæna, non esset capax effectus Sacramenti, quod est falsum; igitur non ex eo, quod Sacramentum absoluerit à culpa, & pęna, pœnitens fit ineptus ad recipiẽdum effectum Sacramenti. Nam effectus principalis Sacramenti est infusio gratiæ, quæ si reperit animam in culpa, ob solam attritionem illam purgat à culpa, & etiam à pæna iuxta dispositionem, quando verò reperit animam sine culpa, vel quia habuit contritionem, vel quia peccata iam alias fuerunt confessa, & absoluta, tunc recipit anima augumentum gratiæ, & absoluitur etiam à pæna ex opere operato iuxta dispositionẽ pænitentis, D. Thom. d. 18. q. 1. art. 3. quæstiunc. 2. ad 4. Caiet. & Medina locis cit. Palud. d. 19. q. 1. Sot. d. 18. q. 4. art. 3. in fine, Durand. q. 2. & alij quos sequitur Suar. tom. 4. disp. 18. sect. 1. num. 9. & 10.

7. Vtrum autem peccatum dubium possit esse materia huius Sacramenti? Respondeo negatiuè, quia materia alicuius rei, & præcipuè Sacramentorũ, debet esse in re certa; & peccatum dubium non dicitur in re certum; Attamen, quia respectu nostræ cognitionis aliquo modo videtur, quid certum, ideò vel dictum peccatum est sub conditione, saltem mente concepta, absoluendum, vel cum eo dicẽda sunt alia peccata certa, vt absolutio cadat in materiam certam, & aptam, Suar. loco cit. num. 12. Filiuc. tract. 6. cap. 3. num. 60. & alij omnes.

8. Ex quibus dictis cõstat, Sacramentum pænitentiæ essentialiter constare ex materia, & forma, vt sentiunt Theologi cum D. Thom. 3. par. q. 84. art. 2. & 3. & sumitur ex eodem q. 90. & 4. contra gentes cap. 62. & idem docet Caiet. & Ferrarien. in dictis locis, & alij, quos sequitur Suar. de pænit. disp. 18. sect. 2. & sumitur ex Cõcil. Florent. in decreto Eugenij, & ex Trid. sess. 14. cap. 3. Vnde hoc Sacramentum potest etiam definiri hoc modo. *Est compositum morale, seù artificiale constãns ex actibus pænitentis, & verbis Sacerdotis, institutum ad significandam, & conferendam gratiam remissiuam peccati post baptismum commissi*; quænam autem sit forma? certum est, quod sint verba Sacerdotis, vt infra dicemus. Materia verò sunt tres partes pænitentiæ, scilicet contritio, confessio, & satisfactio, vt docet D. Thom. q. 84. art. 2. & q. 90. & in 4. d. 16. q. 1. art. 1. & sumitur ex Concil. Florent. & Trid. vt supra, D. Antonin. 3. par. tit. 14. cap. 17. §. 6. & alij omnes.

9. Et est sciẽdum has tres partes materiæ, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, dici materiam proximã huius Sacramẽti, vt ijdem DD. Suar. disp. 18. sect. 3. Bonac. de pænit. disp. 5. par. 3. pun. 2. num. 1. Sayr. lib. 2. de Sacram. cap. 3. q. vnica art. 7. & alij, & circa cõfessionem, nulla est dubitatio, quod sit materia huius Sacramenti, vt sumitur ex cit. Concilijs, & Doctoribus. Vnde Innocent. I. Epist. 1. cap. 7. ait. *De pondere æstimando delictorum Sacerdotis est indicare, attendendo ad confessionem pænitentis, ad fletus, ad lacrymas*. Imò Durand. in 4. d. 16. q. 1. ait, tantum confessionem esse materiam huius Sacramenti, sed meritò communiter reijcitur. Patet etiam contritionem, & satisfactionem esse partes pænitentiæ ex eisdem Concil. & ex Leone X. in Bulla cõtra Lutherum art. 15. & ex cõmuni doctrina Doctorum. Vtrum autem hæ tres partes materiæ sint omnes essentiales, dicam infra agendo de vnaqua-

quæque earum, sed pro nunc dico, tantum contritionem, & confessionem esse partes essentiales, satisfactionem verò esse partẽ integralem.

10. Sed quæritur vtrum etiam de necessitate, seu substantia huius Sacramenti, aut de necessitate præcepti requiratur aliquis ritus specialis, tam ex parte pœnitentis, quam ex parte ministri? & respondetur ex parte pænitentis, certum est, nullum ritum, aut cæremoniam esse essentialem, vel necessariam. Ex parte autem Sacerdotis tres cæremoniæ considerari possunt; prima cõsistit in quibusdam verbis, & orationibus deprecatorijs, quæ dicuntur à Sacerdote partim ante absolutionem, & partim post ipsam; quæ cæremonia laudabiliter fit, vt loquitur Concil. Trid. sess. 14. cap. 3. non autem est de essentia, aut de præcepto. Secunda cæremonia consistit in signo Crucis, quod datur in fine confessionis per modum benedictionis, & deprecationis de qua meminit D. Thom. q. 84. art. 4. ad argumenta, & Stephanus Papa in cap. Numquid de consecr. dist. 5. dixit, *omnia Sacramenta hoc signo perfici*: Attamen nulla huius cæremoniæ est necessitas, aut præceptum: Tertia cæremonia est manus impositio, & hæc neque necessaria est, expedit tamen dictam cæremoniam tenere, vt ait Palud. in 4. d. 22. q. 3. & ratio est, quia deseruit ad excitandam deuotionem pænitentis; sed cum fæminis non licet illa vti, scilicet tangendo eius caput, vt aduertit Nauarr. de pænit. dist. 6. cap. 1. in princ. num. 9. imò Victoria id generaliter negat tam de fæminis, quam de hominibus, sed admittit tantum extensionem; & ita est vsus vniuersalis Ecclesiæ, & magis decens.

De forma Sacramenti Pœnitentiæ, & de potestate necessaria ad remittenda peccata.
Caput XXXX.

1 *Forma Sacramenti pœnitentiæ consistit in his verbis ore prolatis, ego te absoluo.*

2 *Pronomen ego, & expressio Sãctissima Trinitatis, non sunt de essentia Sacramenti.*

3 *Essentialis forma consistit in his verbis, absoluo te, nec immutari potest.*

4 *Per dicta verba non indicatur tantum peccatorem esse absolutum.*

5 *Dicta verba idem significant, ac si Sacerdos diceret, Absolutionis Sacramentum tibi impendo.*

6 *Sacerdos, si dictis verbis intendat absoluere etiam à censuris, valida erit absolutio.*

7 *Absolutio non potest dari sub conditione de futuro, sed tantum de præsenti, vel de præterito.*

8 *Conditio de futuro, etiam si adimpleatur, absolutio erit inualida.*

9 *Forma absolutionis non potest dari absenti.*

10 *Absolutio in aliquo casu potest dari pluribus simul.*

11 *De fide est in Ecclesia esse potestatem remittendi peccata sub nomine clauium significatam.*

12 *Ad remittenda peccata requiritur potestas ordinis, & iurisdictionis.*

13 *Sine iurisdictione non fit Sacramentum nec datur absolutio à peccatis.*

14 *Apostoli habuerunt potestatem iurisdictionis à Christo Domino.*

15 *Claues respectu Summi Pontificis significant scientiam, & potentiam.*

16 *Claues respectu Sacramenti Pœnitentiæ, significant potestatem interrogandi, & cognoscendi peccata, & potestatem absoluendi.*

17 *Diuisio clauium competit etiam potestati iurisdictionis.*

18 *Omnes actus clauium adequatè sunt in Summo Pontifice, inadequatè in alijs.*

1 Certum est, & de fide, formam Sacramenti pœnitentiæ esse hãc, scilicet; *Ego te absoluo à peccatis tuis*, ore prolatam, ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 3. & sumitur ex vsu, & perpetua traditione Ecclesiæ, & ita communiter docent omnes Theologi contra Palud. d. 17. q. 2. art. 1. nu. 7. Medin. C. de confess. q. de modo confiten-

fitendi, P.Sot.lect.11.de confess. Nauar.in summa cap.21.nu.36.& in cap.quem pœnitet de pænit. d.1. nu.4. asserentes aliquando sufficere dictam absolutionem scripto Missam, licet expresse non negent esse necessarium formā verbo proferre; vt refert Suar.de pænit.disp.19.sect.1.nostram igitur opinionem tenent omnes cum Magist. in 4.d.14.& D.Thom.3.p.q.84.ar.3.Caiet. ver.Confessio conditione 11. Filiucc.tr.6. de contrit.cap.3.nu.62.Syluest.ver.absolutio 6.q.4.Bonac.de Pænit.disp.5.q.4.pun. 1.num.1.& pun.6.num.1.qui etiam asserit hæc duo verba, ore prolata, scilicet, *Absoluo te*, esse sufficientem formā ad essentiam sacramenti; & ita etiam communiter docent omnes, vt Suar.loc.cit.nu.22.Valent. disp.7.q.1.pun.3.Filiucc.loc.cit.num.61.& omnes alij.

2. Vnde colligitur, illud pronomen, *Ego*, non esse de essentia huius formæ, nec illa verba, *Ab omnibus peccatis tuis*; Nec inuocatio Sanctissimæ Trinitatis, & à fortiori nec oratio, *Passio Domini nostri*, &c. Licet, quoad inuocationem Sanctiss. Trinitatis, Durandus in 4.dist.22.q.2.vult esse de necessitate sacramenti, & inclinat Maior.& Petr.Sot. tamen contrarium communiter omnes docent, imò D.Thom. in cit. art.3. ait, Hoc relinqui arbitrio Sacerdotis. Nec similiter audiendus est Gabr.d.14.q.2. asserens, necessaria esse omnia illa verba, *Ab omnibus peccatis tuis*; Quam sententiam sequitur Palud.d.22.q.3. Maior.d.14.q.3.& Petr. Sotus lect.4. de Confessione, sed hi tres Doctores putant illud verbum, non esse de essentia, sed tantum *à peccatis tuis*; nam contrarium communiter omnes sentiunt, vt D. Thom. loco cit. cum ibi nullam mentionem horum verborum faciat, Caiet. in summa verb. Absolutio, Vasq. de pœnit. q.84.art.3. dub.4. num.9. Suar. disp.19. sect.1. nu.19. & seqq. Henriq.lib. 4.cap.11.num.4.Valent.disp.7.q.1. pun.3. vbi etiam docet secluso scandalo, & contemptu, non esse peccatum dicta verba relinquere; & idem sumitur ex dictis verbis citatis D. Thomæ.

3. Est tamen notandum, dicta verba, *Absoluo te*, esse tantum formaliter essentialia ad Sacramentum, & non materialiter; licet, ex præcepto propter vniuersalem vsum Ecclesiæ, materialiter necessaria sint. Vnde si quis verba æquipollentia, vel synonima proferret conficeretur quidem Sacramentū, sed minister mortaliter peccaret, vt docet Suar. loco cit. num.24.& maximè quando significatio certa in incertam cōmutatur; vt si quis dicat, ego te mundo, remitto, & similia verba; si quis autem diceret absoluat te Deus, vel absoluat te Christus, non videtur fieri Sacramentum, quia forma non est pronuncianda modo deprecatiuo, sed iudiciali; vt sumitur ex D.Thom.q.84.art.3.ad 1.vbi negat, hanc esse sufficiētem formam, nempe, absoluat te Deus; & ita communiter omnes asserūt; esset tamen vera forma, si quis diceret, absoluatur N. quia forma pronuntiatur per modum imperatiui; sed præsumptuosum, & illicitum esset, nec quis euaderet culpam mortalem, vt communiter omnes apud citatos Doctores.

4. Quid autem significent dicta verba, *Absoluo te?* Variæ sunt opiniones; prima asserit per dicta verba idem intelligi, ac si diceretur, Ego te absolutum ostendo, vel declaro; quam sententiam tenet Magister d. 18. Bonau. ibi art.2. q.1. Gabr. q.1. art.2. Maior.q.1.& d.14.q.2.& ibi Gabr.q. 2.art.1.& 2 Alens.4.par. q.21. alias 80.& Medin. tract.2. q. de effectu absolutionis, quæ sententia ad præsens est erronea; Cum in Concil. Trid. sess.14. can.9. sic dicatur. *Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem non esse iudicialem, sed nudū ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tātum credat, se esse absolutum, aut Sacerdos non seriò, sed iocosè absoluat, aut dixerit non requiri confessionem pœnitentis, vt Sacerdos eum absoluere possit; anathema sit.* Vnde meritò Ricchard. Victor. lib. de potestate ligandi, & soluendi cap.21. dictam opinionem refellit his verbis. *Extat quorundam sententia tam friuola, vt ridenda potius, quam refellenda videatur; putant enim Sacerdotes non habere potestatem soluendi, sed ostendendi solutos; sed nunquam Dominus dixit, quod solutum ostenderitis, erit solutum: dicunt Sacerdotes non habere potestatem remittendi peccata, cum Dominus hoc dicat, & dicunt habere potestatem ostendendi remissa, cum Domi-*

minùs hoc non dicat; & ita communiter omnes dictam opinionem reijciunt in 4. d. 18 vt D. Tho. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. Durand. q. 2. Richar. art. 2. q. 1. & d. 16. art. 1. q. 2. idem D. Thom. 3. par. q. 84. art. 3. & in 4. d. 22. q. 2. art. 1. quæstiunc. 3. Sot. q. 1. art. 3. & Pet. Sot. lect. 4. Caiet. to. 1. opuscul. tract. 18. q. 5. Scot. q. vnica, & d. 4. q. 4. quos sequitur Suar. de pœnit. disp. 18. sect. 2. Bonac. de pœnit. disp. 5. q. 4. pun. 1. num. 8. & 9. Vasq. de pœnit. q. 84. art. 3. dub. 2. num. 12. & seqq. & alij. Patet hec veritas ex verbis Christi. *Quorum remiseritis peccata, & quodcunque solueris super terram, erit solutum, & in Cælis*.

5. Et relictis alijs opinionibus. Dico cum D. Thom. in cit. art. 3. ad 5. dicta verba: *Ego te absoluo*, idem importare, ac si Sacerdos diceret, Absolutionis Sacramentum tibi impendo; quod intelligitur dummodò non sit obex ex parte pœnitentis; vt communiter omnes ita dicta verba exponunt; & idem est, ac si Sacerdos diceret; Remitto tibi peccata, quantum est ex vi Sacramenti, vt Bonac. loco cit. Cord. lib. 1. q. 5. Vbi multos affert, Nauar. de pœnit. d. 6. cap. 1. num. 16. & alij supra cit.

6. Vtrum autem, si Sacerdos intendat absoluere dictis verbis, pænitentem etiam à censuris, validè absoluat? Affirmatiuè respondendum est; & tunc absolutio à censuris censebitur prior natura, vt probat Bonac. loc. cit. nu. 10. ex Sot. d. 14. q. 1. art. 3. Nauarr. de pœnit. d. 6. cap. 1. Henriq. lib. 4. c. 11. nu. 3. cum alijs multis, quos ipsemet Doctor refert de censur. disp. 1. q. 3. pun. 5. num. 3. & 4.

7. Sed quæritur, vtrum absolutio possit dari sub conditione? Respondeo si conditio fuerit de præterito, vel de præsenti, validum erit Sacramentū dummodo conditio adsit; vt si quis dicat; Ego te absoluo, si non es absolutus, vel te absoluo, si habes animum restituēdi, nam si pœnitens non erat absolutus, manet absolutus, & similiter si habet animum restituendi; secùs autem è contra, idem etiā erit dicendum, si confessor dubitauerit de sufficienti vsu rationis ratione pueritiæ, vel ratione amentiæ, esset enim danda absolutio sub conditione.

8. Si autem conditio fuerit de futuro, tunc inualidum erit Sacramentum, etiam si conditio postea adimpleatur; quia non est in potestate Sacerdotis suspendere effectum Sacramenti. Vnde si quis diceret, Absoluo te pro crastina die, vel si Episcopus consenserit, vel postquam satisfeceris, &c. Nam forma cum intentione absoluendi; & materia debent esse simul, & in his, & similibus casibus non ita esset, quia forma non datur cum actuali intentione absoluendi, & sic adesset materia absque debita forma; & post conditionem adimpletam, nec adesset forma, nec materia; igitur nullum esset Sacramentum; Caiet. ver. Absolutio; Sylu. eodem ver. 3. n. 12. Filiuc. tr. 6. de contr. cap. 3. num. 63. & alij communiter.

9. Quæritur secundò, vtrum hoc Sacramentum possit dari personæ absenti? in qua quæstione licet, multi DD. olim affirmatiuè responderint, vt refert Suar. de pœnit. disp. 19. sect. 3. tamen post declarationem Clementis VIII. factam die 19. Iulij sub pœna anathematis ipso facto incurrendæ, & sibi reseruatæ, omninò negatiuè respondendum est. Verba quæ habentur in Declaratione Pontificis sunt hæc S. D. N. &c. *Re maturè, & diligenter considerata, hanc propositionem; scilicet, licere per literas, seu internuncium confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minùs vti falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, ac prohibuit, præcepitque ne deinceps ista propositio publicis, priuatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neuè vnquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur*. Quæ declaratio est iuxtà mentem Concil. Tridentini in cap. 2. sess. 14. de differentia inter Sacramentum Baptismi, & Pænitentiæ ita loquatur. *Secus est de domesticis fidei, quos Christus Dominus lauacro Baptismi sui corporis mēbra semper effecit; nam hos si se postea crimine aliquo contaminauerint, iam non repetito Baptismo ablui, cum id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc Tribunal, tanquam reos sisti voluit, vt per Sacerdotum sententiam, non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent*

liberari. Est igitur necessarium, vt pœnitens sistat se ante pedes Confessarij, vt ab ipso tanquam à iudice liberari possit. Vide Suar. disp. 19. sect. 4. Reginald. lib. 6. num. 5. Henriq. lib. 5. ca. 2. num. 7. Caiet. ver. Confessio conditione 11. Valentia 3. p. d. 7. q. 2. 1. pun. 1. circa fin. & alios.

10. Sed dubium est, an liceat formam absolutionis, seu Sacramentum pluribus conferre simul? Et affirmatiuè respondet Henriq. lib. 4. de pœnit. cap. 11. §. 4. cum multis alijs in periculo tamen naufragij, vel mortis, in quo possent plures simul cõfiteri; imò expediret, vt loquitur Filiucc. tr. 6. c. 3. num. 76. Est tamen cauendum ne forma repetatur super eadem peccata; & in eadem confessione, quia esset Sacrilegium cum caderet in materiam nullam.

11. Quoad potestatem remittẽdi peccata; in primis certum, & de fide supponendum est, esse in ministris Ecclesiæ potestatem remittendi peccata, de qua sub nomine Clauium tractant Doctores cum Magist. in 4. d. 18. & relictis hereticorum opinionibus; fundatur dicta conclusio in verbis Christi Matth. 16. *Tibi dabo claues regni Cælorum, & quodcunque ligaueris super terram, &c.* & Io. 20. *Accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*; Et ita fuit definitum in Concil. Constantiens. sess. 8. & 15. & in Lateran. in c. Firmiter de summa Trinitate, & in Florent. in literis vnionis sub nomine clauium; & expressiùs in Concil. Trid. sess. 14. c. 1. & can. 3. quę potestas est per modum iudicij exercenda; vt loquitur idem Concil. Trid. can. 9. his verbis. *Si quis dixerit, Absolutionem Sacramentalẽ Sacerdotis non esse actum iudicialem, &c.* Vnde Bernar. serm. 1. de Sanctis Petro, & Paulo inquit. *Quid Petro potentius, qui Claues Cæli tam singulariter accepit, vt præcedat sententia Petri, sententiã Cæli?* Liberat etiam hæc potestas non solum hominem pœnitentem à culpa, sed etiam à pœna æterna, & à pœna temporali iuxta pœnitentis dispositionem, vt dicemus agendo de satisfactione. Quæ conclusio iam patet ex supra dictis; Vnde Henriq. lib. 4. c. 30. & 31. Tria, ait, tolli per pœnitẽtiam, tam prout virtus, quam prout Sacramẽtum est: nempè inimicitiam Dei, contrariam charitati ratione auersionis. Offensam Dei contra iustitiam præferendo bonum creatum ipsi Deo. Priuationem gratiæ, & iustitiæ, quę debuerat esse. Cum igitur peccator mereatur æternam pœnam, liberatur ab illa per pœnitentiam; sequitur Filiucc. tr. 6. c. 4. num. 85. de qua re fusè Suar. disp. 16. sect. 2.

12. Est tamen notãdum, duplicem esse potestatem remittendi peccata: nempè ordinis, & iurisdictionis, & ambæ sunt necessariæ ad remittenda peccata: Et primam habent omnes Sacerdotes, quia dum ordinantur duplicem potestatem accipiunt, vnam super Corpus Christi verum, & aliam super Corpus Christi Mysticum, prima ordinatur ad consecrationem Corporis Christi, altera ad absolutionem peccatorum, & ambæ potestates includuntur in Charactere; & ideò sicut Character est indelebilis, ità etiam indelebilis est hæc potestas à Sacerdote, ità loquuntur omnes Theologi in 4. d. 18. vbi D. Thom. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2. ad 1. Richar. art. 1. q. 3. P. Sot. lect. de Clauib. Sot. d. 20. q. 2. art. 1. & alij. Nec obstat, quod prima potestas fuerit tradita Apostolis in nocte cœnæ in illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*; & secunda post resurrectionem in illis verbis *Accipite Spiritũ Sanctum, quorum remiseritis peccata*, &c. Io. 20, quia prima fuit data cum ordine ad secundam, & in secunda fuit consummata eorũ consecratio, & ordinatio, vt ait Suar. disp. 16. sect. 3. num. 3. Conferuntur autem hæ potestates Sacerdotibus post Apostolos in ordinatione Sacerdotali, vt colligitur in Extrau. Io. 22. & clariùs ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. & can. 10. & sess. 23. cap. 1. vbi sic habetur. *Hoc autem ab eodem Domino Saluatore nostro institutum esse atque Apostolis, eorumq; successoribus in sacerdotio, potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus, & sanguinem eius, necnon, & peccata dimittendi, & retinendi, sacræ literæ ostendunt, & catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit.*

13. Potestas Iurisdictionis etiam necessaria est, ita vt sine illa nihil operetur potestas ordinis, vt definiuit Concil. Trid.

sess.

sess. 14. cap. 7. & antea Concil. Florent. in decreto Eugenij, & ratio est, quia vt diximus, hæc potestas est iudiciaria, vnde, vt iudicium sit validum, necessaria est iurisdictio: quid autem sit hæc iurisdictio, & quando conferatur? relictis alijs opinionibus, certum est, esse quid distinctum à potestate ordinis, tam quoad essentiam, quam quoad modum, et tempus, quo confertur, nam potestas ordinis datur in charactere, vt diximus, et potestas iurisdictionis datur tantum per externam concessionem, seu collationē alicuius muneris Ecclesiastici, et datur extra Sacramentum Ordinis (infra Summum Pontificem) immediatè ab homine, vt sumitur ex Diuo Thoma 2.2.q.39.art.3.et 4. contra gentes cap.72. et in 4.d.17.q.3.art.3.quæstiunc. 4.et d.19.q.1.art.3.quæstiunc.1.Bonau.ibi art.3.q.1. et præcipuè in solutionibus argumentorum, Sot.in 4.d.18.q.4.ar.2.Couarr.lib.1.var.resol.ca.10.nu.11. vbi multos affert, sequitur Suar.disp.16.sect.3.nu.7.cum multis alijs.

14. Sed dubium est, vnde Apostoli habuerint hanc potestatem iurisdictionis? nempè à Christo Domino, an à D.Petro? et relicta aliorum opinione asserentium habuisse illam à Petro, quia tantum Petro dictum est; *Pasce oues meas*. Io. 21. quæ licet probabilis sit; probabilius tamē videtur dicendum, habuisse à Christo Domino, non ex vi verborum, *Accipite Spiritum Sanctum*, etc. sed ex peculiari intentione Christi, in illis verbis. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, vt fusè Cardinalis Bellarm. lib. 4. de Summo Pontifice cap. 22. et 23. et Suar. loc. cit. nu. 31.

15. Quare autem potestas absoluendi à peccatis significetur nomine Clauium? Breuiter respondeo, respectu Summi Pontificis, per claues significari Scientiam, et Potentiam: Scientia, quia Pontifex habet potestatem definiendi fidei veritates, et interpretādi Sacram Scripturam, cui omnes parere tenentur, et ideò meritò Clauis dici potest, quia sine tali fide nullus intrabit in regnum Cœlorum. Alia Clauis dicitur, Potentia spiritualis, quā habet Pontifex ad gubernandum Ecclesiam, præcipiendo, vel leges condendo, &c. & hoc modo Ambr. ser. 66. & P. August. ser. 27. de Sanctis, videntur accomodasse clauem potentię, Petro; & clauem scientię, Paulo, non quod vterque vtramque clauem non habuerint, sed per quamdam eminentiam, & appropriationem; quam explicationem sequuntur communiter Theologi in 4. d. 18. 19. & 20. Scot. dist. 19. q. 1. art. 3. & alij quos sequitur Suar. disp. 16. sect. 4. num. 5. & 6.

16. Respectu verò Sacramenti pœnitentię, quia agitur de remissione peccatorum modo iudiciali, vt supra, duo sunt ibi necessaria, sicut sunt in omni iudicio; primum consistit in cognitione, & examinatione causę; Secundum in sententiæ prolatione. Per primam Clauem, significatur potestas, & auctoritas Confessoris ad examinādam conscientiam, & iuridicè interrogandum pœnitentem in foro pęnitentiali, ita vt pænitens teneatur veritatem fateri. Per secundam Clauem, significatur potestas absoluendi à peccatis, ferendo sententiam; quam explicationem insinuāt D. Ambr. & P. August. loc. cit. his verbis. *Clauis dicenda est, qua peccatorum corda reserantur, mentis secreta pandantur, & quidquid intrinsecus clausum tenetur, in palam rationabili manifestatione producitur; Clauis, inquam, est, quæ, & conscientiam ad confessionem peccati aperit, & gratiam ad æternitatem mysterij salutaris includit*. Tradit idem Suar. ex communi sententia loc. cit. num. 6. Vnde potestas Clauium ex Extract. Ioan. 22. sic definiri solet. *Est potestas, qua Iudex Ecclesiasticus dignos admittere valet ad Regnum Cœlorum, & repellere indignos*. Quid autem sit, vel quid significetur per Regnum Cœlorum? Dico significari Ecclesiam militantem, intra quam per potestatem relictam à Christo Domino, recipiuntur digni, & repelluntur indigni.

17. Sed vtrum potestas iurisdictionis debeat numerari inter Claues? negatiuè videtur respondere Caiet. tom. 1. opuscul. tr. 3. de Potest. Rom. Pontif. cap. 5. vbi ait; Theologos tantum diuidisse Claues, vt pertinent ad potestatem ordinis; cum illa tantum sit propriè, & per se potestas. At iurisdictio videtur potius esse conditio necessaria, & applicatio materiæ.

Ma-

Marian. autem Victorin lib. de cōfess. cap. 12. tres claues assignat, nempè, scientiæ, potentiæ, & iurisdictionis; sed non est recedendum à communi diuisione Theologorum: Tamen dicere possumus, talem diuisionem in clauem scientiæ, & potentiæ conuenire nō solum potestati ordinis, sed etiam potestati iurisdictionis. Nam certum est, sub dicta metaphora clauium, includi potestatem iurisdictionis, quia promissio facta Petro, seù potestas ei data in illis verbis. *Pasce oues meas.* Ioan. 21. Maximè in iurisdictione consistit, & similiter potestas ei data ligandi, & soluendi ab excommunicatione, etiam est significata sub nomine clauium; igitur talis diuisio vtrique potestati conuenit; Suar. disp. 16. sect. 4. num. 7.

18. Actus autem dictarum clauium sunt non solum ligandi, & soluendi, quia hi pertinet ad potestatem iudicialem; sed etiam alios actus includunt, scilicet illuminandi, dispensandi, regendi, &c. qui omnes actus adequatè sunt in Summo Pontifice, in cæteris autem inadæquatè; & per participationem, vt loquitur Caiet. loco cit. vel dicendum est; has claues esse alijs communicatas à Petro, quoad potestatem ordinis perfecti; quoad potestatem verò iurisdictionis ex parte, & dependenter ab ipso tāquam à capite; Vnde Eusebius Nissenus Homil. in die S. Petri ad illa verba: *Tibi dabo claues*; sic ait: *Petro principaliter dicitur, cæteris tamen Apostolis, etiam dictum esse intelligi debet, & Episcopis, & Sacerdotibus, istis enim, & claues; & potestas data est à Deo, vt non solum Ecclesiam, sed etiam Cælos aperiant*:

De effectu, & necessitate Penitentiæ quoad remissionem peccati mortalis. Cap. XXXXI.

1. *Pœnitentia est habitus supernaturalis infusus in voluntate; non tamen fuit nec in Christ, nec in B. Virgine, stricto modo loquendo.*
2. *Pœnitentia ex se sufficiens est ad abolenda omnia peccata, licet grauissima, & enormissima.*
3. *Probatur, doctrinam traditam esse de fide.*
4. *Dum sumus in hac vita, semper habemus gratiam sufficientem ad pœnitentiā pro quibusuis peccatis.*
5. *Probatur eadē doctrina auctoritate Concil. Trid. Patrum, & sacra scriptura.*
6. *Peccata in Spiritum Sāctum difficiliter remittuntur.*
7. *Peccata mortalia non possunt remitti sine pœnitentia, nisi in tribus casibus.*
8. *De potentia Dei absoluta possunt remitti peccata mortalia sine pœnitentia.*
9. *Non potest remitti vnum peccatum mortale quin remittantur omnia.*
10. *Remissis peccatis mortalibus, remittitur etiam pœna æterna, quæ commutatur in temporalem, & remittitur iuxta qualitatem contritionis, & per subsequentem pœnitentiam.*

1 Est primò breuiter notandum, pœnitentiam esse habitum supernaturalem voluntati infusum; vt D. Thom. 3. par. q. 83. art. 4. & seqq. & in 4. d. 14. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2. & seqq. & ibi Richard. Palud. Sot. Ledesm. & alij, imò generatur in appetitu sensitiuo, tanquam concomitante ipsum actum voluntatis. Nam sicut appetitus sensitiuus habens habitum temperantiæ, difficiliter cadit in intemperantiam, & non ex alia causa, nisi quia adest habitus, qui difficiliter mouetur ad actum contrarium; sic etiam dicendum est de appetitu sensitiuo hominis habētis habitum pœnitentiæ in voluntate, non enim faciliter mouetur ad actum cōtrarium; ergo id non nisi ex habitu prouenit, qui manet in tali appetitu sensitiuo; vt Palud. d. 14. q. 2. num. 11. Ledesma 1. par. q. 25. art. 4. Sed talis habitus dicitur acquisitus, & potiùs manet in irascibili, quam in concupiscibili, vt Bonau. dist. 14. ar. 2. quæst. 1. cum Alberto ibidem ar. 8. & idem dicunt de actu voluntatis. Verùm autem talis habitus, seù virtus pœnitentiæ fuerit in Christo Domino? negatiuè absolutè respōdet D. Thom. in 4. dist. 14. art. 3. quæstione. 3. ad argumenta, & hoc etiam si Christus cōsideretur, vt homo; admittit tamen illam

in

in omnibus hominibus, etiam innocentibus,& par. 1.quæst.95.art.3. ponit illam in Adamo in statu innocentiæ, non verò in Angelis, quia sunt illa incapaces; sequitur Richar.4.dist. 14.art.2.quæst. 3. Palud. quæst.4.Maior q.2. qui etiam negat fuisse in B.Virgine. Tamen distinguendum est, si loquamur de pœnitentia in rigorosa significatione, scilicet quatenus connotat proprium peccatum commissum, & eius retractationem; sic certum est non fuisse in Christo, nec in B. Virgine, nec in alijs innocentibus,licet B.Virgo,& alij innocẽtes absolutè peccare poterant;scilicet per quãdam dispositionem quasi aptitudinalẽ. Si autem loquamur de pœnitentia quatenus dicit iustitiam ad Deum; sub hac ratione possumus dicere fuisse in Christo, in B. Virgine,& in omnibus Sanctis,vt tenet Thomas de Argentina in 4.dist. 14.quæst. 1. art. 5. Alexander Alensis 4. par. quæst. 12.memb.1.art.1.§.1.circa finem, & alij, quos sequitur Suar.disp.7.sect. 1. nu. 10. quibus positis.

2. Dico, pęnitentiam ex se in suo genere esse sufficientem ad abolenda omnia peccata mortalia, quamuis grauissima, & non solùm semel,vel bis,sed sępè,quæ verba pono ad reijciendos tres errores hæreticorum,quorum primus est,pœnitentiam esse insufficientem ad remissionem peccatorum, quem errorem tenuerunt quidam hæretici Cathari, & Cathaphrygæ, & alij, vt refert D. Epiphanius hæres. 59. Pater August. lib. de vera, & falsa pęnitentia cap.3. & de Agone Christ. cap. 30. & lib. de hæresib.Hieronym.lib.2. contra Iouin. & Epist.50.54.& 61. & fundamentum horum hæreticorum fuit illud dictũ Apost.ad Hebr.6. *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, rursus reuocari ad pœnitentiam*,& cap. 10. *Non relinquitur hostia pro peccato*. Secundus error est: Pœnitentiam auferre quidem peccata, sed non peccata grauissima, hũc errorem tenuit Nouatus, vt colligitur ex Euseb. lib. 6. Historiæ; & multi etiam putãt in tali errore fuisse Tertullianum, quia ait, non omnibus peccatoribus denegandam esse pœnitẽtiam,sed tantum Mœchis, vt refert Pamelius in Anthidoto ad paradoxa Tertulliani num. 27. ex lib. eius de pudicitia; Sic etiam Armeni aliqua posuerunt peccata esse irremissibilia, vt Armacanus lib. 9. de quæstionibus Armenorum cap. 27. Tertius error est, pœnitentiam sufficere ad tollenda peccata semel non tamen sæpiùs; ideò addidi alia verba; non solum semel, vel bis sed sæpè. hunc errorem tenuit Montanus,& eius sequaces dicuntur Montani, & in hunc errorem incidit etiam Tertullianus, vt ait Diuus Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis: non tamen desunt, qui putant, postea Tertullianum resipuisse.Fundamentum huius erroris erat fundatum in quadã cõgruentia, scilicet ne daretur homini nimia licentia peccandi, in cuius signum,asserebant, nunquam Christum Dominum bis aliquem curasse;sic etiam ne videretur Deus diligere peccata tam faciliter dimittendo,vt eleganter refert P.August.lib.de vera, & falsa pœnitentia cap.5.

3. Nostra autem Doctrina vera,& de fide est, vt constat ex Concil. Trident. sess. 6.cap.14.& can.24.& ex tota sess.14. & ex Concil. Mileuit. & Arausic. & ex Niceno can.8.& ex decretis dist. 50. & in dist. de pœnitent. ita fatentur omnes Patres, & præcipuè Pater Augustinus Epistola 108. & sermone 15. de verbis Apostoli, & sermone 181.de tempore cap.14.et lib. 2. de Adulterinis coniugijs cap. 6. et ad verba Pauli, quæ magis videtur vrgere; Respondetur sensum literalem esse; peccatorem per pœnitentiam impossibile esse, posse mundari, ac fuit mundatus in Baptismo; scilicet consequi illam liberalem remissionem totius culpæ,et pœnæ eo modo,quo ei fuit concessum in Baptismo iuxta illud dictum. *Mundans non facit innocentem*; Vnde Athanas. orat. de Blasphem. in Spiritum Sanctum aduertit. Non dixisse Paulum, impossibilem esse pœnitẽtiam, sed impossibile esse, per causam pœnitentiæ quempiam renouari iterato Baptismate; et eodem sensu dicitur in cap. 10. non relinqui aliam hostiam pro peccato, scilicet aliam Christi mortem, quæ per iteratum baptisma repræsentetur, vt Chrisostomus ibi, Pater August. lib. de vera, et falsa pœnitent. cap. 3. et Diuus Ambrosius lib.2. de pœnitent. cap.2. Vide etiam D. Thom. 3.

par.

par.q.86.art.1.vbi multa præclara notat.

4. Sed dubium est, vtrum dum sumus in hac vita, possimus semper habere pœnitentiam sufficiétem ad remittenda peccata, quamuis grauissima, sed priùs nota, quod quæstio non est, vtrum homo semper habeat liberum arbitrium ad assumendam pœnitentiam, quia hoc certum est, cum per quæcunque, licet, grauissima peccata, homo nunquam amittat liberum arbitrium, nec vsum rationis, quamuis illum minuat ex prauis, & inordinatis habitibus vt D.Thom.1.2.q.85.art.1.& 2.neque dubium est, vtrum semper ex parte Dei possimus habere gratiam efficacem ad pœnitendum; quia hoc certum etiam, & de fide est, cum maior sit potentia, & misericordia Dei, quam grauitas quorumcumque peccatorum. Difficultas igitur est, vtrum semper peccator in hac vita habeat gratiam sufficientem ad pœnitentiam; & negatiuè aliqui respondent vt Henriq.quolib.8.q.1. Abulens. in Exod.cap.4.q.12.& in Deuter. cap.2.q.10.Medin.lib.3. de recta in Deũ fide cap.1.& alij, quos refert Suar. disp. 8. sect.2.in princ. sed hoc non ratione culparum, cum Deus semper possit quascumque culpas abolere; nec adest lex, vt si homo perueniat ad talem peccatorũ multitudinem, sit gratia sufficienti priuandus: loquuntur igitur hi Doctores tantum respectu personarum aliquarum, quibus Deus denegat auxilia sufficientia propter sua peccata, & hanc sententiam fundabant in aliquibus locis sacræ scripturæ, & locutionibus Patrum, nam ad Roman. dicitur. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat* Io.12. *Propterea non poterunt credere, quia dixit Isaias; Ex cæca cor populi huius*, & Eccles. 7. *Considera opera Dei, quia nullus potest corrigere, quem ipse despexerit*; Et ità similiter aliqui Patres locuti sunt; Et Isidor. lib. 2. de summo bono cap.15.ait. *Nonnulli ità despiciuntur à Deo, vt non possint mala plangere, etiam si velint.* Et multa alia Sacræ Scripturæ loca, & Sanctorum Patrum afferri possent.

5. Tamen dicendum est, peccatoribus in hac vita semper esse paratam gratiam sufficientem ad pœnitẽtiam; quæ ex se sufficiens est ad abolenda omnia peccata, quamuis enormissa, & in maximo cumulo; ità D.Thom.3.par.q.86.artic.1. Petr.Sot. lect.5.de pœnitentia, Vega lib.13.in Trid. cap.12.& 13. Sot. in 4.dist.15.q.1.art.2.& 1.de natura, & gratia cap.8.Ferrar.3.contra gentes cap.159.Suar.de pœnit.disp.8. sect.2.nu.6. cum multis alijs; Filiucc. tr.6. cap.4.num.87. probatur ex pluribus locis Sacræ Scripturæ: vt Ierem. 3. *Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere, ergo saltem ammodo voca me* (& infra.) *Reuertere auersatrix Israel, dicit Dominus, & non auertam faciem meam à vobis, quia sanctus sum ego, dicit Dominus, & non irascar in perpetuum*, & Ezech. 18. & 33. *Nolo mortem peccatoris, sed, vt conuertatur, & nunquid voluntatis meæ est mors impij?* Et ità fuit à Concilijs definitum, vt à Concilio Lateranensi in capite Firmiter de summa Trinit. & à Concilio Tridentino per totam sess. 14. & sess. 6. capite 14. Ad rationes primæ sententiæ respondetur, aliquos peccatores esse adeò immersos in peccatis, & prauè dispositos, vt in eis nõ appareat nec sufficiens gratia, & moraliter loquendo, difficillimum videtur posse conuerti ob prauos habitus.

6. Nec similiter obstat, quod peccata in Spiritũ Sanctũ, dicantur irremissibilia Matt. 12. quia hoc dicitur ex eo, quod reuera dicta peccata, cum nullam excusationem habeant, difficiliter remittuntur, quia difficiliter peccator potest de eis pœnitere; Finalis enim impœnitentia dicitur peccatum irremissibile, quia in hac vita tantum datur pœnitentia remissiua peccatorum, vnde si peccator moreretur absq; pœnitentia, rectè dicitur tale peccatum irremissibile. Filiucc.tract.6.cap.4.nu.88.& Bellarm. lib.2.de pœniten.cap.16.ad 4. & Henriq.cap.13.§.6.

7. Sed quæritur, vtrum peccatũ mortale remitti possit absq; pœnitentia? Respondeo negatiuè; patet ex Luc. 13. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis*; Vnde dicendum est, pœnitentiam esse necessariam secundum proprium, & formalem actum doloris, seu detestationis. Ità D. Thom.3.p.q.86. art.2. & q.85.art.5.ad 2. & 1.2.q.113.art.2.& seqq.& q.28. de veritate, art. 5.& sumitur, ex Concil. Trid. sess.14.cap.4.vbi ait. *Fuit autem omni tempore*

pore necessarius hic motus, ad obtinendam peccati veniam; & ex sess. 6. cap. 6. & 7. & Lateran.in cap. Firmiter, de summa Trin. & de fide Cathol. Aliquãdo tamen potest obtineri remissio peccatorum absque formali actu pœnitentiæ, vt ait Scot. d. 14. q. 1. art. 3. Gabr. q. 1. conclus. 2. Maior. quæst. 1. Vega lib. 6. in Tridenc. cap. 33. & 34. Et tres casus assignari possunt. Primus est, actus amoris Dei super omnia de quo iam supra diximus; imò Sotus loco citato asserit esse de fide; scilicet, quod per talem actum amoris Dei obtineatur remissio peccatorum, absque formali actu pęnitentiæ, idem docet Caiet. q.87.art.1. faciunt verba Ioan.14. *Qui diligit me, diligetur*; *Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est*. Vnde P. August. cõtra Crescon.lib.2.cap. 12.loquens de peccatis,ait.*Mũdantur ipsa, qua omnibus supereminet, charitate, qua si adsit,omnia rectè fiunt*; *si verò absit, omnia frustra fiunt*. Secundus casus est, Martyrium, vt ait Sot. Vnde,qui Martyriũ subit,censetur elicere formalem actum pœnitentiæ. Si autem dum ducitur ad Martyrium recordetur alicuius culpæ mortalis,tenetur etiã talem actum formalem pœnitentiæ elicere;vt ait Sot. tom.3. tertiæ partis, disp.29. sect.2. & 3. & tom.4. de pœnitent. disp. 9. sect.1.num.6. Sed Sot.absque vlla distinctione loquitur, & verè ita puto esse loquendum; quia si per actum amoris Dei super omnia potest haberi remissio peccatorum; Multò magis per Martyrium, in quo est actus amoris non solum in voluntate,& quodammodo speculatiuè,sed etiã in praxi,& cum amissione propriæ vitæ;in quo consistit perfectus amor Dei, & fidei; & de tali potest dici, obseruasse illud dictum. *Probatio dilectionis, exibitio est operis*. Tertius casus est obliuio; vt etiam ait Sotus, & expresse traditur à D. Thom. q.87.art.1.nam si inculpabiliter quis obliuiscatur alicuius culpæ,excusabitur à præcepto pęnitentiæ;Suar.loco cit.de pęnit.& Filiuc.tract.6.cap.4.num.89.& seqq.

8. Vtrum autem de potentia Dei absoluta,peccata mortalia remitti possunt sine pęnitentia? Affirmatiuè respondendum est. Nam posset Deus,ex communi sententia, naturam hominis peccatoris assumere hypostaticè, & per talem assumptionem ipsum sanctificare,& mundare a culpa;vel vt ait D. Thom. & ferè omnes, teste Suar. loco cit.sect.2. num.4. potest homo in statu peccati mortalis iustificari per Martyrium sibi voluntarium, ex præcedente voluntate:& tamen in hoc casu nullus præcederet actus pęnitentiæ, & remissio fieret per infusionem gratiæ, & probatur; nam actus peccatoris non requiritur ad remittenda peccata tanquam forma excludens culpam; sed tanquam dispositio congrua ex dispositione diuina; & cum non repugnet,Deum posse cõferre effectum formalẽ sine præuia dispositione; sequitur, quod etiam Deus poterit peccatorem iustificare de potentia absoluta absque pœnitentia,neque obstat,quod D.Thom. q.86.art. 2. videatur contrarium asserere; nam ibi Sanctus loquitur de potentia Dei ordinaria; vt colligitur ex rationibus ab ipso allatis,& ita illum interpretatur Suar.in cõmentario dicti articuli num. 3. in fine; & fusiùs dictam doctrinã tradit disp.9.sect.2. cum multis alijs. Alia etiam, quæ hic addi possent, relinquo speculatiuis Theologis.

9. Quęstio tamen est, vtrum remisso vno peccato mortali, remittantur etiam alia eiusdem peccatoris? quæ quæstio potest procedere de facto,& de possibili. De facto,certum, & de fide est, nõ posse vnum peccatum mortale sine alio dimitti; vt omnes Theologi docẽt cum D. Thom. 3.par. q.86.art 3. iuxta illud Iacob. 2. *Qui in vno offendit factus est omnium reus*; & sumitur ex Concil.Trid.sess.6.cap.7. vbi dicit. *Iustificationem peccatoris, includere remissionem peccatorum*; & in cap.15. ait. *Quodlibet peccatum mortale cum gratia repugnare*, & ipsamet ratio humana dictat, non posse vnum simul esse in gratia, & odio. Quæstionem autem de possibili relinquo speculatiuis disputandã; nam negatiuè respondet Sot. d.15. q.1. art. 3. Sed affirmatiuè defendit Scot. d.14. q.1.& multi alij licet,ex diuerso fundamento.

10. Sed vtrum remissis peccatis, remittatur etiam pœna æterna dictis peccatis debita? Affirmatiuè respondendum est,& est de fide,ex Concil.Trid.sess.6.cap.

14. & 7. & est communis sententia Theologorum, sed vtrum de potentia absoluta possit Deus remittere culpam, & non pęnam? Disputant DD. & adsunt opiniones probabiles pro vtraque parte, quod omitto, vt supra. Commutatur tamen dicta pœna æterna in pœnam temporalem, vt communiter omnes DD. loquuntur contra hæreticos nostri temporis, asserentes, remissa culpa, remitti etiam totam penam; Sed circa hanc rem, tria certa sunt, & de fide; Primum est, remissa culpa mortali per pænitentiam, non semper remitti totam penam temporalem, ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 14. & 30. & sess. 4. cap. 2. & 8. & can. 12. 13. & 14. Secundum est, penam temporalem remanentem post remissam culpam, non semper esse æqualem, sed maiorem, vel minorem iuxta qualitatem contritionis, & tanta poterit esse contritio, vt remittat etiam omnem pęnam temporalem; vt sumitur ex D. Thom. 3. par. q. 86. art. 4. & clariùs contra gentes cap. 72. & est communis opinio. Tertium est; talem pęnam remanentem tolli posse per subsequentes actus pænitentiæ, ex Concil. Trident. loco citato, nec aliqua adest difficultas.

De effectu Pęnitentiæ, quoad remissionem peccatorum venialium; & de perfectione effectus pęnitentiæ circa remissionē peccatorum.

Cap. XXXXII.

1 *Ad remissionem peccatorum venialium requiritur aliquod auxiliū supernaturale.*
2 *Probatur dicta doctrina auctoritate Concily Tridentini, & Patrum.*
3 *Peccata venialia remittuntur per pænitentiam formalem, vel virtualem.*
4 *Remittuntur etiam dicta peccata per attritionem, vel alium actum contrarium.*
5 *Post hanc vitam datur pænitentia de peccatis venialibus, scilicet in vltimo instanti vitæ.*
6 *Dicta doctrina intelligitur quoad culpam, non quoad pœnam.*
7 *Remittuntur etiam dicta peccata per Sacramenta ex opere operato.*
8 *Remittuntur etiam per Sacramentalia.*
9 *Peccata iam remissa per subsequens peccatum non redeunt.*
10 *Si iterum ad noua peccata quis reddit, gratias pecc[illegible].*
11 *Per pænitentiam virtutes infusè restituuntur.*
12 *Per pænitentiam homo resurgit in pristinam dignitatem, sed non ad dignitatem innocentiæ.*
13 *Opera bona facta in gratia, & postea mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiscunt.*
14 *Opera mortua, scilicet, facta sine gratia, nullo modo viuificari possunt per pænitentiam.*

1 CErtum est, quod peccatum veniale cōueniat cum mortali, in quantum est etiam malum culpæ, & Dei offensa tribuens maculam in anima, licet imperfectam ex eo, quod per illā non dicitur peccator auersus à Deo, vt ab vltimo fine; & ex consequenti non priuat illum diuina gratia, nec constituit inimicum Dei; vt D. Thom. 1. 2. q. 72. art. 5. & q. 88. & 89. & 3. par. q. 87. art. 2. ad 3. Quando autem dicitur remitti peccatum veniale, intelligitur formaliter remitti dictam maculam, & non pœnam, nisi iuxta qualitatem doloris, vt diximus de mortalibus. Quod assero contra Durand. in 4. d. 16. q. 2. & d. 20. q. 1. asserentem peccata venialia remitti per naturalem actum illi contrarium, & alios asserentes remitti sustinendo aliquam pœnam proportionatam, quod asserunt, quia putant post peccatum veniale non manere, nisi reatum pœnæ, sicut etiam dixerunt de mortali, vt supra, quod iam falsum probauimus; sicut etiam in præsenti falsum dicimus esse, asserere, in peccato mortali non adesse culpam, & pœnam; Vnde necessariò est dicendum, formaliter remitti culpam, & pęnam iuxtà dispositionem doloris; vt latè defendit Sot. d. 15. q. 2. art. 2. & Ledesm. q. 28. art. 1. Et etiam dicendum est, non remitti per naturalem actum, sed ne-

necessarium esse aliquod auxilium, vel beneficium Dei iuxta illud Psal. 31. *Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum.* Nõ tamen requiritur habitualis gratia; quia peccatum veniale non est illi contrarium; nec per illud remittitur, sed sufficit motus gratiæ, vel charitatis; vt loquitur D. Tho. 3. par. q. 87. art. 2. & hanc doctrinam tradit, Sot. lect. 18. de pęnit. & alij communiter.

2. Patet etiam hæc doctrina ex oratione Dominica, vbi generatim quotidiè petimus. *Dimitte nobis debita nostra*; quæ verba voces iustorum esse, ait Cõcil. Trid. sess. 6. cap. 11. propter frequentia peccata venialia. Vnde id, quod petimus; colligitur esse opus gratiæ, & non opus naturæ, vt frequenter legitur apud P. August. & in Concil. Mileuit. & Arausican. in quibus assignatur generalis regula, nępè, nihil, quod ad pietatem, & vitam æternam conferat, posse obtineri absque auxilio gratię, quod etiam intenditur, & dicitur de omni liberatione à malo, vel miseria, vt declarauit dictum Concil. Arausic. can. 14. & 22.

3. Sed per quẽnam actum pęnitentiæ peccata venialia remittantur? & relictis varijs opinionibus? Respõdeo cum D. Tho. loco proximè cit. per pęnitentiam formalem, vel virtualem; scilicet per actum detestationis, & doloris, vel per actum amoris, & charitatis erga Deũ; quam doctrinã tradit etiam dictus Sãctus in q. 2. de malo art. 11. & 12. & in 4. d. 16. q. 2. art. 2. quæstiuncu. 2. Bonau. d. 21. art. 1. q. 2. Sot. d. 15. Pet. Sot. lect. 18. & alij passim. Illa tamen peccata venialia non dicuntur remitti per formalem, & virtualem pœnitentiam, de quibus habetur contritio; vel si actus amoris fuerit vniuersalis includens detestationem aliquorum tantum peccatorum venialium, illa tãtum erunt remissa, at si contritio generalis fuerit de omnibus peccatis venialibus; & sic etiam actus amoris, omnia erunt absoluta, vt docet Caiet. 3. par. q. 87. art. 1. & alij Thomistæ, & præcipuè id docet D. Thom. dicta q. 7. de malo art. 11. ad 4. & in 4. d. 16. q. 2 art. 2. quæstiunc. 4 ad 3. & ratio est, quia sicut actus contritionis de mortalibus omnibus liberat, & mundat ab illis omnibus; à fortiori actus ctõritionis de omnibus venialibus, mũdabit ab illis omnibus; vt Suar. tom. 4. de pœnit. disp. 11. sect. 3. num. 7.

4. Tolluntur etiam peccata venialia per attritionem, aut per contrariũ actum, vel propositum virtutis repugnantem dictis peccatis venialibus, hæc conclusio similiter vera, & certa est, quam docet Scot. in 4. d. 21. q. 1. Gabr. in 4. d. 16. q. 5. art. 2. conclus. 4. & art. 3. dub. 3. Maior. q. 1. Medina tract. 1. de pœnit. q. 3. & optimè Bonau. in 4. d. 21. art. 1. q. 2. & sumitur ex Pater August. in Enchir. cap. 71. vt refertur in Concil. Tolet. 4. cap. 5. & in decret. de pœnit. dist. 3. cap. de quotidianis, vbi ait, cata venialia remitti per orationem Dominicalem, & alia opera pietatis; & idẽ docet lib. de fide, & symbolo cap. 6. & Epist. 108. ad Seleucianum, & est cõmunis Doctorum opinio.

5. Vtrum autem post hãc vitam, possit dari pęnitentia de peccatis venialibus? affirmatiuè aliqui respondẽt, scilicet purgari, & remitti dicta peccata in Purgatorio successione temporis, & non per solam pęnam, sed per bonos actus, quos tunc anima exercet, præsertim volũtariè acceptando, & sustinendo talem pœnã; ita videtur indicare S. Thom. in 4. d. 21. q. 1. art. 3. & clariùs id tradit Bonau. art. 2. q. 1. Sot. dist. 15. q. 2. art. 2. & alij; sunt etiam alij, qui asserunt dicta peccata remitti ante mortem per quamdam gratiam finalem; vt Maior. in 4. d. 21. q. 1 art. 3. Sed hanc sententiam meritò impugnat D. Thom. in 4. d. 21. q. 1. art. 3. Puto tamen esse dicendum, dicta peccata venialia remitti in illo instanti separationis animæ à corpore per actũ amoris, & contritionis perfectæ omnium culparum. Nam anima in tali momento optimè cognoscit suum statum; & est expedita ad operandum; & iam ex parte Dei habet auxilium efficacissimum iuxta qualitatem gratiæ, in qua decedit; Vnde perfectè tendit in Deum cũ auersione ab omnibus culpis; ita sentit D. Tho. q. 7. de malo art. 11. Ricchar. d. 21. art. 2. q. 1. Palud. q. 1. art. 1. conclus. 3. & alij multi. Non tamen improbabilis est sententia Scoti in 4. d. 21. q. 1. asserentis peccata venialia remitti in tali instanti propter precedẽtia merita, & quia ho-

homo peruenit ad illum finem cum gratia satisfaciente. Vnde Deus quodammodo in illa noua, & finali acceptatione dictorũ operum, remittit omnia peccata venialia; quod intellige quoad culpam.

6. Quid verò dicendum sit de pœna, scilicet an remittatur etiam tota pęna, vel pars illius? Respondeo vi talis actus in vltimo instãti vitæ nullam fieri remissionem pœnæ; quia Deus statuit tempus huius vitæ ad satisfaciendum per nostros actus, vel pœnas huius vitæ; at in instanti mortis extrinsecè finit vita, & intrinsecè incipit alia; Vnde non datur modus satisfaciendi, cum intrinsecè incipiat ignis Purgatorij; nec est similis ratio de peccato mortali, quia tunc per contritionem daretur infusio gratiæ, per quam liberatur homo à culpa, & ex consequenti à pœna æterna, quæ ex tali culpa procedit, Suar. disp. 11. sect. 4. num. 18.

7. An dicta peccata venialia remittantur per Sacramenta ex opere operato? Respondeo affirmatiuè; & hoc tam quando dicta venialia sunt cõiuncta cum mortalibus, quia tunc simul remittuntur, quan do tamen saltem attritio ad dicta venialia se extendit, licet, virtualiter; quam si dicta venialia absque mortalibus sint abolenda; vt fit in homine iusto habente tantum venialia; nam ex dicto homine per sumptionem Sacramenti ex opere operato tolluntur peccata venialia; dummodo, vt dixi, in illo sit aliqua dispositio, & attritio extendens se ad dicta venialia, & ratio est, quia sicut per solam attritionẽ cum Sacramento obtinetur remissio mortalium; multò magis id concedendum est in venialibus, vide Suar. tom. 4. de pœnit. disp. 12. sect. 1. et Filiuc. tract. 6. cap. 5. num. 124. et seqq.

8. Vtrum etiã Sacramentalia remittant peccata venialia? est priùs notandum Sacramentalia esse quasdam cæremonias institutas ab Ecclesia ad solemnem ritum Sacramentorũ, quibus applicatur remissio venialium, et sex communiter nominantur, quæ continentur in hoc versu, scilicet.

Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.

Idest; oratio Dominica, aqua benedicta, panis benedictus, confessio generalis, eleemosyna, et benedictio Abbatis, vel Episcopi; solet etiam addi oratio in Ecclesia consecrata, tunsio pectoris, et extrema vnctio; sed prima duo reducuntur ad orationem, quia extrema vnctio est Sacramentum, et non sacramentale. Vnde ad quæsitum respõdeo dicta sacramẽtalia non habere vim remittendi peccata ex opere operato; et ratio est, vel quia Ecclesia non habet potestatem instituendi causam, quæ habeat talem effectum ex opere operato, vel quia etiam si habeat, non constat ex tali institutione; vt fusiùs ostendit Suar. disp. 12. sect. 2. num. 4. ex pluribus locis D. Thõ. et præcipuè in 4. d. 16. q. 2. art. 2. quæstiunc. 4. et d. 21. q. 2. art. 1. Alens. 4. par. q. 65. mẽb. 3. art. 4. Duran. d. 21. q. 3. et alij multi, quos etiam sequitur, Filiuc. tract. 6. cap. 5. num. 130. habent tamen dicta Sacramentalia virtutem remittendi dicta venialia, sed ex opere operato, vt dicti Doctores asserunt.

9. Quoad secundam partem capitis, scilicet quoad efficaciam remissionis habitæ per pœnitentiam, queri potest, vtrum peccata iam remissa, redeant quoad culpã per subsequens peccatum? et affirmatiuè respondet aliqui, vt Hugo Victorinus lib. 2. de Sacramẽto, par. 14. cap. 9. et Gratian. d. 4. de pœnit. probatur hæc sententia ex Parabula Matth. 18. *Omne debitum remisi tibi, quia rogasti me*; et deinde subdit Rex; *Non exeat inde donec soluat vniuersum debitum*, ex quibus verbis colligitur, quod propter peccatum non miserendi sui debitoris, sit ei imputatum primum debitum, scilicet peccatum dimissum; et ita videtur intelligere P. August. dum exponens dictam Parabulam, ait in serm. 15. de verb. Domini cap. 6. *Si non dimiseris, reuocabo te, & quidquid tibi dimiseram, replicabo*, et lib. 1. de Baptism. Paruulorum cap. 12. et 13. dicit, *peccata remissa aliquando redire*, et idem dicit lib. 3. de Baptismo cap. 13. ita etiam, ex locutionibus aliquorum Patrum colligit o. peccata Gratian. Tamen dicendũ est, dicta remissa, seu culpas remissas formaliter nunquam redire, quamuis noua peccata multiplicentur, ita communiter omnes cũ D. Thom. in 4. d. 22. Albertus art. 5.

Bo-

Bonauent. art. 1. q. 1. et 2. Pet. Sot. lect. 9. de pęnit. Sot. d. 16. & alij multi; probatur ex cap. vlt. de pęnit. dist. 4. vbi Gelasius Papa sic ait: *Diuina clementia, peccata semel remissa, in vltionem iterum redire non patitur.* Ad Parabulam autem Matth. Respondeo ibi non loqui de reditu culpæ, sed pęnæ; de qua ad præsens nõ agimus; imò nec intelligitur respectu pęnæ remissæ à Deo, quia finis Parabulæ est attendendus, & nõ verba; sicut videmus in alia Parabula apud Luc. 16. vbi dicitur. *Laudauit Dominum villicum iniquitatis*; nam ibi non laudatur factum, sed industria; Vnde in prima Parabula significantur nobis strictissimè Deum esse exacturum à nobis rationes nostrorum peccatorum, si misericordiam nõ fecerimus cum fratribus nostris, quod intelligendum est respectu culparum, & pęnarũ in quas inciderimus, & iam de non remissis. Et ad verba P. August. respondetur ibi loqui de reditu peccatorum quoad carentiam gratiæ, & reatum æternæ damnationis, & ideò ait; *Aliquando redire peccata dissimilia, vt hæresis, schisma, &c. aliquando similia*, idest in specie, & per dicta peccata reddit homo ad gratiæ carentiã, & reatum pœnæ &c. vt Suar. disp. 13. sect. 1. n. 7.

10. Est tamen notandum; esse communem opinionem Theologorum cum D. Thom. 3. par. quæst. 88. ar. 4. ex hac circumstantia præcise scilicet ex remissione habita de peccatis; magis aggrauari peccata subsequentia, & hoc tum ratione ingratitudinis, tum ratione abusus misericordiæ Diuinæ, ac etiam, quia peccator agit contra promissionem seu propositum factum Deo in prima; seù antecedenti iustificatione, non iterum ipsum Deum offendendi, vt ait Scot. in 4. dist. 22. quæst. vnica ar. 3. & Gabr. ibi art. 2.

11. Hic etiam quæri potest, vtrũ per pęnitentiã virtutes infusę restituãtur? dico in fusę, quia virtutes naturales sicut non au feruntur per peccata, sic redire non possūt per pęnitẽtiã. Ad quæsitũ respõdetur affirmatiuè, vt D. Thom. 3. p. q. 89. art. 1. & ratio est, quia sicut per peccatum remittitur gratia, & ex consequenti virtutes, & dona ex ea progredientes; sic per gratiam, & similiter virtutes, & dona, quæ ex dicta gratia progrediuntur; Sed notandum est, non semper in iustificatione restitui eamdem numero gratiam, sed potest esse maior, vel minor; & similiter virtutes non semper restituuntur eodem numero, sed iuxta qualitatem iustificationis, & gratiæ; vt notat Suar. in Comment. dicti articuli D. Thom. vide etiam Filiucc. tract. 6. cap. 6. num. 133. & seqq. quæ Doctrina etiam procedit respectu perfectionis, & intentionis; nam sicut potest esse, vt maiores, vel minores virtutes restituantur; ita etiam potest esse, vt restituantur eædem in minori, vel maiori perfectione, vt probat D. Thom. d. q. art. 2. & ratio est, quia actus pœnitentię est dispositio ad infusionem gratiæ, & virtutum; Vnde iuxta maiorem, vel minorem pœnitẽtiam, seù dispositionem, erit etiam perfectio virtutum.

12. Est etiam notandum, per pœnitentiam hominem resurgere in pristinam dignitatem; scilicet, quoad illam dignitatem, vt possit connumerari inter filios, quam amiserat in peccato; sed quoad dignitatem innocẽtiæ illam nullo modo potest recuperare; quia ad præteritum non datur potẽtia. Vnde Nahum habetur ca. 1. *Mundans non facit innocentem*: Poterit tamen homo recuperare maius bonum, vt constat in multis Sanctis. Vnde D. Greg. homil. 34. in Euang. ad illud. *Gaudium est in Cœlo super vno peccatore, &c.* Sic ait. *Qui errasse à Deo se considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant.* Vide D. Th. q. 89. art. 3.

13. Quæritur etiam, vtrum opera bona facta in gratia, & postea mortificata per peccatum, reuiuiscant per pœnitentiam? & affirmatiuè respondendum est ex communi consensu cum Magistro in 4. d. 14. & D. Thom. d. q. 89. art. 5. Bonauen. Scot. Sor. Durand. & alijs, quos sequitur Suar. opusc. de reuiu. mer. disp. 1. sect. 2. confirmatur ex P. August. lib. de vera, & falsa pęniten. cap. 14. vbi sic ait. *Pium est credere, recepta Dei gratia, qui in eo destituit mala priora, etiam remuneret bona*; Et multa alia affert Suar. loc. cit. quem etiam sequitur Filiucc. tract. 6. cap. 6. nu. 137. & 138. & seqq. vbi similiter fusè hoc tractat.

14. E contra verò, opera mortua, scilicet

licet, non facta in gratia, nunquam viuificari possunt, quia necesse esset; vt iterum procederent à principio vitam habente, scilicet, gratiam; & procedere eodem numero non possunt; Vnde impossibile est, vt dicta opera viuificari possint; vt Diuus Thom. loc. cit. artic. 6. remunerantur tantū à Deo dicta opera remuneratione temporali, vt idem S. ad 3. & notandum, quod nullo modo possumus dicere, dicta opera viuificari per pęnitentiam saltem quoad bona temporalia; nam hoc falsum est, quia dicta bona dantur etiam existentibus in peccato mortali; & viuificatio non dicitur, nisi in ordine ad vitam æternam, & gratiam, vt notat Suar. in Comment. dicti articuli num. 3.

De partibus Pœnitentiæ, ac de eius præcepto. Cap. XLIII.

1 *Tres sunt partes integrales pænitētia, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio.*

2 *Ex præcepto diuino tenetur quis pænitere, supposito peccato.*

3 *Impænitētia est speciale peccatum ab alijs distinctum.*

4 *Præceptum pænitendi est diuinum naturale, & non diuinum tantum.*

5 *Pænitentia formalis, quatenus includit gratiam, non dicitur cōnaturalis peccatori.*

6 *Peccator non tenetur per totum cursum vitæ semper pænitere de peccatis commissis per actum elicitum.*

7 *Peccator non tenetur statim conteri de peccatis commissis.*

8 *Præceptum pænitendi obligat in casu mortis, & in omni alio periculo mortis.*

9 *Peccator non tenetur actus extrinsecos pænitentiæ facere.*

10 *Aliqui actus externi pænitentiæ aliquando sunt moraliter necessarij.*

1 CErtum est apud omnes Doctores, tres esse partes materiales, seu integrales pænitentiæ, videlicet, contritionem, confessionem, & satisfactionem, vbi habetur in Concilijs Florent. & Trid. sess. 14. cap. 8. & docet D. Thom. 3. p. q. 89. per omnes tres primos articulos, in quarto autem, alio modo diuidit pænitentiam, nempè in pęnitentiam ante Baptismum, pęnitentiam mortalium, & pęnitentiam venialium; quam diuisionem sumpsit ex P. August. lib. de penit. medi. cap. 2. & lib. 50. homiliar. homil. vlt. cap. 2. et habetur in cap. Tres sunt; de pænit. dist. 1. vbi Sanctus dictas tres species pænitentiæ assignat; sed dicta diuisio conuenit pænitentiæ pro vt virtus est; vt S. Thom. probat, & Suar. in commentario dicti articuli vbi in nu. 10. notat P. Augustinus assignasse dictos tres actus, seu modos pænitentiæ, quia illos exercet Ecclesia pro diuersis hominibus nam primo vtitur in Cathecumenis, cum illos disponat ad Baptismum per aliquos actus pœnitentiæ ne obicē ponant ad gratiam: secundo modo vtitur pro hominibus baptizatis, sed mortuis spiritualiter per peccatum, et his necessaria est confessio; et satisfactio: tertio modo vtitur pro baptizatis, et iustis, qui dicuntur viua membra Ecclesiæ, et tantum venialiter delinquunt, ideò his leuiora remedia sunt instituta, vt supra diximus; quibus notatis; dico.

2. Supposito peccato, ex præcepto Diuino tenetur quis pœnitere, et conteri, ita sumitur ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. et ex verbis Domini Luc. 13. *Nisi pænitentiam egeritis, omnes simul peribitis*. Vnde P. August. lib. 50. homiliar. homil. 50. in fine sic ait. *Circumstant ergo nos, & præcepta benè viuendi, & exempla pænitendi, non tantum rectè facientium; sed etiam pænitentium*. Et Tertull. lib. de pœniten. cap. 4. vbi persuadens pœnitentiam esse bonam, sic loquitur. *Bonum atque vtile esse quod Deus præcipit:* Et infra, *Bonum est pænitere an non? quid reuoluis? Deus præcepit*. Ità similiter docēt communiter omnes Theologi cū Diuo Thoma multis in locis, & præcipuè in 4. d. 17. q. 2. art. 1. quæstiunc. 2. ad 4. & q. 3. art. 1. quæstiunc. 4. Sot. dist. 17. q. 2. art. 6. Cano relect. de pęnit. par. 4. Sot. lect. 13. de pænit. par. 4. Pet. Sot. lect. 13. de pęnit. Vega lib. 13. in Trid. cap. 19. & 20. Medin. C. de pænit. q. 2. & alij multi, quos sequitur Suar. d. 15. sect. 1. Quæ contritio post peccatum fuit

fuit in omni statu hominis semper necessarium, ideò Concil. loco cit. ait. *Fuit autem quouis tempore ad impetrandam veniam peccatorum, hic contritionis motus necessarius*. Oritur autem dictum præceptum ex triplici motiuo; Primò ex lege iustitiæ, qua quisquis tenetur satisfacere iniuriæ illatæ, quæ lex præcipuè pertinet ad virtutem pœnitentiæ cum ibi agatur de offensa facta Deo; Secundò ex lege charitatis diuinæ, qua homo tenetur diligere Deum super omnia, & consequenter tenetur facere omne posse ad habẽdam ipsius amicitiam, quæ perditur per peccatum, & recuperatur per pœnitentiam; Tertiò ex lege charitatis propriæ, qua homo tenetur habere curã de propria anima, & ex consequẽti adhibere remedia necessaria, ne in æternum pereat; non si quis tenetur prouidere alteri in necessitate spirituali; si possit, multò magis tenetur sibi ipsi, quæ omnia indicat D.Tho. 3.p.q.84.ar.5.ad 2. Sed præcipuè hũc tertium motiuũ attingit Sot.d.17.q.2.art.6.& Scot.16.q.1.dum ait. Pœnitentiæ obligationem non tantum ex illo præcepto; *Diliges Dominum Deũ tuum*, sed etiam ex illo; *Diliges te ipsum*, oriri; ad quod propositum facere possunt verba D. August. in Enchir. cap.76. vbi ait. *Qui vult eleemosynam ordinatè dare, à seipso debet incipere, & eam sibi primum dare*.

3. Ex qua doctrina colligitur, impænitentiam esse speciale peccatum à cæteris distinctum, quando tamen non adesset formale propositum non pænitendi; vt ait D. Thom. in 2. d.43.& in 2. 2. q.14.art.2.ait, Impœnitentiam, quatenus numeretur inter species peccati in Spiritu Sancto; non dicere solum permanentiam in peccato, sed propositum non pænitendi; & hæc est communis sententia. Impænitentia autẽ, quæ non habet tale propositum, sed prouenit ex negligẽtia culpabili hominis nolentis pœnitere tẽpore debito, aut ex ignorantia vincibili, vel ex certa scientia, non dicitur peccatũ distinctum ab alijs; dummodo non adsit actus elicitus omittendi pænitẽtiam, vel propositum, vt supra, quia tunc esset speciale peccatum; & sic loquitur D.Tho. 2.2. q.14.art.1. ad 3. vbi dicit, huiusmodi impænitentiam finalem, non esse speciale peccatum, agit enim de impænitentia quæ non est specialiter intenta, seù quæ accidit secluso tali proposito non pænitendi, & Suar. de pænitent. sect. 2. disp. 15.

4. Sed dubium est, vtrum præceptum pænitẽdi, naturale diuinum sit, an tantum diuinum ex voluntate Dei ordinatum? Et certum est, esse diuinum naturale, ita communiter omnes fatentur; & sumitur ex facto Adami; nam ipse tenebatur pænitere; Vnde D.Tho.q.84.art.7.ad 1.ait. De iure naturali esse, quod aliquis pæniteat de malis, quæ fecit, & q.86.art.6. ad vlt.dicit Sacramentum pœnitentiæ aliquo modo fuisse in veteri lege, quatenus pænitentia, quæ de iure naturali est, aliquam determinationem habuit in ea lege; vt etiam dixerat in dicta q.84. art.7. ad 2. vbi Caiet. idem docet, Sot.d.14. q.1.art.7. Vega lib.13.in Trid.cap.20.& omnes Scholastici ita loquuntur; Medina autem cap.de pænit.tract.1. q.2. art. 2. videtur contrarium sentire; nempè, esse tantum præceptum diuinum positiuum; & inter alias rationes, quas affert, vna, quæ magis vrgere videtur, est; quod præcepta naturalia diuina sint immutabilia, saltem secũdum ordinariam Dei legem, & prouidentiam; sed præceptũ pænitentiæ mutabile est, cum potuerit Deus exigere ab homine formalem actum pænitentiæ, & de facto in lege gratiæ mutatum fuit, quia in veteri lege erat necessaria contritio; At in lege Euangelica, sufficit attritio cum Sacramento, igitur cum hoc præceptum mutabile sit, non poterit esse diuinum naturale, sed diuinum tantum.

5. Et sciendum est, aliud esse quærere, an obligatio satisfaciẽdi Deo pro iniuria ei illata, sit præceptum diuinum naturale, & aliud an modus satisfaciendi Deo per formalem pænitentiam, & contritionem oriatur ex iure naturæ. Nam iuxta primum quæsitum, nullus negat, nec ipse Medina, imò id expresè docet, nempè, tale præceptum esse naturale diuinum. At iuxta secundum quæsitum erit præceptum diuinum positiuum, quatenus Deus instituit talem modum in satisfactionem peccatorum. Nam certum est, peccatorem

non

non posse elicere actum talem, quamuis adiutum diuino auxilio, quo possit de condigno satisfacere Deo pro iniuria ei facta in peccato, prout asserit Medina, & sentiũt etiam omnes alij DD. primæ opinionis ex communi doctrina. Vnde infertur talem modum satisfaciendi Deo per pœnitentiam, aut non obligare hominem, licet, ei connaturale sit obligatio ad condignam satisfactionem, vel dicẽdum est, hominem excusari ab hac obligatione, cum non possit; sed notandum, quod cum homo possit saltem imperfectè, & de congruo adiutus à diuina gratia, satisfacere tenetur ex lege naturali ad talem satisfactionem; quia iam supponitur possibilitas; nam sicut homo tenetur ad condignam satisfactionem ex lege naturali, si posset, sic etiam tenetur ad aliqualem satisfactionem, quam potest, & confirmatur; quia, licet, homo non possit dignas Deo agere gratias pro acceptis beneficijs; tenetur tamen illas exibere, vt potest; & sicut nõ potest tribuere Deo condignam orationem, tenetur illam etiam, prout potest; sic in casu nostro, licet, peccator non possit facere condignam pœnitentiam, tenetur tamen illam facere, vt potest ex iure naturæ, vt Suar. disp. 15. de pœnit. sect. 3. num. 6. Filiuc. tract. 6. cap. 7. num. 191.

6. Est etiam notandum; hominem nõ teneri de eisdem peccatis semper pœnitere per actum elicitum detestationis, & doloris, vt multi Doctores volebant, scilicet vt peccator, quoties ei in mentem venirẽt peccata; teneretur actum formalem pœnitentiæ elicere. Vnde aduertendum est, duplici modo posse intelligi pœnitentiã perpetuam, quam quisque tenetur habere de peccatis commissis; Primò modo negatiuè, quatenus pœnitentiam iam factam, nunquam displicere, vel retractare debet; Secundò modo positiuè, & actualiter, ita vt peccator semper teneatur conteri de peccatis commissis per formalem pœnitentiam, quoties ei in mentem venirent; considerando pœnitentiam. Primo modo est omninò necessaria, aliter quoties illam retractauerit, vel de illa displicentiam sumpserit, toties peccabit; & ita intelligendus est P. August. lib. de vera, & falsa pœniten. cap. 13. vbi exponens illa verba Christi ad adulteram Io. 8. *Vade, & amplius iam noli peccare:* sic ait, *Non dixisse Dominum, nec voluntas peccandi in te oriatur,* (& deinde) *quod quomodo seruabitur, nisi dolor continuè in pœnitentia custodiatur?* Hanc opinionem docet D. Thom. q. 84. artic. 8. & 9. Caietan. ibid. & primo to. opuscul. tr. 17. q. 1. Nauar. cap. 1. nu. 22. Suar. disp. 15. sect. 4. nu. 4. & alij multi, quæ sententia est vera etiam in articulo mortis, cum non constet præceptũ obligans homines, vt iterum conterantur in articulo mortis.

7. Sed quæritur, vtrum homo teneatur statim (moraliter loquendo) conteri de peccatis commissis? & quamuis affirmatiuè aliqui respondeãt, vt Syluest. ver. Contritio num. 4. Alens. 4. p. q. 77. membr. 4. art. 1. Maior d. 17. q. 5. & 9. D. Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 18. §. 2. & alij. Tamen negatiuè respondendum est, etiam si opportunitas adfuerit, & faciliter id agere posset; hanc opinionem magis videtur insinuare D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. quæstiunc. 4. & expressiùs hoc docet Durand. in 4. dist. 17. q. 10. nu. 5. Angelus ver. Contritio num. 5. Medina C. de pœnit. tract. 1. q. 6. & trac. 2. q. de confessione statim agenda; Sot. d. 17. q. 2. art. 6. Cano relec. de pœnit. dist. 5. & alij multi; & ratio est, quia aliter homo, qui semel peccauit, per dilationem pœnitentiæ semper peccaret quod est falsum, & contra Doctrinam Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. & sess. 6. cap. 6. & 7. Deinde præceptum contritionis est præceptũ affirmatiuum, quod de sui natura, nec pro semper, nec statim obligat, sequitur Suar. disp. 15. sect. 5. nu. 2. & seqq.

8. Quando autem hoc præceptum obliget? Respõdeo secundum opinionem multorum Doctorum hoc præceptũ obligare tantum in articulo mortis, ità sentit D. Thom. in 4. dist. 17. q. 1. artic. 4. vbi licet loquatur de Confessione, est tamen eadem ratio de pœnitentia interiori; Durand. ibi q. 10. nu. 5. & 6. Caiet. in Sum. ver. Contritio Adrian. quæst. 3. de confessione, Medina cap. de pœnit. tr. 1. q. 6. artic. 1. ad argum. Sot. dist. 17. q. 2. artic. 6. & Nauar. cap. 1. num. 31. & ratio est, quia nulla datur maior ratio assignandi aliquod tempus, nisi illud

illud, in quo eſt vera neceſſitas; cum preceptum affirmatiuum obliget ſtatum in caſu neceſſitatis. Eſt tamen aduertendum id quod docet Pater Auguſt. ſerm. 57. de tempore, nempè, *Pænitentia, qua ab infirmo petitur, infirma eſt; qua autem à moriente petitur, timeo ne, & ipſa moriatur*; & Serm. 71. ad fratres in Eremo ſic ait. *Satis alienus eſt à fide, qui ad agendam pænitentiam tempus ſenectutis expectat*. Propter hæc, & ſimilia verba Patrum, & Sacræ Scripturæ alij aſſerunt adeſſe præceptum negatiuum non transferendi pœnitentiam vſque ad finem vitæ, & aliquos caſus ponunt, in quibus tenetur homo pœnitere ante vltimum finem vitæ, quos non pono, quia mihi non probantur præter caſum periculi mortis, in tali enim caſu certum puto, quemlibet teneri non ſolum ad pœnitentiam intrinſecam, ſed etiam extrinſecam, ſcilicet ad confeſsionem, vt ſuo loco dicemus; Nullus tamen pœnitentiam differre debet, ne veniens Dominus inueniat nos abſq; oleo, & foris expellat. Vnde ait Cyprianus lib. 4. Epiſt. 2. alias Epiſt. 52. num. 6. *Nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitauit eſſe moriturum*.

9. Vtrum autem homo teneatur aliquos actus pœnitentiæ extrinſecos facere in hac vita? negatiuè reſpondendum eſt, ex communi Theologorũ ſententia; quod etiam multi intelligunt de pœnitentia impoſita in ſacramentali confeſsione: ſed de hac pœnitentia ſuo loco dicemus; nunc tantum agimus de pœnitentia vi ſolius præcepti naturalis; docet igitur hanc ſententiam Sotus in 4. diſt. 20. quæſt. 2. art. 2. ad 5. Vega lib. 13. in Trident. cap. 22. vbi etiam negat de neceſſitate confeſsionis eſſe ſatisfactionem; Ricardus art. 6. vbi citat D.Thom. Bonau. & Adrian. Cordub. lib. 5. de Indulgentijs, q. 5. 8. & 10. & ratio eſt, quia ex nulla parte poteſt colligi dictum præceptum; nam ſi conſideretur ratio iuſtitiæ ad Deum, non obligat peccatorem, vt ipſemet ſibi pœnam imponat, cum Reus nõ poſsit eſſe iudex ſui ipſius; ſed ſufficiet, ſi patienter ſuſtineat pœnam à iudice inflictam, & cum Deus dictam pœnam, vel in Purgatorio, vel in hac vita ad æqualitatẽ puniat; ſequitur quod homo poſſet abſque vlla iniuſtitia dictã pœnam vſque ad aliã vitam differre, quantum in ſe eſt, niſi Deus velit illã exigere etiam in hac vita; vnde certum eſt, quod peccator non teneatur illam in hac vita purgare per pœnitentiam.

10. Neque obſtat id, quod aſſerunt Palud. 4. d. 17. q. 1. art. 1. in 3. definitione contritionis, & Cano d. relect. p. 4. concl. 2. & in 4. p. nempè dictam pœnitentiam eſſe neceſſariam, & Cano addit eſſe certiſsimã ſententiam; & ratio eſt, quia ſicut peccatum commiſſum eſt anima, & corpore; ità anima debet conteri, & corpus aliam pœnam ſibi proportionatam ſubire, vt ambo ſuſtineant pœnam proportionatam, ſicut ſumpſerunt delectationem in peccato. Tamen reſpondendum eſt, dictam rationem, abſolutè loquendo, eſſe falſam; quia ex tali argumẽto, ſequeretur anima per ſe ſolam, non poſſe ſatisfacere dictæ pœnæ in Purgatorio; nec dum eſt in hac vita cum corpore, poſſet per ſolos actus contritionis illam purgare, quod eſt falſum, cum id poſſit eſſe contritio, ſcilicet, vt abſoluat non ſolum à culpa; ſed etiam ab omni pœna; vnde in quantum actus externi pænitentiæ ordinantur præcisè ad tollendum reatum pænæ temporalis, nõ ſunt neceſſarij. Dantur tamen aliqui actus pęnitentiæ moraliter neceſſarij ad præſeruandum ab aliqua culpa, vt ſunt ieiunium, eleemoſyna, & oratio; de quibus præcipuè loquitur Concil. Trid. ſeſs. 6. cap. 4. dicuntur etiam moraliter neceſſarij dicti, & alij actus pij, & externi, quando iudicantur apti ad contritionem habendam, & ad veram pænitentiam amplectẽdam; vnde multi Patres dicunt, lacrymas, & alia ſigna externa doloris, eſſe neceſſaria ad placandum Deum, non quia præcepta ſint, ſed quia ſolent eſſe connexa cum contritione; quæ per ſe præcepta eſt; & hoc ſenſu D.Thom. q. 84. ar. 7. ad 1. ait. Non ſolum pęnitentiam internã, ſed etiam externam eſſe de lege naturali.

DE CONTRITIONE, ET ATTRITIONE.

Quid sit Contritio, & Attritio, ac de conditionibus earum. Caput XLIIII.

1 *Contritio dicit auersionem volūtatis à peccato, & includitur in actu amoris Dei super omnia.*
2 *Contritio formaliter consistit in detestatione peccatorum.*
3 *Contritio formalis necesse est, vt procedat ab actu amoris Dei super omnia.*
4 *Requiritur etiam propositum non peccandi in futurum saltem virtuale.*
5 *Contritionis actus non est necesse, vt sit in aliquo gradu intensus.*
6 *Ad contritionem non requiritur aliqua temporis duratio.*
7 *Non est necesse, vt contritio cadat super omnia peccata distinctè.*
8 *Contritio virtualiter dicitur maior, vel minor iuxta qualitatem peccati.*
9 *Contritio non potest dari de vno tantum peccato mortali, & non de alijs.*
10 *Contritio, licet, actiuè non procedat à gratia habituali; habet tamen illam in se.*
11 *Attritio est dispositio ad gratiam imperfectè, seu insufficienter ex se.*
12 *Attritio, & Contritio differunt ex diuerso motiuo, ex quo progrediuntur.*
13 *Attritio ex metu gehenna, est bona, & honesta.*
14 *Operari ex timore, non est malum, quando non excludit vltimum finem.*
15 *Attritio proueniens ex fœditate peccati, bona est, & supernaturalis.*
16 *Attritio non potest fieri contritio; sed attritus potest fieri contritus.*

1 Contritio, quia dupliciter potest considerari, scilicet, & quatenus virtus est, & quatenus est pars Sacramenti. In præsenti agemus de illa quatenus virtus est, vt ex illius cognitione, postea faciliùs agamus de illa, quatenus pars Sacramenti est. Vnde contritio iuxta communem sensum, significat perfectam auersionem voluntatis à peccato, qua homo se præparat ad reconciliādam amicitiam cum Deo; iuxta Psal. 146. *Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.* Vbi P. Augustinus. *Sanat contritos corde; idest, humiliatos corde, confitentes seipsos pœnitentes,* (& infra,) *qui cor non conterunt, non sanantur*; & Bern. serm. 12. in Cant. ait. *Optimum vnguentum contritio, quod ex recordatione peccatorum conficitur.* Vtrum autem dicta contritio virtualiter contineatur in actu amoris Dei super omnia; & vt talis sufficiens sit ad remissionem peccatorum? Affirmatiuè respondet Nauar. in manuali cap. 1. nu. 5. ex quo sequitur, quod actus amoris Dei super omnia, sit verus actus pęnitentiæ, cum virtualiter contineat actum contritionis, & similiter per ipsum iustificetur peccator; quam doctrinam, licet acriter impugnet Sot. in 4. d. 15. q. 1. art. 2. & d. 17. q. 2. art. 1. Putans nunquam posse peccatorem sufficiēter disponi, nisi per formalem actum pœnitentiæ, & non per actum amoris; tamen dicendum est, opinionem Nauar. optimam esse; & eam sequitur Suar. de pœnit. disp. 4. nu. 2. & 3. licet discordet à Nauarro, quatenus talem actum amoris vocat formalem contritionem, quod est falsum; quia vt diximus, & loquitur etiam Cōcil. Trid. contritio significat perfectum dolorem, vel perfectam detestationē cum dolore; Vnde non potest dici, quod contineatur in actu amoris Dei super omnia formaliter, sed virtualiter.

2. Formaliter autem consistit contritio in detestatione peccatorum super omnia; & talis detestatio, est verus actus pœnitentiæ; & ex tali detestatione, oritur postea-

ſtea vel antecedenter, voluntas deſtruendi peccatum, odium peccati, & dolor de illo; ideò Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. contritionem, per deteſtationem, & dolorem definiuit, qui dolor oritur ex deteſtatione: Vnde P. Auguſt. Pſal. 74. *Qui conteritur, iraſcitur ſibi:* ita ſentit D. Tho. 3. par. q. 85. art. 2. & q. 86. art. 8. & in 4. d. 17. q. 2. per totum, Caiet. to. 1. opuſcul. tract. 4. q. 1. Alenſ. 4. par. q. 17. memb. 1. Vega lib. 13. in Trid. cap. 25. quos ſequitur Suar. loco cit. num. 4.

3. Requitur etiam ad veram contritionẽ; vt talis deteſtatio ſuper omnia, procedat ab amore Dei ſuper omnia; vt etiã docet D. Thom. dicta q. 85. art. 5. & 6. & & q. 86. art. 3. & 1. 2. q. 113. art. 4. 5. & 8. & in 4. d. 17. Caiet. loco cit. Petr. Sot. lect. 14. de pœnit. Scot. in 4. d. 14. q. 2. ad vlt. & d. 15. & 16. vbi Durand. & Alenſ. 4. par. q. 17. mẽb. 2. eamdem doctrinam tradit Bonac. d. 5. pun. 1. num. 2. & ſeqq. Filiuc. tract. 6. cap. 6. num. 178. & alij; faciunt ad hunc propoſitum verba. Deut. 4. *Cum quæſieris Dominum Deum tuum inuenies eum, ſi tamen ex toto corde tuo quæſieris eum, & tota perturbatione animæ tuæ;* In primis verbis ſignificatur amor Dei, in ſecundis, ſignificatur pœnitentia; quia ſumit ſuum valorem ex dicto amore Dei. Vnde P. Auguſtinus lib. de vera, & falſa pœnit. cap. 9. & 17. *Sine amore nemo vnquam gratiam inuenit, nec veniam aſſecutus eſt;* & ſerm. 7. de tempore. *Veram pœnitentiam nõ facit, niſi odium peccati, & amor Dei.* Et ideò meritò definiri ſolet contritio. Dolor de peccato propter Deum ſummè dilectum. Non tamen eſt neceſſe; vt ad veram contritionẽ adſit formalis actus amoris; ſed ſufficit ſi includatur, & perficiatur in deteſtatione peccati; vt idem D. Thom. in 4. d. 14. q. 1. art. 2. quæſtiunc. 2. & alij ibi; & probatur ex facto Dauid 2. Reg. 12. vbi ſtatim, ac dixit. *Peccaui Domino,* ſubiungitur. *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum,* & Pſal. 31. *Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.*

4. Idem etiam eſt dicendum, de propoſito non peccandi in futurum. Nam licet, omnes Doctores ad veram contritionem, requirant propoſitum non peccandi in futurum, vt S. Thom. 3. par. q. 85. & 86. & 3. contra gentes cap. 158. lib. 4. cap. 2. & in 4. d. 17. q. 2. & ibi alij. Tamen non eſt neceſſe, vt tale propoſitum formale, & expreſſum ſit; vt volebat Caiet. tom. 1. opuſcul. tract. 4. q. 1. Sot. in 4. d. 15. q. 1. art. 2. & d. 17. q. 2. & art. 1. & 2. & de natura, & gratia cap. 14. & alij; ſed ſufficit, vt virtualiter contineatur in vera deteſtatione, vt Petr. Sot. lect. 17. de pœnit. Nauar. cap. 1. num. 15. Vega lib. 13. in Trid. cap. 22. Medina cap. de pœnit. tract. 1. q. 3. Adrianus in 4. q. 1. de pœnit. & Suar. tom. 4. diſp. 4. ſect. 3. num. 2.

5. Vtrum autem talis deteſtatio peccati, ſeu actus contritionis debeat eſſe in aliquo gradu intenſus? & licet, variæ poſſent afferri opiniones, tamen breuiter dicendum eſt; nullam definitam, vel certam intentionẽ actus requiri: ita Sot. d. 17. q. 2. Medin. cap. de pœnit. tract. 1. q. 5. Vega lib. 13. in Trid. cap. 24. Nauar. cap. 1. num. 9. Gabr. in 4. d. 14. q. 1. & Suar. diſp. 4. ſect. 4. num. 9. & ratio eſt, quia contritio ex ſe eſt actus, & diſpoſitio proportionata ad infuſionem gratiæ; & non conſtat, Deum requirere certum modum accidentalem illius actus; igitur ex ſe, & abſque vlla conſideratione intentionis, ſufficiens erit ad excludendum peccatum; Vnde Leo. Epiſt. 91 *Nec miſericordiæ menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur moras, vera conuerſio;* & in cap. Talis de pœnit. d. 3. Ex Chriſoſt. Epiſt. 5. ad Theod. cap. 5. referuntur hæc verba. *Quãtulumcunque, & quolibet breui tempore non deſpicit pœnitentiam,* (& infra) *nõ patitur exiguæ etiam pœnitentiæ amitti mercedem.*

6. Hinc etiam oritur, quid dicendum ſit, ad illud aliud quæſitum, nempè, vtrum ad veram cõtritionem, requiratur aliqua temporis duratio? Nam negatiuè reſpondendum eſt, vt patet ex dictis ſententijs citatis; & ità docet D. Thom. 3. par. q. 89. art. 2. & 1. 2. q. 113. art. 5. & 7. Gabr. in 4. diſt. 14. q. 5. art. 2. concluſ. 5. Sot. d. 17. q. 2. art. 4. Medina tract. 1. de pœnit. Vega lib. 13. in Trid. cap. 23. Suar. diſp. 45. num. 4. contra Caiet. tom. 1. opuſcul. tract. 4. q. 1. aſſerentem aliquando Deum expectare huiuſmodi durationem, priuſquam acceptet actum in ratione contritionis, & di-

spositionis vltimæ ad gratiam; sed dicendum est, quod in quocunq; momento detur contritio, detur etiam, & gratia; vnde Papa Cælestinus epist. ad Episcop. Gall. cap. 2. *Vera (inquit) conuersio mente potius, quam tempore metienda est, dicente Propheta, si conuersus fueris saluus eris*; Et Iulius I. tom. 1. Concilior. post. 3. eius epistolam. Sic ait. *Quia Dominus non solum temporis; sed etiam mentis inspector est, sicut latro vnius momenti pœnitentia meruit esse in Paradiso.* Confirmatur etiam ratione; quia sicut vltima dispositio habet infallibiliter consequutionem effectus; ita contritio, cum sit sufficiens dispositio ad remissionem peccati, habet infallibilem coniunctionem cum gratia, & ex consequenti nulla requiritur temporis duratio.

7. Sed an de ratione contritionis sit, vt cadat super omnia peccata distinctè recogitata? Respondeo, vel loquimur in ordine ad confessionem, vel in ordine ad iustificationem tantum; in ordine ad confessionem, certum est, esse necessariam recogitationem peccatorum distinctam, tã quoad speciem, quam quoad numerum, vt dicatur vera contritio in ordine ad cõfessionem; vnde Chrysost. homil. 9. ad hebræos circa finem; *Si quis (inquit) recognoscat se peccasse, & non ad singulas species descẽdat, nunquam cessabit.* At si loquamur de contritione in ordine ad iustificationem; sufficiet vniuersalis detestatio peccatorũ, solum confusè recogitatorum, ita Suarez disputat. 4. sect. 6. numero 7. & 11. Petrus Sot. lectione 13. de pœnitentia, Nauar. cap. 1. num. 25. Vega lib. 4. in Trid. cap. 25. Caiet. 3. p. q. 87. art. 1. & tom. 1. opuscul. tr. 4. cap. 2. & expresse hanc doctrinam docet D. Thom. q. 28. de verit. artic. 5. ad 3. & 4. Imò potest peccator iustificari cogitando de vno peccato, & illud detestando ex vero motiuo penitentię; & hoc etiam si alia peccata cõmiserit, dummodo saltem virtualiter intendat omnia detestari; vt expressè docet D. Bonauent. d. 16. 2. p. illius art. 2. q. 1. ad 2, Medina tract. 1. de pœnit. quest. 12. artic. 2. & colligitur ex supra dictis.

8. Neque obstat, quod videatur maior contritio requiri de grauissimo peccato, quam de leuiori; Vnde si quis doleat de leuiori, non poterit iustificari ob aliud peccatũ grauissimũ. Respondetur, falsam esse illationem; quia in dicta cõtritione, licet, eque intensa, virtualiter respectu grauioris peccati, vel leuioris, dicitur maior, vel minor, loquendo de appretiatione, non de intentione actus, cum iam diximus non esse necessariã ad iustificationem aliquam actus intentionem. Suar. disp. 4. sect. 4. nu. 12.

9. Est tamen notandum, peccatorem, non posse iustificari per contritionẽ vnius tantum peccati, & non alterius, quod iam cognoscit commisisse: sed dum omnium recordatur, de omnibus tenetur habere formalem contritionem, si voluerit iustificati, imò in tali formali contritione debet contineri virtualiter detestatio omnium aliorum peccatorum, quorum non recordatur, vt patet ex supradictis, & docet Suar. disp. 4. sect. 6. num. 17. & num. sequenti addit. Contritionem debere esse etiam de actibus peccatorũ, vt antea docuerat Vega lib. 13. in Trid. cap. 25. quando tamen actus sunt intrinsecè mali, & habẽt necessariam connexionem cum peccato: secùs si actus fuerint ex se indifferentes vel boni: quia tunc debet detestari tantum malitia, & modus peccaminosus operandi.

10. Vtrum autem actus contritionis sit semper gratia informatus? Relictis variorum Doctorum explicationibus, dicendum est, actum contritionis actiuè nõ prouenire à gratia habituali, neque ob hanc causam, posse dici actum contritionis actiuè non prouenire à gratia habituali, neq; ob hanc causam posse dici actũ gratia informatum: ità expressè D. Thom. 1. p. q. 62. artic. 2. ad 3. & 1. 2. q. 109. art. 6. & q. 112. artic. 2. & 3. p. q. 89. art. 1. Suar. disp. 4. sect. 7. num. 8. cum alijs; & ratio est, quia in auxilijs, & principijs necessarijs ad operagratiæ, quædam infundit Deus, vt operemur, quædam, quia operamur, quando infundit Deus primo modo, opus dicitur solius gratiæ absque vlla nostra dispositione; quando infundit posteriori modo, talis infusio est mediante nostra operatione, & dispositione, & semper supponitur in nobis

bis gratia à qua procedit tale opus, & dispositio. Vnde, vt fiat contritio, requiritur gratia excitans, quæ datur à Deo absque nostris meritis, et dispositione, & datur ad offerendum opus contritionis, et ideò non supponit gratiam, facta postea contritione, infunditur gratia habitualis, eo quod iam operati sumus, et hæc gratia supponit aliam gratiam, seu opus nostrum factum per gratiam excitantem. Sequitur Filiuc.tract.6.cap.7.num.178.Bonac.disp. 5. q.5. pun. 1, num. 2.§.Respondeo duplici esse, et alij apud hos Doctores; quod intellige, quando actus contritionis elicitur ab homine non existente in gratia; nam si eliciatur ab habente gratiam habitualem, talis actus dicetur elicitus à gratia habituali, et per ipsum acquiritur augumẽtum gratiæ. Igitur actus attritionis, quando elicitur à peccatore, priùs natura intelligitur informis, quatenus procedit à gratia excitante; seu ab auxilio supernaturali; vt idem D.Thom.3.par.q.89.ad 1.et sumitur ex verbis Concil.Trid.sess.6.cap.7.vbi sic habetur. Hanc dispositionem, iustificatio ipsa consequitur; et can. 3 ait. Neminem, sine gratia pœnitere posse sicut oportet, vt iustificationis gratiam consequatur.

11. Quoad attritionem; Dico, attritionem esse contritionem imperfectam, et iuxta qualitates, quas illi attribuit Concil. Trid.sess.14.c.4.sic describi potest. Est quędam detestatio peccati disponẽs hominẽ ad gratiam, sed ex se remotè, et insufficienter; sufficienter autẽ cum sacramẽto; Vnde vera attritio nõ potest oriri ex turpi motiuo, cum tale motiuum, nõ possit dici pęnitentia, nec potest fundari in motiuo tantummodo temporali, vel humano; quidquid aliqui dicant. Nam P.August. lib.de vera, et falsa pœnit.cap.2.vocat: *Inutilem dolorem, sine spe veniæ*; et lib.de cathechiz. rudibus cap. 17. Talem dolorem vocat. *Pænitentiam fictam*. Item, neque erit vera attritio, si dolor erit purè naturalis; nam actus purè naturalis non potest esse dispositio pro forma supernaturali, vt expressè loquuntur omnia Concilia, et præcipuè Concil. Trid.sess.14. cap. 4. vbi sic habetur. *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudine peccati consideratione, vel ex gehenna, & pænarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, &c.* ex quibus verbis clarè colligitur; Attritionẽ purè naturalem esse omninò inualidum, et insufficientem ad iustificationem peccatoris cum Sacramento. Requiritur etiã ad veram Attritionem, vt formaliter, vel virtualiter includat propositum non peccandi de cætero. Ita Suar.tom.4. de pœnit.disp.5.sect.1.Bonac.disp.5.q.5. pun.3. num.3.et seqq.cum alijs multis.

12. Differt autem Attritio à contritione principaliter, ex diuerso motiuo; nã motiuum Attritionis est pœna æterna, vel turpitudo peccati, &c. et motiuum contritionis est ipsa offensa Dei, vt supra, ex quo sequitur, quod dolor Attritionis sit imperfectus, quia non attingit gratiam, nisi cum Sacramento, et dolor contritionis perfectus, quia obtinet gratiam sine Sacramento, scilicet, cum Sacramẽto tantum in voto. Item Attritio non includit formaliter, vel saltem virtualiter dilectionem Dei super omnia; et contritio maximè; ideò P. August.lib. de vera, et falsa pœnit.cap.17. Contritionem appellat; *Conuersionem*, et Attritionem, *Versionem*. Sic etiam Attritio potest esse in homine habente culpã mortalem; At contritio mundat hominem à tali culpa; vt fusiùs Suar. disp.5. sect.1.nu. 6. & seqq. vide etiam Bonac. disp. 5. q. 5. pun. 3.num.11.& seqq. Filiucc.trac.6.cap. 7.nu.183.& alios.

13. Attamen, quia Attritio, iuxta Concilium Trid. in cit, sess. 14. cap. 4. diuidit contritionem imperfectam, seu attritionem, in eam, quæ ex metu gehennæ, & in eam, quæ est ex fœditate peccati, quæ vera diuisio est, & adequata, licet, à Concilio non per modum diuisionis dicatur: vt Suar, disp.5.sect.2. in princ, Ideò quęrendum est primò, vtrum Attritio ex metu gehennæ sit honesta, seu bona? & licet, aliqui etiam ex catholicis olim dixerunt, operari propter timorem, tanquam ex fine proximo, esse per se malũ, vt Gregor.

gor. in 2. d. 26. q. 1. art. 3. ad 1. principale. Almain. tract. 1. moral. cap. 3. dub. vlt. & Adrian. quolib. 4. q. 2. Tamen maximè ad præsens horum opinio est omninò falsa; vt constat ex Concil. Trid. sess. 6. can. 8. vbi sic habetur. *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit*. Vnde Basil. ad illud, *Timete dominum omnes Sancti eius*: Exponit de timore pœnarum: & illum vocat. *Frænum animæ, & quasi fundamentum nostræ vitæ instituendæ*, Et Cyprian. lib. 3. ad Quirin. cap. 20. dictum timorem vocat. *Firmamentum fidei, & spei*.

14. Et, licet, duobus modis posit quis operari ex timore, vel ex eo tanquam ex occasione; & talis modus operandi ex timore à nullo sensato capite improbari potest, nec improbatur à supradictis Doctoribus, vel ex eo, tanquam ex fine proximo; & talis modus nec etiam est improbandus; cum non excludat vltimum, & debitum finem; nec talis circunstantia sit per se mala, nempè, vt quis quærat Deum ex timore pœnarum, ita D. Thom. 3. p. q. 85. artic. 5. ad 1. Sot. in 4. dist. 14. q. 2. art. 5. Ledesm. 1. p. 4. q. 26. art. 5. Suar. loc. cit. num. 7. vbi plures affert, Filiucc. tract. 6. cap. 7. nu. 184. & seqq. & alij.

15. Secundò quærendum est, vtrum attritio proueniēs ex fœditate peccati, bona sit, & supernaturalis? Respōdeo in primis, certum esse omnem attritionem prouenientem ex fœditate peccati, esse bonam: etiam si tantum naturalis sit: quia peccatum est contra Deum, & vt tale à qualibet creatura est reprobandum; tunc autem talis attritio ex fœditate peccati est supernaturalis, quando eius motiuum sumitur per conformitatem ad regulam, & rationem supernaturalem; tunc eius actus est tam in prosecutione boni, quam in fuga mali, & est actus supernaturalis, vt Suar. disput. 5. sect. 2. num. 12. in fine, & Filiucc. tract. 6. cap. 7. num. 188.

16 Vtrum autem attritio possit fieri contritio? breuiter respondeo negatiuè si in rigore loquamur; quia actus contritionis, & attritionis sunt essētialiter differentes, vt supra num. 12. diximus; potest tamē attritus fieri contritus; quia vnum est, attritionem fieri contritionem, & aliud attritum fieri contritum; sicut aliud est, albedinem fieri nigredinem, & aliud album fieri nigrum; nam subiectum potest mutari per aliam formam; sed non ipsa forma; vnde attritus potest fieri cōtritus, sed nunquam attritio poterit esse contritio, vt D. Thom. in 4. dist. 17. artic. 1. q. 2. Richard. dicta dist. 17. art. 1. quęst. 2. Medina trac. 1. quæst. 1. & alij communiter. Tribus autem modis dicitur homo ex attrito fieri contritus; primò proprijssimè, quia mutat dolorem imperfectum in perfectum; secūdò minus propriè, vt si dolori imperfecto, addat amorē Dei super omnia; tertiò fit contritus virtute sacramenti; Suar. disp. 5. sec. 3. & Filiucc. tract. 6. cap. 7. num. 189.

De Contritionis, & Attritionis necessitate ad effectum Sacramenti consequendum. Cap. XLV.

1 *Ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ consequendum, necessariò requiritur actus formalis pœnitentiæ.*

2 *Sufficit vera attritio ad effectum sacramenti pœnitentiæ consequendum; debet tamen esse supernaturalis, includens propositum non peccandi in posterum, &c.*

3 *Attritio saltem debet adesse post confessionē; sed ante absolutionem, cū proposito obediendi Confessario.*

4 *Potest dari sacramentum informe ex defectu doloris; sed recedente fictione, & veniente vera attritione, pœnitens recipiet gratiam.*

5 *Confessio etiam si fuerit de venialibus, necessaria erit formalis attritio, saltem respectu alicuius peccati venialis, vt forma cadat supra debitam materiam.*

1 SVpponendum est primò, ad effectū sacramenti consequendum, necessarium esse aliquem actum formalis pœnitentiæ; vt communiter omnes Doctores asserunt; & sumitur ex Concil. Trid. sess. 6. cap.

cap.14. vbi ſic habetur. *Vnde dicendum eſt. Chriſtiani hominis pœnitentiam poſt lapſum multò aliam eſſe à baptiſmali, eamque continere non modo ceſſationem à peccatis, & eorum deteſtationem, aut cor contritum, & humiliatum, verum etiam eorumdem ſacramentalem confeſſionem ſaltem in voto, & ſuo tẽpore faciendam.* Ex quibus verbis ſatis colligitur, ſacramentum pęnitentiæ ſupponere actum formalis pænitentię neceſſarium ad iuſtificationem: et in ſeſs. 14. c.4 concludit, et ait. *Eccleſiam nunquam docuiſſe, aut ſenſiſſe ſacramentum hoc dare gratiam ſine proprio motu pœnitentis*; Vnde licet quis iuſtificetur per actum amoris Dei ſuper omnia, vt ſupra diximus, abſque formali actu pænitentiæ, tenetur tamen poſtea ad formalem pænitentiam habendam in confeſſione, quia virtualiter talis actus formalis pęnitentię, continebatur in dicto actu amoris ſuper omnia; vt iam diximus cum Suar. diſp. 15. ſect.1. nu.5. §. ſecũdum etiam. Quod aſſero contra Sylueſt. ver. confeſſ. 1. q. 21. aſſerentem, nullam formalem pęnitentiam eſſe neceſſariam ad percipiendum fructũ ſacramenti pęnitentiæ; ſed ſufficere tantum voluntatem confitendi, & recipiendi abſolutionem; & licet hanc doctrinam tribuat Soto in 4. diſt. 14. q. 4. artic. 3. tamen Sotus ibi tantum ſic ait. *Licet homo accedat parum attritus, iuſtificabitur*, vnde non excludit omnem actum formalis pænitentiæ; ſeù propoſitum non peccandi, cum debito dolore, &c.

2. Qualis autẽ debeat eſſe talis actus formalis pœnitentiæ; ſcilicet, an requiratur actus perfectus, ſcilicet, contritio, vel ſufficiat tantum attritio ad obtinendum effectum dicti Sacramenti; modo dicendũ eſt. Et, licet, variæ ſint opiniones; Tamen, quia breuitati, quoad poſſumus ſtudemus; dicendum eſt, ſufficere veram, & integram attritionem peccatorum, ſiue illa cognita ſit, ſiue non, ità tenet S. Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 5. q. 1. et diſt. 18. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 1. vbi in hoc æquiparat Sacramentum pænitentiæ, Sacramento baptiſmi; et in. 3. par. q. 80. art. 4. ad 2. vbi ſimiliter aſſignat diſcrimen inter baptiſmum, et pęnitentiam ex vna parte, et inter Euchariſtiã ex altera, his verbis. *Nam baptiſmus, & pœnitentia ſunt quaſi medicinæ purgatiua, quæ dantur ad tollendam febrem peccati; Euchariſtia verò eſt midicina confortatiua, qua non datur, niſi liberatis à peccato.* Vbi nota, tantum Euchariſtiam neceſſariò ſupponere hominem liberum à peccato. Eamdem ſententiã tenet Scot. in 4. d. 14. q. 4. art. 3. Palud. in 4. d. 19. q. 1. art. 2. et d. 17. q. 8. D. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 19. §. 5. Cano relect. de pænit. par. 5. ad 2. et alij, quod intellige de vera, ſupernaturali, et integra attritione, vt Suar. diſp. 20. ſect. 1. num. 10. et apertè hanc doctrinam affert Concil. Trid. ſeſſ. 14 cap. 4. vbi de contritione imperfecta, ſcilicet, de attritione loquens, ait. *Quamuis ſine Sacramento pænitentia per ſe perducere peccatorem ad iuſtificationem nequeat; tamen eum, ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam, diſponere*; Addit etiam Vaſq. q. 91. art. 1. dub. 1. num. 2. de pænit. Cano relect. de pænit. par. 5. Vega lib. 13. in Trident. cap. 34. Suar. diſput. 20. ſect. 4. num. 4. dummodò fueritiam facta debita diligentia, Molpheſius tract. 7. cap. 9. nu. 40. cum alijs, ait, ſufficere etiam attritionem putatam; vt quando quis bona fide accedit ad Sacramentum, putans eſſe ſufficienter diſpoſitũ. Debet etiam includere talis attritio, propoſitum non peccandi in poſterum, quia aliter non eſſet vera attritio. Non tamen requiritur, vt in attritione ſit intrinſecus, et perfectus dolor; ſed ſufficit dolor imperfectus: Vnde ſi quis doleat non habere attritionẽ, eo quod illam nõ cognoſcat; iam dicitur attritus, quia in tali dolore, eſt etiam dolor, ſeu attritio ſufficiens cum Sacramento ad habendam gratiã, vt ait Nauar. q. 20. Palud. in 4. d. 17. q. 1. art. 5. et videtur ſumi ex D. Thom. in 4. d. 17. qu. 1. ar. 1. q. 1. et 2. ar. 2. vbi docet, dolorem non eſſe in manu noſtra, licet, vtile ſit illum habere; aliquis tamen dolor voluntatis rationalis, omninò neceſſarius eſt, vt ait idẽ Nauar. loco cit. et cum communi Doctorum conſenſu docet Suar. diſp. 20. ſect. 3. num. 8.

3. Eſt tamen notandum, talem attritionem ſufficere ad effectum Sacramenti percipiendum, etiam ſi non procedat, aut comitetur confeſſionem: dummodo adſit poſtea, ſaltem ante abſolutionem; ex qua cau-

causa solent pænitentes excitari ad dolorem, finita confessione peccatorum, et ante absolutionem, Suar. disp. 20. sect. 4. num. 31. Est tamen necessarium, vt pænitens habeat propositum obediendi confessori in omnibus rebus, quæ pertinent ad debitam dispositionem, vel emendationem in futurum; vt docet idem Doctor num. 35. ex Sylu. verb. Restitutio 5. §. 7. circa autẽ acceptationem pœnitentiæ, vel sequendum opinionem confessoris, dicemus infra.

4. Vtrum autẽ possit dari Sacramentum informe ex defectu doloris? Affirmatiuè multi respondent, scilicet, Sacramentum validum esse in se, sed inualidum pro effectu gratiæ, ita D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 4. quæstiũc. 1. Capreolus, Richard. Palud. Caiet. Sot. Can. Ledesm. Sylu. Nauar. Couarr. et alij, quos sequitur Suar. disp. 20 sect. 5. num. 3. quãdo tamen defectus prouenit ex inculpabili inaduertentia, vel ignorantia; vt idem Doctor notat num. 7. Sed vtrum recedente fictione, seu adueniente sufficienti dolore, pœnitẽs recipiat effectum Sacramenti? & etiam affirmatiuè respondendum est; quidquid in contrariũ aliqui dicant; quod etiam habent alia Sacramẽta præter Eucharistiam; vt alibi notauimus. Hanc sententiam sumunt Doctores ex D. Thom. loco cit. sequitur Suar. loco cit. nu. 14. cum Palud. Caiet. Cano, Pet. Soto, Ledesm. & alijs cit.

5. Sed quæritur, vtrum, si confessio fuerit tantum de venialibus, requiratur etiam formalis attritio, sicut diximus de contritione? Respondetur affirmatiuè; sumitur apertè ex Cõcil. Trid. sess. 14. cap. 4. vt iam supra citauimus, & verba eius attulimus; Vnde, licet, ad remissionem venialium extra Sacramentum, non sit necessaria formalis attritio; vt supra probauimus; tamen in hoc Sacramento omninò requiritur; non tamen necesse est, vt sit attritio de omnibus venialibus, licet, nullus se de peccatis venialibus in confessione accusare debeat, sine vera attritione; Attamen de necessitate Sacramenti est, vt saltem adsit attritio de aliquo veniali, vel aliquibus, vt forma cadere possit supra debitam materiam; & ratio est, quia vt supra diximus. Vnum peccatum veniale potest remitti sine alio, & venialia nõ sunt materia necessaria confessionis; Vnde dummodo adsit materia sufficiens pro Sacramento: poterit quis excusari à mortali, si de omnibus, quæ confitetur, scilicet, venialibus, non habeat veram attritionem, vt Suar. disp. 20. sect. 6. num. 6. & 7.

DE CONFESSIONE
SECVNDA PARTE
SACRAMENTI POENITENTIÆ.

Quid sit Confessio, & quas conditiones habere debeat. Caput XXXXVI.

1 *Confessio quid sit, & quænam eius conditiones.*
2 *Explicantur conditiones confessionis in communi.*
3 *Accusatio debet procedere ex intrinseco animi dolore.*
4 *Confessio non est essentialiter secretè facienda.*
5 *Probatur tradita doctrina, & quod confessio publica non possit præcipi lege humana.*
6 *Confessio non essentialiter facienda est voce humana, & propria.*
7 *Omnia peccata mortalia sunt necessariò aperienda in confessione.*
8 *Pænitens non peccat, si non eidem confessori,*

sori, confiteatur peccata mortalia, quæ ei in alia confessione occurrunt.

9 *Peccata sunt iuxta eorum species in confessione aperienda.*

10 *Probatur dicta doctrina aliquibus casibus.*

11 *Circumstantiæ quomodocunque aggrauantes non sunt necessario aperienda, nisi mutent speciem.*

12 *Octo circumstantiæ communiter numerantur à Doctoribus.*

13 *Explicantur dictæ circumstantiæ in communi.*

14 *Furari in loco sacro, non semper est sacrilegium.*

15 *Circumstantia virginitatis aliquando est aperienda, aliquando non.*

16 *Gradus consanguinitatis, & affinitatis, nõ sunt necessario explicandi.*

17 *Delectationes morosæ cum Virgine, Monali, &c. sunt explicandæ.*

18 *Mulier, quæ habuit copulam cum Sacerdote religioso, non tenetur, nisi circumstantiam ordinis sacri, vel voti explicare.*

1 X iam dictis; constat confessionem peccatorum, esse secundam partem Sacramenti pœnitentiæ; quæ iuxta communem Theologorum sententiam cum D. Thom. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 2. ita describi potest. *Est legitima, & sacramentalis accusatio de proprijs peccatis, ad eorum veniam, virtute clauium obtinendam, coram Sacerdote facta.* Quæ descriptio, cum pendeat ex conditionibus ipsius confessionis; Primò illas declarabimus, vt faciliter quis cognoscere posśit, quænam sint de eius substantia. Conditiones igitur, continentur in his versibus.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis
Atq; frequẽs, nuda, discreta, libẽs, verecũda.
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata.
Fortis, accusans, quæ sit parere parata.

2. Quæ conditiones, licet sexdecim sint; tamen non omnes pertinent ad substantiam cõfessionis; sed vna tantum continet ralem substantiam tanquam genus; idest. Accusans; aliæ autem conditiones, sunt ad specificandam rationem dictæ accusationis; & tam in hac, quam in qualibet alia accusatione, quinque consideranda sunt; scilicet, materia accusationis, modus eius, persona accusans, & quæ accusatur, & apud quam personam accusatur; Materia explicatur per illa verba descriptionis. De proprijs peccatis; quod intelligitur de omnibus mortalibus post baptismũ commisśis, & non confessis. Quod explicatur per aliam conditionem, scilicet; Integra, ad quam multæ aliæ reducuntur; videlicet, Simplex, nam confessio nõn debet esse artificiosè composita, vt aliquid in ea occultetur, additur. Pura, quia confessio non debet esse mixta alijs rebus non pertinentibus ad ipsam. Fidelis; quia confessio debet continere peccata commissa tantum, nec plura, nec pauciora. Nuda, idest absq; palliatione; sed vnumquodque peccatum declarandum est; prout est. Discreta; Est etiam seruandum tempus, locus, persona, & modus loquendi, & superflua in confessione sunt resecanda. Fortis; quia confessio ob nullam verecundiam, aut incommodum omitti debet, nec fieri absque debita rectitudine ad illam requisitam. Frequens, & Accelerata citò debet fieri confessio post peccatum commissum, & non debet multũ differri, quæ omnia pertinent ad materiam confessionis.

3. Quoad modum accusationis; intelligitur, de modo intrinseco, & essentiali; scilicet, vt accusatio in confessione, fiat cũ debito animi dolore; quod etiam declarãt aliæ conditiones. Scilicet, humilis; idest, vt confessio procedat ex recognitione peccatorũ; & fiat verbis, & actibus, etiam externis, & humilibus. Libens, quia debet esse voluntaria. Lacrymabilis, idest cum debita contritione, vel attritione. Parare parata; debet fieri cũ proposito satisfacien di, & obediendi confessario; vt supra diximus. Secreta, quia debet confessio esse secreta, quæ conditio pertinet ad modum extrinsecum, & accidentalem. Alia tria, quæ proposuimus consideranda, scilicet; Accusans, persona accusata, & apud quem accusatur; significatur pœnitens, quæ debet esse baptizatus; & vt confiteatur corã legitimo confessario, &c.

4. Sed quoad hanc vltimam conditionem; quæri potest, an sit de necessitate

Sacramenti, vt confessio sit secreta, seù auricularis; & reiectis hæreticis nostri temporis, qui nostrum modum confitendi irrident. Affirmatiuè respondet aliqui Scolastici; vt Scot. & Gabr. d. 17. q. 1. Richard. art. 3. q. 8. & Angel. verb. Confessio nu. 29. & 30. Sed re vera, hæc sententia est omninò falsa; & contra Concil. Trid. nam in sess. 14. cap. 5. sic habetur. Cæterum, quoad modum cõfitendi secretò apud solum Sacerdotem, & si Christus non vetuerit, quia aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, tum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationem; delicta sua publicè confiteri possit, nõ est tamen hoc diuino præcepto mandatũ; nec satis cõsultè humana aliqua lege præciperetur; Ex quibus verbis apertè colligitur, confessionem publicam, seù non secretam, non fuisse vetitam, contra dictos Doctores; & confessionem secretam fuisse approbatam ab initio Ecclesiæ: contra dictos hæreticos.

5 Vnde dicendum est, confessionem secretam esse sufficientem ad conficiendũ Sacramentum, quod est de fide; vt patet ex dicto Cõcilio, & sumitur etiam ex cap. Vtriusque sexus de pœnit. & remiss. vbi dicitur: *Soli Sacerdoti faciendam esse confessionem*; Ideò P. August. lib. de vera, & falsa pœnit. cap. 10. ait. *Qui confiteri vult, quærat Sacerdotem scientem ligare, & soluere*; & nota, quod iuxta verba vltima Concil. Trid. citata, cõfessio publica non posset per legem humanam præcipi; & licet P. August. lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 53. videatur asserere; quod aliquando olim pœnitentia publica fiebat, non solum quoad actum publicum pœnitentiæ, vt ad præsens solet fieri absque vlla causa manifestatione, nec etiam personæ; sed etiã quoad manifestationem personæ, & causæ, scilicet, peccati; Tamen hoc non erat, nec esse poterat de præcepto humano, cũ iam ex præcepto diuino, non constet; sed id fiebat ob feruorem pœnitentiæ, qui in primitiua Ecclesia vigebat. Ex altera autem parte, dicendum est, confessionem secretã, non esse de necessitate Sacramenti pœnitentiæ; vt communiter Scholastici docẽt cum D. Thom. quolibet 1. art. 10. & in 4. d. 17. q. 3. art. 4. quæstiunc. 3. ad 2. P. Sot. lect. 2. de confessione, Vega lib. 13. in Trident. cap. 28. Sot. in 4. d. 18. q. 2. art. 6. Caiet. tom. 1. opuscul. opusc. vlt. respons. 5. & alij passim. Et ratio est, quia confessio, etiam si secreta nõ sit; dummodo in ea adsit vera accusatio cum debito dolore, &c. vt supra; non est, cur Sacramẽtum confici non possit per veram absolutionem; & maximè cũ detegere peccata non sit ex se malum, nec alteri iniuriosum.

6. Sed dubium est, vtrum confessio sit necessariò, facienda voce humana, & propria? Respondeo negatiuè, potest enim confici Sacramentum, quamuis confessio non fuerit facta proprijs verbis: vt D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 4. quæstiunc. 3. ad 2. Vnde valida erit confessio facta, per interpretem, nutibus, signis, aut etiam scripto, vt vult Sot. d. 18. q. 2. art. 6. dũmodo, vt ipse ait, cum scripto, associentur alij nutus in signum accusationis, vel vt loquitur Suar. disp. 21. sect. 3. num. 7. Sufficiet si pœnitens ostendat scriptum demõstrando signa contritionis, & petendo absolutionem dictorum peccatorum; Attamen hoc non potest fieri absque aliqua necessitate, quia, licet, de dicta confessione proprio ore facienda, non detur aliquod præceptum; tamen ex ipsamet institutione Sacramenti, & ex vsu Ecclesiæ colligitur tale præceptum, vt communiter omnes asserunt, cum D. Thom. loco cit. Sot. dicto loco, Petr. Sot. lect. 2. de confess. Cano de relect. par. 5. Alens. 4. par. q. 18. membr. 4. §. vlt. & alij, quos sequitur Suar. loco cit. num. 4. & seqq. licet, in num. 6. notet, ratione paruitatis materiæ, id posse esse veniale; vt si nõ in tota confessione, sed tantũ in vno, vel alio peccato id fiat; & si ex aliqua rationabili causa, tota cõfessio ita fiat, nullum erit peccatũ; vt v. g. ratione impotentiæ emittendi vocem, de quo casu nullus dubitat; vel si possit, sed cum magna difficultate; item ratione magnæ verecundiæ; quia, vt ait, Cano, cum talis obligatio sit ex consuetudine introducta, non est accipienda cum tanto rigore; & cõsentit Suar. vt supra, Filiuc. tract. 7. cap. 1. num. 13. & seqq.

7. Deinde quæritur, vtrum in confessio-

sione sint necessariò aperiēda omnia peccata mortalia? Respondetur affirmatiuè; omnia tamen illa, quæ pœnitens habet in conscientia: seu de quibus post baptismum non est confessus; & sunt eidem Sacerdoti integrè aperienda; quæ conclusio certa, & de fide est; vt colligitur ex diuersis Concilijs; & præcipuè ex Trid. sess. 14. cap. 5. can. 7. vbi sic dicitur. *Qui scienter aliquid retinet, nihil diuinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponit*. Et habetur ex perpetua traditione Ecclesiæ; Vnde P. August. lib. de vera, & falsa pœnit. cap. 9. & 15. ait ad pęnitentem. *Ponat se in potestate iudicis, in iudicio Sacerdotis, nihil sibi reseruans sui*; & ita communiter loquuntur omnes Patres: Ratio autem sumitur ex D. Thom. in 4. d. 47. q. 3. art. 4. & ibi Paludanus, & alij; & est, quia ex ipsa institutione Sacramēti vnum mortale, non potest remitti sine alio, vt supra probauimus. Igitur necesse est, vt omnia simul aperiantur in confessione, vt ab illis pęnitens absolui posit; quam sententiam absque vlla controuersia omnes sequuntur.

8. Est tamen notandum, non spectare ad integritatem confessionis; nec pęnitentem mortaliter peccare, si vni confessori dicat, v.g. venialia, & alteri postea mortalia, quando illi occurrunt, dummodo quando confitetur venialia, non habeat mortalia; tunc enim non esset integra confessio, & ex consequenti inualida, & sacrilega; & probatur, quia peccator nullo iure tenetur sæpè, vel semper eidem confessori confiteri; Vnde dummodo necessaria adsint ad Sacramentum, & fructum eius percipiendum, non est dicēdum pœnitentem committere culpam mortalem, vt volebat: Sylu. verb. confess. 1. q. 6. & Victoria in summa num. 196. docet nostram sententiam, Suar. disp. 22. sect. 1. nu. 13. ex Nauar. cap. 21. num. 42.

9. An peccata sint in cōfessione aperienda distinctè iuxta eorum species? affirmatiuè communiter omnes docent; & patet ex multis Concilijs, & præcipuè ex Trid. sess. 14. cap. 5. & can. 7. vbi sic dicitur. *Si quis dixerit in Sacramento pœnitentia ad remissionem peccatorum; necessarium non esse iure diuino, confiteri omnia, & singula peccata mortalia*. (Deinde,) *& circumstantias quæ peccati speciem mutant, &c. anathema sit*. Et ratio sumitur ex eodem Concil. quia ad ritè iudicium ferēdum, necesse est, vt confessor omnia peccata intelligat, & secundum species, & secundum numerum, & secundum circumstātias mutantes speciem: scilicet moralem, & non physicam; vt Bonac. disp. 5. q. 5. sect. 2. §. 3. difficul. 1. num. 2. Azor. 1. par. lib. 4. cap. 4. Suar. disp. 22. sect. 2. num. 4. & seqq. Sot. d. 18. q. 2. art. 4. conclus. 6. & alij. Vnde si quis habuit animum occidendi Clericum, vel peccādi cum habente ordines sacros, licet, vna sit actio physica, sunt tamen duo peccata ob duas deformitates specie distinctas, scilicet, iniustitiæ, & sacrilegij.

10. Vnde sequitur, actus physicos, quibus perpetratur peccatum, licet, diuersos, non esse explicandos in confessione, sic etiam, qui peccauit cum diuersis animalibus, nō tenetur dicere omnes species animalium: sed sufficiet, si dicat tot peccata bestialitatis commisi; item qui plura, & diuersa peccata superstitionis commisit, sufficiet, si dicat illa sub generico, & communi nomine; vt Henriq. lib. 5. cap. 5. nu. 3. cum Caiet. Sot. & alijs; sed in hoc cautè procedendum est, quia ordinariè fiunt hæ superstitiones cum diuersis, & varijs circumstantijs, quæ mutant speciem, & sunt omninò declarandæ: sic etiam, qui pluries incidit in hæresim, sufficiet, si dicat, per tot vices in hæresim incidi; ità Sot. in 4. d. 18. q. 2. art. 4. conclus. 6. Reginal. lib. 6. nu. 114. Vasq. q. 91. art. 1. & alij, quos refert Bonac. loc. cit. num. 5. è contra si quis oblitus est dicere circumstātiam mutantem speciem, tenetur illam postea confiteri, & similiter, si non dixit aliquam circumstantiam, per quam peccatum veniale fiat mortale: vt Suar. disp. 22. sect. 2. num. 7. & 8. si quis autem dixisset aliquam circumstantiam, per quam peccatum veniale esset mortale, & postea aduertat, talem circūstantiam non esse veram; non tenetur iterum confiteri; item qui se periculo peccandi exposuit, tenetur illud aperire in confessione; sed si postea iam aduertat talem actum, non esse amplius periculum; sed verè peccatum, sufficiet si dicat ipsum peccatum; dummodo in-

do inter periculum, & actum completum non intercedat mora; tunc enim essent distincta peccata: idem Bonac. nu.7. ex Suar. to.5. disput.18. sect.3. num.16. Sanchez in Summa lib.1. cap.8. num.4. & ex alijs.

11. Vtrum autem circumstantiæ aggrauantes tantum, sint necessariò cõfitendæ? Respondeo; maximam quæstionem tantum esse inter Doctores de circũstantijs notabiliter aggrauantibus; & ex vtraque parte magna multitudo Doctorum adest. Re tamen verá, Concilium Tridentinũ dicta sess.14. c.5. & can.7. obligat tantum ad circumstantias mutantes speciem; quod si essent etiam necessariò confitendæ circunstãtię notabiliter aggrauantes, hoc vtique non prætermisisset, & sicut dixit, circumstantias mutantes speciem, poterat faciliter addere, & notabiliter aggrauantes, nec faciunt verba Suar. disp.22. sect.3. num.7. asserentis, Concilium id non determinasse ob magnam quæstionem, quæ erat inter Doctores; nam ex hoc sequitur, opinionem, quam amplexus est dictum Concilium, esse veram, & non alterã; vnde dicendum puto, hanc opinionem canonizatam per Concilium Tridentinum, esse veram, & nullum posse absque aliqua temeritate asserere, hanc opinionem esse falsam; hanc etiam amplectitur D. Thom. in 4. dist.16. q.3. art.2. q.5. cum Alberto Magno ibi art.24. Palud. q.3. artic.3. Durand. q.4. Bonau. dist.17. q. vlt. Nauarr. cap.6. num.6. & in cap. consideret de pænit. d.5. num.6. Vasq. in 3. p. tom.4. q.91. art.1. dub.2. & 3. Valent. to.4. disp.7. quæst.11. pun.1. Less. lib.4. cap.3. dub.12. num.8. Tabb. ver. Circumstantię nu.8. & 9. & multi alij, quos breuitatis causa omitto.

12. Sed quænam sint circumstantiæ necessariò confitendæ? Respondeo, septẽ, vel octo cõmuniter numerari à Doctoribus, quæ in hoc versu continentur.

Quis, quid, vbi, quibus auxilys, cur, quomodo, quando.

Per verbum, *quis*, denotatur qualitas personæ, in qua faciliter potest dari circumstantia aggrauans in infinitũ, seù mutans speciem, vt si persona fuerit in sacris, vel habeat votum, transfert vitium carnale in sacrilegium; vel si fuerit persona habens vxorem, & è contra habens virum, peccatum fornicationis, transfert in adulterium; & est etiam explicandum, an complex habebat virum, vel vxorem respectiuè. Item si fuerit persona publica habens officium, peccatum contra charitatem, mutat in peccatum contra iustitiam, & sic de cęteris.

13. Sequens particula, quid, significat ipsam materiam peccati, quoad eius conditiones: vel ipsum obiectum peccati, & eius qualitates; vt si quis peccauit cum cõiugata, cum consanguinea, &c. Vbi dicit circumstantiam loci, vt est Ecclesia respectu fornicationis, vel immunitatis, aut sanguinis effusionis. Quibus auxilijs, hęc particula respicit personas quibus peccator adhibuit ad aliquod peccatũ patrandum, & debent exprimi in confessione. Cur, hæc particula respicit finem, in quo noua malitia esse potest, vt si quis furetur gladium, vt occidat inimicum. Quomodo, hæc est circumstantia modi, quę etiam potest mutare speciem peccati, vt si quis auferat bona aliena inuito domino, erit furtum; sed si pręsente domino, erit rapina. Quomodo dicit circumstantiam temporis, vt si quis celebret post prandium, aut bis comedat in die ieiunij, ex Suar. disp.22. sect.4. Valent. to.4. disp.7. q.11. pun.11. Reginal. li.2. cap.3. & ex alijs.

14. Ex quibus omnibus; sequẽtes casus colligi possunt; nempè, si quis furatus sit rem sacram, vel aliud de loco sacro, nõ satisfacit, dicendo furatus sum; sed necesse est explicare locũ, qui habet ex se aliam malitiam mortalem, cum in cap. quis quis 17. q.4. prohibeatur furtum rei sacræ, vel alterius rei de loco sacro. Ità Suar. de relig. to.1. lib.3. cap.4. num.7. & Layman. lib.4. tr.10. cap.7. num.18. cum alijs; & ratio est, quia, vt colligitur ex verbis Ioan. Papę in dicto cap. quisquis: sacrilegiũ semper cõmittitur, auferendo sacrum de sacro, vel nõ sacrũ de sacro, aut sacrũ de non sacro: sed in hoc casu, notãdũ est, duobus modis posse rem nõ sacrã, esse in Ecclesia, primo modo, quasi sub iure, & potestate Ecclesiæ, vt si res esset Ecclesiæ tradita ad custodiã, vel in pignus, vel illi accommodata, vel deposita, &c. Secundo modo; potest res

esse

esse in Ecclesia per accidens, vt si casu ibi relicta sit, vel si aliqua persona illā secum afferat in Ecclesia:& quando res est primo modo in Ecclesia, certum est esse sacrilegium, quia actio dirigitur cōtra honorem Ecclesię; at secundo modo, non adest talis malitia; vnde si quis furatus esset aliquam crumenam pecuniarum in Ecclesia, non diceretur circumstantia mutans speciem, & ex consequēti non necessariò explicanda in confessione. Hanc sententiam docet Sot. in 4. d. 18. art. 4. Io: de la Crux in direct. conscient. par. 2. tract. de Sacram. pœnit. q. 3. dub. 6. conclus. 1. Henriquez, & alij cum Less. & Dian. tract. de circumstant. par. 1. resol. 27. Vnde colligitur, vt si quis furetur tapetū, sellam, vel aliquid aliud, quod Ecclesiæ fuerit commodatū, sacrilegium talē furem committere, secùs si talia essent allata ad Ecclesiam ob commoditatem principis, vel alterius personæ.

15. Deinde potest dubitari de circūstantia virginitatis propriæ, an sit necessariò explicanda? & certum est, viros non esse ad id obligatos; vt probat Caiet. 2. 2. q. 154. art. 6. esse tamen obligatas feminas propter iniuriam parentum, quibus virgo subest; vt fusè probat idem Doctor. Attamen dicendum est; nec fœminas esse ad id obligatas, imò quādo liberè consentiunt, nec stuprator tenetur confiteri de stupro; sed de simplici fornicatione; vt diximus in primo libro de restit. cum P. Nauar. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 433. Less. lib. 2. cap. 10. dub. 6. num. 5. & alij, & similiter ibi notauimus, nec stupratorem obligari ad aliquā restitutionē; quam doctrinam tradit etiam hic Suar. de pœnit. disp. 22. sect. 4. num. 5. & 6. ex Graff. lib. 2. cap. 78. nu. 8. & loquuntur hi Doctores de virgine sub cura parentum, & liberè consentiente. Hinc sequitur, sponsum, & sponsā de futuro, si se cognoscant, non esse obligatus aliquam circumstantiam aperire. Sed quid dicendum sit, si dicti sponsi cum alijs fornicentur? Respondeo, nec etiam esse obligatos talem circumstantiam aperire, quia non est circumstantia mutans speciem, nec est adulteriū, vt docet Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 13. num. 4. Couar. in 4. Decret. par. 1. cap. 1. num. 1. Viualdus in candelabro aureo par. 1. tit. de spōsalibus num. 10. & alij; quamuis Filiuc. tom. 2. tract. 30. cap. 2. nu. 53. asserat, dictam circumstantiam esse tantum explicandam à muliere, & non à viro, prout etiam docet Sanchez de matrim. to. 1. lib. 1. disp. 2. num. 6. & alij. At nostra opinio est omninò tenenda, quia non datur maior ratio in muliere, quam in homine, cum per sponsalia ad inuicem obligentur; sed quia talis obligatio est de futuro matrimonio, & non de fide habenda circa conseruationē corporis; ideò respectu dictorum sponsalium, nulla datur circumstātia necessariò confitenda.

16. Quid autem dicendum sit de gradibus consanguinitatis, vel affinitatis? & certum est iuxta nostram sententiam, non esse necessariò exprimendas in confessione; nam incestus non differunt specie inter consanguineos, & affines in genere moris, & in iudicio sacramentali. Prout vult Caiet. & D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 9. Vnde quamuis grauius sit peccatum cum sorore, vel matre, quam cum consobrina, nepte, vel consobrina vxoris, & alijs; tamen augetur malitia in eadem specie; & ideò non necessariò confitenda; sequitur Nugn. in Addit. ad 3. par. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 3. & probabilem hanc opinionem vocat Filiuc. tom. 2. tract. 30. cap. 5. num. 97. & alij, quos sequitur Dian. par. 1. tract. 7. de circumstant. resol. 31.

17. Item neque est necessariò explicanda circumstantia delectationis morosæ; scilicet, vtrum fuerit cum virgine, vel maritata, aut consanguinea, &c. quando tamen delectatio est tantū in parte sensitiua, & sine efficaci voluntate; tunc enim omnes delectationes sunt eiusdem speciei, & nō differunt à simplici fornicatione, vt docet Vasq. 1. 2. tom. 2. disp. 112. Sayr. lib. 9. cap. 7. nu. 10. Reginald. tract. 2. lib. 12. cap. 2. num. 13. & alij, quæ sententia, licet speculatiuè vera sit, tamen in praxi; non puto esse recedendum à communi, & contraria opinione; scilicet, quod sint omninò dictæ circumstantiæ aperiendæ; nam si quis delectetur cum virgine, vel maritata, &c. nescio, quomodo simul possit non habere efficacem voluntatem consumandi peccatum,

tum, si commodè posset; & hanc sententiam sequuntur Caiet. 2. 2. q. 154. art. 4. Nauar. cap. 16. num. 9. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. cap. 2. nu. 11. Azor. par. 1. lib. 4. cap. 6. q. 3. & alij multi.

18. Sic etiam sufficiet mulieri, quæ peccauit cum Sacerdote religioso, si dicat tantum, peccaui cum Sacerdote, vel cum initiato ordinibus sacris; & idem est dicendum de Sacerdote religioso, sufficit, si dicat, sum Sacerdos, vel in Sacris initiatus, imò sufficit dicere, violaui votum castitatis, tacendo votum solemne ordinis, vel religionis; & idem dicitur de fœmina, Sanch. de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 27. nu. 27. Filiuc. tom. 2. tract. 30. cap. 9. num. 124. & 125. Henriq. lib. 5. de pœnit. cap. 5. num. 6. & alij multi, licet non desint, qui contrarium sentiant; Idem iudicium erit, si quis habeat rem cum nouitia, vel nouitio respectiuè, non enim esset circumstantia necessariò operieda, quia est tantum circumstantia aggrauans; vt ex Megala in 1. par. lib. 5. cap. 1. nu. 7. docet Diana par. 1. tract. 7. de circumst. resolut. 7. & totam traditam doctrinam optimè tradit Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 23. à num. 17. & seqq.

De integritate materiali confessionis. Caput XLVII.

1 *Omnia peccata quoad numerum explicanda sunt in confessione.*
2 *Peccata interna circa idem obiectum non multiplicantur, nisi interposito aliquo tempore.*
3 *Peccata externa etiam multiplicãtur prauia interruptione actus.*
4 *Actus physici tẽdentes ad vnum, vel procedenteś ab vno impetu, vnum peccatum constituunt.*
5 *In vno actu physico possunt dari duæ malitia, & duo peccata.*
6 *Qui vno actu proponit non ieiunare in tota Quadragesima, plura peccata committit, licet cõtrariũ sit etiam probabile.*
7 *Actus præambuli, consequentes, & subsequentes peccatum, non constituunt nouum peccatum.*
8 *Circumstantia durationis temporis nõ semper est necessario aperienda in confessione.*
9 *Ratione voti, & officij multiplicantur peccata.*
10 *Scandalum est etiam distinctum peccatum, vt inducendo aliquem ad peccatum, ad quod non erat paratus.*
11 *Duplici modo dicitur confessio inualida.*
12 *Confessio valida nullo modo est necessariò reiteranda, generaliter loquendo.*
13 *Confessio non est necessariò iteranda, quia pœnitens oblitus est pœnitentia.*
14 *Faciens confessionem generalem, non tenetur omnia peccata iterum exponere.*
15 *Ratione voti, vel statuti Religionis, potest quis obligari, vt iterum confiteatur.*
16 *Confessio repetẽda eidem confessario non est necesse, vt peccata iterum exponantur.*
17 *Confessio de venialibus pracipi non potest, licet, possit pracipi confessio in communi.*
18 *Mendacium in confessione, de rebus nõ pertinentibus, & non necessarijs ad confessionem, non est mortale.*
19 *Pœnitens non peccat mortaliter imponendo sibi peccatum veniale, quod non fecit; secus, si sibi imponat peccatum mortale.*
20 *Debitum examen conscientiæ est necessariò præmittendum ante confessionem.*

1 IAm diximus, non solum omnia peccata, sed etiam, eorum species esse necessariò in confessione aperiẽdas: nunc sequitur dicendum, an sint etiam explicanda dicta peccata secundum numerum; & quia hoc potest dupliciter intelligi, vel dè omnibus prorsus peccatis commissis materialiter sumptis; vel de omnibus formaliter sumptis, scilicet, de ijs tantum; quæ nulla ratione omitti possunt; & respectu primorum peccatorum, confessio dicitur materialis; respectu secundorum, confessio dicitur formalis. In præsenti capite agemus de confessione materiali, in sequenti de confessione formali; & quamuis non defuerũt Canonistę, qui dixerũt, non esse necessarium omnia, & singula peccata, quoad numerum, in confessione aperire intra eamdem speciem; quod docuit

cuit præcipuè Archidiaconus,ob cuius au-ctoritatem,Angel.verb.Confessio 1.num. 20. dictam opinionem non putat improbabilem;& Sylu.codem verb.num.11. ait, esse rem incertam. Tamen certa, & vera doctrina est, quod omnia peccata quoad nomerum intra eamdem speciem; sint necessariò in confessione explicanda, vt iam patet ex Concil. in antecedenti capite citatis,& præsertim ex Concil.Trid. sess. 14. cap.5.& can. 7. cuius verba supra retulimus.Ita sentiunt omnes Theologi,& apertè id asserit D.Thom.opuscul.12.q.6.& sumitur ex vniuersali sensu Ecclesiæ; Vnde non sufficit dicere in confessione,fornicatus sum,vel furatus sum; sed necesse est dicere numerum fornicationum, & furtorũ, & si numerus certus sciri non possit,debet dici numerus incertus plùs, vel minùs; & si post confessionem aliqua occurrant, quæ non videntur explicata,intelliguntur iam dicta,nec iterum sunt exprimenda,nisi numerus esset notabiliter maior supradictum numerum in confessione dictum, quia tunc non dicentur peccata sufficienter explicata; & si neutro ex his modis explicari possint,saltem debet pœnitẽs dicere tempus,quo in tali peccato perdurauit, & cõsuetudinẽ peccandi;quia ex hoc confessor cognoscẽt statum peccatoris, Suar. disp.22. sect.5. num.38.& 39.Vasquez de pœnit. q.91.art.1. dub.6. Filiuc. tract.7. cap.4.num.72.& alij communiter.

2. Sed difficultas est. Vnde colligatur distinctio numerica peccatorum? Respondeo; peccata interna circa idem obiectum,nõ multiplicari, nisi per interruptionem, & interposito aliquo tempore; sed circa plura obiecta, certum est, idem actũ lasciuum posse numericè multiplicari, & censebuntur plures actus, & plura peccata distincta, necessariò in confessione explicanda; Tripliciter autem interrumpuntur dicti actus interni, scilicet, per contrariam voluntatem, per voluntariam cessationem ab illo actu: Tertiò per cessationem inuoluntariam;sed interposita aliqua mora notabili,vt hora;prout contingit ratione somni, negotiorum,&c. ex quorum occasione, non potest peccator ad idem actum attendere; Et omnia ista peccata sunt necessariò explicanda in confessione; vt Suar.disp.22. sect.5. num.7. & seqq.Filiuc. tract.7. cap.4. num.83. Bonac.disp.5. q.5.sect.2. pun.2. §.3. difficult.2. num.22. Vasq.de pœnit.q.91.art.5.dub.5.num.12. & alij.

3. Peccata verè externa, tunc dicuntur multiplicari,quando quis iam cessauerat tam ab actu externo, quam interno simul, & postea iterum ad illud redit;& omnia eadem proportione decidẽda sunt, ac diximus de peccatis internis; Vnde licet vnus actus externus continuatus per diuersas physicas actiones,proueniat ex pluribus actibus internis repetitis, vnũ tantũ cõstituat peccatum;vt dum quis sumit ensem, parat equum, & pergit ad occidendum inimicum; quamuis plures actus internos in dictis actionibus,& tempore eliciat, vnum tantum peccatum committet; vt Filiuc.loco cit.num.84.Bonac.& alij loco cit. vide etiam Nauar. cap.6. num. 16. qui tam dictam doctrinam, quã supra traditam optimè tradit.

4. Ex quo infertur,non solum plures actus physicos constituere vnum peccatũ, quando omnes tendunt ad vnum finem, & ad vnum peccatum,quando omnes tendunt ad vnum finem,& ad vnum peccatũ; sed etiam, quando dicti actus procedunt ex vno impetu;Vt si quis vno impetu plures ictus inferat Clerico, vnum peccatum committit, & semel in excommunicationem incidit, vt Io:Andr. in cap.Delictum de reg.iur. in 6. sic etiam, qui vno impetu aliquem pluribus iniurijs afficit; vocando furem,mendacem, sodomitam,&c. vnum peccatum committit;quia omnes hæ iniuriæ cõcurrunt sub vna ratione formali auferendi honorem. Ita Caiet.2.2.q.72.art. 1.Nauar.loc. cit.num.17.Sot.de iustit.lib. 5.q.9.art.1.Molin.tom.5.tract.4. disp.19. num.3. Azor. 3.par. lib.13. cap.5. dub.1. Reginald.tom.2.lib.24.cap.5.num.102.& licet,Sot. modificet dictam opinionem asserendo; nisi contumeliæ essent nimis graues; vt vocando hæreticum, proditorem, & 2. sed quia hæ circumstãtiæ sunt tantum aggrauantes, non constituunt nouum peccatum.

5. Sed dubium est; Vtrum,si quis pluribus

ribus

tribus simul iniuriam conferat, plura peccata committat iuxta numerum personarum? sed est primò videndum. Vtrum in vno actu physico possint esse plures malitiæ diuersæ? & negatiuè respondet Suar. de pœnit. disp. 22. sect. 5. num. 24. & 25. ex qua opinione, necessariò dicendum est, dictum numerum personarum non esse necessariò explicandum, quamuis dictus Suar. afferat esse explicandum: Vnde Vasq. 3. par. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 4. num. 4. putat Suar. non consequenter loqui; & ait, in opinione Suarij, & aliorum, non esse necessariò explicandum numerum personarum; quam opinionem probabilem vocat; sed Suar. id asserit, quia tenet opinionem, vt circumstantiæ notabiliter aggrauantes, explicandæ sint in confessione, vt est in casu prædicto; ideò consequenter loquitur: Vasq. autem docet, posse dari plures malitias in eodem actu, & consequenter plura peccata; & ideò asserit, in confessione esse necessariò explicãdum talem numerum personarum, & hanc suam opinionem probabiliorem vocat; & hãc tanquam tutiorem in ordine ad cõfessionem, puto esse tenendam.

6. Vnde, qui vnico actu statuit non ieiunare per totam Quadragesimam, tot peccata committit, quot sunt dies Quadragesimæ; & qui statuit non audire Missam per mensem, vel annum, aut non recitare Officium Diuinum, tot peccata cõmittit, quot dies, in quibus præceptũ obligat ad Missam, vel ad Officiũ; sed verè in his casibus puto adesse vnum tantum peccatum, quia est circa idẽ obiectum; item, qui habuit volũtatem occidendi tres homines, vel fornicandi cum tribus fœminis, tria peccata committit; item, qui vnico impetu malediceret Deum, B. Virginem, & Diuum Petrum, tria peccata committeret; sic etiam, qui malediceret Christum, & Apostolos, tredecim peccata committeret secundum Vasquez, & alios; sed secundum Henriq. & alios, duo tantum peccata commiteret: & idem dicas, si quis actum odij faciat cõtra Petrum, & eius familiam: Item qui vnico actu detrahit famæ trium personarum, tria peccata committit, sicut qui vno ictu tres occidit, etiam tria peccata committit, & si occisi essent clerici, in tres excommunicationes, & irregularitates incideret, vt Nauarr. cap. 6. num. 18. & tandem, qui vno actu, vel verbo quatuor ad peccãdum excitauerit, quatuor peccata committit; hæc omnia iuxta sententiam Vasq. Nauarr. & aliorum; licet contraria, quam docet Suar. & alij, vt diximus num. antecedenti, etiam probabilis sit; sed in ordine ad confessionem, omnes conueniũt; prędicta omnia esse explicanda, licet ex diuersis fundamentis.

7. Colligitur etiam ex doctrina tradita in num. 4. actus prçambulos ad peccatum non augere numerum peccatorum necessariò cõfitendum, nec similiter actus consequentes, aut subsequentes actũ principalem peccati: Vnde, si quis statim post commissum peccatũ gaudeat de illo, vel se laudet illud perpetrasse, non incurrit nouum peccatum mortale; vt fusè probat Nauarr. cap. 6. num. 17. §. Addimus, ex Caiet. to. 1. opusculor. opuscul. 5. q. 3. licet (vt ipse Doctor asserit) quoad strictum iudicum Dei, omnes isti actus per se sint peccaminosi: & contritio formaliter, vel virtualiter debeat extendi ad omnes, tamen, quoad iudicium salutare pœnitentię, sufficit, vt peccatum ità dicatur, vt confessor possit cognoscere statum peccatoris, & ei debitam medicinam applicare; & idem asserit esse dicendum de tactibus, osculis, pręcedentibus, vel subsequentibus ipsum peccatum. Hanc doctrinã impugnat Suar. disp. 22. sect. 5. nu. 27. & putat omnes actus subsequentes, vt diximus, constituere nouum peccatum, & esse confitendum; sed opinio Nauarr. satis probabilis est.

8. Vtrum autem circumstantia durationis temporis constituat nouum peccatum, & sit necessariò aperienda in confessione? negatiuè respondendum est; nam vt supra diximus nu. 1. circa fin. tunc tempus est explicandum, quando pœnitens nõ recordatur numeri peccatorum; vt etiam docet Vasq. in 3. p. tom. 4. quęst. 91. artic. 1. dub. 3. num. 36. Vnde si quis habeat rem cum meretrice per totam noctem, in qua tantum bis peccauit; sufficit si dicat bis fornicatus sum; nec in hoc audiendus est Zandard. in direct. confess. p. 1. de sacram. pœnit.

nit. cap. 18. asserens, sufficere, si pœnitens dicat, feci quantum potui; nam peccata sunt aperienda secundum actum, & non secundum potentiam, & cum vnus actus non dicat necessariam connexionem cum alio; necessariò constituunt plura peccata; & ideò vt plura explicari debent.

9. Poterunt etiam multiplicari peccata ratione qualitatis personæ; vt si quis habens votum Castitatis, cognoscat aliam habentem etiam votum castitatis, tenetur vtramque circunstantiam in confessione aperire. Et si Parochus, cui incumbit ex officio salus animarum, rem habeat cum pœnitente, tenetur dictam circumstātiam aperire iuxta Bonac. disp. 5. q. 5. sect. 2. pun. 2. diff. 3. prop. 3. num. 9. secus de Confessore non Parocho: sed neq; de Parocho hoc est affirmandū, quia non est circumstantia mutans speciem; sed tantum aggrauans. Item si quis commisit fornicationem cum tribus fœminis eiusdem qualitatis, sufficit, si dicat, ter fornicatus sum. Qui autem iniuriam intulit Patri, vel Matri, Principi, vel Superiori; tenetur hanc circūstantiam aperire, ob speciale præceptum, quo quis tenetur prædictis reuerentiam exhibere, vt Henriq. lib. 5. cap. 6. num. 3. in cōment. littera E, Nauarr. cap. 14. num. 11. & alij. Item, qui vnico actu à pluribus quantitatem notabilē accipit, plura peccata committit, quia plures offendit, vt si quis auferat rem notabilis prætij, in qua adessent plures domini; sed in hoc casu, contrarium sentit Vasq. loc. cit. dub. 4. num. 8. & 10. & docet, vnum tantum esse peccatum; & ex accidenti est, quod in dicta re sint plures domini; Attamen si tale furtum procederet ex odio particulari contra dictos dominos, tot peccata essent, quot sunt domini.

10. Ratione scandali datur etiam multiplicatio peccatorum; vt si quis inducat aliquos ad peccatum, ad quod non erant dispositi nec formaliter, nec virtualiter, tot peccata committit, quot inducit ad peccandum; vnde, si quis induxit fæminam ad peccandum, ad quod nullo modo erat parata, duo peccata committit fornicationis, & scandali: secus si ad id erat parata, vt sunt meretrices, vt Suar. disp. 22. sect. 4. num. 17. Sic etiam, si quis detraheret famæ alterius coram tribus, videtur tria peccata cōmitere propter scandalum, & ideò tenetur dictas personas explicare vt Sayr. de poenit. cap. 9. num. 11. & Syluef. ver. scandalum q. 2. ad fin. sed etiam probabiliter puto, esse vnum tantum peccatum; licet, grauius, quam si fuisset patratum coram vno, debet tamen quis aperire in confessione hanc circumstantiam: vt confessor tribuat remedium restituēdi famam; si necesse fuerit.

11. Sed quæritur, vtrum peccata iam confessa, debeant iterum in cōfessione aliquando manifestari ob integritatem confessionis? Respondeo, ob sex causas posse pœnitentem obligari, ad reiterandā confessionē validè factam, sed illas infra examinabimus; prima est, ratione excommunicationis; secunda, ratione confessionis informis; tertia, quia pœnitens omisit aliquod peccatum, vel Confessarius non bene omnia percepit; quarta, si pœnitens oblitus sit pœnitentiæ impositæ; quinta, ob confessionem generalem, quam quis sponte vult facere; sexta, ob præceptum, vel votum ad id obligans. Deinde sciendum est, dupliciter posse dici confessionem inualidam, vel quia in illa nō fuit sacramentalis absolutio, vel quia nō fuit validè data, aut accepta; & quocunque modo confessio inualida fuerit; semper est iterum faciēda, quia peccata nō sunt remissa per claues Ecclesię; nec obstat, si hoc aliquādo accidat sine culpa pœnitentis; vt si confessor non dederit absolutionem, vel nō habuerit intentionem absoluendi; nam adhuc confessio est iteranda, quia est medium necessarium ad salutem; vt fusiùs docet Suar. dispu. 22. sect. 6. num. 1.

12. Quando verò confessio valida fuerit; nullo modo generaliter loquendo talis confessio est necessariò iteranda, nec dicta peccata sunt necessariò clauibus subijcienda; est communis regula, & ita docet Benedictus XI. in Extrau. Inter cunctas de priuileg. his verbis. *Ne sequatur absurdum, vt peccata semel per pœnitentiam dimissa, debeat quis iterum confiteri*; Idem Sumitur ex Concil. Tridne. sess. 14. cap. 5. vbi habetur, quod tantum quis teneatur confiteri pec-

cata, de quibus conscientiam habet; & ita communiter omnes docent; Vnde non tenetur quis omnes confessiones reiterare, eo quod in iuuentute, vel alio tempore fecerit confessionem sacrilegam, dummodo in alijs subsequentibus confessionibus nõ meminerit dicti sacrilegij; sed debet tantum talem confessionem sacrilegam repetere. dixi generaliter loquendo, quia ratione voti, vel statuti Religionis, posset quis obligari ad reiterandam confessionem, vel confessiones validè factas. Quare dicendum est, talem validam confessionem non esse iterandam ratione excommunicationis, quia vel pœnitens erat in bona fide, vel mala; si primo modo, iam verè fuit absolutus; quia excommunicatio non reddit pœnitentem incapacem absolutionis à peccatis, nisi quatenus fuerit in mala fide; & tunc non sumus in casu validæ confessionis; Nec ob secũdam causam talis confessio est iteranda, scilicet, ex eo, quod fuerit informis, quia hoc non obligat pœnitentem, vt iterum confiteatur, vt supra diximus. Nec ratione tertiæ causæ; quia vel omisit scienter aliquod peccatũ, & tunc non sumus in casu validæ confessionis, ideò est iteranda, vel non scienter, & tunc non tenetur iterum confiteri; sed sufficit, vt dicat illa, vel illud, quod absque culpa omisit in antecedenti confessione; & idem est dicendum si confessor non omnia perceperit; nam si in hoc bonam fidem habuit pœnitẽs validè suscepit sacramentum, & si cognoscat aliquid non fuisse perceptum à confessore illud tantum repetat. Ità Suar. disp. 22. sect. 7. nu. 3. & 4. ex Diuo Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 2. ad 3. & est cõmunis Doctrina, quam etiam sequitur Filiucc. tract. 7. cap. 4. num. 93. & sequentibus.

13. Item neque tenetur quis iterare confessionem ex eo, quod oblitus sit pęnitẽtiæ; quia iam peccata sunt remissa absq; vlla dependentia à pœnitentia, seù satisfactione; nam si esset iteranda, id esset, vt absolueretur à culpa, sed ab hac iam est absolutus; vel vt absoluatur à pęna, & ab hac iu partim est absolutus, & alia pars alijs modis potest remitti in hac vita, vel in Purgatorio, Vel vt adimpleat præceptum confessoris; & ex hac causa non est iteranda confessio, quia in naturali obliuione nõ datur culpa pænitentis; & ideò in tali casu censetur, ac si esset impotens, ità Caiet. in summa ver. Confessio iteranda; Sot. d. 20. q. 2. art. 2. ad 3. P. Sot. lect. 2. de satisfactione, & alij, quos sequitur Suar. loc. cit. nu. 5. & Filiucc. nu. 97. quidquid aliqui in contrarium sentiant.

14. Neque ratione confessionis generalis, quam quis sponte vult facere, tenetur omnia peccata iterum cõfiteri, quamuis dicat confessario se velle accusare de omnibus generaliter; nam tale mẽdacium non est de re necessaria ad sacramentum; nec confessor dicitur grauè deceptus, quia quid ad ipsum? ità Nauarr. cap. 21. nu. 38. Suar. num. 7. Sot. dist. 18. q. 2. art. 5. Filiucc. loc. cit. num. 98.

15. Et tandem, licet, quis vt iam retigimus, possit obligari ad iterandam confessionem, non tamen ab alio, sed à se ipso id potest, scilicet, quatenus pęnitens voluntariè se subdit tali obligationi; sicut accidit in voto; nec tanquam rei pertinenti ad perfectionem sacramenti; vnde Religiosi Cistercienses sunt ex regula obligati semel in anno confessionem generalem illius ãni peragere, quamuis iam ritè semper confessi sint: quod præceptum obligat eo quod, quis in professione voluntariè se tali legi summittit; licet, iuxta Suar. loc. cit. num. 10. melius esset, vt hoc non proponeretur vt præceptũ; sed vt regula conferens ad perfectionem; & idem sentit Filiucc. num. 99.

16. Sed quæstio est, quonam modo confessio sit iteranda, quando id accidit ratione inualidę confessionis? & breuiter respondeo, vel confessio est repetenda eidem confessori, vel alteri, si hoc secundo modo, certum est, quod confessio debeat fieri, ac si nunquam esset facta: si est repetenda eidem confessori: tunc (relictis varijs opinionibus) confessio vel fuit absolutè inualida in se, vt ex defectu doloris, integritatis, vel iurisdictionis ex parte confessarij: & in tali casu confessio est omninò repetenda, si confessor nullam memoriam habeat peccatorum: secùs si illorum recordetur saltem in confuso, ita vt

sciat

sciat statum peccatoris: si autem confessio fuit nulla ratione absolutionis tãtum; tunc nullo modo est necessariò repetenda confessio, etiam si confessor peccatorum non recordetur, nec pœnitentiæ: sufficit enim vt sciat pœnitentem esse ritè confessum, & benè dispositum; si autem pœnitentiam non dederit; nec peccatorum recordetur aliquo modo saltem in confuso; tunc necesse est iterum peccata explicare quoad vsque confessor hac repetitione forsitan recordetur, & hoc etiam cessante, omnia sunt repetẽda; tamen hoc spectat ad debitam sacramenti administrationem; quia si confessor absolueret, esset validum sacramentum, & pœnitens esset absolutus; sicut si quis absolueret, non imposita pœnitentia, esset enim validum & legitimè confectum sacramentum; malè tamen faceret confessor: vt Suar. disputat. 22. sect. 6. num. 7.

17. Vtrum autem peccata venialia spectent ad integritatem confessionis, & an possit præcipi eorum confessio? Respondeo, certum esse, peccata venialia nõ pertinere ad integritatem confessionis, quia non sunt materia necessaria; sed tantum sufficiens, vt supra de pœnitentia diximus. Vtrum autem eorum confessio præcipi possit? Respondeo etiam certum esse, Ecclesiam non posse præcipere talem confessionẽ tanquam partem necessariam ad sacramentum; quia Ecclesia nec potest mutare materiam sacramentorũ, nec constituere aliam materiam necessariam; vt Sot. dist. 18. q. 1. art. 3. igitur neque poterit præcipere dictorum venialium confessionem, tanquam materiam necessariam sacramenti pœnitentiæ. Deinde etiam certũ est, nec Ecclesiam posse præcipere confessionem omnium venialium, tum quia intolerabile esset, tum quia materia consilij, vt est confessio venialium, non potest mutari in præceptum. Respectu verò aliquorũ particulariũ peccatorũ venialium; probabile est, posse Ecclesiã eorum cõfessionẽ pręcipere, licet, hoc etiã patiatur suas difficultates. Certum tamen est, Ecclesiam posse pręcipere vsum Sacramenti pęnitentiæ; ita vt indifferenter omnes obliget, siue habeant peccata mortalia, siue venialia; ita Suarez disput. 22. sect. 8. num. 5. D. Thom. in d. 5. art. 1. q. 3. Bonauent. d. 17. art. 4. q. 1. Azor. 1. part. lib. 7. cap. 39. q. 4. Filiuc. tract. 7. cap. 4. nu. 107. Bonac. disp. 5. q. 3. pun. 1. nu. 8. & quamplures apud hos Doctores. Et probatur, nam in dicto præcepto nihil esset alienum ab institutione huius Sacramenti; nec esset res adeò difficilis, vt excederet materiam præcepti; sed esset opus religionis, quod faciliter fieri potest; & sicut Ecclesia præcipit cõfessionem annualem, & posset præcipere, vt fieret singulis semestribus; ita etiam potest præcipere, vt quis confiteatur, siue peccata mortalia habeat, siue venialia; & similiter, sicut Ecclesia potest præcipere ieiunium in alijs diebus, & vt Missa audiatur in alijs diebus ab ipsa assignatis, quia huiusmodi actiones pertinent ad Religionẽ; poterit etiam præcipere talem vsum Sacramenti pænitentiæ, siue, quis habeat peccata mortalia, siue venialia, vt diximus.

18. Sed dubitatur. Vtrum aliquid addere, vel negare in confessione, pertineat ad eius integritatem? in quo dubio examinandum est; Vtrum mendacium in confessione sit peccatum mortale; & reddatur confessio nulla? Sed est priùs notandum, duplici modo posse contingere mendacium in confessione; vno modo augendo peccatũ commissum; alio modo affirmando, vel confitendo peccatum, quod non fuit commissum. Deinde circa tria potest esse tale mendacium: Primò, circa res nullo modo pertinentes ad confessionem. Secundò, circa materiam non necessariam confessionis, vt circa peccata venialia. Tertiò, circa materiam necessariam; scilicet circa peccata mortalia. Respectu primarum rerum ad confessionem non pertinentium, communis est opinio, quod tale mendacium erit tantum veniale, licet, grauiùs, quam si fuisset dictum extra confessionem; & ratio est, quia dictæ res non aguntur ibi tanquam materia Sacramẽti; & ideò, nec vlla fit iniuria saltem grauis, Sacramento, quoad secundas res non necessaria, dico etiam certum esse apud omnes, negare in confessione peccatum veniale commissum; ex se non esse

mortale, quia dicta venialia nō sunt materia essentialis, & necessaria ad integritatē confessionis; nec obstat, quod sicut Reus tenetur verum respondere iudici iuridicè interroganti, ita etiam teneatur pœnitens in iudicio sacramentali; Nam respondeo, Reum esse obligatum respondere iudici circa materiam necessariam ad iudicium, & non circa materiam non necessariam; imò potest Reus in tali casu respondere secundum mentem iudicis, quam habere debet; & non quam habet; & hoc modo euitaret etiam peccatum veniale; & ita similiter est dicendum in pœnitente.

19. Dubium igitur consistit, an imponēdo sibi pœnitēs aliquod veniale, quod non commisit, mortaliter peccat? Et certum est, pœnitētem sacrilegium committere, si in tali confessione, alia venialia, vel mortalia non exponat, vt licitè, & validè possit dari absolutio; Vnde, secluso hoc casu, dubium est, an sit mortale imponere sibi veniale, quod non commisit? & quāuis aliqui affirmatiuè respondeant, vt Caiet. in sum. verb. Confess. condit. 4. Ledesm. 2. par. q. 5. art. 4. dub. 4. & alij; tamen negatiuè est respondendum: vt docet Sot. d. 18. q. 2. art. 4. Pet. Sot. lect. 10. de pœnit. Nauar. cap. 21. nu. 37. Sylu. verb. confess. q. 8. Filiuc. tract. 7. cap. 4. num. 111. Suar. disp. 22. sect. 10. n. 7. & alij, & ratio est quia agitur de re leui; Vnde, licet, tale mendacium sit sacrilegium, tamen ratione materiæ leuis, erit tantum veniale, & similiter, licet adsit deceptio confessoris; deceptio est de re leui, & nō necessaria, & ideò peccatum erit etiam leue, scilicet veniale. Deinde circa materiam necessariam, in qua pœnitens potest etiam mentiri; faciliter respondetur; nam si pœnitens neget peccatum mortale commissum; vel illud ex industria non confessario exponat; sacrilegium graue committit, & confessio redditur nulla; si autem aliquod peccatum mortale sibi imponat, quod non fecit, eodē modo respondendum est, sacrilegium pœnitens committit, & cōfessio est nulla, quod intellige (seclusa ignorantia inuincibili) multoties enim rudes maiorem summam peccatorum sibi imponunt; nec putant esse malum, excedere in dicēdo plures peccata; hæc sententia etiam communis est, vt Sot. lib. 5. de iustit. q. 6. art. 1. & q. 10. art. 2. Nauar. cap. 27. num. 248. & omnes alij Doctores citati, præter Sylu. qui significat, hanc esse etiam materiam leuem, quia non est mendacium perniciosum, nec ex hoc infertur grauis iniuria confessori, vel alteri, nisi sibi ipsi; quod non est mortale.

20. Vltimò quæritur, an sit contra integritatem confessionis, non præmittere debitum examen conscientiæ ante confessionem? Respondeo tria, vel quatuor esse certa in hac materia; Primū est, quod pœnitens teneatur ad moralem diligentiam adhibēdam in examinando eius conscientiam; quia qui obligat ad finem; obligat etiam ad media necessaria, vnde, cum ex præcepto diuino teneatur pœnitens integram confessionem facere, tenetur etiā ad diligentiam faciendam; vt integra confessio fieri possit; Vnde Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. sic loquitur. *Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, &c.* Secundum est; hanc diligentiam non requiri æqualem in omnibus; nec hoc potest aliqua mensura definiri; illa tamen est necessaria, quæ moraliter loquendo, sufficiens iudicari possit, attentis circumstantijs personarum, & capacitatis, consuetudinis peccandi; Occupationis, negotiorum, diurnitatis temporis, &c. Tertium est, quod pœnitens non tenetur ad extraordinariam diligentiam, vt ad scribendum peccata; licet, Caietan. verb. confessio condit. 11. iudicet vtile id esse, quando timetur defectus memoriæ: Quartum est, quod dictū examen aliquando potest suppleri per prudentem confessarium interrogantem; quod sæpè accidit in rudibus: & mulieribus volētibus ex peccatis interrogari, ita cōmuniter omnes, vt videri potest apud Suar. disp. 22. sect. 11. Filiuc. loco cit. 214. Sot. d. 18. q. 2. art. 4. ad vlt. Pet. Sot. lect. 19. de confess. & alios.

De

De integritate formali confessionis.
Caput XLVIII.

1 *Ob instans periculum mortis, potest quis excusari ab integritate confessionis.*

2 *Ad euitandum graue damnum proprium, confessarij, vel alterius, poterit quis excusari ab integritate confessionis.*

3 *Ignorantia inculpabilis excusat pœnitentē ab integritate confessionis, & idem dicitur de obliuione.*

4 *Ratione Casus reseruati, aliquando poterit pœnitens dimidiare confessionem, scilicet, quoad habendam absolutionem directam.*

5 *Manifestatio complicis, non semper excusat ab integritate confessionis.*

6 *Confessio nō poterit esse formaliter integra, si in ea adsit ignorantia culpabilis, & mortalis.*

7 *Confessor excusatur, si in confessione non se accuset de omnibus peccatis ad hoc, vt non manifestetur pœnitens.*

8 *Nimia sollicitudo confessarij, multoties excusat pœnitentem ab integra confessione, & similiter impotentia linguæ, vel imperitia loquelæ.*

9 *Infirmus contagiosus, sufficit, vt dicat aliqua tantum peccata, & deinde poterit confessarius illum absoluere, ad euitandum periculum mortis.*

1 EX titulo huius capitis, supponitur, posse dari confessionē absque expressione omnium peccatorum, vt iam diximus, ex aliqua causa, vt infra; & hanc vocari, confessionem formalem, quatenus in ea adsit, seu conficiatur legitimè Sacramentum; & idem est, ac quærere, quænam sint causæ excusantes pœnitentem, ne integrè omnia peccata exponat in confessione? Et inter alias causas, numerari solet à Doctoribus, instans mortis periculum, ob quod dubitatur, an sit excusatus pænitens, si non omnia peccata explicet in confessione? Et affirmatiuè communiter Doctores respondent, quando verè alia peccata explicari non posset; Est tamen notandum in tali casu, semper esse prius dicendum materiam certam, & necessariā, scilicet, peccata mortalia; imò, & de mortalibus, meliùs erit dicere priùs grauiora, & si post datā absolutionem, cesset periculum, ita vt possit pœnitens sequi confessionem, tenetur alia peccata confiteri quousque potest, & aliam absolutionem accipere; & deinde si iterum cesset periculum, debet iterum alia, si quæ habet peccata, confiteri, & similiter absolutionem accipere, & sic deinceps vsquequo totam integram confessionem, seu omnia peccata dixerit. Imò si pænitens sit morti proximus, & nullum peccatum explicare posset; sed tātum signum peccasse, et desiderium absolutionis, absolui poterit, & debet; Et si nec dicta signa posset ostēdere confessario; & tamen alij testificent pœnitentem vocasse confessarium, & ostendisse voluntatē confitendi; debet etiam absolui, conditione mente concepta, quæ semper in tali casu intelligitur, scilicet, quantum possum, & si materia est sufficiēs, ita Suar. disp. 23. sect. 1. Filiuc. tract. 7. cap. 5. num. 119. & seqq. D. Antonin. 3. par. tit. 10. cap. 2. & alij communiter, imò etiam si non ostenderit dicta signa adhuc poterit dari absolutio dummodo non constet de contraria voluntate morientis, & talis moriens soleret more christiano viuere: hanc sententiam sustinent multi recentiores relati à Diana de absolut. morib. resol. 8. sed minus efficaciter probant; videtur tamen posse suaderi, vt probabilis in praxi (licèt eum mordicùs impugnet Card. de Lugo d. 17. de pœnit.) eo modo, quo illam probauit in suis manuscriptis publicè dictatis Ferrariæ P. Franciscus Pellizzarius è Soc. Iesu, nimirum tum ex doctrina, quam tradit P. August. tom. 6. lib. 1. de adult. coniug. cap. 26. 27. & 28. tum ex eo, quod docet Sanchez lib. 2. de matrim. dist. 40. num. 7. videlicet imminente damno notabili proximi licitum esse, omissa ferè certa opinione eam sequi, quæ speciem aliquam probabilitatis habeat: quæ doctrina vtique procedit in nostro casu; cum ex vna parte agatur de spirituali salute proximi, & ex alia parte negari non possit, quin hæc nostra opinio, cum sit plurium Doctorum recentiorum, & practicetur à viris valdè doctis, actimora-

moratis, speciem aliquam probabilitatis habeat.

2. Deinde quęritur, vtrum ad euitandum graue damnum proprium, vel alienũ, possit quis aliquod peccatum non propalare in confessioue? & respondetur affirmatiuè, vt omnes Theologi tenent cum D.Thom.in 4.d.17.q.3.art.3.quæstiunc.4. ad 5.& ratio est, quia pręcepta positiua nõ obligant cum tanto rigore; Vnde Bernar. lib.de præcept.& dispens.ait. *Quod propter charitatem introductum est, contra eădem charitatem exerceri non debet*; Vnde si pęnitens putet aliquod graue damnum sibi, confessario, vel alteri euenturum, debet tacere tale peccatum; sed alia peccata confiteri, si aderit necessitas, vt infra, nec possit confessio differri, & dummodo alia peccata sint mortalia, quia aliter, nullo modo teneretur confiteri; & vt ait D.Thom. pęnitens tunc se gerere debet, ac si non haberet copiam confessoris; & addit, meliùs fore tunc confiteri laico, quam tali Sacerdoti; sentit igitur sanctus Doctor, nullo modo esse talem confessionem faciendam cũ tali damno. Sequitur hanc doctrinam Sot.d.18. q.2. art.5.ad 3.P.Sot.lect.10.de confess. & alij omnes, quæ doctrina intelligitur, quando confessio differri non possit, nec alius adesset confessor; vt in casu mortis, vel ratione annualis confessionis ad adimplendum præceptum; Necessitas communicandi, vel faciendi sacrum, quando tamen absque scandalo omitti nõ posset; & quodlibet aliud incõmodum, quod quis timeret, nisi tali modo confiteretur. Item si confessio esset ad longum tempus differenda, & ex alia parte pęnitens priuaretur magna vtilitate, quam percipit ex Sacramento, posset etiam cõfiteri tali modo; vt sumitur ex Soto; qui etiam addit, quando talis casus occurrit, teneri statim pęnitentem, dictum peccatum nõ confessum, confiteri; sed hoc non puto verum, nec vllum adest certum fundamentum; vt infra fusiùs dicemus; & in lib.1. de restit. iam diximus.

3. Sed dubium est, vtrũ ratione ignorantiæ, vel obliuionis excusetur pęnitens, si nõ dicat omnia peccata in confessione? Respondetur affirmatiuè; nam pueri, & rudes, quia nesciunt multoties grauitatem peccati, vel quia putant in confessione nõ esse sub præcepto diuino omnia peccata aperienda; multa peccata relinquunt, & quando verè non adest culpabilis malitia, non est confessio iteranda; et idem est dicendum, quãto quis post factum debitum examen, moraliter loquendo, obliuiscitur alicuius peccati, vel plurium, aut non illi in mentem venerunt, & ideò illud, vel illa tacet in confessione, tunc talis cõfessio censenda est formaliter integra, & non est repetenda. Sufficit enim, vt confessio fiat de illis peccatis, quorum pœnitens, memoriam habet, vt loquitur Concil.Florẽt.vel vt Concil.Trident.sess.14.cap.5. *Quorum post diligentem discussionem conscientiam habet, & memoria occurrunt*, Suar.disp.23.sect. 3.Nauar.cap.9.num.12.Bonac. disp.5.q.5. sect.2.pun.2. §.3.difficul.4. nu.2.& 3.& alij communiter.

4. Quæritur etiam, vtrum ratione casus reseruati, pœnitens possit cõfessionem non integram facere? Respondetur negatiuè, licet, aliquãdo possit confessor absoluere à non reseruatis, & mittere pœnitentem ad habentẽ auctoritatem pro reseruatis, debet tamen pænitens omnia peccata tam reseruata, quam non reseruata confessori explicare, & confessarius debet ab omnibus absoluere; scilicet, directè à non reseruatis, indirectè autem à reseruatis. Dixi aliquando, quia absque rationabili causa non debet cõfessor pœnitentem absoluere, nisi priùs accipiat auctoritatem absoluendi à reseruatis; vt infra agẽdo de casibus reseruatis meliùs dicetur. Ait autem Gerson.alfabet.4.lit.S. se non condẽnaturum pęnitẽtem, qui tantũ vellet confiteri illa peccata, à quibus absolui potest tantum, & non alia, quod re vera, non video esse improbabile, licet, hanc opinionem non consulerem ob contrariam, quæ communis est, vt infra cap.51.num.10.

5. Vtrum autẽ, ne manifestetur complex, possit quis tacere peccatum in confessionẽ? de hoc, licet, iterum redibit sermo. Pro nunc tamen dico, si pœnitens dubitet, seu putet aliquod damnum futurum dicto complici, non debet, nec tenetur tale peccatum aperire; si non timeat, nisi notitiam

tiam

tiam quamdam sub tali sigillo, tunc tenetur illud confiteri, quia nulla datur legitima causa dimidiandi confessionem; si tamen posset, deberet alteri confessario confiteri, qui non posset cognoscere dictum complicem; vt Filiuc. tract. 7. cap. 5. num. 128. Bonac. disp. 5. q. 5. sect. 2. pun. 2. §. 3. d. 4. n. 5. §. An verò, vbi plures affert; sed nos fusiùs infra cap. 53.

6. Quæstio autem est; vtrum confessio possit esse integra formaliter, si ob ignorantiam, seu negligentiam mortaliter culpabilem, confessio non fuerit integra materialiter? scilicet, vtrum confessio non integra ex culpa mortali, possit esse valida quoad Sacramentum, sed non quoad gratiam? ita vt possit vocari confessio informis? Respondeo; iam supra dictum est, confessionem posse esse informem ex defectu doloris; sed ad præsens, non intelligo, quomodo possit confici Sacramentum cum actuali peccato commisso in tali Sacramento? & maximè cum de essentia huius Sacramenti sit, vt confessio sit integra saltem formaliter; sunt tamen aliqui Doctores, qui afferunt talem confessionem informem dari posse, sed corà fundamentum, nullam video habere firmitaté; ideò cū communi sententia, dico, dictam cōfessionem informem, nullo modo dari posse, quia qui non adhibet debitum examen ante confessionem, vt diximus, & sit adeò negligens, vt mortaliter peccet ob non integram confessionem factam ex culpabili negligentia; omninò sacrilegium committit, ob Sacramentum non ritè factum; vt fusiùs probat Suar. disp. 23. sect. 4. Nauar. cap. 9. num. 16. P. Sot. lect. 10. de pœnit. & alij, & sumitur ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. vt supra notauimus de examine cōscientiæ ante confessionem.

7. Dubium etiam est, vtrum cōfessor qui in confessione commisit aliquod peccatum mortale, quod non potest explicare, nisi notificet peccatum pœnitētis, possit in confessione illud tacere? Respondeo in tali casu, si dictus confessor non habeat copiam confessarij ignorantis personam pœnitentis; teneri omninò dictum peccatum non propalare in confessione; & ratio est, quia sigillum confessionis sub quocunque prætextu frangi non potest, ita Henriquez lib. 2. cap. 12. comment. lit. T. Bonac. loco supra cit. dicto num. 5. Reginal. lib. 6. num. 162. & alij communiter.

8. Excusatur etiam ab integrali confessione materiali pœnitentis, quia confessarius ob nimiam sollicitudinem absoluit antequam omnia peccata proferat; Item mutus, qui non nisi signis potest sua peccata propalare, tunc enim confessio erit formaliter integra; & sic etiam dicitur de extraneo nesciente loqui idiomate confessarij, tunc enim, si necessitas exigat, poterit illum cōfessarius absoluere ex signis contritionis, &c. Henriq. loco cit. num. 3. Reginal. ibidem num. 155. & alij, excusatur etiam fœmina, si temeat ne sollicitetur à confessario, si aliqua peccata manifestet dummodo non habeat copiā alterius confessarij, & dummodo teneatur confiteri, vel ratione præcepti, vel ratione scandali vitandi, Henriq. num. 6. Nauar. cap. 7. nu. 3. Bonac. num. 12. quod intellige de verò, & probabili periculo, & non de qualibet suspicione, vt notat Reginald. loco citato num. 157.

9. Item, si pœnitens infirmus laboret morbo contagioso, & reperiatur in periculo mortis, poterit confessarius morari quantum potest absque periculo suæ vitæ in audiendo peccata, & postea absolutionem dare, etiam si confessio completa non fuerit, Vasquez q. 91. art. 2. dub. 2. num. 2. & alij.

De Ministro confessionis, tam respectu ordinis, quā respectu iurisdictionis, & delegationis. Caput XLVIIII.

1 *Sacerdos est necessarius minister Sacramenti pœnitentiæ, nec in hoc aliquis dispensare potest.*

2 *In Sacramento pœnitentiæ est omninò necessaria potestas iurisdictionis; quam nō habent Prælati regulares respectu sæcularium.*

3 *Supremam potestatem iurisdictionis in primo*

mo loco habet Summus Pontifex ex iure diuino.

4 *Episcopi habent etiam hanc potestatem respectu Episcopatus tantum ex iure humano.*

5 *Parochi habent hanc potestatem respectu Parochiæ ex iure humano, & alij Superiores Religionum.*

6 *Talis potestas potest exerceri extra Parochiam cum subditis proprijs.*

7 *Habentes plura domicilia, vel quasi domicilium in alia Parochia, potest confiteri Parocho in cuius Parochia reperitur.*

8 *Proprius Sacerdos respectu Parochi, est Episcopus, respectu Episcopi, & Cardinalium est Summus Pontifex.*

9 *Excipiuntur ab ordinariio iure, familia Summi Pontificis, Cardinaliū, & alij.*

10 *Talis iurisdictio delegari potest, & est de fide.*

11 *Illi possunt iurisdictionem delegare; quos illam ordinariam habere diximus.*

12 *Regulares possunt audire confessiones fidelium, absque alia obligatione confitendi Parocho.*

13 *Delegatio potest aliquando durare, etiam post mortem delegantis.*

14 *Quilibet Sacerdos habet iurisdictionē absoluendi in articulo mortis.*

15 *Quilibet Sacerdos potest absoluere à venialibus, & mortalibus aliàs confessis, non autem ab oblitis in confessione.*

16 *Delegatio potest fieri dando facultatem pœnitenti, vt possit sibi eligere confessorem.*

17 *Tribus modis potest esse concessa talis facultas pœnitenti; scilicet, à iure, à consuetudine, & ab homine.*

18 *Superiores habentes iurisdictionem in foro externo, possunt sibi eligere confessorem.*

19 *Ex consuetudine absolutè loquendo, nullus potest habere facultatem eligendi sibi confessorem.*

20 *In delegatione nō comprehenduntur casus specificè reseruati Prælato, nisi id explicetur.*

21 *Facultas interpretatiua, vel præsumpta, non potest tribuere facultatem eligendi confessorem.*

1 Certum, & de fide est solū Sacerdotem esse verum ministrum confessionis, vt patet ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. & can. 9. & 10. & ex Concil. Cauilonensi 2. cap. 33. & habetur in cap. quidem dicunt de pœnit. d. 1. & ex Concil. Cōstantiensi sess. 8. & 15. vbi quidam errores hæreticorum circa hoc fuerunt damnati; sumitur hæc conclusio ex verbis Christi. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis;* Vnde Fabian. Papa Epist. 2. decret. col. 4. ad finem, ait: *Qui mortaliter peccat, in barathrum delabi; Nisi ei Sacerdotali dignitate subuētum fuerit;* & D. Ambros. lib. 2. de pœnit. cap. 2. in fine. *Concessit hoc Christus Apostolis, quod ab Apostolis ad Sacerdotes transmissum est;* Imò, etiam si Sacerdos in se malus fuerit, adhuc est sufficiens minister confessionis, cum bonitas Sacerdos non necessariò requiratur ad Sacramentum, neq; ad percipiendum fructum eius; & addo, quod Sacerdos est ita necessarius minister confessionis, vt nec vllam dispensationem, nec ob quamcunque necessitatem alius, præter ipsum, possit hoc Sacramentum administrare; Vnde, confessio facta laico, vel alio non Sacerdoti ex aliqua necessitate, & timore mortis, nec Sacramentalis est, nec necessaria; & iuxta Scot. d. 14. q. 4. non est consulenda, quia homo se infamat absque vlla causa, & idem sentit Sot. d. 18. q. 4. art. 1.

2. Sed quæstio est, vtrum tantum Sacerdos habens iurisdictionem possit esse minister huius Sacramenti? Respondeo affirmatiuè; nam vt supra diximus, ad hoc sacramentū ritè ministrandum, requiritur ex parte ministri nō solū potestas ordinis; sed etiam potestas iurisdictionis, vt cōmuniter docent omnes Theologi cū D. Tho. in 4. d. 17. q. 3. art. 3. quæstiunc. 4. & d. 19. q. 1. art. 3. Sot. d. 18. q. 4. art. 2. & d. 20. q. 1. art. 5. P. Sot. lect. 5. de confessione; & hoc apertè sumitur ex verbis Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. vbi sic dicitur. *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat. Nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem,* ex quo colligitur, valorē huius Sacramenti ex parte ministri pendere

dere ex concessione, vel prohibitione Ecclesiæ; quod est singulare huic Sacramento; cōclusio dicta intelligitur de confessione necessaria, scilicet, continente in se materiam necessariam, scilicet peccata mortalia nunquam confessa; nam respectu peccatorum venialium, vel mortalium aliàs nō absolutorum; potest quilibet Sacerdos esse verus minister; & similiter in casu extremæ necessitatis, etiam quilibet Sacerdos est verus minister; vt omnes Doctores asserunt. Vtrum autem Prælati regulares, vt Priores, Guardiani, &c. possint audire sæcularium confessiones absque licentia, & approbatione Ordinarij, & prout refert Diana 1. par. tract. 16. & miscel. 2. resol. 46. Affirmatiuè respondet Henriquez lib. de Indulgentijs cap. 22. num. 3. in Gloss. litera R. vbi citat Mancium, Gallum, Medinam, & Bannes. Idem docet Valerus in differentijs vtriusque fori verb. nullitas different. 5. num. 3. & ratio horum Doctorum fundatur in verb. Concil. Trid. sess. 23. cap. 15. vbi decernitur: *Nullū Sacerdotem etiam regularem, posse confessiones sæcularium audire, nisi aut parochialē beneficium, aut ab Episcopis per examen, &c.* In quibus verbis; nisi parochiale beneficium, asserunt comprehendi etiam dictos Priores, Guardianos, &c. eo, quod tale officium exerceant cum suis subditis. Tamen dictam opinionem nō solum improbabilem reputo, sed etiam periculosam, cum Concilium loquatur tantummodo de habente beneficium Parochiale, quod non tribuitur, nisi per Episcopum, & non nisi per strictum examen, ideò Concilium iudicauit superfluū esse aliud examē in dictis Parochis, & maximè cum in aliquibus Religionibus non benè ordinatis, nō multum curetur de sciētia in electione Prælatorum; & similiter dicti Prælati nunquam in iure vocantur Parochi, quod pluribus rationibus probat Māriquez in suis quæstionibus moralibus q. 118. num. 3. & idem antea docuit Diana loco cit. ex Suar. 3. par. tom. 4. disp. 28. sect. 4. num. 21. & nouissimè hanc opinionem docet Io. de Lugo nostris temporibus præclarissimus Doctor de pœnit. disp. 21. num. 9. & 10. ad quam doctrinam omninò confirmandam, sufficere poterit vsus vniuersalis Ecclesiæ.

3. Qui autē dicātur ministri veri huius Sacramenti, scilicet, habentes potestatem tam ordinis, quam iurisdictionis; seu ministri ordinarij? Respondeo ex verbis Cōcil. supra citatis, colligitur, necessariam esse iurisdictionem propriam, vel delegatam; ad præsens autem loquimur de iurisdictione propria. Vnde dico tres esse ordines ministrorū habentiū talem iurisdictionē; & in primo, & supremo loco est Pōtifex, qui hanc potestatem habet à Christo, licet, eligatur ab hominibus, vt in cap. in nomine Domini, declarat Nicolaus Papa d. 23. & prædicta iurisdictio est omninò independens ab alijs; sed omnes aliæ habent dependentiam ab ipsa; nec est limitata ad locum, vel personas; vt communiter sunt aliæ iurisdictiones.

4. In secundo ordine sunt Episcopi in proprio Episcopatu; de quibus disputāt Doctores, an habeant talem iurisdictionē ex iure diuino, an ex iure humano? & aliqui asserunt illam habere ex iure diuino, & immediatè à Christo Domino; vt Maior. in 4. d. 17. q. 7. Pet. Sot. lect. 5. de confessione, & alij; tamen aliqua primò supponenda sunt, vt ex illis vera resolutio colligatur; primū est, dignitatem Episcopalē à Christo fuisse institutā, & iure diuino fuisse introductam in Ecclesia: vt sumitur ex Concil. Trid. sess. 23. can. 6. & 7. secundum est, nullam iurisdictionem spiritualē pertinentem præcipuè ad forum pœnitentiale, esse necessari ò coniunctam cum dignitate, & ordine Episcopali, scilicet, vi consecrationis tantum. Tertium est, iurisdictionem Episcopalem, vt ordinariam, & ex officio saltem in cōmuni, esse à Christo Domino institutam, vt sumitur ex verbis Innocentij III. in cap. 2. extra de Translatione Episcoporum; & idem statuit Pius I. epist. 1. & ita loquūtur multi Patres; & satis id declarat D. Th. opusc. 19. cap. 4. Quartū est, talē iurisdictionem esse actu cōiunctam cū munere Episcopali; ex iure diuino positiuo habente aliquod fundamentum in iure naturali, ratione tamē officij, ad quod præficitur; Vnde eo ipso, quod quis constituitur Episcopus, habet de intrinseca ratione sui officij, iurisdictionē super omnes

animas sui Episcopatus. Quintū est; omnes Episcopos habere hoc munus à Sum. Pontifice, seù dependenter ab illo; quia omnes recipiunt hanc dignitatem ab illo, vt sumitur ex cap. quoties 24. q. 1. & apertè id docet Leo Papa Epist. 87. & aliàs 89. & habetur in cap. Ita Dominus d. 19. & à Summo Pontifice dependent tam in diuisione Diœcesum, quam in extensione, vel limitatione eorum iurisdictionis. Ex quibus omnibus concludendum est; hanc iurisdictionem non dari immediatè à Christo Episcopis, sed à Summo Pontifice, & ideò Episcopos illam non habere ex iure diuino, sed humano, & ratio est, quia vt diximus, talis iurisdictio non competit Episcopis vi consecrationis; sed ratione officij, quod tribuitur à Pontifice; quod docet D. Thom. 2. 2. q. 39. art. 3. & in 4. dist. 19. q. 1. art. 3. & dist. 20. q. 1. art. 4. quæstiunc. 3. Caiet to. 1. opuscul. tract. 1. cap. 2. Couarr. in regul. peccatum 2. p. §. 9. nu. 6. & seqq. vbi plures affert; & alij plures, quos sequitur Suar. disp. 26. sect. 1.

5. In tertio Ordine sunt Parochi in propria Parochia ex communi doctrina Theologorum dis. 17. & colligitur ex communi vsu, & sensu Ecclesiæ, & cap. omnis vtriusque sexus, vbi proprius Sacerdos, dicitur parochus, & de tali proprio Sacerdote supponitur, posse suā iurisdictionem alijs cōmittere; quod pertinet ad officium iudicis ordinarij, licet, ad præsens per Cōcilium Tridentinum, talis facultas fuerit Parochis interdicta in hoc foro pœnitentiali, cum nullus possit confiteri, nisi Sacerdoti ab Episcopo approbato; vt infra meliùs dicetur. Reducuntur etiam ad hunc ordinem Archipresbyteri; quia sunt quasi primarij Parochi; & olim erant quasi Vicarij Episcoporum in eorum absentia, vt colligitur ex cap. 3. de offic. Archipresbyteri; Reducuntur deinde Superiores immediati Religionum, & omnes alij, quibus ex iure aliquo, vel ex priuilegio speciali commissa est cura animatum.

6. Duo tamen sunt hic notanda, primum est, talem iurisdictionem dicere ordinem non ad confinia Diœcesis, seù Parochiæ; sed ad personas talis Diœcesis, vel parochiæ respectiuè; ita vt Episcopus, vel Parochus benè possit absoluere suum subditum extra Diœcesim, vel parochiam, & illi licentiam dare eligendi confessorem vbicunque extiterit; vt Sot. 4. dist. 18. q. 4. art. 3. §. Aliud verò dubium; Vittoria in summa num. 151. & licet, Syluester hoc concedat habentibus iurisdictionem ordinariam, non autem illis, qui habent tantum iurisdictionem delegatam ver. Confessor 1. q. 14. tamen eadem est ratio, & respectu omnium dicta doctrina vera est, & ita loquuntur dicti Doctores, & alij, quod intellige, dummodo non adsit mutatio domicilij; tunc enim eximitur quis à propria parochia, & fit alterius. Secundū est, quod ratione delicti, nō acquiritur ius ad talem Episcopatum, vel parochiam; sicut est in iudicio externo. Vnde licet, quis peccet in aliena parochia, vel alieno Episcopatu, nan ideò tenetur in eadem parochia, vel Episcopatu confiteri; aliter confessio non posset esse integra, quia peccata committuntur in diuersis locis, & si nō possent absolui, nisi in proprijs locis vbi cōmittūtur; confessio esset dimidianda in partes, idem Syluest. loc. cit. q. 13. Nauarr. in cap. Placuit de pœnit. dist. 6. num. 33. & cōstat ex communi vsu Ecclesiæ.

7. Est etiam hic notandum, quod, si aliquis habeat plura domicilia in diuersis Ecclesijs, in quibus habitat per distincta anni tempora, possit confiteri illi Parocho, vbi actualiter moratur iuxta D. Anton. 3. par. tit. 17. cap. 4. vel etiam cui voluerit ex duobus Parochis, vbi habet domicilia, vt vult. Nauarra in cap. placuit de pœnit. nu. 77. licet, teneatur certum facere alium Parochum vbi actualiter habitat, in casu, quo confiteatur Parocho domicilij, in quo actualiter non habitat. Quādo autem quis in vno loco habet domicilium, & in alio quasi domicilium, eo quod ibi habitet per aliquam anni partem, vt sunt Scholares, Litigantes, Mercatores, & similes: debet confiteri Parocho loci vbi habitat actualiter, cum tali Parochiæ pro dicto tempore subijciatur: vt idem Nauarr. cum alijs in dicto cap. Placuit. Illi verò, qui nullum habēt domicilium; sed semper vagantur, subijciuntur illis parochijs, vbi actualiter reperiuntur, vt Sot. dist. 18. q. 4.

art.

art. 4. Medina C. de confess. q. 35. & alij, Caiet. verò verb. absolutio 2. & D. Anton. putant hos nullum habere proprium Sacerdotem, & ideò liberum eis esse confiteri, cui voluerint, & idē docet Nauarr. loc. cit. num. 79. Peregrini etiam, & iter agentes, qui habent proprium domiciliū, quando tamen reperiuntur in alienis Ecclesijs, possunt confiteri parocho loci, in quo reperiuntur; vt Sot. loc. cit. Syluest. ver. confessio 1. q. 11. & alij. Quid verò dicendum sit de fidelibus existentibus apud infideles nec habentibus, nisi simplicē Sacerdotem fidelem? Respōdeo dictos fideles debere, imò, & teneri confiteri dicto simplici Sacerdoti in omni periculo mortis ex iure diuino, quia, tunc reputantur, ac si essent in extrema necessitate, in qua quilibet Sacerdos habet iurisdictionem, secluso periculo tamen mortis, puto non posse confiteri, & ex consequenti dicēdum est, dictos fideles nec teneri ad annualem confessionē, & si Sacerdos inde esset discessurus, possent fideles ei confiteri etiam secluso periculo mortis, quia etiam reputantur, ac si essent in extrema necessitate, si postea non sint habituri alium Sacerdotem, imò, & tenentur, quia quilibet tenetur preuenire confessionem, quando dubitat nō esse habiturū Sacerdotē, vt ex cōmuni docet Nauar. c. 2. n. 10. & Beia p. 3. casu 2. §. tum quia.

8. Quis autem dicatur proprius Sacerdos respectu Parochi, Episcopi, &c.? Respondeo respectu Parochi, esse Episcopum eius immediatum Superiorem; respectu Episcopi, esse Sūmum Pontificē cum ipse tantum sit Episcoporum immediatus Superior; vnde non benè dixisse videtur Syluest. ver. Confessor 1. q. 2. dum asseruit proprium Sacerdotem Episcoporum esse Archiepiscopum, Archiepiscoporum verò Patriarchas, horum verò Pontificem; nam hoc nullo iure fundatur, vt benè ponderat Sot. dist. 18. q. 4. art. 2. imò Archiepiscopi nullam iurisdictionem habēt in hoc foro in Diœcesibus Suffraganeorū; & multò minus in ipsos Episcopos. Cardinales etiam habent Summum Pontificem pro proprio Sacerdote, cum sit immediatus eorum Superior; vt Syluest. loc. cit.

9. Excipiuntur autem ab hoc ordinario iure, familia Pontificis, cuius proprius Sacerdos est ipse Pontifex, vel eius Summus Pœnitentiarius, aut alius, quem Pontifex voluerit, quod intellige de familia Romæ residente; Excipiuntur etiam familiæ Cardinalium, quia ipsi Cardinales dicuntur proprij Sacerdotes eorum familiæ, quod munus possunt per se ipsos, vel per alios, quib. hoc voluerint cōmittere, exercere, quod necessariò est faciēdum, quando ipsi Cardinales non sunt Sacerdotes; de familia autem Episcopi nō est idem dicendum, sed subijcitur propriæ parochiæ nisi (vt notat Sot.) Episcopus voluerit illam eximere à proprijs Parochis, licet ordinariè hoc non fiat. Excipiuntur etiam Decani Ecclesiarum, & Archidiaconi, quia hi subijciuntur immediatè Episcopo tantum, vt Syluest. loc. cit. & alij, licet, in hoc consuetudo, & particularia priuilegia seruanda sint; Sacerdotes autem non excipiuntur, vt quidam volebant, quia hoc nullo iure constat, nec consuetudine; puto tamen consuetudinem solummodo esse; vt Sacerdotes cōtinuè inseruientes alicui parochiæ, posse ibidem se confiteri in satisfactionē annualis confessionis, licet, in alia parochia habeant domicilium, hoc enim rationabile esset; & posset præsupponi tam voluntas Episcopi, quam Parochi. Item excipiuntur Religiosi, qui proprio reguntur statuto, & habēt proprios pastores; & idem dicitur de monialibus exēptibus, & si non fuerint exemptæ, earum proprius Superior erit Episcopus, & eius Vicarius erit proprius ipsarum Sacerdos. Denique excipiuntur Reges, & Principes supremi, iuxta eorum priuileg a, & consuetudines; quę legitimè cēsēdæ sūt, & iure illas fuisse introductas, licet, de iure non sint exēpti.

10. Quoad ministrum ex Delegatione, priùs supponendum est, iurisdictionem in hoc foro pœnitētiali, delegari posse, & est de fide certum ex supra citatis Concilijs, & patet ex cap. Aqua de consecrat. Ecclesiæ, vel Altaris, ex quo colligitur, omnia, quæ sunt de iurisdictione, posse delegari, quæ delegatio, duobus modis fieri potest, vel directè tribuendo alteri Sacerdoti facultatem absoluēdi, vel quodammodo indirectè; scilicet tribuēdo facul-

cultatem pęnitenti eligendi sibi Confessarium; & vt ordinatim procedamus, dicemus primò de delegatione directa; deinde de indirecta, sed notandum est, delegationem dupliciter concedi posse, vel vt delegatus iurisdictionem per se exerceat, vel vt alijs distribuat, hanc secundam habent Vicarij Episcopotum; licet, potiùs eorum auctoritas ordinaria, quam delegata censeri possit, & possunt illam habere omnes alij, quibus illam Episcopus commiserit; imò hæc facultas non per ipsum delegatū exercenda, potest committi etiam non Sacerdotibus: Vnde Vicarij Episcoporum aliquando sunt non Sacerdotes; & talem facultatem habent; quando autem iurisdictio, seù delegatio est exercenda per delegatum, tunc necessariò committenda est Sacerdoti, cum essentialiter requiratur potestas ordinis ad ministerium huius sacramenti, nec tunc delegatus potest alteri subdelegare ex cap. vlt. §. vt de offic. deleg.

11. Qui autem possint iurisdictionem delegare? Respondeo posse omnes illos, quos ordinariam iurisdictionem habere diximus ex cap. inter cętera de offic. ordin. vt Pontifex, Episcopus, & Parochus; scilicet Pontifex potest in tota Ecclesia; Episcopus in propria Diœcesi, Parochus in propria parochia, quod intellige cum debita proportione, nam Episcopus non potest delegare super casus Pontifici reseruatos; nec similiter Parochus super casus Episcopo reseruatos; quia, quod non possunt per se, nec possunt per alios, & notandum, quod in delegando hanc potestatem, nulla forma requiritur; sed tantum expressio voluntatis delegantis; Dubium tamen est inter Doctores, an ratihabitio sufficiat ad exercendam delegationem? & relicta opinione Palud. in 4. d. 19. & ibi Capreol. ad 1. contra 3. conclusionem, asserentiū absolutè affirmatiuè esse respondendum; distinguendum esse puto cum Soto in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 3. aut dicta ratihabitio est in spe de futuro, aut est de præsenti; si ratihabitio fuerit de futuro, delegatio præsumpta inualida erit; at si ratihabitio fuerit de præsenti, talis delegatio, seu vsus dictę delegationis validus erit; hanc opinionem sequitur Sylu. verb. confess. q. 6. Nauar. cap. 9. nu. 6. & in cap. placuit de pœnit. d. 6. num. 103. Ledesm. 2. 2. par. 4. q. 22. art. 1. Sed re vera, nec hæc opinio videtur tuta, quia Sacramentum non potest dependere à futuro euentu, nec in praxi videmus aliquem superiorem velle, vt quis vtatur sua iurisdictione absque debita licentia; nec ad hoc facit id, quod dicitur in regula 10. de regulis iuris in 6. *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari*; nam talis ratihabitio impropriè dicitur in casu nostro; quia propria ratihabitio, respicit præteritum, & ideò retrotrahitur; at in hoc foro pœnitentiali, necesse est, vt de præsenti sit specificata delegatio, quia non agitur de re, quæ in futuro validari potest; Et ideò vera opinio est, delegationem omninò dandam esse ab habente auctoritatem; antequam exerceatur; ita docet Suar. disp. 26. sect. 1. num. 13. & seqq. Filiuc. tract. 7. cap. 8. num. 208. D. Antonin. 3. par. tit. 17. cap. 4. cas. 8. Hēriq. quolib. 1. q. 31. & 32. & alij ab his citatis.

12. Vtrum autem regulares priuilegiati possint absoluere fideles, ita vt non teneantur confiteri Parocho tempote Paschali? Respondetur affirmatiuè; vt patet ex Extrauag. Ioan. 22. Vas electionis de hæret. ex alia Benedicti XI. Inter cunctas de priuileg. & ratio est: *Ne* (vt inquiūt dicti Pontifices) *sequatur absurdum, vt peccata semel remissa, aliquis confiteri teneatur, & liberatus debitor, iterū soluere cogatur.* Est communis Doctorum doctrina; & constat ex communi vsu Ecclesiæ. Vnde regularer in hoc foro non dicūtur delegati, cum habeāt quamdam simplicem iurisdictionem super omnes fideles, vndequaque ad eos recurrentes in hoc foro pœnitētiali, quod non habent Parochi.

13. Quātum autem duret delegatio? Respondeo durare vsque ad terminū pręfixum à delegante, vt constat ex toto tit. de offic. delegat. nisi per ipsum, vel alium superiorem maiorem fuerit sublata; Et si absque vllo termino fuerit concessa, durabit vsq; ad mortē dicti delegantis, quia nobis mortuis, moriuntur omnia, quæ in nobis sunt; & idem est dicendum, si talis de-

delegatus mutaretur, vel suspenderetur; quod intellige generaliter loquēdo. Vtrū autem delegatio possit fieri, ita vt duret post mortem delegantis? Respondeo affirmatiuè respectu Summi Pontificis; & licet, ex cap. Relatum, & ex cap. Licet, etiam delegatio facta à Pōtifice expiret per eius mortem, causa non inchoata; tamen id intelligitur in foro contentioso, & non in foro pęnitentiali, nec in negotijs fidei; ideò, cōcessum est Inquisitoribus, vt iurisdictio eis delegata non expiret mortuo Pontifice cap. ne aliqui de hæret. in 6. Et quamuis de delegatione respectu huius Sacramenti, nullus adsit textus id explicās; Certum tamen est, Pōtificem posse illam concedere, vt duret etiam post eius mortem vsque ad reuocationem; & colligitur ex cap. si super gratia de offic. delegat. in 6. & ex cap. si cui de præbend. in 6. vbi, dicitur *Pontificem posse concedere gratiam, quæ duret etiam post eius mortem*; igitur poterit etiam hanc delegationem concedere in hoc foro pęnitētiali, quæ per modum gratiæ conceditur; Vtrum autem idem dicendum sit de Episcopis? negatiuè respondet Sylu. verb. confess. 1. q. 9. & D. Antonin. 3. par. tit. 17. cap. 9. & rationem sumūt ex cit. cap. Relatum, ideò asserunt, confessorem, mortuo Episcopo, neminem posse absoluere, nisi illum, cuius confessionem audiuit secundum partem, vel totam, ante mortem Episcopi, tunc enim intelligitur causa incepta, quæ finiri, & terminari potest etiam post mortem delegantis; sed dicendum, etiam mortuo Episcopo, posse delegatum exercere suam delegationem in hoc foro pęnitentiali; quia talis facultas cōceditur per modum gratiæ, & patet ex vsu communi Ecclesiæ; nam mortuo Episcopo, non ideò confessores cessant à ministerio confessionis, donec eis per Capitulum, vel successorem reuocetur, Suar. disp. 26. sect. 3. num. 7. & seqq. Filiuc. tract. 7. cap. 8. num. 216. ex Nauar. in cap. Placuit de pœnit. d. 6. num. 161. licet, ibi loquatur de facultate data penitenti ad eligendum confessorem, sed est eadem ratio. Quæ rationes possunt etiam accommodari in delegatione facta à Parocho, quando aliquem assumit in suum Vicarium, seu Coadiutorē absque approbatione, & confirmatione Episcopi; nam quādo adest talis approbatio, tunc etiam mortuo Parocho, manet delegatio. Sed quia hæc pendēt à voluntate Episcopi; ideò consuetudo consulenda est, vt ijdem Doctores.

14 Sed quæritur, vtrum omnis Sacerdos habeat iurisdictionem in articulo mortis? & affirmatiuè respondendum est; vt constat ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. & ex multis alijs Decretis, & ita docent omnes Doctores cum D. Thom. in 4. d. 19. q. 1 art. 3. quæstiunc. 1. Sed est hic aduertēdum aliquos Doctores distinctionem ponere inter articulum mortis, & periculum mortis; & articulum mortis vocant illum, in quo verè mors proximè instat, & moraliter est certa; Periculum mortis vocant illud, in quo adest probabile periculum mortis, quia frequenter mors in tali periculo accidere solet; vt in longa nauigatione, bello, & partu; & in articulo mortis asserunt, licitum esse cuilibet Sacerdoti absoluere, non autem in periculo mortis; quæ doctrina in re est vera, & nullus ab illa essentialiter discedit; quia licet, dicant licitum esse Sacerdoti in periculo mortis absoluere; tamen intelligunt de periculo, quod idem sit, ac articulus mortis; & ita loquitur Nauar. cap. 26. num. 31. & cap. 27. num. 271. Sylu. verb. confessor 1. q. 6. Medina C. de confess. q. 16. & alij multi; sed iuxta primam distinctionem loquitur Sot. d. 18. q. 4. art. 4. Couar. in cap. Alma mater par. 1. §. 11. num. 8. & alij. In iure autem talis articulus mortis, modo dicitur articulus mortis, modo periculum mortis. Nam in cap. si quis suadente 17. q. 4. ponitur reseruatio; Excipitur autem periculum mortis, & in cap. Non dubium de sent. excommunic. fit casus exceptio, quia dicitur esse in articulo mortis. Vnde, licet, aliquando Doctores dicant quemlibet Sacerdotem posse absoluere in periculo mortis; non malè loquuntur; sed intelligendus est casus, in quo verè mors proximè instat, & est moraliter certa; & non de omni periculo mortis; & ita communiter omnes sentiunt, quod intellige, quando non adest alius, qui ex officio id possit, & velit exequi; & vtrum hoc conueniat cuilibet,

libet Sacerdoti, quamuis suspenso, vel excommunicato, aut hæretico? affirmatiuè respondendum est; & sumitur ex Concil. Trid. dicta sess. 14. cap. 7. vbi tres distributiones sunt notādæ, scilicet, quilibet pœnitens, à quibus vis peccatis, à quocunque Sacerdote. Vnde, & absque vlla limitatione, poterit quis in tali casu absolui; sed vtrum hoc conueniat cuilibet Sacerdoti ex iure diuino, an ex iure humano? Licet, aliqui dicant conuenire ex iure diuino; tamen, vt sumitur ex verbis dicti Concilij; hoc conuenit tantum ex iure humano, nam ibi dicitur. Ne aliquis periret, custoditum semper in Ecclesia fuit. Vnde talis traditio ortum habuit ex Ecclesia, & ad summum ex Apostolis; & hanc opinionem docet D. Thom. d. 19. q. 1. art. 3. & d. 20. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2. Sot. d. 18. q. 4. art. 4. Pet. Sot. lect. 5. de confessione, Couar. qui multos refert in cap. Alma mater, §. 6. nu. 8. par. 1. & alij multi.

15. Quæritur secundò, vtrum quilibet Sacerdos posit absoluere à venialibus? Respondeo posse absoluere à venialibus, & à mortalibus alias confessis, dummodo ex aliqua cēsura non sit impeditus: ita communiter omnes; & ratio est, quia tantum in materia necessaria requiritur iurisdictio; in materia autem sufficienti, sufficit potestas ordinis, vt loquitur Diuus Thom. d. 18. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. ad 3. & Sot. d. dist. q. 4. ar. 2. ad 2. licet, ab hac ratione multi discordent, sed mihi aptissima videtur; & ob hāc rationem videri potest, quam falsa sit opinio Valeri in differentiis vtriusque fori verb. Nullitas diffic. 5. num. 3. asserentis quemlibet Sacerdotem posse etiā absoluere à peccatis mortalibus oblitis in confessione; vt refert Diana par. 2. tract. 16. resol. 46. nam non ex eo, quod dicta peccata fuerūt oblita, sequitur, quod non sint materia necessaria confessionis? & ex consequenti subdita iurisdictioni? Vnde nullo modo possunt dicta peccata absolui, nisi ab habente iurisdictionem; ita ex communi doctrina iam supra explicauimus.

16. Quoad secundum modum delegandi, scilicet, concedēdo facultatem pœnitenti, vt possit sibi eligere confessorem; sciendum est, ipsosmet, qui possunt suam iurisdictionem alij delegare, posse etiam concedere alijs facultatem eligendi sibi confessorem; nam de Summo Pontifice, patet ex eius plenissima potestate: de Episcopo constat ex cap. 2. de pœnit. & remiss. in 6. & de Parocho colligitur ex cap. Omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss. & ex cap. Placuit de pœnit. d. 6. vt ibi docet Nauar. art. 48. & idem dicitur de alijs Superioribus habētibus iurisdictionem; Dubium tantum esset posset, an dicti Superiores, si fuerint excommunicati, vel suspensi, possint concedere talem facultatem? & licet Palud. affirmatiuè respondeat in 4. d. 17. q. 4. nu. 26. & 27. & D. Antonin. 3. pat. tit. 17. cap. 9. tamen hæc opinio nullo modo potest esse vera, quia excōmunicatio, suspensio, &c. priuant excommunicatum, &c. iurisdictione, quæ vt supra probauimus, est omninò necessaria in hoc Sacramento, quod intellige de excommunicato non tolerato, notorio, &c. Vnde necessario dicendum est, nullius momenti esse talem delegationē; imò si fuisset ante dictas censuras concessa, statim exspirat; vt patet ex dictis; quæ doctrina sumitur ex vsu Ecclesiæ; & illam docet Sot. in 4. d. 18. q. 4. art. 3. Filiuc. tract. 7. cap. 9. num. 228. Sylu. verb. confessio 2. Victoria nu. 152. & Suar. disp. 27. sect. 1. num. 5.

17. Tribus autem modis potest intelligi concessa talis facultas, scilicet, à iure, ex consuetudine, & à Prælato; à iure, dupliciter intelligi potest, scilicet, diuino, vel humano; à iure diuino, tantum Pontifex habet facultatem eligendi sibi confessorē; quomodo autem tunc confessor possit habere auctoritatem super Pontificem? aliqui respōdent in hoc tantum casu; dictum confessorem habere iurisdictionem supra Pontificem ex iure diuino, vt Palud. d. 17. q. 3. art. 4. & aliqui Canonistæ; tamen dicendum est, dictum confessorem electum à Pontifice, habere potestatem delegatam ei ab ipsomet Pontifice tanquam Christi Vicario, & data dicta facultate, ei subijcitur Pontifex tanquam peccator; ita loquitur D. Thom. in 4. d. 19. q. 1. art. 3. q. 2. Sot. d. 18. q. 4. art. 2. Turrecrem. lib. de Ecclesia cap. 8. & alij.

18. Epi-

18. Episcopi autem, & eorum Superiores, vel inferiores Prælati habentes iurisdictionem, vt supra, habent hanc facultatem à iure humano, scilicet, eligendi sibi confessorem, quidquid in hoc dicat Nauar. cap. 17. num. 260. ita communiter omnes sentiũt, vt Caiet. verb. Absolutio cap. 2. Syluest. verb. Confess. 1. §. 2. & 8. Filiuc. tract. 7. cap. 9. num. 231. D. Antonin. 3. par. tit. 17. cap. 9. & alij, & sumitur ex verbis po sitis in cap. vlt. de pœnit. & remiss. quæ sunt ista. Permittimus Episcopis, & alijs Superioribus, necnõ minoribus Prælatis exemptis, vt etiam præter sui Superioris licentiam, prouidum, & discretum sibi possint eligere confessorem; Vnde quando Episcopus, vel alij Superiores eligunt, ius, seu Pontifex tribuit postea tali confessori electo iurisdictionem, seu potestatem; ex quo sequitur, certum esse, hos omnes Prælatos Papa inferiores, habere hanc potestatem eligendi sibi confessorem ex iure humano. Intelligũtur autem omnes Episcopi electi, & confirmati, siue habeant Episcoparum, siue non; Degradatus autem non habet talem facultatem, quia priuatur omnibus priuilegijs ei concessis vi ordinis; Præpositus verò verbaliter tantum, vel suspensus, talem facultatem habet, quia tantum priuatur vsu iurisdictionis, & non alijs priuilegijs, sicut nec clericali: Pro inferioribus autem Prælatis, intelliguntur omnes illi, qui saltem habent aliquam iurisdictionem in foro externo; nam, vt ait alia Gloss. in cap. Decernimus de iudicijs, de ratione Prælati est, vt habeat aliquam iurisdictionem Ecclesiasticam in foro cõtentioso; & hoc modo Parochi non videntur habere hanc facultatem, quia non sunt verè Prælati, licet, Sylu. loco cit. Ang. ver. confessio 3. & Panorm. asserant posse, sed hoc non illi conuenire potest, nisi ex consuetudine; qua possunt omnes Parochi eligere sibi confessarios ab Episcopo electos; vt Emanuel Sà verb. confessor nu. 2. Suar. disp. 27. sect. 2. num. 7. & sect. 3. Tolet. cap. 90. in addit. ver. Sacerdos à consuetudine habet. in fine, & alij. Illi autem Parochi qui essent immediati subditi Pontifici, vtique talem facultatem haberent. Archipresbyteri etiam habẽtes iurisdictionem in foro externo habent dictam facultatẽ; & similiter Auditor Cameræ in Romana Curia: Item Prælati exempti fruuntur etiam hoc priuilegio; vt sunt Prælati Religionum habentes iurisdictionem in foro externo siuè mediatè, siue immediatè, vt sunt Generales, Prouinciales, Priores, seu Guardiani, &c. dummodo ex statutis religionis contrarium non fuerit ordinatum; vt Filiuc. tract. 7. cap. 9. num. 131. in fine, & Suar. loco cit. num. 9. Alijs autem præter istos, nulla est à iure concessa facultas eligendi sibi confessarium; vide infra cap. sequenti num. 5. quia dicta facultas eligendi confessorem est coarctata in Concilio Trid.

19. Quinam autè sint illi, qui ex consuetudine habeant hoc priuilegium eligendi sibi confessorem? Respondeo nullam consuetudinem in se consideratam, posse tribuere hanc facultatem eligendi confessorem; At quando talis consuetudo videtur, & suffertur à Superioribus, ad quos spectat, tunc non iudicanda est consuetudo; sed concessio legitimè habita, licet, non extet memoria. Vnde vbi adest consuetudo, vt Parochus, vel alij Sacerdotes eligant sibi confessarios, seruanda est; quia censenda est, legitimè fuisse introducta; Attamẽ possunt semper Superiores talem consuetudinẽ reuocare, non tãquam consuetudinem habentem vim legis, sed tanquam delegationem, quę durat ad libitum superioris reuocantis; & ita reconciliãtur Doctores asserentes, per nullam consuetudinem posse introduci, vt quis facultatem habeat eligendi confessorem, cum actus à principio nullus, non possit validari per quodlibet subsequens; & inter alios docentes contrarium, vide Suar. disp. 27. sect. 3. D. Antonin. 3. par. tit. 17. cap. 19. §. 19. Sot. d. 18. q. 4. art. 2. & alios.

20. Tertius modus concedẽdi facultatẽ eligendi sibi confessorẽ, est à Prælato; Vbi est notandum, talem facultatem concessam à Prælato, nõ posse excedere facultatem ipsius Prælati; nec intelligitur extendi ad omnes casus, sed ad illos tantum, quos Prelatus specialiter sibi non reseruauit; prout declaratum est in cap. si Episc. de pœnit. & remiss. in 6. & idem videtur di-

cen-

cendum de casibus à iure Episcopis reseruatis; sed cum hoc pendeat à voluntate Prælati concedentis talem facultatem, illa consulenda est. Pontifex autem, quando generaliter concedit talem facultatem eligendi confessorem, non solum non intendit casus sibi reseruatos cócedere; sed nec etiam illos, qui sūt Episcopis reseruati;nisi id explicetur in tali concessione; vt sumitur ex Clem. 1. de priuil.& Extrauag. Inter cunctas eodem tit.non enim Pontifex intendit derogare iuri Episcoporum, nisi id exprimat, vt ibi diximus. Nec similiter in concessione dictæ facultatis intelligitur aliquid præter absolutionem à culpis,& ab ijs, quæ cū culpis annexa sunt; v.g.dispēsatio votorum, aut commutatio, non intelligitur concessa,nisi exprimatur. Vtrum autem talis delegatio, seu facultas concessa finiatur per mortem concedentis?iam supra diximus, & adhuc dicimus, talem concessionem non finiri, quia non conceditur talis facultas tanquam delegatio; sed tanquam gratia, quæ non cessat per mortem concedētis; vt Nauar. in cap. Placuit, de pœnit. & remiss. num. 35. & 161.

21. Sed aliud dubium est, an sufficiat talis facultas interpretatiua, vel præsumpta? Respondeo negatiuè, nisi adsint aliqua signa exteriora denotantia talem voluntatem superioris concedentis talem facultatē,ita Suar.disp.28. sect.4.num. 16. Filiuc.tract.7.cap.9.num.241. & 242.Sot. Henriq.Capreol.Palud.Gabr.Antonin.& alij multi apud hos Doctores; & ratio est, quia vel talis præsumptio fundatur in aliquibus signis externis, vel non, si primò modo,iam intelligitur data facultas,vt diximus, si secundo modo, talis præsumptio erit, quasi spes ratihabitionis de futuro,& in hoc foro necessaria est iurisdictio de præsenti; & ideò talis facultas interpretatiua nihil poterit operari; Ex qua doctrina faciliter responderi potest ad quatuor casus,quos ponunt Doctores,primus est; An si Parochus discedat à Parochia pro aliquo notabili tempore, intelligatur data facultas Parochianis,vt alterum sibi eligere possint confessorem?& respondendum est in tali casu, recurrendum esse ad Vicarium, vel Episcopum; nisi constet ex voluntate Parochi alias declarata, quod intendat in simili casu talem facultatem concedere; secūdus casus est; si Parochus moriatur,vel infirmetur;tunc eodem modo, est respondēdum,nec valet excusatio, quod Episcopus non faciliter adiri possit; & idem est dicendum quando Parochus esset suspēsus,excommunicatus, &c. Tertius casus est,si Parochus rogatus, noluerit audire confessionem, tunc, nec intelligitur data facultas eligēdi alium confessorem; nisi id explicet; sed potiùs esset recurrendum ad superiorē; Quartus casus est, quando pœnitens habet aliquam causam rationabilem non confitendi Parocho, vt v.g. fœmina, quæ peccauit cum ipso Parocho, an possit alteri confiteri? & etiam negatiuè respondendum est; quia nullum datur ius positiuum prohibens, ne Parochus in tali casu nō possit audire talē confessionem,vt Suar.loco cit. num. 19. & Filiuc. num.246. Vnde,licet, in dictis, & alijs casibus venia petatur, & nō obtinentur; non ideò potest quis ex sua auctoritate alium confessorem eligere; vt docet D. Thom.in 4.d.17.q.3.art.3.quæstiunc.4.ad 5. & 6. Superior tamen iniustè negando hanc facultatem subdito, sibi, & illi damnationē acquirit; vt ait idem Doctor opuscul. 19.Sot.in 4.d.18.q.4.art.2.& alij multi,quos sequuntur Suar. loco cit. num.20. & Filiuc.num.247. & seqq.

De qualitatibus necessarijs in Sacerdote assumendo pro Confessore, vel vt delegari possit iurisdictio audiendi confessiones, & absoluendi à reseruatis. Caput XXXXX.

1 *In Confessore requiritur potestas, bonitas, & scientia.*

2 *Bonitas est necessaria,vt Confessor absq; noua culpa Sacramentum administret.*

3 *Aliqua scientia est necessaria Confessori, qua in quinque rebus consistit.*

4 *Ali-*

4 *Aliqua sunt necessaria scienda à Confessore pro validitate Sacramenti.*
5 *In Confessore omninò est necessaria approbatio proprij Episcopi, etiã respectu Prælatorum aliena Diœcesis.*
6 *Simpliciter approbatus in vna Diœcesi, censetur approbatus vbique, quatenus potest eligi ab habente priuilegium eligendi confessorem approbatum, etiam extra Diœcesim.*
7 *Approbatio debet fieri ab Episcopo Confessoris, & non pœnitentis.*
8 *Confessores simpliciter approbati, debent subiacere dispositioni Episcopi loci in quo morantur.*
9 *Omnes Prælati habentes iurisdictionem ordinariam, possunt sibi, vel alijs casus reseruare.*
10 *Peccata etiam si non habeant censuram, reseruari possunt.*
11 *Peccata venialia seruari non possunt, nisi in quodam casu; mortalia verò interna seruari possunt.*
12 *Omnia peccata mortalia absolutè loquendo, reseruari possunt, & de facto nullus est casus à iure Episcopo reseruatus.*
13 *Regulares habent vndecim tantum casus, qui reseruari possunt.*
14 *Pro bono alicuius Conuentus particularis, non videtur Prælatus regularium posse alios casus reseruare, nec sub prætextu excommunicationis reseruatæ, possunt alij casus reseruari.*

1 TRes qualitates communiter dicũt Doctores, esse necessarias in confessore, vt ritè Sacramentum pœnitentiæ administrare possit: scilicet potestatem, bonitatem, & scientiam; quoad potestatẽ; Dico dupliciter considerari posse, & in ordine naturali, & in ordine supernaturali; Et vtroque modo considerata, est omninò necessaria in Sacerdote, vt possit esse confessor. Nam potestas in ordine naturali, est potestas, seu potentia audiendi, vel aliquo modo percipiendi peccata pœnitentis, potentia loquendi, vt forma in absolutione peccatorum pronunciari possit; Debitus discursus, vt rectum iudicium de peccatis formari possit; Potestas autem spiritualis, est potestas ordinis, & iurisdictionis, de qua iam diximus; Vtraque igitur potestas tam in corpore, quam in anima est in confessore omninò necessaria.

2. Quoad bonitatem, dicendum est, illam non requiri necessariò ad conficiendum Sacramẽtum, neque ad eius effectum percipiẽdum; vt sæpè diximus; esse tamen necessariam, vt confessor absque noua culpa, & sacrilegio administret hoc Sacramentum; requiritur enim, vt sit absque culpa mortali, saltem per præsumptam contritionem ablata; sed securiùs per confessionem est abstergenda, ita communiter omnes; vide Filiuc. tract. 7. cap. 9. nu. 150. & Suar. disp. 28. sect. 1.

3. Quoad scientiam: certum ex communi omnium Doctorum sententia, aliquam scientiam necessariam esse confessario; & ratio est, quia nullus potest iudiciũ ferè in causa graui, neque ad id deputari, nisi habeat scientiam proportionatam ad ferẽdum rectum iudicium; sed sic est, quod in foro pœnitentiali agitur de re non solum graui; sed grauissima, cum inde pendeat salus animæ, ergo omninò necessaria est debita scientia, ita Caiet. verb. confessori necessaria, P. Sot. lect. 6. de confess. Nauar. cap. 4. num. 1. & in cap. 1. §. Caueat de pœnit. d. 6. & alij. Dicta autem scientia in quinque consistit; nã primò debet confessor scire differẽtiam inter peccatũ mortale, & veniale practicè in omnibus præceptis, saltem communi, & ordinario modo; quia exactè scire discernere omnes casus, est res difficilis, & in hoc laborant etiam doctissimi viri; vnde saltem confessor communi modo debet id scire, vt iudicium ferre possit. Secundò debet scire species, numerum, & circumstantias peccatorum, vt supra iam diximus; Tertiò, tenetur scire dispositionem necessariam, quæ requiritur in pœnitente: Quartò, quæ peccata sint contra iustitiam, & obligantia ad restitutionem: Quintò, quæ peccata sint reseruata, vel habeant annexam censuram reseruatam. Addit etiam Caiet. confessorem posse faciliùs hominem doctum audire; & illius sciẽtia iuuari; & notandum est, sciẽtiam in confessario requiri iuxta qualitatem pœnitentium; nam pro rudibus in Villis, minor scientia requiritur, pro moran-

rantibus in Ciuitate, maior scientia est necessaria; & eo maior quo maioribus negotijs sunt applicati pœnitentes; vt Mercatores, Milites, Iudices, Notarij, Procuratores, & similes doctiores, imò doctissimũ confessorẽ requirunt. Deinde cõfessor debet esse adeò idoneus, vt saltem in casibus non ita frequentibus, & ordinarijs sciat dubitare, & ad peritiores recurrere; Confessores autẽ carentes tali scientia mortaliter peccant se exponendo ad audiendas confessiones, & superiores illum approbantes similiter mortaliter peccant, vel quomodocunque illum ad confessiones audiendas deputantes; Et sic etiam pœnitens eligendo confessorem, quem non cognoscit respectu sui idoneum; mortaliter peccat, ita communiter omnes, vt videri potest apud citat. Doctores, & apud Filiuc. tract. 7. cap. 9. num. 252. & 253. Suar. disput. 28. sect. 2.

4. Pro validitate autem Sacramenti; necesse est, vt confessor sciat formam absolutionis: secundò, vt cognoscat peccata mortalia saltem secundum communem eorum rationem, vt v. g. Furtum, Homicidium, Fornicationẽ, Odium, Vindictam, &c. esse peccata mortalia: quod si confessor id sciat; sed nesciat in particulari discernere peccatum mortale à veniali; tunc poterit esse validum Sacramentũ, si pœnitens accedat bona fide; at si cognoscat talem ignorantiam, mortaliter peccat, & peccatum sacrilegij, nec non, & confessio respectu sui, est inualida; vt fusiùs probat Suar. loco cit. num. 11. & seqq. ex Gabr. Adrian. Medina, & alijs.

5. Est tamen, hic notãdum, quod præcipua, & magis essentialis conditio, quæ requiritur in confessore, est vt sit approbatus ab Episcopo iuxta Cõcil. Trid. sess. 23. cap. 15. de reformat. nam licet, ante dictum Concilium, licitum erat tam Parocho, quam alijs habẽtibus iurisdictionem, alijs delegare eorum facultatem absque vlla licentia, & approbatione Episcopi; vt docet Nauar. in cap. Placuit, de pœnit. d. 6. num. 49. & seqq. Caiet. verb. Absolutio, & alij: Tamen post dictum Concilium nullus est idoneus confessor, nisi habeat officiũ Parochiale, vel approbationẽ ab Episcopo, vnde Doctores, Graduati, & omnes alij non habẽtes curam animarum, tenentur talem approbationẽ ab Episcopo obtinere, aliàs inhabiles omninò erunt; & sic omnes Episcopo inferiores, vt Parochi, & alij non possunt sibi eligere confessorem, nisi vnũ ex approbatis ab Episcopo, imò, & ipsi Episcopi extra Diœcesim, si voluerint confiteri alicui Sacerdoti non subdito, necesse est, vt etiam sit approbatus à proprio Episcopo, vt constat ex Cardinalium declaratione de anno 1158. & 1160. vt refert Suar. disp. 28. sect. 4. num. 4. & ita etiam necessariò est dicẽdum de alijs Prælatis tam sæcularibus, quam regularibus habentibus auctoritatẽ eligendi sibi confessorem; scilicet, vt talis facultas non extẽdatur, nisi ad proprios subditos; & idem docet Filiuc. loco cit. num. 256. colligitur etiam, quod Parochus non possit delegare alteri suam auctoritatem in hoc foro, nisi alicui ex approbatis ab Episcopo; & ita similiter est intelligenda facultas data à Pontifice in Bulla Cruciatæ, & quæ dari solet in Iubilæis; electio enim, necesse est, vt fiat ex approbatis ab Episcopo.

6. Est tamen sciendum; tam Parochum, quam alios Prælatos habentes curã animarum esse vbique reputãdos idoneos quoad examen subeundum, & ideò benè potest illis conferri iurisdictio, seù delegatio, & possunt eligi in confessorem ab habentibus priuilegium eligendi confessorẽ approbatum, & hoc tam in propria Diœcesi, quam extra, absque vlla Episcopi loci, aut Parochi licentia, nisi in priuilegio adesset aliqua limitatio: vt Suar. loc. cit. num. 17. Vnde Parochus ex Diœcesi Neapolitana, benè potest eligi in confessorem Panormi ab habente priuilegium eligẽdi sibi confessorem approbatum absque vlla alia licentia Episcopi Panormitani, aut Parochi; secùs à non habente tale priuilegium, quia requiritur iurisdictio, Ex quo infero, Prælatos regulares non posse absoluere, nisi proprios subditos, nec absolui à Sacerdotibus extra Religionem, nisi ab approbatis ab Episcopo, vel alio Prælato regulari, vel sæculari habente iurisdictionẽ ex trinsecam, scilicet à Prouinciali pro tota prouincia, vel à Generali pro tota Religio-

ligione, aut Priore pro suo Conuentu. Vnde quando reperiuntur extra eorum Conuentum, cuius sunt Prælati, vel extra prouinciam vbi nullam habet iurisdictionem; nullo modo possunt dictos religiosos absoluere absque licentia proprij Prælati ratione iurisdictionis, quę necessaria est ad hoc sacramentum, vt supra diximus; & multò minùs possunt absoluere à casibus reseruatis dictis superioibus localibus; si autem tam dicti Prælati, quam alij confessores fuissent admissi ad confessionem fratrum ab eorum Generali, vel Prouinciali, absq; vlla limitatione; tunc posset omniū Fratrum Religionis, vel prouinciæ respectiuè confessiones audire absq; alia licentia Prouincialium, aut Priorum; non tamē possent absoluere à casibus reseruatis dictis Superioribus; nisi id specialiter fuisset eis concessum à Generali, vel à Prouinciali propriæ prouinciæ, in qua reperiuntur, vel ab alio ad quem spectat, ità communiter omnes Doctores, vt sumitur ex Suar. dicta sect. 4. & Filiucc. tr. 7. cap. 9. nu. 256. & seqq.

7. Vtrum autem requiratur approbatio Episcopi pœnitentis; an Confessoris? Respondeo requiri approbationem Episcopi Confessarij, quia approbatio consistit in tribuendo simul auctoritatem absoluendi, & cum hæc non posit tribui nisi ab habente ordinariam iurisdictionem, sequitur, quod ad talem Episcopum spectet etiam approbatio: probatur hæc doctrina ex quadam Cardinalium responsione allata à Suar. disp. 28. sect. 6. nu. 6. in qua sic habetur. *Nullum etiam regularem S. D. N. declarauit, tempore Iubilei poss. confiteri peccata sua nisi Sacerdotibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confessiones; in bulla enim non fit mentio, nisi de Ordinario eorum, qui audituri sunt confessiones, non autem de Ordinario pœnitentium.* Ex in alia responsione, sic Pontifex loquitur. *S. D. N. Audita relatione Congregationis, declarauit, Episcopum vigore priuilegij de quo in cap. fin. de pœn. & rem. non posse sibi eligere Sacerdotem sibi non subditum: qui à proprio Ordinario non fuerit adhuc ad formā huius decreti admissus, seu approbatus ad audiendas confessiones.* Sed nota, quod non ex hoc sequitur, quod Episcopus non posit alienū Sacerdotem morantem per aliquod tempus in sua Diæcesi eligere in confessorem, sed benè potest, quia pro tali tempore dicitur subditus Episcopi, vbi moram agit, & cōfirmatur, quia aliter nec Episcopus posset approbare Sacerdotem alienum ad audiendas confessiones sæcularium in sua Diæcesi: quod ex praxi colligitur esse falsum non tamen desunt, qui asserant, approbationē esse necessariò obtinendā ab Episcopo pœnitētis; sed ni fallor videtur quęstio consistens in quadam speculatione, & modo loquendi; quia in re omnes conueniunt; vt videri potest apud Suarium sectione 6.

8. Sed quæritur, vtrum approbatio vnius Episcopi, intelligatur pro tota Ecclesia? Respondeo, ex vi approbationis est iudicanda apta pro tota Ecclesia, quando talis approbatio est absolutè, & simpliciter facta absq; limitatione; attamen quia requiritur etiam iurisdictio; ideò necesse est, vt dicti cōfessores sic approbati, se subdant Ordinarijs aliorū locorum, tam quoad examen, quam quoad delegationē accipiendam: & iam ita est vsus omnium Episcoporum, vnusquisque enim vult scire pastorem, cui committendæ sunt eius oues, quod rationabile est, ex qua doctrina multi casus resoluuntur, quos omitto, quia faciliter resolui possunt ex dictis.

9. Et quia Confessor potest assumi, vel delegari tam ad casus ordinarios, quā ad casus reseruatos, cum iam diximus de Confessore respectu ordinariæ confessionis sequitur dicendum de Confessore respectu casuum reseruatorum. Sed priùs supponendum est, adesse in Ecclesia hanc potestatem reseruandi casus Superioribus iudicibus, & est de fide certum definitum in Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. & cap. 11. & talis fuit antiquissimus vsus Ecclesiæ, vt colligitur ex Concil. Carthag. 3. cap. 32. & Aphric. cap. 10. vt habetur 26. q. 6. & ex alijs Concilijs, & illi tantum possunt sibi, vel alijs casus reseruare, qui habent iurisdictionem ordinariam, vt Episcopi, Parochi, & alij Prælati habentes iurisdictionem externam, licet, Parochi ex consuetudine tali iurisdictione non vtan-

tur; sed de iure vtique possent, quando alteri delegant in foro pœnitentiali facultatem absoluendi; vt docet Medina dist. 17. q. 5. dixi sibi, vel alteri, quia sicut Episcopus potest concedere,& de facto concedũt omnes Episcopi aliquibus,vt possint absol uere à casibus sibi reseruatis,poterit etiam à principio reseruationis statuere, vt aliqui casus, vel plures, aut omnes sint reseruati alicui personæ particulari, nam reseruatio Casus, est actus iurisdictionis nõ concessæ; vnde potest Episcopus non omnibus talem facultatem concedere,sed aliquibus tantum; cum non necesse sit, vt iurisdictio tota simul communicetur;& ideò miror, quare Sot.d.18.quæst.2.art.5.dicat Episcopum reseruãtem casum absoluendum à Decano, & alium absoluendum ab Archidiacono, nihil facere: & reseruationem esse ridiculam,& inualidam; est enim talis doctrina non solum contra rationes allatas; sed etiam contra vsum Concilij Trid. cum in sess. 24. cap. 6. aliqui casus reseruentur Episcopo, vel eius Vicario; At peccatum hæresis est reseruatum tantummodo Episcopo, & hoc non prouenit, nisi ex iurisdictione talem facultatem concedẽtis; quare igitur non poterit etiam Episcopus habens ordinariam iurisdictionem vni reseruare vnum casum, & alterum alteri; imò Vsus vniuersalis Ecclesiæ ità se habet,nam nõ omnes pœnitentiarij habent eamdem facultatem: sed quidam maiorem, & quidam minorem iuxta voluntatem delegantis: & notandum, quod delegatus ad casus reseruatos, non intelligitur delegatus ad vota, vel iuramenta commutanda vel absoluenda, vt communiter omnes docent.

10. Sed vtrum peccata non habentia censuram reseruari possint? Respondetur affirmatiuè, & constat ex communi praxi; patet etiam ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. vbi dicitur. Præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est, & de facto in Extrau. Inter cunctas de priuileg. numerantur aliqui casus reseruati, quibus nulla est annexa censura. Vtrum autem, quando Pontifex reseruat sibi censuras, reseruet etiam sibi culpas? Respondeo affirmatiuè, quia talis est intẽtio Pontificum declarata in aliquibus casibus; vt in casu percussionis clerici in cap. si quis suadente 17. q. 4. dicitur. *Anathematis vinculo subiaceat*: (& subdit) *Et nullus Episcoporum illum præsumat absoluere, nisi mortis vrgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur*. Vnde si quis bona fide fuisset absolutus, absolutio est nulla, & debet iterũ absolui tam à censura, quam à culpa: vt Nauarr. cap. 27. num. 271. & est communis Theologorum sententia cum D. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. quæstiunc. 2. ad 4. Sot. dist. 18. q. 2. art. 5. & alij communiter.

11. An autem omnia,& sola mortalia reseruari possint? sed primò supponendũ est peccata venialia reseruari non posse absolutè loquendo, quia non sunt materia necessaria sacramenti, & nullus tenetur illa confiteri: possent tamen reseruari, quando quis vellet ab illis sacramentaliter absolui, tunc enim posset Ecclesia, seù habentes iurisdictionem ordinariam illa reseruare sibi, vel alteri iudici particulari, non tamen talis reseruatio obligaret pœnitentem ad cõfessionem;nisi quatenus vellet ab illis sacramenraliter absolui; tunc enim teneretur comparere corã assignato iudice; quia absolutio sacramentalis pender ex iurisdictione,quæ non operatur,nisi iuxta delegationem, & voluntatem delegantis; secundò supponendum est, peccata interna posse etiam reseruari ob rationem factam, licet ex vsu non reseruentur, quia expediens non est; docet Sot. d. 18. q. 2. art. 5. Caiet. 2. 2. q. 11. ar. 3. Ledesm. 2. par. 4. q. 8. art. 2. dub. 10. quos sequitur Suar. disp. 29. sect. 3. num. 3. & Filiuc. tract. 7. cap. 10. num. 272.

12. Ad quæsitum igitur respondetur, omnia mortalia tam interna,quam externa reseruari posse absolutè loquendo,quia omnia subduntur iurisdictioni,& ideò absolui non possunt nisi iuxta volũtatem habentis illam; Ex vsu tamen,& conuenientia, non reseruantur, nisi aliqua grauiora; imò grauissima; Et licet, interdum fuerit vsus in aliqua Religione reseruare omnia mortalia; tamen post decreto Clem. VIII. de anno 1591. fuerunt tantum aliqui casus declarati, ex quibus aliqui,vel omnes à Prælatis Religionum reseruari possunt;

Vn-

Vnde,licet,omnia peccata mortalia reseruari possint; Secundum rectum tamen ordinem, non nisi aliqua grauiora reseruari debent;sed vtrum de facto sint aliqua peccata mortalia reseruata Pontifici,vel Episcopis? nam de Parochis non est dubium, Respondeo, omnes casus Summi Pontificis habere etiam annexam censuram, & ideò de illis agemus,cum de censuris:quoad Episcopos? Respondeo, triplici modo posse eis esse casus reseruatos: primo modo per statuta Synodalia; quæ cum diuersa sint in diuersis Episcopatibus, illa consulenda sunt: Secundo modo per consuetudinem;& hæc etiam in vnoquoque Episcopatu consulenda est:tertio modo,est de iure communi; & quinque casus numerari solent de iure communi Episcopis reseruati;primus est peccatũ, in quo annexa est pœnitentia publica: secundus, quando ei est annexa excommunicatio: tertius,quando erit annexa irregularitas: quartus est incendiarius:quintus blasphemia publica; sed nec dicti casus videntur esse reseruati, quia Extrauag.super Cathedram de sepulturis in qua dicti casus enumerantur, fuit abrogata per Clement.V. per Clem. Dudum de sepult. per verba *Omninò cassamus*, vt fusè probat Suar.loco cit.nu.6. & seqq. & Filiuc. num.273.& ratio est (præter dictam) quia primus casus iam non est in vsu:cum pœnitentiæ publicæ cessauerunt: secundus potest absolui ab omni Parocho, vel alio confessore, quia in iure nunquam excommunicatio reseruatur Episcopo; & ideò quilibet potest ab illa absoluere; ex cap. Nuper de sentent. excommunic. in 6. Nauar.cap.27.num.262. & alij communiter, quod intellige, quando excommunicatio simpliciter in iure ponitur absque vlla reseruatione: Tertius casus quoad culpam, potest etiam absolui à quolibet confessario, licet, quoad irregularitatem requiratur Pontifex, vel Episcopus in delicto occulto;nam irregularitas non impedit Sacramentum,sicut excommunicatio, Caiet.verb.irregularitas, Nauar. loco cit. & alij: quartus casus iuxta Nauar. manet reseruatus ex communi opinione, & vsu; Vnde non vi iuris,sed ratione consuetudinis erit reseruatus;aduertit etiam Suar. in hoc casu num.9.quod,licet,in eo nulla adsit excommunicatio annexa: tamen, si semel ab homine feratur, statim manet reseruata Pótifici ex cap.Tua nos de senten. excommun.quintus casus,nec est reseruatus;sed præcipitur confessori,vt ab eo non absoluat, nisi imposita graui pœnitentia, ex Concil.Lateranen. sub Leone X. sess.9. in tit. de reformatione Curiæ, §. ad abolendam.

13. Quoad regulares autẽ; ne eorum Prælati in indiscretionem inciderent; voluit Clemens VIII. eorum iurisdictionem restringere, ne possent vltra numerum casuum ab ipso præscriptorum sibi reseruare. Et vndecim numerantur in eius decreto citato, quorum primus est. Veneficia,Incantationes, Sortilegia. Secundus, Apostasia à religione, siuè habitu dimisso, siuè retento,quando eo peruenit, vt extra septa Monasterij seu cõuẽtus fiat: Tertius, Nocturna,ac furtiua è Monasterio, seu cõuentu egressio, etiam non animo apostatandi facta: Quartus, Proprietas contra votum paupertatis,quę sit peccatum mortale: Quintus, Iuramentum falsum in iudicio regulari,seu legitimo: Sextus, Procuratio,auxilium, seu consilium ad abortũ faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto: Septimus, Falsificatio manus, seù sigilli officialium Monasterij, aut Conuentus. Octauus, Furtum de rebus Monasterij, seù Conuentus in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale. Nonus, Lapsus carnis voluntarius opere consummatus: Decimus,occisio,aut vulneratio,seù grauis percussio cuiusque personæ: Vndecimus, Malitiosum impedimentum,aut retardatio,aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores. Imò nec isti casus omnes sunt necessariò reseruãdi; sed pro libito Superioris, ideò adduntur in dicto decreto. *Superior Religionis possit hos casus sibi reseruare,aut omnes, aut eorum aliquot, prout subditorum vtilitati expedire prudenter in Domino iudicauerit*. Et præter hos casus,nullus Superior, nisi Capitulum Generale, vel Prouinciale, magna cũ maturitate potest alios casus reseruare; Vnde Pontifex addit. *Si quod aliud prætereà*

pec-

peccatum graue pro Religionis conseruatione, aut pro conscientiæ puritate reseruandum videbitur, id non aliter fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Prouincialis in prouincia matura discussione, & consensu.

14. Ex quibus verbis, dubitari potest, an pro bono alicuius domus, seu Conuentus particularis, possit Capitulum Generale, vel Prouinciale alios casus reseruare? Negatiuè videtur esse respondendum, nam verba diriguntur ad conseruationem Religionis, & puritatē cōscientiæ, & in vno Conuentu non consistit conseruatio Religionis, & puritas conscientiæ; tamen affirmatiuè respondet Suar. disp. 29 sect. 3. num. 12. sed si verba citati decreti, benè considerētur prima opinio improbabilis non est. Vtrum etiam per dicta verba fuerit ablata facultas Superioribus particularibus Religionis, ne possint præcipere sub excommunicatione ipsis reseruata? Negatiuè respondet idem Suar. num. 13. licet, asserat id non esse faciendum absque consensu Capituli Generalis, vel Prouincialis, vt tutius Superior procedat, quia, vt ipse ait multi viri docti contrarium sensērunt, & verè contrarium puto esse sentiendum; quia sicut, qui præcipit finem, præcipit etiam media ad finem; sic in casu nostro. Pontifex restrinxit casus ad finem, ne possēt faciliter multiplicari; igitur præcipit etiam, ne aliquid addi possit ad hoc, vt Religiosi non possint consequi talem finem; nam si Prælatus ponit excommunicationem sibi ob reseruatam aliquem casum sibi non reseruatum; reditur illusa mens Pontificis, & finis eius, quia in omni casu possent Prælati addere excommunicationem, illam sibi reseruādo; & hoc modo omnes casus ad libitum Superiorum, & non ad libitum Pontificis, erunt reseruati; Vnde omninò, dicendum puto, esse necessarium consensum Capituli Generalis, vel Prouincialis ad quamlibet aliam reseruationem faciendam & post hęc scripta reperi Marullum tom. 1. disp. 1. cap. 2. dist. 4. num. 575. talem sententiam defendentem contra Suar. & sequitur Diana 3. par. de dubijs regular. resol. 13.

Qui absoluere possint à casibus Reseruatis, & quomodo. Caput LI.

1 *Iter agens poterit absolui à reseruatis, in Diœcesi tamen, vbi illa non fuerint reseruata.*

2 *Episcopi possunt absoluere à reseruatis Pontifici, si delicta fuerint occulta.*

3 *Abbates non habent dictam facultatem, quamuis tantum Pontifici subdantur.*

4 *Prælati regulariũ possunt absoluere, vt Episcopi à casibus Papæ reseruatis, sed occultis.*

5 *Eamdem auctoritatem habent Archiepiscopi tempore visitationis in Episcopatu Suffraganei.*

6 *Habentes facultatem absoluendi alios, possunt illa vti pro seipsis.*

7 *Regulares etiam ex vi iuris communis possent absoluere fideles a casibus Episcopo reseruatis; sed non possunt ex quadam declaratione sub Clemente Octauo condita.*

8 *Prælati tenentur concedere licentiam, vt subditi absoluantur a reseruatis, quando talem facultatem petunt, cum aliqua tamen moderatione.*

9 *Superior potest ex decenti causa absoluere tantum à reseruatis, & remittere pænitentem, vt absoluatur ab alijs.*

10 *Confessor eodem modo potest absoluere à non reseruatis, & pro reseruatis mittere pænitentem ad superiorem.*

11 *Nullus, præter articulum mortis, potest absoluere directè à reseruatis.*

12 *Peccata reseruata, sed absoluta à superiore, non sunt amplius materia necessaria confessionis.*

13 *Reseruatio casuum, aufertur etiam per confessionem inualidam.*

14 *Reseruatio casuum, tollitur etiam per obliuionem.*

15 *Vna reseruatio ablata, alia tolluntur, sed non in omni casu.*

16 *Ponũtur Decreta Sacræ Congreg. in quibus declaratur à quibus censuris, & casibus Mendicantes possint, vel non possint absoluere.*

1 Cer-

1 Certum est, omnes Prælatos, & Superiores habentes potestatem reseruandi casus, vt supra, posse etiam ab illis absoluere, vel per seipsos, vel per alios ab ipsis deputatos. Disputant tamen Doctores, vtrum subditus vnius Episcopi iter agẽs per alienam Diœcesim, possit ibi absolui à casibus reseruatis? & licet, negatiuè respondeat Sot. d. 18. q. 2. art. 4. Tamen Caiet. in sum. verb. Absolutio 2. Contrarium docet, quæ opinio certa est ex consuetudine ab Eugenio Quarto declarata, & approbata, dummodo dicti casu non essent etiam in tali Episcopatu reseruati; nã dictus habens casum, vel casus reseruatos, censetur tanquam incola dictæ Diœcesis, & sicut incolæ non possent absolui; ita neq; alienus; hanc opinionem docet etiam Palud. d. 17. q. 3. D. Antonin. 3. par. tit. 17. cap. 4. Suar. disp. 30. sect. 1. num. 4. Filiuc. tract. 7. cap. 10. num. 283. Nauar. cap. 27. nu. 261. & alij, è contra verò, non poterit quis absolui à casibus non reseruatis in vno Episcopatu, si illos confiteatur in alieno Episcopatu, in quo fuerint reseruati; quia vt dixi, reputandus est tanquam incola illius Diœcesis, in qua confitetur, vt Suar. num. 6.

2. Deinde quæritur, quinam habeant potestatem absoluẽdi à reseruatis per generalem delegationem à iure? Respondeo, Episcopos tãtum habere hanc potestatem absoluendi à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis; dummodo fuerint occulti; ita habetur in Cõcil. Trid. sess. 24. cap. 6. vbi hæc verba notantur. *Liceat Episcopis, &c. in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absoluere imposita pœnitentia salutari. Idem, & in hæresis crimine in eodem foro conscientia, eis tantum, non eorum Vicarijs sit permissum*; Vbi nota, quod publicũ illud dicatur, quod est notum in Vicinio, vel Collegio, Oppido, &c. Si tamen aliquibus fuerit notum, & peccator non laboret publica infamia, non est censendum publicum delictum, vt ostendit Nauar. cap. 27. num. 254. & 255. Secundò, notandum est, per illa verba, *subditos suos*, denotari, quod iter agentes, vel transferentes se ad alienum Episcopatum, in quo non sit notum delictum; non ex hoc, possunt absolui à dicto Episcopo alieno; quia iam delictum ex se, & ex sui natura est publicum; & ideò absolui nullo modo potest: Tertiò est notandum, quod pro Episcopo, intelligatur Episcopus electus, & confirmatus, licet, non consecratus; quia iam ex tunc in confirmatione accipit iurisdictionem: Intelligitur etiam Capitulum, Sede Episcopali vacante, quia dictum Capitulum succedit in iurisdictionẽ Episcopi ex iure cõmuni cap. His quæ, &c. cum olim de maior. & obedient. quod in particulari de potestate absoluendi, declarat Gloss. in cap. 2. ne Sede vacante aliquid innouet. in cap. vnico de maior. & obedient. in 6. Quartò est notandum, quod pro subditis intelliguntur Peregrini, Vagi, Scholares, Mercatores, ac etiam Religiosi exempti, si de licentia eorum Prælatorum subdantur in hoc foro.

3. Sed dubium est, vtrum dicta facultas extẽdatur ad inferiores Prelatos exemptos, vt sunt aliqui Abbates, & alij habentes iurisdictionem quasi Episcopalem? Respondendum est negatiuè, vt constat ex quadam Cardinalium declaratione allata à Suar. disp. 30. sect. 2. num. 6. quæ sic habet. *Super illam particulam, liceat Episcopis, in hoc decreto non comprehunduntur inferiores habentes iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, sed tãtum Episcopi, priuatiuè quoad omnes alios.*

4. Vtrum autem idem dicendum sit de Prælatis regularium? Respondendum est negatiuè, ex quadam declaratione Pij Quinti in hoc specialiter facta ad instantiã cuiusdam Prouincialis ordinis Prędicatorum; in qua sic habetur. *Exponi nobis super fecit dilectus filius Prior Prouincialis prouinciæ Hispaniæ Fratrum Prædicatorum, &c. Et insuper qui sacrum æcumenicum Concilium Generale Tridẽtinum concessit Episcopis, vt absoluere possint in foro animæ, seu conscientia ab omnibus peccatis, & dispensare in irregularitatibus, prout sess. 24. cap. 6. habetur. Ne Prior Prouincialis, & Superiores Prælati dicti ordinis, tam in dicta prouincia, quam extra eam vbilibet in hac parte deterioris conditionis, quam Clerici, aut seculares existant, eidem Priori*

Con-

Conuentuali, & Superioribus Prælatis, vt ipsi per seipsos idem omninò possint in Fratres, & Moniales dicti ordinis sibi subditos, quoad absoluendi, & dispensandi huiusmodi, quam alias quascunque facultates eisdem auctoritate, tenore etiam perpetuo concedimus, & indulgemus, atque etiam declaramus præsentes literas perpetuò durare, & valere.

5. Sed vtrum eandem auctoritatem habeant Archiepiscopi in Diœcesi Suffraganei tempore visitationis? nam extra dictum tēpus, certum est nullam iurisdictionem habere; & respondendum est affirmatiuè, quia sicut dicto tempore habet ibi iurisdictionem Episcopalem, & quodammodo maiorem; ita etiam poterit ibi tali frui facultate, vt Suar. disp. 30. sect. 2. num. 8. Est tamen notandum facultatem concessam Episcopis quoad absolutionē ab hæresi occulta; reuocatam esse per Bullam Cœnæ; & idem dicitur de omnibus casibus in dicta Bulla Cœnæ positis. Sic enim dicitur; *Vt ab illis casibus nulla persona Ecclesiastica, etiam Episcopali, vel maiori dignitate prædita, absoluere possit prætextu cuiuscunque facultatis, etiam per cuiusuis Concilij decreta in genere, vel in specie concessa*; Vnde non benè cōtrarium defenditur à Nauar. cap. 27. num. 260. ex quodam legis principio, quod lex particularis non derogetur per Generalem, nam in dicta Bulla reuocatur omnis lex tam generalis, quam particularis; & nominatim Concil. Trid. vt docet idem Suar. num. 11. & Filiuc. tract. 7. cap. 10. num. 287.

6. Est etiam notandum, Episcopum & similiter omnes alios habentes aliquam iurisdictionē, aut facultatem in alios, posse illa vti in fauorem propriæ personæ, dando alijs eorum auctoritatē, vt absolui possint; prout respondit Sacra Congregatio dubio ei proposito hoc modo. *An Episcopo in aliquod delictorum, de quibus hoc capite, Pro lapso, liceat ad se absoluendum proprium confessarium deputare cum eadem auctoritate, quam ipse posset ex eodem capite in sibi subditos exercere? Responsum autem fuit; Congregatio censuit id Episcopo licere.*

7. Aliud dubium est vtrum Regulares ex vi iuris communis tantum possint absoluere fideles à peccatis Episcopo reseruatis? quod non intelligitur de casibus à iure Episcopo reseruatis, quia iam supra probauimus, nullū esse de præsenti casum in iure Episcopis reseruatum; Dubium igitur est de casibus, quos sibi Episcopi reseruare solent; & affirmatiuè respondendum est; vt fusè probat Io. de la Crux de priuil. lib. 2. cap. 6. dub. 7. ex D. Anton. 3. p. tit. 17. cap. 11. Syluest. verf. casus, & verbo confessio num. 28. Tabbien. verb. dispensatio §. 15. Armilla ver. absolutio nu. 25. Panor. in cap. super specula ne Clerici, vel Monaci; Bonif. in clement. dudum de sepultur. idem docet Gabr. dist. 17. q. 2. art. 3. dub. 3. Angelus ver. confessio 3. num. 28. & alij; quidquid in hoc dicat Nauarr. cap. 27. num. 363. vel 266. & Suarez disputat. 30. sect. 2. num. 16. & ratio est, quia quando conceditur priuilegium alicui ad instar aliorum, non intelligitur isti limitatum priuilegium, si alijs limitetur; Vnde cum in Clem. dudum de sepult. fuerit concessum Prædicatoribus, & minoribus, & ex consequenti alijs Religionibus per communicationem, vt possint absoluere à casibus, à quibus Curati de iure possunt absoluere, & ibi datur facultas Parochis, vt possint absoluere à casibus omnibus, exceptis casibus Episcopo in iure reseruatis; nō ideò sequitur, quod cum dictis Parochis fuerit postea limitatum tale priuilegium; intelligatur etiam limitatum pro regularibus; Deinde in Clementina dudū de priuilegijs datur facultas regularibus, quanta in iure conceditur Parochis; in iure autem conceditur talis facultas, vt supra, licet, fuerit postea illis limitata, non tamen intelligitur etiā limitata religiosis; vt fusè probat idem Io. de la Crux loc. cit. conclus. 3. Vtrum autem de facto Regulares possint tali priuilegio vti, alibi est dicendum. pro nunc autem, puto certum esse regulares posse absoluere ab omnibus censuris, & casibus tam Pontifici, quam Episcopis reseruatis, præterquam à casibus existentibus in bulla Cœnæ: & quos Episcopi sibi reseruare solent, & talis est communis praxis ex quodam Sacræ congregationis decreto sub die 9. mensis Ianuarij 1601. & publicatum 26. Nouembris 1602. in quo decreto, & declaratione restrin-

ſtringitur regularibus facultas abſoluendi à caſibus, quos Ordinarij locorum ſibi reſeruarunt, vel in poſterum reſeruabunt. Poſſunt etiam regulares abſoluere à caſibus Papalibus, ſed occultis, à quibus poſſunt abſoluere Epiſcopi iuxta Conc.Trid. ſeſſ.24.cap.6. de refor.vt Sanchez in ſumma to.1.lib.4.cap.54.num.27.quẽ ſequitur Diana p.3.de dubijs Regular.reſol.13.ſunt etiam alij quinque caſus à quibus nec etiã regulares abſoluere poſsũt; et ideò in fine huius capitis dictum decretum,ac eius declarationem per extenſum ponam.

Quod autem dixi Regulares priuilegiatos poſſe abſoluere à caſibus papalibus occultis iuxta conceſſionem factam Epiſcopis in Conc.Trid.intelligi debet etiam de ijs caſibus Papalibus, à quibus aliàs regulares abſoluere nequeunt; quo modo Fagundez præc.2.Eccleſ.lib.8.cap.8.n.29. admittit illos poſſe abſoluere ſeculares & à percuſſione clerici enormi, ſi ſit occulta: alioquin, cum plures caſus reſeruati Papę concedantur regularibus priuilegiatis ex indulto bullato Pauli 3.conceſſo Societati Ieſu, & latè explicato à Suar. to. 4. de relig.tr.10.lib.9.c.2. etiã ſi ſint notorij; priuilegium, de quo hic, fruſtratorium eſſet,ac inutile;eiuſmodi autem priuilegium (vt mihi indicauit amiciſſimus P. Franciſcus Pellizzarius è Soc.Ieſu hac de re mecum differens) competit Regularibus, nõ quidem directè ex vi conceſſionis Concilij Tridentini (nam in ea nominantur ſolum Epiſcopi) ſed indirectè,nempè ex indulto Pauli III. ſuperiùs allegato; quatenus regulares vi illius poſſunt abſoluere à quibuſcumque peccatis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis,cum enim clauſula *etiam* ſit ampliatiua, adeoq; comprehẽdat caſus aliàs reſeruatos Sedi Apoſtolicæ:& cũ aliqua decreta Sacræ Congregationis inferiùs adducenda preter caſus contentos in bulla cænæ, & illos alios quinque à Clemente VIII. reſeruatos, excipiant ſolum caſus ſpecialiter reſeruatos Ordinarijs locorum: ſequitur omnes alios caſus contineri in indulto Pauli III. & conſequenter etiam caſus Papales occultos; quippè qui deſinunt eſſe Papales,& fiunt Epiſcopales, hoc ipſo quod iure ordinario concedũtur Epiſcopis, vt perpetuò annexi dignitati Epiſcopali;ſequitur,inquam, illos concludi in indulto Pauli III. & conſequenter competere regularibus: quæ doctrina eſt valde ingenioſa, & benè notanda.

8. Quæritur deindè, vtrũ Epiſcopus vel alius Superior teneatur cõcedere ſubdito facultatem,vt abſolui poſſit à caſibus reſeruatis,quando illam petierit?Reſpondetur,ſecluſis extrinſecis incõmodis,Superiorẽ omninò teneri dictã facultatẽ cõcedere dummodo,putet talem facultatem eſſe futuram vtilem pœnitenti, & non damnoſam ex nimia facilitate obtinendi dictam facultatem: & niſi peccatum ſit tale, vt cedat in damnum alicuius communitatis, vel alterius perſonæ; cui Prælatus,ſeruato ſigillo cõfeſsionis prouidere poterit; communiter tamen loquendo, Superior debet eſſe potius facilis, quam difficilis in concedenda dicta facultate,Vnde D.Tho. in 4. diſt.17. quæſt.3. art.3. q. 4. ad 6. ait. *Peccare Superiorem,qui ſe difficilem oſtendit in tribuendo talem facultatem*. Et addit. *Vnde illi, qui ſunt nimis ſolliciti, vt conſcientiam ſubditorum ſciant, multis laqueum damnationis iniiciunt,& per conſequens ſibi ipſis*. Idem docet Sot.diſt.18.q.2.art.5. Nauarr.in ca. placuit de pænit. num. 119. & 151. & alij. poſſunt tamen Superiores in concedendo talem facultatem, aſſignare pænitentiam pro qualitate delicti, quia cum ipſi ſint Superiores iudices, benè poſſunt taxare modum ferendi ſententiam cum debita pœnę aſſignatione: vnde Clemens VIII. in decreto de caſuum reſeruatione pro regularibus ait. *Licebit tamen Superioribus determinare pænitentias graues quibuſdam peccatis etiam non reſeruatis, à confeſſarijs imponendas, quæ ſubditos ab huiuſmodi peccatis perpetrãdis cohibere poſſint*.

9. Secundò quæritur, vtrum Superior poſſit tantum audire reſeruata, & ab illis abſoluere; pro alijs autem remittere pœnitentem ad alium Confeſſorem? & quamuis aliqui negatiuè reſpondeant; tamen communis eſt opinio, quod Superior id poſſit:& idem docet Caiet. ver. confeſſio conditione 10.vbi ait, *Talem eſſe conſuetudinem Romanam, neque oportere ſapere pluſquam oportet, eam in dubium reuocando*. Idem

docet Sot.d.18.q.2.ar.5. licet addat ex rationabili causa, P.Sot.lect.10.de confessione, Henric. quolib.1. q.29. & alij multi; & omnes afferunt cõsuetudinem pro fundamento rationis; addunt tamen, talem pœnitentem sic absolutum, teneri postea omnia peccata tam reseruata, quam nõ reseruata alteri cõfiteri, vt confessio sit integra: sed aduertendum est,non posse Superiores omnia peccata audire, & postea tantum à reseruatis absoluere; quia hoc esset dimidiare confessionem absq; vlla prorsus causa; imò neque possunt Superiores ad eorũ libitum tantum peccata reseruata audire; & remittere pœnitentem ad alium Confessorem, nisi id faciant ex aliqua graui causa, & necessitate, vt docet Suar.disp.31. sect. 1.num. 7. & Filiuccius tract. 7. capite 10. num. 300.

10. Vtrum autem idem sit dicendum, de confessore audiente, & absoluẽte pœnitentem à casibus non reseruatis, & remittente pœnitente ad Superiorem pro reseruatis? Respondeo affirmatiuè: dummodo tamen pœnitens dicat primò Confessori omnia tam non reseruata, quam reseruata, vt confessio sit integra, & saltem indirectè absoluatur etiam a reseruatis ita videtur sentire D.Thom.in 4.dist.17.q.3.art.4.q.2. ad 4.vbi Durandus q. 15. num.8. id docet ex consuetudine. P.Sot.lect.10. de confessione, Henric.quolib.1.q.29.& 30.Nauarr. in cap.consideret, §.Cautus num.10.& alij multi, inter quos Alex.Alensi. 4. par.q.77. membr.5.art.2.ad vlt.alias q.18.memb.4. art.5.§.2.ad vlt.addit, *Posse pœnitentem confiteri in tali casu ea peccata, quæ subsunt iurisdictioni dicti Confessary, reliqua reseruando Superiori*; Eamdem opinionem docet Gerson. vt dixi in cap.48.num.4.& P.Sot.hanc opinionem non putat improbabilem; nec verè improbabilis est iudicanda, quia obligare pœnitentem, vt bis confiteatur sua peccata,sapit durum; licet, nec hunc modũ confitendi,nec alium supradictum nunquã consulerem; debent enim Superiores omnia peccata audire tam reseruata,quã non reseruata, & ab omnibus absoluere,& Cõfessor, qui non habet facultatem absoluendi a reseruatis, debet pœnitentem mittere ad Superiorem, vt ab illo de omnibus absoluatur; & ideò in principio confessionis, pœnitentes interrogandi sunt, an habeant casus reseruatos,hoc enim modo nulla datur dimidiatio confessionis, nec pœnitens subit onus bis confitendi sua peccata; quod vnusquisque durum sentit.

11. Sed vtrum in aliquo casu possit Confessor absoluere etiam à casibus reseruatis? Respondeo,hoc de articulo mortis, certum esse; sed Dubium est an ratione cõfessionis annualis, vel communionis, aut Sacri faciendi, quãdo tamen nec Superior faciliter haberi potest, nec dictæ actiones ommitti possunt absque scandalo, vel graui damno possit Confessor in dictis casibus absoluere pœnitentem etiam à reseruatis? & negatiuè respondet Durandus in 4.dist.17.q.15. nu.8. Richar.dicta dist.17. art.2. quæst.8. & Adrian.q.4. quod verum puto,quandò pœnitens non habet,nisi peccata reseruata; tunc enim cum sola contritione, saltem præsumpta, potest dictas actiones facere;vt supra etiam diximus. At si pœnitens habeat alios casus non reseruatos, tenetur illos confiteri,ac etiam omnes alios reseruatos, vt ab omnibus absolui possit, saltem indirectè à reseruatis: & postea suo tempore dictos reseruatos Superiori habenti auctoritatem iterum confiteri; & hoc etiam si in dictis casibus adesset excommunicatio, quod nolebat Angelus ver. confessio 5. num. 9. sed communiter omnes ita asserunt: vt Sot. dist. 18. quæst. 2.artic. 5. Suar. disputat.31. sect.3. num.3 & 7.

12. Duo tamen sunt hic notanda; primũ est, quod peccata reseruata semel absoluta ab habente auctoritatem, non sint ampliùs materia necessaria confessionis, & ideo possunt postea etiam à quolibet Sacerdote absolui; at si habeant alia peccata mortalia annexa, quæ sint confitenda alteri Confessario inferiori, ex eo quod Superior tantum absoluit à reseruatis; tunc licet, dicta reseruata ex se non sint materia necessaria,cum iam fuerint absoluta, tamẽ debent etiam explicari cõfessori inferiori, vt cõfessio sit integra, & ab omnibus simul absolui possit; sed vide ea quæ diximus in num.10.Secundum est, quod Superior habens iurisdictionem ordinariam, & qui sibi casum

casum reseruauit, posit reseruationẽ tollere absq; sacramentali confessione; at Superior ex delegatione non potest reseruationem tollere; sed necesse est, vt absoluat, nisi alia potestas ei fuerit concessa, nempè, vt possit etiam alijs committere talem absolutionem, vt multi pœnitentiarij habent.

13. Est etiam hic notandum, in multis casibus aliquando auferri reseruationẽ absq; vlla absolutione à culpa, vt v.g. peccator comparuit coram superiore, vel alio habente auctoritatem absoluendi à reseruatis; sed absq; vllo dolore, vel alia necessaria dispositione; tunc licet, pœnitens à culpa nullo modo absoluatur, imò maiorem contrahat propter sacrilegium; tamen casus reseruati, dummodo fuerint integrè expositi, non remanent amplius reseruati; sed possunt absolui ab alijs Confessoribus, à quibus poterat, si non adfuisset, talis reseruatio; & ratio est, quia iam pœnitens, quoad reseruationem omnia adimpleuit; comparuit enim coram Superiore, & omnia peccata illi exposuit, &c. Vnde reseruatio ablata fuit. Ita Caiet. verb. Casuum reseruatio; Syluest. ver. confessio 1. q. 19. & alij.

14. Secundus casus est, quando pœnitens confitetur habẽti auctoritatem absoluendi à reseruatis, sed per inculpabilem obliuionem illa non confitetur, vel aliqua ex illis; tunc si nullo modo aliquod peccatum reseruatum confessus sit; signum est, quod accesserit ad talem Superiorem tanquam ad ordinarium confessorem; & sic peccata adhuc dicuntur reseruata, cum nullo modo fuerint explicata ante legitimum iudicem; sed si accessit cum animo confitendi omnia, etiam reseruata; & postea per obliuionem aliquod, vel aliqua tantum dixit, & non omnia; dicta peccata non manent ampliùs reseruata; quia iã censentur saltem indirectè dicta peccata absoluta; tenetur tamen pœnitens dicta peccata oblita iterum confiteri alteri confessori; ita Nauarr. in ca. consideret §. cautus num. 32. de pœnit. dist. 5. & in summa cap. 26. num. 13. Gabr. in 4. dist. 17. quæst. 1. art. 3. dub. 2. Filiuc. tract. 7. cap. 10. num. 312. Suar. disp. 31. sect. 4. num. 14. & 15. vbi cum dictis Doctoribus, putat esse dicendũ, quando pœnitens accedit ad talem Superiorẽ, vt possit absolui etiam à reseruatis, si adsint, & talem intentionem manifestet dicto Superiori, tunc etiam si obliuiscatur, inculpabiliter tamen, reseruatorum, non esse ampliùs reseruata, & poterit talis pœnitens absolui ab alijs Confessoribus, vt fusiùs Doctores citati.

15. Sed dubium est, vtrum, si casus habeat plures reseruationes, vna possit auferri sine alia? Respondeo, vel dictæ reseruationes procedũt ab vno, vel à pluribus, si ab vno, censetur vna reseruatio pluries repetita, & sic ablata vna, omnes tolluntur, si à pluribus, vel habent eamdem iurisdictionem insolidum, vel sunt Superiores subordinati, si habent eamdem iurisdictionem, vna ablata reseruatione, dicuntur omnes ablatæ; si fuerint Superiores subordinati, vt Episcopus, & Pontifex, tunc ablata reseruatione Episcopi, non esset ablata illa Pontificis: sed è contra, si esset ablata illa Pontificis, cẽseretur ablata illa Episcopi; non tamen per hoc aufertur potestas Episcopo reseruandi sibi casum, nisi Pontifex id prohiberet, vel concederet facultatem absoluendi, non obstante reseruatione Episcopi; vnde si daretur casus in quo adesset reseruatio Episcopi, & reseruatio Pontificis; & postea nollet Pontifex, vt deinceps duret eius reseruatio; tunc remaneret illa Episcopi; secùs si Pontifex illam auferret, dando facultatem absoluendi, quia tunc censetur etiam illa Episcopi absoluta, quæ doctrina intelligitur de casibus non habentibus annexam censuram; nam quando casus habent annexam censuram propter diuersas reseruationes; tũc poterit vna cẽsura reseruata manere, alia ablata, & sic de singulis; si autem censuræ dicantur plures propter plures leges eamdem censuram imponentes, tunc vna censura est reputanda, & ideo ea ablata, alia non remanet. Suar. disp. 31. sect. 4. nu. 25. & seqq.

Decretum Sacræ Congregationis, quo prohibetur absolutio à Casibus Reseruatis.

Sacra Congregatio S. R. E. Cardinalium, negotijs, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, iustis, & grauibus causis id exigentibus, ac de Sanctiss. D. N. Clementis Papæ VIII. speciali mandato, viuæ vocis oraculo desuper habito, Sacerdotibus omnibus tam Sæcularibus quam Regularibus per vniuersam Italiam extra Vrbem degentibus ad confessiones audiendas approbatis, quorumuis Ordinum, etiam Mendicantium, Militiarum, aut Congregationum, etiam Societatis Iesu, & generaliter quorumcunque aliarum, quouis nomine nuncupentur, iubet, & præcipit, ne quis eorum sub prætextu Priuilegiorum, Indultorum, aut facultatum generaliter, vel specificè, scripto, aut viuæ vocis oraculo, vel per communicationem à Sede Apostolica, vel eius auctoritate eorum Ordinibus, Congregationibus, Collegijs, vel Societatibus, aut Archiconfraternitatibus sæcularium, aut singularibus personis, seu alias quomodocunque sub quibusuis tenoribus, formis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatorijs ad cuiusuis etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum instantiam concessorum, seu confirmatorum, alicui cuiusuis status, gradus, & conditionis, aut dignitatis tam Ecclesiasticæ, quam Sæcularis, etiam Regiæ, vel Imperialis ab vllo ex casibus clarè, vel dubiè in Bulla die Cœnæ Domini legi solita, contentis, vel alias quomodocunque Sedi Apostolicæ reseruatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, eiusque successores pro tempore in eadem Bulla, vel aliter reseruandis; Nec etiam à casibus, quos Ordinarij locorum hactenus reseruarunt, vel in posterum sibi reseruabunt, nullo casu etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu in noua, vel speciali Sanctitatis suæ, aut successorum suorum, vel Ordinariorum quoad casus ab ipsis tantum reseruatos, respectiuè impetrata in scriptis licentia, Ordinarijs locorum exibenda, absolutionis beneficio de cætero impendere audeat, vel præsumat; sed cum opus fuerit pœnitens, ad Superiores, legitimosque Iudices suos accedere consulant, sub pœna contrafacientibus, tam regularibus, quam sæcularibus excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum, inhabilitatis item audiendi confessiones, & quæcunque Officia, Praturas, Beneficia, in posterum obtinenda, ipso facto absque vlla alia declaratione incurrenda, super quibus à nemine, nisi à Romano Pontifice habilitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquam in mortis articulo, possit impartiri; Sanctitas enim sua (quatenus opus sit) facultates, & concessiones ipsas in hac parte vti cassas, & irritas haberi de cætero voluit, & vult, non obstantibus quibuscunque.

Præterea noucrint pœnitentes, absolutionem, si quam obtinebunt contra huiusmodi prohibitionem, esse nullam, nullinsque roboris, vel momenti.

Et ne locorum Ordinarij, quibus ius hoc reseruandorum casuum competit, plurium, quam opus sit, reseruatione, subditis, aut confessarijs in animarum salute procuranda cooperatoribus sint onerosi, moneantur omnes, vt paucos, eosque tantum, quos ad Christianam disciplinam retinendam, animarũque sibi creditarum salutem pro cuiusuis Diœcesis statu, & qualitate necessario reseruandos esse iudicauerint, reseruent. In quorum fidem, &c. Romæ die 9. mensis Ianuarij anni 1601.

Declaratio eiusdem Decreti ab eadem Sacra Congregatione condita.

Cum autem dubia quædam, ac difficultates circa eiusdem Decreti interpretationem, atque obseruationem emersissent, eadem Congregatio, ne vllus deinceps obscuritati, scrupulo, ambiguitate locus relinquatur, & vt clarius appareat, in quibus casibus vigore eiusdem Decreti reseruatis intelligatur prohibita absolutio, speciali mandato eiusdem Sanctiss. D. N. Clementis Papæ VIII. similiter viua vocis oraculo super ea habito, ipsum Decretum ita moderauit, ac declarauit, videlicet, sub eiusdem prohibitione illos tantum in posterum comprehendi casus, qui in Bulla

in die

in die Cænæ Domini legi consueta continentur. Ac præterea violationis immunitatis Ecclesiasticæ in terminis constitutionis fel. recor. Gregorij XIV. quæ incipit, Cum alias nonnulli violationis clausuræ Monialium ad malum finem. Prouocantium, & pugnantium in Duello, iuxta Decretum Sacri Concilij Tridentini, & Constitutionem fel. recor. Gregorij Papæ XIV. incipientem, Ad tollendum. Iniycientium violentas manus in Clericos, iuxta Canonem. Si quis suadente, &c. 17. q. 4. ac iuris dispositionem. Simoniæ realis scienter contractæ, atque etiam confidentiæ beneficialis. Item omnes casus, quos Ordinarij locorum sibi reseruarunt, vel in posterum reseruabunt. In quibus omnibus iam enumeratis casibus, dumtaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi confessiones, eadem Sacra Congregatio vult, & mandat, dictum Decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere. Ac præterea declarat, eos quidam Sacerdotes tam sæculares, quam regulares, qui aliqui ex Priuilegijs, Indultis, & Facultatibus in supradicto Decreto expressis suffulti fuerint, posse iuxta eorum Priuilegia, Indulta, & Facultates, vsu ante idem Decretum, receptas, & quæ sub alijs reuocationibus non comprehenduntur, tantùm, & non alias absoluere à casibus in præsenti declaratione non comprehensis, alijs verò Sacerdotibus, huiusmodi Priuilegia non habentibus, nihil de nouo concedi. Sed ne locorum Ordinarij, ad quos casuum reseruatio spectat, ea in re modum excedant. Eadem Sacra Congregatio illos rursus magnopere admonendos censet, vt non passim; sed cum id videbitur communi bono impedire, atrociorum tantum, & grauiorum criminum absolutionem sibi reseruent, quorum reseruatio ad christianam disciplinam retinendam conferat in ædificationem, non autem in destructionem cedat. Ne alioquin Sacramenti pœnitentiæ ministrorum coarctata potestate, Sanctæ Matris Ecclesiæ piæ mentis contrarius effectus subsequatur. Prohibet etiam, ne sibi superfluè reseruent casus in Bulla die Cœnæ Domini legi consuetos, & contentos, neque alios Sedi Apostolicæ specialiter reseruatos. Facultatem verò, & licentiam absoluendi à casibus reseruatis, quam in scriptis tantum concedi permittebatur, etiam sola viua voce concedi posse, declarat. Cæterum ne quis Sacerdotem sæcularium, aut regularium, sub prætextu, & per primo dictum Decretum, non fuerit sufficienter eorum specialibus Priuilegijs derogatum; eidem Decreto, sic, vt præfertur declarato conuenire audeat, Sanctitas sua Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis omnibus, in fauorem quorumcunque Ordinum, seu Institutorum Regularium, aut Sacerdotum tam sæcularium, quam regularium editis, necnon eorumdem Ordinum, seu Institutorum, ac etiam Ecclesiarum, & Monasteriorum, & aliorum sæcularium, seu regularium locorum quorumcunque, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, Priuilegijs quoque, Indultis, ac Literis Apostolicis, etiam Mari magno, seu Bulla aurea, aut alias nuncupatis, eisdem Ordinibus, seu Institutis, ac etiam Ecclesijs, & Monasterijs, & sæcularibus, seu regularibus locis, aut personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarū derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnō irritantibus, & alijs Decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolica potestatis plenitudine, aut alias quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis, specialis, specifica expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbū, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitùs omisso, & forma in illis tradita, obseruata inserti forent, præsentibus pro expressis habens, quo ad ea, quæ præsentibus aduersantur, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogat, contrarijs quibuscunque non obstantibus. Romæ die 26. Nouembris 1602.

Alex. Card. Florent. Episc. Prænestinus.

Hieron. Agucchius Secret.

Casus

Casus igitur, à quibus nullus tàm regularis, quàm sæcularis absoluere potest, non obstante quocunque priuilegio etiam Confraternitatibus concesso; sunt videl.

Casus contenti in Bulla Cœnæ Domini clarè, vel dubiè.
Violationis immunitatis Ecclesiæ in terminis Constit. Gregorij XIV.
Violationis Clausuræ Monialium ad malum finem.
Prouocantium, & pugnantium in Duello, in terminis Concilij Tridentini, & Constitut. Gregorij XIII.
Iniicientium manus violentas in Clericos, iuxta cap. Si quis suadente, ac iuris dispositionis.
Simoniæ realis scienter contractæ.
Confidentiæ beneficialis.
Et omnes alij casus, quos locorum Ordinarij sibi hactenus reseruarunt, aut reseruabunt. In alijs casibus, possunt regulares, & alij vti eorum priuilegijs.
Pœnæ contra transgressores. Sunt Excommunicationis, Priuationis officiorum, Dignitatum, Beneficiorum, Inhabilitatis ad ea in posterum obtinenda; & ipso facto in illas transgressores incurrunt; & à nullo dispensari, habilitari, vel absolui possunt, nisi à Sede Apostolica, præterquam in mortis articulo, & licet, aderat etiam pœna inhabilitatis audiendi confessiones; sed fuit sublata in prædicta declaratione, quæ omnia sunt pro confessoribus tàm sæcularibus, quam regularibus per totam Italiam, & extra Vrbem degentibus.

De obligationibus pertinẽtibus ad Confessorem, ac de sigillo confessionis. Cap. LII.

1 *Parochus semper tenetur cõfessiones subdiditorum audire, quando opportuno tempore id petant.*
2 *Confessor tenetur cognoscere dispositionem pœnitentis, vt iustum iudicium ferat.*
3 *Confessor tenetur examinare conscientiam pœnitentis, si cognoscat non dixisse omnia peccata.*
4 *Confessor tenetur monere pœnitentem manentem in malo statu, licet, ex ignorantia inuincibili.*
5 *Confessor potest sequi opinionem probabilem pœnitentis.*
6 *Confessor tenetur monere pœnitentem, si in confessione adfuit aliquis error essentialis.*
7 *Confessor si positiuè non obligauit pœnitentem ad restitutionem: tenetur ipse ad restitutionem.*
8 *Qui fingit se confessorem, & administrat sacramentum, fit irregularis.*
9 *Ex confessione oritur obligatio seruandi secretum.*
10 *Ex sola confessione sacramẽtali oritur sigillum, seu secretum seruandum.*
11 *Ex confessione facta laico, vel alio, bona fide, oritur etiam sigillum confessionis.*
12 *In omni materia tam mortali, quam veniali, est obseruandum sigillum confessionis.*
13 *Peccatum, licet, publicum, est seruandum sub sigillo pro vt cognoscitur in confessione.*
14 *Peccata venialia in communi non cadunt sub sigillo confessionis.*
15 *Pœnitens non obligatur ad sigillum confessionis; sed Confessor, Interpres, & alij.*
16 *Confessor non potest loqui cum pœnitente de auditis in confessione, extra confessionem.*
17 *De licentia pœnitentis, potest Confessor loqui cum alijs de auditis in confessione.*
18 *Sigillum confessionis est seruandum tam directè, quam indirectè.*
19 *Nullus vsus externus notitia confessionis est li-*

est licitus, si directè, vel indirectè reueletur peccatum.

20 *In aliquo casu potest confessor mortem euitare, licet maligni id cognoscant fieri ex notitia confessionis.*

21 *Confessor potest reddi cautior, & prudentior ex notitia confessionis, dummodo nulla tribuatur suspicio scientiæ confessionis.*

22 *Vsus notitiæ confessionis aliquando potest esse licitus, si nulla prorsus adsit reuelatio confessionis.*

23 *Confessor potest negare suffragium illi, què ex confessione nouit indignum, si electio fiat secreto modo, secùs si fiat publicè.*

24 *Nulla adest pæna, vel censura de facto incurrenda ob reuelationem confessionis.*

1 QVæritur primum, vtrum proprius Sacerdos, vt Parochus, teneatur semper confessiones suarum ouium audire, quando id petierint? & aliqui respondent, teneri illas audire, quando tenentur confiteri; sed non quando voluerint absque necessitate, ita Sylu. verb. confessor 1. num. 18. Medina q. 41. de confessione per Curatum audien. & alij; sed meritò hanc opinionē reprehendit Sot. d. 18. q. 4. art. 1. Nauar. in cap. consideret de pœnit. d. 6. à num. 152. Adrian. q. 5. de confess. dub. 18. & verè talis opinio tuta non est. Vnde dicendum puto, Parochum non solum teneri ministrare hoc Sacramentum, quando subditi ad id tenentur, sed etiam, quandocunque petierint, dummodo tamen opportuno tempore, & iusta causa petant, nec aliqua causa rationabilis adsit ad id denegandum; & ratio est, quia Parochus non solum tenetur ratione necessitatis subditorum; sed etiam ratione vtilitatis, commodi, & profectus eorum; magnum enim incommodum, & graue periculum subirent, animæ fidelium, si eis non nisi semel in anno administraretur hoc Sacramentum; & cum fideles pascant eorum Parochum ob Sacramentorū administrationem; non debent pati tale detrimentū, & incommodum; cum sit contra omnem iustitiam.

2. Tenetur etiā tàm Parochus, quàm quilibet alius confessor cognoscere dispositionem pœnitentis, vt possit iustum iudicium facere; quæ dispositio in duo consistit, scilicet in displicentia præteritorum, & proposito in futurum. Et quando adest aliqua obligatio restituendi, non est necesse, vt confessor cogat pœnitentem ad restituendum ante absolutionem; sed sufficiet si confessor cognoscat pœnitentem habere verum animum restituēdi, vel statim post confessionem, vel quando venerit ad pinguiorem fortunam; si autem aderit alia obligatio relinquendi occasionem in futurum; tunc idem etiam dicendū erit; & si tàm in hoc casu, quam in iam dicto pœnitens iterum, atque iterum cadat, vel potens non restituat; debet cōfessor remittere pœnitentē donec suam obligationem adimpleat, vt Caiet. verb. Restitutio cap. 6. D. Antonin. 2. par. tit. 2. cap. 8. & alij; vide etiam Nauar. cap. 3. num. 10. vbi multa asserit circa obligationem relinquēdi occasionem in futurum.

3. Item tenetur confessor examinare conscientiam pœnitentis, si cognoscat nō dixisse omnia peccata, & eorū circumstantias; quia cum sit iudex animæ pœnitentis, tenetur procurare integram causam cognoscere, vt iustum iudicium ferat; Vnde in cap. Vtriusque sexus sic dicitur. *Sit sacerdos discretus, & cautus, more periti Medici, diligenter inquirens peccatorū circumstantias.* Et miror quomodo Medina Cod. de confessione, quæst. de confessione iteranda; asserat. Confessorem cognoscentem pœnitentē non fecisse sufficiens examen, non teneri illum interrogare, etiam si cognoscat omittere peccata in confessione, &c. quod certè est contra omnem rationem naturalem, & contra omnem iustitiam iudici competentem; ideò contraria est omninò tenenda, vt supra, vt docet Magist. sent. in 4. d. 19. & ibi D. Thom. in fine literæ post omnes quęstiones, Sot. d. 18. q. 2. art. 4. Nauar. cap. 5. num. 2. & alij; sed quid si confessor sciat peccatum pœnitentis; & tamen pœnitens illud neget in confessione? tunc iuxta D. Tho. quolibet 1. art. 12. credendū est, pœnitenti tàm pro se, quàm contra se; nam iudex in omni foro debet procedere iuxta allegata, & probata, & non iuxta propriam scientiam; ita tenent etiam citati Doctores.

4 Quid

4. Quid etiam debeat facere confessor, quando pęnitens manet in malo statu materialiter tantum, scilicet, ex ignorantia inuincibili; vt v.g. pænitēs possidet rem alienam, quā inuincibiliter potest credere non esse suam; vel si habeat impedimētum dirimens matrimonium, quod ipse inuincibiliter ignorat? Respondeo, si tunc confessor speret suam monitionem profuturam, non debet illam omittere; sed tenetur omninò illam facere, & hoc tam ratione charitatis, quam ratione officij, subit enim vices Pastoris in tali officio, Sot. d. 18. q. 2. art. 4. P. Sot. lect. 10. de confessione; & alij multi, quos sequitur Suar. disp. 32. sect. 4. vnde P. Augustinus in cap. Si quis autem de pęnit. d. 5. sic ait; *Si scirem non tibi prodesse, non admonerem, non te terrerem.* In casu igitur, quod confessor nihil prodesse putet, debet relinquere pænitentem in bona fide.

5. Aliud dubium est, quid facere debeat confessor, quando ipse sequitur opinionem probabiliorem, & pænitens vult sequi opinionem probabilem? Respondeo, tunc posse confessorem se cōformare cum opinione pænitentis, & illum absoluere; ita docet Sot. d. 18. q. 2. art. 5. in fine, Nauar. cap. 27. num. 280. & 288. & in cap. Si quis autem num. 66. de pænit. d. 7. D. Antonin. 1. par. tit. 4. cap. 10. §. 10. quidquid alij in contrarium asserant, vel distinguant; nam absque vlla exceptione, doctrina vera est.

6. Sed ad quid teneatur cōfessor, quādo aliquem errorem commisit in confessione siuè ex malitia, siuè ex inaduertētia? In quo dubio distinguendum est, aut error consistit in re essentiali ad substantiam Sacramenti, vt si confessor absoluerit absque iurisdictione, vel absque intentione absoluendi; aut quia absoluit pœnitentem culpabiliter non dispositum, vel non integrè confessum, &c. vel error consistit in eo, quod non functus est officio suo in confessione, vt tenebatur, v. g. si nōn obligauit pęnitentem ad restitutionem, ad quam ex iustitia tenebatur; vel non tollendi occasionem peccati; aut quid simile; & loquendo de errore primo modo; certum est confessorem teneri admonere pęnitentem de tali errore secreto modo, quando tamen id potest absq; graui nocumēto, vel scandalo; & ita docet Sot. d. 18. q. 4. art. 6. Nauar. cap. 1. de pœnit. d. 6. nu. 60. Sylu. verb. confessor 3. in princ. & alij, licet D. Anton. 3. p. tit. 17. cap. 12. asserat, in tali casu posse confessorem supplere id, quod omisit ex se ipso, absque pœnitente, vt petendo iurisdictionem, vel præbendo intentionem absoluendi, aut repetendo formam absolutionis, si illam omisit, dirigendo illam ad pœnitentem; quia etiam ipso pœnitente inscio, habebit effectum Sacramenti, si fuerit dispositus, quod ex aliquibus circūstantij confessor conijcere debet, & testatur dictus Sanctus talem modum supplēdi defectum confessionis placuisse multis Patribus in Concil. Basiliensi; & placet etiam Nauar. cap. 26. nu. 14. & ratio horum Doctorum est, quia putant absolutionem posse ferri in absentem, quando præcessit materia; quæ sententia, si loqueretur de excommunicatione, vera esset, quia ad illam non requiritur forma verborum, nec vt pœnitens sit in gratia, aut non sit inuitus; sufficit tantum intentio habentis iurisdictionē; sed quia agitur de absolutione peccatorum, in qua requiritur præsentia pœnitētis, vt probauimus in cap. 40. nec non, vt sit dispositus cum debita intētione saltem virtuali, vt in furiosis, freneticis, & similibus; Ideò tuta iudicari non potest; vt probat etiam Suar. disp. 32. sect. 6.

7. Si autem error erit secūdo modo; tunc vel in tali errore adfuit damnū tertij, vel non, si adfuit, ad nihil tenetur confessor, nisi ad pænitentiam agendam de peccato commisso; si adfuit tenetur confessor pęnitentem monere, vt supra; & si non possit, vel cum effectu sequatur damnum tertij, quia non obligauit, v.g. pænitentem ad restituendum, aut obligauit aliquem, quī non tenebatur; tunc confessor tenetur ad restitutionem damni illati, si malitia, vel grauis negligentia intercessit; & dummodo etiam positiuè se gesserit confessor, scilicet, consulendo, vt restitutio non fieret, vel fieret respectu illius, qui nullo modo tenebatur; & ratio est, quia omittēdo confessor aliquid ad quod tenebatur; non ex eo peccat contra iustitiam respectu *illius*, cui restitutio debebatur, vel non tenebatur;

tur; sed tantum peccat cōtra Religionem, non rectè administrando Sacramentum; ita Suar. dicta disp. 32. sect. 6. num. 9.

8. Virum autem adsit aliqua pœna cōtra laicum, Clericum, vel Sacerdotem qui fingeret se confessorem, & hoc Sacramentum administraret; variæ sunt opiniones, vt refert Suar. disp. 32. sect. 7. tamen dicendum est omnem fictum confessorem incidere in irregularitatem; quæ sententia est communis Canonistarum; & eam tenet Sot. d. 18. q. 4. art. 1. in fine, Nauar. cap. 27. num. 142. & alij, quādo tamen adesset mera temeritas, vide Suar. loco cit. nu. 4.

9. Quoad sigillum confessionis, dico, Duo esse certa in hac materia, primum est, ex confessione oriri obligationem seruandi secretum, seu sigillum; & hoc tam ex lege naturali, & ex tacito pacto inter confessorem, & pœnitentem; quam ex lege Religionis, supposita huius Sacramenti institutione; Secundum est, quod dictum sigillum in nullo casu frangi posit, & ob nullum finem, nec etiam pro tuenda tota Republica; quam doctrinam omnes Thologi communiter asserunt cum D. Thom. in 4. d. 21. q. 3. art. 1. vbi contrariam sententiam erroneam vocat, & quolibet 1. art. 8. Sot. d. 18. q. 4. art. 5. P. Sot. lect. 11. de confess. Couar. in 4. par. 2. cap. 8. §. 12. num. 10. & omnes alij; & ratio est, quia aliter magna iniuria fieret Sacramento; Vnde qui contra hoc sigillum ageret præter peccatum contra iustitiam, quod committeret, peccati sacrilegij cōtra Sacramentum etiam reus esset; Ideò in cap. Sacerdos de pænit. d. 6. dicitur, propter nullum scandalum vitandum, frangendum esse hoc sigillum; & in cap. Omnis de pœnit. & remiss. Caueant omninò ne verbo, aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodant peccatorē; & iniungitur depositio, & detrusio in arctū Monasterium contra reuelātem, vt Filiuc. tract. 7. cap. 11. num. 316.

10. Oritur autem hoc sigillum ex sola confessione sacramentali; nam ex confessione facta laico, vel Clerico nō Sacerdoti, nòn oritur, nisi secretum naturale; quod non habet eādem vim; quia aliquando secretum naturale licitum est reuelare, quando vrget bonum commune, ex virtuali, & rationabili pacto; aliter pactum esset iniquum, & non esset seruandum, vt notat Nauar. cap. 1. in princ. de pœnit. d. 6. At secretum cōfessionis ex nulla causa, aut occasione reuelari potest ex voluntate Christi, sic dictum Sacramentum instituentis ex communi sensu Ecclesiæ, & ex perpetua traditione; Vnde licet, aliqui multoties dicant, hoc tibi dico sub sigillo confessionis; sed reuera non potest cadere sub sigillo confessionis, nisi id, quod spectat ad confessionem; est tamen reputanda talis res indigens maiori secreto, quam aliæ res, vide Suar. disp. 33. sect. 2. & Filiuc. tract. 7. cap. 11. num. 119.

11. Sed verum oriatur tale sigillū ex confessione facta laico existimato Sacerdote, vel alio non confessore, quando bona fide pænitens accedit, & confitetur? Respondeo affirmatiuè, ita communiter omnes; quia peccata fuerūt dicta in ordine ad confessionem; & priuilegium confessionis est, vt ex ea oriatur tale sigillum, aliter grauis iniuria fieret Sacramento, & pænitenti, & confessio odiosa redderetur, Suar. disp. 33. sect. 2. num. 3. Filiuc. tract. 7. cap. 11 num. 320. Bonac. disp. 5. q. 6. sect. 5. pun. 2. num. 2. & alij; & regula generalis assignari potest; scilicet, vt quotiescunque pænitens accedat bona fide animo se accusandi in hoc foro pænitentiali, & subijciendi clauibus Ecclesiæ, semper oriatur sigillum confessionis, vt optimè explicat Caiet. 2. 2. q. 70. art. 1. & tom. 1. opuscul. tract. 21. Sot. d. 18. q. 4. art. 5. & in relect. de Sacram. mēbr. 2. q. 7. Nauar. cap. 18. num. 55. ex quo fundamēto sequitur, quod multo magis oriatur sigillum ex confessione incepta, licet, non potuerit perfici; quod optimè docet D. Thom. d. 21. q. 3. art. 1. vbi ait: *Non esse necessarium ad sigillum confessionis, vt confessio fiat cum omnibus requisitis ad absolutionem*, aliter non possent pænitentes securè confiteri, quia in casu, quo ex aliquo penitentis, vel confessarij indispositione, cōfessio perfici non posit, manifestari possent eorum peccata, quod est absurdum; imò iuxta Caietanum loco citato; dictum sigillum oritur etiam si pænitens accedat non animo confitendi, sed consulendi animæ suæ; sed hoc negant Sot. & Nauar. quia sequeretur,

quod omnis consultatio facta ad bonum animæ, induceret obligationem sigilli confessionis; inducit tamen secretum naturale.

12. Sed quæritur verum in omni materia confessionis sit seruandum sigillum? Respõdeo in primis cadere sigillum super quodlibet peccatum siuè mortale, siuè veniale, licet, minimum, nisi ignorantia, vel naturalis inaduertentia excusaret, ita communiter omnes, vt Sot. relect. de secreto q. 3. cap. 3. Nauar. & alij omnes præter Ledesm. 2. par. 4. q. 11. art. 1. cap. 5. qui docet, reuelare peccatum veniale, non manifestando illud audiuisse in confessione, non esse mortale; quæ sententia est contra communem sensum, & directè contra institutionem Sacramenti. Cadit etiam sigillum super omnes circumstãtias, & obiecta peccatorum; v. g. si quis confiteatur habuisse propositum, vel tentationem fornicandi; super dictam fornicationem cadit sigillũ; etiam si peccatum non fuerit consummatum, nec peccator in tale peccatum consenserit; quia hoc etiam spectat ad reuerẽtiam Sacramenti; & alias Sacramentum esset odiosum. Et idem dicas, si quis dicat in confessione habere voluntatem fornicandi, occidendi, &c. quamuis in illam nõ consentiat; quia omnia dicuntur in ordine ad confessionem, D. Thom. in 4. d. 21. q. 3. art. 1. quæstiunc. 1. Sot. d. 18. q. 4. art. 5. ad 4. & relect. de tenend. secret. membr. 3. q. 4 dub. 1. P. Sot. lect. 11. de confessione, Caiet. tom. 1. opuscul. tit. 21. & alij communiter. Item sigillum cadit super omnia illa, quæ dicuntur ad declarandum peccatum; quia etiam ista per reductionem, censentur materia cõfessionis; & addit Sot. dicto art. 5. *Si quis occasione dicendi peccata, declaret habere defectum originis, vel quid simile; totum id cadere sub sigillo; quia licet, non sit materia confessionis, dicitur tamen propter confessionem, & aliter non diceretur; & hoc est omninò necessarium, vt tolerabilis sit confessio*; Non tenetur tamen confessor ad sigillum, si pœnitens accedat animo inducendi illum ad peccatum, vel illudendi, aut decipiendi; Vnde Sot. ibi cit. art. 9. narrat quẽdam Cardinalem fuisse mulctatum à Summo Pontifice, eo, quod non manifestauerit conspirationem in ipsum Pontificem, quam alter ipsi aperuerat in confessione animo trahendi ipsum ad eamdem conspirationem; idem docet Bonac. cum alijs disp. 5. q. 6. sect. 5. num. 5. & 7.

13. Cadit etiam sub sigillo confessionis peccatum publicum, quatenus in confessione cognoscitur; Vnde etiam si erat publicum confessario, non tamen potest dicere illud audiuisse in cõfessione, quamuis hoc cederet in honorem pœnitentis; quia, etsi non infamaretur pænitens, esset tamen contra dignitatem, & institutionem Sacramenti; & esset etiam contra famam pænitentis; quia magis aggrauaret casum, & precipuè quoad certitudinem; ita Diuus Thom. loco cit. Caiet. verb. confessor in fine, Nauar. cap. 8. num. 11. & alij; potest tamen loqui confessor de tali peccato iuxta notitiam, quam ex publica fama habet, nullo modo tangendo confessionem, ex eisdẽ Doctoribus; Vnde benè potest confessor repellere à communione vsurarium publicum, quem noluit absoluere in confessione, sed non ex scientia confessionis, nec aliquid nominando de cõfessione; sed ex publica fama nota, etiam dicto confessori; & similiter, vt ait Sot. si confessor suspicetur aliquem furasse res suas, posset illum accusare apud iudicem, quamuis eidem confessori fur confessus esset; nõ vtendo scientia confessionis; sed signis suspicionis, quæ extra confessionem habuit; licet, hoc difficiliter in praxi videtur posse fieri sine scandalo, & irreuerentia Sacramenti; nisi saltem accusatio præcessisset confessionem; & tunc confessor posset alio remedio vti: quæ omnia intelligenda sunt cum ordine ad personas; nam peccatum dici potest; sed non persona, quando tamen nulla suspicio dari posset de persona, & dummodo non dicatur coram eodẽ peccatore, vel ad modum, quo faciliter talem publicationem peccati scire posset; quia hoc esset in magnum ruborem peccatoris, & fortè etiam in damnum, & confessio redderetur odiosa, & ideò nũquã puto ex quauis causa, de auditis in cõfessione esse loquendum; & quamuis nominetur aliqua Communitas; v. g. Religiosus talis Religionis; adhuc datur fractio sigilli pro-

pter

pter iniuriam, quā patitur Religio, & consequenter pœnitens ex confessione, ita Ledesm.2.p.4.q.10.artic.2.licet, Nauarr.loc. cit.asserat esse quidem peccatum, sed non contra sigillum; at cum hoc peccatū oriatur ex malo vsu confessionis, necessariò dicendum est, quod sit etiam cōtra sigillum; secùs puto dicendum, quando nominatur persona in genere alicuius Ciuitatis, Opidi, & similium: quia cum vbique sint boni, & mali, nec communitas, nec pœnitens, aliquam iniuriam patitur; vt suppono.

14. Peccata autem venialia in communi non cadunt sub sigillo: v.g.non peccat Confessor si dicat absolui Petrum à re veniali; quia eo ipso, quod quis confitetur, necesse est, vt adsint venialia; & quia hoc aliquando dici solet in laudem pœnitētis; ideò aduertit Nauarr.in cap. Sacerdos de pœnit. d.6. nu.71. ne Confessor ita laudet vnum pœnitentem; vt alteri afferat iniuriam; vt si Confessor audiat tātum confessionem duorum, vel trium, non debet de vno affirmare nunquam habere nisi venialia; quia sequeretur, quod alij habeant mortalia; nec Superior potest dicere audiuisse cōfessionem alicuius ea occasione, & modo, vt de eo suspicionem dare possit, habuisse rem grauem pertinentem ad ipsum Superiorem; est etiam aduertendum, esse etiam contra sigillum confessionis asserere de Religioso, vel alia persona existēte in opinione singularis sanctitatis apud alios, habuisse peccata venialia in confessione, quia licet, confessio non possit dari, nisi adsint venialia, tamen huiusmodi personæ, non de venialibus, sed de atomis conscientiæ confiteri solent; & in vltimo pro certa materia confessionis solent dicere aliqua venialia olim facta; Vnde dicere de similibus personis habuisse peccata venialia actualia, scilicet de nouo commissa esset omninò contra sigillum confessionis, & contra famam talis personæ; & maximè, quia maius scandalum solent afferre venialia huiusmodi personarum; quam sacrilegia aliorum. Alia verò, quæ solent dici in confessione non pertinentia ad sacramētum, nec ad accusationem peccatorum; vt supra; nō cadunt sub sigillo, licet, etiam in his magna prudentia debet vti Confessor.

15. Quæritur secundò, quænam personæ obligentur ad sigillum confessionis? sed in primis certum est, pœnitentem non obligari ad dictum sigillum, imò de eius licentia, & voluntate, potest etiam Cōfessor loqui, & licet, etiam pœnitens teneatur celare ea, quæ audiuit à Confessore, quando Confessor id præciperet, vel res essent odiosæ; tamen hoc est tantum respectu sigilli naturalis, & non confessionis; vt docet Sot.dict.relect. de sacram. memb.3. q.4.conclus.4.& Richar. dist.21.art.5.q.3. quos sequitur Suar.disp.33. sect.4.num.2. quo posito. Respondeo, quinque esse genera personarum, quæ tenentur ad sigillū confessionis; & primo loco ponitur Confessarius, ad quē reducitur Superior, quando ab eo petitur facultas absoluendi à reseruatis; ad ipsum enim refertur ratione confessionis; & ex consequenti sub eodem sigillo, vt idem Suar. num.3. Filiucc.tract. 7.cap.11. num.323. & alij. Secundo loco ponuntur interpretes: & quamuis Caiet. ver.confessio condir.11. & Sot.loc.cit.asserant, interpretes non obligari tali sigillo, quia nec ipsi habēt claues, nec sunt ibi instrumentum Christi: tamen D. Thom. d. 21.q.3.art.2.quæstiunc.3.ait. *Sicut Interpres participat actum clauium, ita participare sigillum*. Quem modū loquendi sequuntur Richar.dicta d.21.art.4.q.3.Medin.de sigillo q.50. Scot.d.17.q.1.& alij, quos sequitur Suar.loc.cit.num.4. & Filiucc.ibid. §.Secundò. Tertio loco ponitur Consiliarius, quem Confessarius consuluit de licentia pœnitentis; quia in tali casu dictus Consiliarius participat etiam ipse actum clauium. P.Sot.lect.11.de confessione: & alij citati. Quarto loco ponitur ille, qui furtiuè audiuit confessionem alterius, vel à casu; quia aliter sequeretur iniuria tam contra sacramentum, quam contra pœnitentem; vel vt dicit Nauarr. res quando transit ad alium, transit cum suo onere. Vnde sequitur, quod, si ex aliqua occasione multi audiant confessionem alterius eò quod alta voce penitens loquatur, omnes teneantur ad sigillum cōfessionis, & idem dicas de audientibus aliquem reuelautem con-

confessionem alterius; semper enim talis reuelatio transit ad alios cum onere eiusdem sigilli; & ideò dum quis reuelat (etiã si res sit nota) semper committit sacrilegium: & hi sunt, qui quinto loco ponuntur. Suar. disput. 33. sect. 4. num. 8. Filiucc. loc. cit. & alij apud ipsos.

16. Sed dubium est, vtrum Confessor possit loqui cum eodem pænitente de auditis in confessione? & negatiuè communiter omnes respondent, ageret enim contra sigillum confessionis, quatenus sigillum obligat Confessorem, vt nullo modo de auditis in confessione loquatur: ita Sot. 4. dist. 18. quæst. 4. artic. 6. & relect. de secreto memb. 3. q. 4. dub. 4. post quintam conclusionem; & ratio est, quia ad finem huius legis, & bonum sacramenti; necesse est, vt Confessor non solum non loquatur cum infamia pœnitentis; sed nec etiam cum rubore, & cum ex tali locutione oriretur talis rubor in pœnitente, qui posset etiam illum retrahere à sacramento, ideò necessariò dicendum est, Confessorem nec cum ipso pœnitente loqui posse de auditis in confessione; quando autem confessor teneretur monere pœnitẽtem, ob aliquem errorem commissum in cõfessione; tunc posse dicere pœnitenti, velle quamdam rem necessariam ad confessionem illi aperire: vel in confessione loqui; quod si affirmet; poterit loqui; si autẽ id nollet; posset tunc dictum errorem aperire etiam contra voluntatem pœnitentis; quia censetur irrationabiliter inuitus; nec Confessor in tali casu putatur loqui extra confessionem, sed supplere, seù perficere eamdem confessionem, vt Suar. disput. 33. sec. 5. nu. 3. Filiucc. tr. 7. cap. 11. num. 324.

17. Quid autem dicendum sit de locutione cum alijs? Dico, de licentia pœnitentis licitum esse loqui de auditis in cõfessione cum alijs, ità communiter omnes, præter Scot. dist. 21. Durand. q. 4. & paucos alios docentes, nec cum dicta facultate, Confessorem, vel alium obligatũ ad sigillũ, vt supra posse de rebus in confessione auditis loqui cum alijs; nostrã tamen conclusionem tenet D. Thom. d. 21. q. 3. art. 2. Sot. dist. 18. q. 4. artic. 6. & in cit. Relect. P. Sot. lect. 11. de confess. Nauarr. cap. 8. num. 2. & cap. 18. num. 12. & in cap. Sacerdos num. 127. Cardin. in d. cap. Sacerd. de penit. d. 6. Syluest. ver. Confessor 3. q. 3. & 5. Filiucc. nu. 325. Suar. nu. 6. & alij: & ratio est, quia hoc sigillum, licet, sit sacrum, continetur tamen sub genere secreti; & eius naturam comitatur. Vnde in posse cõmittentis secreti erit, an sit propalandum, nec ne, est tamen notãdum; quod ad hoc requiritur licentia expressa, & non sufficit præsumpta, nec ratihabitio, & similiter, qui audit à Confessore res pertinentes ad confessionem vt ratione cõsilij, vel alterius rei, quamuis de licentia pœnitentis; tenetur etiam ad sigillum; Confessores autem, qui loquuntur in somno, & maximè si alijs interrogãtibus aptè respõdeant, vt in aliquibus expertus sum, non debent reputari apti ad hoc munus, cum præcipua conditio, quæ requiritur in Confessore, sit conseruatio sigilli.

18. Est etiam sciendum, dictum sigillum confessionis esse seruandum nõ solum directè; sed etiam indirectè; & ratio est, quia idem detrimentum, & incommodum sequitur ex reuelatione directa confessionis, quã ex reuelatione indirecta; & ideò vtraq; intelligitur prohibita; Vnde si quis diceret non absolui Petrum; hæc locutio est indirecta reuelatio confessionis; & operatur eũdem effectum, ac reuelatio directa, quia iã intelligitur, Petrum non fuisse absolutum ex aliqua culpa graui, à qua absolui non poterat; vel non habuisse debitam dispositionem; ita Sot. loco cit. Nauar. cap. 8. num. 10. & d. cap. Sacerdos nu. 63. & alij communiter præter Caiet. verb. confessio negantem hanc esse reuelationem indirectam. Sic etiam est seruandum hoc sigillum non solum verbis, sed etiam factis, aut signis; & sumitur ex cap. Omnis vtriusque sexus, vbi hæc notantur. *Verbo, vel signo, vel alio modo*; Vnde Parochus ex scientia confessionis non potest negare, nec communionem, nec alia Sacramenta pænitenti, & idem est dicendum de negatione absolutionis respectu ynius ex scientia confessionis alterius; imò neq; confessor tenetur vitare pænitentẽ, quem in confessione nouit esse excommunicatum; quia licet, alijs id non reuelet, reuelat ta-

tamen ipsimet pænitenti, quod etiam est prohibitum; vt Medina, & Ledesm. quos sequitur Suar.disp.33.sect.6. num.4. Item in interrogationibus, confessor, tàm in iudicio, quàm extra, debet respōdere eodem modo, ac respondere teneretur, si interrogaretur de rebus, quas nullo modo scit; quia id, quod scit confessor in confessione, est reputandum minus, ac id, quod verè nescitur; quæ potest esse regula generalis in hac materia, nec adest mendacium; quia semper virtualiter intelligitur ignorantia respectu reuelationis; & si confessor deberet mortē subire, teneretur illam pati, potius quam dictū sigillum frangere, ita communiter omnes.

19. Quæritur tertiò. An licitus sit aliquis vsus externus notitiæ habitæ in confessione? Et ex iam dictis, in primis, colligitur, nullum vsum externum talis notitiæ esse licitum, nec vllo modo fieri posse aliquem actum, per quem directè, vel indirectè manifestetur peccatum pænitentis; & præter exempla proximè allata, adest etiā aliud vulgare de superiore, qui nullo modo potest gubernare subditum ex notitia, quam habet in confessione, quando alij, vel etiam ipsemet subditus suspicare posset, id fieri ex notitia confessionis; nam iuxta iam dicta, sigillum est seruandum, etiam respectu pænitentis; Vnde non poterit Superior ex tali notitia illu n amouere ab officio, vel mutare in alium locum; nec in confessione potest imponere pænitentiam publicam ob aliquid graue, vel minimum auditum in confessione; At si casus exegisset, vt subditus amoueretur, tunc posset Superior in confessione ei præcipere, vt tali officio sponte renunciet, quod si facere noluerit, non debet illum absoluere; quod est intelligendum, quando tale officium est duraturum aliquo determinato tempore; & amoueri officialis non soleat, nisi ex graui causa, secùs quando officium non habet certum tempus; & officialis faciliter ex diuersis occasionibus amouetur; tunc enim iuxta Sylu. verb. confessio 3. q.4. & alios, esset licitum, licet, pænitēs suspicetur amoueri ex scientia confessionis, dummodo suspicio non sit etiam in alijs; sed iuxta doctrinam supra traditā, quæ omninò tenenda est, nullo modo id esset licitum; quia respectu pænitētis cōfessio redderetur odiosa, vt docet etiam Richar. art.4.q.2.ad 4. Filiuc.tract.7.cap.11.num.333. Suar.disp. 33.sect.7.num.4.& alij, quæ doctrina, licet, sit certa respectu omnium; Apud regulares tamen, & respectu Superiorum regularium est certissima, vt patet ex Decreto Clementis VIII. de casibus reseruatis Superioribus regularibus, vbi sic loquitur. *Tam Superiores pro tempore existentes, quam confessary, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti; Caueant diligentissimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur. Atque ita per quoscunque regularium Superiores, quicunque illi sint, obseruari mandauit.*

20. Sed dubium est, quid facere debeat confessor, si ex confessione nouerit, mortiferum venenum fuisse in vinum ampullarum immissum; & nec possit aliud vinum petere, nec sacrificium omittere? & si petierit, vel sacrificium omiserit, manifestabit confessionem; saltem respectu pœnitentis, & illorum, qui venenū immiserunt, vel fuerūt complices, quod totum est prohibitum, vt diximus; Et propter hanc rationem, & propter doctrinam iam traditā, aliqui respondent, confessorem debere in tali casu mortem subire; quia aliter sequeretur, confessionem indirectè reuelari posse; & ita tenet Richard. art.4. q.2. Nauar. dicto cap. Sacerdos num.135. Suar. disput. 33.sect.7.num.7.& Filiuc.tract.7. cap.11. num.334. Alij autem docent, confessorem posse vitare talem sacrificium, vel fugere, quidquid inde sequatur, & ratio est, quia talis actio ex se non est reuelatiua confessionis; sed est indifferens, & potest procedere ex multis causis; & licet, ex ea colligant, qui fuerunt cōplices, id fieri per notitiam confessionis; hoc tamen aduenit ex eorum malignitate, & non ex actione facta à confessario; sed hęc ratio impugnari potest, quia ad manifestationem confessionis, non requiritur, vt actio sit ex sui natura manifestatiua cōfessionis; sed sufficit vt moraliter indirectè dictam confessionem manifestet. Et ideò in fauorem huius opinionis, & ne discedamus à doctri-

na

na tradita, aliam rationem puto posse assignari; & est; quia sigillum cōfessionis præcipuè dirigitur ad bonum pœnitentis, & non solū nullum malum ei aduenire debet ex confessione; sed nec etiam nullus rubor, aut pudor; ipso pœnitente inuito; quia ex eius voluntate, poterit confessor manifestare confessionem; ex quo colligitur, quod irreuerentia grauis, quæ fit huic Sacramento, propter reuelationem prouenit, seu est per ordinem ad damnum pœnitentis, & quatenus ex tale manifestatione pœnitens aborreret Sacramentum; At in dicto casu, si confessor aliqua excusatione assumpta, euitet sacrificium, licet iniqui putent, id confessorem agere ex notitia confessionis; hoc tamen non est in damnum pænitentis, nec in eius ruborem, nec potest hinc sumere occasionem aborrendi Sacramentum; & eo magis, si confessor hoc faciat ex consensu pœnitentis, ad quod talis pœnitens assentire omninò tenetur, aliter nec absolui debet; & confessor potest vti iure suo omittendo sacrificium, quia verè de hac actione nullo modo pœnitens conqueri potest, nec debet, in quā opinionem inclinat Sot. in releɛt. de secreto, memb. 3. q. 4. docet illam Sylu. verb. confessor 3. q. 2. Scot. in 4. d. 21. q. 2. ad 3. Gabr. ibidem ar. 3. dub. 1. Maior. q. 3. ad 2. & Bonac. disp. 5. q. 6. sect. 5. pun. 4. nu. 29. & alij.

21. Addo etiam, posse confessarium cautiorem reddi ex auditis in confessione, & attentiorem, ac vigilantiorem modo tamen ab alijs vsitato; quia ex hoc non redditur odiosa confessio, nec malum, aut pudor aduenit pænitenti, vt Sot. d. 18. q. 4. art. 5. Reginal. lib. 3. cap. 6. num. 32. & alij; Vnde, confessarius, qui nouit ex confessione suum famulum esse furem, poterit prudenti modo non ei sic faciliter pecunias, vel bonorum custodiam committere; vide Reginal. num. 27. & Bonac. nu. 30. & idem etiam est dicendum, de confessore, qui nouit ex confessione suum confessorem non esse Sacerdotem; potest deinde abstinere à confessione illi facienda, quia hoc non est in damnum, nec in pudorem pænitētis, vt Sylu. verb. Confessor 3. q. 19. Reginal. loc. cit. nu. 19. & alij cū dicto Bonac. nu. 27.

22. Ex quibus potest colligi, generalis regula, scilicet; Quando ex vsu notitiæ habitę in confessione, nulla sequitur directa, vel indirecta reuelatio, nec morale periculum eius; Vsus dictæ notitiæ non est per se malus; imò poterit esse licitus, & honestus; Vt, vltra casus prædictos, si confessor cognoscat ex confessione alterius, debere aliquam maiorem interrogationē alicui facere, dummodo ita prudēter fiat, vt pœnitens nullo modo possit suspicari, id fieri ex notitia habita in confessione alterius; tunc talis vsus licitus, & honestus erit; vt docet Sylu. verb. Confessor 3. q. 26 Nauar. cap. 8. num. 17. Filiuc. tract. 7. cap. 11. num. 335. Suar. disp. 33. num. 9. Sed notandum, quod regularibus id fuit prohibitum à Clemente VIII. vt diximus in num. 19. quādo tamen Prælati regularium vellent vti dicta notitia ad externam gubernationem; de qua loquitur dictus Pōtifex; secùs in alijs casibus; vt idem Suar. & Filiuc. locis cit. Est etiam sciendum, ad dictum vsum, quando licitus erit, vt in casibus dictis, & similibus; requiri etiam, vt nullo modo adsit aliquod grauamen pœnitentis; & vt fiat ob aliquam grauem causam, & vtilitatem; ita colligitur ex D. Tho. quolibet 5. art. 13. & in 4. d. 21. q. 3. art. 1. Sylu. loc. cit. q. 14. Nauar. in cap. Sacerdos num. 124. & alij; Vnde contra hoc sigillum ageret Superior, si ex sciētia confessionis, puniret pænitentem, vel illum priuaret officio, vel beneficio; vel si tēderet ei insidias, vt posset illū reperire in tali peccato confesso; poterit tamen, vt dixi in num. antecedenti vigilantior existere; sed non modo extraordinario; sed vsitato ab alijs Superioribus; licet hoc, vt dixi, regularibus est prohibitū, vide D. Thom. & Sot. relect. de secreto membr. 3. q. 4. post 5. conclus.

23. Sed dubium est, vtrum confessor possit negare suffragium illi, quem ex confessione nouit indignum, licet, exteriùs reputetur dignus? quod dubium non potest procedere respectu Superiorum regularium; quia, vt sæpè dixi, illis est omninò prohibitus talis vsus ad gubernationē externam. Quibus seclusis, affirmatiuè respondet D. Thom. loco cit. Nauar. in dicto cap. Sacerdos num. 146. imò asserūt confesso-

fessorem ad id teneri, quando nullũ adest periculum reuelationis,& Nauar.ait, confessorem incurrere in pœnas, & censuras latas contra eligentem indignum; quæ sententia vera videtur Suario, quando electio fit per secreta suffragia; secùs si fiat per publica, quia difficiliter potest euitari aliqua suspicio, saltem in pœnitente non eligẽdo illum ad tale officiũ; quod etiam est prohibitum, vt supra diximus; nec puto verum id, quod dicit Nauar. confessorem incurrere in pœnas,&c. quia iura imponentes pœnas contra male eligentes, non loquuntur respectu scientiæ confessionis; vt docet Sot. loco cit. cum Palud. d.21. q.3. imò, nec adest vlla culpa, quia licitè potest confessor nullo modo vti sciẽtia confessionis;& hunc modum iudico meliorẽ, & magis alienum à scrupulis.

24. In quas autẽ pœnas incurrat fractor sigilli confessionis? Respondeo, nullam pœnam, aut censuram incurrere fractorem huius sigilli ipso facto; nam in cap. Sacerdos de pœnitent.d.6. imponitur pœna depositionis à iudice ferenda; & additur. *Cogendum esse huiusmodi Sacerdotẽ, vt perpetuò ignominiosè peregrinetur:* Et in cap. Omnis vtriusque sexus confirmatur eadem depositionis pœna, sed additur; *Vt confessor perpetuò trudatur in Monasterium*; Vnde non benè aliqui dixerunt adesse pœnam irregularitatis contra prędictum reuelantem; sed difficultas est, quomodo hoc delictum sit probãdũ in iudicio? Respõdetur tum ex coniecturis, tũ etiam ex pluribus, licet, nõ contestibus propter naturam delicti, probari potest; sed quid si confessor dicat habuisse licentiam à confessore? tunc, vt ait D.Thom.d.21.q.3.art.2.ad 2. Confessor id tenetur probare, vt etiam docet Sylu. verb. Confessor 3.nu.9. & hanc esse communem sententiam in cap. Omnis, testatur Nauar. in cap. Sacerdos num.164. Vnde in graue periculum se exponunt confessarij vtendo iure suo, quod nimis durum videtur, & ideò, licet, cæteris paribus, sit tenendum in fauorem pœnitentis; tamen sunt consideranda qualitates pœnitentis, & confessoris, & an talis fractio sigilli potuit fieri ex aliqua occasione inferẽdi malum pœnitenti, &c. vt notat Suar. disput. 33. sect. 8. in fine, ex Diaz in practica cap. 109.

De secreto seruando circa peccatum, & personam complicis. Cap. LIII.

1 *Reuelare peccatum proximi tàm in confessione, quàm extra, est mortale in se, licet, vni tantum reueletur.*

2 *Peccatum complicis non est manifestandum; si ei est sequuturum aliquod damnum, sed hoc secluso manifestari potest in confessione.*

3 *Persona, quæ nõ fuit socia in crimine, nunquam debet manifestari.*

4 *Confessor eodem modo, quo tenet sub sigillo confessionis pœnitentem, debet tenere complicem pœnitentis.*

5 *Confessor de licentia pœnitentis potest vti notitia confessionis in correctionem complicis.*

1 VEra, & communis sententia est, reuelare peccatũ proximi in particulari cum eius infamia, siuè in confessione, siuè extra, ex se peccatum mortale esse; ita docet Sot. lib.5. de iust. q.5. art.2. contra Caiet. 2.2. q.73. art.2. asserentem, reuelare peccatum proximi vni personæ, non esse mortale; nostram sententiam docet Suar. disp.34. de pœnit. sect.1. assertione 1. & Filiuc. tract.7. cap.11. num.339. & ratio est, quia infamia apud vnam personam, etiam grauis est, & colligitur, ex eo, quod nullus id libenter ferat; sed maxima cum mestitia, & dolore; ex aliqua tamen causa legitima id in confessione licitum esset, quando aliter fieri non posset, nec aliquod malum complici esset futurum, nisi illa notitia sub tali sigillo, & ratio sumitur ex D.Thom. 2.2. q.73. art.2. vbi ait, detractionem formalẽ esse intrinsecè malam, non autem materialem, scilicet, absq; animo infamandi, & cũ aliqua iusta causa factam, quæ doctrina cum sit vera extra confessionem, multò magis erit vera in confessione. Causa autem legitima erit, vel bonum pœnitentis, vel bonum complicis, vel bonum tertiæ personæ; ita communiter

muniter omnes, vt Sot.d.18. q.2. art.5. ad 4. Nauar.cap.7. num.7. Richar.in 4. d.21. art.q.2. Filiuc.& Suar.loco cit.& est notandum id, quod dicit D. Thom. nempè, hominem teneri potiùs cõsulere animæ suæ, quam famæ proximi; imò id licet, etiam extra cõfessionem propter consilium, vel auxilium spirituale.

2. Sed dubiũ est, quid faciendũ, quando vel est manifestãda persona complicis, vel est peccatũ tacendum in confessione? Respondeo, ob solam integritatem confessionis, & seclusa alia vtilitate, de qua iam diximus, si timeatur aliquod damnum futurum pœnitẽti ex tali reuelatione, nullo modo est reuelandum, sed tacendum; sed si peccatum nullam infamiam secum afferat, quia apud homines nón ex omnibus peccatis sumitur infamia: tunc ex illa sola notitia sub sigillo confessionis dicenda, nõ debet pænitens tacere peccatum in cõfessione, quia iam nullum damnum patitur proximus, sed tenetur illud confiteri, vt diximus supra cap.48.num.5. Si autem totum damnum pænitentis consistat in hoc, quod complex, qui commisit tale peccatũ afferens infamiam, cognoscatur à confessore: tunc etiam cõmuniter dicunt Doctores, pœnitenti non solum licere, sed etiã ipsum teneri tale peccatum in confessione aperire, quando tamen pænitens alium Confessorem non habeat, & debeat necessariò confessionem facere; vt ratione annualis confessionis, vel celebrationis, aut communionis moraliter necessariæ. Hanc sententiam docet fusissimè Suar. disp. 34. sect.2.per totam, vbi multos affert, vt D. Thom. Bonau. Alens. Durand. Maior, Gabr. Medin. Henric. vtrumq; Sot. Syluest.& alios multos; & hanc opinionem puto esse tenendam, licet, non puto improbabilem esse opinionem Nauarr. in cap. consideret de pænit.d.5. & in Summa cap. 7. num. 3. Marsil.in 4.q.12.art.4.ad 7. Armill.verb. confessio nu.11.& licet, citet Caiet.tamen verum non est, sed contrarium asserit in summa ver. confessio condit.3. & tandem hanc secundam sententiam tenet Viguerius in summa cap.16.§.4.ver.17.qui cum alijs asserunt, nec pænitentẽ debere, nec posse dictum peccatum aperire cum infamia proximi; sed pænitentem, se gerere debere, ac si non haberet copiam Confessarij respectu illius peccati, vel circunstantiæ; quam opinionem etiam probabilem putat Filiucc. tract.7. cap.11. num.343.& ratio est, quia in praxi semper aliquod damnum timeri potest, & maximè, quia (vt supra docuimus) non omnis vsus notitiæ confessionis est illicitus.

3. Est tamen notandum, quod nullo modo liceat manifestare peccatum alterius personæ, quæ non fuit complex in delicto; v.g. si quis tribuat venenum matri, vel sorori grauidę ob illicitũ cõcubitum, non debet aperire illicitum concubitum; quia hoc nullo modo est necessarium ad confessionem, nisi ad diminuendam culpam: quod non vitiat confessionem, ex Filiucc. num.344.

4. Sed quæritur, vtrum Confessor teneatur eodem modo tenere sub sigillo pænitentem, & complicẽ; ita vt sicut non potest vti scientia, seù notitia confessionis pænitentis, nec etiam in bonum ipsius pænitentis; sic similiter non possit illa vti in bonum complicis absque licẽtia pænitentis? & affirmatiuè communiter omnes respondent, vt Sot.dist.18.q.4.artic.5.& Relect. de secreto mem.3.q.4. Syluest. ver. confessor 3.q.6.& omnes alij Doctores citati. Hæc doctrina patet ex ante dictis; nam nõ solum peccata pœnitẽtis cadunt sub sigillo; sed etiam omnia alia, quæ dicuntur in confessione, in ordine ad ipsam confessionem; vnde nón solũ socius criminis, quando ex necessitate explicatur in confessione, cadit sub sigillo confessionis; sed etiam quando casu, vel inaduertenter, aut ex ignorantia pœnitentis in confessione nominatur; quia pœnitens omnia aperit ad finem confitendi: de licentia tamen pœnitentis, vsus talis notitiæ licitus erit; vt Suar. disputat.34. sect.3.asser.3. & Filiucc. num. 345.

5. Sed dubium est, an possit Confessor vti tali notitia confessionis in correctionem complicis, & in bonum aliorum de licentia tamen pænitentis? multi negatiuè respondent, & sunt omnes illi, qui negant Cõfessorem posse cum alijs loqui de auditis in confessione de licentia pænitentis.

tis, quos supra retulimus; Et ideò Respondendum est affirmatiuè; ex rationibus iam allatis cap. anteced. nu. 17. & licet, multa hic aduertant Suar. loc. cit. sect. 4. & Filiuc. tract. 7. cap. 11. num. 148. & seqq. tamen ex dictis faciliter intelliguntur, nec puto esse ampliùs hic immorandum.

De præcepto confessionis, quādo, & quomodo obliget, & quas personas cōprehendat. Cap. LIV.

1 *Ex præcepto diuino fideles tenentur ad Sacramentum pœnitentiæ suscipiendum.*

2 *Hoc præceptum non comprehendit pueros innocentes, nec infideles.*

3 *Hoc præceptum obligat omnes baptizatos habentes peccatum actuale mortale.*

4 *Medici post triduum debent relinquere infirmos, si eis non constet de confessione.*

5 *Hoc præceptum obligat etiam extra articulum mortis.*

6 *Fideles ex præcepto Ecclesiæ tenentur semel in anno confiteri.*

7 *Comprehenduntur sub hoc præcepto omnes post annum discretionis.*

8 *Habentes tantum peccata venialia, non comprehenduntur sub hoc præcepto.*

9 *In toto anno potest hoc præceptum adimpleri:*

10 *Aliquando quis tenetur anticipare confessionem.*

11 *Confessionem per interpretem, nullus facere tenetur.*

12 *Mutus tenetur confiteri per scriptū iuxta meliorem opinionem.*

13 *Per confessionem inualidam, non adimpletur præceptum confitendi.*

14 *Pœna contra transgressores sunt, vt arceantur ab ingressu Ecclesiæ, & careant Ecclesiastica sepultura.*

1 Duplex est præceptum confessionis, scilicet diuinum, & humanum, seù Ecclesiasticum; primò dicemus de præcepto diuino. Secundò de præcepto Ecclesiastico; & reiectis hæreticorum erroribus, dicendum est cum Ecclesia Catholica, à Christo Domino fuisse latum præceptum obligans fideles post Baptismum, qui mortaliter peccauerūt, ad hoc Sacramentum pænitentiæ suscipiendum in remedium, & remissionem peccatorum, patet hæc doctrina ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 1. vbi sic habetur. *Quoniam autē Deus diues in misericordia cognouit figmētum nostrū illis etiam vitæ remedium contulit, qui sese postea in peccati seruitutem, & Dæmonis potestatem tradidissent, Sacramentum videlicet pœnitentiæ, quo lapsis post baptismum, beneficium mortis Christi applicatur.* Est cōmunis Theologorū doctrina cum Magistro in 4. d. 16. & 17. & iam in principio hoc sufficienter probatum est. Vtrum autem Ecclesia in hoc præcepto dispensare posit, & an potuisset illud instituere; si non fuisset institutum à Christo? Negatiuè ad vtrumque est respondendum, quia Ecclesia non est supra præceptum diuinum, nec posset illud instituere, quia Ecclesia non iudicat de actibus internis, & in confessione sunt explicāda tam peccata interna, quam externa, nec similiter posset, quia in hoc sacramento operatur virtus Christi, quæ confert gratiam ex opere operato, ad quod Ecclesia nō potuisset pertingere sine Christi institutione, si tamen Christus instituisset tantum, & non præcepisset, tunc posset Ecclesia id præcipere, vide Suar. disp. 35. sect. 1. num. 15. & seqq. Nauarr. de pœnit. d. 5. in princ. num. 18. Filiucc. tr. 7. cap. 2. num. 24. & seqq. & alios.

2. Quas autem personas obliget hoc præceptum? Respondeo, in primis certū est, non obligare pueros ante vsum rationis, tum quia non sunt capaces præcepti, tū quia non possunt habere materiā necessariam ad hoc sacramentum; nec similiter adultus, & innocens, vt B. Virgo, & S. Io. Baptista obligarentur ad hoc præceptum. Idem etiam est dicendum de infidelibus, licet aliqui Theologi absque vlla ratione contrarium senserunt, sicut etiam dixerūt de Eucharistia; nempe, hæc duo præcepta non obligare etiam infideles, quia diuina sunt; vt docet Syluest. ver. confessio 2. §. 5. Angelus eodem ver. 2. §. 2. Richar. d. 17. q. 4.

quæst.4. artic.2.& Scot.distin.16. quæst.1. art.1.dictum autem fundamentum iam rectum esse probauimus supra quoad Eucharistiam, cap.19.num.12.sed quoad hoc sacramentum pœnitentię, reijcitur verbis citatis ex Concil.Tridentino nempè: *Quo lapsis post baptismum, beneficium mortis Christi applicatur*; & ratio clara est, quia aliter infidelis posset per hoc sacramentum iustificari; & absque vlla causa, baptismus diceretur,ianua Sacramentorum;vt optimè, & alijs rationibus probat Sot.d.18.q1.art.2. & alij omnes; ex quo colligitur differentia inter præceptum Eucharistiæ,& Pœnitentiæ; nam præceptum Eucharistiæ obligat etiam infideles, quia generale est, vt loco citato probauimus. At præceptum pœnitētiæ supponit materiam necessariam, quæ non potest reperiri, nisi in homine baptizato, & ideò obligat tantum fideles; licet, Sotus idem etiam affirmet de Eucharistia, quod etiam probabile est; & fortè probabilius, quia Christus ad suos Apostolos,& ad fideles suos loquebatur, quando dixit; *Nisi manducaueritis carnem filij hominis*; Vnde,qui non sunt religionis christianæ;non comprehenduntur sub hoc præcepto.

3. Dicendum est igitur; hoc præceptum confessionis obligare omnes baptizatos, qui post baptismum peccata mortalia contraxerunt;hæc cōclusio est omnium Theologorum;& est de fide ex Cōcil.Trid. citato,& videri etiam potest cap.5. & can. 7. Sed difficultas est, quonam tempore obliget hoc præceptum diuinum; & seclusa opinione aliquorum asserentium, quemlibet teneri statim post commissum peccatum cōfiteri,quod est nimis durum; dicendum,hoc præceptum obligare in articulo,seu periculo mortis;scilicet,in casu, quo probabiliter timetur,mors si antea nō fuerit impletū;& ratio est,quia præceptum confessionis est præceptum affirmatiuum; & cum sit adimplēdum in hac vita, saltem adimpleri debet in casu necessitatis, scilicet,quando adest periculum mortis; ita ex cōmuni doctrina tradit Suar.disp.35. sect. 2.Filiuc.tract.7.cap.2.num.32.Nauar.cap. 3.num.9. & cap.27. num.68. & alij; Sed si daretur casus, in quo quis sciret nullo modo in posterum posse implere hoc præceptum, & tunc habeat copiam confessarij; vt accidere potest in aliqua captiuitate; tunc teneretur quis confiteri, ac si esset in periculo morti; quia iā dubitat mori absque hoc Sacramento, vt ijdem Doctores ex D. Thom.Palud.& alijs.

4. Et est aduertendum; quod Medici ex cap. Cum infirmitas de pœnitentia, & remissone tenebantur in principio curationis Infirmorum, illos admonere ad confessionem faciendam; & quia hæc lex, abrogata erat ex contraria consuetudine, seu ex non vsu; Pius V. in suo motu proprio, qui incipit, Super gregem de anno 1566. dictam legem renouauit,& addidit; *Ne Medici vltra tertium diem visitent ægrotū, nisi sibi constet de confessione infirmi per fidem Confessoris in scriptis datam; & similiter, vt Medici antequam ascendant ad gradum Doctoratus, de hoc consuetudine seruanda, iuramentum præstent*. Prout iam obseruatur, sed sciendū non ita qualibet infirmitate ad id obligari Medicos;sed in illis tātum,quæ in principio ostēdunt aliquod periculum; Vnde Caiet.verb.Medicus, ait, si morbus talis est, ob quem meritò decumbit ægrotus, obligat lex,non verò in alijs; Nauar. autem cap.25.num. 61. dicit, hanc legem obligare in morbo periculoso, scilicet, in principio morbi id debet Medicus obseruare, antequam adsit de facto periculum: imò lex ideò præcipit, vt in primis tribus diebus fiat confessio;ne infirmi (vt loquitur lex) cū de confessione facienda admonentur, existiment se iam morituros; & tristitia afficiantur; Vnde non expectandū est tale periculum; sed in principio morbi id est agēdum; & hoc potest Medicus operari, vel per seipsum, vel per alios fide dignos; nec est necesse, vt fides Confessoris in scriptis tradatur;quia dicta Bulla in tali rigore recepta non est, vt constat ex vsu communi; imò sufficiet fides ipsiusmet infirmi si fuerit persona credito digna; & denique licet, si infirmus noluerit confiteri, Medicus non debeat illum mederi, sed deserere; tamen si postea verè constitueretur in graui periculo, & infirmus est obstinatus;nō ex hoc teneretur Medicus talem infirmum de facto relinquere; quia non est censenda talis intentio Pontificis; imò nec de-

debet illum deserere, si adesset graue periculum; monitio igitur est facienda ad terrorem, & verè etiam Medicus debet relinquere infirmum vsquequò non adsit periculum graue; ita Suar. disp. 35. sect. 3. num. 4. & 5. Filiuc. tract. 7. cap. 2. num. 33. & 34. & idem docet Dian. 3. par. tract. 4. de Sacram. resolut. 93. vbi quamplures asfert.

5. Sed vtrum hoc præceptum diuinū confessionis obliget extra articulum mortis? Respondeo affirmatiuè, & licet, non possit assignari tempus particulare, tamen non debet nimium differri, vtputè vltra quatuor, vel quinque annos, vt docet Henriquez lib. 4. cap. 3. num. 4. litera H. cū Sot. Less. & alij, quos sequitur Bonac. d. 5. q. 5. sect. 2. pun. 4. num. 17. Alij autem dicunt, dictum tēpus esse determinandum ab Ecclesia ex potestate ei relicta à Christo; quia sicut habet potestatem iudicandi de peccatis, ita etiam habet potestatem definiendi tempus, in quo faciendum est hoc iudicium; ita Suar. disp. 35. sect. 3. num. 9. & Filiuc. tract. 7. cap. 2. num. 38. Poterit autem quis per accidens pluries etiam in anno obligari ad confessionē, vt si sumpturus sit Eucharistiam, vel celebraturus, & habeat conscientiam peccati mortalis; si voluerit indulgentias sumere, si habeat votum, vel iuramentum; vel si ei iniūctum esset à confessario ad pœnitentiam; & denique quotiescunque quis reperitur in aliquo periculo mortis, vt est tempus partus, pugnæ in bello, vel alio conflictu periculoso, tempus nauigationis periculosæ ad partes longinquas, &c. alij casus ponuntur à Doctoribus, quos non pono, quia non mihi probantur, vide Sot. d. 18. q. 3. art. 3. Pet. Sot. lect. 8. de confessione, Suarez, & Filiuc. loco cit.

6. Quando autem teneantur fideles ex præcepto Ecclesiæ confiteri? Respondeo teneri semel in anno, vt habetur in cap. Omnis vtriusque sexus; & hoc de fide est certum, & sumitur ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. & in can. 8. sic loquitur. *Si quis dixerit, confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia seruat, esse impossibilem, & traditionem humanam, à pijs abolendam, aut ad eam non teneri omnes, & singulos vtriusque sexus Christi fideles, iuxta magni Concilij Lateranensis constitutionem semel in anno, & ob id suadendum esse Christi fidelibus, vt non confiteantur tempore Quadragesima, anathema sit*, quod assero propter Durād. d. 17. q. 14. qui durè locutus est, reuocando in dubium, an Ecclesia potuerit præceptum ponere confessionis; & licet, postea affirmet Ecclesiam posse; tamen de facto ait, non esse hoc præceptum in Ecclesia, sed tantum consilium, & salubrem exortationem; quæ sententia est contra dictum Concilium Tridentinū, contra communem sensu Ecclesiæ, & contra omnes Doctores, qui id affirmant in 4. d. 17. Sot. d. 18. q. 1. art. 1. Pet. Sot. lect. 5. de confessione, Caiet. tom. 1. opuscul. tit. 5. q. 1. & omnes alij; Sed nota, hoc præceptum dici Ecclesiasticum ob solam temporis determinationem; in reliquis autem est diuinū, prout loquitur idemmet Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. his verbis. *Neq; enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, vt Christi fideles confiterentur, quod iure diuino necessarium, & institutum esse intellexerat; sed vt præceptum confessionis semel saltem in anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionis peruenissent, impleretur.* Vnde infertur, hoc præceptum, quoad hāc determinationem temporis, posse ab Ecclesia abrogari, non autem præceptum in communi, quia diuinum est; vt Sot. loco cit. q. 1. art. 5. D. Tho. d. 17. q. 3. art. 1. quæstiunc. 5. & alij.

7. Quos autē comprehendat hoc præceptum? Respondeo, comprehendere omnes fideles, postquam ad annos discretionis peruenerint, vt colligitur ex cit. cap. Omnis, vbi sic habetur. *Omnis vtriusque sexus fideles, postquam ad annos discretionis peruenerint, omnia peccata, saltem semel in anno confiteantur*, & intelligitur tam de peccatis internis, quam externis mortalibus; vt benè docet Nauar. cum alijs in cap. Fratres de pænit. d. 5. num. 59. contra Margaritā confessorum falsò asserētem, hoc præceptum confessionis non obligare, quoad peccata interna, contra communem Doctorum sententiā in 4. d. 17. Richard. art. 2. q. 4. ad 6. Gabr. q. 1. conclus. 2. Sot. d. 18. q. 1. art. 3. & Canonistæ omnes in citato cap. Omnis vtriusque sexus. Vtrum autem sub hoc præcepto comprehenda-

tur Pontifex; negatiuè absolutè respondet Nauar. de pœnit. d. 5. in princ. §. 2. num. 32. sed in hoc casu est respondendum, prout respondetur, quando in communi quæritur; Vtrum lex comprehendat legislatorem; & communiter affirmatur, comprehendere quoad vim directiuam, & nō coactiuam; & sicut potest dispensare cum alijs, multò magis potest dispensare cum seipso; vt Couar. cum multis alijs in cap. Alma mater, par. 1. cap. 1. §. 5.

8. Sed quæritur vtrum habentes tantum peccata venialia, teneantur confessionē annualem facere? & licet, aliqui affirmatiuè responderint; tamen negatiuè respondendum est; & in hāc opinionem magis inclinat D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. quæstiunc. 5. & absolutè illam docet Sot. d. 18. q. 1. art. 3. Caiet. tom. 1. opscul. tit. 5. q. 1. & par. 3. q. 65. art. 2. Sylu. verb. Cōfess. 3. §. 13. & alij, & quamuis aliqui asserant id esse verum, quia Ecclesia non potest præcipere cōfessionem de venialibus, tamen hoc fundamentum supra ostendimus non esse solidum, cum Ecclesia in cōmuni, possit præcipere vsum huius Sacramenti, vt supra probauimus.

9. Vtrum autem obliget pro aliquo tempore assignato? Breuiter respondeo ex communi opinione, & vsu, non obligare in aliqua parte anni particulari; sed sufficit, vt confessio fiat semel in anno, quia annus est computandus ex vno tempore Paschali, in aliud sicut diximus de communione. Sed dubium est, an qui non impleuit hoc præceptum in vno anno, teneatur statim confiteri in secundo anno? in qua re sunt duæ opiniones ambæ probabiles; prima asserit, non teneri, quia præceptum confessionis, est præceptum affirmatiuum, & obligat tantum in tali tempore determinato; ita Sylu. verb. Eucharistia 3. q. 15. D. Antonin. 2. par. tit. 9. §. 3. & alij; Secunda opinio asserit teneri; & quò magis quis differt confessionem, eò grauiùs peccare; ita Sot. d. 18. q. 1. art. 4. Nauar. cap. 21. num. 45. & sequitur Suar. disp. 36. sect. 4. & Filiuc. tract. 7. cap. 2. num. 54. vtramque opinionem putat probabilem; licet, probabiliorem asserat, esse secundam.

10. Aliud dubiū est, an teneatur quis aliquando anticipare confessionem? Respondeo, quando quis prævidet non habiturum copiam confessarij intra terminum anni; tenetur prævenire, quia præceptum potest adimpleri in toto anno, & sicut qui prævidet, non futuras alias Missas, tenetur illam audire: sic etiam, qui prævidet non habiturum confessarium, tenetur, dum potest, præceptum adimplere; ita ex communi doctrina tradit Suar. disp. 36. sect. 5. Pet. Sot. lect. 5. de confess. Sylu. verb. Confessio 1. q. 2. Filiuc. tract. 7. cap. 11. num. 58. & alij, & eam sequitur etiam Io: de la Crux in direct. conscien. par. 2. de Sacram. pœnit. quæst. 3. dub. 3. conclus. 2. licet, asserat, cōtrariam opinionem esse etiam probabilem, vt refert Diana 3. par. tract. 4. de sacram. resol. 69.

11. Deinde quæritur; An quis excusetur ab hoc præcepto: si confessionem facere non valeat, nisi per interpretem? & cum distinctione respondet Syluest. verb. confessio 1. num. 15. nam si loquamur de confessione, quæ est facienda tantum ex præcepto Ecclesiæ; dictum pœnitentem excusari, quia non tenetur cum tanto incommodo dictum præceptum adimplere. Si autem loquamur de confessione faciēda iure diuino, vt est in periculo mortis, &c. vt supra; tunc pœnitentem teneri; quia in tali casu, non est reputandum dictum incommodum adeò graue, vt quis excusetur à præcepto diuino; Communis tamen sententia est, pœnitentem non teneri neq; ex præcepto diuino, neq; Ecclesiastico, dictam confessionem per interpretem facere, ita Sot. d. 18. q. 2. art. 6. Caiet. ver. Confessio condit. 11. P. Sot. lect. 5. de confessione; & ratio est, quia nullus neq; iure diuino, neque iure Ecclesiastico, tenetur ad aliam confessionem, præter secretam, & auricularem; vt sumitur ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. Securior tamen pro salute animę, est prima opinio pro casu mortis; cum pro salute omnia incōmoda, supportari debeant, & maximè in fine vitæ.

12. Sed dubium est, vtrum idem sit dicendum de muto, & eo, qui non potest, nisi per scriptum confiteri? & affirmatiuè multi respondēt vt Sot. loc. cit. Nauar. cap. 21. num. 36. Richar. dist. 17. art. 2. quæst. 5. &

& alij graues auctores; & ratio est, quia pœnitens non tenetur se subijcere periculo perdendi scriptum, nec vt Confessor rapiat illud, & publicet, &c. Sed contraria sententia est omninò verior, & in praxi tenenda, nempè pœnitentem teneri ad talem confessionem tam ex præcepto diuino, quam Ecclesiastico, quia dicta pericula faciliter vitari possunt; nec sunt adeò difficilia, vt ex eis videatur pœnitens confessionem posse omittere; hanc sententiam insinuat D. Thom. dist. 17. q. 3. art. 4. quæstiunc. 3. ad 2. Caiet. verb. confessio condit. 11. P. Sot. lect. 12. de confessione, & alij, quos sequitur Suar. disp. 36. sect. 6. nu. 7. & Filiuc. tract. 7. cap. 2. num. 63.

13. Quæritur etiam, vtrum per quamlibet confessionem adimpleatur hoc præceptum confessionis? Respondeo adimpleri per confessionem validam, licet, informem, ita Suar. disp. 36. sect. 7. num. 6. & ratio est, quia hoc præceptum obligat tantum ad sacramentum suscipiendum; vnde siuè peccator accipiat effectum huius sacramenti, siuè non, præceptum dicitur impletum; Nullo autem modo adimpletur per confessionem nullam, quando nullitas prouenit ex malitia Confessoris non dantis absolutionem, vel non habentis iurisdictionem, vel ex negligentia culpabili pœnitentis, qui non dixit omnia peccata; sed si esset nulla ex defectu doloris; tunc aliqui Doctores putant esse adimpletum præceptum; vt Syluest. verb. confessor. 4. q. 2. & 3. Fagundez præcept. 2. lib. 1. cap. 4. num. 4. & alij; sed hoc non est dicendum ex ratione ab ipsis illata, scilicet, quia Ecclesia non potest præcipere actus internos, quæ doctrina falsa est, quando dicti actus interni requiruntur tanquam forma actuum externorum, vt est in casu nostro; imò potius est dicendum, Ecclesiam non posse præcipere confessionem, nisi quatenus est pars Sacramenti pœnitentiæ, cuius vsus præcipitur, vt benè notat Suar. loc. cit. num. 5. & Filiuc. tract. 7. ca. 2. num. 64. Vnde, licet, attritio, & contritio, quatenus sunt actus interni, præcipi nō possint; cadunt tamen sub præcepto, quia sūt forma actuum externorum, qui omninò requiruntur ad hoc Sacramentum; Vnde saltem securior, & probabilior opinio est; quod neq; per talem confessionem nullā ex defectu doloris adimpleatur præceptū confessionis; & hanc etiam sententiā probabiliorem putat Diana 3. par. tr. 4. de Sacram. resol. 120. tenet Sot. d. 18. quæst. 3. ar. 5. P. Sotus lect. 8. de confessione; Nauarr. cap. 10. num. 4. & alij.

14. Vltimò quæritur, quænam pœnæ impositæ sint contra transgressores huius præcepti? Et omissa opinione Durandi in 4. d. 17. q. 14. existimantis, probabile esse, Ecclesiam non posse punire hoc delictum, quia cum internum sit, in Ecclesiastico foro probari non potest, quod falsum est, Et dicendum est, de iure communi, aliam pœnam non esse contra prædictos impositam; Nisi, vt dicitur in cap. Omnis vtriusque sexus; *Vt arceantur ab ingressu Ecclesiæ, & priuentur sepultura*. Vnde ad vtramque pœnam requiritur sententia iudicis; vt patet ex verbo *arceantur*, non tamen est dubium potuisse Ecclesiam aliam pœnam, & censuram ipso facto incurrendam stabilire, prout de facto est in aliqua Diœcesi ex præcepto Episcopi, vel Synodi. Et quia in dicto cap. Omnis, imponitur dicta pœna illis, qui non communicauerint, nec Sacramentum pœnitentiæ susceperint, ideò sciendum est, quod dictæ pœnæ incurruntur tā pro transgressione communionis, quam confessionis; Pueri autem possent excusari à dictis pœnis, ac etiam à censuris ferendis, vel latis à iudice, ante tamen decimum quartum annum; licet, non excusentur à cēsura Canonis; vt docet Diana 3. par. tract. 4. de Sacram. resolut. 120. in fine, ex Filiuc. tom. 1. tract. 7. cap. 3. num. 72.

De

DE SACRAMENTALI SATISFACTIONE.

Vtrum in hac vita possimus consequi remissionem pœnæ temporalis per opera nostra satisfactoria. Caput XXXXXV.

1 *Satisfactio, alia est Sacramentalis, alia nõ Sacramentalis, seu ex voluntate propria facta.*

2 *Assignatur definitio satisfactionis non Sacramentalis, & per illam verè consequimur remissionem pœna.*

3 *Vt opus sit satisfactorium necesse est, vt fiat in statu gratia.*

4 *Pœna vnius peccati potest obtineri absque alia.*

5 *Opera non facta in gratia, non reuiniscunt, veniente gratia.*

6 *Opus, vt sit satisfactorium, necesse est, vt procedat à libera voluntate, &c.*

7 *Opus factum ex precepto, adhuc est satisfactorium.*

8 *Opus tam internum, quam externum prouenins ab interno, potest esse satisfactorium.*

9 *Opus, vt sit satisfactorium debet esse aliquo modo pœnale, licet probabile sit omne opus bonum posse esse meritorium, & satisfactorium simul.*

10 *Non solum Ieiunium, Oratio, & Eleemosyna sunt opera satisfactoria; sed etiã alia opera pietatis.*

11 *Opera, vt supra, ex Diuina promissione sunt satisfactoria de condigno.*

12 *Meritum de condigno tres conditiones requirit, qua omnes requiruntur in operibus satisfactorijs, vt supra factis.*

13 *Ad condignam satisfactionem ex opere operantis, requiritur opus vt supra sicut ad consecutionem gloria, requiritur meritum ex opere operato.*

1 SAtisfactio respectu peccatorum, dupliciter considerari potest, vel quoad culpam, vel quoad pœnam, in præsenti agendum est de satisfactione quoad pœnam temporalem, quæ remanet post confessionem, vel contritionem soluendam à peccatore in hac vita, vel alia; nam de satisfactione quoad culpam, non pertinet ad hunc locum de illa agere; & iam ex dictis colligitur, satisfactionem culpæ fieri per contritionem. Dicta igitur satisfactio pœnæ temporalis dupliciter etiam considerari potest; vel quatenus illa fit extra Sacramentum ex opere operãtis, vel quatenus fit, vt pars Sacramenti pœnitentiæ, & habet effectum ex opere operanto; in hoc primo capite agemus de satisfactione extra Sacramẽtum; & deinde dicemus de alia; Vnde.

2. Primò quæritur quid sit satisfactio; & an verè per illã remittatur pœna temporalis? & respondeo satisfactionem esse voluntariam solutionem, & compensationem iniuriæ Deo per peccatum illatæ, cũ proposito non peccandi amplius, & confitendi, ex cap. Satisfactio de pœnit. d. 3. An autem per illam remittatur pœna temporalis? Respondeo affirmatiuè contra multos hæreticos asserentes, nostram satisfactionem nihil operari, vel quia Christus iam satisfecit pro nobis; vel quia remissa culpa, nulla remanet pœna, contra quos scribit Bellarm. lib. 4. de pœnit. Vega lib. 13. in Trident. cap. 36. P. Sot. in lectionibus de satisfactione, & alij. Dicendum est igitur, nos per nostra opera consequi remissionem culpæ temporalis; patet ex Eccles. 3. *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum*, & Luc. 11. *Date eleemosynam, & ecce omnia munda vobis*; & Paulus ad Corinth. 11. *Si nosmetipsos dijudicaremus, non vtique iudicaremur, dum iudicamus autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.* Quæ verba P. Augustin.

stin.in Enchirid. cap.66. intelligit de temporalibus pœnis, quibus à Deo iusti in hoc Mundo puniuntur, vt in futura vita non seueriùs puniātur;& Homil.50.in vlt.cap.3.ait. Maiorem seueritatem quisque in se debet adimplere, vt à seipso iudicatus, nō iudicetur à Deo. Et Euchar. lib. 2. Reg. cap.8.sic ait: *Proculdubio Dominus delet peccatum; sed sine vltione non deserit, aut enim ipse homo in se punit, aut Deus percutit*.. Patet etiam hæc veritas ex Concil.Trid.sess.14. cap.8.& 9. vbi quamuis dicatur, hanc nostram satisfactionem fundari in meritis Christi; tamen dicitur, etiam nos verè esse illos, qui satisfacimus per virtutem, & gratiam ab illo acceptam; ita loquuntur omnes Theologi in 4. d. 15. & 19. & omnes scriptores; & præcipuè P. August. lib. de vera, & falsa pœnit. tract. 124. in Ioannes, & 22.contra Faustum cap.67. & alibi.

3. Requiritur autem, vt opus possit esse satisfactorium, quod procedat ab homine non habēte culpam mortalē; sed gratiam sanctificantē; ita communiter omnes Theologi in 4.d.15. vbi D.Tho. q.1.art.3. quæstiunc.2.Sot.d.19.q.1.art.4. P.Sot.lect.vlt. de satisfactione, Caiet.tom.1. opusc.tract. 6. q. 2. & alij communiter; & sumitur ex Concil.Trid.sess.14. cap.8. vbi sic dicitur. *Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur; Neque verò ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exoluimus, vt non sit per Christum Iesum*, (& infra) *sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo mouemur, in quo satisfacimus*. Ex quibus verbis colligitur, necessarium esse, vt homo viuat in Christo per gratiā, vt possit satisfacere, & idē sumitur ex can. 13.& 14.eiusdem sessionis.

4. Est tamen notandum, quod licet, ex ante dictis constet, nec reatum pœnæ æternæ, ob peccatum mortale, nec pœnam temporalem ob peccatum veniale, posse remitti, quin priùs remittatur culpa, quia repugnat remitti pœnam, non remissa culpa; & similiter non posse remitti culpam vnius peccati mortalis, quin non tollatur culpa omnium mortalium; tamen hæc regula nō currit in satisfactione pœnæ; nam potest homo satisfacere pro pæna peccatorum mortaliū absq; vlla remissione peccatorum venialium, etiam quoad culpam, non enim repugnat, vt quis satisfaciat pro mortalibus, dum manet in venialibus; pro pœna autem vnius peccati mortalis, potest homo benè, & rectè satisfacere, etiam si non satisfaciat pro pæna alterius peccati mortalis, quia quodlibet mortale habet suam pęnam particularem, nisi fuerit per magnam contritionem remissa; idem etiam dicitur de venialibus, cum hac differentia, quod pæna vnius, vel plurium venialium potest remitti, etiam manēte alia culpa veniali; At pæna vnius peccati mortalis, nō potest remitti manente alia culpa mortali.

5. Vtrum autem opera facta in peccato mortali, postea reuiuiscant, adueniente gratia? negatiuè est respondendum, vt iam supra diximus, tantum est hic notandum, D.Tho. loco cit. ad 3. docere, aliqua opera pænalia, quæ aliquem effectum permanentem relinquunt in homine; vt eleemosynam relinquit carētiam alicuius bonis temporalis, ieiunium, reliquit debilitatem corporis, macerationes, & similia; valere ad satisfaciendum, veniente charitate; quod est intelligendum, dicta opera, nō esse necessariò repetenda, vt possint esse satisfactoria; sed per nouum actum charitatis, posse iterum offerri Deo dictos effectur pænales, & hoc modo dicta opera esse satisfactoria, & meritoria; ita Pet.Sot. loco cit. Sylu.verb.Satisfactio q.7. Filiuc. tract.8. cap.1. num.6. Suar.disp.37.sect.2. num. 8. & alij. Valent tamen omnia opera facta in peccato mortali, primò ad facilitandum hominem ad huiusmodi opera facienda, secundò etiam valent ad impedienda peccata, & ex consequēti ad mitigandas pænas Inferni; tertiò valent ad habēdum aliquod premium temporale de congruo, sed non de condigno. Nam peccator non potest mereri de condigno; quartò possunt valere ad impetrandum à Deo aliquod auxilium, & præcipuè si procedant ex gratia excitante.

6. Tria autē requiruntur, vt aliquod opus

2 *Effectus ex opere operato satisfactionis cõsistit in remissione partis pœnæ.*
3 *Pænitẽs recipit supradictum effectum completa pænitentia post absolutionem.*
4 *Confessor, per se loquendo, tenetur pœnitentiam pœnitenti imponere.*
5 *Confessor in imponenda pœnitentia, debet intendere ad salutem animæ.*
6 *Opera tam interna, quam externa, possunt assignari pro pœnitentia.*
7 *Opera ex præcepto facienda, possunt etiam assignari pro pœnitentia.*
8 *Opera tam in particulari, quam in communi possunt dari pro pœnitentia.*
9 *Confessor potest obligare pænitentem ad acceptandam pænitentiam.*
10 *Pœnitentia non est ad longum tempus differenda, licet, à confessore non assignetur terminus.*
11 *Pœnitẽtia facta in culpa mortali caret fructu, licèt, pænitens satisfaciat.*
12 *Qui in peccato mortali adimplet pœnitentiam, non peccat mortaliter.*
13 *Pœnitentia non potest adimpleri per alium, nisi de licentia confessoris.*
14 *Idem confessor, vel æqualis potest mutare pœnitentiam cognito statu pœnitentis.*
15 *Superior potest mutare pœnitentiam, sed inferior non potest mutare pœnitentiam superioris, scilicet pœnitentiam impositam ob casus reseruatos.*

1 CErtum est, confessores debere imponere pœnitentibus aliquam satisfactionem, non solum in medicamẽtum infirmitatis, & ad nouæ vitæ custodiam; sed etiam in vindictam præteritorum peccatorum, vt loquitur Concil. Trident, sess. 14. cap. 8. his verbis, *Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad noua vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem*; quæ satisfactio est Sacramenti pænitentiæ pars integralis, non autem essentialis, quia iam conficitur Sacramentum, & habetur effectus ante factam satisfactionem; vt communiter omnes Theologi docent, vt D.Tho. 3.p. q.90. art.2.& 3. Sot.d.17.q.1.art.3.& alij. Est etiam talis affectus ex opere operato, quia cum satisfactio sit pars Sacramenti, applicantur pænitenti speciali modo merita Christi; vt ait Concil. Trident. sess.14.cap.3. his verbis. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsius pænitentis actus, nempè contritio, confessio, & satisfactio. Qui quatenus in pænitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pænitentiæ partes dicuntur.*

2. Quinam autem sit, seu in quo consistat hic effectus satisfactionis ex opere operato? Respondeo, consistere in remissione alicuius partis pœnæ tẽporalis, præter aliam partem, quæ obtinere potest ex opere, & merito operantis; ita communiter omnes Doctores in 4.d.15.& 16. D.Thom.quolib.3.art. 28. Caiet. tomo 1. opuscul.tract.6.q.vlt.Sot.d.20. q. 2. art. 3. licet in d, 19.quæst.1.art.5. aliud videatur sentire;& ita communiter omnes alij. Cõsistit etiam dictus effectus, quatenus per satisfactionem sacramentalem, confertur etiam gratia gratum faciens, quia cum sit vera pars Sacramenti,& omnia Sacramẽta nouæ legis conferant talem gratiam, sequitur, vt etiam satisfactio conferat dictã gratiam. Ita D.Thom. 3.par. q.90. art. 2. ad 2.& ibi Caiet.Sot.d.17.q.1.art.2.

3. Sed quæritur, quando pœnitens consequatur dictos effectus? Respondeo in primis certum esse, pœnitentem in cõfessione, & absolutione, supposita bona dispositione, & acceptatione satisfactionis iniunctæ à confessore, consequi non solũ remissionem culpæ, & æternæ pœnæ, sed etiam remissionem alicuius pœnæ temporalis; Et ad quæsitum respondeo, aliã pœnam remitti ratione satisfactionis impositæ à Confessore; sed non nisi quãdo actualiter fit,& adimpletur dicta satisfactio; quia sicut Sacramentum non tribuit gratiam ex opere operato, nisi quando actualiter suscipitur, sic etiam pœnitentia, quia est pars Sacramenti, non poterit suum effectum causare, nisi actualiter fiat, & adimpleatur. Sed notandum, pænitentem dictos effectus non consequi ex opere operato statim, ac cõplet pœnitentiam, si pœnitentiã faciat ante absolutionẽ; v.g.si Confessor ex aliqua causa, præcipiat pænitenti, vt ante absolutionem pænitentiam faciat,

ciat, tunc non recipit statim pænitens dictos effectus ex opere operato. Sicut nec etiam per actum contritionis, licet, præcedat confessionem, sed pro tunc consequitur effectus ex opere operantis, & cōpleto Sacramento per absolutionem, recipit fructus ex opere operato, Suar. disp. 38. sect. 2. num. 5. Vtrum autem per dictam satisfactionem impositam à Confessario remittatur tota pœna, licet, satisfactio minima sit? Respondeo negatiuè; sed remittitur iuxta proportionem satisfactionis; vt alibi etiam diximus.

4. Quæritur secundò, vtrum Confessor teneatur imponere satisfactionem pænitenti? & per se loquendo, affirmatiuè est respondendum ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. & ex cap. omnes vtriusq; sexus, non tamen semper tenetur illam sub præcepto imponere; nisi tamen conditio pænitentis id exposceret; tunc enim tenetur illam sub præcepto imponere, prout iudicauerit expediens esse pro salute pænitentes, & quia satisfactio imponitur tanquam medicina, ideò Confessores debent illam imponere iuxta dispositionem pænitentis, ex D. Thom. quolib. 3. art. 28. P. Sot. lect. 2. de satisfact. & ex alijs. Dixi (per se loquendo) quia aliquando Confessor absoluere potest nulla imposita satisfactione; vt in casu mortis, vel quando Confessor clarè cognosceret, pænitentem ex nimia contritione integrè satisfecisse, & præcipuè quando peccata sunt leuia, & dolor esset magnus. Ita Caiet. tom. 1. opusc. q. 2. art. 2. Nauarr. cap. 26. num. 20. & alij; bonum tamen erit, aliquam satisfactionem semper imponere. Est etiam imponenda satisfactio ante absolutionem, vt iam adest consuetudo, licet, posset etiam imponi post absolutionem; sed seruanda est dicta consuetudo, tum quia videtur Sacramentum magis ordinatum, tum quia in acceptatione dictæ satisfactionis, cognoscitur dispositio, & intentio pænitentis; vide Syluest. verb. Confessor. 4. §. 1.

5. Sed est notandum circa mēsuram satisfactionis imponendæ à Confessore; quod ex Concil. Tridentino, Confessor nō possit ex suo arbitrio nulla ratione iustitiæ considerata, pænitenti satisfactionem imponere: sic enim dictum Concil. loquitur. sess. 14. cap. 8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate, salutares satisfactiones iniungere, ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pænitentibus agant, leuissima quæque opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes fiant.* Tamen confessor ex rationabili causa, vel propter fragilitatem pœnitentis, potest aliquando dissimulare, & leuiorē satisfactionē imponere; & ratio est, quia in hoc Sacramento magis intendi debet salus pœnitētis, quam satisfactio pęnę tēporalis, ita D. Tho. in add. q. 18. art. 4. Sot. d. 20. q. 2. art. 3. & alij communiter, & ad hūc finem Gregor. Nazianz. orat. 26. circa finem, sic ait. *Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas, idque leniter, & humanè, non vt hostis, neque vt durus, & rigidus Medicus,* (& infra) *habet medicinæ regulam, Christi discipulus es, mitis, & benignus, qui nostras infirmitates portauit.*

6. Quænam autem opera sint iniungenda à confessore in satisfactionem pœnitenti? Respondeo, iam illa esse numerata cap. anteced. num. 10. Vtrum autem satisfactio sit faciēda per opus externum? Respondeo, posse etiam fieri per opus internum, licet, opus externum sit magis aptum; sed prout confessor iudicauerit expediens esse pro bono pœnitentis, ita illud iniungere poterit; Vnde aliquando potest esse necessarium, vel magis vtile, vt pœnitens per aliquos dies faciat tria, vel quatuor proposita in die non peccandi; vel vt consideret diem iudicij, vel mortem, &c. & hæc benè possunt pro satisfactione assignari. Sed vtrum satisfactio publica imponi possit pœnitenti? licet negatiuè respondeat Nauar. in cap. Sacerdos de pœnit. d. 6. num. 86. in summa cap. 8. num. 10. Tamen affirmatiuè respondendum est, non obstāte, quod per illā cognoscatur, confessorem imposuisse talem pœnitentiam ob graue peccatum; nam ita expedit ob Ecclesię satisfactionem, & exemplum; sed vrget Nauar. ergo licitum est aperire secretum, seu sigillum confessionis? Respondet Durand. d. 14. q. 4. nō frangi sigillum, quia peccatum est publicum; sed hæc responsio

2 *Effectus ex opere operato satisfactionis cōsistit in remissione partis pœnæ.*

3 *Pænitēs recipit supradictum effectum completa pænitentia post absolutionem.*

4 *Confessor, per se loquendo, tenetur pænitentiam pænitenti imponere.*

5 *Confessor in imponenda pænitentia, debet intendere ad salutem animæ.*

6 *Opera tam interna, quam externa, possunt assignari pro pænitentia.*

7 *Opera ex præcepto facienda, possunt etiam assignari pro pænitentia.*

8 *Opera tam in particulari, quam in communi possunt dari pro pænitentia.*

9 *Confessor potest obligare pænitentem ad acceptandam pænitentiam.*

10 *Pænitentia non est ad longum tempus differenda, licet, à confessore non assignetur terminus.*

11 *Pænitētia facta in culpa mortali caret fructu, licet, pænitens satisfaciat.*

12 *Qui in peccato mortali adimplet pænitentiam, non peccat mortaliter.*

13 *Pænitentia non potest adimpleri per alium, nisi de licentia confessoris.*

14 *Idem confessor, vel æqualis potest mutare pænitentiam cognito statu pænitentis.*

15 *Superior potest mutare pænitentiam, sed inferior non potest mutare pænitentiam superioris, scilicet pænitentiam impositam ob casus reseruatos.*

1 CErtum est, confessores debere imponere pœnitentibus aliquam satisfactionem, non solum in medicamētum infirmitatis, & ad nouæ vitæ custodiam; sed etiam in vindictam præteritorum peccatorum, vt loquitur Concil. Trident, sess. 14. cap. 8. his verbis, *Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad noua vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem*; quæ satisfactio est Sacramenti pænitentiæ pars integralis, non autem essentialis, quia iam conficitur Sacramentum, & habetur effectus ante factam satisfactionem; vt communiter omnes Theologi docent, vt D.Tho. 3.p. q.90. art.2.& 3. Sot.d.17.q.1.art.3.& alij; Est etiam talis affectus ex opere operato, quia cum satisfactio sit pars Sacramenti, applicantur pænitenti speciali modo merita Christi; vt ait Concil. Trident. sess. 14. cap. 3. his verbis. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsius pænitentis actus, nempè contritio, confessio, & satisfactio. Qui quatenus in pænitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pænitentiæ partes dicuntur.*

2. Quinam autem sit, seu in quo consistat hic effectus satisfactionis ex opere operato? Respondeo, consistere in remissione alicuius partis pœnæ tēporalis, præter aliam partem, quæ obtinere potest ex opere, & merito operantis; ita communiter omnes Doctores in 4.d.15.& 16. D.Thom. quolib.3.art. 28. Caiet. tomo 1. opuscul. tract.6.q.vlt. Sot.d.20. q. 2. art. 3. licet in d.19.quæst.1.art.5. aliud videatur sentire:& ita communiter omnes alij. Cōsistit etiam dictus effectus, quatenus per satisfactionem sacramentalem, confertur etiam gratia gratum faciens, quia cum sit vera pars Sacramenti, & omnia Sacramēta nouæ legis conferant talem gratiam, sequitur, vt etiam satisfactio conferat dictā gratiam. Ita D.Thom. 3.par. q.90. art. 2. ad 2.& ibi Caiet. Sot.d. 17. q. 1. art. 2.

3. Sed quæritur, quando pœnitens consequatur dictos effectus? Respondeo in primis certum esse, pœnitentem in cōfessione, & absolutione, supposita bona dispositione, & acceptatione satisfactionis iniunctæ à confessore, consequi non solū remissionem culpæ, & æternæ pœnæ, sed etiam remissionem alicuius pœnæ temporalis; Et ad quæsitum respondeo, aliā pœnam remitti ratione satisfactionis impositæ à Confessore; sed non nisi quādo actualiter fit, & adimpletur dicta satisfactio, quia sicut Sacramentum non tribuit gratiam ex opere operato, nisi quando actualiter suscipitur, sic etiam pœnitentia, quia est pars Sacramenti, non poterit suum effectum causare, nisi actualiter fiat, & adimpleatur. Sed notandum, pænitentem dictos effectus non consequi ex opere operato statim, ac cōplet pœnitentiam, si pænitentiā faciat ante absolutionē; v.g. si Confessor ex aliqua causa, præcipiat pænitenti, vt ante absolutionem pænitentiam faciat,

ciat, tunc non recipit statim pœnitens dictos effectus ex opere operato. Sicut nec etiam per actum contritionis, licet, præcedat confessionem, sed pro tunc consequitur effectus ex opere operantis, & cōpleto Sacramento per absolutionem, recipit fructus ex opere operato, Suar. disp. 38. sect. 2. num. 5. Vtrum autem per dictam satisfactionem impositam à Confessario remittatur tota pœna, licet, satisfactio minima sit? Respondeo negatiuè; sed remittitur iuxta proportionem satisfactionis; vt alibi etiam diximus.

4. Quæritur secundò, vtrum Confessor teneatur imponere satisfactionem pænitenti? & per se loquendo, affirmatiuè est respondendum ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. & ex cap. omnes vtriusq; sexus, non tamen semper tenetur illam sub præcepto imponere; nisi tamen conditio pænitentis id exposceret; tunc enim tenetur illam sub præcepto imponere, prout iudicauerit expediens esse pro salute pænitentes, & quia satisfactio imponitur tanquam medicina, ideò Confessores debent illam imponere iuxta dispositionem pænitentis, ex D. Thom. quolib. 3. art. 28. P. Sot. lect. 2. de satisfact. & ex alijs. Dixi (per se loquendo) quia aliquando Confessor absoluere potest nulla imposita satisfactione; vt in casu mortis, vel quando Confessor clarè cognosceret, pænitentem ex nimia contritione integrè satisfecisse, & præcipuè quando peccata sunt leuia, & dolor esset magnus. Ita Caiet. tom. 1. opusc. q. 2. art. 2. Nauarr. cap. 26. num. 20. & alij; bonum tamen erit, aliquam satisfactionem semper imponere. Est etiam imponenda satisfactio ante absolutionem, vt iam adest consuetudo, licet, posset etiam imponi post absolutionem; sed seruanda est dicta consuetudo, tum quia videtur Sacramentum magis ordinatum, tum quia in acceptatione dictæ satisfactionis, cognoscitur dispositio, & intentio pænitentis; vide Syluest. verb. Confessor. 4. §. 1.

5. Sed est notandum circa mēsuram satisfactionis imponendæ à Confessore; quod ex Concil. Tridentino, Confessor nō possit ex suo arbitrio nulla ratione iustitiæ considerata, pænitenti satisfactionem imponere: sic enim dictum Concil. loquitur sess. 14. cap. 8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate, salutares satisfactiones iniungere, ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pænitentibus agant, leuissima quæque opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes fiant.* Tamen confessor ex rationabili causa, vel propter fragilitatem pœnitentis, potest aliquando dissimulare, & leuiorē satisfactionē imponere; & ratio est, quia in hoc Sacramento magis intendi debet salus pœnitētis, quam satisfactio pęnę tēporalis, ita D. Tho. in add. q. 18. art. 4. Sot. d. 20. q. 2. art. 3. & alij communiter, & ad hūc finem Gregor. Nazianz. orat. 26. circa finem, sic ait. *Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas, idque leniter, & humanè, non vt hostis, neque vt durus, & rigidus Medicus,* (& infra) *habet medicinæ regulam, Christi discipulus es, mitis, & benignus, qui nostras infirmitates portauit.*

6. Quænam autem opera sint iniungenda à confessore in satisfactionem pœnitenti? Respondeo, iam illa esse numerata cap. anteced. num. 10. Vtrum autem satisfactio sit faciēda per opus externum? Respondeo, posse etiam fieri per opus internum, licet, opus externum sit magis aptum; sed prout confessor iudicauerit expediens esse pro bono pœnitentis, ita illud iniungere poterit; Vnde aliquando potest esse necessarium, vel magis vtile, vt pœnitens per aliquos dies faciat tria, vel quatuor proposita in die non peccandi; vel vt consideret diem iudicij, vel mortem, &c. & hæc benè possunt pro satisfactione assignari. Sed vtrum satisfactio publica imponi possit pœnitenti? licet negatiuè respondeat Nauar. in cap. Sacerdos de pœnit. d. 6. num. 86. in summa cap. 8. num. 10. Tamen affirmatiuè respondendum est, non obstāte, quod per illā cognoscatur, confessorem imposuisse talem pœnitentiam ob graue peccatum; nam ita expedit ob Ecclesię satisfactionem, & exemplum; sed vrget Nauar. ergo licitum est aperire secretum, seu sigillum confessionis? Respondet Durand. d. 14. q. 4. nō frangi sigillum, quia peccatum est publicum; sed hæc responsio

2 *Effectus ex opere operato satisfactionis cõsistit in remissione partis pœnæ.*

3 *Pænitẽs recipit supradictum effectum completa pænitentia post absolutionem.*

4 *Confessor, per se loquendo, tenetur pænitentiam pænitenti imponere.*

5 *Confessor in imponenda pænitentia, debet intendere ad salutem animæ.*

6 *Opera tam interna, quam externa, possunt assignari pro pænitentia.*

7 *Opera ex præcepto facienda, possunt etiam assignari pro pænitentia.*

8 *Opera tam in particulari, quam in communi possunt dari pro pænitentia.*

9 *Confessor potest obligare pænitentem ad acceptandam pænitentiam,*

10 *Pænitentia non est ad longum tempus differenda, licet, à confessore non assignetur terminus,*

11 *Pænitẽtia facta in culpa mortali caret fructu, licèt, pænitens satisfaciat.*

12 *Qui in peccato mortali adimplet pænitentiam, non peccat mortaliter.*

13 *Pænitentia non potest adimpleri per alium, nisi de licentia confessoris.*

14 *Idem confessor, vel æqualis potest mutare pænitentiam cognito statu pænitentis.*

15 *Superior potest mutare pænitentiam, sed inferior non potest mutare pænitentiam superioris, scilicet pænitentiam impositam ob casus reseruatos,*

1 CErtum est, confessores debere imponere pœnitentibus aliquam satisfactionem, non solum in medicamẽtum infirmitatis, & ad nouæ vitæ custodiam; sed etiam in vindictam præteritorum peccatorum, vt loquitur Concil. Trident, sess. 14. cap. 8. his verbis, *Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem*; quæ satisfactio est Sacramenti pænitentiæ pars integralis, non autem essentialis, quia iam conficitur Sacramentum, & habetur effectus ante factam satisfactionem; vt communiter omnes Theologi docent, vt D.Tho, 3.p. q.90. art.2.& 3. Sot.d.17.q.1,art.3.& alij; Est etiam talis affectus ex opere operato, quia cum satisfactio sit pars Sacramenti, applicantur pænitenti speciali modo merita Christi; vt ait Concil, Trident. sess.14.cap.3. his verbis. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsius pænitentis actus, nempè contritio, confessio, & satisfactio. Qui quatenus in pænitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pænitentiæ partes dicuntur.*

2. Quinam autem sit, seu in quo consistat hic effectus satisfactionis ex opere operato? Respondeo, consistere in remissione alicuius partis pœnæ tẽporalis, præter aliam partem, quæ obtinere potest ex opere, & merito operantis; ita communiter omnes Doctores in 4.d.15. & 16. D.Thom.quolib.3.art. 28. Caiet. tomo 1, opuscul.tract.6.q.vlt.Sot.d.20. q. 2. art. 3. licet in d, 19.quæst.1.art.5. aliud videatur sentire;& ita communiter omnes alij. Cõsistit etiam dictus effectus, quatenus per satisfactionem sacramentalem, confertur etiam gratia gratum faciens, quia cum sit vera pars Sacramenti, & omnia Sacramẽta nouæ legis conferant talem gratiam, sequitur, vt etiam satisfactio conferat dictã gratiam. Ita D.Thom.3,par, q.90.art. 2. ad 2.& ibi Caiet.Sot,d.17.q.1.art.2.

3. Sed quæritur, quando pœnitens consequatur dictos effectus? Respondeo in primis certum esse, pœnitentem in cõfessione, & absolutione, supposita bona dispositione, & acceptatione satisfactionis iniunctæ à confessore, consequi non solũ remissionem culpæ, & æternæ pœnæ, sed etiam remissionem alicuius pœnæ temporalis; Et ad quæsitum respondeo, aliã pœnam remitti ratione satisfactionis impositæ à Confessore; sed non nisi quãdo actualiter fit,& adimpletur dicta satisfactio;quia sicut Sacramentum non tribuit gratiam ex opere operato, nisi quando actualiter suscipitur, sic etiam pœnitentia, quia est pars Sacramenti, non poterit suum effectum causare, nisi actualiter fiat, & adimpleatur. Sed notandum, pænitentem dictos effectus non consequi ex opere operato statim, ac cõplet penitentiam, si penitentiã faciat ante absolutionẽ;v.g.si Confessor ex aliqua causa, præcipiat pænitenti, vt ante absolutionem pænitentiam faciat,

ciat, tunc non recipit statim pænitens dictos effectus ex opere operato. Sicut nec etiam per actum contritionis, licet, præcedat confessionem, sed pro tunc consequitur effectus ex opere operantis, & cõpleto Sacramento per absolutionem, recipit fructus ex opere operato, Suar. disp. 38. sect. 2. num. 5. Vtrum autem per dictam satisfactionem impositam à Confessario remittatur tota pæna, licet, satisfactio minima sit? Respondeo negatiuè; sed remittitur iuxta proportionem satisfactionis; vt alibi etiam diximus.

4. Quæritur secundò, vtrum Confessor teneatur imponere satisfactionem pænitenti? & per se loquendo, affirmatiuè est respondendum ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. & ex cap. omnes vtriusq; sexus, non tamen semper tenetur illam sub præcepto imponere; nisi tamen conditio pænitentis id exposceret; tunc enim tenetur illam sub præcepto imponere, prout iudicauerit expediens esse pro salute pænitentes, & quia satisfactio imponitur tanquam medicina, ideò Confessores debent illam imponere iuxta dispositionem pænitentis, ex D. Thom. quolib. 3. art. 28. P. Sot. lect. 2. de satisfact. & ex alijs. Dixi (per se loquendo) quia aliquando Confessor absoluere potest nulla imposita satisfactione; vt in casu mortis, vel quando Confessor clarè cognosceret, pænitentem ex nimia contritione integrè satisfecisse, & præcipuè quando peccata sunt leuia, & dolor esset magnus. Ita Caiet. tom. 1. opusc. q. 2. art. 2. Nauarr. cap. 26. num. 20. & alij; bonum tamen erit, aliquam satisfactionem semper imponere. Est etiam imponenda satisfactio ante absolutionem, vt iam adest consuetudo, licet, posset etiam imponi post absolutionem; sed seruanda est dicta consuetudo, tum quia videtur Sacramentum magis ordinatum, tum quia in acceptatione dictæ satisfactionis, cognoscitur dispositio, & intentio pænitentis; vide Syluest. verb. Confessor. 4. §. 1.

5. Sed est notandum circa mẽsuram satisfactionis imponendæ à Confessore; quod ex Concil. Tridentino, Confessor nõ possit ex suo arbitrio nulla ratione iustitiæ considerata, pænitenti satisfactionem imponere: sic enim dictum Concil. loquitur sess. 14. cap. 8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate, salutares satisfactiones iniungere, ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pænitentibus agant, leuissima quæque opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes fiant.* Tamen confessor ex rationabili causa, vel propter fragilitatem pœnitentis, potest aliquando dissimulare, & leuiorẽ satisfactionẽ imponere; & ratio est, quia in hoc Sacramento magis intendi debet salus pœnitẽtis, quam satisfactio pęnę tẽporalis, ita D. Tho. in add. q. 18. art. 4. Sot. d. 20. q. 2. art. 3. & alij communiter, & ad hũc finem Gregor. Nazianz. orat. 26. circa finem, sic ait. *Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas, idque leniter, & humanè, non vt hostis, neque vt durus, & rigidus Medicus,* (& infra) *habet medicinæ regulam, Christi discipulus es, mitis, & benignus, qui nostras infirmitates portauit.*

6. Quænam autem opera sint iniungenda à confessore in satisfactionem pœnitenti? Respondeo, iam illa esse numerata cap. anteced. num. 10. Vtrum autem satisfactio sit faciẽda per opus externum? Respondeo, posse etiam fieri per opus internum, licet, opus externum sit magis aptum; sed prout confessor iudicauerit expediens esse pro bono pœnitentis, ita illud iniungere poterit; Vnde aliquando potest esse necessarium, vel magis vtile, vt pœnitens per aliquos dies faciat tria, vel quatuor proposita in die non peccandi; vel vt consideret diem iudicij, vel mortem, &c. & hæc benè possunt pro satisfactione assignari. Sed vtrum satisfactio publica imponi possit pœnitenti? licet negatiuè respondeat Nauar. in cap. Sacerdos de pœnit. d. 6. num. 86. in summa cap. 8. num. 10. Tamen affirmatiuè respondendum est, non obstãte, quod per illã cognoscatur, confessorem imposuisse talem pœnitentiam ob graue peccatum; nam ita expedit ob Ecclesię satisfactionem, & exemplum; sed vrget Nauar. ergo licitum est aperire secretum, seu sigillum confessionis? Respondet Durand. d. 14. q. 4. nõ frangi sigillum, quia peccatum est publicum; sed hæc responsio

2 *Effectus ex opere operato satisfactionis cōsistit in remissione partis pœna.*

3 *Pænitēs recipit supradictum effectum completa pœnitentia post absolutionem.*

4 *Confessor, per se loquendo, tenetur pœnitentiam pœnitenti imponere.*

5 *Confessor in imponenda pœnitentia, debet intendere ad salutem anima.*

6 *Opera tam interna, quam externa, possunt assignari pro pœnitentia.*

7 *Opera ex præcepto facienda, possunt etiam assignari pro pœnitentia.*

8 *Opera tam in particulari, quam in communi possunt dari pro pœnitentia.*

9 *Confessor potest obligare pœnitentem ad acceptandam pœnitentiam,*

10 *Pœnitentia non est ad longum tempus differenda, licet, à confessore non assignetur terminus,*

11 *Pœnitētia facta in culpa mortali caret fructu, licèt, pœnitens satisfaciat.*

12 *Qui in peccato mortali adimplet pœnitentiam, non peccat mortaliter.*

13 *Pœnitentia non potest adimpleri per alium, nisi de licentia confessoris.*

14 *Idem confessor, vel aqualis potest mutare pœnitentiam cognito statu pœnitentis.*

15 *Superior potest mutare pœnitentiam, sed inferior non potest mutare pœnitentiam superioris, scilicet pœnitentiam impositam ob casus reservatos,*

1 CErtum est, confessores debere imponere pœnitentibus aliquam satisfactionem, non solum in medicamētum infirmitatis, & ad nouæ vitæ custodiam; sed etiam in vindictam præteritorum peccatorum, vt loquitur Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. his verbis, *Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad noua vita custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem*; quæ satisfactio est Sacramenti pænitentiæ pars integralis, non autem essentialis, quia iam conficitur Sacramentum, & habetur effectus ante factam satisfactionem; vt communiter omnes Theologi docent, vt D.Tho. 3.p. q.90. art.2.& 3. Sot.d.17.q.1.art.3.& alij. Est etiam talis affectus ex opere operato, quia cum satisfactio sit pars Sacramenti, applicantur pænitenti speciali modo merita Christi; vt ait Concil. Trident. sess. 14. cap. 3. his verbis. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsius pænitentis actus, nempè contritio, confessio, & satisfactio. Qui quatenus in pænitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pænitentia partes dicuntur.*

2. Quinam autem sit, seu in quo consistat hic effectus satisfactionis ex opere operato? Respondeo, consistere in remissione alicuius partis pœnæ tēporalis, præter aliam partem, quæ obtinere potest ex opere, & merito operantis; ita communiter omnes Doctores in 4.d.15.& 16. D.Thom. quolib.3.art. 28. Caiet. tomo 1. opuscul. tract.6.q.vlt.Sot.d.20.q.2.art.3. licet in d.19.quæst.1.art.5. aliud videatur sentire; & ita communiter omnes alij. Cōsistit etiam dictus effectus, quatenus per satisfactionem sacramentalem, confertur etiam gratia gratum faciens, quia cum sit vera pars Sacramenti, & omnia Sacramēta nouæ legis conferant talem gratiam, sequitur, vt etiam satisfactio conferat dictā gratiam. Ita D.Thom. 3.par. q.90. art. 2. ad 2.& ibi Caiet. Sot. d.17.q.1.art.2.

3. Sed quæritur, quando pœnitens consequatur dictos effectus? Respondeo in primis certum esse, pœnitentem in cōfessione, & absolutione, supposita bona dispositione, & acceptatione satisfactionis iniunctæ à confessore, consequi non solū remissionem culpæ, & æternæ pœnæ, sed etiam remissionem alicuius pœnæ temporalis; Et ad quæsitum respondeo, aliā pœnam remitti ratione satisfactionis impositæ à Confessore; sed non nisi quādo actualiter fit, & adimpletur dicta satisfactio; quia sicut Sacramentum non tribuit gratiam ex opere operato, nisi quando actualiter suscipitur, sic etiam pœnitentia, quia est pars Sacramenti, non poterit suum effectum causare, nisi actualiter fiat, & adimpleatur. Sed notandum, pœnitentem dictos effectus non consequi ex opere operato statim, ac cōplet pœnitentiam, si pœnitentiā faciat ante absolutionē; v.g. si Confessor ex aliqua causa, præcipiat pœnitenti, vt ante absolutionem pænitentiam faciat,

ciat, tunc non recipit statim pænitens dictos effectus ex opere operato. Sicut nec etiam per actum contritionis, licet, præcedat confessionem, sed pro tunc consequitur effectus ex opere operantis, & cōpleto Sacramento per absolutionem, recipit fructus ex opere operato, Suar. disp. 38. sect. 2. num. 5. Vtrum autem per dictam satisfactionem impositam à Confessario remittatur tota pœna, licet, satisfactio minima sit? Respondeo negatiuè; sed remittitur iuxta proportionem satisfactionis; vt alibi etiam diximus.

4. Quæritur secundò, vtrum Confessor teneatur imponere satisfactionem pænitenti? & per se loquendo, affirmatiuè est respondendum ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. & ex cap. omnes vtriusq; sexus, non tamen semper tenetur illam sub præcepto imponere; nisi tamen conditio pænitentis id exposceret; tunc enim tenetur illam sub præcepto imponere, prout iudicauerit expediens esse pro salute pænitentes, & quia satisfactio imponitur tanquam medicina, ideò Confessores debent illam imponere iuxta dispositionem pænitentis, ex D. Thom. quolib. 3. art. 28. P. Sot. lect. 2. de satisfact. & ex alijs. Dixi (per se loquendo) quia aliquando Confessor absoluere potest nulla imposita satisfactione; vt in casu mortis, vel quando Confessor clarè cognosceret, pænitentem ex nimia contritione integrè satisfecisse, & præcipuè quando peccata sunt leuia, & dolor esset magnus. Ita Caiet. tom. 1. opusc. q. 2. art. 2. Nauarr. cap. 26. num. 20. & alij; bonum tamen erit, aliquam satisfactionem semper imponere. Est etiam imponenda satisfactio ante absolutionem, vt iam adest consuetudo, licet, posset etiam imponi post absolutionem; sed seruanda est dicta consuetudo, tum quia videtur Sacramentum magis ordinatum, tum quia in acceptatione dictæ satisfactionis, cognoscitur dispositio, & intentio pænitentis; vide Syluest. verb. Confessor. 4. §. 1.

5. Sed est notandum circa mēsuram satisfactionis imponendæ à Confessore; quod ex Concil. Tridentino, Confessor nō possit ex suo arbitrio nulla ratione iustitiæ considerata, pænitenti satisfactionem imponere: sic enim dictum Concil. loquitur sess. 14. cap. 8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate, salutares satisfactiones iniungere, ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pænitentibus agant, leuissima quæque opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes fiant.* Tamen confessor ex rationabili causa, vel propter fragilitatem pœnitentis, potest aliquando dissimulare, & leuiorē satisfactionē imponere; & ratio est, quia in hoc Sacramento magis intendi debet salus pœnitētis, quam satisfactio pęne tēporalis, ita D. Tho. in add. q. 18. art. 4. Sot. d. 20. q. 2. art. 3. & alij communiter, & ad hūc finem Gregor. Nazianz. orat. 26. circa finem, sic ait. *Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas, idque leniter, & humanè, non vt hostis, neque vt durus, & rigidus Medicus,* (& infra) *habet medicinæ regulam, Christi discipulus es, mitis, & benignus, qui nostras infirmitates portauit.*

6. Quænam autem opera sint iniungenda à confessore in satisfactionem pœnitenti? Respondeo, iam illa esse numerata cap. anteced. num. 10. Vtrum autem satisfactio sit faciēda per opus externum? Respondeo, posse etiam fieri per opus internum, licet, opus externum sit magis aptum; sed prout confessor iudicauerit expediens esse pro bono pœnitentis, ita illud iniungere poterit; Vnde aliquando potest esse necessarium, vel magis vtile, vt pœnitens per aliquos dies faciat tria, vel quatuor proposita in die non peccandi; vel vt consideret diem iudicij, vel mortem, &c. & hæc benè possunt pro satisfactione assignari. Sed vtrum satisfactio publica imponi possit pœnitenti? licet negatiuè respondeat Nauar. in cap. Sacerdos de pœnit. d. 6. num. 86. in summa cap. 8. num. 10. Tamen affirmatiuè respondendum est, non obstāte, quod per illā cognoscatur, confessorem imposuisse talem pœnitentiam ob graue peccatum; nam ita expedit ob Ecclesię satisfactionem, & exemplum; sed vrget Nauar. ergo licitum est aperire secretum, seu sigillum confessionis? Respondet Durand. d. 14. q. 4. nō frangi sigillum, quia peccatum est publicum; sed hæc responsio

DE SACRAMENTALI SATISFACTIONE.

Vtrum in hac vita possimus consequi remissionem pœnæ temporalis per opera nostra satisfactoria. Caput XXXXXV.

1 *Satisfactio, alia est Sacramentalis, alia nō Sacramentalis, seu ex voluntate propria facta.*

2 *Assignatur definitio satisfactionis non Sacramentalis, & per illam verè consequimur remissionem pœnæ.*

3 *Vt opus sit satisfactorium necesse est, vt fiat in statu gratiæ.*

4 *Pœna vnius peccati potest obtineri absque alia.*

5 *Opera non facta in gratia, non reuiuiscunt, veniente gratia.*

6 *Opus, vt sit satisfactorium, necesse est, vt procedat à libera voluntate, &c.*

7 *Opus factum ex præcepto, adhuc est satisfactorium.*

8 *Opus tam internum, quam externum proueniens ab interno, potest esse satisfactorium.*

9 *Opus, vt sit satisfactorium debet esse aliquo modo pœnale, licet probabile sit omne opus bonum posse esse meritorium, & satisfactorium simul.*

10 *Non solum Ieiunium, Oratio, & Eleemosyna sunt opera satisfactoria; sed etiā alia opera pietatis.*

11 *Opera, vt supra, ex Diuina promissione sunt satisfactoria de condigno.*

12 *Meritum de condigno tres conditiones requirit, quæ omnes requiruntur in operibus satisfactorijs, vt supra factis.*

13 *Ad cōdignam satisfactionem ex opere operantis, requiritur opus vt supra sicut ad consecutionem gloriæ, requiritur meritum ex opere operato.*

1 SAtisfactio respectu peccatorum, dupliciter considerari potest, vel quoad culpam, vel quoad pœnam, in præsenti agendum est de satisfactione quoad pœnam temporalem, quæ remanet post confessionem, vel contritionem soluendam à peccatore in hac vita, vel alia; nam de satisfactione quoad culpam, non pertinet ad hunc locum de illa agere; & iam ex dictis colligitur, satisfactionem culpæ fieri per contritionem. Dicta igitur satisfactio pœnæ temporalis dupliciter etiam considerari potest; vel quatenus illa fit extra Sacramentum ex opere operātis, vel quatenus fit, vt pars Sacramenti pœnitentiæ, & habet effectum ex opere operanto; in hoc primo capite agemus de satisfactione extra Sacramētum; & deinde dicemus de alia; Vnde.

2. Primò quæritur quid sit satisfactio; & an verè per illā remittatur pœna temporalis? & respondeo satisfactionem esse voluntariam solutionem, & compensationem iniuriæ Deo per peccatum illatæ, cū proposito non peccandi amplius, & confitendi, ex cap. Satisfactio de pœnit. d. 3. An autem per illam remittatur pœna temporalis? Respondeo affirmatiuè contra multos hæreticos asserentes, nostram satisfactionem nihil operari, vel quia Christus iam satisfecit pro nobis; vel quia remissa culpa, nulla remanet pœna, contra quos scribit Bellarm. lib. 4. de pœnit. Vega lib. 13. in Trident. cap. 36. P. Sot. in lectionibus de satisfactione, & alij. Dicendum est igitur, nos per nostra opera consequi remissionem culpæ temporalis; patet ex Ecclesi. 3. *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum*, & Luc. 11. *Date eleemosynam, & ecce omnia munda vobis*; & Paulus ad Corinth. 11. *Si nosmetipsos dijudicaremus, non vtique iudicaremur, dum iudicamus autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.* Quæ verba P. Augu-

ftin.in Enchirid. cap.66. intelligit de temporalibus pænis, quibus à Deo iusti in hoc Mundo puniuntur, vt in futura vita non seueriùs puniatur; & Homil. 50. in vlt. cap. 3. ait. Maiorem seueritatem quisque in se debet adimplere, vt à seipso iudicatus, nõ iudicetur à Deo. Et Euchar. lib. 2. Reg. cap. 8 sic ait: *Proculdubio Dominus delet peccatum; sed sine vltione non deserit, aut enim ipse homo in se punit, aut Deus percutit*.. Patet etiam hæc veritas ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. & 9. vbi quamuis dicatur, hanc nostram satisfactionem fundari in meritis Christi; tamen dicitur, etiam nos verè esse illos, qui satisfacimus per virtutem, & gratiam ab illo acceptam; ita loquuntur omnes Theologi in 4. d. 15. & 19. & omnes scriptores; & præcipuè P. August. lib. de vera, & falsa pœnit. tract. 124. in Ioannes, & 22. contra Faustum cap. 67. & alibi.

3. Requiritur autem, vt opus possit esse satisfactorium, quod procedat ab homine non habēte culpam mortalē; sed gratiam sanctificantē; ita communiter omnes Theologi in 4. d. 15. vbi D. Tho. q. 1. art. 3. quæstiunc. 2. Sot. d. 19. q. 1. art. 4. P. Sot. lect. vlt. de satisfactione, Caiet. tom. 1. opusc. tract. 6. q. 2. & alij communiter; & sumitur ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. vbi sic dicitur. *Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur; Neque verò ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exoluimus, vt non sit per Christum Iesum*, (& infra) *sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo mouemur, in quo satisfacimus.* Ex quibus verbis colligitur, necessarium esse, vt homo viuat in Christo per gratiã, vt possit satisfacere, & idē sumitur ex can. 13. & 14. eiusdem sessionis.

4. Est tamen, notandum, quod licet, ex ante dictis constet, nec reatum pœnæ æternæ, ob peccatum mortale, nec pœnam temporalem ob peccatum veniale, posse remitti, quin prius remittatur culpa, quia repugnat remitti pœnam, non remissa culpa; & similiter non posse remitti culpam vnius peccati mortalis, quin non tollatur culpa omnium mortalium; tamen hæc regula nõ currit in satisfactione pœnæ; nam potest homo satisfacere pro pœna peccatorum mortaliũ absq; vlla remissione peccatorum venialium, etiam quoad culpam, non enim repugnat, vt quis satisfaciat pro mortalibus, dum manet in venialibus; pro pœna autem vnius peccati mortalis, potest homo benè, & rectè satisfacere, etiam si non satisfaciat pro pæna alterius peccati mortalis, quia quodlibet mortale habet suam pęnam particularem, nisi fuerit per magnam contritionem remissa; idem etiam dicitur de venialibus, cum hac differentia, quod pæna vnius, vel plurium venialium potest remitti, etiam manēte alia culpa veniali; At pæna vnius peccati mortalis, nõ potest remitti manente alia culpa mortali.

5. Vtrum autem opera facta in peccato mortali, postea reuiuiscant, adueniente gratia? negatiuè est respondendum, vt iam supra diximus, tantum est hic notandum, D. Tho. loco cit. ad 3, docere, aliqua opera pænalia, quæ aliquem effectum permanentem relinquunt in homine; vt eleemosynam relinquit carētiam alicuius bonis temporalis, ieiunium, reliquit debilitatem corporis, macerationes, & similia; valere ad satisfaciendum, veniente charitate; quod est intelligendum, dicta opera, nõ esse necessariò repetenda, vt possint esse satisfactoria; sed per nouum actum charitatis, posse iterum offerri Deo dictos effectur pænales, & hoc modo dicta opera esse satisfactoria, & meritoria; ita Pet. Sot. loco cit. Sylu. verb. Satisfactio q. 7. Filiuc. tract. 8. cap. 1. num. 6. Suar. disp. 37. sect. 2. num. 8. & alij. Valent tamen omnia opera facta in peccato mortali, primò ad facilitandum hominem ad huiusmodi opera facienda, secundò etiam valent ad impedienda peccata, & ex consequēti ad mitigandas pænas Inferni; tertiò valent ad habēdum aliquod premium temporale de congruo, sed non de condigno. Nam peccator non potest mereri de condigno; quartò possunt valere ad impetrandum à Deo aliquod auxilium, & præcipuè si procedant ex gratia excitante.

6. Tria autē requiruntur, vt aliquod opus

opus viatoris sit satisfactorium? (dico viatoris, quia post hanc vitam, nec damnati satisfaciunt in Inferno, nec Beati possunt mereri, nec in Purgatorio, nec in Paradiso) primum est, vt opus sit liberum, nam sicut homo volũtariè peccauit, ità per liberam voluntatem necesse est, vt satisfaciat; non autem est necesse, vt actus sit ellcitus à voluntate in electione talis pœnæ; sed sufficiet, vt saltem actus sit imperatus à voluntate in patienter sustinendo, & acceptando dictam pœnam à Deo, vel ab hominibus illatam; ita communiter Theologi in 4. d. 15. & 16. Secundum est, vt opus sit moraliter bonum, & vt bonum à voluntate acceptetur, D. Thom. d. 15. q. 1. art. 4. quæstiunc. 1. Tertium non est necesse, ad hoc, vt opus sit satisfactorium, quod procedat à formali voluntate satisfaciendi; sed sufficiet quælibet voluntas placendi Deo, vel consulendi saluti propriæ, vel exercendi actum Religionis, &c.

7. Sed vtrum omnia opera facta in gratia sint satisfactorium? Aliqui existimarunt, opera ex præcepto facienda non esse satisfactoria, quia satisfactio est de indebitis; vt Scot. in 4. d. 15. q. 1. Palud. dicta dist. q. 1. art. 2. & Maior. q. 2. dub. 1. & alij; & quamuis etiam alij dixerunt, opera procedentia ex iure naturæ non esse satisfactoria; tamen dicendum est, omnia opera, etiam præcepta valere ad satisfaciendum, nõ ex rigore iustitiæ (nam hoc modo neque opera ex consilio sunt satisfactoria) sed de condigno modo infra explicando num. 12. ita Caiet. tom. 1. opuscul. tract. 6. q. 1. Sot. d. 19. q. 2. art. 1. Victor. num. 203. P. Sot. lect. vlt. de satisfact. Suar. disp. 37. sect. 4. num. 3. Filiuc. tract. 8. cap. 1. num. 13. & alij, & ratio est, quia eleemosyna, ieiunium, & similia, quæ fiunt ex præcepto non solum nõ amittunt primam dignitatem, & vim, sed cæteris paribus, quando procedunt ex præcepto habent maiorem vim, & sunt Deo gratiora, & ordini charitati magis consona, vide tamen fusiùs apud Doctores cit.

8. Sed dubium est, vtrum satisfactio fieri possit tantum per actum internum? & affirmatiuè respondent Henriq. quolibet q. 18. & Ledesm. 2. par. q. 14. art. 1. dub. 4. quæ sententia est directè cõtra Scot. d. 15. q. 1. §. De secundo principali; asserentem, tantum per actum externum fieri satisfactionem; sed ambæ sententiæ sunt contra communem opinionem; & ideò dicẽdum est, actum internũ, vel per se sumptum, vel coniunctum cum externo, posse esse satisfactorium; & prima pars huius conclusionis patet ex iam dictis de contritione, vbi diximus per solam contritionem internã, posse aliquando peccatorem consequi remissionem etiam totius pœnæ temporalis; & secunda pars similiter patet, quia satisfactio, non est aliud, nisi voluntariæ pœnæ assumptio, ita Sot. d. 19. q. 2. art. 1.

9. Sed quæstio est, vtrũ opus bonum, vt sit satisfactorium, debeat esse pænale? pro qua quæstione dico primò, omne opus humanum, & honestum aliquo modo pænale, esse satisfactorium; ita D. Thom. in 4. d. 15. q. 1. art. 5. quæstiunc. 1. & communiter omnes alij, & ratio est, quia satisfactio est actus iustitiæ, quo peccator vindicat, & punit in se diuinam offensam, at vindicta cum propriè fieri dicatur per pœnã assumptam; ideò per quodlibet opus aliquo modo pœnale, fit satisfactio, sic etiam quia satisfactio fit loco pœnæ Purgatorij; & ideò peccator assumit in hac vita pœnam, vt ibi illam non luat, & quanto magis augebitur actus pœnæ in hac vita, eo magis minuetur pœnæ alterius vitæ. Dico secundò, satisfactionem semper consequi etiam aliquod meritum, ita D. Thom. in 4. d. 17. q. 2. art. 4. quæstiunc. 3. ad 3. & ratio patet ex dictis, quia actus, vt sit bonus, debet procedere à gratia, & dum procedit à gratia, necessariò sequitur meritum. Dico tertiò, probabile esse, omne opus bonum esse simul meritorium, & satisfactorium, ita Caiet. tom. 1. opuscul. tract. 6. q. 1. Suar. disp. 37. sect. 6. num. 8. Filiuc. tract. 8. cap. 1. num. 19. & fusè id dicti Doctores probant cum alijs apud ipsos.

10. Et est notandum, quod quamuis à Doctoribus Ieiuniũ, Oratio, & Eleemosyna numerentur pro operibus satisfactorijs, tamen nõ ex hoc, non possunt esse aliæ actiones pœnales, quæ etiam sint meritoriæ, & satisfactoriæ; Vnde Concil. Trid. sess. 14. can. 14. ait; *Si quis dixerit, pro peccatis*

catis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote iniunctis; sed neque spontè susceptis, vt ieiunijs, orationibus, eleemosynis, vel alijs etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam, esse tantum nouam vitam, anathema sit. Igitur etiam alia opera bona sunt satisfactoria. Colligitur etiam, non solum pœnalitates voluntariè assumptas, sed etiam patienter toleratas valere ad satisfactionem; vt idē Concilium etiam apertè docet in cap.9. dictæ sessionis; & hæc est omnium opinio Theologorum, & Patrum, vt iam ex dicto Concil. Trid. est de fide.

6. Vtrū autem dicta opera ex se sint satisfactoria pœnæ temporalis, an ex diuina promissione, & acceptatione? Pro quo respondeo primò, omnia opera satisfactoria; prout à gratia procedunt, habere aliquam dignitatem, & proportionem ad satisfaciendum, seclusa Dei promissione; & ratio est, quia quando quis persoluit debitum, non indiget aliqua lege, aut promissione, vt ei debitū remittatur, quia sicut solutio prouenit ex lege iustitiæ; sic remissio sequitur ex lege iustitiæ. Dico secundò, opera, vt supra nullo modo possent esse satisfactoria pœnæ temporalis, nisi adesset promissio Dei de cōdonando talem pœnā sub cōditione talis operis, & ratio est, quia pœna temporalis debita ex peccatis, est pœna alterius vitæ, scilicet, Purgatorij, cū qua nullam proportionem habet pœna huius vitæ; Attamen, quia opera nostra procedunt ex gratia nobis per merita Christi data; ipse Christus offert dicta opera Patri, & ab illo acceptantur, vnde Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. ait. *Sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo mouemur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre;* Vnde specificè dicta opera dicuntur satisfactoria ex speciali Dei beneuolentia, & amore, in dictam satisfactionem, illa acceptando, vt loquitur idem Concil. in cap. 9. dictæ sess.

12. Ex quo sequitur, vt diximus num. 7. dicta opera esse satisfactoria de iustitia, & de condigno respectu pœnæ in Purgatorio debitæ pro peccatis remissis; & ratio est, quia ad meritum de condigno, requiritur tantum dignitas operātis, proportio operis, & promissio; & in his operibus iam adest dignitas personæ, quæ concurrit per gratiam, & est Christus Dominus, cuius gratia nos operamur; adest etiam proportio operis, vt iam diximus; adest etiā promissio Dei, vt similiter diximus ex Concil. Tridēt. igitur nihil deest, quin dicta opera nō possint dici satisfactoria ex opere operato; diximus in num. 7. non esse satisfactoria de rigore iustitiæ, quia seclusa promissione Dei, dicta opera de condigno sunt meritoria gratiæ, & gloriæ tantum; sed pœna peccatis debita, esset soluenda in Purgatorio, vnde ex beneuolentia Dei fuit, vt hanc promissionem faceret, vt loquitur dictum Concil. cap. 9. his verbis, *Docet præterea, tantam esse diuinæ munificentiæ largitatem, vt non solum pœnis spontè à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis; sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Iesum satisfacere valeamus.*

13. Concludēdum est igitur, ad condignam satisfactionem, & recompensationem pœnæ temporalis pro peccatis debitæ ex opere tamen operantis, necessariam esse actionem ipsius operantis; scilicet, vt faciat homo opera satisfactoria, vt supra; sicut necessarium ad consequendam gloriam, est meritum de condigno ipsius operantis; Vnde P. Augustinus serm. 50. de tempore in fine super illud Ecclesiast. 21. *Fili, peccasti, ne adijcias iterum,* (& addit Augustinus;) *sed quid proderit deprecari, si te non dignum feceris exaudiri, non faciendo fructus dignos pœnitentiæ, ne tanquam sterilis arbor excideris, & in ignem mittaris; Si ergo exaudiri vultis, cum deprecamini pro peccatis vestris, dimittite, vt dimittatur vobis.*

De satisfactionis conditionibus. Cap. LVI.

1 *Satisfactio est imponenda à confessario pœnitenti, tanquam pars Sacramenti.*

2 *Esse-*

2 *Effectus ex opere operato satisfactionis cōsistit in remissione partis pœnæ.*

3 *Pænitēs recipit supradictum effectum completa pænitentia post absolutionem.*

4 *Confessor, per se loquendo, tenetur pænitentiam pænitenti imponere.*

5 *Confessor in imponenda pænitentia, debet intendere ad salutem animæ.*

6 *Opera tam interna, quam externa, possunt assignari pro pænitentia.*

7 *Opera ex præcepto facienda, possunt etiam assignari pro pænitentia.*

8 *Opera tam in particulari, quam in communi possunt dari pro pænitentia.*

9 *Confessor potest obligare pænitentem ad acceptandam pænitentiam.*

10 *Pænitentia non est ad longum tempus differenda, licet, à confessore non assignetur terminus.*

11 *Pænitētia facta in culpa mortali caret fructu, licèt, pænitens satisfaciat.*

12 *Qui in peccato mortali adimplet pænitentiam, non peccat mortaliter.*

13 *Pænitentia non potest adimpleri per alium, nisi de licentia confessoris.*

14 *Idem confessor, vel æqualis potest mutare pænitentiam cognito statu pænitentis.*

15 *Superior potest mutare pænitentiam, sed inferior non potest mutare pænitentiam superioris, scilicet pænitentiam impositam ob casus reservatos.*

1 CErtum est, confessores debere imponere pœnitentibus aliquam satisfactionem, non solum in medicamētum infirmitatis, & ad nouæ vitæ custodiam; sed etiam in vindictam præteritorum peccatorum, vt loquitur Concil. Trident, sess. 14. cap. 8. his verbis, *Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem;* quæ satisfactio est Sacramenti pænitentiæ pars integralis, non autem essentialis, quia iam conficitur Sacramentum, & habetur effectus ante factam satisfactionem; vt communiter omnes Theologi docent, vt D. Tho. 3. p. q. 90. art. 2. & 3. Sot. d. 17. q. 1. art. 3. & alij; Est etiam talis affectus ex opere operato, quia cum satisfactio sit pars Sacramenti, applicantur pænitenti speciali modo merita Christi; vt ait Concil, Trident. sess. 14. cap. 3. his verbis. *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti, ipsius pænitentis actus, nempè contritio, confessio, & satisfactio. Qui quatenus in pænitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pænitentiæ partes dicuntur.*

2. Quinam autem sit, seu in quo consistat hic effectus satisfactionis ex opere operato? Respondeo, consistere in remissione alicuius partis pœnæ tēporalis, præter aliam partem, quæ obtinere potest ex opere, & merito operantis; ita communiter omnes Doctores in 4. d. 15. & 16. D. Thom. quolib. 3. art. 28. Caiet. tomo 1. opuscul. tract. 6. q. vlt. Sot. d. 20. q. 2. art. 3. licet in d. 19. quæst. 1. art. 5. aliud videatur sentire; & ita communiter omnes alij. Cōsistit etiam dictus effectus, quatenus per satisfactionem sacramentalem, confertur etiam gratia gratum faciens, quia cum sit vera pars Sacramenti, & omnia Sacramēta nouæ legis conferant talem gratiam, sequitur, vt etiam satisfactio conferat dictā gratiam. Ita D. Thom. 3. par. q. 90. art. 2. ad 2. & ibi Caiet. Sot. d. 17. q. 1. art. 2.

3. Sed quæritur, quando pœnitens consequatur dictos effectus? Respondeo in primis certum esse, pœnitentem in cōfessione, & absolutione, supposita bona dispositione, & acceptatione satisfactionis iniunctæ à confessore, consequi non solū remissionem culpæ, & æternæ pœnæ, sed etiam remissionem alicuius pœnæ temporalis; Et ad quæsitum respondeo, aliā pœnam remitti ratione satisfactionis impositæ à Confessore; sed non nisi quādo actualiter fit, & adimpletur dicta satisfactio; quia sicut Sacramentum non tribuit gratiam ex opere operato, nisi quando actualiter suscipitur, sic etiam pœnitentia, quia est pars Sacramenti, non poterit suum effectum causare, nisi actualiter fiat, & adimpleatur. Sed notandum, pænitentem dictos effectus non consequi ex opere operato statim, ac cōplet pęnitentiam, si pęnitentiā faciat ante absolutionē; v. g. si Confessor ex aliqua causa, præcipiat pænitenti, vt ante absolutionem pænitentiam faciat,

ciat,

ciat, tunc non recipit statim pænitens dictos effectus ex opere operato. Sicut nec etiam per actum contritionis, licet, præcedat confessionem, sed pro tunc consequitur effectus ex opere operantis, & cōpleto Sacramento per absolutionem, recipit fructus ex opere operato, Suar. disp. 38. sect. 2. num. 5. Vtrum autem per dictam satisfactionem impositam à Confessario remittatur tota pœna, licet, satisfactio minima sit? Respondeo negatiuè; sed remittitur iuxta proportionem satisfactionis; vt alibi etiam diximus.

4. Quæritur secundò, vtrum Confessor teneatur imponere satisfactionem pænitenti? & per se loquendo, affirmatiuè est respondendum ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. & ex cap. omnes vtriusq; sexus, non tamen semper tenetur illam sub præcepto imponere; nisi tamen conditio pænitentis id exposceret; tunc enim tenetur illam sub præcepto imponere, prout iudicauerit expediens esse pro salute pænitentes, & quia satisfactio imponitur tanquam medicina, ideò Confessores debent illam imponere iuxta dispositionem pænitentis, ex D. Thom. quolib. 3. art. 28. P. Sot. lect. 2. de satisfact. & ex alijs. Dixi (per se loquendo) quia aliquando Confessor absoluere potest nulla imposita satisfactione; vt in casu mortis, vel quando Confessor clarè cognosceret, pænitentem ex nimia contritione integrè satisfecisse, & præcipuè quando peccata sunt leuia, & dolor esset magnus. Ita Caiet. tom. 1. opusc. q. 2. art. 2. Nauarr. cap. 26. num. 20. & alij; bonum tamen erit, aliquam satisfactionem semper imponere. Est etiam imponenda satisfactio ante absolutionem, vt iam adest consuetudo, licet, posset etiam imponi post absolutionem; sed seruanda est dicta consuetudo, tum quia videtur Sacramentum magis ordinatum, tum quia in acceptatione dictæ satisfactionis, cognoscitur dispositio, & intentio pænitentis; vide Syluest. verb. Confessor. 4. §. 1.

5. Sed est notandum circa mēsuram satisfactionis imponendæ à Confessore; quod ex Concil. Tridentino, Confessor nō possit ex suo arbitrio nulla ratione iustitiæ considerata, pænitenti satisfactionem imponere: sic enim dictum Concil. loquitur sess. 14. cap. 8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate, salutares satisfactiones iniungere, ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pænitentibus agant, leuissima quæque opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes fiant.* Tamen confessor ex rationabili causa, vel propter fragilitatem pœnitentis, potest aliquando dissimulare, & leuiorē satisfactionē imponere; & ratio est, quia in hoc Sacramento magis intendi debet salus pœnitētis, quam satisfactio pęnę tēporalis, ita D. Tho. in add. q. 18. art. 4. Sot. d. 20. q. 2. art. 3. & alij communiter, & ad hūc finem Gregor. Nazianz. orat. 26. circa finem, sic ait. *Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas, idque leniter, & humanè, non vt hostis, neque vt durus, & rigidus Medicus,* (& infra) *habet medicinæ regulam, Christi discipulus es, mitis, & benignus, qui nostras infirmitates portauit.*

6. Quænam autem opera sint iniungenda à confessore in satisfactionem pœnitenti? Respondeo, iam illa esse numerata cap. anteced. num. 10. Vtrum autem satisfactio sit faciēda per opus externum? Respondeo, posse etiam fieri per opus internum, licet, opus externum sit magis aptum; sed prout confessor iudicauerit expediens esse pro bono pœnitentis, ita illud iniungere poterit; Vnde aliquando potest esse necessarium, vel magis vtile, vt pœnitens per aliquos dies faciat tria, vel quatuor proposita in die non peccandi; vel vt consideret diem iudicij, vel mortem, &c. & hæc benè possunt pro satisfactione assignari. Sed vtrum satisfactio publica imponi possit pœnitenti? licet negatiuè respondeat Nauar. in cap. Sacerdos de pœnit. d. 6. num. 86. in summa cap. 8. num. 10. Tamen affirmatiuè respondendum est, non obstāte, quod per illā cognoscatur, confessorem imposuisse talem pœnitentiam ob graue peccatum; nam ita expedit ob Ecclesię satisfactionem, & exemplum; sed vrget Nauar. ergo licitum est aperire secretum, seu sigillum confessionis? Respondet Durand. d. 14. q. 4. nō frangi sigillum, quia peccatum est publicum; sed hæc responsio

est contra doctrinam, quam supra tradidimus de sigillo, & contra omnes Doctores, quia reuelatur confessio, & aliquod graue in confessione fuisse, quod sufficit ad fractionem sigilli, D. autem Thomas negat esse reuelationem, quia fit ex voluntate pœnitentis; Vnde talis pœnitentia non est imponenda absque voluntate pœnitentis, quamuis pœnitens ex aliqua graui causa, & incommodo possit illam non acceptare; sed seclusa hac causa, & pœnitens tenetur illam acceptare;& confessor tenetur illam imponere, quando ad tollendum scandalum,& ad satisfaciendum Ecclesiæ ratione criminis publici, & notorij, necessaria iudicaretur, D. Thom. in 4. d. 14. q. 1. art. 5. quæstiunc. 1. ad 1. & d. 17. q. 3. art. 4. q. 4. ad 4. Sot. d. 19. q. 2. art. 5. Medina tract. 2. q. 44. D. Anton. 3. par. tit. 14. c. 17. §. 6. Suar. disp. 38. sect. 6. num. 3. Filiuc. tract. 8. cap. 2. num. 45. & alij communiter.

7. Sed dubium est, vtrum opera supererogationis tantum possint imponi pro satisfactione pœnitenti? Respondeo posse tam dicta opera, quam alia ex præcepto facienda imponi, quando tamen adest aliqua causa, & ita videbitur confessario; vt benè ait Nauar. in cap. 1. de pœnit. cap. 6. dub. 6. num. 40. & seqq. & Filiuc. loco cit. num. 46. & iam nos id supra diximus in cap. anteced. possunt enim dicta opera ex præcepto eleuari per claues Ecclesiæ, & obligare ex duplici præcepto.

8. Sed aliud dubium est, vtrum sit imponêdum aliquod opus in particulari, vel sufficiat clausula generalis, quidquid boni feceris, &c? Respondet D. Thom. quolibet 3. art. 28. sufficere clausulam generalē; quia sicut peccatum in communi potest esse materia huius Sacramenti, vt ex pluribus docet Io: de Lugo de Sacram. pœnit. disp. 17. sect. 1. num. 8. sic etiam satisfactio poterit esse in communi; idem docet Petr. Sot. lect. 2. de satisfact. Nauar. cap. 26. num. 24. & alij, quos sequitur Suar. loco cit. nu. 6. & Filiuc. eodem loco num. 47. regulariter tamen imponi debet opus particulare, vt Ecclesia vniuersalis vtitur.

9. Quæritur tertiò, vtrum pœnitēs teneatur acceptare pœnitentiam, seu satisfactionem, & illam implere? Vera sententia est, posse confessorem obligare pœnitētem ad acceptandam, & implendam pœnitentiam; ita Magist. in 4. d. 16. & 18. & ibi D. Tho. q. 1. art. 3. quæstiun. 3. Sot. d. 20. q. 2. art. 2. P. Sot. lect. 2. de satisfact. & alij multi, quos affert Suar. disp. 38. sect. 7. num. 2. sumitur tum ex Concil. Trident. in loc. sæpè citato, tum ex Concil. Salegustadiensi cap. 18. in 3. tomo Conciliorum vbi sic habetur. *Multi tanta falluntur stultitia, vt capitali crimine culpata, pœnitentiam à suis Sacerdotis acceptare nolint*, & in cap. Omnis vtriusque sexus, præcipitur, vt fideles confiteantur, & pęnitentiam impleant; tamen hæc obligatio poterit esse venialis, quando confessio esset de venialibus, & sumitur ex verbis dicti Concilij (*capitali crimine culpati.*) Sed quid si pęnitens vellet alium confessorem eligere, & nollet acceptare pęnitentiam, nec absolutionem cum tali onere? Respondeo in hoc verè pęnitentem nō peccare, quia liberum est ei alium Medicum, & iudicem quærere; sed confessores non debent talem occasionem præbere pęnitenti; sed debent se accommodare fragilitati pęnitentis, & omni meliori modo procurare salutem eius; vt notauimus in num. 5. Nota etiā; pœnitentē obligari sub veniali tantum, quando confessio fuerit de mortalibus, iam iterum absolutis in alijs confessionibus; vel si omittat aliquam partem pœnitentiæ non grauem; aut etiam totam, licet, confessio fuerit de mortalibus, qnando tamen pœnitentia leuis esset; & addit Medina tract. 2. q. 45. omissionem pœnitentiæ esse etiam veniale, quando confessor non obligat pœnitentem, nisi sub veniali, licet, confessio fuerit de mortalibus; imò addit, posse confessorem pęnitenti imponere pœnitentiam absque vlla obligatione, & sequitur Suar. disp. 38. sect. 7. num. 5.

10. Quando autem debeat adimpleri talis pœnitentia? Respondeo, esse adimplendā iuxta tempus taxatum à Confessore; & si intra tale tempus non adimpleatur, non ex hoc sequitur, quod pœnitens nō teneatur postea illam adimplere, quia natura satisfactionis est, vt semper obliget, licet, differatur, quoad vsq; adimpleta fuerit, & quamuis à Confessore taxetur tem-

tempus, hoc fit ne ad longum tempus differatur; nec ex hac causa tantum est condemnandus pœnitens de mortali: quando autem nullum assignatur tempus à Confessore; tunc tenetur etiam quamprimum satisfactionem facere, scilicet quamprimum commodè potest, quia ita exigit natura satisfactionis, sicut etiam dicitur de voto, in quo licet, non fuerit determinatum tempus, quo adimpleri debeat; tenetur tamen quis dum commodè potest illud adimplere; quæ omnia moraliter intelligenda sunt; nec statim est iudicanda culpa mortalis, nisi quando dilatio nimia esset absq; vlla occasione, ita Suar. loc. cit. nu. 6. Diana autem par. 2. tr. 15. & 1. miscell. resol. 53. in fin. ait, pœnitentiam posse differri per annum ex Fernand. in instr. Confessor. par. 1. doct. 7. §. 2. num. 2.

11. Sed dubium est an possit talis pœnitentia adimpleri in statu peccati mortalis? & respondetur, posse illam adimpleri quoad satisfactionem ex Sacramento debitam, sicut etiam adimpletur præceptum Ieiunij, Missæ audiendæ, &c. licet, quis reperiatur in peccato mortali; sed difficultas est, vtrum pœnitens recipiat in tali casu fructum, & remissionem pœnæ temporalis ex opere operato? & affirmatiuè aliqui respondent; vt Medin. cap. de confessione q. de pœnit. Marsil. in 4. q. 11. art. 3. Scot. & alij, qui tenent satisfactionem habere suum effectum ex opere operantis; Tamen negatiuè respondendum est; quia ex communi opinione, & ex Concilijs cōstat, satisfactionem conferre suum effectū ex opere operato præter illud ex opere operantis; & cum constet, peccatum mortale esse obicem ad recipiendam quamlibet gratiam supernaturalem, necessariò dicendum est, satisfactionem factam in peccato mortali, nihil valere, quoad effectum eius; sed tantum quoad quamdam satisfactionem extrinsecam: imò iuxta Sotum d. 19. q. 1. ar. 5. & alios, nec talem effectum pænitens consequitur, recedente culpa mortali; sed verè probabilis videtur dicendum contrarium, nempè, pænitentem consequi talem effectum, vt docet Caiet. to. 1. opuscul. tract. 6. quæst. vltima, P. Sot. lect. vlt. de satisfact. Nauarr. de pænit. d. 6. cap. 1. num. 48. Victoria in summa num. 201. Suar. disp. 38. sect. 8. num. 5.

12. Sed vtrum, qui in peccato mortali adimplet pænitentiam, peccet mortaliter? & ratio dubitandi est, quia quotiescunq; quis impedit gratiam ex opere operato, semper peccat mortaliter, vt videtur in matrimonio, extrema vnctione, cōfirmatione, &c. Ergo similiter, qui impedit gratiam ex opere operato recipiendā per satisfactionem, quo est pars Sacramenti; etiam peccabit mortaliter; hæc ratio verè speculatiuè conuincit; attamen, quia talis effectus non est adeò certus, & quid extrinsecum; ideò moraliter loquendo, & practicè, non est iudicandum mortale; sed veniale; vt idem Suar. loc. cit. num. 7.

13. Quæritur quartò, vtrum satisfactio possit impleri per alium? & affirmatiuè communiter omnes Doctores respondent; quando tamen hoc fiat de consensu Confessoris; vt Caiet. in summa verb. satisfactio cap. 2. Sot. dist. 19. quæst. 2. art. 4. Corduba lib. 5. de Indulgentijs quæst. 5. ad 8. circa finem quæstionis, & alij Theologi in 4. d. 20. quos sequitur Suar. loc. cit. sect. 9. & Filiuc. tr. 8. cap. 2. num. 58. & ratio est, quia multoties satisfactio datur per modū medicinæ contra peccatum; & ideò in tali casu, est necessariò facienda per pænitentem; nec aliter debet concedere Confessor; ex aliqua tamen causa poterit concedere Confessor; vt adimpleatur etiam per alios, & in hoc casu etiam pænitēs cōsequitur effectum satisfactionis ex opere operato; vt D. Thom. d. 20. q. 1. art. 2. quæstiunc. 3. Durand. ibi q. 2. & alij multi.

14. Quis autem possit pænitentiā impositam auferre, vel mutare? Respondeo, vel loquimur de mutatione in eadem cōfessione, vt si pænitens statim redeat ad Confessorem occasione obliuionis, vel alterius causæ, quia tunc idem iudiciū æstimatur, poterit Confessor mutare, minuere, vel etiam auferre pænitentiam, si casus id exegerit; vel loquitur de mutatione pænitentiæ, eo quod eadem peccata iterum confitetur fortè propter maiorem satisfactionem ipsius pænitentis, & tunc potest etiam Confessor mutare pænitentiam, vt supra; aut loquimur de mutatione pæniten-

tentiæ extra confessionem, & hæc mutatio nullo modo est licita; vide Sot. d.20.q. 2. art.3.Suar.lect.10.num.3. Filiucc. tract.8. cap. 2. num.49. licet iuxta Diana 2. par. tract.15.& 1. miscell. resol.53.§. & ideò licita sit, quia docet eumdem Confessariū posse permutare pænitentiam extra confessionem, si pænitens ad illum reuertatur intra hebdomadam: attamen Io: de Lugo de pænit.disp.25. nu. 111. contrarium docet, nempè id non posse fieri, nisi intra cōfessionem, quod verè est probabilius, nisi statim pęnitens rediret propter obliuionē, vt iam diximus, docet tamen idem Doctor num. 112. Confessorem posse semper etiā vltra hebdomadam, & post longum tēpus permutare pænitentiam pænitenti id petenti, dūmodo Confessor recordetur saltem quadam memoria confusa peccatorum, ob quæ iniunxit talem pænitentiam; quod quidem firmissimis rationibus probat, & omninò verum id esse puto, quia nulla datur ratio, ob quam intra hebdomadam, vel mensem id possit agere Confessor, & non post longum tempus. Si autem loquamur de mutatione satisfactionis facienda ab alio æquali Confessore; tunc iuxta communem opinionem, valida erit permutatio, si iterum pænitens confiteatur eadem peccata alio Confessori; & licet aliqui dicant non esse necessariam talem confessionem; tamen non video, quomodo Medicus possit ordinare medicinam absq; morbi cognitione; puto, saltem, esse necessarium, vt pænitens dicat, vel exponat peccata secundum eorum species quando agitur de moderatione pænitentiæ, secùs si in aliam æqualem esset cōmutanda; vel ad minus debet Confessor intelligere causam ob quā talis satisfactio fuit imposita; vt ritè possit se gerere in huiusmodi mutatione; licet non desint, qui asserant, posse fieri dictam commutationem etiam extra confessionem, vt Nauar. consil.26.de pænit.& remiss. alij autem dicūt, absolutè posse alium æqualem Confessorem mutare pænitentiam, vt Syluest.verb. confessio 1.q.27.Nauarr.cap.26. num. 22. Medina tit.2.quæst.45.& alij; sed à iam dictis in praxi non discederem; vide Suar. disp.38.sect.10.& Filiuc.tr.8.cap.2.nu.50.

15. Quoad Superiorem autem Confessorem, nulla est difficultas, quin possit permutare dictam pænitentiam; quidquid aliqui dicant; imò si Superior habeat auctoritatem concedendi Indulgentias, poterit auferre dictam pænitentiam in totū, vel in partem prout voluerit, & potuerit; dicit tamen Suar.dicta sect.10.nu.8.talem Confessorem nec posse nisi repetita eadē confessione à pænitente; sed etiam in hoc casu dicendum est, vt supra. Quid autem dicendum sit, quando pænitentia fuit imposita à Confessore superiore, scilicet habente casus reseruatos, & ratione dictorū casuum fuerit assignata talis pænitentia? Tunc omninò dicendum est, non posse inferiorem Confessorem se ingerere in tali pænitentia, nec in facto super quod non extenditur eius facultas; ita fusè, & optimè probat Suar.disp.38.sect.10. num. 14. circa autem peccata, in quibus talis Confessor haberet eamdem potestatem; vtiq; se ingerere posset, & pænitentiam mutare vt supra, diximus num. antecedenti; vide Filiuc. loco cit.num.52. quidquid in contrarium afferat Dian. vt supra, quod nullo modo videtur rationi consentaneum; non enim iudex inferior debet se ingerere in causa Superioris, & ad quam nullam habet iurisdictionem, & sicut peccata erant reseruata, sic etiā pęnitētia remanet, reseruata, quod pluribus alijs rationibus docet etiam Io:de Lugo de pęnit. disp.25.sect.6. nu.105. Vtrū autem pœnitens possit propria auctoritate sibi pœnitentiā commutare in opus euidenter melius, affirmatiuè respondet Portella in addit.de dub.regul. verb. Pœnitentia Sacramentalis num.6. & ratio est, quia idem quis potest facere in voto, potest enim vouens votum sibi commutare in opus euidenter melius; & hanc opinionem probabilem vocat Diana loco cit. §.Sed si aliquis in fine, & par.3. tract.6. de Sacram.resol.53. Sed verè magis probabilis est contraria opinio, quia pœnitentia imponitur per modum iudicij, & pœnitens non potest esse iudex sui ipsius. Nota etiam ex propè tradita doctrina; Io:de Lugo, Suarez, & aliorum, vt supra colligi, improbabilem etiam esse doctrinam Dian. in 3.par.tract.6. de Sacram. resol.53. §. Notan-

tandum est, vbi asserit simplicem Sacerdotem posse commutare pœnitentiam impositam à confessario ob peccata mortalia, ad quæ dictus Sacerdos simplex nullam habebat iurisdictionem; esset enim velle vagare extram suam sferam contra ordinem naturæ, & iudicium vnicum debet esse, & omninò singulare; nec videmus Medicum cognoscere infirmitatem, & Barbitonsorum, vel Pharmacopulam ordinare medicinam.

Neq; obstat, quod facta confessione peccatorum; v.g. reseruatorum, dicta peccata non remaneant reseruata, igitur, nec pænitentia, & similiter facta confessione peccatorum mortalium, à dictis peccatis possit absoluere quilibet simplex Sacerdos, ergo, & poterit pœnitentiam commutare. Nam omninò fallum est tale argumẽtum, quia pænitentia dicit ordinem ad tale Sacramentum iam factum, & est ipsius pars integralis, igitur retinet eãdem naturam, scilicet, vt non possit alius inferior circa idem Sacramentum se ingerere, est enim contra naturam iudicij, & contra discursum naturalem.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ VNCTIONIS.

De institutione huius Sacramenti, ac de eius materia, forma, & effectu. Cap. XXXXXVII.

1 *De fide est, dari in Ecclesia Sacramentum extremæ Vnctionis.*

2 *De fide etiam est, dictum Sacramentum fuisse institutum à Christo Domino.*

3 *Materia remota huius Sacramenti est oleũ oliuarum ab Episcopo consecratum.*

4 *Modus consecrandi dictum oleum fuit institutus ab Ecclesia.*

5 *Dicto oleo nihil debet misceri; licet, Chrisma posset etiam esse apta materia.*

6 *Materia proxima huius Sacramenti est Vnctio.*

7 *Traditur forma essentialis huius Sacramenti.*

8 *Forma huius Sacramenti est pronuncianda modo deprecatiuo.*

9 *Declarantur verba, quæ sunt de essentia dicta forma.*

10 *Assignatur definitio huius Sacramenti.*

11 *In omni periculo mortis, licet, infirmus non totaliter conualuerit, potest dari hoc Sacramentum.*

12 *Hoc Sacramẽtum confert gratiam, purgat, & roborat animam, & subleuat corpus, & sanat, si ita expediens erit.*

13 *Effectus huius Sacramenti, conferuntur in quinta Vnctione.*

14 *Aliquando possunt haberi hi effectus in secunda, vel tertia Vnctione, si infirmus tunc decedat.*

1 St de fide supponendum, esse in Ecclesia Sacramnetũ extremę Vnctionis; vt constat ex Epist. Iacob. 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei;* quæ verba, de tali Sacramento esse intelligenda, exposuit Concil. Cabilonens. sub Carolo, cap. 8. & postea subdit: *Non itaque contemnenda est huiusmodi medicina, qua animæ, corporisque medetur languoribus;* & Concil. Magunt. sub Gregorio IV. cap. 26. sic loquitur. *Sacra cum vnctione Dei animati secundum statuta Sanctorum Patrum, communione Viatici reficiantur,* & de hoc Sacramento mentionem faciunt multa antiqua Concil, & vltimo loco, de illo multa dicit Concil. Florent. in decreto Eugenij, & Trid. sess. 14. & in canonibus. Omnes etiam Patres multa de hoc Sancta Vnctione scribunt; vt P. Augusti-

nus lib. de rectitudine Catholicæ conuersationis, sic ait. *Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui, &c.* (& infra.) *Eucharistiam cum fide, & deuotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Ecclesia petat, vnde corpus suum vngatur, & secundum Apostolum, oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus; nec solum corporis, sed etiam animæ sanitatem accipiet*, & eamdem doctrinam docent omnes alij Patres.

2. Vtrum autē fuerit immediatè institutum à Christo Domino? affirmatiuè respondendum est; & est de fide ex Concilio Trid. sess. 14. cap. 1. Quamuis non defuerūt Doctores catholici, qui olim hoc negarēt; putabant fuisse hoc Sacramentum institutum ab Apostolis, eo quod nulla mentio fiat de hoc in Euangelijs; sed tantum in Epistola Iacobi; & hoc erat fundamentum Altisiod. lib. 4. sum. tract. 7. cap. 1. eamdem sententiam tenuit Hugo de S. Victor. lib. 2. de Sacram. cap. 2. quem sequutus est Magist. in 4. d. 23. & Bonau. ibi art. 2. q. 2. Tamen cōmunis Theologorum opinio fuit, & est, dictum Sacramentum fuisse institutum à Christo Domino; vt communiter scribentes asserunt in 4. d. 23. & licet, tempus dictæ institutionis non constet. Certum tamen est, non fuisse institutum ante vltimam Cœnam; nec post ascensionem; quia perfectè Christus fundauit suam Ecclesiam antequam ad patrem ascenderet; nec mirum, si Euangelistæ id omiserint; quia cum hoc Sacramentum non sit adeò necessarium; ad id, quod magis oportebat, incumberunt; vt rectè Bellarm. lib. 3. de Sacramento Extremæ Vnctionis, lib. vnico cap. 2.

3. Quænam autem sit materia remota huius Sacramenti? Respondeo esse Oleum Oliuarum ab Episcopo consecratum; ita communiter omnes Theologi in 4. d. 23. Sot. d. 33. q. 2. art. 3. Durand. lib. 1. de ritibus Ecclesiæ cap. 20. num. 20. patet ex Concil. Florent. & Trid. loc. cit. & licet de hoc non adsit aliqua clara scriptura, tamen nobis sufficere debet Ecclesiæ traditio; Vnde neq; Pontifex potest alijs concedere dictam facultatem benedicendi Oleum pro Sacramento Extremæ Vnctionis; quia dicta Concilia absolutè loquuntur; & dicunt, materiam huius Sacramenti, esse Oleum benedictum ab Episcopo; & cum Pontifex nō possit immutare aliquid essentiale in Sacramentis ob Christi institutionem; sequitur, quod neque possit alijs concedere supradictam facultatem; Neque audiendus est Palud. in 4. d. 7. q. 4. num. 34. asserens, Christum non determinasse materiam huius Sacramenti esse Oleum benedictum, sed talem, qualem Ecclesia id statueret, & quia Ecclesia statuit oleum benedictum; ideò tale Oleum est de essentia huius Sacramenti; Hæc opinio Paludani non placet; quia iuxta Concilia omnia, & Patres, ac Theologi, Sacramenta fuerunt instituta à Christo Domino, quoad materiam, & formam essentialem; neque vllam potestatem reliquit Christus Apostolis instituendi; sed administrandi Sacramenta. Nec similiter est admittenda sentētia Caiet. 3. par. q. 72. art. 8. & aliorum apud Henriquez lib. 3. cap. 8. num. 2. asserentium, posse Pontificem committere dictam olei benedictionem simplici Sacerdoti; nam si hoc esset, non diceretur benedictio Episcopi requiri ex Christi institutione; vt loquuntur Concil. cit.

4. Neq; obstat si dicatur, ergo Christus instituit benedictionem in tali Oleo necessariam? quod nullibi constat. Respondetur, Christum Dominum instituisse tātum, vt Oleum benedictum ab Episcopo, esset materia remota huius Sacramēti; modum autem dictæ benedictionis Christus non instituit; Vnde quocunque modo Oleum poterit dici benedictum ab Episcopo, etiā si non seruetur ritus ab Ecclesia præscriptus; erit apta materia pro hoc Sacramento; posset tamen Ecclesia omnem aliam benedictionem irritā reddere; & hoc modo, benedictio taxata ab Ecclesia esset necessaria; vt Suar. disp. 39. sect. 1. num. 9. Est tamen notandum, non omne Oleum benedictum ab Episcopo posse assumi ad conferendum hoc Sacramentum; sed necesse est, vt sit benedictum ab Episcopo in ordine ad hoc Sacramentū; vt docet Bellarm. loco cit. cap. 7. Reginald. lib. 28. cap. 9. nu. 50. & alij multi; non est tamen de essentia, vt sit in eodem anno benedicto, cum hoc sit de iure Ecclesiastico; vt constat ex Concil.

cil. Aquisgran.2. sub Ludouico cap.8. vbi præcipitur Episcopis, vt in die Cœnæ Oleũ Sanctum conficiãt; & habetur in cap. literis de consecr.d.3.

5. Est tamen notandum dicto Oleo non licere propria auctoritate, & sine causa aliquid miscere; imò si mixtio ita fieret, vt Oleum non posset dici verè Oleum, sed mixtum quid, vel vnguentum, non posset confici Sacramentum. Chrisma autem, posset esse apta materia pro hoc Sacramento; imò ita videtur Ecclesia aliquando vsa fuisse; vt colligitur ex Epist. 1. Innoc. 1. vbi sic habetur. *Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto Oleo Chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto Christiani vti possint in sua, aut suorum necessitate perungendo*; In præsenti autem id non est licitum cõtra vsum, & præceptũ Ecclesiæ, & ex consequenti esset grauis culpa; vt docet Palud. d.23. q. 1. art. 1. & Sot. d.33. q.2. art.3. sed illud tãtum Oleum est adhibendum, quod iuxta Ecclesiæ ritum est benedictum in ordine ad hoc Sacramentum tantum. Addit tamen Bonac. disput. 8. quæst. vnica pun.2. num. 8. posse Parochum, aliquam paruam quantitatem Olei miscere dicto Oleo benedicto, in casu, quo timeret, dictum Oleum benedictum nõ sufficere pro infirmis; Dixi paruam quantitatem, quia maior pars trahit ad se minorem; sed si partes Olei essent æquales, vel maior pars Olei non benedicti; non posset tale Oleum dici apta materia huius Sacramenti. Ex qua doctrina sumitur, Oleum non benedictum, additum Oleo benedicto, fieri benedictum, dummodò non benedictum sit in minori quantitate, & si postea addatur alia pars Olei nõ benedicti, fiet etiam benedictum, & sic in infinitum, si in diuersis vicibus addatur pars minor, quã non est Oleũ benedictum, semper enim totum erit benedictum ob virtutem supernaturalem, quæ est in oleo benedicto, & quæ attingit omnes partes, quæ fiunt vna res cum liquore benedicto; dico liquore, quia eadem doctrina est pro aqua benedicta; cui in infinitum potest semper addi noua aqua non benedicta in minori tamen quantitate, & erit tota benedicta, vt optimè explicat Sylu, verb. Aqua num.3.

6. Materia autem proxima dicti Sacramẽti est Vnctio, & dicitur materia proxima, quia per illam conficitur Sacramentum, & recipitur gratia; debet tunc fieri dicta vnctio ad modum Crucis, iuxta vsum Ecclesiæ, licet, si non fieret tali modo; non esset mortale, quia nullibi constat de hoc præcepto, nec in se videtur materia grauis, est tamen essentialis vnctio, licet, minima, aliter nõ conficeretur Sacramentũ, vt si quis stillaret guttã Olei, quia dicta stillatio non potest dici vnctio. Debent etiam fieri septem vnctiones, iuxta Concil. Florẽtinum, & iuxta vsum Ecclesiæ, vel quinque in hominibus, nec est necesse, vt in vnctionibus singulorum sensuum, fiat duplex vnctio; sed sufficit, si vna tãtum fiat, in vno oculo, in vna manu, & in vna aure; licet nullus discedere debet ab vsu Ecclesiæ, tamen, si aliter fieret, verum esset Sacramentum, & nullum esset peccatum, saltem graue; sed vtrum omnes dictæ vnctiones sint de essentia huius Sacramenti? Antiqui Scholastici dixerunt, quinque tantum vnctiones esse de essentia, scilicet, Oculorum, Aurium, Narium, Oris, & Manuum; vt D. Thom. in 4. d.24. q.2. art. 3. quæstiunc. 2. Durand. q.4. & alij multi; imò Sot. q.2. art. 3. putat, conuenientiùs esse vnctionem renum omittere; Tamen non videtur esse improbabile, vnam tantum vnctionem esse de essentia Sacramenti, reliquas verò esse de necessitate præcepti ratione cõsuetudinis Ecclesiæ; sumitur hæc doctrina tũ ex verbis Iacob. *Vocet Presbyteros Ecclesiæ, & vngant eum Oleo*; tum etiã quia talis vsus vngendi per tot partes, non est apud omnes Ecclesias; vt loquitur Suar. ex communi doctrina disp. 39. sect. 2. nu. 6. vide etiã in num. 8. Ordo etiam dictarum vnctionũ, nec similiter est essentialis, licet, absq; aliqua culpa prætermitti non possit.

7. Quænam autẽ sit forma essentialis huius Sacramenti? Respõdeo formam iuxta Ecclesiam Rom. esse hanc. *Per hanc sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid per visum, aures, &c. deliquisti, Amen:* Dixi, iuxta Ecclesiam Romanam, quia in Ecclesia Mediolanensi forma dicti Sacramenti olim erat hæc. *Vngo te oleo sanctificato in nomine*

Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vt more militis vnctis præparatus ad certamen, aereas possis superare potestates, & aliam quasi similem formam refert Palacios ex libro Sacrament. Venetorum confirmata à Leone X. quæ sic ait. *Vngo te Oleo sancto, vt hac vnctione protectus, fortiter stare valeas aduersus aereas cateruas, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. Vnde dum dicta forma essentialiter non mutetur, semper erit validum Sacramẽtum; vt diximus de formis aliorum Sacramentorum; & licet Nauar. in summa cap. 22. nu. 13. cum alijs asserat, Ecclesiam posse mutare formam huius Sacramenti; sano modo est intelligendus; scilicet, quod possit mutare materialia verba; seruato tamen eodem legitimo sensu, qui licet, nõ reperiatur expressus in sacra Scriptura, tamen constat ex traditione Ecclesiæ, & certum, ac de fide est, Ecclesiam Romanam errare non posse in ritibus Sacramentorum, & omnes formas Sacramẽtorum fuisse institutas à Christo Domino, Suar. disput. 39. sect. 3. Filiuc. tract. 3, cap. 4. num. 79. & alij.

8. Debet etiam forma huius Sacramenti pronunciari modo deprecatiuo, & non indicatiuo tantum, aliter enim non conficeretur Sacramentum, vt communiter omnes Theologi sen iunt cũ D. Tho. in 4. d. 23. q. 1. art. 4. quæstiunc. 2. & sumitur ex Concil. Florentino, & Tridentino, ac etiam ex verbis Iacob. *vt orent super eum*, quæ oratio intelligitur de oratione vocali, & iuxta modum, quo Ecclesia vtitur, & maximè cum Ecclesia decipi nõ possit circa ea, quæ pertinent ad substantiam Sacramentorum, vt habetur in cap. Ad abolendam de hæret. & licet, in citatis formis adsint multa verba indicatiui modi; tamen, vt benè ait D. Thom. loc. cit. ad 3. *Verba illa indicatiui modi, quæ sunt in vsu aliquarum Ecclesiarum, non esse formam huius Sacramenti; sed esse caremoniam quãdam, seu dispositionem ad formã*. Vnde in verbis subsequentibus deprecatiuis perficitur Sacramentũ, sequitur Suar. loco cit. & Filiuc. num. 80. & seqq.

9. Sed vtrum omnia dicta verba formæ, quibus vtitur Ecclesia Romana sint de essentia huius Sacramẽti? Respondeo negatiuè; & ista tantum erunt de essentia, scilicet. *Per istam sanctam vnctionem parcat tibi Deus*, vel *vngo te Oleo sancto, vt Deus tibi remittat quidquid deliquisti per visũ, &c.* Dictæ tamen mutationes fieri non possunt absq; graui culpa, vt communiter omnes docẽt; vide Suar. Filiuc. Sot. & alios loco cit. Addit etiam Bonac. disp. 8. quæst. vnica pun. 3. num. 5. ex Suar. disp. 41. sect. 2. & Filiuc. num. 129. & ex alijs, posse Parochum in extrema necessitate omnes vnctiones facere, vnicam tantum formam proferendo; v. g. dum vngit, potest dicere: *Per istam sanctam vnctionem, & suam pijssimam misericordiam parcat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum deliquisti*.

10. Ex quibus omnibus constat quomodo definiendum sit hoc Sacramentum Extremæ Vnctionis; *Est enim vnctio Olei benedicto facta in eis partibus corporis, vbi præcipuè quinque organa sensuum vigent, sub præscripta forma verborum*. Est etiam vnum Sacramẽtum, & in specie, & in numero, quia semper fit ex eadem materia, & forma, & numericè non distinguitur, nisi ratione subiectorum, ratione autem eiusdem subiecti semper dicitur vnum, quia non est iterabile in eadem infirmitate; vt potest iterari, Eucharistia, & Pœnitentia. Dicitur etiam vnum Sacramentum, quia licet adsint plures formæ, & materiæ, tamen omnes tendunt ad vnam perfectam vnctionem; Vnde licet, in qualibet forma admittamus aliquam gratiam partialem, non ex hoc sequitur, quod Sacramentum non sit vnum, cum ratione perfectionis vnum sit; vt constat etiam in ordinibus, in quibus licet, in omnibus tribuatur character, tamen, quia omnes tẽdunt ad Sacerdotium, vnum dicitur Sacramentum Ordinis, & vnus character, quoad perfectionem.

11. Quomodo autem intelligendum sit, in eadem infirmitate non posse reiterari hoc Sacramentum? Respondeo nõ posse reiterari, quando adest idem periculũ; at si infirmus omninò exeat à periculo mortis; licet de facto nõ sanetur, & postea iterum incidat in idem periculum, tunc potest de nouo dictum Sacramentum accipere, quia, vt benè ait D. Thom. d. 23. q. 2. art. 4.

art.4.quæstiunc.2. hoc Sacramentum non respicit infirmitatem, sed periculum mortis, vt videri potest in Cõcil.Trid.sess.14. cap.3. vnde quandocunque aduenerit nouum periculum mortis,de nouo potest accipi hoc Sacramentum;nec in hoc est assignandus annus, vel mensis ex vno periculo ad aliud,quia hoc gratis,& absque vllo fundamento asseritur: Vnde,est ministrandum hoc Sacramentum morti proximis ratione morbi, vulneris, partus, vel senectutis, non aut ratione vltimi supplicij, & est ministrandum quoad fieri potest dum infirmus habet vsum rationis;imò in morbis mortiferis, potest in initio statim hoc Sacramentum ministrari, vt Emanuel Sà verb. Extrema Vnct.num.4. quod intellige, quando in principio Medicus statim de salute infirmi nullam spem haberet.

12. Quoad effectum huius Sacramenti. Certum est, conferre gratiam sanctificantem, prout diximus de alijs Sacramentis, & est commune omnibus Sacramentis nouæ legis; Primarius tamen effectus gratiæ huius Sacramenti est, tollere reliquias præcedentium peccatorum tam originalis, quam actualium siuè mortalium, siuè venialium,ita D.Thom.in 4.d.24.q.2.art. 2.quæstiunc.2.Sot.q.1.art.2.& passim alij; & licet, aliqui asserant primarium finem huius Sacramenti esse remittere peccata venialia;tamen meritò D.Thom. loco cit. q.1.art.2. q.1. Talem opinionem reprehendit, quem sequitur Palud.ibidem q.4. Sot. q.1. art. 2. & alij multi:nam remissio peccatorum, tamquam primarius effectus pertinet ad Sacramentum pœnitentiæ, vt ibi diximus; Vnde alij dixerunt, hoc Sacramentum Extremæ Vnctionis remittere peccata venialia,sed non nisi excitando actum displicentiæ,quod idem est,ac conferre auxilium gratiæ, quo homo possit expellere peccata venialia; & ita videtur sentire Bonauent. in 4. d.23. art.1. q.1.& alij,sed neque hæc sententia videtur apta; cum hoc Sacramẽtum ex se, & citra opus operãtis debeat habere aliquem effectum ex opere operato,prout habent omnia Sacramenta; Vnde dicẽdum est,primarium effectum huius Sacramẽti esse tollere reliquias peccatorum, vt supra, scilicet, expellere habitudines, & procliuitates ad malum,& torporem ad bonum; Secundus effectus huius Sacramẽti est subleuare infirmum ab ægritudine; ac conferre ei sanitatem,si ita pro salute animæ expediẽs fuerit;vt communiter omnes Doctores fatentur,& præcipuè D.Thom.3.par.q.30.art.2 quem effectum habet hoc Sacramentum ex sui natura,ex verbis Iacobi; *Et alleuiabit eum Dominus*. Tertius effectus est, non solum delere omnia venialia; sed etiam conferre auxilium contra tentationes, & difficultates in tali articulo mortis infirmo occurrentes; vt ait Concil.Trid. sess.14.in proemio huius Sacramenti his verbis. *Primum itaque, circa illius institutionem declarat, & docet quod clementissimus Redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore voluit de salutaribus remedijs aduersus omnia omnium hostiũ tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis alijs præparauit, quibus Christiani conseruare se integros, dum viuerent ab omni grauiore spiritus incommodo possent; ita Extrema Vnctionis Sacramento finẽ vitæ, tamquam firmissimo quodam præsidio muniuit &c.* Et Concil.Colon.par.7.cap.40. sic ait. *Restat Extrema Vnctio, quæ quoniam in morte extrema lucta est adhibetur, vt vel conualescat ægrotus, si Deo ita visum, fide, bonaque spe obdormiat in Domino*. Vnde verè dicere possumus,per hoc Sacramentum,animã mundari, & roborari, & corpus subleuationem acquirere, ac sanitatem, si ita expediens fuerit; vt communiter omnes docent.

13. Quo autem tempore hoc Sacramentum conferat suum effectum? Respondeo, conferre in vltima vnctione, scilicet in quinta, quia,vt diximus,quinque tãtum sunt de essentia huius Sacramenti, & quia tunc completur, seu perficitur Sacramentum, tunc etiam detur eius effectus; neque obstat, quod in Ordine detur gratia in singulis ordinibus, quia adest dabita forma, & materia; Ergo similiter videtur dicendum in dictis vnctionibus, potest enim dari per singulas vnctiones partialis gratia; sed adest dispar ratio: nam Sacramentum Extremæ Vnctionis nullo modo perficitur,neq;dicitur esse Sacramentũ,nisi in quinta vnctione; At Sacramentum ordi-

extrema q.4. Filiuc. tract. 3. cap. 5. num. 93. & alij qui similiter docet in casu necessitatis posse plures Sacerdotes vngere vnusquisque aliquem sensum, & formam proferre; & tunc non solum validè, sed etiam licitè fieret Sacramentum, Suar. disput. 43. sect. 2. num. 5. & 8. Filiuc. num. 94. & alij.

6. Est tamen notãdum, Sacerdotem, si dum vngit, infirmus moriatur, debere cessare ab vnctione; & si dubitet, an decesserit, poterit vngere sub conditione, ne Sacramentum ministretur subiecto incapaci, & forma cadat in materiam non aptam: vide Bonac. disp. 7. q. vnica pun. 5. num. 8. & 9.

7. Secundò notandum est, Regulares, licet exemptos, nõ posse administrare hoc Sacramentum sine Parochi licentia, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt habetur in Clem. 1. de priuil. vt docet Nauar. tom. 5. de cẽsuris disp. 22. sect. 4. & alij, dicta tamen excommunicatio nõ incurritur, si administratio fiat cum ratihabitione Parochi in casu necessitatis, in quo infirmus decederet sine hoc Sacramento ob carentiam ministri, Sot. d. 23. q. 2. art. 1. & licet non posset præsumi talis ratihabitio ex iniquitate Parochi, adhuc tamen esset ministrandum hoc Sacramentũ ex intentione Ecclesiæ, vide Suar. disp. 44. sect. 2. num. 3.

8. Ex quonã præcepto fideles teneantur hoc Sacramentum sumere? Respondeo non teneri ex præcepto diuino, neque ex præcepto Ecclesiastico; ita communiter omnes Doctores cum D. Thom. in 4. d. 23. art. 1. q. 3. ad 1. Palud. ibi q. 3. Sot. q. 1. art. 1. Caiet. verb. Vnctio extrema, & alij. Attamen, quia hoc Sacramentum est institutũ à Christo Domino in auxiliũ animarum, vt supra, ideò non est contemnendum; Vnde in duobus casibus potest quis mortaliter peccare omittendo hoc Sacramẽtum; Primò ratione scandali, secundò ratione contemptus, sed notandum, scandalum tũc dici, quando ex facto vnius, alij ad peccandum excitãtur efficaciter, vel cum morali periculo ex parte operantis; in præsenti autem casu, scandalum in tali rigore non videtur habere locum, quia, licet, aliqui inducerẽtur ex tali exemplo ad non recipiendum hoc Sacramentum, hoc non esset inducere ad aliquid mortale, cum nullum præceptum de hoc Sacramento adsit; posset tamen adesse ratio scandali, si aliqui ex hac occasione inducerentur ad paruipendendum hoc Sacramentum, vel ad negligenda generalia remedia ad salutem, vel ad iudicandum temerariè cum publica detractione de salute animæ dicti operantis, &c. ratione enim dictarum circũstantiarum scandalum esset mortale. Ratione contemptus etiam esset mortale; vt patet ex Concil. Colon. sub Adulpho cap. vlt. vbi sic habetur. *Relatum nobis in Concilio est, impios quosdam homines infirmitatis suæ tẽpore vnctionem sacram respuisse, ac cõtempsisse; quamobrem statuimus, vt si quis Sacramentum illud, nobis ab Apostolo Iacobo tantopere commendatum, contempserit, Ecclesiastica careat sepultura.* Sed tota difficultas est in declarando talem contemptum; quia non agimus de contemptu legis; de tali enim contemptu agitur in materia de legibus; & videri potest Nauar. cap. 23. nu. 42. & seqq. vbi talem contemptum optimè declarat; sed quia de ho c Sacramento nulla datur lex; ideò maiorem difficultatem habemus in declarando talem contemptum; Nam Sot. lect. 2. de hoc Sacramẽto ait, non posse omitti hoc Sacramentum sine peccato, si ex negligentia omittatur, quæ sententia non iudicatur apta, quia sequeretur hoc Sacramentum esse sub præcepto; Magister verò in 4. d. 23. ait, peccatum esse omittere hoc Sacramentum ex contemptu, vel ex negligentia; & talis sententia coincidit cum prima, secundum illam particulam (ex negligentia.) Alij autem putãt ad contemptum sufficere, vt quis sciat, & possit, & nolit recipere ex mera negligentia, & accidia; ita tenet Maior. 4. d. 23. & alij apud Suar. disp. 44. sect. 1. num. 6. Vbi notat dictus Doctor, quod neque hoc in rigore sufficiat ad contemptum; quia si quis omitteret hoc Sacramentum ex eo solum, quia non adest præceptum illud sumendi, vel quia patitur aliquam difficultatem, non esset damnandus de mortali, secluso scandalo; Tunc igitur verè adesset contemptus, quando quis paruipenderet Sacramentũ; vel

vel fructum eius; & ita loquitur etiam Filiuc. tract. 3. cap. 5. num. 113. & eodem modo peccarent Parentes, Domini, Tutores, Superiores, &c. Qui non peterent ex tali contemptu hoc Sacramentum pro Filijs, Paruulis, Seruis, Subditis, &c. vt ijdem Doctores docent.

9. Sed primò dubitatur, vtrum hoc Sacramentum sit recipiendum ante viaticum? Dico recipiendum esse iuxta vsum Ecclesiæ, licet, si recipiatur ante, vel post, non videatur res grauis, dummodo cętera adsint, & alicubi refertur, dari viaticum vltimo loco, quatenus omnia Sacramenta ad illud referuntur, vt loquitur D. Thom. 3. par. q. 63. art. 3. Vnde agere contra dictā consuetudinem, vel aliam contrariam, qua vtitur Ecclesia Romana, non videtur graue peccatum, ita Suar. disp. 44. sect. 1. nu. 8. & Filiuc. dictò cap. 5. num. 114.

10. Secundò dubitatur, vtrum Sacramentum pœnitentiæ sit necessariò præmittendum? Dico ex natura rei non esse necessariò præmittendum, quia ad recipiendum dignè Sacramentum, sufficit, vt homo sit in gratia; constituitur autem in gratia per solam contritionem; Vnde cum illa sola saltem præsumpta posset hoc Sacramentum recipere; ad maiorem tamen securitatem, nullus, nisi post confessionem, hoc Sacramentum sumere debet; vide fusiùs apud Suar. num. 9. & sequitur idem Filiuc. loco cit.

11. Quoad præcepta respectu ministri huius Sacramenti; Certum est teneri Parochum ratione officij; sub mortali ministrare hoc Sacramentum fidelibus, quia licet, hoc Sacramentum non sit necessarium, tamen fideles habent ius ad illud petendū, & Parochus non potest absq; graui culpa priuare fideles tali Sacramento, quod est commune apud omnes Doctores. Tenetur etiam Parochus esse in gratia saltem per contritionem præsumptam, vt sæpè diximus. de Sacramentis in genere; si autem fuerit excommunicatus, nec debet dictum Sacramentum ministrare; sed posset id alteri committere; Tenetur tamen illud non dare nisi benè dispositio, ad quod incumbere debet ex officio.

12. Dubium tamen est, vtrum Parochus teneatur cum periculo propriæ vitæ hoc Sacramentum ministrare, vt tempore pestis? multas affert opiniones in hoc dubio Suar. disp. 44. sect. 3. nam aliqui absolutè negant, quia hoc non est Sacramentum necessitatis, & ita tenet Armilla verb. Episc. 6. Tabbien. eodem verb. num. 5. & confirmatur ex Abulens. q. 306. in 22. cap. Matth. ad 3. vbi ait; *Pastores Ecclesiæ teneri ad exponendam vitam corporalem pro spirituali ouium, si aliter illa seruari non potest*: Et in præsenti casu, certum est seruari posse; & fauet D. Thom. opuscul. de perfect. vit. spirit. cap. 14. vbi ait. Solum in casu necessitatis extremæ teneri homines se exponere periculo mortis pro salute spirituali proximi; & affert exemplum, vt si proximus seducatur ab hæretico: Nauar. autem cap. 24. num. 10. & cap. 25. num. 133. ait Parochum teneri in tali periculo tantum ministrare Sacramentum confessionis, & Eucharistiæ; quæ opinio non videtur differre à prima, quia hæc duo Sacramenta sunt simpliciter necessaria in articulo mortis. Alij tamen asserunt, Parochum teneri ad omnia Sacramenta ministrandum cum tali periculo; & hanc opinionē tenet Suar. licet, cum aliqua limitatione, & Filiuc. tract. 3. cap. 5. nu. 98. sed verè opiniones supradictorum Doctorum omninò probabiles, & tutæ mihi videntur, & ducor etiam ad id, quia D. Thom. 2. 2. q. 184. art. 7. & q. 185. art. 5. circa obligationem Pastoris ait, non requiri extremam necessitatem; sed opportunitatem, & absolutam necessitatem; at in casu prædicto nulla potest dari (ordinariè loquendo) absoluta necessitas, cum non agatur de re necessaria; & eo magis, si iam sciat Parochus infirmum esse in bono statu, & nullam habere conscientiam peccati mortalis; vt idem Suar. loc. cit. nu. 15. concedit.

13. Tenetur etiam Parochus seruare ritum ab Ecclesia præscriptum non solum circa vnctiones, & ordinem earum; sed etiam tenetur recitare illas orationes, & preces, saltem illas, quæ ordinariè dici solent; nam illas omnes omninò omittere, esset grauis culpa non solum propter præceptum Ecclesiæ, sed etiam propter irreuerentiam

extrema q.4. Filiuc. tract. 3. cap. 5. num. 93. & alij qui similiter docēt in casu necessitatis posse plures Sacerdotes vngere vnusquisque aliquem sensum, & formam proferre; & tunc non solum validè, sed etiam licitè fieret Sacramentum, Suar. disput. 43. sect. 2. num. 5. & 8. Filiuc. num. 94. & alij.

6. Est tamen notādum, Sacerdotem, si dum vngit, infirmus moriatur, debere cessare ab vnctione; & si dubitet, an decesserit, poterit vngere sub conditione, ne Sacramentum ministretur subiecto incapaci, & forma cadat in materiam non aptam: vide Bonac. disp. 7. q. vnica pun. 5. num. 8. & 9.

7. Secundò notandum est, Regulares, licet exemptos, nō posse administrare hoc Sacramentum sine Parochi licentia, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt habetur in Clem. 1. de priuil. vt docet Nauar. tom. 5. de cēsuris disp. 22. sect. 4. & alij, dicta tamen excommunicatio nō incurritur, si administratio fiat cum ratihabitione Parochi in casu necessitatis, in quo infirmus decederet sine hoc Sacramento ob carentiam ministri, Sot. d. 23. q. 2. art. 1. & licet non posset præsumi talis ratihabitio ex iniquitate Parochi, adhuc tamen esset ministrandum hoc Sacramentū ex intentione Ecclesiæ, vide Suar. disp. 44. sect. 2. num. 3.

8. Ex quonā præcepto fideles teneantur hoc Sacramentum sumere? Respondeo non teneri ex præcepto diuino, neque ex præcepto Ecclesiastico; ita communiter omnes Doctores cum D. Thom. in 4. d. 23. art. 1. q. 3. ad 1. Palud. ibi q. 3. Sot. q. 1. art. 1. Caiet. verb. Vnctio extrema, & alij. Attamen, quia hoc Sacramentum est institutū à Christo Domino in auxiliū animarum, vt supra, ideò non est contemnendum; Vnde in duobus casibus potest quis mortaliter peccare omittendo hoc Sacramētum; Primò ratione scandali, secundò ratione contemptus, sed notandum, scandalum tūc dici, quando ex facto vnius, alij ad peccandum excitātur efficaciter, vel cum morali periculo ex parte operantis; in præsenti autem casu, scandalum in tali rigore non videtur habere locum, quia, licet, aliqui inducerētur ex tali exemplo ad non recipiendum hoc Sacramentum, hoc non esset inducere ad aliquid mortale, cum nullum præceptum de hoc Sacramento adsit; posset tamen adesse ratio scandali, si aliqui ex hac occasione inducerentur ad paruipendendum hoc Sacramentum, vel ad negligenda generalia remedia ad salutem, vel ad iudicandum temerariè cum publica detractione de salute animæ dicti operantis, &c. ratione enim dictarum circūstantiarum scandalum esset mortale. Ratione contemptus etiam esset mortale; vt patet ex Concil. Colon. sub Adulpho cap. vlt. vbi sic habetur. *Relatum nobis in Concilio est, impios quosdam homines infirmitatis suæ tēpore vnctionem sacram respuisse, ac cōtempsisse; quamobrem statuimus, vt si quis Sacramentum illud, nobis ab Apostolo Iacobo tantopere commendatum, contempserit, Ecclesiastica careat sepultura.* Sed tota difficultas est in declarando talem contemptum; quia non agimus de contemptu legis; de tali enim contemptu agitur in materia de legibus; & videri potest Nauar. cap. 23. nu. 42. & seqq. vbi talem contemptum optimè declarat; sed quia de hoc Sacramento nulla datur lex; ideò maiorem difficultatem habemus in declarando talem contemptum; Nam Sot. lect. 2. de hoc Sacramēto ait, non posse omitti hoc Sacramentum sine peccato, si ex negligentia omittatur, quæ sententia non iudicatur apta, quia sequeretur hoc Sacramentum esse sub præcepto; Magister verò in 4. d. 23. ait, peccatum esse omittere hoc Sacramentum ex contemptu, vel ex negligentia; & talis sententia coincidit cum prima, secundum illam particulam (ex negligentia.) Alij autem putāt ad contemptum sufficere, vt quis sciat, & possit, & nolit recipere ex mera negligentia, & acedia; ita tenet Maior. 4. d. 23. & alij apud Suar. disp. 44. sect. 1. num. 6. Vbi notat dictus Doctor, quod neque hoc in rigore sufficiat ad contemptum; quia si quis omitteret hoc Sacramentum ex eo solum, quia non adest præceptum illud sumendi, vel quia patitur aliquam difficultatem, non esset damnandus de mortali, secluso scandalo; Tunc igitur verè adesset contemptus, quando quis paruipenderet Sacramentū,

vel

vel fructum eius; & ita loquitur etiam Filiuc. tract. 3. cap. 5. num. 113. & eodem modo peccarent Parentes, Domini, Tutores, Superiores, &c. Qui non p. terent ex tali contemptu hoc Sacramentum pro Filijs, Paruulis, Seruis, Subditis, &c. vt ijdem Doctores docent.

9. Sed primò dubitatur, vtrum hoc Sacramentum sit recipiendum ante viaticum? Dico recipiendum esse iuxta vsum Ecclesiæ, licet, si recipiatur ante, vel post, non videatur res grauis, dummodo cetera adsint, & alicubi refertur, dari viaticum vltimo loco, quatenus omnia Sacramenta ad illud referuntur, vt loquitur D. Thom. 3. par. q. 63. art. 3. Vnde agere contra dictã consuetudinem, vel aliam contrariam, qua vtitur Ecclesia Romana, non videtur graue peccatum, ita Suar. disp. 44. sect. 1. nu. 8. & Filiuc. dictò cap. 5. num. 114.

10. Secundò dubitatur, vtrum Sacramentum pœnitentiæ sit necessariò præmittendum? Dico ex natura rei non esse necessariò præmittendum, quia ad recipiendum dignè Sacramentum, sufficit, vt homo sit in gratia; constituitur autem in gratia per solam contritionem; Vnde cum illa sola saltem præsumpta posset hoc Sacramentum recipere; ad maiorem tamen securitatem, nullus, nisi post confessionem, hoc Sacramentum sumere debet; vide fusiùs apud Suar. num. 9. & sequitur idem Filiuc. loco cit.

11. Quoad præcepta respectu ministri huius Sacramenti; Certum est teneri Parochum ratione officij; sub mortali ministrare hoc Sacramentum fidelibus, quia licet, hoc Sacramentum non sit necessarium, tamen fideles habent ius ad illud petendũ, & Parochus non potest absq; graui culpa priuare fideles tali Sacramento, quod est commune apud omnes Doctores. Tenetur etiam Parochus esse in gratia saltem per contritionem præsumptam, vt sæpè diximus de Sacramentis in genere; si autem fuerit excommunicatus, nec debet dictum Sacramentum ministrare; sed posset id alteri committere; Tenetur tamen illud non dare nisi benè dispositio, ad quod incumbere debet ex officio.

12. Dubium tamen est, vtrum Parochus teneatur cum periculo propriæ vitæ hoc Sacramentum ministrare, vt tempore pestis? multas affert opiniones in hoc dubio Suar. disp. 44. sect. 3. nam aliqui absolutè negant, quia hoc non est Sacramentum necessitatis, & ita tenet Armilla verb. Episc. 6. Tabbien. eodem verb. num. 5. & confirmatur ex Abulens. q. 306. in 22. cap. Matth. ad 3. vbi ait; *Pastores Ecclesiæ teneri ad exponendam vitam corporalem pro spirituali ouium, si aliter illa seruari non potest*: Et in præsenti casu, certum est seruari posse; & fauet D. Thom. opuscul. de perfect. vir. spirit. cap. 14. vbi ait. Solum in casu necessitatis extremæ teneri homines se exponere periculo mortis pro salute spirituali proximi; & affert exemplum, vt si proximus seducatur ab hæretico: Nauar. autem cap. 24. num. 10. & cap. 25. num. 133. ait Parochum teneri in tali periculo tantum ministrare Sacramentum confessionis, & Eucharistiæ; quæ opinio non videtur differre à prima, quia hæc duo Sacramenta sunt simpliciter necessaria in articulo mortis. Alij tamen asserunt, Parochum teneri ad omnia Sacramenta ministrandum cum tali periculo; & hanc opinionẽ tenet Suar. licet, cum aliqua limitatione, & Filiuc. tract. 3. cap. 5. nu. 98. sed verè opiniones supradictorum Doctorum omninò probabiles, & tutæ mihi videntur, & ducor etiam ad id, quia D. Thom. 2. 2. q. 184. art. 7. & q. 185. art. 5. circa obligationem Pastoris ait, non requiri extremam necessitatem; sed opportunitatem, & absolutam necessitatem; at in casu prædicto nulla potest dari (ordinariè loquendo) absoluta necessitas, cum non agatur de re necessaria; & eo magis, si iam sciat Parochus infirmum esse in bono statu, & nullam habere conscientiam peccati mortalis; vt idem Suar. loc. cit. nu. 15. concedit.

13. Tenetur etiam Parochus seruare ritum ab Ecclesia præscriptum non solum circa vnctiones, & ordinem earum, sed etiam tenetur recitare illas orationes, & preces, saltem illas, quæ ordinariè dici solent; nam illas omnes omninò omittere, esset grauis culpa non solum propter præceptum Ecclesiæ, sed etiam propter irreuerentiam

extrema q.4. Filiuc. tract. 3. cap. 5. num. 93. & alij qui similiter docēt in casu necessitatis posse plures Sacerdotes vngere vnusquisque aliquem sensum, & formam proferre; & tunc non solum validè, sed etiam licitè fieret Sacramentum, Suar. disput. 43. sect. 2. num. 5. & 8. Filiuc. num. 94. & alij.

6. Est tamen notādum, Sacerdotem, si dum vngit, infirmus moriatur, debere cessare ab vnctione; & si dubitet, an decesserit, poterit vngere sub conditione, ne Sacramentum ministretur subiecto incapaci, & forma cadat in materiam non aptam: vide Bonac. disp. 7. q. vnica pun. 5. num. 8. & 9.

7. Secundò notandum est, Regulares, licet exemptos, nō posse administrare hoc Sacramentum sine Parochi licentia, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt habetur in Clem. 1. de priuil. vt docet Nauar. tom. 5. de cēsuris disp. 22. sect. 4. & alij, dicta tamen excommunicatio nō incurritur, si administratio fiat cum ratihabitione Parochi in casu necessitatis, in quo infirmus decederet sine hoc Sacramento ob carentiam ministri, Sot. d. 23. q. 2. art. 1. & licet non posset præsumi talis ratihabitio ex iniquitate Parochi, adhuc tamen esset ministrandum hoc Sacramentū ex intentione Ecclesiæ, vide Suar. disp. 44. sect. 2. num. 3.

8. Ex quonā præcepto fideles teneantur hoc Sacramentum sumere? Respondeò non teneri ex præcepto diuino, neque ex præcepto Ecclesiastico; ita communiter omnes Doctores cum D. Thom. in 4. d. 23. art. 1. q. 3. ad 1. Palud. ibi q. 3. Sot. q. 1. art. 1. Caiet. verb. Vnctio extrema, & alij. Attamen, quia hoc Sacramentum est institutū à Christo Domino in auxiliū animarum, vt supra, ideò non est contemnendum; Vnde in duobus casibus potest quis mortaliter peccare omittendo hoc Sacramētum; Primò ratione scandali, secundò ratione contemptus, sed notandum, scandalum tūc dici, quando ex facto vnius, alij ad peccandum excitātur efficaciter, vel cum morali periculo ex parte operantis; in præsenti autem casu, scandalum in tali rigore non videtur habere locum, quia, licet, aliqui inducerētur ex tali exemplo ad non recipiendum hoc Sacramentum, hoc non esset inducere ad aliquid mortale, cum nullum præceptum de hoc Sacramento adsit; posset tamen adesse ratio scandali, si aliqui ex hac occasione inducerentur ad paruipendendum hoc Sacramentum, vel ad negligenda generalia remedia ad salutem, vel ad iudicandum temerariè cum publica detractione de salute animæ dicti operantis, &c. ratione enim dictarum circūstantiarum scandalum esset mortale. Ratione contemptus etiam esset mortale; vt patet ex Concil. Colon. sub Adulpho cap. vlt. vbi sic habetur. *Relatum nobis in Concilio est, impios quosdam homines infirmitatis suæ tēpore vnctionem sacram respuisse, ac cōtempsisse; quamobrem statuimus, vt si quis Sacramentum illud, nobis ab Apostolo Iacobo tantopere commendatum, contempserit, Ecclesiastica careat sepultura.* Sed tota difficultas est in declarando talem contemptum; quia non agimus de contemptu legis; de tali enim contemptu agitur in materia de legibus; & videri potest Nauar. cap. 23. nu. 42. & seqq. vbi talem contemptum optimè declarat; sed quia de hoc Sacramento nulla datur lex; ideò maiorem difficultatem habemus in declarando talem contemptum; Nam Sot. lect. 2. de hoc Sacramēto ait, non posse omitti hoc Sacramentum sine peccato, si ex negligentia omittatur, quæ sententia non iudicatur apta, quia sequeretur hoc Sacramentum esse sub præcepto; Magister verò in 4. d. 23. ait, peccatum esse omittere hoc Sacramentum ex contemptu, vel ex negligentia; & talis sententia coincidit cum prima, secundum illam particulam (ex negligentia.) Alij autem putāt ad contemptum sufficere, vt quis sciat, & possit, & nolit recipere ex mera negligentia, & acedia; ita tenet Maior. 4. d. 23. & alij apud Suar. disp. 44. sect. 1. num. 6. Vbi notat dictus Doctor, quod neque hoc in rigore sufficiat ad contemptum; quia si quis omitteret hoc Sacramentum ex eo solum, quia non adest præceptum illud sumendi, vel quia patitur aliquam difficultatem, non esset damnandus de mortali, secluso scandalo; Tunc igitur verè adesset contemptus, quando quis paruipenderet Sacramentū;

vel

vel fructum eius; & ita loquitur etiam Filiuc. tract. 3. cap. 5. num. 113. & eodem modo peccarent Parentes, Domini, Tutores, Superiores, &c. Qui non peterent ex tali contemptu hoc Sacramentum pro Filijs, Paruulis, Seruis, Subditis, &c. vt ijdem Doctores docent.

9. Sed primò dubitatur, vtrum hoc Sacramentum sit recipiendum ante viaticum? Dico recipiendum esse iuxta vsum Ecclesiæ, licet, si recipiatur ante, vel post, non videatur res grauis, dummodo cetera adsint, & alicubi refertur, dari viaticum vltimo loco, quatenus omnia Sacramenta ad illud referuntur, vt loquitur D. Thom. 3. par. q. 63. art. 3. Vnde agere contra dictã consuetudinem, vel aliam contrariam, qua vtitur Ecclesia Romana, non videtur graue peccatum, ita Suar. disp. 44. sect. 1. nu. 8. & Filiuc. dictò cap. 5. num. 114.

10. Secundò dubitatur, vtrum Sacramentum pœnitentiæ sit necessariò præmittendum? Dico ex natura rei non esse necessariò præmittendum, quia ad recipiendum dignè Sacramentum, sufficit, vt homo sit in gratia; constituitur autem in gratia per solam contritionem; Vnde cum illa sola saltem præsumpta posset hoc Sacramentum recipere; ad maiorem tamen securitatem, nullus, nisi post confessionem, hoc Sacramentum sumere debet; vide fusiùs apud Suar. num. 9. & sequitur idem Filiuc. loco cit.

11. Quoad præcepta respectu ministri huius Sacramenti; Certum est teneri Parochum ratione officij; sub mortali ministrare hoc Sacramentum fidelibus, quia licet, hoc Sacramentum non sit necessarium, tamen fideles habent ius ad illud petendũ, & Parochus non potest absq; graui culpa priuare fideles tali Sacramento, quod est commune apud omnes Doctores. Tenetur etiam Parochus esse in gratia saltem per contritionem præsumptam, vt sæpè diximus de Sacramentis in genere; si autem fuerit excommunicatus, nec debet dictum Sacramentum ministrare; sed posset id alteri committere; Tenetur tamen illud non dare nisi benè disposito, ad quod incumbere debet ex officio.

12. Dubium tamen est, vtrum Parochus teneatur cum periculo propriæ vitæ hoc Sacramentum ministrare, vt tempore pestis? multas affert opiniones in hoc dubio Suar. disp. 44. sect. 3. nam aliqui absolutè negant, quia hoc non est Sacramentum necessitatis, & ita tenet Armilla verb. Episc. 6. Tabbien. eodem verb. num. 5. & confirmatur ex Abulens. q. 306. in 22. cap. Matth. ad 3. vbi ait; *Pastores Ecclesiæ teneri ad exponendam vitam corporalem pro spirituali ouium, si aliter illa saluari non potest*: Et in præsenti casu, certum est seruari posse; & fauet D. Thom. opuscul. de perfect. vit. spirit. cap. 14. vbi ait. Solum in casu necessitatis extremæ teneri homines se exponere periculo mortis pro salute spirituali proximi; & affert exemplum, vt si proximus seducatur ab hæretico: Nauar. autem cap. 24. num. 10. & cap. 25. num. 133. ait Parochum teneri in tali periculo tantum ministrare Sacramentum confessionis, & Eucharistiæ; quæ opinio non videtur differre à prima, quia hæc duo Sacramenta sunt simpliciter necessaria in articulo mortis. Alij tamen asserunt, Parochum teneri ad omnia Sacramenta ministrandum cum tali periculo; & hanc opinionẽ tenet Suar. licet, cum aliqua limitatione, & Filiuc. tract. 3. cap. 5. nu. 98. sed verè opiniones supradictorum Doctorum omninò probabiles, & tutæ mihi videntur, & ducor etiam ad id, quia D. Thom. 2. 2. q. 184. art. 7. & q. 185. art. 5. circa obligationem Pastorũ ait, non requiri extremam necessitatem; sed opportunitatem, & absolutam necessitatem; at in casu prædicto nulla potest dari (ordinariè loquendo) absoluta necessitas, cum non agatur de re necessaria; & eo magis, si iam sciat Parochus infirmum esse in bono statu, & nullam habere conscientiam peccati mortalis; vt idem Suar. loc. cit. nu. 15. concedit.

13. Tenetur etiam Parochus seruare ritum ab Ecclesia præscriptum non solum circa vnctiones, & ordinem earum, sed etiam tenetur recitare illas orationes, & preces, saltem illas, quæ ordinariè dici solent; nam illas omnes omninò omittere, esset grauis culpa non solum propter præceptum Ecclesiæ, sed etiam propter irreuerentiam

extrema q.4. Filiuc. tract. 3. cap. 5. num. 93. & alij qui similiter docēt in casu necessitatis posse plures Sacerdotes vngere vnusquisque aliquem sensum, & formam proferre; & tunc non solum validè, sed etiam licitè fieret Sacramentum, Suar. disput. 43. sect. 2. num. 5. & 8. Filiuc. num. 94. & alij.

6. Est tamen notādum, Sacerdotem, si dum vngit, infirmus moriatur, debere cessare ab vnctione; & si dubitet, an decesserit, poterit vngere sub conditione, ne Sacramentum ministretur subiecto incapaci, & forma cadat in materiam non aptam: vide Bonac. disp. 7. q. vnica pun. 5. num. 8. & 9.

7. Secundò notandum est, Regulares, licet exemptos, nō posse administrare hoc Sacramentum sine Parochi licentia, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt habetur in Clem. 1. de priuil. vt docet Nauar. tom. 5. de cēsuris disp. 22. sect. 4. & alij, dicta tamen excommunicatio nō incurritur, si administratio fiat cum ratihabitione Parochi in casu necessitatis, in quo infirmus decederet sine hoc Sacramento ob carentiam ministri, Sot. d. 23. q. 2. art. 1. & licet non posset præsumi talis ratihabitio ex iniquitate Parochi, adhuc tamen esset ministrandum hoc Sacramentū ex intentione Ecclesiæ, vide Suar. disp. 44. sect. 2. num. 3.

8. Ex quonā præcepto fideles teneantur hoc Sacramentum sumere? Respondeò non teneri ex præcepto diuino, neque ex præcepto Ecclesiastico; ita communiter omnes Doctores cum D. Thom. in 4. d. 23. art. 1. q. 3. ad 1. Palud. ibi q. 3. Sot. q. 1. art. 1. Caiet. verb. Vnctio extrema, & alij. Attamen, quia hoc Sacramentum est institutū à Christo Domino in auxiliū animarum, vt supra, ideò non est contemnendum; Vnde in duobus casibus potest quis mortaliter peccare omittendo hoc Sacramētum; Primò ratione scandali, secundò ratione contemptus, sed notandum, scandalum tūc dici, quando ex facto vnius, alij ad peccandum excitātur efficaciter, vel cum morali periculo ex parte operantis; in præsenti autem casu, scandalum in tali rigore non videtur habere locum, quia, licet, aliqui induceretur ex tali exemplo ad non recipiendum hoc Sacramentum, hoc non esset inducere ad aliquid mortale, cum nullum præceptum de hoc Sacarmento adsit; posset tamen adesse ratio scandali, si aliqui ex hac occasione inducerentur ad paruipendendum hoc Sacramentum, vel ad negligenda generalia remedia ad salutem, vel ad iudicandum temerariè cum publica detractione de salute animæ dicti operantis, &c. ratione enim dictarum circūstantiarum scandalum esset mortale. Ratione contemptus etiam esset mortale; vt patet ex Concil. Colon. sub Adulpho cap. vlt. vbi sic habetur. *Relatum nobis in Concilio est, impios quosdam homines infirmitatis suæ tēpore vnctionem sacram respuisse, ac cōtempsisse; quamobrem statuimus, vt si quis Sacramentum illud, nobis ab Apostolo Iacobo tantopere commendatum, contempserit, Ecclesiastica careat sepultura.* Sed tota difficultas est in declarando talem contemptum; quia non agimus de contemptu legis; de tali enim contemptu agitur in materia de legibus; & videri potest Nauar. cap. 23. nu. 42. & seqq. vbi talem contemptum optimè declarat; sed quia de hoc Sacramento nulla datur lex; ideò maiorem difficultatem habemus in declarando talem contemptum; Nam Sot. lect. 2. de hoc Sacramēto ait, non posse omitti hoc Sacramentum sine peccato, si ex negligentia omittatur, quæ sententia non iudicatur apta, quia sequeretur hoc Sacramentum esse sub præcepto; Magister verò in 4. d. 23. ait, peccatum esse omittere hoc Sacramentum ex contemptu, vel ex negligentia; & talis sententia coincidit cum prima, secundum illam particulam (ex negligentia.) Alij autem putāt ad contemptum sufficere, vt quis sciat, & possit, & nolit recipere ex mera negligentia, & accidia; ita tenet Maior. 4. d. 23. & alij apud Suar. disp. 44. sect. 1. num. 6. Vbi notat dictus Doctor, quod neque hoc in rigore sufficiat ad contemptum; quia si quis omitteret hoc Sacramentum ex eo solum, quia non adest præceptum illud sumendi, vel quia patitur aliquam difficultatem, non esset damnandus de mortali, secluso scandalo; Tunc igitur verè adesset contemptus, quando quis paruipenderet Sacramentū, vel

vel fructum eius; & ita loquitur etiam Filiuc.tract.3.cap.5.num.113.& eodem modo peccarent Parentes, Domini, Tutores, Superiores, &c. Qui non poterent ex tali contemptu hoc Sacramentum pro Filijs, Paruulis, Seruis, Subditis, &c. vt ijdem Doctores docent.

9. Sed primò dubitatur, vtrum hoc Sacramentum sit recipiendum ante viaticum? Dico recipiendum esse iuxta vsum Ecclesiæ, licet, si recipiatur ante, vel post, non videatur res grauis, dummodo cętera adsint, & alicubi refertur, dari viaticum vltimo loco, quatenus omnia Sacramenta ad illud referuntur, vt loquitur D.Thom. 3.par.q.63.art.3. Vnde agere contra dictā consuetudinem, vel aliam contrariam, qua vtitur Ecclesia Romana, non videtur graue peccatum, ita Suar.disp.44.sect.1.nu.8. & Filiuc.dictò cap.5. num.114.

10. Secundò dubitatur, vtrum Sacramentum pœnitentiæ sit necessariò præmittendum? Dico ex natura rei non esse necessariò præmittendum, quia ad recipiendum dignè Sacramentum, sufficit, vt homo sit in gratia; constituitur autem in gratia per solam contritionem; Vnde cum illa sola saltem præsumpta posset hoc Sacramentum recipere; ad maiorem tamen securitatem, nullus, nisi post confessionem, hoc Sacramentum sumere debet; vide fusiùs apud Suar.num.9.& sequitur idem Filiuc.loco cit.

11. Quoad præcepta respectu ministri huius Sacramenti; Certum est teneri Parochum ratione officij; sub mortali ministrare hoc Sacramentum fidelibus, quia licet, hoc Sacramentum non sit necessarium, tamen fideles habent ius ad illud petendū,& Parochus non potest absq; graui culpa priuare fideles tali Sacramento, quod est commune apud omnes Doctores. Tenetur etiam Parochus esse in gratia saltem per contritionem præsumptam, vt sæpè diximus de Sacramentis in genere; si autem fuerit excommunicatus, nec debet dictum Sacramentum ministrare; sed posset id alteri committere; Tenetur tamen illud non dare nisi benè dispositio, ad quod incumbere debet ex officio.

12. Dubium tamen est, vtrum Parochus teneatur cum periculo propriæ vitæ hoc Sacramentum ministrare, vt tempore pestis? multas affert opiniones in hoc dubio Suar.disp.44. sect.3. nam aliqui absolutè negant, quia hoc non est Sacramentum necessitatis,& ita tenet Armilla verb. Episc.6. Tabbien. eodem verb. num.5. & confirmatur ex Abulens.q.306.in 22.cap. Matth.ad 3.vbi ait; *Pastores Ecclesiæ teneri ad exponendam vitam corporalem pro spirituali ouium, si aliter illā seruari non potest*: Et in præsenti casu, certum est seruari posse; & fauet D.Thom.opuscul.de perfect.vit. spirit.cap.14.vbi ait. Solum in casu necessitatis extremæ teneri homines se exponere periculo mortis pro salute spirituali proximi; & affert exemplum, vt si proximus seducatur ab hæretico: Nauar. autem cap.24. num.10. & cap.25. num. 133. ait Parochum teneri in tali periculo tantum ministrare Sacramentum confessionis, & Eucharistiæ; quæ opinio non videtur differre à prima, quia hæc duo Sacramenta sunt simpliciter necessaria in articulo mortis. Alij tamen asserunt, Parochum teneri ad omnia Sacramenta ministrandum cum tali periculo; & hanc opinionē tenet Suar. licet, cum aliqua limitatione, & Filiuc. tract.3.cap.5.nu.98.sed verè opiniones supradictorum Doctorum omninò probabiles, & tutæ mihi videntur, & ducor etiam ad id, quia D.Thom. 2.2.q.184.art.7. & q.185. art.5. circa obligationem Pastorū ait, non requiri extremam necessitatem; sed opportunitatem, & absolutam necessitatem; at in casu prædicto nulla potest dari (ordinariè loquendo) absoluta necessitas, cum non agatur de re necessaria;& eo magis, si iam sciat Parochus infirmum esse in bono statu,& nullam habere conscientiam peccati mortalis; vt idem Suar. loc.cit.nu. 15.concedit.

13. Tenetur etiam Parochus seruare ritum ab Ecclesia præscriptum non solum circa vnctiones, & ordinem earum, sed etiam tenetur recitare illas orationes, & preces, saltem illas, quæ ordinariè dici solent; nam illas omnes omninò omittere, esset grauis culpa non solum propter præceptum Ecclesiæ, sed etiam propter irreueren-

Patris, & Filij & Spiritus Sancti, vt more militis vnctus præparatus ad certamen, aereas possis superare potestates: & aliam quasi similem formam refert Palacios ex libro Sacrament. Venetorum confirmata à Leone X. quæ sic ait. *Vngo te Oleo sancto, vt hac vnctione protectus, fortiter stare valeas aduersus aereas cateruas, in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti.* Vnde dum dicta forma essentialiter non mutetur, semper erit validum Sacramētum; vt diximus de formis aliorum Sacramentorum; & licet Nauar. in summa cap. 22 nu. 13. cum alijs asserat, Ecclesiam posse mutare formam huius Sacramenti, sano modo est intelligendus; scilicet, quod possit mutare materialia verba; seruato tamen eodem legitimo sensu, qui licet, nō reperiatur expressus in sacra Scriptura, tamen constat ex traditione Ecclesiæ, & certum, ac de fide est, Ecclesiam Romanam errare non posse in ritibus Sacramentorum, & omnes formas Sacramētorum fuisse institutas à Christo Domino, Suar. disput. 39. sect. 3. Filiuc. tract. 3. cap. 4. num. 79. & alij.

8. Debet etiam forma huius Sacramenti pronunciari modo deprecatiuo, & non indicatiuo tantum, aliter enim non conficeretur Sacramentum, vt communiter omnes Theologi sentiunt cū D. Tho. in 4. d. 23. q. 1. art. 4. quæstiunc. 2. & sumitur ex Concil. Florentino, & Tridentino, ac etiam ex verbis Iacob. *vt orent super eum*, quæ oratio intelligitur de oratione vocali, & iuxta modum, quo Ecclesia vtitur, & maximè cum Ecclesia decipi nō possit circa ea, quæ pertinent ad substantiam Sacramentorum, vt habetur in cap. Ad abolendam de hæret. & licet, in citatis formis adsint multa verba indicatiui modi; tamen, vt benè ait D. Thom. loc. cit. ad 3. *Verba illa indicatiui modi, qua sunt in vsu aliquarum Ecclesiarum, non esse formam huius Sacramenti; sed esse caremoniam quādam, seu dispositionem ad formā.* Vnde in verbis subsequentibus deprecatiuis perficitur Sacramentū, sequitur Suar. loco cit. & Filiuc. num. 80. & seqq.

9. Sed vtrum omnia dicta verba formæ, quibus vtitur Ecclesia Romana sint de essentia huius Sacramēti? Respondeo negatiuè; & ista tantum erunt de essentia, scilicet. *Per istam sanctam vnctionem parcat tibi Deus*, vel *vngo te Oleo sancto, vt Deus tibi remittat quidquid deliquisti per visū, &c.* Dictæ tamen mutationes fieri non possunt absq; graui culpa, vt communiter omnes docēt; vide Suar. Filiuc. Sot. & alios loco cit. Addit etiam Bonac. disp. 8. quæst. vnica pun. 3. num. 5. ex Suar. disp. 41. sect. 2. & Filiuc. num. 129. & ex alijs, posse Parochum in extrema necessitate omnes vnctiones facere, vnicam tantum formam proferendo; v. g. dum vngit, potest dicere: *Per istam sanctam vnctionem, & suam pijssimam misericordiam parcat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum deliquisti.*

10. Ex quibus omnibus constat quomodo definiendum sit hoc Sacramentum Extremæ Vnctionis; *Est enim vnctio Oleo benedicto facta in eis partibus corporis, vbi præcipuè quinque organa sensuum vigent, sub præscripta forma verborum.* Est etiam vnum Sacramētum, & in specie, & in numero, quia semper fit ex eadem materia, & forma, & numericè non distinguitur, nisi ratione subiectorum, ratione autem eiusdem subiecti semper dicitur vnum, quia non est iterabile in eadem infirmitate; vt potest iterari, Eucharistia, & Pœnitentia. Dicitur etiam vnum Sacramentum, quia licet adsint plures formæ, & materiæ, tamen omnes tendunt ad vnam perfectam vnctionem; Vnde licet, in qualibet forma admittamus aliquam gratiam partialem, non ex hoc sequitur, quod Sacramentum non sit vnum, cum ratione perfectionis vnum sit; vt constat etiam in ordinibus, in quibus licet, in omnibus tribuatur character, tamen, quia omnes tēdunt ad Sacerdotium, vnum dicitur Sacramentum Ordinis, & vnus character, quoad perfectionem.

11. Quomodo autem intelligendum sit, in eadem infirmitate non posse reiterari hoc Sacramentum? Respondeo nō posse reiterari, quando adest idem periculū; at si infirmus omninò exeat à periculo mortis; licet de facto nō sanetur, & postea iterum incidat in idem periculum, tunc potest de nouo dictum Sacramentum accipere, quia, vt benè ait D. Thom. d. 23. q. 2. art. 4.

art.4.quæstiunc.2. hoc Sacramentum non respicit infirmitatem, sed periculum mortis, vt videri potest in Cōcil.Trid.sess.14. cap.3. vnde quandocunque aduenerit nouum periculum mortis,de nouo potest accipi hoc Sacramentum;nec in hoc est assignandus annus, vel mensis ex vno periculo ad aliud,quia hoc gratis,& absque vllo fundamento asseritur: Vnde,est ministrandum hoc Sacramentum morti proximis ratione morbi, vulneris, partus, vel senectutis, non aut ratione vltimi supplicij, & est ministrandum quoad fieri potest dum infirmus habet vsum rationis,imò in morbis mortiferis, potest in initio statim hoc Sacramentum ministrari, vt Emanuel Sà verb. Extrema Vnct.num.4. quod intellige, quando in principio Medicus statim de salute infirmi nullam spem haberet.

12. Quoad effectum huius Sacramenti. Certum est, conferre gratiam sanctificantem, prout diximus de alijs Sacramentis, & est commune omnibus Sacramentis nouæ legis; Primarius tamen effectus gratiæ huius Sacramenti est, tollere reliquias præcedentium peccatorum tam originalis, quam actualium siuè mortalium, siuè venialium,ita D.Thom.in 4.d.24.q.2.art.2.quæstiunc.2.Sot.q.1.art.2.& passim alij; & licet, aliqui asserant primarium finem huius Sacramenti esse remittere peccata venialia;tamen meritò D.Thom. loco cit. q.1.art.2. q.1. Talem opinionem reprehendit, quem sequitur Palud.ibidem q.4. Sot. q.1. art. 2. & alij multi;nam remissio peccatorum, tamquam primarius effectus pertinet ad Sacramentum pœnitentiæ, vt ibi diximus; Vnde alij dixerunt, hoc Sacramentum Extremæ Vnctionis remittere peccata venialia,sed non nisi excitando actum displicentiæ,quod idem est,ac conferre auxilium gratiæ, quo homo possit expellere peccata venialia; & ita videtur sentire Bonauent. in 4. d.23. art.1. q.1.& alij,sed neque hæc sententia videtur apta; cum hoc Sacramētum ex se, & citra opus operātis debeat habere aliquem effectum ex opere operato,prout habent omnia Sacramenta; Vnde dicēdum est,primarium effectum huius Sacramēti esse tollere reliquias peccatorum, vt supra, scilicet, expellere habitudines, & procliuitates ad malum,& torporem ad bonum; Secundus effectus huius Sacramēti est subleuare infirmum ab ægritudine; ac conferre ei sanitatem,si ita pro salute animæ expediēs fuerit;vt communiter omnes Doctores fatentur,& præcipuè D.Thom.3.par.q.30.art.2 quem effectum habet hoc Sacramentum ex sui natura,ex verbis Iacobi; *Et alleuiabit eum Dominus*. Tertius effectus est, non solum delere omnia venialia; sed etiam conferre auxilium contra tentationes, & difficultates in tali articulo mortis infirmo occurrentes; vt ait Concil.Trid. sess.14.in proemio huius Sacramenti his verbis. *Primum itaque,circa illius institutionem,declarat, & docet,quod clementissimus Redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore voluit de salutaribus remedijs aduersus omnia omnium hostiū tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis alijs præparauit, quibus Christiani conseruare se integros, dum viuerent ab omni grauiore spiritus incommodo possint, ita Extrema Vnctionis Sacramento finē vitæ,tamquam firmissimo quodam præsidio,muniuit,&c.* Et Concil.Colon.par.7.cap.40. sic ait. *Restat Extrema Vnctio, quæ quoniam in morte extrema lucta est adhibetur,vt vel conualescat ægrotus, si Deo ita visum, fide,bonaque spe obdormiat in Domino*. Vnde verè dicere possumus,per hoc Sacramentum,animā mundari, & roborari, & corpus subleuationem acquirere, ac sanitatem, si ita expediens fuerit; vt communiter omnes docent.

13. Quo autem tempore hoc Sacramentum conferat suum effectum? Respondeo, conferre in vltima vnctione, scilicet in quinta, quia,vt diximus,quinque tātum sunt de essentia huius Sacramenti, & quia tunc completur, seu perficitur Sacramentum, tunc etiam detur eius effectus; neque obstat, quod in Ordine detur gratia in singulis ordinibus, quia adest debita forma, & materia; Ergo similiter videtur dicendum in dictis vnctionibus, potest enim dari per singulas vnctiones partialis gratia; sed adest dispar ratio: nam Sacramentum Extremæ Vnctionis nullo modo perficitur,neq;dicitur esse Sacramentū,nisi in quinta vnctione; At Sacramentum ordi-

nis cum contineat diuersa officia, & ad singula officia destinentur ministri, in quolibet ordine conficitur Sacramentum, & ex consequenti confertur gratia; Attamen, quia dicta officia tẽdunt ad Sacerdotium, vnum dicitur Sacramentum ordinis, quoad perfectionem, vt diximus; vide Suar, disp. 41. sect. 2, num. 8. & 12. Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 1. & alios. Vide tamen doctrinam traditam cap. anteced. num. 6.

14. Vtrum autem aliquãdo possit dari effectus huius Sacramenti, absque omnibus vnctionibus? vt v.g. si infirmus decedat post secundam, vel tertiam vnctionem? & affirmatiuè respondet Suar. sect. 3, num. 3. ex pia quadam cõsideratione; nam sicut pœnitens dicitur integrè confessus, quamuis nõ omnia peccata dicat ob mortem superuenientem; & quia iam fecit, quod in se est; ita etiam in hoc casu putandum est; & licet hæc ratio habeat suas difficultates, tamen quia sumus in causa pia, & fauorabili, displicere non debet.

De suscipiente, Ministro, ac eorum præceptis. Caput LVIII.

1 *Suscipiens hoc Sacramentum debet esse Christianus, adultus, habens vsum rationis, &c.*
2 *Parochus potest dare hoc Sacramentum illi, qui tantum ostendit actus attritionis.*
3 *Quinque partes corporis necessariò sunt vngenda.*
4 *Solus Sacerdos est minister huius Sacramenti; licet, spectet specialiter ad Parochum.*
4 *Hoc Sacramentum validè à pluribus Sacerdotibus confici potest.*
6 *Sacerdos, si infirmus moriatur non completis omnibus vnctionibus, cessare debet, & si fuerit dubius de morte, debet id agere sub conditione.*
7 *Regulares nõ possunt administrare hoc Sacramentum sub pœna excommunicationis.*
8 *Nullum adest præceptum sumendi hoc Sacramentum, licet mortale sit illud omittere ex contemptu.*
9 *Hoc Sacramentum potest recipi ante, & post viaticum.*
10 *Sacramentum pœnitentiæ non est necessariò præmittendum.*
11 *Sub mortali tenetur Parochus ministrare hoc Sacramentum fidelibus.*
12 *Cum periculo propriæ vitæ, non tenetur Parochus hoc Sacramentum ministrare.*
13 *Parochus tenetur seruare ritum Ecclesiæ in orationibus, &c. Potest tamen non vti ministro.*

1 Suscipiens Sacramentum Extremæ Vnctionis debet esse Viator, Christiãnus, Adultus, habens vsum rationis; vel vt saltem habuerit, & ostenderit sufficientem consensum circa hoc Sacramentum, & dummodo non maneat in peccato mortali: Hæc doctrina cõmunis est Theologorum in 4. d. 23. vbi Palud. q. 3. nu. 14. Sot. q. 2. art. 2. Sylu. Vnctio Extrema q. 5. Nauar. cap. 22, num. 13. & licet D. Thom. in 4. d. 23. q. 2. art. 2. asserat hoc Sacramentum non esse dandum furiosis, aut amentibus, etiam si sint in periculo mortis; tamen id intelligendum est de perpetuò amentibus, & furiosis, qui nunquam habuerunt lucida interualla, prout declarauit dictus Sanctus agendo de Eucharistia, & alijs Sacramentis; eãdem doctrinam sequitur Filiuc. tract. 3. cap. 5. num. 101. Suar. disp. 42. sect. 1. & alij passim; quando autem timeretur aliqua irreuerentia in dictis amentibus, non esset eis administrandum hoc Sacramentum; debet etiam suscipiens hoc Sacramentum esse in periculo mortis naturalis; cum fuerit institutum dictum Sacramentum ad hunc finem, & pro hominibus fidelibus in infirmitate decedentibus; ex Concil. Trid. sess. 14. c. 3. ideò si daretur sanis, vel iam mortuis, nõ fieret Sacramentum; Et notandũ, quod ille censeatur consentire susceptioni huius Sacramenti, qui iam actus contritionis fecit, & cognoscitur esse in bono statu, quod semper præsumendum est, quando contrarium non cõstat, nam iuxta iuris regulam. *Qui malus non probatur, iustus esse præsumitur.* Qui autem præsumitur benè dispositus, creditur etiam appetere omnia necessaria, & vtilia ad

ad salutem; & hæc virtualis voluntas infirmi sufficit ad valorem Sacramenti, posui illam particulam (Adultus) quia infantibus, & perpetuò amentibus, non est ministrandum hoc Sacramentum; neq; obstat, quod supra cap. antec. num. 12. diximus, primarium effectum huius Sacramenti, esse remittere reliquias peccati originalis, & actualis; quæ reliquiæ peccati originalis, cum reperiantur etiam in infantibus; debet etiā ipsis ministrari hoc Sacramentum. Respondetur, hoc Sacramentum non tollere reliquias peccati originalis radicaliter, sed per auxilia spiritualia confortando animam ad superandā debilitatem in dicto peccato contractam; Infantes autem, cum non sint doli capaces, nec indigent tali auxilio, vt Suar. disput. 42. sect. 1. num. 4.

2. Sed dubium est: Vtrum Parochus possit dare hoc Sacramentum illi, quem nouit fuisse peccatorem, & non fuisse confessum; sed tantum ostendisse, vel ostendere actus attritionis? Respondeo affirmatiuè, quia attritio etiam cognita, vt attritio, sufficiens est ad Sacramentum; & virtute dicti Sacramenti fit contritio; & ex consequenti infirmus recipit effectus huius Sacramenti, Suar. loc. cit. num. 5. dummodo tamen infirmus non peccet in susceptione dicti Sacramenti; sed quid si Parochus nouerit nunquam infirmum mortaliter peccasse? Respondeo, etiam tali infirmo esse administrandum hoc Sacramentum; nam D. Iacob. ait. *Si in peccatis sit, remittuntur ei*. Vnde non est necesse, vt infirmus peccator extiterit; imò est dandū dicto infirmo hoc Sacramētum, ne in peccatum incidat, Henriq. lib. 3. cap. 8. num. 4. & cap. 11. num. 8. Bonac. disp. 7. q. vnica punct. 5. num. 13. Suar. disp. 42. sect. 2. nu. 7. vbi plures affert afferentes etiam B. Virginem hoc Sacramentum suscepisse.

3. Quænam partes corporis sint vngendæ? Respondeo, esse Oculos, Aures, Nares, Os, & Manus modo tamen, quo diximus cap. antec. num. 6. Restat tantū vulgare dubium dissoluendum, vtrum carēs manibus, vel auribus, &c. possit recipere hoc Sacramentum? & respondetur affirmatiuè, sed tunc est facienda vnctio partibus proximioribus dictorum sensuum; vt vsus Ecclesiæ, & communis Doctorum doctrina declarat.

4. Quoad ministrum huius Sacramēti; certum, & de fide est, esse solos Sacerdotes, nec posse aliquem inferiorem hoc Sacramentum ministrare ob quamlibet necessitatem, intelliguntur tamen Sacerdotes non prohibiti ab Ecclesia, vt sunt degrati, excommunicati, &c. nam isti, & quilibet alius Sacerdos, licet, conficerent Sacramentum in salutem infirmi; tamen esset ad eorum propriam spiritualē mortem, quia mortaliter peccarent; dico, quod conficiant Sacramentum, quia in hoc Sacramento non requiritur essentialiter iurisdictio, sicut requiritur in Sacramento pœnitentię; nam in pœnitentia requiritur, quia fit per modum iudicij, ad quod essentialiter requiritur iurisdictio; at extrema Vnctio non datur per modum iudicij; sed per modum medicinæ, & curationis; Regulariter tamen nullus debet dare hoc Sacramentum, nisi solus Parochus, vel alius de eius commissione, quia administratio Sacramentorum pertinet ad Parochum; & ideò si alius id egerit, nisi tamen in casu, quo infirmus decederet absq; hoc Sacramento ob carentiam proprij ministri, tunc enim rationabiliter præsupponitur licētia Parochi, ex cit. DD. mortaliter peccaret.

5. Sed quæritur, vtrum hoc Sacramētum à pluribus Sacerdotibus simul validè confici possit? sed hoc duobus modis intelligi potest; vel quod vnus Sacerdos vngat, & alius formam proferat; vel quod vnus duas, vel tres partes tantum vngat, & formam proferat, & alius vngat alias partes, & similiter formam proferat. Respectu primi modi, respondendum esset negatiuè, sicut etiam diximus de baptismo, nam idem qui lauat, debet formam proferre; & similiter idem, qui vngit, colligitur apertè ex verbis Iacobi 5. *Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum*. Respectu secundi modi; esset affirmatiuè respondendum, quod est speciale in hoc Sacramento, quia constat ex pluribus formis, & materijs partialibus; ita D. Thom. in 4. d. 23. q. 1. art. 1. quæstiunc. 1. ad 3. Sot. q. 1. art. 1. Syluest. verb. vnctio ex-

extrema q.4. Filiuc. tract.3. cap.5. num.93. & alij qui similiter docet in casu necessitatis posse plures Sacerdotes vngere vnumquisque aliquem sensum, & formam proferre; & tunc non solum validè, sed etiam licitè fieret Sacramentum, Suar. disput. 43. sect.2. num.5. & 8. Filiuc. num. 94. & alij.

6. Est tamen notãdum, Sacerdotem, si dum vngit, infirmus moriatur, debere cessare ab vnctione; & si dubitet, an decesserit, poterit vngere sub conditione, ne Sacramentum ministretur subiecto incapaci, & forma cadat in materiam non aptam: vide Bonac. disp.7. q. vnica pun.5. num.8. & 9.

7. Secundò notandum est, Regulares, licet exemptos, nõ posse administrare hoc Sacramentum sine Parochi licentia, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt habetur in Clem.1. de priuil. vt docet Nauar. tom.5. de cẽsuris disp.22. sect.4. & alij, dicta tamen excommunicatio nõ incurritur, si administratio fiat cum ratihabitione Parochi in casu necessitatis, in quo infirmus decederet sine hoc Sacramento ob carentiam ministri, Sot. d.23. q.2. art.1. & licet non posset præsumi talis ratihabitio ex iniquitate Parochi, adhuc tamen esset ministrandum hoc Sacramentũ ex intentione Ecclesiæ, vide Suar. disp.44. sect.2. num.3.

8. Ex quonã præcepto fideles teneantur hoc Sacramentum sumere? Respondeo non teneri ex præcepto diuino, neque ex præcepto Ecclesiastico; ita communiter omnes Doctores cum D. Thom. in 4. d.23. art.1. q.3. ad 1. Palud. ibi q.3. Sot. q.1. art.1. Caiet. verb. Vnctio extrema, & alij. Attamen, quia hoc Sacramentum est institutũ à Christo Domino in auxiliũ animarum, vt supra, ideò non est contemnendum; Vnde in duobus casibus potest quis mortaliter peccare omittendo hoc Sacramẽtum; Primò ratione scandali, secundò ratione contemptus, sed notandum, scandalum tũc dici, quando ex facto vnius, alij ad peccandum excitãtur efficaciter, vel cum morali periculo ex parte operantis; in præsenti autem casu, scandalum in tali rigore non videtur habere locum, quia, licet, aliqui induceretur ex tali exemplo ad non recipiendum hoc Sacramentum, hoc non esset inducere ad aliquid mortale, cum nullum præceptum de hoc Sacarmento adsit; posset tamen adesse ratio scandali, si aliqui ex hac occasione inducerentur ad paruipendendum hoc Sacramentum, vel ad negligenda generalia remedia ad salutem, vel ad iudicandum temerariè cum publica detractione de salute animæ dicti operantis, &c. ratione enim dictarum circũstantiarum scandalum esset mortale. Ratione contemptus etiam esset mortale; vt patet ex Concil. Colon. sub Adulpho cap. vlt. vbi sic habetur. *Relatum nobis in Concilio est, impios quosdam homines infirmitatis suæ tẽpore vnctionem sacram respuisse, ac cõtempsisse; quamobrem statuimus, vt si quis Sacramentum illud, nobis ab Apostolo Iacobo tantopere commendatum, contempserit, Ecclesiastica careat sepultura*. Sed tota difficultas est in declarando talem contemptum; quia non agimus de contemptu legis; de tali enim contemptu agitur in materia de legibus, & videri potest Nauar. cap.23. nu.42. & seqq. vbi talem contemptum optimè declarat; sed quia de hoc Sacramento nulla datur lex; ideò maiorem difficultatem habemus in declarando talem contemptum; Nam Sot. lect.2. de hoc Sacramẽto ait, non posse omitti hoc Sacramentum sine peccato, si ex negligentia omittatur, quæ sententia non iudicatur apta, quia sequeretur hoc Sacramentum esse sub præcepto; Magister verò in 4. d.23. ait, peccatum esse omittere hoc Sacramentum ex contemptu, vel ex negligentia; & talis sententia coincidit cum prima, secundum illam particulam (ex negligentia.) Alij autem putãt ad contemptum sufficere, vt quis sciat, & possit, & nolit recipere ex mera negligentia, & acedia; ita tenet Maior. 4. d.23. & alij apud Suar. disp.44. sect.1. num.6. Vbi notat dictus Doctor, quod neque hoc in rigore sufficiat ad contemptum; quia si quis omitteret hoc Sacramentum ex eo solum, quia non adest præceptum illud sumendi, vel quia patitur aliquam difficultatem, non esset damnandus de mortali, secluso scandalo; Tunc igitur verè adesset contemptus, quando quis paruipenderet Sacramentũ;

vel

vel fructum eius; & ita loquitur etiam Filiuc.tract.3.cap.5.num.113.& eodem modo peccarent Parentes, Domini, Tutores, Superiores, &c. Qui non pterent ex tali contemptu hoc Sacramentum pro Filijs, Paruulis, Seruis, Subditis, &c. vt ijdem Doctores docent.

9. Sed primò dubitatur, vtrum hoc Sacramentum sit recipiendum ante viaticum? Dico recipiendum esse iuxta vsum Ecclesiæ, licet, si recipiatur ante, vel post, non videatur res grauis, dummodo cętera adsint, & alicubi refertur, dari viaticum vltimo loco, quatenus omnia Sacramenta ad illud referuntur, vt loquitur D.Thom. 3.par.q.63.art.3. Vnde agere contra dictā consuetudinem, vel aliam contrariam, qua vtitur Ecclesia Romana, non videtur graue peccatum, ita Suar.disp.44.sect.1.nu.8. & Filiuc.dictò cap.5.num.114.

10. Secundò dubitatur, vtrum Sacramentum pœnitentiæ sit necessariò præmittendum? Dico ex natura rei non esse necessariò præmittendum, quia ad recipiendum dignè Sacramentum, sufficit, vt homo sit in gratia; constituitur autem in gratia per solam contritionem; Vnde cum illa sola saltem præsumpta posset hoc Sacramentum recipere; ad maiorem tamen securitatem, nullus, nisi post confessionem, hoc Sacramentum sumere debet; vide fusiùs apud Suar.num.9.& sequitur idem Filiuc.loco cit.

11. Quoad præcepta respectu ministri huius Sacramenti; Certum est teneri Parochum ratione officij; sub mortali ministrare hoc Sacramentum fidelibus, quia licet, hoc Sacramentum non sit necessarium, tamen fideles habent ius ad illud petendū,& Parochus non potest absq; graui culpa priuare fideles tali Sacramento, quod est commune apud omnes Doctores. Tenetur etiam Parochus esse in gratia saltem per contritionem præsumptam, vt sæpè diximus de Sacramentis in genere; si autem fuerit excommunicatus, nec debet dictum Sacramentum ministrare; sed posset id alteri committere; Tenetur tamen illud non dare nisi benè dispositio, ad quod incumbere debet ex officio.

12. Dubium tamen est, vtrum Parochus teneatur cum periculo propriæ vitæ hoc Sacramentum ministrare, vt tempore pestis? multas affert opiniones in hoc dubio Suar.disp.44. sect.3. nam aliqui absolutè negant, quia hoc non est Sacramentum necessitatis,& ita tenet Armilla verb. Episc.6. Tabbien. eodem verb. num.5. & confirmatur ex Abulens.q.306.in 22.cap. Matth.ad 3.vbi ait; *Pastores Ecclesiæ teneri ad exponendam vitam corporalem pro spirituali suum, si aliter illā seruari non potest*: Et in præsenti casu, certum est seruari posse; & fauet D.Thom.opuscul.de perfect.vit. spirit.cap.14.vbi ait. Solum in casu necessitatis extremæ teneri homines se exponere periculo mortis pro salute spirituali proximi; & affert exemplum, vt si proximus seducatur ab hæretico: Nauar. autem cap.24. num.10. & cap.25. num. 133. ait Parochum teneri in tali periculo tantum ministrare Sacramentum confessionis, & Eucharistiæ; quæ opinio non videtur differre à prima, quia hæc duo Sacramenta sunt simpliciter necessaria in articulo mortis. Alij tamen asserunt, Parochum teneri ad omnia Sacramenta ministrandum cum tali periculo;& hanc opinionē tenet Suar. licet, cum aliqua limitatione, & Filiuc. tract.3.cap.5.nu.98.sed verè opiniones supradictorum Doctorum omninò probabiles, & tutæ mihi videntur, & ducor etiam ad id, quia D.Thom. 2.2. q.184. art.7. & q.185. art.5. circa obligationem Pastoris ait, non requiri extremam necessitatem; sed opportunitatem, & absolutam necessitatem; at in casu prædicto nulla potest dari (ordinariè loquendo) absoluta necessitas, cum non agatur de re necessaria;& eo magis, si iam sciat Parochus infirmum esse in bono statu,& nullam habere conscientiam peccati mortalis; vt idem Suar. loc.cit.nu. 15.concedit.

13. Tenetur etiam Parochus seruare ritum ab Ecclesia præscriptum non solum circa vnctiones, & ordinem earum; sed etiam tenetur recitare illas orationes, & preces, saltem illas, quæ ordinariè dici solent; nam illas omnes omninò omittere, esset grauis culpa non solum propter præceptum Ecclesiæ, sed etiam propter irreuerentiam

rentia Sacramenti; tenetur etiam administrare dictum Sacramentum cum debitis vestibus iuxta morem Ecclesiæ; aliter non est administrandum, vt de Eucharistia, & alibi diximus; non est tamen necesse, vt habeat ministrum sibi respondentem; & maximè ad formam, non debet illo vti, sed totam vsque ad illam particulam (*Amen*) debet ipse pronunciare: & similiter alias orationes, & responsiones potest ex se dicere: vide Suar. disput. 44. sect. 2. num. 7. & Bonac. disp. 7. qvnica pun. 6. nu. 6. & 7.

DE PVRGATORIO.

Purgatorium An, & Vbi sit. Cap. LVIIII.

Vonlam agendo de Sacramento pęnitentiæ; diximus absolutis culpis, & reatu pęnæ æternæ, remanere in pęnitente aliquam pœnam temporalem in hoc Mundo, vel in Purgatorio persoluendam; Ideò post pœnitentiam egimus de Extrema Vnctione, quæ non solum confert ad roborandam Animam; sed etiam ad purgandas reliquias peccatorum; Et quia, nec etiam ex sumptione dicti Sacramenti, tota pœna temporalis aboletur; Idcircò in præsenti, necesse est agere de modo quo totaliter Animæ purgantur à dicta pęna tēporali; quod fit per Suffragia, & Indulgentias; Sed priùs dicendum est An, & Vbi sit locus, in quo verè dictæ Animæ purgantur; deinde agemus de Suffragijs, quibus possūt iuuari dictæ Animæ, vt ab hac pœna soluantur, & tertio loco agemus de Indulgentijs, quibus similiter optimè Animæ purgantur.

1 *Haeretici asseruerunt non dari Purgatoriū, sed contrarium probatur.*
2 *Idem probatur ex nouo Testamento.*
3 *Idem probatur ex Concilijs.*
4 *Probatur idem ex Patribus.*
5 *Respondetur ad fundamentum Hæreticorum.*
6 *Purgatorium est in loco certo sub Terra versus centrum.*
7 *Probabilius est Purgatorium esse propè Infernum damnatorum.*
8 *Animæ in Purgatorio patiūtur pœnā damni, & pœnam sensus.*
9 *Animæ cruciantur in Purgatorio à vero igne.*
10 *Ignis agit in Animas tāquam instrumentum diuinum, & non propria virtute.*
11 *Dicta pœna Purgatorij acerbissima sunt super omne malum præsentis vitæ.*
12 *In Purgatorio verisimiliùs est non adesse Dæmones cruciantes Animas.*
13 *Pœnæ Purgatorij quonam modo sint diuturnæ, nihil certò scitur.*
14 *Pœnæ Purgatorij, an durent semper in eadē intentione; nec aliquid certò scitur.*
15 *Animæ secundum communem regulam è Purgatorio exire non possunt.*
16 *Animæ in Purgatorio non sunt in statu merendi pro se; sed pro alijs piè creditur.*
17 *Animæ in Purgatorio certæ sunt de sua salute; imò cognoscunt etiam tempus, quo purgatio durare debeat.*

1 NOn defuerunt Hæretici, & præcipuè Lutherani, qui assererent, nullo modo dari Purgatorium; quorum fundamentum fuit, quia nullam differentiam voluerunt dari inter peccatum veniale, & mortale; sed omnia peccata esse mortalia; & non remitti dicta peccata, quin remittatur tota pęna; Vnde Animas decedentes ex hoc Mundo, vel ad gloriam, vel ad Infernum statim ire putabant; quod confirmant ex illo Eccles. 11. *Si ceciderit lignum siuè ad Austrum, siue ad Aquilonem, vbicunque ceciderit, ibi erit*; & Matth. 25. *Venite benedicti, & ita maledicti.* Certum tamen, & de fide est, dari Purgatorium, in quo Animæ purgantur à pœnis temporalibus. Hoc probatur primò ex veteri Testamento 2. Machab. 12. *Sācta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluātur*; & quod hoc intelligatur de Animabus iustis, &

non

non de illis, quæ post hanc vitam demerguntur in Infernum, similiter ait; *Eos, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam habere repositam gratiam*; & subdit *optimum esse consilium pro eis exorare, vt à peccatis solvantur:* qui locus, cum clarus sit, & ad illum non possint hæretici respōdere, ad tollendas omnes difficultates in cōfirmationem eorum pertinaciæ, dicūt, dictos libros Machabæorum esse hypocriphos, scilicet, sine auctoritate, prout mihi de facto respondit quidam Lutheranus occasione cuiusdā nauigationis. Arius autem, licet, apertè non negauerit Purgatorium, negauit tamen posse Animas suffragijs iuuari, vt sumitur ex Epiph. hæres. 75. vbi sic loquitur Arius. *Orat viuēs, aut dispensationem facit, quid profuerit mortuo? igitur nemo sit pius, neque homini quidquam faciat, sed acquirat amicos, qui orent pro ipso, vt ne quid ille patiatur.* Albanenses etiam, & Albigenses, vt refert Prateolus, & D. Antonin. 4. par. tit. 17. cap. 11. §. 5. negauerunt non solum Purgatorium, sed etiam Infernum, & dixerūt nullas post hāc vitam manere pœnas, neque gloriam; & fundamentum eorum fuit, quia Anima simul cum corpore perit; Contra quos errores, præter iam dicta; additur etiam in dicto loco Machabæorum. *Benè, & religiosè de resurrectione cogitans; nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis*, & Paul. 1. Corint. 15. *Si mortui non resurgunt, quid mihi prodest? Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur:* Probatur etiam hęc veritas ex Tobia 4. *Panem tuum, & vinum tuum super sepulturam iusti constitue*; quod intelligitur de pane, & vino, quod Deo in sacrificium pro animabus iustis offertur, & de illo, quod elargitur in substētationem pauperum, & Sacerdotum pro dictis animabus, vt ait Turrianus lib. 4. pro Epist. Pont. cap. 14. Adiungens illud Eccles. 7. *Mortuo non prohibeas gratiam*; posset idem probari ex mille locis veteris Testamēti, quos breuitates causa omittere oportet. Probat tandem ignem Purgatorij, Diuus P. Augustinus lib. 20. de Ciuit. cap. 25. ex illo Malachiæ 3. *Sedebit conflans, & emundans argētum, & purgabit filios Leui*; & ex illo Isaiæ. *Lauabit Dominus sordes filiorum, & filiarum Sion, & sanguinem circumdabit de medio eorū in spiritu iudicij, & spiritu combustionis*; & in lib. 50. Homil. in 16. id probat ex illo Daniel. 7. *Et fluuius igneus currebat ante eum.*

2. Probatur etiam hæc veritas ex nouo Testamento: nam Paul. 1. Cor. 15. ait: *Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt?* quasi diceret, quid faciunt, qui affliguntur, & pœnitentiā agunt pro iuuandis mortuis, si mortui non resurgunt? & P. August. lib. 21. de Ciuit. cap. 27. Hieronym. Epist. 151. ad Algas. q. 6. & alij Patres illa verba Christi Domini Luc. 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*; Exponunt de eleemosynis faciendis pauperibus, qui adiuuant post mortem, vt Animæ recipiantur in æterna tabernacnla. Idem etiā sumitur ex Matt. 12. *Non remittetur in hoc sæculo, neque in futuro:* Ergo in futuro datur etiam locus remissionis; vt exponit idem P. August. lib. 6. contra Iulian. cap. 15. & lib. 21. de Ciuit. cap. 14. à quo idem didicerunt cæteri Patres, vt Beda, Isidor. Bernar. Gregor. & alij.

3. Deinde probatur hæc veritas ex Concilijs, & præcipuè ex Florentino in literis vnionis, & Trid. sess. 6. can. 30. & Decret. de Purgat. & sess. 22. cap. 2. & can. 3. & in d. cap. 2. sic dicitur in fin. agendo de Sacrificio Missæ. *Quare non solum pro fidelium viuorum peccatis pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus; sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis, ritè, iuxta Apostolorum traditionem offertur:* & in can. 3. id credi oportere dicitur, sub pœna anathematis.

4. Patet etiam hæc veritas testimonio omnium Patrū; & in primis P. August. lib. 2. contra Manich. cap. 20. in fine, sic ait. *Qui agrum non coluerit, & spinis eum opprimi permiserit, habet in hac vita maledictionē terræ suæ; & post hanc vitam habebit, vel Purgatoriū ignem, vel pœnam æternam:* idem ait lib. 21. de Ciuit. cap. 24. 26. & seqq. & in Psalm. 37 & in Serm. 48. ad fratr. in Erem. & lib. de vera, & falsa pœnit. cap. 18. & in quæstionibus ad Dulcitiū q. 2. de Suffragijs, Serm. 32. de verb. Apost. Serm. 44. ad fratr. in Erem. & lib. 9. confess. cap. 11. idem docet D. Hieronym. ad illud Prouer. 11. *Mortuo*

suo homine impio, nulla erit vltra spes, (sic ait.) *Notandum, quod etsi impijs post mortem spes veniæ non est, sunt tamen, qui de leuioribus peccatis cum quibus obligati defuncti sunt, post mortem possunt absolui, vel pœnis castigari, vel suorum precibus, & eleemosynis, Missarumque celebrationibus*; & similia colliguntur ex omnibus Patribus, quæ, quia breuitati studemus, omitto.

5. Ad fundamentum autem Hæreticorũ respondetur, in dictis scripturis mentionem fieri de duobus terminis viæ per quos homo terminatur, vel ad Regnum æternum, vel ad ignem æternum; Vnde P. August. Serm. 14. de verb. Apost. & lib. 1. de peccat. mort. cap. 18. & seqq. & in alijs locis, duo loca ait esse præparata hominibus, scilicet, Regnum æternum, aut pœnam æternam; & ita etiam multoties loquũtur Scripturæ, & Patres, quia Purgatorium est via, & ideò faciendo mentionem de terminis, vt fit in citatis scripturis, omittitur via; quod eleganter declarat Sixtus Papa in Epist. ad malos Doctores, parum a principio his verbis. *Ego in scriptura duo tantum loca inuenio, Regni, & Gehennæ, hoc est vitæ, & mortis*, (& subdit) *Purgatorium semper excipio, in quo ad tempus piorum animæ corporibus soluta expiantur.*

6. In quo autẽ loco sit Purgatorium? nullum testimonium certum habemus, nec Ecclesiæ determinationem; Vnde Vgo de S. Victor. lib. 2. de Sacr. par. 16. cap. 4. ait, locum Purgatorij esse indeterminatum, vt constat ex multis reuelationibus, ideò subdit. *Probabilius esse vnumquemque purgari, vbi potissima peccata commisit, sicut multis documentis sæpè probatum est.* Pro quibus reuelationibus videri potest D. Gregor. 4. Dialog. cap. 25. & 55. P. Damianus Epist. 13. ad Desider. cap. 7. & alij. Communis tamen sententia Theologorum est, Purgatorium esse quemdam locum certum, & definitum sub terra versus centrum constitutum à Deo in animarum Purgatoriũ, ita D. Thom. in 4. d. 21. q. 1. art. 1. q. 2. Richard. art. 1. q. 3. & d. 45. art. 1. q. 2. & ibi Bonau. art. 2. q. 2. Durand. in 3. d. 22. q. 4. & alij cõmuniter. Fauent huic sententiæ verba Ecclesiæ: *Libera Domine animas fidelium defunctorum de pœnis Inferni, & de profundo lacu.* Et ille Apoc. 5. *Nemo inuentus est dignus aperire librum neque in Cælo, neque in Terra, neque subtus Terram.* Et certum est Ioan. non enumerasse, nisi iustos, & colligitur etiam sub terra esse iustos, scilicet, Animas Purgatorij. Faciunt etiam pro hac sententia verba Ecclesiast. 24. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciã omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.* Et ex isto loco solet probari descensus Christi ad Inferos; & iuxta P. Augustinũ Epist. 99. ad Euod. significat Christum descendisse etiam ad Purgatorium, & ab illo aliquas Animas liberasse, ex verbis Act. 2. *Quem Deus suscitauit à mortuis, solutis doloribus Inferni*; & pro certo supponit dictus Sanctus, omnia loca pœnalia à quibus Christus Animas liberauit, esse in Inferno, scilicet, sub terra, & eumdem locũ declarãs lib. 12. Genes. ad liter. cap. 33. ait, per Infernum ibi non posse intelligi sinum Abrahæ; ergo necessariò intelligitur Purgatorium, quod ibi est. Ad visiones autẽ, quas afferebat Vgo? Respondetur, nihil ex eis certum circa hoc colligi posse, & dato, quod in dictis locis, vel etiam in alijs adsint Animæ ad purgandum, hoc erit extra ordinariam legem Dei ob aliquem finem sibi iustè, & benè visum; ex ordinaria autem lege, Purgatorium manet sub terra, vt diximus, & ita communiter ad dictas visiones respondent Theologi; vt Gabr. d. 45. q. 1. art. 1. Sot. q. 1. art. 1. & 3. Cartus. q. 1. & Dialog. de iudicio, & lib. de 4. nouissimis cap. 48.

7. Quem autem ordinem inter se teneant dicta loca Inferni? Respondeo, iuxta communem opinionem, in infimo loco, scilicet, in centro esse Gehennam damnatorum; & sinũ Abrahæ esse in superiori loco, seu digniori, itaque quoad hæc duo loca Doctores nõ discrepant, dissentiunt tamen vtrum propè Gehennam sit Purgatorium, an Limbus Puerorum; & aliqui putant propè Gehennam, esse Purgatorium; & ita tenet Maior. d. 44. q. 3. in fin. Palud. dist. 45. q. 3. Sot. d. 45. q. 1. art. 3. & citat pro se D. Thom. dist. 21. & 45. eo quod dictus Sanctus dicat. Purgatorium esse vicinum Inferno, & eumdem ignem habere; sed verè D. Thom. cõtrarium docet, nempè

pè Limbum Puerorũ esse propinquiorem Inferno, in 3. d. 22. q. 2. art. 1. quæstiunc. 2. idem sentit Gabr. dicta d. 45. q. 1. art. 1. Richar. vt supra, & alij; circa quas opiniones disputant Scholastici. Vnum tantum puto verisimile, nempè, dicta loca non esse ita composita, seu architectata, (vt sic dicam) quin in vnum non possit transiri sine alio, nam non videtur conueniens, vt ante Christi Aduentum animæ damnatorum, & purgãdæ debuissent transire per Limbum sanctorum Patrum, & sic de alijs. Verisimile etiam puto, Purgatorium esse vicinũ Inferno, tum quia cõueniunt in pæna sensus, & ignis, tum quia hoc spectat ad maiorum Animarum purgationem, & humiliationem; nec refert, quod Animæ Purgatorij sint digniores Animabus Puerorũ, quia pro illo tunc merentur illam pænam, quam non merentur dictæ Animæ Puerorum; & ideò non est inconueniens, quod ipse sint viciniores Inferno, seu Gehennæ damnatorum. Vtrum autem dicta loca distinguantur muris, seu per interiectam alicuius terræ partis molem; vel tantum præfinitis terminis à Deo? de hoc nihil certũ constat; illi tamen, qui putant ignem Inferni, & Purgatorij esse contiguum, asserũt similiter dictam duo loca diuidi tantum terminis à Deo profinitis; Alia verò loca verisimiliùs est diuidi dictis muris, seu aliqua parte terræ: vide citatos Doctores.

8. Quas autem pœnas patiantur Animæ in Purgatorio existentes? Respondeo, pati pœnam damni, scilicet, carentiam visionis diuinæ, & pœnam sensus, scilicet, dolores, & pœnas specialiter inflictas ex Dei ordinatione: ita communiter Doctores in 4. d. 20. & 21. vbi D. Thom. Bonau. Palud. Richard. & alij, & Sot. d. 19. Durand. in 3. d. 22. q. 4. & patet, quia animæ eo ipso, quod sint extra corpus, deberent euolare ad patriam cælestem, igitur dum detinentur, patiuntur talem pœnam damni; patiuntur etiam pœnam sensus, vt ex dictis constat; & quãuis Caiet. tom. 1. opuscul. tract. 4. q. 4. asserat, non posse dici dictas Animas pati pœnam damni, quia neque nos dicimur pati talem pœnam; tamen respondendum est, nos non pati dictam pœnam, quia sumus in statu, in quo non possumus videre gloriam cælestem, at anima separata à corpore, non nisi per vim, & ratione macularum peccatorum tenetur, ne possit ad dictam gloriam euolare; & sic benè dicuntur dictæ animæ pati dictam pœnam damni, & non nos. Si autem velimus dicere pœnam damni consistere in perpetua carentia visionis Dei, hoc modo vera est sententia Caiet. quia dictæ Animæ Purgatorij, si non vident ad tempus, habent tamen spem certam, & indubitatã, quod est magnum, & maximum gaudium; & pro Animabus damnatorum est magnum, & maximum tormentum; licet, ex altera parte dicta carentia visionis Dei, sit pro dictis Animabus Purgatorij magnum tormentum, quia ex perfecta charitate amant Deum, & illo priuari, est magnus dolor; imò prout refert Beda lib. 5. Historia Anglic. aliquæ Animæ sanctæ in hac vita degentes in quibusdam visionibus eis ex diuina prouidentia cõcessis; viderunt locum quemdam amænissimum; in qua Animæ quædam nondum aptæ ad videndum Deũ dicta tantum pæna damni purgabantur; & similia sumuntur ex Gregor. 4. Dialog. cap. 36. & ex Dionys. Carthus. Dialog. de iudicio part. cap. 31. quod etiã dictæ Animæ in Purgatorio existentes patiũtur pœnam sensus patet ex dictis.

9. Sed dubium est, an dictæ Animæ verè crucientur ab igne elementari, & corporeo; & quomodo? Et supponendum est, certum esse apud omnes ignem verum elementarem, & corporeum cruciare Animas damnatorum; quod licet, non sit de fide definitum, nullus tamen absque temeritate posset de hoc dubitare; Vnde ex cõsequenti videtur dicendum, etiam dictum ignem cruciare Animas in Purgatorio; & licet hoc non sit adeò certum, vt primum, tamen etiam certum est, & ita fatentur cõmuniter Theologi; & patet ex Concil. Florent. & id optimè docet Cyrill. lib. 10. in Ioan. cap. 14. contra negantes Purgatoriũ, & specialiter contra Græcos negãtes eius ignem. Vtrum autem ibi sint alia corpora, quæ sint instrumenta pœnarũ, vt aqua, nix, &c. Incertum est; licet Beda libro 5. de Histor. Anglic. cap. 13. referat, visum

esse Purgatorij Animas sępè mutari ex nimio calore ad rigidum frigus, & è contra; Anselm. similiter in Elucid. multas pęnas enumerat;sed certum nihil constat.

10. Quomodo autem ignis elementaris possit agere in dictas animas?est vulgaris difficultas. Respondeo breuiter, in diuinis instrumentis,non requiri propriā, & connaturalem actionem;quia agunt virtute diuina, & non propria; Vnde, licet, ignis Purgatorij corporeus sit, benè potest agere in animas tamquam instrumentum diuinum ad hoc determinatum, & eleuatum. Ideò P. August. lib. 2. de Ciuit. ait, Spiritus torqueri ab igne miris, sed veris modis,his verbis,*Cur non dicamus,quamuis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos,posse pœna corporali ignis affligi?* & infra. *Adhærebunt spiritus Dæmonum corporibus ignibus cruciandi, accipientes ineffabilibus modis ab ignibus pœnas;*& D.Gregor.4.Dialog cap.29.sic ait. *Ex igne visibili ardor,atque dolor inuisibilis trahitur,* (& subdit:) *Et per ignem corporeum, mens incorporea, etiam incorporea flamma cruciatur,* quam sententiā colligit ex illo Luc. 16. *quia crucior in hac flamma.*

11. Sed quam acerbæ sint dictæ pœnæ?Respondeo,quoad pœnā damni acerbam esse super omnem malum temporale, quod homo pati posset in hac vita, ita docet D.Thom.4. d.21.q.1.art.1.quæstiunc. 3.Sot.d.13.art.3.conclus.3.& alij. Adsunt tamen pro hac pœna multa vnguenta (vt sic dicam) pretiosa, & lenitiua; primū est, Certitudo gloriæ, quæ non potest afferre nisi maximum gaudium. Secundum est, rectitudo voluntatis, quam habent, quia libenter se conformant diuinæ iustitiæ, & libenter sufferunt dictas pœnas; Tertium est diuina charitas, per quam tali pœna gaudent tāquam de medio ad satisfaciendum Deo, & ad obtinendam eius visionē; quibus vnguentis per suam pijssimam misericordiam Deus me dignum faciat;ideò Bonau.in 4.d.20.art.1.q.2.ex sola dilatione visionis beatæ non putat animas recipere magnam tristitiam; quatenus tamen subsunt diuinæ iustitiæ, & illi conformantur. Quoad pœnam autem sensus, communis opinio est, acerbiorem esse qualibet pœna huius vitæ: ita D. Thom. Bonau. Palud. Richard. & alij cit. & sumitur ex P.Augustino lib.2.contra Manich.cap. 24.& lib.50. Homil.in 16. & latiùs lib. de cur.pro mort.agend.cap.18.vbi sic ait. *Et si æternus non sit; miro tamen modo grauis est, exceditque omnes pœnas, quas aliquis in hac vita passus est;* & D.Anselm.1.Cor.3.sic ait. *Sciendum enim est, quod grauior est ille ignis, quam quidquid homo pati potest in hac vita,* & in Elucidat. loquens de pœnis Purgatorij, ait. *De quibus minimum,maius est,quam maximū, quod in hac vita excogitari potest,* licet, Bonau.in 4. d.20. art.1. q.2. limitet hanc doctrinam, & dicit, posse aliquando dari maximam pœnam huius vitæ, quæ sit maior alicuius pęnæ minima Purgatorij;nam potest esse aliquis, qui debeat purgare tantum aliquod leue veniale, & propter illud non videtur mereri tantam pœnam. Cæsarius Arelatens.Homil.8.sic ait. *Sed dicet aliquis,non ad me pertinet quandiù moram habeam, tātum, vt ad vitam æternam perueniam:* (& subdit.) *Nemo hoc dicat fratres carissimi, quia ille ipse Purgatorius ignis durior erit, quā quod possit pœnarum in hoc sæculo,aut accidere, aut sentiri,aut cogitari;*& similibus verbis loquuntur cæteri Patres.

12. Dubium vulgare similiter est; Vtrū in Purgatorio adsint Dæmones cruciantes dictas Animas tāquam ministri? negatiuè respondent communiter Theologi;vt D.Thom.Richar.Bonau.& alij in 4. d.20.& 21.Sot.d.19.& alij;& ratio est,quia nulla vera causa excogitari potest. Quare Dæmones debeant illic assistere, cum eorum locus sit Gehenna, seu Infernus, (vt vulgo dicitur,) & ex altera parte non videtur conueniens,vt animæ Deo carę tradātur tortoribus inimicis Dei,& dictarum Animarum; neque oblstāt visiones,ex quibus aliud videtur colligi, vt patet in vita D.Bernard. lib.1.cap. 10. in qua dicitur, quemdam religiosum illi apparuisse cum quatuor, qui ipsum dilaniabant, & postea fuisse liberatum precibus dicti Sancti; & idem etiam sumitur ex Beda lib. 3. de Histor. Anglic. cap. 19. & alijs. Nam dictæ visiones sunt ad ostēdendam pęnarū acerbitatem;quæ à nobis intelligi non possunt, nisi per exempla nobis connaturalia.

13. Quæ-

13. Quæritur deinde, an pœnæ Purgatorij diuturnæ sint? Resp. de hoc nullā certitudinem dari, sed tantum certum est, dictas pœnas vltra diem Iudicij durare non posse; vt ait P. August. lib. 21. de Ciuit. cap. 16. his verbis. *Purgatorias pœnas nullas futuras opinetur* (scilicet homo) *nisi ante illud vltimum, tremendumq; Iudicium*. Et sumitur ex finali sententia Matth. 25. secundò etiam certum est, durationem pœnarum non esse æqualem in omnibus animabus; vt docent omnes Scholastici; & sumitur ex eodem P. Augustino lib. de 8. quæstionib. ad Dulcitium q. 1. in fine, & lib. 50. homiliar. in 16. vbi ait. *Quanto magis, minusue transeuntia dilexerunt, tanto breuiùs, tardiùsue saluabuntur; nam quanta fuerat peccati materia, tanta erit transeundi mora*. Sot. autem in 4. d. 19. q. 3. art. 2. in fine, ex quibusdam coniecturis, putat, neminem vltra decennium in Purgatorio detineri, quæ sententia graui censura fuit ab alijs notata; quia, licet, id Deus statuere potuerit, tamen hoc ex nullo testimonio, aut diuina reuelatione constat; vnde id tantum spectare ad diuinam iustitiam puto.

14. Vtrum autem dictæ pœnæ semper durent in eadē intentione, vel paulatim minuantur? Respondeo, neq; de hoc adesse aliquod testimonium; licet, quoad pœnam damni, certum videatur non durare in eadem intentione, quia desiderium videndi Deum aliquo modo completur per approximationem ad ipsum Deum; & ita similiter possemus dicere de pœna sensus; secundum quādam considerationem, quia eadem pœna quanto diuturnior est, tanto maiorem dolorem affert; vnde dictæ animæ, licet, patiantur eamdem pœnam, tamen, quanto magis approximantur ad finem, eo magis minuitur dolor; seclusis suffragijs, quibus possunt dictæ pœnæ diminutionem accipere tam quoad tempus, quam etiam quoad intentionem, & fauent multæ visiones, quas refert D. Bernar. in vita Malach. §. mortua est, Carthus. Dialog. de iudic. part. art. 31. Beda, & alij.

15. Aliud dubium est, an dictæ animę possint à Purgatorio exire? & respondetur negatiuè secundum communem legē; vt communiter Patres loquuntur, tamen hæc lex dispensabilis est, vnde P. August. lib. 10. de Ciuit. cap. 16. probabiliter credit veras esse apparitiones, quæ multoties leguntur ex diuina permissione in bonum dictarum animarum, & in exemplum viuentium; vt legitur apud D. Gregor. 4. Dialog. Bedam, & alios.

16. Sed quæritur, vtrum dictæ animæ sint in statu merendi? & respondetur negatiuè, scilicet, dictas animas esse in statu, in quo nō possunt in gratia, vel charitate crescere, vel minuere ad gloriam, est conclusio certa, & de fide, vt docet Caiet. tom. 1. opuscul. tr. 23. q. 1. Sot. in 4. d. 19. quæst. 3. art. 2. sumitur ex Eccles. 11. *Facile est coram Deo in fine obitus retribuere vnicuiq; secundum opera sua*; & Eccles. 18. *Ne verearis vsq; ad mortem iustificari, quia tempus iustitiæ acquirendæ est ante iudicium; nam de his, quæ postea sequuntur, nulli iudicantur*. Id etiam sumitur P. Augustino lib. 21. de Ciuit. cap. 27. & ex omnibus Patribus. Neque similiter dictæ animæ possunt sibi aliquid mereri, vel impetrare, nec de congruo quoad earum liberationem, vel pœnæ diminutionem, aut exitum ex dictis pœnis; & licet hoc non sit adeò certum, vt primum; verum, & certum etiam est, & communiter receptum. Quæstio tantummodo est, vtrum possint orare pro nobis, & aliquid de congruo mereri, vel impetrare? & negatiuè respondet D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 11. ad 3. & ratio est, quia dictæ animæ non sunt in statu orandi; sed vt pro ipsis oretur, & quia non sunt in statu gloriæ, non possunt cognoscere ea, quæ nos cogitamus, aut dicimus; & sumitur ex P. August. lib. de cura pro mortuis agend. cap. 13. Multi tamen Doctores contrariū docent; vt Bellar. lib. 2. de Purgatorio cap. 15. Gregor. de Valen. 3. to. d. 6. q. 2. par. 6. Medin. C. de orat. q. 4. & 5. Gabr. lect. 58. in canon. & Suar. lib. 1. de orat. cap. 11. nu. 16. & tom. 4. de pœnit. disp. 47. sect. 2. num. 9. & ratio est, quia dictæ animæ sunt Deo charæ, & quamuis ab ipso affligantur, non tamen affliguntur tāquam ab inimico; sed tamquam à iusto iudice, & patre benigno, & ipsæ suscipiunt dictas pœnas maxima voluntate tanquam filij; vnde nulla videtur

tur repugnantia, quin orare non possint pro suis amicis, & benefactoribus;& confirmat Bellarm. quia leguntur animæ Purgatorij fecisse multa miracula, apud Gregor.lib.4.Dialog.cap.4.& idem asserit Petrus Damianus in Epist. de miraculis sui temporis;vnde si Deus ita honorat animas illas, permittendo, vt miracula faciant; multo magi credi poterit, illas posse orare pro suis benefactoribus, & amicis, & Deum illas exaudire.Neq; obstat quod dictæ animæ debitrices sint,quia etiā nos debitores sumus,& tamē pro alijs oramus;& Patres, qui erant in sinu Abrahæ orabant pro viuentibus, vt de Onia, & Hieremia refertur 2.Machab. vlt. quæ omnia, licet, piè credi possint, tamen certa non sunt; & ideò opinio D. Thom. est etiam veneranda; quam multi sequuntur.

17. Sed vtrum dictæ Animæ in Purgatorio securæ sint de sua salute? & affirmatiuè respondendum est; ita communiter omnes cum D. Thom. d.21. q.1.art.1. q.4.& cæteri Doctores d.45.Sot.d.19.q.3. art. 2. & ait, esse Catholicam doctrinam; Caiet. to.1.opuscul. tract.23.q.2.Bellarm. lib.2.de Purg.cap.4.& ratio,quam insinuat Caiet. & Bellarm. est, quia dictæ Animæ vident statim, ac separantur à corpore in sua substantia habitum gratiæ, & habitum charitatis in voluntate; & ex consequenti cognoscunt se non esse damnatas; sed hæc ratio non vide adeò apta; quia non solum animæ separatæ;sed nec etiam Angeli per sua naturalia videre possunt mysteria gratiæ,quia sunt qualitates supernaturales, & videri non possunt, nisi per earum species, quas oportet esse infusas; Vnde erit etiam necessarium lumen dictis speciebus accommodatum; quod lumen, & species nō infunduntur, dum Animæ sunt in Purgatorio; sed tantum quando erunt ad statum beatitudinis. Qua propter dicendum, est dictas Animas cognoscere nō esse damnatas; quia Animæ damnatæ non possunt diligere Deum; nec detestari peccatum;& dictæ Animæ eo,quod cognoscāt se Deum diligere, cognoscent etiam non esse damnatus; Deinde, certum est, Animas decedentes in peccato mortali,statim in eodem punto damnari, & ad Infernum duci, iuxta illud Iob 21. *Ducunt in bonis dies suos,& in punto ad Inferna descendunt*; & Luc.16. *Mortuus est diues, & sepultus est in Inferno*;Vnde Animæ eo,quod cognoscant non statim duci ad Infernum, securæ sunt de sua salute; & tandem certum est in eodem punto statim Animas cognoscere se esse damnatas, vel non damnatas ex propria conscientia, & auersione à Deo; imò puto dictas Animas Purgatorij cognoscere non solum earum pœnam esse temporalem; sed etiam quanto tempore sit duratura; vt constat ex multis reuelationibus; in quibus dictæ Animæ petierunt aliqua suffragia, affirmantes fore statim liberandas à dictis pœnis; vt legitur apud Gregor. 4. Dial. cap.40. & apud alios.

DE SVFFRAGIIS.

Vtrum Fideles per Suffragia possint se inuicem iuuare, ac etiam iuuare Animas in Purgatorio existentes. Caput XXXXXX.

1 *Suffragia tribus modis possunt alij prodesse; & assignatur suffragij definitio.*
2 *Fideles possunt se suffragijs inuicem iuuare.*
3 *Satisfactio pro alio facta, habet effectum infallibilem de condigno.*
4 *Suffragia viuentium, possunt prodesse defunctis in remissionem pœnarum.*
5 *Dicta suffragia ex iustitia habent corū effectum in satisfactionem defunctorum.*
6 *Suffragia iuuare possunt tantum in satisfactionem pœnæ; sed non pro culpa.*
7 *Offerēs suffragia,necesse est, vt sit in gratia, nisi id agat tamquam minister Ecclesiæ.*

8 *Illi,*

8 *Illi, qui operantur ex præcepto, vel ordinatione Ecclesiæ, dicuntur operari nomine Ecclesiæ.*

9 *Faciens aliquod opus ex præcepto alterius, vt sunt etiam legata, & aliæ satisfactiones relicta à testatoribus, non est necesse, vt sit in gratia.*

10 *Restitutio relicta à Testatore, non iuuat ad remissionem pænæ; licet contrarium etiã probabile sit.*

11 *Opera satisfactoria necesse est, vt applicentur à facientibus illa.*

1 SEcundum, quod proposuimus esse discutiẽdum, est materia de Suffragijs; cum multum conferant ad remissionẽ pœnæ temporalis, quam intendimus. Et primò supponẽdum est tribus modis posse Suffragia alijs prodesse; Primò ex opere operato; & de hoc primo modo nihil dicemus, quia ex doctrina supra tradita habemus meritum ex opere operato dari tantũ per Sacramẽtũ, vel Missæ sacrificiũ, nec dictum meritum posse alijs applicari; sed tantum remanere in suscipiente Sacramenta; & exceptuatur tantum Missæ sacrificium, ob rationes allatas in capitibus de Missa. Secũdò possunt prodesse Suffragia alijs per Indulgentias; & de hoc secũdo modo agemus in sequenti capite, agendo de Indulgentijs. Tertiò possunt prodesse Suffragia ex opere operãtis; & de his hoc tertio modo sumptis in præsenti agemus, siuè fiãt auctoritate priuata, siuè publica, scilicet, totius Ecclesiæ. Et primò videndum est, an possit hoc genus Suffragiorum reperiri inter fideles. Secundò quibus modis dicta Suffragia fieri possint. Tertiò per quæ opera, & quas conditiones habere debeat operans; & ille pro quo Suffragia applicantur. Est etiam supponendum iuxta communẽ Theologorum doctrinã in 4. d. 45. Suffragium esse auxilium quoddam, quo vnus fidelis præbet alteri ad obtinendum à Deo remissionem pænæ temporalis, vel aliquid aliud, quibus suppositis.

2. Primò quęritur, vtrum fideles possint se inuicem iuuare, tam pro pœnę satisfactione, quam pro alia gratia impetranda? Et de fide est, inter omnes fideles mysticum Ecclesiæ corpus constituentes, in quo includuntur etiã Sancti; dari aliquam communionem bonorum operum, quibus quidã alios iuuare possint. Patet ex Symbolo in articulo de Sãctorum communione; omnes enim sunt membra vnius mystici corporis Ecclesiæ; & illa, quæ viua sunt, & vtiliter operari possunt, benè possũt alia iuuare: 1. Corint. 12. & ad Ephes. 4. Quod etiam eleganter declarat P. August. tract. 32. in Ioan. circa finẽ; & D. Chrysost. Hom. 41. in 1. ad Corint. vbi sic ait. *Vnum corpus omnes sumus, sicut membra, licet, alia alijs illustriora, vndique veniam ipsis impetrari licet, precibus pro ipsis effusis, muneribus datis, consortio eorum, inter quos velut commune corpus referuntur:* Probatur dicta doctrina ex illo Iacobi 5. *Orate pro inuicem, vt saluemini;* & ad Rom. 15. *Obsecro vos fratres, vt adiuuetis me in orationibus pro me à Deo,* & Iob vlt. *Ite ad seruum meum Iob, ille orabit pro vobis;* & P. August. in Psal. 61. docet, passiones sanctorum ad communem vtilitatem prodesse, & hæc verba profert. *Patitur Christus in membris suis, idest in nobis ipsis ad communem hanc quasi Rempublicam, nam quisque pro modulo nostro exoluimus, quod debemus, & pro possè virium nostrarum, quasi canonem passionum inferimus, paritoria plenaria;* & possent afferri mille loci sacræ Scripturæ, & Patrum. Sed notandum, hãc doctrinam esse veram, non solum quoad impetrandum aliquod auxilium à Deo, vt quisq; satisfacere possit, & ad impetrandam remissionem alicuius pænæ; sed etiam ad verè satisfaciẽdum vnus pro alio; vnusquisque enim fidelis pro pæna tempotali alicui debita satisfacere potest; ita communiter omnes docẽt; vt D. Thom. in 4. d. 20. q. 1. art. 2. q. 3. & dist. 45. q. 2. art. 1. & 3. contra gentes cap. 158. Bonau. d. 20. art. 1. q. 1. & 2. Sot. d. 19. q. 2. art. 4. & lib. 3. de natur. & grat. cap. 6. Caiet. tom. 1. opuscul. tract. 16. q. 1. & 5. Bellarm. libro 1. de Indulg. cap. 2. & ita omnes alij. Quod præcipuè optimè declarat Pius V. in Catechismo in fine Sacramenti pænit. nu. 61. his verbis. *In eo summa Dei bonitas, & clementia maximis laudibus, & gratiarum actionibus prædicanda est, qui humanæ imbecillitati hoc condonauit, vt vnus possit pro alio satisfacere,* (& infra.) *Ne verò de hoc cuiqua fidelium dubitandi locus relictus est, qui in Apo-*

Apostolorum Symbolo sanctorum communionem profitemur.

3. Sed dubium est, vtrum Suffragia, seu satisfactiones quas vnus fidelis facit pro alio, habeant effectũ remissionis pœnæ temporalis infallibiliter, & de condigno, vel tantũ hoc dependeat ex voluntate Dei acceptantis? & iuxta Medin. tract. 3. de satisfact. q. 2. & 3. & tract. 6. de orat. q. 19. in fine, dictus effectus non est de condigno, & pendet ex libera Dei voluntate, etiamsi opus fiat à iusto, & pro alio iusto offeratur; Vnde nec talis effectus infallibilis dici potest, & sequitur Cordub. lib. 5. de Indulg. q. 5. art. 8. Tamen hi Doctores loquuntur contra communem sententiam Theologorum iam citatorum; & ideò dicendũ est, effectum procedere de condigno, nec minorẽ sufficere; & probatur verbis D. Tho. 3 contra gentes cap. 158. vbi sic ait. *Sicut per seipsum, ita & per alium potest aliquis satisfacere Deo* (& infra:). *Affectio charitatis in eo, qui pro amico patitur, facit magis satisfactionem Deo acceptam, quam si pro se pateretur*; Supponit igitur Sanctus æquè infallibilem esse talem effectum, siuè opus satisfactoriũ fiat pro seipso, siuè pro alio.

4. Vtrum autem Suffragia viuentium prodesse possint defunctis ad remissionem pœnarum? Arius id absolutè negauit, vt refert P. August. hæres. 53. & Epiphan. hæres. 75. & alij hæretici nostri temporis, qui Purgatorium negant: Alij Hæretici è contra dixerunt, Suffragia prodesse etiã damnatis; quia putabant nullam pœnam alterius vitæ fore æternam; vt volebant Platonici teste D. Pater August. lib. 21. de Ciuit. cap. 13. & 17. & tribuitur etiam Origeni; Alij, licet asserant pœnas Inferni esse æternas, tamen putant Suffragia illis prodesse, saltem illis, qui habuerunt fidem: vide Gabr. lect. 56. in canonem, Carthus. in 4 d. 45. q. 2. has opiniones hæreticas referentes. Dicendum tamen est cum Ecclesia Catholica, suffragia viuorum prodesse defunctis in Purgatorio existentibus quoad remissionem pœnarum: est de fide, & sumitur ex 2. Machab. 12. *Sancta, & salubris cogitatio est pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur*: quem locum contra omnes hæreticos declarat Bellarm. lib. 1. de Purgatorio cap. 3. idẽ probatur ex illo Tobiæ 4. *Panem tuum, & vinum tuum super sepulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus*; Idem decernunt omnia Concilia, vt Carthag. 3. cap. 29. Carthag. 4. cap. 79. Tolet. 11. cap. 12. Arelat. 3. cap. 12. Vasen. 1. cap. 2. Brach. 1. cap. 39. Lateran. sub Innoc. III. cap. 66. & habetur in cap. ad Apostolicam, & alia Concilia, quæ omitto. Vltimò id decreuit Concil. Trid. sess. 25. decreto 1. his verbis: *Cum Catholica Ecclesia Spiritu Sancto edocta ex sacris literis, & antiqua Patrum traditione, in Sacris Concilijs, & nouissimè in hac Oecumenica Synodo docuerit. Purgatorium esse, Animasque ibi detentas, fidelium Suffragijs, potissimum verò acceptabili altaris sacrificio iuuari*, & ita loquitur omnes Patres, quos breuitatis causa omitto. Est tamen notandum, Suffragia non esse offerenda pro mortuis in gloria regnantibus; quibus prodesse non possunt, vt declarat Innoc. III. in cap. cum Marthæ, & P. August. in Enchir. cap. 109. nec similiter sunt offerenda pro damnatis; Vnde P. August. loco cit. ait. *Quidam enim sunt valde mali, alij valdè boni, alij in statu medio*; & pro his tantum docet, suffragia esse offerenda, circa quod longam facit disputationem in lib. 21. de Ciuit. cap. 13. & seqq. & cap. 24. concludit Ecclesiam nunquam orare pro eo, quem nouit damnatum. De qua re multa extant Decreta, & Patrum sententiæ, vt in 13. q. 2. cap. Quibus, cap. Cum grauia, cap. Non æstimemus, cap. Cũ pro obeũtibus cum duobus seqq. & in alijs locis.

5. Sed quæritur; Vtrum Suffragia sint à Deo acceptanda ex iustitia, an tãum ex misericordia? nam licet in nu. 3. dixerimus satisfactionem vnius pro alio habere effectum infallibilem; nunc idem quęritur, an idem sit dicendum, quando Suffragia offeruntur pro fidelibus defunctis? & respondetur affirmatiuè, nempè dicta suffragia ex iustitia acceptari à Deo, & habere infallibilem affectum de condigno, scilicet, remissionem pęnę: ita loquũtur Theologi citati in num. 3. vide etiam D. Thom. in 4. d. 45. q. 2. art. 1. q. 2. Gabr. d. 16. q. 2. art. 3. dub. 8. Nauar. in comment. de Iubilęo num. 18. & in lib. de Orat. & Hor. Can.

cap.20.num.82.Sot.in 4.d.21.q.2.art.3.& licet,Caiet.tom.1.opuscul.tract.16.q.1.& alij contrarium sentiant, sed prima opinio certa est,vt sumitur ex verbis D.Tho. cit. in num.3. in fine.

6. Quænam conditiones requirantur in illo,pro quo Suffragia offeruntur, vt effectum consequatur? Respondeo, prima est,vt culpa,pro qua pæna meretur, sit absoluta,aliter impossibile est,pænam remitti,si priùs non remittatur culpa; neq; quoad culpam potest aliquis ab alio iuuari, nisi ad impetrandum aliquod supernaturale auxilium, quo possit se à culpa mundare;nam tantum Christus ob suam excellentiam potuit nobis mereri remissionem culpæ; sed nos non possumus pro alijs satisfacere,nisi quoad pœnā,imò nec de congruo possumus obtinere remissionem culpæ alterius. Hæc conditio non occurrit, quādo Suffragia fiunt pro Animabus Purgatorij;quia iam illę sunt absque vlla culpa,nec veniali; nam, vt agendo de Sacramento pænitentiæ diximus, dictæ Animæ in vltimo instanti separationis Animæ à corpore,fuerunt eis remissæ omnes culpæ; & ideò statim redduntur capaces omnis satisfactionis. Secunda conditio est,vt is, pro quo Suffragium offertur,sit in statu gratiæ;& ratio est,quia manens in malo statu, est indignus omni remissione tam culpæ, quam pænæ. Tertia conditio est,vt is,pro quo fit satisfactio, illa indigeat, & ideò supra diximus, Suffragia non esse offerenda, nec pro Sanctis cum Christo regnantibus, nec pro damnatis.

7. Quæ autem conditiones requirantur ex parte offerentium Suffragia? Respondeo,prima est,vt sit in gratia;ita communiter omnes Theologi d.19. 20. & 45. vbi D.Thom. q.2. art.1. quæstiunc.3. & 3. par. q.82. art.6.Sot.q.2.art.1.& d.19.q.1. art.2. & alij, sumitur ex 1. ad Corinth.13. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Hæc doctrina vera est, quando Suffragia fiunt à priuatis personis priuato nomine; sed dubium est vtrum idem sit dicendū quando Suffragia publicè fiunt à ministris Ecclesiæ, nomine ipsius Ecclesiæ? & respondetur negatiuè;quia dicta officia,orationes,&c.fiunt nomine Ecclesiæ, quæ in se bona est, & ex consequenti dicta Suffragia debent habere suum effectum respectu illius pro quo fiũt, licet, nihil pro sint dictis ministris in peccato existentibus; docet D.Thom.loco primo cit.Sot.d. 45. q.2. art. 1. & Nauar. in tract. de Orat. cōclus.4.nu.59.& seqq.& c.20.nu.19.seqq. ait. Dictas orationes nomine Ecclesiæ factas, habere effectum ex opere operato ex Christi, vel Ecclesiæ institutione, & citat Gabr.lect.57. in canonem, sed hæc opinio Nauarri non placet, quia Ecclesia non habet potestatem instituēdi aliqua,quæ causent effectus ex opere operato,vt alibi etiā diximus;nec Christus Dominus aliud præter Sacramenta, & Sacrificium Missæ instituit,quod possit causare effectum ex opere operato. Sunt tamē Orationes,& Suffragia Ecclesiæ adeò efficaces, vt immediatè impetrēt à Deo remissionē pœnæ temporalis, idq; infallibiliter, & ex certa promissione propter singularem amorem, & sanctitatē totius Ecclesiæ, vel etiam, quia in Ecclesia est potestas ad applicandā Christi satisfactionem, vel potius ad impetrandum, vt Deus eam applicet; & hoc facere intendit per huiusmodi orationes publicas; & quæ verba,sunt Suarij disp.48.sect.8.num.8.

8. Quis autem dicatur orare tamquam minister Ecclesiæ? Respondet Nauar. cap. 20. de oratione num. 40. esse quemlibet recitantem, vel dicentem orationes ab Ecclesia determinatas. Hæc tamen doctrina videtur nimis generalis; nā licet, Ecclesia statuerit multas orationes, hoc tamen ideò facit, vt fideles haberent certum modum orandi;sed non ex hoc sequitur, quod omnes dicentes dictas orationes, illas dicant tamquam ministri Ecclesiæ; Illi igitur tantum dicuntur orare nomine Ecclesiæ; qui tamquam ministri ab Ecclesia deputati recitant ea, vel eas preces, &c. quæ ab ipsa Ecclesia institutæ sunt,ita Suar.loco cit.num.9.

9. Et quia primam conditionem facientis suffragia, diximus esse; vt reperiatur in gratia quæritur, vtrum, qui facit opus externum pro alio non ex propria voluntate; sed ex voluntate illius pro quo applicat dictum opus, necesse etiam sit, vt

maneat in gratia? sed in primis certū est, dantem v. g. eleemosynam iussu domini, non indigere gratia, vt dominus recipere possit fructum dictæ eleemosynæ; est tamē necessarium, vt ipse dominus sit in gratia, quia non attenditur instrumentum, cum non operetur virtute sua, sed virtute alterius. At maior difficultas videtur esse, quando opus fit ad adimplendum voluntatem testatoris: nec dubium est de sacrificio Missæ, quia iam habet meritum ex opere operato, ad quod non requiritur bonitas ministri, vel instrumenti dantis eleemosynam; & relictis varijs speculationibus, quę in cōtrarium afferri possent; dicendum est, eleemosynas, & alia opera pia, quæ fiunt ex voluntate testatoris ab hæredibus, vel alijs commissarijs iuuare testatores in Purgatorio existētes pro pænarum satisfactione; non obstante, quod hæredes vel commissarij sint in peccato mortali, dum dictam voluntatem testatoris exequuntur; & ratio clara est, quia dicti non operātur virtute propria, sed virtute testatoris; quod expressè docuit D. Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 1. quæstiunc. 3. his verbis. *Si aliquis in charitate decedens, præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia valent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato existant.* Eamdem doctrinam tradit Sot. ibi q. 2. art. 1. conclus. 4. Nauarr. de orat. cap. 19. num. 59. & seqq. Est tamen necesse, vt testator, quando condit testamentum sit in gratia; vel ante mortem quando est in gratia, illud saltem sua voluntate confirmet; vt opus possit procedere ab homine grato. Notat etiam Richard. d. 45. art. 2. q. 4. Etiam si quis viuens sit in peccato mortali tempore, quo minister exequitur opus à se præceptum; si tamen, quando præcepit erat in gratia, non priuari fructu dicti operis; quia non attenditur status, in quo opus fit; sed status, in quo mandans reperiebatur, quando commisit dictum opus; &, licet, in tali statu peccati mortalis sentire non possit fructum dicti operis, habebit tamen illum, quando resurget a peccato, quia in se opus est viuum, & potest tantum mortificari pro tempore, quo mandans reperitur in peccato mortali; quæ opinio, licet, probabilis sit; tamen probabiliùs videtur dicendum, in dictis actibus, totam essentialem satisfactionem consistere in actu volendi, & præcipiendi dictum opus; ita vt statim, si præcipiens dictus actus fuerit in gratia, recipiet suum fructum satisfactionis, & meriti; quia si v. g. Dominus præcipiat eleemosynam, & seruus illam furetur, Dominus non est priuandus sua satisfactione, & fructu, quia attenditur eius bona voluntas; & similiter, si testator præcipiat eleemosynas, & hæredes illas non faciant, non est testator priuādus suo fructu, igitur essentialis fructus consistit in actu volendi, & præcipiendi; Accidētaliter autem multum iuuant eleemosynæ, quando fiunt, tum quia pauperes, vel alij, qui aliquid recipiunt orationes fundunt pro anima testatoris; tum quia gratias agunt Deo pro receptis beneficijs; quæ omnia redundant in bonum testatoris; & maximè, quia Deus libenter exaudit orationes pauperum; ideò hæredes non exequendo voluntates testatoris, vel differendo, vltra peccatum infidelitatis, contra iustitiam peccant, si eleemosynas pauperum detinent; Vnde meritò vocantur, Necatores pauperum, in Concil. Vasensi, & in Concil. Carthagin. 4. cap. 95. & in Concil. Agathen. cap. 4. vt refertur 13. q. 2. & hanc sententiam sic explicatā videtur tenere Sot. d. q. 2. art. 4. Angles quest. de Indulg. art. vlt. difficul. 7. & sequitur Suar. disp. 48. sect. 8. num. 18.

10. Hac occasione, quæritur vtrum restitutio præcepta à testatore, iuuet aliquid ad remissionem pœnæ? & negatiuè respondet Sot. in 4. d. 45. q. 2. art. 3. & ratio est, quia si anima decessit in gratia, absque reatu pęnę, statuit euolauit ad Cœlum etiā si restitutio non fiat; & si decessit cum tali reatu, detinetur in Purgatorio, quoadusq; soluat dictam pœnam; etiam si restitutio non fiat; nec ex hoc, quod restitutio iussa non fiat, potest Anima detineri in Purgatorio; peccat tamen, qui restitutionem nō exequitur contra iustitiam, & contra infidelitatem, & damnum etiam infert testatori in Purgatorio existenti, quatenus priuat illum aliquo bono, quod ille, cui fit restitutio facere posset pro dicto testatore; vide

vide etiam Bellarm. lib. 2. de Purg. cap. 16. qui eamdem sententiam sequitur, & alias rationes addit. Et præcipuè est, quia restitutio non est actus satisfactorius, cum satisfactio fiat per opus pœnale, & tunc dicitur pœnale, quando quis dat suum, & non alienum, sed verè etiam probabile est iuuare dictam restitutionē ad remissionem pœnæ quamuis non in illo gradu, ac si quis daret suum; & ratio est, quia moraliter loquendo restituere alienum, etiam pœnale est; & cum fiat propter amorem Dei, & ad obseruandam iustitiam eius, probabile est afferre aliquam pœnæ remissionem; vt tenet Suar. loco cit. nu. n. 21. in fine.

11. Alia conditio facientis Suffragia est, vt intendat illa facere pro tali, vel tali, aut pro omnibus prout voluerit; quia aliter opus nulli esset satisfactorium: sed ipsi tantum; est tamen notandum, quod opus magis prodest vni, quam singulis pro quibus offertur, quia opus finitum est, & habet fructum finitum, qui si diuidatur, minor erit in singulis. Sed dubium est, vtrum superior possit applicare opus suorū subditorum, absque eorum voluntate? & affirmatiuè respondet Palud. d. 41. q. 1. num. 8. imò putat mandatum superioris tantum posse, vt si ipse sit iustus, suffragium etiam fructuosum sit, etiam si subditus non fuerit iustus; sed vtrumque non est probabile; quia opus, vt sit satisfactorium necesse est, vt aliquo modo sit pœnale, & sicut pœna est facientis opus, ita, & fructus debet esse illius, cui sentiens pœnā applicauit, & non ad libitum superioris, qui nullā sensit pœnam; non nego tamen superiorē posse præcipere aliquod opus in satisfactionem alterius; & subditos teneri obedire; At si subditi dictum opus non applicent, licet peccent contra præceptum superioris; tamen opus nō erit applicatum, nec ille, pro quo superior opus fieri præcepit, fructum habet, vt etiam diximus de Missa; vide Sot. d. 45. q. 2. art. 1. Filiuc. tract. 8. cap. 4. nu. 95. Cordub. lib. 5. de Indulgent. q. 42. & Suar. disp. 48. sect. 8. in fine, vbi etiā quærit, quid fiant de operibus applicatis pro non indigentibus, vel incapacibus; & ait reponi in thesauro Ecclesiæ, licet, alij dicant applicari à Deo alijs indigentibus pro suo arbitrio, quod verum puto quando applicantur pro mortuis, ex virtuali intentione operantis.

DE INDVLGENTIIS.

An sit Indulgentia, quid sit, An detur potestas dandi Indulgentiam, Ac de eius effectu. Cap. XXXXXXI.

Ertium, quod proposuimus tractandum est materia de Indulgentijs; quia multum conferunt ad pœnæ temporalis remissionem, ad quam laboramus; Vnde primo agemus de potestate dandi Indulgentiam, ac de eius effectu; deinde dicemus de thesauro Ecclesiæ; & de alijs ad ipsam Indulgentiam pertinentibus.

1 *In Ecclesia verè datur potestas concedendi Indulgentias.*

2 *Potestas dandi Indulgentias, pertinet ad potestatem iurisdictionis.*

3 *Indulgentiæ non possunt attingere remissionem culparum mortalium.*

4 *Indulgentiæ possunt remittere quascunque pœnas Deo debitas pro peccatis.*

5 *Indulgentia diuiditur tantum in plenariā, & partialem.*

6 *Indulgentia plenaria idem est, ac Iubilæus, exceptis Priuilegijs, quæ in Iubilæo conceduntur.*

7 *Particulæ, contritis, & confessis non sunt restrictiuæ, sed declaratiuæ.*

8 *Pœna peccatorum venialium etiam tolluntur, sed non nisi prius ablatis culpis.*

 9 *Dies,*

9 *Dies,& anni Indulgentiarum;intelliguntur dies, & anni pœnitentiæ.*

10 *In Ecclesia verè datur thesaurus spiritualis ex quo conceduntur Indulgentiæ.*

11 *Indulgentiæ dari non possunt, nisi ex thesauro Ecclesiæ.*

1 VNde primò quæritur, quid sit Indulgentia, & an verè detur potestas in Ecclesia dandi Indulgentiam, nam quod detur Indulgentia ex fide patet, vt ex dicendis mostrabitur, nec in hoc oportet immorari; quid autem sit Indulgentia; faciliter etiam respondetur. Esse remissionem pœnæ temporalis factam extra Sacramentum per applicationem earum satisfactionum, quæ sunt in thesauro Ecclesiæ;nec in hac definitione declaranda puto esse immorandum; Dubium igitur est, vtrum in Ecclesia detur talis potestas cōcedendi Indulgentiā? quod idem est, ac quærere, vtrum in Ecclesia sit potestas remittendi alicui pœnam sine propria satisfactione eius,cui sit remissio, & sine aliquo suffragio aliorum fidelium?& respondetur affirmatiuè; & est de fide, vt sumitur ex Concil.Trident.sess.21.cap.9.& clariùs in sess.25.in Decreto de Indulgentijs. Vbi sic habetur. *Cum potestas conferendi Indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit, atque huiusmodi potestate,diuinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa vsa fuerit. Sacrosancta Synodus Indulgentiarū vsum, Christiano populo maximè salutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit, eosque anathemate damnat.qui autem inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.* Sumitur hæc veritas ex verbis Christi ad Petrum. *Et ego dico tibi,quia tu es Petrus,& uper hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & quodcunque solueris super terram, erit solutum,& in Cælis,& quodcunque ligaueris super terram,erit solutum,& in Cælis.* In his enim verbis Christus constituit Petrum principem Ecclesiæ, ac eius successorem, & ex consequenti habentem potestatem absoluendi in omni foro; nam traditio clauium hoc importat; neque dicas hanc potestatē fuisse etiam traditam Apostolis Matth.18. vbi Christus Apostolis, & successoribus Episcopis dixit. *Amen dico vobis, quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata, & in Cælo,& quæcunque solueritis super terram,erūt soluta,& in Cælo;* & hanc sententiam tenuit Medina lib.de Indulgentijs,vbi omnia supradicta verba declarat à cap. 15. vsq;ad cap. 22. Tamen hæc Medinæ sententia sustineri non potest; cum tantū Petro fuerit talis facultas cōcessa immediatè à Christo,prout dixit S.Ambros. Serm. 66.& est communis Theologorum sententia, & vniuersalis Ecclesiæ sensus, vt sumitur ex vsu concedendi Indulgentias; & licet, etiam verba Christi Apostolis dicta, vniuersalia sint,tamen cum proportione,& habito respectu sermonis,& loci, intelligenda sunt. Verba enim Petro à Christo dicta, significant principatum in vniuersam Ecclesiā, vt notant Chrisost. Homil. 55. in Matth. Gregor.lib.4.Epist.32.& alij passim. Verba autem dicta Apostolis, fuerunt dicta postquam Christus tradidit Apostolis modum faciendi correctionem fraternam, & postquam dixit. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus,& publicanus;* quibus verbis ostendit in Ecclesia futuram esse potestatem excommunicandi, & alias censuras, & pœnas imponendi, deinde subiunxit; *quæcunque alligaueritis,&c.* significans, potestatem etiam absoluendi esse in vniuersali clauium potestate: & quod hoc totum sit verum, patet, quia Christus volens tradere actualiter hanc vniuersalem potestatem,& principatum; Petro tantum dixi Ioan.21. *Pasce oues meas;*nam in dicto verbo. *Pasce,*includitur omnis actus iurisdictionis necessarius ad claudendum, vel aperiendum Regnum Cœlorum.

2. Quæritur secundò,vtrum hæc potestas concedēdi Indulgentias pertineat ad potestatem ordinis,an iurisdictionis? Respondeo, non pertinere ad potestatem ordinis, nec talis potestas est principium necessarium ad concedendum Indulgentias; vt communiter omnes Theologi asserunt cum D.Thom. in 4. d.20. q.1. art.4. quæstiunc.2.Sot.d.21.q.1.art.4.Caiet.opuscul. de Indulg.cap.2.Sylu.ex communi Canonistarum verb.Indulgentiæ num.13.& alij; Est autem talis facultas, potestas iurisdictionis, quia cum sit spiritualis,necesse est,

vt

vt sit ordinis, vel iurisdictionis; & non est potestas cogētis, vel ligantis; sed miserentis, seu benefacientis, & soluentis, vt loquitur Suar. disput. 49. sect. 3. num. 7. & Filiuc. tract. 8. cap. 3. de Indulg. num. 66. & probatur ex supra dictis, quia Christus in illis verbis; *Pasce oues meas*, tradidit Petro tantum potestatem iurisdictionis; & probatur ex cap. Quod autem de pænit. & remiss. vbi consultus Alexand. III. an Indulgentiæ concessæ ab Episcopo in dedicatione Ecclesiarum possent prodesse, etiam non subditis; respondit negatiuè, & rationem reddit: quia sicut nemo potest ligari, nisi à suo iudice, ita neque potest solui; Vnde talis potestas est iurisdictionis, & non ordinis; & confirmatur, quia Pontifex tātum electus, & etiam si non esset ordinatus Sacerdos, sicut posset absoluere à censuris, ita posset Indulgentias concedere; & idem dicitur de Episcopo electo, & non consecrato.

3. Quoad effectum Indulgentiæ: quæritur, vtrum Indulgentia possit attingere remissionem culpæ mortalis? Respondetur negatiuè, & est de fide, quia ad remissionem culpæ mortalis requiritur infusio gratiæ sanctificantis; quæ non infunditur per Indulgentiam; sed per pœnitentiam; aliqui autem aliam tradūt rationem nempè; quia remissio Indulgentiæ sumitur ex thesauro Ecclesiæ, in quo sunt omnes satisfactiones Christi, & sanctorū; sed satisfactiones non sunt pro culpa; sed tantum pro pœnis; igitur nullo modo Indulgentia potest attingere remissionem culpæ. Hæc tamen ratio nullo modo apta est, nec teneri potest; quia thesaurus Ecclesiæ quatenus cōtinet in se merita Christi, est adeò diues, vt posset dimittere non solum quaslibet pœnas; sed etiam quaslibet culpas grauissimas; & Christus Dominus vtique potuisset hanc potestatem, quam ipse habebat, suo Vicario communicare, scilicet, vt per simplicem confessionem, vel attritionem, vel per quemlibet alium faciliorem modum, & extra Sacramentum posset peccata dimittere; & in hoc nulla daretur repugnantia, vel contradictio ex parte effectus; nam sicut de fide est, Christum potuisse id facere; poterat etiam id suo Vicario communicare; Vnde quod Indulgentiæ non possint attingere remissionem culparum, nō prouenit ex inopia thesauri Ecclesiæ; sed ex eo, quod Christus talē potestatem suæ Ecclesiæ non reliquit; & idem dicitur de culpis venialibus; vt docet Nauarr, comment. de Indulgent. notabil. 10. num. 12. & tradit Suar. ex communi Theologorum sententia disp. 50. sect. 1. num. 3. 4. & 11.

4. Sed dubium est, vtrum Indulgentiæ auferant pœnam Deo debitam pro peccatis, vel tantū remittant pœnitentias iniunctas in foro Sacramentali? Respondeo, hoc pendere ex voluntate concedentis Indulgentias, potest enim Ecclesia concedere Indulgentias pro pœnis Deo debitis ex peccatis, vt patet ex vsu Ecclesiæ; & potest etiam illas concedere quoad pœnas in Sacramentali confessione acceptatas, vel imponendas à confessario; ita cōmuniter omnes, cum D. Thom. Bonau. & alijs in 4. d. 20 & Summistæ verb. Indulgentia. Communiter tamen conceduntur Indulgētiæ quoad omnes pœnas, nec necessariæ sunt pœnitentiæ in confessione, quando adsunt tales Indulgentiæ remittentes omnes pœnas, &c.

5. Vtrum autem Indulgentia diuidatur in plenam, pleniorem, & plenissimam; vel tantum in plenam, & partialē? Iuxta primam diuisionem videtur loqui Bonifacius VIII. in Extrauag. antiquorum de pœnit. & remiss. his verbis. *Non solum plenam, largiorē, imò plenissimam omnium suorum concedimus veniam peccatorum*; ob quam diuisionem Palud. d. 20. q. 4. voluit, Indulgentiam plenissimam extendi vsque ad remissionem culparum venialium; quod falsum esse, supra ostendimus, cum Indulgentiæ tantum extendantur ad pœnam; Nauarr. autem in comment. de Indulg. notab. 9. & Gabr. in 4. d. 45. q. 3. putant Indulgentiam plenam, & pleniorem non esse totalem; sed vel per ordinem ad mortalia tantum, vel ad pœnitentes iniunctas ab Ecclesia, seu à Confessarijs; sed vera sententia est, inter dictas Indulgentias plenam, pleniorem, & plenissimam, nullam esse differentiam; nisi in sola voce, & maiori explicatione; sed omnes idem importare; ita tenet Sot. d. 21 q. 2. art. 1. Cord. q. 11. Medina tract. de Indul-

dulg. Bonac. de Indulg. disput. 6. q. 1. pun. 2 per totum, & præcipuè num. 5. vbi plures affert Suar. disput. 50. sect. 4. num. 5. & 6. & alij; & probatur ex Extrauag. Clem. VI. Vnigenitus, de pœnit. & remiss. vbi sic ait. *Thesauri Ecclesiastici dispensationem Petro esse commissam, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ applicanda:* Et Sixtus IV. volens reuocare omnes Indulgentias æquè valentes illis, quæ in anno Iubilæi conceditur Romæ; dixit tantum, reuocare omnes, & singulas plenarias Indulgentias, plenarias etiam ad instar Iubilæi concessas; & idem constat ex multis aliorum Pontificum decretis, vt probat Suar. loco cit. Vnde dicendum est, Indulgentiam, aut esse plenariam, aut partialem, vt est illa, quæ concedi solet pro tertia parte peccatorum, vel septem, aut quadraginta annorum, &c.

6. Sed vtrum idem etiam sit Indulgentia plenaria, ac Iubilæus? Respondetur affirmatiuè quoad effectum remissionis pœnæ; differunt tantummodo, quia quando Ecclesia concedit Iubilæum, non solum concedit Indulgentiam plenariam; sed etiam concedit alia priuilegia, vt absoluendi à censuris, à casibus reseruatis, &c. Ideò debent aduertere, qui publicant Indulgentiam plenariam, illam non publicare sub nomine Iubilæi, ne fideles decipiantur; vide cit. Doctores. Est tamen notandum, tunc dari Indulgentiam plenariam, quando non fit determinatio ad partem pœnæ peccatorum, vel annorum; Vnde si dicatur absolutè; concedimus Indulgentiam peccatorum, intelligitur plenaria; & clariùs si dicatur, concedimus Indulgentiam omnium peccatorum, vel Indulgentiam plenariam.

7. Ex dictis, manet etiam declarata, quænam sit Indulgentia partialis, scilicet, esse illam, in qua additur aliqua determinatio ad partem pœnæ. Sed dubium est, vtrum sit Indulgentia partialis, quando in ipsa adduntur illæ particulæ contritis, & confessis, & ratio dubitandi est, quia si quis inculpabiliter ex obliuione relinquat aliqua peccata in confessione; tunc confessio erit valida; & pœnitens recipiet Indulgentiam; sed non videtur posse recipi Indulgentia respectu peccatorum oblitorum; ergo non plenariè illam recipiet; & ex consequenti dictæ particulæ facient Indulgentiam partialem. Sed respondetur dictas particulas non esse restrictiuas, sed declaratiuas; & idem est, ac si diceretur, de omnibus peccatis remissis per contritionem, & confessionem; sed sic est, quod vt supra docuimus, vnum peccatum mortale non possit remitti sine alio, & per cōtritionem, & confessionem legitimè factam absoluantur omnia peccata etiam oblita, quia sufficit, vt confessio sit integra formaliter; & patet ex verbis Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. vbi sic dicitur. *Reliqua peccata, quæ diligenter cogitanti nō occurrūt, in vniuersum eadem confessione inclusa esse intelliguntur*; igitur cum Indulgentia plenaria conceda tur pro omnibus pœnis, intelliguntur etiā pœna dictorum peccatorum, quæ pœnitēs confessus non est; sed quando recordatur, tenetur tantum illa confiteri absque vlla pœnitentia; licet, confessarij etiam cum Indulgentijs, semper aliquam pœnitentiam imponant ad maiorem dispositionem, & deuotionem, ita Suar. disp. 50. sect. 5. nu. 4. Nauar. in comment. de Indulg. notabil. 18 num. 14. & notab. 30. num. 11. & 12. D. Antonin. 1. par. tit. 10. cap. 3. §. 5. & alij.

8. Sed quid dicendū est de pœnis peccatorum venialium, vtrum etiam si quis illa non confiteatur, cōsequatur remissionem pœnæ pro illis debitæ? & respondeo finem Ecclesiæ, in ponendis dictis particulis cōtritis, & confessis; esse, vt vnusquisq; priùs constituatur in gratia ad hoc, vt verè possit accipere Indulgentias; neque ex hoc colligitur, quod non habens nisi venialia, teneatur confiteri, vt Nauar. in comment. de Iubil. notab. 18. num. 17. & notab. 30. num. 6. Suar. disp. 52. sect. 3. num. 9. & alij, sicut nec habens mortalia, & venialia, tenetur confiteri nisi mortalia; aliter enim etiam hic teneretur confiteri venialia, vt esse posset eiusdem cōditionis, ac primus, quod non videtur dicendum; Vnde puto Indulgentiam extendi etiam ad pœnam venialium quocūque modo absolutorum, siuè per Sacramentalem confessionem, siuè per actum attritionis, &c. Dico absolutorum, quia, vt sæpè diximus Indulgentiæ

sunt

sunt pro pœnis tantum, & pœnæ non absoluuntur, nisi priùs absoluatur culpa.

9. Quomodo autē intelligatur Indulgentia, quæ concedi solet per tot dies, & annos; v.g. concedi solet Indulgentia decem annorum quadraginta, vel septem annorum, &c? Respondeo, non intelligi dies, & annos, quibus anima deberet manere in Purgatorio; sed remissionem pœnæ, quam quis obtinere posset in hac vita per tot dies, vel annos pœnitentiæ; quod optimè declarat Sot. d. 21, q. 2. art. 1. Suar. disp. 50. sect. 5. num. 12. Bonac. de Indulg. disp. 6. q. 1. pun. 2. num. 2.

10. Et quia diximus Indulgētias prouenire ex spirituali thesauro Ecclesiæ; ideò an verè detur dictus thesaurus in Ecclesia? Respondetur affirmatiuè, & videtur esse de fide; iuxta modum loquendi Concil. Trid. in verbis supra allatis; & saltem, est communis omnium Doctorum sententia, præter Maironem in 4. d. 19. q. 2. contra quem tenet Caiet. opuscul. 55. de Indulg. cap. 1. 2. & 3. Sot. d. 21. q. 1. art. 2. Petr. Sot. lect. 2. de Indulg. Suar. disp. 51. num. 3. Filiuc. tract. 8. cap. 3. num. 67. & alij; & confirmatur hæc veritas ex Clem. VI. in Extrauag. Vnigenitus de pœnit. & remiss. his pulchris verbis. *Quantum ergo exinde, vt nec supernacua, inanis, aut superflua tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisiuit, volens suis thesaurizare filijs pius pater, vt sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt; Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in Sudario repositū, non in agro absconditum; sed per Beatum Petrum Cæli clauigerum, eiusque successores suos in terris Vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandum*, & quod etiam dictus thesaurus constet ex meritis Beatæ Vergini, & omnium Sanctorum; quod negauit idem Mairon. & Durandus in 4. dist. 20. quæst. 3. subdit idem Pontifex. *Ad cuius quidem thesauri cumulum Beatæ Dei Genitricis, & omnium electorum à primo iusto vsque ad vltimum adminiculum præstare noscūtur*: quod insinuauit Paulus 2. ad Corint. 12. his verbis. *Non quæro, quæ vestra sunt. Ne enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs; ego autem libentissimè impendam, & super impendor ego ipse pro animabus vestris.*

11. Vtrum autem Indulgentiæ possint tantum concedi ex dicto Ecclesiæ thesauro? & licet, negatiuè respondeat Maironus d. 20. q. 1. cum putet Indulgentiam cōsistere in gratuita remissione danda per potestatem Ecclesiæ relictam à Christo; & idem imò peiùs videntur aliqui sentire, quos refert Henric. quolibet 15. q. 2. Tamen respondendum est affirmatiuè, & certum, & de fide est, Indulgentias omnes fundari in meritis Christi, cum nulla remissio culpæ, aut pœnæ fieri possit, quin non sit fundata in meritis Christi. Vnde constat dictum thesaurum in Ecclesia esse simpliciter necessarium ad valorem Indulgentiarum; licet, hoc dici non possit de dicto thesauro, prout constat ex meritis Sanctorum, quia hæc non sunt infiniti valoris, ac sunt merita Christi; & licet, talis thesaurus exauriri posset, quatenus constat ex meritis Sanctorum; exauriri tamen numquam potest, quatenus constat ex meritis Christi, etiam si Mundus, & homines in infinitum durarent. Est tamen hic notandum, thesaurum Ecclesiæ quatenus constat ex meritis Christi dispensari non solum per Indulgētias; sed etiam per ipsum Christum, quando remittit culpam, vel pœnam peccatorum; ac etiam dispensatur per Sacramenta, &c. Cum omnia sint fundata in meritis Christi, at thesaurus Ecclesiæ, quatenus constat ex meritis non potest, nisi per Indulgentias elargiri: nam Christus tantū pro nobis passus est.

De modis, quibus elargiuntur Indulgentiæ, & de dispositione necessaria ad illas acquirendas, tum respectu viuentium, quam Defunctorum.

Caput LXII.

1 *Tribus modis conceduntur Indulgentiæ, scilicet, in locis, in rebus, & in personis.*

2 *Faciendum est opus in Indulgentia positum*

situm religioso modo.

3 *Si diruta Ecclesia statim readificetur, manet etiam ibi Indulgentia.*

4 *Indulgentias in Ecclesijs impositas possunt etiam regulares accipere.*

5 *Concedentes Indulgentiam, possunt etiam ipsi illam lucrari.*

6 *Suscipiens Indulgentiam debet esse Christianus, ratione vtens, subditus, & constitutus in gratia.*

7 *Recedente culpa mortali, non habetur fructus Indulgentiarum.*

8 *Confessio non requiritur ad Indulgentiam, nisi ponatur tamquam opus faciendum.*

9 *Indulgentia non necessario requirit aliquod opus faciendum, si adsit iusta causa.*

10 *Opus ob quod immediatè recipitur Indulgentia, est faciendum in gratia.*

11 *Opus, quod fit per Indulgentiam, debet fieri per se; nisi aliud exprimatur in Indulgentia.*

12 *Omnes aqualiter suscipiunt effectum Indulgentia, si habeant iustam causam.*

13 *Declaratur eadem doctrina.*

14 *Vnica oratione, vel vnico opere, aliquando potest quis plures Indulgentias accipere.*

15 *Animabus existentibus in Purgatorio, possunt Indulgentia cōcedi saltem per modum suffragij.*

16 *Accipiens Indulgentiam pro Animabus Purgatorij, non est necesse, vt sit in gratia.*

1 CErtum est, omnes Indulgentias concedi tantum hominibus viatoribus; & conceduntur etiam defunctis; quia licet non sint verè viatores, participant tamen aliquam rationem ipsorum; quatenus non ad huc sunt in termino, vt infra huius capitis explicabitur. Tribus autem modis conceduntur Indulgentiæ, scilicet, in locis, in rebus, & in personis; ideò Indulgentiæ diuiduntur in locales, reales, & personales; locales dicuntur illæ, quæ conceduntur hominibus, sed non nisi in tali Ecclesia, vel alio loco Pio in fauorem, & Priuilegium dicti loci. Reales sunt illæ, quæ conceduntur in aliquibus rebus, quæ faciliter moueri, & apud se haberi possunt; vt sunt Calculi benedicti, seu Medaliæ, Imagines, Rosaria, Agnus Dei, & similia; Personales sunt illa, quæ conceduntur alicui personæ in tali loco oranti, vel aliud opus bonum facienti.

2. Et duo sunt notanda, quæ sunt omninò necessaria ad Indulgenitam localem accipiendam. Primum est, vt in Ecclesia, vel alio loco vbi posita fuerit Indulgētia, fiat illud opus, quod præcipitur in concessione dictæ Indulgentiæ; vt si dicatur, ibi recitandum esse Officium, Missa, Rosarium, & similia; id omninò faciendum sit; Et si dicatur tantum, vt visitetur Ecclesia, tunc intelligenda est visitatio Religiosa, & honesta; cum ad lucrandum Indulgentiam requiratur opus ex se Pium, & honestum; Vnde ingredientes Ecclesiam curiositatis gratia, vel eodem modo, ac si incederent per alia loca, non lucrarētur Indulgētiam; & ideò talis visitatio semper est facienda cum aliqua deprecatione, vel oratione, saltem minima; & eo magis, quia semper in dictis Indulgentijs additur, *vt oretur pro pace Ecclesia, Principum, &c.* quod vtique est faciendum; licet, breui interuallo fieri possit. Secundum est, vt verè, & physicè quis ingrediatur Ecclesiā; aliter, si ratione multitudinis oret extra Ecclesiam, benè faciet; sed in rigore non lucraretur Indulgentiā; quia Indulgentię tantum valent, quantum sonant; aliter sequeretur, quod infirmi, & in carceribus detenti per solum affectum possent dictam Indulgentiam accipere; licet, Cordub. q. 31. citans Palud. & Rosellā verb. Indulgentia num. 22. cōtrarium sentiat in casu proposito; & piè etiam credi potest, quia iam quis accessit, & qui parum distat, nihil distare videtur, absolutè dictā opinionem docet Bonac. de Indulg. dis. 6. q. 1. pun. 5. num. 26. qui alios citat, licèt citet Suar. qui cōtrarium docet; alij autem contrarium sentiunt, vt Suar. disp. 52. sect. 1. num. 5. & 6. Filiuc. tract. 8. cap. 6. num. 133. ex Gloss. in Clem. 1. de Reliq. & venerat. Sanctor. & alij.

3. Sed dubium est, vtrum diruta Ecclesia, extinguatur etiam Indulgentia? & respondetur negatiuè, si fuerit diruta per partes, & reædificetur; & etiā si tota, dummodo statim reædificetur; tunc enim con-

sur-

surgit etiam Indulgentia, quia in subitarezdificatione, videtur eadem Ecclesia perseuerare; dubium tantum possit esse, vtrum si transferretur dicta Ecclesia diruta, adesset eadem indulgentia? & in rigore videtur non adesse, quia non est verè eadem Ecclesia, cum habeat distinctum solum, & situm, &c. & ideò in tali casu esset accipienda iterum dicta indulgentia; nisi in cōcessione aliud exprimeretur, vt Suar. loco citato num. 9. & Filiuc. eodem loco num. 134.

4. Aliud dubium est, vtrum Indulgētiam concessam Ecclesiæ particulari alicuius ciuitatis, vel loci, possint Clerici, & Religiosi accipere? & respondetur affirmatiuè; quia etiam isti sunt pars; imò principalis populi Christiani, & sic intelliguntur in omnibus gratijs, & Priuilegijs Christianis concessis; imò Regulares possunt frui etiam Indulgentijs ab Episcopo concessis, licet, illi non subdantur; quia in bonum, & non in malum ipsorum non subduntur; & cum hoc pendeat ex voluntate concedentis; non est præsumendum Episcopū velle priuare religiosos tali bono, vt Corduba q. 31. Felin. & alij, quos sequitur Suar. disp. 52. num. 13.

5. Est etiam hic notandum, Summum Pontificem, & alios concedentes Indulgētiam, posse etiam illam lucrari; quia quod possunt pro alijs, possunt etiam pro se: nec ipsi sunt minoris conditionis, quam subditi; quod idem dicitur de Indulgentijs personalibus; vt ex communi Theologorum doctrina patet ex D. Thom. 3. par. in add. q. 27. art. 4. ad 3. & in 4. d. 20. ar. 5. q. 4. Palud. ibi q. 4. ar. 3. Gabr. d. 45. art. 2. conclus. 7. quod Pontifex potest facere per seipsum, vel concedendo alteri, vt, Confessario, potestatem concedendi illi Indulgentiam, quam desiderat, & postea dicto Confessario in confessione tanquam homo peccator subesse, & tam absolutionē, quam dictam Indulgentiam accipere; & licet, hunc modum neget Nauar. in comment. de Iubilæo notab. 20. num. 11. tamē optimus est, vt illum declarat Richar. dist. 20. q. 3. Caiet. opusc. de Indulg. cap. 5. & licet hi Doctores assignent hunc modum tanquam omninò necessarium; tamen hoc non puto verum, sed posse Pontificem immediatè sibi ipsi Indulgentiam concedere eodem modo, ac potest alijs; vt docet Suar. disp. 52. num. 15. & 19. & Filiuc. tr. 8. cap. 6. nu. 131. nec obstat, quod Pontifex non sit subditus, quod requiritur ad Indulgentiā, quia est subditus suæ potestati.

6. Quoad dispositionem necessariam in suscipiente Indulgentiam; requiritur non solum, vt sit Christianus, ratione vtēs, & subditus; sed etiam, vt sit in statu gratiæ; de primis conditionibus iam supra sufficienter diximus, & ex infrà dicendis meliùs confirmabitur; de conditione quoad statū gratiæ, est res certa, & communis Theologorum in 4. d. 20. vbi tria asserunt requiri ad valorem Indulgentiæ; scilicet, potestatem in dante, pietatem in causa, gratiam in suscipiente; vt D. Thom. d. 20. q. 1. art. 5. quæstiunc. 1. & in addit. q. 27. art. 1. Medin. C. de orat. q. 25. Suar. disp. 52. sect. 2 num. 6. Filiuc. tract. 8. cap. 6. num. 137. Nauar. de Indulgentijs in comment. notabil. 17. num. 1. Bonac. disp. 6. q. 1. pun. 5. num. 4. & Summistæ verb. Indulgētia, & ratio est, quia existens in peccato mortali, indignus est omni remissione tam culpæ, quam pœnæ. Sed notādum, statum gratiæ esse omninò necessarium in suscipiente Indulgentiam non in omnibus diebus, & per totum tempus, qua facit opera ad Indulgentiam acquirendam, v. g. si debeat ieiunare, & postea visitare Ecclesiam, non erit necesse, vt ieiunium fiat in gratia quoad Indulgentiam, sed sufficiet, si in visitatione Ecclesiæ, in qua datur fructus Indulgentiæ, sit in gratia; imò si faciēdum sit aliquod opus ad Indulgentiam consequendam, vt v. g. sit ieiunandum per vnum diem, tunc licet opus ieiunij incipiatur in peccato mortali; si tamen in fine dicti diei conterat, habebit absque dubio fructum Indulgentiæ, vt fusiùs Suar. disp. 52. sect. 2. num. 7. & Filiuc. tract. 8. cap. 6. num. 138. & seqq. vide tamen ea, quæ dicemus infra num. 10.

7. Vtrum autē recedente culpa mortali: consequatur quis effectum Indulgentiæ, quam non potuit habere ratione dictæ culpæ? quod dubium potest esse, vel de facto, vel de possibili; de facto certum est, quod, qui ob culpam non suscepit fructum

Indulgentiæ, nec illum suscipiet recedente culpa, si iam non durat tempus Indulgentiæ: De potentia autem, vtrum Ecclesia posset sub hac conditione Indulgentias concedere, negandum non est, talem potestatem Ecclesiam habere; quidquid in hoc contradicat Caiet. in priori tract. de Indulg. cap. 9. & in posteriori q. 21. nam eius ratio, quã assignat non videtur apta; nẽpè Ecclesiam nunquam tali modo vsam esse, ergo signum est, non posse; nam non omnia quæ fieri possunt, fieri debent; Et Ecclesia nunquam tali modo vtitur, non quia non posset; sed quia conueniens non esset, cum intentio Ecclesiæ sit, vt quisque resurgat à culpa; ad quod nullus incumberet, nec sollicitudinem haberet, si semper ad eius libitum posset fructum habere; Filiuc. tract. 8. cap. 6. num. 141. licet, in num. 140. afferat probabile etiam esse quẽlibet recipere fructum Indulgentiæ, recedente culpa mortali, ex Palud. & Henriq. sed primam, & nostram opinionem docet Suar. & reijcit hãc secundam disp. 52. num. 12. & seqq.

8. Sed vtrum omninò requiratur cõfessio ad Indulgentiam? Respondeo, vel confessio imponitur tanquam opus faciendum ad acquirendam Indulgentiam; & tũc omninò est necessaria, quando tamen quis habet conscientiam peccati mortalis, vt diximus cap. antecedenti num. 8. vel imponitur tanquam necessaria ad gratiam; & tunc sufficeret contritio, quia per illam sufficienter quis constituitur in gratia; sed quia sciri non potest, an quis verè habeat contritionem; ideò Ecclesia solet illam ponere tanquam opus faciendum, & necessarium ad Indulgentiam; vide Suar. disp. 52. sect. 3. vbi in num. 12. docet, quando in Indulgentijs ponuntur illa verba: *Concedimus omnibus verè pœnitentibus, & confessis*; tunc sufficere contritionem, quia ibi non ponitur confessio tanquam opus requisitum ad Indulgentiã, sed declaratur status, in quo debet esse (scilicet gratiæ) recipiens Indulgentiã; & ita asserunt multi Canonistæ, quos pro se citat; fatetur tamen contrariam opinionem esse securiorem, & in praxi consulendam. Est etiam notandum, posse aliquem aliquando percipere fructus Priuilegiorum, quę in Indulgentijs concedi solent; & non sumere Indulgentiam; vt si quis bona intentione, & animo accipiendi, v.g. Iubilæum confiteatur, & absolutionem accipiat à reseruatis, vigore priuilegij concessi occasione Iubilæi; & postea occasione alicuius peccati, vel negotij non communicet die assignato; tunc non est iterũ absoluendus à reseruatis; sed tantum fructum absolutionis pœnæ ratione indulgentiæ, non recipiet; secùs si fictè accessit ad obtinendam tantum absolutionem; idem Suar. nu. 16. in fine; quod affirmat respectu confessionis tãtum; vt etiam concedit Filiuc. tract. 8. cap. 149. sed respectu aliorum priuilegiorum, vt commutationis votorum, &c. puto talem commutationem nullam esse, quia hæc non cadit sub sacramẽto, quod retrotrahi nõ potest.

9. Sed quæritur, vtrum Indulgentiæ semper concedi necessariò debeant cum onere faciendi aliquod opus Pium? & absolutè negatiuè respondendum est; quia vt diximus ex communi regula Theologorum; tria tantum requiruntur ad effectũ Indulgentiæ consequendum, scilicet, potestas in concedente, gratia in recipiente, & pietas, seu debita causa; quæ conditiones benè possunt præsupponi, absque vlla operis necessitate; aliquando tamen potest esse necessarium aliquod opus, quãdo causa Indulgentiæ talis est, vt sine tali opere, non sit sufficiens; vt v.g. si Indulgẽtia concedenda sit ad aliquam piam causam, vel ad obtinũdum aliquod beneficium à Deo; tunc certum est esse aliquod opus necessarium pro dicta causa, vel ad impetrãdum à Deo id, quod intenditur; aliter cessante causa, cessabit etiam effectus, scilicet Indulgentia. Vnde regulariter loquendo, semper est necessariũ aliquod opus; quia semper Ecclesia distribuit indulgentias ad aliquam gratiam obtinẽdam, vel ad aliquod opus pium perficiendum; & hæc est secura praxis. Et notandum, quod, licet, opus impositum in Indulgentijs sit omninò adimplendum; tamen si quis omittat aliquam minimam partem illius; non ideò priuatur fructu Indulgentię, vt si quis omittat duas, vel quatuor Aue Maria, in Corona imposita ad obtinendam Indulgentiam, non ideò priuatur fructu, quia parua quantitas

non debet destruere totum opus, nec ex minima quantitate dicitur opus non factum; quantitas autem minima, vel notabilis dicitur respectu operis; Vnde si quis debēs recitare quinquies Pater,& Aue,& recitet tantū quatuor,non adimplet opus; nec consequenter accipit Indulgentiam, quia vnum Pater,& Aue,est pars notabilis in tali casu;vide Suar.disp.52.sect.5.nu.3. Filiuc.tract.8.cap.6.nu.153.& Bonac.disp. 6.q.1.pun.5,num.21.

10. Sed vtrum opus faciēdum ad lucrandum Indulgentiam, sit faciendum in gratia? iam diximus supra in num. 6. sed hic meliùs aduertere oportet, vel tale opus præcedit Indulgentiam; vel non; si primo modo, vt in exemplis allatis in dicto num. 6. tunc non est necesse, vt fiat in gratia; si secundo modo; & statim post ipsum opus adsit Indulgentia, tunc necesse est,vt dictum opus fiat in gratia; v.g. in recitatione Rosarij, in largitione eleemosynæ, in visitatione Ecclesiæ cum aliquibus precibus; in his,& similibus operibus,omninò requiritur gratia: ita cōmuniter omnes,vt D.Thom.quolib.2.art.vlt.Sot.d.21 q.2.art.3.Palud.in 4.d.20.q.4.art.3. Suar. disp.52. sect.5. num.8. Sylu.verb. Indulg. num.32. Filiuc.tract.8. cap.6. num.157. & alij. Est etiam hic aduertendum,opus imponendum ad acquirendas Indulgentias, necessariò debere esse honestum in genere suo;& licet in indiuiduo sit malum, non ex hoc impeditur fructus Indulgentiæ; vt si quis faciat eleemosynā cum aliqua ostētatione, vel orationem cum vanagloria, non ex hoc dicta opera non erunt honesta,& apta, vt quis non possit lucrari Indulgentiam; quod fusè probant Suar. disput. 52. sect.6.& Filiuc.eodem loco num.158. & seqq.

11. At dubium est,vtrum opus impositum ad Indulgentiam lucrandam, fieri possit per alium? Respondeo, dari multa opera externa, quæ parum interest, si fiant per se,vel per alios;vt v.g. dare eleemosynam, adiuuare carceratos, succurrere pupillis, & similia opera rectè possunt fieri per alios,& cēsentur facta à propria persona;& ideò ordinariè loquēdo;qui ita adimplet dicta opera, Indulgentiam consequitur; Secùs autem si Indulgentia concederetur cum hoc onere, vt per propriā personā hæc opera fierēt ad excitandam maiorem deuotionem, & esset rationabilis cōditio,vt homines excitari possēt ad opera pietatis. Alia opera sunt, quæ non eodem modo dicuntur propria, si fiant ab alio, ac prima, vt Ieiunium, Oratio, Peregrinatio,& similia; tunc dicuntur propria, quando fiunt à propria persona;& ideò nō lucratur quis Indulgentiam,si operetur,vt alius ieiunet pro ipso, vel visitet Ecclesiā, &c. Dummodo tamen aliter non colligatur ex tenore Indulgentiæ;quia iuxta commune axioma, tantum valet, quantum sonat; & potest vtique Ecclesia concedere Indulgentiam cum hac limitatione;sed ordinariè loquēdo non concedit: ex D.Tho. in 4.d.20.q.2. art.5.qua stiunc.3.ad 2. Sed statim dubium consurgit, vtrum in tali casu teneretur, qui pro alio ieiunat, vel peregrinationem facit,&c. esse in gratia, & affirmatiuè respondet Caiet.in opuscul. de Indulgent.q.vlt.ad 2.& ratio est,quia talis operans ex concessione Indulgentiæ, operatur tāquam principalis,& verè hæc sentētia probabilis mihi videtur, si benè perpendatur. Alij tamen oppositum tenent Sot.in cit.d.21.q.2. art.3. & Adrian.quos sequitur Suar.disp.52.sect.7.nu.4. Ex quo etiā resoluitur aliud dubium, nempè vtrū vnus possit pro alio Indulgentiam accipere? Respondeo negatiuè, nisi id esset expressum in Indulgentia; nullus enim, nec etiam defunctis potest Indulgentiam applicare;nisi id explicetur à concedente Indulgētiam;idem Suar.num.6. Filiuc.tract. 8.cap.6.num.163.ex D.Tho.supra,& d.45 q.2.art.3.quæst.2.

12. Quæritur secundò, vtrum omnes facientes opus propter Indulgētias iniunctum; æqualiter recipiant fructum Indulgentiæ? Respondeo affirmatiuè, & ratio est, quia in Indulgentijs consideratur potestas Ecclesiæ;& non meritum operantis, aut maior, vel minor deuotio;nam quoad Indulgentiam pertinet, sufficiens erit, vt quisque existens in gratia sufficiēter opus impositum in Indulgentia, operetur; & licet,vnus possit habere maiorem meritum, & deuotionem in tali opere; vel illud facete

tere cum maiori incommodo; hoc tantum illi erit ad maiorem gratiam,& meritum apud Deum; sed quoad effectum Indulgentiæ,omnes sufficienter facientes dictum opus consequentur formaliter æqualem effectum;dixi formaliter, quia nō omnes habent eamdem peccatorum pœnam; tamen tota ab illo auferetur, sicut etiam ab alio,qui maiorem haberet:hanc doctrinam declarat D.Thom.in 4.d.20.q.1.art.3.quæst.2.ad 4.his verbis: *Quod ille, qui est vicinus Ecclesiæ,& etiam Sacerdotes, & Clerici consequuntur tantam Indulgentiam,sicut illi, qui venirent à mille dietis,quia remissio non proportionatur labori,sed meritis, quæ dispensantur*; Vnde clarè constat in Indulgentijs non considerari meritum operantis; nec meritum operis in se facti;sed tantum consideratur liberalis distributio, quam facit Ecclesia ob tale opus sufficienter factum. Dico sufficienter factū;quia (vt supra diximus) in Indulgētijs ponitur opus aliquando, vt adsit causa sufficiens cōcedendi Indulgentias,& quia dictum opus non æqualiter ab omnibus factum potest dici causa sufficiens, ideò necesse est, vt omnes sufficienter illud efficiant modo tali, vt iustam causam attingant; v.g. si Indulgentia concedatur in auxilium fabricæ alicuius loci Pij;cum onere faciendi eleemosynam aliquam pro dicta fabrica;tunc si ponatur, vt tam diuites,quam pauperes tribuāt vnum obolum, vel vnum Iulium; dicta eleemosyna poterit esse iusta causa respectu pauperis;sed non respectu diuitis, quia eleemosyna non est proportionata iuxta statū diuitis; Vnde recipiet Indulgentiam iuxta proportionem operis, quod fecit respectu iustæ causæ; quod declarat D. Thom. loco cit.ad 3.his verbis: *Quando datur Indulgētia indeterminatè, v. g. qui dat auxilium ad fabricam Ecclesiæ,intelligitur tale auxiliū, quod sit conueniens ei,qui auxilium dat, & secundum illud plusquam minus de Indulgentia consequetur; Vnde etiam aliquis pauper dans vnum denarium, consequetur totam Indulgentiam,non autem diues, quem non decet ad opus tam pium, & fructuosum, ita parum dare,sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium dare,si ei obolum daret:* sic ille.

13. Ex qua doctrina intelligitur id, Bonifacius VIII. dixit in Extrauag. antiquorum de pœnit.& remiss.nempè. *Vnusquisque autem plus merebitur, & Indulgētiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, & deuotius frequentabit.* Nam potest esse,vt non omnis visitatio, vel aliud opus sit respectu omnium iuxta causa dandi Indulgentiam;& ideò in tali casu potest quis per suam maiorem deuotionem,quam adhibet; & ob maiorem replicationem eiusdem operis,vt attingat totum effectum Indulgentiæ; quia in qualibet vice proportionaliter prout opus attingit iustam causam,obtinebit remissionem pœnæ;& tandem potest per replicationem operis totam remissionem obtinere. Vnde,ne discedamus à doctrina tradita, quando opus est iusta causa,& ita fit ab omnibus,vt respectu omnium possit dici iusta causa; tunc omnes æqualem effectum formaliter reportant; sed si non respectu omnium erit iusta causa, reportabunt fructum iuxta proportionem,quam opus habet ad iustam causam; eandem doctrinam tradit Suar.disput.52. sect.8.num.1.& seqq.& Filiuc.tract.8. cap. 6. nu. 164. & seqq. & antea docuit Maior. in 4.d.20.q.2.& alij.

14. Sed dubium est, vtrum quis vnico actu, seu oratione, possit recipere plures Indulgentias? Respondeo hoc pendere ex tenore Indulgentiæ; nam si dicatur, ob tale opus, quis consequitur omnes Indulgentias,quæ sunt in tali Ecclesia, vel in Vrbe; tunc vtique Pontifex vult, vt quis ob dictum opus omnes simul illas Indulgentias cōsequatur, & verè quis illas consequitur,dum adsit iusta causa;putat tamen Suar.loco cit.nu.12. sub illa generali concessione, & collatione Indulgentiarū,non comprehendi Indulgentias plenarias, nisi exprimātur iuxta stylum Curiæ Romanæ; & idem ait de Indulgentijs pro defunctis; quod etiam confirmat Filiuc. loc. cit.num. 168.in fine.

15. Quoad defunctos quæritur primò, an sint capaces Indulgentiæ? & respondeo affimatiuè;quando tamen auctoritate Pontificis illis applicantur, cum nullus possit alteri Indulgentiam applicare, nisi auctoritate Pontificis,vt iā supra diximus: hanc veritatem confirmāt omnes Theologi; & præ-

præcipuè D.Thom. in 4. d.45. q.2. art. 3. quæstiūc. 1. Caiet.tom. 1.opuscul.tract. 16. q.5.& 6.Gabr.in addit.ad lect.57.ad canonem; & omnes alij Doctores;& sumitur ex vniuersali vsu Ecclesiæ; Vnde non posset quis id absque errore, & magna temeritate negare; nam Sixt. I V. hoc declarauit, quē affert Gabr.& similiter Leo.X.contra Lutherum; Innocentius VIII. Pius II. Calistus, Paschasius, & alij, qui defunctis Indulgentias concesserunt,& in dies concedi videmus, Contra hanc doctrinam aliqui antiqui, & ante omnem Ecclesiæ declarationem,contrarium senserunt,vt Hostiens. in sum.lib.5.sub tit.de remissionibus, Gerson.Alphab.60.lit.B.seu in 4.tom.serm.2. de defunct. q.9. Et ratio contradictionis, & communis difficultatis, quæ fieri solet ad hanc doctrinā, consistit in verbis Christi Matth. 16. *Quodcunque ligaueris super terram,erit ligatum & in Cælis;& quodcunque solueris super terram, erit solutū, & in Cælis*; per quæ verba videtur Petro tantum fuisse tradita potestas super homines viuentes in terra, & non super animas Purgatorij; sed hæc expositio non est necessario facienda; primò, quia illa particula super terram benè potest referri ad eum, qui soluit,& nō ad eum,qui soluitur; ita vt sensus sit, *quodcunque existens in terra solueris,&c.* Et hoc rationabiliter,quia dū Pontifex viuit in hoc Mundo habet talem auctoritatem,vel vt meliùs dicamus,dicta particula,*super terram*,dicit actum soluēdi; & non subiectum soluendum;qui actus necessariò est faciendus super terram. Deinde, *super terram*, non est intelligenda connexa terræ superficies;satis enim est,vt fiat actus soluendi super quamcunque partem terræ; Et Animæ Purgatorij cum substantialiter sint super terram, non quam nos habitamus;sed respectu alterius terræ, supra quam manet Purgatorium; dicendum est, quod benè Pontifex possit super illas exercere suam iurisdictionem; & eo magis, quod dictæ Animæ non sunt in termino;ergo secundum aliquid sunt in via,scilicet, quoad purgationem, ergo similiter quoad purgationem poterit Pontifex suā facultatem exercere. Ne tamen à communiori opinione discedamus; duos modos concedendi Indulgētias distinguere oportet;scilicet, aut Indulgentiæ conceduntur per modum absolutionis, aut per modum suffragij; primò modo Pontifex illas elargitur fidelibus uiuis: Secundo modo fidelibus defunctis, super quas non potest eamdem iudiciariam potestatem exercere; sicut exercet supra fideles viuos concedendo illas per modum absolutionis; ita Suar.disp.13.sect.2.num.4.& seqq. Reginald.lib.7.num.152.& 193.Filiuc.tract. 8.cap.8.num.202.& seqq. Corduba q.15. & 16.& alij,sed,vt antea dicebam,puto nō solum probabile;Sed etiam verum, Pontificem habere iurisdictionem in Purgatorium, quod apertè docet P. Augustinus in lib. retract. declarans illa verba à Christo Domino Petro dicta Matt. 16. *Et portæ Inferi non præualebūt aduersus eā*; per quæ verba nihil aliud voluit Christus dicere, quā quod portæ Purgatorij,non resistunt, non claudentur, & addit. *Successor Petri præsidētiam,iurisdictionē,& auctoritatem in Purgatorio habebit,vnde poterit absoluere,& liberare.* Glossa etiam tenet Papam habere auctoritatem in Purgatorium. Nam postquam declarauit Papā habere auctoritatem soluendi ligatum viuētem, & solutum viuentem ligare; reprehendit aliquos ex Cōcil. Constantinopol.asserētes Pontificem tantummodo habere auctoritatem super viuos dicens. *Quomodo autem præsumunt quidam dicere de viuis tantummodo dictum esse, an ignorant, quia iudicium anathematis, nihil aliud est, quam separatio?* Quam doctrinam occasione scribendi cōtra Lutherum,multi docuerunt; vt Hieronymus Lucēsis Generalis Seruorum,in solutionibus Martini Lutheri. Michael Florentinus eiusdem ordinis, in tit.de quidditate, dispensatore, & valore Indulgentiarum, Ambros. Spiera lib.de floribus Sapientiæ serm. 34. consider.2.conclus.1.Christophorus Marcellus Venetus Archiepiscopus Corcyræ, de auctoritate Pontificis lib.2.sect.2. quos sequitur Bartholomeus Sybilla ordinis Prædicatorum,in Speculo peregrinarum quæstionum cap. primæ Decadis quæst. 12. in Additione post dictam quæstionem. Fundatur hęc doctrina in verbis Innocent.Papæ,in cap.Quod autem de pænit.& remiss.

vbi

vbi ait. *Dispensans autem Indulgentias defunctis, est solus Papa:* Et idē docet D.Tho. in 4. d.45. cuius verba affert citatus Doctor Sybilla in dicta q.12. vbi alios Theologos affert, & fusè id probat: quod etiam intellexit Suar. loco cit. vt apud ipsum videri potest.

16. Est tamen notandum, quando Indulgentiæ per Pontificis auctoritatem sunt applicandæ Animabus Purgatorij; infallibiliter dictas animas illas, seu earum fructū obtinere existente iusta causa; & adimpleto opere ad hoc imposito; nec requiritur, vt faciens opus pro dictis Indulgētijs, sit in gratia; quia non ipse, sed Ecclesia tribuit hoc donum; & dummodo non adsit obex ex parte recipientis, prout adesse nō potest in dictis animabus, necessariò habetur effectus; ita communiter omnes; vt Suar. disp.52. sect.4. Corduba lib.5. q.26. propos.7. Henriq. cap.9. nu.6. Nauar. comment. de Indulg. notab.17. nu.4. & notabil. 19. num.6. Emanuel Sà verb. Indulg. nu.2. Bonac. disput.6. q.1. pun.6. num.11. & alij communiter, & pro confirmatione omniū supradictorum faciunt verba Leon. X. in Epist. ad Caietanum, vbi de Purgatorio loquens ait. *Apostolica auctoritate thesaurum Iesu Christi, & Sanctorum dispensando, & per modum absolutionis Indulgentiam ipsam concedendo, vel per modum Suffragij illam transferendo,* (& concludit) *omnes tam viuos, quam defunctos, qui veraciter omnes Indulgentias huiusmodi consequuti fuerint, à tanta temporali pœna secundum diuinam iustitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quanta concessa, & acquisita Indulgentia æquiualet.*

De causa finali concedendi Indulgentias, & causa efficiente, ac de forma, sub qua Indulgentiæ concedendæ sint. Caput LXIII.

1 *Ad valorem Indulgentiæ, requiritur causa pia, & proportionata.*

2 *Ad Indulgentiam communem, requiritur causa communis, ad particularem, requiritur causa particularis.*

3 *Solus Pontifex habet auctoritatem ex iure diuino concedendi Indulgentias.*

4 *Nec Sacerdotes, nec vllus alius ex iure diuino habet hanc potestatem.*

5 *Episcopi habent potestatem concedendi Indulgentias ex iure humano.*

6 *Nullus Episcopo inferior habet auctoritatem concedendi Indulgentias ex aliquo iure.*

7 *Prælati Religionum possunt efficere participes sæculares bonorum Religionis.*

8 *Tantum Pontifex, & Episcopus possunt auctoritatem concedendi Indulgētiam, delegare.*

9 *Delegati non est necesse, vt habeant Sacramentum ordinis.*

10 *Indulgentia, si concedantur ex iusta causa, semper habebunt effectum infallibilem, si non adsit obex.*

11 *Indulgentia concessa visitantibus aliquam Ecclesiam; non sumitur, nisi semel in die; & similiter si fuerit concessa in perpetuum.*

12 *Indulgentia non expirat morte concedentis.*

13 *Reuocatio Indulgentiarum facta à Pontifice, non est necesse, vt notificetur eis, qui illa gaudent; licet, cōtrarium sit probabilius.*

1 EST certum apud omnes Doctores ad valorem Indulgentiæ, necessarium esse causam piā, & proportionatam; & ratio est, quia Pontifex non est Dominus Ecclesiastici thesauri; sed dispensator, vt ait, Apost. 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo; vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei,* & 1. Petri 4. *Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei;* Vnde concessio Indulgētiæ absque legitima causa, non solum reddit nullam Indulgētiam; sed etiam fit contra ius diuinum; vt probat Suar. disput.53. sect.2. num.14. Filiuc. tract.8. cap.5. num. 103. & alij communiter; quā sententiam confirmat D.Thom. in 4. d.45. q.2. art.3. quæstiunc.2. his verbis. *Nec tamē sequitur, quod Prælatus Ecclesiæ possit pro suo arbitrio Animas à Purgatorio liberare, quia ad hoc, vt Indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens, Indulgentias concedendi;*

di, vt supra d.20.dictum est. Hæc ille,notandum tamen, quod licet, Indulgentia esset inualida, quod nunquam præsupponi debet; tamen concessiones, & priuilegia, quæ in dictis Indulgentijs concedi solent, valere, & habere vim, vt est facultas absoluendi à casibus reseruatis, permutatio votorum, &c. Quia hæc pendent ex mera voluntate Pontificis; nec est necessaria alia causa. In quo autem consistat hæc proportionalitas causæ, vt iusta cẽseatur ad concedendam indulgentiam? Respõdeo consistere quadam morali, & prudenti æstimatione, qua iudicetur legitimè concedi posse dictam Indulgentiam; Et si excedatur in tali æstimatione, non ideò Indulgentia erit nulla;nisi secundum illam partem, in qua excessum fuit.

2. Vtrum autem causa cõcedendi Indulgentiam debeat esse publica,scilicet,ad bonum publicum, an sufficiat bonum priuatum? Miror Sot.d.21.q.2.art.2.docere omninò necessariã esse causam publicam ad concedendam Indulgẽtiam, his verbis. *Nam dare Indulgentias nulla tali imminente causa communi; sed ob causam particularem, nempè, intuitu, & precibus cuiusdam personæ nobilis,vel propter particularem deuotionem ad aliquod sacellum, vel ad exaltandam suam auctoritatem,nec res antiqua est,nec synceritatem causa,qua in concedendis Indulgentijs necessaria est præsefirre videtur: quare neque solidam habent valoris certitudinem.* Prius autem notandum est, varijs modis posse Indulgentiam concedi, primò generaliter toti Ecclesiæ, siuè immediatè omnibus personis faciẽtibus hoc, vel illud opus bonum, siuè mediatè in aliquo loco, vt omnibus orantibus in tali loco; Secundò cõcedi possunt pro aliqua communitate particulari: Tertiò possunt concedi alicui personæ, & potest etiam eidem personæ concedi facultas pro alijs personis,scilicet, vt etiam alij. Possint eamdem Indulgentiam acquirere; quod idem est, ac alijs Indulgentiam concedere ad petitionem vnius: quibus notatis. Dico ad communem Indulgentiam, communem causam esse necessariam; Dicitur tamen etiam communis causa, bonũ alicuius Regni,vel Prouinciæ,quia ex malo ipsius magnum detrimentum Ecclesiæ possèt sentire, nec est necesse,vt bonum sit immediatè spirituale,sufficiet enim, si fuerit temporale ad finem spiritualem,vt fieri solet occasione Pestis, Belli, Famis, &c. & ex his causis Ecclesia largiri solet Indulgentiam Iubilæi. Ad particularem causam Indulgentiæ sufficit particularis causã illi proportionata; nam etiam in bonũ Ecclesiæ redũdat bonum particulare suorum fidelium; & Pontifex habet plenam auctoritatem dispensandi, & dispensare potest non solum ad bonum commune,sed etiam ad bonum particulare, cum vnusquisque per se, & absque vllo ordine ad alium, sit verum mẽbrum Christi; & particeps suorum bonorum; aliter, limitata esset auctoritas Pontificis,& videretur thesaurus Ecclesiæ esse nimis inops; cum sit ditissimus; Constat hoc ex vsu Ecclesiæ, in quo decipi non potest, cum sit res magni momenti; quod sufficere potest in confirmationem huius doctrinæ; præter auctoritatem omnium Doctorum, & Conciliorum id docentium.

3. Quoad causam efficientem concedendi Indulgentiam. Dico;ex iure diuino solum Põtificem habere hanc potestatem; nam tantummodo Petro, & eius successoribus dictum est. *Pasce oues meas. Et quodcunque ligaueris super terrã &c. Et quodcunque solueris, &c.* Nec talem auctoritatem habet Concilium Generale, nisi quatenus eius caput est Pontifex;quando autem est Acephalum, vt tempore Sedis vacantis; tunc nec minus dictam auctoritatem habet; quidquid in contrarium, & quidem malè, asseruit Cordub.q.12.de Indulgent. quoad Conciliũ Sedevacante; putat enim dictum Concilium habere dictam facultatem contra communem sententiam D. Thom.& aliorum in 4.d.20.q.1.art.4.Durand.q.5. Palud.q.4. art.3. Richard.art.5. q.3. qui omnes nulla mentione facta Concilij Generalis, tantum hanc facultatem Pontificem habere asserunt:quos sequitur Suar.disput.55.sect.1. Filiuc.tract.8.cap.4. num.84.& alij.

4. Non defuerunt, qui assererent etiã Sacerdotes habere potestatem concedendi Indulgentiam ex iure diuino, vel quia putant ad hoc sufficere potestatem ordinis;

nis; quia nullam distinctionem ponunt inter potestatem ordinis, & iurisdictionis; & vtrumq; iam falsum esse supra docuimus, quam opinionem tenuit Marsilius; & alij apud Suar. loco cit. sect.2. Alij autem id affirmauerunt de Episcopis, quia putant iurisdictionē datam esse iure diuino; quod etiam falsum esse supra ostendimus; & hāc opinionem tenēt Sot. Cordub. P.Sot.lect. 3. de Indulgentijs, Medina lib. de Indulg. disp.5.& 6.& alij apud eumdem Suar. Tamen vera, & communis opinio est,Episcopos nullam facultatem habere ex iure diuino concedendi Indulgentiam:hoc patet ex communi vsu vniuersalis Ecclesiæ; qui sufficiens esset ad hanc veritatem confirmandam; patet etiam ex omnibus Doctoribus vsquemodo allatis; & sumitur ex Extrauag. Clem.VI. quæ incipit Vnigenitus, de pœnit. & remiss. vbi ait: *Christum reliquisse Ecclesiæ thesaurum suorum meritorum. Quem per Beatum Petrum Cæli clauigerum, eiusque successores, suos in terris Vicarios, commisit fidelibus salubriter dispensandum, & proprijs, & rationabilibus causis, nūc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debita, tam generaliter, quam specialiter;* vide Richar. d.20. art.20.q.3.Duran.d.20.q.2.ad 2. Suar.disp.55. sect.2.Filiuc.tract.8.cap.4.num.87.& alios.

5. Habēt tamen Episcopi iure humano ordinariam potestatem cōcedendi Indulgētias,sed cum limitatione ab ipso iure posita;est communis doctrina D.Thom. & aliorū supra citatorum, & ratio est,quia id quod alicui cōpetit ratione officij, dicitur conuenire ex ordinaria potestate, siuè officium sit à iure diuino, siuè à iure humano; sed sic est, quod Episcopus ratione officij, seu sui muneris habet hanc potestatem, ergo talis potestas dicitur ordinaria; & confirmatur; nam nullus potest delegare,nisi habeat potestatē ordinariam, sed sic est, quod Episcopus potest delegare, ergo signum est, quod habeat potestatem ordinariam; & quod possit delegare patet ex cap. quod autem, vt probat Filiuc.tr.8.cap.4.num.88.§.Confirmatur.Et circa limitationem; Episcopi non possunt concedere nisi vnum annum Indulgentiæ in dedicatione Ecclesiæ; in anniuersario autem talis diei Indulgentiam quadraginta dierum, quod etiam possunt concedere, quandocunque ex aliqua iusta causa ei videbitur, vt habetur in cap. cum ex eo de pœnit. & remiss. idem possunt concedere Archiepiscopi tēpore visitationis;& tunc, licet, aliā similem dederit Episcopus, ambæ valent; & similiter Episcopi successores possunt eandem Indulgentiam concedere, etiam si iam aliæ antecesserās,& omnes validæ erunt; imò vnus Episcopus potest concedere dictam Indulgentiam suis subditis visitantibus Ecclesiam alterius Episcopatus, seu Diœcesis; vt fusè Suar. disp. 55. sect.3. num. 7. Filiuc.num. 89. & alij. Pro defunctis autem dictas Indulgentias concedere non possunt, ex communi sententia in cap. quod autem de pœnit. & remiss. idem Suar. num. 9.

6. Alij autem Prælati Episcopo inferiores; etiam si nulli subsint, nisi Pontifici, nullam habent facultatem dispensandi Indulgentias nec iure diuino nec humano; & idem dicitur de Vicario Episcopi, de Capitulo Sede vacante; de Parochis, &c. & hoc patet tum ex vniuersali vsu Ecclesiæ; tum ex communi Doctorum doctrina, vt Suar.disp.55.sect.4.Filiuc. tr.8. cap. 4. num.90.Bonac.disp.6.q.1.punct.3.nu.18. & alij.

7. Vtrū aūt Prælati Religionū possint efficere participes seculares, & alios, satisfactionum, & orationum, quæ fiunt in Religione? Respondeo duo esse in orationibus, & alijs pijs operibus, nempe, satisfactionem, & impetrationem; Superiores quando admittunt aliquem ad participationem meritorum,& operum Religionis, illum admittunt quoad impetrationem; & non quoad satisfactionem; possent etiā admittere ad satisfactionē;sed notandum, quod hoc non possit Superior pro suo libito; sed requiritur etiam consensus subditorum; quia si subditi sibi, vel alijs applicent talem satisfactionem, recta, & valida erit applicatio; nec applicatio Superioris esset alicuius momenti; peccaret tamen subditus, si contra voluntatem Superioris ageret, quia tenetur obedire; vt etiam diximus supra de suffragijs cap.60. num. 11. ita Suar.disp.55.sect.5.num.6. & 8. Filiuc. tract.

tract.8. cap.4. num.95. §. Tertium est;& alij.

8. Qui autem delegare possint auctoritatem concedendi Indulgentias, & quibus? iam patet ex dictis, solum Pontificē, & Episcopum posse hanc facultatem delegare; quia hi tantum habent hanc auctoritatem ex ordinaria potestate, licet, illa Pontificis sit à iure diuino; & illa Episcopi sit à iure humano. Omnibus autem potest committi hæc delegatio, nec est necessaria potestas ordinis, vt in pœnitentia; sed vtrū possit committi laicis? Respondeo de absoluta potestate, Pontifex tantum potest; sed hoc intelligi nullo modo potest, nisi per generalem concessionem; & necesse est, vt declaret in tali casu dispensare; nisi velimus dicere; quod si specialiter committit, etiam dispenset. Vide plura apud citatos Doctores.

9. Circa formam, sub qua concedi soleant Indulgentiæ; notandum est, duplicem esse modum concedendi Indulgentiam; Primus modus continet Indulgentiam latā. Secundus modus continet Indulgentiā ferendam. Indulgentia lata est illa, quam immediatè Pontifex per se concedit, vt si dicat, in casu mortis in gratia, cōcedo plenariam Indulgentiam. Indulgentia ferenda est illa, quam Pontifex concedit mediatè, vel per delegationem, vt si Pontifex concedat in articulo mortis; vel si tale opus fiat, vt quis absolui possit ab omni culpa, & pœna; in quibus concessionibus necessaria est aliqua forma verborū, vel signa æquiualentia, per quæ significetur talis concessio; & potest etiam fieri per scriptum, vel per nuncium. Et est etiam notandum, in forma, seu in concessione Indulgentiæ latæ, nullam aliam formam requiri ad actualem eius lucrationē, præter illam, quam Pontifex immediatè dedit; at in concessione Indulgentiæ ferendæ, requiri aliam formam per delegatum faciendam; v. g. potest, & debet delegatus dicere, auctoritate Sedis Apostolicæ mihi commissa, concedo tibi talem, vel talem remissionem; licet non omnia hæc verba sint essentialia; nam verba, per quæ declaratur id fieri auctoritate Apostolica. Supponi potiùs debet, quam declarari; licet, ex maiori decentia explicari debet. Potest etiam delegatus dicere, remitto tibi; vel absoluo te, &c. imò in eadem forma absolutionis, potest delegatus intelligere pœnitentem absoluere ab omni culpa, & pœna; quia verbum absolue proportionē habet ad vtrumque. Nec ad hanc absolutionem à pœnis per Indulgentiam requiritur, vt pœnitens percipiat, & intelligat Indulgentiam sibi concedi; nam etiā quis absoluitur à censuris absq; eius intentione; sufficiet igitur, si pœnitens sciat habere tale indultum, & habeat saltem intētionem virtualem recipiendi tale beneficium; vnde si habens tale indultum constituatur in articulo mortis; & non possit nec Sacramenta per signa contritionis absolui; dummodo probabiliter constet esse in gratia, poterit ei Indulgentia concedi, & à pœnis absolui à ministro designato; imò, licet, Confessor nesciat indultum pænitentis, & pœnitens Indulgentiam non petierit ex obliuione; si Confessor absoluat cum intentione absoluendi non solum à culpa; sed etiam à pœna quantum potest; & quocunque titulo; verè pœnitens erit absolutus; vt Suarez disp. 56. sect. 1. num.8.

10. Vtrum autem Indulgentiæ tantū valeant, quantum sonant? scilicet, vtrum semper Indulgentiæ accipiantur ab omnibus prout conceduntur? & respondendū est, posita iusta causa, & conditionibus supradictis, necessariò, & infallibiliter omnes consequi earum effectum. Nec est dicendū, semper iustā causā presupponi, quia aliter Pōtifex, vel deciperetur, vel deciperet animas fideliū. Respōdetur, circa iudicium causæ iustæ, vel iniustæ, seu non sufficientis, Pontificem decipi posse; quia est actus pendens ex facto particulari, spectās ad prudentiam; in qua non semper Pontifex habet assistentiam Spiritus Sancti; sicut habet in rebus ad fidem spectantibus ex Christi promissione Luc. 22. *Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.* Vnde non est inconueniens, si dicatur, Indulgentiam semper virtualiter cōcedi sub tacita conditione, si verè subsit causa iusta, vel non concedi, nisi iuxta proportionalitatem causæ. Ideò benè dicere possumus Indul-

gentiam in particulari, non semper operari infallibilem effectum tantum, quantū sonat; vt docet Caiet.tom.1.opuscul.tr.4. q.2.& Corduba q.22.de Indulgentijs;non tamen Indulgentia est contemnenda ob illegitimam causam;quia nunquam debet reputari causa illegitima; cum nullus possit scire factū superioris,& ideò semper est præsumenda ratum, nisi clarè contrarium constiterit; & præcipuè de iudicio summi Pontificis nemini licet disputare; vt ait Gratianus in §.qui autem 17.q.4.ad quod etiam Gloss. ibi aliqua iura congerit, ac etiam in cap. non nos 40. dist. & in cap. 1. 93.dist.

11. Sed dubium est, vtrum Indulgētia concessa visitantibus Ecclesiam aliquā, vel locum Pium,toties accipiatur,quoties fiet dicta visitatio? affirmatiuè respondet Nauar.in comment.de Indulg. notab. 31. num.37.vbi citat Felinum; ita vt si Indulgentia fuerit concessa ad vnum, vel plures dies; semper in qualibet visitatione posset quis Indulgentiā accipere; quæ opinio pia est, & plures visitationes non nocebunt: sed vtrum verè ita sit? pendet ex mente Pontificis, quæ in praxi non videtur talis; cum tot actus in eodem die, potiùs derisorij,quàm pij viderentur;& ideò, vt benè ait Corduba q.33.& Palud. d. 20. q.4.num.24. Indulgentia semel tantum in die accipi potest ex prudenti,& rationabili modo cōcedendi Indulgentiam;& idem asserunt esse in Indulgētijs indefinitè concessis visitantibus talem Ecclesiam,vel locum Pium;quæ Indulgentia, licet, perpetua sit;accipi tamen potest non plùs,quam semel in die; & ita est communis vsus, & praxis intelligendi Indulgentias.

12. Aliud dubium est, vtrum Indulgentia exspiret per mortem concedentis? & respondetur negatiuè, nisi talis terminus fuerit à concedente Indulgentiā præfixus;ita Palud. d.20. q.4.art.5.Sylu.verb. Indulgentia num.16. Nauar.comment. de Indulg. notab.31. num.26. & allj communiter; & ratio est, quia gratia non expirat morte concedentis: quod verum est non solum de Indulgentijs concessis à Summo Pontifice; sed etiam de illis concessis ab Episcopis, vel etiam à Legatis, & Summo Pœnitentiario habentibus talem facultatem ex delegatione Pontificis. Vide plura apud Suar. disput. 57. sect. 2. num. 4. & seqq.

13. Vtrum autem Pōtifex per solum actum voluntatis possit Indulgentiam suspendere? Respondetur affirmatiuè; ex quo etiam colligitur, reuocationē factam à Pontifice, non esse necessariò notificandam Ciuitati, Prouinciæ, aut Ecclesiæ, à qua auertur Indulgentia; nam illa tātum reuocatio Priuilegiorū est notificanda, ex qua subditi possent aliquod damnum pati; si quis tamen ex ignorantia talis reuocationis Indulgentiæ, bona fide absolueretur à censuris, &c. esset benè absolutus ex præsuppositа rationabili intētione Pontificis; quia dum inculpabiliter ignoratur legis reuocatio, non erit illegitimus eius vsus; imò iuxta communem opinionem, Reuocatio Indulgentiarum v. g. facta Romæ, non habet suum effectum quoadusque notificetur illis, qui tali Indulgentia gaudebant; ita Nauar. Corduba, Sylu. & alij apud Suar. disp.57. sect.2. num.8.idem docet Emanuel Sà verb.Indulgentia nu.9 Reginald.lib.7.num.167.& alij:licet Suar. quoad reuocationem statim cessandam respectu fructus liberationis p œnæ; contrarium putet esse probabiliùs; admittit tamen validitatem absolutionis censurarū, casuum reseruatorum, &c. & subdit, alios Doctores ita esse intelligendos; quia in exemplis ab ipsis allatis,colligitur tātum, illas reuocationes esse necessariò notificandas, ex quibus habentes tale priuilegium, possent aliquod damnum pati; vt iam diximus.

DE

DE IVBILÆO.

Iubilæum quid sit, & quomodo accipiatur, Ac de priuilegijs, quæ in ipso conceduntur.

Caput LXIIII.

1 *Iubilaum significat annum remissionis.*
2 *Annus Iubilai incipit in vigilia Natiuitatis Domini, & suspenduntur omnes Indulgentia.*
3 *Debēt visitari quatuor Ecclesia, sed absque culpa mortali.*
4 *Semel tātum potest quis lucrari Iubilaum, & absolui à reseruatis, &c.*
5 *Non potest quis eodem die Dominico confiteri, & communicare in Iubilao duarum hebdomadarum.*
6 *Fideles virtute Iubilai non possunt absolui à iuramentis, nisi id explicetur in Bulla.*
7 *Toto tempore, quo durat Iubilaum, potest quis absolui à votis: & non potest quis repetitis actionibus iterum Iubilaum acquirere.*
8 *Commutatio votorum potest alteri committi, & fieri transacto tempore Iubilai.*
9 *In vltimis diebus, potest etiam quis Iubilaum lucrari per commutationem operum.*
10 *Qui noluit absolui tempore Iubilai à votis, vel irregularitate, non potest eo transacto absolui.*
11 *Absolutus à censuris, & votis, si postea non sumit Iubilaum, non censetur absolutus.*
12 *Absolutus vigore Iubilai à reseruatis, peccabit mortaliter, si Iubilaum non suscipiat.*
13 *Quando in Iubilao conceduntur peccata Bulla Cœna, cōceditur etiam peccatum hæresis.*
14 *Confessores regulares nō approbati ab Episcopo, non censentur Confessores approbati ab Ordinario; vt requiritur in Iubilao.*

1 Ertum est, Iubilæū ex propria significatione, denotare annū remissionis, qui apud Hebræos erat quinquagesimus, in quo agrorum cura cessabat, serui libertate donabantur; & omnes possessiones venditæ proprijs dominis restituebantur: vt Leuit. 25, & 27. In præsenti autem Iubilæus significat annum, in quo Romæ maximæ Indulgentiæ largiuntur ad vniuersos Christi fideles, vt dicti fideles faciliter possint ex seruitute peccatorum, & Dæmonis se liberare; & ideò alio nomine solet vocari Annus Sanctus, qui olim erat annus centesimus; vt habetur in Extrauag. Antiquorum Bonifacij VIII. de pœnit. & remiss. quem annum ad quinquagesimum reduxit Clemens VI. & Paulus Secundus illum redegit ad annum vigesimum quintum, & ita illum concessit Vrbanus Octauus, scilicet in anno 1625.

2. Incipit autem dictus annus Iubilæi in Vigilia Natiuitatis Domini, in primis Vesperis vsque ad vigiliam sequentis anni, & in eisdem vesperis festi; ea tamen est diuersitas, quod vesperæ in principio dicti anni, dicuntur post aperitionem portæ; in qua incipit dictus annus; & in fine anni, vesperę dicuntur antequam porta claudatur: Vnde perdurat annus vsque ad finem vesperarum; ex quo sequitur, differentem communionem, vel confessionem, vsque ad sequentem diem Natiuitatis Domini, non lucrari Iubilæum. Suspenduntur autem in dicto anno omnes Indulgentiæ, & indulta absoluendi à casibus reseruatis, vt fideles ex hac occasione non retrahantur à peregrinatione ad Vrbem facienda; quod declarat Vrbanus Octauus in Bulla pro publicatione dicti anni Sancti edita; quæ incipit, Cum nuper, his verbis: *Cupientes, vt Christiana nationes ex omnibus ter-*

rarum Orbis locis in Alma Vrbe nostra in fidei, ac Religionis vnitate congregatæ, eodem pietatis, ac deuotionis spiritu. Basilicas, & Ecclesias prædictas, quo maximè fieri poterit concursu, durante eodem Iubilæo, visitent, & frequentent, multorum Romanorum Pontificum exemplo adducti: Omnes, & singulas Indulgentias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absoluendi etiam à casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, etiam in literis die Cœnæ Domini, &c. (& infra) *suspendimus, & suspensas esse declaramus; easque, & ea eodem anno durante nulli prodesse, aut suffragari debere.* Ex quibus verbis:in primis colligitur, illas tantum Indulgentias esse suspensas, quæ sunt extra Romam, quia quæ sunt intra Romam, non impediũt peregrinationem ad illam. Suspenduntur tamen omnes Indulgentiæ tam plenariæ, quam partiales; per illa verba, omnes, & singulas; Secundò suspenduntur etiam indulta absoluẽdi à casibus reseruatis; sed vtrũ intelligatur, ablata facultas commutandi vota, &c. in Bulla Sixti Quarti hoc exprimitur, iuxta Nauar. comment. de Indulg. notab. 33. & in Bulla Clementis Octaui, & Vrbani Octaui, exprimitur tantum absolutio à casibus cuiuscunque priuilegij: Vnde nõ videtur abrogata facultas circa vota, & similia. Deinde iuxta eumdem Nauar, & Filiuc. tract. 8. cap. 10. num. 254. illa tantum facultas absoluendi est suspensa, quæ fuit concessa ad Indulgentias consequendas; & non illa, quæ ex alio priuilegio fuit obtenta; sed quidquid sit respectu constitutionum aliorum Pontificum, transeat: Puto tamen id non posse colligi ex citata constitutione Vrbani Octaui, nam ibi tam in principio, quam in fine declaratur, & annullatur quælibet Indulgentia, & indulta absoluendi; nec debet, aut potest aliud excogitari; quia mens Pontificis in dicta reuocatione est, ne fideles arceantur à peregrinatione ad Vrbem: & cum hæc posset etiam esse potissima causa; ideò ab ipso fuit ablata; & ideò intelligenda est, tam respectu facultatis concessæ ad Indulgentiam consequendam, quã quolibet alio modo.

3. Ad consequendum verò dictum Iubilæum, necesse est visitare quatuor Ecclesias singulis diebus per dies triginta continuos, aut interpellatos; si Romani, vel incolæ Vrbis fuerint: Si autem Peregrini, vel alij externi per quindecim saltẽ dies. In quibus visitationibus, debet saltẽ quis esse in gratia per contritionem; vel ad minus, in vltima visitatione, in qua est recipiendus effectus Indulgentiæ, iuxta doctrinam à nobis supra traditam, quam docet etiam Henriq. cap. 12. de Indulgentijs. Tenetur etiã quis ibi orare; ad quod sufficit, etiam oratio mentalis, pro salute populi Christiani, pace Ecclesiæ, ac pro alijs rebus iuxta Pontificis intentionem.

4. Introitus autem per portas apertas, non est necessarius, licet, pius, & sanctissimus sit, nec etiam visitatio septem Altarium; sed sufficit tantum orare ante Altare maius; & notandum, quod, licet, introitus per dictas portas apertas in peccato mortali, nequã esset; nõ tamen esset mortale, vt docet Filiuc. ex Nauar. tract. 8. cap. 10. num. 260. Est etiam notandum, semel tantum posse qu[i]libet lucrari Iubilæum; & semel absolui po[ss]e à reseruatis; dummodo non fuerint casus obliti in prima confessione; imò dicti casus possunt absolui etiam post annum, quia iam non sunt amplius reseruati, cum fuerint indirectè absoluti per confessionem formaliter integram, & idem dicas de censuris oblitis, ac de irregularitate, vt Sanchez lib. 4. cap. 54. num. 36. & 37. & lib. 8. de matrim. dist. 15. num. 16. Secùs est dicendum de votis; nam ab istis possunt semper absolui intra dictum annum suscipientes Indulgentiam; minimè tamẽ extra illum, etiam si fuerint oblita; quia hæc particulariter commutantur, vel annullãtur; quod potest fieri etiam extra Sacramentum à Confessore electo virtute Iubilæi, vel ab alio habente eãdem auctoritatem, dummodo contrarium non præcipiatur in Bulla.

5. Est etiam sciendum, Iubilæum aliquando concedi per duas tantum hebdomadas; & tunc intra totam hebdomadam potest quis confiteri ad finem communicandi die Dominico, vt loqui solent Bullæ: Vnde si quis velit confiteri, & communicare eodem die Dominico, non lucrabitur Iubileum; & ita respondisse fertur Clemen-

mentē Octauū, vt ait Filiuc. tract.8.cap.10 num.272. sed hoc puto verum respectu illorum, qui habent materiam necessariam; vt maiori maturitate, proposito, & fructum cōmunicare, & Indulgētiam accipere possint; si autem Iubilæum publicatur in die Dominico; tunc statim posset quis confiteri pro communione facienda altero die Dominico. Adest tamen opinio Capuccini apud Sorbū, in compend. priuileg. verb. Indulg. pag. 325. asserentis, posse quemlibet lucrari Iubilæum, si confiteatur, & communicet eodem die Dominico, adimpletis conditionibus, &c. & sic declarasse refert Pium Quintum ad instātiam RR. PP. Societatis Iesu.

6. Vtrum autem per Iubilæum possint fideles absolui à iuramentis, sicut possunt absolui à votis? & negatiuè est respondendum, nisi id exprimatur in Bulla, quia iuxta communem regulam, à diuersis non fit illatio: ita Nauar. consil.3. de iuram. & in manual. cap.27. num.275. Sylu. verb. iuramentum 5. q.3. & 6. & Tabien. verb. iurare q. 20. Sed si iuramentum concernat tantum hominis fauorem, non autem cultum Dei, poterit ab illo remitti, cui iuratum est; & si concernat etiam cultum Dei, remitti non potest per Iubilæum: sequitur Filiuc. tract.8. cap.10. num.181. in fine.

7. Sed quęritur, vtrum toto tempore, quo Iubilæū durat, possit quis absolui à votis, quoties illa emiserit, etiam durante dicto tempore? & respondetur affirmatiuè, & ratio est, quia in Bulla nulla solet poni limitatio circa vota, prout ponitur in absolutione à casibus reseruatis; ita Henriquez lib.6. de pęnit. cap.16. num.1. quem sequitur Sanchez lib.4. cap.54. num.26. sed notandum, vota facta post obtentum Iubilæum, non posse amplius commutari; quia facultas concessa in Bulla, est tantum ad lucrandum Iubilæum, vt loquitur idem Sanchez num.28. secùs est dicendum de votis antea factis; nam ista commutari possunt durante dicto Iubilæo; vt diximus. Sed maior difficultas est, vtrum quis repetitis eisdem actionibus, possit etiam sumere Iubilæum in secunda hebdomada, & hoc modo lucrari Iubilæum, & absolui à casibus reseruatis; in quos incidit post acceptum Iubilæum? & affirmatiuè respondet Henriquez lib.7. de Indulg. cap.11. num.1. & lib.6. de pœnit. cap.16. num.3. vbi in commentario litera M. ait, id multos recentiores tenere; & tenet etiam Nauarr. §. in Leuit. notabil.32. num.45. & notabil. 34. num.7. q.4. & refert Iubilæum anni sancti Gregorij Decimitertij in init. notab. 32. in quo dicitur posse fideles sæpiùs repetitis diligentijs Iubilæum consequi. Attamen, cum hoc pendeat ex Bulla, vt ipsimet Doctores fatētur; & ex multis annis dicta mens Pontificis non videtur talis, imò omninò contraria; nempè, vt possit quis tantum semel dictam Indulgentiam accipere, sequitur, quod nec etiam possit à casibus, vel votis absolui: ita docet Suar. tom.2. de religione tract. de voto lib.6. cap.16. num. vlt. & Sanchez lib.4. cap.54. num.30. & ita declarasse Sacram Congregationem Concilij de mēse Maij 1620. docet Filiuc. tract.8. cap.10. num.261. Vnde in præsenti nullo modo videtur probabilis opinio aliquorum Doctorum, quos affert Iacobus Mancinus in sua practica visitandi infirmos pag. 72. & 73. asserentium, illum qui iam adeptus est Iubilæum in prima hebdomada, posse absolui à quolibet casu, & censura Pontifici reseruata, in secunda hebdomada, etiā si talia reseruata commiserit spe Iubilæi, quod hodie puto omninò falsum.

8. Sed dubium est, vtrum Confessor possit alteri committere commutationem voti, nempè, vt alius assignet opus, quod facere debeat loco dicti voti? Respondeo affirmatiuè; dummodo tamen dicat confessor, commuto tibi votum ex nunc in opus, quod ego, vel talis vir doctus, tibi dixerit, siuè Clericus, siuè laicus sit, quia hic actus nō est iurisdictionis, sed prudentiæ; & potest postea dictum opus pœnitēti declarari etiam post tempus Iubilæi. Imò potest etiam confessor differre commutationem voti modo dicto etiā in casu, quo pœnitens sciret se ligatum esse voto; sed non benè meminit materiæ particularis; in dicto casu, potest confessor statim habere intentionem liberandi pænitētem à dicto vinculo; & concedere ei tempus cogitandi circa materiam voti commissi; & postea illud commutare, licet, interim transeat

feat tempus Iubilæi: Suar. tom. 2. de relig. tract. de voto lib. 6. cap. 16. nu. 15. ex quo sumitur, posse etiam pluribus votis astrictum, petere commutationem, licet non recordetur numeri; sed tantum materiæ, seu obiecti circa quod fuerūt vota; & confessarium posse illum absoluere pro prudenti arbitrio illa commutando; & si postea pœniteas illorum meminerit, non indigebit alia absolutione; docet Beia, seu Paleota in suis responsionibus 2. par. casu 9. in ordine: & est primus ex propositis in Congregatione habita feria 3. die 9. Maij, Clauis Regia lib. 6. cap. 12. nu. 18. & Sanchez lib. 4. cap. 54. num. 35. imò, etiam si pœnitens scrupulis vexatus ob multitudinem votorum, quorum non meminit, poterit confessor illum generaliter absoluere, etiam ab omnibus, imposita ei prudenti commutatione, idem Doctor nu. 37.

9. Aliud dubium est, vtrum quis in vltimis diebus, in quibus omnia opera in Iubilæo imposita facere non possit, possit acquirere Iubilæum? Respondetur affirmatiuè, quia poterit tunc Confessarius ieiunia commutare in eleemosynam, & visitationes Ecclesiarū in aliud opus. Quod statim fieri possit; vt docet Henriq. lib. 7. de Indulgentijs cap. 10. num. 6. & Sanchez lib. 4. cap. 54. num. 28. quod puto verum, quando pœnitens fuit impeditus; vel nolebat Iubilæum accipere ex parua deuotione, vel ex peccatorum nexibus, quibus ligatus erat; & postea in dictis vltimis diebus ex Dei motione cupit Iubilæum accipere; & se à dictis peccatis liberare; in his enim casibus non est pœnitenti hoc priuilegium denegandum. Etiam si hoc accidat in vltima die Iubilæi, scilicet in vltima Dominica; vide Dian. tr. 1. & 1. miscel. resol. 28. & Filiucc. tom. 1. tract. 8. cap. 10. num. 268.

10. Vtrum autem, qui noluit tempore Iubilæi absolui à votis, vel irregularitate; possit dicto Iubilæo transacto, ab illis, vel illa absolui? & affirmatiuè respondet Sanchez lib. 4. cap. 54. num. 40. & ratio est, quia putat dictum priuilegium esse perpetuum respectu votorum, &c. emissorum ante terminatum Iubilæum; quæ opinio mihi nullo modo videtur probabilis; nec iuxta intentionem Pontificis, qui priuilegium non concedit nisi pro tali tempore; ideò contrarium, quod docet Suar. lib. 2. de relig. cap. 16. num. 36. puto verū; quod etiam tenet Beia 2. par. casu 9. in ordine.

11. Quæritur etiam, vtrum absolutus à casibus reseruatis, & censuris vigore Iubilæi, si postea dictum Iubilæum nō sumat, nec perficiat ordinata in ipso, censeatur benè absolutus? Respondeo, quoad casus reseruatos non est dubium, esse benè absolutum, dummodo habuit veram intentionem suscipiendi Iubilæum; vt etiam confirmat Suar. 2. tom. de religione tr. de voto lib. 6. cap. 16. nu. 6. tamen quoad absolutionem censurarum, aliqui contrariū tenent, nempè, non censeri absolutum, nisi perficiat, & accipiat Iubilæum; & ratio est, quia talis absolutio intelligitur data sub tali conditione, nempè, si pœnitēs accipiat Iubilæū; & ita tenet Manuel Rodriq. in Bulla Cruciatæ §. 2. num. 8. Angles, & alij apud Cordub. in summa q. 21. Contrarium tamen tenet dictus Corduba, Suar. loc. cit. Emanuel Sà, & *alij, quos* sequitur Sanchez libro 4. cap. 54. num. 44. dummodo tamen pœnitens aliquam confessionem præmisisset, quia si nullam confessionē fecisset ex eo, quod non habebat conscientiam peccati mortalis; tunc si post transactum tempus Iubilæi aduertat habere aliquam censuram reseruatam, non censebitur ab illa, nec ab illius reseruatione absolutus, vt idem Sanchez. Vtrū autem idem sit dicendum de absoluto à votis vigore dicti Iubilæi; & similiter affirmatiuè respondet Sanchez num. 49. & citat Henriq. lib. 7. de Indulgentijs cap. 11. num. 4. & lib. 6. de pænit. cap. 16. nu. 6. Viuald. in candelabro sacramētorum 3. par. cap. 14. num. 59. & 60. & alios, & citat etiā Suar. in to. 2. de religione lib. 6. cap. 16. nu. 9. Attamen scio Suar. contrarium docere in tom. 4. de pænit. disp. 32. sect. 3. num. 15. & illum sequitur Filiuc. tr. 8. ca. 6. nu. 149. quam opinionem, vt probabiliorem, & securiorem etiam amplexus sum supra in cap. 62. num. 8. imò ita etiam puto esse dicendum de absoluto à censuris; quamuis contrariam opinionem non voco improbabilem, imò probabilissimam ob aucto-

rita-

ritatem Doctorum; sed contrariam libentiùs tanquam securiorem, & in praxi probabiliorem amplector; quia absolutio cẽsurarum, & votorum differt ab absolutione à casibus reseruatis; nam hæc non potest dari sub cõditione ob naturam sacramenti; at absolutio à censuris, & votis, cũ non sit sacramẽtalis, benè potest dari sub conditione, imò sub tali conditione saltẽ virtuali semper intelligitur data, nec potest Confessor contrariam intentionẽ habere. Deinde absolutio à censuris, & votis, est tanquam priuilegium additum à Pontifice ad alliciendos animos fidelium ad talem Indulgentiam accipiendam; vnde si quis non accipiat, non debet frui hoc priuilegio.

12. Sed vtrum qui fuit absolutus vigore Iubilæi, & postea non accipiat Iubilæum ex propria culpa, peccet mortaliter? Negatiuè respõdet Sanchez lib.4. cap.54. num.54. de matrim. disp.43. nu.9. & lib.8. disp.15. num.24. cum Henriquez, & alijs; at probabiliùs puto contrarium, vt docet Suar. tom.2. de relig. lib.6. cap.16. num.11. & tom.4. de pœnit. disp.31. sect.4. num.5. & ita videtur rationi consentaneum; nam qui priuilegijs fruitus est, ex virtuali, & rationabili intentione promisit ordinata in Iubilæo adimplere, & illud pro viribus sumere; & cum agatur de re graui; & grauiter Ecclesia diceretur decepta; necesse est dicere, talem pœnitentem mortaliter peccare; si dictum Iubilæum non suscipiat; & eo magis hæc sententia erit probabilior, si admittatur pœnitentem esse etiam benè absolutum à censuris, & votis; vt diximus num. antecedenti.

13. Deinde quæritur, vtrũ quando in Iubilæo cõceduntur peccata Bullæ Cœnæ, intelligatur etiam peccatum hæresis? sed in primis sciendum est: Peccatum hæresis, aut est cum errore intellectus, vel nõ? si non, nõ cõprehenditur in Bulla Cœnæ Domini; imò etiam si quis in extrinseco Deũ negaret, vel Iudæum, aut Infidelẽ se ostenderet ex vi, metu, timore, &c. licet, grauissimè peccaret, nullã tamen excommunicationem incurreret, & posset à quocunque confessore absolui: vt Nauarr. in manuali cap.10. num.27. Sanchez lib.2. tom.1. cap. 7. num.8. Suar. tom.5. de censur. disput.4. sect.2. num.22. & disp.21. sect.2. num.3. & alij. Si autem hæresis sit cum errore intellectus; tunc aut peccatum est purè mentale; & in tali casu, nec quis incurrit in excommunicationem Cœnæ Domini, quia illa tantum comprehendit hæresim externam; scilicet, illam, quam quis verbo, signo, vel facto propalauerit; aut peccatum hæresis est externum modo dicto, & tunc comprehenditur in Bulla Cœnæ Domini: Et de hoc peccato hæresis quærunt Doctores; Vtrum possit quis ab illo absolui virtute Iubilæi, etiam si ibi concedantur casus Bullæ Cœnæ? & multi negatiuè respondent propter enormitatem huius peccati. Attamen pars affirmatiua probabilior, & vera est, & ratio est, quia aliquando dictum peccatum hæresis exceptuatur in concessione Iubilæi, & aliquando non; igitur hoc dependet ex voluntate Pontificis illud concedentis; quando igitur in Bulla conceditur, seu conceduntur omnes casus Bullæ Cœnæ, absq; vlla exceptione, Signũ est, Pontificem cõcedere etiam dictum casum; alias autem rationes videre quis poterit apud Fagundez de præcept. Eccles. lib.8. cap.8. num.17. & seqq. vbi quam plures Doctores pro vtraque parte affert; asserit tamen alteram opinionem esse probabiliorem; sed contrarium docet Filiuc. tom.2. tract.8. de Iubilæo cap.10. nu.265. & fusè eãdem doctrina tradit Dian. par.1. tract.5. resol.1. vbi quam plures similiter affert pro hac, & contraria sententia, neq; obstat stylus Curiæ Romanæ, in quo fundatur contraria sententia, quia talis stylus non dicit aliã opinionem esse improbabilem; & maximè cum sit à tot grauibus Patronis defensa: Sed hic obiter notandum, à dicta hæresi non posse pœnitentem absolui virtute Bullæ Cruciatæ, vt patet ex Bulla Gregorij Decimitertij, quæ incipit officij nostri, edita anno 1574. & est Bulla 37. in ordine.

14. Circa verò electionem confessoris, quæri potest, vtrum confessores Regulares electi à proprijs Prælatis, possint vocari confessores approbati ab Ordinario, iuxta tenorem Iubilæi? Respondetur negatiuè respectu sæcularium, & aliorum ex-

tra

tra propriam religionem; sed intelliguntur illi confessores qui fuerint approbati ab Episcopo loci; nam respectu propriæ Religionis benè possunt vocari approbati ab Ordinario, eo quod sint approbati à proprijs Prælatis, iuxta Concil, Trid. sess. 23. de reform. Sed facultas dictorum Prælatorum nō extenditur extra Religionem; vt fusiùs Filiuc. tract. 8. cap. 10. num. 275. Et nota, quod neq; Episcopus virtute Iubilæi, possit absolui, nisi à confessario approbato; quamuis de iure communi possit quemlibet idoneum sibi eligere; & ratio est, quia in Iubilæo dicitur eligant confessores approbatos, Nauar. par. 2. consil. lib. 5; consil. 12.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Quid, & quotuplex sit Sacramentum Ordinis, Ac de eius materia, & forma. Cap. LXV.

1 *Traditur Ordinis definitio, & distinctio ab alijs Sacramentis.*

2 *Sacramentum Ordinis, fuit à Christo institutum in vltima Cœna, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem.*

3 *Septem sunt Ordines, & omnes sunt Sacramentum.*

4 *Episcopatus est Ordo distinctus ab alijs septem.*

5 *Probatur tradita doctrina.*

6 *Archiepiscopatus, Papatus; Prima tonsura, & psalmodia non sunt ordines.*

7 *Declaratur in quonam consistat officium Episcopatus, Sacerdotij, & aliorum Ordinum maiorum.*

8 *Declaratur, in quo consistat officium Ordinum minorum.*

9 *Materia remota omnium Ordinum, est res, quæ traditur ab Episcopo. Proxima autem est traditio dictæ rei cum debita forma verborum. Vnde in Sacerdotio erit traditio Calicis, & Patenæ cum pane, & vino.*

10 *Materia in Ordine Diaconatus, est traditio libri Euangeliorum.*

11 *Materia in Ordine Subdiaconatus, est traditio Calicis vacui cum Patena.*

12 *Materia aliorum Ordinum, consistunt in traditione rerum cum debita forma verborum.*

13 *Materia Ordinis Episcopatus, est manus impositio cum verbis adiunctis.*

14 *Materia debent physicè tangi ab ordinandis.*

15 *Materiæ debent etiam physicè tangi ab Episcopis; & declaratur, quomodo dictæ materia sint necessaria, & ex cuius institutione.*

16 *Ponuntur formæ singulorum Ordinum.*

1 Sr primò sciendum, Sacramentum Ordinis dici ab effectu; sicut etiam dicitur Sacramentum confirmationis ex eo, quod per dictum Sacramentum confirmentur in gratia; Sic dicitur Sacramentū Ordinis, quia ordinatim, & per gradus iuxta varia ministeria ad illud ascenditur. Vnde potest describi hoc modo; nempè, *Ordo est caremonia quadam, seu ritus, quo potestas alicuius Ecclesiastici ministerij significatur, & datur, vt ritè, ac reuerenter Sacramentum corporis, & sanguinis Christi celebrari possit:* In qua descriptione, quoad vim, & substantiam, continētur omnes, & aliæ descriptiones, quæ ab alijs Doctoribus dari solent; nam Magister sententiarum in 4. d. 24. ait: *Ordinem esse signaculum quoddam, quo peculiaris potestas traditur ordinato:* vbi ponit *Signaculum*, pro signo, vt explicat D. Thom. ibi q. 34. art. 2. & Sotus ibi similiter, ait. *Ordinem esse Sacramentum, quo specialis potestas traditur in ordine*

ne ad consecrandum corpus, & sanguinem Christi. Ex quibus omnibus colligitur, hoc Sacramentum non pertinere ad salutem propriam; & in hoc differre ab alijs quinque Sacramentis, vsque modo dictis, quæ pertinent ad propriam salutem; conuenire autem cum Sacramento matrimonij, quia nec etiam est ad propriam salutem; sed ad communem vtilitatẽ Ecclesiæ, scilicet generationem naturalem; Ordo autem est ad generationem spiritualem iuxta Apost. 1. ad Corinth. 4. *Per Euangelium ego vos genui*.

2. Fuit autem institutum hoc Sacramentum à Christo Domino in vltima Cœna illis verbis, Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: Quod idem importat, ac si Christus dixisset, sicut ego consacro, & offero; ita similiter vos consacro Sacerdotes, & Episcopos, vt consacrare, & offerre possitis, & debeatis; nã in verbo facite præceptum consecrandi imponitur: vide D.Thom. sess. 34. in addit. art. 4. & Sotus, quæ doctrina de fide est, vt patet ex Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. & can. 2. vbi sic habetur. *Si quis dixerit, illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, vt ipsi, aliique Sacerdotes offerrent corpus, & sanguinem suum, anathema sit*. In qua ordinatione per Christum facta, fuerunt omnes ordines simul Apostolis collati: cum omnes contineãtur in Sacerdotio, & omnes ad ipsum dirigantur.

3. Quot autem sint ordines? Respondeo septem; scilicet, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus: ita sumitur ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 2. Sed vtrum omnes dicti ordines sint Sacramentum? Respondeo, tres esse opiniones, quas affert Valentia in 3. par. disp. 9. q. 1. pun. 4. pag. mihi 1957. & prima est Durandi in 4. d. 24. q. 2. asserentis tantum ordinem Sacerdotij esse Sacramentum: Secunda est Soti in 4. d. 24. q. 1. art. 4. Michaælis Medinæ lib. 1. de sacrorum ordinum, Vasquez 3. par. disput. 237. cap. 2. & Nauar. cap. 22. num. 18. docentes tãtum tres ordines maiores esse Sacramentum; Minores autem esse quædam sacramentalia: Tertia, quæ communis est, & tenenda, asserit omnes septem ordines numeratos, esse Sacramentum; ita D.Tho. in addit. q. 37. art. 2. vbi ait, omnes dictos ordines imprimere characterem; & eãdem doctrinam tradit 4. contra gentes cap. 65. Bonauent. in 4. d. 24. art. 2. q. 4. Richard. eadem dist. art. 3. q. 3. Palud. q. 1. Capreol. q. 1. art. 1. P. Sot. lect. 4. de ordine, Bellarm. lib. vnico de Sacramento ordinis cap. 6. 7. & 8. Filiuc. tract. 9. cap. 1. num. 23. & seqq. & alij passim, quæ sententia est magis cõsona Concilijs. Nam Concilium Florentinum postquam declarauit materiam Sacramentorum esse rem traditam ab Episcopo ordinato, & formam esse verba ab Episcopo in ipsa traditione prolata, tam in ordine Sacerdotij, quam Diaconatus, & Subdiaconatus, subiungit; *Sic etiam id intelligi debere in reliquis ordinibus*; & clarè id etiam docet Concil. Trid. sess. 23. cap. 2. & 3. quã sententiam multis alijs rationibus, & Patrum auctoritatibus probat Valent. dicto pun. 4.

4. Vtrum autem Episcopatus sit Sacramentum specie, vel numero distinctum à Sacerdotio, & alijs ordinibus? Respondeo, duas in hac re esse sententias: Prima asserit non esse Sacramentum distinctum à Sacerdotio; ita D.Thom. q. 40. art. 5. Richardus, Albertus Magnus, Bonauent. & alij in 4. d. 24. Reginald. lib. 30. tract. 5. Henriquez lib. 10. cap. 2. & alij apud ipsum; idem docet Filiuc. tract. 9. cap. 1. num. 12. & alij; Duæ rationes sunt potissimæ pro hac opinione. Prima est, quia si Episcopatus esset ex se ordo distinctum, posset conferri absque Sacerdotio, quia non dependeret ab illo; sed antecedens est falsum, ergo non distinguitur ab illo. Secunda ratio est, quia Episcopatus non habet distinctum respectum ad celebrationem Eucharistiæ; ac habet Sacerdotium; nec aliquid aliud circa hanc celebrationem præstantiùs agit; ergo est idem cum Sacerdotio. Secunda sententia docet, Episcopatum esse distinctum Sacramentum à Sacerdotio: ita Durand. in 4. d. 24. q. 6. Palud. ibi q. 7. Maior. ibidem, Medina lib. 1. de cælibatu cap. 16. Nauar. cap. 22. num. 8. P. Sot. in institutione Sacerdotũ lect. 4. de Sacramento ordinis, vbi addit, id certa fide esse tenen-

nendum; & Valentia disp. 9. quæst. 1. pun. 4. pag. 1964. putat, hanc opinionem esse de fide, quāuis id non sit ab Ecclesia explicatum; eādem opinionem sequitur Vasquez 3. par. disp. 240. cap. 3. Emanuel Sà verb. Ordo num. 7. & alij multi. Quæ opiniones cum habeant magnos Patronos; nullam earum puto esse tanquam improbabilem reprobandam; licet, libentiùs huic secundæ sententiæ adhæreo; & relictis omnibus rationibus à Doctoribus allatis pro hac opinione; puto hanc opinionem esse verā, quia potestas, quam habet Episcopus consecrandi Sacerdotes, & cōstituendi homines cum potestate consecrandi Eucharistiam, nō potest prouenire ab eodem charactere, quia character Sacerdotij dicit tantum potentiam ad dictam consecrationem Eucharistiæ; ergo necesse est, vt detur alius character, per quem possit dari talis potestas cōstituendi Sacerdotes; Hæc autem non potest esse alia, nisi potestas Episcopalis proueniens ex distincto charactere, continente in se formaliter vtramque potestatem: & ideò non mirum, si nullus possit ordinari Episcopus, quin sit etiam Sacerdos, quia character Episcopatus continet id, quod continet character Sacerdotij; & aliquid ampliùs; ex quo patet responsio ad primum argumentū primæ opinionis. Ad secundum autem respondetur, Episcopatū habere peculiarem ordinem ad Eucharistiam, quàm non habet Sacerdos; nam ad Episcopus, seu ordo Episcopatus dicit ordinem, & ad consecrandam Eucharistiam, & ad constituendos Sacerdotes cum auctoritate cōsecrandi Eucharistiam, quem ordinem nō dicit Sacerdotium, vt fusiùs Valent. disp. 9. q. 1. pun. 4. pag. 1964. & seqq.

5. Fundatur etiam hæc doctrina in Christi institutione. Nam apud Matth. 10. Marc. 3. & Luc. 6. & 10. Legimus à Christo Domino fuisse electos duodecim; *Quos Apostolos nominauit*; deinde apud Luc. 10. legimus à Christo fuisse designatos alios septuaginta duos; & iuxta communem Patrum cōnsensum, Episcopi tantum sunt successores Apostolorum; & Presbyteri sunt successores discipulorum; inter auctoritatem Apostolorum, & discipulorum magna est differentia; quod singulariter perspicitur in illa celebri cæremonia, qua Mathias in locum Iudæ adunatus fuit; & ex distincta ordinatione, qua Christus ordinauit Apostolos, & discipulos. Hæc autem differentia in nullo potest consistere, nisi in quadam maiori dignitate, & auctoritate simul, quam Christus tribuit Apostolis, & non discipulis; igitur necessariò videtur dicendum, auctoritatem Episcoporū distinctam esse (modo explicato) ab illa, quam habent Sacerdotes; sicut distincta fuit auctoritas Apostolorum ab illa discipulorum; & si distincta auctoritas, ergo & distinctus character, & distinctumSacramētum; & licet, vniuersaliter dicatur, septē tantum esse ordines; id dicitur per respectum ad conficiendā Eucharistiā; ad quam non est necessarius ordo Episcopatus.

6. Quid autem dicendum sit, de Archiepiscopatu; Papatu, prima tonsura, Psalmodia &c. Dico, neque Archiepiscopatum, neque Papatum esse ordinem; vt docet Sot. in 4. dist. 24. q. 2. art. 4. conclus. 2. secundò, nec primam tonsuram esse ordinem; sed dispositionem; seu tanquam nouitiatum ad ordinem: ita communiter omnes, Vasq. disp. 136. cap. 1. num. 9. & idem est dicendum de Psalmodia, nempè, non esse ordinem, Filiuc. tract. 9. cap. 1. num. 14.

7. Sed quæritur, quod nā nō sit officiū dictorum ordinum? & respondetur ordinariè per omnes; officium Episcopi esse consecrare Basilicas, vngere, seu consecrare Altaria, consecrare Chrysma, imponere manum, scilicet, administrare Sacramentum Confirmationis, facere publicam populi benedictionem; distributionē officiorum, & ordinum Ecclesiasticorum; benedicere Virginē; & super omnia prædicare Verbum Dei; vt sumitur ex Matt. 28. *Euntes docete omnes gentes*; & Paulus 1. Corinth. 1. *Misit me Dominus Euangelizare, non baptizare*. Officium Sacerdotis est Sacramentum corporis, & sanguinis Domini ad Altare conficere; dona Dei benedicere, & orationes dicere; & Sacramēta administrare excepto Ordine, & Confirmatione. Pertinet etiam ad Sacerdotem prædicare Verbum Dei, & docere

cere populum de licentia tamen Episcopi; vnde in Concil. Vassen.can.4. dicitur,fuisse datam à Episcopis potestatem Presbyteris prædicandi Verbum Dei; prout etiam fecit Valerius Episcopus, tribuens talem facultatem D.P.Augustino tunc suo Presbytero, quia Valerius erat Græcus,& non poterat commodè id latinè exequi, vt refert Possidonius in vita S. Augustini cap.5. Diaconorum officium est; assistere Sacerdotibus; & ministrare in omnibus, quæ aguntur in Sacramentis, scilicet, in Baptismo, in Chrysmate, in Patena, & Calice;atq; adeò etiam oblationes inferre, & disponere in altari, & componere mensam Domini, & legere Euangelium publicè in Ecclesia. Olim Diaconi poterant etiam baptizare in absentia Episcopi, & Presbyteri,vt fecit Philippus Diacon.Act. 4.baptizando Eunuchum. Poterant etiam prædicare de licentia Episcopi exemplo Stephani, & Philippi Diaconorum Actor. 7.& 8.& D.Vincentius martyr etiam Diaconus concionabatur, vt refert P.August. ser.2.de eodem Sancto. Poterāt etiam administrare Eucharistiam in absentia Presbyteri, vt habetur in Concil. Niceno can. 14.& poterant ad absentes dictam Eucharistiam ferre; vt ait Iustinus in Apologia 2.sub finem. In præsenti autem proprium, & substantiale officium Diaconorum est, assistere, & ministrare Episcopis, & Presbyteris in sacrificio Altaris; cætera autē, vt supra,possent etiā facere,vel in necessitate, vel ex Episcopi commissione. Subdiaconorum officium est, proximè assistere Diaconis in sacrificijs ministrādo, ideò in eorum ordinatione accipiunt ab Episcopo calicem vacuum cum patena; vt dicitur in Concil.Carthagin.4. can.5.& Tolet. 4. can. 27. Est etiam eorum officium legere Epistolam in sacrificio Missæ, vt habetur in Concil.Remen.can.4.

8. Officium Acolytorum est, luminaria ad sacrificium præparare, & portare Cereum accensum ad Altare; itemq; vrceolos cum vino,& aquaSubdiacono dare; vt dicitur eis in eorum ordinatione;& omnia hæc pertinere ad eorum officium, ait, Concil.Carthag.4.can.6.officium Exorcistarum est, manus super energumenos imponere, & ad pellendos ex illis Dæmones. Exorcismos Ecclesiæ super eos legere,atq; ea ratione,illos præparare, vt sacris interesse, & participare possint; huiùs ordinis meminit Ignatius epist.8.ad Antiochenos; & Concil. Laodicense can. 24. & 26. prohibet, ne quis, nisi hoc ordine initiatus exorcismis Ecclesiæ vtatur ad pellendos Dæmones; & Concil. Carthag.4.can. 7.declarans modum, quo conferendum sit hoc officium Exorcistæ,ait.Exorcistæ cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo: *Accipe, & commenda memoria,& habeas potestatē imponendi manus super energumenum, siuè baptizatum, siuè cathecumenum.* Ad officium Lectoris spectat legere in Ecclesia Lectionē Prophetarum; ideò in ordinatione dicitur: *Accipe,& esto verbi Dei relator, habiturus, si benè impleueris officium,partem cum ijs, qui benè verbum Dei ministrauerunt*,ex Cōcil. Carthag.4.can.8. Concil.Laodic. can.24. Ad officiū Ostiarij pertinet Templum claudere, & aperire, illudq; custodire, & ad illud admittere eos, qui dignè sacris interesse possunt, ac eos excludere, qui indigni sunt. Modus dādi hoc officium est descriptū in Concil. Carthag.4. can.9. & huius officij meminit Ignatius Epist.ad Antiochenos;& Concil. Laodicenum can. 24. vide etiam D.Tho. in addit.q.37.ar. 2. vbi affert congruentiā huius numeri ordinum.

5. Quoad materiam horum ordinū; Dico, materiam remotam esse,rem tradendam ordinando, materiam autem proximam esse traditionem dictæ rei factam ab Episcopo cum debita forma verborum; ita communiter omnes;vt Vasq.disp. 239. cap.3. Filiuc.tract.9. cap.2. num.29.& 30. & habetur in Cōcil.Florent. in instructione Armenorum, sed dubium est circa Sacerdotium, quando nam conferatur,nempè,in traditione Calicis,& Patenæ cum pane, & vino; an in impositione manuum? Respondeo, Sacerdotium conferri in traditione Calicis cum Patena,&c. Quia etiā si post dicta ea verba Episcopus moriatur, Sacerdotium erit verè collatum;tam quoad consecrandam Eucharistiam, quam quoad absoluendum à peccatis, si adfue-

rit, seu accesserit facultas iurisdictionis; ita Sot. in 4d. 24. q. 1. ar. 4. quē sequitur Valēt. disp. 9. q. 1. pun. 5. pag. 1968. Attamen contrariū puto probabilius, nempè, Sacerdotiū conferri tantum quoad potestatē sacrificandi; sed non absoluendi; aliter frustra dicerentur in ordinatione illa verba: *Accipe potestatem remittendi peccata, &c.* & ita docet Suar. tom. 5. disput. 42. sect. 4. & 13. Bellarm. cap. 9. de ordine, Henriq. lib. 10. cap. 2. Bonac. disp. 8. q. vnica pun. 3. num. 2. vbi citat Valent. sed non benè; nostram doctrinam tradit etiam Filiuc. tract. 9. cap. 2. num. 42. vbi ait, in tali casu, Sacerdotem non esse perfectum; sed adimplendam esse illam formam, quæ defuit in ordinatione, & nota, quod si Episcopus traderet tātum Calicem cum vino, vel Patenam cum Hostia, & proferret formam, licet, peccaret grauiter contra præceptum Ecclesiæ, validè tamen conferret ordinē; nec esset aliud necessarium, & validè posset talis Sacerdos in vtraq; materia consecrare, vt Henriquez loco cit. cap. 6. num. 1. & Filiuc. eodem loco num. 43. & Bonac. num. 3.

10. Materia autem remota in ordine Diaconatus est liber Euāgeliorum, & materia proxima est ipsa libri traditio facta ab Episcopo cum debita forma verborum; ita ex communi opinione docet Henriq. cap. 8. vbi affert D. Thom. Bonau. Richar. & alios, sequitur Bonac. disp. 8. q. vnica pun. 3. num. 4. cum alijs; nec obijcies, tempore Apostolorum fuisse hunc ordinē traditum per solam manus impositionem. Nam respondetur, hoc fuisse concessum Apostolis ex peculiari facultate Christi; sicut etiam, vt aliqui volunt, fuit illi concessum, vt baptizarent in nomine Christi; non tamen ex hoc sequitur, quod forma ab Ecclesia in dictis Sacramentis tradita, non sit essentialis, cū fuerit tradita ab Apostolis ex Christi institutione; vt respondet Valent, disput. 9. q. 1. pag. 1960. vel vt meliùs dicamus, Christus non instituit vnicā omninò materiam ordinis; sed Apostolis, & eorum successoribus contulisse, credendum est, potestatem conferendi ordines per traditionem instrumentorum, quibus indicatur potestas, quæ traditur ordinatis; Vnde in traditione primæ materiæ imprimitur character, in traditione secundę extenditur idem character ad id; quod ordinato significatur per formam verborum. Henriq. lib. 10. cap. 16. & 26. Suar. tom. 3. disp. 11. sect. 3. Filiuc. tract. 8. cap. 2. nu. 46. ex D. Thom. Sot. Durand. & alijs.

11. Materiam verò remotā Subdiaconatus, dico esse Calicem vacuum cum Patena, & materiam proximam esse traditionem eorumdem ab Episcopo factam cum debita forma verborum: ita D. Thom. in 4. dist. 25. qu. 1. art. 1. ad 2. Richard. Palud. & alij dist. 24. quos sequitur Valentia dis. 9. q. 1. pag. 1970. & patet ex Concilio Florent. in principio cit. Non tamen est necesse, vt Calix, & Patena sint consecrati, quia sicut validè potest cōfici Sacramentū Eucharistiæ in Calice nō consecrato; multo magis Sacramentum ordinis, ita Henriq. lib. 10. cap. 5. in comment. litera F, & cap. 8. num. 3. Bonac. disput. 8. quæst. vnica punct. 3. nu. 5. ex Soto, Ledesma, Emanuel Sà, Filiuc. & alijs. Addit tamen Filiuc. in loc. cit. nu. 45. materiam Subdiaconi consistere etiam in traditione *libri Epistolarū* non primariò, sed secundariò, & licet, de hoc Concilia nō loquantur; tamen respōdet, Concilia id omisisse, quia egerunt tātum de materia necessaria, & idem dicit Bonac. loc. cit. quod puto verum ex communi vsu Ecclesiæ, character tamen imprimitur in prima traditione Calicis, & in traditione libri postea contenditur ad illud etiam officium legendi Epistolam iuxta dicta num. antecedenti.

12. Circa materiam aliorum ordinū, non est quæstio; nam Acoliti ordinantur in traditione vrceolorū vacuorum; Exorcistæ in traditione libri exorcismorum; Lectores in traditione libri lectionum; Ostiarij in traditione cymbali, clauium ad aperiendam, & claudendam Ecclesiam, sub certis formis verborum; vt habetur *in* Concil. Florent. Valent. disp. 9. q. 1. pag. 1971. neque obstat, non constare his materijs Christum instituisse hos ordines, nā neque Christus instituit Diaconatum per traditionem libri Euangeliorum, quæ nō adhuc erant condita; & tamen per dictum librū Ecclesia tradit dictū ordinē ex potestate sibi relicta à Christo; vt diximus n. 10.

Quan-

13. Quando autem conferatur ordo Episcopatus, vel quænam sit materia ipsius? Respondeo, dictum ordinem conferri hoc modo; primò, tres Episcopi ordinando, manus imponunt, dicendo. *Accipe Spiritum Sanctum.* Secundò vngunt caput, & manus oleo benedicto, & chrismate; tertiò traditur ei baculus, dicendo, *Accipe baculum pastoralis officij*; quartò immittitur annulus, dicendo. *Accipe annulum fidei*; *scilicet signaculum*, &c. quintò traditur liber Euangeliorum; dicendo, *Accipe Euangelium, & vade prædica populo tibi commisso*, &c. Tamen per primam manum impositionem, traditur potestas Episcopalis; & hæc dicitur materia huius ordinis; vt sumitur ex 1. ad Tim. 4. & Act. 6. Aliæ autem cæremoniæ adduntur ad explicanda munera Episcopi; nam cum ad plura munera eligatur, per plures materias, & formas significari debent; ita Bonac. disp. 8. q. vnica punct. 3. num. 10. & Filiuc. tract. 9. cap. 2. num. 40. & 41. & probatur ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 3. vbi declarans ministros Extremę vnctionis, ait. Proprios huius Sacramenti ministros esse Ecclesiæ Presbyteros, quo nomine eo loco, non ætate seniores, aut primiores in populo intelligendi veniunt; sed aut Episcopi, aut Sacerdotes, ab ipsis ritè ordinati, per impositionem manuum presbyteri, vide Filiuc. loc. cit.

14. Sed dubium est, vtrum quando dictæ ordinum materiæ porriguntur ab Episcopo, debeant phisicè tangi ab ordinandis; an tantum moraliter, nempe, vt quis extendat manum, licet, verè non tāgat? phisicè dictas materias esse tangendas ab ordinandis, docet Valentia to. 4. disp. 9. q. 1. pag. 1972. & idem docet Caiet. to. 1. opuscul. tr. 11. sed in Summa ver. ordinandi, contrarium videtur sentire idem cum Valentia sentit D. Thom. in addit. q. 34. art. 5. ad 3. & hanc opinionem probabiliorem vocat Filiucc. tract. 9. cap. 2. nu. 35. cum alijs, & dictam sententiā tanquam communem docet Bonac. disp. 8. q. vnic. pun. 3. num. 11. & huic opinioni tanquam tutiori, & communiori adhæreo: & patet veritas huius doctrinæ ex vniuersali vsu Ecclesiæ, contra quem agere, esset saltem mortale; posito etiam quod esset validè facta collatio ordinis, patet etiam prima opinio ex omnibus Sacramentis habentibus materiam, quæ non suscipiuntur nisi per contactum materiæ; vt in baptismo, confirmatione, extrema vnctione, &c. Sot. autem in 4. d. 24. q. 1. art. 2. putat non esse ità necessarium cōtactum materiæ, vt si omittatur, ordinatio nulla sit, idem docet Henriq. lib. 10. cap. 10. & multi alij, vt referunt Doctores citati; quapropter non puto hāc opinionem esse improbabilem; non est autem scrupulosè procedēdum in tali tactu; nam sufficit, vt tactus, & forma verborum, sint simul moraliter, idest, vt saltem statim post formam fiat tactus, vt docet Valentia loc. cit. ex Sot. eodem loc. imò potest Episcopus post semel pronunciatam formam, materiam tangendam tradere ordinatis, vt docet Fornarius de ordinatione cap. 2. nu. 5. & approbat Bonac. disp. 8. q. vnic. pu. 3. num. 13. ex eo, quod ità fuisse decisum in quadam Congregatione, referat dictus Fornarius; sed à communi praxi, & Ecclesiæ vsu non puto posse aliquem recedere, sine graui culpa saltem.

15. Vtrum autem tactus dictarum materiarum sit essentialis ad ordines ex parte conferentis illos? Respondeo affirmatiuè respectu collationis ordinum maiorum; vt sumitur ex cap. Subdiaconus dist. 23. vbi licet, id tantum affirmetur de Subdiacono, à fortiori affirmari etiam debet de alijs; & ratio est, quia aliter forma non pronunciaretur cum veritate; nam dum Episcopus dicit, *Accipe* &c. aliquid significat se daturum; & ideò est etiam necessarius tactus ordinantis, vt demonstret acceptationem rei traditæ; & debet esse simul, vt forma cum veritate dicatur. Suarez tom. 5. disp. 42. sect. 3. num. 12. & idem docet D. Thom. in 4. d. 25. q. 1. nu. 1. ad 2. Respectu verò collationis Ordinum Minorum, olim non erat necessarius talis tactus Episcopi; sed Archidiaconus dictorū Ordinum materiam tangebat de mandato Episcopi, & ordinandis porrigebat; vt habetur in cap. Acolythos dist. 23. Nunc autem id per se facit Episcopus; vt habetur in Pontificali Romano; & hic ritus tutior est; imò si aliter essēt dicti ordines col-

lati,

lati, deberent sub conditione reiterari, quia probabiliter præsumitur non fuisse benè collatos, ita Filiuc.tr.9.cap.2. num. 33.ex Hériq.& alijs; ratio autē huius probabilitatis est, quia Ecclesia (iuxta tradita supra num.10.& 12. circa finem) posset statuere, vt ordines, non conferantur, nisi sub tali signo sensibili, aliter non sint collati. Nam Christus pro materia singulorū ordinum, nullā determinauit materiā particularem, sed pro ordine in cōmuni determinauit tantum in genere, aliquod signum sensibile significatiuum potestatis, quæ traditur, & per verba hoc ipsum exprimentia; vt patet ex cap. Presbyter de Sacram. non iterand. vbi Innoc. Pontifex hanc sententiam supponit; & ita Bellarm. tom.2. lib. vnico de Sacram. Ordinis cap. 9.in fine; & ex P. Archudio de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis in Sacramentorum administratione lib.6.ca.4. vbi asserit, esse sententiam doctissimorum virorum, de quibus videndus est Ioan.de Lugo de Sacram. in genere disp. 2. Et ex eo, quod Episcopi Græci etiam Catholici, & qui Romæ degunt, vt ipse Io:de Lugo se vidisse testatur, per solam manus impositionem Sacerdotes ordinant, dicente Episcopo. *Diuina gratia, quæ semper infirma sanat, & quæ desunt supplet, creat seu promouet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum; oremus igitur pro eo*. Ecclesia tamen Latina eundem ordinem confert per exibitionem panis, & vini cum alijs verbis, quamuis olim per solam manus impositionem, collatum fuerit sacerdotium: idem cōtingit in collatione Diaconatus per impositionem manus apud Græcos, & per traditionem libri Euangeliorum apud Latinos cum forma illis correspondente, vt habetur ex decreto Eugenij VI.ad Armenos in Concilio Florentino; accedit Gregorius IX. qui in prædicto cap.Presbyter expresse dicit, manus impositionem, qua Sacerdotes ordinantur, esse ritum ab Apostolis introductum, nec esse reordinandū Diaconum, nec Presbyterum, si manus impositionem non receperint; sed tantum cautè supplendum, quod per errorem fuit prætermissum; ergo non fuit manus impositio instituta à Christo, nec pertinet ad validitatem Sacramenti, quia aliàs non sufficeret post tres menses, v.g. vel aliud tempus, absq; formæ repetitione, illam adhibere. Ex quibus sequitur, id, quod diximus, nempe, Ecclesiam potuisse, & posse determinare, vt ordines conferri validè non possint, nisi sub tali signo sensibili, vide etiam, quæ diximus nu. 10.& 12.

16. Quoad formam necessariam in collatione ordinum; dico esse illam, quam profert Episcopus in traditione materiæ vniuscuiusque ordinis; & de forma ordinis Episcopatus iam diximus in num. 13. forma autem, qua ordinantur Sacerdotes; sunt illa verba. *Accipe potestatem consecrandi corpus, & sanguinem*, &c. in alia verò forma, quæ similiter dicitur in ordinatione; nempe *Accipite Spiritum Sanctum*, &c. datur potestas absoluendi à peccatis; licet, Christus ordinauerit Apostolos illis verbis Luc.22. *Hoc facite in meam commemorationem*; Et postea tradidit illis potestatem absoluendi a peccatis in illis verbis Io.20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata*, &c. Vt colligitur ex Trid. sess. 22. cap. 1. & can.2.& sess.14. cap. 1. & sess.23. cap. 1. Forma Diaconatus est. *Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei*; Et in his verbis confertur ordo, & imprimitur character; sed ante hanc formam dicitur etiam eis. *Accipe Spiritum Sanctum ad robur, & ad resistendum Diabolo, & tentationibus eius*. Forma Subdiaconatus; consistit in verbis, quæ profert Episcopus in porrectione calicis vacui, & patenæ: ibi enim confertur ordo, vt diximus num. 11. Forma pro Acolytho est. *Accipite vrceolum ad suggerendum vinum, & aquam in Eucharistiam Sanguinis Christi*, &c. Ad Exorcistam dicitur. *Accipite, & commendate memoriæ, & habete potestatem imponendi manus super energumenos, siue baptizatos, siue cathecumenos*. Ad Lectorem dicitur. *Accipite, & estote Verbi Dei Relatores*, &c. Ad Ostiarium dicitur. *Sic agite quasi reddituri Deo rationem pro ijs rebus, quæ his clauibus recluduntur*. Vt habetur in Pontificali Romano.

De effectibus Sacramenti Ordinis, ac de eius Ministro, & suscipiente. Cap. LXVI.

1 *Effectus ordinis sunt gratia, & character.*
2 *Solus Episcopus est minister Sacramenti Ordinis.*
3 *Respondetur ad quandam obiectionem hæreticorum.*
4 *Cardinales Presbyteri possunt conferre quatuor minores.*
5 *Episcopus ordinatur à tribus Episcopis, validè tamen ordinari potest etiam ab vno, vel duobus.*
6 *Presbyteri possunt de auctoritate Pontificis, quatuor minores conferre, sicut Abbates, &c. & Episcopi possunt ordinare suos familiares non subditos.*
7 *Episcopus proprius est ille, vbi ordinandus est natus, vel habet domicilium, aut beneficium.*
8 *Literæ dimissoriæ non extinguntur morte concedentis.*
9 *Omnis masculus baptizatus, licet, puer, est capax ordinis.*
10 *Fœminæ, Hermaphroditus, & alij ordinari non possunt.*
11 *Iure humano multi sunt inhabiles ad ordines.*
12 *Alij sunt inhabiles ex defectu libertatis.*
13 *Alij sunt inhabiles ex delicto; vt homicida, &c.*
14 *Multæ conditiones numerantur, quæ requiruntur in ordinando.*
15 *Pro dispensatione interstitiorum in ordinibus sacris requiritur aliqua causa.*
16 *Ordinandus debet esse confirmatus, debet habere decentem ætatem, &c.*
17 *Accipiens Ordines ab alieno Episcopo in multas incidit pœnas.*
18 *Tam suscipiens, quam conferens ordines ficto patrimonio, in pœnam suspensionis incidunt.*
19 *Declaratur quodnam dicatur fictum patrimonium, & an ordinatus possit illud retrocedere.*

1 Primus effectus Sacramẽti Ordinis, est gratia, prout datur in omnibus Sacramentis ex opere operato, præter gratiam sacramentalem, quæ similiter datur in vnoquoq; Sacramento, vt diximus de Sacramentis in genere, secundus effectus est character, qui datur in vnoquoq; ordine, cum vnumquodque sit Sacramentum, & habeat specialem potestatem, vt diximus, & quod dictus character detur in ordinibus maioribus, de fide est certum definitum in Concil. Trid. sess. 23. can. 4. his verbis. *Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere. Accipe Spiritum Sanctum, aut per eum non imprimi characterem, vel eum, qui Sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, anathema sit.* De Diacono patet etiam ex Act. 6. & 1. Thimoth. 4. De Subdiacono ex can. 43. Apostolorum; & idem est dicendum de ordinibus minoribus D. Thom. in add. q. 35. artic. 1. ad 3. Henriq. cap. 14. in lit. S. Filiucc. tr. 9. cap. 3. nu. 53. Valẽt. dis. 9. q. 2. & alij, & ratio est, quia character est spiritualis potestas indelebilis ad exercenda Ecclesiastica ministeria ordinum; & in dictis omnibus ordinibus datur talis potestas, ergo & character, vt probat Valent. loc. cit. & alij communiter; Ex quo sequitur, dictos ordines, tam sacros, quam minores non posse iterari; quod si quis iteraret, mortaliter peccaret, non tamen esset irregularis; quia talis pœna non est in iure expressa, sicut est in Baptismo vt Filiucc. num. 56. ex Henriq. vt supra lit. N. quando autem conferatur talis character? Respondeo, in prolatione formæ essentialis factæ ab Episcopo modo supradicto, cum debita rerum, seu instrumentorum porrectiooe, vt explicauimus.

2. Quis autem sit minister Sacramenti Ordinis? Respondeo esse solum Episcopum, vt constat ex Concilio Trident. sect. 23. can. 7. contra Lutherum & Caluinum asserentes potestatem ordinandi propriè consistere in voce, seu electione populi, populum autem solere remittere hoc ministerium Episcopis ad tollendam confusionem, & rumorem populi; quæ opinio, quàm sit falsa, patet ex Actor. 6. 2. Timoth. 1. Tit.

1. Tit. 1. 1. Thimoth. 3. & 3. vbi Apostolus ait. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per impositionem manuũ Presbyterij*, quem locum Chrysostom. & alij Patres interpretando, dicunt, illud nomen Presbyterij significare numerum quemdam Episcoporum, qui conuenerunt ad Timotheum ordinandum; & subdit Chrysostom. *Non de Presbyteris hic loquimur, nec enim profectò Presbyteri ipsum ordinarunt*; Et talis modus ordinandi patet etiam ex Veteri Testamento; nam Aaron, & Filij eius, qui fuerunt primi Sacerdotes, fuerunt ordinati à Moyse, qui fuit Sacerdos, & Pontifex, vt patet ex Psalm. 98. & ibi id affirmat Pater Augustinus, & Phylo lib. 3. de vita Moysis in fine, & cæteri Patres. Patet etiam nostra doctrina ex verbis Christi. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &c. Tibi dabo claues Regni Cælorum, &c. Et pasce oues meas*. Et denique hoc patet ex antiquo vsu Ecclesiæ; nam Augustinus Monachus fuit designatus Anglorum Episcopus à Diuo Gregorio, absque vllo Anglorum consensu, aut postulatione vt refert Beda li. 1. de histor. gentis Anglorum; Diuus Paulinus Frater D. Hieronymi, à D. Epiphanio Presbyter creatus est, vt ait ipse Epiphanius Epist. ad Io. Hierosolymitanum, Frumentius fuit etiam creatus Episcopus Indorum à S. Anastasio, vt refert Ruffinus lib. 10. histor. c. 9. & alij passim. Imò in Concil. Laodiceno can. 13. fuit prohibitum ne ministri eligerentur à populis, his verbis. *Non est permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad Sacerdotium promouendi*. & in 7. Synodo general. quæ est Nicena 2. can. 3. sic dicitur. *Omnis Electio Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, quæ fit à Magistratibus, irrita maneat: Oportet enim eum, qui est promouendus, ab Episcopis elegi*: & in Synodo 8. quæ est. 4. Constantinopolitana sic habetur. *Nullam potestatem in electione competere vllis secularibus*. Ex quibus omnibus constat, nullo modo posse hanc potestatem ordinandi; imò neque eligendi ministros, competere secularibus: Et, licet, aliquando fuerit talis Electio populis concessa; tamen quia multa incommoda, seditiones, & cædes sæpè succedebant, vt refert Pater Augustinus Epist. 110. & 225. & Ruuin. lib. 10. histor. c. 10. & 11. fuit etiam talis electio sublata ab Honorio III. in cap. Messana extra de elect.

3. Multa objiciunt hæretici contra hanc doctrinam, & præcipuè contrarium nituntur probare ex verbis Cyprian. lib. 1. Epist. 4. vbi sic ait. *Quod ipsum videmus de diuina authoritate descendere, vt Sacerdos plebe præsente sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico iudicio, atque testimonio comprobetur*. Et Respondetur per hæc verba significare Cyprianum, bonum, & consentaneum esse, vt Sacerdotes non eligantur, nisi habeant certum, & publicum testimonium: Sed non ex hoc sequitur, quod Sacerdotes per talem electionem, seu publicum testimoniũ erant ordinati; nam etiam in præsenti quodammodo populus habet hanc potestatem; & ad hunc finem Archidiaconus in ordinatione clamat, si quis habet aliquid contra ordinandos accedat, &c. Et neque vllus ad ordines admittitur sine idonea informatione; & idem est, id quod dicit Cyprian. vt in dicta Epist. clarè videtur.

4. Est tamen notandum, ex quadam Pontificis concessione, posse Cardinales Presbyteros conferre quatuor ordines minores, vt patet ex consuetudine, quæ est optima interpretatio, vt loquitur Sot. in 4. d. 25. q. 1. art. 1. & Valent. disp. 9. quæst. 3. punct. 3. idem possunt etiam Abbates, vt constat ex dist. 69. can. quoniam; & extra de ætate, & qualit. Ordinand. cap. cum contingat; in quo cap. & Hostiens. & Panorm. in cap. quanto extra de consuetudinibus, putant etiam simplicem Sacerdotem posse conferre primam tonsurã, quod falsum esse ostendit cõtraria consuetudo; vt rectè asserit Sot. & Valent. loc. cit.

5. Est similiter notandum, ordinem Episcopatus conferri à tribus Episcopis, aliter non ritè dictus ordo esset collatus, vt patet ex Apostolica traditione, & habetur in can. 1. Apostolorum: Potest tamen Papa dispensare, & si absq; Papæ consensu, cõsecratio fieret ab vno, vel duobus, licet, valida esset: consecratus autem non posset recipere iurisdictionem, neç exercere ordinem, vt Filiucc. tract. 9. cap. 5. nu. 106.

de

de Sacram. Ordinis. Alios ordines confert Episcopus, qui vt dignè administret, debet esse absque culpa graui; licet, validè conferret, etiam si esset excommunicatus, hæreticus, &c. vt docet Diuus Thom. 3. p. q. 38. add. art. 2. & Sot. loc. cit. Notant tamen ijdem Doctores, ordinatum scienter ab Episcopo aliqua censura notato; aut per simoniam, non solum mortaliter peccare, sed etiam irregularitatem incurrere; quod docet etiam Nauarr. in Manuali. c. 27. num. 241. & seqq.

6. Item est notandum, posse simplicẽ Sacerdotem conferre ordines minores, de ordine, & mandato Summi Pontificis; vt iam concessum est Abbatibus, vt supra; & docet D. Thom. loc. cit. art. 1. Episcopum autem non Sacerdotem non posse ordines conferre, quia conferre ordines est actus ordinis, & ideò, qui caret ordine non potest ordines conferre Sylu. verb. ordo. 2. n. 1. & ordo 3. q. 1. nullo tamen modo possunt Episcopi facultatem concedere alijs non Episcopis conferendi ordines. Nam talis facultas est tantum pręstanda ab Episcopo propriæ Diœcesis, etiam quod primã tonsuran, scilicet vt ordines possint conferri ab alijs Episcopis, vt docet Less. lib. 2. cap. 44. dub. 19. num. 92. & constat ex cap. eos, qui de temporibus ordinationum in 6. & ex Trid. sess. 23. can. 7. Possunt tamen Episcopi conferre ordines suis familiaribus non subditis, qui per triennium commorati sint cũ ipsis Episcopis, dummodo Episcopi statim conferant etiam beneficium, vt constat ex Concil. Trident. sess. 23. c. 9. docet Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 15. & alij communiter, quos refert Bonacc. de Sacramento Ordinis, disp. 8. qu. vnica pun. 4. nu n. 15. & seqq. vbi obseruat hoc non habere locum in quocunq; familiari, sed in eo, qui assistit circa obsequia ipsius Episcopi, nam illi, qui remotè in alio loco distanti inseruit Episcopo, non potest Episcopus ordines conferre, quia ratio dicti priuilegij est ex eo, quod Episcopus in tali temporis spatio ritè poterit cognoscere mores sui familiaris; quod non potest verificari de familiari absenti.

7. Quis autem dicatur Episcopus propriæ Diœcesis, vt quis possit ab illo ordines accipere? Respondeo esse illum, in cuius Diœcesi quis natus est, vel habet Domicilium, aut beneficium; ille tamen dicitur natus in aliqua Diœcesi respectu ordinis suscipiendi, qui ibi habet parentes, ibi habentes domicilium, secùs de illo, qui ibi natus esset occasione itineris, vel negotij, aut officij ad aliquod tempus duraturi; vt probat Vasq. 3. p. disp. 243. n. 46. Ille autem dicitur subditus Domicilij, qui in aliqua Diœcesi ita habitat, vt habeat animum ibi semper manendi, quod in foro externo non præsumitur, nisi quis ibĩ per decennium mansei it li. 2. C. de Incolis lib. 10. vel nisi ibi domum ædificauerit, aut emit, vel maiorem partem bonorũ asportauerit: vt Menochius de Arbitrarijs l. 2. centuria 1. casu 86. Quaranta ver. ordo. §. circa tertium; & alij multi quos sequitur Bonac. loc. cit. num. 12. Ille similiter dicitur esse alicuius Diœcesis, in qua habet beneficium, & maximè residentiale; licet ex dispensatione non resideat, & licet, beneficium tenue sit. Secùs si beneficium non fuerit residentiale, & tenue, ita vt beneficiario non sufficiat ad victum; vt docet idem Bonac. n. 14. ex Henriq. lib. 10. c. 24. n. 1. in cõmentario, & Quaranta verb. ordo vers. circa secund. & idem etiam est dicendum respectu concessionis literarũ dimissorialium; nam vel proprius Episcop. vel eius Vicarius in eius absentia, illas concedere possunt, vt patet ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 10. Et nota, quod ordinatus iam à proprio Episcopo, vt supra, non possit postea ab alio Episcopo ordinari ad alios ordines, etiam si alibi transferat domiciliũ; quia iam factus est subditus primi Episcopi, ita Quaranta verbo Ordo: Riccius in praxi decis. 306. Bonac. num. 20. & alij nota etiam, habentes beneficia in pluribus Episcopatibus: posse ordines, vel dimissorias accipere à quolibet ex dictis Episcopis. Barbos. alleg. 4. num. 5, & Gauant. ver. Ordo num. 11.

8. Vtrum autem literæ dimissoriæ extinguantur per mortem concedentis, & an illas concedere possit Capitulũ sede vacante? Respondeo validas esse dictas literas, etiam post mortem concedentis; quia conceduntur tanquam gratia, quæ non expi-

rat morte concedentis. Quoad secundum; in duobus casibus est permissum capitulo sede vacante, vt dictas literas concedere possit, primus est, quando per annum Episcopatus vacauit, secundus quando quis amitteret beneficium, nisi in tali tempore ordinaretur ex Triden. sess. 7. cap. 10. Suar. tom. 5. disputat. 31. sect. 1. num. 20. & alij communiter.

9. Quoad suscipientem, Dico, omnẽ masculum baptizatum esse capacem ordinum, licet, puerum, vel carentem vsum rationis; ita D. Thom in add. q. 39. artic. 2. Sot. d. 25. q. 1. artic. 2. & omnes alij præter Durand. dist. 25. q. 2. asserentem, puero, si conferatur ordo; esse nullũ ex eo, quod requiratur intentio suscipientis; ad quam rationem optimè respondet Sot. in tali casu adesse intentionem Ecclesiæ, quæ reputatur intentio interpretatiua suscipientis; vel vt melius dicamus cum D. Thoma; in Sacramento consistente in actu aliquo requiri intentionem suscipientis, vt est in matrimonio, quod consistit in contractu, & ideò in eo requiritur omninò intentio contrahentis, at in Sacramento Ordinis datur potentia ad exercendos actus ordinis, sicut in baptismo datur potentia ad suscipienda alia Sacramenta, & ideò non requiritur voluntas suscipientis; sed sufficiet, vt non sit contraria. Dixi omnem masculum; quia fœminæ ordinari nõ possunt; vt probat D. Thom. loc. cit. art. 1. & omnes alij contra errorem Cataphrigarũ, qui mulieres solent ordinare, vt refert Gloss. in can. Diaconissam 27. q. 1. vide Sot. loc. cit. q. 2. Et quamuis olim dabantur dictæ Diaconissæ, nunquam tamen ordinabantur, vt iam in dicto can. prohibentur ordinari; sed dicebantur Diaconissæ, quatenus quędã probatæ fęminæ peculiariter determinabantur ad instruendas fœminas catechumenas.

10. Vnde iuxta communem opinionem, in primis fœminæ ordinari non possunt; Secundò nec similiter Hermaphroditus si habeat sexum fœmineum, & possit esse vxor; si autem ita incalescat in virum, vt posset esse maritus, licet, sit habilis, tamen ordinari non debet, quia est monstrum, vt Nauarr. c. 27. num. 203. ex cap. illiteratus d. 36. & cap. fin. d. 49. Tertiò, non baptizati nec possunt ordinari. Quartò Inuiti, nec similiter ordinari possunt, ex cap. Presbyteros d. 50. c. Mulieres de baptismo; voluntas autem extorta per metum, sufficiens est ad Sacramentum, & pro obseruantia eorum, quæ iure diuino annexa sunt Sacramento; ad votum autem castitatis non sufficit, si metus sit cadens in constantem virum; vt Sot. d. 25. q. 1. art. 2. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 29. nu. 5. cum multis alijs apud ipsos; nam votum pendet ex voluntate non coacta; imò iuxta doctrinam Henriq. cap. 14. §. 3. lit. 2. Inuitus ordinatus ex timore cadente in constantem virum, posset contrahere matrimonium sine dispensatione, vt Nauarr. c. 22. num. 51. & vti iam contracto, sequitur Filiuc. tract. 9. c. 4. num. 74. in fin. Quod si hic obiter quæras, an Hermaphroditus ordinatus in Sacerdotem, eò quod in eo præualeret sexus virilis, si postea erumpat in fœminam, possit nihilominus validè consecrare? Respondeo videri non posse: & ratio est quod, quamuis retineat characterem indelebilem, hic tamen non dat potestatẽ in ordine ad corpus fœmineum, sed virile; non secùs ac professio facta ab hermaphrodito in religione virorum, non obligat profitentem casu, quo mutetur in fœminam, & è contra ita Eminentissimus Cardin. de Lugo in terminis respondit P. Francisco Pellizzario Societat. Iesu mihi amicissimo per literas ab ipso requisitus.

11. Iure humano multi etiam sunt inhabiles ad ordines; primò sunt irregulares, quorũ aliqui dicuntur tales sine peccato, & alio nomine solent vocari inhabiles; & sunt bigami, illegitimi, deformes, carentes aliquo corporis membro, & non habentes legitimam ætatem; alij sunt inhabiles respectu animi; vt sunt illiterati. Nam ad primam tonsuram requiritur vt quis sciat legere, & scribere, & prima fidei rudimenta. Ad minores requiritur bonum testimoniũ à Parocho, & à Magistro scholæ ex Trid. sess. 23. cap. 4. & 11. vbi dicitur, esse necessarium, vt suscipiens dictos ordines intelligat linguam latinam, & similiter, qui suscipit duos primos ordines maiores, vt benè intelligat, quæ legit, &

sciat

sciat ea, quæ pertinent ad officia dictorum ordinum. Ad Presbyteratū requiritur etiā, vt sciat docere populum ea, quæ sunt necessaria ad vitam Christianam; vt præcepta Decalogi, Symbolum, &c. & vt etiā sciat necessaria pro administratione Sacramentorum; vt Concil. Trid. sess. 23. ca. 14. & si fuerit curatus, debet habere alias conditiones necessarias ad Confessarium, vt diximus supra de pœnit. Item Neophyti in fide, filij hæreticorum, & eorum fautorum, & similes nec ordinari possunt, vide Nauarr. cap. 27. num. 205.

12. Alij sunt inhabiles ex defectu libertatis; vt sunt serui, seu mancipia, nisi Dominus illos manumittat, vel liberos faciat. Vxorati, nisi separentur, & Vxor Religionem ingressa professionem emiserit. Item obligati ad ratiocinia c. vltim. de obligat. ad ratiocinia. Peregrini, nisi habeant literas dimissorias proprij Episcopi. Sunt etiam alij inhabiles ex defectu lenitatis; vt qui concurrunt ad necem alterius, vel ad abscissionem membri, licet iustè Nauarr. num. 206.

13. Sunt tamē alij irregulares ex delicto: vt ex homicidio voluntario, vel mutilatione; ad quod reducitur etiam homicidium culpabile, vide Nauarr. à nu. 219. Item infames ex delicto proprio, vel ratione publicæ pœnitentiæ; Item ministrantes in ordine, quem non habent; sic etiam hæretici, vel eis credentes, ac eorum fautores: Item excommunicati, suspensi, &c. Vel suscipientes ordines ab Episcopo excommunicato non tolerato; vel exercentes ordines cum censuris, fiunt irregulares: sed de his omnibus dicemus fusè suo loco, cum de irregularitate.

14. Sed quænam conditiones requirantur in ordinando? Respondeo, præter hoc, quod debeat esse masculus, & baptizatus, vt diximus in num. 9. Septem aliæ conditiones requiri possunt; scilicet, literæ dimissoriæ à proprio Episcopo Originis, Domicilij, vel Beneficij, vel ab eius Vicario generali, vt supra diximus, & docet Henriq. lib. 10. c. 22. §. 3. vide n. supra in num. 8. Requiritur etiā examen coram Episcopo, ex cap. nullus, & c. final. d. 24. & ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 12. dicto examini subijciuntur omnes etiam regulares: nisi sint notoriè digni ex Clem. 1. de iureiur. & iuxta dictum Concil. sess. 23. cap. 5. examinandi, triduo ante sabbatum, sunt præsentandi ante Episcopum, & debent examinari de vita, natalibus, moribus, & doctrina cap. 11. Tertiò requiritur titulus alicuius Ecclesiæ, vel beneficij, ex dicto Concil. Trid. sess. 21. c. 2. Requiritur etiam sufficiens patrimoniū, vel pensio sufficiens ad victum. Regulares autem ordinantur ad titulum paupertatis, quā professi sunt; præter Patres Societatis Iesu, qui etiam post vota simplicia, possunt ordinari ad titulum paupertatis ex priuilegio Gregorij XIII. Quartò requiritur, vt ordines ordinatim accipiantur, & licet, essent benè collati, si non seruaretur talis ordo, tamen peccatum mortale esset; præter Episcopatum, qui inualidè esset collatus non Sacerdoti. Quintò requiruntur temporum interstitia; licet, Episcopus possit minores simul eodem die conferre; non tamen primam tonsuram, & minores simul, seclusa contraria consuetudine; quæ iam viget in multis partibus. Nec potest conferre minores, vel aliquem ex illis cum Subdiaconatu, nec duos ordines sacros simul absq; Pontificis licentia ex cap. dilectus de temporibus ordinandorum, aliter ordinatus manet suspensus ab executione ordinum, donec per Pontificem absoluatur, vt Suar. tom. 5. disp. 31. sect. 1. nu. 41. Syluest. verb. ordo 2. num. 7. suscipiens autem minores non seruatis interstitijs, nullā incurrit censuram, aut irregularitatem; vt idem Suar. num. 43. puto tamen mortaliter peccare contra præceptum Ecclesiæ, ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 11. Sextò sunt ordines conferendi temporibus designatis; septimò requiritur locus, scilicet, Ecclesia Cathedralis ex Trid. sess. 23. cap. 8. vel alia Ecclesia prout Episcopus voluerit ex aliqua causa; & iuxta consuetudine; imò conferri possunt priuatim in domestica capella.

15. Et notandum circa concessionem interstitiorum, posse Episcopum inter ordines minores pro suo libito dispensare; non autem eodem modo inter minores, & sacrum ordinem Subdiaconatus; nam Cō-

cil. Trid. in hoc exigit necessitatem, aut Ecclesiæ vtilitatem; & similiter inter Subdiaconatum, & Diaconatum; inter Diaconatum autem, & Presbyteratum exigit necessitatem, & vtilitatem simul; licet, nõ adeò strictè puto esse accipiendam hanc necessitatem, & vtilitatem; sed moraliter loquendo iuxta prudentiam Episcoporũ, attentis circumstantijs temporis, loci, personæ, &c. vide Bonac. disp. 8. q. vnica puncto 6. num. 2. vide etiam Concil. Trid. sess. 23. cap. 11. 13. & 14. Tempore autem interdicti nullo modo ordines publicè conferri possunt, vt Nauar. cap. 27. num. 179. & Filiuc. tract. 9. cap. 5. in fine.

16. Vtrum autem suscipiens ordines debeat esse etiam confirmatus? Respondeo affirmatiuè; ad ritè tamen illos suscipiendum; nam validè quis suscipit: quia character ordinis non necessariò supponit characterem cõfirmationis, ita Sot. d. 22. q. 2. art. 4. Coninche tom. 1. q. 72. art. 4. Imò asserũt dictum suscipientem ordines, non peccare nisi venialiter: tamen ex altera parte videtur res grauis præcepta à Concil. Trid. sess. 23. c. 4. Requiritur etiam in suscipiente legitima ætas: vt v. g. ad primam tonsuram, & minores requiritur saltem ætas septem annorum; ad Subdiaconatum ætas annorum 22. inchoatorum, ad Diaconatum 23. & ad Sacerdotium vigintiquinque similiter inchoatorũ, etiam si per medium tantum diem inchoati sint iuxta bullam Pij II. quam refert Quaranta ver. Ordo in princ. & habetur in c. nullus de temporibus ordinandorum. Si quis autem mala fide susciperet ordines sacros ante dictam ætatẽ, remaneret suspensus ex prædicta bulla; Secùs si bona fide illos suscepit; non potest tamen ordines exercere ante requisitam ætatem, aliter mortaliter peccabit, sed nullam censuram incurret, cum hæc non incurratur nisi ex suspẽsione præcedente, quam quis non incurrit si bona fide procedit. Vide Bonac. dist. 8. quæst. vnic. pun. 5. num. 13. & quæ hic desunt, nos infrà dicemus agendo de censuris.

17. Quæritur tamen, in quam pœnam incidat accipiens ordines ab alieno Episcopo? Respondeo, fieri incapacem beneficij, remanere suspensum; Carere priuilegio ordinis; & ordinationem esse irritam non quoad substantiam ordinis; Sed quoad exercitium eius, ex Trid. sess. 23. c. 8. de reform. vt autem fiat capax, & possit beneficium retinere; sufficiet ratihabitio proprij Episcopi consil. 24. & 25. de temporibus ordinationum; Less. lib. 2. c. 24. dub. 19. nu. 94. ex ca. Salonitanæ dist. 93. Suspensionem potest Episcopus auferre, si delictum fuerit occultum iuxta Trid. sess. 24. cap. 6. Et quamuis Sixtus V. in quadam constitutione, quæ incipit Sanctum, & salutare sibi hanc facultatem reseruauerit; tamen postea Clemens VIII. in alia constitutione, quæ incipit, Romanum Pontificem decet, illam reduxit ad terminos Concilij Tridentini: vt Quaranta ver. Ordo vers. Secundò limita; & vers. Tertius casus; Vtrum autem talis suspensio intelligatur etiam de conferente, & accipiente primam tonsuram? Et affirmatiuè respondet Less. num. 91. & Azor. 2. p. lib. 3. c. 49. quæst. 4. Tolet. verò lib. 1. c. 49. nu. 4. & alij putant non extendi ad primam tonsuram, quia in citatis iuribus est tantum sermo de accipiente, & conferente ordines; quæ opinio non videtur improbabilis.

18. In quã autem pœnam incidat suscipiẽs ordinem sacrum ficto patrimonio? Sed prius sciendum est, Episcopum scienter conferentem ordinem sacrum ficto patrimonio, remanere suspensum per triennium ex Concil. Trid. sess. 21. c. 2. Vbi innouantur pœnæ iuris antiqui his verbis. *Antiquorum Canonum pœnas super his innouando*: Qui canones sunt in Decretis cap. neminem; & cap. Sanctorum dist. 70. & in dictis Canon. imponitur dicta pœna, quoad suscipientem autem, dico esse suspensum, vt constat ex d. c. Neminem his verbis. *Eos autem, qui absolutè (id. st sine titulo) ordinantur, decreuit Sancta Synodus vacuam habere manus impositionem, & nullam tale factum valere ad iniuriam ipsius, qui eum ordinauit*. Vide Vasq. 3. p. tom. 3. disp. 146. n. 6. hanc pœnam Pius V. in bulla. Romanus Pontifex Sanctorum, ad Religiosos ante professionem promotos absque titulo: & exercentes ordines extendit, & irregulares efficit: & pœnam suspensionis vnius anni

anni à collatione talium ordinum impetrauit Episcopis, Archiepiscopis, aut Patriarchis dictos religiosos ante validam professionem ordinantibus; Dico validam, quia dictæ pœnæ extenduntur etiam ad inualidè professos iuxta declarationem sacræ Congregationis, quas refert Garzia de beneficijs 2.p.c.5.num. 10, & seqq. Nauarr. de regular. commen. 4. num. 72. vers. non obstat. Si autem ordinati fuerint Vltramontani; qui sine debito titulo ordines susciperent: sunt perpetuo suspensi; vt dicitur in bulla Vrbani VIII. condita anno 1624. quæ incipit, secretis æternæ prouidentiæ. Vbi hæc verba notantur tã contra ordinatos, quam contra ordinantes. *Motu proprio, & ex certa sciētia, ac matura deliberatione nostris, deq; Apostolica potestatis plenitudine, venerabilibus Patribus, Patriarchis, Archiepiscopis, et Episcopis in Italia existentibus, tenore præsentium prohibemus, nec quouis prætextu, & ex quacunq; causa Hispanos, Lusitanos, Gallos, vel Germanos, aliosq; quoscunque vltramontanos, et ex quibuscunque locis extra Italiam oriundis non solum ad sacros ordines; sed neque etiam ad minores ordines, vel Clericalē characterem promouere audiant, seu præsumāt, nisi dimissoriales suorum ordinariorum literas à nostris, & huius sanctæ Sedis Nuncijs, seu Collectoribus in illis partibus commorantibus recognitas, probatas, & subscriptas habeant eorunde Nunciorum, seu Collectorum subscriptiones à dilecto filio nostro in alma Vrbe Vicario in spiritualibus, Generali similiter examinatæ, recognitæ, & approbatæ fuerint; alias promouentes ad annum ab exercitio Pontificalium; promoti verò perpetuæ suspēsionis pœnam absq; spe dispensationis à Sede Apostolica, obtinendæ incurrant eo ipso. Insuper promotos huiusmodi, ac etiam eos, qui falsis, vel fictis, aut fiduciarijs patrimonij tituli scienter se ad Ordines huiusmodi promoueri fecerint; non solum prædictis, verum etiam maioribus arbitrio nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis infligendis pœnis.*

19. Et nota suscipientem Subdiaconatum absq; vero titulo, & absolutum à suspensione, quam incurrit ob dictam causam: si postea suscipiat Diaconatū, vel Presbyteratum absque nouo titulo patrimonij, vel beneficij, iterum incidere in dictam suspensionem, quia Concilium Trident. dicta sess. 21. cap. 1. prohibet, ne quis ad sacros ordines promoueatur. Vnde non ex hoc, quod quis iam fuerit ordinatus ad Subdiaconatum, remanet absolutus a procurãdo vero patrimonio pro alijs ordinibus; quod etiam declarauit S. Congregatio, vt ait Fornarius de ordine cap. 8. & alij plures, quos affert Bonac. de Sacram. ordin. disp. 8. q. vnic. punct. 5. nu. 22. Et si quis ficto titulo obtineat literas dimissorias, vt recipiat ordines ab alio Episcopo, & cum effectu illos recipiat, incidet in duas suspensiones, vnam quia recipit ordines absq; titulo, alteram, quia illos recipit absq; literis dimissorijs, cum irritæ fuerint; vt Suar. tom. 5. de censur. disput. 31. sect. 1. num. 36. & idem est dicendum probabiliter iuxta Bonac. loc. cit. nu. 23. si quis impetret licētiam à suo Episcopo recipiendi ab alio ordines sacros ad titulum patrimonij sibi donati, quod tamen ante ordinis susceptionem renunciat donanti; nam primam incurrit ob licentiam, seu dimissorias inualidè, vtpote per dolū obtentas, secundam, quia recipit ordines absq; titulo, quia renunciatio facta ante susceptione ordinis sacri patrimonij sibi donati, valida est, cum Concil. loc. citat. prohibeat tantum alienationem, vel renunciationem post susceptos ordines sacros: quod notat Suar. num. 37. & sequitur Bonac. loc. cit. in fin. sed vtrum valida sit renunciatio patrimonij donati post susceptos ordines, quamuis ordinatus non adhuc obtinuisset aliquod beneficium, vel patrimonium, quo viuere posset, vt loquitur dictum Concilium; & negatiuè respondet Nauarr. lib. 1. consil. tit. 11. de tempor. ordinand. in 1. edit. consil. 14. 16. & 41. & in 2. consil. 21. Molin. tom. 1. de iustit. tr. 2. disp. 238. in fin. Rodriq. 2. to. sūmæ c. 14. n. 2. & 5, & alij, quos affert Sãch. li. 6. de matrim. disp. 32. n. 7. in fin. Ipse autem in num. 8. contrarium putat verius scilicet, non solum talem retrodonationem esse validam; sed etiam ordinatum ad illam teneri, quia licet sic donans iniquè egerit, & mereatur illa priuari, tamen cum hæc sit pœna, requirit sententia iudicis: & affert pro hac sententia Cordub. summa quæst. 32. §. respondeo, & Ludouic. Lop. 1. p. instru-

structorij c.240.& lib.2.de contr.c.45. tamen hæc opinio non placet, quia Concilium nullam mentionem facit de pęna, in quam quis incurrere debeat ob talem donationem; sed tantum prohibet, & annullat omnem alienationem & cessionem faciendam per ordinatum absque Episcopi licentia, vel antequam beneficium, vel patrimonium habeat, vnde sibi sic donans imputare debet, quod factus sit impotens dictæ retrocessionis, vel retrodonationis, vnde prima opinio videtur omninò vera, quam etiam sequitur Bonac.loc. cit.num.25.cum multis alijs, & ex hac doctrina infert, talem sic ordinatum non incurrere in suspensionẽ, quia iam est ordinatus cum vero patrimonio, quod retrocedere non potest, etiam si adfuerit pactũ illud restituendi, vel non fruendi fructibus, imò quamuis adesset iuramentum, esset enim reputandum tanquã quid turpè, vt Henriq.lib.13.cap.37.num.2.& Bonac.cum alijs num.26.

De quibusdam annexis Sacramento Ordinis. Cap. LXVII.

1 *Vnctiones, quibus Ecclesia vtitur in Sacramento ordinis, ritè, & decenter fiunt contra hæreticos.*

2 *Ecclesiastici rectè vocantur Clerici contra eosdem hæreticos.*

3 *Clerici debent vti habitu, & tonsura.*

4 *Clerici sunt exempti iure humano tã quoad personas, quam quoad bona, & controuersias, & lites.*

5 *Probatur eadem doctrina multis Concilijs, & auctoritatibus.*

6 *Habentes ordines sacros, tenentur ad obseruandam legem cælibatus.*

7 *Prelati Regulares possunt concedere suis subditis dimissorias, vt à quocunq; Episcopo ordinari possint, dummodo Episcopus loci, ordinationes non faciat, alioquin in varias pœnas incidant dicti Prælati.*

8 *Dispẽsatio super interstitijs pertinet ad Episcopum, qui ordines confert, & annus cõputatur more Ecclesiastico, vt de vna quadragesima in aliam.*

1 PRimò quæri potest, vtrum vnctiones, quibus Ecclesia vtitur in Sacramento ordinis, decenter, & ritè fiant? & negatiuè respondent hæretici; & ratio est, tum quia non sunt iure diuino præceptæ, tum quia redolent modum Iudaicũ. Sed respondendum est, decenter, ritè, & magno cum mysterio Ecclesiam vti dictis vnctionibus, & de fide est iuxta Concil.Trident.sess.23.can.5. vbi sic habetur. *Si quis dixerit, Sacram Vnctionem, qua Ecclesia in sancta ordinatione vtitur, non tantum non requiri, sed contemnendam, & perniciosam esse, similiter & alias ordinis Cæremonias, anathema sit.* Et quamuis etiam in Veteri Testamento dictæ ordinationes erant in vsu, tamen tunc fiebant ad significanda mysteria futura. At ad præsens significant vbertatem gratiæ, quæ datur per Sacramenta: Vnde Cyprianus tract. de operibus Christi Cardinalibus serm. de Cœna Domini sic ait. *Mortuus est Moyses, & veteris literæ putruerunt anigmata, à facie noui olei deficcata sunt Vnctiones antiquæ.* Et harum Vnctionum dignitatem cõmemorans P.Augustin. apud Iuonem 1.p.Decret. ca.151. sic ait. *Oportet vos (Presbyteros) semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis sacræ, quam in manibus suscepistis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis; nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro Vnguine delibutas, peccando polluatis.* Et alia multa dicit S. Dionysius lib. de Eccles.hierar.cap.4.p.2.

2. Secundò quæritur, vtrum Ecclesiastici rectè vocentur Clerici? Et negatiuè Respondent hæretici; scilicet Lutherus, & Caluinus: quod probat Lutherus ex verbis Apostoli ad Galat.4. *Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus, neque fœmina,* igitur (infert Lutherus,) *neque in populo Christiano debet esse Clericus, & Laicus.* In dictam insaniam inciderunt etiam dicti hæretici ob crudele odium, quod contra Ecclesiam conceperunt; & conati sunt etiam nomen delere; sed eis possibile non fuit; Vnde dicendum est, rectè Ecclesiastici appellari hoc nomine Clerici, quod prouenit à nomine Gręco Clies, & significat hæreditatem; quia verè Ecclesiastici sunt de hæreditate Domini;

mini; seu quia Dominus est illorum hæreditas, cum sint diuino cultui peculiariter mancipati, nec obstat argumentum Lutheri; nam vnitas populi Christiani non consistit, vt in eo non sint diuersi gradus, & conditiones; sed vt omnes sint tanquam plura membra in vno corpore, scilicet, in Christo Iesu; vt idem Apostolus dixit ad Galat. 3. vnde dicendum est, rectè Ecclesiasticos appellari hoc nomine Clerici; & ita etiam ministros Veteris Ecclesiæ appellauit Hierem. 12. iuxta translationem lxx. interpretum, qui sic legunt, *Et Clericorum non proderunt eis*; idest si officium suum neglexerint, non ideò saluabuntur, quia sunt Clerici; & hoc nomine vtuntur omnes Patres; & præcipuè Concil. Nicenum Can. 1. 2. 3. 8. 17. 18. & S. Clemens in Canon. Apostolorum Can. 12. 13. & 15. Tertullianus de lib. de Monogamia, & alij omnes.

3. Tertiò quæritur. Vtrum rectè Clerici vtantur tonsura, & habitu Clericali? Et negatiuè respondent hæretici: & præcipuè quidem Hortensius Landus lib. de persecutione barbarorum, quod probat ex Deuter. 19. vbi dicitur. *Non attondebitis comam in rotundum.* & Hierem. 9. *Disperdam omnes circumtonsos in coma*, Leuit. 25. vbi de Sacerdotibus dicitur. *Non radant caput, neque barbam.* Et in Ezech. 44. Sacerdotes prohibentur caput radere. Tamen affirmatiuè est respondendũ; vt docet Cõcil. Trid. sess. 23. cap. 6. de reform. & ad dicta loca Sacræ Scripturæ respondetur, dicta præcepta fuisse cæremonialia; quæ iam cessauerunt; & in dictis locis præcipuè prohibebantur Sacerdotes ne comam ornarent circumtondentes eam more gentium, vt maiori reuerentia Idola venerarentur, & ex eadem causa caput radebant, vt notat Isidorus ad locum Leuit. cit. & Theodoretus quæst. 28. in Leuit. nostra autem sententia vera, & Catholica est; ac diuinis mysterijs plena, quod colligi potest ex antiquissimo vsu Ecclesiæ; qui antiquissimus est, & ab Apostolis fuisse inceptum refert. Isidorus lib. 2. de officijs Clericor. cap. 4. & Beda lib. 5. de historia Anglorum cap. 22. dicit D. Petrum in memoriam spineæ coronæ Christi, coronam capillorum gestasse toto reliquo capite detonso, & id alios Clericos fuisse imitatos. Huius tonsuræ etiam meminit Diuus Hieronymus in Epist. ad Patrem Augustinum; quæ est 26. inter Epistolas Augustini, vbi ait, *Euodium, vt meo nomine salutes, precor coronã tuam.* Et dictus P. Augustinus Epist. 147. sic dicit. *Per coronam nostram nos adiurant vestri, per coronam vestram vos adiurant nostri.* Ideò Concil. Toletan. 4. ca. 40. iubet. *Vt omnes Clerici detonso superiùs capite toto, inferiùs solam circuli coronam relinquant.* Adhuc tamen Caluinus li. 4. Instit. ca. 19. sect. 27. instat asserendo, dictum vsum cæpisse tempore P. Augustini à quibusdam mollioribus, & effeminatioribus. Attamen hoc falsum est, cum talis vsus antiquior sit P. Augustino; imò dicto tempore pœnitentes in signum doloris tondebantur, vt colligitur ex Concil. Agathens. can. 11. & tempore P. Augustini Clerici sic tondebãtur, vt corona capillorum appareret. Ratio igitur dicti vsus est, illa, quam iam diximus ex Beda, vel, vt ait Dionys. cap. 6. Eccles. Hierar. per illam capitis nuditatẽ, significatur vita, aperta, & pura, cui incũbere debẽt Clerici. Tertiam rationem assignat Isidor. lib. 2. de offic. Clericor. cap. 4. Rabanus de instit. Clericorum ca. 1. & alij, nempe dictam capitis nuditatem significare omnes Ecclesiasticas personas debere renũciare omnibus vitæ superfluitatibus; ac etiam significare animum Ecclesiasticorum debere esse apertum, & expeditum ad percipiendas diuinas illustrationes.

4. Quattò quæritur, vtrum Clerici licitè sint exempti? Sed priùs sciendũ est, dictam exemptionem intelligi tam quoad personas, quam quoad bona, seu res, quã etiam quoad controuersias; seù lites. Et in his omnibus potestati seculari subditos debere esse Clericos ex iure diuino probant hæretici; imò asserunt Christum Dominum necessariò soluisse illud tributum, Matth. 17. ob quem errorem fuerunt condemnati Marsilius quidam de Padua; & Ioannes de Ianduno hæretici in Concil. Costantiensi, vt refert Turrecrem. lib. 4. summæ Ecclesiast. par. 2. cap. 37. quam doctrinã sequuti sunt Caluinus lib. 4. institut. cap. 11. sect. 15. & alij hæretici. Dicendum tamen

tamen est cum Catholica, & vera doctrina, Clericos non esse exemptos directiuè à potestate seculari quoad personas, & in legibus ciuilibus conditis ad bonum statum Reipublicæ; imò iure diuino esse dictis legibus subiectos; quatenus sunt directiuæ iuris naturalis, quod obligat ex iure diuino, & ab hac assertione nullus discedit. Probatur ex 1. Petri 2. *Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum; siuè Regi tanquam præcellenti &c.* Et ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; Quæ verba interpretatur D. Chrysost. & alij, & patet hæc veritas ex Nicolao 1. in Epist. ad Michaelem Imperatorem; & ex quadam Epist. Valentiniani pijssimi Imperatoris ad Episcopos Asiæ; vt refert Theodoret. lib. 4. histor. cap. 7. Coactiuè autem dicti Clerici, tam quoad eorū bona; quam quoad controuersias sunt omninò exempti iure Ecclesiastico, & ciuili; vt etiam diximus in lib. 1. agendo de Gabellis, licet, multi etiam asserant id esse ex iure diuino; vt Gloss. in cap. Tributum 23. q. 8. & in cap. quamuis de censibus lib. 6. & multi Canonistæ. Probatur tamen nostra conclusio quoad exceptionem personarum à vi coactiua ex multis Concilijs, scilicet, Chalcedonensi can. 9. Carthagin. 3. can. 9. Tolet. 3. can. 13. & ex alijs Concil. idem habetur ex Authent. seù in nouellis constit. 79. 83. & 123. vbi Iustinianus Imperator in ciuilibus omninò eximit Clericos à potestate seculari, in criminalibus autem tribuit causæ cognitionem iudici seculari, & statuit ne Clericus puniri posset, nisi priùs ab Episcopo esset degradatus; tamen dictum ius ciuile fuit correctum per ius canonicum; cum præstantius sit; & fuerunt omninò Clerici facti exēpti à potestate laica; conuenientiam autem, & decentiam huius exemptionis assignauit Cōstantinus Imperator, apud quem fuerunt relatæ quædam controuersiæ Episcoporū, quibus sic respondit. *Vos Dij estis à Deo constituti, & vobis Deus potestatem dedit de nobis quoque iudicandi, & quasi Deos quosdā constituit, conueniens non est, vt homo Deos iudicet.* Refert Ruffinus lib. 10. histor. cap. 2. & D. Gregor. lib. 4. Registi Epist. 75. ad Mauritium Imperatorem.

5. Quoad alias exemptiones, scilicet, bonorum, & controuersiarum, patet etiam ex Concil. Lateran. sub Alexandro III. 1. par. cap. 19. & sub Innocent. III. cap. 46. idē patet ex cap. Sanctæ Mariæ extra de constitut. ex cap. Quia nonnulli, & cap. Clerici de immunit. Ecclesiar. lib. 6. & ex alijs locis; & hoc semper consentaneum fuit. Nā etiam in veteri lege Gen. 47. cum Ioseph subijceret Pharaoni totam terram Aegypti, voluit Sacerdotes esse liberos. Præcipuè autem quoad exemptionem causarum, seu controuersiarum Clericorum; habetur in Concil. Matisconense 2. cap. 9. Mileuitano can. 19. vbi tanquam res peruersissima damnatur contrarius vsus; & idē sumitur ex P. Augustino Epist. 162. & Ambros. Epist. 78. quod autem dicta exemptio clericorum sit de iure humano probatur ex D. Chrysost. & D. Thom. ad illa verba ad Rom. 13. *Omnis anima sublimioribus potestatibus sit subdita*; (& subdit) *ideò tributa præstatis. Non quidem*, (dicunt dicti Sancti) *quasi etiam Clerici tributa soluere debuerint iure diuino, sed quatenus dicto tempore ea soluere solerent*; Igitur, si tunc soluebant; non erāt exempti iure diuino, & per consequens ad præsens sunt exempti iure humano, vt probauimus in primo libro, agendo de Gabellis.

6. Quintò quæritur, vtrum habentes sacros ordines teneātur ad obseruandam legem cælibatus? & affirmatiuè respondēdum est. Sed notandum, tria includere dictam legem; primum est, vt nullus coniugatus sacris ordinibus initiari possit. Secundum; vt nullus initiatus sacris ordinibus possit vxorē ducere. Tertium; vt quilibet dictis ordinibus initiatus seruet perpetuam continentiam non solum ab actibus illicitis; sed etiam ab omni vsu matrimonij; si iam ante ordines vxorem habuisset, & ad ordines fuisset admissus ex eo, quod vxor vouisset perpetuam castitatē. Sed vtrum talis lex cælibatus sit ex iure Ecclesiastico; quod idem est ac quærere. Vtrum votum solemne castitatis sit annexum in ordinibus sacris ex iure humano, an etiam ex iure diuino? & ex iure humano dictam legem processisse, docet D. Tho. 2. 2. q. 88. art. 11. Magist. in 4. dist. 34. & 37.

Ca-

Caiet.tom.1.opuscul.tract.27.Sot.li. 7. de iustit.q.5.art.3.& q.6.art.1. & 2. & alij cõmuniter. Contra Maior.in 4.d.24.q.2.& Michaelem Medinam de Sacror.hom. cõtinentia cap.99.& 100. asserentes dictam legem esse ex iure diuino. Patet hæc veritas tum quia nullibi reperitur tale præceptum diuinum; tum quia multis iam seculis Ecclesia Romana concessit Græcis, vt vti possent matrimonio ante ordinationẽ contracto; vt patet ex cap. cum olim ext. de Clericis coniugatis.

7. Sextò quæritur. Vtrum Prælati Regularium possint concedere suis subditis literas dimissorias, vt possint ordinari à quocunq; Episcopo: & an possint etiam dispensare super interstitijs? Et quoad literas dimissorias affirmatiuè est respondendum; tunc tamen, quando Episcopus loci non esset habiturus ordinationes, aliter in graues pœnas incidunt, vt constat ex decreto Sacræ Congregationis Concilij, auctoritate S. D. N. Clementis VIII. edicto cuius tenor est talis.

DE Mandato S.D.N.Clementis diuina prouidentia Papa VIII. tenore præsentium mandatur omnibus, & singulis quorumcunq; Regularium superioribus, vt de cætero obseruent, & obseruari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilij Tridentini continentur, cuius tenor est Talis. Congregatio Concilij censuit, superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis ordines suscipere voluerit, literas dimissorias, in cuius familia ab ijs, ad quos pertinet, is regularis positus fuerit, & si Diæcesanus adfuerit, vel non esset habiturus ordinationes, quemcunque alium Episcopum, dum tamen ab eo Episcopo, qui ordines contulerit examinetur quoad doctrinam; & dum ipsi Regulares non distulerint de industria, concessionem dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Diæcesanus vel adfuturus, vel nullus habiturus esset ordinationes. Verum cum a superioribus Regularibus, Episcopo Diæcesano absente, vel ordinationes non habente, literæ dimissoriæ dabuntur, in eis vtique huiusmodi causam absentiæ Diæcesani Episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam esse, quod qui non fecerint, officij, & dignitatis, seu administrationis, ac vocis actiuæ, & passiuæ priuationis, ac aliàs arbitrio eiusdem Sanctissimi D. N. Papæ reseruatas pœnas incurrant. In quorum fidem, &c. Datum Romæ die 15. Mensis Martij. 1596.

8. Quoad secundam partem quæsiti de interstitijs, Dico, Dispensationem super interstitijs pertinere ad Episcopum Ordinantem, etiam respectu non subditorum, quibus ordines confert de licentia proprij Episcopi; vt Quaranta ver. Ordo. pagin. 501.§.Additio. Idem etiam dicitur respectu regularium: licet, in Dimissorijs suorum Superiorum debeat fieri mentio dictorum interstitiorum, petendo dicti superiores regulariũ, vt super illis Episcopus dispensare dignetur, attenta necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ, vel Religionis. Vt id: m Quaranta loc.cit. Sorbus in compend.priuileg.mendican.vers.ordines Sacri. Vide etiam Rodriq. tom.3. q.44. art.3.4.6.& 7. Et notandum, quod etiam Abbates possint ordines minores conferre alijs regularibus dummodo habeant dimissorias suorũ superiorum, & consensum Episcopi loci; & idem dicitur de subditis aliorum Episcoporum habentibus dimissorias; semper tamen requiritur consensus Episcopi loci, in quo ordines conferuntur, imò possunt etiam dicti Abbates ex priuilegio Apostolico; de consensu tamẽ Ordinarij, vt diximus; Sacramentum confirmationis conferre, ex declaratione eiusdẽ Sac.Congregationis in sess.7. can.3. de Confirmatione. Ijdem Quaranta loc.cit.§.Possunt, qui similiter notat pagin. 502. Annum interponendum ex vno ordine sacro ad alium, esse computandum iuxta annum Ecclesiasticum, non autem solarem; & addit. Hinc Sacra Congregatio declarauit, eos, qui ad Subdiaconatus ordinem, quatuor temporibus in Quadragesima promoti fuerint, posse anno sequenti eisdem quatuor temporibus Quadragesimæ ad Diaconatum promoueri, licet, annus naturalis integer tunc lapsus non fuerit.

DE ORATIONE VOCALI.

Quid sit Oratio, quomodo fieri debeat, ac de eius necessitate. Cap. LXVIII.

AD plenam eorum, quæ diximus traditionẽ, necessarium putaui hic agere de Horis Canonicis: nam cum suscipientes ordines sacros teneantur non solum ad legem cælibatus: Sed etiam ad recitandum Horas canonicas, post explicationem iam traditam dictorum ordinum, hic sequitur tractandum de dictis Horis canonicis, tanquam de onere resultante ex dictis ordinibus, seù officio pertinente ad dictos ordinatos; & quia similiter dictæ Horæ canonicæ pertinent ad orationem Vocalem. Necesse est priùs declarare quid sit, & quomodo fiat dicta oratio Vocalis; vt quisque cognoscere possit, quomodo recitandæ sint Horæ canonicæ. Vnde.

1 *Oratio triplicem habet acceptionem, propriissimam, propriam, & communem.*

2 *Oratio est Ascensio mentis in Deum, & duplici modo fit.*

3 *In Oratione decentia peti debent, aliter erit execratio, & non oratio.*

4 *Ad Orationem requiritur Actus intellectus, & Voluntatis.*

5 *Ad Orationem requiritur Intentio, & Attentio.*

6 *Ad Orationẽ non requiritur intentio Actualis, sed virtualis.*

7 *Ad Orationem requiritur Attentio formalis, vel virtualis.*

8 *Tribus modis potest quis attendere ad orationem, scilicet, superficialiter, literaliter & spiritualiter.*

9 *Oratio est Necessaria, necessitate medij.*

10 *Probatur cadẽ doctrina ex verbis Domini.*

11 *Oratio est necessaria ex præcepto naturali diuino, non autem expresso.*

12 *Oratio debet esse Continua quoad Desiderium, & charitatem.*

13 *Præceptum orationis obligat, quando adest necessitas implorandi Diuinum auxilium.*

14 *Præceptum orationis est adimplendum, etiam si nunquam supradicta adesset necessitas.*

15 *Præceptum orationis non potest differri ad longum tempus.*

1 DIco, Orationem habere triplicem acceptionem, scilicet, propriissimam, propriam, & communem. Et oratio in propriissima significatione accepta, dicitur illa, qua quis viuit semper benè operando; iuxta Apost. 1. ad Thessal. 5. *Sine intermissione orate*; vbi Gloss. ordinaria. *Semper iustè viuite; nam iustus nunquam desinit orare, nisi desinat iustus esse; semper ergo orat, qui semper benè agit.* Et idem asserit ad illa verba Christi Luc. 18. *Oportet semper orare, & nunquam deficere*; ita etiam notat Beda, & Richard. in 4. d. 15. art. 4. qu. 2. Oratio autem iuxta tertiam acceptionem, scilicet, communem, est quando quis non desistit ab oratione horis, & temporibus congruis, quod asserit Diuus Thomas ad loc. Apost. supr. cit. & D. Bonau. ad loc. Luc. cit. cum Glossa interlineali, & alijs; nam illum, qui deditus est itineri, vel sæpè comedit, semper deambulare, vel comedere dicimus; sic illum, qui orat temporibus congruis, semper orare dicere possumus. Oratio propriè dicta, iuxta secundam acceptionem; est quælibet decens petitio facta Deo; & hæc est ordinaria Acceptio orationis in Sacra Scriptura, vt ait P. Augustinus Epist. 59. ad illa verba Pauli 1. ad Timoth. 2. *Obsecro, fieri obsecrationes, orationes, &c.* & ser. 5. de verb. Domini ad verb. Luc. *Oportet semper orare.*

2. Hæc autem oratio dupliciter fit, scili-

scilicet, voce, & mente ex Psal. 141. *Voce mea ad Dominum clamaui*, & ex 1. Reg. 1. de Anna dicitur. *Labia tantum illius mouebantur, & vox pœnitus non audiebatur*; de mentali licet, hic non loquamur; tamen oratio prout abstrahitur à mentali, & vocali; dicitur. *Ascensio mentis in Deum*, iuxta Damasum lib. 3. de fide cap. 24. & P. Augustin. ser. 230. de tempore, vbi sic ait. *Quid autem est oratio, nisi ascensio animæ de terrestribus ad cælestia, inquisitio supernorum, inuisibilium desiderium*. Quæ descriptiones, licet, aptiùs videantur applicatæ orationi mentali, quam vocali; vt etiam asserit D. Thom. 2. 2. q. 83. ar. 13. tamen, quia in omni oratione tam mentali, quam vocali, duo requiruntur, scilicet, & ascensio mentis in Deum ad ipsius cultum, & honorem; & petitiones faciendæ propter ipsum Deum, ideò benè possunt dictæ descriptiones ad orationem vocalem applicari; vnde non omnis ascensio in Deum simpliciter sumpta, dicitur oratio, nisi in ea laudetur, & honoretur ipse Deus; & fiāt petitiones pro se, vel pro alijs, dirigendo illas ad ipsum Deum; sic enim explicantur illa verba de Christo Luc. 6. *Erat pernoctans in oratione Dei*; nam licet, Christus semper esset cum ipso Deo; pernoctare tamē dicitur in oratione, quia in ea erat non solum vnitus cum Deo; sed etiam petitiones pro nobis ad Deum fūdebat, quando igitur dicimus, orationem esse ascensionem mētis in Deū; non id intelligendum est de quacunque ascensione, sed de illa, qua, & Deus honoratur, & petitiones pro nobis, vel alijs fiunt vt supra. Et quia hæc omnia etiam requiruntur ad orationem vocalem; meritò descriptiones supra traditæ ad vtramque orationem applicari possunt; & in hoc tantum differt oratio mētalis à vocali, quod illa fit ore cordis, & mentis; & vocalis fit ore mentis, & corporis; vt communiter Sancti PP. apud Damas. P. August. D. Thom. Bonauent. Richard. & alios.

3. Vnde Gregorius Nissen. lib. de orat. ait. *Oratio est conuersatio, & sermocinatio cum Deo, & malorum subuersio, ac peccatorū emendatio* (& infra) *Oratio est petitio bonorum, quæ Deo cum supplicatione offertur*. Et Chrysost. homil. 30. in Genes. vocat orationem; *Colloquium cum Deo*, ex Psal. 130. *Iucundum sit ei eloquium meum*. Ex quibus dictis colligitur, quod tunc tantum dicatur quis orare; quando bona decentia petit; vt etiam ex Damas. notauimus. Vnde non puto benè distinctam esse orationem à Nauarr. tr. de orat. cap. 1. num. 18. & 29. in bonam, & malam, quia oratio, in qua decentia non petuntur, ex consequenti sunt indecentia, & mala, quatenus non conformantur cum voluntate Dei, & dicta oratio, non est vocanda oratio; sed execratio, vt optimè notat Caiet. 2. 2. q. 83. art. 4. his verbis. Orationem, qua aliquod malum à Deo petitur, non esse orationem; sed execrationem; & idem docet P. Augustinus ad illa verba Psal. 81. *Et omnibus inuocantibus eū*, his verbis; *Quosdā inuocantes Deum, non ipsum inuocare*, scilicet, qui mala volunt, & postulant; & Deum adiutorem ponūt suarum cupiditatum, & vanorum desideriorum; vnde, qui in oratione Deum non colit, & eius voluntatem fieri non curat, non solum non orat, sed etiam Deum contumelijs afficit.

4. Solet hic quæri, vtrum oratio cōsistat principaliter in intellectu, an in voluntate? & licet, pro vtraq; parte sint graues Doctores, quod Cathedrantibus relinquo disputandum, hoc tamen certum est apud omnes; ad orationem, & intellectum, & voluntatem requiri. Intellectus, quia cognoscere debet orans suam indigētiam, ac Deum anctorem omnium bonorum; qua cognitione subministrata volūtati, orans ex vera cognitione, & voluntate simul monetur ad petendum, desiderandum, & inquirendum bona, quibus indiget; & hoc modo orans statim exauditur iuxta D. Ambros. lib. 6. de Sacramen. cap. 4. vbi ait. *Orationem tuam ante Deus audit, quam tuo ore fundatur*, & Psal. 26. *Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea*.

5. Ex quibus dictis duo colliguntur, quæ sunt omninò necessaria ad orationē, scilicet, intentio, & attentio; si quis autem vocaliter tantum recitet orationes, psalmi, &c. sine intentione orandi, seu petendi aliquid à Deo, non dicitur orare, sicut non diceretur orare amens, dormiens, aut infans, qui diceret orationes, & psalmos;

& ratio est, quia nulla in eo adest intentio orandi, vt optimè argumentatur Gabr. lect.62.in Canon.& confirmat Paludan.in 4.d.15.q.5.nu. 24.& 26. Nauar.in Enchir. cap.13.num.14.& alij, vnde infert Suarez tom.3.de Relig.lib. 3. cap.3.quod, si quis recreationis causa, vel ratione studij legat totum officium,non ideò satisfaciet præcepto, quia differt legere ab orare.

6 Non tamen requiritur ad orationem Intentio Actualis,& expressa; sed sufficit virtualis, & implicita, vt satis probat Nauarr.loc.cit.nu.15.& explicans dictam intentionem virtualē ait, esse illam,quam quis habet, si interrogaretur, ad quid accipis breuiarium : vel quare pergis ad chorum; Respondcret ad satisfaciendum officio, vel ad celebrandam Missam, &c.

7 Est etiam de substantia orationis, Attentio formalis, vel Virtualis, vt supra, quæ sententia communis est omnium Doctorum in 4.d.15. vt D.Thom. Caiet.2.2. q.83.ar.13.Nauar.in Enchir.c.13.&seqq. Cordub.lib.4.q.13.in fine,Medin.Cod.de orat.c.14.Suar. tom.2. de Relig.lib.3.c.4. num.3.& alij; vnde Bonau.lib.de perfect. vit.c.5.sic asserit. *Valdè indecens est,vt quis cum Deo loquatur ore,& aliud meditetur in corde* (& addit) *talis oratio nunquam exauditur à Deo*; & Gloss. ad illa verba. Psalm.118. *Clamaui in toto corde meo.* sic ait. *Diuisum cor non impetrat, quod petit, diuidit autem cor,qui dimidium habet in Cœlo; & dimidium in terra*; idem affirmat Cyprian.lib. de oration. his verbis. *Segnitia est alienari, & capi ineptis, & profanis cogitationibus, dum Dominum deprecaris* (& infra) *hoc est,cum orans Dominum, maiestatem eius offendisti.* Si igitur non est sine culpa habere diuisum cor in oratione, Multò maior culpa erit, aperire os tantum ad Cœlum,& cor habere inuolutum in terra iuxta Isai.29. *Populus iste ore suo, & labijs suis glorificat me, cor autem eius longè est à me.* Concludendum est igitur, cum supradictis Doctoribus de essentia orationis vocalis esse attentionem saltem virtualem; ita, vt si quis absque prædicta attentione recitet orationes vocales,ad quas tenetur ex præcepto, non solū, non oret, sed etiam mortaliter peccabit; vt optimè concludit Suar. loc.cit. num.5.& seqq. cum supra cit. DD. quare P.Augustinus nos monet dicendo ad Psalm.39. *Dicant labia,quod habet cor*,& cum Paulo 1.a Corinth.14. dicamus. *Orabo spiritu,orabo, & mente, psallam spiritu, psallam,& mente.*

8. Tribus autem modis, potest quis attendere ad orationem vocalem, scilicet, superficialiter, vel litteraliter, vel spiritualiter; vt D.Thom.2.2.q.83.ar.3.Bonauent.opuscul.de processs.Relig.li.7.& omnes alij. Superficialis attentio est tantum ad materialia verba; litteralis est attentio ad significationem verborum. Spiritualis, est attentio ad spiritualem applicationem verborum secundum D.Bonau.& secundum D.Thom. est attentio ad rem pro qua oratur, & ita affirmat Nauarr. in Enchir.cap.13.nu.4.& 30. Alio modo potest etiam dici dicta attentio spiritualis, contemplatiua; vel mistica, contemplatiua iuxta D.Bonau.& mistica iuxta D.Thom. quia attenditur rei,quæ postulatur,& propriæ indigentiæ. Et quamlibet ex his attentionibus potest quis tenere in oratione vocali absq; vlla culpa, licet, ex perfectione quis meliorem procurare debeat, & maximè cum non desint,qui asserant esse veniale peccatum, quando quis potest habere perfectiorem attentionem;& vult tenere minus perfectam, & ita tenet Nauar.loc.cit.num.23.

9. Quoad necessitatē orationis,sciendum est, in actibus virtutum, duplicem necessitatem distingui à Theologis, scilicet, medij, & præcepti, de necessitate præcepti dicemus infra.Nunc autem dicemus tantum de necessitate medij; & quærimus, vtrum ex necessitate medij sit necessaria oratio? neq; sermo erit de necessitate secundum quid, quia de hoc non dubitatur; sed quæstio est de necessitate simpliciter, & absolutè dicta,sine qua finis nullo modo haberi potest. Vnde dico primò, orationem, communiter sumptam esse simpliciter necessariam ad salutem; dico, communiter sumptam, quia non est necesse, vt sit vocalis precisè, neq; mentalis; sed quocumq; modo fiat; sumitur ex D. Thom. 2. 2.q.83.art.3.ad 2. vbi asserit, orationem esse ex præcepto iuris diuini,hoc autem ius diuinum non potest fundari nisi in necessi-

tate

tate medij; Vnde omnes Theologi, vt infra, qui asserunt orationem esse ex iure diuino, ex consequenti asserūt esse de necessitate medij. Probatur hoc ex P. Augustino de Ecclesiasticis dogmatibus c. 56. vbi ait; *Nullum credimus ad salutem, nisi Deo inuitante venire, nullum inuitatum, salutem suam; nisi Deo auxiliante operari, nullum, nisi orantem auxilium promereri.* Et lib. de natura, & grat. cap. 43. *Deus* (inquit) *possibilia non iubet, sed iubendo admonet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis.* Quibus verbis etiam vtitur Concil. Trid. sess. 6. cap. 11. & ex dictis sententijs, sumitur necessarium esse ad salutem auxilium diuinum; quod etiam asserit idem Concil. & quia dictum auxilium non tribuitur, nisi petitur in oratione, ex consequenti sequitur, tam esse necessarium ad salutem diuinum auxilium, quam orationem, & confirmatur magis ex eodem P. Augustino lib. 2. de bono perseuerantiæ cap. 16. vbi asserit. *Deum alia dare non orantibus, sicut initium fidei, alia non nisi orantibus præparasse, sicut vsque in finem perseuerantiam.* Igitur sicut perseuerantia est de necessitate medij; ita etiam erit oratio, & quod perseuerantia sit de necessitate medij, patet ex verbis Christi; *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Et optimè concludit Chrysostom. Serm. de Moyse tom. 1. his verbis. *Ipse contra se tela ministrat, qui præsum instantia non fatigat.*

10 Sumitur etiam hæc conclusio ex verbis Domini Luc. 18. *Oportet semper orare;* vbi Chrysostom. *Dum oportet dicit, necessitatem inducit;* & in hunc sensum similiter accipienda sunt verba Matth. 26. *Vigilate, & orate ne intretis in tentationem,* & verba Pauli ad Coloss. 4. & ad Rom. 12. *Orationi instate, & contra non habentes diuinum auxilium iustè insurgit eos redarguendo, S. Iacobus Apost. 4. Petitis, & non accipitis, eo quod malè petatis; si auxilium gratia negatur malè petentibus; multò magis negabitur nullo modo petentibus;* Hæc petitio non fit nisi in oratione; igitur concludendum est, omninò orationem esse necessarium necessitate medij.

11 Dico secundò, orationem esse necessariam ex præcepto diuino naturali, non autem expresso. Est communis opinio D. Thom. loc. cit. Palud. in 4. d. 15. qu. 5. art. 1. Abulens. super Matth. 6. q. 31. Syluest. ver. oratio. q. 8. Nauar. c. 13. nu. 18. & omnium Theologorum cum Suar. tom. 2. de Relig. lib. 1. de orat. in communi cap. 29. num. 2. & 3. Et ratio est, quia omnia, quæ sunt necessaria ad salutem, sunt etiam ex præcepto diuino necessaria; Sed iam probauimus orationem esse omninò necessariam ad salutem; ergo est etiam ex præcepto diuino necessaria; maior huius argumenti est certa ex D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 5. & q. 3. art. 2. & 3. p. q. 68. art. 1. Et probatur ex inductione, quia omnia alia media necessaria ad salutem, sunt ex præcepto diuino, vt Actus fidei, spei, & charitatis; & Sacramenta; Igitur etiam oratio erit ex præcepto diuino, licet, non expresso, sed naturali, quia lumine naturali informato lumine fidei, quilibet cognoscere potest orationem esse necessariam ad salutem; adimpletur autem hoc præceptum naturale, vel oratione mentali, vel vocali, vt communiter omnes asserunt cum D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 12. & art. 14. ad. 3.

12 Est tamen hic notandum id, quod dicit D. Thom. dicto art. 14. in corpore, & ad 4. scilicet, orationem non oportere esse continuam quoad actum ipsum; tamen quoad causam, id est, quoad desiderium, & charitatem posse, & debere esse continuam iuxta verba D. Pauli ad Colos. 4. *Orationi instate,* (& subiungit) *vigilantes in ea, in gratiarum actione, orantes simul, & pro nobis.* Quod autem non oporteat esse continuam quoad actum, probat idem Doctor eodem art. his verbis. *Vnde conueniens est, vt oratio tantum duret, quantum est utile ad excitandum interioris desiderij feruorem; Cum verò hanc mensuram excedit, ita, quod sine tedio durare non possit, non est vltra protendenda.* Quod confirmat auctoritate P. Augustini Epist. 121, cap. 9. & 10. Vtrumque autem simul probat D. Ambros. Serm. 19. in Psal. 118. *Praueni in maturitate, & clamaui.* Vbi sic ait. *Qui rogat, semper roget, & si non semper precatur, paratum semper habeat precantis affectum.*

13 Dubitatur tamen; quonam tempore obliget hoc præceptum? vbi respondet Syluest. verb. oratio cum alijs, quod obliget in primo instanti vsus rationis; & ratio

ratio est, quia iuxta D.Thom. 1.2.q.89.ar. 6. in tali instanti quis obligatur se conuertere ad Deum, & ad sanctè, & honestè viuendum, quod fieri non potest sine auxilio gratiæ, & tale auxilium non datur nisi per orationem, vt supra. Aptiùs tamen respondeo cum Suar.tom.2.de relig.lib.1.de orat.cap.30.nu.8. & 9. dictum præceptum orationis esse indeterminatum, obligare tamen tempore, quo quis tenetur spiritualia bona, & diuinum auxilium procurare; & ita asserit D.Thom.in 4.d.15.q.4. art.1. quæstiunc. 3. cuius verba sunt hæc. *Indeterminatè ad orationem quilibet tenetur ex hoc ipso, quod tenetur ad bona spiritualia procuranda*. Deinde non constat diuinum præceptum conuersionis ad Deum in primo instanti vsus rationis; vt idem Suar. nu. 9. sed tantum ad volendum bonum honestū, quod tunc primò occurrit; & posito quod adesset tale præceptum conuersionis ad Deum, non tamen sequeretur adesse simul aliud præceptum orandi, cum sint res disparatæ, & oratio præsupponat, fidem iuxta illud ad Rom.10. *Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt*.

14. Obligat igitur hoc præceptum orationis, quando vrget necessitas aliqua, vel propria, vel alterius; nam si non possumus aliter proximo subuenire, orare debemus pro ipso; & ita tenet D. Thom. supradicta quæstiunc.3.Palud.in 4.d.15.q.5. Nauarr. cap.13.num.14.& 15.& alij. Tamen in hoc placet etiam declaratio Suar. loc.cit.à num.14.& seq.vbi asserit, nullum esse tempus determinatum pro oratione, quod obliget sub mortali; & confirmat auctoritate D.Thom.& Palud. asserentis, de tempore huius obligationis nihil esse certum ex iure naturali diuino;& D.Tho. ait; hoc præceptum religionis ad orandum, nō pendere ex extraordinaria indigentia ipsiꝰ orantis, vel proximi; inuestigarunt tamen DD. dictū tempus necessitatis, quia hoc videtur opportunū ad adimplendum dictum præceptum;&ita quilibet fidelis obseruare debet; ratione autem charitatis, certum est, quod quilibet teneatur orare tam pro se, quam pro proximo in tali necessitate, quod asserit D.Thom.loc.cit. & confirmat idem Suar.eodem loco; & antea in cap. 13.num.2.sed præceptum orationis est distinctum, ita vt si nunquam adesset dicta necessitas, adhuc esset implendum; licet, nullum adsit tempus determinatum.

15. Certū tamen est ex ipsomet Suar. hoc præceptum orationis non posse differri ad longum tempus, vt diximus de præcepto confessionis, & Eucharistiæ, in casu, quo non adesset præceptum Ecclesiæ; sed quia omnes Christi fideles semper solent præuenire dictum tempus potius quam differre; ideò non puto hinc esse immorādum. Omittendum tamen non est aliquando, id est, tempore necessitatis, sub mortali teneri ministros Ecclesiæ orare pro bono Reipublicæ in publicis orationibus, à quibus neminem excludere debent iuxta charitatis ordinem.

De Oratione Vocali Priuata, ac de eius circumstantijs. Cap. LXIX.

1 *Nullum datur præceptum naturale diuinū obligans ad orationem vocalem.*

2 *Nullum datur præceptum diuinum obligās ad orationem vocalem.*

3 *Videtur esse de præcepto Ecclesiæ aliquam orationem vocalem recitare.*

4 *Nullum adest præceptum Ecclesiæ ad memoriter tenendum aliquam orationem vocalem.*

5 *Idem probatur respectu salutationis Angelicæ, Salue Regina &c.*

6 *Oratio vocalis non est necesse, vt sit diuturna.*

7 *In omni loco potest fieri oratio.*

8 *Oratio potest fieri pluribus modis, dummodo omnes sint honesti.*

9 *Orare versus Orientem ex aliqua pia consideratione, non est malum.*

10 *Eadem doctrina probatur.*

11 *Diuinæ personæ orare non possunt.*

12 *Sancti, & animæ beatæ possunt orare non solum Deum laudando, sed etiam impetrando.*

13 *Explicatur modus, quo Sancti orare possūt.*

14 *Idem explicatur, & probatur.*

15 *Sancti possunt pro ipsis orare respectu gloriæ accidentalis.*

16 *Ani-*

16 *Animæ Purgatorij possunt aliquo modo orare pro seipsis.*
17 *Animæ Purgatorij possunt orare impetrando pro seipsis.*
18 *Eadem doctrina ostenditur probabilis etiam respectu suorum benefactorum.*
19 *Infideles orare non possunt, & declaratur, quomodo peccatores orare possint.*
20 *Tantum creatura rationali orare conuenit.*

1 Hic primò sciendum est, duplicem esse orationem vocalem, scilicet, priuatam, & publicam, in præsenti dicemus tantum de priuata. Et quæritur vtrum de ea detur aliquod præceptum naturale, Diuinum, vel Ecclesiasticum? Et dico primò; nullum adesse præceptum naturale, seu ex vi iuris naturalis obligans ad orationem vocalem; hæc conclusio communis est apud Theologos in 4. dist. 15. & ratio est: quia præceptum naturale orationis, de quo agimus sufficienter adimpletur per orationem mentalem. Nam oratio, vel fit ad cultum Dei, vel ad impetrandum aliquid à Deo, vtrumque absque vlla oratione vocali; Sed per internum affectum & mentalē petitionem obtineri potest, vt iam probauimus ex oratione Annæ. 1. Reg. 1. Igitur nullum datur præceptum naturale orationis vocalis.

2 Dico secundò, nullum datur præceptum diuinum obligans ad orationem vocalem, quia tale præceptum non reperitur in Scriptura, nec habetur ex traditione. Neque obstat illud Matth. 6. vbi Christus nos orare docuit: dicens. *Sic ergo vos orabitis, Pater noster, &c.* Et Concil. Toletanum 4. can. 10. de dicta oratione loquēs: ait. *Quam Saluator noster docuit, & præcepit;* Ex quibus locis videtur colligi, adesse præceptum diuinum dictæ orationis vocalis; Sed respondetur non posse colligi dictum præceptum diuinum, præsertim quoad omnes fideles, quia ibi Christus tradidit tantum formam orationis, non autem dedit præceptum ad exercitium eius, quod latè ostendit Medina tract. de oratione quæst. 10.

3 Dubitatur tamen, vtrum fideles saltem ex præcepto Ecclesiæ, teneantur dictam orationem Dominicam recitare? Et affirmatiuè respondent aliqui, sub culpa tamen veniali; vt Paludan. in 4. d. 15. q. 1. art. 7. Nauar. in Enchirid. de orat. cap. 3. n. 20. & ca. 20. num. 20. qui citat pro sua sententia cap. Vos autem. de consecr. d. 4. & Concil. Toletanum 4. cap. 9. & 10. & Concil. Remense ca. 2. sequitur Durandus c. 2. de ritibus cap. 46. qui affert Clementem lib. 6. constit. cap. 25. & P. Augustinum ser. 215. de tempore, vbi sic ait. *Symbolum, vel orationem Dominicam, & ipsi tenete, & filijs vestris ostendite, nam nescio, qua fronte, se Christianum dicat, qui paucos versus ex symbolo, vel ex oratione Dominica parare dissimulat,* & in serm. sequenti ait: *Ille bonus Christianus est, qui symbolum, & orationem Dominicam memoriter tenet, & filios, vel filias, vt ipsi teneant, fideliter docet.*

4. His tamen non obstantibus, dicendum est, nullum adesse præceptum Ecclesiasticum obligans fideles ad memoriter tenendum dictam orationem dominicam, vel symbolum; ita docet Medin. loc. cit. & præcipuè in responsionibus ad argumēta, & ratio est, quia satis est scire substantiam eorum, quæ continētur in dictis orationibus; sumitur ex P. August. Epist. 89. ad Hilar. q. 1. & in Enchirid. c. 7. vbi æquiparat orationem dominicam, & symbolū, & asserit non teneri fideles ad formaliter sciendum symbolum; sed satis esse, vt veritates eius memoria teneant, & intelligāt; non tamen tenentur illud recitare. Vnde idem etiam dicendum erit de dicta oratione dominica; ita tenet etiam Syluester ver. scientia q. 2. & alij communiter.

5. Et quod dixi de prædictis orationibus, à fortiori dicendum erit de Salutatione Angelica, & Salue Regina. Neque consuetudo dicendi dictas orationes; vt quando pulsatur meridies, &c. inducit obligationem aliquā peccati; vt latè Suar. tom. 2. de relig. lib. 3. de oratione vocali nu. 10. & 11. Monent tamen communiter Sancti Patres, vt in principio cuiuslibet actionis semper premittatur oratio, & præcipuè Hier. Epist. 22. ad Eustoch. vbi ait. *Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa, nec recedatur à mensa, nisi referantur Creatori gratia. Egredientes de hospitio armet oratio, regredien-*

dientibus de platea, oratio occurrat, antequam sessio, nec prius corpusculum requiescat, quam anima pascatur. Idem asserit Athanas. lib. de Virgin.

6. Quoad circumstantias autem orationis vocalis; dico tres posse esse, scilicet, temporis, loci, & modi; præter alias, quæ sunt quodammodo intrinsecę dictę orationi; vt v.g. conditio personæ orantis, conditio personæ pro qua oratur, & conditio materiæ, quæ postulari potest, de quibus sequenti capite dicemus. Circa primam circumstantiam temporis; Dico omne tẽpus tam diurnum, quam nocturnum ex se esse aptissimum pro oratione vocali; quod colligitur ex Psal. 35. *Benedicam Dominum in omni tempore*; & licet, hoc sit certum. Dubitatur tamen. Vtrum oratio vocalis debeat esse diuturna; quod quærit D. Tho. 2.2. q. 83. art. 14. & respondet tantum durare debere, quantum est vtile ad excitandum desiderij feruorem, & si absque tedio durare non possit, non est vlterius protendenda, quæ sententia est ex P. Augustino Epist. 121. cap. 10. idem etiam confirmat Caiet. dicta q. 83. art. 12. vbi admonet, neminem sibi debere tantum onus orationũ vocalium imponere, vt ab interna meditatione impediatur, & hæc verba profert. *Errant, qui numerum tot vocalium orationum propriorum explendum quotidie præponunt meditationibus, & mentalibus orationibus; relinquunt namq; finem propter ea, quæ sunt ad finẽ.* Et maximè quando ob occupationẽ aliarum rerum, non possunt nisi velociter tot orationes expleri. Fundatur hæc sententia in verbis Christi Domini Matth. 6. asserentis. *In oratione nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt, putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur, nolite ergo assimilari eis, scit enim pater vester, quid opus sit vobis*; quod etiam asseruit Salom. Eccles. 5. *Non temerè quid loquaris, neq; cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo; Deus enim in Cælo, & tu supra terram, idcirco sint pauci sermones tui.* Vnde non multis verbis, sed internæ deuotioni studendum est; vel, vt ait P. Augustinus, quem refert D. Tho. loc. cit. ad primum. *Absit ab oratione multa locutio, sed non absit multa precatio, si feruens perseueret intentio*, & Epist. 121. ca. 10. in Ioan. 2. ait. *Plus fletu, quam afflatu esse orandum*; Ethnici autem putant, esse necessariũ multiloquium, vt exaudiri possint, quia existimant, exauditionem prouenire ex eorũ persuasionibus.

7. Secunda conditio est locus, de quo similiter dico, omnem locũ ex se esse aptũ ad orationem vocalem; nam affectus petentis, seu orantis, & non locus requiritur ad orationem iuxta Io. 4. *Spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare.* Apertius tamen confirmatur ex Psal. 102. *In omni loco dominationis eius, benedic anima mea Dominum*, & Paul. ad Timoth. 2. *Volo vos orare in omni loco*; vbi addit D. Ambros. *Sic tamen in omni loco orandũ præcipit, vt competens locus intelligatur; non vtiq; importuno, aut fordido loco (quippe cum prohibeat Dominus vulgo orare) sed hoc monet, ne in sola Ecclesia putarent orandum.* Locus autem importunus, & fordidus intelligitur ille, in quo propter rumores, vel lasciuias nõ potest quis se applicare ad orationem; sed quando haberi potest debita attentio, siue oratio fiat voluntariè, siuè ex præcepto, semper fieri potest etiam in fordidissimo loco; vt docet Nauarr. de oratione cap. 5. num. 8. Debet tamen quisque aptiorem locum eligere pro suis orationibus, & maximè si sint faciendæ ex præcepto; vt debita deuotione, & cum fructus perceptione ad eas incumbere possit, & quo secretior erit locus, eo opportunior erit, vt ait. Isid. lib. 3. sentent. ca. 7. his verbis. *Oratio priuatis locis opportunius funditur, maiusq; obtentum impetrat, dum Deo tantum teste depromitur.* Quando autem oratur in locis publicis abstinendum est ab exterioribus signis deuotionis, & sanctitatis, ne in laqueum superbiæ, & vanagloriæ quis incidat, vt optimè monet D. Thom. in 1. ad Timoth. 2. vbi ait. *Exteriora signa orationis non debere fieri in omni loco, quia homo non debet apparere singularis in exterioribus, cum propter hoc haberi posset inanis gloria.*

8. Tertia conditio est modus; de quo etiam Dico, omni modo decenti, & honesto posse quemlib. orare, scilicet, genuflexum, stantem, sedentem, prostratum &c. nam omnibus his modis legimus Sanctos Patres orasse; aduertendum tamen, quod

quod in orationibus publicis, quilibet tenetur vti consuetudine loci, vnde si quis vellet audire Missam stando, vel sedendo in tota Missa, peccaret saltem venialiter, nisi adsit cōtemptus, vel scandalū, tūc enim esset mortale peccatum, & maximè si adeò indecenti modo ibi assisteret, vt malum odorem circa fidem de se daret.

9 Dubium autem, quod circa hanc tertiam conditionem occurrere potest, est. Vtrum oratio facienda sit versus Orientem? & dubitatio est circa orationem publicam, non priuatā; Nam de hac nulla est dubitatio, cum possit quomolibet fieri, vt ex dictis patet. Respondet igitur D.Thom. affirmatiuè. 2.2.q.84.art.3. vbi id probat tribus rationibus, quarum prima est; quia per Orientem, Maiestas Domini significatur ex P. Augustino lib.1. de serm. Domini in monte cap. 5. Secunda, quia in Oriente Deus Paradisum creauit ex Nisseno lib. de Domini orat. ad illa verba. *Dimitte nobis debita nostra*. vbi sic ait. *Ad Orientem conuertimur*, (& infra) *Recordamur quemadmodum ex lucidis, & Orientalibus locis eiecti sumus*. Et idem asserit Basilius lib. de Spiritu sancto cap.27. Tertia ratio est, quia Christus Oriens, & Sol iustitię appellatur ex Athanasio lib. var. quæst.q.14. vbi alias rationes etiam adducit; Confirmat Tertullianus contra Valentinianos c. 3. Quartam rationem addit Damascenus lib.4. de fide c.13. & est, quia Christus Dominus in Oriente crucifixus est, facie ad occidentem versa. Quare, & nos orando versus Christi faciem respicere debemus; hoc idē affirmat Beda. Luc.23. & alij multi. Adest etiam quinta ratio apud Tertullian. cap.16. num.247. vbi dicitur. Ecclesiam introduxisse consuetudinem orandi ad Orientem, vt Christiani discernerentur à Iudæis, qui ad Occidentem orare solebāt, quia tabernaculum versus Occidentem dispositum, quam rationem affert etiam D.Thom.2.2.q.102.art.4.ad 5.

10. Vnde si quis hanc cæremoniam obseruauerit in suis orationibus priuatis, illo tamen fine, & deuotione, quo introducta est, benè faceret; Imò Epiphan. li. 1. contra hæres. cap. in 19. damnat quemdam hæreticum appellatum Elxai; qui inter alia prohibebat, ne fideles orarēt versus Orientem, cupiens introducere Iudaismum; Ad præsens autem hæc cæremonia non obseruatur in orationibus priuatis, licet, quando Ecclesiæ ædificantur, obseruari soleat, nempè vt altare maius sit versus Orientem, quando commodè fieri potest; Aliter absque vlla causa id omittere, esset veniale, & si fieret in contemptum tantæ piæ traditionis, esset mortale iuxta Horosium lib.4. de traditionibus, & Durantum lib.1. de Ritibus. c.3.

11 Remanent ad præsens explicandæ aliæ tres circumstātiæ; quæ sunt quodammodo intrinsicæ orationi, vt diximus n.6. quarum prima est, conditio personæ orātis, conditio personæ pro qua oratur, & conditio materiæ, quæ postulari potest. Quoad primam conditionem personæ orantis, quæri potest, vtrum omnes Spiritus beati, & iusti orare possint, quid de animabus Purgatorij? & quid de Viatoribus? & de singulis sigillatim dicemus. Sed priùs supponendum est, Diuinas personas non posse orare, quia orare est actus inferioris ad superiorem, in diuinis autem datur omnimoda æqualitas, & vna simplex voluntas; Vnde non potest vna persona orare ad aliam: Neque obstat locus Diui Pauli ad Roman. 8. vbi dicitur. *Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*; neque locus Exod.32. *Dimitte me, quia aurora est*. Nam respondet Bellarm. lib. 1. de bonis operibus cap.8. *Vtramque locutionem esse metaphoricam; quia in Exod. ostenditur valor, & potentia orationis iustorum, & in Diuo Paulo ostenditur virtus orandi eorum, in quibus est Spiritus Sanctus, vt ex ipso contextu D.Pauli colligitur:* quo posito.

12 Dico, certum esse sanctos Angelos, & animas beatas orare ad Deum non solum laudando, & glorificando ipsum; sed etiam intercedendo pro nobis tā in communi, quam in particulari, quod est de fide, vt probat Diuus Hieronymus contra Vigilantium; & ratio est, quia Vniuersa Ecclesia ex hoc orat ad dictos Sanctos, non tanquam ad auctores gratiæ; sed tanquam ad intercessores apud Deum; & sumitur ex mille locis Sacræ Scripturæ vt fusè probat P.Aug. li.21. de Ciu. Dei, c.18.

13 Sed dubium est, quonam modo possint orare ad Deum dicti Sancti? quia, vel ipsi vident eorum petitionem esse futuram, vel non vident? si vident; Ad quid petitio, seu oratio pro re certò futura? si non vident, hoc repugnat cum illo statu beato. Respondetur non repugnare vtrũque statum dictis Sanctis; nam si ponamus præcognoscere Sanctos euentum, & petitionem esse futuram, maiori affectu, & libentius orant ad Deum cognoscendo, disposuisse ipsum Deum dictam petitionem velle largiri medijs talibus orationibus. Etsi vident dictam petitionem non esse futuram, non ideò non orant; sed orant subijciendo se, & creaturam, pro qua orant, ipsi Deo, & sic exercent actum charitatis in proximum & cultum diuinum in ipsum Deum; & de vtroque habemus exemplum in Christo Domino, qui iam videbat, & sciebat omnia futura, & tamen orauit pro Petro, vt non deficeret fides eius, & pro prædestinatis; & vt mitteretur à Patre Spiritus Sanctus ad Apostolos, & tamen sciebat, omnia hæc esse futura, & ab æterno prædestinata; & sic etiam sciebat suam Passionẽ esse omninò adimplendam, & tamen orauit, vt transiret ab eo Calix, per quam orationem ostendit Christus affectum, quem habebat erga suam naturam assumptam, & subiecit illam voluntati diuinæ in laudem, & cultum Dei.

14 Deinde, non repugnat illi statui aliqua nescire, vt patet in Daniel. 10. vbi Gabriel Angelus, & Daniel orabant pro liberatione Iudæorum, & Angelus Custos Regni Persarum restitit ne Iudæi liberarentur; Vnde non semper Sancti omnia sciunt: nisi eis reuelatum fuerit à Deo, vt docet Diuus Thomas in 4.d.45.q.3.art.3. ad 3.& Caiet.2.2.q.83.art.4.& in 3.p.qu. 10.art.2. Sed Diuus Gregorius ait, dictos Angelos non contraria petijsse; sed tantum contraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen retulisse, Dei sententiã expectantes; & putat Sanctos nunquam petere, nisi, quando cognoscunt eorum petitionem esse adimplendam, quod verum est de oratione efficaci, non autem repugnat, vt orent etiam alio modo, vt diximus de Christo Domino; & optimè probat Caiet. loc. citat.

15 Secundò dubitari potest, vtrum Angeli, & Sancti pro ipsis orare possint? Et Respondetur non posse orare pro ipsis respectu beatitudinis essentialis, quia id, quod habent, postulare non possunt, nec possunt petere augumentum ipsius gloriæ, cum cognoscant repugnare diuinæ iustitiæ; possunt tamen pro ipsismet orare respectu gloriæ accidentalis, quia illam non habent totam simul, vt constat ex Apoc.6. vbi dicitur; vidisse Ioannem sub Altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei clamantes ad Deum *Vsquequò Domine non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum*. Vbi ait Diuus Thomas.2.2. q.83.ar.11.ad 1, dictas animas Sanctorum ibi orasse, & postulasse à Deo gloriam suorum corporum; sicut etiam orauit Christus Dominus in nocte cœnæ, Io.17. *Pater clarifica Filium tuum*; In quibus verbis claritatem sui nominis per notitiam credentium postulabat ad accidentalem gloriam sui corporis, quatenus homo erat.

16. Quid autem dicendum sit de animabus Purgatorij? Priùs supponendum, Dæmones, & animas in Inferno detentas, nullo modo posse orare nec pro se, nec pro alijs, possent tamen petere aliquid à Deo, vel ab aliquo Sancto, non tamen propter cultum Dei, & amore charitatis, vel Religionis, prout legimus, Dæmonem petijsse à Deo, vt sibi permitteret tentare Sanctum Iob, & similiter legimus diuitẽ damnatũ petijsse aliquid ab Abraham Luc.16. quæ petitiones, & aliæ similes, quæ reperiuntur in sacra Scriptura, vt fuit etiam illa inuadendi in porcos, non fuerunt amore virtutis, & charitatis, sed odij, & iniquitatis. Ad quæsitum autem respondeo animas Purgatorij posse orare pro seipsis, vt docet Alens.4.par.q.62.art. 4. §. 4. vbi asserit, tres esse fructus orationis, & primus datur ad degustandum, secundus ad exoluendum, tertius ad impetrandum; secundum fructum, certum est non esse in Purgatorio, quia ille status, non est status satisfaciendi, primum nec etiam adesse ait Alensis, quia animæ sunt adeò intentæ pœnis, vt non possint diuinam gloriam degustare; tamen iuxta Suar. in 4. tom. tract. de Pur-

Purgatorio, perfectissimè animæ Purgatorij orare possunt, oratione latè sumpta, quatenus dicit eleuationē mentis in Deū, quia cum ibi habeant amorem Dei, habent etiam eius contemplationem, nec in illo statu repugnat habere simul pœnam, & gaudium aliquod spei, & charitatis, vt idem Doctor probat. Si autem oratio strictò modo sumatur, quatenus includit aliquam petitionem, certum est, illas non posse petere, nisi aliquam delectationem, & dulcedinem, in quam licet, directè intendere non possint, verisimile tamen est, quod aliquando illam habeant ex amore Dei, quem in se habent.

17. Quoad tertium fructum impetrationis, dico dictam impetrationem posse esse vel pro seipsis, vel pro viuentibus. Pro seipsis, certum est posse imperrare, quia status non merendi, non impedit impetrationem, & maximè, quia impetratio fit ab animabus iustis, & Deo gratis; vt Alens. loc. cit. cum quo concordant multi Doctores infra citandi; duobus autem modis possunt dictæ animæ imperrare pro se, vel humiliter a Deo petendo, vt quam citiùs liberentur, & vt illis condonetur aliqua pars pœnæ propter merita Christi; vel quod faciliùs est, vt Deus excitet fideles, vt pro ipsis orent, & satisfaciant; & hoc probatur auctoritate D. Gregorij in lib. Dialog. vbi Sanctus refert multas animas apparuisse viuentibus, petendo ab illis suffragia; non est igitur deneganda impetratio dictis animabus, quod potest esse, & ex charitate, & amore, quem habent in Deū; & ex effectu naturæ, quæ circa suum bonum, tanquam in suum obiectum naturaliter inclinat.

18. De impetratione autem respectu viuentium; quamuis fuerunt multi antiqui Theologi, qui negauerunt posse animas Purgatorij orare pro viuentibus; vt etiam docet D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 11. ad 3. Alens. loc. cit. & alij multi; tamen ex recentioribus adsunt etiam multi, qui contrariā sententiam docent; vt Bellarm. lib. 2. de Purgatorio cap. 15. Gregor. de Valent. 3. tom. d. 6. q. 2. punct. 6. Medin. cap. de orat. q. 4. Gabr. lect. 58. in Canonem, & Suar. tom. 2. de religion. lib. 1. de orat. cap. 11. num. 16. & in 4. to. vbi agit de suffragijs, vt iam diximus supra in cap. 49. de Purgatorio nu. 16. & ratio est, quia (vt diximus) dictæ animæ sunt Deo charæ, & quamuis ab ipso affligantur, non tamen affliguntur tamquam ab inimico; sed tamquam à iusto iudice, & patre benigno. Et ipsæ animæ suscipiunt dictas pœnas maxima voluntate tamquā filij, vnde nulla adest ratio, ob quam orare non possint pro suis amicis, & benefactoribus, quod confirmat Bellarm. quia legitur, animas Purgatorij fecisse multa miracula apud D. Greg. lib. 4. Dialog. ca. 4. & idem asserit Petrus Damianus in Epist. de miraculis sui temporis; vnde si Deus ita honorat animas Purgatorij permittendo, vt miracula faciant, multo magis credendum est, dictas animas posse impetrare pro suis benefactoribus, & Deum illas exaudire.

19 Quoad Viatores autem; Dico, respectu infidelium, nullū adesse dubium, illos orare non posse, cum non habeant baptismum, qui est fundamentum orationis, & omnium operationum bonarum; vnde Paulus ad Roman. 10. *Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt*; Et è contra respectu fidelium Viatorum iustorum: certum est posse orare, quia sunt Dei amici, & per consequens nullum impedimentum habent ad non orandum, in quorum numero possunt etiam intelligi Angeli, & primi parentes in illo instanti, vel tempore respectiuè, in quo fuerunt Viatores. Dubium tamen est respectu fidelium peccatorum; vtrum ipsi orare possint? & cum distinctione est procedendum; nam vel tales peccatores sunt obstinati, & nolunt se conuertere, & de his dicendum est, non oportere orare in tali peccato, vel sunt peccatores, sed non obstinati, & tales, licet, orare non possint ad meritum gratiæ, vel gloriæ, non est tamen malum, illos orare; imò ex Nauarr. in Enchirid. cap. 10. 11. & 12. & Suar. lib. 1. de orat. cap. 12. n. 4. Tam istis peccatoribus, quam etiam obstinatis semper consulendum esse, asserunt, aliquam orationem, quia saltem, dum orant, non peccant, & fortasse Deus prouocabitur ad auferendum ab eis cor lapideum, & præbendum cor carneum. Quando tamen

men essent adeò abstinenti, vt accederent ad orandum cum aliqua mala circumstantia, modo, vel fine, tunc non solum orare non debent; sed omninò prohiberi debēt, ne ad sic orandum accedant, quia tali modo offendunt, & deludunt de nouo ipsum Deum; & de his puto Medinam loqui Cod. de orat. qu. 5. dum asserit, prædictos obstinatos non solum non exaudiri; Sed de nouo peccare, cum Deum orando deludant, vbi affert Chrysostom. super Matt. asserentem, *qui orat, & peccat, non orat; sed Deum deludit*, ac etiam affert Augustinum in quodam ser. de tempore dicentem, *qua fronte petis, quod promisit Deus, si non facis, quod iussit Deus*; Adducit etiam Psalm. 49. *Quare tu enarras iustitias meas*. & illud Eccl. 15. *Non est speciosa laus in ore peccatoris*.

20 Dubium tamen est, vtrum tantum cōueniat creaturæ rationali orare? Et affirmatiuè respondet D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 10. Est tamen illud verbum rationali, latè sumendum prout comprehendit etiam angelos, quia licet, Angeli non habeant discursum, habent tamen intellectum, qui est tantum necessarius cum voluntate ad orandum; Vnde per illam particulam, rationali, reijciuntur bruta animalia ex eodem D. Thom. in responsione ad 3. vbi etiam declarat aliquas locutiones Scripturæ, vt in Psalm. 146. *Et pullis coruorum inuocantibus eum*. & in Psalm. 103. *Catuli Leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo escam sibi*, & metaphoricè ait esse dictas locutiones intelligendas, quatenus naturali instinctu appetitus dictorum animalium expleri non possit, nisi ex prouidentia Dei.

De ijs pro quibus orare possumus, vel non possumus.

Cap. LXX.

1 *Cuilibet, licitum est orare, sed non pro animabus existentibus in Inferno.*

2 *Orare possumus pro Sanctis ad impetrādas eis gloriam accidentalem.*

3 *Eadem doctrina confirmatur, & declaratur quædam difficultas.*

4 *Orare non possumus, pro eo, quem certò scimus esse damnatum.*

5 *Eadem doctrina confirmatur, & respondetur ad argumentum contrarium.*

6 *Orare debemus pro omnibus indifferenter.*

7 *Non debemus orare pro eo, qui mortuus est cum finali impænitentia.*

8 *Orare debemus etiam pro inimicis, & aliquando ad id tenemur.*

9 *Explicantur imprecationes, quæ leguntur in sacra Scriptura contra inimicos.*

10 *Quæ sunt absolutè bona, debent peti absolutè in oratione, secus de alijs bonis.*

11 *Quæ sunt necessaria ad vitam, non est malum absolutè quærere in oratione.*

12 *Non debemus petere in oratione tribulationes, & mala.*

13 *In oratione, nihil aliud petere debemus, nisi id, quod Christus docuit in oratione Dominica.*

14 *Effectus orationis, sunt, impetratio, & meritum.*

1 Altera ex tribus vltimis conditionibus ad orationē spectantibus, est respectu personarum, pro quibus orari potest; & licet, hoc satis pateat ex supradictis, tamen etiam hic aliqua addere, vanum non erit. Dico igitur; cuilibet licitum est orare tam pro personis particularibus, quam pro omnibus in communi, & pro tota Ecclesia; & etiam pro seipso tantum, de quibus exemplum habemus in sacra Scriptura, vt apud Luc. 22. *Ego rogaui pro te Petre*, & cap. 23. *Pater dimitte illis*, & in Actib. Apostol. 12. cum Petrus esset in vinculis, *Oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo*, & D. Paulus multoties orat, vt oratio fiat pro ipso, vt ad Ephes. 6. Coloss. 4. 2. Tessalon. 3. & apud Tobiam 8. dicitur. *Tobias, & Sara surgentes pariter instanter orabant ambo simul, vt sanitas daretur eis*; & idem Apostolus præcipit orare pro omnibus Sanctis, idest, fidelibus ad Ephes. 6. Pro animabus autem existētibus in Inferno orare non possumus, sicut è contra possumus, & debemus orare pro animabus Purgatorij, quia sunt capaces, & non illæ, vt sæpè iam probauimus; & probat P. August. in Enchir. cap. 110. & lib. de cura pro mortuis agenda; & Innoc. III. de

ecle-

celebrat. missarum in cap. cum Marthæ.

2. Pro Sanctis autem, licet, orare nō possimus, cum iam habeant suam gloriam essentialem, nec illa possit augeri, vel minui iuxta P. August. ser. 17. de verb. Apostoli, vbi ait, *Iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre*; tamen bene possumus orare pro ipsis ad maiorem gloriam accidentalem, & ita docet Innoc. III. loc. cit. §. 3. dicens. Pleriq; reputant non indignam, sanctorum gloriam vsq; ad iudiciū augumentari, & ideò Ecclesiam posse augumentum glorificationis eorum optare, vt prosit Sāctis ad gloriam, sicut prodest nobis ad medelam; ita etiam affirmare videtur Bellar. lib. 2. de Purgat. ca. 18. & ratio est, quia Sancti sunt capaces gloriæ accidentalis, ergo possumus illis dictam gloriam accidentalem, & desiderare, & impetrare. Nā sicut possumus agere gratias Deo pro gloria Sanctorum, vt asserunt P. August. & Innoc. loc. supra citatis, sic etiam possumus pro illis dictam gloriam accidentalem imperrare, quod confirmat Suar. lib. 1. de orat. cap. 14. num. 4.

13. Ex dicta tamen doctrina difficultas quædam oritur, nam si dicamus nos posse orare pro Sanctis ex eo, quod sint capaces gloriæ accidētalis; sequitur, quod etiam possimus orare pro ipso Deo, cum etiam ipse sit capax gloriæ accidentalis; quod probatur ex P. Augustino lib. 2. de ser. Domini in monte ca. 10. ad illa verba, *Clarifica nomen tuum.* Et ex verbis Christi, *Clarifica me Pater.* Io. 17. vbi Maldonat. & alij dicunt, Christū non tantum sibi, vt homini, sed etiam, vt Deo claritatem illam postulasse; vnde si Deus est capax gloriæ accidentalis, etiam pro ipso orare poterimus; respondetur tamen, magnam esse differentiam inter gloriam accidentalem Sanctorum, & gloriam accidentalem Dei; nam licet, gloria accidentalis Sanctorum, sit extrinseca, est etiam quodammodo intrinseca, quatenus ex tali gloria accidentali recipiunt aliquod gaudium accidentale intrinsecum; Deus autem ex gloria accidentali non recipit aliquod gaudium intrinsecum, quod possit dici bonum aliquod additum ipsi Deo, sicut dici potest de Sanctis, & ideò totum illud bonum, quod prouenit ex glorificatione Dei, prouenit in vtilitatem, & bonum creaturæ glorificantis; vnde non datur eadem ratio de Sanctis, ac de Deo. Hoc tamen non est promulgandum ad omnes ob aliquod periculum; cum verè nos simus indigentes orationum Sanctorum, & illi non indigeant nostris.

4. Deinde quæritur, vtrum licitum sit orare pro reprobis Viatoribus, vel vt strictiùs loquamur, vtrū licitum sit orare pro aliquo, quem certò scimus ex reuelatione esse reprobum? & negatiuè respondet P. August. lib. de correptione, & gratiæ cap. 15. & D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 7. ad 3. & ratio est, quia ex eo nos non possumus alicui negare orationis beneficium, quia nescimus distinguere reprobos à prædestinatis. Vnde si certò noscerentur, vtiq; deberemus illos excludere; sic enim orauit Christus Dominus apud Io. 12. *Non pro Mūdo rogo; sed pro his, quos dedisti mihi*; orauit etiam pro nobis, non tamen voluntate efficaci, quod intendit negare P. August. & D. Thom. sed simplici voluntate ad ostendendam suam charitatem, quæ ex se neminem excludit, & vult homines saluos fieri 1. ad Timoth. 2. ita similiter orauit Christus Dominus. *Pater si possibile est.* Quāuis certò sciret decretum suæ passionis, ad ostendendam tamen charitatem erga naturam assumptam, & ad subijciendam illā volūtati diuinæ, orauit; sed non efficaciter, propterea addidit; *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Vnde si certò sciatur aliquod decretum diuinum, non poterit quis contra dictum decretum orare; quod sumitur ex Hierem. 7. & 11. *Tu noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem, & orationem, & non obsistas mihi, quia non exaudiam te*; & dicto cap. 11. *Tu noli orare pro populo hoc.*

5. Neq; dicas, fuisse reuelatū à Christo Petro sui negationem Matth. 26. *Ter me negabis*, ergo Petrus non tenebatur pro se orare, & petere auxilium diuinum ad non negandum? Nam respondetur prædictam reuelationē Petro factā, non fuisse ex presciētia; sed ex cōminatione, seu periculo, in quo proximè erat, & sic ēt accipiēdę essent reuelationes à Deo factæ, si quæ essent, vt fuit illa Niniuitarum; nec alio modo conuenit

uenit diuinæ prouidentiæ reuelare; quia aliter Viatores possent desperare de sua salute; Difficultas autem posita versatur circa potentiam Dei absolutam, & ideò negatiuè respondimus; Sed dictæ reuelationes nunquam sunt accipiendæ tanquam certæ prophetiæ, & ex præscientia, sicut fuit illa Petro facta, vt diximus; vnde, & tenebatur ipse diuinum auxilium implorare, & ad non negandum, euitando occasiones, quæ ad hoc illum impellebant.

6 Notandum tamen est, quemlibet orare debere indifferenter pro omnibus siuè prædestinatis, siuè reprobis, cum nemo sciat, quinam sint prædestinati, & quinam reprobi, sicut Christus pro omnibus mortuus est; & hoc obseruat Diuus Paulus 1. ad Timoth. 2. quod etiam affirmant, & docent P. Augustin. & D. Thom. loc. cit. Virtualiter tamen, seu etiam habitualiter debet quis intelligere efficaciter orare pro prædestinatis, & conditionatè pro reprobis.

7 Neque secundò dicas; Io. 1. can. cap. 5. sic asserere. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, vt roget quis.* Ex quibus verbis videtur colligi, neminem posse orare pro peccatore peruerso; Et consequenter oratio non erit semper facienda pro omnibus? Vbi respondetur ex P. August. & D. Thom. loc. cit. art. 7. quod peccatum ad mortem, si sit cum finali impœnitentia, certum est nos non debere orare pro tali peccatore, cum iam sit damnatus, & tunc verè dicitur peccatum ad mortē. Si autem intelligatur peccatum ad mortem pro obstinatione quadam, quam peccatores habere solent dum viuunt, debemus omninò pro tali peccatore orare, & implorare ei auxilium diuinum, quo mediante certum est, dictum peccatorem posse resurgere; Vnde quando Ioan. dicit, *non pro illo dico, vt roget quis*, vel dicta verba intelligenda sunt de primo peccatore, vel dicendum ibi loqui de difficultate, quam habet peccator obstinatus ad resurgendum.

8 Vltimò tamen quæritur, vtrum orandum sit pro inimicis? quod quærit D. Thom. 2. 2. qu. 83. art. 8. Et affirmatiuè respondet ex Matth. 5. *Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos*, non tamen semper tenemur ex præcepto, nisi in extrema necessitate, quia sicut tenemur illos diligere, ita tenemur pro illis orare; nam in inimicis tenemur diligere naturam, & non peccatum; & tenemur in generali inimicos diligere; In particulari autem tenemur tantum habere animum præparatum ad dictum inimicum diligendum, & iuuādum in necessitatis articulo, vel si veniam peteret, ei remittere; tunc autem dicitur quis habere animum præparatum, quando veniente occasione est paratus ostendere omnia signa proportionata pro recōciliatione amicitiæ. vt Suar. lib. 1. de orat. cap. 16. num. 1. de cætero autem perfectionis erit inimicos in particulari diligere, & iuuare. In orationibus autem communibus ex præcepto debemus etiam pro inimicis orare, scilicet, illos non excludere; Sed orationes communes intelliguntur non solum illæ, quæ fiunt ab Ecclesiasticis ex præcepto Ecclesiæ; sed etiam illæ, quas quisque facit pro aliqua necessitate populi, vel Ecclesiæ, à quibus orationibus, nec debent, nec possunt ex præcepto excludi inimici, cum etiam illi sint membra illius populi, vel Ecclesiæ, vt benè notat. Suar. loc. cit. num. 4. Perfectionis tamen erit etiam specialiter pro inimicis orare, vt ait D. Thom. loc. cit. sed notat idem Suar. loc. cit. num. 3. Non ex hoc sequi, vt quis non possit orare pro alijs, excludēdo inimicos, quia fructus orationis est voluntarius, & potest quis velle potiùs amicos, quam inimicos iuuare, sicut posset quis orare pro prædestinatis, & non pro reprobis, ac pro suis parentibus, & amicis, & non pro alijs; quando non adest necessitas inimicorum, vt diximus.

9 Neque dicas, multoties reperiri in Sacra Scriptura, diuersas imprecationes contra inimicos, vt in Apoc. 6. *Vsquequò non vindicas sanguinem nostrum*, & Psal. 60. *Lætabitur iustus, cum viderit vindictam.* Nam respondet D. Thom. in cit. ar. 8. ad. 1. dictas imprecationes quadrupliciter posse intelligi. Primò, quatenus Prophetæ in dictis imprecationibus soleant futura prædicere; vt sumitur ex P. Augustino lib. de ser. Domini in monte. Secundò, prout à Deo ali-

aliquando mittuntur peccatoribus aliqua mala ad correptionem; Tertiò, quatenus dictæ imprecationes diriguntur contra Regnum peccati, sed non contra dictos homines imò, vt ipsi homines conuertantur, & destruatur peccatum; Quartò conformando voluntatem suam diuinæ iustitiæ circa damnationem, si perseuerauerint in peccato. De vindicta autem martyrum dupliciter respondet P. Augustin. nam in loc. cit. ait. *Vindictam martyrum esse contra Regnum peccati, ob quod Regnum ipsi dicta mala perpessi sunt*; Et lib. de quæstionibus Veteris, & Noui Testamenti dicit, martyres postulare vindicationem non voce; Sed ratione, vt fuit vox sanguinis Abel clamantis de Terra; & tandem lætantur iusti, & Sancti, non propter vindictam, sed propter diuinam iustitiam.

10 Vltima conditio orationis, de qua proposuimus agendum, est materia, seu id, quod peti debet in oratione. Quare sciendum est D. Thom. 2.2.q.83.ar.5. Quod bona, quæ nos possumus petere, vel sunt absolutè bona: quia per illa, v. g. sanctificamur, & efficimur Deo grati, vt sunt petitiones auxilij diuini, & virtutum, & hæc bona determinatè, & absolutè peti possunt iuxta Ioannem 4. *Veros adoratores oportet adorare in Spiritu, & Veritate*. Et Christus Dominus Matth. 6. & Luc. 11. Docuit discipulos determinatè petere ea, quæ sunt in oratione Dominica; quando autem ea, quæ petere volumus, non sunt absolutè bona; imò multoties cedunt in damnationem illa habentium; tunc non sunt determinatè, & absolutè petenda, vt sunt honores, diuitiæ, Euentus prosperi, procreationes filiorum, &c. Nam prædicta licet, nobis videantur bona, multoties tamen sunt in nostrum exitium.

11 Non tamen est illicitũ, ea, quæ necessaria sunt ad vitam corporalem, determinatè petere iuxta Prouerb. 30. *Tantum victui meo tribue necessaria*; Et Pater Augustinus Epist. 121. ad Probum ait. *Sufficientiam vitæ non indecenter vult quisquis eam vult, & non amplius*. Nam prædicta appetere non est propter seipsum, sed propter salutem corporis, & sic possunt dici adminicula quædam, quæ nos adiuuant ad tendendum ad beatitudinem ex Genes. 28. *Si fuerit Dominus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, reuersusque fuero prosperè ad domum Patris mei, erit mihi Dominus in Deum*. Vnde concludit Diuus Thomas art. 6. *Ista cum habentur, vt teneantur, cum non habentur, vt habeantur, orandum est*. Quod etiam Socrates philosophus cognouit, dicens apud Valer. Maxim. *Nihil vltra petendum à Dijs immortalibus; quam, vt bona tribuerent*. Ex quibus verbis colligit Diuus Thom. loc. cit. art. 5. Dictum philosophum voluisse, vt nihil determinatè à Dijs peteretur, nisi tantum illa bona, quæ ipsi Dij iudicabant esse bona, & largienda; quod, & nos respectiuè nobis applicare debemus, & maximè, cum certò sciamus, rerum abũdantiam esse periculosam, dicente Christo, esse impossibile, diuitem saluari, & D. Paul. 1. ad Timoth. 6. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationibus, & laqueum diaboli, & desideria mala, & nociua, & inutilia*.

12 Deinde pro temporalibus malis, & Afflictionibus habendis, orare non debemus (regulariter loquendo;) & licet, id aliqui Sancti petierint, vt Dauid Ps. 25. *Proba me Domine, & tenta me, vre renes meos, & cor meum*; ac si diceret: vt ibi ait P. Augustinus. *Adhibe medicinale purgatorium, quasi ignem delectationibus, & cogitationibus meis*. Et Hieron. *Proba me Domine in tentationibus, & tenta me, ne aliquid in me delicti remaneat*; Et P. Augustinus serm. 30. de Sanctis ad illa verba. *Vre renes meos, & cor meum*. Ait; *Ad comprobandam deuotionem suam geminum sibi ignem postulat, scilicet, renum, & cordis, vt luctamine habito, ostendat in se plùs posse amorem Christi, quam pœnam Tyranni*. Nos tamen, qui non sumus in gradu dictorum Sanctorum, prædicta petere non debemus; Sed pro eorum Spiritu obtinendo orare, & fatigare curemus, ne supra nostras vires, superbè appetendo in laqueum incidamus diaboli; Nam Paulus ter legitur rogasse Dominum, vt à se discederet stimulus carnis 2. ad Corinth. 12. & erat Paulus, nos, qui non sumus Pauli, nescio si maiorem fiduciam debeamus habe-

habere de nobis ipsis, quam Paulus non habebat de se.

13 Dicendum est igitur, in omnibus orationibus nihil aliud esse petendum, nec alio modo, nisi id, quod docuit Christus in sua oratione, & ita asserit P. Augustinus Epist. 121. cap. 12. *Si rectè, & congruenter oremus, nihil aliud dicere possumus, nisi, quod in hac oratione Dominica positum est*, & serm. 182. de tempore. sic ait. *Hac oratio compendiosis verbis septem petitionibus, Omnes species orationis comprehendit.* Et maximè, cum prædictę petitiones reperiantur sparsę per totum corpus psalterij, vt ait Innocent. 1. Epist. 25. Quæ apud Patrem Augustinum est. 91. Et sic orando semper lęti erimus, siuè id, quod petimus assequamur, siuè non, quia scit Pater noster cœlestis, quibus indigemus. Et siuè ipse neget, quod petimus, siuè largiatur, semper misericorditer pro nostro bono operatur, quod confirmat P. Augustinus in lib. Sententiarum Prosperi apud D. Dhom. 2. 2. q. 83. art. 15. his verbis. *Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vita, & misericorditer non auditur, quid enim infirmo sit vtile, magis nouit medicus, quam agrotus.* Aliquando tamen nō obtinemus id, quod petimus, non quia malum petimus, sed quia bonum malo modo petimus, vt notat Basilius apud eundem Diuum Thomam. *Ideò* (inquit) *quandoque petis, & non accipis, quia perperam postulasti, vel infideliter, vel leniter, vt non conferentia tibi, vel destitisti.*

14 Notandum etiam est, duplicem effectum habere orationem, scilicet impetrationem, & meritum, præter effectum spiritualis consolationis, quam quis ex oratione percipit: ex D. Thom. loc. cit. habet effectum meriti, quia procedit à charitate, seu ex gratia gratum faciente; aliter nullum haberet meritum; habet etiam efficaciam ad impetrādum ex gratia ipsius Dei, quem oramus, vt colligitur ex P. Augustino lib. de verb. Domini. *Non nos* (inquit) *hortaretur, vt peteremus, nisi dare vellet.* Et Chrysostom. apud Diuum Thomam. *Nunquam oranti beneficia denegat, qui, vt orantes non deficiant, sua pietate instigat.* Et vtrumque effectum orationem habere, probat Gloss. super Psalm. *Oratio mea in sinu meo conuertetur.* Vbi sic ait. *Et si eis non profuit, ego tamen non sum mea mercede frustratus.*

DE ORATIONE DOMINICA.

Quęnam sint petitiones Orationis Dominicę, & quomodo faciendæ. Cap. LXXI.

1 *Dicendo Pater in oratione Dominica, intelligitur tota Sanctissima Trinitas.*
2 *Additur Noster, & non Mi, quia hoc spectauit tantum ad Christum.*
3 *Sequitur. Qui es in cælis; vt anima nostra obducatur à terrenis, &c.*
4 *Explicantur subsequentia verba. Sanctificetur nomen tuum.*
5 *Explicatur secunda petitio. Adueniat Regnum tuum.*
6 *Explicatur tertia petitio, fiat voluntas tua.*
7 *Explicatur quarta petitio, panem nostrum quotidianum da nobis hodie.*
8 *Explicantur etiam alia tres petitiones subsequentes.*
9 *Adoptantur septem petitiones cum donis, & beatitudinibus.*
10 *Explicatur quare S. Lucas quinque tantum petitiones ponat.*

1 IAm notauimus in hac oratione Dominica esse verum modum petendi in oratione, & veram materiam, quā petere debemus; nam omnes res, quæ sunt

sunt in dicta oratione absolutè desiderare debemus; & ex consequenti illas petere debemus; aliqua tamen circa verba dictæ orationis enucleare, necessarium putaui, ne aliquid desit in hac materia. Vnde primò quæritur, quid intelligatur per primum verbum. *Pater*, scilicet verum intelligatur Pater æternus, vel tota Trinitas,& licet, non incongruè posset dirigi dictum verbum ad Patrem ęternū;tamen secundū communem Patrum sensum, intelligitur tota Sanctissima Trinitas; vt Ambros.lib. 5.de Sacramen.cap.4.P. August. serm. 126. de tempore,Nyssenus in exposit.dictæ orationis, Cyprianus in exposit.eiusdem orationis,Venantius tom.2.Bibliothec.&Tertull.lib.de orat. c.2. & incipiendo ab Ambrosio, sic ait. *Dic ergo tu per gratiam. Pater noster, vt filius esse merearis*; Et Pater Augustinus. *Per illud verbum Pater, bonitatem, & gratiam profitemur* (deinde) *per ipsum hac fiducia præstita est*; *quotquot enim receperunt eum, dedit illis potestatem filios Dei fieri*. Ex quibus verbis colligitur, hoc nomen Patris,esse commune toti Tinitati.

2 Deinde dicitur *Noster*; & non Mi; quia dicere Pater mi. Christus sibi reseruauit tanquam sibi proprium ex Matt. 26. *Pater mi si possibile est*. Nos autem non vocamus Patrem nostrum; nisi per gratiam ipsius Christi. At Christus vocat Patrem per naturam; quod videtur exprimi per illud verbum *Mi*. Vnde Ambros. ad illa verba Ioan.20. *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum*. Sic ait. *Noli tibi specialiter vendicare,solius Christi specialis est Pater, vobis omnibus in communi est*. Et Cyprianus. *Vnitatis Magistrum non dixisse Pater meus*; *Sed Pater noster,vt indicaret orationem debere esse ex communi charitate perfectam*. Nam cum omnes dicamus Pater noster, omnes nos fratres esse fatemur, vt idem Christus declarauit Matth. 23. *Omnes vos fratres estis,& Patrem nolite vocare vobis super terram*; *Vnus est enim Pater vester, qui in Cælis est*; Vnde Pater Augustinus Chrysost. Cyprian. Ambros. & alij docēt locis supra cit.Neminem debere orare pro se tantum, sed pro omnibus, & vniuersa Ecclesia, quia omnes petitiones, quæ fiunt in dicta oratione, referūtur ad primum pronomen numeri pluralis, sub quo intelliguntur omnes fideles iuxta Patrem Augustinum, quamuis non puto esse erroneum, intelligere omnes Viatores,& pro omnibus orare,dummodo non habeant obicem; quod potest sumi ex Epist. ad Ephes.4. vbi dicitur. *Vnus Deus Pater est omnium*; Et licet, specialiter sit Pater fidelium, est etiam Pater omnium, nam Christus pro omnibus mortuus est.

3. Additur deinde. *Qui es in Cælis*. Vbi P.August. *Vt sciamus propriùs orationis munus esse, vt per eam nostra conuersatio in Cælis sit*.Ser.182.de tempore, & Chrysost. homil.20.in Matth.*Vt à terrenis obducat orātem*. Vnde Christiani in primitiua Ecclesia orabant manibus extensis ad Cœlum, & nudato capite, vt ait Tertull. in Apolog.cap. 30. Aliquando verò etiam metaphoricè interpretantur Patres illud verbū (*in Cælis*)scilicet,*in anima iusti*; vt P.Augustinus lib.2. de ser. Dom. in monte cap. 9. Ambr.lib.5.de sacr.cap.4.tamen expositio literalis non omittēda est; sed semper supponenda. Vnde ad orandum magna cum fiducia, & filiali amore accedere debemus, & ad impetrandum confidenter existere ex eodem P.Augustino,sic loquente. *Quid enim iam non Dei filijs petentibus Pater, qui iam hoc ipsum dedit,vt essent filij?* ad quod etiam nos animat Christus Matth.7. *Si vos cum sitis mali nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester cælestis dabit spiritū bonum petentibus se*.Vide ipsum Sanctum loc. cit.

4. Prosequuntur deinde petitiones, & primò ponuntur illæ, quæ pertinent ad Deum, deinde illæ, quæ pertinent ad nos; vt discamus semper primò quærendum esse Regnum Dei ex Matth.9.Prima igitur petitio est. *Sanctificetur nomen tuum*, quæ pertinet ad dilectionem Dei, eum ipsum, in seipso diligamus iuxta D.Thom. 2.2. q. 83.art. 9. in cor. & ratio esse potest,quia tunc sanctificatur nomen Dei,quando petimus,vt glorificetur in nobis.Vnde P.August.loc.cit.cap.5. ait. *Petimus, vt nomen Dei sanctum habeatur ab hominibus, & ita illis innotescat Deus, vt non existiment aliquid Sanctiùs, quod magis offendere timeant*.Vnde D.Thom.super Isaia 56. *Nomen Dei magnū*

Vu est

est ad timendum. Sanctum ad venerandum, dulce ad meditandum, copiosum ad miserendū, efficax ad impetrandum, virtuosum ad saluandum, occultum ad sciendum. Sanctificatur igitur nomen Dei in nobis per cognitionem, amorem, & laudem ipsius Dei. Cyprianus autem ait; in dictis verbis postulari donum perseuerantiæ; quod etiam affirmat Ambros. li. 5. de Sacram. & P. August. lib. de bon. perseueran. cap. 2. & serm. 135. de tempore, & ratio est, quia dū oramus, sanctificati esse debemus tanquam filij, & ideò petimus vt eius sanctitas in nobis perseueret; quod licet, sit verum, tamen pro dicta petitione magis consona videtur prima expositio.

5. Secunda petitio est. *Adueniat Regnum tuum;* vbi D. Thom. loc. supra cit. ait; hanc petitionem pertinere ad dilectionē, qua diligimus nos in Deo, scilicet, nos petere peruenire ad gloriam Dei, & Regni eius; D. autem Ambros. Cyrill. Ierosol. loc. cit. & Hieronym. super Matth. 26. intelligunt dictam petitionem de Regno Dei in Ecclesia militante, scilicet, quod in ea petere debeamus, vt omnes viatores veniāt sub Regno Ecclesiæ militantis per fidem. Alij etiam, vt Cyprian. Chrysost. & Tertull. supra intelligunt dictam petitionem pro Regno æternæ beatitudinis; idest, quod nos petamus ibi adimpleri in nobis Regnum suum; vt etiam dixit D. Tho. Rupertus verò intelligit pro complemento Regni filij Dei, scilicet, vt omnia illi subijciantur, quod Psalmista dixit; *Omnia subiecisti sub pedibus eius.* Vnde nos non solum hæc omnia deuoto affectu intelligere; sed etiam quidquid Ecclesia vult, & intelligit; petere debemus.

6. Tertia petitio est. *Fiat voluntas tua.* Vbi similiter asserit D. Thom. loc. cit. quod dupliciter possit dici aliquid necessarium ad vltimum finem, quem intendere debemus in oratione; primò directè, & principaliter secundum meritum, quo beatitudinem meremur Deo obediendo; & ideò ponitur, *Fiat voluntas tua sicut in Cælo, & in terra.* Secundò instrumentaliter, & quasi coadiuuans nos ad merendum; & per hoc ponitur. *Panem nostrum quotidianum*, &c. Vnde iuxta mentem D. Tho. in his verbis petimus assimilari Angelis, & Sanctis Cæli, obediendo ipsi Deo. P. autem Augustinus sæpè exponit, nos petere debere in illis verbis, obseruantiam præceptorum Dei. ser. 135. de tempore; & lib. 2. de ser. Domini in monte cap. 6. & Epist. 121. cap. 11. Ambros. verò intelligit nos debere petere pacem pro hominibus in terra, sicut est in Cœlis. Et Tertullian. ait, nos petere conformitatem cum diuina voluntate in omnibus, quæ nobis eueniunt; & Cassian. collat. 9. cap. 20. exponit de voluntate antecedente, qua Deus vult omnes homines saluos fieri. Sed dicendum omninò est, nos non solum debere orare pro illis rebus, quas Deus vult voluntate antecedenti; sed etiam pro illis, quas vult voluntate absoluta, vt colligitur ex doctrina supra tradita; quia Christus licet cognouerit voluntatem absolutam Dei, seu Patris circa suam passionem, adhuc tamen orauit, sicut etiam orauit pro suis crucifixoribus, quamuis sciret illos ab æterno fuisse electos ad gloriam voluntate antecedēti, non tamen eadē voluntate efficaci pro omnibus orare debemus; sed cum subiectione nostræ voluntatis voluntati diuinę, vt iam notauimus.

7. Quarta petitio est. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, in qua petione consistit secundum medium necessariū ad salutem iuxta D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 9. & hoc siuè intelligatur de pane Sanctissimæ Eucharistiæ, siuè de pane materiali necessario ad corpus substentandum; licet, vtrūque debeamus hìc intelligere, vt communiter omnes Patres intelligunt, & probat D. Thom. quia Eucharistia est præcipuum Sacramentum, & panis est præcipuus cibus, qui quamuis non directè ordinetur ad vltimum finem, sicut Eucharistia, dirigitur tamen instrumentaliter, quatenus adiuuat nos ad merendum, quod etiam sumitur ex P. Augustino Epist. 121. ca. 11. licet, alibi, tantum pro sufficientia victus dictam petitionem declaret, vt scribendo ad probum, pro vt refert D. Tho. In libro autem secundo de ser. Domini in monte cap. 7. alterum sensum non excludit. Sed Cyprianus expressiùs vtrumque sensum intelligit his verbis. *Potest spiritualiter, & simpliciter*

intel-

intelligi, & vterque intellectus vtilitati diuinæ proficiunt ad salutem; ita etiã Nissenus, Tertullian.& alij. Chrysostomus autem pro pane materiali, dictam petitionem exponit; & Hieronymus in Matth. exponit pro sanctissima Eucharistia, tãquam præcipuo pane substantiali; alterum tamen sensum dicti Sancti non excludunt; notandum tamen, quod pro pane materiali, intelligantur omnia necessaria ad vitam substentandam, cum pro nobis creata sint, & ad nos pertineant, ideò additur, *nostrum*, in dicta petitione; additur etiam, *hodie*; vt respectu sanctissimæ Eucharistiç, quotidie fit in nobis eius effectus, vt virtus; & respectu panis materialis, ne simus solliciti pro crastino; vt admonet nos Christus Dominus Matth. 6. quia, *scit Pater vester Cœlestis, quibus indigetis*, contra miseros cupidos, & harum rerum mũdanarum sollicitos, quorum cor nunquam dicit sufficit.

8. Tres autẽ aliæ petitiones diriguntur cõtra tria, quæ nos impediunt ad beatitudinem consequendam, quorũ primum est peccatum, quod directè excludit nos à Regno Dei iuxta Paulum ad Corinth. 6. *Neque fornicarij, nec Idolis seruientes &c. Regnum Dei possidebunt*; vnde dicitur in dicta oratione; *Dimitte nobis debita nostra*, & quia ad dictam petitionem consequendam, est etiam necesse, vt, & nos dimittamus debitoribus nostris, vt docet Christus Luc. 10. *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet, & vobis Pater vester delicta vestra*; ideò additum est. *Sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris*. Secundum impedimentum est tentatio, quæ non impedit ab obseruantia diuinæ voluntatis; vnde dicitur: *Et ne nos inducas in tentationem*. Tertium impedimentum est pœnalitas præsens; & ideò additur; *Sed libera nos à malo*, ex D. Tho. loc. supra cit. Sunt igitur septem petitiones, quarum primæ tres implebuntur in vita futura, & aliç quatuor pertinent ad necessitatem vitæ pręsentis iuxta P. Augustinum in Enchir. vt refert D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 9. ad 1.

9. Est etiam hic notandum id, quod affert D. Thom. eodem loc. ad 3. ex P. August. in li. de ser. Domini in monte, vbi dictus Sanctus adaptat dictas septem petitiones, donis, & beatitudinis, his verbis. *Si timor Dei est, quo beati fiunt pauperes spiritu, petamus, vt sanctificetur nomen Dei in timore casto; si pietas est, qua beati fiunt mites, petamus, vt veniat Regnum eius, & mitescamus, nec ei resistamus; si scientia est, qua beati sunt. Qui lugent, oremus, vt fiat voluntas eius, & sic non lugebimus, si fortitudo est, qua beati sunt, qui esuriunt, oremus, vt Panis noster quotidianus detur nobis. Si consilium est, quo beati sunt misericordes; debita dimittamus, vt nobis nostra dimittantur. Si intellectus est, quo beati sunt mundo corde, oremus ne habeamus duplex cor, temporalia sectando, ex quibus tentationes fiunt in nobis. Si sapientia est; qua beati sunt pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur, oremus, vt liberemur à malo; quæ liberatio liberos nos faciat filios Dei.*

10. Deniq; est notandum cum eodem P. August. in Enchir. vt refert idem S. Tho. in responsione ad 4. quod S. Lucas non septem, sed quinque tantum petitiones cõplexus sit, relinquendo tertiam, & septimam; & ratio est, quia tertia iam continetur in duabus præcedentibus, & vt detur intelligi, quod in hoc voluntas Dei tẽdat, vt eius sanctitatem cognoscamus, & cum ipso regnemus. Septimam verò dimisit, vt vnusquisque sciat in eo se liberari à malo, quod non inferatur in tentationem.

DE DIVINO OFFICIO, SEV HORIS CANONICIS.

Quid sit Diuinum officium, seu horæ Canonicæ: quot sint, quo iure institutæ; & de obligatis ad ipsum. Cap. LXXII.

Sque modo dictum est de oratione in communi, ad quam quisq; tenetur ex iure naturali, & diuino; nunc autem dicendum est de oratione vocali in particulari, ad quam Ecclesiastici tenentur, scilicet, de horis Canonicis; & primò quærendum est quid sint; quot sint, quomodo institutę &c.

1 *Officium diuinum fuit ab Ecclesia institutum ad adorandum & ore laudandum Deum.*
2 *Declarãtur particulæ definitionis officij diuini.*
3 *Septem tantum sunt horæ Canonicæ.*
4 *Probatur horas Canonicas esse institutas iure Ecclesiastico.*
5 *Declaratur quare officium diuinum sit dicendum in Ecclesia alta voce.*
6 *Ad Ministros Ecclesiæ tantum spectat recitare officium diuinum in Choro.*
7 *Ecclesiæ Cathedrales, Collegiatæ, & Regulares iuxta eorum statutum, tenentur habere Chorum.*
8 *Episcopus, & Prælati non tenentur Choro assistere; & regulares omnes in communi tenentur Choro satisfacere.*
9 *Habentes ordines sacros, beneficia Ecclesiastica, & professi religionum tenentur satisfacere officio.*
10 *Habentes beneficia, sed non fructus, non tenentur ad officium.*
11 *Consuetudo, vt beneficiarius non percipiat fructus primi, & secundi anni, non excusat ab officio.*
12 *Habentes tenue beneficium adhuc tenentur ad officium.*
12 *Quando cum tenuo beneficio adest etiã seruitium, est etiam recitandum officium, si talis fuerint consuetudo.*
14 *Pensionarij tenentur ad officium B. Virginis; & similiter habentes præstimonium.*
15 *Ratione Ecclesiæ commendatæ cum totali administratione, quis tenetur ad officiũ.*
16 *Religiosi ad Chorum deputati, tenentur ad officium ratione consuetudinis.*
17 *Religiosi fugitiui, & electi tenentur ad officium diuinum.*
18 *Prælati Religionum non possunt dispensare cum suis subditis circa recitationem officij.*
19 *Praponuntur duæ opiniones, si possit peruerti ordo officij diuini.*
20 *Non potest peruerti ordo recitandi officium ad libitum recitantis illud; licet, aliquando non esset mortale.*

1 DIco primò, Officium Diuinum; seu Horæ Canonicæ nihil aliud sunt, nisi quædam Laudes, & preces ab Ecclesia institutæ ad adorandum, & ore laudandum Deum singulis diebus, ac certis, & definitis horis. Dicitur Officium Diuinum, & sic nominatur per antonomasiam in cap. Dolentes de celebr. Missar. & in Concil. Aquisgranensi 1. tempore Ludouici cap. 131. quia totum pro cultu Dei est institutum. Dicitur etiam Officium Ecclesiasticum, seu Horæ Canonicæ prout habetur in Clem. 1. de celebr. Missar. vt in persona Ecclesiæ recitari possit, vt constat ex cap. in die de consecr. d. 5. quod est Gregorij cum Concil. General. & habetur in duobus alijs concilijs præcedentibus, scilicet, Agatensi cap. 30. & Gerundensi cap. 10. ac etiam in Concil. Tolet. 4. cap. 2. vbi dicitur. *Vnus ordo orandi, ac psallendi à nobis per omnem Hispaniam, atque Galliam conseruetur.* Et in Concil. Mileuitano

rano cap. 12. Prohibetur dici in Ecclesia orationes, quæ per Concilium approbatæ non fuerint, quod etiam habetur in Conc. Bracharensi 1. cap. 19. c. placuit d. 12. Vnde meritò Horæ canonicæ nominātur, cū ex lege canonica compactæ, & ordinatæ sint.

2. Dicuntur deinde, Laudes, & preces, quia ad duo diriguntur dictæ Horæ canonicæ, scilicet, ad gratias agendas Deo pro beneficijs acceptis; & ad preces fundendas pro alijs accipiendis. Additur. Ore laudandum Deum ad differentiam orationis mentalis; vltimò dicitur singulis diebus, quia Ecclesiastici tenentur illud recitare singulis diebus, ac certis horis, vt infra fusiùs explicabitur.

3. Dico secundò, septem tantum esse Horas canonicas, vt latè probat Suar. tom. 2. de Religione lib. 4. ca. 6. per totum, Filiuc. tom. 2. tract. 23. cap. 3. nu. 107. Sot. 10. de iustit. q. 5. art. 4. & communiter recentiores contra Nauarr. cap. 3. de Horis canon. num. 27. & alios afferentes esse octo, quia matutinum, & Laudes vocant duas horas; nostra tamen sententia est conformis concil. Cabilonensi 2. cap. 59. vbi sex horas incipiendo à prima, numerat, & addit matutinum; Sumitur etiam ex c. Dolentes, de quo fusè Bellarm. cap. 11. vnde infrascripti versus solent afferri à Doctoribus ad significandum hunc numerum septem horarum.

Hæc sunt septenis, propter quæ psallimus Horis.
Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.
Prima replet sputis, causam dat tertia mortis.
Sexta Cruci nectit, latus eius nona bipertit.
Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

4. Tertiò dico. Horæ canonicæ non sunt institutæ iure diuino; Sed iure Ecclesiastico, vt communiter asserunt Doctores, scilicet, Filiuc. tom. 2. tract. 23. cap. 3. num. 90. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 1. Azor, 1. p. lib. 10. cap. 1. qu. 7. & cap. 4. q. 3. Syluest. verb. horæ q. 8. num. 9. contra Abbat. & alios in cap. Dolentes; probatur ex ipsamet etymologia nominis: Nam ideò dicuntur Horæ canonicæ, quia ab Ecclesia per legem canonicam institutæ sunt. Neque dicas, dici etiam Officium Diuinum, ergo est etiam ex institutione diuina. Nam dicitur Officium Diuinum propter cultum diuinum, vt diximus; Neq; constat tale præceptum diuinum, sicut constat præceptum Ecclesiasticum, igitur nullo iure potest dici fuisse institutum dictum Officium ex iure diuino; Quidquid etiam dicat Panorm. in c. 1. de celebr. Missarum. Est tamen antiquissimum dictum Officium in Ecclesia, scilicet à tempore Apostolorum; vt latè probat Valent. disp. 6. q. 2. p. 10. §. de vtilitate horar. canon. & Suar. loc. supra cit. c. 1. quod sumitur ex Act. Apost. 3. *Petrus, & Ioannes ascendebant in templum ad Horam orationis Nonam*; & ex Clemen. Rom. lib. 8. constit. cap. 34. vbi sic dicitur. *Precationes facite mane, Tertia hora, & Sexta, & Nona, & Vesperi vsque ad galli cantum.* Cum igitur sit hoc Officium institutum ab Ecclesia; Posset Pontifex dispensare cum Beneficiato, vel Clerico in sacris, ne Officium dicat, vt ait Suar. tom. 2. de Relig. c. 23. num. 16. Valentia tom. 4. disp. 6. qu. 2. punct. 10. §. circa 7. Sylu. verb. horæ qu. 8. & alij communiter; Et nullus Papa inferior hoc agere potest, imò neque collegium Cardinalium sede Vacante vt Bonac. disp. 1. q. 1. pun. 2. §. tertiò.

5. Diuiditur autem Diuinū Officium in Nocturnum, & Diurnum, vt sumitur ex Psalm. 54. *Vespere, mane, & meridie*, & ex Paralypom. 9. vbi constituti erant Leuitæ: *Vt canerent in domo Domini die, ac nocte iugiter*. Sumitur etiam ex vsu Ecclesię, de quo latè Suar. loc. cit. cap. 3. & Bellarm. lib. 1. de bonis operib. cap. 13. Imò olim dicebantur nocturna diuisim secundum tres Vigilias noctis, vt ait D. Thom. apud Filiucc. tract. 23. cap. 3. num. 101. in fin. Ad præsens autem dicitur totum Diuinum Officium in Ecclesia alta voce: Vt omnes sciant matrem Ecclesiam incessanter pro omnibus orare, & vt magis excitetur interior deuotio orantis, sicut ait P. August. ad Probum: nempe. *Verbis, & alys signis ad augēdum desideriū sanctum nos ipsos acrius excitamus*. Vnde Dauid. in Psal. 76 *Voce mea*

mea ad Dominum clamaui. Sic etiam, vt Deo seruiamus secundum id totum, quod ab ipso Deo habemus, scilicet, mente, & corpore iuxta Oseam c. vlt. *Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum*. Et tandem dicitur alta voce, vt affectus cordis redundet etiam in corpus iuxta Psalm. 15. *Letatum est cor, & exultauit lingua mea*; Quod etiam quisque procurare debet in suis priuatis orationibus vocalibus ex D. Thom. 2.2.q.83.ar.12.

6. Quoad personas obligatas ad diuinum Officium; Priùs notandum, posse esse dictas personas obligatas ad cantandum Officium in choro; vel ad illud recitandum extra chorum: Vnde primò dicemus de obligatis respectu chori; deinde de alijs: vnde dico primò. Ad Ecclesiasticas personas, & particulares Ecclesiæ ministros spectare recitare in choro Horas canonicas: vt Suar.lib.4. cap.9.nu.2.tom.2. de relig.contra hæreticos, qui omnes introducunt ad vociferandum, & canendum. Sumitur hæc conclusio ex Concil. Tolet.4.cap.18. vbi præcipitur, vt Sacerdos, & Leuita ante altare communicet, Clerus in choro, populus extra chorum, & in cap.de vita, & honest. Cler. dicitur. *Pars illa, quæ cancellis ab alteri diuiditur, tantum psallentibus pateat Clericis*, quæ verba sunt etiam apud Concil. Magunt. cap. 13. & concil.Turonicum secundum cap.4. tẽpore Pelagij 1. vbi sic dicitur. *Vt laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter Clericos tam ad vigilias, quã ad missas penitùs non præsumant; sed pars illa, quæ à cancellis versus altare diuiditur, choris tantum psallentium pateat clericorum*; quod etiam ordinauit Clemens lib.2. constit. cap. 57. & habetur in cap.Sacerdotum de consecrat. d. 2. Non tamen ex hoc sequitur, quod in choro non possint admitti aliqui cantores, seu psalmistæ, vt iam est in vsu Ecclesiæ, & habetur in concil.Carthagin.4.cap. 10. & cap.psalmista d.23. vbi dicitur. *Psalmista potest absque scientia Episcopi sola iussione presbyteri officium cantandi suscipere, dicente sibi presbytero, vide, vt quod ore cantas, corde credens, operibus comprobes*. Prædicto tamen officio cantorũ nullatenus fungi debent Sacerdotes, neq; Diaconi, vt monet D. Tho. 2.2.q.91.art.2.ad 3. vbi sic ait. *Nobilior modus est prouocandi homines ad deuotionem per doctrinam, & prædicationem, quam per cantum, & ideò Diaconi, & Prælati, quibus competit per prædicationem, & doctrinam animos hominum prouocare in Deum, non debent cantibus insistere, ne per hoc à maioribus retrahantur*. Et sumitur ex D. Gregorio ca. in sancta Romana d.92. & lib.4. Regist. cap. 88. vbi sic habetur. *Consuetudo valde reprehensibiles exorta est, vt quidam ad sacri Altaris ministerium cantores eligantur, & in Diaconatus ordine cõstituti modulationi voces inseruiant*.

7. Ad dictum autem officium in choro persoluendum; tenentur omnes Ecclesiæ Cathedrales; ac etiam tenentur habere chorum; sicut Ecclesiæ Collegiatæ, ac etiam Ecclesiæ Regularium iuxta eorum statutum, vt colligitur ex Clem.1.de celebrat.missarum. Dixi, iuxta eorum statutum respectu regularium, quia ad id non tenentur regulares ratione beneficij, vel quia viuunt ex eleemosynis, & bonis Ecclesiasticis, cum hæc non dentur illis cum tali conditione, neque adsit ius canonicum ad id obligans religiosos; sed hoc pendet ex peculiari instituto, & consuetudine vniuscuiusq; statuti, vt benè notat Filiuc. tract.23.cap.4. num. 133. & in numero sequenti addit; quod licet, ratione scandali non possit omitti officium è choro, vbi talis consuetudo viget; tamen cum aliqua iusta causa, & secluso scandalo posset dispensari.

8. Ad satisfaciendum, seu recitandum officium in choro non tenentur Episcopi, & Prælati, nisi in diebus festiuis ratione publicæ ædificationis, vt docet Suar.lib.4. cap.10.& D.Thom.2.2.q.91.art. 2. ad 3. & sumitur ex cap.vlt.d.92. vbi nulla fit mentio Episcoporum; sed tantum presbyterorum, & aliorum clericorum. Regulares autem, licet, non obligentur ad chorum in particulari, nisi iuxta eorum statutum; tamen in communi tenẽtur omnes ad satisfaciendum choro; quæ obligatio propriè stringit superiorem, cui cura debet esse, vt Religiosi dicant dictum officium in choro; verum, quando Prælatus est negligens, vel in alijs occupatus; tale præceptum stringit, &

git,& obligat omnes ita vt quilibet in particulari curare debet, vt officium dicatur in choro. Canonici verò, qui non intersunt choro, nullo modo distributiones accipere possunt, etiam si alij canonici spontè dare vellent, vt habetur ex cap. vnic. de cleric. non resident. in 6. & ex concil. Trid. sess. 24. cap. 12. vbi dicitur, *Qui assistunt distributiones accipiant, quibus priuantur absentes, quauis collusione, aut remissione exclusa.*

9. Dico secundò. Tres sunt personæ obligatæ ad recitandum officium diuinum priuatim, nempe, ordinati in sacris, fruentes beneficijs Ecclesiasticis, & professi Religionis approbatæ; circa ordinatos in sacris patet ex cõmuni vsu Ecclesiæ, & quoad Presbyteros præcipuè sumitur ex cap. Presbyter d. 91. & ca. 1. de celebr. missarũ. Nam licet, Gratianus dicat hæc verba, *Presbyter mane matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ canendo primam, tertiam, sextam, & nonam persoluat*, tamen in dicto cap. additur etiã, *vespera*, quod intelligitur vt Presbyter recitet, vel in choro, vel priuatim; & talis est communis sensus, & vsus, docet Suar. lib. 4. cap. 16. num. 9. Azor. par. 2. lib. 1. cap. 5. & alij, quæ obligatio extenditur etiam ad clericos in sacris constitutos ex Concil. Basiliens. sess. 21. sub titulo, qualiter extra chorum, vbi dicitur, *Quoscũq; alibi beneficiatos, seu in sacris constitutos cum ad horas canonicas teneantur, admonet hac sancta Synodus*; &c. Re tamen vera dicta extensio ad Diaconos, & Subdiaconos fuit facta ex consuetudine, nõ autem ex aliquo iure particulari, vt cõmuniter omnes notant; vnde alij clerici in minoribus ordinibus ordinati non tenentur ad dictum officium recitandum, tum quia nullum ius extat id præcipiens, tum quia nulla adest cõsuetudo ad hoc obligans.

10. Quoad personas fruentes beneficijs Ecclesiasticis. Dico, omnes dictas personas teneri ad diuinum officium recitandum prout communiter omnes Doctores docent cum Suar. loc. cit. cap. 18. num. 1. & probatur tum ex cit. cap. Presbyter d. 92. tum ex concil. Later. sub Leone X. sess. 9. verb. Reformationes curiæ §. statuimus, vbi imponitur pœna priuationis fructuum illis, qui diuinum officium non persoluerint vltra peccatum mortale secundum omnes. Nota tamen; quod dixi fruentes beneficijs Ecclesiasticis, quia tantum titulum beneficij sine fructibus, non inducit obligationem iuxta Sot. lib. 10. de iustit. q. 5. art. 3. Caiet. verb. horæ canonicæ, & alij; tenebuntur autem si tantũ habuerunt possessionem cum morali spe recipiendi fructus ex eisdem Doctoribus cum Suar. dicto lib. 4. cap. 20. num. 1. Secùs erit si possessio dicti beneficij erit litigiosa, vel ob potentiã alterius, vel coactionem, vel iniustitiã beneficiarij fructus percipere non possint absq; vlla spe, vt notat Suar. nu. 15. quamuis possideant beneficium, quod non esset dicendum, si saltem haberent moralẽ spẽ illos habẽdi in tra aliquod breue tempus; & licet, post litem illis competant omnes fructus à die contestationis litis, non ideò tamen sub hoc dubio, quis tenetur ad talẽ obligationem, & ita communiter omnes, vt videri potest apud dictos Doctores; quod similiter accidit, quando quis recipit solum nudum titulum absque administratione, vt fit in renunciationibus Prelatorum ex licentia Pontificis, quæ renunciatio fit tantum quoad titulum; nam nec tunc talis renunciatio inducit obligationẽ in beneficiarium, cum iam remaneat apud ipsum renunciantem, seu pensionarium, tam obligatio recitandi officium, quam facultas administrandi ex Suar. dicto ca. 20. num. 5. & Nauar. cap. 25. num. 104. & ratio est, quia beneficiatius non potest deseruire beneficio, neq; emolumentum aliquod accipit, igitur in nullo potest obligari; sed tantum dicta renunciatio fit ad successionem. Idem autem esset, si aliquis renunciaret alteri fructus, & ipse teneret titulũ, & administrationem; in tali enim casu teneretur ipse diuinum officium recitare, quia per ipsum stat, ne fructus recipiat ex eodem Nauar. loc. cit.

11. Dubitatur tamen, vtrum possidẽs beneficium, si ex eo quod ex aliqua consuetudine priuetur fructibus primi, & secundi anni, teneatur officium recitare in dictis annis? sed priùs notandum est cum Suar. loc. cit. nu. 6. & seqq. quatuor modis posse hoc accidere, primò, quia dicti fructus dantur Episcopo, vel alio Prælato, secun-

cundò,quia distribuuntur inter alios capitulares, tertiò quia reseruantur ipsi beneficiario post eius mortem, vel, vt possit de illis testari, aut funeri, vel animæ,ac etiam suis hæredibus deseruire. Ex eodem Doctore dico,quod respectu primi,& secundi modi, est prohibita dicta consuetudo ex Extraua. Pij V. Dudum,quæ est centesima sexta constitutio Pij V. idem etiam sumi potest ex Trid.sess.24. cap.14. Attamen in aliquibus locis adhuc extat dicta consuetudo, & quia suffertur ab Ecclesia,& superioribus;ideò tenendum censeo,quod dictus beneficiarius teneatur recitare dictum officium, quia ex sua voluntate tale onus suscipit. Imò ipsemet beneficiarius reportat commodum ex tali priuatione, quia quando subintrant alij canonici, vel beneficiarij,ipse etiã participat ex eorum fructibus: respectu verò tertij, & quarti modi; Dicta priuatio fructuum non est prohibita; vt latè probat Suar.nu.9.& 10. & Filiuc.tract.23.c.5.n.170.

12. Ex dictis, sequitur quærendum. Vtrum habens tenue beneficium teneatur ad Horas canonicas? Vbi variæ sunt opiniones; nam Sor.lib.10.de iustit.q.5.ar.3. Respondet negatiuè, si beneficium fuerit minus decem aureorum. Aragon. autem ait.2.2.q.83.ar.12.non teneri,quando beneficium non est sufficiens iuxta arbitrium boni viri iudicandum, ad sustentandũ saltem in aliqua bona parte beneficiarium; & idem docet Rodriq.in summa cap. 140. nu.3. Dicendum tamen est cum communi sententia, per quodlibet beneficium licet, tenue, oriri obligationem recitandi Diuinum Officium, quod affirmant omnes Canonistæ cum Gloss.in c. Clericus d. 91. vt Hostien.Io.Andr.Panorm. & alij in c.1. de celebrat.Missarum,& alij in Clemen.1. eodem tit. & in dicto cap. Clericus,quos sequitur Turrecremata in principio d. 91. q.6.Nauarr.Couarr.Azor.Medina, D.Anton.& alij multi,quos sequitur Suar. lib.4. de Horis Canonicis ca.21.num.3. & idem docet Filiuc.tract.23.c.5.num.181.& ratio est,quia præcipuè hoc onus recitandi Officium datur propter Officium, seu administrationem. Quæ administratio non durat per omnes horas diei, ita vt beneficiarius non possit alio modo sibi victum quærere, aliter enim quilibet posset se excusare dicendo,nõ habere totũ victum; & ideò non teneri ad dictum Officium; & illuderetur mens Ecclesiæ, quæ absque tali distinctione obligat omnes beneficiarios ad recitandum dictum Officium Diuinum; vt docent citati Doctores,& sumitur ex ea.Clericus d.91.vbi loquitur de Clerico paupere; & monetur vt: *Artificiolo, vel Agricultura victum, & vestitum sibi paret absque officij sui detrimento*. Vnde clarè colligitur,dictum Clericum teneri ad Diuinum Officium.

13. Quando autem cũ beneficio adest etiam seruitium, & tamen beneficium est adeò tenue,vt nõ sufficiat saltem ad quartam partem victus beneficiarij, tunc dicendum erit,veram esse opinionem Arag. vt supra,non obligârem beneficiarium ad Horas canonicas, & censendum est dictũ beneficium fuisse traditum in recompensam seruitij, vel si ex vna parte seruitium non videatur tale, vt sit dignum tali beneficio, & ex altera videatur beneficiũ adeò tenue, vt respectu seruitij, & obligationis officij, sit onus nimis graue, tunc tenebitur, vel ad dicendum partem tantum officij,vel tantum in aliquibus diebus festiuis, vt sumitur ex Suar. loc.cit. num. 12. & Filiuc.num. 183. Tamen in hoc puto standum esse consuetudini, & si pro tali beneficio adsit cõsuetudo, vt dicatur Officium; teneri etiam nouum beneficiarium illud recitare, quia nulli inuito traditur beneficium; Vnde, si quis putat in eo esse graue onus, illud recipere non debet, vel si recepit, potest renunciare; aliter in acceptatione beneficij, cum adsit virtuale pactum recitandi Officium, semper beneficiarius tenebitur ex iustitia.

14. E contra verò quærendum est, vtrum habens fructus ab Ecclesia sine beneficio,teneatur recitare Diuinũ Officium? vbi notandũ est, id cõtingere posse ex varijs causis; nam quando dãtur fructus Ecclesiæ per modum stipendij, sicut dantur Sacristæ, Lectori,&c. Non afferunt secum aliud onus,quod etiam intelligitur si dentur propter eleemosynam ex declaratione Pij V. quia prædicti fructus non dantur

vti

vti beneficium,& vti Clerico tantum conuenientes,quia possunt conuenire etiam Laicis. Alio modo possunt dari dicti fructus per applicationem alicuius pensionis, quæ datur titulo Clericali; & in tali casu nec'illa pensio obligat ad Diuinũ Officium; licet post motum Pij V. teneatur pensionarius ad Officium Beatæ Virginis; Sed si dixerit Officium Diuinum, non tenebitur ad Officium Beatæ Virgin. vt notat Suar. cap. 22. num. 6. Alio modo possunt dari dicti fructus tanquam præstimoniũ, quod præstimonium est quædam pars fructuum beneficiorum, quæ applicatur iuuenibus causa studiorum; & hoc præstimonium,licet, secundum aliquos, non habeat vim, nisi ad inducendam obligationem recitãdi Horas Beatæ Virginis, quia dicunt non esse beneficium, sed quasi pensionem; tamen securior, & communior opinio est, quod dictum præstimonium debeat connumerari inter beneficia, quia dantur in titulum, sicut dantur ipsa beneficia; & ita probat Suar.lib.4.cap.22.num.8.& Filiuc. tract.23.c.5.n.174.quod etiam docet Sot. lib.10.de iustit.& iure.q.5.art.3.& Nauar. cap.21.de oratione num.9. Possunt etiam dari dicti fructus Ecclesiasti ratione Cappellaniæ, quæ si erit collatiua per Episcopum, licet, fuerit erecta à secularibus, afferret secum obligationem officij diuini, quia est verum beneficium Ecclesiasticũ; secùs autem erit, si dicta capellania à secularibus concederetur; vt Suar.num. 11. & 12.Si autem,qui habuit capellaniam collatiuam ab Episcopo non possit per se missas celebrare, tenebitur tamen ad diuinum officium, & missis poterit per alios satisfacere ex Clem.1.de celebr.missar. Medina q.7.de oratione,Nauar.ca.20. de orat. nu. 17.& Ledesm.in 4.par.2.q.16.art.4.dub.5. & Summistæ omnes ver. hor. & Suar. loc. citat.

15. Dantur etiam dicti fructus ratione beneficij commendati, quæ commendatio si erit circa totum beneficium, scilicet, circa totalem eius administrationem, adesset etiam cum dicta administratione obligatio diuini officij; vt docet Medina, Ledesma,& Nauar.loc.cit.nu. 16. quos sequitur Suar.num.14.Secùs autem esset dicendum, si commendatio esset tantum circa exteriora seruitia, quia in prima commendatione sicut quis tenetur administrare Sacramenta, & alia facienda, sit etiam tenetur ad officium persoluendũ,cum obligatio dicti officij præcipuè oriatur ex externa beneficij administratione, quod non est in commendatione circa seruitia tantũ. Vnde si beneficiarius esset puer, cui fuisset commendata aliqua Ecclesia ex dispensatione; tunc Vicarius, qui constitueretur loco pueri,teneretur ad officium diuinum ratione administrationis; quod etiam intelligitur, quando vacante aliqua Parochia, Episcopus Vicarium substituit.Idem est dicendum de accipientibus beneficia manualia,in quibus datur tota administratio,siue illa sit perpetua, siue ad nutum superioris; sed in his non intelliguntur coadiutores, qui dari solent Parocho,& beneficiario;vt docet Medina d.q.7.cum Suar. loc.cit.num.15.16.& 17. Secùs erit,si coadiutor habuerit aliquam pensionem super beneficium, quia tunc tanquam pensionarius teneretur ad officium B.Virginis,pro vt tenentur omnes alij pensionarij, vt supra diximus,ex eodem Suar.num.23.

16. Aliæ personæ ad officium diuinũ obligatæ,sunt professi Religionum,de quibus dico, Religiones alias esse choro deputatas,alias non,vt sunt militares,& Religiones, quæ inseruiunt hospitalibus; & respectu professorum Religionum,quę sũt choro deputatæ omninò tenentur ad officium diuinum vel in choro, vel priuatim recitandum non ex vi alicuius iuris; sed ex consuetudine; vt probat Suar.lib.4.ca.17. num.2.& 6.Filiuc.tract.23.ca.5.num. 150. & 151.Nauar.de orat.cap.7.cum Canonistis in cap. licet, de voto, Bonac. de horis canon.disp.1.q.2.punct.2.num.2.quamuis Alfonsus de Castro neget,fratres Prædicatores in sacris non constitutos,peccare relinquendo officium diuinum lib.1. de lege pœnal.cap.8.& Vega in summa tom. 1. ca. 128.cas.7. non improbabilem censet dictã opinionem. Medina autem quoad omnes professos, negat peccare mortaliter relinquendo officium diuinum, Caiet. verò respondet. *Nihil scio*, & Villalobos in summa tom.1.tract.24.dub.9. nu. 8. non putat dictam

ctam consuetudinem introductam esse cũ tanto rigore, tamen dicit, primam nostram opinionem esse sequendam tanquam magis tutam, & communiter approbatam; & hæc quæstio de professis, intelligitur etiam de monialibus choro deputatis, vt probat etiam Diana tract. 12. res. 17. in fin. par. 2.

17. Vnde infert Suar. loc. cit. num. 9. Religiosum fugitiuum, vel eiectum per sẽtentiam teneri ad diuinum officium, quia sẽper est Religiosus, nec debet de sua iniquitate commodum reportare, & ita communiter tenent DD. vt Layman. in theol. moral. lib. 4. tract. 1. cap. 4. num. 2. Villalobos in summa tom. 1. tract. 24. dub. 9. licet, contrarium doceat Bonac. disp. 1. q. 2. pun. 2. num. 6. qui pro se citat Sot. & Angelum, & sequitur Diana loc. cit. resol. 18. & ratio est, quia dictus Religiosus reuertitur, ad locum, & statum vbi non adest talis consuetudo; vt fusiùs probat Sot. lib. 5. de iustitia, & iure q. 5. art. 3. quæ opinio non multum placet, cum magis consona videatur rationi ratio allata à Suar. quæ, & communior est; imò addit Suar. etiam si Religiosus sit condemnatus ad triremes, & commodè posset officium recitare, vtique teneri ad illud; sed in hoc contrarium docet Sanchez de matr. lib. 8. disp. 8. nu. 11. Sot. de iustit. lib. 10. q. 5. art. 3. Less. lib. 2. ca. 37. dub. 9. num. 45. & alij.

18. Vtrum autem superior regulariũ possit dispensare cum suis Religiosis professis non initiatis ordinibus sacris ne recitent dictum officium diuinum? negatiuè respondet Suar. lib. 4. cap. 28. num. 41. Reginald. tom. 2. lib. 18. cap. 12. num. 141. & 186. Filiuc. tract. 23. cap. 9. & alij communiter; ex recentioribus autem adsunt multi, qui contrarium docent; scilicet, Superiorẽ posse dispensare ex causa studiorum, vel negotiorũ, & ratio est, quia dicti professi non tenentur, nisi ratione consuetudinis, quæ habet vim legis; sed in Religionibus dantur aliqui superiores, qui possũt dispensare in legibus Religionis, ergo tales superiores poterunt etiam dispensare, in ista lege & ita tenet Bonac. disp. 1. q. 2. punct. 2. nu. 9. Gauantus in comment. Rub. Missal. tom. 2. sect. 1. cap. 5. tit. 1. nu. 6. Villalobos in summa tom. 2. tract. 24. dub. 9. num. 12. & Diana tract. 12. resol. 19. non tamen puto esse discedendum à prima opinione; quia tale præceptum resultat ratione status; & non ratione talis religionis; & sicut consuetudo vnius religionis tantum, non posset inducere hoc generale præceptum ad omnes religiones, ita non potest vnus superior in ipsa dispensare; nam in lege generali non potest dispensare, nisi habens auctoritatem generalem; vnde cũ hæc obligatio sit orta ex generali vsu omnium religionũ, non poterit in illa dispensare, nisi Pontifex, qui habet hanc auctoritatem generalem.

19. Quibus omnibus notatis, dubitatur primò. Vtrum licitum sit supradictis personis obligatis ad officium diuinum, peruertere ordinem dicti officij? & respõdeo, triplicem posse esse dictam peruersionem; vel quoad tempus, nõ recitando horas debito tempore, vel quoad ordinem, non dicendo horas ordinatim, vel quoad totum officium, vt si quis dicat in die feriali, officiũ de aliquo Sancto, vel alterius feriæ. Et circa primam, & secundam non immoror, quia, licet, certum sit non esse licitas; tamen excedere non possunt peccatum veniale, secluso contemptu; & si fiant absque aliqua legitima causa. Circa tertiam tantum tota difficultas est, vbi duæ sunt opiniones, vna affirmat esse peccatum mortale, & altera omninò negat, primam opinionem sequitur Suar. lib. 4. cap. 22. tom. 2. de relig. num. 11. idem asserit Nauarr. de orat. cap. 19. num. 211. Vasq. opuscul. de benefic. cap. 4. §. 1. dub. 2. num. 60. Bellarm. tom. 3. lib. 1. cap. 18. Lessius in summa p. 2. tr. 9. cap. 4. conclus. 12. Reginald. tom. 2. lib. 18. cap. 16. num. 172. Et alij multi, quorum fundamentum est bulla Pij V. in qua præcipitur, vt Officium dicatur iuxta formã in Breuiario præscriptam: Vnde D. Thom. ait in quolib. 1. a. 13. *Parum refert quoad Deum, dicere. Dixit Dominus, vel Laudate pueri, dummodo dicatur id, quod statutum est.* Ex quibus verbis colligitur quẽlibet teneri ad recitandũ id, quod statutum est, scilicet iuxta formã præscriptam in breuiario: quod non videtur obseruari, si in die feriæ quis vellet dicere Officiũ Paschatis, quia eadẽ militat ratio.

20. Se-

20. Secundam tamen opinionem, & contrariam defendũt etiam multi graues Doctores vt Azor.p.1. lib.20. cap.10. q.2. Rodriq.in summa tom.3.cap.195.num.3. Medina in summa lib.1. cap.14.§.11. Sot. lib.10.q.5.num.4. Alter Medina de orat. q.10.difficult.10.Sylu.verb.hora num.15. Lessius de iustit.lib.2.cap.37.dub.12.n.77. Valentia tom.3.disp.6.q.2.punct.10.&alij, Et ratio est, quia præceptum Pij V. dirigitur tantum, vt Diuinum Officium, quatenus septem Horæ canonicę sunt, persoluatur; mutationem verò circa recitationem Officij de Feria, vel de Sancto, putant esse accidentalem, & non posse excedere peccatum veniale, si fiat ex negligentia, vel quia aliud Officium esset breuius. Dico tamen ambas opiniones esse probabiles si cum aliqua moderatione intelligantur. Nam si respectu primæ opinionis negantis fieri posse dictam mutationem; Ita intelligatur, vt semper toties quoties quis mutet Officium, peccet mortaliter, hoc nõ est admittendum, cum præceptum Pij V. non in tali rigore sit acceptum; Vnde si quis ex indiscreta deuotione, vel ex negligentia crassa, aut ex obliuione dicat vnum Officium pro alio, nõ tenetur redire officium. Quod etiam sentit Suar.loc.cit. Deinde esset nimis graue onus imponere peccatum mortale in qualibet mutatione Officij; cum ex hoc sequeretur, quod vnusquisq; teneretur ita perfectè scire rubricas, vt nullo modo in eis errare posset; Et tamen quotidiè videmus non solum non adeò doctos, sed etiam doctissimos viros in dictis rubricis errare, nec si errant, iterum Officium redicunt; & ratio est, quia principalis finis Pij V. est, vt dicatur diuinum Officium sub forma breuiarij Romani, ad excludendas formas aliarum Ecclesiarum; Nec mutatur dicta forma, si hodie sit dicendum Officium de Feria, & dicatur de Sancto, quia iam sub forma, & modo Breuiarij Romani recitatur; & sic non puto posse esse in hoc peccatum aliquod mortale, benè tamen veniale, si ex negligentia mutetur, & secluso contemptu; Et ideò nullo modo est facienda, nec permittenda talis mutatio, quia semper est mala. Respectu secundæ opinionis asserentis non esse mortale mutare Officium; si intelligatur, vt cuilibet licitum sit recitare Officium prout voluerit; v.g. quis vellet semper dicere Officium Paschatis, quia est breuius alijs, vel semper dicere Officium Feriæ Tertiæ, vel semper de aliquo Sancto, & nunquam de Feria; in his casibus non puto veram secundam opinionem; quia hoc esset iludere consuetudini Ecclesiæ, & velle alium ritum introducere; & maximè cum in multis alijs locis Ecclesia pręcipiat conformitatem recitandi Officium; vt in cap.de ijs, &c. & cap.vlt.d.12.& c. cõnuenit de consecr.d.5.vbi sic habetur. Conuenit Ecclesiæ ordinem ab omnibus custodiri. Vndę non puto cuilibet conuenire semper satisfacere officio prout ei libuerit, & iuxta exempla posita supra, quæ præcipuè impugnat Suar. loc.cit.num.13. & 14.& in num.15. Non putat esse mortale, quando ex negligentia crassa, alterum Officium non currens quis diceret, nisi fiat ex contemptu, vel nisi Officium esset notabiliter maius, vt Officium Dominicæ; in quo casu licet non putet esse redicendum Officium Dominicæ, putat tamen esse faciendam aliquam compensationem v.g. dicendo nouem Psalmos primos Dominicæ, vt non relinquatur tanta pars Officij, quas moderationes, licet, non approbentur à Doctoribus secundæ opinionis, & præcipuè à Vega in summa p.1.c.128.cas. 12. Tamen à timoratis viris non sunt reijciendæ; sed omninò seruandæ. Et quod sit mortale ad eius libitum mutare Officium, tenet D.Antonius, quem refert Suar. n.12.loc.cit. supra in n.19.

De Ritu Recitandi Horas Canonicas in Choro, & de modo in ipsa recitatione tenendo. Cap. LXXIII.

1 *Omnes Ecclesiæ tenentur vti Breuiario Romano præter aliquas.*

2 *Horæ Canonicæ ordinatim sunt dicendæ in Choro.*

3 *In recitatione horarum Canonicarum requi-*

requiritur Intentio, & Attentio.

4 *Habentes beneficium tenentur etiam ad restitutionem, si non recitent horas cum attentione.*

5 *Habentes beneficium, non recipiunt totam partem distributionum, si choro non satisfaciant.*

6 *Habentes beneficium tenentur personaliter choro satisfacere.*

7 *In choro debet seruari magnum silentium.*

8 *Horæ Canonicæ sunt canendæ absque interpolatione.*

9 *In choro aliqua sunt recitanda, alia audienda.*

10 *Horæ Canonicæ si dicantur cum nimia celeritate, culpam mortalem inducunt.*

11 *Officium B. Virginis, Defunctorum, Septem Psalmi, &c. non sunt de præcepto.*

12 *Preces, seu Litania in diebus Rogationum, &c. sunt de præcepto.*

13 *In Horis Canonicis nihil est addendum, vel minuendum.*

12 *Horæ Canonicæ sunt recitandæ in choro statutis temporibus.*

1 CErtum est, omnes Ecclesias teneri vti Breuiario Pij V. vt constat ex Bulla dicti Pontificis in principio Breuiarij posita est, vbi hæc verba notantur. *Illis tamen exceptis, quæ ab ipsa prima institutione à Sede Apostolica approbata, vel consuetudine, quæ vel ipsa institutio ducêtos annos antecedit, alijs certis breuiarijs vsa fuisse cõstiterit: quibus vt inueteratũ illud ius dicendi, & psallendi suũ officiũ nõ adimimus. Sic eisdẽ, si fortè hoc nostrũ quod modo peruulgatũ est, magis placeat, dummodo Episcopus, & vniuersum Capitulum in eo cõsentiãt, vt id in choro dicere, & psallere possint permittimus.* His igitur exceptis omnes sub præcepto tenentur officium diuinum recitare iuxta dictum Breuiarium Romanum; nam infra idem Pontifex declarat dicens, quocunq; alio modo recitetur, non satisfieri huic obligationi; illæ autem Ecclesiæ, in quibus viget alia consuetudo vltra annos ducentos, possunt accipere dictũ Breuiarium ex consensu Episcopi, & Capituli, nec requiritur consensus omnium, sed maioris partis, vt notat Suar. lib. 4. cap. 11. num. 4. in fine, & semel acceptato, non potest ampliùs immutari absq; consensu Pontificis; hoc tamen præceptum est prope finem capitis antecedentis, scil. cap. de ijs, & cap. vlt. dist. 12. & cap. conuenit de consecr. d. 5. propter vniformitatem, quæ debet esse in Ecclesia, neq; in hoc potest aliquis dispẽsare, licet, ex aliqua iusta causa, posset Episcopus dispensare; vt v. g. in aliquo die, ratione festiuitatis, vel deuotionis populi, recitetur officium alicuius sancti; vt Nauarr. de orat. cap. 27. num. 217. D. Antonin. 4. par. tit. 13. cap. 4. §. 2. & sumitur ex Bonac. de horis can. d. 1. q. 3. punct. 1. num. 19. in fin.

2. Ex hoc præcepto oritur etiã obligatio recitandi ordinatim in choro dictũ officium, scilicet, vt matutinum dicatur, ante primam, & prima ante tertiam, &c. quod putat sub mortali Suar. esse seruandũ tom. 2. de relig. lib. 4. cap. 11. num. 7. & Filiuc. cap. 6. num. 188. tract. 23. sed quia præcipuum fundamentum horum Doctorum est, ne sequatur scandalum in populo, ideo, secluso scandalo, non puto ex se esse mortale; vt ait Bonac. disp. 1. q. 3. punct. 4. num. 5. in fin.

3. Requiritur etiam ad diuinum officium, siuè recitetur in choro, siue extra, intentio, & attentio, vt supra latè diximus ca. 68. à num. 5. & seqq. & est adeò necessaria dicta attentio, & intentio, vt non solũ quis peccet mortaliter illas omittendo voluntariè; sed etiam teneatur ad restitutionem fructuum, si erit beneficiarius; habita proportione parti officij, cui non satisfecit, nõ attendendo iuxta Nauarr. de orat. cap. 20. Vasq. opuscul. de beneficijs ca. 4. §. 1. dub. 4. num. 104. Suar. 3. par. tom. 5. d. 4. sect. 2. num. 26. & tom. 2. de religion. lib. 4. c. 26. Rodriq. tom. 1. cap. 143. num. 1. Attamen circa restitutionem etiam probabiliter cõtrarium docet Henriq. lib. 9. cap. 25. nu. 5. Azor. par. 1. lib. 10. cap. 13. q. 8. Less. lib. 2. cap. 37. dub. 11. num. 68. Medina cap. de orat. q. 16. & alij multi; & ratio est, quia iã quis satisfacit materialiter dicto officio, licet, quoad Deum peccet, quod peccatũ non est contra iustitiam; sed tantum ratione indebiti modi orandi, qui modus specialiter præcipitur in cap. dolentes; & ideò non obligatur quis ad restitutionem; licet, peccet contra præceptum in dicto cap. po-

situm

situm his verbis. *Districtè præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, vt diuinum officium, &c. studiosè celebrent, ac deuotè*; ex quibus verbis apertè colligitur necessitas attentionis habendæ in officio diuino.

4. Non tamen desunt, qui asserant, nō solum dictos beneficiarios non teneri ad restitutionem; sed nec etiam peccare mortaliter, quamuis voluntariè quis recitet officium, siuè in choro, siuè extra mente extracta, licet, quoad actus externos non possit vagare per alia negotia, vel incumbere ad confabulationem, risum, &c. quia talis nullo modo posset dici exercere actū religionis præceptum ab Ecclesia; & hanc sententiam vltimò sequutus est Diana 2. par. tract. 12. resol. 2. & ad præceptum in cap. dolentes respondet, illud obligare tātum quoad actum studiosum externum; antea verò hanc opinionē docuit Durand. in 4. dist. 15. q. 12. Syluest. verb. horæ num. 13. Medina ca. de orat. q. 14. Angelus ver. horæ num. 13. Palud. in 4. d. 25. q. 5. art. 2. conclus. 4. & alij quamplurimi, quos citat Dian. & tota ratio est, quia Ecclesia non potest præcipere, nisi actum externum cū externa attentione factum, vtputa sine confabulatione, risu, &c. & idem putant esse dicendum circa auditionem Missæ; quā opinionem, cum amplexi sint tot Doctores, omninò improbabilem non iudico; attamen primam puto esse amplectendam, tanquam veriorem, & habentem firmiora fundamenta; vt iam supra probauimus in dicto cap. 68.

5. Debet etiam dici officium in choro alternatim; quod habuit originem à B. Ignatio martyre; & talis modus fuit postea in vsu Antiochenæ Ecclesiæ, & propagatus à S. Ambrosio Ecclesiæ Mediolanensi; Deinde fuit dictus modus approbatus à S. Damaso, & toti vniuersali Ecclesiæ traditus, & fundatur in visione Isaiæ 6. *Seraphim clamabant alter ad alterum*, & sic etiam, quia varietas canentium prouocat ad maiorē attentionem. Quilibet tamen tenetur recitare, & canere suam partem iuxta vsum communem Ecclesiæ; vnde, qui summissa voce caneret, seu diceret suam partem, licet, satisfaceret officio, non tamen satisfaceret choro, quare non posset, nisi dimidiam partem distributionum accipere iuxta Suar. tom. 2. lib. 4. cap. 12. nu. 10. præter peccatum mortale, quod talis ad chorum obligatus committeret; quod docet etiam Bonac. disp. 1. q. 3. punct. 2. nu. 4. Filiuc. tract. 23. cap. 6. num. 196. & alij, & ratio est, quia dictæ distributiones non dātur, nisi choro inseruientibus; quod non facit, qui summissa voce recitat; potest tamen dimidiam partem distributionū accipere, quia saltem adfuit præsentia corporali; quod si nullo modo adfuisset, nullam partem accipere posset, vt in Concil. Trident. præcipitur, nam in dicto Concil. sess. 24. cap. 2. dicitur. *Distributiones verò, qui statutis horis interfuerint, recipiant*, & sess. 21. cap. 3. *Vt distributiones inter dignitates obtinentes, & ceteris diuinis officijs interessentes diuidantur*; ac tandem in sess. 22. ca. 3. dicitur. *Vt vnusquisq; personaliter competens ibi seruitium iuxta formam ab Episcopis præscribēdam, quolibet die statuto impleat*. Et nota, canentes in choro, teneri alta voce dictum officium diuinum canere, ita vt astantes in Ecclesia percipere possint voces canentiū. Saltem si attenderint, vt Emanuel Sà ver. horæ canonicæ num. 8. quod puto verum respectu Ecclesiarum Presbyterorum, & habentium præceptum canendi in choro, secùs autem respectu Regularium canentium tantum ex consuetudine, secluso tamen scandalo, quia vt diximus cap. antec. num. 7. licet in tali choro non possit omitti officium ratione scandali, ex aliqua tamen iusta causa potest dispensari; ergo multo magis potest dispēsari, vt dicatur summissa voce, secluso scandalo.

6. Ex quibus locis colligitur, præter iam dicta, quemlibet teneri ad personaliter inseruiendum choro, quādo ex beneficijs, vel dignitatibus, prębendis, vel portionibus sūt choro addicti; & hac de causa peccant mortaliter non satisfaciendo choro, summissè canendo, vel per notabilem partem colloquendo, &c. quia ad hoc specialiter tenentur, & ad hoc dantur fructus Ecclesiastici, beneficia, dignitates, &c. quod colligitur ex cap. vlt. d. 92. vbi dicitur. Vt ad quotidianum psallendi officium in Ecclesiam conueniant Clerici, qui tali Ecclesiæ deputati sunt. Et in Concil. Trid, sess.

sess. 24. cap. 12. Sic dicitur. Omnes diuina per se, & non per substitutos compellãtur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia pontificalia exarcenti assistere, & inseruire, atque in choro ad psallendum instituto, hymnis, & canticis Dei nomen reuerenter, distinctè, deuoteq; laudare. Neque omittam opinionem Azor. lib. 10. cap. 11. asserentem supradictos obligatos ad chorum non canentes, etiam si choro assistant, priuari omnibus fructibus distributionum, quod probat ex Concil. Later. sub Pio V. vbi dicitur, *Vt Canonicus, qui non psallit in choro, licet præsens adsit, fructus amittat, quos lucrifecisset, si cantasset*; Sed quia dicta verba aliter referuntur, & defendũtur à Suar. loc. supra cit. Ideò suæ opinioni standum esse censeo, quem sequitur etiam Filiucc. vt supra.

7. Debet denique esse in choro magnum silentium, primò, vt satisfacere quis possit; secundò, vt habeatur finis, ad quem cantus in Ecclesia fuit institutus; de quo loquendo Cassian. lib. 3. de instit. cap. 8. ait. *Idcoque eas* (scilicet Horas canonicas) *Tripartitis distingunt officijs, vt labor hac diuersitate diuisus delectatione quadam defectionem corporis reuelet*. Et Basil. Epist. 63. *Alternis canunt, atque ex eo simul eloquiorum Dei exercitationem, & meditationem corroborant*. Et idem Cassian. lib. 2. cap. 10. de silentio ait. *Cum celebraturi conueniunt, tantum à cunctis silentium præbeatur, vt cum in vnum tam innumerosa fratrum multitudo conueniat, præter illum, qui consurgens psalmum decantat in medio; nullus hominum penitus adesse credatur*. Vnde Ioan. 22. *Docta sanctorum Patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officijs, quæ debitæ seruitutis obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilat, sermo non cesspicet, & modesta psallentium grauitas placida modulatione decantet*. Ex quibus colligit Nauarr. de orat. cap. 15. num. 5. Peccatum esse recitare in choro, dum alij canunt, ratione perturbationis.

8 Est tamen notandum, Officium in choro esse canendum sine interpolatione in horis, excepta interpolatione ex institutione facta: v. g. Non potest dici in choro pars vnius horæ, & postea interpolatione facta, alteri parti satisfacere, nisi interpolatio breuissima esset, aliter posset esse mortale, ratione scandali, quia est contra vnitatem, & consuetudinem Ecclesiæ; ratione autem bonæ fidei, & cum aliqua causa, ac secluso scandalo, posset omnis culpa excusari, vt Suar. lib. 4. cap. 11. num. 9: & Filiuc. tract. 23. cap. 6. num. 202. Sed interpolatio facta ex institutione, nempe inter horam, & horam, inter matutinum, & laudes, ac etiam inter nocturnos, non est peccaminosa ex eisdem Doctoribus, vide etiam Bonac. disp. 1. q. 3. punct. 2. num. 28.

9. Secundo notandum est, Clericos vnius chori, non teneri recitare summissa voce versus alterius chori, neq; ea, quæ dicuntur ab vno, vel pluribus in choro, vt sunt lectiones, responsoria, initia psalmorum, vel antifonarum, orationes, collectæ, &c. in quibus rebus sufficit dicentem, seu canentem audire; versus autem, qui canuntur in organo, non satisfaciunt choro, & ideò in dicto choro sẽper debet aliquis adesse, qui aliquantulum voce alta, dicat dictos versus, vt iam obseruatur in omnibus Ecclesijs; vbi autem talis cõsuetudo non adesset, nullus teneretur dictos versus organi redicere, sed tãtum audire ex Bonac. disp. 1. q. 3. punct. 2. num. 12.

10. Tertiò est etiam sciendum, mutilationem factam in choro ob nimiam celeritatem; ob quam non fit satisfactiũ parti notabili officij, inducere culpam mortalẽ; neq; Prælatus Ecclesiæ potest dispensare, vt officium, vel aliqua hora, aut pars notabilis illius non dicatur in choro; imò ad ipsũ sub mortali incũbit inuigilare, vt totum officium in choro debitè persoluatur ex cap. 1. de celebr. missar. & Suar. cap. 23. num. 1. & 2. pars autem notabilis officij, licet, ordinariè (vt meliùs infra dicemus) sit tertia pars cuiuslibet horæ, tamẽ respectu chori, non tantum quantitas relicta cõsideranda est; sed etiam dignitas talis partis, tum ratione scandali, tum ratione dicti officij; vt v. g. si chorus inciperet officiũ à psalmis, relicto Deus in adiutorium, &c. licet, dicta pars sit parua, esset tamen peccaminosa ratione deformitatis, & scandali, sic etiam, si non diceretur Magnificat in Vesperis, esset maxima deformitas, & scãdalum auditoribus, & ideò sæpè pars, quã quis

quis posset relinquere sine peccato extra chorum, erit culpa grauis, si relinquatur à toto choro; ordinariè tamen loquendo, psalmus in choro ommissus, censetur materia grauis iuxta Suar. num. 3. Et in dictā culpam incidunt etiam illi, qui ob nimiā celeritatem mutilant notabiliter officium reassumendo versus suos, antequam altera pars chori terminet suam partem, in quo casu sæpè dupliciter, ac etiā tripliciter peccatur; scilicet, ratione non satisfactionis choro debitæ, non satisfactionis propriæ, & ratione scandali; Vnde etiā si quis postea satisfaciat extra chorum, nō tamen liber est à culpa, si ratione beneficij, vel alterius muneris teneatur etiam choro satisfacere; imò, qui officium omittit in choro, & non satisfacit, deponi debet ex cap. Clericus d.91. & ex cap. Si quis Presbyter d.92. Neque ibi admittitur ratio, an postea dicat priuatim, vel non? Et idem sumitur ex cap. Dolentes de celebrat. Missarum, & ex Clem. 1. eodem tit.

8. Vtrum autem in choro possit omitti Officium B. Virginis, Defunctorum, Septem Psalmi, & Graduales? Affirmatiuè est respondendum post Bullam Pij V. quia hęc omnia relinquuntur in dicta Bulla sub consilio, præter Officium B. Virginis respectu illarum Ecclesiarum, in quibus erat cōsuetudo habēs vim legis. Vnde illę Ecclesiæ tenentur dicere dictum Officium sub mortali, ac etiam aliæ Ecclesiæ, quæ non vtuntur Breuiario Romano, in quibus similiter erat dicta cōsuetudo; vt Filiuc. cap. 6. num. 213. Extra chorum, nullus dicta officia, &c. tenetur recitare; excipiatur autē dies omnium Defunctorum, in quo omnes tenētur tam in choro quam extra illud recitare, iuxta Nauar. de orat. cap. 10. num. 3. & communiter, pro qua exceptione defendenda, multi DD. afferunt Bullam Pij V. & Clem. VIII. & alij afferunt ordinationem in ipso Breuiario positam, & communem vsum Ecclesiæ; & ad primas rationes faciliter potest responderi, nempè, prædictam exceptionem nullum modum esse in dictis Bullis; sed ibi totaliter peccati periculum amoueri, neque rubricæ eiusdem Breuiarij aliter intelligi possunt, cum fuerint conditæ ab iisdem Pontificibus; nec rubricæ possunt esse contrariæ dictis Bullis; igitur dictum peccatum tantum poterit prouenire ratione communis consuetudinis, cui consuetudini omninò standum est, vide Suar. lib. 4. cap. 25. num. 9. & Bonac. disp. 1. q. 3. pun. 1. num. 12.

12. Eadē quæstio fit de Precibus, seu Litanijs, quæ dicuntur in diebus Rogationū, & citati Doctores asserunt, in illis adesse præceptum non solum in choro; sed extra, Vasq. autem opuscul. de beneficijs cap. 4. §. 1. art. 2. dub. 1. num. 58. ait, non esse sub præcepto dictas Litanias priuatim recitare; & quod nullum adsit pręceptum, neq; in choro, neque extra chorum, ostendit Diana p. 2. tract. 12. resol. 42. cum multis alijs; Sed non puto esse recedendum à prima opinione, quam etiam sequitur Bonac. loc. cit. n. 14. §. Ego verò. Illi autem Clerici, qui intersunt processionibus non sunt priuandi parte distributionis, si in dictis processionibus non recitent dictas preces, tenentur tamen illas postea dicere ad euitandum peccatum.

13. Deinde, sicut non possumus aliquid mutilare ab officio, ita nec illi addere quidquam possumus ex eadem Bulla Pij V. in qua sic habetur. *Statuentes Breuiarium ipsum nullo vnquam tempore vel totum, vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omninò detrahendum esse.* Id autem, quod additur, vel additur ratione solemnitatis, vel additur ex indiscreta deuotione; id quod additur primo modo, potest fieri sine vllo peccato, vt sunt motteta, quæ addi solent in solemnitatibus, dummodo tamen canantur absque modulis theatralibus, & profanis, quia mortale esset ex prohibitione in cap. cantantes dist. 92. vbi dicitur. *Ne audientes ad lasciuiam potiùs, quàm ad deuotionem excitentur, quod est contra finem orationis.* Ex quo Palud. 4. d. 15. q. 5. art. 2. Absolutè dictum vsum improbauit, ex Caiet. 2. 2. q. 91. & Suar. cap. 13. num. 16. Quod autem additur secundo modo, semper est cum aliquo peccato iuxta qualitatem materiæ, pertinaciæ, vel scandali.

14. Quoad tempus recitandi Horas canonicas. Dico, cum Filiuc. tract. 23. nu. 215. Si loquamur de iure; Matutinum est dicen-

dicendum post mediam noctem, scilicet, in tertia Vigilia; Laudes debent dici vna hora, vel circa, ante Solis ortum; prima circa ortum Solis, Tertia in tertia hora à Solis ortu, Sexta in meridie, Nona hora tertia post meridiem. Vesperæ hora vltima occasus Solis, Completorium post occasum Solis per horam, vel in crepusculo; Sed quia ex consuetudine alia tempora sunt introducta, illa seruari debent iuxta ritum cuiusque Ecclesiæ, nec in hoc puto esse immorandum, cum illi, ad quos spectat, non possint in hoc, nisi venialiter peccare, differendo horas, secluso scandalo, & contemptu, quia tunc esset mortale, cum tempora ordinata sint in fauorem publicæ vtilitatis. Vide Filiucc. tractat. 23. num. 217.

Quodnam Officium priuatim recitandum sit, ac de causis excusantibus à recitatione Officij. Cap. LXXIIII.

1 *Omnes Ecclesiæ tenentur vti Breuiario Romano Pij V.*
2 *Ecclesiastici tenentur ordinatim, & debitis horis recitare Officium Diuinum.*
3 *Officium Diuinum potest dici cum vno, vel pluribus socijs.*
4 *Qualibet pars notabilis officij inducit culpam mortalem, si non recitetur.*
5 *Qui non recitat Officium vnius diei, vnum peccatum committit.*
6 *Explicatur, quidnam sit recitandum alternatim, & quid sit tantum audiēdum in Officio.*
7 *Explicatur in qua hora possit dici matutinum sequentis diei.*
8 *Infirmitas est causa excusans à recitatione Officij.*
9 *Infirmus, si non potest recitare, nisi cum socio, non tenetur ad Officium.*
10 *Infirmus non valens recitare saltem dimidium Officium diei, non tenetur ad illud.*
11 *Recitans cum habente priuilegium recitandi in Breuiario breui, non satisfacit.*
12 *Recitantes cum nimia corruptione verborum, non satisfaciunt.*
13 *Ratione ignorantiæ potest aliquando quis excusari à culpa.*
14 *Carentia Breuiarij potest aliquando excusare à culpa.*
15 *Non habens Breuiarium tenetur dicere illam partem Officij notabilem, cuius recordatur.*
16 *Habens ordines sacros, & beneficium, si non recitet, dupliciter peccat.*
17 *Beneficiarius non recitans, tenetur ad restitutionem, nec potest satisfacere in alio die, licet contrarium videatur etiam verum.*
18 *Omissio vnius horæ canonicæ, & non aliæ pars minor obligat ad restitutionem.*
19 *Restitutio est facienda ab habente beneficium, fabricæ Ecclesiæ vel pauperibus.*
20 *Timor mortis apud infideles est causa excusans à recitatione Officij.*
21 *Incompatibile exercitium potest excusare ab Officio.*
22 *Explicatur quomodo censura excusent à recitatione Officij.*
23 *Dispensatio Pontificis excusat à recitatione Officij.*

1 EX Nouo iure Pij V. certum est, omnes Ecclesiasticos teneri ad recitādum Officium iuxta Breuiariū Romanum à dicto Pontifice condito, vt iam diximus in principio antecedentis capitis; Solum potest esse dubium, vtrum respectu illarum Ecclesiarū, in quibus recitatur aliud Officium ratione consuetudinis antiquæ per annos biscentum ante dictam Bullam, possint Ecclesiastici priuatim recitare Officium Pij V. & satisfacere. Et licet, affirmatiuè respondeat Caiet. verb. horæ. §. 2. Tamen negatiuè est respondendum: & ratio est, quia dicta Bulla Pij V. nihil intendit innouare circa dictas Ecclesias ratione consuetudinis supra annos biscentum, nisi de consensu capituli, & Episcopi, aliter remanent dictæ Ecclesiæ in dicta consuetudine, & iure communi; Sed sic est, quod de iure communi nullus potest recitare aliud Officium, nisi illud propriæ Diæcesis, ergo similiter, cum post prædictam Bullam, etiam remanserint dictæ Ecclesiæ in iu-

in iure communi, nullus poterit nec priuatim dictum Officium Pij V. recitare; vt Suar.tom.2.de relig.lib.4. cap.23. num.9. Si autem alicubi non esset receptũ dictum Breuiarium ex negligentia Prælatorum, vtique omnes possent priuatim illud recitare, quia talis consuetudo non est legitima, & per dictam Bullam omnia alia Breuiaria irritantur. Vide Suar.n.10.& Filiuc. tom.2.tr.23.c.7.n.222.

2. Deinde, quilibet tenetur recitare Officium ordinatim, & debitis horis saltem sub veniali, (secluso contemptu) vnde nullus potest dicere Primam ante Matutinum, vel Vesperas ante Nonam; & idem intelligitur de ordine respectu Officij alterius diei, non enim quis potest dicere Matutinum alterius diei, nisi priùs terminet Officium currentis diei; qui ordo præcipuè seruandus est in choro; vbi de facili posset esse mortale ratione scandali; Excusant autem Doctores ab hoc ordine seruando in recitatione priuata; quando ob reuerentiam personę, cum qua recitatur Officium, quis omitteret dictum ordinem; vel ex alia causa inculpabili; licet in nullo casu erit mortale; & idem dicitur de ordine seruãdo circa partes eiusdem horæ; scilicet, vt psalmi dicantur ordinatim iuxta dispositionẽ cuiuslibet horæ, aliter enim veniale esset, nisi fiat ob contemptum, vel quia quis vellet nouum ritum instituere. Suar.cap.24. num. 3. & seqq.& Filiuc. tract.23.cap.7. num.230.& seqq. Interruptio etiam inter partes horæ, si fuerit notabilis, & absque vlla rationabili causa, erit veniale tantum ex eisdem Doctoribus, & docet etiam Less.lib.2.c.37. dub.10. num.57.

3. Tenetur etiam quilibet integrum Officium persoluere, licet, possit cum socio, vel pluribus ad modum chori illud recitare; nec est necesse, vt socius sit obligatus. Sed sufficit, vt recitet modo intelligibili, vt ipse, qui tenetur ad officium omnia percipere possit; nec est necesse, vt alter, qui non tenetur percipiat ea, quæ dicuntur ab illo, qui tenetur. Non est tamen recitandum officium inter dentes, etiam si solus quis recitet, vel mouendo tantum linguam, quia vox essentialiter sonus est; & cum officium vocaliter dicendum sit; necesse est, vt vox intercedat, aliter non dicetur quis recitare, & ex cõsequenti nec officio satisfaceret, si nullo modo vox formetur ita, vt saltem ab ipsomet intelligi possit; vt sumitur ex Concil.Basiliens.sess. 21.§. 4. vbi sic habetur. *Quomodo horæ canonicæ extra chorum dicendæ sint admonet, vt non in gutture, neq; inter dentes, seu deglutiendo, aut syncopando, sed siuè soli siuè associati, diurnum, nocturnumq; officium reuerenter, verbisq; distinctis peragant*; quando autem quis recitat cum alio, non est necesse alta voce recitare, vt non obligatus possit audire, sicut è contra, vt diximus. Azorius autem par.1.lib.10.cap.11.q.4.sic ait. *Satis est, si sic recites, & proferat, vt verè dici queat ore, & voce preces fundere siuè ab alio, siuè à seipso audiri possit, siuè non* (& infra) *satis igitur est, si dũ recitat preces, verba ita proferat, linguam, & labia mouendo, vt seipsum percipiat, & intelligat, & non solum in gutture pronunciet*. Et id etiam probabile iudicatur à Filiucc. tr. 13.ca.3.propter scrupulos, sed verè à prima sententia non est discedendum, quam docet Suar.lib.4.cap.7.num.6.

4. Verum autem omissio cuiuslibet horæ, vel partis notabilis, sit peccatum mortale? & affirmatiuè respondetur; variant tamen Doctores in assignando dictã partem nòtabilem; & licet, ordinariè loquendo tertia pars cuiuslibet horæ censeatur pars notabilis, vt asserit Nauar.cap. 10.num.43. de oratione, tamen probabilior videtur sententia Suarij cap.25. num. 16.& aliorum asserentium, partem notabilem non desumendam esse ex tertia, vel quarta parte; sed ex eo, quod in se considerata sit notabilis; vnde vnum nocturnum, censenda est pars notabilis ex eo, quod in se considerata notabilis sit, licet, non sit tertia pars respectu totius matutini, & ratio est, quia magnam deformitatẽ afferret officio, è contrà verò in hora sexta, & nona, licet, vnus psalmus cum primo himno sit tertia pars horæ, non tamen censenda est pars grauis, & notabilis peccati mortalis; sed illa censenda est pars notabilis, quæ æquiualet vni horæ minimæ, vel dimidiæ parti eius, aliter non erit pars notabilis; nec peccatum mortale. idem docet

Filiuccius loc. citat. numero 246.

5. Hac occasione quæritur quotnam peccata committeret, qui officio vnius diei non satisfaceret? Respondeo, vnum tantum, licet, grauiùs quam si quis omitteret partem illius, scilicet, vnã, vel duas horas; & ratio est, quia de toto officio, vnũ tantum datur præceptum tanquã de quodam toto morali cõpacto ex pluribus partibus, circa quas sigillatim extenditur dictum præceptum, & ideò quilibet tenetur etiã confiteri, an reliquerit vnã, vel duas, aut tres horas ex eodem Filiuc. num. 248. vide etiam Nauar. cap. 7. manual. num. 6. Suar. dicto c. 25. n. 18. & Syluest. ver. horæ q. 12. contra Tabbien. verb. hora q. 18. asserentem tot esse præcepta; quot sunt horæ. Nota tamen, quod circa confessionem, licet, Suar. num. 19. & Filiucc. asserant esse circumstantiam notabilite raggrauantẽ, & necessariò explicãdã in confessione, nempe, si quis omiserit duas, vel tres horas, aut totum officium; tamen hoc est verum in eorum opinione, qui tenent circumstãtias aggrauantes esse necessariò aperiẽdas in confessione; sed in opinione contraria, nempe dictas circumstantias non esse necessariò aperiendas, sufficeret dicere non satisfeci officio vnius diei; vt nos etiã docuimus in capitibus de confessione; & docet etiam Diana tract. 12. de horis canon. resol. 5. in fin. & resol. 23.

6. Est etiam notandum. Quando duo recitant officium; non est necesse, vt antiphonæ, & lectiones alternatim dicantur, sed sufficiet, vt vnus legat, & alter audiat; licet, in choro aliter fiat; vt idem Diana ex Villalobos in summa tom. 1. tract. 24. dub. 11. num. 4. & idem puto esse dicendum de alijs rebus, quibus quilibet satisfacit audiendo tantum, pro vt fit in choro; vt sunt lectiones, repõsoria, capitula, &c. notat etiam Filiuc. loc. cit. nu. 247. quod quoties quis ex praua voluntate determinat non recitare officium, vel aliquam horã, toties peccet mortaliter, dummodo intercedat aliquod tempus inter vnam, & aliã determinationem; & asserit hãc esse communem opinionem.

7. Quæritur deinde, in quanam hora possit quis recitare matutinum sequentis diei? & respondet Filiuc. tract. 23. cap. 8. num. 275. quemlibet posse recitare ab hora quarta post meridiem in quolibet tempore, quæ in vere, scilicet in mense Martij, & Aprilis, & in Autunno, in mense Septembris, & Octobris, erit vigesima prima horologij solaris, vel artificialis. In Æstate autem, scilicet, Maio, Iunio, Iulio, & Augusto erit horã vigesima cum dimidia in circa. In hieme, scilicet, Nouembri, Decembri, Ianuario, & Februario erit vigesima prima cum dimidia in circa; & probatur auctoritate D. Tho. quolib. 5. art. 28. vbi asserit, posse recitari matutinum sequẽtis diei de sero antecedentis diei, & per serum declarat intelligi tempus, quod proximè sequitur post vesperas, & completorium, quod solet dici circa tertiã, & quartam horam post meridiem; & ita seruatur ex consuetudine Romana, & hoc expressè docet Suar. cap. 26. num. 14. Alij tamen asserunt, posse quemlibet recitare dictum matutinum post vigesimã horam antecedentis diei, quod licet, non sit improbabile, tamen securior, & communior est opinio iam dicta.

8. Quoad causas excusantes à recitatione officij, dico, primam causam esse infirmitatem corporis, quando ex tali recitatione, magnum incommodum infirmus pateretur, in quo est standum iudicio medicorum, & peritorum; ita Vasq; de beneficijs cap. 4. §. 1. art. 1. dub. 12. & Suar. cap. 28. num. 11. & si medicus fuerit dubius, nõ debet infirmus se periculo exponere, nisi illi videatur periculũ graue, secùs autẽ si fuerit leue, quia tunc tenetur recitare, sicut etiam tenentur omnes alij infirmi ex infirmitate leui, & ex qua non timetur aliquod damnum notabile, saltem moraliter loquẽdo, vt est in febre terzana, quartana, vel in aliquibus imbecillitatibus, & doloribus, ex quibus non potest oriri notabile damnum ratione recitationis officij; aliquando tamen potest quis excusari à recitatione in choro; & non à recitatione priuata, cum hæc non afferat tantum incommodum; vt notat Bonac. disp. 1. q. 4. punct. 1. num. 3. Infirmus autem, qui non potest per seipsum officium recitare, non tenetur supplere per alium, cũ onus officij sit onus per-

personale; nec tenetur alias orationes loco officij dicere, aut alium officium recitantem audire; vt Suar.c.28.n.12.&Filiu. cap.9.n.288.

9. Dubium tamen occurrit, vtrum infirmus, qui potest satisfacere officio, si recitet cum socio; teneatur illud dicere, si commodè socium habeat? Et affirmatiuè respondet Suar.loc.cit.n.13.& Filiucc. loc.cit.num.289. Contrarium tamen docet Sancius in select.disp.15.n.2. vbi tria asserit, primum est, non habentem Breuiarium, sed tantum diurnum, vel scientem psalmos, non autem lectiones, & responsoria, non teneri dicere dictos psalmos, cũ non possit complere officium. Secundum est, cœcum non teneri admittere socium ad recitandum officium, quia recitare cum socio est priuilegium, & nullus obligatur vti priuilegio, & idem asserit de infirmo non valente recitare, nisi cum socio. Tertium est, infirmum valentem confabulari cum amicis ipsum visitantibus, non ideò adstringi ad officium; quia confabulatio est quædam animi recreatio, nec ibi requiritur peculiaris attentio; quæ omnia, licet, aliquam probabilitatem speculatiuam habeant; practicè tamen contraria opinio est probabilior, & sequenda; & in confirmationem dictæ opinionis; ait Suar. num. 15. adesse quandam declarationem congregationis obligantem dictos cœcos ad assistendum in choro, & ad audiendum alios, recitando tamen quantum potest, & recordatur. Cœcus autem, & Sacerdos simul tenetur tantum ad id, quod potest, quia cum socio non potest, cum non audiat, & idem dicitur de Surdastro, si non potest solus, non tenetur cum socio recitare ob magnum incommodum socij ad clamandum, vt dictus surdus audire posset; Nam præcepta humana non obligant cum tanto rigore, idem Suar. n. 17.

10. Est tamen notandum, supradictos infirmos tunc tantũ teneri ad recitandum partem officij, quando respectu totius officij talis diei, dicti infirmi possent saltem dimidium officium recitare. Nam quilibet infirmus licet, grauis adhuc posset recitare vnam horam minorem, non tamen tenetur, quia maior pars trahit sibi minorem vel æqualem, è contra verò minor non potest sibi trahere maiorem. Ita Nauarr. de orat.cap.11.n.6. Azor.lib.10. c.13.q.4. & Filiuc.tr.23.c.9.n.294.

11. Quæritur deinde, vtrum dispensatus à Pontifice ad recitandum Horas canonicas in Breuiario breui ob infirmitatẽ, vel atiam causam, possit socius recitare cum eo, & satisfacere? Et affirmatiuè respondet Henriq.lib.7. cap.30. num.4. Et Portella in dubijs regularium verb. horæ canon.num.8. quos sequitur Dian.p.2. tr. 12.resol.35. Et ratio est, quia id, quod priuilegium disponit in vno ex correlatiuis, extenditur ad alium correlatiuum; ibique etiam asserit, quod Episcopus Religiosus possit recitare cum socio secum recitante cum Breuiario Ecclesiæ dicti Episcopi, & citat Rodriquez in summ.to. 4.ca.68.num.10. & Portellam vt supra nu. 24. Quæ doctrina quoad primam partem, cum videatur totaliter contraria communi doctrinæ à nobis vsque modo traditæ, non est amplectenda; quia in Bulla Pij V. strictè præcipitur vsus Breuiarij Romani, nec debet fieri extensio ex vna persona ad aliam, nec valet ratio correlatiuorum, cum simus in casu diuerso, valeret autem, quando officium omninò dicendum esset cum socio; tunc censetur etiam socius dispensatus, sed nos non sumus in tali casu. Secundam partem, nempe Episcopũ posse recitare officium suæ propriæ Ecclesiæ, &c. Puto verum, quia ex eo, quod quis præficitur Episcopus alicuius Ecclesię, debet sequi ritum dictæ Ecclesiæ; aliter esset magna deformitas; nisi tamen contrarium constaret ex consuetudine.

12. Sunt etiam alij, qui patiuntur vitium linguæ vel ex natura, vel ex celeri recitatione acquisitum; & quæritur vtrum tam prædicti, quam etiam alij non patientes dictum vitium satisfaciant officio, recitando illud syncopando, vel corrumpendo verba per abscissionem vltimarum syllabarum? quod potest accidere tam in recitatione priuata, quam publica in choro, vel cum socio. vbi respondet Filiucc.c.7. num. 242. quod prædicti peccabunt tantum venialiter, & per consequens satisfacient officio; Et ratio est, quia iam secun-

dum substantiam, & significationem, oratio est integra, & vltimæ syllabæ, potius pertinent ad substātiam grammaticalem, quam ad integritatem orationis;ita etiam docet Azor.1.p.lib.10.cap.4.q.11. Et ad hunc defectum reducitur nimia celeritas in choro, ob quam multæ abscissiones syllabarum fiunt; tamen est aduertendum,ne ita fiat, vt verba corrumpantur cum nimia deformitate, quia tunc esset peccatū mortale, nec aliquis satisfaceret officio; & posset etiam esse mortale ratione scandali,& ratione contemptus ex eisdem Doctoribus.

13. Deinde potest aliquando quis excusari ratione ignorantiæ, quæ tripliciter esse potest, vel iuris, vel facti, vel ipsius recitationis; prima ignorantia iuris nullo modo excusat; quia Clerici ordinati in sacris tenentur scire esse obligatos ad officium diuinum, & iam in ipsa ordinatione eis notificatur,& idem est dicendum de habentibus beneficium; respectu autem nouorum professorum, posset dari aliqua ignorantia, vt de facto multos inueni, qui asserebant,non esse obligatos, & maximè, quia verè aliqui ita tenent. Sic etiam quādo beneficium datur pueris, qui nesciunt talem obligationem. De obligatione autem ad tempus, facilius poterit quis excusari ratione ignorantiæ, vt v. g. si aliquis nesciret an statim post obtemptum beneficium teneatur ad officium, vel post sex menses. Et similiter an sit obligatus non recipiens fructus, &c. In his enim casibus potest dari ignorātia iuris excusans, Ignorantia autem facti potest contingere in aliqua hora, sed non in toto officio; vnde si quis obliuiscatur alicuius horæ, non peccat,nisi talis obliuio esset culpabilis ex negligentia crassa, vt si quis commodè suo tempore dicere potuit,& voluit trāsferre cum periculo obliuionis,peccabit mortaliter, ideò tales, & alij transferentes horas, debent saltem sibi aliquod signum facere,maximè, quando iam experti sunt esse immemores. Ignorantia verò circa recitationem, licet, excuset, si habens beneficium nesciat legere, vel si nullo modo posset per se solum;nam saltem pro aliquo tempore excusaretur, & interim diligentiam debet adhibere, vt addiscere possit; peccat tamen talis ignorans suscipiendo ordinem sacrum, vel beneficium; & ideò tenetur postea moralem diligentiam facere, aliter semper esset in culpa, & interim non potest percipere fructus beneficij; & si fuerit incapax,vel non possit debitam diligentiam agere, nullo modo potest beneficium retinere, vide Suar.c.27.num.6.& Nauar,c.11.de orat.n.21.

14. Ad hanc ignorantiam reduci potest carentia Breuiarij,quæ etiam excusat, quando est sine culpa,licet, qui ordinatur, vel suscipit beneficium, debeat habere breuiarium, vel saltem debet habere certam spem illud habendi congruò tempore, scilicet, post ordinationem, quia ordinatus, tenetur ad recitandum illas horas, quę correspondent tempori suscepti ordinis, scilicet, ad Sextam Nonam,&c. Quod docet Suar. loc.cit. num.7.& 8. Si autem fuerit carentia culpabilis, & directa, vt si quis voluntariè proijceret Breuiariū,dum est in mari, vel combureret, &c. In dictis casibus grauissimè peccaset, & licet, non committat quotidie nouam culpam non recitando propter impotentiam, tamen si habeat beneficium,omnes fructus tenetur restituere. Si autem fuisset aliquo modo culpabilis, sed indirectè, vt si quis relinquat domi breuiarium putans aliud faciliter reperire, talis carentia posset excusari à culpa mortali ex eodem Suar.num.9.

15. Sed dubium est, vtrum in tali casu quis teneretur recitare officium,vel horas, quas in memoria habet? & affirmatiuè respondet Suar. eodem loc.num. 10. & & Filiuc. cap.9. num. 287. dummodo quis sciat totum officium, vel aliquam notabilē partem, vel aliquas horas; respectu verò matutini, si quis sciret tantummodo psalmos purè sumptos absq;antiphonis,lectionibus, responsorijs, capitulis &c. non teneretur illos recitare,quia psalmi in se cōsiderati non sunt horæ canonicæ; vt docet etiam Nauar.de orat.cap.11.num.15. at si sciat saltem psalmos,& antiphonas, tenetur illos recitare iuxta dicta supra in num. 9. respectu verò aliarum horarum minorum; si quis nesciat proprias antiphonas, capitula,&c. poterit alias antiphonas recitare

tare vna cum psalm. & meliori modo quo potest debet satisfacere, vt probauimus in dicto num. 9. & hæc opinio mihi videtur tuta, & omninò seruanda.

16. Dubitatur etiam, vtrum habens sacros ordines, & beneficium Ecclesiasticum, si non satisfaciat officio, dupliciter peccet, & teneatur confiteri dictam circũstantiam? & negatiuè respondet Henriq. li. 12. c. 12. n. 3. & alij, quos sequitur Diana par. 2. tract. 12. resol. 22. & ratio est, quia dictus Clericus vnum peccatum tantum committit contra virtutem religionis, & non contra iustitiam; sed contraria opinio verior, & tanquam magis rationi consona est omninò sequenda; quia dictus Clericus non solum in tali casu peccat contra religionem; sed etiam contra iustitiam directè; nam in receptione beneficij adest pactum recitandi officium, ad hoc enim Ecclesia dat, vt alius det, scilicet, vt oret recitando officium; & confirmatur, quia ex hoc habens beneficium tenetur ad restitutionem, iuxta communem opinioné, quia non satisfecit officio, ad quod de iustitia tenetur, vnde est circumstantia omninò aperienda in confessione; vt docet Suar. tom. 2. de relig. lib. 4. cap. 18. num. 3. & seqq. Azor. 1. par. lib. 10. cap. 14. q. 7. Sãchez de matr. lib. 9. disp. 15. num. 6.

17. Sed notandum, habentem beneficium, si vellet supplere in alia die officium iam ommissum, non liberari ab onere restitut ionis, vt patet ex bulla Pij V. vbi sic habetur: *Eum, qui non recitat suo tempore, non facere fructus suos*, ita Henriq. lib. 13. ca. 13. num. 2. Bonac. disp. 1. q. 5. punct. 2. num. 5. & citat pro se. P. Nauar. lib. 1. de rest. ca. 2. num. 180. & Aragon. 2. 2. q. 83. num. 13. Suar. autem lib. 4. cap. 29. nu. 11. & Filiuc. tract. 23. cap. 7. num. 267. contrarium docét, quod etiam probabile iudicat Bonac. & ratio est, quia si Capellanus, qui tenetur ter in hebdomada vel quotidie celebrare, ommittat vno die missam, & postea illam suppleat alio die, non tenetur ad restitutionem; ita similiter erit dicendum in officio; nec obstant verba Pij Quinti quia ibi non supponitur satisfactio alio die facta; re tamen vera, dictus Suarez, & Filiuccius loquuntur de restitutione facienda ab habente beneficium, ob ommissionem officij in primis sex mensibus, & Suar. dicto loco num. 12. docet dictum habentem beneficium teneri tantum ad aliquã restitutionem spiritualem æquiualentem; sed non ad restitutionem fructuum, quod etiam docet Valent. tom. 4. d. 6. qu. 2. pun. 10. & alij, tamen circa hunc casum, communior opinio est, habentem beneficium, nullo modo teneri ad restitutionem fructuum respectu primorum sex mensium, ita Filiuc. loc. cit. num. 309. Less. lib. 2. c. 34. dub. 32. num. 170. Gauanc. in rubr. Missal. tom. 2. sect. 1. cap. 5. tit. 1. num. 5. licet, mortaliter peccet, vt Azor. 1. p. cap. 14. q. 4. & alij communiter, & ratio est, quia ex Consil. Lateranensi, & Bulla Pij V. dictus habens beneficium obligatur tantum ad fructuum restitutionem post sex menses; nec obstat ratio iustitiæ commutatiuæ allata à Suar. quia Ecclesia est Domina fructuũ, & potest de facto maximè in tali casu condonare, prout iam condonat, & non obligat ad restitutionem, aliter esset dicendũ Ecclesiam errasse non obligando dictum beneficiarium ad restitutionem. Deinde, attento iure communi antiquo, & naturali, beneficiarius non tenebatur ad restitutionem fructuum; Igitur dicta restitutio fundatur in iure Ecclesiastico tantum, & non in iure naturali, & ex consequenti colligitur benè potuisse Ecclesiam eximere dictos beneficiarios à restitutione respectu primorum sex mensium. Filiuc. aũt ait dictum beneficiarium respectu primorum sex mensium non teneri, quia non ex iustitia commutatiua; sed ex obedientia Ecclesiæ, vel ex religione tenetur ad officium diuinum; sed nos contrarium, & meritò quidem supra docuimus cũ Suar. &c. quia si non teneretur ex iustitia commutatiua, nec post sex mẽses esset obligatus ad restitutionem saltem in foro conscientiæ.

18. Quæ autem pars officij ommissa obliget habentem beneficium ad restitutionem? respondet Filiuc. tract. 23. ca. 10. num. 319. restitutionem faciendam esse, tantummodo pro ommissione vnius horæ integræ, quia sic obligat lex Ecclesiæ, definitè taxando pro ommissione singularum horarum, vt videtur in bulla Pij V. infra cap. seqq.

cap. seqq. num. 1. non igitur amplius dicta lex restringenda est, respectu verò matutini, si quis ommittat sextam partem, quia æquiualet horæ minimæ, etiam tenetur ad restitutionem; vnde potest quis peccare mortaliter omittendo partem notabilem officij, & non teneri ad restitutionem; nec etiam quis tenetur, quando id, quod esset restituendam, non esset materia peccati mortalis ex eodem loc. cit.

19. Cui autem esset facienda talis restitutio? Respondeo, esse faciendam fabricæ Ecclesiæ, in qua adest beneficium, vel pauperibus, vt habetur in bulla Pij V. sub nomine autem fabricæ non solum intelligitur propria Ecclesia beneficij, sed etiam domus beneficij, in qua habitat ipse beneficiarius, ac etiam meliorationes alterius domus, aut possessionis ipsius beneficij, vt fructus magis augeâtur, &c. ex Suario cap. 30. num. 19. sub nomine verò pauperum, intelliguntur omnes pauperes, etiã extra locum beneficij; & potest etiam intelligi ipse beneficiarius, si verè pauper esset, ac etiam eius parêtes, si essent tales, vel saltem non haberent necessaria pro eorũ statu, & conditione; & iuxta Filiucc. tract. 23. cap. 10. num. 325. intelliguntur etiam animæ fidelium defunctorum, quæ verè egentes sunt; vnde bona esset restitutio, si beneficiarius in casu restitutionis, daret pro missis defunctorum, & præcipuè debet applicari dictæ missæ pro benefactoribus beneficij; & idem dicitur de pensionarijs non recitantibus officium.

20. Sed, vt ad nostrum propositum redeamus. Adest alia causa excusans à recitatione officij, & est timor mortis; vt si quis esset inter infideles, vel hæreticos, & dubitaret de eorũ crudelitate, ad illam obuiandam, posset quis non recitare, quia vt supra diximus, præcepta humana non obligant cum magno incommodo; nec dicta omissio est contra confessionem fidei, quod intelligitur, nisi sequatur scandalum, aut contemptus religionis, cum quilibet teneatur ex iure diuino ad confessionem fidei; vt Suar. lib. 4. c. 28. n. 31. & Filiuc. tr. 23. n. 296. & 297.

21 Datur etiam alia causa excusans ab Officio diuino, & est incompatibile exercitium, quod quis habet, & potest prouenire, vel ex obligatione, ad quam quis tenetur ex iustitia, vel ex charitate; exercitium incompatibile ad quod quis tenetur ex iustitia, non excusat à recitatione officij, quia nullus debet se ita obligare, vt non possit satisfacere principali obligationi officij diuini, & si iam acceptauit, tenetur renunciare, vt si quis ita se obligauerit seruitio alterius; vel ad docendum alios, vel ad audiendas confessiones, vel ad concionandum vt non possit officio satisfacere: non excusabitur ab officio. Secùs autem esset, si tale impedimentum raró, & aliquando tantum accideret, vt Suar. c. 28. num. 33. Quando autem impedimentum prouenit ex charitate; tunc currit Regula D. Bernardi li. de præcepto, & dispensatione; vbi dicitur. *Quod propter charitatem introductum est, non obligat cum eiusdem charitatis dispendio.* Vnde nemo tenetur omittere concionem cum scandalo populi, vel cum infamia Religionis, aut propriæ personæ, vt officio possit satisfacere; Nam in huiusmodi casibus quis esset excusatus à dicta recitatione officij; Sic etiam nemo tenetur relinquere infirmũ auxilio egentem, vt recitet Officium. Neque est necesse, vt talis obligatio charitatis tanta sit, vt obliget ad peccatum mortale, prout volebat Henricus quolib. 5. q. 12. & Sylu. verb. horæ num. 18. Et ratio eorum erat, quia cum præceptum officij obliget sub mortali, non potest propter aliam actionem omitti, nisi adsit aliud præceptum grauius, & obligans sub maiori culpa; Nam tunc ex concursu duorum præceptorum, debet quis eligere minus malum relinquendo officium. Iuxta regulam Concilij Toletani 8. cap. 2. & habetur in cap. 1. d. 13. & apud Gregor. ibidem ca. 2. ex lib. 32. moral. c. 18. Tamen est dicendum, non semper necessarium esse, vt adsit talis necessitas; Sed sufficiet magnum incommodum proprium, vel proximi; vt si scholaris vellet habere publicam disputationem, vel si Doctor in cõcursu Cathedræ publicã prælectionẽ esset habiturus, & nõ posset recitare officiũ, esset excusatus, nec teneretur omittere dictam disputationem, vel prælectionem, vt Suar. n. 34. & 35. & Filiuc. tr. 23. c. 9. n. 300. & 301.

Maior.

Maior.in 4.d.12.q.6.art.5.in fine;Quando autem quis posset præuenire, vtique teneretur,aliter non esset excusatus;vt Henriq. & Syluest.loc.cit.

22. Alia causa,quæ excusat à recitatione officij est Censura Ecclesiæ, quæ excusat tantum à recitatione publica, sed nō à priuata, vt est in excommunicato. Suspensus autem non reijcitur à recitatione publica; licet, non possit dicere *Dominus vobiscum*. Sed debet assistere, & recitare, sicut, & alij non habentes ordines sacros. In loco interdicto possunt etiam recitari Horæ Canonicæ cum aliqua tamen moderatione, ex cap. Alma Mater. Vt suo loco dicatur.

23. Vltima causa, quæ excusat à recitatione officij, est dispensatio Summi Pontificis, vt communiter omnes Canonistæ, & Theologi asserunt apud Suar.c.28.n.38. Quamuis nō desint aliqui,& etiam Iuristæ, qui contrariū asserunt, scilicet Pontificem non posse dispensare maximè;cum beneficiario,quia ex iure naturali tenetur,in quo Pontifex dispensare non potest. ita Panor. in cap.1.de celebr.Missarum. Maior.in 4. d.12.q.6.ad 1.Turrecrem.in cap. Eleutherius dist.91.q.5.Angelus verb. hora nu.6. & Rosella num.13. Dicendum tamen est, Officium diuinum esse ex iure Ecclesiastico, vt supra probauimus, & ex consequenti, posse Summum Pontificem dispensare, sicut potest in omnibus,quæ sunt iuris humani. Ita Suar.vt supra,& ante ipsum Io. de Lignano in Clem.1.de celeb.Missarum, Sylu.verb.hora q.8.Tabb.num.15.Armill. num.11.Nauar.c.11.num.31.Aragon.2.2. q.83.art.12. Tolet.lib.2.c.14. Episcopus autem non potest propriè loquendo, quia in illis casibus tantum potest, qui sunt ei concessi à iure communi, vel ex consuetudine, in quibus non adest dicta dispensatio officij, non tamen negatur, quod in aliquo casu possit non per modum dispensationis, sed interpretationis; Et idem dicitur de Prælatis religiosorum respectu suorum subditorum. Vide Suar. num. 40.& 41.

De Pœnis contra non Recitantes Horas Canonicas. Cap. LXXV.

1 *Pœna non recitantium Officium Diuinum, consistit in restitutione fructuum beneficij.*

2 *In dicta pœna restitutionis, non requiritur sententia iudicis.*

3 *Restitutio non est facienda, si diuinum officium omittatur ex legitima causa.*

4 *Occupatus ad seruitium chori, si non recitet, tenetur postea recitare.*

5 *Restitutio est facienda ab habente beneficium iuxta ratam, etiam si habeat titulum onerosum.*

6 *Canonicus, & beneficiarius non possunt supplere per alium, ordinariè loquendo.*

1 EX dictis colligitur,in vnam tantum pœnam incurrere non recitantes Horas Canonicas, scilicet, in pœnam restitutionis fructuum, si fuerint beneficiarij, vel non faciendi fructus,si fuerint choro addicti, præter peccatum mortale. Est autem dicta pœna restitutionis imposita ex iure Ecclesiastico,scilicet,à Concil.Lateran.sub Leone X.sess.9.§. statuimus, & à Pio V,Bulla 135. quæ incipit. *Ex proxima* vbi prius Pontifex refert verba dicti Concilij, & postea suam declarationem addit. his verbis. *Pius Episcopus Seruus Seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, Ex proximo Lateranensi Concilio salubris sanctio emanauit, vt quicunq; habens beneficium Ecclesiasticum cum cura,& sine cura; si post sex Menses,quam illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo cessante impedimento, non dixerit, beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis officij,& temporis, suos non faciat; sed eos tanquam iniustè perceptos in fabricam ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneantur. Verumtamen multorum animi suspensione tenentur, cuiusmodi rata prædicta ratio sit habenda, Nos huic rei euidentiùs, atque expressiùs prouidere volentes, statuimus, vt qui Horas omnes Canonicas vno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficij, seu beneficiorum suorum fructus*

fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidiè diuiderentur; qui verò matutinum, tantum dimidiam, qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam, qui harum singulas sextam partem fructuum eiusdem diei amittat. Tametsi choro addictus non recitans, omnibus Horis Canonicis cum alijs præsens adsit, fructusq; & distributiones fortè aliter assignatas, sola præsentia iuxta statuta, consuetudinem, fundationem, vel alias sibi lucrifecisse prætendatis; etiam præter fructuum, & distributionum amissionem. Ex quibus verbis non solum colligitur, dictam pœnam esse ex iure Ecclesiastico; sed etiam omnia ante dicta magis clarificantur.

2. Prædicta autem pœna restitutionis, seu non faciendi fructus, non incurritur præuia sententia iudicis, cum iam lata sit sententia, & taxata pœna; & ita est receptum in tota Ecclesia; & Suar. cap. 30. num. 2. & 3. Nauar. de orat. cap. 7. num. 32. & alij communiter, & hæc pœna est omninò obseruanda iuxta verba bullæ, neque sunt audiendi aliqui asserentes, quod pro omissione vnius vel duorum dierum, non facienda sit restitutio; nam hoc est expressè contra dictã bullam, in qua nõ solum taxatur pœna pro vno, vel pluribus diebus; sed etiam pro vna hora; & contrarium asserere, non erit legis interpretatio; sed cõtradictio, quia iam lex apertè declarat id, quod vertitur in quæstionem.

3. Dicta autem restitutio non est facienda ob legitimum impedimentũ, quod quis habuit ad omittendum officium; vt constat ex dicta bulla; & idem est dicendũ de naturali obliuione, ob quam quis ommitteret officium; nam vbi non datur culpa, nec etiam pœna debetur. Idem est dicendum de recitante officium in peccato mortali, quia talis recitatio est satisfactoria, & impetratoria, cum fiat ex persona Ecclesiæ; & est consequenti est Deo grata, licet, illi displiciat particularis persona in peccato manente; non tamen tenetur ad restitutionem ob tale peccatum, siuè sit publicum, siuè secretum; vt Suar. cap. 30. n. 15. & 16. quidquid in contrarium asserat Angelus ver. Clericus 8. num. 5.

4. Deinde dubitatur, vtrum satisfaciet choro, & officio, qui ob occupationem circa seruitium ipsius chori, non recitat partem notabilem officij; vt asportando libros, pulsando organa, vel exeundo à choro ad accipiendum ignem, & similia? Et negatiuè respondet Layman. lib. 4. tract. 1. cap. 5. num. 7. Molsesius in summa tom. 1. tract. 5. cap. 1. num. 21. Azor. p. 1. lib. 10. cap. 13. & alij multi, quos sequitur Diana 2. p. tract. 12. de horis canon. resol. 13. vbi etiam asserit, idem esse dicendum de eo, qui, vt benè pronunciet lectionem in choro iniunctam, occupatur in ea perlegenda, dum chorus canit; pro contraria autem sententia citatur à Diana Suar. de relig. tom. 2. lib. 4. cap. 14. num. 13. Sed verè ibi Suar. non loquitur de dicto casu; sed de actionibus, quas quis faceret in choro impediendo, & perturbando dictum chorum, quas asserit esse peccaminosas, vt alibi diximus; Puto tamen dictam opinionem esse veram respectu illorum, qui obligantur ad chorum tantum ratione stipendij, vt cantores, &c. Vel respectu Clericorum non habentium ordines sacros, nec beneficium; qui tantum admittuntur ad iuuandum chorum; prædicti enim cum sint stipendiarij, non tenentur ad attentionem officij, nec ad intentionem orandi; Sed tantum ad externum seruitium chori, vt asserit Suar. loc. cit. ideò per quodlibet seruitium ad chorum pertinens, satisfaciunt; Sed respectu illorum, qui obligati sunt ratione ordinis, vel beneficij, duplici ratione tenentur ad officium, & ideò, licet, satisfaciant choro, & non amittant distributiones in casibus prædictis, non tamen satisfaciunt obligationi ordinis, vel beneficij, & hi tenentur attentionem habere in choro, quia ibi admittuntur tanquam ministri repræsentantes Ecclesiam in orando, & ideò si non habent attentionem, nec choro, nec ordini, vel beneficio satisfaciunt, & ad restitutionem tenentur, nec fructus distributionum faciunt; Quidquid in contrarium asserat Bartholomæus Medina in instr. c. 14. §. 11. quoad distributiones; quod licet, probabile videatur, probabilius tamen est, id quod diximus.

5. Quæritur etiam, vtrum habentes titulum onerosum simul cum beneficio, teneantur omnes fructus restituere pro omissione

sione officij; Et affirmatiuè respondet Suar. lib.4.cap.30.num.4. Vasq.1.2.tom.2.disp. 168.num.34.& 35. Azor.1.p.lib.10.c.14. q.5. Valentia tom.3. disp.6. q.2. punct.10. P. Nauarr.lib.2.de restit.cap.2. num.217. & alij; Et ratio est, quia in citato Concil. Lateranensi, & Bulla Pij V. absque vlla distinctione præcipitur; *Vt quicunque habens beneficium Ecclesiasticum cum cura, vel sine cura, si post sex menses, &c. Fructus suos non faciat*; Vnde Episcopus, Parochus, Canonicus, aut beneficiarius habens curam seu alia onera, tenentur pro rata ad restitutionem, vt supra diximus; tamen non desunt multi, & graues Doctores, qui contrarium afferant; Nam Henriq.lib.13.cap.13.n.2. ait; Qui habet beneficium curatum, non teneri restituere, nisi partem correspondentem obligationi recitandi officium, vt v.g. Parochus, & Episcopus quintam partem pro rata restituere tenentur, reliquas quatuor retinent ratione tituli, & oneris, Canonicus quartam partem, & alij beneficiarij tertiam partem pro rata restituere tenentur, & reliquas retinent ratione oneris; pro qua sententia Henriq. multos Doctores citat, & secutus est Less.lib.2. ca.34. num.77. licet, ille videatur talis moderatio laxa respectu Canonicorum, & aliorum non habentium aliud onus, quã ipsum officium, & ideò respectu istorum est tantum habenda ratio omissionis officij, seu horarum omissarum. Toletus autem lib.2.cap. 12.num.9. ait, restituendam esse tertiam partem fructuum tali diei correspondentem; Et ita confirmat, Fernandez in exam.Theol.part.3.cap.13.§.8. num.2. & quod non teneantur prædicti ad omnes fructus, docet etiam Sot.lib.10.q.5. art.6. Ledesm. Molfesius, & alij multi, quos affert Diana 2.par.tract.12.resol. 8. & hanc opinionem probabilem putat; his tamen non obstantibus non puto esse recedendum à prima sententia Suar. Azor. & aliorũ, quia lex apertè loquitur, & hanc difficultatem soluit illis verbis. *Quemcunq; habens beneficium Ecclesiasticum cum cura, vel sine cura*, quod existimandum est, Ecclesiam determinasse in pœnam, vt clarè colligitur ex dicta bulla.

6. Vtrum autem Canonicus, & beneficiarius possint substituere alium loco sui ad lucrandum distributiones? Negatiuè respondetur ex cap. vnico de Clerico non residente; & ex Concil. Trid. sess.24.ca.12. vbi reprobatur quælibet consuetudo inseruiendi per alios. Ex consuetudine autem immemorabili potuit introduci dictus vsus, & esset validus, quia in dicto Concilio non reprobatur immemorabilis consuetudo inseruiendi per alium; ita P. Nauar.lib.2.de restit.cap.2.num.217. Less. lib.2.cap.34.dub.33.num. 185. Bonacina cum alijs multis in disp.2. quæst. 1. punct. 5. & q.5. punct. 6. non autem posset quis in tali casu per extraneum inseruire; sed per ministros eiusdem Ecclesiæ; vt idem Bonac. dicto punct. 5. num. 2. quæ sufficere possunt pro horis canonicis.

DE DEVOTIONE.

Quid sit Deuotio; quæ eius Causa, & Effectus. Cap. LXXVI.

1 *Deuotio est promptitudo ad diuinum famulatum.*
2 *Deuotio est actus voluntatis, & tres alios actus supponit.*
3 *Deuotio est actus Religionis.*
4 *Deuotio aliquando sumitur pro quadam suauitate spirituali.*
5 *Quomodo differat promptitudo ad diuina, ab affectu colendi Deum.*
6 *Deuotio consistit in fide, in studio veritatis, & in operatione.*
7 *Causa deuotionis est meditatio, & contemplatio.*
8 *Fructus deuotionis est spiritualis mentis lætitia.*

1 Via supra probauimus, officium diuinum, attentè, & deuotè esse recitandum, & cum iam aliqua dixerimus de attentione; necessarium putaui aliqua etiam dicere de deuotione. Est igitur Deuotio iuxta D. Thom. 2. 2. q. 82. art. 1. Voluntas quædam promptè tradendi se ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum, ex illo Exod. 35. vbi dicitur, quod *multitudo filiorum Israel obtulit mente promptissima, atq; deuota primitias domino*. Ex quo colligitur deuotionem consistere in actu volũtatis, scilicet, vt voluntas promptè moueatur ad ea, quæ pertinent ad cultũ Dei; vnde illi dicuntur Deuoti, ex eodem Sancto, qui seipsos quodammodo Deo deuouent, & ei se totaliter subdunt; quod nomen fuit etiam apud gentiles, apud quos illi tantum Deuoti appellabantur, qui seipsos idolis deuorabant in mortem; significat etiam multoties dictum nomen animi propensionem; vnde seruus dicitur deuotus domino suo; sic etiã discipulus magistro, & amicus amico &c. ordinariè tamen apud Theologos, & Patres sumitur pro quadam peculiari propensione animi in Deum, & eius cultum, quod sumunt ex P. Augustino lib. de spiritu, & anima ca. 5. vbi ait. *Deuotio est pius, & humilis affectus in Deum, humilis ex conscientia infirmitatis propriæ, pius ex consideratione diuinæ clementiæ* (& subiungit) *affectus est spontanea quadam, ac dulcis ipsius animi in Deum inclinatio*.

2. Qui actus cum procedat a voluntate respectu finis, tres actus includit iuxta Caiet. in eodem art. D. Thom. nempe, velle, frui, & intendere; Vnde deuotio importat primò promptè velle diuinum honorem in nostra exercitatione diuini cultus; & inde prouenit prompta electio opportunorum ad hoc, & prompta executio conuenientium; Cuius signum est, quod personæ verè deuotæ; cum cognoscunt aliquid esse pro diuino cultu agendum, promptæ sunt, & gaudent se aliquid huiusmodi operaturas, & operari.

3. Est autem dicta Deuotio, seu promptus actus voluntatis circa diuina; Actus religionis, vt probat D. Thomas in cit. q. art. 2. Quia velle aliquid facere, & promptam voluntatem habere ad illud faciendum, pertinet ad eandem virtutem, & respicit idem obiectum; vnde cum velle aliquid facere, vel famulatum præstare diuino cultui, pertineat ad Religionem; pertinebit etiam ad ipsam virtutem Deuotio.

4. Aliquando à sanctis sumitur Deuotio pro quadam suauitate, & gustu spirituali, ex quo prouenit promptitudo ad diuina iuxta Psalm. 83. *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum*, & Psalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*; Et hoc modo fuit etiam sumpta a Diuo Bernardo serm. 1. de Natiu. Domini. *Res cordis est gratia Deuotionis, quam quærimus* (infra) *hilaritatem mentis, & dulcedinem spiritualis gratiæ, qua bona opera condiuntur*; Et in serm. 3. de circumcisione ait. *Iam vero*

verò cum his diu fuerit exercitatus, roga dari tibi deuotionis lumen, diem sereniſsimam, & & Sabbatum mentis, in quo tanquam emeritus miles in laborib. vniuersis viuas absq; labore dilatato nimirũ corde, currens viam mandatorum Dei, vt quod priùs cum amaritudine, & coactione tui spiritus faciebas, de cætero iam cum summa dulcedine peragas, & delectatione: (& infra) *qui exercitus habeus sensus, deuotionis huius fruuntur iucunditate.* Eodem modo sumitur à D. Bonau. tom. 2. opuscul. de process. relig. lib. 7. cap. 16. vbi, postquã dixit, varias radices deuotionis, subiungit. *Cum deuotio sit pia affectionis pinguedo, & magis se habeat ad affectum, quam ad intellectum, perfecta tamen non est deuotio sine lumine intellectus.*

5. Sed reuera promptitudo ex suauitate est quid distinctum ab affectu colendi Deum quia potest dari in nobis talis affectus absque suauitate, & gustu, ac etiam affectus est in nostra potestate, & à nobis fit; & procedit à gratia, ac est eius effectus; Vnde non debet, strictè loquendo, vocari actus deuotionis; Sed effectus gratiæ, vel dicamus, primum effectum esse veram deuotionem substantialem, dictam autem suauitatem, esse quandam deuotionem accidentalem; quia hoc nomẽ Deuotio continet in se æquiuocationem; & ideò largo modo loquendo, potest etiam accipi pro ipsa dulcedine gratiæ; Sed realiter est spiritualis lætitia; & ita vocatur à D. Thom. in dicta q. art. 4. Alius autem effectus, seu promptitudo, vocatur Deuotio, & sic istam etiam appellauit D. Gregor. lib. 4. cap. 4. ad illa verba 1. Reg. 9. *Sacrificium est populo in Excelsis.* vbi ait. *Hostia mentis eius, Deuotio est, tunc enim carnalia nostra destruimus, cum ardenti Deuotione ad cœlestia sublenamur.*

6. Consistit autem dicta Deuotio, vt ait Sanctus Ambrosius lib. 1. de Abel. cap. 6. In tribus, scilicet, in fide, in studio virtutis, & in operatione; Aliquando sumitur etiam Deuotio, pro actu charitatis, vel pro actu pœnitentiæ, & in primo sensu locutus est Bernard. Epist. 11. *Implet charitas legem serui, cum infundit deuotionem; porrò timori adiuncta Deuotio, ipsum non annullat, sed castificat.* Et in alio serm. super illud Sapien. 7. *Sapientiam non vincit malitia.* ait. *Temporis præteriti fructus est compunctio, aui futuri flos est Deuotio.* In secundo sensu locutus est Hugo, vt refert Alens. quæst. 26. memb. 1. art. 1. dicens. *Orationem esse deuotionem ex compunctione procedentem.* Et Ecclesia in quadam collecta feriç 5. hebdomadę primæ quadragesimæ, ait, *Deuotionem populi tui quæsumus domine benignus intende, vt qui per abstinentiam macerantur in corpore, per fructum boni operis, reficiantur in mente.* Aliquando etiam sumitur pro oratione, vt loquutus est P. Augustinus lib. de spiritu, & anima cap. 5. dicens. *Oratio est mentis Deuotio;* & Hugo in dictis verbis citatis ait, *Orationem esse deuotionem;* Ambros. etiam lib. de Cain, & Abel. Deuotionem vocat omnem affectum erga cultum Dei, siuè orandi, siuè sacrificandi, siuè gratias agendi; vera tamen acceptio huius nominis est illa iam dicta in principio cum D. Thom. aliæ autẽ prædictæ acceptiones dicuntur tales ob connexionem, quam habent cum prima acceptione.

7. Causa verò deuotionis est meditatio, seù contemplatio; & vocatur à D. Tho. art. 3. causa intrinseca deuotionis, ad differentiam causæ extrinsecæ, quæ est ipse Deus, seu Spiritus Sanctus, vt ait Ambr. li. 6. in cap. 9. Luc. his verbis. *Deus, quos vult ex in deuotis deuotos facit;* & iterum, *Deus, quos dignatur vocat, & quem vult religiosum facit, & si voluisset Samaritanos, ex in deuotis, deuotos fecisset.* Et D. Bernar. ser. 21. in can. ait, *Diuini consolatio deuotos facit.* Et quod meditatio sit causa Deuotionis, probatur, quia omnis actus voluntatis ex aliqua cõsideratione procedit; & iuxta P. August. li. de Trinit. *Voluntas oritur ex intelligentia.* Igitur meditatio, seu contemplatio erit causa Deuotionis, quatenus per ipsam homo cognoscit, & se tradit diuino obsequio, ad quod potest inducere duplex consideratio, vna ex parte diuinæ bonitatis, & beneficiorũ ipsius iuxta Psal. *Mihi adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spẽ meam;* & Psal. 76. *Memor fui Dei, & delectatus sum;* & Psal. 118. *Memor fui nominis tui Domine, et custodiui legem tuam.* Deinde. *Memor fui iudiciorum tuorum à seculo Domine, & consolatus sum,* super quæ verba Ambr. ait. *Hac, qui*

nonit retexere, habet vnde gratiam suæ consolationis acquirat; & Bonauent. to. 2. opuscul. de process. religiosorum lib. 7. cap. 16. dicit, *Non esse veram Deuotionem, quæ de radice amoris non pullulat*. Altera consideratio est ex parte hominis cõsideratis suos proprios defectus, ob quos indiget, vt Deo innitatur iuxta Psal. 120. *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi*, Quæ omnia asserit tam D. Thom. d. art. 3. quam D. Ambr. lib. 1. de Abraham cap. 2. & lib. de Cain, & Abel cap. 8. respectu primæ considerationis; & de dicta secunda consideratione loquitur etiam Caiet. dicto ar. 3. vbi sic ait. *In secunda sunt defectus culpæ, & pœnæ tam in præterito, quam in præsenti, labilitas ad peccandum. Dissipatio propriæ substantiæ assuefaciendo cogitatus, & voluntates, & inclinationes aliarum suarũ virium ad malum, habitatio in Regione longinqua ab amicitia, & conuersatione diuina, peruersitas affectus, magis temporalia, quam spiritualia commoda, vel incommoda sentiens, nuditas à virtutibus, vulnera ignorantiæ, malitiæ, infirmitatis, & concupiscẽtiæ. Vincula manuum, & pedum operum, scilicet, affectuum, in tenebris, in fœtoribus, in amaritudinibus esse, nec horrere, vocem pastoris interiùs, non agnoscere; & quod omnibus, peius est; Deum pro inimico, & hoste toties elegisse mortaliter peccando, & propterea tantam eidem iniuriam fecisse; vt pro Deo refutatus sit, factusq; noster Deus sit venter, aut pecunia, aut delectatio, &c.* & subdit, *Ex huiusmodi namque meditationibus, quæ quotidianæ esse debent religiosis, & spiritualibus personis, omisso vocalium orationum multiloquio volũtario, Deuotio, aliæq; consequenter gignũtur virtutes, nec religiosa, aut religiosæ; seu spiritualis etiã nomine vocari potest, qui saltẽ semel in die ad huiusmodi se non transfert. Quomodo namq; effectus absq; causa, finis absq; medio, insularis portus absq; nauigatione haberi nequit; sic nec religio in actu absq; frequentatis actibus suarum causarum, mediorum, ac vehiculorum*. Hæc Caiet. & D. Bernar. lib. sentent. circa med. sic ait. *Quatuor esse dicũtur, quæ gratiam nostræ Deuotionis augent. Memoria peccatorum, quæ hominem reddit humilem apud se. Recordatio pœnarum, quæ illum sollicitat ad benè agendum. Consideratio peregrinationis, quæ illum hortatur, visibilia debere contemni, desiderium vitæ perennis, quæ hominem incitat ad profectum, cogat eum à terrenis affectibus voluntatis mutatione suspendi*.

8. Fructus deinde dictæ Deuotionis iuxta D. Thom. art. 4. est spiritualis mentis lętitia ex cit. Psal. 76. *Memor fui Dei, & delectatus sum*. Quando autem Deuotio causatur ex consideratione propriorum defectuum, eius fructus indirectè, & per accidens, est tristitia ex Psal. 41. *Sitiuit anima mea ad Deum viuum*. Deinde. *Fuerunt lachrimæ meæ panes die, ac nocte*. Dicta tristitia dicitur indirectus effectus deuotionis ratione principij, à quo procedit; sed finis Deuotionis non est, vt Deuotus ibi sistat; sed vt per ipsam ad Deum transeat, & delectationẽ sumat ex obsequio Dei, & cognitione beneficiorum eius; vnde Dauid Psalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*; & D. Ambros. lib. 5. de Abraham cap. 5. cogitans amœnitatem fructuum Deuotionis dixit. *Habet vberes fructus celerata Deuotio*.

DE

DE BENEFICIIS.

Quid sit Beneficium, quo Iure institutum sit, quinam sint incapaces Beneficij. Cap. LXXVII.

Vm Beneficia Ecclesiastica personis Ecclesiasticis sint annexa, & cum iam vsq; modo de dictis personis egerimus, ac de annexis ad ipsas; hinc etiam necessarium iudicaui, agendum esse de Beneficijs, tanquam etiam de annexis ad dictas personas Ecclesiasticas; vt tota materia harum personarum completa habeatur.

1 *Beneficium Ecclesiasticum est ius percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis.*

2 *Duplex est Beneficium Ecclesiasticum simplex, & compositum, siuè sit beneficium Seculare, siuè Regulare.*

3 *Beneficium compositum habet annexam administrationem; alia beneficia dicuntur etiam dignitates, vel personatus; & alia dicuntur beneficia manualia, & alia non manualia.*

4 *Beneficium est institutum iure Ecclesiastico.*

5 *Fæminæ, perpetuò amentes, & alij sunt incapaces beneficij.*

6 *Illegitimi per professionem sunt capaces ordinis, non autem beneficij regularis.*

7 *Episcopus non potest promouere illegitimos ad ordines minores, & beneficium simplex.*

8 *Episcopus non potest conferre Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis illegitimo, nec duo beneficia simplicia, &c.*

9 *Declaratur quomodo possit Episcopus conferre beneficium simplex habens aliud beneficium annexum cum cura animarum illegitimo.*

10 *Ad obtinendam dispensationem illegitimitatis, necesse est explicare, qualitates dicti defectus.*

11 *Legitimatus per subsequens matrimonium, si antea obtinuit ordines, & beneficia subreptitie; indiget dispensatione.*

12 *Illegitimi non possunt habere beneficium, vbi eorum pater aliud beneficium habuit.*

13 *Non censetur illegitimus, qui natus est ex matrimonio habente secretum impedimentum.*

14 *Illegitimus bona fide ordinatus, & suscipiens ordines, non fit regularis, per exercitium ordinis.*

15 *Filij Hæreticorum, ac eorum fautorum, &c. reijciuntur à beneficijs.*

1 QVamuis variæ definitiones beneficij assignentur à Doctoribus: Tamen dico, Beneficium est ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis propter aliquod officium spirituale auctoritate Ecclesiæ constitutum. Vnde tria sunt in beneficio, nempe, ipsum officium; seu obligatio beneficiarij, vt, legendi horas Canonicas, vt supra, administrandi Sacramenta, vel quid aliud spirituale. Secundum est ius percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, quod ius est quid spirituale, cum oriatur ex causa spirituali. Tertiò, sunt fructus: Qui licet, in se sint quid temporale, tamē proueniunt ex bonis Deo dicatis; & exiguntur ex spirituali iure; quod ius debet esse perpetuum, aliter non erit beneficium; ideò temporale officium Vicarij nō est beneficium, de quo loquuntur canones; vt docet Nauar. lib. 3. Conc. 6. de præbend. Secùs autem de officio Vicarij perpetui, & similiter Capellania perpetua. Nec obstat, quod Prioratus temporalis, vel etiam Abbatia, & aliæ Prælaturæ apud Regulares sint beneficia; & tamen nō sunt perpetua; Nam hoc non prouenit ex natura dictæ prælaturæ, cum ex se benè possent esse perpetuæ iuxta eorum naturam; sed prouenit ex accidenti, quod non sint perpetuæ, nempe, ex regimine religionis; & subiectione ad superiores maiores, qui nolunt iustis de causis dictas prælaturas esse perpetuas; non tamen ex

hoc

hoc ſequitur, quod non ſint beneficia Eccleſiaſtica. Item neceſſe eſt, vt dictum ius percipiendi fructus Eccleſiaſticos ſit erectum, vel confirmatum auctoritate Eccleſiaſtica, aliter non erit beneficium Eccleſiaſticum, vt communiter omnes Doctores aſſerunt in cap. Nemo 7. de conſecratione diſt. 1.

2. Duplex autem eſt beneficium, Seculare, & Regulare; & vtrumque aut eſt ſimplex, aut compoſitum. Beneficium ſeculare eſt illud, quod nullo modo poteſt competere Regulari ex generali regula; Beneficia ſecularia ſecularibus, Regularia Regularibus; Excipitur Beneficium curatum, ſeu Parochiale, quod poteſt tribui etiam Regularibus; vt habetur in c. quod Dei timorem de ſtatu Monachorum: his verbis. *Per Antiquos canones etiam monachi poſſunt ad Eccleſiarum parochialium regimen in Preſbyteros ordinari.* Beneficium Regulare eſt illud, quod tantum pro Regularibus eſt inſtitutum: vt Abbatia, Prioratus, Canonicatus regularis, &c. Omne autem beneficium eſt reputãdum ſeculare, niſi probetur eſſe regulare, & tunc probatur eſſe regulare; quando per quadraginta annos fuit apud Regulares cum pacifica poſſeſſione; Et ſic è contra poterit probari beneficium eſſe ſeculare Ratione præſcriptionis. vt Gloſs. in cap. cum de beneficio de præben. in 6. & patet ex cap. De quarta de præſcript. vbi habetur tanto tempore compleri legitimam præſcriptionem contra Eccleſiam, & monaſterium.

3. Beneficium compoſitum eſt illud, quod habet annexam adminiſtrationem; & maximum eſt Papatus, cui nomen beneficij tribuitur in cap. 1. de maledicis. Deinde Patriarchatus, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, & Cardinalatus ex ca. 2. Cleros d. 21. & cap. Fœlicis 5. de pœnis in 6. Sunt etiam alia beneficia, quæ dicuntur Dignitates, vt Præpoſitura, Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia ſecularis ad inſtar Diaconatus, Abbatia Regularis, Prioratus. Aliquando autem aliqua ex dictis beneficijs vocantur perſonatus, vel dignitates; Vnde beneficia ſimplicia diſtinguntur à beneficijs compoſitis, ſeu duplicibus, quatenus ſimplicia ſunt inſtituta tantum ad preces fundendas; Et compoſita habent etiam aliquam adminiſtrationem annexam: vide Nauarr. lib. 3. conſil. 45. de præbendis. Leſs. lib. 2. cap. 34. dub. 2. & Azor. tom. 2. lib. 3. cap. 1. q. 1. & ſeqq. Diuiditur etiam beneficium in manuale; & non manuale; Manuale eſt illud, quod datur ad nutum eius, qui confert; non manuale dicitur illud, quod non niſi ex quibuſdam ex iuſtis cauſis in iure permiſſis adimi nequit. vt Gloſs. in Clement. quia Regulares de ſupplend. neglig. prçlat. Deinde alia beneficia dicuntur electiua, & alia collatiua; Illa dicuntur electiua, quæ conferuntur ab habente auctoritatem; ſed præuia electione à Canonicis, & Clericis facta; & illa dicuntur electiua, quæ conferuntur ex libera voluntate ſuperioris. vide Azor. loc. cit. §. quintò diuiditur, & infra.

4. Sed quonam iure ſint beneficia inſtituta? Reſpondeo, eſse inſtituta iure Eccleſiaſtico: & colligitur ex cap. 1. & 2. d. 22. vbi dicitur. *Romanum Pontificem inſtituiſſe Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alias dignitates.* Idem colligitur ex cap. licet in princ. de præbend. in 6. & ex Clemen. 1. ad fin. Vt lite pendente; vbi habetur. *Romanum Pontificem plenam, & liberam poteſtatem habere ſuper beneficia*; Vnde poteſt beneficia coniungere, diuidere, extinguere, augere, minuere, noua erigere; & ad nutum, ad tempus, vel in perpetuum conferre; poteſt etiam illa mutare, reſeruare, & dare antequam vacent; & onera, & pẽſiones in illis imponere, non tamen poteſt aliquem penſione iure naturali, & diuino ſibi debita, priuare, vt ſi eſset collata ratione ſtipendij, ex eo quod laborauerit, vel laboret pro Eccleſia: Nec obſtaret ſi beneficiarius haberet pingue patrimonium; dummodo penſio fuerit collata tanquam ſtipendium iure naturali debitum vt Azor. lib. 6. 2. p. quæſt. 1.

5. Vtrum autem aliqui repellantur à beneficijs? Reſpondeo, in primis, iure naturali, & diuino repelli fœminas; & ratio eſt, quia beneficium datur propter officium, vt habetur in cap. vlt. de reſcript. in 6. & cum fœminæ aliquo officio ſeu miniſterio Eccleſiaſtico fungi nõ poſſint, nec ad aliquem gradum, & ordinem Clericorum

rum

rum ascendere; Sequitur, quod neque beneficia Ecclesiastica obtinere possint. vt Gloss. & Abbas in cap. Dilecta. de maiorit, & obedient. Et licet fœmina sit capax iurisdictionis temporalis, ciuilis, & prophanæ; Nullo tamen modo est capax potestatis ordinis. Reijciuntur etiam à beneficijs non baptizati, quia sunt etiam incapaces ordinis, & potestatis spiritualis. Vtrum autem idem dicendum sit de Neophytis? Affirmatiuè responderunt aliqui, ex Apostol. ad Timotheum. Oportet Episcopum non esse Neophytum. Sed dicendum est Neophytum, iure Canonico tantum esse ineptum ad ordines; & ex consequenti ad beneficium. ex cap. Neophytus d. 61. cap. quoniam, &c. sicut Neophytus d. 48. Nam Apostolus dixit, non debere Neophytum esse Episcopum, tanquam Doctor Ecclesiæ; sed non ex præcepto diuino. Idem etiā dicitur de Hermaphrodita; Sed prius videndum est an sit iudicandus mas, vel fœmina; Et vt habetur in l. quæritur ff. de statu hominis. *Quæritur Hermaphroditū, cui cōparemus? & magis puto eius sexū æstimandū, qui in eo præualet.* Sic ibi. Vnde si præualeat in sexu fœmineo, iure diuino erit exclusus; si autē æqualis sit in vtroq; sexu, vel magis vigeat in sexu virili; tunc iure canonico erit ad ordines, & beneficia inhabilis; & quoad hoc tanquam infamis habetur, vt dicitur in ca. si testes 4. q. 4. §. Hermaphroditus inter eos censetur, qui à testimonio in publicis actis ferendo, iure cōmuni repelluntur. Item perpetuò amentes, & pueri ante vsum rationis repelluntur iure naturali, & diuino à beneficijs sicut repellūtur ab vsu ordinis, & ratio est; quia neque electioni possunt consentire, neque aliquo officio fungi, ob quod datur beneficium, vt supra. Item non habens primam tonsuram, est iure canonico exclusus à beneficio; vt habetur ex ca. cū adeò de rescript. Imò etiam si quis susceperit primam tonsurā ab alieno Episcopo sine licentia proprij Episcopi, adhuc erit incapax beneficij; nam paria sunt tonsuram non habere, & illam vitiosam, & inutilem habere ex l. quoties ff. qui satis dar. coganr. vbi habetur, quod *qui vitiosè cautus sit, pro non cauto habeatur*; Item excluduntur à beneficijs illegitimè nati; scilicet, non ex legitimo matrimonio, ex iure canonico, quia priuantur, seu expelluntur etiam ab ordinibus ex cap. vt filij de filijs Presbyteror, cap. 1. & 2. de fil. Presb. in 6. & ex alijs loc. & idem dicitur de Spurijs, scilicet, natis ex adulterio, incestu, vel sacrilegio; vt Gloss. in cap. 1. de fil. Presb. in 6.

6. Sed quæritur, vtrum illegitimè natus per ingressum Religionis, & per professionem emissam, fiat aptus ad omnes ordines etiam sacros? & affirmatiuè respondetur de iure communi ex cap. Presbyteros dist. 56. vbi habetur. *Filios Presbyterorum à sacris ministerijs remouemus, nisi aut in cœnobijs, aut in canonibus religiosè probati fuerint conuersati.* Quod habet locum etiam in Spurijs; & quamuis Sixtus V. in bulla cum de omnibus, contra illegitimos, eos prohibuerit admitti in religionem, aut admissos promoueri ad ordines, & dignitates; tāmen Gregor. XIV. postea in bulla, quæ incipit Circumspecta Romani, dictam bullā Sixti V. reduxit ad terminos iuris communis; iuxta quod benè possunt ad ordines promoueri; non tamen possunt habere ex hoc capite beneficia, seu munera, & officia honorifica in Religione, neq; præfecturas, aut prælaturas; nam tātum in dictis iuribus eis conceditur, vt ad ordines promoueri possint, dixi ex hoc capite, quia vigore priuilegiorum possunt Religiones cum dictis dispensare; vt possint ascendere ad dignitates, officia, &c.

7. Episcopus autem potest tantum dictos illegitimos, & spurios promouere ad primam tonsuram, ad minores ordines, & ad beneficia simplicia, sed nullo modo ad ordines sacros, nec ad beneficia maiora, vel habentia curam animarum; vel dignitatem, aut administrationem, vel personatū, ex c. 1. de filijs Presb. in 6. vt Gloss. ibi; & communiter omnes, est tamen notandum, quod si Episcopus dispenset ad ordines minores tantum, non ex hoc intelligitur dispensasse etiam ad beneficia simplicia: quia relaxatio legis, cū sit odiosa, strictè est interpretanda, quidquid aliqui dicant, & ita docet Nauar. consil. 3. q. 5. de filijs Presbyteror. Francus in cap. 1. de filijs Presbyt. in 6. Abbas de filijs Pres-

byt.

byter. num. 3. Rebuffus, & alij, quos sequitur Azor. p.2. lib.6. cap. 3. quæst. 4. Imò etiã si prædicti essent dispensati à Põtifice ad ordines sacros, non ex hoc essent apti ad beneficia habenda, siuè simplicia, siuè maiora; vt ijdem Doctores, Abb. in cap. litteras de filijs Presbyt. num. 6. sequẽs Ioan. Andreas, nec si absolutè essent dispensati etiam à Pontifice ad ordines; censerentur dispẽsati ad ordines maiores; sed tantum ad minores; nisi aliud ex concessione colligatur, & hæc est verior, & communior opinio. Nec similiter, si Pontifex dispensaret, vt possint eligi ad beneficia, erunt apti ad dignitates, vel beneficia maiora, vt supra, vt Panorm. in cap. litteras de filijs Presbyt. Item nec si Pontifex dispensauerit ad dignitates, erunt similiter dispensati ad dignitates principales, & maiores. Principalis dignitas est illa, quę in Ecclesia Collegiata est omnium maxima; principalis verò est illa, quæ in Ecclesia Cathedrali est post Episcopalem, & cęteris maior, & multo minùs intelliguntur dispensati ad Episcopatum, &c. ex Io: Andreas Franco, Rebuffo, & alijs in cap. 1. de filijs Presbyter. in 6. & apud Rebuff. nu. 86. in praxi de dispensat. super defect. natal. nec etiam intelliguntur dispensati ad dignitates cum cura animarum; & è contra, si fuerint dispensati ad beneficia cum cura animarum, non ex hoc intelliguntur dispẽsati ad dignitates, vt supra; vt Angel. ver. beneficium num. 25. Syluest. eodem ver. 3. num. 12. Tabien. dicto ver. 2. num. 23. & alij.

8. Vtrum autem Episcopus dispẽsans cum spurio ad habẽdum beneficia simplicia, possit etiam illi conferre Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis? & affirmatiuè respondet Rebuff. in prax. de dispensat. super defect. natal. num. 11. alij autem apud dictum Rebuff. respondẽt negatiue, & sic asserunt esse vsum curiæ Romanæ; & quamuis prima opinio communis olim erat, quam tenet etiam Syluest. verb. beneficium 3. q. 7. Angelus nu. 19. Tabien. verb. beneficium. 2. nu. 16. Gloss. Archidiacon. Io. Andreas, Dominicus, Francus in cap. 15. qui de filijs Presbyt. in 6. & alij, vt refert 2. p. lib. 6. cap. 3. q. 11. Tamen post Concilium Tridentinum contrarium est tenendum; prout est vsus in curia Romana, qui est omninò sequendus. Ratio est, quia talis Canonicus cæteros omnes beneficiarios honore antecedit; & est tanquam membrum Episcopi, cum multa agat cum ipso Episcopo; quo honore, & dignitate sunt incapaces filij illegitimi. Sequitur Less. lib. 2. c. 34. dub. 18. & Azor. dummodo verè talis sit vsus Romanæ Curiæ, secùs, putat primam opinionem esse sequendam tanquam communem, & veram. Item neque Episcopus potest conferre duo beneficia simplicia neque spurijs, vel illegitimis, neque alijs Clericis vt cõstat ex c. 1. de filijs presbyt. in 6. Potest tamen Episcopus duo beneficia simplicia conferre vni Clerico non illegitimo, quando vnum beneficium non sufficit Clerico ad commodè, & honestè se sustentandum; vt dicitur in Concil. Trid. sess. 24. ca. 7. de reform. Et vtrum id etiam possit Episcopus cum illegitimo? & negatiuè videtur probabilius respondendũ; quia duæ sunt leges, vna prohibet, ne illegitimus possit obtinere beneficium; altera, ne possit habere plura beneficia, quæ vltima lex est communis omnibus Clericis; Igitur non ex hoc, quod Episcopus dispensat in prima lege. Poterit etiam dispensare in secunda; nam quando Concilium concedit Episcopo, vt possit conferre duo beneficia Clerico, non valente se sustentare cum vno tantum beneficio, præsupponit Clericum aptum ad beneficia. Vnde, si illegitimus habuerit vnum tantum beneficium, licet, tenue, & insufficiens, non poterit aliud obtinere. Ex altera tamen parte non videtur incongruum, quod Episcopus possit id etiam agere cum illegitimo, quia Concilium absolutè loquitur, & talem facultatem absque vlla distinctione tribuit Episcopo: Ideò, (saluo contrario vsu) non damnarẽ illum, qui hanc opinionem sequeretur. Vbi autem adesset iuramentum, vel consuetudo à Summo Pontifice confirmata non conferendi beneficia illegitimis: esset omninò seruanda.

9. Sed dubium est, vtrum beneficium simplex habens aliud beneficiũ annexum cum cura animarum, possit conferri ab Episcopo Clerico illegitimo? Et respondeo,

deo, vel dictum beneficium simplex. Est tanquam quid principale, quod datur, vel non; Si primo modo, certum est, quod dictum beneficiũ trahit ad se minus principale, & ex consequenti poterit Episcopus illud illegitimo conferre; & in hoc sensu id affirmat Geminian. in cap. Is; qui de filijs Presbyt. in 6. & Archidiaconus, quod etiã limitat Syluest. ver. beneficium 3. quæst. 8. nempè, quando dictum officium cum cura animarum exercetur per Vicariũ ex Less. lib. 2. cap. 34. dub. 18. num. 87. Item neque Episcopus potest conferre beneficium. Illegitimo, quod, ex Priuilegio Summi Pontificis, vel consuetudine à Summo Pontifice confirmata, Est conferendum habenti ordinem sacrum; Secùs autem si consuetudo fuerit tantum ab ipso, vel alijs Episcopis antecessoribus confirmata; vel lege statutum, quia in his posset Episcopus dispensare: & in hoc sensu sunt intelligendi Archidiaconus. Geminianus cum Gloss. & alijs in c. 1. de filijs presbyterorum in 6. Item nota, quod licet spurius, ex dispensatione Summi Pontificis obtinuerit beneficium cum cura animarum; non ex eo sequitur, quod possit aliud beneficium habere cum cura animarum nulla facta mentione illegitimitatis, vel si primum beneficium dimittat, aliud impetrare absque dicta mentione; vt patet ex cap. Is qui de filijs Presbyt. vt sup. Et quoad primam partem, patet ex cap. vlt. eiusdem tit. Sic etiã, si dictus Spurius obtinuisset à Pontifice dispensationem pro aliquo beneficio particulari habente curam animarũ; non ideò censetur dispensatus ad alind simile beneficium, si illud primum non obtinuerit ex sua culpa; ita Geminian. & alij communiter in cap. 1. de filijs Presbyt. in 6.

10. Aliud dubium est, vtrum ad obtinendam dispensationem ob ordines, vel beneficium obtinendum, necessarium sit exprimere esse Spurium: an tantum sufficiat asserere nõ esse ex legitimo matrimonio natum? Sed priùs est notandum, esse quatuor genera eorum, qui non sunt ex legitimo matrimonio nati, vt ait Glossa; & communiter omnes Doctores in cap. His cum pridem de renuntiat. Et primi vocantur Naturales, & sunt illi, qui nati sunt ex patre, & matre, inter quos poterat esse matrimonium; Secundò vocantur Manzeres, & sunt illi, qui orti sunt ex viro soluto, & ex meretrice, seù fœmina soluta, quæ ob quæstum corpus suum præstiterat. Tertij vocantur Nothi, & sunt illi, qui nati sunt ex viro habente vxorem, & muliere concubina, vel non habente, nec cognoscente alium virum, Quarti vocantur Spurij, & sunt illi, qui nati sunt ex patre, & matre, inter quos ex parte vtriusque, non poterit esse matrimonium; & ita similiter vocantur illi, qui nati sunt ex incestu, sacrilegio; Raptu, & stupro; & omnes isti excluduntur ab ordine, & beneficijs iure Canonico, vt etiam dixi supra num. 5. in fin. Causæ autem, ob quas ius Canonicum hos expellerit, multæ sunt, & numeranrur à Rebuff. in praxi benef. p. 2. de dispensat. super defect. natal. num. 3. & seqq. ex Hostiens. in summa tit. de filijs presbyt. §. quę est causa. Ad dubium autem respondet Felynus in c. postulasti de rescript. nu. 2. cum Baldo Io. Andrea, Oldrad. Abbate, & alijs, apud ipsũ: esse explicandum nõ solum circumstantiã Spurij, sed etiã qualitates ipsius, nempe, an natus sit ex adulteris ex parte vtriusque. An ex incestu, vel incestu, & sacrilegio, vel an ex sacrilegio ex parte vtriusque, vt si fuerit filius Sacerdotis; & mulieris habentis votum castitatis solemne; vel an natus sit ex patre, & matre, inter quos erat aliquod ligamen cognationis spiritualis; non tamen est necesse, vt quis dicat esse natum ex patre Sacerdote, & matre, cui talis Sacerdos Sacramenta ministrabat, vel confessionem audiebat; quia ex prædictis non contrahitur affinitas spiritualis; est tamen necesse, vt explicet sacrilegium ex parte patris, & adulterium ex parte matris, si habebat maritum. Item neque sufficit, si quis dicat esse natum ex Adulterio, si fuerit natus ex patre nobili habente vxorem, & fœmina illustri matrimonij vinculo soluta; Sed necesse est, vt fiat mentio de nobilitate matris, aliter nõ valet gratia obtempta; quia Spurius non succedit matri illustri, extantibus legitimis. Iuxta Authent. si qua illustris C. ad S.C. Orfician. Nobilitas autem patris non est necessariò explicanda, licet, fuerit Princeps, Rex, &c. Ita Io. Andr.

& alij multi, quos refert Fœlinus loc.cit. Et tandem, vt valida censeatur gratiæ impetratio est explicandũ totum id, per quod Princeps, vel alius habens auctoritatem posset gratiam denegare, aut difficilius illam concedere; & hæc est generalis regula seruanda ad ritè obtinendam gratiam, vt habetur in cap. proposuisti de rescript. quod docet Abbas, & omnes alij supra citati.

11. Sed quæritur, vtrum illegitimus, qui obtinuit beneficium tacito defectu illegitimitatis, si postea fiat legitimus per subsequens matrimonium, possit absque alia dispensatione iustè, & ritè tenere beneficium, & ordines exercere? Nam sciendum est, filios illegitimos, seu ortos ex parentibus, inter quos poterat esse matrimonium; fieri legitimos per subsequens matrimonium inter dictos parentes. Vt habetur in cap. conquæstus: & cap. Tanta, qui filij sint legitimi. Authent. quibus modis naturales efficiantur legitimi. Coll. 6. Et hi filij sic legitimati, benè possunt absque alia dispensatione ascendere ad ordines, & eligi ad beneficia, & ad omnes, etiam maiores dignitates, vt docet Syluest. verb. illegitimus q. 3. Abbas in cap. ad Extirpandas; & ibi D. Anton. Hostiens. & alij. Ad quæsitum autem respondeo negatiuè; quidquid aliqui asserant: Et ratio est, quia actus à principio nullus, semper erit talis; Vnde cum talis beneficiarius obtinuerit ordines, & beneficium inualidè; Semper indigebit Pontificis dispensatione; aliter nec ordines exercere, nec beneficio iustè frui poterit, ita Mandosius in praxi signaturæ gratiæ. Gigas de pensionibus q. 22. n. 16. & seqq. quos sequitur Azor. tom. 2. lib. 6. c. 3. q. 21. §. secundò.

12. Quædam autem sunt hic notanda pro filijs Presbyterorum; primum est ex iure communi, nempe, illegitimos non posse habere aliquod beneficium; vbi pater eorum est Episcopus, Præpositus, Decanus, Parochus, vel Canonicus, vt habetur in cap. Ad præsentiam 2. ca. cum decorem 15. cap. ad abolendam 16. de filijs Presbyterorum, & Concilium Tridentinũ sess. 25. cap. 15. de reform. addidit, vt dicti illegitimi non solum habere nequeant beneficium, licet minimum, vel pensionem aliquam in Ecclesijs, vbi parentes beneficium actu habent; sed neq; vbi aliquando habuerunt, neq; cum his potest Episcopus dispensare. Filij autem legitimi Presbyterorum possunt habere beneficiũ in Ecclesijs, vbi eorum parentes Præfecti erunt; non tamen illud ipsum beneficium, quod proximè parentes habuerunt; vt patet ex cap. Ad hæc 12. de filijs Presbyter. quoad primam partem; & quoad secundam patet ex cap. transmissa 7. & cap. conquerente 4. eodem tit. & ratio, quam assignat Concil. Trid. dicta sess. 25. cap. 7. est. *Ne beneficia successione hæreditaria transmitti videantur; quam speciem hæreditariæ successionis, Canones semper in beneficijs valdè exosam habuerũt.* Vnde necesse est, vt post patrem, saltẽ vnus succedat; & potest deinde succedere filius ex cap. transmissa 7. de filijs Presbyt. è cõtra verò, pater potest succedere beneficio filij, quia perit illa imaginaria successio; & similiter nepos potest succedere beneficio Aui, patre tamen viuente, quia tunc nepos non potest succedere Auo; & ex consequẽti, tollitur etiam imago hęreditariæ successionis. Less. lib. 2. cap. 34. dub. 18. nu. 88. & seqq. & fusiùs totam dictam doctrinam tradit Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 4. q. 16.

13. Secundò est notandum, non censeri illegitimum filiũ, qui natus est ex matrimonio, quod habebat occultum impedimentum, quando tamen bona fide parẽtes contraxerunt; imò etiam si vnus tantum ex illis habuit bonã fidem; filius non est cẽsendus illegitimus. Azor. tom. 2. lib. 6. ca. 3. q. 22. Si autem vitium originis fuerit occultum, non ex eo quis non erit irregularis, & ineptus tam quoad ordines, quam quoad beneficia; vt volebat Cast. lib. 2. de lege pœnali cap. vlt. conclus. 3. cuius opinionem meritò repellit Nauar. cap. 27. nu. 194. & communiter omnes alij, vt Syluest. verb. illegitimus num. 1. Angelus verb. irregularitas num. 53. &c. Et si vitium fuerit ita occultum, vt illegitimus ab omnibus habeatur pro legitimo; & dictus illegitimus id tantum sciat ex matre sibi dicente, non esse legitimum; tũc dictus illegitimus, vel credit matri, vel non credit; si credit, est exclusus ab ordine, & beneficijs, secùs si non

si non credit, imò neq; credere tenetur; vt omnes docent ex l. 1. ff. de Carbon. edicto, & ibi Bart. & alij, & Gloss. in l. si vicinis C. de nupr. & in l. si posthumus ff. de liber. & posthum. Abb. in cap. 1. de filijs Presbyt. & alij passim, vt Azor. dicto cap. 3. q. 24.

14. Tertiò est notandum, illegitimũ, vel spurium suscipientem ordinem, & beneficium bona fide, scilicet, non cognoscẽdo illegitimitatẽ; nec peccare nec fieri irregularem; ex eo quod susceperit ordines, vel exercuerit; sed si malitiosè illos susciperit, mortaliter quidem peccauit. At aliam irregularitatem ex ordinum susceptione non contraxit; quidquid in contrarium doceat Sor. in 4. d. 25. q. 1. art. 3. conclus. 1. & aliqui recentiores, nam nullus canon extat id asserens; vnde tenetur tantum dictus illegitimus, vel spurius dispensationem petere de illegitimitate explicãdo, quod, non obstante illa, susceperit ordines, & beneficia; nec erit necessarium explicare an exercuerit actus ordinis; quia per illos, licet, peccauerit mortaliter, non tamen contraxit aliam irregularitatem, ita Rebuff. in praxi benefic. de dispensat. super defect. natalium num. 13. Couar. in Clem. si furiosus de homic. par. 1. §. 1. num. 3. Nauar. in cap. si quando de rescript. except. 2. Abbas, Innocent. Archidiac. & alij multi, quos sequitur Azor. loc. cit. q. 25.

15. Reijciuntur etiam à beneficijs filij Hæreticorum, vel credentium hæreticis, fautorum, receptorum, & defensorũ eorum, vt habetur in ca. quicunq; §. Hæretici, & cap. statutum 2. de hæret. in 6. quæ lex extenditur vsq; ad secundum gradum respectu patris, nempe, vsq; ad nepotem inclusiuè; & vsq; ad primum gradum respectu matris, nempe, quando filij ortum tantum habent ex matre hæretica, ex dicto cap. statutum; & idem dicitur de filijs fautorum, defensorum, &c. hæreticorum, vt Gloss. in d. cap. statutum; id autem non intelligitur de filijs descendentibus à parentibus hæreticis, sed postea saltem in fine vitæ reconciliatis cum Ecclesia; vt fusè ostendit Azor. tom. 2. cap. 4. q. 3. sed vtrum hæc lex debeat intelligi etiam de filijs natis ante crimen patris; an tantum de natis post crimen Patris? pro vtraq; parte sunt graues, & multi Doctores; attamen probabilior videtur opinio Couar. lib. 2. var. resol. cap. 8. nu. 5. asserentes, omnes filios hæreticorum tam ante crimen, quam post crimen patris esse obstrictos tali lege; & ita etiam multi alij docẽt apud ipsum Couar. qui ad omnia argumenta contrariæ opinionis similiter respondet. Item reijciuntur à beneficijs, qui obtinuerunt beneficium hæreticorum precibus, scienter cap quicunq; §. Ad hæc de hæret. in 6. Itẽ reijciuntur bigami, & alij ordinum incapaces.

De Conditionibus Requisitis in suscipientibus Beneficia. Cap. LXXVIII.

1 *Prima conditio, qua requiritur in beneficiarijs est Aetas.*

2 *Pro Canonicatu, & portionibus est necessaria illa atas, qua est necessaria ad ordines.*

3 *Secunda conditio, qua requiritur in beneficiarijs, est scientia.*

4 *Archidiaconi, & alij habentes curam animarum debent esse Doctores, vel Licentiati.*

5 *Illiterati sunt omninò incapaces beneficiorum.*

6 *Excommunicatis, suspensis, &c. non potest conferri beneficium.*

7 *Quarta conditio est, vt quis habeat animũ suscipiendi intra annum, ordinem necessarium ad tale beneficium.*

8 *Suscipiens beneficium Parochiale animo non residendi, & faciendi fructus, tenetur ad restitutionem.*

9 *Ad pœnam restitutionis fructuũ ob dictam causam, non obligantur alij beneficiarij.*

10 *Ecclesia Parochialis potest conferri non Presbytero, sed non commendari non Presbytero.*

11 *Accipiens beneficium Parochiale, vt supra tenetur ad restitutionem, ante iudicis sententiam.*

12 *Habens vnum beneficium, non potest aliud obtinere.*

13 *Beneficia compatibilia potest quis plura habere.*

14 *Beneficiarius non potest secundum beneficium obtinere, nisi primum explicet.*
15 *Habens beneficium sufficiens, non excusatur à culpa, quamuis à Pontifice obtineat secundum beneficium.*
16 *Obtinens secundum beneficium, non explicans primum, licet per ignorantiam, adhuc est nullum beneficium; secus si motu proprio Pontifex secundum tribuat.*
17 *Explicatur quando beneficium censeatur sufficiens.*
18 *Explicatur pœna, in quam incidunt accipientes secundum beneficium incompatibile, tacendo primum beneficium.*
19 *Obtinentes duo beneficia habentia perpetuam residentiam, vel incompatibilia, statim primo, vel primis priuatur.*

1 PRima conditio, quæ requiritur in singulis beneficiarijs est ætas? Et in primis pro Episcopo, necessaria est ætas triginta annorum ex cap. Episcopus dist. 77. ex Concil. Agathen. & cap. cum in cũctis de elect. in Abbatibus verò, Decanis, Præpositis, Archipresbyteris; & alijs beneficiarijs dignitate præditis, & habentibus curam animarum, requiritur annus vigesimus quintus inceptus ex dicto cap. cum in cunctis §. Inferiore, & in Concilio Trid. sess. 24. cap. 12. vbi sic habetur. *Nemo igitur deinceps ad dignitates quascunq; quibus animarum cura subest, promoueatur, nisi qui saltem vigesimum quintum suæ ætatis annum attigerit.* Ad cæteras verò dignitates, & personatus, quibus non est annexa cura animarum, requiritur annus vigesimus secundus inceptus ex eodem Trid. sess. 24. ca. 12. de reform. his verbis. *Ad cæteras autem dignitates, vel personatus, quibus animarũ cura nulla subest, Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores admittantur.* In Parocho, & alijs habentibus curam animarum, licet, dignitate non præditis, requiritur etiam ætas viginti quinque annorum; vt supra, ex eodem cap. cum in cunctis §. inferiora de elect. Et eadem ætas requiritur in Vicario perpetuo Parochialis Ecclesiæ; vt habetur in Clement. 1. de off. Vicarij, & in cap. Nemo de elect. in 6. Gregorius X. sic ait. *Nemo Parochialem Ecclesiam alicui non constituto in ætate legitima, & sacerdotio commendare præsumat.*

2 Sed quænam ætas requiratur ad Canonicatum, vel portionem habendam in Ecclesijs Cathedralibus, vel non Cathedralibus? Respõdeo, relicto iure cõmuni antiquo. De iure Conc. Tridentini sess. 24. cap. 12. de reform. ita præcipitur. *Neminem etiam deinceps ad dignitatem, Canonicatum, aut portionem recipiant, nisi qui eo ordine sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas, prebenda, aut portio requirit; aut in tali ætate, aut intra tempus à iure, & ab hac sancta synodo statutum initiari valeat;* Vnde in dictis Canonicatis, quorum præbendæ Sacerdotium requirunt, est necessaria ætas vigintiquinque annorum; si autem requirant Diaconatũ; est necessaria ætas viginti trium annorum; si Subdiaconatũ; ætas viginti duo annorum, scilicet inceptorum, etiam in Diacono; & Sacerdotio: vt ait Concil. Trid. sess. 23. ca. 12. de reform. Itaq; si Canonicus, vel alius voluerit esse admissus ad portionem in Ecclesijs collegiatis, vel est necessarius talis ordo Sacer, vel saltem ætas requisita ad talem ordinem, in Ecclesijs autem Cathedralibus, est omninò necessarius ordo Sacer, prout expressè dicitur etiã in dicto Concil. Trid. dicta sess. 24. cap. 12. his verbis. *In omnibus verò Ecclesijs Cathedralibus, omnes Canonicatus, & portiones habeant annexum ordinem Presbyterij, Diaconatus, vel Subdiaconatus;* quod etiam intelligitur de volentibus habere portiones in dictis Ecclesiis Cathedralibus. In Ecclesiis autem collegiatis videtur requiri ætas quatuordecim annorum, licet, nihil expressum de hoc sit in iure. Attamen, quia Concil. Triden. sess. 23. cap. 6. sic ait. *Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, ante decimum quartum annum possit beneficium obtinere.* Vnde sequitur saltẽ ad dictum Canonicatum requiri dictam ætatem; quæ ætas requiritur etiam in omnibus aliis beneficiariis simplicibus, & inferioribus iuxta verba Concilii Tridentini iam citata. In Cardinalibus autem requiritur eadem ætas, quæ requiritur in Episcopo, scilicet, ætas triginta annorum; vt sumitur ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. vbi sic habetur. *Ea verò omnia, & singula, quæ de Epi-*

Episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & cæteris qualitatibus alias in eadem synodo constituta sunt, decernit eadem, etiam in electione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinaliū, etiam si Diaconi sint, exigenda. Ad Papatū verò nulla requiritur in iure ætas determinata; & nihil posset opponi contra electionem Pontificis, nisi id, quod ius naturale, & diuinum prohibet; vt si esset electus mutus, surdus, Hermaphroditus, vel fœmina: aut infans, vel amens.

3. Secunda conditio, quæ requiritur in beneficiariis est scientia; & quoad Episcopos, & eius maiores, tenentur habere notitiam veteris, & noui Testamenti explicitè, vt colligitur ex c. qui Ecclesiastici §. Ecce d. 36. & cap. omnes psallentes d. 38. quæ notitia debet esse talis, vt omnibus poscentibus possint rationē reddere christianæ fidei, & Religionis; vt habetur in c. qui Episcopus d. 33. Item tenentur etiam scire ius canonicum, vt rectum iudicium ferre possint in causis ex cap. cum in cunctis de elect. vt Panorm. Io: Andr. & alii. Et Concilium Trid. sess. 22. cap. 2. de reform. cōstituit, ne vllus in Episcopatum promoueatur, nisi qui *in Vniuersitate studiorum magister, siuè Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel iure Canonico meritò sit creatus, aut publico alicuius Accademiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur, quod si Regularis fuerit, à Superioribus suæ Religionis similem fidem habeat, & addit. Prædicti autem omnes, vnde instructio, seu testificatio erit sumēda hæc fideliter, & gratis referre teneantur, alioquin eorum conscientias grauiter oneratas esse sciant; ac Deum, & Superiores suos habebunt vltores.* Vnde colligitur, grauiter peccare etiam illos, qui falsis literis, & testimoniis, aut mendaciis ad dignitates eligi procurant; & si absq; debita idoneitate fuerint promoti, tenentur habere Vicarium idoneum, qui ritè, & iustè possit in Ecclesiæ necessitatibus prouidere, cōsulere, iudicare; &c. Alii autem beneficiarii, cum non possint beneficiū habere, nisi habeant primam tonsuram, vel minores, aut sacros ordines, ideò illa scientia in ipsis requiritur, quæ necessaria est ad primam tonsurā, vel ad dictos ordines habendos, vt diximus supra de ordine.

4. Archidiaconi autem, Archipresbyteri, Præpositi, Decani, & alij habentes curam animarum debent esse Doctores, vel Licentiati &c. vt sumitur ex Concilio Trid. sess. 23. cap. 18. vbi sic habetur. *De cætera verò officia, & dignitates illæ, quæ scholaria dicuntur, non nisi Doctoribus, vel magistris, aut Licentiatis in sacra pagina, aut in iure Canonico, & alijs personis idoneis, & qui per seipsos id munus explere possunt, conferantur; & aliter facta prouisio nulla sit, & inualida.* Item Pœnitentiarius in Ecclesiis Cathedralibus debet esse Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel iure Canonico, vt ait Concil. Trid. sess. 24. cap. 8. de refor. & idem dicitur de Archidiacono Ecclesiæ Cathedralis ex eodem Concil. sess. 24. cap. 12. licet, ibi addatur. *Hortatur sancta Synodus, vt in Prouincijs vbi id commodè fieri potest, dignitates omnes; aut saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Ecclesijs, & Collegiatis, insignibus conferantur tantum magistris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in sacra Theologia, vel in iure Pontificio.*

5. Vtrum autem omninò illiteratus sit incapax beneficij? respondetur affirmatiuè ex cap. illiteratos d. 36. & cap. vlt. de temporibus ordinationum in 6. ille tamen dicitur illiteratus, qui nescit latinè legere, costruere, & cantare; scilicet, explicare, vt ait Gloss. & Cardinalis in Clemen. 1. de concession. præben. & quia requiritur in beneficiarijs etiam scientia; ideò notandū est, triplici modo accipi scientiam, iuxta communem Doctorum consensum ex Innoc. in cap. cum in cunctis de elect. Alia enim dicitur scientia eminens, alia scientia mediocris, & alia scientia sufficiens. Scientia eminens est illa, qua quis cognoscit omnia dubia obscurissima, & difficillima sui muneris; scientia mediocris est, illa, qua quis potest explicare illa dubia, quæ frequenter occurrunt in suo officio; non autem omnia dubia obscura, & difficillia. Scientia sufficiens est illa, qua quis scit suo officio fungi, licet, ei aliquando necessarium sit legere auctores, consulere Doctores; & in perplexis dubitare, & interrogare. Et in singulis beneficiariis hæc vltima tantum scientia est necessaria; ita com-

communiter omnes. Imò talis scientia requiritur de iure diuino, vt docet Turrecremat. in cap. illiteratos d. 36. & in cap. si in laicis d. 48. Felynus in cap. inquisitioni de sententia excommun. & probatur ex Osea 4. *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi*. Vnde si fuerit collatum beneficium illiterato, collatio erit nulla; nec in hoc potest Episcopus dispẽsare etiam quoad beneficium simplex; parum autẽ illiterato benè potest Episcopus beneficium conferre, dummodo adsit spes de profectu in litteris, vt Panorm. Innocent. Io. Andreas, & alii in cap. vlt. de tempor. ordinat. in 6. quod si talis spes postea enanescat, Vicarius est adhibendus, vel adiutor est ei dandus, vt ex pluribus docet Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 6. q. 7. Pontifex autem, licet ex iure diuino nec etiam possit omninò illiterato beneficium conferre, tamen si conferat, collatio non statim erit irrita, quamuis mala iuxta dictum Azor. q. 4. sed est irritanda, vel subleuari potest per Vicarium, aut adiutorem, quãdo scienter Pontifex id facit; quod si ignoranter id agat, nempe, nesciens dictum beneficiarium esse omninò illiteratum; tunc collatio est omninò nulla; ratio primæ partis huius assertionis est, quia licet ex iure diuino non possit beneficium illiterato cõferri, tamen non ex iure diuino, est ipso facto irrita; iuxta dictum Azor. sed alii, quod videtur probabiliùs, absolutè loquuntur; vt Fælinus, & alii vt supra, & iuxta eorum doctrinam dicta collatio esset nulla.

6. Tertia conditio, quæ in beneficiariis requiritur est probitas vitæ; scilicet, vt non sint excommunicati, suspensi, interdicti, & irregulares; nam huiusmodi hominibus non potest conferri beneficium, patet ex cap. postulastis de Clericis excommunicat. & idem dicitur de suspenso, & interdicto ab officio, vel beneficio, cum beneficium tribuatur propter officium c. cum secundũ de præben. & c. vlt. de rescri. in 6. Et si v. g. excõmunicato fuerit collatũ beneficium, nõ poterit illud retinere, nisi fuerit ei dispensatũ ab Episcopo qui dedit beneficium; ita Couarr. in cap. Alma mater p. 1. §. 7. num. 8. cum Abbat. Ioan. Andr. & alijs; Imò, vt ait Abbas Episcopus potest dispensare, etiam si ad alium spectet conferre beneficium, licet hoc non approbet Couarr. Qui etiam sint suspensi, interdicti, & incapaces tam ordinis, quam beneficijs? Dico, esse omnes criminosos, habẽtes cum crimine aliquam censuram, vel irregularitatem annexam, vt Nauarr. c. 27. n. 151. & in c. quando except. 16. & 17.

7. Quarta conditio est, vt habeat animum inter annum suscipiẽdi ordinem necessarium ad tale beneficium; vt v. g. qui adeptus est Episcopatum, si consecrationem non susceperit intra tres menses, tenebitur ad restitutionem fructuum perceptorum: & si post alios tres menses idem neglexerit, remanet Episcopatu priuatus ipso iure iuxta Concil. Trid. sess. 23. c. 2. de reform. & qui assumendus est ad parochialem curam, tenetur Presbyter fieri intra annum iuxta Concil. Ludenens. ex Greg. X. in cap. licet, canon. de elect. in 6. vbi sic dicitur; *Qui ad Parochialem Ecclesiam promouetur, debeat intra annum à die sibi commissi regiminis, ad Sacerdotium ascendere; quod si intra illud tempus non ascenderit, Ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, priuatus existat.* Annus autem incipit à die pacificæ possessionis dictæ Ecclesiæ parochialis, vel ab eo tempore, quo per ipsum stat, quò minus illam obtineat; vt declaratur in cap. commissa de elect. in 6. vbi sic adiungitur. *Nisi legitimo impedimento detentus, ad Sacerdotium peruenire nequierit.* Vnde hoc legitimo impedimento secluso; annus intelligitur cæpisse, & currere; Est autem legitimum impedimentum totius anni, infirmitas, vel Absentia Antistitis, ob quam promoueri non potuit, vel si Antistes noluisset eum promouere, &c. Vide Rebuff. in praxi benefic. p. 2. tit. De non promotis intra annum num. 28. Et notandum, quòd qui beneficium parochiale acceperit absque animo ascendendi ad Sacerdotium, tenetur fructus non facere, & si fecit, restituere; vt patet ex c. commissa §. cæterum de elect. in 6. his verbis. *Qui parochiale beneficium obtinet sine voluntate intra annum Sacerdotium suscipiendi, debere omnes fructus perceptos restituere*. Sed si intra dictum annum mutauerit voluntatẽ, tunc non tenetur restituere; vt docet Nauar. in manual.

cap. 25. num. 118. & idem antea tradidit Gloss. communiter recepta in dicto c. commiss. verb. mutata; quamuis Sot. lib. 10. de iustit. q. 5. art. 6. conclus. 1. contrarium sentiat respectu fructuum perceptorũ, & correspondentium tempori, quo beneficiarius non habuit intentionem suscipiendi Sacerdotium; Sed prima opinio tuta, & vera est. E contra verò, si quis habuit animum suscipiendi Sacerdotium, & postea mutauit animum, non tenetur restituere omnes fructus perceptos etiam respectu temporis, quo habebat animum suscipiẽdi Sacerdotium; vt volebat Nauarr. loc. cit. quia pœnæ sunt restringendæ; & in dicto cap. commissa; præcipitur, vt tantum illi fructus restituantur, quos quis percepit sine animo ascendẽdi ad Sacerdotium; Vnde respectu temporis, quo adfuit talis animus, non sunt restituendi fructus, vt docet Sotus eodem loc. cit. Et si quis dubio animo ascendendi ad Sacerdotium accipiat parochiam; tenetur omnes fructus restituere; si verè postea non susceperit dictum Sacerdotium, quia dubius non dicitur habere voluntatem, quæ requiritur in d. cap. commissa, vt docet Sot. Quidquid dicat Nauarr. Si autem postea accipiat Sacerdotium, poterit omnes fructus tenere, quia iam purgauit suo facto animum, & ambiguitatem.

8. Sed quid, si quis habeat animum accipiendi parochiam, & postea dimittendi, vel in ea non residendi, nec commorandi, & fructus interim percipiendi? Respondeo mortaliter peccare tanquam falsum sponsum, qui malo animo cum sua Sponsa Ecclesia coniungitur; vt Abb. & Hostien. in cap. Relatum de cler. non resid. & tenetur omnes fructus restituere, vt Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 9. q. 4. Nisi facto suo Sacerdotium sumpserit; quo facto purget suum animum, vt supra. Si autem quis habeat animum suscipiendi parochiam, & inseruiendi vsquequò habeat commodius patrimonium, vel successionem fratris, vel parentis, non videtur habere malum animum, quia iam habet intentionem interim inseruiendi Ecclesiæ, &c. vt Syluest. verb. beneficium 3. q. 3. Gabr. 4. d. 13. q. 8. art. 3. dub. 1. quidquid dicat Panorm. vt supra.

9. Vtrum autem dicta pœna non faciendi fructus ob defectũ animi non ascendendi ad Sacerdotium respectu parochi extendatur etiam ad Decanos, Præpositos, Abbates, Archipresbyteros, &c. Habentes curam animarum; licet, non parochialem? Et respondetur negatiuè, quia pœnæ sunt restringendæ, & in cap. licet, vt notauimus supra num. 7. Dicta pœna datur tantum illis, qui parochialem Ecclesiam accipiunt absq; animo ascendendi ad Sacerdotium, imò neque extenditur dicta pœna ad Ecclesias collegiatas, quamuis parochiales sint; vt iam declaratum est in c. statutum de elect. in 6. Et meritò quidem, quia in Ecclesia collegiata plures curam habent dictæ Ecclesiæ: & ideò non est similis ratio de eo, cui tantum est cura Ecclesiæ: Et idẽ etiam dicitur de Episcopis, Archiepiscopis, & alijs superioribus; vt Rebuff. de benefic. p. 2. tit. de non promotis intra annum num. 21. quod etiam docet Gloss. in cap. 2. de præben. in 6. Et ratio est, quia in dicto cap. Licet, fit tantum mentio de Ecclesijs parochialibus; quidquid in contrarium afferat Sot. lib. 10. de iustit. qu. 5. art. 6. conclus. 1. Nec similiter extenditur dicta pœna ad alios beneficiarios inferiores ob dictã rationem, quod etiam docet Sot. & Nauar. loc. cit. & Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 9. q. 5. Vicarius autem perpetuus alicuius parochię in tali pœna includitur, nisi Sacerdotium accipiat intra annum vt habetur in Clem. 1. de officio Vicarij. Item extenditur hæc pœna ad priores conuentuales, seu quocunque alio nomine vocentur; tenentur enim intra annum ad Sacerdotium ascendere; vt habetur in Clem. ne in Agro §. Ceterum de statu monachor. vbi habetur. *Qui prioratus conuentuales, hoc est in Ecclesiis Conuentualibus, & Religiosis habuerint, intra annum computandum à tempore, collationis, seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis eorum adeptæ, vel intra vigesimum quintum ætatis suæ annum, si ante ipsum annum non Conuentuales Prioratus eis commissi fuerint; aut collati intra annum, se faciant ad Sacerdotium promoueri; quod si cessante rationabili causa fecerint, eo ipso nulla etiam monitione præmissa prædictis Prioratibus sint priuati, qui ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur:*

Quæ

Quæ Clementina non comprehendit Abbatem, sed tantum priores Conuentuales, siue titulares, siue Commendatos; vide Rebuff. loc. cit. n. 22.

10. Est etiam notandum, Ecclesiam parochialem non posse commendari non presbytero, vt habetur in cap. Nemo de elect. in his verbis. *Nemo deinceps parochialem Ecclesiam alicui non constituto in ætate legitima, & Sacerdotio, commendare præsumat;* Vnde licet, Ecclesia parochialis possit conferri non presbytero ex cap. licet, vt supra, non tamen potest commendari non presbytero. Sed quid si talis Ecclesia sit cõiuncta cum alia Ecclesia non parochiali? Respondeo, tunc vel dicta Ecclesia parochialis vnitur alteri tanquam principali, & capiti; & tunc fit eiusdem conditionis, ac est eius caput; & in hoc casu non tenetur beneficiarius accipere sacerdotium intra annum, vt supra, vel vnitur alteri Ecclesiæ tanquam sibi subditę, vel saltē æquali, & in tali casu tenetur quis ascēdere ad sacerdotium ratione dictæ Ecclesiæ Parochialis; vt ex Ancharano in cap. licet de elect. in 6. docet Rebuff. loc. cit. num. 31. & Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 8. q. 8.

11. Sed quæritur, vtrum dicta pœna restituendi fructus in dicto cap. commissa imposita contra accipientes beneficiū Parochiale absq; animo ascendendi ad sacerdotium intra annum, sit soluenda ante iudicis sententiam? & affirmatiuè respondēt omnes Doctores, sicut etiam tenentur omnes alij beneficiarij restituere fructus correspondentes diei, in quo officium non recitauerint, nam huiusmodi restitutio non est absolutè pœna: sed oritur ex virtuali pacto, quod fit inter Ecclesiam, & beneficiarium tempore traditionis beneficij; nempe, tradit Ecclesia dictos fructus cum hoc pacto, &c. vnde de rigore iustitiæ tenetur beneficiarius adimplere voluntatē Ecclesiæ; aliter fructus suos non facit. Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 9. q. 6. Et idem puto dicendum de accipiente beneficium simplex cum animo viuendi more laicorum, nempe, absq; habitu, & tonsura, & sine horarum recitatione, nam talis beneficiarius est falsus promissor, & sponsus Ecclesiæ, & ideò non solum mortaliter peccat; sed etiā ad restitutione fructuum tenetur vt Azor. & alij relati in simili casu suprà num. 8. Sotus, autem, & Nauar. loc. citatis suprà nu. 9. asserunt talem beneficiarium peccare quidem mortaliter; sed non teneri ad restitutionem; probabilior tamen videtur prima opinio. Et nota, quod licitè etiam possunt antistites Ecclesiæ exigere iuramentum à beneficiarijs tempore traditionis beneficij; ne beneficium absq; eorum consensu deponant, permutent, aut dimittant; sed vt ibi adsistant, inseruiant, &c. & dicti beneficiarij tenentur tale iuramentum obseruare, quando tamen non aduenirent generales conditiones, quæ tacitè semper continentur in iuramento, vt si res eundem statum habeat, si saluti, & vitæ res non obsit; si maioris alicuius boni ratio quid diuersum, aut etiam contrarium non postulet; vide Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 9. in fine. Item aliquando Episcopus potest compellere beneficiarium ad suscipiendū ordinem sacrum, quando Ecclesiæ necessitas, vel vtilitas id postulat; vt idem Azor. q. 8. ex Nauar.

12. Quinta conditio est, vt beneficiarius habens vnum beneficium, non possit aliud habere; nam eo ipso est inhabilis ad aliud, vt habetur ex cap. cum adeò de rescripti. &c. super inordinata de præbend. vbi Gloss. & communiter omnes id docēt; & licet hoc non sit expresse ex iure diuino, tamen loquendo tantum de iure naturali, quod nulla humana lege abrogari potest; habere plura beneficia, vel plures prębendas iuxta D. Thom. quolib. 9. q. 7. non est actio per se mala, vt est odire Deum; nec per se bona, vt est amare Deum, nec per se indifferens, vt est leuare festucam, sed est actio, quæ cōtinetur inter actiones, quæ absolutè consideratæ, important deordinationem quandam; sed possunt honestari ex quibusdam circumstantijs aduenientibus; vt v. g. occisio est actio per se mala; at si fiat à iudice ob bonum publicū. actio erit bona; sic etiam habere plures præbendas, vel plura beneficia, est Actio per se mala; quia ex illa sequitur diuini cultus diminutio, cum loco plurium, instituatur vnus in seruitium Ecclesiarum, & sequitur defraudatio voluntatis testatoris,

qui

qui testauerunt sua bona, vt in tali Ecclesia esset talis numerus ministrorum; sequitur etiam inæqualitas, seu partialitas, dum vnus abundat beneficijs, & alius nec vnum habere potest; & alia multa inconuenientia, tamen omnia possunt honestari, si id fiat ob Ecclesiæ necessitatem, vel vtilitatē; & addit idem Sanctus. *Si quis hac intentione, plura habeat beneficia, vt sit ditior, vel lautiùs viuat, vel faciliùs perueniat ad Episcopatum, non tolluntur illæ deformitates, sed augentur.* Et iuxta Goffr. & Syluest. verb. beneficium 4. num. 1. in fine, triplex potest esse necessitas habendi plura beneficia, vel præbendas; prima, si plures non inueniantur idonei; Secunda est vtilitas Ecclesiarum, & eorum, quibus beneficiarius præest; Tertia est prærogatiua meritorum, qua plus quis valet absens, quam alius præsens.

13. Sed sciendum est, Beneficia alia esse incompatibilia, alia compatibilia; illa dicuntur beneficia incompatibilia, quæ residentiā habent vel ex iure communi, aut ex consuetudine, vel statuto, aut fundatione; vt sunt omnes Ecclesiæ parochiales, & omnia beneficia, quæ curam animarum habent in foro contentioso; sic etiam omnia beneficia, quæ officia personatus, & dignitates vocantur cap. quia nonnulli de Cleric. non resid. Item Canonicatus, & Portiones in Ecclesijs Cathedralibus, vel Collegiatis Secularibus, vel Regularibus, ex dicto cap. quia nonnulli; Vnde nemo potest habere duas Ecclesias Metropolitanas, Patriarchales, Parochiales, Dignitates, Officia, Personatus, Archidiaconatos, Archipresbyteratos, & alia omnia beneficia, quæ dignitatem, & curam animarum habent; nec quis Vicarius perpetuus potest esse in duabus Ecclesijs ex Clem. 1. de offic. Vicarij Item neque quis habere potest duos Canonicatus, vel duas portiones in Ecclesijs Cathedralibus, vel Collegiatis. Cætera autem beneficia simplicia cēsentur compatibilia; Et ideò potest quis duo ex illis habere, vel si habuerit vnum beneficium cum cura animarum, vel incompatibile, vt supra, poterit etiam habere aliud simplex, quod intellige, quando dicta beneficia simplicia non sunt incompatibilia, vt supra vel incompatibilia eo quod sint in eadem Ecclesia; Nam nullus in eadem Ecclesia duo quamuis tenua beneficia simplicia habere potest, ex cap. litteras. de concess. præben. & ex Clem. Gratiæ de rescript. Quod si quis illa obtinuerit, statim primum vacabit; Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 13. q. 6. Item duo beneficia simplicia sunt incompatibilia Monacho, & viro Religioso ex c. cum singula de præbend. in 6. vide Azor. loc. cit. cap. 10. q. 1. Docet tamen Diuus Thomas dicto quolib. 9. Neminem posse habere duo beneficia simplicia absque mortali, vt docet etiam Gloss. in cap. Dudum de elect. & refert, & sequitur Panorm. in cap. Cum iam dudum. de præbend. Nisi tamen dicta beneficia fuerint collata non ratione beneficiarij; Sed propter vtilitatem beneficiorum, vt quia est homo industriosus, & conscientiatus, & hanc sententiam putat Sylu. verb. beneficium 4. p. 2. circa finem, esse sequendam cum sit de mente D. Thom. & secura; Attamen, quia Concil. Trident. sess. 7. cap. 4. de reform. videtur tantum prohibere *duo beneficia curata, aut aliàs incompatibilia*; vt ibi habetur; Ideò prima opinio etiam tuta est; nisi alicubi adesset contraria consuetudo, & vigerent iura antiqua id prohibentia; vt ait idem Sylu. q. 1. & Azor. loc. cit. in princ. quæst. 2.

14. Dubium tamen est, vtrum beneficiarius possit duo beneficia simplicia habere absq; vlla dispēsatione Pontificis, vel Episcopi? quod duplici modo potest intelligi; nempe vtrum beneficiarius in aliquo casu possit obtinere secundum beneficium, vel præbendam, tacito primo? & in hoc sensu negatiuè est respondendum, cum in cap. proponente de rescript. apertè id statuatur his verbis. *Si impetrans rescriptum Pontificium ad beneficium, ad quod obtinendum, proposuerit se nullum beneficium adeptum, cum tamen haberet vnum quamuis exiguum, creditur rescriptum per fraudem obtinuisse, & proinde nullius esse momenti*; & clariùs id præcipitur in cap. si motu proprio de præbend. in 6. his verbis. *Qualecumque beneficium habeat impetrans à Romano Pontifice rescriptum ad beneficium aliud assequendū, nisi de illo, quod habet, quamuis minimo mentionem fecerit, subreptitias litteras obtinuisse eo*

ipso videtur; & idem habetur in cap. Non potest de præben. in 6. Secundo modo potest intelligi quæsitum absolutè, nempe vtrū quis possit habere duo beneficia absq; vlla dispensatione, eo quod id sit lege prohibitum? & in hoc sensu negatiuè respondet Syluest. verb. beneficium 4. num. 3. & asserit, in quinque casibus posse quis obtinere plura beneficia, & præbendas; primus est, quando fructus Ecclesiæ sunt tenui, & non sufficiunt ad substentationem; & id etiam docet, Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 10. q. 3. §. his positis. Secundus casus est, si vnum beneficium, vel pensio pendet ex alio. Tertius, si adsit raritas clericorum. Quartus, si Ecclesia est annexa præbendæ, vel dignitati, in quo casu ipse beneficiarius tenetur personaliter deseruire; & in altera per idoneum, & perpetuum Vicarium. Quintus, quando quis vnam Ecclesiam habet in titulum, & aliam commendatam; quod iuxta Archidiaconū, intelligitur de Ecclesijs non habentibus curam; & de præbendis in diuersis Ecclesijs; quando autem duæ Ecclesiæ habentes curam, vnirentur per Episcopum; tunc vtriq; possent vni conferri; vt idem Syluest. loc. cit. quæ doctrina videtur conformis Concil. Trid. sess. 24. ca. 17. vbi sic habetur. *Statuit, vt in posterum vnum tantum beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem si ad vitam eius, cui cōfertur, honestè substentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo vtrumq; personalem residentiam non requirat, eidem conferri.*

15. Sed difficultas est, vtrum habens beneficium sufficiens, si aliud obtineat à Pontifice per dispensationem; excusetur à peccato? & negatiuè respōdetur iuxta mētem D. Tho. in cit. quolib. 9. q. 7. nisi in casibus dictis supra in num. 13. prope fin. & hoc certum, & indubitatum esse, ait Panorm. in cap. Dudum de elect. quando dispensatio fit tantum ad vtilitatem beneficiarij, vt dicto nu. 13. diximus; & ratio est, quia in hoc casu non solum alteratur iuris positiui dispositio; sed etiam Patrimonium Christi dispergitur; nam neq; Papa potest absq; mortali peccato alienare bona Ecclesiæ sine causa; vt Arch. 22. q. 2. & communiter omnes; ergo neq; in bonum beneficiari tantum potest dispensare; vt duo beneficia habeat, eādem doctrinā docet Io: Andr. Host. & sequitur Syluest. ver. beneficium 4. num. 4. q. 2. vide etiam Caiet. in summa verbo beneficium, qui etiam dictam doctrinam tradit.

16. Et quid, si quis obtineat aliud beneficium tacendo per obliuionē, vel ignorantiam primum beneficium? Respondeo collationem esse irritam, & nullius momēti, vt sumitur ex iuribus citatis supra in num. 14. in quibus non requiritur, vt quis malitiosè desinat explicare primum beneficium; vt probat Azor. tom. 2. lib. 6. ca. 10. q. 3. §. quartum quærat quis; secùs erit dicendum si Pontifex motu proprio tribuat beneficium, vel plura, tunc enim non requiritur aliqua explicatio antecedentis beneficij; vt iam decisum est in Clement. si Romanus, de præb. vbi sic habetur. *Si Romanus Pontifex de beneficio alicui motu proprio prouideat, de beneficijs, quæ obtinet, non habita mentione prouisionem, si ū gratiam huiusmodi fore validam declaramus, qualiacunq; fuerint beneficia, dignitates, aut personatus cum cura, vel sine cura, & in numero quantumcunque is habebat, cum sibi prouisio facta fuit.* In quibus verbis notat Glossa, dictum motū proprium esse explicandum in huiusmodi concessionibus. Item si quis obtineat aliud beneficium ab Archiepiscopo, Episcopo, Abbate, vel alio habente talem facultatē; & taceat primum beneficium tenue, & insufficiens, quod habet, collatio etiam erit nulla iuxta Archidiac. in cap. vlt. de offic. legati in 6. & ita etiam tenet Syluest. verb. beneficium num. 5. sed Azorius contrarium videtur asserere ex vltimis verbis Clemen. Et si ad Apostolicæ de officio iudicis ordinarij. Sed si quis impetraret tale beneficium à Cardinali legato, tacito primo, licet, minimo, vtique esset irrita collatio; vt constat ex cap. vlt. de offic. Legati in 6. vbi sic habetur. *Collatio beneficij per Legatum Sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit, si in ea non fuerit habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas*; vide Archidiaconum in dicto cap. Si autem Legatus motu proprio expresso in litteris concessionis facta per dictum Legatum, conferat beneficium alteri, qui aliud habet,

bet, nulla mentione facta primi beneficij; valida etiam erit collatio; vt vult. Io: Andræas, Imola, Ancharanus, & alij ex cap. vlt. de offic. legati in 6. nam ibi redditur irrita impetratio facta à beneficiario absque expressione primi beneficij; sed non si fiat collatio à Legato motu proprio, quidquid in contrarium alij afferant.

17. Quando autem beneficium censeatur sufficiens? Respondeo illud esse sufficiens ex cuius fructibus, sustentari potest beneficiarius, sui, & hospites, & peregrini; ac etiam omnia iura Episcopalia; seu habentis beneficium, est etiam habenda ratio nobilitatis, quia diuites non sunt cogendi vti cibis pauperum; ex cap. non cogantur dist. 41. est etiam habenda ratio litteraturæ; ex cap. de multa de præbend. vbi dicitur, *Sublimes, & litteratos homines esse honorandos.* Item est habenda ratio dignitatis l. 1. §. in honorarijs ff. de varijs, & extraordinarijs cognitionibus. Vnde Conciliū Trid. sess. 21. cap. 11. statuit. *Ne quis ad sacrum ordinem promoueatur vigore beneficij, nisi sufficiens sit ad honestum victum*; & sess. 24. cap. 13. similiter statuit. *Ne Cathedrales Ecclesiæ, quarum redditus summam mille aureorū, & Parochiales, quarum prouentus summam cētum aureorum non superant, pensionibus onerētur.* Nauar. autem tract. de orat. miscell. 16. taxans sufficiens beneficium, ait; beneficium sufficiens erit beneficiario infimæ sortis; si ex ipsius fructibus possit viuere ipse, vnus famulus, coquus, & æquus, vna cum domo, & alijs necessarijs ad victū, &c. si beneficiarius fuerit bonæ litteraturæ; vt Doctor, vel Licentiatus; sufficiens beneficium erit, si possit alere duos famulos, & cetera vt supra, & si fuerit nobilior; sufficiens beneficium erit, si possit alere quatuor famulos; sed hæc omnia intelligenda sunt, quando talis esset vsus patriæ. Sic etiam Maior in quarta distinctio 24. q. 18. ait. *Episcopo sufficere si possit alere duodecim, aut quatuordecim famulos præter equos, & familiam.* In qua veniunt famuli, parentes, fratres, & sorores; & multò magis filij tam legitimi, quam illegitimi; Nepotes, & alij consanguinei indigentes; Idem etiam dicitur de Cardinalib. sed omnia mensuranda sunt iuxta vsum Patriç. Nam certa taxa dari non potest. Molin. to. 1. de iustit. tr. 2. disp. 146. Filiuc. tract. 43. cap. 4. q. 19. n. 36. & Azor. 2. p. lib. 7. c. 10. q. 10.

18. Sed quæritur quamnam pœnam incurrat, qui adipiscitur secundū beneficiū incōpatibile vel cōpatibile; Sed absq; vlla notificatione primi beneficij habiti? Et respondeo primò quoad dignitates, quod Alexand. III. in cap. præterea, & cap. Referente de præbend. voluit, vt in tali casu optionem haberet vnam dignitatem eligendi, quam mallet; Deinde Innoc. III. in cap. quia nonnulli de Cler. non resid. decreuit, vt auctoritate iudicis, talis beneficiarius dicta dignitate priuaretur. Postea Concilium Lateranense sub Innoc. III. decreuit, vt eo ipso beneficiarius prima dignitate priuaretur, & si in ea persistebat, secunda quoque dignitate spoliaretur ca. de multa de præben. Postea verò Ioan. 22. in Extrauag. Execrabilis de præben. voluit, vt primam dignitatem amitteret, & nisi statim eam dimitteret sub publico testimonio, hoc est præsente publica persona; ipso iure esset vtraque priuatus, & ineptus ad sacros ordines, & ad quæcunque alia beneficia obtinenda; & hoc iure in præsens vtitur Ecclesia, & eadem pœna est contra illos, qui post vnum personatum, vel officium, vel beneficium, cui inest animarum cura, adipiscuntur secundum simile; Item contra eos, qui post vnam dignitatem, assequuntur personatum, officium, vel beneficium cum cura animarum; & è contrario; & deniq; idem dicitur de quolibet beneficio incompatibili. Nam eo ipso quis amittit primum. Concilium verò Tridentinum multa etiam decreuit circa præditos plura beneficia obtinentes; nam in sess. 7. cap. 2. de reform. sic ait. *Nemo quacunq; etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgēs, plures Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias, in titulum, seu commendam, aut alio quouis nomine, contra sacrorum Canonum instituta recipere, & simul retinere præsumat, cum valde fœlix sit ille censendus, cui vnam Ecclesiam benè, ac fructuosè, & cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias contra præsentes decreti tenorem nunc detinent vna, quam maluerint, retenta, reliqua infra sex menses, si ad li-*

bera Sedis Apostolicæ dispensationē pertineant. Alias infra annum dimittere teneatur, alioquin Ecclesiæ ipsa, Vltimò obtenta dumtaxat excepta, eo ipso vacare censeantur. Et in cap.4.sic habetur. *Quicunque de cætero plura curata, aut alias incompatibilia beneficia Ecclesiastica, siuè per viam vnionis ad vitam, seù commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo contra formam sacrorum canonum, & præsertim constitutionis Innocentij III. quæ incipit de multa recipere, ac simul retinere præsumpserit, beneficijs ipsis, iuxta ipsius constitutionis dispēsationem, ipso iure, etiam præsentis Canonis vigore, priuatus existat*; Vide etiam multa alia in sess.24.c.17.de reform.

19. Vnde infertur, quod obtinentes duo beneficia simplicia habentia perpetuam residentiam, vt duos Canonicatus, vel duas portiones, eo ipso sint priuati priori beneficio; & si retinere præsumpserint, illis priuantur, vt habetur in dictis capitibus Concil. Trid. & eadem pœna extēditur ad eos, qui beneficia Ecclesiastica incompatibilia, siuè per viam vnionis ad vitam, siuè commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo contra formulam sacrorum Canonum, receperint, & simul retinere præsumpserint; vt habetur in cit. sess.7.cap.4.nec contraria consuetudo aliquid valet post dictum Concilium. Infertur etiam neminem posse habere vnā Ecclesiam Cathedralem, vel collegiatam in titulum, & aliam in commendationem perpetuam; Nec vtramque in titulum, vel commendationem, quia ambæ requirunt perpetuam præsentiam; Item, si quis habens vnum beneficium simplex sufficiens ad victum, aliud beneficium obtineat; licet non sit ipso iure primo priuatus; cum hoc non sit expressum neque in Concilio Tridentino, neque in iure antiquo; Tamen certum est, quod vnum teneatur dimittere, quod maluerit; vt docet Azor, tom.2. lib.6.cap.13.q.4. Colligitur etiam beneficium consistens in quotidianis distributionibus, incompatiēs esse cum quolibet alio beneficio habente assiduam residentiam, seu præsentiam; quia distributiones quotidianæ non dantur, nisi assistentibus ex c. consuetudinem de Cleric. non resid. in 6. Vnde si quis obtineret hæc beneficia, vel alia incompatibilia: Statim adepto secundo vacaret primum, iuxta Concilium Tridentinum sess.7.cap.4.de reform. in fin. vt supra num. antec. & si acquireret tertium, vacarent duo prima, & si quartū, vacarent prima tria, &c. Prout iam diximus num. antec. ex verbis citatis Conc. Trid. & si retineret, illis omnibus priuatus existeret, vt iam diximus ex dicto Concil. sess.7. cap.4. de reform. in fine.

De Modis quibus Beneficia acquirantur. Cap. LXXIX.

1 *Quatuor modis beneficia acquiruntur, & duobus amittuntur.*
2 *Tribus modis acquiritur ius patronatus.*
3 *Patronus iuris patronatus quatuor iuribus fruitur in Ecclesia propria, & quatuor modis potest in alios transferre ius patronatus.*
4 *Ius patronatus vendi non potest, vt res spiritualis, sicut nec permutari cum re temporali, vt supra: & idem dicitur, si detur in Emphyteusim, &c.*
5 *Patronus Laicus intra quatuor menses tenetur præsentare, & intra sex Patronus Ecclesiasticus.*
6 *Patronus tenetur præsentare idoneum, aliter priuabitur præsentatione.*
7 *Patronus Laicus si plures præsentauerit, institutio erit ad Arbitrium prælati.*
8 *Dignior debet præsentari à Patrono Ecclesiastico, secùs à Laico.*
9 *Patronus potest præsentare absentem; sed non potest ius patronatus in non Christianum transferre.*
10 *Beneficiarius non tenetur restituere, nec est beneficio priuandus si fuerit nominatus à Patrono bonæ fidei, licet, postea alius Dominus reperiatur.*
11 *Pontifex potest derogare iuri patronatus, & alio non præsentato beneficium conferre: & idem dicitur de ligato à latere.*
12 *Institutio pertinet ad Episcopum, ad alios autem pertinet ex priuilegio.*
13 *Episcopus poterit instituere, si Patronus negligens fuerit in præsentando, vel inferior Prælatus in instituendo.*

1. Qua-

1 QVatuor modis beneficia acquiruntur,& duobus modis amittuntur, licet ab alio acquirantur. Primo modo requirūtur præsentatione Patroni præuia,& institutione sequuta. Secundo modo, Electione, & Confirmatione; Tertio modo, Postulatione, & Confirmatione; Quarto modo. Collatione libera. Deinde amittuntur permutatione;ac etiam Resignatione in fauorem alterius, sequuta collatione: Et de singulis modis sigillatim agemus; & quoad præsentationem. Dico esse alicuius personæ exhibitionem per patronum factam Episcopo, vel alteri, ad quem pertinet institutio; ita Panorm. ex cap. Noscitur de his, quæ fiunt à prælatis. Institutio autem est Collatio,& Attributio beneficij,& iuris in re,scilicet,in beneficio. Supposita præsentatione ad differentiam collationis liberæ. Quæ institutio pertinet ad Ecclesiasticos tantum; sed Præsentatio potest fieri etiam per Laicum habentem ius patronatus. Definitur etiam ius patronatus,potestas pręsentandi instituendum ad beneficium Ecclesiasticum vacās; quia si non est vacans, præsentatio erit nulla, cum sit contra bonos mores,& daretur occasio desiderandi mortem. Ex cap. Nulla de concessione præbendę. Est autem duplex ius patronatus, nempe, Laicum, & Ecclesiasticum; Laicum est quando quis ex bonis patrimonialibus, seu secularibus Ecclesiam construit,vel dotat,aut in ea aliquod beneficium erigit. Ecclesiasticum est, si quis fundet Ecclesiam, vel tribuat fundum ad eam ædificandam;aut eam dotet, vel beneficium fundet ex bonis Ecclesiasticis:vel si habeat ius præsentandi quatenus persona Ecclesiastica est, vt possunt habere Decani, Præpositi, Abbates, Episcopi, &c. Item si ius patronatus laicum per testamentum, vel donationē ad Ecclesiam peruenerit; erit postea ius patronatus Ecclesiasticum, & non laicum. Ius autem præsentandi,quod habent quædam cōfraternitates dicitur etiā ius patronatus laicum; quia est fundatum à laicis, & de bonis laicis;vt fusiùs Couar. in qq.pract.cap.36.Less.lib.2.cap. 34. dub. 4.Hostien.in summa de iure patronatus,& alij. Est tamen notandum ius patronatus non esse simpliciter quid spirituale;sed spirituali annexum. Nam ius eligendi, constituendi, & confirmandi est simpliciter quid spirituale, at ius nominandi, & præsentandi est quid annexum rei spirituali; quia patronus nullam tribuit potestatem super beneficium; sed tantum tribuit, vt nominatus, vel præsentatus possit eligi,ita Panorm.in cap.quanto de Iudic,& cap,de iure patronatus Azor.tom.2.lib.6.cap.19, quæst.2.

2. Quibus autem modis acquiratur ius patronatus? Respondeo tribus modis, primò per fundationum Ecclesiæ ex cap, Piæ mentis 16.q.7. Secundò per ædificationem cap. Nobis de iure patron. tertiò per dotationem factam Ecclesiæ cap. filijs 17.q.2.& ca.Nemo de consecr. d.1. potest etiā acquiri ius patronatus per alios actus æquipollentes; vt augendo dotem Ecclesiæ, vel illam reædificando,vel reparando si collapsa, vel diruta fuerit; aut ita reficiendo, vt illam restituat ad pristinam dignitatem; communiter ita omnes colligūt ex citatis, & alijs canonibus, & ex Concil. Trid.sess.25.cap.9. de reform. vbi etiam habetur, quod ius patronatus intelligatur adeptus per multiplicatas præsentationes factas per tempus, quod hominum memoriam excedat, vel etiam ex concessione Pontificis; vt olim præcipuè fiebat;& ideò multi Principes fruuntur dicto iure;sed nō ex eo,quod ipsi Ecclesias, vel beneficia fundauerint,vt notat Less. li.2.ca.34.dub. 5.Vnde Concil.Trid.sess.14.ca.12. statuit, *Vt nemo cuiusuis dignitatis, Ecclesiastica, vel sæcularis, quacunq; ratione, nisi Ecclesiam, beneficium, aut Capellam de nouo fundauerit, & construxerit, seu iam erectam (qua tamen sine sufficienti dote fuerit) de suis proprys, & patrimonialibus bonis competenter dotauerit; ius patronatus impetrare, aut obtinere possit, & vt institutio reseruetur Episcopo.* Et multa alia sunt determinata in sess.25.ca.9. de refor. quando autem plures dotauerint Ecclesiā, vel fundauerint, &c. tūc omnes simul erūt Patroni, & omnes simul præsentationem facere debent, vt idem Less.loc.cit.nu.25, vide etiam Azor.2.par.lib.6, cap. 19, q. 3, & seqq.& q.11.§.si quæras.

3. Et notandum, quatruplex ius habere

bere Patronum in Ecclesia, nempe, ius nominandi, & offerendi Clericum ad beneficium habendum. Secundò habet præcipuum locum in Ecclesia in qua habet ius patronatus, & similiter habet primum locum in concionibus, vel orationibus publicis; & ei primò omnium pacis osculum datur. Tertiò, ipsius est Ecclesiam protegere; & dotem, ac eius bona tueri. Quartò, si tam ipse, quam eius filij ad summam inopiam deuenerint, bonis dictæ Ecclesiæ subleuari debent, ex cap.quicunq; 16.q.7. & cap.Nobis de iure patron. Potest autem trāsferri ius patronatus in alium quatuor modis, scilicet, donatione, permutatione, venditione, & testamento, siuè iure hæreditariæ successionis, vt Gloss. in cap. Piæ mentis 16.q.7. Attamen sciendum, talem iuris patronatus donationem non valere, nisi accedat consensus Episcopi, siuè fiat Clerico, siuè laico; quando tamen donatio fit ob gratiam ipsius Clerici, vel Laici; & hoc ne ius patronatus transeat ad hominem suspectum, & minus gratum; vt ait Panorm. in cap. illud de iure patronatus, vbi citat, Io: And. Hostiens.& Archidiac. licet, Innocentius, & alij apud ipsummet Panorm. contrarium sentiant. Si autem donatio fiat Ecclesiæ, vel Clerico, nomine, & iure Ecclesiæ, non requiritur dictus Episcopi consensus, qui sufficit, vt sit expressus, vel tacitus, seu per ratihabitionē; vide ca.1. de iure patronatus in 6. & in ca. illud de iure patronatus dicitur, Patronū liberam habere potestatem conferendi loco pio ius patronatus. Item neq; talis consensus requiritur, si duo fuerint patroni, & aliter eorum alteri donet suum ius; quia in hoc casu tollitur finis habendi dictum cōsensum, quamuis contrariū doceat Panor. Io: Andr. & alij in cap. ex insinuatione de iure patron. sed quod diximus docet Glos. Abbas, Lambertin. Cardin.& alij. Requiritur etiam dictus Episcopi cōsensus, si ius patronatus permutetur, seu transferatur in Laicum, vel Clericum nomine suo, secùs si transferatur ad Ecclesiam, aut Clericum nomine Ecclesiæ; & est notandum, quod dictum ius patronatus non possit cōmutari cum re, vel iure temporali tantum, quia (vt diximus) ius patronatus est quid spirituali annexum, & ideò permutatio nō potest fieri, nisi in æquale; vt constat ex ca. vlt. & ca. ad quæstiones de rerum permut.

4. Deinde, transfertur ius patronatus venditione; scilicet, non vendendo dictum ius, neq; fundum super quem est fundatum dictum ius, quatenus est quid spirituale; sed potest tantum vēdi fundus, licet, cum fundo transeat etiam ius patronatus; nec potest vendi maiori pretio, eo quod ibi sit ius patronatus; sicut calix vēdi potest, sed non maiori pretio, eo quod sit consecratus; nam in vtroq; casu esset simonia. Item transfertur ius patronatus successione, vel testamento; & possunt in eo succedere omnes tam consanguinei, quam extranei, vt ait Gloss. in c.filijs. Potest etiam legari, vt ait Panorm. in c.Cum sæculum de iure patr. Sed si legetur Laico, requiritur consensus Episcopi, secùs, si Ecclesiæ, vel Clerico sub iure tamen Ecclesiæ, vt supra. Item locari non potest, quatenus ius patronatus est; sed tanquam res fructifera; & eodem modo potest in feudum, vel Emphyteusim dari; nam sicut vendi potest, ita etiam in feudum, vel Emphyteusim dari. Ita Gloss. in ca. vlt. de conceff. præbend. & communiter Doctores in cap. Cum sæculum de iure patron. & idem etiam dicere possumus de pignoratione; Nam potest ius patronatus pignori dari vna cū re, in qua est ius patronatus quoad fructus, qui fructus sunt computandi in sortem, & requiritur consensus Episcopi. Neque ex hac pignoratione sequitur damnum Ecclesiæ; quia nō impeditur proprius Patronus, ne possit nominare instituēdum ad beneficiū; vt putabat Innoc. & Hostien. in cap. vlt. de conceff. præbend. vide Azor. 2.p.lib.6.c.20.q.13. Vtrum autem ob crimen patroni, publicatis, & addictis bonis fisco; Intelligatur etiam ius patronatus, seu bona, in quibus est fundatum ius patronatus? Affirmatiuè respondent aliqui etiā; respectu fisci sæcularis; Sed puto negatiuè esse respondendum cum Archidiac. in ca. filijs 16.q.7.& alijs. Nam ius patronatus est quid rei spirituali annexum, & non nisi ex canonum institutione, & reputatur tanquam quid Deo dicatum; Igitur non potest fiscus sæcularis in illo succedere ob deli-

delictum; seu non potest Princeps sæcularis directè,& per se priuare patronum iure patronatus ob delictum, vt idem Azorius loc.cit.q.14.

5. Sed quæritur intra quod tempus patronus teneatur præsẽtare beneficio vacante,instituendum ad beneficium? Respõdeo intra quatuor menses, si ius patronatus fuerit laicum, seù si patronus fuerit laicus; si autẽ patronus fuerit Ecclesiasticus, intra sex menses; vt habetur in cap. vnico de iure patronat. in 6. Et si ius patronatus fuerit partim laicum,& partim Ecclesiasticum,vt in casu,quo electio esset facienda à laico,& ab Ecclesiastico, quatenus Ecclesiasticus est, vt ab Episcopo, Decano, vel alia persona Ecclesiastica; tunc præsentatio poterit etiam fieri intra sex menses, ob societatem personæ Ecclesiasticæ; vt docet Io:Andr.& Archid.in d.ca.vnic.nam etiã, qui habet rem communem cum pupillo, fruitur priuilegio pupilli, l. si communem ff. quemadmodum seruit. quod si dicti patroni intra dictum tempus non præsentauerin t; Episcopus poterit beneficium conferre,cui voluerit, ex cap. quoniam de iure patron.vt in casu,quo contenderint patroni,tunc ne Ecclesia carcat ministris,fuit ordinatum, vt Episcopus transacto dicto tempore suppleret; vt ibi notat Panormit. secùs, quando præsentatio uon fieret ob contentionem, seù litem super ius eligendi; vt Syluest.verb.ius patronatus,& idem est dicendum, si patronus nesciret vacationem beneficij; nam tempus incepit currere à tempore scientiæ, ex cap. quia de concess.præben.Less. lib.2. cap. 34. dub. 6. & Azor.2.tom.lib.6.cap.21.q.11.Non potest tamen patronus præsentare seipsum, licet, sit Clericus ex cap.per nostras de iure patron. vbi dicitur. *Nullus se potest ad personatum alicuius Ecclesiæ præsentare, quantumcunq; sit Clericus idoneus, & quibuscunq; studys, & meritis adiuuetur, sicut etiam is, ad quem spectat collatio dignitatum, se ipsum præfectum creare non potest* cap.vlt.de instit. & ita similiter l. prætor ff. de tutor. sicut nec pedaneus iudex, nec compromissarius sua sententia fieri potest. Sic ibi,posset tamen Episcopus motu proprio dicto patrono beneficium conferre; ac etiam posset patronus præsentare filium aliàs idoneum;vt Abbas cap.consuluit de iure patron.& alij ab eo citatis, nam licet, pater, & filius pro eadem persona accipiatur in iure 35. q. 3.& l.vlt.cap.Impub.tamen hoc fit ex iuris fictione, sed non ex eo,quod pater,& filius sit vna persona; vt respondet Abbas.

6. Tenetur etiam patronus præsentare idoneum, quod si præsentauerit ineptum,& patronus fuerit laicus; iubẽdũ est ei alium præsentare beneficio dignum. Si fuerit Ecclesiasticus, vt Monasterium,Capitulum, vel alia persona Ecclesiastica,est ea vice priuatus iuxta Gloss.in cap. cũ vos ver.minùs idoneæ de officio ordin.& citar cap.cum in cunctis 7.de elect.sed ibi tantũ loquitur de electoribus Episcopis, & non debet fieri extensio ad patronum; vnde dictus patronus Ecclesiasticus non est ipso iure priuatus, sed est priuandus; vt docet Less.lib.2.cap.34.dub.7.Præsentato tamen digno, Episcopus tenetur conferre beneficium, & ad id compelli potest, cap. Pastoralis 29. de iure patron. & si patronus indignum præsentauerit, mortaliter peccabit; & Episcopus tenetur eum excludere. Verum autem si essent duo patroni Clerici, vel vnus Clericus, & alter secularis, possent vnum ex ipsis nominare? & respõdetur affirmatiuè cum Gloss.in cap. consuluit de iure patr. & communiter omnes; imò Abbas in dicto cap. consuluit docet, quando plures aliquo officio funguntur cũ facultate eligendi &c. posse vnũ, vel duos ex seipsis creare; nisi id à lege prohibeatur, sequitur Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 21. quæst. 3.

7. Et notandum, si plures fuerint præsentati; v.g. parronus præsentat Petrum,& postea presentat Franciscum;tunc si patronus fuerit laicus; collationem beneficij cadere in arbitrium Prælati, & poterit instituere vnum ex illis,quem maluerit ca.cum autem 24. de iure patron. si autem patronus fuerit Ecclesiasticus; tunc primo præsentato est conferendum beneficium; quia qui prior est tempore, potior est in iure, vt dicitur in dicto cap. cit. Deinde si vnus fuerit præsentatus à patronis laico,& Clerico; non potest alter eorum, postea præsentari secundum in præiudicium alterius;

nec

nec obstat si secundus esset magis idoneus, nam non ex hoc sequitur, quod possit patronus priuari iure suo; vt Panorm. in d. ca. cum autem: quidquid in contrarium asseurat Io: Andr. & si duo patroni præsentent duos, scilicet, vnus præsentet Petrum, & alius Franciscum; tunc posset Episcopus alteri tertio beneficium conferre; quia dū patroni non conueniūt, ius non cogit Episcopum vt cōferat vni ex præsentatis. Syluest. verb. ius patronatus q. 8. Si autem fuerint plures patroni, & inter se non consenserint, tunc ille est instituendus, in quem plures consentiunt, siuè per modum vnius, siuè seorsim. Sed notandum, quod quando quis est præsentandus à pluribus per modum vnius, vt à Collegio, vel Capitulo, tunc debent omnes conuocari, qui cōmodè conuocari possunt, aliter posset nō vocatus instare pro irritatione præsentationis coram iudice, quamuis omnes ex Capitulo consenserint in dictam presentationem, argumento, ca. cum in Ecclesijs 32. de præbend. in 6. vide Syluest. q. 11. & 12. & Less. lib. 2. cap. 34. dub. 8. num. 34.

8. Vtrum autem patronus teneatur digniorem præsentare? Respondeo varias esse opiniones; sed quia Concilium Trid. sess. 24. cap. 18. de refor. apertè, & clarè loquitur, ideò eius verba pro responsione referam. *Si verò ius patronatus Ecclesiastici erit, ac institutio ad Episcopum, & non alium pertineat, is, quem patronus digniorem inter probos ab examinatoribus iudicabit, Episcopo præsentare tenecatur, vt ab eo instituatur. Cum vero institutio ab alio, quam ab Episcopo, erit facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorē, quem patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat, quod si ius patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis, vt supra examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* In quo loco loquitur Concilium de beneficijs, in quibus adest cura animarum; & si ius patronatus fuerit laicorum, sufficiet, vt præsentatus sit idoneus tantum; secùs de iure patronatus Clericorum; vnde Lambertinus lib. 2. de iure patronatus par. 2. q. 10. ar. 3. cum alijs Theologis apud ipsū, tenet, fas esse patrono, minus dignum, digniore prætérito, nominare ad beneficia tamen simplicia; secùs quando beneficia cura animarū sunt prædita, vel dignitate, & personatu. Hanc opinionem sequitur etiam Less. lib. 2. cap. 34. dub. 13 & idem etiam affirmat de beneficijs cum cura animarum, quando ratione fundationis esset eligendus vnus ex familia, tunc ommissis dignioribus, potest eligi dignus, vt Couar. regula peccatum par. 2. §. 7. Azor. autem tom. 2. lib. 6. ca. 21. q. 5. docet, digniorem semper esse eligendum etiam ad beneficia simplicia; & hanc opinionem communem esse asserit etiam Lambertinus, licet contrariam ipse teneat vt diximus. Pro qua multos citat; & Azor alios addit, nempe, Nauar. Couarr. Sot. & alios, quæ opinio licet, tutior sit, primam tamen etiam probabilem puto. Vbi etiam Less. notat, beneficium, si dandum sit alicui ex certa familia, vel oppido; vt sunt beneficia Patrimonialia; vel si eligēdus sit Clericus eiusdem Ecclesiæ, tunc nō nisi aptissimo dādum esse, relictis aptioribus ex ca. nullus 13. & cap. 16. Obitum d. 6. & ca. 19. Metropolitano d. 63. Et si plures sint electores; & pauci inclinant in dignissimum, tunc posset quis in dignum, vel digniorem inclinare, si suo suffragio nō posset prodesse dignissimo. Nam eligere dignum nō est ex se malum, nisi quando adesset spes obtinendi digniorem, vel dignissimum. Item si quis resignet beneficium in fauorem alterius; non est necesse, vt dignissimum quęrat, tum ratione consuetudinis, tum quia non incumbit ad ipsum ex officio præficere ministrum Ecclesiæ; vt docet etiam Caiet. verb. beneficium, & alij, quos sequitur Less. loc. cit. in fine.

9. Sed notandum. patronū posse præsentare absentem, vt iam Reges, & Principes solent Pontifici præsentare, seu nominare aliquem pro Episcopatu; licet, absens sit à Romana curia. Deinde ius patronatus non posse transferri in Iudæum, vel Paganum, vt Gloss. in cap. Fulgentius; cap. Piæ mentis 16. q. 7. habetur Piæ mentis cōstat, pios, seu Christianos homines, si Ecclesias fundauerint, vel dotauerint, ius patronatus acquirere, & idem est dicendū de hæreticis; vt Abbas in cap. Nobis de iure patronat. nam bonorum dominium propter hæresim amittitur; excommunicatus autē ius

ius patronatus acquirere potest, sed priuatur vsu; idē Abb. & Io: Andr. in d.c. Nobis. Fœmina verò potest ius patronatus acquirere ex eisdem Doctoribus dicto loco, nam etiam fœmina potest Ecclesiam fundare, vel dotare, &c. Pupillus est etiam capax iuris patronatus, sicut etiam est capax hæreditatis, legati, &c. vt Archidiac. in ca. decernimus 16. q. 2. & Io. Andr. ca. cum ex eo de elect. in 6. Sed dum est infans minor septem annis, nominare nō potest, sed nominat tutor pro ipso; at post septem annos ipse nominat, quia sicut in dicta ætate potest contrahere sponsalia, ita etiam potest nominare. Nec requiritur tutoris auctoritas, vt Rochus tract. de iure patr. q. 2. Secutus Io. Andr. Anchar. & alios. Item Spurius, & quilibet alius illegitimus est capax iuris patronatus: vt probat idem Rochus loc. cit. ver. Competens; Et ratio est, quia canones, vt supra, absolutè loquuntur, quicunque Christianus, &c. 16. q. 7. Quidquid alij in contrarium sentiant, nam ius patronatus transit cum rerum vniuersitate; & sicut Spurius capax est hæreditatis, & legati, ita etiā potest esse capax iuris patronatus; Et maximè, quia nullum ius reperitur id prohibens; & benè potest etiam Spurius Ecclesiam fundare, dotare, &c. Item ius patronatus manet in muliere; quamuis mulier assignet pro dote marito villam, seu castrum, in quo est ius patronatus, nam licèt, ad maritum pertineat fructus, & commodum dotis. Ex ca. per vestras, de donat. inter virum, & vxorem. & cap. Salubriter de vsur. Tamen apud mulierem remanet dominium; & ex consequenti ius patronatus. Io. Andr. & Panor. loc. cit.

10. Item possessor bonæ fidei benè potest frui iure patronatus præsentando, &c. Et quamuis postea reperiatur non esse verum dominum; non ex hoc nominatus, seu præsentatus est priuandus beneficio, quod iam possidet; Sic enim habetur in cap. Consultationibus de iure patron. vbi sic legitur. *Si aliquis Clericus ab ordinario iudice in Ecclesia fuerit institutus, ad præsentationem illius qui eiusdē Ecclesiæ videbatur esse patronus; & post ius patronatus alius euicerit in iudicio; non debet ab ipso propter hoc remoueri, si tempore præsentationis suæ; ille qui eum præsentauit ius patronatus Ecclesiæ possidebat* (& infra) *si verò non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus, cum non esset, poterit ab eadem Ecclesia remoueri.* Et ratio huius legis est, quia nominare est fructus iuris patronatus; & sicut possessor bonæ fidei nō tenetur restituere fructus consumptos bona fide; Ita neque nominatus est beneficio priuandus; quia reputatur tanquam fructus à patrono bonæ fidei consumptus. Vide Abbat. in cap. Consultationibus de iure patronatus; nec obstat. Possessorem non facere fructus naturales suos ex l. fructus ff. de vsuris. Nam dicta lex intelligitur de fructibus non consumptis; at in casu nostro præsentatio habetur tanquam fructus consumptus; neque ex tali præsentatione patronus ditior factus est, vt restituere teneatur. Secùs est dicendum de possessore malæ fidei, nam tunc nominatus, est repellendus ab Ecclesia; vt Abb. Innocent. & alij in d.c. Consultationibus; & sequitur Azor. tom. 2. lib. 6. c. 21. q. 17.

11. Sed vtrum Pontifex possit derogare iuri patronatus, & alteri non præsentato beneficium conferre? Et affirmatiuè communiter omnes respondent in c. Cum dilectus 28. de iure patr. Sed notandum, dictam derogationem esse exprimendam in litteris collationis beneficij, quando tamen beneficium est Laicorum; vt similiter omnes docent in cap. 2. de præben. in 6. nec sufficit asserere: Conferimus hoc beneficium quomodocunq; præsentationem ad alium pertineat; Sed necesse est dicere: Derogamus iuri patronatus Laici, vt habetur in Rotæ decis. 331. & similiter si præsentatio pertineat ad Regem, Ducem, vel Marchionem, debet etiam exprimi, vt habetur in regul. Cancellariæ 43. Si autem patronus fuerit Ecclesiasticus, poterit Pōtifex ei derogare per simplicē beneficij collationem; nulla facta mentione derogationis. Iidem DD. in cap. 2. de præbendis ex Couarr. in pract. qq. cap. 34. n. 1. & 2. Vnde quando à Pontifice fiunt reseruationes beneficiorum, vel ad ipsum spectet ratione delicti, vel ex alia iuris dispositione: tunc nunquam intelliguntur Laici priuati iure præsentandi; Sed tantū intelliguntur Prælati prohibiti ne instituere possint; Sed est

institutio petenda à Pontifice; vt docet Gloss.in regul.40.Cancellariæ; quod Couar, vt supra num.5. Intelligit tantum de Episcopatibus, Abbatijs, Prioratibus, Decanatibus,& alijs Dignitatibus,quæ per 2. & 3. regulam Cancellariæ Pontifici reseruantur. Secùs de minoribus beneficijs Laicorum: quia ista sunt omnibus reseruationibus exempta. Item Legatus à latere; & Nuncius Apostolicus de potestate dicti Legati possunt derogare patronatui Ecclesiasticorum, non autem Laicorum, communi sententia in cap. Cum dilectus 6.de officio delegat.& c.Cum dilectus 28. de iure patron.Less.vt infra nu.38. quamuis Azor.tom.2.lib.6.c.22,q.9.id respectu omnium patronorum neget absq; consensu Pontificis. ex Abb.in c. Dilectus de iure patron.sed prima sententia communis est, Episcopus autem nec iuri patr oni Ecclesiastici, nec Laici prærogare potest. Vnde, si Episcopus præueniendo conferat beneficium; rata erit collatio, vsque quo Patronus intra debitum terminum præsentationem faciat, tūc enim annullatur dicta collatio vt patet ex ca.Decernimus 32. Caus. 16.q.7. Et si intra dictum tempus patronus non præsentauerit, manet rata collatio facta per Episcopum; quia iam collatio reuoluta est ad ipsum; & nullo modo fit irrita prima collatio, nisi per præsentationem factam à patrono intra debitum tempus,Ita Less.lib.2.cap.34.dub.9.nu.39. licet contrarium doceat Abb.in c.illud de iur.patron.& Io.Andr.c.2,de offic.Vicarij in 6. quod probabilius putat Azor. tom.2. lib.6.ca.22.q.4.nam in cit.c. Decernimus habetur.SiEpiscopi sine patronis instituerint, nouerint esse irritam institutionem. Et notandum, quod quando ius patronatus est partim Laici, & partim Ecclesiastici: tunc etiam in derogatione, vt supra facienda,est exprimenda derogatio, eodem modo, ne si esset patronatus Laici; quia non tenetur damnum subire Laicus eo quod sit associatus cum Clerico; licet, in fauorabilibus fruantur priuilegijs Ecclesiastici; scilicet, quoad tempus præsentationis sex mensium; vt communiter omnes asserunt, & sequitur Couarr. in pract. 99.ca.36.num.4. Item si duo patroni fuerint Laici, & duo Ecclesiastici, patronatus censebitur Laicus quoad derogationem: & Ecclesiasticus, quoad præsentationem; Secùs si essent tres Ecclesiastici, & duo Laici, tunc maior pars trahit ad se patronatum. Item potest etiam Pontifex, & Legatus, vt supra derogare etiam patronatui Laicorum, & conferre beneficium nulla præsentatione expectata, & absque vlla expressione derogationis vt supra, quando tamen ius patronatus est acquisitum ex priuilegio,vel præscriptione. Couarr.loc.cit.n.5.vbi plures assert: & sequitur Less.lib.2.c.34.dub.9.in fine.

12. Ad complementum primi modi acquirēdi beneficium, vt in principio proposuimus, quærendum est, ad quem pertineat Institutio? nam quid illa sit, iam diximus in num.1. Respondeo de iure communi pertinere ad Episcopum intra suam iurisdictionem; vt docet Abbas cap.1. de instit.Vbi repellit opinionem Io. Andr. in cap. Cum in cunctis de elect.& c. Quamquam eod. tit. asserentem institutionem non esse proprium iuris Episcoporū: quia multi alij habent hoc ius conferendi beneficia. Sed Respondetur; hoc esse ex peculiari iure,& priuilegio; sed de iure communi hoc pertinere ad Episcopum, vt sumitur ex cap. Ex frequentibus,& c. Cum ex iniuncto de hæret.& ex cap. Omnes Basilicæ 16.q.7. Imò Episcopus statim ac est electus,& confirmatus, quamuis non consecratus habet talem iurisdictionem conferendi beneficia; cum hoc nō sit actus ordinis; sed iurisdictionis. Vnde etiam Vicarius Generalis Episcopi habet dictam facultatem instituendi, quatenus tali Vicario tribuitur tota auctoritas iurisdictionis Episcopi, nisi aliquid excipiatur, vt ait Gloss. communiter recepta in cap. ex frequentibus de instit. in quo loco similiter notat, etiam Io: Andr. dictum Vicarium posse quidem instituere; non autem conferre beneficium, quia instituere est actus necessitatis, supposito, quod patronus dignum præsentet; & conferre est actus voluntatis Episcopi. Item Collegium Canonicorum habet etiam hanc facultatem instituendi Sede vacante ex cap. 1. de inst. in 6. vt tradit Abbas in cap. cum olim

de

de maior. & obed. quamuis nequeat dicta Sede vacante conferre illa beneficia, quorum collatio pertinet ad Episcopum, cap. 1. Ne Sede vacante in 6. & cap. 1. de instit. ibidem; cæteri verò Episcopo inferiores nec instituere, nec conferre beneficia ex iure communi possunt, nisi ex priuilegio, præscriptione, consuetudine, statuto, donatione, & similibus modis. Summus autem Pontifex omnia potest tanquam Generalis, & vniuersalis ordinarius ordinariorum totius Orbis, vt ait Gloss. in Fœlicis §. fin. de pœnis in 6. & cap. vlt. per principalem 9. q. 3.

13. Et nota quod, si patronus negligens fuerit in nominando Clerico intra debitum tempus vt supra, poterit Episcopus sine dicta nominatione instituere, vt habetur in cap. 1. de supplenda negligētia Prælator. quia ex tunc reuoluitur facultas nominādi ad Episcopum, vt etiam diximus supra num. 11. parum à fine; & idem est dicendum, si ad inferiorem Episcopo pertinebit institutio, & negligens fuerit, ad instituendum; nam ad Episcopum pertinebit illum admonere, vt Clericum instituat, quod si neglexerit, ad ipsum Episcopū institutio reuoluetur. Et si patronus Ecclesiasticus indignum nominauerit scienter, ipso facto priuatur iure nominandi pro illa vice, si autem ignoranter, tunc tantum alium nominare seu præsentare poterit, quando prima præsentatio fuerit repudiata. Et si patronus fuerit laicus, tunc poterit intra quatuor menses alium præsentare, quia sicut potest in dicto tempore mutare præsentationem, vt supra, multo magis, poterit id agere, si prima vice, indignum præsentauerit; dummodo tamen id agat intra dictum tempus, aliter, eo elapso, institutio poterit fieri ab Episcopo absq; eius consensu, ex cap. 1. de iure patronat. in 6. ita Panorm. in cap. cum vos de officio iudic. ordinar. sequens Io: Andr. & alios, quidquid in contrarium asserāt Hostiens. & Innoc. apud dictum Panorm.

Qui possint Beneficia conferre, & quibus conferenda sint, ac de eorum residentia. Cap. LXXX.

1 *Ad Romanum Pontificem, & ad Episcopos de iure pertinet conferre beneficia.*
2 *Dignitates, & Abbatia infra Episcopatū, sunt conferendæ post sex menses, & si sint tribuendæ supposita electione, est dicta electio facienda intra tres menses.*
3 *Episcopus conferens beneficium per epistolam, non potest illud alteri conferre, nisi priùs primus renunciet.*
4 *Beneficium est conferendum liberè, palam, sine diminutione, vacans, & in perpetuū.*
5 *In omni beneficio semper est eligendus dignior, nec debet conferri nisi digniori.*
6 *Prælatus tenetur scire dignitatem illius, cui conferendum est beneficium: & dignus nō tenetur ad restitutionem si ipse fuerit electus, relicto digniore.*
7 *Collatio facta indigno est irrita, & deuoluitur ad superiorem.*
8 *Nullus est capax beneficij, nisi saltem habeat primam tonsuram.*
9 *Si quis accipiat primam tonsuram, sine debitis litteris dimissorijs, redditur incapax beneficij.*
10 *In suscipiente beneficium requiritur cælibatus.*
11 *Suscipiens beneficium non tenetur habere animum perseuerandi in Clericatu.*
12 *Beneficiarij habentes curam animarum, tenentur de iure diuino ad residentiam.*
13 *Curati, & alij habentes curam animarum, non possunt abesse à suis Ecclesijs.*
14 *Canonici, & alij in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis non possunt abesse singulis annis vltra tres menses à suis Ecclesijs.*
15 *Notantur aliqua causa excusantes à residentia.*

1 Beneficia in iure sunt in triplici genere, nempe electiua, quæ per electionem dantur, collatiua, quæ dantur ex libera voluntate conferentis; & non libe-

ra, & sunt illa, in quibus adest ius patronatus; & de his iam diximus cap. antecedenti; vnde hic primò quærendum est, ad quem spectet beneficia conferre? & respõdeo in tota Ecclesia pertinere ad summũ Pontificẽ; vt diximus in cap.77. nu.4. ipse enim habet plenum ius beneficia conferẽdi cuiuscunq; generis sint, etiam iuri patronatus subiecta; vt sumitur ex cap. 2. de præb.6.in 6.& ipse est Ordinarius Ordinariorum, vt etiam supra diximus, vide Abb. in cap. quia diuersitatem de concess. præbendæ. In qualib. autem Diœcesi, collator beneficiorum est Episcopus; cum ipse ibi sit Princeps, & moderator sacrorũ; & ideò ad ipsum spectat de ministris prouidere, & eis beneficia conferre; vt fusiùs Less.lib. 2.cap.34.dub.10, vide etiam Azor. 2. par. lib.6.ca.25.q.1. Potest etiam beneficia cõferre Generale Conciliũ auctoritate Pontificis congregatum, aliter non erit legitimum Concilium; nam Concilium, in quo non præest auctoritas Pontificis, legitimũ non est cap.multis d.17.ca. Dudum 3.q.9. & ex cap.significasti de elect. potest tamen dictum Concilium beneficia conferre; sed nõ nisi necessitate vrgente, nec aliter posset Ecclesiæ prouideri, aut commodè differri, vt docet Selua par.2.de Benefic.q.2. apud Collegium autem Cardinalium Sede vacante, non adest talis potestas, vt patet ex Clẽ. Ne Romani §.1.de elect.& ratio est, quia potestas conferendi beneficia, est potestas iurisdictionis; & quæ pertinẽt ad talem potestatem, non transeunt ad Collegium Cardinalium, viduata Ecclesia Pontifice; & idem est dicendum de Capitulo Sede Episcopali vacante, vt supra etiã notauimus; & patet ex cap. illa 2. ne Sede vacante; & docet Io: Andr. in cap. vnicum Ne Sede vacante in 6. potest tantum Capitulum instituere præsentatos à patronis, quorum institutio ad Episcopum pertinet ex cap.1.de instit.in 6. Potest etiam cõferre ea beneficia, quæ communia erant Episcopo, & Capitulo ex cap. Si ad Episcopũ. Ne Sede vacante in 6. secùs autem si collatio pertinebat tantum ad Episcopum, licet, ex consilio Capituli, vt Rebuff. in sua praxi de deuolutionibus num. 70. & seqq. qua occasione est etiam notandum ex Couarr.lib.3.var. cap. 20. num. 9. Episcopos existentes in Romana curia, consuetudine receptum esse, non posse conferre beneficia, etiam si vacent in propria Diœcesi, sed necesse est, vt curiam exeant, & licet, sit in aliena Diœcesi, tamen potest dicta beneficia conferre. Beneficia autem eorum, qui sunt de curia Romana, vel Romæ moriuntur, aut prope per 40. milliaria Italica, ac etiam eorum, qui ibi resignant, aut permutant; pertinent ad Pontificem vt patet ex regulis Cancellariæ, & docet Less.lib.2.ca. 34.dub.10.num.46.

2. Est etiam notandum, Dignitates, Abbatias, & alia beneficia infra Episcopatum, esse conferenda intra sex menses, regulariter loquendo, alioquin deuoluũtur ad Superiorem ex cap. Nulla 2.de concess. præben. & similiter si patronus Laicus intra quatuor menses, & Ecclesiasticus intra sex non præsentauerint, vt supra diximus. Item, quoad Episcopatum, & Abbatiam, si electores per tres menses, absq; legitimo impedimento, non præsentauerint; electio deuoluitur ad proximum Superiorẽ; qui dem consilio sui Capituli prouidebit; & si hic Superior etiã per totidẽ menses negligẽs fuerit, & nõ prouidebit, castigari debet secundum canones, & tunc ad Pontificem pertinebit prouidere ex cap. Ne pro defectu 41.de elect. In inferioribus autem beneficijs si coniunctim, vel diuisim spectent ad Episcopum, vel Capitulum, tunc negligente Episcopo, per sex menses, deuoluitur beneficium ad Capitulum, & è contra, & demũ ad proximum superiorem gradatim pro illa tantum vice iure; vt fusiùs Rebuff. §.de deuolutionibus, Syluest. ver. beneficium 2.q.6.& alij. Vnde ex Episcopo deuoluitur beneficium ad Metropolitanum, & si Episcopus fuerit exemptus, & tantum Pontifici subditus; beneficium deuoluetur ad Pontificem; & sic etiam, si Metropolitanus per alios sex menses nõ conferat. Et nota iuxta Panorm. in cap. nulla de concess. præbendæ, quod licet, aliquando, vt supra beneficium ex Episcopo deuoluatur ad capitulum, tamen id intelligitur de beneficio pertinente ad Episcopum, secùs de beneficio, quod deuoluitur ad Episcopum ex negligentia inferioris prælati;

lari; tunc enim post sex menses, si Episcopus non prouideret; pertinebit beneficium ad alium superiorem gradatim, vt diximus.

3. Vtrum autem Episcopus, si conferat beneficium per litteras, vel nuncium, possit alteri idem beneficium conferre, antequam primus renuntiet, aut acceptet? Et Respondetur negatiuè, aliter collatio erit nulla; nisi fiat postquam primus renũtiauerit, vel nisi Episcopus assignet terminum ad consentiendum; tunc eo elapso, poterit beneficium alteri conferre. ex cap. Si tibi absenti 17. de præbend. in 6. Sylu. verb. beneficium 2. num. 3. Less. lib. 2. c. 34. dub. 11. & Couarr. lib. 3. var. c. 16. num. 4. Item Episcopus, vel alius, cui commissum fuerat clerico pauperi de beneficio prouidere; si dictus Clericus aliud beneficium interim obtinuit, non tenetur aliud beneficium conferre. ex cap. Si pauper, de præben. in 6. Sylu. loc. cit. num. 4. Item Episcopus non potest reuocare beneficium, quod contulit ei, quem putabat doctum; & postea i nuenit idiotam, vel putabat vasallum, & po stea inuenit alienigenam; ita Panor. in cap. quamuis de ætat. & qualit. dummodo beneficiarius sciat officium; idem docet Ioan. Andreas, & sequitur Sylu. loc. cit. n. 8. Et ratio est, quia cõditio mente concepta, non vitiat contractum: Idem est etiam dicendum. Si Papa, vel alius mandet, vt beneficium conferatur Petro; Si is, ad quem spectat, conferat Paulo. Valida erit collatio; licet, punitur collatur. Ioan. Andr. ex cap. Dilectus de preben. quod intelligitur, nisi in litteris apposita fuerit clausula irritans collationem in casu, quo contrarium fieret. ex c. inter cætera eod. tit.

4. Quonam autem modo beneficium conferri debeat? Respondeo de iure communi, esse conferẽdum purè, liberè, palàm, sine diminutione, vacans, & in perpetuum; non autem ad certum tempus. Purè, scilicet, sine pacto, conditione, aut modo, alioquin collatio beneficij erit simoniæ labe polluta c. Quam pio 1. q. 2. cap. Cum pridem, & c. vlt. de pactis. cap. 2. de elect. in 6. Et nota, quod conditiones continentes simoniam, ad quatuor contractus innominatos reducuntur: nempe si beneficium conferatur cum pacto. Do, vt des, facio, vt facias, Facio, vt des cõmodum aliquod temporale. Deinde dicitur liberè, nam collatio facta per vim non valet, sicut nec donatio ex cap. 2. de ijs, quæ vi metusuè causa fiunt. Palam; idest præsentibus testibus fide dignis, sic enim est beneficium conferendum ad euitandas lites. cap. post cessionem de probat. Sine diminutione; Vnde non potest Episcopus, vel Archiepiscopus reseruare sibi, vel nepoti, aut famulo, vel amico pensionem ex collatione beneficij. cap. 1. Vt Ecclesiastica beneficia. cap. maioribus de monachis, & cap. Amicitiæ de præben. & ex alijs locis. Vacans; Nam beneficium viuente beneficiario, alteri conferri non potest. cap. 1. de concess. præben. & cap. Eos. 7. q. 1. Imò nec alicui promitti potest cap. Nulla de concess. præben. & ca. Relatum, & c. Ex tenore eod. tit. Potest tamẽ Episcopus aliquod onus beneficio vacanti imponere; ita vt ad quemcumque beneficium cõferatur, transeat cum dicto onere. In perpetuum; quia beneficium ad certum tempus dari non potest; Sed dandum est ad totam vitam beneficiarij, cap. per cepta dist. 55. & c. Satis peruersum d. 56. Et nota, quod licet, collatio beneficij de nocte, & clàm facta valeat, vt Gloss. in cap. 1. vt Ecclesiastica beneficia; sicut etiã donatio l. 1. C. de dilationibus lib. 10. tamẽ dicta collatio pro suspecta haberi solet ca. 1. de offic. delegat. sicut etiam adest suspicio contra clàm dantes, vel benefacientes, aut iudicantes Lita fidei ff. de iure fisci, & l. Non existimo ff. de administrat. tutelæ. Electiones autem Clandestinæ non subsistunt cap. quia propter de electiõn. Ideò vsu Romanæ curiæ receptum est, vt beneficia non conferantur, nisi coram testibus. vide Io: Seluam de beneficijs par. 3. q. 17. num. 4. vbi plures affert, qui etiam docet q. 22. nec esse necessariam scripturam in collatione beneficij, licet, necessaria sit pro foro iudiciali, vt docet etiam Abbas, & alij passim, & sumitur ex cap. Institutionibus 35. q. 2. At quando quis beneficium, vel aliquam dignitatem obtinet à Romano Pontifice; tũc necessariæ sunt litteræ Apostolicæ, aliter collatio est irrita, & inanis, & qui admittunt ad possessionem, in pœnas

pas incidunt; vt constat ex Extrau.Bonifacij VIII.quæ incipit Iniunctæ: & habetur inter Extrauag.communes. Item neque vnum beneficium potest duobus diuisim, aut coniunctim conferri, nam esset collatio irrita, vt Gloss.in cap.2. de elect.in 6.& nec duo elegi possunt ad idem beneficium ex c.Tua,& c.Dilectus de præben.

5. Sed vtrum beneficium possit conferri digno, relicto digniore? At priùs sciendum est, irritam esse collationem factam indigno, scilicet, non habenti legitimam ætatem, legitimum originem, debitam litteraturam, & vitæ morumque probitatem absq; vllo canonico impedimento, seu censura, de quibus iam in principio diximus. Et ad dubium respondeo negatiuè; esset enim culpa mortalis iuxta Angel.verb.electio.num. 21. Gabr.4. d.15.q. 7.art.3.du.1.propos.2.& Alex.p.2.q.119.n. 2.art.3. Qui licet, loquantur de electione; idem autem dicerent de collatione; Sed id putant verum, quando beneficium est parochiale, vel quomodocunque habens curam animarum coniunctam. Attamen contrarium puto probabiliùs, & verum, nempe in omni beneficio, semper eligendum esse meliorem, & ei conferendum esse beneficium, quod expresè docet Diuus Thom.2.2.q.63.art.2.ad 3. his verbis. *Vt electio non possit impugnari in foro iudiciali, sufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem, quia sic omnis electio posset habere calumniam. Sed ad conscientiam eligentis, necesse est eligere meliorem, vel simpliciter, vel in comparatione ad bonum commune.* Et ibidem ad 1.docet. *Prælatum posse eligere consanguineos suos, si æque digni sint, non autem si alij sint digniores.* Et idem docet, infra q.185. art.3. idem docet Azor.2.p.lib.6.cap.26.q.12. Less.lib.2.ca. 34.dub.14.Sylu.verb. electio 1. q.16. Couarr.ad Regul.peccatum p.2.§.7.nu.4.vbi quamplures affert Sot.lib.3. de iustit.qu.6. a.2.& alij passim; quod est verum tam pro Conferentibus beneficia, quam pro Eligētibus ad illud, vel præsentantibus. Putat tamē Les.loc.cit.n.66. Semel vel bis omittere digniorem, & eligere dignum in beneficijs simplicibus, vt in Canonicatu, Capellis, &c. Non esse mortale, quia non videtur grauis iniuria facta Ecclesiæ, pro qua opinione plures affert; Vt Alexan. Alens. Sot. Gabr. Angelum, Petrū Nauar. Emanuel Sà, & Arragon. verum etiam in tali casu, si adsit dignior, & se offerat ad beneficium, est ei conferendum, aliter mortale esset ob iniuriam, quæ ei fieret, vt Caiet.2.2.q.63.art.2.Salonius ibidem; & alij, quod videtur probabiliùs, & securiùs.

6. Vnde colligitur, quam graue peccatum sit cōferre beneficium indignis, vel illos eligere ad beneficium; ad quod euitādum, sciēdum est, collatorem teneri ex officio positiuè scire illum, cui conferre vult beneficium, esse dignum, non per certam scientiam, sed saltem per probabile iudicium, vt docet Adrian.in 4.tract. de restit. 9.de dispensat. beneficior. & passim alij, & idem dicitur de habente ius præsentandi, vel eligendi. Imò tenetur eligens habere plenam notitiam per se, vel per eos, qui cū eligendo conuersati sunt; & id omittere non est sine culpa mortali, vt Syluest. verb. electio 1.q.16. ex Panorm. cap. bonæ memoriæ de postul.Prælat. Sed vtrum aliqua restitutiō sit facienda digniori à Collatore, Electore, &c. Si beneficium tribuat minus digno, & an etiam ipse minùs dignus ad dictam restitutionem teneatur, si procurauerit beneficium sibi dari, & non digniori? Et affirmatiuè respondet Caiet.q. 62.art.2.dub.3.& Palud.in 4.d.15.q.2.a.2. Et ratio est, quia si distributor bonorum communium mihi debeat centum, & tribuat tantum quinquaginta, tenebitur ad restitutionem ex iniustitia contra me patrata; ita etiam, cum beneficia sint bona communia, si non distribuantur secundum iustitiam, inducent obligationem restitutionis. Sed huic rationi respondendum est, beneficia non esse bona communia cōgregata, seu data Ecclesiæ tanquam præmia vniuscuiusque personæ; Sed sunt stipendia ministrorum Ecclesiæ; qui cum debeant esse perfectissimi; ideò peccant illi qui minùs dignos eligunt, relictis dignioribus, eo quod agant contra reuerentiam Ecclesiæ, non tamen ex hoc oritur aliqua obligatio restitutionis, & maximè, quia non præsupponitur talis voluntas benefactorum Ecclesiæ; nec ipsius Ecclesiæ; Ita Sot.lib.4.q.6.a.3.ad 6.& Couar. ad regul.

pec-

peccatum p.2.§.7.n.7. Vnde dicendum est, iuxta dictos Doctores, & alios citandos, beneficiarium dignum, qui sibi procurauit beneficium, prætermisso digniori, non teneri ad restitutionem, nisi beneficium erat conferendum per oppositionem. Dico *dignum*, quia si beneficiarius fuerit indignus, tam ipse si procurauerit, quam alij qui id procurauerunt, vel elegerunt, ad restitutionem tenentur, non digno, vel digniori faciendum; Sed Ecclesiæ, quæ patitur detrimentum indigni ministri, vt Couarr. num. 2. & Sot. loc. cit. vel etiam potest fieri pauperibus, vt sumitur ex Concil. Triden. sess. 23. cap. 1. & Concil. Lateran. sess. 9. Sed primo loco tenetur beneficiarius, vt ipso deficiente à restitutione, teneantur alij, qui id procurauerunt. Quando tamē verè Ecclesia aliquod damnum passa esset ob carentiā digni ministri. Dixi etiam, *modo beneficium non fuerit datum per oppositionem*. Nam tunc dignior, habet strictum ius; vt rectè docet Nauarr. c. 17. n. 17. Et si non admittitur ad examen, vel admissus, & manifestè dignior non habeat beneficium, fit ei vera iniuria, & aufertur ab eo id, quod ex iure debetur; & ideò vltra peccatum, quod semper præsupponitur, adest etiam obligatio restitutionis. Sed nota, quod dignus, seu dignum se cognoscens, non tenetur resignare beneficiū, eo quod iudicet alterū magis idoneum; nō potest tamē collatorē inducere ad sibi cōferendum beneficiū, relicto digniori, quia mortaliter peccabit, licet, nō tenebitur ad restitutionem; Less. li. 2. c. 34. dub. 15. in fin.

7. Est etiam notandum, collatorem beneficij si sciens, conferat beneficium indigno nihil operari, & irritum esse beneficium, & collationē ad superiorem deuolui vt Abbas in c. cum in cunctis §. clerici sanè num. 5. & idem etiam dicitur de eligētibus, Azor. 2. par. lib. 6. cap. 26. q. 33. qui autem sint indigni, seù incapaces, iam supra diximus cap. 77. num. 5. & seq. & ca. 78.

8. Quibus autem beneficia sint conferenda? Respondeo iam supra in cap. 77. à num. 5. & seq. nos dixisse, quinam sint incapaces ordinum, & beneficij, & in ca. 78. quænam cōditiones sint necessariæ ad obtinenda beneficia. Attamen aliqua desunt, quæ hic sunt notanda. Vnde dico beneficium conferri non posse nisi Clericis, vel saltem prima tonsura initiatis, sine qua quisque inhabilis est ad beneficium vt patet ex cap. cum adeo 17. de rescr. & c. ex litteris 6. de trāslat. Item tenetur quisque illud obtinere institutione canonica; scilicet ab illo, qui hoc ius habet, idest à proprio Prælato, nam si quis acciperet beneficium de manu Domini temporalis, fieret inhabilis, & ineligibilis ipso facto, vt Innoc. in cap. quisquis de Cler. posset tamē cum illo Episcopus dispensare; vt idem Doctor docet arg. cap. nuper de sentent. excom. tenetur etiam quisque illud obtinere iuridicè, non autem per simoniam, & debet esse habilis ad tale beneficium, scilicet non irregularis, nec censuris irretitus, in debita ætate constitutus, &c. vt in cap. 78. dictum est. Si autem quis accipiat primam tonsuram, vel alios minores ordines tum excommunicatione, vel alia censura non ideò fit incapax beneficij; sed post absolutionem potest illud obtinere, nam accipiendo dictam tonsuram, vel ordines minores cum aliqua censura, non incurritur alia censura, irregularitas, vel inhabilitas; secùs si quis accipiat ordinem sacrū, esset enim suspensus ex cap. cum illorum 32. de sentent. excom. Vide Nauarr. lib. 5. consil. 28. num. 14. quem sequitur Less. lib. 2. cap. 34. dub. 19. nu. 95. quæ doctrina est tantum respectu beneficiorum, quæ conferuntur potestate humana, ideò excluditur Papatus, qui à Christo confertur, licet electio fiat à Cardinalibus. Vnde Papa erit legitimè electus, licet esset censuris obstrictus vt idem Less. dub. 22.

9. Item si quis accipiat primam tonsuram, vel ipsam, & ordines minores simul sine litteris dimissorijs, vel dispensatione Pontificis redditur. incapax beneficij, vt docet Rebuff. §. formula dimissoriarum, & colligitur ex ca. illud 1. & ca. 3. si quis ausus dist. 71. vbi sic habetur. *Vt si quis alienum, sine consensu proprij Episcopi ordinauerit, irrita sit ordinatio*. Scilicet quoad vsum, & priuilegium, vt omnes interpretantur. Proprius autem Episcopus triplex est, scilicet originis, domicilij, & beneficij, vt iam diximus supra de ordine. Potest etiā postea

-stea dictus ordinatus fieri capax ex dispensatione proprij Episcopi, quia dicta pœna nulli est reseruata, quod probat Gloss. ex cap. 24. Salonitanæ d. 63. vbi Gregorius I. cum Episcopus Salonitanus esset ordinatus ipso inscio, ei scribit his verbis. *Se id ei, ita ex animo relaxare, ac si ipso auctore ordinatus fuisset.* Vbi Glossa concludit. Episcopum posse remittere, quę ad ipsum spectãt; dispensatio autem suspensionis, quam etiã incurrit dictus ordinatus, pertinet ad Episcopum, si delictum fuerit occultum, vt ostendimus supra cap. 66. num. 17.

10. Requiritur etiã in suscipiente beneficium Cælibatus. Vnde collatio facta habenti vxorem, est irrita, vt patet ex Côcil. Trid. sess. 22. cap. 4. & ex ca. 1. 2. & 8. de Clericis coniugatis; & licet, habentes minores ordines possint contrahere matrimonium, tamen si habuerint beneficium, statim illud amittunt; vt docet Nauar. cap. 25. num. 120. & communiter omnes in ca. 1. de Clericis coniugatis. Ille autem, qui duxit virginem, erit capax beneficij; si ipsa consentiente, castitatem nouerit; sed tunc vxor, si esset iuuenis, teneretur ingredi monasterium, vel si prouectior, posset manere in sæculo vouendo castitatem; vt Gloss. ca. 2. de Cler. coniug. & cap. ad Apostolicam 13. de conuersione coniugat. de quibus fusiùs infra de matri. Et nota iuxta Less. lib. 2. cap. 34. dub. 21. num. 113. Clericum in minoribus ordinibus contrahentem matrimonium inualidè, scilicet, habens impedimentum dirimens matrimonium, nô fieri incapacem beneficij; nam iura supra allata, ex eo reddunt inhabilem ad beneficiũ habentem vxorem, quia non potest quis vxori, & beneficio, vel ordini vacare; at si matrimonium erit nullum, cessat talis finis, & non est cur talis Clericus non possit esse capax beneficij, quidquid in contrarium asserat Panorm. cum alijs, & constat ex regula 52. de regulis iuris. *Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.* Si verò Clericus tantum contrahat sponsalia, licet, non ipso facto amittat beneficium, debet tamen illo priuari ob decorem status Ecclesiastici. Et si vxor ante consummatũ mãtrimonium intret Religionem, adhuc maritus est incapax beneficij: vt communiter omnes asserunt. ex cap. 1. de Cleric. coniugat. Si autem Clericus habẽs ordines sacros, vxorem ducat, non amittit ipso facto beneficium, quia matrimonium est nullum, & debet constringi ad obseruandum cælibatum; est tamen beneficio priuandus; vt colligitur ex citato capite 1. Et ibi confirmat Gloss. quæ tota doctrina intelligitur de beneficio propriè dicto, quod datur alicui ratione tituli spiritualis; Secùs autem dicitur de aliquibus præbendis temporalibus, quos etiam Laici habere possunt iuxta vsum aliquarum Ecclesiarum. Vt Less. in du. cit. & Sylu. verb. beneficium num. 8. ex Panorm. in c. maiorib. de præben. & alijs, quam totam doctrinam etiam fusè tradit Sanchez lib. 7. de matrimonio disp. 42. 43. & 44. & Filiuc. tract. 10. de imped. matrim. cap. 4. à n. 153. vsque ad nu. 161. & nos infra c. 104. à num. 26. vsque ad finem capitis.

11. Vtrum autem suscipiens beneficium teneatur habere animum perseuerãdi in statu Clericali? Respondeo aliqua iam dixisse supra in cap. 78. num. 11. Ad præsens autem dubium ita respondendum puto. Ad omne beneficium, necessariam esse in beneficiario intentionem status Ecclesiastici, & satisfaciendi muneri suo, saltem dum est in tali statu, & dum vult beneficium retinere, non tamen est necesse, vt quis habeat animũ semper permanendi in statu Ecclesiastico, nisi fuerit in sacris; Imò etiam si quis habeat animum permanendi in statu Clericali dum manet in studijs; vel dum ei aliquod matrimonium pingue oblatum fuerit, vel aliqua hæreditas, &c. Et interim accipiat beneficium, non peccat saltem mortaliter, dummodo habeat animum, interim satisfaciendi muneri suo; Nam nullibi reperitur præceptũ, vt beneficiarius teneatur habere intentionem obseruandi perpetuum cælibatum, & manendi in statu Ecclesiastico; dum est in minoribus ordinibus; Imò iura relinquunt eum liberum, & liberè potest transire ad nuptias ex cap. Diuersis 5. & ca. Ioannes 7. de Cleric. coniugat. Ita Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 45. n. 19.

12. Sed quæritur vtrum beneficiarij obligentur ad residentiam, & ad restitutionem

nem

nem fructuum, si non resideant? Et Respondeo, omnes beneficiarios, quibus incumbit cura animarum, iure diuino teneri ad residendum; vt sumitur ex verbis Christi. *Pasce oues meas.* Quæ verba diriguntur ad omnes Pastores, imò tenentur etiam ex iure naturali; Nam suscipientes aliquod officium, iure naturali tenentur exequi omnia pertinentia ad dictum officium; sumitur ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 1. de reform. vbi sic ait. *Cum præcepto diuino mandatū sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbisque Dei prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorū operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera omnia pastoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab ijs præstari, & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant, & assistunt; sed mercenariorum more deseruiunt.* Ex quibus verbis colligitur, dictos pastores non posse per alios; sed per seipsos iam dicta, præstare. Tenetur etiam dicti Pastores ad residentiam ex iure Ecclesiastico; vt patet ex cap. Extirpandæ de præben. ex ca. Sicut 7. q. 1. cap. Sciscitatis 7. q. 1. & ex cap. Ad hæc. cit. tit. Possunt tamen Episcopi ex iusta causa iuxta Concil. Trid. loc. cit. Abesse à suis Ecclesijs per tres menses cuiuscuiusque anni, & hoc siuè interruptè, siuè continuè; Et si ob aliquam vrgentem necessitatem maiori dilatione indigerent, causa esset approbanda à Summo Pontifice, vel à Metropolitano, & eo absente, ab antiquiore suffraganeo; qui debet etiam approbare Metropalitani absentiam; quæ approbationes sunt in scriptis faciendæ, excipitur tamen in dicto Concilio, casus, in quo Episcopus deberet abesse ob aliquod munus Episcopatui adiunctum, quod si vltra dictos tres menses Episcopi abfuerint sine tali approbatione, fructus suos non faciunt, & tenetur in conscientia illos restituere in vtilitatem fabricæ Ecclesiæ, vel pauperum, & est in dicto Concilio prohibita quæcunque conuentio, vel compositio, qui pro fructibus malè perceptis fieri solet. Imò, si Episcopus abfuerit vltra annum continuè sine dicta approbatione, tenetur Metropolitanus intra tres menses dictum Episcopum Pontifici denuntiare sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ; vt habetur in dicto Concil. sess. 6. cap. 1. de reform. & licet, in dicto capite assignetur amissio quartæ partis fructum pro absentia sex mensium. Attamen postea in cit. sess. 25. cap. 1. Fuit contrarium statutum, nempe, vt restitutio fiat iuxta ratam absentiæ, & nota, quod licet dictæ approbationes debeant esse in scriptis, tamen si non ita fiant, & causa vera fuerit, & approbata à quibus debet approbari, non ex hoc obligabitur Episcopus in foro conscientiæ ad restitutionem; Sed in foro exteriori potest condemnari, vt restituat; vt Nauarr. lib. 3. Concil. de præben. Concil. 13. num. 11.

13. Curati autem, & alij inferiores habentes curam animarum non possunt abesse à suis Ecclesijs, nisi per bimestre causa cognita per Episcopum, & de eius licentia in scriptis obtinenda: & interim tenentur præfigere Vicarium ab ipso Episcopo approbatum; vt habetur in dicto Concil. Trid. sess. 23. cap. 1. de reform. his verbis. *Eadem omninò, etiam quoad culpam, amissionem fructuum, & pœnas de curatis inferioribus, & alijs quibuscunque, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum, curam animarum habens, obtinent, Sacrosancta Synodus declarat, & decernit, ita tamen, vt quandocunque eos, causa prius per Episcopum cognita, & approbata, abesse contigerit. Vicarium idoneum, ab ipso Ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquat: discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, non obtineant.* Et idem etiam dicitur de perpetuis coadiutoribus, vel Vicarijs perpetuis; Nam etiam isti dicuntur beneficiarij habentes curam; Sed vtrum idem sit dicendum de Abbatibus, Prioribus, & alijs Prælatis Religiosorum? Respondetur negatiuè; cum de his non loquatur Concilium; Sed debent regulari iuxta eorum statuta; seruatis tamen illis rebus, quæ sunt de iure diuino: vt est residentia; quoad hos igitur licentias concedendas, Concilium loquitur de habentibus curam Secularium: Non tamen puto probabile id, quod docet Nauarr. c. 25. num. 121. in fine; Nempè dictos Parochos

Ddd posse

posse abesse per duos menses absq; licentia scripta; cum causa sibi tantum iusta visa: ex eo quod id licitum erat ante Concilii & per dictum Concilium id non fuerit abrogatum expresse; quod erat necessarium ex l. Præcipimus C. de appellat. Nam respondeo omnia, quæ expressè continentur in Concilio Tridentino esse absolutè seruanda, quia omnia alia iura, intelliguntur redacta ad dictum nouum ius, & sic videtur communis praxis, & intellectus Ecclesiæ. Et ita intelligit Less. lib. 2. c. 34. dub. 29. num. 159. in fine; sed infra cap. sequenti num. 3. id meliùs examinabitur.

14. Item Canonici, & alij habentes dignitatem, vel præbendam, aut portionem in Ecclesijs Cathedralibus, vel Collegiatis non possunt quolibet anno abesse vltra tres menses, alioquin sunt priuandi primo anno dimidia parte fructuum, & in secundo anno omnibus illis; vt patet ex Conc. Trid. sess. 24. c. 12. de refor. his verb. *Præterea obtinentibus in eisdem Cathedralibus, & Collegiatis dignitates, Canonicatus præbendas, aut portiones, non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis vltra tres menses, ab eisdem Ecclesijs quolibet anno abesse, saluis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt, alioquin primo anno priuetur vnusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, ac residentiæ fecit suos, quod si iterum eadē fuerit vsus negligentia, priuetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit, crescente verò contumacia contra eos iuxta sacrorum Canonum constitutiones procedatur. Distributiones verò, qui statutis horis interfuerunt, recipiant, reliqui, quauis collatione, aut remissione exclusa, his careant.* Sed nota dictam pœnam esse tantum comminatoriam: & reuocari omnia statuta, & consuetudines; non tamen intelliguntur reuocata priuilegia, si quæ erant concessa à Sede Apostolica.

15. Et præter dicta priuilegia, sūt etiā aliæ causæ excusantes à residentia, vt est docere Theologiam, vel illam audire cum hac differentia, quod Lector Theologiæ excusatur pro quouis longo tempore; Auditor autem excusatur tantum per quinquennium, vt patet ex cap. super specula. de Magist. quod caput extendunt communiter DD. ad ius Canonicum, vt Panor. in d. cap. Archid. in cap. 2. de priuil. in 6. Ad alias autem scientias requiritur licentia Episcopi, nisi alicubi contraria vigeret consuetudo, vt Nauar. in Manuali cap. 25. num. 121. & Less. lib. 2. cap. 34. dub. 29. nu. 163. Secunda causa esto obsequium Episcopi quoad duos canonicos, ac etiam alios si ab illo occupentur in vtilitatem Ecclesiæ suæ, vel Cathedralis, non autem pro suo seruitio personali, nisi vrgente necessitate, & dummodo Ecclesia seruitio nō indigeat ex cap. ad audientiam de Clericis non resident. quod Nauar. lib. 3. consil. 11. de præbend. extendit ad obsequium Cardinalis, non Episcopi, quem affirmat posse habere saltem vnum Canonicum sui titulis in obsequium, tertia causa est obsequium Papæ cap. cum dilectus, de Cleric. non resident. quarta causa est licentia legitima in scriptis obtenta, vt supra, quinta causa est honesta consuetudo: sed post Concil. Triden. quælibet consuetudo est corruptela æstimanda: vt loquitur dictum Concil. vt supra, & tam dictæ causæ, quā aliæ ad quatuor capita reducuntur à Doctoribus ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 1. de reform. & primum caput est Christiana Charitas; secundum euidens communis necessitas, tertio obedientia superioribus debita, quartum euidens Ecclesiæ necessitas vel vtilitas.

De modo, quo beneficiarij residere teneantur, ac de eorum obligationibus. Cap. LXXXI.

1 *Residentia est facienda in loco vbi adest beneficium, & qui non exercet officium beneficij, non dicitur residere, & ad restitutionem tenetur.*

2 *Beneficiarius non residendo, tenetur omnes fructus restituere, illos tamen, qui correspondent tempori absentiæ.*

3 *Beneficiarius non residendo per decem, vel quindecim dies, nō tenetur ad restitutionē; sed tantum quando mora est per bimestre, vel vltra absque Episcopi licentia; tunc obli-*

obligatur ad restitutionem.

4 *Absentia, quæ fit ex subita necessitate, quæ non patitur dilationem, non obligat ad restitutionem, quamuis fiat absque licentia requisita.*

5 *Beneficiarij tenentur recitare officium diuinum, aliter non possunt fructus suos facere.*

6 *Beneficiarij sunt domini fructuum beneficiorum.*

7 *Beneficiarij tenentur expendere fructus beneficiorum pro sui, & suorum congrua sustentatione, superfluos autem in pios vsus.*

8 *Beneficiarij de fructibus beneficiorum necessarijs ad sustentationem, possunt alere consanguineos, & parentes pauperes, & filios, licet illegitimos &c.*

9 *Pensionarij tenentur, ac beneficiarij fructus superfluos in pios vsus expendere, non autem fructus, quos sibi subtraxerint ex decenti sustentatione.*

10 *Beneficiarij possunt disponere de fructibus distributionum, prout voluerint.*

11 *Bona empta à beneficiarijs sumptibus superfluis, non possunt nisi in pios vsus applicari eodem modo, ac sumptus superflui.*

12 *Equites S. Iacobi, Io: Baptistæ &c. teneantur superfluos fructus commendarum in pios vsus expendere.*

1 RESidentia est facienda à beneficiarijs habentibus curam animarum in loco, in quo habent beneficium, & præcipuè Parochi ita debent habitare prope Parochiã, vt faciliter Parochianis Sacramentis indigentibus, subuenire possint, & quando ratione negotij, vel etiam recreationis extra limites Parochiæ pergere oporteat, procurare debent, vt id nullo modo sit in præiudicium subditorum; nam ad tale munus tenentur de iure diuino, & humano, & ideò omnibus negotijs, & occupationibus se spoliare debent, & ex iustitia tenentur: vt possint dicto muneri vacare; & si quis habuerit duas Parochias vnitas, poterit in principaliori sæpiùs assistere, vel in qualibet ipsarum, si æquales fuerint; vt Barbosa de potest. Episcopi, allegat. 43. nu. 8. nec dicta residentia potest fieri per alium, sed ipsimet beneficiarij, qui onus beneficij exercere debent, ad illam personaliter tenentur; è contra verò, qui residet in Parochia, & non exercet officiũ suum, non dicitur residere, & tenetur ad restitutionem fructuum dicto tẽpori correspondentium; nam qui non facit, quod debet, non recipit, quod oportet; & quod datur ob causam, causa non sequuta retineri non potest, vt Syluest. ver. residentia, Sot. lib. 10. de iustitia q. 3. art. 1. Layman li. 4. tract. 2. cap. 6. nu. 6. nec satisfacit, si exerceat per alium, quando ipse commodè potest, quia residentia, & administratio Sacramentorum, est onus personale; & licet, substitutus esset magis idoneus, nõ ex hoc excusaretur; vt idem Sot. Less. lib. 2. ca. 34. dub. 28. num. 153. Nauar. ca. 25. num. 121. Barbosa de potest. Episcopi 3. par. allegat. 43. num. 2. & alij communiter; vide etiam Garziam 3. par. cap. 2. num. 178. vbi notat, sacram Congregationem declarasse; Parochum residere debere in loco, vbi sita est Ecclesia Parochialis, etiam si ei esset datus coadiutor ratione infirmitatis; & nota etiã, dictũ Parochũ exercentẽ per aliũ, absq; causa nõ teneri ad restitutionẽ, licet, non excusetur à culpa; quando tamen nullum damnum subditis adueniret, nec reclamarent, tunc enim etiam ad restitutionem teneretur, idem Garzia num. 53. & Layman. lib. 4. tract. 2. cap. 6. num. 6. & alij, sed hi Doctores loquuntur secluso decreto Concilij Trident. sess. 23. cap. 1. de reform. nam iuxta illud, omninò restituere tenetur.

2. Sed vtrum verè tam Parochus, quã Episcopus, & alij habentes curam animarum teneantur restituere omnes fructus correspondentes tempori absentiæ illegitimè habitæ? & respondendum est affirmatiuè iuxta mentem Concilij Trid. sess. 23. cap. 1. de reform. pro vt supra diximus cap. antec. num. 12. & seqq. & ita intelligit Azor. 2. par. lib. 7. cap. 6. q. 1. 2. & 3. præter alios Doctores cit. Attamen Barbosa loc. cit. num. 101. putat non omnes fructus esse simpliciter restituendos; sed illos tantum; qui correspondent residentiæ, cum beneficiarius ratione beneficij teneatur etiam ad officium diuinum; vnde aliquos fructus recipere debet ratione dicti officij. Hæc tamen ratio mihi non probatur, quia est

directè contra mentem, & verba Concilij; vt supra retulimus; & bene poterat Concilium hanc pœnam taxare contra nõ residentes; imò, & iustè fuit taxata; quia iam dicti beneficiarij habentes curam animarum, tenentur ad officium diuinum ratione ordinis, secluso beneficio; vnde cum recipiant fructus ratione beneficij, debent illis priuari, si onus beneficij nõ subierint, hanc sententiam tenet etiam Less. lib. 2. ca. 34. dub. 29. nec pro hac restitutione faciẽda est expectanda aliqua iudicis sententia criminis declaratoria, pro vt requiritur in alijs pœnis; quia sic statuit dictum Concilium Trid. in illis verbis. *Nec trita consciẽtia, alia etiam declaratione non secuta, illis sibi retinere posse, sed teneri illas fabricæ Ecclesiarũ, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacunq; conuentione, vel compositione; quæ pro fructibus male acceptis appellatur.* Azor. 2. par. lib. 7. cap. 6. vt supra, & q. 6. Less. loc. cit. Garzia 3. par. cap. 2. num. 136. & alij multi.

3. Vtrum autem residentia ita sit facienda, vt si quis illam omittat per decem, vel quindecim dies, fructus dicti temporis suos non faciat? & quamuis affirmatiuè respondet Garz. loc. cit. num. 23. & 28. Tamen contraria videtur omninò verum, vt sumitur ex eodem Concil. sæpè citato; ex quo non tenetur Parochus ad restitutionem, nisi per morã post bimestre; tale enim tempus iudicat Concilium esse notabile, & necessarium pro restitutione; ita loquitur Azor. & Less. loc. cit. & alij multi cum Moneta de distributionibus q. 12. num. 54. Sed an si Parochus non resideat per duos tantum menses ex causa legitima, sed non probata ab Episcopo, teneatur restituere in foro conscientiæ; & affirmatiuè respondendum est; vt iam diximus cap. anteced. num. 13. ex verbis Concil. ibi citatis contra Nauar. ca. 25. nu. 121. & quamuis opinio Nauarr. probabilis etiã videatur Azorio 2. par. lib. 7. cap. 4. q. 10. Layman lib. 4. tract. 2. ca. 6. num. 7. & alijs, qui omnes putant nec esse necessariam licentiam superioris per bimestre tantum tamen id non videtur conforme verbis Concilij sess. 23. cap. 1. de reform. ibi enim dicitur. *Ita tamen, vt quandocunque eos, causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contigerit, Vicarium idoneum, ab ipso ordinario approbatum cum debita mercedis assignatione, relinquent. Discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, non obtineant.* Ex quibus verbis colligitur, omnem absentiam, probandam esse ab Episcopo, si esse debent per duos menses; & si vltra duos menses, tũc requiritur non solum licentia Episcopi; sed etiã necesse est, vt sit in scriptis, & ex causa graui, & ita tenet Gloss. in cap. si quis in Clero 7. q. 1. vbi docet posse Clericum abesse à sua Ecclesia per tres hebdomadas, vel duos menses, dummodo adsit licentia superioris; & ita dicta verba Concilij intelligit Garz. num. 22. Vasq. cap. 4. de benefic. §. 2. art. 1. dub. 3. num. 149. & art. 2. dub. 3. num. 188. Sanch. lib. 3. de matrim. dis. 3. num. 11. & alij quam plures; & Less. lib. 2. c. 34. dub. 29. num. 159. licet, putet non esse id vsu receptum; quod si ita est, illud est sequendũ, quod est in vsu; cum vsus sit maxima legis interpretatio.

4. Sed est notandum; quando subita necessitas occurrit; & nec Parochus faciliter potest adire Episcopũ, nec Episcopus Papam, aut Metropolitanum; posse abesse absq; alio consensu; quia præcepta humana non sunt intelligenda cum graui incommodo; ita Selua de beneficijs par. 4. quæst. 6. num; 13. ex Hostiens. Io: Andr. & Abbas, & sequitur Azor. loc. cit. in fine.

5. Quoad obligationes, quas habent beneficiarij, prima est; recitatio horarum canonicarum, vt patet ex Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. §. statuimus, vbi priuãtur fructibus beneficiarij omittentes dictas horas canonicas; & ratio est, quia beneficium datur propter officium, quod in se continet, cui annexę sunt horæ canonicæ; sed quænam pars fructuum amittatur ob omissionem alicuius partis officij, vel totius, iam supra diximus in cap. de hor. can. sunt tamen aliqua beneficia quæ non obligant ex eorum institutione ad horas canonicas; vt sunt quædam Præposituræ. Aliqui personatus, & quædam Præstimonia, quæ requirunt tantum quotidie officium B. Virginis; vel 5. Pater, & Aue, vel Psalmũ Miserere, vt Less. lib. 2. cap. 34. dub. 30. ex Nauar. de orat. cap. 7. num. 27. & 28. & in ma-

manual. cap. 25. nu. 103. incipit autem dicta obligatio ab eo tempore, quo per collationem, & acceptionem, vel per institutionem, aut confirmationem beneficiarij incipiunt habere ius in re; idem Nauarr. num. 29. Alia multa, quæ dici possunt circa hanc obligationem recitandi horas canonicas; iam supra diximus in cap. 72.

6. Secunda obligatio beneficiorum est circa vsum fructuum beneficiorum; & quæri posset, vtrum beneficiarij habeant dominium dictorum fructuum; sed quia de hac materia iam dixi in secũdo libro agẽdo de alienatione rerum Ecclesiasticarũ; ideò id omitto. Et quærendum tantum hinc est, an beneficiarij possint expendere fructus beneficiorum iuxta eorum libitũ; vel tantum in eleemosynas, & pios vsus; & licet, de hoc etiam multa dixerimus in lib. primo de restitutione; tamen etiam hęc tãquã in proprio loco aliqua dicemus. Suppono igitur primò cum cõmuniori, & vera sententia, beneficiarios esse dominos fructus beneficiorum; vt docet D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 7. Sanchez in summa lib. 2. ca. 20. num. 24. Less. lib. 2. cap. 4. dub. 6. nu. 43. Layman lib. 4. tract. 2. cap. 3. num. 3. Bannes 2. 2. q. 32. art. 6. dub. vlt. Valent. tom. 3. disput. 10. q. 7. punct. 7. Filliuc. tract. 41. ca. 6. q. 8. & quam plures alij; & sumitur apertè ex cap. vnico de Cler. non resident. vbi dicitur. *Clericos, qui non intersunt diuinis officijs, non esse dominos distributionum*; ergo idẽ erit etiam dicendum de fructibus beneficiorum, cum etiam sint prouentus Ecclesiastici; & patet etiã ex pluribus locis Cõcilij Tridentini, & Lateranensis vlt. sess. 9. can. 9. vbi decernitur contra non recitantes officium diuinum non facere fructus suos; & ita etiam loquitur Concil. Trid. contra non residentes sess. 2. cap. 1. de reform. & sess. 24. cap. 12. & bulla Pij V. alibi relata; igitur quando beneficiarij faciunt fructus suos, habent in eos verum dominium, aliter non possent dici sui; quo supposito.

7. Ad quæsitum respondetur. Beneficiarius posse iuxta eorum libitum expẽdere fructus beneficiorum, & prouentuum Ecclesiasticorum ad congruam sui, & suorum substitutionem; superfluam autẽ partẽ, licet, teneantur expendere in pios vsus, aliter mortaliter peccarent; non tamen tenentur ad restitutionem; hæc doctrina cõmunis est inter Doctores; pro qua videri potest, Less. lib. 2. cap. 4. dub. 6. num. 43. & seqq. Sot. lib. 10. de iustit. q. 4. art. 3. & 4. & ita testatur sentire D. Thom. in 2. 2. q. 185. art. 7. Azot. 2. p. lib. 7. cap. 10. qu. 2. Couar. cap. Cum in officijs. de testam. Layman. li. 4. tract. 2. cap. 3. nu. 3. Molin. tom. 1. de iust. & iure tract. 2. disp. 147. & alij multi. Vnde si beneficiarij in vsus prophanos, vel ad ditandos parentes dictos fructus superfluos expenderint, peccabunt quidem contra præceptum Concil. Trid. sess. 25. ca. 1. de reform. Sed non tenebuntur ad restitutionem; Secùs autem si sibi aliquid subtraxerint à tali decenti substentatione ob aliquos licitos vsus; nam tunc neque peccabunt. Tenetur igitur beneficiarij superfluos prouentus in pios vsus expendere, nempe in necessitates pauperum, & in vtilitatem Ecclesiæ; nec intelliguntur pauperes proprij loci, in quo adest beneficium; nec Ecclesiæ propriæ, cum nulla lege id cautum sit secùs si id esset præceptũ à fundatore, seu patrono beneficij per testamentum, vel alio modo. Vt Azor. loc. cit. Molin. dicto tom. 1. disp. 146. Nauarr. de reddit. Eccles. q. 1. monit. 27. n. 2. qui Doctores, & alij communiter similiter asserunt sub nomine pauperum venire omnes, qui iuxta eorum statum viuere non possunt; Item possunt etiam dicti beneficiarij, prædictos fructus superfluos in officium hospitalitatis expendere non solum peregrinorum, & aduenire, sed etiam amicorum, & notorum, licet, non indigentium, id enim pertinet ad officium charitatis, & vrbanitatis Christianæ; non tamen possunt aliqua liberaliter, & magnificè donare, & in ludos impendere; vt Azor. loc. cit. & alij cõmuniter; Illi verò, qui expendere solent à beneficiarijs in honestas, recreationes, & ludos gratia relaxandi animum, pertinent ad congruè vitæ substentationem; vt Molina loc. cit. disp. 145. Layman. lib. 4. tr. 2. ca. 3. Garz. 2. p. c. 1. n. 19. vbi plures affert, qui etiam veniant sub hoc nomine; Ad sui, & suorum substentationem, vide ea quę diximus supra. c. 78. n. 17.

8. Item

8. Item poterunt beneficiarij ex fructibus tam superfluis, quam necessariis ad sui sustentationem conferre parentibus, & consanguineis indigentibus; & ex illis fratrem, sororem, vel nepotem dotare; vel alere etiam cognatos, & maximè pro mora in studiis, vel aliqua arte addiscenda, vt Layman. loc. cit. n. 3. c. 15. Azor. 2. p. lib. 6. cap. 10. q. 9. & alii communiter; & sumitur ex Concil. Trid. sess. 25. cap. 1. de reform. dummodo tamen dicti beneficiarii nō habeant alios sumptos, quibus illis subuenire possint; & eodem modo possunt alere filios tam naturales, quam spurios, dummodo non habeant vnde viuant; vt Azor. 2. p. lib. 7. cap. 10. q. 10. ex Panorm. in ca. peruenit. de arbitr. Syluest. verb. Clericus 4. qu. 15. Layman. loc. cit. num. 4. Molin. disp. 146. & alij, qui omnes docent, filium illegitimum tota conscientia posse accipere sibi necessaria ex fructibus beneficiorum patris; imò, & Cameram Apostolicam teneri ei consulere de bonis patris in spolio habitis: & possunt similiter dicti beneficiarij dare ex dictis fructibus congruam dotem filiæ spuriæ; sorori, &c. Nam dos subrogatur loco alimentorum. Molin. loc. cit. Reginal. lib. 30. tract. 3. num. 101. & seqq. vbi plures affert, nec obstat Bulla Pij V. quæ incipit. Quæ ordini Ecclesiastico vt optimè notat Azor. q. 11. & Nauarr. de spolijs. Cleric. §. 19. num. 9. & seq.

9. Vtrum autem pensionarij teneantur eodē modo, ac beneficiarij superfluos sumptus beneficij in pios vsus expendere? Et affirmatiuè respondet Molina tom. 1. de iustitia, & iurè tract. 2. disp. 145. Illos autem fructus, quos sibi subtraxerint ex propria, & debita sustentatione possunt expendere vt voluerint; cum hac distinctione, quod beneficiarij non possint nec hos, nec alios fructus, licet, superfluos in prophanos vsus expendere ob præceptum Concil. Trid. sess. 21. cap. 1. de reform. Pensionarij autem non peccabūt ex hac actione præcisè, quia Concilium loquitur tantum de beneficiarijs; & hac de causa vsu Cameræ Apostolicæ receptum est, vt pensiones decursæ, & non solutæ, transeat ad hæredes pensionarij; Secùs autem est dicendum de fructibus superfluis, & de pensione excedente triginta aureos, nam hi omnes subijciuntur spolio, vnde signū est, quod de his pensionarij, non possint ad eorum libitum disponere; & debent expendi eodem modo, ac fructus beneficiariorum. Ita Molin. loc. cit. Garzia de benefic. 1. p. cap. 5. num. 161. Filiuc. tract. 43. cap. 4. q. 12. Sed Azor. 2. p. lib. 7. cap. 9. q. 12. docet pensionarium posse disponere de fructibus pēsionis prout voluerit, & de illis testari eodem modo, ac de proprio patrimonio; Et ratio est, quia pensio non est beneficium, cum nō detur propter officium, & ministerium; sed consistit tantum in mera temporalitate; & ita etiam docet Couarr. de testam. cap. cum in offic. num. 6. Gigas de pensionib. q. 52. & ita testatur fuisse iudicatum per Rotæ auditores ita etiam docet Menochius de arbitris casu 172. num. 12. Rodoanus q. 3. de spolijs Eccles. §. quid dicendum n. 12. & alij multi Doctores; & concludit Azor. pensionem, quacunque ex causa detur, dummodo non data sit tanquam beneficium, non sortiri beneficij naturam, & conditionem, cum detur ad vitæ subsidium; Ac perinde Clericus, si non sit Religionis professione adstrictus, de fructibus ex pensione Ecclesiastica comparatis, potest statuere quidquid ipsi libuerit, suo arbitratu: dummodo tamen alicubi non adsit alius vsus.

10. Sed vtrum beneficiarij possint de fructibus distributionum disponere, prout voluerit? Et negatiuè respondet Nauarr. de redditib. Eccles. q. 1. monit. 3. & ante illum docuit Oldrad. consil. 118. Putant enim hi Doctores, beneficiarios eodem modo teneri disponere de fructibus beneficij, ac de fructibus distributionum; Sed contrarium communiter alij sentiunt: Et ratio est, quia distributiones soluuntur tanquam merces laboris, & operis, & sicut quis potest disponere de sua mercede prout voluerit, ita etiam poterit beneficiarius; ita habetur, in cap. 1. de Cler. non resid. in 6. & docet Azor. 2. p. lib. 7. cap. 9. q. 10. Syl. verb. Clericus 4. q. 4. Abb. Francus, Ioan. Andr. & alij multi, quos affert. Azor. Couarr. de testam. cap. cum in offic. nu. 4. Filiuc. tract. 43. cap. 3. q. 10. Moneta de distribut. 3. p. q. 1. num. 18. vbi quamplures affert, & alii plures; & præcipuè Less. lib. 2.

cap.

cap.4.dub.6.num.40. Et idem est dicendum de alijs acquisitis ex celebratione Missarum, ratione confessionum, concionum, & aliarum functionum; Secùs autem de fructibus Capellaniæ titularis authoritate Episcopi fundatæ: hæc enim datur, & est beneficium Ecclesiasticum, ex eisdem Doctoribus.

11. Et notandum; id, quod diximus de beneficiariis quoad dispositionem fructuum beneficiorum, intelligendum etiam esse de rebus emptis à dictis beneficiariis dictis fructibus; Vnde sicut non possunt de dictis fructibus testari, licet, superfluis, nec ad proprium libitum disponere; Ita etiam res emptę dictis fructibus non possunt alijs donari, nec ad prophana alienari; Sed omnes subduntur spolio post mortem beneficiorum; Et sicut beneficiarij, si expenderent fructus beneficiorum superfluos non in pios vsus vt supra, peccabunt tantum mortaliter absq; vlla obligatione restitutionis; sic si consumpserint res emptas pecunijs beneficiorum, sed non in pios vsus peccabunt tantum quidem absq; vlla obligatione restitutionis. Azor. 2.p.lib.7.cap. 10.q.1.§.Cæterum; Vasq. de reddit.c. 1.§. 3.dub.1.num.58. Nauarr. de redditib. q.1. monit.42.& de spolijs §.2.num.1. & seqq. Et quod dictum est de beneficiarijs, dicendum est etiam de habentibus beneficium in commendam perpetuam; quia etiam talis commenda est tanquam beneficium Ecclesiasticum, quod conceditur à Pontifice. Secùs de commenda ad tempus; tunc enim datur fructus tanquam merces laboris.

12. Sed quæritur vtrum Equites S. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, & Florentiæ, & similes possint insumere fructus cōmendarum iuxta eorum libitum? Et duæ sunt opiniones ambæ quidem probabiles: & prima asserit, eos peccare mortaliter dictos fructus expendendo, vel distrahendo ad prophana, & non in vsus pios; quia sunt etiam bona Ecclesiastica; nam nullus Ecclesiasticus, & præcipuè religiosi adstricti vocis religionis, vt sunt de equitis, possunt ex bonis Ecclesiasticis, vel Religionis ditare parentes, consanguineos, vel amicos; nec illa ad prophana distrahere, ita Azor. 1.p.lib.13.cap.4. qu.8.& seqq. Nauarr. de reddit.q.3.monit.12. Reginal.lib.30. tract. 3.nu. 98. & alij plures apud hos Doctores. Secunda opinio docet dictos Equites, non peccare mortaliter; sed tantum venialiter, si prophanè fructus commendarum expenderint, secluso peccato, ad quod illos consumerent. Et ratio est, quia dicti commendatarij sunt domini prouentuum, & illis non applicantur tanquam bona Ecclesiastica, nec sub titulo aliquo spirituali, sed applicantur eis tanquam merces sub titulo sæculari, & militari, nec sunt Religiosi habentes perfectum votum paupertatis, imò Gregor. XIII. reuocando motū Pij V. eis testandi facultatem concessit, sicut etiā habebant ante dictum motum Pij V. vt Molin.to.1.tract.2.disp.141.& citat alium Molinam Iurisconsultum lib.2.de primog. cap.9.num.59 Sanchez de præcept. Decalogi tom.3.lib.7.cap.8.nu.28.&29. vbi plures citat, & sequitur Bonac.tom.1.tract.10 disp.4.pun.2. num. 24. & citat Rodriquez tom.2.de regular.qu.57.art.5. sed contrarium ibi tenet cum Ayla, tenet tamen cum Molina in tom.3. qu.29. art.7.& sequitur Sanchez loc.cit.

Sed vtrū idē sit dicendū de Equitibus Sācti Ioannis Baptistæ? Respondeo negatiuè: Nam prædicti strictiùs vota emittunt, & obseruant; & commendæ, quæ eis conceduntur, dantur sub titulo spirituali cum obligatione recitandi officium; Vnde id quod dictum est de beneficiarijs, dicendū est etiam de dictis Equitibus; & ex consequenti non possunt fructus dictarum commendarum pro libito expendere, sed ad pios vsus, nec de illis ditare parentes, amicos, &c. de alijs autem bonis prædicti possunt liberè pro suo arbitratu disponere inter viuos; quia non strictam Religiosorum Claustralium paupertatem profitentur: sed illam paupertatem vouent, quæ inter ipsos seruatur, & iam ex vsu, & experientia constat de prædictis bonis ipsos disponere, prout eis libet. Dixi inter viuos, quia eis est prohibitum testari iuxta eorū constitutionē, nisi tamen adesset superioris licentia; vt ait Sanchez lib.7.c.8. num.36. Molin. disp.141. Bonac.loc. cit. num.25.& alii.

De Electione Ad Ecclesiastica Beneficia. Cap. LXXXII.

1 *Electio non fit, nisi Ecclesia viduata: & differt Electio à collatione, & praesentatione.*

2 *Electio pertinet tantum ad Collegium; nec potest ius eligendi in extraneum transferri, nisi omnes de Collegio consentiant.*

3 *Elector debet esse saltem Subdiaconus de iure communi; Laici autem, & conuersi Religionum nullo modo eligere possunt, nec esse de capitulo.*

4 *Electores non tenentur expectare absentem nec proximum ad pubertatem, &c.*

5 *Omnes Electores vocandi sunt, aliter Electio est nulla, & absens potest alium, vel alios substituere pro se, dummodo sint de Collegio.*

6 *Excommunicatus, etiam minori excommunicatione, Interdictus, &c. ac existens in peccato mortali eligi non potest.*

7 *Qui eligi possint?*

8 *Electio est facienda intra tres menses post mortem habentis beneficium, & non de nocte.*

9 *Electio non potest fieri clandestinè, sed in loco decenti, nec refert si locus fuerit interdictus.*

10 *Electio tripliciter fit per inspirationem, per scrutinium; & per compromissum.*

11 *Ex aliquibus causis Electio ad proximum superiorem, vel ad Papam deuoluitur.*

12 *Electus non semper tenetur sui electioni consentire, nec semper melius est consentire, quam non consentire.*

1. Relictis variis modis, quibus olim fiebat Electio Clericorum ad beneficia Ecclesiastica, de quibus optimè agit Azor. 2. p. lib. 6. cap. 14. q. 1. & Selua de beneficiis 3. p. q. 1. Quatuor nobis remanent explicanda. Primò quinam eligere possint: quinam eligi, quænam solemnitas, & ritus requiratur, & quo tempore, & loco sit electio facienda. Sed ante omnia dicendũ est, quid sit electio, & quod ius acquirat Clericus per electionem? Et Respondeo, Electionem esse oprionem ritè, & legitimè factam seruata iuris forma idoneæ personæ ad Ecclesiam suo Præposito viduatam ex Hostiens. summ. tit. de electione; vel, vt meliùs dicamus cum aliis. Electio est alicuius hominis ad Ecclesiam pastore destitutam, Canonicè facta vocatio. Nam Electio fieri non potest, nisi Ecclesia vacante Pastore, ex cap. quia propter de elect. vnde in vanum feruntur suffragia ad Canonicatum, dignitatem, vel aliud beneficium inferius, quod datur per electionem; nisi Ecclesia tali beneficio, vel dignitate vacet. Differt autem Electio à collatione, & præsentatione. Nam electio fit à Capitulo, vel Collegio, & postea confirmatur à Pontifice, vel alio habente auctoritatem. Quæ confirmatio dat ius in re cum electio non tribuat, nisi ius ad rem; vnde Electio potest reuocari auctoritate superioris, nec si quis est electus tantum, & postea moriatur; dicitur beneficium vacare morte dicti electi: sed morte præcedentis beneficiarii, collatio autem de iure communi pertinet ad Episcopum, vel Pontificem, vt supra diximus, nec requiritur aliqua confirmatio. Præsentatio verò fit à patrono, & dictam confirmationem requirit; vt iam similiter diximus: Ex quibus colligitur tantum collationem tribuere ius in re, nõ autem electionem, nec præsentationẽ ex cap. Nosti, &c. qualiter de elect. & cap. Dudum de præbendis: Sylu. verb. electio 1. in prin. & Azor. 2. p. lib. 6. c. 14. q. 4.

2. Qui autem habeant ius eligendi? Respondeo Canonicos tantum, cum ipsi cõstituant Collegiũ, & non alii Beneficiarii ex cap. Nouit. de iis, quæ fiunt à Prælatis, Abbas in cap. 1. de elect. & cæteri Doctores in cap. 2. de Institutione; Pertinet etiam dictum ius ad eos, qui ex aliquo priuilegio, pacto, vel præscriptione quadraginta annorum ad electionem concurrere debent. Sed est necesse, vt aliqua saltem electio intra dictum tempus quadraginta annorum fuerit à superiore confirmata; vt Innoc. in c. Cum venissent de restit. integr.

Pacto

Pacto traditur etiam dictum ius ex c. scriptum de elect. & nota, quod electores possunt cum extraneis ius eligendi communicare, dummodo nullus contradicat, nam vno contradicente, ius non transfertur in extraneum, vt Abbat. in dicto ca. scriptum. Sic etiam Electores possunt compromisso facto ius eligendi, in Arbitros transferre; omnibus tamen consentientibus; & vnus tantum sufficit, vt contradicat, ad hoc, vt ius transferri non possit. Potest etiam Laicus ex priuilegio electioni assistere, quamuis nulla conuentione, praescriptione, aut pacto suffragium ferre possit, vt Abbas in cap. Messana de Elect. Princeps autem absolutus, si suspectum habeat electum, quod sit Patriam proditurus; vel secreta Principis detecturus, potest de electione opponere; & illa dissolui debet; vt idem Abb. in cap. Super his, de accusat. Et idem docet ibi Innocent. & Gloss. in c. 1. dist. 62.

3. Nullus autem, nisi sit in ordine Subdiaconatus constitutus suffragium ferre potest, tam in Ecclesijs Cathedralibus, vel Collegiatis, quam Regularibus. Ex Clem. vt ij qui de aetat. & qualit. Quamuis Clerici professi Regulares; vt ait Armill. vt infra iure communi non sint incapaces iure eligendi. Conuersi autem, seu Laici professi suffragium ferre non possunt cum Clericis in electione Praelati. cap. Ex eo quod de elect. in 6. Secluso tamen priuilegio, vel statuto Religionis, vt Gloss. in dicto cap. Innoc. cap. 2. de instit. & Federic. consil. 107. cum alijs citandis. Non professi saltem tacitè, nullo modo suffragium ferre possunt, ex cit. cap. Eo quod de elect. in 6. §. In Ecclesijs. Nec similiter omnes alij, qui iure regulae, vel constitutionum à Pontifice approbatarum tali iure prohibentur. Nec similiter dicti Laici, vel conuersi Religionum possunt esse de capitulo, licet, in eo tractetur de alijs rebus temporalibus; vt idem Federic. consil. 107. & sequitur Sylu. verb. electio qu. 2. Armilla eodem verb. n. 12. & Azor. 2. p. lib. 6. c. 14. q. 8. in fin. Vbi docet etiam impuberes ante annum decimum quartum expletum, & foeminas ante duodecimum expletum iure etiam communi, repelli ab electione; ex cit. ca. ex eo quod de elect. in 6. & idem docet de Excommunicatis excommunicatione maiori, non autem minori. Ex cap. constitutis de appellat. & cap. illa de elect. ac etiam de interdictis, & suspensis ab officio, nec non de celebrantibus in loco interdicto secluso priuilegio ac de eligentibus indignum scienter vide Syluest. loc. cit. q. 4.

4. Et nota cum Gloss. in cap. vt ij, qui de aetat. & qualit. Electores non teneri expectare absentem, qui vocatus venire non potest, vel non vult, nec impuberem, quāuis pubertas proxima esset, nec excommunicatum, quamuis diceret esse proximè absoluendum; nec nouitium, quamuis proximè esset missurus professionem: Et idem est etiam dicendum de absente, si debito tempore non comparuerit, etiam si de proximo venturus sit. vide Azor. 2. p. lib. 6. c. 14. q. 6. in fine totius quaesiti.

5. Est etiam notandum aliqua esse determinata in iure circa absentē, quoad ius eligendi. Et primò sciendum est, in Electione facienda, vniuersos, qui ius eligendi habent, esse legitimè vocandos, & citandos vt electioni intersint. Gloss. in c. quod sicut de elect. ver. vocatos; & si vnus fuerit omissus, electio redditur nulla; vt communiter omnes c. In Genesi, & c. quod sicut, & cap. cum inter vniuersas de elect. si autem, qui citatus non fuit voluerit electionem ratam habere, tunc erit tantum confirmanda, vt Abbas, & caeteri in cap. quod sicut de elect. Posset tamen consuetudine introduci, vt absentes non vocentur; & tamen adhuc electio valeat: vt Abbas in cap. coram, & cap. Cumana de elect. Sunt autem vocandi omnes verbo, aut scripto, vel sono campanulae iuxta receptam consuetudinem; vt idem Abbas cap. in causa de elect. Et si aliquis fuerit impeditus, poterit ius suum vni, vel pluribus delegare. ca. Quia propter de elect. & cap. Si quis iusto eod. tit. in 6. Vnus tamen est designandus, vt suffragiū ferat, vel si plures instituerit insolidū, primus, qui locum occupauerit suffragiū feret; & si omnes simul aderunt, ille suffragium feret, quem Collegium, vel Capitulum elegerit per maiorem partem suffragiorum, ca. Si quis iusto de elect. in 6. & c. Cum inter Canonicos de

elect. ibidem. Vel si Canonici non concordauerint, ille suffragium feret, qui priùs suas litteras procurationis ostenderit. Et si quis plures procuratores constituerit, sed non insolidum, nullus intelligitur legitimè cõstitutus, & sibi imputet, si non cõcurrat ad electionem. Nec quis potest eligere extraneum inuito capitulo ex cap. Si quis iusto §. Absens de elect. in 6. Sed tenetur eligere aliquẽ ex Capitulo, seu Collegio, ex cap. Quia propter de elect. Et si nullus voluerit acceptare dictam delegationem, seu procuram, non ex hoc poterit quis per litteras suffragiũ ferre. Ita Io. An. & cæteri in ca. Si quis iusto, de elect. in 6. Institutus autem ad eligendum, debet esse saltem Subdiaconus. Clem. II. de ætat. & qualit. Et si, qui habet ius eligendi, fuerit præsens: Sed ægrotauerit in lecto: tunc censendus est presens: Vnde vel debet aliũ substituere ex eodem capitulo, vel electores debent aliquos ad eum mittere, vt suffragium ferat, vt Angelus verb. electio n. 17. ex Innoc. & Hostiens. Potest etiam quis tali iure eligendi se abdicare de iure communi; cum quilibet possit iuri suo cedere l. si quis in conscribẽdo C. de pactis. Quod si quis legitimè impeditus non fuerit, non potest procuratorem constituere iuxta Panorm. in c. Quia propter de elect. Quod est speciale in electione; nisi tamen ad id consentire vellent electores; Imò neque quis potest extraneum constituere procuratorem in explicandis tantum difficultatibus in collegio, quia secreta collegij non debent extraneis propalari. Io. Andr. in regula quod alicui de regulis iuris in 6. vide Sylu. verb. electio 1. q. 3. & 5. Azor. 2. p. lib. 6. cap. 14. q. 7. & Armillam verb. electio num. 13.

6. Qui autem eligi non possint? Respondeo; si electus fuerit excommunicatus maiori excommunicatione, vel suspẽsus, aut sacris interdictus, vel violator interdicti, Irregularis, Spurius, vel non legitimè natus, non debitæ ætatis, & litteraturæ; Criminosus, Infamis, aut alio Canonico impedimento ligatus, est nulla, & irrita electio. Vt iam diximus supra c. 77. n. 5. & cap. 78. Sed vtrum excommunicatus excõmunicatione minori eligi possit? Negatiuè respondet Armilla verb. electio n. 23. ex cap. fin. de Cler. Excomm. minist. & idem docet Azor. 2. p. lib. 6. cap. 7. quæst. 7. ex Gloss. Innoc. & Hostiens. Io. Andr. Cardinal. Panorm. in cap. Si celebrat. de Cler. excommun. ministrante iam citato. Sylu. autem ait verb. electio 1. q. 14. *Si eligatur Excommunicatus excommunicatione minori scienter; electio est irritanda.* Et citat dictum caput si celebrat: Nam ibi dicitur. *Si eligatur, electio eius est irritanda.* Sed iuxta Gloss. cum alijs Doctoribus citatis; dicta verba interpretatur; dictam electionem esse declarandam irritã & sequitur Azor. loc. cit. Et quamuis videatur dura interpretatio, tamen quia communis est inter Canonistas, non puto ab ea esse recedendum. Item existens in peccato mortali secreto elegi non potest, & tam ipse consentiens in electionem, quam electores conscij peccati, mortaliter peccant eligendo. Nam iuxta Diuum Thomam 5. quolibet q. 4. art. 1. existens in mortali, est indignus omni beneficio, & officio, Et sequitur Sylu. verb. electio 1. num. 16. Armilla eodem verb. n. 21. & 23. Sed electio non ex hoc capite est nulla, vt notat Armilla ex Panorm. in cap. Innotuit, & Felin. in cap. Dilecta de Exces. col. 2. Azorius autem putat non omne peccatum mortale occultum obligare ad non consentiendum in beneficium, vel ad non eligendum: dummodo quis dignior sit; quia non semper quis est permansurus in peccato; Secùs si quis diù fuerit in peccato, vel sit peccator ex inueterata consuetudine. Et si peccatum sit notorium, & ex his, quę merentur depositionem iuxta Canonum dispositionẽ, eligi nequaquam potest. Vide plura apud cit. Doctores qui aduertunt horum electionem esse irritam, & inanem.

7. Sed qui eligi possint? Respondeo, legitimè natus, in debita ætate constitutus, sufficiente doctrina imbutus, &c. vt iam diximus vt supra cap. 78. per totum.

8. Circa tempus, in quo facienda est electio. Dico in primis electionem non esse faciendam ante sepulturam prædecessoris: vt habetur in cap. bonæ memoriæ; licet, si fieret, valeret iuxta Gloss. in dicto cap. 20. In Ecclesijs Cathedralibus, & Regula-

gulatibus cessante impedimento legitimo. Electores tenentur intra tres menses eligere, alioquin electio deuoluitur ad superiorem proximum;& si talis superior intra alios tres menses non elegerit,electio pertinebit ad alium superiorem, vt sic vsque ad Pontificem; vt habetur in cap. Ne pro defectu de elect. Deinde Electores tenentur electionem electo præsentare, & eius consensũ petere intra octo dies postquam commodè poterunt; aliter Electores sunt suspensi per tres annos à beneficijs dictæ Ecclesiæ,cap. Cupientes,§.cæterum de elect.in 6. In alijs vero Ecclesijs fieri debet electio intra sex menses ca. De multa de præben.& cap. Nulla de concess. præben. Electus autem tenetur consentire, intra mensem à die, quo fuerit certior factus à dictis Electoribus: aliter electio est nulla ipso iure; nisi requireretur etiam assensus superioris cap. quam sit de elect.in 6. Et si fuerit Religiosus electus,debet tam ipse, quam Electores quamprimum superioris assensum petere. Ita Syl.verb.Electio q.6.Azor. 2. par.lib.6.cap.14.q.15. & multa plura addit. Tabbien. verb. Electio 1.§.7. Et Armilla addit,Electionem factam de nocte non esse validam ex Panorm. & Felin.& fusiùs hanc doctrinam tradit Peyr: tom.1.de subdit.q.1.cap.31.§.Sextus vers. Dico septimo.

9. Quoad locum, in quo facienda est electio. Dico posse fieri in omni loco commodo, & decenti iuxta consuetudinem ex cap. Cum terra de elect. Non autem potest fieri in loco clandestino, quia huiusmodi Electiones vocantur conuenticula ex cap. Si transitus d.79. Electiones Episcoporum fieri solent in Ecclesijs ex cap. Quod sicut de elect. Sed an Electio facta in loco interdicto teneat? Et negatiuè respondet Archidiacon.cap. In nomine d.23. Sed contrarium tenet Vgo Vercell. Io. Andr. Panorm. & communiter alij, vt referunt Armilla verb. Electio num. 17.& 18. Azor. loc.cit.quæst.17. Et Angelus verb.electio num. 12.

10. Tribus autem modis fieri potest Electio: scilicet, per inspirationem; vt quando omnes simul Electores ex diuina inspiratione,nulla discussione facta, aliquẽ eligerent. Per scrutinium, scilicet per secreta suffragia, & à tribus fide dignis, & à Collegio assumptis in scripturam redacta; & postea publicata per eosdem, postquam publicationem nequeunt Electores variare. ex c. Publicato de Elect. Fit etiam per compromissum, vt quando aliquibus tantum committitur electio. Ex cap. Quia propter de elect. Ex aliquibus tamen causis, possunt Electores iterum eligere, vt si electus recuset præstare assensum in electione, vel si post assensum iuri suo cesserit; vel moriatur, aut si ob aliquod impedimẽtum; vel vitium electio irrita sit. Ex cap. Si electio de elect. in 6. Azor. 2. par. lib. 6. ca.14.quæst. 11.& 12.& Sylu. verb.electio quæst. 12.

11. Sed quæritur quænam sint causæ, ob quas electio ad alios deuoluatur? Respondeo, quando id accidat ratione temporis iam diximus supra num.8. Si autem Electores sciẽter indignum elegerint, electio statim deuoluitur proximè ad Romanum Pontificem ex cap. Quamquam de elect.in 6.vt Azor. loc. cit.q.13. Quando tamen omnes peccauerunt: Si autem aliqui tantum ex illis, tunc electio pertinebit ad illos, qui non peccauerunt, & non deuoluetur electio ad alium superiorem, vt notat idem Azor.ca.27.q.2. Abb.& alij in cap.Bonæ 1.de elect. Item quando Episcopus non habens ius instituendi, & confirmandi, indignum instituerit, vel confirmauerit; institutio, vel confirmatio pertinebit ad superiorem: vt Abb.cap. Cum in cunctis de elect. Et sequitur Azor. loc. cit. quæst.3. Vbi alia multa subiungit circa hanc deuolutionem beneficiorum; Sed iam supra à nobis dicta sufficere possunt; & videri etiam potest Syluest. verb. electio quæst. 12.

12. Vtrum autem Electus sub mortali teneatur consentire? Et affirmatiuè respondet Archidiaconus, vt refert Gem.in cap. Si electio de elect.in 6. Et consentit Ioan.Andr. Quando Electus putat non esse alium æquè idoneum pro tali beneficio, prælatura,&c. Sed Richard.quolib.3.q.21. In tribus casibus putat, electum esse obligatum consentire sub mortali; Primò si fuerit coactus à superiore per obediẽtiam.

Secundò, si iuxta iudicium suæ conscientię non adsit alius æquè idoneus, hoc enim esset in graue detrimentum animarum, & Ecclesiæ. Tertiò si per viam illicitam refugit, se abscondendo, &c. Nisi id faciat ex instinctu Spiritus Sancti; Si autem non cogitur ab obedientia, vel fugit per viam licitam, vt propter pigritiam, peccat tantum venialiter; Secùs si id agat, & refugiat reputans se indignum, imò tunc meretur. Quod etiam docet Diuus Thomas quolib. 5. art. 22. & sequitur Syluest. verb. Electio num. 22. Sed vtrum in casu, quo electus non tenetur consētire, melius faciet assentiendo, quam dissentiendo, dummodo canonicè electus sit? Vbi D. Thom. dicto quolibet 5. art. 23. docet, si electus intendat aliquid temporale, vt honores, diuitias, &c. Meliùs esse non consentire, quia adest praua intentio; Si autem intendat profectum animarum, & bonum Ecclesiæ; meliùs esse consentire. Vnde Pater Augustinus lib. 19. de ciuit. Dei. In Actione non amandus est honor in hac vita, siue potentia; Sed opus ipsum, si rectè, atque vtiliter fit, idest, vt valeat ad salutem subditorum; & adducit illud Pauli 1. ad Tim. Si qui Episcopatum desiderat, &c. Sed notandum id, quod dicit Diuus Gregorius in Pastor. nempè. *Tantum actionem populi debet Actio transcendere Præsulis, quantum distare solet à grege vita pastoris*. Vnde potest quis considerans propriam vilitatem, laudabiliter dissentire, vt fecit Hier. dicens. *Nescio loqui*; Et potest ex charitate fraterna & ad bonum Ecclesiæ laudabiliter consentire; vt fecit. Isai. dicens. *Ecce ego mitto me*; Sed in vtroque exemplo est subtiliter intuendum, vt ait Diuus Gregorius loco citato: Quia, & is, qui recusauit, plenè non resistit; Et is, qui mitti voluit, ante se per altaris calculum purgatum vidit: Igitur nemo non purgatus Sacra mysteria adire audeat; & nemo, quem superna gratia eligit sub humilitatis speciebus supernæ dispositioni contradicat, quod docet etiam D. Thom. vt supra.

De Permutatione, & Resignatione beneficiorum, & de alijs modis, quibus beneficia amittantur. Cap. LXXXIII.

1 *Permutatio fit de arborum beneficiorum consensu, resignando beneficia in manu superioris.*

2 *Permutatio debet esse libera, & si fiat à beneficiarijs diuersæ Diœcesis, quilibet tenetur resignare suum beneficium in manu proprij Episcopi.*

3 *Beneficium permutandum non debet esse litigiosum, vel saltem est id manifestandum.*

4 *Acceptata permutatione, Collatio est facienda permutantibus, alioquin erit nulla.*

5 *Ad Permutationem requiritur consensus Patroni, vel eligentium, si beneficium fuerit tale.*

6 *Permutatio non valet, si ficte fiat, scilicet, si vnus tantum habeat beneficium, & alter fingat se illud habere.*

7 *Vnum beneficium potest cum pluribus beneficijs commutari, si non sint incompatibilia.*

8 *Beneficia Summo Pontifici reseruata non possunt, nisi auctoritate ipsius permutari; possunt tamen beneficiarij illa resignare in manu Ordinarij, vel Legati.*

9 *Resignatio est voluntaria beneficij dimissio, quæ duplex est tacita, vel expressa.*

10 *Resignatio expressa, alia est simplex, alia conditionata, & multa sunt causæ, ob quas potest fieri dicta resignatio.*

11 *Resignatio debet esse libera, & debet fieri in manibus illius, qui potest illam acceptare.*

12 *Beneficium resignatum debet illi conferri, in cuius fauorem fuit facta resignatio.*

13 *In Resignatione requiritur consensus Patroni, uel electorum, si beneficium ad ipsos pertineat.*

14 *Ponitur constitutio Pij V. de forma obseruanda in Resignatione facienda.*

15 *Exponuntur causæ, ob quas debeant Episcopi*

scopi Resignationes approbare.

16 *Beneficia resignata non possunt conferri consanguineis, vel amicis beneficiarij resignantis, nec Episcopi approbantis resignationem.*

17 *Resignationis causa est approbanda ab Episcopo, alioquin beneficiarius non potest beneficium dimittere, & potest, astringi per censuras, vt illud retineat.*

18 *Sunt multa crimina, ob quæ beneficiarius amittit beneficia etiam ipso facto.*

1 PErmutatio de qua hic agimus, est quando duo habentes beneficia Ecclesiastica, dicta beneficia dimittût, seu resignant in manu superioris; vt vicissim alter eorum succedat in beneficio alterius; neque hic agimus de permutatione, quæ iuxta Diuum Thomam 2.2.q.100. fieri potest à superiore ob causam vtilem, vel necessariam; Sed loquimur de permutatione, quæ fit de volunrate duorum beneficiariorum; mediante resignatione; & assensu superioris. Nam nullus priuata auctoritate potest talem permutationem facere ex iure diuino, vt vult. Azor.2.p. lib.7.cap.29.q.3.ex Matth.16. *Quod gratis accepistis, gratis date.* Et asserit esse simoniam; vel ad minus, vt vult Sot. lib. 9. de iustit.q.1.art.2. Maior.q.4. dist. 25.q.5.& 6.& alij; id est prohibitum ex iure Canonico, ex cap.Maiorib.de præben.cap.Quæsitum, cap. Cum olim, de rerum permut. Et ratio est: quia hic datur, res spiritualis pro commodo, aut alia re temporali; quod requiritur ad simoniam, vt clarè patet ex cap.fin.de rerum permut. Vt autem legitimè fiat dicta permutatio; in primis necesse est; vt ambo beneficiarij sint domini suorum beneficiorum, cum nullus possit, nisi rem propriam cum alio permutare; Secùs si quis fuerit eo priuatus ad tempus; & si post permutationem cognoscatur beneficium esse liti subiectum, tenetur, qui illud resignauit, litē prosequi; Et si euictum fuerit, beneficium alteri restituere. cap. Si beneficia 20. de præben. In 6. vide Ioan. Andr. in cap. Vnicum de rerum permut.in 6.

2. Secundò, Permutatio debet esse libera, scilicet non fraude, vel metu extorta, alioquin erit inualida; quia fraus, vel metus dans causam contractui, illum irritat, saltem ad arbitrium eius, qui passus est iniuriam; vt diximus in lib.secundo. De contractib. ex.l.1.ff. quod metus causa gestu. Tertiò, Permutantes debent ambo suum beneficium in manibus Ordinarij, cui subsunt resignare; & si fuerint diuersæ Diœcesis, tenebitur quilibet illorum suum beneficium resignare proprio Episcopo; & de Amborum Episcoporum consensu poterit fieri permutatio; Azorius quæst. 8. & Lessi.infrà citand. Et habetur in cap. Quæsitum 3.de rerum permut. vbi sic habetur. *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licitè poterit de vno loco ad alium transferre personas.* Et in cap. Admonet 4. de renunt.dicitur. *Vniuersis personis tui Episcopatus sub distinctione prohibeas, ne Ecclesias tuæ Diœcesis ad Ordinationem tuam pertinentes, absque assensu tuo intrare audeant, aut detinere; aut, te dimittere inconsulto.* Legati etiam possunt in propria iurisdictione talem permutationem facere, sicut possunt Episcopi eiusdem legationis, vt idē Azor. infrà. Nullus autem potest Episcopo inferior quamuis habeat ius cōnferendi beneficia, potest dictam permutationem facere. Seclusa contraria consuetudine alicubi recepta; vt Gloss.& Doctores omnes in Clem.1.de reb. Ecclesiæ non alienand. Panorm.in cit.cap. Quæsitum, & in c.Cum ex iniuncto; Sequitur Azor.2.p.lib.7.c.29. q.4.& Less.lib.2.cap.34.dub.36.num.196. Neque Vicarij Episcoporum possunt permutationem beneficiorum facere, nec illam ratam habere, nisi ex speciali mandato Episcopi. Nam Vicarius non potest aliquem à beneficio amouere, ex ca.1. de officio Vicarij in 6. & iuxta Gloss. communiter receptam in Clement. 1. de renuntiat. Ille tantum potest, renunciationem recipere, & approbare, qui potest Clericum è beneficio deijcere. Item neque Collegium Canonicorum sede vacante, potest dictam permutationem facere; quia sicut nec Vicarius, nec Collegium possunt beneficia conferre; Sic neque possunt beneficia permutare. Panorm. in cap. Cum olim.de Maior. & obedient. Gloss. in Clement. 1. de rerum permut. Nec obstat, quod

quod Collegium sede vacante possit confirmare electos ad beneficium, & instituere nominatũ, vel oblatum à patrono; nam hi actus sunt necessitatis; at permutatio est voluntatis. Potest tamen dictum Collegium Canonicorum illas beneficiorum permutationes admittere, quorum beneficiorum collatio ad ipsos Canonicos pertinet, vel ad ipsos, & Episcopum simul; vt Gloss. in Clem. 1. de rer. permut. Et multò magis si collatio pertineat ad dictum Collegium, & ad aliquem alium Prælatum Episcopo inferiorem.

3. Quartò requiritur, vt beneficium permutandum non sit litigiosum; Nam lite pendente, res nequit alienari, neque pignori dari; vt Rota decis. 6. Si lite pendente, in nouis. & decis. 400. in antiquis. & confirmat Rebuff. in prax. benef. p. 2. tit. de permutat. num. 33. Licet, fateatur contrarium vidisse in iudicio seclusa fraude, & quando subrogatus non sit potentior, & ita fateor me etiam vidisse in iudicio, quod puto verum, quando lis propalatur; tunc enim nulla fit iniuria, sicut si quis vẽdat rem intrinsecè vitiosam, non dicitur facere iniuriã emptori, dummodo vitium intrinsecam absque vlla fraude manifestet; Et sic puto esse intelligendam propositionem dictam, lite pendente, rem non posse alienari, nec pignori dari.

4. Quintò requiritur, vt collatio fiat in permutãtes; alioquin si alteri fuerit facta erit nulla; Quia ordinarius admittens permutationem astringitur ad conferendum ipsismet permutantibus; vt habetur in Clem. vnica de rer. permut. Neque est necesse, vt resignationes, vel collationes fiãt eodem tempore; Et maximè quando beneficia sunt in diuersis Diœcesibus; Vnde si Titius, & Caius permutent beneficia, & Titius priùs resignet, & fiat collatio Caio, & postea statim moriatur Titius antequam Caius suum resignet beneficium, remanet dictus Caius dominus vtriusque beneficij; vt docet Less. lib. 2. cap. 34. dub. 36. n. 197. ex Rebuff. §. de permutatione. Tamen durum hoc videtur, quonã iure possit Caius esse dominus tam proprij beneficij, quod resignare debebat, quam beneficij Titij; Vnde puto dicendum esse compellendum Caium, vt resignet suum beneficium, si ita promiserat Titio resignanti; & dictum beneficium dicetur vocare per mortem Titij, cui erat conferendum; & ita videtur loqui Azor. 2. p. lib. 7. c. 30. q. 14.

5. Sextò requiritur ad permutationem consensus illorum, ad quos spectat electio, vel præsentatio; Nam isti non sunt sua iurisdictione priuandi; vnde absque eorum consensu non valebit permutatio; Verum, si patronus requisitus noluerit consentire, & Episcopus iudicauerit permutationem esse expedientem Ecclesiæ, poterit dictum consensum supplere, & valida erit permutatio, vt Rebuff. num. 22. dicens ita iudicatum fuisse per Senatum Pariensem, Less. loc. cit. nu. 198. sed Azor. cap. 29. q. 6. ait. Permutationem factam contradicentibus his, quorum est præsentare, conferre, vel eligere, non esse ipso iure nullam, sed annullandam; licet, sufficiat eorum consensus tacitus. Et si moniti, non consenserint; Potest fieri permutatio auctoritate Episcopi; si vtilis fuerit Ecclesiæ. Panorm. cap. Quæsitum de rerum permut. & alij apud dictum Azor. §. hinc etiam.

6. Septimò, Permutatio debet fieri ex vtraque parte verè, & non fictè. v. g. Si Titius voluerit resignare beneficium in fauorem Caij; Et ex eo, quod Episcopus nollet dictam resignationem admittere, Caius fingeret habere aliud beneficium, & illud resignaret in fauorem Titij; tunc quamuis nullum damnum pateretur Titius, quia voluntariè deciperetur. Tamen collatio in tali casu diceretur extorta per fraudem, & ex consequenti inualida; vt probat Less. lib. 2. cap. 34. dub. 36. nu. 200. in fin. contra Rebuff.

7. Vtrum autem vnum beneficium possit cum pluribus commutari: Et affirmatiuè respondet ca. Cum venerabilis de except. Io. Andr. & alij communiter, quando tamẽ plura beneficia simul haberi possunt; Secùs autem quando quis haberet plura beneficia incompatibilia ex dispositione Sũmi Pontificis, tunc enim est electa habilitas personæ; nec vna persona potest transire in aliam; & ex consequenti neque talia beneficia.

8. Et

8. Et nota beneficia Summo Pontifici reseruata non posse permutari auctoritate Ordinarij, vel Legati dicti Pontificis; quia sicut nō possunt conferri, nisi per Summum Pontificem, ita nec possunt permutari, nisi per ipsum; vt Rebuff. in praxi, p. 1. in forma signatura, n. 11. & 12. Federicus q. 3. & 4. & alij. Secùs autem dicitur de resignatione: nam beneficiarij possunt dicta beneficia resignare in manibus Ordinarij, vel Legati, licet beneficia sint Pontifici reseruata, quia quilibet potest se spoliare iure suo; dummodo tamen dicti beneficiarij, sciant dicta beneficia esse reseruata; quod si nescierint, possunt ad dicta beneficia reuerti. Vide plura apud Azor. 2. p. li. 7. cap. 29. q. 10.

9. Quoad Resignationem beneficij, seù Renunciationem. Dico esse Voluntariam beneficij dimissionem, vel repudiationem legitimè factam. Quo fit, vt beneficium alteri licitè conferri possit. Dupliciter autem fit hæc resignatio tacitè, vel expresè, vt communiter omnes asserunt cum Rebuff. 3. p. tit. de resignat. Tacitè fit, quando resignatio sequitur ex ipso iure, seù quando beneficium redit sub potestate Episcopi ex iuris dispositione absque vllis verbis beneficiarij; vt si ipse matrimonium contrahat, vel liti motæ cedat, aut per tres annos illam non prosequatur, si militiæ adscribatur; si Religionem profiteatur: Si post habitam Ecclesiam Parochialem, intra annum Sacerdos non fiat; &c. Vt fusiùs Rebuff. §. de tacita resignat. Azor. 2. p. lib. 7. cap. 19. quæst. 2, & Less. lib. 2. cap. 34. dub. 35.

10. Resignatio autem expressa, duplex est; vna vocatur simplex; & alia conditionata; simplex, est quando quis expressis verbis absolutè deponit beneficium coram Ordinario; Conditionata, est quando quis deponit beneficium cum conditione, vt alteri particulari conferatur ab ipso beneficiario nominato; vel reseruando sibi fructus in totum, vel in partē transferendo tantum ius, & titulum beneficij; vel quando quis resignat cum conditione, vt possit ad illud redire, & possessionem nancisci; vel cum conditione, vt alius etiam resignet ad finem permutandi, &c. Sed verùm aliquando dicta resignatio conditionalis vel cū aliquo pacto in simonia, iam diximus in lib. 2. vbi egimus de simonia. Causæ verò ob quas potest fieri dicta resignatio sunt sex, vel septem, prout numerantur ab Hostiens. in summ. tit. de renunt. quem postea secuti sunt Ioan. Andr. Abb. & alij in cap. Nisi cum pridem de renunt. Prima est ob conscientiam alicuius criminis, quo tenetur, vel ob imperitiam & ignorantiam litterarum, vel ob infirmitatem corporis, vt si lepra laboret, si cæcus, surdus, vel mutus factus, & sit Parochus, vel Episcopus, ob malitiam plebis, vel ob grauem aliorum offensionem, vel ob irregularitatem contractam, à qua faciliter liberari non potest; Solet etiam resignatio fieri ratione senectutis; ob aeris intemperiem, ob violentiam inimicorum, ob grauem inimicitiam, ob tyrannidem, ob ingressum futurum, sed proximè, in Religionem, ob nuptias contrahendas, &c. Azor. quæst. 4. & alij; Sed meliùs dicetur infra num. 15.

11. Debet tamen resignatio esse libera, non vi, aut dolo extorta, vt diximus num. 2. Et debet fieri in manibus eius, qui potest ipsam resignationem admittere: vt in manibus Summi Pontificis respectu omnium beneficiorum, vel in manibus Ordinarij respectu eorum, qui ipsi subsunt; Potest etiam fieri in manibus Collatoris, vel institutoris; & maximè si habeant iurisdictionem tali beneficio priuandi: vt Innoc. cap. quod in dubijs 8. in fin. de renunt. Et nota, quod si resignatio fiat in manus Ordinarij, & beneficium pertineat ad inferiorem prælatum conferre; vt ad Decanum, Præpositum, Canonicum, vel alium; tunc non posse Episcopum ex tali resignatione dictum beneficium alteri conferre absque consensu illius, ad quem spectat, cum ex resignatione, non debeat collator sua iurisdictione priuari; & si fiat resignatio in manu Laici; valebit quidem resignatio in præiudicium resignantis, non tamen dicetur beneficium vacare, nisi accedat consensus superioris; licet, possit beneficiarius ad libitum superioris illo spoliari, vt colligitur ex cap. Quod in dubijs cit. Et idem dicitur si resignatio non fiat in manibus

dicti

dicti superioris, sed coram notario, vel alio inferiore. Rebuff. de resignat. num. 11. Imò resignatio debet acceptari à dicto superiore Prælato, in cuius manibus debet ipsa resignatio fieri; alioquin resignans non amittit ius suum ex cap. fin. de renunt. & c. inter. 17. de præbend.

12. Item beneficium resignatum debet conferri ei, in cuius fauorem fuit resignatum, alioquin collatio erit nulla etiam si fiat à Papa; vt docet Rebuff. §. de resign. conditional. num. 19. & communiter Doctores ex cap. vnico de rer. permut. in 6. Nullus enim inuitus potest iure suo priuari, nisi in pœnam; & requiritur, vt is, cui cōfertur beneficium vi resignationis, illud acceptet, alioquin nec resignans amittit ius suum; vbi nota resignantem sēper permanere in administratione beneficij, quoad vsque alter acceptet, & acquirat dicti beneficij possessionem; sicut Proconsul; & alij similes superiores non admittunt administrationem, donec successor adueniat, & Prouinciæ, vel Ciuitatis, &c. Possessionem accipiat. l. meminisse 10. ff. de offic. Proconsul. Hæc tamen doctrina non currit post Bullam Pij V. Cum nullus possit resignare in fauorem alterius, vt infrà num. 14. vide Azor. 2. p. lib. 7. ca. 21. de resignatione in gratiā alterius q. 2. & Less. li. 2 cap. 35. dub. 14. num. 87. Et possunt dictæ resignationes in gratiam alterius, fieri coram Summo Pontifice tantum iuxta stylum Curiæ Romanæ.

13. Requiritur etiam consensus Patroni, quandò resignandum est beneficium iuris patronatus; & consensus eligentium; si beneficium fuerit electiuum; alioquin resignatio nulla erit; sicut nec permutatio, vt suprà; Rochus de iure patron. ver. honorificum q. 3. Gigas de pensionibus q. 23. & 24. Si autem dicta resignatio esset vtilis Ecclesiæ, posset à Superiore approbari absque consensu patroni, vt diximus de permutatione, sed hoc debet exprimi in litteris collationis beneficij derogando iuri patroni, quando tamen patronus est Laicus; Et idem dicitur de permutatione; vt Gigas d. q. 24. num. 5. & Less. lib. 2. cap. 34. dub. 35. num. 193. Item si resignans fuerit infirmus debet superuiuere per viginti dies post resignationem, aliter beneficium dicetur vacare per obitum resignantis; & omnis collatio vi talis resignationis facta antea est nulla, vt docet Rebuff. ex expressa Regula Cancellariæ §. Regula de infirmis; Item si beneficium sit resignandum in Curia Romana, debet intra sex menses à die supplicationis oblatæ computandos, publicari dicta resignatio in loco beneficij; & si fiat extra Curiam, per mensem; alioqnin si resignans moriatur, antequam alius accipiat possessionem beneficij: censebitur vacare beneficium per obitum, & collatio facta erit nulla ex Regula Cancellariæ; vt idem Rebuff. §. Regula de publicandis, & sequitur Less. loc. cit.

14. Vt autem dictæ resignationes ritè, & absque vlla fraude fieri possent. Pius V. condidit quandam Constitutionem anno tertio sui Pontificatus, quæ incipitur; Quanta Ecclesia Dei; vbi prohibet Pontifex ne deinceps pro cuiusque arbitrio, nullisque, vel certè leuibus causis passim, & temerè admittantur. Deinde subdit. *Vt posthac Episcopi, & alij facultatem habentes eorum dumtaxat resignationes recipere, & admittere possint, qui aut senio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti, vel vitiati aut crimini obnoxij, censurisque ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Ecclesiæ, vel beneficio inseruire, seu qui vnum aliud vel plura beneficia obtinuerit, vel quos ad aliud contigerit promoueri, Religionem quoque ingressuri, vel matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur. Denique cum quis ex alijs causis acciderit, qui in constitutione fel. rec. Innoc. Papa III. de dimittendis Cathedralibus Ecclesijs edita continentur, qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco beneficij residere securi; sed nec horum vllus sacro ordine mancipatus, nisi religionem ingressurus valeat vllo modo beneficium, vel officium Ecclesiasticum resignare; nisi aliunde id sit, quo in vita possit commodè sustentari. Ad hæc beneficiorum, vel officiorum permutationes, quæ Canonicis sanctionibus, & Apostolicis Constitutionibus permittuntur. Caueant autem Episcopi, & alij prædicti, itemque omnes Electores, Præsentatores, & Patroni tam Ecclesiastici, quā Laici, quicunque sint, ne verbo quidem aut nutu, vel signo futuri in huiusmodi beneficijs, &*

officijs

officijs successores ab ipsis resignantibus aut alijs eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumẽdis promissio inter eos, vel etiã intentio qualiscunque intercedat, caterum præcipimus, atque interdicimus, ne ipsi Episcopi, aut alij collatores de beneficijs, & officijs resignandis, aut suis, aut admittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant prouidere. Quod si secùs, ac etiam quidquid præter, vel contra formam prædictorum fuerit à quocunque temerè attentatum id totum ex nunc vires, & effectum decernimus non habere, qui verò cõtrafecerint, vt in eo, quod deliquerint puniãtur à beneficiorũ & officiorũ collatione, nec non electione præsentatione, confirmatione, & institutione pro vt cuique conuenerit, tamdiu suspensi maneant, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, & qui alia beneficia, & officia receperint, eos prædictis pœnis volumus subiacere. Et nihilominus eos, qui sic suspensi, conferre, eligere, præsentare, confirmare, vel instituere ausi fuerint excõmunicationes quoad personas, quoad capitula verò, & conuentus à diuinis suspensionis sententias ipso facto promulgamus, quibus etiam nullus alius quam ipse Romanus Pontifex absolutionis, siuè relaxationis gratiam excepto mortis articulo valeat impetrare. Hæc ibi.

15. Causæ igitur, ob quas possunt ordinarij resignationes beneficiorum approbare, Sunt primò quando beneficiarius est senio confectus, quod arbitrio iudicis relinquitur. Secundò, si patiatur incommodam valetudinem, quod etiam eodem arbitrio discerni debet. Tertiò, si beneficiarius sit corpore impeditus; vt si habeat lepram, paralysim, morbum Gallicum, vel aliud malum contagiosum, vel periculosum. Quartò, si beneficiarius sit corpore vitiatus; vt cœcus, claudus, surdus, mutus, deformis, vel carens aliquo membro. Quintò; si fuerit obstrictus aliquo crimine, scilicet, homicidij, simoniæ, adulterij, sodomiæ, concubinatus, periurij, maledicti in Deum, vel Sanctos. Sextò, si fuerit censuris ligatus. Septimò, si nequeat, aut nõ debeat Ecclesiæ, vel beneficio seruire; vt si sit publicè relegatus, aut arreptitius, vel irregularis, aut si turpiter, & cum aliorum scandalo viuat; Octauò, si dolo obtineat beneficia; quorum vnum dimittere debeat siuè ipso iure, siuè auctoritate iudicis. Nonò, si fuerit promotus ex aliqua necessitate ad secundum beneficium. Decimò, si, debeat ingredi religionem. Vndecimò, si debeat contrahere matrimonium. Duodecimò, cum adest aliqua ex ijs causis, ob quas Innoc. III. in cap. Nisi cum pridem de renunt. constituit, Episcopum posse dimittere Ecclesiam. Decimo tertiò, si beneficiarius ob capitales inimicitias nequeat in loco beneficij commorari. Et duas conditiones debent obseruare ordinarij. Quando ex huiusmodi causis beneficiorum resignationes approbant. Prima est, vt si beneficiarius resignaturus beneficium, fuerit sacris ordinibus initiatus; debeat habere vnde viuat, alioquin non debet admitti ad resignandũ beneficium. Secunda est, ne dicti Ordinarij dicta beneficia resignata conferant suis, aut cõsanguineis, vel affinibus, aut familiaribus resignantium, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum.

16. Colligitur etiam ex dicta Bulla Pij V. Ordinarios conferentes beneficia resignata cõsanguineis, affinibus, vel familiaribus tam suis, quã dimittentis, seù resignantis, incidere in suspensionem à collatione, electione, institutione, præsentatione & confirmatione in beneficiũ; donec à SũmoPontifice absolutionẽ obtineant; & si id adhuc facere tentauerint, erunt ipso facto excommunicati; & si fuerint Collegia, vel Conuentus, erunt suspensi à diuinis; quod intelligẽ, si tam dicti Ordinarij, quã Collegia, &c. Scienter id egerint; secùs si ex ignorantia iuris; quæ iuris ignorantia, licet, non excuset in foro exteriori: excusat tamen in foro interiori; consanguinei autẽ, & alij, vt supra. Qui dicta beneficia resignata reciperent, essent etiam suspensi eodem modo, ac ordinarij. At dubium est; vtrum dictã pœnã debeãt subire Episcopi, & Ordinarij, nõ solum, si dicta beneficia cõsanguineis, &c. cõferãt; sed etiã, si resignationẽ beneficiorum approbẽt. Sed non ex causis iã dictis? Et respõdetur negatiuè; nam dicta pœna suspẽsionis est tantũ imposita in casu, quo confe-

rant beneficia cōſanguineis. At ſi approbauerint reſignationē, ſed nō ex cauſis in Bulla dictis; Erūt tantū collationes beneficiorum nullę, & irritæ, vt conſtat ex illis verb. *Quidquid præter, aut contra formā fuerit à quoquā temerè attentatū, effectum decernimus non habere.* Quod locū habet etiam ſi per ignorantiā reſignatio fuerit approbata; nā hoc nō eſt pœna, ad quam requiritur culpa; ſed eſt lex irritans factū. Vtrum autem Cardinales admittētes reſignationes ex alijs cauſis, & conferentes dicta beneficia reſignata ſuis cōſanguineis dignis; incidāt in dictam pœnā ſuſpenſionis? &c. Et reſpondendū eſt negatiuè. Nam ſicut nomine beneficiariorū, non comprehenduntur Epiſcopi, Abbates, & aliæ dignitates Eccleſiaſticæ; ſic nec nomine Epiſcoporū, vel ordinariorū, veniunt, ſeu intelligūtur Cardinales, quamuis ſint Epiſcopi, cum ſint in Excellentiori honore, & dignitate; & ex conſequenti indigent peculiari explicatione.

17. Itē colligitur ex dicta Bulla, neminē poſſe pro ſuo arbitrio officiā dimittere, vel reſignare; Sed neceſſe eſt, vt id agat corā Ordinario, & cauſa ab ipſo approbetur; alioquin beneficiarius poterit adſtringi etiā per cenſuras ad tenendum beneficiū; vt ait Gloſ. in c. Admonet. de renunt. Superior autē cuius auctoritate poteſt beneficiarius beneficio ſe abdicare, eſt ille tantū, qui poteſt ad beneficiū promouere, & ab illo amouere, ac beneficiariū a beneficio eijcere; vt eſt Pōtifex in tota Eccleſia, Legatus à latere in loco iuriſdictionis. c. Si Abbat. §. vlt. de elect. in 6 Epiſcopus in propria Diæceſi c. Cum ex iniuncto. §. vlt, de hæret. & c. Nullus. 17. q. 7. Poteſt etiā Collegiū Canonicorū Sede vacāte approbare reſignationē beneficiorum; quamuis conferre illa nō poſſit, niſi ſolus Epiſcopus; quia actus acceptandi reſignationē, ſeu renunciationem, eſt actus iuriſdictionis, & non actus ordinis; vt alibi diximus, & docet Panor. in ca. Cum olim de maior. & obed. & ſequitur Azor. 2. p. lib. 7. c. 19. in fine.

18. Alij modi, quibus amitti poſſunt beneficia, ſunt crimina cōmiſſa, quibus ex iuris diſpoſitione eſt impoſita pœna amiſſionis beneficij ipſo facto: vt eſt crimē hæreſis ex c. Ad abolendā 9. de hær. Crimen ſchiſmatis. c. Nos conſuetudinē. d. 12. & c. Quia diligentia 5. de elect. Sodomia ex cit. Bulla Pij V. Percuſſio Cardinalis, vel Epiſcopi. c. Fœlicis de pœnis. in 6. Homicidiū per ſicarium, ſeu aſſaſſinum, ſcilicet, pretio perpetratum. c. 1. de homic. in 6. vide Alexan. conſil. 166. Falſificatio litterarū Apoſtolicarum. ca. Ad falſariorū. 7. de crimine falſi. Si quis occidat Rectorem vel alium Clericū Eccleſiæ, in qua ipſe habet beneficium, ſiuè per ſe, ſiuè per alium dictam occiſionem faciat. Si examinatores aliquid acceperint ex examine ad Parochiale beneficiū. vide Leſſ. lib. 2. c. 34. dub. 16. Simonia confidentiæ ex Bulla Pij IIII. & Pij V. vt ſuo loc. in lib. 2. diximus. vide Nauar. c. 23. nu. 100. Si intra ſex menſes, à pacifica poſſeſſione, qui obtinuit Epiſcopatum, non accepit conſecrationem, vt ſupra diximus. Si qui obtinuit Parochiam, intra annum non ſumpſerit Sacerdotium. vt ſupra notauimus; ſi quis alienet bona Eccleſię abſq; debita ſolemnitate; vt iā diximus lib. 2. Si quis duo incompatibilia beneficia abſque diſpenſatione retinere præſumpſerit, vt ſupra. Si quis beneficij poſſeſſionē vi ingreſſus ſit. ex c. Eum qui. 18. de præb. in 6. vel propria auctoritate beneficiū habeat, ſeu occupet. Eſt tamen pro his criminibus expectāda ſententia iudicis criminis declaratoria: præter caſum de obtinente beneficium Parochiale; Si intra annū non fiat Sacerdos: & fortè etiam de obtinēte Epiſcopatū, ſi intra ſex menſes non accipiat conſecrationem. Sunt alia crimina, ob quæ beneficiarius eſt beneficio priuandus; vt eſt homicidium ex cap. Clericis 5. Ne Clerici, vel Monachi ſacrilegium, periurium, adulterium, & ſimilia grauia delicta; vt communiter Doctores in cap. Et ſi Clerici 4. & ca. Cum non ab homine 10. de iudicijs, & nota, quod in primis criminibus, poteſt quis impetrare beneficium delinquentis, tanquam vacans; licet, ſit crimen probandum; Sed in ſecundis criminibus, id non licet, niſi poſt iudicis ſententiam, Leſſ. li. 2. cap. 34. du. 34. in fin. vide fuſiùs Azor. 2. p. lib. 7. cap. 17. & 18. vbi declarat, in quibus criminibus ſit expectanda, vel non expectanda ſententia iudicis ad amittendum beneficium.

DE

DE PENSIONE.

Quid sit Pensio, & quid requiratur ad obtinendam Pensionem Ecclesiasticam. Cap. LXXXIV.

1 *Pensio est ius exigendi fructus ex alieno beneficio.*

2 *Pensio datur ratione subsidij, vel oneris, aut ob aliquod temporale ministerium Ecclesiæ necessarium.*

3 *Pensio est quid temporale spirituali annexum, & in multis conuenit cum beneficio.*

4 *Pensio non debet dari sine iusta causa, & si obtineatur ex aliqua causa falsa, erit nulla.*

5 *In fructibus beneficij, nullus, nisi summus Pontifex potest pensionem imponere.*

6 *Pensio datur tantum Clerico saltem habenti primam tonsuram, & ætatem septem annorum.*

7 *Spurij sunt incapaces pensionis; sed si dispensentur ad primam tonsuram, intelliguntur etiam dispensati ad pensionem, & è contra vide plura.*

8 *Excommunicatus est incapax pensionis.*

9 *Pensionem nullus tenere potest absque iusta causa, quamuis sit dispensatus à summo Pontifice.*

10 *Pensio non potest transferri ad filium illegitimum, benè autem ad filium legitimum.*

11 *Pensio potest imponi in fructibus beneficij iuris patronatus absq; consensu patroni.*

12 *Pensio potest assignari in Parochia, si habeat sumptus vltra centum ducatos, non tamen potest assignari absque consensu Parochi.*

13 *Pensio potest imponi Episcopatui, si habeat sumptus vltra mille aureos, & potest etiã assignari pensio in fructibus distributionum.*

1 Vatuor sub hoc titulo nobis explicãda sunt, primũ, quid sit pensio, & an sit quid spirituale, vel temporale. Secũdum. Quis pensionem imponere possit; Tertium, quis sit capax pensionis. Et quartum, in quibus beneficijs pensio imponi possit? Et quoad primum. Dico. Pensio est ius percipiendi fructus ex alieno beneficio. Dico ex alieno, quia nullus dicitur habere pensionem ex suo proprio beneficio, sicut nullus dicitur habere vsumfructum in rem propriam, quia dominium est distinctum ab vsufructu; & eodem modo se habet pensio respectu beneficij. Alij autem definiunt pensionem hoc modo. Est certa portio ex aliquo beneficio Ecclesiastico iusta de causa ad tempus detracta, & separata. Ita Gigas tract. de pensionibus q. 1. vbi plures refert, Cardinalis, & Imola in Clement. 1. de suppleud. negligent. prælat. Felin. cap. Ad audientiam, in 2. de rescript. dicitur. Certa portio, quia est pars ex redditibus beneficijs detracta; & a beneficij iure, & titulo separata; sicut vsus fructus est distinctus à proprietate rei, vt diximus; dicitur. Iusta de causa, quia beneficia, vt suo loco diximus ex iure communi sũt conferenda absq; vlla diminutione, nisi tamen absit aliqua iusta causa, vt infra n. 5. & 9. additur. Ad tempus, ad differentiam beneficij; quod est perpetuum, & non extinguitur per mortem beneficiarij, sed dicitur vacare; At pensio est ad tempus, & extinguitur per mortem pensionarij, sicut etiam vsus fructus per mortem vsufructuarij §. finitur. Instit. de vsufruct.

2. Duobus autem modis solet dari pensio, vel ratione commodi, & subsidij, vel ratione oneris; Primò modo est, quãdo datur, vt quis commodè, & honestè viuat ratione paupertatis, senectutis, &c. Secundò modo, quando datur, vt quis liti motæ super beneficium cedat, vel vt resignet, aut permutet, retenta sibi aliqua pensione, ne magnum incommodum patiatur, vel quia est quis benemeritus, & vtilis Ecclesiæ, vel Christianæ Reipublicæ. Nullo tamen modo pensio est beneficium, vt sæpè diximus; Potest tamen esse bene-

 bene-

beneficium; quando portio fructuum ex aliquo beneficio pingui ita detrahitur, vt fiat aliud perpetuum beneficium, vt Panorm. in cap. Conquerente de Cler. non resid. Datur etiam pensio ratione oneris, quando tribuitur ob aliquod temporale ministerium necessarium Clericis, vel Ecclesijs.

3. Vtrum autem pensio sit quid spirituale, vel temporale? Cum distinctione respondet Less. lib. 2. cap. 34. dub. 37. Pensionem triplicem esse, scilicet, spiritualem, temporalem, & mediam. Spiritualis est illa, quæ fundatur in titulo merè spirituali, vt est illa, quæ assignatur concionatori, auditori, Episcopi, &c. Temporalis est illa, quæ datur ob aliquod ministerium temporale præstandum: Media est illa, quæ tribuitur alicui Clerico pauperi, vel Parocho seni, & simili. Communiter tamen Doctores non admittunt pensionem esse rem purè spiritualem, imò omnes Canonistæ asserunt, pensionem esse quid temporale, quia, non est beneficium, & consistit in quodam subsidio temporali, ita Ancharanus, Imola, Cardin. & alij in Clement. 1. de supplend. neglig. prælat. & ita asserunt multæ decisiones Rotæ, quas refert Flamir. de resignat. benefic. lib. 6. q. 4. num. 54. Attamen, quia pensio habet multa, in quibus conuenit cum beneficio; Dicendum est, quod sit quid spirituali annexum. Nam non potest dari nisi Clerico, & per matrimoniũ extinguitur sicut, & beneficium: potest etiã in ea committi simonia; nec potest transferri in alium, aut emi, vel redimi, &c. Deinde, sicut ius patronatus est quid spirituali annexum, vt docet Diuus Thomas 2. 2. q. 100. art. 4. Quamuis sit antecedenter annexum beneficio, multò magis erit quid spirituali annexum pensio, & consequẽter post beneficium: vt optimè probat Nauar. tom. 1. consil. 52. num. 3. & seqq. & hoc putat hodie esse verum. Azor. 2. p. lib. 8. ca. 5. quæst 6.

4. Et nota, quod pensio non possit dari sine iusta causa, aliter nullius valoris erit, vt meliùs infra num. 9. Si autem fuerit constituta à Papa absq; dicta iusta causa, valebit quidem, vt docet Felin. cap. Ad audientiam in 2. de rescript. Attamen non erit sine culpa Pontificis, vt ait Azor. 2. p. lib. 8. c. 5. q. 8. licet, Multi Canonistæ contrarium teneant; vt dictus Felin. & Gigas q. 6. de pensionib. num. 6. 7. & 17. vbi plures affert, & alij; Et ratio est, quia Pontifex est Dominus beneficiorum, vel saltem habet plenum ius circa corũ administrationem; quod est verum, sed non puto hos Doctores excludere aliquam labem culpæ, si imprudenter Dominus expendat bona sua; & eo magis, quia bona Ecclesiæ nõ sunt, nisi ad pios vsus insumenda; & si darentur alijs absque iusta causa, non posset iudicari absque culpa; Vnde opinionem Azorij, puto veram. Et si Pontifex ex falsa causa pensionem concesserit, vt quia quis se finxit pauperem, vel infirmum, Clericum, vel Benemeritum, &c. Pensionis concessio erit nulla; quia tam quando obtinetur beneficium, quam pensio, debẽt omnia fideliter Pontifici exponi, & maximè ea, quæ si Pontifex sciret, gratiam non concederet; vt Gigas q. 22. & sequitur Azor. loc. cit. in fin.

5. Quis autem possit pensionem in beneficiorum fructibus imponere? Respondeo, de Pontifice, nullam esse difficultatem: Quæritur tantum, vtrum id possit Episcopus; & alij locorum Ordinarij, vt Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, &c. Et absque vlla controuersia, Negatiuè est respondendum; Sed sciendum est, aliud esse pensionem in beneficiario ponere, & aliud esse, illam in beneficio ponere; & pẽsionem ponere primo modo, scilicet, in beneficiario, vtique hoc possunt Ordinarij ex aliqua iusta causa, vt supra, & in hoc nullus discrepat, & sumitur ex cap. Nisi essent de præben. vbi sic habetur. *Vt ad præstationem quadraginta librarum non dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat onerata, ne forte circa prouentus aliqua videatur facta sectio Prioratus; ita quod ipso Priore defuncto, Successor ipsius ad præstationem quadraginta librarum minimè teneatur.* Ex quibus verbis colligitur pensionem imponi posse super beneficiarium; & durat tantum viuente beneficiario, quo mortuo est integrum beneficium alteri conferendum absque dicta pensione, quia de iure communi non possunt conferri beneficia cum

dimi-

diminutione, vt supra probauimus, & patet ex c. 4. Si quis præben. 1. q. 3. c. maioribus. cap. vacante & cap. prohibemus de censibus, & ideò dicendum est, Pontificem solum, & nullo ipso inferiorem posse pensionem in beneficio ponere modo explicato; quia tantum Pontifex est supra ius commune; Episcopus autem, & alij ordinarij nullo modo possunt, vt iam diximus, & ita intelligendus est Gigas, de Pensionib. q. 6. vbi plures affert, afferentes Episcopum posse alicui pensionem tribuere de Ecclesia benemerito; idem docet Imola, Anchar. & Cardin. in cit. c. Nisi; sequitur Azor 2. par. lib. 8. cap. 6. q. prima, & Less, lib. 2. cap. 38. dub. 38. n. 205. & seqq.

6. Sed, quisnam sit capax Pensionis? Respondeo Clericum habentem saltem primã tonsuram esse capacem Pensionis, si tribuatur ei, tanquam Clerico, secus si tribuatur sub titulo militari, & requiritur, vt talis Clericus habeat ætatem septem annorum, vt diximus requiri ad primam tonsuram, refert tamen Gigas de pensionib. q. 13. num. 4. Bononiæ vidisse litteras Pontificias, quibus Clemens VII. reseruabat pensionẽ annuum vigintiquatuor ducatorum Cameralium cuidã puero quartum ætatis annum agenti, postquam clericali charactere insignitus esset, & indultum est illi, vt in tam tenera ætate ad primam tonsuram promoueretur, & Flaminius lib. 4. de resignat. benef. q. 9. num. 12. testatur in Rota iudicatum esse, pueros iure communi capaces esse pensionum; sed necessarium esse exprimere infantis ętatem, quando pensio impetratur à Summo Pontifice pro tali infanti. Vnde Prælati infra Summum Pontificem non possunt alicui conferre pensionem, nisi Clerico, vt seruat stylus Curiæ Romanæ, & nisi habeat ætatem necessariam ad primam tonsuram, vt docet idem Gigas q. 13. Summus autem Pontifex potest etiam Laico pẽsionem reseruare, videlicet alicui bene de Ecclesia merito, vel graui necessitate oppresso &c. vt Azor. loc. cit. q. 3. Sed si quid si Pontifex concederet p ensionem alicui, tanquã Clerico, & re ta men esset Laicus? Respondeo vel Summus Pontifex assignauit dictã pensionem ad preces sibi factas pro tali putato Clerico, & in hoc casu, dicta assignatio nulla est, quamuis postea fuerit Clericus: quia actus est omninò nullus. Vel Summus Pontifex id fecit motu proprio, & quãuis motus proprius vitium subreptionis excludat cap. si motu proprio de præbend. in 6. tamen nec similiter esset valida talis cõcessio; quia motus proprius non operatur vltra voluntatem Pontificis, vt docet Felin. cap. constitutus de rescript. in 6. & Pontifex non intendebat nisi Clerico pensionem concedere; & quamuis statim fieret Clericus, concessio adhuc est nulla, nam actus à principio nullus, decursu temporis non firmatur de regulis iuris in 6. Gigas quæst. 22.

7. Requiritur etiam, vt Pensionarius sit legitimus; nam sicut illegitimus est incapax beneficij est etiam incapax pensionis, vt probat Gigas q. 16. nec potest Episcopus dispensare, nisi ad pensionem, quã ipse posset sibi reseruare; imò vt ait Gambarus lib. 6. de officio, & potest, legati num. 284. litteræ Pontificiæ, quibus concederetur pensio spurio, tacito vitio natalium; essent reputandæ subreptitiæ, si autem iam Summus Pontifex dispensasset cum spurio ad beneficium, & postea dictus spurius dictum beneficium resignaret, reseruando sibi pensionem absque vlla expressione vitij natalium, valida esset concessio pensionis, quia iam fuit dispensatus ad beneficiũ, quod est maius, & continet in se hoc minus. Et nota quod si Summus Pontifex faciat spurium habilem ad primam tonsurã; eo ipso facit illum habilem ad pensionem, & è contra secluso stylo Curiæ Romanæ, quæ cum legis rationem habeat, ille seruandus est, secus dicitur de habilitato ab Episcopo ad primam tonsuram, & beneficium simplex; nam hic si impetrat pensionem à Summo Pontifice, tenetur defectum nataliũ aperire, secus de pensionibus pertinentibus ex aliquo priuilegio ad Episcopum, dummodo iam habilem fecerit dictũ spurium ad primam tonsuram, & minores ordines, ac ad beneficium simplex, Gigas q. 16. & 18. & Azor. 2. par. lib. 8. cap. 7. q. 6, & similiter si quis fuerit dispensatus à Summo Pontifice ad beneficium, censetur etiã dispensatus ad pensionẽ, vt idẽ Azor. q. 8.

8. De-

8. Deinde requiritur, vt pensionarius non sit excommunicatus; Nam excommunicatio est impedimentum ad omnia priuilegia, Et idem est dicendum de alijs censuris, & irregularitate: & ideò iuxta stylum Curiæ Romanæ, in litteris concessionis pensionis, semper apponitur clausula absolutionis à quibusuis excõmunicationis, suspensionis, & Interdicti pęna, & à penis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa litis, si quibus quomolibet innodatus quis existat, ad effectum duntaxat præsentium consequendum, horum seriè absoluentes: & absolutum forè censentes, &c. Gigas q.14.nu.9. sequitur Azor. loc.cit.q.2.& Less.lib.2. cap.38. dub.38.n. 203. in fin.

9. Est etiam necessaria ad pensionem habendam, iusta causa, sine qua, nullus quamuis dispensatus à Summo Pontifice, tuta conscientia potest illam habere, vt docet Toletus ex communi sentẽtia theologorum lib.5.cap.73.& sequitur Less.loc. cit.num.204. Debet etiam esse moderata: nempe, vt saltem relinquatur pro beneficiario, quod satis sit pro honesta substentatione. vide Gigas q.6. & 9. Et nota, quod quamuis beneficium sit iuris patronatus, adhuc potest super illud pensio imponi absque vllo consensu patroni; quia nulla ei fit iniuria, cum ad ipsum tantum pertineat præsentare instituendum, nisi ratione suæ paupertatis ad ipsum essent applicandi fructus beneficij, vt infra num.11. Secùs autem dicitur de permutatione, resignatione, vel vnione beneficiorum, nam in his casibus adesset preiudicium dicti patroni, & ideò requiritur eius consensus, vt diximus cap.ante c. Nota etiam, pensionarium esse obligatum saltem ad officium B. Virginis, si ex alio capite non teneatur ad officium diuinum; & omittens dictas horas, non facit fructus suos, vt patet ex Bulla Pij V. quam refert Nauarr.c.25. n.122. Et tandem sciendum, pensionem non esse perpetuam, sed extingui per mortem pensionarij, vt sæpè diximus.

10. Sed quæri potest, vtrum habens facultatem transferendi pensionem ad quemcumque voluerit, possit illam concedere proprio filio legitimè nato, vel illegitimè? Et respondeo quoad illegitimum, nullam esse quæstionem post Bullam Pij V. quæ incipit. Quæ ordini Ecclesiastico, nam ibi Pontifex decernit, vt nullus, siuè testamento, siuè donatione, siuè legato, siuè eleemosyna, siuè alio quocunque titulo, & pio opere ex bonis Ecclesiæ aliquid ad spurios filios transmittat. Quoad filium autem legitimum; Affirmatiuè est respondendum, vt docet Gigas q. 86. nu.5. Et sequitur Flaminius de resignat. beneficior.lib.6.q.4.num.21. Nec obstat, quod Clemens VII. in constitutione, quæ incipit ad Canonum; prohibeat, ne filius Presbyteri possit succedere in beneficio, quod Pater obtinuit; Nam sub nomine beneficij non venit pensio, maximè in pœnis, quę sunt restringendæ. Nec obstat decretum Concilij Tridentini sess.25.cap. 15. de reform. in quo statuitur, ne filius possit habere beneficium in Ecclesia, in qua Pater illud habuerit, vel habet, nec etiam dissimile, imò nec pensionem super fructibus illius beneficij, nam hoc tantum prohibet, ne filius possit habere pensionem in beneficio patris, nec illam pensionem, quam Pater haberet ex resignatione beneficij. At si Pater habuit pensionem alicuius beneficii, quod nunquam obtinuit, non est, cur filius non possit illam habere.

11. In quibus autem beneficijs pensio imponi possit? Respondeo in primis hoc quæsitum posse fieri de beneficio habente ius patronatus, an in eo possit assignari pensio absque patroni consensu? & iam affirmatiuè sup.num.9. respondimus, & docet etiam Gambarus lib. 6. de off. & potest. Legati nu.94. sed notandum, quod in casu, quod patronus verè pauper esset, & alimentis indigeret; & fructus beneficij non sufficerent pro dicto beneficiario, & patrono; nullo modo posset assignari pensio in tali beneficio; nam vt alibi etiam diximus ex cap. piæ mentis; & cap. filijs 16. q.7. patrono indigenti, tenetur Ecclesia, seù beneficiarius habens beneficium iuris patronatus alimenta præbere, & potior est reputanda causa patroni, quam pensionarij; & si de facto post assignatam alicui pensionem, patronus indigeret; esset ipse præferendus quia habet anteriorem hypote-

potecam in beneficio; & qui est antiquior in re, est etiam antiquior in iure l. Potior, & l. qui potiores in pignore habentur. Imò potest patronus instare, & petere vt in beneficio minuatur pensio, vel extinguatur in casu, quò magna esset, & noceret Ecclesiæ; sicut etiam potest instare, ne bona sui beneficij plusquam par est, alienentur. Gigas q. 24. num. 12.

12. Secundò quæri potest, an in beneficio parochiali possit imponi pensio? & respondetur affirmatiuè, quando tamen tale beneficium excedat summam centum ducatorum; nam iuxta Concil. Trid. sess. 24. cap. 13. de refor. vetitum est; ne Parochi pensione grauentur, nisi vltra dictam summam centum ducatorum ex beneficio habeant, & ita est communis vsus; & nota, quod in pensionibus imponendis, requiritur consensus Rectoris beneficij, quãdo pensio imponitur ab Episcopo, vel Legato &c. in casibus illis permissis; quando autem pensio imponitur à Summo Pontifice, id posset agere absque dicto consensu; sed facere non solet ex regula Cancellariæ 41. in regulis Adriani; & in regulis Leoni X. est 43. vbi apertè dicitur, *Etiã motu proprio litteras reseruationis annuæ pensionis super alicuius beneficij fructibus expediri non posse, nisi ex consensu illius, qui pensionem soluere debebit, qui si præsens in curia sit personaliter; alioquin per procuratorem suum ad hoc specialiter constitutum cum solito iuramento consensũ præstet; aliàs litteræ nullatenus expediantur.* Vnde vt benè infert Gigas q. 10. nisi Pontifex deroget prædictæ regulæ Cancellariæ, non censetur benè assignata pensio, quamuis fuerit concessa per motum proprium. Et si pensio esset assignanda tempore quo vacaret beneficium, tunc esset dandus legitimus defensor ad consentiendum in pensionem; vt idem Gigas ex Innoc. Roman. & Anchar. nota etiam ex dicta regula, quod quando quis est præsens non potest per procuratorem id agere, vt idem Doctor docet q. 11. & patet ex Abb. cap. cum parati de appellat. vbi ait. *Quando in statuto requiritur præsentia propinquorũ, non sufficit, si per procuratorem adsint, nec sufficit ratihabitio; Item quando lex, vel statutum requirit proprium iuramentum, non satis est procuratoris iuramentum; etiam si fuerit ad id specialiter constitutus.*

13. Tertiò quæritur, vtrum in Episcopatu possit imponi pensio? & respondetur affirmatiuè, quando fructus Episcopatus excedunt summam mille aureorum, vt dicitur in Concil. Trid. sess. 24. cap. 13. de reform. nec Concilio vnquam derogatur, nisi de eo fuerit facta expressa mentio, nec sufficeret clausula non obstantibus cõstitutionibus quibuscunque, nam clausula tantum comprehendit constitutiones Põtificias, vt docet Archidiac. cap. 1. de cõstit. in 6. Decius cap. 1. in prima lectura nu. 2. de iudicijs, Io: Selua de beneficijs par. 3. q. 11. nu. 31. quos sequitur Azor. 2. par. lib. 8. cap. 8. q. 7. Item potest etiam pensio assignari in fructibus beneficij commendati, quia hodie beneficium commendatum est idem iuris, ac beneficium collatum, vt Gambarus de offic. legati lib. 6. num. 154. Anania in cap. non satis de Simonia, & alij, vtrum autẽ in distributionibus quotidianis imponi possit pensio? & negatiuè multi respondent, quia dicti fructus dantur tãquam merces operis, & ministerij, ex ca. 1. de Cleric. non resid. & ità tenet Io: Andr. in rubric. de concess. præben. Felin. cap. ad aures de rescript. Oldradus consil. 117. & alij, & idem esse dicendum de quibusdam fructibus communibus, qui in certis anni temporibus diuidi solent. Testatur Gambar. decisum fuisse in Rota de offic. & potest. legati lib. 6. nu. 24. Attamen vt ait Mẽdoz. lib. de signatura iustitiæ, & gratiæ, pẽsio aliquando ponitur etiam super fructibus distributionum, & apponi solet clausula, etiam si in solis distributionibus, & non nisi præsentibus, & diuinis officijs interessentibus dari, & per eos lucrari consuetis &c.

Quo

Quonam modo Pensiones extinguantur, & in alium transferantur, ac de obligatione Pensionarij. Cap. LXXXV.

1 *Pensio extinguitur per mortem pensionarij, vel per matrimonium, sed exceptuantur Religiones militares, in quibus non obstante matrimonio, possunt milites pensionem retinere.*

2 *Amittitur etiam pensio per promotionem pensionarij ad Cathedralem, vel Metropolitanam Ecclesiam.*

3 *Extinguitur etiam pensio per professionem emissam in Religione approbata.*

4 *Pensio potest remitti à pensionario absque vllo consensu Pontificis.*

5 *Pensionarius, si acquirat beneficium, in cuius fructibus habebat pensionem; non censetur amisisse pensionem, si ex aliquo casu debeat beneficium alteri cedere coactè.*

6 *Pensio redimi non potest anticipata solutione absque consensu Pontificis, nisi id esset prohibitum ex vsu Curiæ Romanæ.*

7 *Pensionarius, licet, possit locare, & vendere fructus pensionis, non tamen illos posset redimere beneficiarius.*

8 *Pensio nō potest transferri ex vno ad alium absque auctoritate Summi Pontificis.*

9 *Habentes priuilegium transferendi pensionem, non possunt illam transferre ad incapaces, & debent id agere in manu Ordinarij, vel alterius personæ Ecclesiasticæ.*

10 *Pensionarius tenetur recitare Officium B. Virginis, & non potest exigere pensionē, nisi priùs obtineat litteras Apostolicas concedentes talem pensionem.*

11 *Beneficiarius excommunicatus non faciens fructus beneficij, adhuc tenetur ad pensionem.*

12 *Beneficiarius non tenetur ad pensionem soluendam, si fructus beneficij perierint in totum, vel in partem.*

1 EX suprà dictis patet pensiones extingui per mortem pensionarij; & per matrimonium; quod probat Gigas de pensionib. q. 54. ex vsu Curiæ Romanæ. Sed dubium est, vtrum si pensionarius cōtraxerit matrimonium inualidè, amittat pensionem? Et respondetur affirmatiuè, vt suprà diximus de beneficiario, ex cap. 1. de Cler. coniugat. Et idem est dicendum, si post contractum matrimonium, & ante cōsumationem, sponsa monasterium intrauerit; quia iam in contractu matrimonij fuit extincta pensio, & ius semel extinctum nō potest reuiuiscere, ca. Quam periculosum. 7. q. 1. Quando tamen pensio concessa esset cum clausula, vt eam pensionarius retineat, quamuis vxorem ducat, dummodo ingrediatur, & profiteatur aliquam religionem militarem; tunc pensio non amittitur, nec obstat, si professio non emittatur iuxta præcepta Concilij Tridentini. sess. 25. c. 15. de regularibus vbi statuitur; Ne qui in qualib. Religione, tam virorum, quam mulierum, minori tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur possit pōsionem exigere. Nam in tali decreto non comprehenduntur ordines militares, in quibus milites tantum votum castitatis coniugalis emittunt; quia isti non sunt veri Religiosi, vt definitum fuit in Rota, teste Flaminio lib. 6. de resignat. beneficior. Imò in ordine militari S. Stephani à Magno Duce Florentiæ instituto, eodem die, quo quis suscipit habitum, professionem emittit; vt habetur in eius statutis lib. 1. folio 2. Vnde isti milites possunt pensionem tenere. Dummodo professionem emittant iuxta præcepta sui ordinis. Si quis autem matrimonium contraheret absque consensu Magistri totius Ordinis & in statutis adesset pœna priuationis omnium priuilegiorum, vtique non posset talis miles pensionem retinere; Secùs autem si alia pœna esset ibi imposita.

2. Amittitur etiam pensio per promotionem ad Metropolitanam, vel Cathedralem Ecclesiam, vt probat Gigas q. 56. Nisi ex priuilegio Pontificis aliud ei concessum fuerit; quamuis Cardinalis, Caccialupus & Antonius Butrius, & alij, apud ipsum Gigas

gas, contrarium sentiant, & ratio est, quia pensio non est beneficium, & ideò benè stare potest cum alio beneficio; quod non solum probabile, sed etiam verum videtur; nisi vsus Romanæ Curiæ contrarius sit; & quod dictum est de Episcopo; dicitur etiam de Abbat. vt ait ipse Gigas.

3. Extinguitur etiam pensio per professionem in Religione approbata: non autem per ingressum tantum religionis; nam sicut beneficium non vacat ante professionem, ex c. 1. de regular. in 6. Sic pensio non extinguitur, nisi per professionem Gigas q. 57. Item extinguitur pensio, si pensionarius miles fiat, & monitus militiam non relinquat, sicut etiam dicitur de beneficiario. Gigas q. 55.

4. Vtrum autem pensio remitti possit à pensionario absque vllo consensu Pontificis? Et affirmatiuè respondet Nauar. in manual. cap. 23. num. 3. Gigas q. 45. num. 5. in regul. de infirmis resignantibus, & alij communiter, quidquid dicat Gambar. lib. 6. de offic. Legati num. 623. Et multò magis poterit pensio minui absque aliquo consensu superioris. Nec obstat, quod beneficium non possit dimitti, vt suprà ostẽdimus; quia si dimittatur beneficium, Ecclesia vacat suo pastore, quod posset esse in dictæ Ecclesiæ damnum; at per dimissionem pensionis, Ecclesia redditur magis libera, nec aliquid pati potest; Sicut si dominus habens ius patronatus, posset illo se abdicare absque alicuius superioris consensu, quia hoc esset in maiorem libertatem Ecclesiæ. Sed notandum, quod iuxta Concilium Tridentinum, sess. 21. cap. 2. de reform. Ordinatus ad titulum pensionis non potest absque consensu Episcopi dictam pensionem alienare, extinguere, aut remittere, donec habeat aliquod beneficium sufficiens.

5. Sed quæstio est, vtrum pensionarius, si acquirat idem beneficium, in cuius fructibus habet assignatam pensionem; dicatur pensionem amisisse; Seù pensio ipsius esse extincta? Quam quæstionem pulcram vocat Gigas de pensionib. q. 49. Et cum distinctione respondet; aut pensionarius, qui adeptus est dictum beneficium illud amittere debet ex causa necessaria, vtputa, quia alius in illo potiùs ius habet, & mota ei lite, illud obtinuit; & in hoc casu non amittit suam pensionem; sed tantum beneficium; & idem diceretur de vsufructuario. l. si maritus, Cod. de inoffic. testam. & l. Dominus ff. de vsufructu cuius verba infra referam. Aut pensionarius sua sponte beneficium dimittit, & tunc apud ipsum pensio non remanet; sed reputatur extincta: Sicut etiam diceretur de vsufructu, nam in simili casu diceretur extinctus, & non consolidatus cum proprietate; vt habetur in l. Cum filius §. Dominus ff. de legatis 2. vbĩ sic habetur. Si Dominus fundi, cuius vsusfructus alterius erat, illum vsufructuarium suum vniuersalem heredem instituat, & illum fundum, puta Titio leget, hæres vsufructu non retento, legatario consignare debet. Et in l. si tibi fundi vsusfructus ff. quibus modis vsusfructus amittatur, statuitur. Si testator vni vsumfructum purè, alteri verò proprietatem sub conditione leget, vt puta, si nauis ex Asia venerit, & vsufructuarius conditione pendente, proprietatis dominium acquisiuerit, deinde extiterit conditio: tunc pleno iure fundus illius erit, cui legatus fuit, neque interest, quod detracto vsufructu proprietas legata sit, quia vsufructuarius factus dominus proprietatis, omne ius legati vsusfructus amisit. Sic ibi. Secùs autem est dicendum, quando vsufructuarius coactè debet restituere fundum sibi legatum. Nam in cit. l. Dominus ff. de vsufructu. Sic habetur. *Si vsufructuario fundi proprietas per Dominum legata fuerit, & demum vsufructuarius illam fuit coactus restituere tanquam ad alium pertinentem, videlicet, ad eum, qui egit querela inofficiosi testamenti, & obtinuit; tunc vsusfructus manet apud restituentem proprietatem, apud quem priùs fuerat.* Hæc ibi.

6. Deinde quæritur, vtrum beneficiarius possit auctoritate Pontificis redimere pensionem alteri assignatã ex fructibus sui beneficij, solutione anticipata absque labe vsuræ? Et affirmatiuè respondet Gigas de pensionib. q. 87. & Gambarus lib. 6. de officio Legati; num. 123. Et hoc probari potest ex vsu Romanæ Curiæ; de quo testatur Platina Paulum II. talem vsum approbasse; Cæterum Romanos Pontifices non

solere reseruare pensiones dimittentibus beneficia; & hanc simul facultatem concedere, vt ipsis pensiones ex toto soluantur anticipatis solutionibus; sed pensionem simpliciter reseruant, & postea seorsum, ac diuisim faciunt liberam potestatem, & optionem, vt qui annuam pensionem debet, eam redimat anticipatis solutionibus; & vt testatur Gigas; solet pensio redimi anticipatis quinq; solutionibus, vel sex, septennè ad Summum, considerata pensionarij ætate. Sed vtrum absq; vllo cōsensu Pontificis pensio redimi possit anticipatis solutionibus? & affirmatiuè respondet Caiet. tom. 1. opusc. tract. 31. in respōsione 10. & ratio est, quia, vt ipse ait; pensio est quid temporale, profanum, videlicet, fructus, qui quotannis ex beneficio debentur, & soluuntur; deinde, fructus beneficij, & pensionis fas est locare, & vendere, nisi lex aliud prohibeat, namq; dantur per modum alimentorum; & benè possunt alimenta redimi anticipatis solutionibus, ergo, & fructus pensionis. Sotus verò lib. 9. de iustit. q. 7. art. 2. sic distinguit. Aut pensio datur Laico tanquam laboris merces, & ministerij, & operis stipendiū, & hæc pensio redimi potest absq; Romani Pontificis consensu, quoniam totum hoc ius est profanum, & temporale. Aut pensio datur loco beneficij, vtputa, cum quis suum dimittit beneficium, vel liti de eo cedit, vel vt habeat, quia Clericus est, vnde, commodè sustentetur, vel cum alicui beneficiario datur adiutor, & hæc pensio cum in locum beneficij subrogetur, est spiritualis; ac proinde pecunia redimi nequit. Quæ opiniones vt verè, vel saltem probabiles, defendi possunt, nisi obstet contrarius vsus Curiæ Romanæ; nam vt testatur Gigas de pensionib. q. 87. num. 5. & 6. Gambar. & alij apud ipsum, vsus Curiæ Romanæ obseruat, vt pensio non redimatur absq; consensu Summi Pontificis ad euitandam omnem Simoniæ labem; vnde, vt dicti Doctores asserunt, qui contrarium ageret, mortaliter quidem peccaret, & puniri posset; quamuis non incideret in pœnas Simoniæ. Sed iuxta Maior in 4. d. 25. q. 5. qui absolutè negat, pensionem redimi posse, eo quod pensio non sit annua portio; sed ius exigendi annuam portionem, quod ius est quid spirituale; dicendum esset, talem redemptionem esse Simoniam, & ex consequenti redimentem, & pensionarium incidere in pœnas latas contra Simoniacos. Attamen, quia hoc maximè pendet ex communi intelligentia Curiæ Romanæ, illi omninò standum est.

7. Et notandum, quod quamuis iuxta ius commune, & secluso contrario vsu Curiæ Romanæ, possent fructus pensionis locari, & vendi ad tempus, vel per totum vitæ cursum; tamen beneficiarius, qui pensionem debet, non ex hoc posset dictos fructus redimere anticipatis solutionibus; quia redimeret ius ipsum pensionis; quod vetat vsus Curiæ Romanæ ad euitandam speciē Simoniæ; imò in foro iudiciali locatio, vel vēditio alteri facta adhuc suspecta iudicaretur, nisi contrarium euidēter appareret.

8. Quoad translationem pensionis ex vno ad alium; quæritur, vtrum dicta translatio fieri possit absq; auctoritate Romani Pontificis? nam primò suppono, translationem non esse, nisi mutationem ex vno in alium, & ad quæsitum negatiuè respondetur; & ratio est, quia pensio est onus, & seruitus beneficij, quæ non potest durare, nisi prout Pontifex voluerit, cuius similiter est illam imponere; & si posset transferri in alium, duraret pensio ad libitum pēsionarij, & non ad libitum Pontificis; igitur nullo modo transferri potest absq; Sūmi Pontificis auctoritate; & iuxta vsum Curiæ Romanæ talis facultas conceditur tantum ex resignatione beneficij; quæ quādo fit ab aliquo Eminentiss. Se abdicante Episcopatu, de more reseruatur pēsio mille aureorum cū potestate transferendi dimidiam partem, scilicet, quingentorum aureorum in alium; nunquam enim conceditur, vt tota pensio transferri possit; sed tantum dimidia, vel tertia pars; vt Flamin. ex Mendosio li. 6. de resignat. beneficij nu. 24. vide etiam Gigantem q. 12. n. 2. & refert idem Flam. n. 7. Priuilegijs Summorū Pontificū multis esse concessā facultatem trāsferendi pensionem vsq; ad certam aureorum summam; nam milites S. Petri, quorū Collegium fuit institutum à Leone X. habent facultatem transferendi pensionem vsq;

vsq; ad summam centum ducatorum Camerialium. Milites S. Pauli à Paulo III. similiter instituti, possunt transferre pensionem ducatorum ducentorum Cameraliũ. Milites Pij creati à Pio IV. possunt transferre pensionem vsq; ad summam centũ, & quinquaginta ducatorum Cameraliũ;& Milites Lauretani instituti à Sixto V. possunt transferre pensionem vsq; ad summã ducatorum ducentorum Cameralium.

9. Sed notandum, habentes priuilegium transferendi in alium pēsionem; non posse illam transferre ad Laicos, Hæreticos, Spurios, & alios incapaces; nec potest transferri pensio ad plures, sed ad vnum tantum iuxta vsum; vt docet idem Flaminius nu. 16. & Gigas de pensionibus q. 86. n. 1. vtrum autē possit transferri ad filiũ legitimũ, vel illegitimũ, iam diximus c. ante. nu. 10. potest etiam concedi talis facultas transferendi pensionem absq; cõsensu beneficiarij; de auctoritate tamen Sũmi Pontificis, pro vt concessum fuit supradictis militibus; nam sicut Pontifex absq; consensu beneficiarij posset imponere nouam pensionem, vt ait Gigas q. 83. num. 9. multò magis poterit dictam facultatem conceder e. Licet de facto Pontifex quando reseruat pensiones resignantibus beneficia, cum facultate transferendi illa, id non agar sine resignatarij consensu, vide Flaminium loc. cit. num. 26. Mendosium de signatur. gratiæ tit. translationes vers. quærebatur, & Cassodorum decis. 1. de renun. quos sequitur Azor. 2. par. li. 8. ca. 11. q. 8. Fit autem dicta translatio præcedentibus litteris Apostolicis id expressè concedentibus; in quibus litteris apponi solet clausula, vt pensio transferri queat coram Ordinario, aut alio quocunq; in dignitate Ecclesiastica constituto, vel Canonico cuiuscunque Ecclesiæ Metropolitanæ, vel Cathedralis; aut alio modo. Et de tali translatione debet moneri intra tres mẽses beneficiarius, vt docet Gigas de pensionibus q. 12. num. 2. & nota, quod pensionarius non possit aliquid accipere ab eo, qui pensionem transfert; vt probat Azor. loc. cit. q. 14. quidquid in contrarium videatur docere Gigas q. 99.

10. Circa obligatione pensionarij iã sæpè diximus esse obligatum ad recitandũ officium Beatæ Virginis dũmodo non dicat officium diuinum, nam in Bulla Pij V. supra à nobis allata, sic dicitur. *Quicunq; pensionem, fructus, vel alias res Ecclesiasticas; vt Clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium paruum Beatæ Mariæ Virginis decernimus obligatum, & pensionis fructuum, rerumq; ipsarum omissioni obnoxium.* Item pensionarius in conscientia nõ potest exigere pensionem, nisi priùs obtineat litteras Apostolicas dictam pensionem concedentes; nec sufficit tantum impetratio, vt probat Gigas de pensionibus q. 34. Vtrum autē possit pensionarius disponere de fructibus pensionis ad suum libitum, & non in pios vsus, iam diximus supra cap. 81. nu. 9. Et vtrum possit quis plures pensiones habere? Respondetur, id ex iure communi non esse prohibitum, sicut est de beneficijs; attamen spectato iure naturali, habẽs vnã pensionem sufficientem ad honestam vitã, non potest aliam habere, ne vnus esuriat, & alius ebrius sit; possunt tamen alicui ob merita, ob nobilitatum, ob litteraturam, ob vitæ probitatem, &c. plures pensiones concedi.

11. Sed dubium est, vtrum beneficiarius excommunicatus, & ex consequenti priuatus fructibus beneficij; vt habetur in cap. Pastoralis, & ibi docet Innoc. & Archidiac. in cap. Ad hæc, nec non Hostien. in sum. tit. de sentent. excommunic. §. quis sit effectus, teneatur soluere pensionem? in quo dubio respondet Bartol. allatus à Gigante de pensionib. q. 64. num. 4. Sacerdotes, qui excommunicati, fructus beneficiorum non percipiunt, debent censum soluere, quia onera sustinere coguntur, tametsi cõmoda nõ percipiunt. Sicut, qui sua culpa sunt eiecti ab Vrbe, quãuis suorum bonorũ fructus non capiãt, debēt nihilominus onera soluere; & idem docet Bald. ab eodem Gigante citatus.

12. Dubitatur etiam, vtrum beneficiarius, in cuius fructibus fuit taxata pensio, teneatur soluere pensionem, si fructus ex aliquo casu perierint in totum, vel ex parte? & affirmatiuè respondet Paulus Castrēsis consil. 338. volum. 1. quando in fructibus assignatur pensio per modum taxa-

tionis, vt est in casu proposito; nam talis taxatio pensionis in fructibus talis beneficij, intelligitur, dummodo fructus adfuerint, vel nascantur l. interdum ff. de verb. obligat.& l. 1.ff.de cōdit. & demonst. idem docet Felinus in cap. Ad Audientiam secundo de rescript.ex Abbat.in cap.Nisi essent, & alij multi; pro vt hæc, & alia plura videri poterunt apud Gigantem de pensionib.q.62.& in alijs quæstionibus;nec nō apud Azor.2.par.lib.8.ca.12.& 13.& hæc sufficere possunt pro hoc tractatu.

DE SPOLIO BONORVM BENEFICIARIORVM.

Quid sit Spolium, Ad quem pertineat, & ex quibus bonis fieri debeat. Cap. LXXXVI.

1 *Spolium comprehendit bona beneficiariorum prouenientia ex redditibus Ecclesiasticis, vel ex negotiatione, aut alio modo contra Canones.*

2 *Dictum Spolium pertinet ad Fiscum Apostolicum ex iure Pontificio, quod fuit antiquum in Ecclesia.*

3 *Spolium debetur ante vllam iudicis sententiam, alioquin detentores bonorum spolij, in excommunicationem incidunt.*

4 *Omnes, qui fruuntur priuilegio fori subduntur dicto spolio, vt Clerici, Religiosi, Monaci, & aliæ personæ, quæ in iure vocantur Ecclesiasticæ.*

5 *Tria genera personarum non subijciuntur spolio, scilicet, Cardinales, Sectatores Curiæ Romanæ, & habentes priuilegium.*

6 *Ex quatuor bonorum generibus est faciendum spolium, vt ex acquisitis ex negotiatione, ex beneficijs Ecclesiasticis, &c.*

7 *Ponitur Bulla Pij IV. in qua præcipitur, vt bona acquisita x negotiatione, & contra Canones, subijciantur spolio.*

8 *Bona Apostatarum, & eiectorum à Religione, pertinent ad Cameram Apostolicam, si moriantur extra Religionem.*

9 *Facultas testandi, vel compositio cum Camera Apostolica, non extenditur ad bona acquisita ex negotiatione, & contra Canones.*

10 *Vt dicta bona ex negotiatione acquisita subdantur spolio Apostolico, non requiritur sententia iudicis.*

11 *Illa bona dicuntur acquisita ex negotiatione, quæ fuerunt empta, & postea vendita absque vlla mutatione ipsarum rerum.*

12 *Bona acquisita ex iniusta beneficiorum possessione, vel exercitio Chirurgiæ, & similium Clericis prohibitorum, subduntur spolio, alia autem bona, licet, turpiter acquisita à Clericis, vel si fuerint iam alienata inter viuos, non veniunt sub spolio.*

13 *Bona proximè dicta subijciuntur spolio, quamuis fuerint acquisita ab habentibus tantum ordines minores absque beneficio,*

14 *Bona patrimonialia, vel quasi patrimonialia non subduntur spolio, sed tantum bona beneficiaria, vt supra.*

15 *Bona Clericorum habentium beneficium non excedens valorem 30. ducatorum, non veniunt sub spolio, quamuis fructus superfuit.*

16 *Successores Clericorum ab intestato non possunt propria auctoritate aliquam compensationem non certam facere ex bonis spolijs,*

17 *Fructus malè percepti ex omissione officij, ratione simoniæ, &c. non veniunt sub spolio, cum sint restituendi.*

18 *Omnia bona tam mobilia, quam immobilia empta pecunijs beneficiorum, veniunt nomine spolij.*

19 *Tam fructus beneficiorum, quam pensionum veniunt sub spolio, cum dicantur bona Ecclesiastica.*

20 *In-*

20 *Instrumenta paramenta, & alia suppellectilia non veniunt sub spolio, sed pertinent ad Ecclesiam beneficiariorum.*

21 *Ponitur per extensum Bulla Pij V. in qua proxima doctrina continetur, & declaratur.*

22 *Dicta instrumenta, paramenta, &c. fiunt propria Ecclesia, etiam si empta fuissent pecunijs patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus.*

23 *Distributiones, & alia bona patrimonialia, &c. non veniunt sub spolio, & si beneficiarius decedat absque legitimis successoribus intra decimum gradum, fiunt Camera Apostolica.*

24 *Fructus Ecclesiarum, & beneficiorum vacantium pertinent ad Cameram Apostolicam.*

25 *Fructus beneficiorum vacantium ratione resignationis, in Regno Neapolis, non videntur pertinere ad Cameram Apostolicam.*

26 *Cardinales, & alij, vt diximus in num. 5. non subduntur spolio, & ponuntur Bulla Pontificia id pracipientes.*

27 *Equites S. Ioannis non subduntur spolio, sed eorum bona applicantur Religioni iuxta eius statutum.*

28 *Bona Religiosorum degentium extra claustra, spectant ad Cameram Apostolicam, etiam Apostatarum, vt in n. 8. diximus.*

29 *Instrumenta, & paramenta sacra semper remanent ad Ecclesiam beneficiarij, quãuis habeat priuilegium testandi, &c.*

30 *Fructus beneficij resignati simpliciter spectant ad Cameram Apostolicam, resignati verò in beneficium alterius, spectant ad ipsum resignantem.*

31 *Consuetudo excusat à spolio non faciendo, vt in Germania, Gallia, Lusitania, &c.*

32 *Donatio inter viuos excusat etiam à spolio, & si beneficiarius postea non viuat per 30. dies, irrita est donatio in foro externo.*

1 SPolium, de quo hic agimus, intelliguntur ea omnia bona, quæ fiscus apostolicus accipit post mortem Clericorum, ne ad eorum hæredes, vel futuros in beneficio successores admittantur; quæ spolia potiùs describi, quam definiri possunt; vnde Redoan. q. 1. de spolijs Eccl. n. 7. Sic illa describit, nempe; Sunt ea bona à Clericis quibuslibet, etiam Religiosis ratione, & iure Ecclesiæ acquisita, vel ex negotiatione contra Canones comparata, & post obitum relicta. Dicitur bona tanquam genus, quia non omnia bona Clericorum sunt spolia, comprehenduntur autem sub tali nomine tam mobilia, vel se mouentia, quam immobilia, iura, actiones, &c. Cum omnia veniant sub nomine bonorum. l. Bonorum ff. de verborum significat. Alia autem bona ex patrimonio, vel hæreditate, arte, industria, labore, opere, &c. Nullo modo pertinent ad spolium, nec donata, vel legata, aut alio modo acquisita; dummodo non fuerint acquisita ex negotiatione contra Canones. vide Azor. 2. p. lib. 8. de spolijs, cap. 1. q. 2. Filiuc. tract. 43. cap. 1. q. 1. & cap. 3. q. 1. & seqq. & alios; vt infra.

2. Debetur autem dictum spolium Fisco Apostolico ex iure Pontificio, & meritò quidem, cum apud Romanum Pontificem si plenum dominium, & administratio bonorum Ecclesiasticorum; Vnde benè potuit dicta bona beneficiariorum Cameræ Apostolicæ, seù eius Fisco applicare; quod sẽper fuit in Ecclesia, vt probat Paulus III. in sua constitutione, quæ incipit; Itaque sicut accepimus, de spolijs Clericorum, in qua Pontifex reprehendit quosdã, qui asserebant, dictum spolium iure antiquo ad Summum Pontificẽ non pertinere; ibique contrarium probat, & tradit ab antiquo tempore spolia Clericorum semper fuisse Sedi Apostolicæ reseruata, nõ solum beneficiariorum in Italia morientium, sed etiã in quibusuis prouincijs, & Regnis Citrà, & vltra montes; & quamuis aliquibus temporibus dicta spolia seruabantur successoribus, vel ponebantur in vsus Ecclesiæ eiusdem mortui beneficiarij, vt habetur in cap. Cum vos de offic. ordin. Et cap. Præsenti eodem tit. in 6. Postea tamen fuerũt per dictum Paulum III. Cameræ Apostolicæ applicata ex plena, & libera potestare, & administratione, quæ residet in Summo Pontifice, vt habetur in cap. licet de præb. in 6. & in Clem. I. vt lite pendente in fin.

3. Vn-

3. Vnde dictum spolium pertinet ad dictum Fiscum Apostolicum ante vllam iudicis sententiam, cum iam dicta bona ex dispositione Summi Pōtificis sint applicata, & incorporata Cameræ Apostolicæ, nō per modum pœnæ, sed per modum dominij, & liberæ administrationis, & ex consequenti absque vlla rei traditione. Dicta bona beneficiariorum transeūt in plenum dominium dictæ Cameræ Apostolicæ; vt fusiùs probat Azor.2.p.lib.8. c.1. q.5. & 6. Detinentes autem clam, vel per vim directè, vel indirectè dicta spolia Clericorum ad Cameram Apostolicam pertinentia, incidunt ipso facto in Excommunicationem, quæ statim publicari solet contra prædictos; licet, etiam seclusa dicta excommunicatione, adhuc in illam inciderent dicti detentores ex Bulla Pauli IV. vt asserit Filiuc.tom.2.tract.43.c.4.in fin. ex Redoan. q.17. num.32. quæ Bulla incipit; Incumbentia nobis: Estque excommunicatio Pontifici reseruata, vt videtur in dicta Bulla §.11.licet, directè in dicta Bulla non agatur de detinentibus dicta spolia beneficiariorum: Sed in communi loquitur de omnibus detentoribus bona pertinentia ex quacunque causa ad Cameram Apostolicam, in quibus etiam isti continentur. Sumitur etiam ex dictis, dicta spolia pertinere ad Fiscum Apostolicum antequam petantur: Nam res domino est restituenda antequam petatur, quod intellige, nisi contrarium ex consuetudine habeatur; vt Bonac.tom.2.de contract.disp.3.q.vlt.pun.4. n.2.& fusiùs Azor.loc.cit.q.5.

4. Beneficiarij autem, seu personæ, quæ huic spolio subijciuntur, sunt omnes illi, qui fruuntur priuilegio fori Ecclesiastici tam quoad personas; quā quoad bona; vt sunt tam Clerici beneficiarij, quam Monachi, Religiosi etiam conuersi, vel Donati, & omnes aliæ personæ, quæ Ecclesiasticæ nominantur in iure Canonico, etiam si Clerici non sint; vt Azor.2. p.lib.8. c.1. q.2.ex Glos.in c.Duo sunt. 12.q.1.Redoan. de spolijs.q.7.Nauar.§.1. nu.2.ca,3,Filiuc. tom.2.tr.43.c.2.n.4.& fusiùsBonac.tom.2. de contract.disp.3. q.vlt. pun.1.num.2.

5. Excipiuntur tamen ab hoc spolio tria genera personarum; scilicet Cardinales, habitantes in vrbe, vel Curiam Romanam sectantes, & in ea morientes; ac illi qui ex priuilegio speciali, vel generali testari possunt, vt sumitur ex Bulla Pij V. in qua sic ait. *Literas nostras prædictas ad S. R. E. Cardinales, etiam si vbiuis locorū decedentes, ac eorū bona vbiq; existentia nullo pacto, ac Vrbem, & Curiam præfatos, nec non prælatos, Officiales, & alios Seculares cuiusuis ordinis Regulares, Clericos, cæterosq; & Curia præfatos, pro tēpore existentes, & in ea, seu eius districtu decedentes, quā aliàs, alibi, vbiuis locorum, etiam vltra montes, & maria existentes, testandi tamen codicillandi, & aliàs de bonis suis quibuscūq; quomodolib. disponendi facultatē; seu etiā, quod eis ab intestato decedētibus, eorū bona ad ipsorū proximiores, & qui nisi beneficiati essēt succedere deberēt, deuoluātur, & debeāt, &c.* vt fusiùs Azor.2.p.li.8.c. 2.q.10.& sequitur Filiuc.loc.cit.num.5.

6. Ex quibus autē bonis spoliū Ecclesiasticū fieri debeat? Respōdeo ex quatuor bonorū generib. dictū spoliū esse faciendū; Et primò est faciendū de bonis acquisitis ex negotiatione Clericis prohibita. Secundò ex bonis reddituū beneficiorū Ecclesiasticorū, de quib. beneficiari nullā habēt facultatē disponēdi; Tertiò ex instrumētis sacris, vel vestib. sacris necessarijs ad cultum diuinū; Quartò ex bonis Religiosorū degētiū extra Religionē; & de singulis sigillatim dicemus. Et quoad primū, prius sciendū est quod ex iure antiquo spoliū Clericorū tantū fiebat, de bonis ex beneficijs acquisitis, quæ superarēt post obitū dictorū Clericorū; & respectu Monachorū, & Religiosorū, omnia, quę dicti acquirebāt ex negotiatione, vel alio modo, Monasterio acquirebāt, vt cōstat ex c. olim 2. de priuil. & Auth. Ingressi, de sacros Eccl. & ex c. Ne dicatis 12. q.1. Attamē post nouū ius, & constitutionē Pij IV. quæ incipit. De cens esse censēres, & habetur in Bullar. to.2. pag. Mihi 22. Spoliū fieri debet etiā de acquisitis ex negotiatione, vel alio modo cōtra Canon. Et quidquid lucratur Monachus, vel Religiosus absq; legitima licentia egressus è monasterio, totum est omninò Cameræ Apostolicæ restituendum, vt constat ex dicta bulla, quā per extensum ponere, necessarium iudicaui, vt faciliter dubia dissoluantur.

Pius

Pius Episcopus Seruus Seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

7 *Decens esse censentes, & aequum, vt nos, qui alios in sua iustitia confouemus Camerae Apost. Iura non negligamus, quinimò ne praetextu incertitudinis illa ab aliquibus vsurpari, aut super eis dubia aliqua oriri contingat, ita nostra declarationis remedio prouideamus, quod à nemine desuper dubium aliquod deduci possit.*

§. 1. *Cum itaque sicut accepimus à nonnullis vertatur in dubium, an res, & bona per Clericos etiã in sacris ordinibus constitutos ex negotiatione illicita, aut alias contra sacros Canones acquisita, vbi spolia, vel alias ad Cameram praefatam iure legitimo spectare, & pertinere debeant. Nos omnes desuper haesitationis materiam submouere, ac cauillationibus, & altercationibus, ac litibus viam praecludere, & denique malitijs eorum, qui iura dictae Camerae vsurpare satagunt, obuiare aliasque in praemissis opportunè prouidere volentes.*

§. 2 *Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine decernimus, & declaramus, omnia, & singula, res & bona cuiuscunque qualitatis, & quantitatis existentia, ac in quibusuis Regionibus, et Regnis, ac Dominijs tam citrà, quam vltrà montes, et maria consistentia per quosuis Clericos tam seculares quam quorumuis etiam mendicantium Ordinũ, ac Militiarum regulares, etiam in sacris Ordinibus constitutos cuiuscunque status, ordinis, et conditionis fuerint, ac Archiepiscopali, Episcopali, vel alia maiori dignitate praefulgent ex negotiatione illicita aut alias contra Sacros Canones quomodolibet acquisita, quae pro tempore post obitum eorum, qui etiam ex facultate, quam habuerint testandi condito testamento, vbi vis locorum decesserint, & decedent, aut quibus illos etiam eis viuentibus priuari, & eis destrui contigerit, & praesertim quondam Andreae Iapiro de S. Ioan. Rotundo Praesbyteri, seù Religiosi extra Romanam Curiam ad illam forsan veniendo hactenus remanserunt, remanent, & remanebunt ad eandem Cameram, & non alius etiam in quibusuis Cathedralibus, etiam Metropolit. & Collegiatis, ac alijs Ecclesijs cum cura saecularibus, et quorumuis ordinum regularibus qualitercunque qualificati successores illa in titulum, Commendam, Administrationem Commissionem, ac alias quomodolibet pro tempore obtinentes etiam si ad illa vigore prioris tituli ius regrediendi, seù accedendi aliquibus concessum fuerit spectasse, et spectare, ac sub nomine spoliorum venire, illaq; vti spolia ad Cameram ipsam pertinentia perpetuò colligi, & recuperari potuisse posse, & debere.*

§. 3. *Et ità per quoscunque iudices quauis auctoritate fungentes in quacunque instantia sublata eis, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & definiri debere; Nec non irritum, et inane, quidquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

§. 4. *Mandantes dilecto filio nostro Guidoni Ascanio S. M. in via Lata Diac. Card. de S. Flora nuncupato Camerario nostro, & eius in Camerariatus officio successoribus, quatenus spolia ipsa prout alia ipsius Camerae iura exigi, & recuperari, ac praesentes inuiolabiliter obseruari faciat, nec permittat Cameram ipsam, vel pro ea agentes desuper modo aliquo molestari, perturbari, aut inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & poenas Ecclesiasticas, & appellatione postposita compescendo, nec non legitimis super his habendis seruatis processibus, censuras, & poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij Secularis.*

§. 5. *Non obstan. fel. rec. Bonifacij PP. VIII. praedecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duab. dictis, & alijs constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Ordinum, Militiarum, & beneficiorum praedictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis, illis, & dilectis filijs illorum Capitulis, Conuentibus, Superioribus, & personis, sub quibuscunq; tenoribus, et formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu, & scientia similibus, concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus tenores praesentibus pro suf-*

ficien-

ficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat ac specialiter, & expressè derogamus, Contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo, &c.

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1560. *Nonis Nouembr. Pontificatus Nostri. Anno primo,*

8. Est etiam hic notandum; bona acquisita ab Apostatis, vel Eiectis à Religione, siuè ex industria, siuè quocunque alio modo, pertinere ad Cameram Apostolicam, si prædicti moriantur extra Religionem; Secùs autem, si intra Religionẽ, vt statuit Gregorius XIII. in suo motu proprio, qui incipit. Officij nostri partes, & est constit. 43. in ordine apud Bullarium pagin. Mihi 310.

9. Ex quibus dictis iam constat, spolium esse faciendum ex omnibus bonis acquisitis tam à Clericis, quam à Religiosis decedentibus extra Religionem? Ex negotiatione vel alijs modis contra Canones; & nota quod quamuis concedatur à Pontifice facultas testandi supradictis Clericis, vel Religiosis beneficiarijs, nõ ex hoc intelligitur concessa licentia testandi de dictis bonis acquisitis contra Canones; nisi id exprimatur in priuilegio prout patet ex verbis dictæ Bullæ in §. 2. positis, & notant Azor. 2. p. lib. 8. cap. 2. q. 1. Redoan. de spolijs q. 2. nu. 111. Filiuc. tom. 2. tr. 43. cap. 4. num. 34. & alij; imò quamuis supradicti beneficiarij antea compositionem fecissent cum Camera Apostolica, adhuc dicta bona subijcerentur spolio, vt asserit Bonac. tom. 2. de contract. disp. 3. q. vlt. pun. 2. §. 2. num. 3. Alia autem bona prouenientia ex fructibus beneficiorum non subduntur spolio ob negotiationem, vel alium modum illegitimum contra Canones, si adfuerit dictum priuilegium testandi, vel transactio cum Camera Apostolica; nisi Pontifex in pœnam negotiationis id præciperet, nec similiter in pœnam negotiationis, bona patrimonialia subduntur spolio, cum hoc nullibi reperiatur.

10. Vtrum autem ad hoc, vt dicta bona acquisita ex negotiatione, vel alio modo, vt supra subdantur spolio, necessaria sit sententia iudicis prout requiritur in lege pœnali? Et respondetur negatiuè, quia non per modum pœnæ, sed per modum rectæ dispositionis Pontifex annumerat dicta bona inter bona Cameræ Apostolicæ pertinentia, vt clarè patet ex dicta bulla, & ita tenet Azor. loc. cit. q. 3. Filiuc. tom. 2. tract. 34. cap. 4. num. 38. Bonac. vt supra nu. 6. & alij, quamuis, teste Azor. & Bonac. non desint, qui asserant, requiri sententiam iudicis.

11. Quænam autem veniant sub nomine negotiationis illicitæ? Respondeo, illa dici acquisita ex negotiatione Clericis interdicta, quæ fuerũt acquisita ex emptione, & venditione earum rerum, quæ absq; vlla mutatione fuerunt priùs empta, & postea vendita ad lucrum reportandum; nã hęc tantum negotiatio est Clericis interdicta, vt constat ex causa 14. q. 4. ex cap. Canoni, & cap. Nunquam de consecr. dist. 6. Quando autem aliquid emitur, & postea arte, vel industria mutetur, vt vendatur non dicetur negotiatio, sed industria, & ex consequẽti acquisita per talem industriam non erunt subdita spolio. Et nota, quod quamuis in iure non dicatur negotiori ille, qui semel tantum vnum negotium agit; tamen acquisita à Clerico, etiam in vno negotio tantum, adhuc subijciuntur spolio, cum spolia vocentur à Pontifice, vt docet Redoanus de spolijs Eccl. q. 2. n. 65. & sequitur Azor. 2. part. lib. 8. cap. 2. qu. 5. Bonac. num. 11. Filiuc. num. 30. & alij communiter.

12. Sic etiam per illa verba in §. 2. Bulla posita. Nempè; *Vel aliàs contra Canones quomodolibet acquisita:* Intelliguntur omnia bona acquisita a Clericis ex iniusta possessione beneficiorum; ex exercitatione officiorum ipsis prohibitorum, vt sunt officium medicinæ, Chirurgiæ, & aliarum artium ad curam corporis pertinentium, & illarum, quæ absque effusione sanguinis,

vel

vel adustione exerceri non possunt; vt habetur in c. Sententiam, ne Clerici, vel Monachi, vbi dicitur. Nec vlla Chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ adustionem, vel incisionem inducit. Item intelliguntur etiam acquisita ex officijs Aduocati, & Procuratoris apud iudices Seculares, ex cap. Clerici de vita, & honestat. Cleric. Est etiam illis interdicta venatio, vel aucupium canum ministerio, vel armorum præsidio fieri solita, & in cap. Secundum, de vita, & honest. Cleric. Prohibentur multa officia, & contractus prohibentur, ex quibus omnibus omne lucrum prouenięns subditur spolio Cameræ Apostolicę, vt fusius probat Azor. 2. par. lib. 8. cap. 2. q. 6. & Bonac. 2. tom. de contract. disp. 3. q. vlt. p. 2. §. 2. n. 22. Nullo tamen modo intelliguntur ea, quæ turpiter, vel malè fuerunt acquisita à dictis Clericis, scilicet, ea, quæ sunt obnoxia restitutioni, cum hæc non fuerunt translata in dominium Clericorum, sed semper super ea habent dominium domini, à quibus fuerunt malè ablata. Ecclesia enim nō succedit, nisi in bonis Clericorum, scilicet, in illis, quæ iam fuerunt translata in eorum dominium; vt docet Bonac. tom. 2. de contract. disp. 3. q. vlt. pun. 2. §. 2. num. 7. Azor. loc. cit. q. 7. Nauar. de spol. §. 8. num. 8. Filiuc. tom. 2. tract. 43. cap. 4. q. 13. num. 14. & alij multi. Item bona acquisita ex ludo Clericis prohibito, vt est vsus aleæ, etiam subijciuntur spolio, & similiter acquisita à Monachis, & Religiosis cōtra voluntatem suorum superiorum; Nam hæc etiam dicuntur acquisita contra Canones. Azor. loc. cit. q. 8. Vbi etiam notat, quod acquisita à Clericis contra edictum Episcopi vel constitutiones Synodales, non subijciantur spolio, cum non dicantur acquisitā contra Canones, quæ omnia vt supra acquisita, tunc tantum subijciuntur spolio, quando tempore mortis adhuc extant, & pertineant ad ipsos Clericos, secùs autem, si illa iam dissipauerint, vel distraxerint inter viuos, dummodo antea per sententiam iudicis non fuissent illis priuati; nam tunc nulla esset distractio, & omninò pertineant ad Cameram Apostolicam; vt expressè habetur in dicta Bulla §. 2. & notat Bonac. loc. cit. num. 8. Nauarrus, & alij.

13. Sed vtrum sub nomine Clericorum, quorum bona subijciuntur spolio ratione negotiationis, &c. Vt diximus, intelligantur omnes Clerici in minoribus existentes, & carentes beneficio Ecclesiastico? Nam de habentibus beneficium, vel pensionem non est dubium, cum his sit prohibita negotiatio. Et affirmatiuè respondet Redoan. de spol. Eccles. q. 2. num. 107. Et ratio est, quia in supra posita bulla Pij IV. generaliter loquitur. *Per quoscunque Clericos, &c.* Et cum lex non distinguat, nec nos distinguere debemus: & confirmatur; quia adest consuetudo faciendi compositionem cum huiusmodi Clericis, vt refert Cigalotus in instruct. ad Nuncium Summi Pontificis Neapoli commorantem, & in hanc opinionem videtur inclinare. Bonac. loc. cit. num. 9. sed Azor. 2. p. lib. 8. cap. 2. q. 9. Contrarium putat verum; Et ratio eius est, quia multa in iure prohibentur Clericis in sacris existentibus, vel habentibus beneficia Ecclesiastica; quæ non prohibētur Clericis in minoribus existentibus, & carentibus dictis beneficijs. Attamen prima opinio videtur conformior verbis citatæ Bullæ, vt ibi videri potest; Sed vsui standum est.

14. Est secundò faciendum spolium ex fructibus beneficiorum post mortem relictis à beneficiarijs. Sed priùs est sciendum, bona Clericorum esse in triplici differentia. Nam quædam vocantur patrimonialia, quædam quasi patrimonialia, & quædam beneficiaria, seu prouenientia ex beneficijs; bona patrimonialia sunt illa, quę acquirunt ex hæreditaria successione; quasi patrimonialia sunt illa, quæ licet non proueniant ex hæreditate, cadūt sub dominiū, & potestatem acquirentis, vt sunt bona, quæ acquiruntur arte, officio, vel industria & de his omnibus bonis tam patrimonialibus, quam quasi patrimonialibus, certum est, quod non possit fieri spolium post obitum Clericorum. Fit igitur spolium ex bonis prouenientibus ex beneficijs, vel præbendis Ecclesiasticis, de illis tamen, quæ reperiuntur, seu erūt sub dominio, & dispositione beneficiariorum, dum viuebant; fructus verò, qui reperiuntur ex eo,

quod beneficiarius habebat pingue patrimonium, vel magnum lucrum ob eius industriam, vel doctrinam, &c. Non censentur bona ex beneficijs relicta, & ex consequenti non subduntur spolio; nisi in casu, quo omnia bona Clericorum cederent Cameræ Apostolicæ, vt in casu, quo Clericus decederet intestatus, nullis relictis cõsanguineis, vel cognatis successuris ab intestato; intra decimum gradum, vt infra num.23. Nam in hoc casu licet succedat Ecclesia, vt habetur in l. Si quis Presbyter C. de Episcop. & Cler. & cap. 1. de success. ab intestato; Tamen in his casibus Camera Apostolica subrogata est in locum Ecclesiæ, vt ex communi tradit Bonac. tom. 2. de contract. disp. 3. q. vlt. pun. 2. §. 1. num. 3. vers. Excipiendus vide etiam num. 1 & 2. Azor. 2. p. lib 8. cap. 3. q. 1. & alios; Idem etiam est dicendum de bonis acquisitis à Capellano amouibili ex celebratione Missarum, cum non dicantur bona ex beneficijs; sed merces, & stipendium laboris, nec similiter alia bona acquisita ex eo, quod quis sit Capellanus Regis, vel Principis, quando tamen huiusmodi Capellaniæ nõ dantur, nec sunt beneficia Ecclesiastica, vt Azor. loc. cit. q. 10. Item neque distributiones, quamuis ingentes essent, cadunt sub spolio, vt fusè idem Azor. q. 9. Couar. 3. var. c. 13. Redoan. de spolijs q. 23. §. stantibus num. 18. & alij multi cum Bonac. loc. cit. vers. secundò.

15. Est tamen primò notandum, beneficiarium habentem beneficium non excedens valorem congruæ substentationis, non esse spoliandum, quamuis supersint fructus post eius obitũ, eo quod parcè vixerit, & illos sibi subtraxit à debita substẽtatione, vt Nauar. quem sequitur Azor. in cit. cap. 3. q. 2. Bonac. n. 5. vers. quartò. Ex communi opinione. Imò Pius V. in quadam constit. quæ est 42. in ordine, & incipit, Romani Pontificis prouidentia in anno 1567. ad tollendas lites, præcepit, vt sub spolio non veniant ornamenta, & paramenta Ecclesiarum, nec suppellectilia domestica, neq; bona Clericorum non habentium beneficium, aut pensionẽ excedẽtem summam ducatorum 30. Attamen in dubio non censeretur tenue, nisi probaretur, vt fusiùs Bonac. vers. Obseruia ex Rota, Redoano, & alijs. Et idem est dicendum, quando adest dubium, an bona beneficiarij post obitum sint ex beneficio an ex patrimonio, vel industria, sunt enim censenda esse ex beneficijs, nisi contrarium probetur, vt Redoanus de spol. Eccles. q. 3. §. quid dicendum, n. 1. & seqq. quem sequitur Azor. 2. p. lib. 8. c. 3. q. 4.

16. Secundò est notandum, cognatos beneficiarij succedentes ab intestato, non posse iuxta securiorem, & meliorem opinionẽ, propria auctoritate tantundẽ de fructibus beneficij capere, quantum beneficiarius insumpserat ex bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, quia potest esse, vt dictus beneficiarius id insumpserit absque animo faciendi vllam compensationem; sed tantum intuitu pietatis; ideò beneficiarij debent ante obitum id omninò declarare; quia in dubijs semper est tenendum in fauorem Ecclesiæ. Filiucc. tom. 2. tract. 43. cap. 8. num. 17. ex Vasq. de redditib. cap. 1. §. 3. Nauar. de peculio Clericor. consil. 4. num. 5. Bonac. de contract. tom. 2, disp. 3. quæst. vlt. pun. 2. §. 1. num. 5. & alij.

17. Tertiò est notandum, fructus malè perceptos à beneficiarijs, vt ratione omissionis recitationis officij diuini, ratione simoniæ, &c. Non comprehendi sub spolio, cum tales fructus nunquam transierint in dominium beneficiariorum, & spolium debet fieri tantum de fructibus remanentibus tempore mortis, supposito vero dominio in beneficiarijs, ac etiam de illis, quibus beneficiarij fuerunt priuati per sententiam iudicis, vel poterant priuari ratione iniustæ negotiationis, vt iam diximus in num. 12. & sequitur Filiuc. num. 12.

18. Verùm autem empta pecunijs ex redditibus beneficiorum, vel pensionum, veniant sub nomine spolij? Affirmatiuè est respondendum, cum tam mobilia, quã immobilia, & se mouentia veniant sub nomine bonorum, vt diximus in num. 1. & iam patet ex Bulla Pij IV. relata in num. 7. & Pij V. citata in num. 15. ac etiam ex Bulla Pauli V. quæ incipit. In Eminenti, & est 18. in ordine, quod omnia bona dictorum beneficiariorum subsint spolio post obitũ eorum

eorum; & licet, olim in constitutionibus Iulij III. Pauli III. & IV. dicebatur, immobilia empta à beneficiarijs proprio nomine ex fructibus beneficiorũ, non fieri ipso iure Ecclesiæ, vt refert Azor. 2. p. lib. 8. c. 3. q. 5. Tamen id postea fuit correctum per aliud ius nouum, vt loquitur Filiuc. tom. 2. tract. 43. cap. 8. num. 20. ex Nauar. de redditib. q. 1. monit. 42. Empta autem à dictis beneficiarijs pecunijs Ecclesiæ, certum est, quod transeant in dominium dictæ Ecclesiæ, vt Azor. loc. cit. in fin. quæ doctrina tradita de bonis tam mobilibus, quam immobilibus intelligas; dummodo supersint post obitum beneficiariorũ; secus, si illi inter viuos distraxerint, vel dissipauerint, aut alio modo alienauerint, quia spolium, vt sæpè notauimus, est faciendum de bonis remanentibus tempore mortis dictorum beneficiariorum. vide Azor. loc. cit. vers. Quæstio quidem est, circa fin. Nauarr. de spolijs §. 8. Bonac. in cit. nu. 5. vers. quintò: & num. 6.

19. Et quia iam supponimus spolium faciendum esse non solum de bonis beneficiorum remanentibus; sed etiam de bonis pensionum, vt iam diximus in num. 15. ex Bulla Pij V. & docet Filiuc. tom. 2. tr. 43. cap. 4. num. 18. & Bonac. dicto num. 6. cum alijs communiter; Modò quæritur, vtrum pensiones non adhuc consumptæ tempore mortis beneficiarij, cadant sub spolio? Et affirmatiuè respondet Azor. 2. p. lib. 8. c. 3. q. 8. Saltem post Bullam Pauli III. Iulij III. Pij V. & iuxta vsum Cameræ Apostolicæ; Nam etiam pensiones sunt fructus prouenientes ex beneficijs, vnde eodem modo subduntur spolio, ac fructus beneficiorum; eadem etiam doctrina currit respectu fructuum debitorum ante obitum, sed nondum adhuc perceptorum, vt Azor. dicto loc. q. 13. & Redoano, & alijs.

20. Tertiò est faciendum spolium; seu videndum est an spolium possit fieri ex instrumentis, & vestibus sacris necessarijs ad diuinum cultum? Et breuiter respondeo, omnia prædicta instrumenta spectare ad Ecclesiam, in qua beneficiarius mortuus habuit beneficium, vt patet ex Bulla Pij V. in qua Pontifex præcipit, vt bona habentium beneficium, aut pensionem non excedentem valorẽ ducatorum 30. nullo modo cadant sub spolio. Neque similiter supellectilia domestica, neque paramenta, & ornamenta Ecclesiarum; quam bullã pro totali decisione huius tertij quæsiti per extensum ponere necessarium censui ad faciliter dubia dissoluenda.

Pius Episcopus Seruus Seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

21 *Romani Pontificis prouidentia circumspecta ad ea, sollicitudines sua partes potissimum conuertit per quæ singulis Ecclesijs debita obsequia, & opportuna subuentionis auxilia minimè subtrahantur, cum itaque sicut accepimus, nonnulli Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates, seu Commendatarij, ac alij beneficia Ecclesiastica obtinentes proprij honoris, & salutis immemores etiam prætextu facultatum testandi eis per Sedem Apostolicam concessarum, in eorum vltimis voluntatibus res sacras, ac vasa, ornamenta, & paramenta Ecclesiastica, aliaque cultui diuino dicata, quandoque ex fructibus Ecclesiasticis, & monasterijs, ac beneficijs, quibus præfuerunt, seu à quibus prouentus Ecclesiasticos, ea stipendia acceperunt prout ratione, & honestate consentaneum foret, sed alijs locis, etiam aliquando non pijs, ac interdum eorum consanguineis, & affinibus relinquere, ac Cameræ Apostolicæ Collectores prætextu, quod illa sub appellatione spoliorum veniant tanquam eiusdem Cameræ spolia exigere, & percipere non erubescunt, in maximum Religionis dedecus, ac Ecclesiarum Monasteriorum, & beneficiorum eorundem detrimentum, ac relinquentium animarum periculum scandalumque plurimorum.*

§. 1. *Nos ab vsibus scandalisque huiusmodi prouidere, ac singularum Ecclesiarum, monasteriorum, ac beneficiorum indemnitati, animarumque quarumlib. saluti consulere volentes motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra perpetuò valitura constitutione statuimus, ordinamus, decernimus, & declaramus, quod de cætero, omnia, & singu-*

ſa ornamenta, & paramenta, ac vaſa, nec non miſſalia, & gradualia, ac cantus firmi, muſica aliaque quomodolibet nuncipati libri, & aliæ res ſacræ etiam auri, & argenti ac quæcunque alia bona per quaſcunque Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, ſeù Commendatarios, et alios quoſcunque, quæcunque, et qualiacunque beneficia Eccleſiaſtica cum cura, et ſine cura ſæcularia, & quorumuis ordinum regularia in titulum, vel Commendam, aut alias quomodolibet obtinẽtes quocunque nomine, vel titulo cenſeantur etiam de illis, & eorum qualitatibus ſpecialis, et expreſſa mentio habenda foret ad vſum, et cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ædibus, et capellis vel oratorijs deſtinata tempore eorum obitus ex teſtamento, vel ab inteſtato relicta ſub quibuſuis facultatibus teſtandi, & alios diſponendi de bonis per eos ex altari, vel alias quomodolibet acquiſitis per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores, et ſucceſſores noſtros, ac nos ſub quibuſuis tenoribus, et formis, ac cum quibuſuis clauſulis, & decretis, etiam motu proprio, et alias quomodolibet conceſſis, et concedendis minimè comprahenduntur, nec ſub appellatione ſpoliorum veniant, ſed ſingulas Eccleſias monaſteria etiam conuentu carentia, et beneficia huiuſmodi cum quibus reſiderint, aut quibus præfuerint, ſeù quæ aliàs obtinuerint omnino ſpectent, et pertineant, ac ſpectare, & pertinere.

§. 2. *Illaque poſt eorum obitum eiſdem Eccleſijs, monaſterijs, et beneficijs etiam ſi in Romana curia, et procul ab illis deceſſerint, vel ad illa nunquam acceſſerint, etiam ſi antea Eccleſiarũ, et monaſteriorum regimini ceſſarent, vel beneficia huiuſmodi renunciauerint eo ipſo applicata, & incorporata ſint, et cenſeantur. Ita quod liceat illis defunctis in iiſdem Eccleſijs, monaſterijs, & beneficijs ſucceſſoribus Eccleſiarum, et monaſteriorum huiuſmodi capitulis, & conuentibus reſpectiuè, illa propria auctoritate libere apprehendere, ac eorum Eccleſijs, & ſacriſtijs applicare, & incorporare.*

§. 3. *Ac quæcunque donationes, ac relicta, & legata teſtamenta et codicilli, et aliæ vltimæ voluntates, ſeù ſpolia deſuper contra præſentes conſtitutionis noſtræ tenorem quomodolibet pro tempore facta, quoad præmiſſa nulla, et inualida, nulliuſque roboris, et momenti exiſtat et perſonis etiã Eccleſiaſticis, ſeù locis etiam pijs, aut Eccleſiaſticis quibuſcunque in quarum, ſeù quorum fauorem pro tempore facta fuerint, minimè ſuffragentur, nec per ea eiſdem perſonis, ſeù locis, vel alijs Eccleſijs huiuſmodi aliquod ius rebus prædictis, vel ad illas requiri poſſe.*

§. 4. *Quinimò res ſacras, ac alia bona prædicta, quocunque nomine, vel titulo pro tempore detinentes ad illa Eccleſijs, et monaſterijs, ac beneficijs per defunctos quomodolibet acquiſitis, vt præfertur iuxta præſentium tenorem realiter, & cum effectu reſtituendum, et conſignandum quibuſuis diſpoſitionibus de illis in contrarium quomodolibet factos minimè attentis omnino teneantur, et ad id per cenſuras, et pœnas etiam furti, et ſacrilegij, ac alia iuris, et facti remedia opportuna cogi, et compelli poſſint, et debeant.*

§. 5. *Inſuper ne deinceps contingat inſolentia ſpoliorum Cameræ Apoſtolicæ collectorum, vel ſubcollectorum aliquas Eccleſias, nec hominum quemque damno, et iniuria affici nec cuiquam de cætero vertatur in dubium, quæ res habendæ ſint nomine ſpolij, Simili modo ſtatuimus, decernimus, et declaramus, quod quæcunq; ſcanda, cathedra, arca, et ligna, vel lapida etiam marmorea, menſæ, et tabulæ, ac quæcunq; dolia, ſeù vaſa vinaria vacua, et alia ſimilia ſpellectilia domeſtica per quoſuis Præsbyteros, ſeù Clericos ab humanis pro tempore decedentes tempore eorum obitus in Eccleſijs ſeù eorum domibus Eccleſiarum eorundem, vel alibi vbi vis locorum relicta, ſi ex fructibus, et prouentibus beneficiorum, quæ dum viuerent obtinebant, ac quæſita fuerint ſub ſpoliorum appellatione minimè veniant, nec pro ſpolijs nullo modo reperiri poſſint.*

§. 6. *Præterea quod nullum ſpolium Cameræ præfata fieri, nec quidquam à quibuſuis ſpoliorũ Cameræ huiuſmodi collectoribus, vel ſubcollectoribus exigi poſſit per obitum illius, qui dum viueret vnum, vel plura beneficia Eccleſiaſtica obtinuerit, cuius, vel quorum inſimul fructus redditus, & prouentus triginta ducatorum auri de Camera ſecundum communem æſtimationem, valorem annuum non exceſſerint, aut qui penſiones annuas ſuper quibus fructibus Eccleſiaſticis vſq; ad dictum valorem annuatim perceperit, dummodo tamen is ſe ab omni illicita negotiatione, & à ſacris Canonibus prohibita obtinuerit; ita quod ſi quis dictorum collectorum aliquid ex bonis quorumuis defunctorum, qui ſimilia beneficia obtinuerint, ſeù ſimiles penſiones perceperint prætextu*

ſpoliorum

spoliorum eiusdem Cameræ percipere, aut alias contra præsentes nostras litteras attentare præsumpserint ad totalem bonorum per eum perceptorum restitutionem teneatur, ac ad viam iuris etiam per similes censuras, & pœnas cogi, & compelli possit, & debeat.

§. 7. *Districtius inhibentes quibusuis Cameræ præfatæ spoliorum collectoribus nunc, & pro tempore existentibus sub indignationis nostræ, & priuationis eorum officiorum pœna ne in ornamentis, & paramentis, ac vasibus, & libris præfato cultui diuino dicatis, ac alios in rebus sacris, nec non supellectilibus præfatis quomodolibet se intromittant nec in eorum inuentarijs tanquam spolia redigant, seù describant, sed ornamenta, & paramenta, nec non vasa, & libros aliaque diuino cultui dicata huiusmodi Ecclesijs, & monasterijs, capellis, & alijs beneficijs huiusmodi eorumque Rectoribus, & alijs præfatis liberè admittant, & consignent, ac consignari faciant cum effectu, ac supellectilia prædicta in locis vbi consttiterint, relinquant.*

§. 8. *Ac decernentes sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque iudices, & commissarios, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quidquid secus super his à quoquā quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

§. 9. *Quocirca dilectis filijs Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, & singulis locorum Ordinarijs, ac maiorem dignitatem post Pontificalem in vniuersis Ecclesijs Cathedralibus, & Metropolitan. pro tempore obtinentibus per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum præsentes litteras, et in eis contenta quęcunque vbi, et quando opus fuerit, quoties pro parte quorumcunque in præmissis interesse habentium vt præfertur fuerint requisiti solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra præsentes litteras, et in eis contenta, quęcunque firmiter, obseruari, ac singulos quos litterę ipsę concernant illis pacificè gaudere non permittentes, eos desuper quomodolibet indebitè molestari contradictores, auctoritate nostra appellatione postposita compescendo.*

§. 10. *Non obstantibus Apostolicis, ac in prouincialibus, et synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus nec non Ecclesiarum, & monasteriorum huiusmodi iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus facultatibus testandi alijsque priuilegijs, indultis, & litteris Apostolicis quibusuis concessis, approbatis, & innouatis etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, & expressa mentio facienda esset illorum tenores pro sufficienter expressis habentes illis in reliquis in suo robore permanentibus, cæterisque contrarijs quibuscunque.*

§. 11. *Volumus autem, quod si aliquis ex Patriarchis, Episcopis, Abbatibus, seù Commendatarijs, & alijs beneficiatis præfatis pluribus Ecclesijs, seù Monasterijs pro tempore simul, vel successiue præfuerit seù plura beneficia obtinuerit ornamenta, et paramēta, ac res, et bona prędicta ad illa omnia habita ratione fructuum, et temporis, quo eadem beneficia possedit omninò pertineant, et proportionaliter interea diuidantur.*

§. 12. *Quodque præsentes litterę in Cancellaria nostra Apostolica, et acie Campi Florę de more publicentur, et inter constitutiones perpetuò valituras describantur.*

§. 13. *Et quia difficile foret præsentes ad quęcunque loca differri volumus, et etiam declaramus eorum transumptis, etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, ex sigillo alicuius Prælatis, vel alterius personę in dignitate Ecclesiastica constitutę sigillatis eadem prorsus fides in iudicio, et extra adhibeantur, quę eisdem præsentibus adhiberetur, si foret exhibitę, vel ostensa.*

§. 14. *Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrę ordinationis, statuti decreti declarationis, inhibitionis, mandati, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.*

Datum Romę apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicę 1567. 3. kalend. Septembris Pontificatus nostri anno secundo.

22. Vnde

22. Vnde sequitur, omnia instrumenta, & ornamenta sacra vtilia, & necessaria ad cultum diuinum, non posse transire ad hæredes, vel legatarios, si antea alienata non fuerint, seu dummodo adsint tempore mortis beneficiarij, vel pensionem habentis; quod intellige etiam si per Pontificem fuerit concessa dicto beneficiario facultas testandi, &c. Et quamuis dicta instrumenta, & ornamenta fuissent empta pecunijs patrimonij, vel alijs propria industria acquisitis; Nam in omni casu vult Pontifex, vt prædicta omnia veniant sub nomine spoliorum; In beneficium tamen Ecclesiæ, seu Monasterij, &c. Ipsius beneficiarij mortui, non autem Cameræ Apostolicæ; vt dicitur in §. 1. citatæ Bullæ; & iam docuimus supra num. 20. vt etiam probat Azor. 2. p. lib. 8. cap. 3. q. 7. Nauar. de spol. §. 8. num. 3. Excepruantur tantum instrumenta, & indumeta sacra relicta à Cardinalibus; quia hæc spectant ad Capellam Summi Pontificis, vt ait Bonac. tom. 2. de contr. disp. 3. q. vlt. pun. 3. §. 3. n. 9. ex Bulla Iulij III. edita Anno 1550. die 26. Iulij, quam constitutionem infra alia occasione ponemus.

23. Est breuiter hic notandum, distributiones quotidianas Canonicis dari solitas non venire sub nomine spoliorũ, cum dentur tanquam merces, de qua beneficiarius licitè potest etiam testari, vel alio modo disponere, vt Couarr. lib. 3. var. resol. c. 13. Redoanus de spol. qu. 3. §. stantibus his num. 18. & q. 1. num. 17. & 18. & communiter alij, licet, si vellent Pontifices, possent illas sibi reseruare; In alijs autem bonis Clericorum ex patrimonio, vel industria, aut officio acquisitis; si non adsint hæredes dictorum Clericorum intra decimum gradum; iure communi Ecclesia succedit, cui talis Clericus erat adscriptus, vel in qua habebat beneficium, quod colligitur ex c. 12. q. 5. de successionibus ab intestato. cap. vlt. vbi sic habetur. *Quicunque ex gradu Ecclesiastico, sine testamento, & sine cognatione decesserit, hæreditas eius ad Ecclesiã, vbi deseruit, deuoluatur.* Et in Authen. de Eccles. tit. collatio 9. §. interdicimus, vers. Si quis autem Episcopus. Imperator sic ait. *Si quis autem Episcopus, aut Clericus, aut cuiuslibet Ecclesiastici gradus minister, aut Ecclesia Diaconissa moriantur sine testamento, & legitimis successoribus, horum successio Ecclesiæ competat, in qua constituti fuerint;* idem colligitur ex multis alijs locis iuris Canonici. Et si Clericus nulli Ecclesiæ esset adscriptus, tunc succederet Episcopus, qui de dictis bonis posset statuere, quod pium esse crederit coram Deo; & posset etiã succedere Fiscus Summi Pontificis, vt Azor. 2. p. lib. 8. ca. 3. q. 11. in fine; Et de facto iam succedit Camera Apostolica, vt supra diximus in num. 14. Si autem dicti Clerici habuerint hæredes saltem intra decimum gradum, in dictis bonis ipsi succedunt, vt patet ex cap. Sint manifestæ 12. quæst. 1. de successionibus ab intestato.

24. Vtrum autem fructus prouenientes tempore Ecclesiarum, & beneficiorum vacantium spectent ad Fiscum Cameræ Apostolicæ? Et affirmatiuè respondetur ex Gregorio XIII. in sua constit. quæ incipit. Cum sicut accepimus, in qua omnes fructus dictarum Ecclesiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, Cathedralium, & Monasteriorum vacantiũ Cameræ Apostolicæ applicat. Imò omnia bona non residentium Pius IV. similiter reseruat Cameræ Apostolicæ non obstante facultate testandi concessa à Summo Pontifice, incipit dicta constitutio. In supremę militantis Ecclesiæ. Fructus autem Ecclesiarum, vel beneficiorum vacantium in toto Regno Neapolitano aliter quam per resignationem, spectant ad Fiscum Cameræ Apostolicæ, secùs autem de beneficijs vacantibus per resignationem, vt Pius IV. in quodam mandato, quod dedit die 7. Decemb. Anno 1560. his verbis. *Motu proprio, & ex certa scientia, omnes, & singulos fructus, redditus, & prouentus, iura, obuentiones, & emolumenta quæcunq; quomodolibet, & qualitercunq; nuncupata. Omnium, & singulorum. beneficiorũ Ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, secularium, & quorumuis Ordinum, Regularium, & Monasteriorum, & Consistorialium. Sed. Apostol. tam per constitutiones Apostolicas, quam Cancellaria Apostolica Regulas editas, & edendas, seu alias quomodolibet ex quauis causa generaliter, vel specialiter reseruatorum, seu affectorum in Regno Neapolis, & quibusuis Prouincijs, Ci-*

uita-

uitatibus, Terris, Oppidis, & locis consistentium per obitum, & alias quouis modo praeterquam per cessum illa obtinentium pro tempore vacantium, à die ipsorum beneficiariorum; & Monasteriorum vacationis pro rata temporis vsque ad diem, quo prouisi per nos de ijsdem beneficijs, & Monasterijs, vigore literarum nostrarum sub plumbo illorum possessionem de manu dilecti filij Magistri Pauli Odescalchi Notarij, & in dicto Regno Nuntij, & Collectoris nostri, vel per alias nostras literas ad Commissarium, quem ad capiendam possessionem beneficiorum, & Monasteriorum huiusmodi deputauimus, habuerint, & acceperint, & aliter apprehensa possessio nullius sit roboris, vel momenti, ac prouisis his nullum ius per eam acquiri, neque eis nullatenus suffragari possit. Camera Apostolica, Auctoritate Apostolica tenore praesentium applicamus, incorporamus, & appropriamus, & ad praedictam Cameram spectare statuimus; & ordinamus. Id etiam statuit Sixtus V, constit. 90. in ordine quae incipit, Sicut accepimus, nempè statuit vt omnes fructus Ecclesiarum, & beneficiorum vacantiũ, & fructus ante mortem non collecta, spectent ad Cameram Apostolicam. In alijs autem Regnis, & Prouincijs non adest dictum priuilegium, scilicet, vt fructus beneficij resignati non pertineant ad Cameram Apostolicam, vt infra melius dicetur in num. 30. Vt patet ex alia Bulla eiusdem Pontificis antea facta nempe die 30. Iulij 1560. cuius verba refert Azor. 2. p. lib. 8. cap. 3. q. 10.

25. Et dubitari posset, vtrum dictum priuilegium in Regno Neapolis fuerit abrogatum per Bullam Vrbani VIII. nam in constit. 28. §. 12. dictus Pontifex sic loquitur. *Nec non omnia priuilegia localia, ne scilicet in quibusdam Ciuitatibus, locis, & Dominijs temporalibus, etiam Auenion. Bonon. Parisiens. Beneuent seu alijs Prouincijs, Ciuitatibus, & locis etiam priuilegiatis, & speciali nota dignis (non tamen in Vrbe praedicta, & eius districtu, prater, & contra formam Constitutionis Pauli praedecessoris in fauorem Curialium, & Incolarum, dicta Vrbis edita, quam in suo robore, permanere, & omninò seruari volumus) Archiepiscoporum, & Episcoporum, & aliarum personarum Ecclesiasticarum spolia fiant, & colliguntur, & Commissarij, & Collectores spoliorum, & iurium dicta Camera debitorum in eis non retineantur, vel ad ea non transmittantur, seu in illicita negotiationis, dispositionum contra Constitutiones pia memor. Pij Papa V. etiam praedecessoris nostri in illegitimos factorum, Apostatarum, & Clericorum extra residentiam decedentium; Sed alijs causis non procedatur.* Respondeo, in dictis verbis non videtur abrogatum dictum priuilegium, scilicet, ne fructus ex beneficijs resignatis, & vacantibus in dicto Regno habeãtur pro spolio Camerae Apostolicae debito: Nisi tamen constaret ex vsu, qui est vera legis interpretatio.

26. Qui autem sint exempti à dicto spolio? Respondeo esse Curiales Curiae Romanae, Incolas, & Ciues Romanos, in ipsa tamen Vrbe, vel eius districtu, scilicet intra decem milliaria, decedentes; dummodo decedant intra residentiam, vt constat ex multis Bullis Summorum Pontificorũ, Confirmatis, & innouatis à Paulo V. Bulla 18. quae incipit. In Eminenti Apostolicae dignitatis, in qua sic in §. 2. ait. *Volentesque nos, qui in eadem Vrbe nati sumus, Curialium, & Incolarum praedictorum indemnitati, & tranquillitati consulere, ac tam eos, quam Romanos Ciues Originarios pari fauoris, & gratia praerogatiua prosequi, eorumdem praedecessorum vestigijs inhaerendo, motu proprio, & ex certa scientia, matura deliberatione, & mera liberalitate nostri. Deque Apostolica nobis attributa potestatis plenitudine, hac nostra perpetuò valitura constitutione, statuimus, decernimus, & declaramus, quod posthac perpetuis futuris temporibus, omnes, & singuli Romanam Curiam sequentes, seu ipsam Vrbem incolentes, nec non ipsi Romani Ciues Originarij nunc & pro tempore existentes etiam Clericis, & in Sacris, etiam Presbyteratus ordinibus constituti, caeteraque omnes, & quacunque alia persona Ecclesiastica cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis, etiam Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, & etiam Maiori, & quauis alia Ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentes, & quacunque beneficia Ecclesiastica secularia, & quorumuis Ordinum regularia, aut alias quomodolibet qualificata, & speciali nota digna obtinentes, nec non quascunque pensiones annuas super quarumuis mensarum, Patriarchalium, Archiepiscopalium, Episcopalium, Abbatialium, ac dignitatum, Canonicatuum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, vt praefertur, vel alias quomodo-*

modolibet qualificatorum fructibus redditibus, & prouentibus, aut ipsos fructus, redditus, & prouentus loco pensionum annuarum sibi Apostolica auctoritate quomodolibet reseruatas, & assignatas, ac reseruatos, & assignatos habentes, & obtinentes, qui in dicta Vrbe, vel eius districtu intra decem milliaria ab ipsa Vrbe (non tamen extra debitam residentiam) decesserint. De omnibus suis bonis mobilibus, et immobilibus, ac se mouentibus, iuribus, et actionibus quibuscunque, nec non iocalibus, et pecunijs, ac rebus alijs in dicta Vrbe, et eius districtu intra decem milliaria huiusmodi consistentibus, et seu existentibus, ac etiam prouenientibus ex quibuscunque fructibus, redditibus, et prouentibus, ac iuribus, obuentionibus, et emolumentis etiam decimalibus dictarum Ecclesiarum, et beneficiorũ, vt praefertur quomodolibet qualificatorum, quæ in titulum, vel Commendam, aut administrationem, vel alias quomodolibet, etiam ex quibusuis concessionibus, et dispensationibus Apostolicis obtinent, et seu antea obtenuerunt, vel in posterum obtinebunt; nec non etiam ex quibusuis fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, obuentionibus, et emolumentis Ecclesiasticis, atque pensionibus annuis super similibus fructibus, redditibus, et prouentibus, ac etiam distributionibus quotidianis sibi reseruatis, concessis, constitutis, et assignatis; nec non ex emolumentis quorumcunque Romana Curia officiorum, etiam administrationem habentium, et locorum Montium, vel censuum, ac alias prouenient; quæ ipsi pro tempore habuerunt, et obtinuerunt, ac habẽt, et obtinent, habebuntque, et obtinebunt in futurum, cuiuscunque qualitatis, quantitatis, & summæ, ac pretij, & valoris existant per eos, & eorum quemlibet acquisitis, & acquirendis, & in eadem Vrbe, & illius districtu infra decem milliaria, vt supra consistentibus, disponere, & tam donatione inter viuos, vel causa mortis, seu testamento, legato, et fideicommisso, quam alia quauis dispositione inter viuos, seu vltima voluntate in fauorem consanguineorũ, et affinium suorum, Collegiorumque Vniuersitatum, et locorum piorum, ac quarumuis aliarum personarum etiam penitus extranearum, disponere, et ordinare, ac in eisdem rebus, et bonis consanguineos, et affines, Collegia, et Vniuersitates, ac loca, et personas praefatas, hæredes vniuersales, vel particulares pro eorum libito voluntatis facere, de illisque liberè, et licitè pro libito voluntatis disponere possint, et valeant, plenam, et liberam eis, et cuilibet eorum licentiam, et facultatem omnimodam concedimus, et impartimur. §. 3. *Declarantes, quod si contingat dictos Clericos, et alias Ecclesiasticas personas praefatas disponere de ipsorum bonis in fauorem illegitimorum (non tamen ex eorum proprio corpore procreatorum) tunc, et eo casu quoad bona, et iura, et alias res ipsorum disponentium merè patrimonialia, et laicalia in dicta Vrbe, et illius districtu, vt supra consistentia, nec Camera, nec ipsi illegitimi in illis vllo modo succedant; sed adueniente ab intestato iuxta iuris dispositionem spectent, et pertineant, quauis alia constitutione forsan contrarium disponente, non obstante.*

§. 4. *Præterea motu, scientia, et potestate similibus decernimus, et ordinamus, quod si dicti Curiales seu incolæ Vrbis, Romanique Ciues originarij, aliique prædicti in Vrbe, et districtu prædictis (non tamen extra earum debitam residentiam) ab intestato decesserint, eorum bona, pecuniæ, iocalia, iura, actiones, et res huiusmodi etiam ex bonis, et redditibus Ecclesiasticis supradictis prouenientia per eos, vt supra acquisita in dicta Vrbe, et eius districtu intra decem milliaria, vt praefertur consistentia ad eorum hæredes ab intestato venientes, liberè deueniant, nec illa ad Romanum Pontificem, aut Sedem, & Cameram Apostolicam spectare, & pertinere dici, vel prætendi possit, minusque ministri, vel agentes dictæ Cameræ, etiam sub prætextu, quod dicti hæredes in Vrbe non reperiantur, dictorum bonorum possessionem apprehendere, vel sequestrare; aut de illis inuentaria conficere, aut in illis quouis modo se intromittere valeant.*

27. Sunt etiam exempti à dicto spolio habentes facultatem testandi, seu disponendi, & illi quorum bona ex priuilegio obueniunt successoribus ab intestato, vt multi Pontifices à nobis relati declararunt, & videri poterit Azor. 2. par. li. 8. cap. 2. q. 10. & ante omnes à dicto spolio sunt exempti Eminentissimi Cardinales vbi vis locorum decedentes, vt declarat Pius V. & alij multi Pontifices, vt fusius refert dictus Azor. & sequitur Bonac. tom. 2. de contract. disp. 3. q. vlt. punct. 1. num. 3. v. 3. Excipiũtur etiã Equites S. Ioannis, ex quorum statuto bona applicantur Religioni, & non Cameræ Apostolicæ, vt ijdem Doctores.

28. Quar-

28. Quartum, quod in num.6. proposuimus discutiendum, est, spolium esse etiã faciendum ex bonis religiosorum, de quibus breuiter dico, bona religiosorum degentium extra claustra spectare ad Cameram Apostolicam, non autem ad religionem, vt etiã infra dicemus, de bonis Apostatarum, & Eiectorum à religione, & licet de iure antiquo spectarent ad religionem, vt habetur in cap. Ne dicatis 12.q.1.& ca. cum olim 2. de priuileg. tamen Gregorius XIII. in bulla, quæ incipit officij nostri, & est 43. in ordine edita anno 1577. dicta bona applicauit Cameræ Apostolicæ his verbis §.2. *Nec non præfata bona regularium extra Claustra, vt præfertur degentium, siue mendicatium, siue non mendicantium, aut militiarũ professorum, etiam si loca, & Canonicales portiones, aut dignitates in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, cuiusuis ordinis Regularibus obtinuerint, ac Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel quauis alia præfulserint dignitate post eorum obitum ad eandem Cameram Apostolicam, & iuxta Constitutionem felicis recordat. Pauli Papæ III. super spolijs subdat, videlicet, tertio nonas Ianuarij pontificatus sui anno tertio promulgatam; legitimè spectent, & pertineant, idque per Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos dum collector generalis ad recuperãdum spolia regularium specificè deputatus fuit, apertè demonstratum extiterit, ac in possessione illa exigendi, ac recuperandi eadem Camera meritò semper fuerit, nihilominus nonnulli vano sub dictæ constitutionis Pauli IV. prædecessoris præfati prætextu contrarium aliquando asserere non dubitarint. §. 3. Nos omnem circa prædicta dubitandi occasionem dimouere, simulque æquitate, et iustitia suadentibus eiusdem Cameræ indemnitati, ne in dies molestijs, et incommodis afficiatur, consulere volentes, præsentium auctoritate declaramus, res, et bona quæcunque per dictos Regulares extra Claustra Ecclesiarum, Monasteriorum, Domorum, et quorumcunque Regularium locorum degentes, quocunque iure, et actione, siue ex causa testati, siue intestati acquisita, et in posterum acquirenda, vel ad eos delata in quibusuis Prouincijs, Dominijs, Regnis, et locis consistant, nisi ijdem, ad quos illa spectauerint, sufficienti fuerint testandi, aut de illis disponendi facultate suffulti, eaque legitimè vsi fuerint, ad eamdem Cameram pleno iure pertinuisse, et spectare, ac bona quæcunque eorundem sub spoliorum nomine comprehensa per ipsam Cameram, eiusque nomine à quibuscunque illa quandoque occupantibus, et detinentibus recuperari, ac vindicari potuisse, et posse, ac iuxta Pauli III. et aliorum prædecessorum nostrorum literas eadem Camera Apostolica in huiusmodi bonis spolia nuncupatis verè vniuersaliter succedente, quod ipsa Camera præ cæteris hæredibus, et successoribus ampliori est priuilegio munita, cuique meritò magis fauendum est, dum in eam rerum, et bonorum Dominium, ac possessio nulla traditione præcedente transeat, in quacunque bonorum, et spoliorũ, siue ad Regulares dum viuerent spectantium successione, quibuscunq; in rebus, siue pecunijs illa consistant, etiam si nominatim, aut alia speciali nota illa designanda essent, quæ ad eamdem Cameram iure spoliorum pertinuerunt, et pertinebunt in posterum, omni prorsus fictione penitus cessata, ius, et nomen veri hæredis in eisdem spolijs habere, illiusque naturam sortiri, ac veri hæredis priuilegijs, et iuribus in quibuscunque bonis, pecunijs, iuribus, et actionibus vti antehac potuisse, et nunc posse, idque eorundem prædecessorum, ac nostræ etiam intentionis semper fuisse, et esse auctoritate præsentium declaramus §.4. Sicque per quoscunque iudices, etc.*

29. Sed vtrum in dicto priuilegio, seu exceptione, intelligantur etiam exempta vasa, & indumenta sacra, de quibus diximus supra in num. 22. ita vt prædicta pertineant ad hæredes dictorum exemptorũ, an ad Cameram Apostolicam, vel alios? & respondetur dicta vasa, & alia spectantia ad diuinum cultum, non pertinere ad Cameram Apostolicam, sed ad propriam Ecclesiam, vel monasteriũ beneficiarij mortui, cum in dicta bulla prædicta omnia non eximantur, nec nominentur, & ex consequenti remanent dispositioni antea factæ, nempe, vt spectare debeant ad propriam Ecclesiam, aut monasterium, vt in dicto num.22. diximus, & docet Bonac. to.2. de contract. disput.3.q. vlt. punct.4. num.4.& alij.

30. Est etiam hìc declarandum ad quemnam spectent fructus beneficij resignati? & respondeo aut beneficium fuit simpliciter resignatum, & tũc fructus à die resignationis vsque ad diem adeptæ pos-

cessionis successoris spectant ad Cameram Apostolicam, aut non fuit simpliciter resignatum, sed in fauorem tertij, & tunc fructus intermedij temporis quousque dictus tertius habeat dicti beneficij possessionem pertinent ad resignantem dictum beneficium, quia nunquam resignans amittit ius, nisi postquam successor habeat possessioně beneficij resignati, ita Bonac. de contract. vt supra pun. 3. num. 3. in fine. In Regno autem Neapolis videtur aliud dicendum něpe, siue beneficiũ vacauerit per simplicem, & absolutam resignationem, siue per resignationem in fauorem alterius, nunquam fructus pertinere ad Cameram Apostolicam, vt colligitur ex verbis bullæ citatæ supra in nu. 24. & ponderat Azor. loc. ibi cit. nempe; & alias quouis modo præterquam per cessum illa obtinětium, &c. quod verbum per cessum, idě est ac per resignationem, vt loquitur dictus Azor. vnde in dicto Regno etiam qui absolutè resignãt, possunt percipere fructus quoadusque beneficium fuerit alteri collatum, si voluerint vel successori, vel alteri cedere, quod non videtur improbabile, dummodo vsus non sit contrarius, cui omninò stãdum est. Nota tamen, iuxta doctrinam supradictam cap. 83. num. 14. non posse fieri resignationes beneficiorum, vel officiorũ in fauorem tertij, vt statuit Pius V.

31. Sunt tamě aliquæ causæ, quæ excusant à spolio, pro quarum prima potest numerari consuetudo prout viget in tota Germania, Gallia, Lusitania, vt Nauar. de spolijs clericorum §. 14. & sequitur Azor, 2. par. lib. 8. ca. 4. q. 1, sicut etiam viget ibi consuetudo, vt beneficiarij testětur vt idě Doctor ibi q. 4. & sequitur Bonac. loc. cit, par. 5. num. 1. in vsus tamen pios, vel ad remunerandum illos, qui ipsis inseruierunt testari non improbatur in cap. relatum 2. de testam. vbi talis fuerit consuetudo. Vnde neque erit improbanda consuetudo, vt dicti beneficiarij testentur de dictis fructibus ad eorum libitum, vt Couar. cap. cum in officijs de testam. num. 9. cum Panorm. Cardinal. Archidiac. Maior, & alijs.

32. Secũda causa, quæ excusat à spolio est donatio fructuum inter viuos, nam vt sæpè diximus, beneficiarij dum viuunt, possunt disponere ad eorũ libitum de fructibus beneficiorum, & spolium non est faciendum, nisi de fructibus, seù bonis remanentibus post mortem; donatio autem facta causa mortis, ita vt non sortiatur effectum, nisi post mortem, est nulla, & in fraudem Cameræ Apostolicæ facta; imò idem putat Sopranus esse dicendum si beneficiarius ęgrotus intuitu mortis, donationem faciat, scilicet ex eo, quod cognoscat esse in tali infirmitate moriturum tract. 43. ca. 8. nu. 9. quamuis contrarium probabilius videatur Bonac. loc. cit. dummodo beneficiarius habeat veram intentionem donãdi, & non repetendi quamquam sanitatem recuperet, attamen in foro externo dispositio facta à beneficiario reputatur nulla, si post dictam dispositionem non vixerit per viginti dies, vt colligitur ex Azor. 2. par. li. 8. cap. 4. q. 5. in fine, vbi numerat aliquas fraudes fieri solitas ab hæredibus beneficiariorum, vel pensionariorum Vasq. in opusc. de redditib. cap. 2. §. 1. & alij, quos sequitur Bonac. loc. cit. vbi alias causas numerat, de quibus iam à nobis sufficienter supradictum est, & hæc sufficere possunt pro hac materia.

DE

DE SACRAMENTO MATRIMONII; ET PRIMO DE SPONSALIBVS.

Quid sint Sponsalia, & de Conditionibus necessarijs. Caput LXXXVII.

1 *Sponsalia sunt futurarum nuptiarum promissio, quæ tres conditiones habere debet, scilicet vt talis promissio sit de futuro matrimonio, vt fiat inter habiles ad contrahendum, & vt manifestetur verbis, vel signis; & constituunt dictã Sponsalia circumstantiam aperiendam in confessione.*

2 *Sponsalia, vt sint valida, est necessaria promissio acceptata verbis, vel signis; si quis autem promiserit Deo ducere aliquam, & postea voluerit obseruare cælibatum, non obligatur ad promissionem.*

3 *Promissio, seu votum contrahendi matrimonium animo non consumandi, est inutile; nisi specialis motus Spiritus S. id dictaret.*

4 *Votum contrahendi matrimonium ad effugienda frequentia peccata, est validum.*

5 *Votum factum intuitu pietatis, vt ducendi pauperem, vel meretricem, est validum, dummodo vouẽs voluerit matrimonium contrahere.*

6 *Promissio matrimonij debet procedere à libera voluntate, & requiritur ille consensus, qui est necessarius ad peccatum mortale; imò maior.*

7 *Promissio acceptata in qualibet re graui obligat sub mortali, quãuis non adsit aliud damnum; quam priuatio rei promissæ; dummodo sit quadruplo maior materiã furti.*

8 *Promissio matrimonij facta præsenti, & tacenti, non censentur Sponsalia; sed requiritur saltem aliquod signum.*

9 *Promissio facta præsenti pro absente, nullam obligationem parit, nisi absens illam acceptauerit.*

10 *Stipulatio facta alteri in beneficium absentis, nullam obligationem parit, nisi absens acceptet, vel alius habens auctoritatem.*

11 *Stipulatio, seu acceptatio matrimonij facta nomine absentis, nullam parit obligationem, nisi acceptetur ab absente. Et similiter promissio respectiuè matrimonij, antequam acceptetur, reuocari poterit.*

12 *Promissio matrimonij gratuita acceptata ab illis, qui illam acceptare possunt, nomine alterius, non potest reuocari, nisi, dictus alter illam non acceptauerit.*

13 *Deliberatio necessaria ad validam promissionem matrimonij, debet esse mera, & libera, vt in num. 6.*

14 *Sponsalia, vt sint valida, debent fieri inter personas habiles, scilicet, non habentes impedimentum, & habentes legitimam ætatem; quod intelligitur etiam de impedimento non dirimente; sed prohibente matrimonium.*

15 *Surdus, & mutus potest Sponsalia contrahere, non autem, si fuerint simul cæci etiam à casu, & non à natura.*

16 *Insani, & mente capti sponsalia contrahere non possunt, nisi habeant mentem sanam tempore sponsalium.*

17 *Ad Sponsalia requiritur ætas septem annorum; licet secundum aliquos non est necesse, vt id metaphisicè intelligatur.*

18 *Si malitia suppleat ætatem tam in marẽ, quam in fœmina, Sponsalia contrahi possunt ante septennium in foro interno, non autem pro foro iudiciali, cum adsit legis præsumptio.*

19 *Contrahere Sponsalia ante septennium, non videtur culpa mortalis quidquid aliqui dicant.*

20 *Contrahentes Matrimonium ante pubertatem, non peccant mortaliter; debet tamen fieri cum causa, & de licentia Episcopi.*

Sponsalia iuxta communem opinionem sunt futurarū nuptiarū promissio vt patet ex cap. nostrates 30.q. 5.& ex l. 1.ff. de Sponsalibus. Requiruntur etiam ad dicta Sponsalia tres conditiones, quarum prima est, vt adsit promissio futuri matrimonij, secunda vt fiat inter personas habiles ad contrahendum; tertia vt talis promissio manifestetur verbis, aut signis, sed antequam de dictis conditionibus agamus, prius notandum est, Sponsalia vocari à D.Thoma 4.dist.27.q.2. ar. 1. ad 6. Sacramentalia matrimonij, sicut exorcismum, baptismi, tamen non ex hoc sequitur, quod dicta Sponsalia contineant in se aliquam sanctitatem, sicut continent exorcismi; sed dicuntur sacramentalia, quatenus sunt præuia ad matrimonium, vt notat Sanchez lib. 1.disp. 1.nu.8.ex P. Ledesm.de matrim.q.43.art. 1.§. vlt. supponendum est; Secundò notandum est, sponsum, & sponsam de futuro non committere adulterium si fornicati fuerint cū alijs; nam Adulterium est violatio alieni tori, vt communiter omnes docent cum D. Tho. 2.2.q.154.art.8.& patet ex cap.lex illa 36. q. 1. secus autē dicitur de sponsis per verba de præsenti; sed vtrum saltem dictum peccatum spōsorum sit confitendum cum dicta circumstantia? & quamuis negatiuè respondeat Couar. in 4. decret. 1. par.ca. 1.num.14.ex eo, quod tantum circunstantiæ mutantes speciem sint necessariò aperiendæ,& cum dictum sponsorum peccatū non sit adulterium, non erit circunstantia necessariò aperienda in confessione, tamen dicendum puto, esse omninò dictam circunstantiam aperiendam, quia licet nō sit adulterium, est tamen actio cōtra promissionem,& fidem præstitam,& ex consequēti mutans speciem, nam eo ipso, quod spōsus, & sponsa promittunt futurū matrimonium, promittunt etiam non cognoscere alium torum. Vnde ex parte vtriusque est talis circunstantia necessariò aperienda, vt Ledesma de matrim.q.45.art. 1. dub. vlt. Lopez 1.par.instruct.ca.29.§.ad hæc libet, & alij, nec obstat opinio Sanchez lib. 1. disput.2.num.6.asserentis dictam circumstātiam esse aperiendā à sponsa,& non à sponso, eo quod maior iniuria fiat à sponsa peccante, quam à spon so; nam respondeo, per accidens esse, & non nisi ob hominum æstimationem, quod maior iniuria sit illa, quæ irrogetur à muliere peccante, quā ab homine, tamen non ex hoc sequitur, quod homo similiter non peccet grauiter contra fidem datam. Vnde si mulier tenetur, tenebitur etiam, & vir, nisi potius velimus dicere, etiam cum Henriq, lib. 11, de matrim.cap. 13.num.4.in tali peccato sponsæ, & sponsi, neque esse adulterium, neq; aliā peccati speciem; sed verè nostra doctrina est vt tutior tenenda, tanquam magis rationi consona; licet etiam opinio Henriq. tuta sit, cum re vera, promissio futuri matrimonij differat à promissione nō cognoscendi alienum torum, quæ sit tantum in matrimonio, quibus notatis.

2. Prima conditio, quæ est necessaria ad sponsalia, est promissio futuri matrimonij, quæ promissio, vt obligationem pariat inter sponsos, debet esse libera, & acceptata prout etiam diximus in secundo libro de contractibus agendo de promissione, nam promissio interna facta homini nullo iure obligat, cum requiratur acceptatio, & similiter neque propositum contrahendi, & ratio est, quia sponsalia fiunt per cōtractum inter sponsum, & sponsam ex vtraq; parte obligationem afferentem ex mutua, & reciproca promissione; ità vt sponsalia definiri possunt; est contractus vltro, citroque obligatorius, mutuamque, & reciprocam promissionem desiderans; vnde dummodo promissio non fuerit verbis, vel actibus externis facta, & acceptata, nullo modo poterunt dici sponsalia, nec obligationem parere, vt D.Thom. 2.2.q.88.art. 1.& in 4.d.38. q. 1, art. 1. quæstiunc. 1, Sanchez lib. 1.disp.3.num.5.cum multis alijs. Promissio autem, seu votum factum Deo du-

cendi

cendi aliquam in vxorem, præcisè considerata non obligat ad Matrimonium contrahendum, cũ cælibatus dignior sit, quam Matrimonium, vt Concil. Trid. sess. 24. can. 10. Nisi tamen talis promissio esset fundata in maiori bono, vt ad pacem habendam inter Principes Christianos, ad bellorum sedationem, vel ad conuersionem infidelium, tunc enim præstantiùs est Matrimonium ad honorem Dei, quam cælibatus; Sic etiam si quis promitteret Deo ducere aliquam in vxorem, quam deflorauit cum promissione illam ducendi; Nam etiam in tali casu pręstantius esset Matrimonium cum esset sub præcepto, quam cælibatus; & promissio, seu votum non est faciendum, nisi de meliori bono, vt D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 2. Sanchez lib. 1. de spons. disp. 4. n. 1.

3. Si quis autem Deo promitteret, seu voueret Matrimonium contrahere, cum animo ingrediendi religionem ante consummationem; sed post contractum Matrimonium; tale votum esset irritum, nisi id expediret ex aliqua peculiari ratione ad Dei honorem, vt fuit in Matrimonio Beatæ Virginis; Et ratio primæ partis conclusionis est, quia votum esset de re inutili, & contra naturam Matrimonij, quod fit, & fieri debet ad sobolem procreãdam; quidquid in contrarium doceat Sot. lib. 7. de iustit. qu. 1. art. 3. Nec valet ipsius ratio, quod per Sacramentũ Matrimonij recipiatur gratia, & ex consequenti votum est de meliori bono; Nam respondetur, gratiam posse quemlibet recipere vberiorem per receptionem aliorum Sacramentorũ absque eo, quod contrahatur Matrimonium in damnum alterius; Imò quamuis tam Sponsus, quam Sponsa haberent animum obseruandi castitatem, adhuc tale votum esset irritum, tanquam de re inutili, cum sit contra finem; ad quem fuit dictum Matrimonium institutum; vide Aragon. 2. 2. q. 88. art. 2.

4. Sic etiam iuxta Sot. & Aragon. loc. cit. irritum esset votum contrahendi Matrimonium, licet tale votum esset emissum ad frenanda frequẽtia peccata, in quę quis incidit ob suam fragilitatem, & ratio horũ Doctorum est, quia per tale votum præcluderetur via ad perfectiorem statum continentiæ; attamen probabilius in hoc casu contrarium puto verum cum cõmuni opinione, nempè tale votum esse validum, & ratio est quia respectu talis vouentis, melius est ei Matrimonium, quam illo carere, nam maius bonum in voto non est vtcunque, & in communi considerandum, v. g. licet continentia perfectior sit, quam Matrimonium, tamen si respectu vouentis non erit perfectior, sed imperfectior, & nimis periculosa, vt supponitur in casu proposito; vtique votum erit validum, quia respectu vouentis, est electio maioris boni, vt Rodriq. 2. tom. sum. cap. 94. nu. 14. Nauar. cap. 12. num. 43. Caiet. 2. 2. q. 88. art. 2. Sanchez lib. 1. de spons. disp. 4. num. 7. Molin. tom. 1. de iustit. disp. 149. tract. 2. & alij multi,

5. Sed dubium est, vtrum si quis intuitu pietatis voueret ducere in vxorẽ puellam pauperem, vel meretricem, aut concubinam validè voueret? & affirmatiuè communiter respõdetur, nõ quod vouẽs teneatur Matrimoniũ cõtrahere, cũ ex hac parte votũ esset irritum ex doctrina iam tradita, sed quaten⁹, si voluerit cõtrahere, tenetur contrahere cum dicta paupere, vel meretrice &c. hæc doctrina licet communis sit, tamen non placet Sanchez lib. 1. de spons. disp. 4. n. 12. & ratio eius est, quia votum in tali casu fit per modũ vnius, & nõ sub conditione, nempe si Matrimonium contrahã, contraham cum tali, & in hoc secundo modo validum esse votum, ait: Secus autem in primo modo, quia præcluditur via perfectiori vitæ cælibatus, hæc tamen ratio facilè reijcitur; nam licet votum simpliciter fiat, cõtinet tamen in se duas partes, scilicet Matrimonium, & cum tali &c. Et quamuis votum secundũ primam partem possit censeri nullum ob rationẽ allatam, non ex hoc sequitur, quod votum sit totaliter nullum etiam quoad secundam partem; imò in tali casu supponitur volũtas contrahendi Matrimonium, sed fit votum simpliciter ratione pietatis erga talẽ mulierem; igitur cum præcipuus finis, imò totalis finis sit ipsa pietas, non est dicendũ, votum esse nullum, eo quod secundum aliquam partem minus intentam, posset censeri irritũ. Hanc doctrinam sequitur Suarez

rez lib.4.de voto ca.9.num.5. Nauar.c.12. n.39. Valentia 2.2.disp.6.q.6.pun.4. Sylu. ver.votum 2.q.1. Reginald. lib.18. cap.7. num.278. Bonac.tom.2.disp.4.q.2. pun.7. num.6 & alij communiter.

6. Requiritur igitur ad sponsalia promissio voluntaria, & acceptata; Dico voluntaria, quia est contractus obligatorius, qui nullo modo censetur esse sine propria voluntate, & quia dictus contractus obligat sub mortali, ideò requiritur ille consensus, qui saltem est necessarius ad peccatum mortale, vt communiter omnes docet. Filiuc.tom.1.tract.10.cap.7.q.3. Sanchez lib.1.disp.8. Vasq.de matr.disp.5.ca.1.num.3. Dixi saltem, quia multi tenent, maiorem vsum rationis requiri in sponsalibus, cum importent cognitionem futuri matrimonij, vt docet Bonac.de sponf.q.1. pun.4.num.4.ex D.Thom.3.p.q.43. art.2. Rebell.2.p.lib.4.q.5.num.1.& ex alijs. Debet esse acceptata; & hæc acceptatio dupliciter potest fieri; Nam vel potest quis acceptare bonum, & gratum animum, & oblationem promittentis erga se ipsum; vel potest acceptare cũ animo repromittendi; v.g. dicit Titius Bertæ, promitto contrahere tecum Matrimonium, & Berta taceat, vel dicat placet, vel ago tibi gratias, &c. Dicta verba possunt habere duplicem sensum; potest enim Berta dictis verbis, vel taciturnitate acceptare gratũ animum promittentis, & obligationem promissionis in sui fauorem factam; vel potest etiam habere animum non solum acceptandi, sed etiam repromittendi futurum Matrimonium; & si acceptatio fiat primo modo, certum est, quod non censerentur contracta sponsalia; nec aliqua obligatio esset ex parte sic acceptantis; Secundò autem modo, essent vera sponsalia, & vera obligatio contrahendi ex parte vtriusque, & hoc modo est intelligendus, Palud. in 4. d.27. q.1.art.1. num.4. D. Antoninus 3.p.tit.1. cap.18.in princ.Sylu.verb. Sponsalia in initio docentes, esse sponsalia, si alter se acceptare ostenderit quod etiam docet Tab. dicto verb. Sponsalia q.3.num.4.in fine, & multi alij. Et quod dicta acceptatio si non fiat cum tali animo repromittendi, vt declarauimus, non sint sponsalia; docet Sot.4. d.27. quæst. 2. art. 1. vers. in contrarium, tamen, P. Ledesma de matrim.q.43.art.1. dub.1.§. in hac difficultate. Nec obstat regula, de regul.iuris in 6. *Qui tacet consentire videtur*. Nam qui tacet consentire videtur in sui fauorem; sed non in sui præiudicium, vt communiter Canonistæ docent in dicta regul. vt Gloss. & Innoc. cap.in Genesi de elect.num.8. Panorm. cap. non ne. de præsumpt.num.1.& ibi Felin. num. 19. Couar. quæstiunc.pract.cap.15. num.15. Menoch. de præsumptionibus lib.3.præsumpt.42.n. 4. & alij omnes, quos sequitur Sanchez li. 1.de sponsal.disp. 5.nu.5. Sequitur etiam hanc nostram totam doctrinam Bonac. to. 1.de sponsalib.q.1. pun.1. num.7. Filiucc. de matrim.tom.1.tract.10. c.7.q.3.n. 235. & alij, qui omnes similiter tradũt tam promittentem, quam acceptantem, si dubitent an promiserint, vel an habuerint animum se obligãdi, vel si nescierint obligationem promissionis, vel licet, scierint non habuerunt talem animum se obligandi, non teneri ad dicta sponsalia; cum dubium stet pro libertate sic contrahentium.

7. Vtrum autem tam dicta promissio, futuri Matrimonij, quam quælibet etiam alia simplex promissio acceptata obliget sub mortali; etiam si nullum aliud damnũ sequatur, nisi priuatio rei promissæ? & affirmatiuè est respondendum cum communi opinione, vt iam docuimus in lib.2. de contract.in cap.de promiss.nec sunt audiẽdi Henriq.lib.11.de Matrim.cap.13.nu.2. & Ledesma de Matrim.q.47.art.5.dub. 2. conclus.1.asserentes mutuam promissionẽ Matrimonij obligare tantum sub veniali, quod est contra communem doctrinam, & dicti Doctores tradunt dictam doctrinam, eo quod doceant promissionem acceptatã (de qua hic agimus) non inducere obligationem culpæ mortalis, quod tenet Caiet.2.2.q.113.art. 1. vbi tunc tãtum putat promissionem acceptatam obligare sub mortali, quando ex defectu talis promissionis aliquod damnum graue sequeretur, & idem docet Sot.4.d.20.q.2.art. 2. & alij Doctores, tamen id respectu promissionis futuri Matrimonij non asserunt; cum iam sequeretur damnũ graue. Attamen communior, imò communissima opinio est vt

omnis

omnis promissio acceptata obliget sub mortali, quamuis nō adsit aliud damnum, nisi priuatio rei promissæ dūmodo sit materia adeò grauis, vt sit quadruplo maior, quam materia grauis respectu furti, vt in citato cap. de promiss. docuimus, & dummodo adfuerit voluntas se obligandi ad talem promissionem; nam si fuerit facta ex animi liberalitate, & ex quadam morali honestate, non videtur posse inducere culpam mortalem, & maximè cum non sub tali obligatione accipiatur ab hominibus; licet Sanchez lib. 1. de sponf. disp. 5. nu. 20. absolutè doceat, promissionem acceptatā, ex iusti tia obligare sub mortali, quia dum promissio acceptatur transit in pactū, cum pactum sit duorū consensus atq; conuentio l. 1. ff. de pact. & l. 3. ff. de polic. nostra tamē opinio tuta, & verā est, vt fusiùs videre poteris in li. 2. c. de promiss. vt diximus.

8. Sed respectu Matrimonij quæritur vtrum promittens alicui præsenti, & tacēti Matrimonium, teneatur ad promissionem? & quamuis affirmatiuè respondeat Sanchez lib. 1. de sponf. disp. 6. num. 26. tamen negatiuè respondēdum est, quia promissio Matrimonij non semper est in fauorem illius, cui fit promissio; nec qui promittit intendit se obligare, nisi fuerit promissio acceptata. Vnde ex nullo capite videtur posse esse talis obligatio. Debet enim tam promissio, quam acceptatio fieri verbis, vel alio signo æquiualente, vt est immissio, & acceptatio annuli in digito, vel torques ad collum, aut quid simile, quando tamen prædicta fiunt ad sponsalia contrahenda iuxta vsum patriæ; aliquando etiā sufficit porrectio manus, vel aliud signum prout consuetudo patriæ postulabit, vt est etiā missio, & acceptatio arrharum; vt Sot. in 4. d. 27. q. 2. art. 1. conclus. 3. Filiucc. tom. 1. q. 1. tr. 10. cap. 7. num. 248. Sylu. verb. sponsalia, & alij multi, quos sequitur Bonac. tom. 1. q. 1. de sponf. punct. 1. num. 10. & 11.

9. Quæstio tamen est, vtrum promissio facta præsenti, pro absente aliquā obligationem pariat antequam ab absente acceptetur? & quamuis ex dicta promissione nullam oriri obligationem ciuilem cōmuniter Doctores asserant, oriri tamē obligationem naturalem aliqui docent, imò communis opinio, vt videtur loqui Couar. loc. citando asserit oriri dictam obligationem naturalem, quando verba promissionis diriguntur in præsentem, licet in beneficium absentis, vt si quis diceret, promitto tibi me daturum hanc rem Titio; secus autem si quis diceret promitto Titio; quia in priori casu videtur adesse mutuus consensus, qui est necessarius ad contractum, nempe consensus promittentis, & illius, cui facta fuit promissio; minimè tamen in secundo casu, & hanc sententiam tenet Panor. Felin. Mantic. Couar. de pact. 2. par. §. 3. num. 9. & valde probabilem hāc sententiam putat Sanchez lib. 1. de sponf. disp. 7. nu. 17. in fine tamen in nu. 18. probabiliorem putat contrariam opinionem, nempe nullam oriri obligationem, neque ciuilem, neque naturalem ex tali promissione, & ratio potissima est, quia ad perfectum contractum, requiritur perfectus cōsensus duorum; in casu prædicto non potest dari perfectus cōsensus ex parte acceptātis promissionem pro absenti, quia ad ipsum non spectat promissio, & omnino ad talem promissionem requiritur consensus absentis, imò talis promissio facta præsenti semper præsupponit assensum futurum præstandum ab absente, igitur imperfectus erit talis assensus præsentis, & ex consequenti nullam pariet obligationē, & huic sententiæ fauet Couar. de pact. 2. par. §. 4. num. 10. vbi asserit, primam opinionem ab ipso prius defensam, esse valde dubiam, & inuitum illi accedere, eo quod sit communis, tamen absolutè illam docet Molin. to. 2. de iust. tract. 2. disp. 263. §. operæ prætiū. Gomez. tom. 2. var. cap. 9. nu. 1. & alij multi, quos sequitur Sanchez loc. cit. quod intellige, quando dictus præsens nullam haberet auctoritatem acceptandi pro absente.

10. Eadem autem quæstio fit de stipulatione alteri per alterum facta; Nam multi asserunt, dictam stipulationem obligationem parere, vt si Episcopus stipulatus an velit dare Beneficium Titio, & respondeat affirmatiuè, & de facto conferat; tunc, licet non statim absens acquirat beneficium, tamen Episcopus dictam collatio-

tionem reuocare non poteſt donec abſens id ſciat, & nolit acceptare prout habetur in cap. Si tibi abſenti de præben. in 6. & ita tenet Couar. de pactis 2. p. §. 4. nu. 9. Sylu. verb. lex. q. 10. dicto 12. & multi Canoniſtę quamuis Gloſſa, et Panorm. in cap. Si cautio de fide inſtrumentorum num. 16. dicant id eſſe verum; dummodo verba dirigantur ad præſentem; ſcilicet, promitto tibi me daturum, &c. Alij autem abſolutè id negāt, quia nullus alteri poteſt aliquid acquirere, niſi ſit perſona publica, vt diximus lib. 2. de contractib. in cap. de ſtipulat. v. g. Notarius, Sacerdos parochialis, &c. quod patet ex cap. Quamquam de vſuris in 6. & docet Homer. tom. 2. de variar. cap. 9. n. 1. Molin. tom. 2. de iuſtit. tract. 2. diſp. 263. §. Operæ pretium; & alij quamplures ex Sanchez lib. 1. de ſponſal. diſp. 7. nu. 21. Neq; obſtat, ſi in tali ſtipulatione adeſſet iuramentum; Nam tunc etiam curreret eadem doctrina, cum iuramentum intelligatur iuxta naturam contractus, vt alibi docuimus, & hic docet Sanchez nu. 4. Quidquid in contrarium afferat Molina tom. 2. de iuſtit. tract. 2. diſp. 263.

11. Ex quibus notatis, aliqua colligenda ſunt; ſed prius notandum eſt, promiſſionem Matrimonij duplicem eſſe, nempe reſpectiuam, & gratuitam, reſpectiua eſt illa, quæ fit per modum contractus vltro, citroque obligatorij, gratuita eſt illa, in qua nulla expectatur repromiſſio. Vnde primò colligitur, ſtipulationem Matrimonij factam præſenti nomine abſentis, abſque tamen dicti abſentis ſpeciali mandato; reuocari poſſe antequam acceptetur ab abſente, quia nullus pro alio ſtipulari poteſt in contractibus vltro, citroq; obligatorijs. Secundò colligitur, promiſſionem reſpectiuam factam, etiam nuncio miſſo à ſponſa ad promiſſionem Matrimonij obtinendam, poſſe reuocari, antequam talis promiſſio ſciatur, & acceptetur; dummodo talis nuncius non habuerit ſpeciale mandatum ad repromittendum nomine ſponſæ, vt habetur in cap. fin. de procurator. in 6. Quando autem nuncius mitteretur à ſponſa, vel è contra non ſolum ad petendam promiſſionem matrimonij; ſed etiam ad intimandam eius repromiſſionem, & aſſenſum; tunc eſſet verus contractus ſponſalium, quia iam amborum contrahentium conſenſus ſimul concurrit, nec poſſet aliquis eorum abſque alterius conſenſu à tali contractu retrocedere.

12. Colligitur ſecundò promiſſionem gratuitam factam coram illis, qui eam acceptare poſſunt, vt eſt pater, tutor, curator, Notarius, mancipium, &c. vt diximus lib. 2. de contract. & fusè docet Sanch. de ſponſ. lib. 1. diſp. 7. à num. 6. & ſeqq. Non poſſe promittentem ab illa retrocedere, ſi iam fuerit nomine abſentis acceptata; ſecùs ſi non fuerit acceptata; Nam non ſufficit, vt promiſſio fiat corā illis, qui eam acceptare poſſunt; ſed requiritur, vt de facto acceptetur; Verba autem promittentis dirigi debent in præſentem, vt v. g. Promitto tibi me ducturum Bertam, vel modo imperſonali, ſcilicet, promitto me ducturum Bertam; ſecùs autem ſi diceretur promitto Bertæ abſenti, me illam ducturum; & ſi talis promiſſio gratuita fuiſſet acceptata ab alio non habente facultatem acceptandi; vtique reuocari poſſet, vt diximus nu. 10. Si autem promiſſio gratuita eſſet cauſa pia, vt ſi quis diceret alteri, promitto tibi me ducturum Bertam pauperem, vel imperſonali modo, promitto me ducturum Bertam pauperem; tunc non poteſt talis promiſſio reuocari, quia quilibet habet poteſtatem acceptandi promiſſionem cauſæ piæ; imò etiam ſi quis promitteret per modum voti; ſeu animo ſe obligādi aliquod opus pium; nec talis promisſio reuocari poſſet; quamuis à nullo acceptaretur, cum Deus ſit acceptator operum bonorum, niſi relaxaretur ab habente auctoritatem. Vide ea, quæ diximus num. 5.

13. Quænam autem deliberatio requiratur ad promisſionem futuri Matrimonij, vt verè poſſent cenſeri contracta ſponſalia? Reſpondeo requiri illam deliberatione meram, & liberam, quæ neceſſaria eſt ad peccatum mortale in materia lethalis culpæ; quod etiam intelligitur in qualibet promisſione, vt poſſit inducere vim obligandi, vt diximus in lib. 2. de promiſſione, & communiter Doctores docet. vide Caiet. 2. 2. q. 88. art. 1. Sot. lib. 7. de iuſtit. q. 1. art. 2. & alios, & ſecundum aliquos, etiam

etiam maior libertas requiritur; vt diximus num. 6.

14. Secunda conditio necessaria ad sponsalia est, vt fiat inter personas habiles ad contrahendum; vt in principio diximus. Vnde dico; dictam habilitatem in duobus consistere; Primò vt contrahentes nullum habeant impedimentum; Secundò, vt habeat legitimam ætatem à iure præscriptam. Quo posito; dicendum est, illas tantum personas posse sponsalia contrahere, inter quas potest consistere Matrimonium; Nam sponsalia, cum non sint, nisi ad futurum Matrimonium, sequitur, vt si Matrimonium contrahi non possit; nec similiter contrahi poterunt sponsalia; quod intellige non solum de impedimento dirimente Matrimonium; sed etiam de impediente, & dummodo tale impedimentum sit perpetuum; vt est votum simplex castitatis; secùs autem, si impedimentum non fuerit perpetuum; sed ad tempus vt est impedimentum ætatis; & ideò, licet, impuberes non possint contrahere Matrimonium; possunt tamen contrahere sponsalia; vt Nauar. lib. 4. consil. 3. nu. 7. tit. de consang. P. So. lect. 18. de matrim. Sanchez lib. 1. de sponsl. disp. 15. num. 2. & alij.

15. Vtrum autē surdus, & mutus sint habiles ad sponsalia contrahenda? & quidquid aliqui Canonistæ dicant, affirmatiuè respondendū est, cum faciliter possit edoceri quid sit sponsalia contrahere, & maximè in opere adeò homini naturali; & sicut secundum communem opinionē surdi, & mutui possunt confiteri, & absolui; multò magis poterunt sponsalia contrahere; ita Angelus verb. Matrimonium 3. impedimento 18. Tabbien. eodē verb. 2. q. 6. num. 3. Couarr. 4. decret. 2. par. ca. 2. in fin. Dubium tamen est, vtrum idem dicendum sit in casu quo, quis esset surdus, mutus, & cæcus? & licet dictus Angelus, Tabbien. Hostiens. in cap. cum apud de sponſ. & ibi Io. Andr. num. 15. Alexander de Neuo nu. 14. & 15. Panorm. & alij plures affirmatiuè respondeant, tamen re vera difficiliter videtur id fieri posse, cum cæcus non possit edoceri signis, sicut potest surdus. Vnde absolutè id negat Anchar. in dicto cap. cū apud num. 5. & hoc etiam si quis fuerit surdus, mutus, & cæcus à casu, & non a natura; imò id etiam negat Alex. Carr. lib. 1. de sponsal. cap. 4. de surdo tantum, & cæco à natiuitate, cui opinioni adheret Sanchez lib. 1. de sponsl. disp. 8. num. 13.

16. Requiritur etiam in contrahentibus sponsalia, vt non sint insani, vel mente capti tempore, quo contrahunt tam dicta sponsalia, quam Matrimonium, nec sufficit antecedens voluntas, cum ministri sponsalium, & Matrimonij sint ipsi contrahentes; & cum actus ministri debeat esse humanus, scilicet cognitus, & intentus; ideò si dicta sponsalia, vel Matrimonium nō fuerit contractum ab habentibus vsum rationis, & plenam deliberationē, vt supra nu. 13. non erunt valida, & idem dicitur de ebrio tempore ebrietatis, vt Couarr. 4. decretal. 2. par. num. 8. & 9. habentes autem lucida interualla licitè contrahere possunt tempore sanæ mentis, vt D. Tho. in 4. d. 34. q. vnica art. 4. q. 1. & ibi Richard. art. 4. q. 1. Sotus q. vnica art. 4. conclus. 1. & reliqui omnes.

17. Denique, quæritur, quænam ætas requiratur ad validè sponsalia contrahenda? Respondeo requiri ætatem septem annorum tam in mare, quā in fœmina, quia in dicta ætate adest sufficiens vsus rationis necessarius ad quemlibet contractum, vt docet D. Thom. & communiter omnes in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. & ita habetur in ca. litteras ibi de sponsal. impuber. & in cap. ad dissoluendum eodem titulo, sufficit tamen, vt vltima dies septennij sit incepta fauore Matrimonij, sicut etiam dicitur de testamento ex l. qua ætate ff. de testam. Couarr. 4. decretal. 1. par. cap. 1. num. 2. licet nō desint multi, qui etiam doceant, sponsalia contracta per duos, vel tres dies ante septennium valida esse, quia quod parum distat, nihil distare videtur; quam doctrinam videtur tradere D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. ad 7. & sequitur Syluest. verb. sponsalia q. 2. D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 18. & alij plures; imò Sotus id extendit etiam ad 8. vel 10. dies etiam pro foro externo in 4. d. 27. q. 2. art. 2. & alij multi apud Guttier. de Matrim. ca. 2. num. 7. probabilius tamē videtur dictum septenniū debere esse metaphysicè completum; sicut etiam requiritur

tur ad testamentum condendum, nēpè ętas annorum quatuordecim completorum, vel saltem vt sit incepta vltima dies vltimi anni; & idem etiam patet in professione emittenda; vnde eadem ratio debet etiam militare in sponsalibus, vt Couarr. 4. decret. 1. p. ca. 1. n. 2. & alij multi, quos sequitur Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 16. n. 4. Riccius in praxi decis. 656. n. 2. Reginal. Coninch. & alij, quos sequitur Bonac. loc. statim citand. nu. 3.

18. Verum, si malitia suppleat ætatem tam in mare, quam in fœmina, ita vt verè sint rationis compotes, & sciant, quid faciant; tunc in foro conscientiæ valida erūt sponsalia; vt D. Thom. 3. p. q. 42. art. 2. Sot. in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. Sanchez loc. proximè cit. n. 9. vbi quamplures affert, Reginal. lib. 31. nu. 248. & alij multi, quos sequitur Bonac. tom. 1. de sponsalib. q. 1. pun. 4. n. 2. Dixi tam in mare, quam in fœmina, quia si in vno eorum non adsit talis malitia supplens ætatem; Sponsalia erunt nulla, neq; dicas, idem iudicium est ferendum in foro conscientię, quod est ferendum in foro externo, sed in foro externo dicta sponsalia essent iudicanda inualida. Ergo & in foro interno. Nam respondetur, verum esse id, quod assumitur in maiori, quādo iudicium externum, seu lex non nititur præsumptioni; vt est in casu nostro, præsupponit enim lex neminem habere sufficientē rationem, nisi habeat septennium; & hoc meritò, ad effugiendas deceptiones, quę fieri possent. At quando verè præsumptio est falsa, vt potest esse in habētibus vsum rationis necessarium ad sponsalia ante septennium; tunc falsa præsumptio legis, cedit veritati pro foro conscientiæ; sicut in multis alijs casibus, vt dixi in secundo libro de contractibus. Verum si dubitetur an adfuerit talis malitia supplex ętatem, dubium stet pro lege præsupponente non posse esse, & ita est iudicandū; sicut è contra, si in septennio dubitetur, tunc dubium stat pro parte affirmatiua; quia sic etiam lex supponit; nisi contrarium manifestè appareret. vide Sanchez num. 10. loc. cit. & Bonac. eodem loc. num. 3.

19. Sed dubium est, vtrum contrahere sponsalia ante dictam legitimam ætatē septennij, sit culpa mortalis? Vt Nauarr. cap. 22. num. 31. Syluest. verb. Matrimon. 5. num. 6. & peccare mortaliter, etiam consulentes, & inducentes pueros ad contrahendum, docet P. de Ledesma de Matrim. q. 43. art. 2. Bonac. de sponsal. q. 1. punct. 4. num. 6. & alij tam apud hos Doctores, quā apud Doctores citandos, & ratio horum Doctorum est, quia in cap. 2. de dispensatione impuberum sic habetur. *Districtius inhibemus, ne aliqui, quorum vterque, vel alter ad ætatem canonibus determinatum non peruenerint coniungantur, nisi fortè aliqua vrgentissima necessitate interueniente, vtpotè pro bono pacis talis coniunctio toleretur.* Quæ verba esse intelligenda de sponsalibus, docet Sot. in 4. d. 27. q. 2. art. 2. ad 1. & obligare sub mortali, asserunt etiam Tabbien. ver. Matrimonium 2. q. 6. num. 7. Angelus eodem verb. 3. impediment. 16. num. 7. Hostiens. in cit. tex. Innocentius, & alij. Attamen cōtrariam opinionem puto etiam probabilē, ne dicam probabiliorem, quam tenet Sanchez lib. 1. de spons. disp. 17. num. 4. Nempe dicta verba esse intelligenda respectu Matrimonij, & non respectu sponsalium, nam verba non coniungantur non possunt applicari ad sponsalia, cum per ipsa nulla fiat coniunctio, sed coniunctionis promissio; in Matrimonio autem verè fit coniunctio, & res pænalis, & prohibitoria non est extendenda vltra proprium significatum, quod docet Panorm. in d. cap. 2. nu. 5. Vnde dicendum est, contrahentes ante dictā ætatem, non peccare mortaliter, nec verisimile est, Ecclesiam voluisse ferre legem contra infantes sic contrahentes, rationabile tamen est, voluisse Ecclesiam horum sponsalia esse nulla, & irrita, quod etiam docet Filiuc. tom. 1. tract. 10. cap. 7. num. 259. Gutierez cap. 2. num. 14. & 15. Rodriquez 1. tom. sum. cap. 244. nu. 2. in 2. edict. & alij plures apud hos Doctores.

20. Ex qua doctrina videtur deduci, quod saltem contrahentes matrimonium ante puberratem, peccare mortaliter, nisi malitia suppleat ætatem, pro vt tenet Syluest. Nauar. Rodriq. Tabbien. locis citatis cum alijs, & sequitur Rebell. lib. 3. q. 16. Filiuc. num. 259. & Bonac. num. 7. Syluest. autem, Palud. Nauar. Tabbien. & alij dictā opi-

opinionem modificant, scilicet id esse verum, nisi interueniat licentia Episcopi, & iusta causa contrahendi matrimonium ante dictam ætatem. His tamen non obstantibus contraria opinio non caret sua probabilitate; nam Panorm. in d. cap. 2. de dispensat. impuber. nu. 5. ait tantum ibi prohiberi, ne impuberes, vel pubes cum impubere contrahant Matrimonium, ex quo statim sequenda sit copula, ne postea de valore Matrimonij dubitari possit; vnde non ex hoc sequitur, quod Matrimonium non possit contrahi ante dictam ætatē seclusa copula, cum de hoc nullus textus extet, vt fusius, & doctè quidem probat Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 17. num. 6. Vsus tamen est, saltem in aliquibus partibus, vt nullus contrahat ante dictam pubertatem, nisi de licentia Episcopi, & copula non est permittenda, nisi malitia suppleret ætatem, & nisi vrgens necessitas adsit ad dictum Matrimonium contrahendum; vt pro bono pacis, &c. vt idem textus loquitur, & vbi adest talis vsus omninò obseruari debet.

De Verbis, quibus Sponsalia contrahantur. Cap. LXXXVIII.

1 *Ad Sponsalia requiruntur verba, vel signa, ita vt ambo contrahentes intelligant dictis verbis, vel signis contrahere statim, quamuis verba in se essent de futuro.*

2 *Sponsalia, vel matrimonium quando contrahuntur per verba, tam quoad sonum, quam quoad significationem significantia contractum de præsenti; erunt vera sponsalia, & Matrimonium.*

3 *Si quis dicat contraho tecum in crastinum, non erunt Sponsalia, nec Matrimonium; & è contra si quis dicat, ex nunc habebo te in Vxorem, erit Matrimonium.*

4 *Dicendo ducam te, vel promitto me te ducturum; fiunt vera sponsalia, dummodo adsit intentio contrahendi ex vtraque parte, & si verba sint dubia, standum est animo contrahentium.*

5 *Quibusdam modis loquendi dubijs non possunt contrahi sponsalia, nisi id intelligerent contrahentes.*

6 *Per verba, nullam ducam nisi te, vel non contraham nisi tecum, non fiunt sponsalia, secluso animo contrahentium.*

7 *Per Matrimonium clandestinum non intelliguntur contracta sponsalia iuxta Concilium Tridentinum.*

8 *Matrimonium clandestinum contractum inter impuberes, habet vigorem sponsalium.*

9 *Parentes licitè contrahunt sponsalia pro filijs, licet præsentibus, & tacentibus; censentur enim consentire.*

10 *Sponsalia contracta ab alijs quam à parentibus pro filijs, sunt nulla, nisi dicti filij illa confirment.*

11 *Nomine parentum intelliguntur etiam mater, qua similiter validè contrahit pro filijs tacentibus.*

12 *Si parentes contrahant pro filijs absentibus, requiritur, vt postea dicti filij id ratificent per aliquem actum externum.*

13 *Promittens alienum Matrimonium, sufficit, vt faciat quantum potest, etiam si iurauerit, vel aliam pœnam sibi impofuerit.*

14 *Promissio fictè facta, licet non obliget, tamen si fuit facta ad habendam copulam, vtique obligabit.*

15 *Notabiliter maior conditione, si fictè promittat ad habendam copulam, tenetur tantum resarcire damnum illatum; alij autem docent ad nihil teneri, quia mulier censetur voluntariè decepta.*

16 *Mulier fictè promittens ad habendam copulam, non tenetur postea contrahere.*

17 *Fictè promittens in multis casibus non tenetur contrahere, vt si sit sequuturum scandalum, &c.*

18 *Si mulier nesciebat disparitatem promittentis, nec eius fictionem, promittens videtur omninò teneri ad contrahendum.*

19 *Fictè promittens, si voluerit contrahere, & parentes sponsa noluerint, ad nihil tenetur.*

20 *Si fictus promissor sciebat puellam fuisse corruptam, & tamen promisit ad habendam copulam, tenetur contrahere.*

21 *Fictus promissor ad nihil tenetur, si sponsa nullū passa sit damnū, licet grauiter pec-*

salia, vel Matrimonium dictis verbis contrahendum.

7. Sed dubium est, vtrum sponsalia intelligantur contracta per Matrimonium clandestinum. Nam certum est, quod tale Matrimonium sit irritum vigore Concilij Tridentini sess. 24. cap. 1. de Matr. & difficultas est, vtrum per dictum Matrimoniũ saltem intelligantur contracta sponsalia? Et quamuis non desint, qui affirmatiuè respondeant, vt Corduba in summa q. 52. Barthol. Ledesm. de Matrim. dub. 18. Vega lib. 6. summæ casu 122. & lib. 4. casu 264. & alij. Tamen contrarium videtur dicendum iuxta mentem Concilij Trident. loc. citat. vbi sic habetur. *Huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat:* Cum igitur ius resistat cõtractui, nulla potest ex eo oriri obligatio neq; ciuilis, neq; naturalis; alioquin contractus ex aliqua parte esset validus, & non irritus; quod esset contra Concilium, ita Nauar. lib. 4. cõsil. tit. de sponsalib. consil. 1. num. 3. P. de Ledesm. q. 45. art. 5. pun. 2. & alij multi, quos sequitur Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 20. num. 4. licet primam opinionem putet probabilem; sicut etiam illam putat Filiuc. tr. 10. de Matrim. ca. 7. num. 246. Si autem quis ad decipiendam fœminam. Sic contraxit, tunc, licet, ratione contractus, illam non teneatur ducere, tenetur tamen ratione damni illati contra iustitiam, vt Emanuel Rodriq. 1. tom. summæ cap. 220. nu. 1. & alij, vt v. g. si quis deflorasset virginem, vel rem habuisset cum fœmina; quæ doctrina videtur vera, si posset præsupponi inculpabilis ignorãtia in fœmina; quod non concedit Nauarr. lib. 4. consil. tit. de sponsalib. consil. 1. num. 4. & ratio est, quia, quod Matrimonium debeat contrahi coram parocho, & restibus, est res nota apud omnes ex cõmuni vsu Ecclesiæ; vnde fœmina in simili casu diceretur voluntariè decepta; & ex consequenti non tenetur illam decipiens ducere; vt Sanchez num. 6. cum alijs.

8. Si autem Matrimonium clandestinum, siue publicum fuerit contractum inter impuberes, vel inter puberem, & impuberem, tunc dictum Matrimonium, licet, sit nullum iure Concilij Tridentini vt supra, habebit tamen vigorem sponsalium; & ratio est, quia Concilium Tridentinum veris Matrimonijs clandestinis resistit, illaque annullat; & Matrimonium inter impuberes non est verum Matrimonium, sed ex iuris interpretatione, habet vigorem sponsalium; vt docet Sanchez lib. 1. disp. 21. num. 5. & ita declarasse Sacram Cõgregationem refert P. Ledesm. de Matr. q. 45. art. 5. fol. 181. Nauar. cap. 22. nu. 57. Filiuc. tract. 10. cap. 7. num. 247. & alij.

9. Sed quæritur, vtrum parentes possint contrahere sponsalia pro filijs? & ratio dubitandi sumitur ex cap. vnicum de despons. impub. in 6. §. fin. vbi sic habetur. *Ex sponsalibus, quæ parentes pro filijs puberibus, vel impuberibus contrahunt, si filij expressè consenserint, vel tacitè, vt si præsentes fuerint, nec cõtradixerint, obligantur, & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis, & est idem si filij tempore sponsalium absentes, & etiam ignorantes, eadem sponsalia post ea scientes ratificauerint tacitè, vel expressè.* Vnde dubitant Doctores, vtrũ taciturnitas filiorũ, qui vident eorum parentes contrahere sponsalia pro ipsis filijs, sufficiat ad sponsalia, quamuis nullum signum externum emittant; sed tantum tacitè consentiant? Nam certum est, quod si deficiat eorum consensus internus, nihil fiat. Et cum distinctione respondet Angelus, aut dicti filij sunt doli capaces, & in tali casu parentes non possunt pro ipsis contrahere, nisi adsit eorum consensus per aliquod signum externum expressus, vel non adhuc sunt doli capaces; & pro his vtique possunt parentes contrahere; idem asserit Gabriel 4. d. 27. q. 1. art. 2. & alij. Tamen absolutè respondendum est, dictam taciturnitatem filiorum sufficientem esse ad sponsalia, imò etiam ad Matrimonium, si illud parentes pro filijs contraherent præsentibus, & tacentibus, & patet ex verbis textus citatis, & ita communiter docent omnes, teste Sanchez disp. 23. num. 3. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 3. Nauarr. cap. 22. num. 58. Filiuc. tract. 10. cap. 7. num. 249. & alij cum D. Thom. 4. dist. 27. q. 1. art. 2. quæstiun. 2. ad 3.

10. Dicta autem doctrina non potest extendi ad alios, præter parentes, ita vt si alij,

alij quam parentes contraherent, dictis filijs tacentibus, essent valida spõsalia; nam sunt omninò nulla, nisi adsit aliquod signũ externum dictorum filiorum, id explicans; in citato enim capite vnicum, id tantum conceditur parentibus, & non alijs; vt fusè probat idem Sanchez num.7.& Filiucc. loc. citat. cum alijs. Alij autem dicunt, & quidem probabiliter; dicta sponsalia, vel Matrimonium factum ab alijs, quam à parentibus nomine dictorum filiorum, esse quidem inualidum in foro externo, cum non possit præsupponi consensus internus dictorum filiorum; sed in foro interno posse esse validum, si verè adfuit internus cõsensus; vt Sot. in 4.d.27. q.1.art.3. Richar, ibidem art.1.q.3. ad 2. Vega lib.3. summa casu 152.& alij. Quo posito maiori ratione dicendum est, esse etiam valida sponsalia, quæ frater contrahit pro sorore præsente, & tacente, dummodo ipsa intrinsecè etiam consentiat, vt sumitur ex ca.1. de matrim. contract. contra interdictum Ecclesiæ, vbi dicta sponsalia valida fuerunt iudicata; & docet Emanuel Rodriq. tom. 1. summæ.c. 234.num.4. Gloss. in cap. vnic. de despõsat. impub. in 6.§.fin.ver.sponsalia; & ibi Hostiens. Anchar.& alij multi Theologi, quos refert Sanchez loc.cit.n.6.

14. Eadem doctrina, quam diximus de patre, extenditur etiam ad matrem, vnde si mater contrahat sponsalia vidente filia, vel filio, & tacente, censetur adesse cõsensus etiam in foro externo, & erunt valida sponsalia. Quod sumitur ex cit.cap.vnicum, vt in num.9. in quo talis potestas, sub nomine (parentes) tam patri, quam matri tribuitur, & talis textus decisio non innititur patriæ potestati, sed amori, qui ardentior est in matre, & ideò filij censentur cõsentire actioni factæ cum tali amore, dum illam vident, & tacent; vt ex multis docet Sanchez lib.1. de sponsalib. disp.23. nu.9. & in seqq. idem esse ait, licet filius esset emancipatus; vel natus ex damnato concubitu, cum in tali casu attendatur tantum amor naturalis, & reuerentia parentibus debita.

12. Quando autem parentes contrahunt pro filijs absentibus, tunc requiritur, vt filij certiores fiant, & consentiant tacitè vel expressè, scilicet, non per solam taciturnitatem; sed saltem per aliquod signum externum, per quod virtualiter declaretur eorum cõsensus vt sumitur ex cit. cap. vnicum, & docet Vega lib.6. summæ c. 31. Corduba q.193. Sanchez loc.cit. n. 16. §. Verius, Filiucc. tract. 10, cap.7.nu.249.§. quod si, & alij.

13. Et nota, quod si tam parentes, quam alij promittant cum iuramento Matrimonium pro absente; & postea dictus absens noluerit consentire; non ex eo [illegible] periuri; Nam licet etiam attento iure ciuili, promissio alieni Matrimonij, valeat, vt docet Gloss. in cap. vnico verb. Nihil. 30.q.2. Molina tom.2. de iustit. disp.268.§. Quoad secundum, & alii communiter. Tamen sensus dicti iuramenti est, dictum spõdentem, se facturum, & curaturum, vt alter contrahat; quia re vera promissio est circa factum alienum; licet iuramentum cadat super factum proprium, quatenus iurans teneatur omnem suam diligentiam adhibere, vt promissioni, & iuramento satisfaciat; ita D.Tho.4.d.29.q.vnica art.4.ad 3. Sot. ibidem q.1.art.4.ad 3. Bonauen. q.3. Vega lib.5. summæ casu 558. Cordub. sum. q.171. pun.1.& alii communiter cum Sanchez loc.cit. disp.24.num.11. Et idem est dicendum, si in dicta promissione promittens addidisset aliquam pœnam soluendam, in casu, quo non sequeretur Matrimonium; Nam dicta pœna non deberetur, dummodo promittens faceret quantum posset, vt Matrimonium fieret; quod habetur expressè in l. finali §. idem iuris ff. ad legem Rhodiam de iactu his verbis. *Nec per eum staret, quo minus id faceret, remissam sibi pœnam speraret.* Idem iuris erit, si probatum fuerit, nautam morbo impeditum nauigare non potuisse. Idem dicamus, si nauis eius vitium fecerit sine dolo, & culpa eius. Et idem habetur l.2. ff. Si quis caution.

14. Sed quæritur vtrum verba promissionis Matrimonij fictè dicta, etiam cū iuramento, animo tamen se non obligandi, sint omninò adimplenda à promittẽte? & pro foro externo, certum est, quod obligetur, quia præsumitur sic promittens habuisse animum promittendi, & se obligandi,

salia, vel Matrimonium dictis verbis contrahendum.

7. Sed dubium est, vtrum sponsalia intelligantur contracta per Matrimonium clandestinum. Nam certum est, quod tale Matrimonium sit irritum vigore Concilij Tridentini sess. 24. cap. 1. de Matr. & difficultas est, vtrum per dictum Matrimoniū saltem intelligantur contracta sponsalia? Et quamuis non desint, qui affirmatiuè respondeant, vt Corduba in summa q. 52. Barthol. Ledesm. de Matrim. dub. 18. Vega lib. 6. summæ casu 122. & lib. 4. casu 264. & alij. Tamen contrarium videtur dicendum iuxta mentem Concilij Trident. loc. citat. vbi sic habetur. *Huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat:* Cum igitur ius resistat cōtractui, nulla potest ex eo oriri obligatio neq; ciuilis, neq; naturalis; alioquin contractus ex aliqua parte esset validus, & non irritus; quod esset contra Concilium, ita Nauar. lib. 4. cōsil. tit. de sponsalib. consil. 1. num. 3. P. de Ledesm. q. 45. art. 5. pun. 2. & alij multi, quos sequitur Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 20. num. 4. licet primam opinionem putet probabilem; sicut etiam illam putat Filiuc. tr. 10. de Matrim. ca. 7. num. 246. Si autem quis ad decipiendam fœminam. Sic contraxit, tunc, licet, ratione contractus, illam non teneatur ducere, tenetur tamen ratione damni illati contra iustitiam, vt Emanuel Rodriq. 1. tom. summæ cap. 220. nu. 1. & alij, vt v.g. si quis deflorasset virginem, vel rem habuisset cum fœmina; quæ doctrina videtur vera, si posset præsupponi inculpabilis ignorātia in fœmina; quod non concedit Nauarr. lib. 4. consil. tit. de sponsalib. consil. 1. num. 4. & ratio est, quia, quod Matrimonium debeat contrahi coram parocho, & restibus, est res nota apud omnes ex cōmuni vsu Ecclesiæ; vnde fœmina in simili casu diceretur voluntariè decepta; & ex consequenti non tenetur illam decipiens ducere; vt Sanchez num. 6. cum alijs.

8. Si autem Matrimonium clandestinum, siue publicum fuerit contractum inter impuberes, vel inter puberem, & impuberem; tunc dictum Matrimonium, licet, sit nullum iure Concilij Tridentini vt supra, habebit tamen vigorem sponsalium; & ratio est, quia Concilium Tridentinum veris Matrimonijs clandestinis resistit, illaque annullat; & Matrimonium inter impuberes non est verum Matrimonium; sed ex iuris interpretatione, habet vigorem sponsalium; vt docet Sanchez lib. 1. disp. 21. num. 5. & ita declarasse Sacram Cōgregationem refert P. Ledesm. de Matr. q. 45. art. 5. fol. 181. Nauar. cap. 22. nu. 57. Filiuc. tract. 10. cap. 7. num. 247. & alij.

9. Sed quæritur, vtrum parentes possint contrahere sponsalia pro filijs? & ratio dubitandi sumitur ex cap. vnicum de despons. impub. in 6. §. fin. vbi sic habetur. *Ex sponsalibus, quæ parentes pro filijs puberibus, vel impuberibus contrahunt, si filij expresse consenserint, vel tacitè, vt si præsentes fuerint, nec cōtradixerint, obligantur, & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis, & est idem si filij tempore sponsalium absentes, & etiam ignorantes, eadem sponsalia post ea scientes ratificauerint tacitè, vel expresse.* Vnde dubitant Doctores, vtrū taciturnitas filiorū, qui vident eorum parentes contrahere sponsalia pro ipsis filijs, sufficiat ad sponsaliā, quamuis nullum signum externum emittant; sed tantum tacitè consentiant? Nam certum est, quod si deficiat eorum consensus internus, nihil fiat. Et cum distinctione respondet Angelus, aut dicti filij sunt doli capaces, & in tali casu parentes non possunt pro ipsis contrahere, nisi adsit eorum consensus per aliquod signum externum expressus, vel non adhuc sunt doli capaces; & pro his vtique possunt parentes contrahere; idem asserit Gabriel 4. d. 27. q. 1. art. 2. & alij. Tamen absolutè respondendum est, dictam taciturnitatem filiorum sufficientem esse ad sponsalia, imò etiam ad Matrimonium, si illud parentes pro filijs contraherent præsentibus, & tacentibus, & patet ex verbis textus citatis, & ita communiter docent omnes, teste Sanchez disp. 23. num. 3. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 3. Nauarr. cap. 22. num. 58. Filiuc. tract. 10. cap. 7. num. 249. & alij cum D. Thom. 4. dist. 27. q. 1. art. 2. quæstiun. 2. ad 3.

10. Dicta autem doctrina non potest extendi ad alios, præter parentes, ita vt si alij,

alij quam parentes contraherent, dictis filijs tacentibus, essent valida spõsalia; nam sunt omninò nulla, nisi adsit aliquod signũ externum dictorum filiorum, id explicans; in citato enim capite vnicum, id tantum conceditur parentibus, & non alijs; vt fusè probat idem Sanchez num. 7. & Filiucc. loc. citat. cum alijs. Alij autem dicunt, & quidem probabiliter; dicta sponsalia, vel Matrimonium factum ab alijs, quam à parentibus nomine dictorum filiorum, esse quidem inualidum in foro externo, cum non possit præsupponi consensus internus dictorum filiorum; sed in foro interno posse esse validum, si verè adfuit internus cõsensus; vt Sot. in 4. d. 27. q. 1. art. 3. Richar. ibidem art. 1. q. 3. ad 2. Vega lib. 3. summa casu 152. & alij. Quo posito maiori ratione dicendum est, esse etiam valida sponsalia, quæ frater contrahit pro sorore præsente, & tacente, dummodo ipsa intrinsecè etiam consentiat, vt sumitur ex ca. 1. de matrim. contract. contra interdictum Ecclesiæ, vbi dicta sponsalia valida fuerunt iudicata; & docet Emanuel Rodriq. tom. 1. summæ. c. 234. num. 4. Gloss. in cap. vnic. de despõsat. impub. in 6. §. fin. ver. sponsalia; & ibi Hostiens. Anchar. & alij multi Theologi, quos refert Sanchez loc. cit. n. 6.

14. Eadem doctrina, quam diximus de patre, extenditur etiam ad matrem, vnde si mater contrahat sponsalia vidente filia, vel filio, & tacente, censetur adesse cõsensus etiam in foro externo, & erunt valida sponsalia. Quod sumitur ex cit. cap. vnicum, vt in num. 9. in quo talis potestas, sub nomine (parentes) tam patri, quam matri tribuitur, & talis textus decisio non innititur patriæ potestati, sed amori, qui ardentior est in matre, & ideò filij censentur cõsentire actioni factæ cum tali amore, dum illam vident, & tacent; vt ex multis docet Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 23. nu. 9. & in seqq. idem esse ait, licet filius esset emancipatus; vel natus ex damnato concubitu, cum in tali casu, attendatur tantum amor naturalis, & reuerentia parentibus debita.

12. Quando autem parentes contrahunt pro filijs absentibus, tunc requiritur, vt filij certiores fiant, & consentiant tacitè vel expressè, scilicet, non per solam taciturnitatem; sed saltem per aliquod signum externum, per quod virtualiter declaretur eorum cõsensus vt sumitur ex cir. cap. vnicum, & docet Vega lib. 6. summæ c. 31. Corduba q. 193. Sanchez loc. cit. n. 16. §. Verius, Filiucc. tract. 10. cap. 7. nu. 249. §. quod si, & alij.

13. Et nota, quod si tam parentes, quam alij promittant cum iuramento Matrimonium pro absente; & postea dictus absens noluerit consentire; non ex eo erit periuri; Nam licet etiam attento iure ciuili, promissio alieni Matrimonij, valeat vt docet Gloss. in cap. vnico verb. Nihil. 30. q. 2. Molina tom. 2. de iustit. disp. 268. §. Quoad secundum, & alii communiter. Tamen sensus dicti iuramenti est, dictum spõdentem, se facturum, & curatorum, vt alter contrahat; quia re vera promissio est circa factum alienum; licet iuramentum cadat super factum proprium, quatenus iurans teneatur omnem suam diligentiam adhibere, vt promissioni, & iuramento satisfaciat; ita D. Tho. 4. d. 29. q. vnica art. 4. ad 3. Sot. ibidem q. 1. art. 4. ad 3. Bonauen. q. 3. Vega lib. 5. summæ casu 558. Cordub. sum. q. 171. pun. 1. & alii communiter cum Sanchez loc. cit. disp. 24. num. 11. Et idem est dicendum, si in dicta promissione promittens addidisset aliquam pœnam soluendam, in casu, quo non sequeretur Matrimonium; Nam dicta pœna non deberetur, dummodo promittens faceret quantum posset, vt Matrimonium fieret; quod habetur expressè in l. finali §. idem iuris ff. ad legem Rhodiam de iactu his verbis. *Nec per eum staret, quo minus id faceret, remissam sibi pœnam speraret.* Idem iuris erit, si probatum fuerit, nautam morbo impeditum nauigare non potuisse. Idem dicamus, si nauis eius vitium fecerit sine dolo, & culpa eius. Et idem habetur l. 2. ff. Si quis caution.

14. Sed quæritur vtrum verba promissionis Matrimonij fictè dicta, etiam cũ iuramento, animo tamen se non obligandi, sint omninò adimplenda à promittẽte? & pro foro externo, certum est, quod obligetur, quia præsumitur sic promittens habuisse animum promittendi, & se obligandi,

salia, vel Matrimonium dictis verbis contrahendum.

7. Sed dubium est, vtrum sponsalia intelligantur contracta per Matrimonium clandestinum. Nam certum est, quod tale Matrimonium sit irritum vigore Concilij Tridentini sess. 24. cap. 1. de Matr. & difficultas est, vtrum per dictum Matrimoniũ saltem intelligantur contracta sponsalia? Et quamuis non desint, qui affirmatiuè respondeant, vt Corduba in summa q. 52. Barthol. Ledesm. de Matrim. dub. 18. Vega lib. 6. summæ casu 122. & lib. 4. casu 264. & alij. Tamen contrarium videtur dicendum iuxta mentem Concilij Trident. loc. citat. vbi sic habetur. *Huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat:* Cum igitur ius resistat cõtractui, nulla potest ex eo oriri obligatio neq; ciuilis, neq; naturalis; alioquin contractus ex aliqua parte esset validus, & non irritus; quod esset contra Concilium, ita Nauar. lib. 4. cõsil. tit. de sponsalib. consil. 1. num. 3. P. de Ledesm. q. 45. art. 5. pun. 2. & alij multi, quos sequitur Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 20. num. 4. licet primam opinionem putet probabilem; sicut etiam illam putat Filiuc. tr. 10. de Matrim. ca. 7. num. 246. Si autem quis ad decipiendam fœminam. Sic contraxit, tunc, licet, ratione contractus, illam non teneatur ducere, tenetur tamen ratione damni illati contra iustitiam, vt Emanuel Rodriq. 1. tom. summæ cap. 220. nu. 1. & alij, vt v. g. si quis deflorasset virginem, vel rem habuisset cum fœmina; quæ doctrina videtur vera, si posset præsupponi inculpabilis ignorãtia in fœmina; quod non concedit Nauarr. lib. 4. consil. tit. de sponsalib. consil. 1. num. 4. & ratio est, quia, quod Matrimonium debeat contrahi coram parocho, & testibus, est res nota apud omnes ex cõmuni vsu Ecclesiæ; vnde fœmina in simili casu diceretur voluntariè decepta; & ex consequenti non tenetur illam decipiens ducere; vt Sanchez num. 6. cum alijs.

8. Si autem Matrimonium clandestinum, siue publicum fuerit contractum inter impuberes, vel inter puberem, & impuberem, tunc dictum Matrimonium, licet, sit nullum iure Concilij Tridentini vt supra, habebit tamen vigorem sponsalium; & ratio est, quia Concilium Tridentinum veris Matrimonijs clandestinis resistit, illaque annullat; & Matrimonium inter impuberes non est verum Matrimonium, sed ex iuris interpretatione, habet vigorem sponsalium; vt docet Sanchez lib. 1. disp. 21. num. 5. & ita declarasse Sacram Cõgregationem refert P. Ledesm. de Matr. q. 45. art. 5. fol. 181. Nauar. cap. 22. nu. 57. Filiuc. tract. 10. cap. 7. num. 247. & alij.

9. Sed quæritur, vtrum parentes possint contrahere sponsalia pro filijs? & ratio dubitandi sumitur ex cap. vnicum de despons. impub. in 6. §. fin. vbi sic habetur. *Ex sponsalibus, quæ parentes pro filijs puberibus, vel impuberibus contrahunt, si filij expresse consenserint, vel tacitè, vt si præsentes fuerint, nec cõtradixerint, obligantur, & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis, & est idem si filij tempore sponsalium absentes, & etiam ignorantes, eadem sponsalia post ea scientes ratificauerint tacitè, vel expresse.* Vnde dubitant Doctores, vtrũ taciturnitas filiorũ, qui vident eorum parentes contrahere sponsalia pro ipsis filijs, sufficiat ad sponsaliã, quamuis nullum signum externum emittant; sed tantum tacitè consentiant? Nam certum est, quod si deficiat eorum consensus internus, nihil fiat. Et cum distinctione respondet Angelus, aut dicti filij sunt doli capaces, & in tali casu parentes non possunt pro ipsis contrahere, nisi adsit eorum consensus per aliquod signum externum expressus, vel non adhuc sunt doli capaces; & pro his vtique possunt parentes contrahere; idem asserit Gabriel 4. d. 27. q. 1. art. 2. & alij. Tamen absolutè respondendum est, dictam taciturnitatem filiorum sufficientem esse ad sponsalia, imò etiam ad Matrimonium, si illud parentes pro filijs contraherent præsentibus, & tacentibus, & patet ex verbis textus citatis, & ita communiter docent omnes, teste Sanchez disp. 23. num. 3. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 3. Nauarr. cap. 22. num. 58. Filiuc. tract. 10. cap. 7. num. 249. & alij cum D. Thom. 4. dist. 27. q. 1. art. 2. quæstiun. 2. ad 3.

10. Dicta autem doctrina non potest extendi ad alios, præter parentes, ita vt si

alij,

alij quam parentes contraherent, dictis filijs tacentibus, essent valida spōsalia; nam sunt omninò nulla, nisi adsit aliquod signū externum dictorum filiorum, id explicans; in citato enim capite vnicum, id tantum conceditur parentibus, & non alijs; vt fusè probat idem Sanchez num. 7. & Filiucc. loc. citat. cum alijs. Alij autem dicunt, & quidem probabiliter; dicta sponsalia, vel Matrimonium factum ab alijs, quam à parentibus nomine dictorum filiorum, esse quidem inualidum in foro externo, cum non possit præsupponi consensus internus dictorum filiorum; sed in foro interno posse esse validum, si verè adfuit internus cōsensus; vt Sot. in 4. d. 27. q. 1. art. 3. Richar. ibidem art. 1. q. 3. ad 2. Vega lib. 3. summa casu 152. & alij. Quo posito maiori ratione dicendum est, esse etiam valida sponsalia, quæ frater contrahit pro sorore præsente, & tacente, dummodo ipsa intrinsecè etiam consentiat, vt sumitur ex ca. 1. de matrim. contract. contra interdictum Ecclesiæ, vbi dicta sponsalia valida fuerunt iudicata; & docet Emanuel Rodriq. tom. 1. summæ. c. 234. num. 4. Gloss. in cap. vnic. de despōsat. impub. in 6. §. fin. ver. sponsalia; & ibi Hostiens. Anchar. & alij multi Theologi, quos refert Sanchez loc. cit. n. 6.

14. Eadem doctrina, quam diximus de patre, extenditur etiam ad matrem, vnde si mater contrahat sponsalia vidente filia, vel filio, & tacente, censetur adesse cōsensus etiam in foro externo, & erunt valida sponsalia. Quod sumitur ex cit. cap. vnicum, vt in num. 9. in quo talis potestas, sub nomine (parentes) tam patri, quam matri tribuitur, & talis textus decisio non innititur patriæ potestati, sed amori, qui ardentior est in matre, & ideò filij censentur cōsentire actioni factæ cum tali amore, dum illam vident, & tacent; vt ex multis docet Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 23. nu. 9. & in seqq. idem esse ait, licet filius esset emancipatus; vel natus ex damnato concubitu, cum in tali casu, attendatur tantum amor naturalis, & reuerentia parentibus debita.

12. Quando autem parentes contrahunt pro filijs absentibus, tunc requiritur, vt filij certiores fiant, & consentiant tacitè vel expressè, scilicet, non per solam taciturnitatem; sed saltem per aliquod signum externum, per quod virtualiter declaretur eorum cōsensus vt sumitur ex cit. cap. vnicum, & docet Vega lib. 6. summæ c. 31. Corduba q. 193. Sanchez loc. cit. n. 16. §. Verius, Filiucc. tract. 10. cap. 7. nu. 249. §. quod si, & alij.

13. Et nota, quod si tam parentes, quam alij promittant cum iuramento Matrimonium pro absente; & postea dictus absens noluerit consentire; non ex eo erunt periuri; Nam licet etiam attento iure ciuili, promissio alieni Matrimonij, valeat vt docet Gloss. in cap. vnico verb. Nihil. 30. q. 2. Molina tom. 2. de iustit. disp. 268. §. Quoad secundum, & alij communiter. Tamen sensus dicti iuramenti est, dictum spōdentem, se facturum, & curaturum, vt alter contrahat; quia re vera promissio est circa factum alienum; licet iuramentum cadat super factum proprium; quatenus iurans teneatur omnem suam diligentiam adhibere, vt promissioni, & iuramento satisfaciat; ita D. Tho. 4. d. 29. q. vnica art. 4. ad 3. Sot. ibidem q. 1. art. 4. ad 3. Bonauen. q. 3. Vega lib. 5. summæ casu 558. Cordub. sum. q. 171. pun. 1. & alii communiter cum Sanchez loc. cit. disp. 24. num. 11. Et idem est dicendum, si in dicta promissione promittens addidisset aliquam pœnam soluendam, in casu, quo non sequeretur Matrimonium; Nam dicta pœna non deberetur, dummodo promittens faceret quantum posset, vt Matrimonium fieret; quod habetur expressè in l. finali §. idem iuris ff. ad legem Rhodiam de iactu his verbis. *Nec per eum staret, quo minus id faceret, remissam sibi pœnam speraret.* Idem iuris erit, si probatum fuerit, nautam morbo impeditum nauigare non potuisse, Idem dicamus, si nauis eius vitium fecerit sine dolo, & culpa eius. Et idem habetur l. 2. ff. Si quis caution.

14. Sed quæritur vtrum verba promissionis Matrimonij fictè dicta, etiam cū iuramento, animo tamen se non obligandi, sint omninò adimplenda à promittēte? & pro foro externo, certum est, quod obligetur, quia præsumitur sic promittens habuisse animum promittendi, & se obligandi,

salia, vel Matrimonium dictis verbis contrahendum.

7. Sed dubium est, vtrum sponsalia intelligantur contracta per Matrimonium clandestinum. Nam certum est, quod tale Matrimonium sit irritum vigore Concilij Tridentini sess.24.cap. 1. de Matr. & difficultas est, vtrum per dictum Matrimoniũ saltem intelligantur contracta sponsalia? Et quamuis non desint, qui affirmatiuè respondeant, vt Corduba in summa q. 52. Barthol.Ledesm.de Matrim.dub.18.Vega lib.6.summæ casu 122. & lib. 4. casu 264. & alij. Tamen contrarium videtur dicendum iuxta mentem Concilij Trident. loc. citat.vbi sic habetur. *Huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat:* Cum igitur ius resistat cõtractui, nulla porest ex eo oriri obligatio neq; ciuilis, neq; naturalis; alioquin contractus ex aliqua parte esset validus,& non irritus; quod esset contra Concilium, ita Nauar.lib.4.cõsil.tit.de sponsalib.consil.1.num.3.P.de Ledesm.q.45.art.5.pun. 2. & alij multi, quos sequitur Sanchez lib.1. de sponsalib. disp. 20.num.4. licet primam opinionem putet probabilem; sicut etiam illam putat Filiuc. tr.10.de Matrim.ca.7.num. 246. Si autem quis ad decipiendam fœminam. Sic contraxit,tunc, licet, ratione.contractus,illam non teneatur ducere, tenetur tamen ratione damni illati contra iustitiam, vt Emanuel Rodriq.1.tom.summæ cap.220.nu.1. & alij, vt v.g. si quis deflorasset virginem, vel rem habuisset cum fœmina; quæ doctrina videtur vera, si posset præsupponi inculpabilis ignorãtia in fœmina;quod non concedit Nauarr. lib. 4. consil. tit. de sponsalib.consil.1.num.4.& ratio est, quia, quod Matrimonium debeat contrahi coram parocho, & testibus, est res nota apud omnes ex cõmuni vsu Ecclesiæ; vnde fœmina in simili casu diceretur voluntariè decepta; & ex consequenti non tenetur illam decipiens ducere; vt Sanchez num.6. cum alijs.

8. Si autem Matrimonium clandestinum, siue publicum fuerit contractum inter impuberes,vel inter puberem,& impuberem;tunc dictum Matrimonium, licet, sit nullum iure Concilij Tridentini vt supra, habebit tamen vigorem sponsalium; & ratio est, quia Concilium Tridentinum veris Matrimonijs clandestinis resistit,illaque annullat; & Matrimonium inter impuberes non est verum Matrimonium, sed ex iuris interpretatione, habet vigorem sponsalium; vt docet Sanchez lib. 1. disp. 21.num.5.& ita declarasse Sacram Cõgregationem refert P. Ledesm.de Matr. q.45. art.5.fol.181.Nauar.cap.22.nu.57. Filiuc. tract.10.cap.7.num.247.& alij.

9. Sed quæritur, vtrum parentes possint contrahere sponsalia pro filijs? & ratio dubitandi sumitur ex cap. vnicum de desponsl.impub.in 6.§.fin.vbi sic habetur. *Ex sponsalibus,qua parentes pro filijs puberibus,vel impuberibus contrahunt,si filij expresse consenserint, vel tacitè, vt si præsentes fuerint, nec cõtradixerint,obligantur, & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis, & est idem si filij tempore sponsalium absentes & etiam ignorantes,eadem sponsalia post ea scientes ratificauerint tacitè, vel expresse.* Vnde dubitant Doctores, vtrũ taciturnitas filiorũ, qui vident eorum parentes contrahere sponsalia pro ipsis filijs, sufficiat ad sponsaliã, quamuis nullum signum externum emittant; sed tantum tacitè consentiant? Nam certum est, quod si deficiat eorum consensus internus, nihil fiat. Et cum distinctione respondet Angelus,aut dicti filij sunt doli capaces,& in tali casu parentes non possunt pro ipsis contrahere,nisi adsit eorum consensus per aliquod signum externum expressus, vel non adhuc sunt doli capaces; & pro his vtique possunt parentes contrahere; idem asserit Gabriel 4.d.27.q.1.art.2.& alij. Tamen absolutè respondendum est, dictam taciturnitatem filiorum sufficientem esse ad sponsalia, imò etiam ad Matrimonium, si illud parentes pro filijs contraherent præsentibus, & tacentibus, & patet ex verbis textus citatis, & ita communiter docent omnes, teste Sanchez disp.23.num. 3. Sot. 4.d.27.q.1.art.3.Nauarr.cap.22.num. 58. Filiuc.tract.10.cap.7.num.249.& alij cum D.Thom.4.dist.27.q.1. art.2. quæstiun. 2. ad 3.

10. Dicta autem doctrina non potest extendi ad alios,præter parentes, ita vt si alij,

alij quam parentes contraherent, dictis filijs tacentibus,essent valida spõsalia;nam sunt omninò nulla, nisi adsit aliquod signũ externum dictorum filiorum,id explicans; in citato enim capite vnicum, id tantum conceditur parentibus, & non alijs; vt fusè probat idem Sanchez num.7.& Filiucc. loc. citat. cum alijs. Alij autem dicunt,& quidem probabiliter; dicta sponsalia, vel Matrimonium factum ab alijs, quam à parentibus nomine dictorum filiorum, esse quidem inualidum in foro externo, cum non possit præsupponi consensus internus dictorum filiorum;sed in foro interno posse esse validum, si verè adsuit internus cõsensus; vt Sot.in 4.d.27. q.1.art.3. Richar. ibidem art.1.q.3. ad 2. Vega lib.3. summa casu 152.& alij. Quo posito maiori ratione dicendum est,esse etiam valida sponsalia, quæ frater contrahit pro sorore præsente, & tacente,dummodo ipsa intrinsecè etiam consentiat, vt sumitur ex ca.1. de matrim. contract.contra interdictum Ecclesiæ, vbi dicta sponsalia valida fuerunt iudicata; & docet Emanuel Rodriq. tom. 1. summæ.c. 234.num.4.Gloss.in cap. vnic.de despõsat. impub.in 6.§.fin.ver.sponsalia; & ibi Hostiens.Anchar.& alij multi Theologi, quos refert Sanchez loc.cit.n.6.

14. Eadem doctrina, quam diximus de patre,extenditur etiam ad matrem,vnde si mater contrahat sponsalia vidente filia, vel filio, & tacente, censetur adesse consensus etiam in foro externo,& erunt valida sponsalia.Quod sumitur ex cit.cap.vnicum, vt in num.9. in quo talis potestas, sub nomine (parentes) tam patri, quam matri tribuitur, & talis textus decisio non innititur patriæ potestati, sed amori, qui ardentior est in matre, & ideò filij censentur cõsentire actioni factæ cum tali amore, dum illam vident, & tacent; vt ex multis docet Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp.23. nu.9. & in seqq. idem esse ait, licet filius esset emancipatus; vel natus ex damnato concubitu,cum in tali casu,attendatur tantum amor naturalis, & reuerentia parentibus debita.

12. Quando autem parentes contrahunt pro filijs absentibus, tunc requiritur, vt filij certiores fiant, & consentiant tacitè vel expressè, scilicet, non per solam taciturnitatem; sed saltem per aliquod signum externum, per quod virtualiter declaretur eorum cõsensus vt sumitur ex cit. cap.vnicum,& docet Vega lib.6.summæ c. 31.Corduba q.193. Sanchez loc.cit.n.16. §.Verius,Filiucc.tract.10.cap.7.nu.249.§. quod si, & alij.

13. Et nota, quod si tam parentes, quam alij promittant cum iuramento Matrimonium pro absente; & postea dictus absens noluerit consentire;non ex eo erit periuri; Nam licet etiam attento iure ciuili, promissio alieni Matrimonij, valeat vt docet Gloss. in cap. vnico verb. Nihil. 30.q.2.Molina tom.2.de instit.disp.268.§. Quoad secundum., & alii communiter.Tamen sensus dicti iuramenti est,dictum spõdentem,se facturum,& curatorum, vt alter contrahat; quia re vera promissio est circa factum alienum; licet iuramentum cadat super factum proprium, quatenus iurans teneatur omnem suam diligentiam adhibere, vt promissioni, & iuramento satisfaciat; ita D.Tho.4.d.29.q.vnica art.4.ad 3. Sot.ibidem q.1.art.4. ad 3. Bonauen. q.3. Vega lib.5.summæ casu 558.Cordub.sum. q.171.pun.1.& alii communiter cum Sanchez loc.cit.disp.24.num.11. Et idem est dicendum, si in dicta promissione promittens addidisset aliquam pœnam soluendam, in casu, quo non sequeretur Matrimonium; Nam dicta pœna non deberetur, dummodo promittens faceret quantum posset, vt Matrimonium fieret; quod habetur expressè in l.finali §. idem iuris ff.ad legem Rhodiam de iactu his verbis. *Nec per eum staret, quo minus id faceret, remissam sibi pœnam speraret*. Idem iuris erit, si probatum fuerit, nautam morbo impeditum nauigare non potuisse. Idem dicamus, si nauis eius vitium fecerit sine dolo, & culpa eius. Et idem habetur l.2.ff.Si quis caution.

14. Sed quæritur vtrum verba promissionis Matrimonij fictè dicta, etiam cũ iuramento, animo tamen se non obligandi, sint omninò adimplenda à promittẽte? & pro foro externo, certum est,quod obligetur, quia præsumitur sic promittens habuisse animum promittendi, & se obligandi,

tur ad testamentum condendum, nẽpè ętas annorum quatuordecim completorum, vel saltem vt sit incepta vltima dies vltimi anni; & idem etiam patet in professione emittenda; vnde eadem ratio debet etiam militare in sponsalibus, vt Couarr. 4. decret. 1. p. ca. 1. n. 2. & alij multi, quos sequitur Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 16. n. 4. Riccius in praxi decis. 656. n. 2. Reginal. Coninch. & alij, quos sequitur Bonac. loc. statim citand. nu. 3.

18. Verum, si malitia suppleat ætatem tam in mare, quam in fœmina, ita vt verè sint rationis compotes, & sciant, quid faciant; tunc in foro conscientiæ valida erũt sponsalia; vt D. Thom. 3. p. q. 42. art. 2. Sot. in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. Sanchez loc. proximè cit. n. 9. vbi quamplures affert, Reginal. lib. 31. nu. 248. & alij multi, quos sequitur Bonac. tom. 1. de sponsalib. q. 1. pun. 4. n. 2. Dixi tam in mare, quam in fœmina, quia si in vno eorum non adsit talis malitia supplens ætatem; Sponsalia erunt nulla, neq; dicas, idem iudicium est ferendum in foro conscientię, quod est ferendum in foro externo, sed in foro externo dicta sponsalia essent iudicanda inualida. Ergo & in foro interno. Nam respondetur, verum esse id, quod assumitur in maiori, quãdo iudicium externum, seu lex non nititur præsumptioni; vt est in casu nostro, præsupponit enim lex neminem habere sufficientẽ rationem, nisi habeat septennium; & hoc meritò, ad effugiendas deceptiones, quę fieri possent. At quando verè præsumptio est falsa, vt potest esse in habẽtibus vsum rationis necessarium ad sponsalia ante septennium; tunc falsa præsumptio legis, cedit veritati pro foro conscientiæ; sicut in multis alijs casibus, vt dixi in secundo libro de contractibus. Verum si dubitetur an adfuerit talis malitia supplex ętatem, dubium stet pro lege præsupponente non posse esse, & ita est iudicandũ; sicut ẽ contra, si in septennio dubitetur, tunc dubium stat pro parte affirmatiua; quia sic etiam lex supponit; nisi contrarium manifestè appareret. vide Sanchez num. 10. loc. cit. & Bonac. eodem loc. num. 3.

19. Sed dubium est, vtrum contrahere sponsalia ante dictam legitimam ætatẽ septennij, sit culpa mortalis? Vt Nauarr. cap. 22. num. 31. Syluest. verb. Matrimon. 5. num. 6. & peccare mortaliter, etiam consulentes, & inducentes pueros ad contrahendum, docet P. de Ledesma de Matrim. q. 43. art. 2. Bonac. de sponsal. q. 1. punct. 4. num. 6. & alij tam apud hos Doctores, quã apud Doctores citandos, & ratio horum Doctorum est, quia in cap. 2. de dispensatione impuberum sic habetur. *Districtius inhibemus, ne aliqui, quorum vterque, vel alter ad ætatem canonibus determinatam non peruenerint coniungantur, nisi fortè aliqua vrgentissima necessitate interueniente, utpotè pro bono pacis talis coniunctio toleretur.* Quæ verba esse intelligenda de sponsalibus, docet Sot. in 4. d. 27. q. 2. art. 2. ad 1. & obligare sub mortali, asserunt etiam Tabbien. ver. Matrimonium 2. q. 6. num. 7. Angelus eodem verb. 3. impediment. 16. num. 7. Hostiens. in cit. tex. Innocentius, & alij. Attamen cõtrariam opinionem puto etiam probabilẽ, ne dicam probabiliorem, quam tenet Sanchez lib. 1. de spons. disp. 17. num. 4. Nempe dicta verba esse intelligenda respectu Matrimonij, & non respectu sponsalium, nam verba non coniungantur non possunt applicari ad sponsalia, cum per ipsa nulla fiat coniunctio, sed coniunctionis promissio; in Matrimonio autem verè fit coniunctio, & res pænalis, & prohibitoria non est extendenda vltra proprium significatum, quod docet Panorm. in d. cap. 2. nu. 5. Vnde dicendum est, contrahentes ante dictã ætatem, non peccare mortaliter, nec verisimile est, Ecclesiam voluisse ferre legem contra infantes sic contrahentes, rationabile tamen est, voluisse Ecclesiam horum sponsalia esse nulla, & irrita, quod etiam docet Filiuc. tom. 1. tract. 10. cap. 7. num. 259. Gutierez cap. 2. num. 14. & 15. Rodriquez 1. tom. sum. cap. 244. nu. 2. in 2. edict. & alij plũres apud hos Doctores.

20. Ex qua doctrina videtur deduci, quod saltem contrahentes matrimonium ante pubertatem, peccare mortaliter, nisi malitia suppleat ætatem, pro vt tenet Syluest. Nauar. Rodriq. Tabbien. locis citatis cum alijs, & sequitur Rebell. lib. 3. q. 16. Filiuc. num. 259. & Bonac. num. 7. Syluest. autem, Palud. Nauar. Tabbien. & alij dictã

opi-

opinionem modificant, scilicet id esse verum, nisi interueniat licentia Episcopi, & iusta causa contrahendi matrimonium ante dictam ætatem. His tamen non obstantibus contraria opinio non caret sua probabilitate; nam Panorm. in d. cap. 2. de dispensat. impuber. nu. 5. ait tantum ibi prohiberi, ne impuberes, vel pubes cum impubere contrahant Matrimonium, ex quo statim sequenda sit copula, ne postea de valore Matrimonij dubitari possit; vnde non ex hoc sequitur, quod Matrimonium non possit contrahi ante dictam ætatẽ seclusa copula, cum de hoc nullus textus exter, vt fusius, & doctè quidem probat Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 17. num. 6. Vsus tamen est, saltem in aliquibus partibus, vt nullus contrahat ante dictam pubertatem, nisi de licentia Episcopi, & copula non est permittenda, nisi malitia suppleret ætatem, & nisi vrgens necessitas adsit ad dictum Matrimonium contrahendum; vt pro bono pacis, &c. vt idem textus loquitur, & vbi adest talis vsus omninò obseruari debet.

De Verbis, quibus Sponsalia contrahantur.
Cap. LXXXVIII.

1 *Ad Sponsalia requiruntur verba, vel signa, ita vt ambo contrahentes intelligant dictis verbis, vel signis contrahere statim, quamuis verba in se essent de futuro.*

2 *Sponsalia, vel matrimonium quando contrahuntur per verba, tam quoad sonum, quam quoad significationem significantia contractum de præsenti; erunt vera sponsalia, & Matrimonium.*

3 *Si quis dicat contraho tecum in crastinum, non erunt Sponsalia, nec Matrimonium; & è contra si quis dicat, ex nunc habebo te, in Vxorem, erit Matrimonium.*

4 *Dicendo ducam te, vel promitto me te ducturum; fiunt vera sponsalia, dummodo adsit intentio contrahendi ex vtraque parte, & si verba sint dubia, standum est animo contrahentium.*

5 *Quibusdam modis loquendi dubijs non possunt contrahi sponsalia, nisi id intelligerent contrahentes.*

6 *Per verba, nullam ducam nisi te, vel non contraham nisi tecum, non fiunt sponsalia, secluso animo contrahentium.*

7 *Per Matrimonium clandestinum non intelliguntur contracta sponsalia iuxta Concilium Tridentinum.*

8 *Matrimonium clandestinum contractum inter impuberes, habet vigorem sponsalium.*

9 *Parentes licitè contrahunt sponsalia pro filijs, licet præsentibus, & tacentibus; censentur enim consentire.*

10 *Sponsalia contracta ab alijs quam à parentibus pro filijs, sunt nulla, nisi dicti filij illa confirment.*

11 *Nomine parentum intelliguntur etiam mater, qua similiter validè contrahit pro filijs tacentibus.*

12 *Si parentes contrahant pro filijs absentibus, requiritur, vt postea dicti filij id ratificent per aliquem actum externum.*

13 *Promittens alienum Matrimonium, sufficit, vt faciat quantum potest, etiam si iurauerit, vel aliam pœnam sibi imposuerit.*

14 *Promissio fictè facta, licet non obliget, tamen si fuit facta ad habendam copulam, vtique obligabit.*

15 *Notabiliter maior conditione, si fictè promittat ad habendam copulam, tenetur tantum resarcire damnum illatum; alij autem docent ad nihil teneri, quia mulier censetur voluntariè decepta.*

16 *Mulier fictè promittens ad habendam copulam, non tenetur postea contrahere.*

17 *Fictè promittens in multis casibus non tenetur contrahere, vt si sit secuturum scandalum, &c.*

18 *Si mulier nesciebat disparitatem promittentis, nec eius fictionem, promittens videtur omninò teneri ad contrahendum.*

19 *Fictè promittens, si voluerit contrahere, & parentes sponsæ noluerint, ad nihil tenetur.*

20 *Si fictus promissor sciebat puellam fuisse corruptam, & tamen promisit ad habendam copulam, tenetur contrahere.*

21 *Fictus promissor ad nihil tenetur, si sponsa nullũ passa sit damnũ, licet grauiter pec-*

cet, decipiendo fœminam in re grauissima, quamuis contrariũm, scilicet quod teneatur contrahere, etiam probabile, & securius sit.

22 *Ficte promittens, si iuridicè esset interrogatus an promiserit posset negare etiam cum iuramento, cum ficta promissa, censeatur nulla promissio.*

23 *Verba sponsalium debēt dirigi in personam certam, & determinatam, sicut fit in matrimonio, alioquin neque sponsalia, neq; Matrimonium erunt valida.*

1 TErtia conditio, quam diximus esse necessariam ad sponsalia, seu ad promissionem futuri Matrimonij est, vt dicta promissio fiat verbis, vel signis externis; Et ratio est, quia sponsalia, & Matrimonium sunt contractus humani; & in contractibus non sufficit interna intentio; sed necesse est, vt ambo contrahentes declarent eorum intentionem; vt possit amborum consensus simul esse in eadem re; & maximè in contractibus vltrò, citroq; seu ex vtraque parte obligatorijs, vt est in casu nostro; Estque communis doctrina; vt in lib. 2. de contractibus diximus; quod præcipuè docet Barthol. in l. Cum in plures 62. §. Locator horrei ff. locati vbi ait; *Propositum mentem retentum, nihil paru expressum, nihil releuare.* Debent autem esse in sponsalibus verba, vel signa talia, vt contrahentes dictis verbis, vel signis intelligant verè contrahere; Nam si desit intentio, & consensus, qualiacunque verba dicantur, vel signa fiant, nulla erunt sponsalia; & è contra dummodo adsit intentio, & consensus, ita vt per dicta verba, vel signa intelligant contrahere; verè erunt sponsalia, vel Matrimonium; & ita est intelligendus Sot. in 4. d. 27. q. 2. art. 1. asserẽs, quod, licet consensus contrahentium sit de præsenti, si non sibi mutuo per verba de præsenti explicent; sed per verba de futuro, non erit Matrimonium; vnde non sufficit tantum intentio, & consensus; sed est necesse, vt explicetur modo tali, vt ambo intelligant contrahere de præsenti; quamuis verba essent de futuro, vt fit apud Indos; qui contrahunt Matrimonium per verba de futuro; sed habent intentionem contrahendi de præsenti, & est validum Matrimonium; vt optimè Bartholomæus à Ledesma de matrim. dub. 25. fol. 376. & seqq. Quam doctrinam intelligas pro foro interno; nam in foro externo, standum est communi intelligentiæ verborum iuxta vsum patriæ; vt habetur in cap. ex litteris de sponsalibus. Si autem verba fuerint dubia; tunc in foro conscientiæ standum est animo contrahentium; quia verba habent vi n obligandi ex intentione ea proferentium ex regul. Contractus de regulis iuris in 6. vide Nauar. cap. 22. n. 79. §. Nono dicendum, Sylu. ver. Matrimonium 2. q. 10. Angel. eodem ver. 2. n. 3. & alios.

2. Possunt autem verba tam sponsalium, quam Matrimonij proferri triplici modo; Primò, vt verba tam quoad sonum, quam quoad significationem importent Matrimonium, vel sponsalia de præsenti, uel de futuro; ut si quis dicat accipio, uel accipiam te in uxorem; uel promitto, aut promittam te ducere; & in primis uerbis de præsenti; Certum est, quod contrahatur Matrimonium, uel sponsalia respectiuè; quia important consensum de præsenti, vt Palud. in 4. d. 27. q. 2. a. 4. n. 25. Imò si sponsus dicat fœminæ accipio te in meam, & ipsa respondeat, placet, uel consentio, & actualiter intelligat consentire, erit uerum Matrimonium; ut Hostiens. c. Si inter de sponsalibus Ioan. Andr. ibi n. 3. Couar. 4. decret. 2. p. c. 4. §. 1. n. 1. Cum cæteris Canonistis. Sic etiam si quis quærenti uxorem dicere, uis hanc in uxorem, responderet uolo, uel placet, seu consentio, & fœmina similiter consentio, uel uolo, &c. esset uerum Matrimoniũ, ut Angelus uerb. Matrimonium 2. n. 10. Sylu. eodem uerb. 2. q. 10. dicto 6. Item si quis dicat uolo te in uxorem, & fœmina dixerit uolo te in uirũ, uel è contra, erit uerum Matrimonium, dummodo adsit intentio tunc, seu actualiter contrahendi; ut idem Couarr. loc. cit. n. 4. cum alijs multis quos sequitur Sanch. lib. 1. de sponsf. disp. 18. n. 10.

3. Secundò, verba possunt proferri ita vt habeant significationem de præsenti; sed propter aliquod adiunctum fiant de futuro, vt si quis dicat contraho tecum in crastinum, vel mense futuro, & per huiusmodi

di verba non contrahuntur, nisi sponsalia, & non Matrimonium, quia verè consensus est de futuro, vt P. Ledesma de Matrimon. q.45.art.3.dub.1.& Sanchez num. 11. Alter autem Ledesma, scilicet Bartholomeus 2.par.q.47.art.3. contrarium docet, nempe dicta verba constituere Matrimonium, quia consensus est de præsenti; & si re vera ex tunc habebant intentionem contrahēdi, id puto verum, cum totum hoc pēdeat tantum ex intentione contrahentium. Si autē verba fuerint de futuro, sed propter aliquid additum fiant de præsenti, vt dicēdo, ex nunc habebo te in vxorem, erit verum Matrimonium, si fœmina respondeat placet, seu consentio, &c.

4. Tertio modo proferuntur verba tam quoad sonum, quam quoad significationem de futuro, vt dicendo promitto me te ducturū, vel me ducturum Bertam, vel simpliciter ducam te, vel accipiam te, vel accipiam Bertam; & per huiusmodi verba contrahuntur sponsalia iuxta communem vsum, & sensum Ecclesiæ vide D.Thom.in 4.d.27.q.2.ar.1.Sot.ibidem q.2.ar.1. conclus. 3.Syluest. verb.sponsalia, Tabbien.eodem verb.q.3.num.4.& alios omnes, quod intellige, dummodo contrahentes intēdāt contrahere sponsalia de facto. Nam si quis diceret te sponsabo, vel sponsabo Bertam, tunc idem esset ac dicere tecum sponsalia contraham, vel contraham sponsalia cum Berta; ita D.Anton.cap.si inter num. 8. de sponsal.& alij plures, quos sequitur Sāchez lib. 1.de sponsal.disp.18.num.13. §. dicendum tamen. Puto tamen etiam veram doctrinam Syluest. verb.sponsalia q. 6. dicto 4. asserentis, verba dubia si fuerint dicta animo contrahendi sponsalia de præsenti; & ita fuerint intellecta, habere vim sponsalium, & in dubio attendendam esse loci consuetudinem; & ratio est, quia vt supra diximus, in huiusmodi contractibus attendendus est animus contrahentium, si simul concurrat, potius quam verba. Vide dictum Doctorem, qui licet alijs verbis obscurioribus vtatur, id tamen puto velle asserere.

5. Assignantur etiam alij modi loquēdi; vt habebo, tenebo, tractabo te vt vxorem, vel prouidebo tibi, vt vxori, & huiusmodi modi sunt imperfecti, & inusitati, & licet huiusmodi verba importare tantum sponsalia probet Sanchez loc. cit. nu. 18. Placet tamen doctrina Soti in 4.dist.27.q. 2.art.1.vers.est tamen, asserentis, huiusmodi esse verba dubia; & si significent ex nūc, & adsit animus sic contrahendi, esse Matrimonium, sin minus, esse sponsalia. Ego autem, vt verum fatear huiusmodi, & similia uerba in se considerata, non puto posse importare, neque Matrimonium, neq; sponsalia, nisi animus contrahentium id intelligat, uel nisi patriæ consuetudo in foro externo ita uoluerit.

6. Possunt autem proferri uerba modo negatiuo; ut v. g. nullam ducam nisi te, vel non contraham cum alia, nisi tecum &c. & per hæc verba non contrahuntur sponsalia, cum non sufficienter exprimatur consensus illa contrahēdi, sed potius ostēditur bonus animus cum aliquo sensu cōditionato, ac si quis diceret, si sim ducturus, non ducam, nisi te, vel si contrahere debeam, non contraham, nisi tecum. Tuscus autem tom.5. conclus. 122.num. 20. Syluest.verb.sponsalia, & alij putant dicta uerba continere sensum exceptiuum, ac si quis diceret, nullam aliam ducam; sed te ducam, & quando uerè id intelligeret spōsus, & in hoc sensu fuissent dicta uerba acceptata à sponsa, certum est, quod essent sponsalia, sed stando in ui uerborum, prima opinio communis est, quam fusè docet Sāchez lib.1.de sponsalib.disp. 19. per totā, Rebell.lib.4.q.3.num. 7. Filiuc, tom.1.tr. 10.ca.7.n.245.Nauar.cap.22.nu.25.Reginald.lib.31.num.51.& alij multi, quos sequitur Bonac.tom.1.de sponsal.q.1. punct. 1.num.13.& affert exemplum, si quis diceret, non ero nisi Carthusianus; per huiusmodi uerba non fit absolutè uotum ingrediendi dictam Religionem; sed tantum in casu, quo quis uellet esse Religiosus, talem religionem teneretur eligere, si uouerit. Si quis autem expressè diceret, nullam aliam, sed te ducam, essent uera sponsalia, uel si diceret; nullam aliam, sed duco te, esset Matrimonium, ut Sot.in 4. d.29.q.2. art.3.Sanchez loc.cit.nu.3. & alij communiter; quod intellige, dummodo adsit amborum contrahentium consensus ad sponsalia,

salia, vel Matrimonium dictis verbis contrahendum.

7. Sed dubium est, vtrum sponsalia intelligantur contracta per Matrimonium clandestinum. Nam certum est, quod tale Matrimonium sit irritum vigore Concilij Tridentini sess.24.cap. 1. de Matr. & difficultas est, vtrum per dictum Matrimoniũ saltem intelligantur contracta sponsalia? Et quamuis non desint, qui affirmatiuè respondeant, vt Corduba in summa q. 52. Barthol.Ledesm.de Matrim.dub.18.Vega lib.6.summæ casu 122. & lib. 4. casu 264. & alij. Tamen contrarium videtur dicendum iuxta mentem Concilij Trident. loc. citat.vbi sic habetur. *Huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat:* Cum igitur ius resistat cōtractui, nulla potest ex eo oriri obligatio neq; ciuilis, neq; naturalis; alioquin contractus ex aliqua parte esset validus,& non irritus; quod esset contra Concilium, ita Nauar.lib.4.cōsil.tit.de sponsalib.consil.1.num.3.P.de Ledesm.q.45.art.5.pun. 2. & alij multi, quos sequitur Sanchez lib.1. de sponsalib. disp. 20.num.4. licet primam opinionem putet probabilem; sicut etiam illam putat Filiuc. tr.10.de Matrim.ca.7.num. 246. Si autem quis ad decipiendam fœminam. Sic contraxit,tunc, licet, ratione.contractus,illam non teneatur ducere, tenetur tamen ratione damni illati contra iustitiam, vt Emanuel Rodriq.1.tom.summæ cap.220.nu.1. & alij, vt v.g. si quis deflorasset virginem, vel rem habuisset cum fœmina; quæ doctrina videtur vera, si posset præsupponi inculpabilis ignorãtia in fœmina;quod non concedit Nauarr. lib. 4. consil. tit. de sponsalib.consil.1.num.4.& ratio est, quia, quod Matrimonium debeat contrahi coram parocho, & testibus, est res nota apud omnes ex cōmuni vsu Ecclesiæ; vnde fœmina in simili casu diceretur voluntariè decepta; & ex consequenti non tenetur illam decipiens ducere; vt Sanchez num.6. cum alijs.

8. Si autem Matrimonium clandestinum, siue publicum fuerit contractum inter impuberes,vel inter puberem,& impuberem;tunc dictum Matrimonium, licet, sit nullum iure Concilij Tridentini vt supra, habebit tamen vigorem sponsalium; & ratio est, quia Concilium Tridentinum veris Matrimonijs clandestinis resistit,illaque annullat; & Matrimonium inter impuberes non est verum Matrimonium; sed ex iuris interpretatione, habet vigorem sponsalium; vt docet Sanchez lib. 1. disp. 21.num.5.& ita declarasse Sacram Cōgregationem refert P. Ledesm.de Matr. q.45. art.5.fol.181.Nauar.cap.22.nu.57. Filiuc. tract.10.cap.7.num.247.& alij.

9. Sed quæritur, vtrum parentes possint contrahere sponsalia pro filijs? & ratio dubitandi sumitur ex cap. vnicum de desponsf.impub.in 6.§.fin.vbi sic habetur. *Ex sponsalibus,quæ parentes pro filijs puberibus,vel impuberibus contrahunt, si filij expresse consenserint, vel tacitè, vt si præsentes fuerint, nec cōtradixerint,obligantur, & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis, & est idem si filij tempore sponsalium absentes,& etiam ignorantes,eadem sponsalia post ea scientes ratificauerint tacitè, vel expresse.* Vnde dubitant Doctores,vtrũ taciturnitas filiorũ, qui vident eorum parentes contrahere sponsalia pro ipsis filijs, sufficiat ad sponsaliá, quamuis nullum signum externum emittant; sed tantum tacitè consentiant? Nam certum est, quod si deficiat eorum consensus internus, nihil fiat. Et cum distinctione respondet Angelus,aut dicti filij sunt doli capaces,& in tali casu parentes non possunt pro ipsis contrahere,nisi adsit eorum consensus per aliquod signum externum expressus, vel non adhuc sunt doli capaces; & pro his vtique possunt parentes contrahere; idem asserit Gabriel 4.d.27.q.1.art.2.& alij. Tamen absolutè respondendum est, dictam taciturnitatem filiorum sufficientem esse ad sponsalia, imò etiam ad Matrimonium, si illud parentes pro filijs contraherent præsentibus, & tacentibus, & patet ex verbis textus citatis, & ita communiter docent omnes,teste Sanchez disp.23.num. 3. Sor. 4.d.27.q.1.art.3.Nauarr.cap.22.num. 58. Filiuc.tract.10.cap.7.num.249.& alij cum D.Thom.4.dist.27.q.1. art.2. quæstiun. 2. ad 3.

10. Dicta autem doctrina non potest extendi ad alios,præter parentes, ita vt si alij,

alij quam parentes contraherent, dictis filijs tacentibus, essent valida sponsalia; nam sunt omninò nulla, nisi adsit aliquod signũ externum dictorum filiorum, id explicans; in citato enim capite vnicum, id tantum conceditur parentibus, & non alijs; vt fusè probat idem Sanchez num. 7. & Filiucc. loc. citat. cum alijs. Alij autem dicunt, & quidem probabiliter; dicta sponsalia, vel Matrimonium factum ab alijs, quam à parentibus nomine dictorum filiorum, esse quidem inualidum in foro externo, cum non possit præsupponi consensus internus dictorum filiorum; sed in foro interno posse esse validum, si verè adfuit internus cõsensus; vt Sot. in 4. d. 27. q. 1. art. 3. Richar. ibidem art. 1. q. 3. ad 2. Vega lib. 3. summa casu 152. & alij. Quo posito maiori ratione dicendum est, esse etiam valida sponsalia, quæ frater contrahit pro sorore præsente, & tacente, dummodo ipsa intrinsecè etiam consentiat, vt sumitur ex ca. 1. de matrim. contract. contra interdictum Ecclesiæ, vbi dicta sponsalia valida fuerunt iudicata; & docet Emanuel Rodriq. tom. 1. summæ. c. 234. num. 4. Gloss. in cap. vnic. de despõsat. impub. in 6. §. fin. ver. sponsalia; & ibi Hostiens. Anchar. & alij multi Theologi, quos refert Sanchez loc. cit. n. 6.

14. Eadem doctrina, quam diximus de patre, extenditur etiam ad matrem, vnde si mater contrahat sponsalia vidente filia, vel filio, & tacente, censetur adesse cõsensus etiam in foro externo, & erunt valida sponsalia. Quod sumitur ex cit. cap. vnicum, vt in num. 9. in quo talis potestas, sub nomine (parentes) tam patri, quam matri tribuitur, & talis textus decisio non innititur patriæ potestati, sed amori, qui ardentior est in matre, & ideò filij censentur cõsentire actioni factæ cum tali amore, dum illam vident, & tacent; vt ex multis docet Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 23. nu. 9. & in seqq. idem esse ait, licet filius esset emancipatus; vel natus ex damnato concubitu, cum in tali casu, attendatur tantum amor naturalis, & reuerentia parentibus debita.

12. Quando autem parentes contrahunt pro filijs absentibus, tunc requiritur, vt filij certiores fiant, & consentiant tacitè vel expressè, scilicet, non per solam taciturnitatem; sed saltem per aliquod signum externum, per quod virtualiter declaretur eorum cõsensus vt sumitur ex cit. cap. vnicum, & docet Vega lib. 6. summæ c. 31. Corduba q. 193. Sanchez loc. cit. n. 16. §. Verius, Filiucc. tract. 10, cap. 7. nu. 249. §. quod si, & alij.

13. Et nota, quod si tam parentes, quam alij promittant cum iuramento Matrimonium pro absente; & postea dictus absens noluerit consentire; non ex eo erũt periuri; Nam licet etiam attento iure ciuili, promissio alieni Matrimonij, valeat vt docet Gloss. in cap. vnico verb. Nihil. 30. q. 2. Molina tom. 2. de iustit. disp. 268. §. Quoad secundum, & alii communiter. Tamen sensus dicti iuramenti est, dictum spõdentem, se facturum, & curatorum, vt alter contrahat; quia re vera promissio est circa factum alienum; licet iuramentum cadat super factum proprium, quatenus iurans teneatur omnem suam diligentiam adhibere, vt promissioni, & iuramento satisfaciat; ita D. Tho. 4. d. 29. q. vnica art. 4. ad 3. Sot. ibidem q. 1. art. 4. ad 3. Bonauen. q. 3. Vega lib. 5. summæ casu 558. Cordub. sum. q. 171. pun. 1. & alii communiter cum Sanchez loc. cit. disp. 24. num. 11. Et idem est dicendum, si in dicta promissione promittens addidisset aliquam pœnam soluendam, in casu, quo non sequeretur Matrimonium; Nam dicta pœna non deberetur, dummodo promittens faceret quantum posset, vt Matrimonium fieret; quod habetur expressè in l. finali §. idem iuris ff. ad legem Rhodiam de iactu his verbis. *Nec per eum staret, quo minus id faceret, remissam sibi pœnam speraret.* Idem iuris erit, si probatum fuerit, nautam morbo impeditum nauigare non potuisse. Idem dicamus, si nauis eius vitium fecerit sine dolo, & culpa eius. Et idem habetur l. 2. ff. Si quis caution.

14. Sed quæritur vtrum verba promissionis Matrimonij fictè dicta, etiam cũ iuramento, animo tamen se non obligandi, sint omninò adimplenda à promittẽte? & pro foro externo, certum est, quod obligetur, quia præsumitur sic promittens habuisse animum promittendi, & se obligandi,

di. In foro autem conſcientiæ præciſè loquendo nõ teneretur ſtare promiſſis, quia nec Deus acceptat iuramentum, niſi iuxta hominum intentionem ex ca. humanæ aures 22.q.15.dixi præciſè,quia ſi non adimplendo dictam promiſſionem, aliquod ſcãdalum ſequeretur, teneretur illam adimplere, vel ſi aliquod damnum eſſet ſponſæ ſecuturum, vt quia illam defloraüit, vel rem habuit cum illa, & ſi Matrimonium non contraheretur, mulier remaneret infamata, quod intellige, ſi mulier ob talem promiſſionem Matrimonij conſenſit; promiſſio enim tranſiret in pactum, quod eſſet omninò ſeruandum,& iuxta communẽ doctrinam in contractibus do, vt des, facio, vt facias, quamuis adſit ficta promiſſio, ſẽper adeſt obligatio ex iuſtitia adimplendi promiſſionem. Vnde promittens, licet fictè,Matrimonium ad habendam copulam, ſi illam obtineat, omninò tenetur contrahere, vt D.Thom.4.d.28.q. vnica. art.2.ad 4.& alij Thomiſtæ,Vaſq.de reſtit. cap.3.§.1.dub.2.num.26.Rebell.1. par.lib. 3.q.8.Filiuc.tr.10.cap.7.num.239. Sãchez lib.1.diſp.10.P.Ledeſma q. 45. art. 4. Reginal.lib.31.num.255. & ſeqq. & alij communiter, licet Corduba, & alij apud Vaſq. loc. cit. dicant talem ſic promittentem teneri, vel ducere, vel pecunijs ſatiſfacere, & idem ſentit D.Anton.3.par.tit.1.ca. 19. in princ.Gabr.4.diſt.28.q.1.art.2.Barthol. Ledeſma de Matrimonio dub. 19. & alij; quos refert Sanchez in cit. diſp. 10. nu. 2. & hanc probabilem ſententiam vocat Bonac.de ſponſal.q.1.pun.2.n.4. in fin. quod puto etiam probabile, ſi reſtitutio poſſet integrè fieri, ſcilicet vt mulier non remaneat cum mala fama;& ſi ita collocetur cum alio, ac ſi virgo eſſet, vel nullam copulam cum alio habuiſſet, quod eſt difficile, ſi peccatum fuerit alijs notum;& ideò à prima opinione nõ recederem, niſi mulier conſentiret in talem copulam.

15. Si autem promittens fuerit notabiliter conditione maior,& mulier id ſciebat, tunc non tenetur promittens contrahere, ſi ficta fuerit promiſſio; quia in hoc caſu dicetur mulier voluntariè decepta,cũ hoc præcognoſcere poterat; teneretur tãtum promittens ad damnum illatum, ſcilicet ad collocandam mulierem corruptam eodem modo, & conditione, ac ſi fuiſſet virgo,mediante dote &c. prout docet Sot. 4.d.27.q.1.art.3.Nauar.cap. 22. num. 76. P.Nauarr.lib.2.de reſtit.cap.3. Vterq. Ledeſma, & alij quam plures apud Sanchez lib.1.diſp.10.num.18.Alij tamen abſolutè docent ſic promittentem ad nullam reſtitutionem teneri tum propter dictam notabilem diſparitatem;tum etiam ſi adfuiſſent alia aperta ſigna fraudis, quibus mulier prudenter præuidere poterat deceptionẽ; & ratio horum Doctorum eſt, quia cõſenſus in ſimilibus caſibus cenſetur voluntariè præſtitus ita Sanchez nu.19.ex D.Tho. & multis alijs apud ipſum,docet Leſſ.lib.2, cap.10.dub.3.num.25.Molin.tom. 4. diſp. 106. Vaſq. Azor. Syluest. & alij, quos ſequitur Bonac.de ſponſal. q.1.punct. 2. nu. 7. & ſi adfuit vera promiſſio, tunc tenetur promittens non ſolum vi promiſſionis, ſed etiã ratione damni illati; & ſi aliquod impedimentum ſuperueniat,vt quia promittens cum alia cõtrahat, vel fiat affinis cum ea, aut ingrediatur religionem, vel ſuſcipiant ordines ſacros, tunc tenetur reſarcire damnum modo iam dicto; vt Leſſ.loc. cit.Bonac.eodem loc.& alii multi.

16. E contra verò eſt notandum, fœminam fictè extorquendo copulam à viro cum promiſſione Matrimonii, non teneri cum illo contrahere, tum quia promiſsio nulla fuit, tum quia vir nullam paſſus eſt iniuriam ob copulam habitam, vt notat Bonac. num. 11.

17. Sunt etiam aliqua notanda pro fictè promittente,ſcilicet ad habendum tantum copulam, nempe ipſum non teneri ad contrahendum, licet, adeſſet iuramentum fictum, vt iam diximus; Secundò nec teneri, ſi ex tali Matrimonio magnum ſcandalum eſſet ſequuturum; maximè inter parentes. In tali enim caſu ſufficeret, damnum illatum pecunijs reſarcire; Tertiò ſi promittens cognoſcat Matrimonium habiturum malum exitũ, vt quia videt puellam eſſe notabiliter leuem; Quartò, ſi fœmina decipiat virũ fingendo ſe virginem, vel diuitem, aut habentem bonam formam; in his enim caſibus, non tenetur vir fictam promiſsionem adimplere. Quintò,

nec

nec tenetur promittens ducere fœminam, quæ post sponsalia, etiam cum animo facta, cum alio fornicata fuerit, cum hæc sit sufficiens causa diuortij, nec promittẽs ad aliquid tenetur. vide fusius Sanchez lib. 1. disp. 10. num. 8. & seqq. & Bonac. loc. cit. n. 5. 6. & seqq.

18. Sed maius dubium est; vtrum promissor notabiliter dignioris conditionis teneatur contrahere cum illa, cui promisit Matrimonium, licet fictè ad extorquẽdam copulam; si talis puella, vel fœmina nesciebat talem disparitatẽ, & iuxta prudentẽ viri discursum, non poterat cogitare fictam promissionem? Et affirmatiuè videtur esse respondendum, cum omnibus citatis Doctoribus, qui ex eo non obligant fictum promissorem ad contrahendum cum conscia disparitate, quia censetur voluntariè consensisse; vnde ex consequenti videtur dicendum, quod talis promissor teneatur, ne sponsa decepta, & iniuriata remaneat. Est tamen dicendum, teneri tantum ad instar vi, & fraude deflorantis, ita vt non teneatur ducere; sed tantum resarcire; nam non tenetur vi promissionis, quia ex ficta promissione, nulla oritur obligatio in foro conscientiæ; nec ratione damni illati, quia ad hoc sufficit, vt resarciatur tale damnum quod intellige, quando verè dictum damnum potest resarciri absque matrimonio; Hanc doctrinam fusè probat Sanchez li. 1. disp. 10. num. 21. P. Ledesma de matrim. q. 45. art. 4. dub. 1. concl. 2. & alij, quos etiam sequitur Bonac. q. 1. de sponsalib. num 9. Re tamen vera etiam cõtraria opinio probabilis est, ne dicam probabilior; quam tenet Less. lib. 2. ca. 10. dub. 3. num. 22. P. Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 3. pun. 4. num. 427. Vasq. disp. 6. cap. 4. & de restit. c. 3. §. 1. dub. 3. nu. 21. Molin. tom. 4. disp. 106. conclus. 1. & alij multi apud dictum Bonac. & Sanch. Et ratio potest esse, quia fœmina, si nõ fiat Matrimonium, semper remanet iniuriata, & delusa, quamuis ei fiat quæuis restitutio; & vigore contractus, & pacti videtur omninò obligatus promissor, maximè, quia si mulier id sciuisset, nequaquam contraxisset, & a pacto recedere est omninò illicitũ, & contra iustitiam, si alter contrahens nollet assentire in aliã cõpensam sibi præstitã.

19. Si autem fictus promissor voluerit contrahere, & postea sponsa, vel eius parentes noluerint dictum Matrimonium contrahi; tunc ad aliud non tenetur promissor, sufficit enim, vt sit paratus ad promissionem adimplendam. Vt Less. lib. 2. c. 10. dub. 3. num. 27. Bonac. loc. cit. num. 10. & alij; Quod puto verum etiam si promissor ex vero animo promisisset; nam semper supponitur, dum adsit voluntas sponsæ, seu puellæ, & eorum parentum.

20. Sed quid dicendum, si promissor sciebat puellam fuisse corruptam, & tamen fictè promisit matrimonium ob habendam copulam? & in tali casu teneri promissorẽ ad contrahendum matrimonium multi asserũt, quia datur verus cõtractus, & æqualitas conditionis; nec adest fraus ex parte fœminæ, ita Corduba in summa q. 49. Palud. 4. d. 28. q. 1. art. 2. concl. 4. n. 14. Emanuel Rodriq. in summa cap. 208. num. 8. & alij, quos refert Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 10. num. 22. & hanc opinionem ipse probabilem vocat; sed probabiliorem putat contrariam; scilicet, quod in tali casu promissor teneatur tantum iniuriam compensare, nisi in casu, quo copula fuisset habita cum vidua bonæ famæ, & si redderetur ex hac causa infamis, & inhabilis ad Matrimonium, quod etiam docet Nauar. li. 4. consil. tit. de sponsalib. consil. 48. P. Ledesma de Matrim. q. 54. art. 4. dub. 1. sed à prima opinione non puto esse discedendũ; cum non detur maior ratio de vidua, quã de puella secreto corrupta, & præter hoc, nunquam est recedendum à contractu, & pacto absque consensu contrahentis, vide etiam ea, quæ diximus supra in num. 14.

21. Quando autem quis fictè promitteret, & nullum aliud damnum sequeretur sponsæ, quæ similiter promisit, nisi violatio fidei, tunc licet promissor grauissimè peccaret contra iustitiam, dum intendit decipere fæminam in re graui, imò grauissima, tamen contrahere non tenetur, nec tenetur aliquam restitutionẽ facere, quia tale peccatum fuit tantum in intentione; & nullum damnum sponsa passa est, vt suppono, quod docet Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 10. num. 26. Corduba in quæstion. lib. 1. q. 13. Molin. tom. 2. de iustit. tract. 2.

disp. 352. Contrarium tamen docet P. de Ledesma de Matrim. q. 43. art. 1. dub. 4. & quidem probabiliter ob rationem sæpè dictam.

22. Quid autem esset respondendum, si talis fictè promittēs esset iuridicè interrogatus à iudice? Et respondeo breuiter, posse dictum promittentem respondere non promisisse, quia ficta promissio habetur pro nulla promissione, quod in proprijs terminis docet Manuel Rodriq. in summa 1. tom. cap. 245. num. 12. Sanchez loc. cit. num. 27. Nauar. in ca. humanæ aures 2. q. 5. in q. 1. & sumitur ex doctrina, quam tradit Couar. 5. ver. cap. 2. num. 4. vbi ait, *Interrogatum à iudice, an receperis mutuo pecunias, quas in foro conscientiæ non debet, posse respondere non recepisse, & hoc non obstante iuramento;* Vt apertius docet etiam Syluest. verb. mendacium q. vlt. in casu simili; Nauar. ca. 12. num. 19. & alij, quos sequitur Sanchez loc. cit.

23. Vtrum autem verba promissionis debeant dirigi in personam certam, & determinatam? Et affirmatiuè respondetur. Et si pater promittat tantum vnam ex filiabus, licet non erunt sponsalia, nec ex tali promissione oriatur publica honestas, tenetur tamen pater vnam, quam maluerit dare ad ipsum enim in tali casu generalis promissionis pertinet electio; vt constat in regul. in alternatiuis de regulis iuris in 6. & §. præterea Instit. de actionib. & l. plerique ff. de iure dotium, si autem duas filias habeat, & vna moriatur, superstitem tenetur dare ex l. 11. tit. 1. par. 4. Syluest. verb. sponsalia q. 6. Tabbien. q. 7. num. 8. Angelus num. 9. D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 18. si aut sponsus copulam habeat cum aliqua ex dictis filiabus, pater non tenetur nec illam, nec aliam dare, vt Sanchez lib. 1. de spons. lib. 1. disp. 26. num. 4. vbi plura eruditè ponit.

De Obligatione, quæ consurgit ex Sponsalibus. Cap. LXXXIX.

1 *Sponsi si in contractu sponsalium non determinauerunt tempus, quo erat Matrimonium contrahendum; tunc tenebuntur, quando alter eorum ab altero fuerit requisitus.*

2 *Sponsus nolens adimplere promissionem cōtrahendo Matrimonium, potest compelli per censuras, & carceres à iudice Ecclesiastico, vel etiam seculari in aliquo casu.*

3 *In contractu sponsalium nulla pœna imponi potest contra frangentem fidem, esset enim nulla, quamuis esset iurata, & hoc in fauorem libertatis Matrimonij.*

4 *In dicto contractu sponsalium possunt adhiberi, & dari arrha amittendæ in damnum frangentis fidem; & possunt esse magnæ, & de rebus, tam mobilibus, quā immobilibus.*

5 *Recipiens arrhas, si per ipsum stet, vt Matrimonium non contrahatur, tenetur illas statim restituere; nec tenetur ad aliā pœnam, forsitan ibi appositā, nisi post sententiam iudicis.*

6 *Possunt in dicto contractu sponsalium adhiberi fideiussores, non tamen obligari ad pœnam; & possunt etiam dari pignora per modum arrhæ, & non per modum pœnæ.*

7 *Qui promisit ingredi Religionem sub tali pœna, non tenetur ad illam pœnam, licita tamen essent arrha, & alia vt diximus de sponsalibus respectu futuri Matrimonij.*

8 *In contractu sponsalium potest apponi pactum, vt sponsus, post Matrimonium moram trahat in tali Ciuitate, sub tali pœna; nec Vxor in tali casu teneretur eum sequi.*

9 *Vxor tenetur comitari suum virum dum possit absque vllo detrimento corporis, & animæ, & dummodo maritus non ex causa turpi, & inhonesta aliò se transferat.*

10 Spon-

10 *Sponsalia ad hoc vt obligent, & valida sint, non est necesse, vt fiant coram Parocho, & testibus sed etiam clam contracta valida erunt, & obligabunt.*

11 *Sponsalia ficte facta dissoluuntur per secunda sponsalia ex animo inita, sic etiam Matrimonium, licet, qui ficte contrahit, mortaliter peccet.*

1 Obligatio sponsalium vel potest oriri ex intrinseco iure naturali, quo quisq; tenetur ad obseruandam fidem, vel potest oriri ex sententia iudicis, & erit obligatio ab extrinseco, sicut etiam est obligatio pœnæ, ad quam quisq; posset se obligare in casu, quo nô contraheret, vel amissio arrhæ datæ, &c. & quoad primam obligationem intrinsecam prouenientem ex iure naturali; iam diximus ex sponsalibus oriri inter sponsos, obligationem contrahendi Matrimonium sub mortali obligantem; vt communiter omnes asserunt cum D. Tho. in 4. dist. 27. q. 2. art. 1. ad 2. Dubium tantũ est, quando teneantur sponsi implere promissionem, & Matrimonium contrahere, in casu, quo nullus terminus ab ipsis fuerit determinatus? Et respondeo promittentem, tunc tantum teneri, quando fuerit requisitus, si tunc commodè possit, quod est commune omni debito, cui non fuerit præfixus terminus, vt constat ex lege debitores præsentes C. de pignoribus, vt docet Abbas in cap. fin. nu. 19. de præscript. Angelus verb. mora nu. 1. Rodriq. to. 2. summæ cap. 43. num. 4. Nauar. cap. 17. num. 79. Summistæ omnes in verb. mora, & alij cõmuniter, licet contrarium sit in debitis, in quibus est præfixus terminus; tunc enim dies interpellat pro creditore, vt docuimus lib. 1. de restit. cap. 4. num. 14. & ijdem Doctores asserunt: sed nota, quod si in sponsalibus, nullus assignetur terminus, & præcipuè sponsa non petat ob verecundiam, vel quia indecens id videatur mulieribus, sponsus non erit tutus à culpa mortali, si commodè possit, & non contrahat, cum dicta dilatio sponsæ, non sit voluntaria, & ipsa censetur semper petere. Neque dicas votum emissum absque vllo termino, est statim adimplendum, dum vouens cõmodè possit absque vlla requisitione, ergo similiter Matrimoniũ est statim adimplendum &c. Respondetur antecedens verum esse, vt communiter omnes docent, quia Deus, qui est acceptator voti, censetur semper petere satisfactionem dicti voti; at acceptator sponsalium, vel alterius rei, potest esse, vt voluntariè sufferat aliquam dilationem, & ideò tunc tantũ obligabitur sponsus, quando fuerit requisitus, vide etiam Sanchez lib. 1. de sponsalibus disp. 28. & Filiuc. tract. 10. de Matrim. cap. 7. num. 260. & 261.

2. Vtrum autem si sponsus noluerit contrahere absque vlla legitima causa, possit compelli per iudicis sententiã? Respondeo affirmatiuè; & multo magis si in sponsalibus adfuerit iuramentum; & hoc tum per censuras; tum per carceres; licet præcedere debeat monitio, nec coactio debet esse talis, vt postea deficiat intrinsecus consensus, dum contrahitur Matrimonium, quod intellige, dummodo iudex nõ timeat ex tali Matrimonio scãdala sequutura, dissensiones, rumores, & alij mali exitus, qui solent aduenire ex Matrimonio non totali animo contracto. Pertinet autem hæc causa ad iudicem Ecclesiasticum, & si sponsalia certa fuerint, & lis non erit, an illa valida sint, poterit etiam iudex sæcularis in ipsa procedere, scilicet eo mpellendo sponsum vel sponsam, vt Matrimonium contrahat, non obstante, quod in dictis sponsalibus adfuerit iuramentum, sicut compellit ad obseruandam fidem in alijs omnibus contractibus, vt fusius Sanchez lib. 1. de sponsalibus disp. 29. per totam, Filiucc. loc. cit. num. 262. & alij quamplures apud hos Doctores.

3. Sed vtrum in contractu sponsaliũ possit apponi aliqua pœna contra frangẽtem fidem, scilicet contra illum, qui post sponsalia, nollet contrahere matrimoniũ? Et negatiuè respondetur; imò etiam si pœna inponeretur inter parentes sponsorũ, vel eorum strictos amicos, adhuc pœna esset nulla, cum sit contra libertatem Matrimonij; irritum enim est omne id, quod potest esse causa, vt consensus Matrimonij nõ sit omninò liber, & hoc tam in foro Poli, quam in foro fori. Secus si pœna poneretur inter extraneos, si autem quis reciperet

dictam pœnam, non teneretur illam restituere, donec iuridicè esset condemnatus; ità fusè Sanchez lib. 1. disp. 30. & 31. Caiet. verb. sponsalia, Syluest. dicto verb. q. 8. Angelus num. 14. Filiucc. tract. 10. de Matr. cap. 7. nu. 263. & alij omnes apud hos Doctores. Imò quamuis in dicta pœna fuisset adhibitum iuramentum, adhuc pœna est nulla, nec vllo modo debetur, & si fuerit soluta, repeti poterit absque vlla petita iuramenti relaxatione, quia dictum iuramentum est irritum, cum sit contra bonos mores, scilicet contra libertatem Matrimonij, & cum sit à lege prohibitum in fauorem publicum, quamuis ob priuatã hominum vtilitatem ex ea, si diligenti de foro competent. ex cap. 2. de pactis in 6. & ex pluribus alijs locis vt Sanchez. disp. 32. nu. 8. & per totam dictam disputationem; vide etiam disputat. 33. & 34. vbi idem statuit de varijs alijs pœnis, quæ in tali contractu apponi possent, & sequitur Filiuc. loc. cit. num. 264.

4. Dubium tamen est, vtrum in tali contractu possint apponi arrhæ amittendæ in damnum frangentis fidem in sponsalijs præstitum? Et respondetur affirmatiuè, estque communis sententia inter Doctores, & patet ex l. arrhis, & l. fin. C. de sponsal. &c. Ratio autem quare pœna non concedatur, & arrhæ concedantur, multæ assignantur à Doctoribus, & præcipua potest esse, quia arrha datur pro securitate matrimonij, & ex consequenti in eius fauorẽ, pœna autem constituitur, vt adstringantur sponsi ad contrahendum, quod est contra libertatem matrimonij. Est autem necesse, vt arrhæ actualiter tradantur, cum lex ita loquatur, nec sufficiunt promissæ, vt aliqui Iurisconsulti volebant, ita Abbas in c. gemma de sponsal. num. 8. Ancharanus nu. 10. Couar. 4. in decretal. 1. p. cap. 3. num. 7. & 9. Sylu. verb. sponsalia q. 9. Angelus nu. 13. Et nota, quod licet quis diceret do tibi centum in pœnam, si non contraxero tecum; & actualiter tribuat, valere quidem talem contractum, non vt pœna, sed quia in re dicitur arrha, cum hæc sit differentia inter arrham, & pœnam, nempe, quod arrha requirat actualem traditionem, pœna autem futuram. vide Sanchez disp. 35. n. 2. & 4. Nec similiter est necesse, vt sint in parua quãtitate, vel modicę, nec vt fiant de rebus immobilibus tantum; possunt enim esse magnæ, & fieri tam in rebus mobilibus, quam immobilibus, cum lex indistinctè loquatur, vt optimè probat Sanch. per totam citatam disputationem, & sequitur Filiuc. in cit. cap. 7. nu. 265. & 266. Ille tamen amittit arrhas, qui postea frangit fidem, seu per quem stat, ne matrimonium contrahatur, dummodo sit in culpa; Nam si iusta de causa non contrahat, nec debet amittere arrhas, cum vbi nõ est culpa, nec debeat adesse pœna, l. arrhis, & l. fin. Cod. de sponsalib. Si autem stet per illum, qui recepit arrhas, ne matrimonium contrahatur, tunc tenetur restituere, & dictas arrhas, & tantundem de proprijs bonis; nisi fuerit minor 25. annorum, & nullam impetrauerit veniam ætatis, ex cit. lege fin. Cod. de sponsalib. Et si ambo arrhas acceperunt, ille, per quem stat tenetur restituere, & perdit suas datas. Si autem fiat Religiosus, qui dedit arrham, non debet illam amittere; cum iusta sit causa non contrahendi, vt ex communi doctrina docent Doctores citati.

5. Et quia diximus, recipientẽ arrhã, si per ipsum stet, ne Matrimonium contrahatur, teneri restituere duplum, nempe dictam arrham, & tantundem de bonis proprijs; quæritur vtrum dicta pœna dupli debeatur ante iudicis sententiam? Et quid si ex conuentione fuerit apposita pœna quadrupli, vel similis? Et quo ad primam pœnam dupli, quæ dicitur pœna legalis, cum debeatur ex lege fin. Cod. de sponsal. certũ est, quod debeatur post iudicis sententiam arrhæ autem receptæ sunt statim restituẽdæ Syluest. verb. arrhæ q. 4. Palud. in 4. distinct. 27. q. 1. conclus. 5. num. 13. Filiuc. tr. 10. de Matrim. cap. 7. num. 168. Sanchez li. 1. de sponsal. disp. 37. num. 1. & alij. Quoad secundam pœnam conuentionalem quadrupli, &c. Sunt qui asserant, illam deberi ante vllam iudicis sententiam, ratione pacti absque vlla exceptione initi, & ita Palud. loc. cit. dict. q. 1. art. 2. num. 13. P. Nauar. lib. 3. de restit. cap. 2. num. 274. & alij. Secunda autem sententia ait, tunc esse soluendam dictam pœnam conuentionalem, quan-

quando petitur ab illo, qui eam acquisiuit, ita Molin. de iust. & iure tom. 1. tr. 2. disput. 97. in fin. & alij plures, & licet ambæ hæ opiniones probabiles sint, tamen saltem etiam probabile est dictam pœnam indigere sententia iudicis; cum sit pœna à lege taxata, quod intellige, quando contrahentes contrarium non expresserint, ita Sanchez in cit. disp. n. 4. ex quampluribus Iurisconsultis, & Theologis, Nauar. cap. 23. nu. 67. Filiuc. num. 268. & alij.

6. Possunt autem adhiberi in contractu sponsalium, fideiussores, non tamen possunt obligari ad pœnam aliquam, quia cum id, principales contrahentes nō possint, vt diximus, nec poterunt eorum fideiussores instit. de fideiussorib. §. 1. Item possunt adhiberi pignora, quæ tamē si fuerint data mediante, seù antecedente stipulatione pænæ, erūt inualida, cum nulla pæna in hoc contractu spōsalium apponi possit, at si opponantur per modum arrhæ, valida erunt, sicut arrhæ validæ sunt. Et si nulla præcesserit stipulatio pænæ, sunt censenda arrhæ, vel si absolutè dicatur, dabo tibi in pænam hoc pignus, si non contraxero tecū, tunc similiter tale pignus est æstimandum arrha; vt fusius Sanchez per totā disp. 38. & Filiuc. num. 269. Sunt tamē multi, qui absolutè docent, & quidem probabiliter, ne dicam probabilius, quod dicta pignora dum actualiter traduntur, censendas esse arrhas, & ideò valida esse, & illa amittere frangentem fidem ita Hostiens. in sum ma tit. de sponsal. §. 1. & in cit. cap. Gemma, & ibi Innoc. num. vnic. Io: Andr. nu. 7. & alij plures apud Sanchez num. 3.

7. Eadem doctrina, quam diximus de matrimonio, seu sponsalibus carnalibus, applicāda est matrimonio spirituali, vt est ingressus Religionis; vel susceptio baptismi. Nam sicut in cap. Gemma de sponsalibus requiritur totalis libertas ad matrimonium; & ideò diximus pœnas appositas in contractu sponsalium, esse nullas. Sic etiam ex Concilio Tridentino. per totam sessionem 25. requiritur summa libertas ad Religionis professionem; vnde si inter cedat aliqua pœna in casu, quo, qui promisit ingredi Religionem, non ingrediatur; erit nulla, & inualida; Erit tamen valida arrha, vt diximus de sponsalibus supra num. 4. Nec similiter erit simonia, si quis offerat munera ad captandā beneuolentiam, vt possit aliquem inducere ad suscipiendum baptismum, vel ad ingrediendum Religionem; aut aliud opus bonum exequendum vt docet D. Tho. 2. 2. q. 189. art. 9. Imò qui accipit dicta munera conscius intentionis dantis, potest illa acceptare, quia liberaliter censentur data, nec tenetur restituere siue annuat, siue non annuat votis dantis. vt Molin. tom. 1. de iust. tract. 2. disp. 93. in fin. Sic etiam nec erit simonia, si quis pecunijs procuret auferre impedimenta à baptismi susceptione, vel Religionis ingressu; vt si quis non posset ingredi Religionem, eo quod sit grauatus ære alieno, non erit simonia, si quis ei offerat omnem pecuniam necessariam ad restitutionem, cum pacto vt ingrediatur Religione. Et similiter si Iudæus nollet suscipere baptismum ob timorem restitutionis vsurarum, quas non potest restituere, poterit quis ei offerre omnem pecuniam necessariam pro dicta restitutione, dummodo fidem suscipiat. vt Angelus verb. Simonia 2. num. 13. Sylu. eodem verb. q. 8. Imò neq; erit simonia; sed omninò licitum munera offerre ea lege, & pacto, vt quis suscipiat baptismum, vel ingrediatur religionem, aut alia bona opera faciat, dummodo non detur tanquam pretium rerū spiritualium; sed ad inducendum ad res spirituales, & probatur. Nam simonia iuxta D. Tho. 2. 2. q. 100. art. 1. Est studiosa voluntas emendi, vel vendendi rem spiritualem; De ratione autem vēditionis est, vt emptor tradat pretium, & recipiat rem, & è contra, vt venditor tradat rem, & recipiat pretium; In casu autem nostro dans pecunias nihil recipit, & qui recipit pecunias, nihil dat; vnde nullo pacto poterit dici simonia. Probatur etiam, quia licitum est contrahere matrimonium cum infideli cum pacto, vt conuertatur, vt habetur in cap. Non oportet, 28. q. 1. Et similiter solet promitti vita infidelibus damnatis ad mortem, dummodo conuertantur, vt Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 39. n. 3. & seqq.

8. Sed quæritur, vtrum in contractu sponsalium possit apponi pactum, & pæna; vt

vt sponsus teneatur moram trahere in tali Ciuitate, vel Prouincia; & si fidem frangat, an teneatur illum Vxor sequi, & sponsus pœnam soluere? Breuiter respondeo, dictum pactum esse licitum; & Vxorem non teneri sequi maritum fidem frangentem; & similiter dictum sponsum obligari ad pœnam soluẽdam post iudicis sententiam, vt supra probauimus, quod intellige, dummodo nihil noui accidat sponso, quod si præcognouisset, non promisisset: v.g. si fiat infirmus, & aer ei sit nociuus, tunc non cẽsetur frangere fidem; Nec si ei succedant graues inimicitiæ in dicta Ciuitate, vel si fames, aut pestis, vel magnum bellum ibi fuerit non præcognitum; nec in hoc obstaret iuramentum, cum semper iuramentum sit intelligendum cum debita modificatione; nec se extendit ad casus non præcognitos. vide Nauar. cap. 14. nu. 20. Syluverb. Vxor q. 8. Tabbien. q. 2. nu. 3. Armilla num. 6. Angelus nu. 9. Manuel Rodriquez tom. 1. summ. cap. 15. num. 2. Sanchez disp. 40. Filiucc. tract. 10. c. 7. n. 270.

9. Secluso tamen hoc pacto mulier tenetur sequi suum virum vbicunque mutauerit domicilium, dummodo nõ illud mutet ad finem turpem, & inhonestum; & dũmodo id Vxor possit agere absque detrimento animæ, vel corporis; est enim maritus caput, & ideò Vxor tenetur illum sequi, vt patet ex cap. Vnaquæque 13. q. 2. Si autẽ maritus vagari vellet ex iusta causa, & Vxor commodè posset eum sequi, vtique teneretur illum comitari; sed si id agere vellet absque iusta causa; & tempore cõtractus matrimonij id maximè faciebat, vel si faciebat, id Vxor ignorabat; non teneretur illũ sequi, secus si id sciebat; nempe tenetur aliquod maius incommodum sufferre, quam si id non præcognouisset. Et si maritus voluerit aliò se transferre ad aliquod tempus breue, vel fuerit ad dictum breue tempus missus in exilium; non teneretur eum Vxor comitari, nisi ibi transferat domicilium; vt Angelus verb. Vxor, num. 9. Syluest. ibidem q. 8. Tabbien. q. 2. nu. 3. & alij. Item si peregrinatio esset longa non teneretur Vxor eum sequi; Si autẽ aliò se transferat ad longum tempus; vtiq; tenetur. vide Sãch. disp. 41. & Filiu. loc. cit.

10. Deinde quæritur, vtrum sponsalia adhoc, vt obligent, necessarium sit, vt fiãt coram parocho, & testibus? Et ratio dubitandi est, quia Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 1. de matrim. irritat matrimonium clandestinum: Igitur videntur etiam irritata sponsalia clandestina? Sed respõdendum est, sponsalia esse valida etiam si clam fiant absque vlla præsentia alterius personæ, siue parochi, siue quorumuis personarum. Et ratio est, quia dictum Concilium tantum corrigit ius commune, quo matrimonium clandestinum fieri poterat; & contra tale matrimonium loquitur; non est igitur necesse, vt extendatur ad alium casum à dicto Concilio non intentum, nec expressum. vt probat Sanch. lib. 1. de sponsalib. disp. 12.

11. Sed maius dubium est, an sponsalia primo loco contracta cum Berta, irrita fiant per alia, secundo loco contracta cum Martia? Et respondeo si prima sponsalia verè fuerunt contracta, non irritari per secunda; at si quis fictè contraxerit primo loco, certum est, secunda esse valida, sic etiã dicitur de Matrimonio, nam secundum Matrimonium non dirimitur per prius fictum, peccat tamen mortaliter fictè contrahens tam sponsalia, quam Matrimoniũ, & grauius in Matrimonio, quam in sponsalibus, nisi aliqua vrgens causa adesset, vt esset magnum scandalum, periculum vitæ, & similia, Filiucc. tract. 10. cap. 7. num. 251. Nauarr. cap. 22. num. 79. Syluest. verb. Matrimonium 4. q. 8. & alij, & nota, quod regulariter loquendo fictè contrahens maximè Matrimonium, teneatur consentire ob damnum, quod adueniret mulieri, si Matrimonium diceretur inualidum, tum etiam ratione tractatus, do vt des, &c. licet si nullum damnum esset secuturum mulieri, non esset necessario præstandus dictus consensus iuxta Sanchez disp. 11. num. 5. quem sequitur Filiucc. loc. cit. num. 252. vide etiam ea, quæ diximus cap. anteced. num. 14.

De

De modis, quibus sponsalia dissoluantur. Cap. XC.

1 *Sponsalia dirimuntur per ingressum religionis alterius sponsi, nec est necessaria professio emissa.*

2 *Ingrediens religionem, si postea exeat poterit cum quauis contrahere, cum prima sponsalia sint irrita.*

3 *Sponsalia quamuis iurata, non impediunt, quin spōsus possit ingredi religionem nullo contracto Matrimonio, dummodo sponsus spe Matrimonij non extorserit copulā à sponsa, vel cum illa familiariter vixerit.*

4 *Habens votum Castitatis, vel religionis, si sponsalia contrahat, & copulam habeat cum sponsa, tenebitur Matrimonium contrahere, dummodo sponsa nesciebat dictū votum, post tamen mortem vxoris, tenetur votum perficere.*

5 *Sponsus non potest emittere votum Castitatis, vel Religionis post copulam habitam cum sponsa, licet fuisset habita ad instantiam dictæ sponsæ; & si illud emiserit, adhuc tenetur Matrimonium contrahere.*

6 *Sponsalia dissoluuntur per votum simplex castitatis emissum ante dicta sponsalia, & si fuerit emissum post ipsa, erunt dissoluta tantum in fauorem alterius sponsi.*

7 *Votum simplex castitatis emissum post sponsalia, illa irritat etiam respectu vouentis.*

8 *Contrahens matrimonium animo non consumandi, sed ingrediendi Religionem; mortaliter peccat.*

9 *Sponsus emittens votum castitatis post spōsalia, licet obtineat relaxationem voti, non tenetur ad sponsalia.*

10 *Sponsalia dirimuntur per susceptionem ordinis sacri, vel per votum illum suscipiendi.*

11 *Vouens ordines sacros, non statim tenetur vigore voti obseruare castitatem.*

12 *Sponsalia dirimuntur ex parte amborum per matrimonium, quod alter sponsus contrahit cum alia, vel alio.*

13 *Sponsalia contracta cum secunda, cum qua fuit etiam habita copula, censentur rata, & prima annullata respectu, seu in fauorem primæ sponsæ, non autem contrahentis cum dicta secunda.*

14 *Sponsalia secunda quamuis iurata, non dirimunt prima non iurata; imò si ex iusta causa dirimerentur prima sponsalia, nec teneretur sponsus obseruare secunda, cum fuerint nulla.*

15 *Sponsalia facta ante septennium sunt irrita, facta autem ab impuberibus, sunt valida, sed possūt dirimi per dictos cōtrahentes statim ac fuerint in anno pubertatis.*

16 *Sponsalia inita inter impuberes cum iuramento, non possunt dirimi adueniente pubertate, nisi relaxetur iuramentum per habentem auctoritatem; licet contrarium etiam videatur probabile.*

17 *Sponsalia puberum dissolui possunt per mutuum dissensum, etiā si fuerint iurata, vel facta ob charitatem; sponsalia autem impuberum non possunt dirimi per dictum dissensum, nisi in pubertate.*

18 *Sponsalia dissoluuntur etiam per discessum sponsi in longinquas partes absque consensu alterius sponsi, nec est expectandus per biennium, nec triennium, vt volebat ius ciuile.*

19 *Dissoluuntur etiam sponsalia per sequens fornicationem in fauorem tamen innocentis, & hoc quamuis sponsa fuisset cognita per vim ab alio; Et si ambo sponsi fornicati fuerint, dabitur compensatio, ita vt nullus eorum à sponsalibus resilire possit. Dirimuntur etiā sponsalia per crimen hæresis commissum post dicta sponsalia, vel Apostasiam à fide.*

20 *Ob impedimentum dirimens matrimonium superueniens, dirimuntur sponsalia, non autem si impedimentum non fuerit dirimens, præter votum castitatis simplex.*

1 MVlti sunt modi, quibus videntur sponsalia contracta dissolui, & annullari, vt per ingressum Religionis, per votum simplex castitatis; per susceptionē ordinum maiorum, &c. & de omnibus est sigillatim dicendum. Vnde quæritur primò, vtrum per ingressum Religionis dissoluantur statim sponsalia, an necessaria etiam sit emissio professionis? Et quamuis aliqui dixerunt esse necessariam dictam emissionem professionis; Tamen absoluiè dicendum est, per dictum ingressum dissolui

ui sponsalia ex parte vtriusq; contrahentium; Et ratio est, quia virtualitèr dicta sponsalia semper contrahuntur citra præiudicium electionis perfectioris status; dũ igitur quis ingreditur Religionem, eligit perfectiorem statum; igitur sponsalia erunt nulla, neque dicas in professione tantum quis dicitur eligere perfectiorem statum, & non in ingressu Religionis, &c. Respondetur sponsalia dissolui per quamlibet notabilem mutationem superuenientem; quę si fuisset præcognita, nequaquam sponsalia fuissent contracta. Cum igitur ingressus Religionis sit notabilis mutatio superueniẽs, erunt etiam sponsalia dissoluta. Si autem quis fraudulenter, scilicet ad dissoluendum sponsalia tantum ingrederetur Religionem; tunc licet alter sponsus liber esset a sponsalibus, & posset cum alio contrahere; tamen sic ingrediens Religionẽ, non esset liber; cum fraus nemini debeat patrocinari, cap. Ex tenore, de rescriptis. Sanchez lib. 1. disp. 42. num. 2. & 5. Sot. in 4. d. 27. q. 2. art. 5. Corduba q. 136. pun. 1. Bartholomæus Ledesma de matrim. dub. 13. casu 1. Bonac. de sponsalib. q. 1. pun. 5. n. 2. Nauar. cap. 22. num. 62. Quamuis non desint, qui etiam probabiliter asserant, ex parte ingredientis Religionem non dissolui sponsalia; vt Filiucc. tract. 10. cap. 8. quæst. 5. num. 280. & alij, quos citat Sanchez num. 4.

2. Ex qua nostra doctrina sequitur, quod ingrediens Religionem, si postea redeat ad sęculum, licitè possit cum alia contrahere, cum iam prima sponsalia fuerint extincta; dummodo non fictè, vt diximus, quis Religionem ingressus esset. vide etiã Reginald. lib. 31. n. 258. & alios citatos.

3. Sed quid si sponsalia fuerint cõtracta cum iuramento? Nempe an teneatur sic contrahens prius contrahere Matrimonium, & postea ingredi Religionem? Et affirmatiuè respondet Scot. 4. dist. 30. q. 2. ar. 2. Nauarr. in cap. non dicatis, Vega lib. 1. summæ casu 389. Molin. 1. de iustit. disput. 149. Rebell. 2. par. lib. 3. q. 8. sect. 6. nu. 38. & alij plures, & ratio est, quia sicut debitor non potest ingredi Religionem, nisi prius debita soluat, ita neque promittens, maximè cum iuramento; post sponsalia, poterit religionẽ ingredi, nisi prius adimpleat promissionem, ad quam tenetur. Tamen contraria sententia omninò tenenda est, nempe posse ingredi non cõtrahendo Matrimonium; nam vt supra diximus, semper sponsalia contrahuntur citra præiudicium electionis perfectioris status; imò etiam Matrimonium contrahitur cum hac virtuali intentione, cum contrahentes habeãt duos menses ante illius consũmationem ad se deliberandum, an velint eligere statum perfectiorem, vt infra dicemus; igitur multo magis contrahentes sponsalia, poterunt religionem ingredi ante vllum cõtractum Matrimonij, nec obstabit iuramẽtum, cum censeatur factum iuxta naturam talis promissionis, & cum dicta clausula; ita Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 43. num. 3. vbi quamplures affert, Reginal. li. 31. num. 258. Bonac. de sponsal. q. 1. punct. 5. nu. 4. Filiuc. tract. 10. cap. 8. nu. 281. P. Ledesma de Matrim. q. 43. ar. 3. dub. 1. difficul. 2. Sot. in 4. d. 27. q. 2. art. 5. Richard. d. 29. ar. 2. q. 4. Caiet. in summa verb. periurium promissorium cap. 2. circa fin. & alij plures, quam doctrinam intelligas dummodo aliquid non obstet, ob quod esset omninò primum Matrimonium contrahendum, vt si quis post dicta sponsalia, copulam habuit cum sponsa, vel deflorauit viduã bonæ famæ, aut familiariter vixit cum sponsa, ita vt si Matrimonium non contraheretur sequeretur scandalum, & infamia sponsæ, in his enim casibus tenetur quis Matrimonium contrahere, cum hoc sit de præcepto naturali, & diuino, & ingressus religionis, sit tantum de consilio, debet igitur viuere in Matrimonio, & Religionem non ingredi, vt idem Sanch. disp. 44. nu. 3. Reginal. loc. cit. Bonac. num. 4. & alij apud ipsos.

4. At dubium est, vtrum si quis prius vouerit religionem, vel votum castitatis, & postea deflorauerit virginem fide data de Matrimonio contrahendo, debeat obseruare votum, an contrahere Matrimonium? Et quamuis aliqui asserant, debere obseruare votũ, quia prima obligatio non potuit violari per secundam, Tamen dicendum est, teneri contrahere Matrimonium, & si dictum votum fuerit absolutè factum, teneri vouentẽ illud adimplere post

mortem

mortem vxoris. Et ratio est, quia votum non obligat, quando aduenit accidens notabiliter rem mutans, & vinculum iustitiæ fortius stringit, quam vinculum charitatis, vt est in casu nostro; igitur prius tenetur quis matrimonium contrahere, etsi postea superuixerit post mortem vxoris, tenebitur votum obseruare. Quod idem dicitur de qualibet fœmina honesta, & bonæ famæ violata. vt Sanchez lib. 1. de sponsalib. disp. 45. Filiucc. nu. 284. & 285. Bonac. de sponsalib. q. 1. pun. 5. num. 7. Less. lib. 2. cap. 10. dub. 4. quamuis vt diximus contrarium asserat Nauar. lib. 4. consil. tit. de sponsalib. consil. 21. & alij apud dictum Sanchez n. 2. Et nota, quod, si quis vouerit castitatem, non poterit petere, sed tantum reddere; nisi obtineat dispensationem ab habente auctoritatem. Secundò est notandum, dictam doctrinam esse verã, dummodo mulier ignorabat votum, alioquin non diceretur decepta, & ex consequenti sponsus teneretur ingredi religionem.

5. Est etiam notandum, quod, licet sponsa virtute sponsalium extorserit copulam à sponso, non poterit tamen sponsus post dictam copulam vouere castitatẽ, vel religionem; nam si absolutè vouerit, votum erit validum; Sed prius tenetur matrimonium contrahere, & consummare, & si postea superuixerit, tenebitur ad votum, vel si sponsalia iuxta de causa dissoluerentur, &c. Et si esset votum castitatis, teneretur petere dispensationem ad petẽdum, cum ex parte sua votum sit validum, vt Sanchez disp. 44. num. 7. & 8. Less. loc. cit. Bonac. num. 5. & 6. Et ratio est eadem, quam diximus nu. antecedenti. vide etiam Filiuc. n. 283. & 284.

6. Deinde quæritur, vtrum sponsalia dissoluantur per votum simplex castitatis emissum post dicta sponsalia? Nam, quod tale votum emissum ante sponsalia, illa dirimat, certum est, quia tunc secunda promissio reputatur illicita, & si votum fuerit ingrediendi religionem, certum etiam est, quod dicta sponsalia dissoluat, vt Corduba in summ. q. 136. P. Ledesma de matrim. q. 43. art. 3. dub. 1. diffic. 2. Nauar. ca. 22. n. 27. casu 10. Sylu. verb. Matrimonium 7. q. 5. & alij. Et quoad quæstionem propositam; Certum etiam est, dictum votum castitatis simplex emissum post sponsalia, illa dissoluere quoad alterum sponsum, nempe reddit illum liberum, vt possit cum alio, vel alia contrahere; vt Sylu. verb. Sponsalia. qu. 7. vbi ait. Hoc esse indubitatum, Corduba, & P. Ledesma loc. cit. Propositum autem seruandi cælibatum in sæculo, dicta sponsalia non dirimit, nisi tale propositum voto firmetur, quia tunc tantum dicitur electio status; Nam status requirit stabilitatem vitæ, & obligationem; vt S. Thom. 2. 2. q. 183. art. 1. Molin. tom. 1. de iustit. tr. 2. disp. 149. P. Ledesma de matrim. q. 33. art. 3. du. 3. & alii, licet Caietanus videatur contrarium sentire dum in summa verb. periurium promissorium c. 2. in fin. asserat, posse iurantem sponsalia manere in statu cælibatus, quæ verba sunt intelligenda, dummodo talis iurans voluerit manere in tali statu mediante voto castitatis; vt vult. Sanch. lib. 1. de sponsalib. disp. 46. n. 4.

7. Difficultas tantum est, vtrum per dictum votum simplex castitatis, dissoluãtur sponsalia etiam ex parte vouentis? Et an licitè emitti, & seruari possit tale votũ? in qua quæstione duæ celebres sunt opiniones, & ambæ continent magnos patronos, nam prima asserit, sponsalia omninò dirimi; & ratio præcipua videtur, quia in contractu sponsalium semper præsupponitur tacita conditio, nisi eligam meliorem statum, quam sententiam expresſè tenet D. Thom. in 4. q. 38. q. 1. ar. 3. quæst. 2. ad 1. vbi sic ait; *propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda*; sequitur Palud. 4. q. 38. q. 3. art. 3. conclus. 4. num. 36. Richar. q. 27. ar. 3. q. 4. Sot. d. 27. q. 2. art. 5. Caiet. in sum. ver. periuriũ promissorium c. 2. in fin. P. Ledes. de Matri. q. 43. ar. 3. du. 3. Gutier. c. 26. Rodriq. 1. tom. cap. 245. num. 2. Angelus ver. sponsalia num. 5. Bonac. de sponsalib. q. 1. punct. 5. num. 13. & alij plures apud Sãchez disp. 46. num. 7. & apud alios citatos Doctores; secunda sententia ait, sponsalia non dirimi per subsequẽs votũ simplex castitatis, & ratio potissima huius sentẽtiæ est, quia Deus nõ acceptat promissionem rei alteri debitæ ex promissione, cũ esset in præiudiciũ tertij; ergo neq; acceptat votũ simplex in præiudicium sponsæ. Deinde nullo iure

probatur, quod in sponsalibus semper intelligatur conditio, nisi perfectiorem statum eligam, quam opinionem probabiliorem putat Sanchez loc. cit. nu. 9. quod intelligit etiam de sponsalibus non iuratis, vt loquitur etiam expressè Corduba in summa q. 136. Vega lib. 6. summæ cap. 41. punct. 4. opinion. 5. & alij eandem doctrinã docet Syluest. verb. Matrimonium 7. q. 5. dicto 5. & verb. sponsalia q. 7. Armilla nu. 12. Tabbien. in fine, Nauarr. cap. 22. nu. 27. Palud. 4. d. 27. q. 1. art. 3. casu 5. num. 23. Rebell. de spons. q. 8. sect. 2. num. 47. Reginal. lib. 31. num. 259. Filiuc. tract. 10. cap. 8. nu. 286. & alij plures apud dictos Doctores, sed verè probabilior videtur prima opinio, maximè cum sit D. Thom. nam sicut Matrimonium ratum dirimitur per emissam professionem; non erit mirum, si per votum simplex dirimantur sponsalia quãuis iurata, cum semper intelligantur iurata cum tali conditione, nisi perfectiorem statum eligam, vt sæpè diximus.

8. Vtrum autem habens votum castitatis possit absque culpa graui contrahere Matrimonium animo ingrediẽdi Religionem ante illius consũmationem? Et respõdeo siuè quis habeat votum castitatis, siuè non habeat; non potest contrahere cum animo ingrediendi religionẽ, & consummandi Matrimonium, alioquin mortaliter peccabit ob grauem iniuriam, & damnũ, quod alteri infert, cum talis alter teneretur expectare professionem, vel accipere in coniugem emissum à Religione; vt Bonac. de sponsalib. q. 1. punct. 5. nu. 11. Sanchez disp. 43. num. 7. Rodriq. tom. 1. summæ cap 244. num. 5. Syluest. verb. Matrimonium 7. q. 5. Sotus 4. dist. 38. q. 2. art. 1. P. Sot. lect. 14. de Matrim. in fin. Nauar. ca. 22. num. 73. & cap. 16. num. 30. Et quamplures alij contra Caiet. in sum. verb. Matrimonium cap. 1. & alios. In aliquibus tamen casibus habens votum castitatis, vel Religionis posset habere animum contrahendi; sed postea ingrediendi Religionem ante consummationem, & primus casus est, si quis pateretur notabilem metum in fama, in bonis, vel in vita &c. quamuis non cadentem in constantem virum; vt Nauar. in cit. cap. 16. nu. 30. & Sanchez nu. 8. Secundus casus est, si quis inclusus detineretur, nec posset exire, & ingredi religionem, nisi contrahat Matrimonium; in tali enim casu etiam licitum esset. Tertiò idem esset dicendum, quando talis contractus matrimonij esset necessarius ad euitãdum magnum scandalum; vel vt loquitur Nauar. Semper quando adest vrgẽs causa.

9. Sed quæritur, vtrum teneatur contrahere matrimonium ille, qui contraxit sponsalia, & postea emisit votum castitatis, sed obtinuit iam relaxationem dicti voti? Et quamuis affirmatiuè respondeat Rebell. 2. p. lib. 4. q. 8. sect. 7. conclu. 4. n. 49. Tamen negatiuè est respondendum, quia sponsalia iam fuerunt extincta per votum castitatis, & obligatio semel extincta, non reuiuiscit, regula non firmatur de regulis iuris in 6. & regula, quod ab initio ff. eod. tit. Et idem est dicendum de illo qui post emissum votum, contraxit sponsalia; nam dicta sponsalia, vt supra diximus, sunt omninò nulla, & illicita. ita Bonac. loc. cit. nu. 16. Sanch. disp. 50. n. 6. & alij.

10. Tertiò, dirimuntur sponsalia per susceptionem ordinis sacri, vel per votum illum suscipiendi: & ratio est, quia dicta sponsalia, vt diximus, semper contrahuntur sub tacita conditione, nisi perfectiorem statum eligam. ita Sot. lib. 7. de iustit. q. 1. art. 3. Corduba in summa qu. 136. pun. 4. opin. 5. & omnes alij, quos in num. 7. attulimus. Docentes per votum simplex, dirimi sponsalia, idem docet Bonac. num. 20. Guotirex de Matrim. c. 26. n. 2. & alij. Contra Sanch. disp. 47. Filiuc. tract. 10. c 8. n. 287. & alios citatos in dicto num. 7. pro contraria sententia.

11. Hic tamen obiter nota cum Bonac. loc. cit. num. 21. vouentem ordines sacros, non teneri statim obseruare castitatem vigore dicti voti; quia castitas est quid annexum ordinibus sacris, vnde vouens non tenetur, nisi post susceptionem principalis, nempe ordinum sacrorum, ex quibus postea oritur obligatio obseruãdi castitatẽ.

12. Vtrum sponsalia dirimantur etiã per Matrimonium cum alia contractum? Respondetur affirmatiuè, vt Sanchez disp. 48. Filiuc. tract. 10. cap. 8. num. 271. Less. lib. 2. cap. 40. num. 74. Bonac. de sponsalib.

q. 1.

q.1.punct.7.num.1.& habetur in cap. si inter virum cap. Adolescens, & cap. ex litteris de sponsalibus,& alibi. Alij autem docent, dicta sponsalia non extingui totaliter, sed in casu, quo alter sponsus decederet, tunc primum sponsum teneri ad contrahendum Matrimonium cum prima spōsa, nisi tot genuisset filios in primo Matrimonio, vt commodè alios educare non posset, vel ità senex esset, vt non esset aptus ad Matrimonium, prout docet P. Ledesma de Matrim.q.43.art.3.dub.2.& q.46.ar.1. dub. 1. Et absque dicta limitatione id docent Vega lib.6. summæ cap. 125. Coninchus disp.23.dub.4.nu. 32. & alij apud ipsum, quam opinionem probabilem vocat Sanchez; cum illam doceant multi Neotherici; Sed primam opinionem puto omninò veram; quia quod est semel extinctū, non reuiuiscit, cap.Quæris de consecr.d.4. & l.qui res §.aream ff.de solutionibus; nec obstat, si in dictis sponsalibus adfuerit iuramentum, vt ait D.Bonauent.3. d.39. art.2. q.2.in fin.his verbis. Iurantem sponsalia, aliudque ineuntem Matrimonium, peccare mortaliter,&amplius non obligari, idem etiam tenet Palud.4.d.28.q.1.art.1. concl. 4.num.8.& quamplures alij. Quidquid in contrarium afferat, Bonac. num.3. Quod potest confirmari ex intentione contrahentium; nam eorum intentio est obligare se ad primum matrimonium contrahēdum, & non ad secundum; & si tempore contractus de hoc fuissēt interrogati, vtiq; id confirmassent,& cùm iuramentum non possit extendi vltra intentionem iurantis, sequitur, quod talis sponsus, non teneretur postea, extincto primo matrimonio, cum prima contrahere, quod limita, nisi spe sponsalium, primam sponsam virginem violasset, vel cum alia honestæ vitæ rem habuisset, nec satisfecisset; tunc enim, non ratione sponsalium; sed ad resarciendum damnum illatum, teneretur cum illa contrahere; vel saltem satisfacere prout diximus cap.88. n.14. in fin.

13. Dubium tamen est, vtrum prima sponsalia dissoluantur per secunda contracta cum copula? Respondeo, respectu alterius sponsi, dicta sponsalia esse annullata, eo quod sponsus primus renunciauerit dictis primis sponsalibus, at respectu dicti contrahentis, sponsalia, non censentur annullata post Concilium Tridentin. Nam ante Concilium secus erat dicendum, quia dicta sponsalia cum copula affectu coniugali habita, transibat in matrimonium, vt patet ex cap.is, qui fidem de sponsalibus, & docet Sot.4.d.27.q.2. art.4. dub.3. Nauarr.cap.22.num.26. & alij, post autem dictum Concilium, cum Matrimonium non intelligatur contractum, nisi fiat iuxta præscriptum in dicto Concilio sess. 24. cap. 1. de Matrimonio; sequitur, quod prima spōsalia sēper firma remaneāt ex parte ipsius cum secunda, vel secundo contrahentis. si dicta sponsalia secunda fuerint contracta cum consanguinea primæ sponsæ, & cū ea fuerit habita copula; tunc Matrimonium nō poterit contrahi nec cum prima, nec cum secunda; non cum prima propter consanguinitatem; nec cum secunda ob impedimentum publicæ honestatis; vt idē Nauarr. Sanchez disp.49. n.3. & Filiuc.tr. 10.c.8.n.273.

14. Secundum dubium est, vtrum, qui contrahit prima sponsalia absque iuramēto, & secunda cum iuramento, teneatur adimplere secunda ratione iuramenti, an prima? Respondeo teneri ad prima, quamuis non iurata, quia iuramentum non tollit ius, quod prima sponsa acquisiuit, & tale iuramentum reputatur non solum de re vana,& inutili; sed etiam de re officiosa, ob quod iuramentum est irritum, & nullum; quod intellige, dūmodo nō adsit aliqua iusta causa dirimendi prima sponsalia vt Sāch.disp.50.Angel. verb.spons.n.25.Syl. q.10.Tabb.q.6.Sot.4.d.27. q.2.a.4.du.3.& alij.Sed quid si quis postqā cōtrahit spōsalia cū secūda, adueniat aliqua iusta causa,& dissoluat spōsalia cum prima, an teneatur omninò contrahere cum secunda; an dicta sponsalia sint reputanda omninò nulla, eo quod aderāt prima? Et quāuis Couar.4.decret.1.p.c.4.§.1. n.10. afferat teneri cōtrahere cū secūda nō ratione spōsaliū; sed ratione promissionis; tamē cōtrariū est omnidò dicendū; nā dicta spōsalia cū fuerint nulla, stantibus primis; non poterunt decursu temporis valida fieri ex regula non firmatur de regulis iuris in 6. & regula quod

ab initio ff. eodem titulo, & confirmatur, quia promissio facta ab inhabili nō fit valida adueniente tempore habilitatis promittentis, & qui vouit rem impossibilem, non obligatur re possibili facta, vt optimè Sanchez loc.cit.num.6.& Filiuc.tract. 10. cap.8.num.274.& alij.

15. Quæritur deinde vtrum sponsalia dissoluantur ob defectum ætatis? Et primò sciendum est, sponsalia facta inter infantes, scilicet ante septennium, esse nulla, vt iam probauimus in ca.87.num. 17. Vnde quæstio est, an sponsalia facta inter impuberes, scilicet inter habentes septenniū completum; sed non decimumquartum, dirimi possint ex ea tantum causa, quia nō fuerunt contracta in ætate pubertatis, scilicet anni 14.completi? Respondeo, dicta sponsalia posse dissolui; sed non nisi quando dicti infantes adepti fuerint pubertatē; & hoc permissum est a lege, ne dicti impuberes ob ætatis inconstantiam sæpè dirimerent sponsalia; patet ex cap.1.de illis,& ca. à nobis de desponsatione impuberum, Vnde licet impuberes possint in dicta ætate contrahere sponsalia; illa tamen etiam de communi consensu, dissoluere non possunt. Primus tamen pubes factus, potest statim ab illis resilire, nec tenetur expectare pubertatem alterius, vt apertè deducitur ex cap.de illis cit. Si autem pubes cum impubere contrahat sponsalia, nunquam resilire potest, licet possit impubes, cū pubes factus fuerit; sicut si maior contractum ineat, cum minore absque auctoritate tutoris; dicto maiori nulla competit reclamatio, sed tantum minori, l.non eo minus C.de procur.Gloss.in dicto c. de illis vers. semel, Syluest.verb.sponsalia q.10.casu 12. Couar.4.decret.pr.par.cap.5.§.1. num. 1. Sic etiam si maior septennio contrahat cū infanti, scilicet non habente septennium, non poterit à contractu resilire, donec infans septennium habeat, & tunc eo volente, maior tenetur stare promissis. Vide Sāchez lib.1. de sponsal. disp. 51. per totam; Bonac. de sponsalibus,q.1.punct.6.num.1. & seqq. Filiuc.tract. 10.cap.8.num. 276. & eadem doctrina est, quando parentes validè contrahunt pro filijs impuberibus, nam non possunt ab illis resilire, donec puberes fuerint; sed nota, quod si dicti impuberes statim, scilicet intra triduum ante, vel post adeptam pubertatem, sponsalia non dissoluant, censentur consensisse; nam quod intra triduum fit, dicitur incontinenti fieri in iure, l.final.C.de errore aduocatorum,& l.final. C.de iudicijs. Vnde eo ipso, quod dicti impuberes facti puberes, non reclamēt, censentur sponsalia confirmasse, nec alia solemnitas requiritur pro dictorum sponsalium confirmatione, vt sumitur ex dicto cap.de illis vide plura apud Sanchez,& citatos Doctores.

16. Sed quid si dicta sponsalia cōtracta ab impuberibus fuerint firmata iuramento? Respondeo tunc sponsalia non posse dirimi, nisi prius obtineatur relaxatio iuramenti ab habente auctoritatem, nā licet contractus iure ciuili prohibiti, sit dissentio inter Doctores, an firmentur iuramento, tamen dicti contractus sponsaliū initi inter impuberes, cum sint validi, licet dissolubiles, dicendum est, quod iuramentum firmum,& validum sit,& quod reddat sponsalia indissolubilia, nisi relaxetur ab habente auctoritatem, quæ relaxatio iuramenti dictis impuberibus faciliter concedenda est ob ætatis imbecillitatem Sāchez lib.1.de sponsal.disp.51. num. 27. & seqq. Filiucc.tract.10.cap.8.num.279, Bonac.de sponsal.q.1.punct.6.num.4.Rebell. 2. par. lib.4.q.8.sect.8.& alij. Tamen ab his Doctoribus non reputatur impossibilis contraria opinio, quæ asserit, iuramentum adductum contractui, sortiri conditiones contractus; & cum sponsalia impuberum habeant tacitam conditionem, nisi adepta pubertate resileant? Sequitur quod quamuis addatur iuramentum, non ex hoc, non poterant resilire à contractu, facti puberes; & ita tenet Palud.4.d.27.q.1.ar.3.casu 10. num.28.Io: Andr.in cap.ex litteris de spō-sal.& alij, quos citat Sanchez nu.21.

17. Quæritur etiam, vtrum sponsalia dirimantur per mutuum dissensum? Et respondeo, sponsalia impuberum non posse dissolui per mutuum dissensum, nisi post quam peruenerint ad ætatem pubertatis, vt iam diximus; sponsalia vero puberum dissolui per eorum dissensum, quamuis essent iurata, vel inita in fauorem partis,& pro-

propter amorem Dei; vt si quis ob charitatem promitteret cum iuramento puellæ pauperi, illam ducere, tunc si ex communi dissensu voluerint sponsalia dissoluere, vtique dissoluta manebunt; nam parte remittente, etiam Deus ob cuius amorem fuit facta promissio, remittit vt D. Thom. 2.2.q.89.art.9.ad 2. Vide etiam ipsum in 4.d.27.q.2.art.3.ad 5.Sot.li.7.de iust.q.1. art.9.ad 2.Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 52.per totam, Filiuc.in cit.cap.8.n.275. & alij communiter apud hos Doctores.

18. Item sponsalia quamuis iurata dirimuntur per discessum alterius sponsi in longinquas partes absque consensu alterius nam, si aderit consensus, tunc est expectandus vsque ad tempus Conuentum inter ipsos; patet prima pars conclusionis ex ca.de illis de spons. vbi sic habetur. Si quis iurauit aliquam ducturum, & postea dimittit eam, se ad alias partes transferens, liberum erit mulieri cum alio contrahere. Et quamuis ius ciuile præscribat, talem sponsum expectādum esse per triennium, si fuerit extra Prouinciam, vel per biennium intra Prouinciam, tamen, vel dictum ius habet vim tantum in foro externo, vel vt melius dicam, fuit correctum per ius Canonicum, vt patet ex verbis citatis ex cap. de illis. Si autem sponsus fuerit in propinquas partes, est expectandus, vel requirendus, & si absque iusta causa noluerit Matrimonium cōtrahere, censendus est renunciasse, & sponsa poterit cum alio contrahere; vt fusius Sanchez disp.54.Bonac. de sponsalib.q.1.pun.6.num.8. Reginald.lib.31.n. 261.Filiucc.tract.10.c.8.nu.294. & quamplures apud hos Doctores.

19. Dirimuntur etiam sponsalia per sequentem fornicationem, quamuis essent iurata; dissoluuntur tamen in fauorem innocentis, & nocens obligatus manet, cum non debeat reportare commodum ex delicto patrato. Palud.4. d.27.q.1.art.3. casu 1.n. 27.q.2.art.5.Filiucc.tract.10.c.8.num, 288.Sanchez disp.55. Et idem est dicendū de fornicatione spirituali, vt si sponsus, vel spōsa incideret in hæresim, vel fieret Apostata à fide, &c. Esset enim notabilis mutatio, ob quam licitum est resilire à promissis, Et nota, quod quamuis sponsa per vim cognita esset, adhuc sponsus non teneretur stare sponsalibus, & similiter licet sponsus per vim fornicatus esset, adhuc sponsa posset resilire à contractibus, vt docet Gloss. in cap.Sic quippe, 27.q.2. Nauarr.cap.22. num.27.licet in hoc casu, dummodo verè inculpabiliter commiserit sponsus fornicationem; contrarium docet Sanchez loc. cit.num.8.§.At omninò, & sequitur Filiuc. loc.cit.cum alijs. Si autem tam sponsa, quā sponsus fornicationem commiserint; dubitur compensatio inter eos ita vt neutri liceat à sponsalibus resilire secūdum Palud. 4.d.27.q.1.art.3.num.17. Quod quidem probabile puto, quia in causa Marrimonij ratione fidei datæ, sponsus, & sponsa æquales sunt; licet, quoad homines peccatum fœminæ grauius sit, & maiorem afferat infamiam; At his non obstantibus, etiam mulieri permittitur diuortium ob fornicationem mariti, & hoc nonnisi, quia æquales sunt. Probabilius tamen contrarium putat Sanchez, asseritque non posse fieri dictam compensationem ob maiorem infamiam, quam recipit sponsus ex peccato sponsæ, & sic videtur esse ad libitum sponsi an velit contrahere cum tali sponsa, & casu quo vellet; non posse sponsā resilire; sequitur Filiucc. dicto loc. Sed primam opinionem Paludani sequitur Bonac. de sponsalib. q.1. pun.8. num. 6. Quā verè tutam puto, scilicet neutrum sponsum posse resilire à sponsalibus eo, quod pares fuerunt in delicto. Si autem sponsa fornicata non sit, sed tantum permiserit ab alio impudicè tangi; tūc sponsus poterit etiam resilire à spōsalibus; quod non cōceditur sponsæ, si sponsus permiserit ab alia impudicè tangi, quia respectu viri non reputatur mutatio adeò notabilis, vt possint sponsalia dirimi; quamuis etiam de hoc aliqui dubitent. vide Sanch. in cit.disp.55.num.5.& per totam; Bonac. in cit.pun.8. à num.1.vsq; ad 8. Filiuc.loc. cit.Reginald.lib.31.n.262.& alios.

20. Vtrum autem sponsalia dirimantur etiam quādo superuenit aliquod iuris impedimentum? Respondeo, si impedimētum fuerit dirimens, vt est affinitas superueniēs, vel error personæ. Tunc certum est, quod sponsalia dirimantur, vt si spōsus peccet cum consanguinea sponsæ in primo,

mo, vel secundo gradu, quia contraheretur affinitas, quæ ex copula illicita oritur tantum in primo, & secundo gradu. Imò non solum impedimentum dirimens Matrimonium, sed etiam fama publica, vel publicum scandalum de tali impedimento; sponsalia dirimunt, vt Coninchus disp. 23. dub. 11. num. 8. Sanchez disp. 71. num. 13. Bonac. q. 1. punct. 7. num. 7. Si autem impedimentum fuerit tantum impediens, & non dirimens Matrimonium, tunc sponsalia non dirimuntur excepto voto simplici castitatis, de quo iam supra diximus, ita Sanchez disp. 56. Bonac. nu. 8. qui Doctores cum Filiucc. num. 291. & alijs similiter notant sponsum, qui post sponsalia impedimentum dirimens contraxit, teneri impetrare dispensationem, dummodò cōmodè possit, & eo magis, si sequeretur aliquod graue damnum sponsæ, tenetur enim omninò sponsam ab omni damno, & infamia liberare ne ex suo peccato, ipse commodum, & sponsa innocens incommodum reportet. Vide fusius apud dictos Doctores.

De Alijs Causis, ob quas etiam dissoluantur sponsalia. Cap. XCI.

1 *Morbus contagiosus, fœditas notabilis oculorum, vel nasi amissio, deformitas in fama, & honore, & qualibet notabilis mutatio est sufficiens causa dissolutionis sponsalium.*

2 *Nimia asperitas, & seuitia, ac graues inimicitia inter ipsos sponsos, est sufficiens causa dirimendi sponsalia.*

3 *Ob paupertatem superuenientem, possunt dirimi sponsalia si fuerit talis, qua si fuisset præcognita, nequaquam sponsalia fuissent contracta.*

4 *Iurans aliquam ducere, potest petere dotē, si illa diues fuerit, alioquin Matrimonium posset non contrahere, & hoc etiam si violasset virginem cum tali promissione.*

5 *Iusta causa dissoluendi sponsalia, siuè præcedat sponsalia, & non cognoscatur, siuè adueniat post dicta sponsalia, semper erit sufficiens ad illa dissoluenda.*

6 *Sponsalia contracta per dolum dantem causam contractui, sunt irrita, at si fuerit talis dolus factus à tertia persona tantum, sponsalia poterunt annullari à decepto.*

7 *Habens iustam causam dirimendi sponsalia, si postea cognoscat carnaliter sponsam, censebitur remisisse iniuriam, & sponsalia firma manebunt.*

8 *Quando adest iusta causa dissoluendi sponsalia, non est necessaria absolutio iuramēti, in casu, quo fuissent contracta medio iuramento.*

9 *Qui habet vitium intrinsecum, quod si sciretur ab alio sponso, posset iustè sponsalia dissoluere; potest astringere alterum sponsum ad seruandam fidem sibi datam.*

10 *In casibus, ob quos iustè possunt sponsalia dissolui, non requiritur sententia iudicis, dummodo causa sit certa de iure, & de facto, secus si causa fuerit secreta & sponsalia publica; ratione enim scandali, esset necessaria sententia iudicis.*

11 *Si causa dissolutionis sponsalium esset occulta, & afferens infamiam, vt esset fornicatio in fœmina, & tamen nollet sponsalia dirimere, post debitam monitionem, posset causa iudici manifestari, vt sponsalia remaneant dissoluta.*

12 *Iudex in causa dissolutionis sponsalium est Episcopus, vel alius ab ipso delegatus cum agatur de re spirituali.*

13 *Sponsalia vt dissoluantur in foro conscientiæ sufficiet, vt causa talis dissolutionis certa fiat saltem per vnum testem fide dignum vel per publicam famam.*

14 *Sponsalia celebrata per metum leuem in foro conscientia, annullari possunt.*

1. PRimò quæritur, vtrum morbus contagiosus sit sufficiens causa dirimendi sponsalia? Respondeo affirmatiuè; esset enim notabilis mutatio. Ita Diuus Thom. 4. d. 27. q. 2. art. 4. ad 3. Licet, ibi loquatur de graui infirmitate incurabili superueniente, vt Epilesiæ, &c. Tamen id etiam esse verum de quolibet alio morbo contagioso affirmat Nauar. c. 21. num. 27. & alij citandi. Idem dicas de qualibet fœditate notabili, vel oculorum, aut oculi, vel nasi amissione; vel si tam nasus, quam os

malè

malè olcat, nec arte medicinæ subueniri possit. Item si sponsa tempore sponsalium erat pulchra nimis, & postea deuenerit nimis deformis, vt idem D.Thom.loc.cit.ar. 3.ad 3.& ibi Sot.q.2.art.5.casu 9. Idem est etiam dicendum, si adueniat aliqua deformitas in fama, & honore; vt si furti, vel alterius criminis sponsus damnatus sit; & tandē quoties aduenit talis notabilis mutatio, quæ si fuisset præcognita; sponsalia non fuissent contracta. Nec obstaret, quamuis fuissent firmata iuramento, Sanchez li. 1.disp.57.Filiucc. tract 10. cap.8. nu.289. Bonac.de sponſ.q.1.pun.8.n.8.& seqq.Reginald.lib.31.nu.263.& alij apud hos Doctores.

2. Item erit sufficiens causa dirimendi sponsalia nimia asperitas, & sæuitia alterius sponsi; quando de nouo agnoscitur, sic etiam graues inimicitiæ ortæ inter ipsos sponsos, ex quibus non possit sperari, nisi infelix exitus Matrimonij. Sanch. disp.58. Filiuc.n.290.Bonac.n.15.Reginal. nu.264. & alij.

3. Sed maior difficultas est, vtrum sponsalia dirimantur ob paupertatem superuenientem? Respondeo affirmatiuè, quando esset talis, quæ si præcognita esset, nequaquam sponsalia fuissent contracta, quando autem paupertas aduenit sponsæ, tunc vel dicta sponsa promisit dotem, vel non promisit; si dotem promisit, & ob paupertatem superuenientem non possit illi eā soluere; dirimuntur sponsalia, quia dos habetur tanquam conditio sine qua non. Si dotem non promisit, disputant pro vtraq; parte Doctores; alij autem dicunt sponsalia non dirimi; quia iam sponsus nullum interesse patitur; alij autem contrariū asserunt, & hoc videtur probabilius, quia licet sponsa non promiserit dotem, potest esse, vt sponsus confisus dictæ sponsæ diuitijs, sponsalia contraxerit; vt fusius Sāchez disp.59.Filiucc.num.292.Vide etiam Sot. 4.d.17.q.2.art.5.Nauarr.cap.22.num. 27. Bonac.de sponsal.q.1.punct.8.num.10.Reginal.lib.31. num. 264. Secus autem esset dicendum, quando talis paupertas fuisset præcognita, nam tunc nulla daretur deceptio, & ex consequenti nulla causa dissolutionis sponsalium, & nota, quod omnes supradictæ causæ dissoluunt spōsalia ex parte illius, qui est illæsus, nam si ipse non obstantibus dictis accidentibus, voluerit spōsalia firma manere, non poterit alter spōsus ab illis resilire, cum nulla causa detur in illo, resiliendi, vt notat Sanchez disput. 57.num.5.& alij citat. Item nota cum Bonac.loc.cit.num.14.& Rebell.lib.4.de spōsal.q.8.sect.8.num. 70. Sponsalia non posse dissolui quando paupertas accidit tam ex parte sponsæ, quam ex parte spōsi, quia in tali casu daretur compensatio; sed verè contrarium puto probabilius, quādo paupertas est talis, quæ si fuisset præcognita; nequaquam sponsalia fuissent contracta, nam potest esse, vt stante tali paupertate, non possint postea filij debito modo educari, vel aliud sinistrum damnum aduenire, ob quod homines prudentes non solēt tam faciliter Matrimonium contrahere, cum non sperent bonum euentum Matrimonij; & ideò non sunt astringendi ad illud contrahendum ob sponsalia irrita.

4. Item quæritur vtrum, qui iurauit aliquam ducere absque vlla præuia dotis promissione, teneatur ad Matrimonium contrahendum absque dote, licet mulier diues esset? Et cum distinctione multi respondent, aut dictus promittens habet sufficientia bona, quibus possit sufferre onera Matrimonij, vel non habet; si primo modo, tenetur ad Matrimonium contrahendum quia dos non promissa, non debetur, & benè potest dari Matrimonium absque dote. Nam dos est quasi quædam conditio extrinseca, quæ si non explicetur non subintelligitur; & hæc quidem opinio probabilis quidem est, quam docet Couar. 4. decret.1.par.cap.5.num.5.Rodriq.summa 1.tom.cap.97.num.8.& alij. Contrarium tamen nempe quod dicta sponsa teneatur assignare dotem iuxta eius statum, probabilius iudicatur à Sanchez disp.60.num.2. quod docet Palud.4.d.28.q.1.art.2.cōclus. 4.num.14.& alij plures, & hoc etiam in casu, quo aliquis virginem deflorauerit facta Matrimonij promissione, vt loquitur dictus Palud. Puto tamē hoc pendere ex intentione promittentis Matrimonium, nam si verè intellexit velle contrahere sine dote, sponsa ad illam non tenetur, nec sponsus

sus illam petere potest. At si nulla facta reflexione ad dotem, Matrimonium promiserit, certum est, quod etiam subintelligatur dos in casu possibili; scilicet si adfuerit possibilitas, & ratio est, quia dos nō est omninò quid extrinsecū; sed potius quid concomitans Matrimonium ob eius onera, quæ secum affert.

5. Vtrum autem iusta causa dissoluendi sponsalia, necesse sit, vt adueniat post sponsalia, an sufficiat si tantum cognoscatur post sponsalia, quamuis antea extiterit, sed non fuit cognita? Et respondetur, sufficere si tantum cognoscatur post sponsalia. Nam vitium cognitum tempore contractus, certum est, quod non annullet contractum, quia nulla datur deceptio; at si adfuit tempore contractus, sed si non fuit cognitus, tunc reputatur, ac si de nouo aduenirer; quia aliquid superuenire, vel præcedere ignoranter, paria sunt cap. Pastoralis de exception. Vnde sicut vitium superueniens post contractum illum annullat; ita etiam vitium præcedens, sed non cognitū illum annullabit ex cōmuni regula, quam sæpè tradidimus, nempè promissionem nō obligare rebus notabiliter mutatis; vnde omnes causæ iā dictæ, quā etiam aliæ, quæ contingi possunt, siue præcedant ipsa sponsalia ignoranter, siue subsequantur, iustè dicta sponsalia diriment. vide Sanch. disp. 63. Molin. tom. 2. de iust. tract. 2. disp. 272. Filiuc. tr. 10. c. 8. n. 296. Sot. disp. 27. q. 2. ar. 5. casu 9. & alios.

6. Deinde quæritur an sponsalia dissoluantur per dolum, & metum? Et quoad dolum, certum est, quod sponsalia celebrata per dolū dantē causā contractui, sint nulla. Dupliciter enim potest esse dictus dolus, vel vt det causam contractui; aut vt incidat in contractum; primus dolus dans causam contractui, semper illum annullat, quia si fuisset præcognitus, nequaquam cōtractus fuisset celebratus; Secundus dolus tunc dicitur incidere in contractū, & non dare illi causam, quando licet, fuisset præcognitus, tamen adhuc contractus fuisset initus, licet non cum tali conditione, vel non nisi cum tali pacto; & ideò ex tali metu non annullatur contractus, vide Molin. tom. 2. tract. 2. de iustit. disp. 352. Sylu. ver. Culpa quæst. 5. & alios. Vnde dicendum est, sponsalia contracta per dolum dantem causam contractui esse irrita, quando dolus fuit adhibitus ab altero sponso. At si fuerit adhibitus à tertia persona dicto altero sponso ignorante, vel id acciderit ex sua propria falsa æstimatione, tunc non esse ipso facto irrita, sed posse irritari à persona decepta, Sanchez disp. 64. per totam, Molin. loc. cit. Filiucc. eodem loc. nu. 297. Bonac. de sponsalib. q. 1. pun. 9. nu. 1. & alij. Sed vtrum, si deceptus voluerit stare contractui, teneatur decipiens non resilire, & affirmatiuè multi respondent, ne inique agens reportet commodum de suo dolo, & iniquitate; dummodo adfuerit vera intentio promittendi ex parte dicti decipiētis; probabilius tamen putat Sanchez loc. cit. num. 3. Bonac. num. 2. & alij tam decipientem, quam deceptum liberum esse à contractu, posse tamen decipientem constringi per iudicem ad talem contractū ratione damni illati, vel in pœnam deceptionis, volente tamen decepto.

7. Dubium tamen est, *vtrum sponsus habens sufficientem causam dissoluendi sponsalia*, si postea cognoscat carnaliter sponsam, censeatur remittere. ita vt non possit amplius ob dictam causam dirimere sponsalia? Et respondetur affirmatiuè; nam etiam in Matrimonio consummato. Si ob fornicationem alter sponsus non petit diuortium; sed cum eo carnaliter maneat, censetur sponsus offensus condonare vt D. Thom. 4. d. 35. q. vnic. art. 1. in cor. alij omnes; Imò etiam facto diuortio, si postea sponsi se carnaliter cognoscant, censetur offensio remissa, & sponsi tenentur in Matrimonio perseuerare, vt Sot. 4. d. 36. q. vnica art. 1. Amittitur etiam per dictam copulam ius accusandi l. si vxor. 13. in fin. ff. ad leg. Iuliam de adulter. vbi sic habetur. *Aboleuit enim prioris Matrimonij delicta, reducando eam*. Docet Clerus lib. 5. §. Adulterium num. 18. vers. caueat etiam Gloss. cap. fin. de Adult. verb. fornicationis, & ibi Abbas num. 7. & alij communiter, quos sequitur Sanchez disp. 66.

8. Sed vtrum in dictis casibus, in quibus licitum est sponsalia dissoluere ob causam præcedentem, sed ignoratam, vel ob cau-

causam de nouo superuenientem, necessarium sit petere absolutionem à iuramento casu, quo fuisset præstitum in dictis spõsalibus? & affirmatiuè respondet Sot. 4. d. 27.q.2.art.3.ad 1.& alij plures,& ratio est, quia iuramentum est rei licitæ,&c.contrarium tamen docet Sanchez disp.77.& clarè patet ex cap.quemadmodum de iureiurand. vbi textus ait. *Fas esse absque periurio à sponsalibus iuratis resilire, ob fornicationem subsequentem; quia subintelligitur conditio; nempe dummodo res ita sint, & ita permaneant absque notabili mutatione.* Ita docet Abbas in cit.cap.num.9.Io.Andr.num.13.Ancharanus num.3.& alij plures,vt supra etiam diximus cum Bonac.de sponsalib.q.1.pun. 8.in princ.Filiuc.& alijs.

9. Quæritur etiam,vtrum sponsus,qui habet intrinsecum vitium, ob quod alter sponsus iustè posset sponsalia dissoluere; v.g. si habeat morbum gallicum,vel commiserit fornicationem; An possit cogere dictum alterum sponsum ad seruandam fidem in sponsalibus præstitam? Hæc quæstio pendet ex altera, nempe an Adulter occultus amittat ius exigendi debitum ab altero coniuge innocēte,& nesciente adulterium? Et nota, quod quæstio sit de exactione, quæ non fit nisi per quandam coactionem, & non de simplici, & humili petitione; de hoc enim nullus dubitat,& certum est,quod possit humiliter petere; sed quoad exactionem, seu coactionem; duæ sunt opiniones; prima asserit,talem Adulterum non posse exigere, seu petere tanquam sibi debitum; Et ratio est, quia licet quis putet esset debitorem Petro, non tamen Petrus, si cognoscat dictũ debitum non esse verum, poterit illud in cõscientia exigere; & hanc opinionem tenet Nauar. cap.22.num.23.Angelus ver. Adulterium n.3.in fin. Sylu.n.8.P.Ledesm.de matrim. q.62.art.1.dub.1. Secunda tamen sententia asserit, talem Adulterum posse exigere; quia nullus tenetur suum occultum delictum iudici propalare,vt castigetur, ita similiter non tenetur quis propalare suum Adulterium Vxori, à qua posset castigari, petendo diuotium. ita Sot.4.d.36.q.vnic. art.4. P.Sot. lect.16. de Matrim. §.penult. Sanchez disp.68.num.4.& alij plures. Ex qua resolutione sequitur, quod sponsus habens vitium secretum; ob quod sponsalia possent dirimi ab altero sponso, possit exigere, vt seruet fidem in spõsalibus præstitam; quod intellige, quando dictum vitium non posset afferre graue damnum sponso, v. g. Si quis haberet morbum gallicum, vel alium morbum pestiferum, teneretur omninò monere sponsum; alioquin operaretur contra iustitiam, & contra charitatem, nec Matrimonium haberet bonum exitum. Ad argumentum primæ opinionis faciliter respondetur, nam debitum certum est, quod non possit exigi nec peti, nisi sit certum; At diuortium datur per modum pœnæ à iudice, vel à muliere post cognitum delictum; quo non cognito,dari nõ potest; & cũ pœna non sit assumenda à seipso, sequitur, quod sponsus semper maneat in suo iure petendi iuxta fidẽ sibi pręstitam,donec vitium fuerit manifestum,& donec mulier,vel iudex imponat tale diuortium, seu pœnam. Sequitur Filiuc,tract.10.cap.8.de Matrim.n.298.§. Dices tertiò; eamdem doctrinam sequitur Bonac.de spons.q.1.pun.10.num.12.

10. Sed quæstio est an in huiusmodi casibus, in quibus possunt sponsalia dissolui; requiratur sententia iudicis? Et in duobus casibus non requiri dictam sententiam ait D.Thom.in 4.d.27.q.2.art.3. scilicet in ingressu Religionis, & in contractu Matrimonij cum alio,vel alia, alij addunt,fornicationem notoriam, vel quando detegitur aliquod impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, nec non susceptionem ordinis sacri.Tamen dicendum est, omnem casum habẽtem certam causam tam de iure, quam de facto,non indigere dicta iudicis sententia, nisi esset necessaria ratione scãdali; Et ratio est, quia sponsalia habent tacitam conditionem,vt iam diximus, deficiente autem conditione, ex natura rei contractus erit nullus, & sic nulla erit necessaria sententia iudicis. Vnde si sponsalia erunt publica, vel priuata, & causa erit etiam publica, & certa tam de iure, quam de facto, poterunt sponsalia dissolui propria auctoritate, quia iam causa publica est: Et si causa fuerit occulta,& sponsalia similiter occulta, eodem modo, & maiori

ratione possent sponsalia dissolui propria auctoritate; quando autem sponsalia essent publica, & causa esset secreta, tunc si adesset periculum grauis scandali, esset necessaria sententia iudicis, secus autem, si tale periculum non adesset. Et si causa sit dubia de iure, scilicet, si dubitetur an sit sufficiens, vel de facto, scilicet, si dubitetur an verè existat talis causa; nullo modo possent sponsalia propria auctoritate dirimi, esset enim culpa lethalis ob periculum operandi contra iustitiam. vide Sanchez lib. 1. de sponsalibus disp. 69. per totam, Filiucc. tract. 10. cap. 8. num. 299, Rodriq. 1. tom. summ. cap. 243. num. 11. Nauar. ca. cap. 22. num. 28. Angel. verb. sponsalia nu. 42. Syluest. ibidem quæst. 11. Reginald. lib. 31. n. 268. Bonac. q. 1. pun. 10. n. 9. & alios.

11. Sed quid si causa dissolutionis sponsalium sit occulta, & afferens infamiam, an tunc detegenda sit talis causa coram iudice, vt in casu, quo sponsa fornicata esset, & nollet recedere à sponsalibus? Respondeo primò monendam esse dictam sponsam, & si non audierit, id faciendum esse, vel per parentes, vel viros pios, & prudētes, aut per Prælatū secreto modo, & si adhuc persistat, est iudici denunciāda; & mediante eius sētentia, sponsalia erunt dirimenda. Nam ad iustam defensionem licitum est aperire vitia occulta testium, quando necessarium fuerit; & est etiam licitum denunciare iudici furem occultum ad euitandum proximi damnum; si monitio secreta non iudicetur sufficiens; igitur multo magis poterit sponsus ad euitandum damnū propriū, vitium sponsæ aperire; si monitio non sufficiat Sanchez disp. 70. ex Sot. Corduba, & alijs, & sequitur Filiuc. loc. cit. num. 300.

12. Quis autem dicatur iudex de huiusmodi causa dissolutionis sponsalium? Respondeo esse iudicem Ecclesiasticum, scilicet Episcopum, vel ab ipso delegatū; & ratio est, quia sumus in materia spirituali, vt Palud. in 4. d. 27. q. 1. num. 38. Sanchez loc. cit. num. 10. Reginal. lib. 31. num. 268. Bonac. loc. cit. num. 8. & alij.

13. Quænam probatio requiratur, vt quis licitè possit sponsalia dissoluere? Respondeo sufficere, si vnus tantum fide dignus id asserat, scilicet causam dirimendi sponsalia esse certam, vel si talis fama fuerit apud multos, nec requiritur iuramentū in dictam causam attestante, quod intellige pro foro conscientiæ, vt loquitur Filiuc. tract. 10. cap. 8. num. 301. Sanchez disp. 173. & Bonac. loc. cit. de sponsal. q. 1. punct. 10. num. 11. Quid autem dicendum sit pro foro externo. Vide Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 71. & 72.

14. Quoad spōsalia celebrata per metum? breuiter dico metum leuem incussū ad hunc finem, scilicet ad contrahenda sponsalia, esse sufficientem causam ad illa dirimenda in foro conscientiæ, & hoc meritò, ne iniquus portet commodum ex iniuria alteri illata. In foro autem externo, non datur actio ob metum leuem; alioquin daretur occasio multis litibus; ob metum autem grauem sponsalia sunt ipso iure nulla. Vide Bonac. de spons. quæst. 1. punct. 9. num. 6.

DE

DE MATRIMONIO.

QVID SIT MATRIMONIVM, quando institutum, & quæ sint eius materia, forma, & Ministri. Cap. XCII.

1 *Matrimonium quatrupliciter nominari soleat, & vnde deriuentur dicta nomina.*

2 *Matrimonium definitur. Coniunctio maris, & fœmina, &c. cuius essentia cōsistit in vinculo illo, quo sponsi dicuntur formaliter vniti.*

3 *Matrimonium triplex est, nempe legitimum, Ratum, & Consummatum; legitimum est illud quod reperitur inter infideles, Ratum, est illud, quod reperitur inter Christianos.*

4 *Matrimonium non est quid homini naturale; sed quid proueniens ex naturali inclinatione.*

5 *Matrimonium fuit simul institutum, & præceptum à Deo in illis verbis: Crescite, & multiplicamini: & Matrimonium fuit contractū inter primos parētes in illis verbis: hoc nūc os de ossibus meis, & caro de carne mea. In lege gratiæ fuit postea institutum à Christo Domino; sed quando fuit institutum, dissident Doctores.*

6 *Præceptum Matrimonij durat etiam nunc in lege gratiæ, si necessitas id exigeret.*

7 *Casu, quo omnes decederent, Religiosi tenerentur Matrimonium contrahere ob conseruationem generis humani.*

8 *In aliquo casu, vt ad euitandum magnum scandalum, esset quis obligatus contrahere Matrimonium.*

9 *Matrimonium inter fideles, est Sacramentum conferens gratiam, & est de fide post Concilium Trid.*

10 *Matrimonium inter fideles non potest dari, quin sit Sacramentum.*

11 *Materia, & forma Sacramenti Matrimonij sūt ipsamet verba, vel signa, quibus matrimonium contrahitur.*

12 *Ministri Sacramenti Matrimonij sunt ipsimet contrahentes, non autem Parochus.*

13 *Matrimonium tantum legis gratia est Sacramentum, & si contrahatur cum infideli, erit tantum Sacramentum, & confert gratiam fideli.*

14 *Infidelium Matrimonium, statim ac baptizantur fit Sacramentum.*

15 *Matrimonium potest contrahi per procuratorem, & erit verum Sacramentum conferens gratiam, sed quatuor conditiones requiruntur in procuratore.*

16 *Mandans si reuocauerit mandatum per solum actum internum, matrimonium non erit validum.*

17 *Notatur forma, qua potest vti procurator in contractu Matrimonij. Et nota, quod mandatum, non sit necesse, vt detur coram parocho, & testibus.*

18 *Matrimonium contractum, etiam per litteras, vel nuncium est Sacramentum; & mandans tenetur esse in gratia toto tempore, quo putat Matrimonium posse contrahi.*

19 *Matrimonium per nuncium, vel epistolam, aut procuratorem, necesse est, vt fiat coram parocho, & testibus, & notatur, modus obseruandus.*

1 Vatuor nominibus sinonymis appellatur Matrimonium, nempè Matrimoniū, nuptiæ, connubium, & cōiugium. Dicitur Matrimonium, quia mulier nubet, & mater efficitur, vel quia fit quasi matris munimen, proles enim dicitur veluti munimen matris, vt S. Thom. in add. q. 44. ar. 2. Couar. 2. par. de Matrim. ca. 1. num. 1. vel iuxta Gregorium IX. ca. 2. de conuersat. infidelium; Matrimonium inde deriuat, quia mulier in partu, & ante, & post partum varios labores sustinet, vel tā-

dem, quia mater certa est, & pater incertus. Dicitur etiam Nuptiæ, & Connubiũ ab obnubendo, seu velando; olim enim virgo in Matrimonio quasi nube obtegebatur quodam velamine ad ostendendam se inferiorem, & subditam viro suo; iuxta illud Genes. 32. vbi videns Rebecca, Isaac virum suum deambulãtem, obuiam ei veniens, caput suum velauit. Poterat etiam fieri dicta cæremonia ad erubescentiã peccati commissi, dum à serpente decepta, virum suum fefellit. Dicitur etiam coniugium, quatenus Matrimonium duos coniungit in carne vna. Vide Couar. loc. cit. Sanchez in proemio de Matrimonio num. 4. Vasq. de Matrim. disput. 1. cap. 1. Filiucc. tract. 10. de Matrim. cap. 1. num. 1. & alios.

2. Definitur autem Matrimonium, hoc modo; est coniunctio maritalis viri, & fœminæ inter legitimas personas indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. Inst. de patria potest §. 1. & l. 1. ff. de ritu nuptiæ; & alibi, quæ definitio conuenit Matrimonio, prout est officium naturæ ad liberos procreandos, & prout tale, videndum est in quo essentialiter consistat Matrimoniũ. Sed prius notandum est, septem res reperiri in Matrimonio; primò reperitur mutuus consensus, secundò externus contractus, tertiò mutua corporũ traditio; quartò vinculum quoddam ortum ex contractu, & corporum traditione; quintò mutua obligatio, quæ oritur ex tali vinculo, sextò adest jus in vtroquoque ad alterum; septimò vsus, & consummatio Matrimonij; quibus notatis. Dico essentiam Matrimonij consistere in vinculo illo, quo coniuges sunt formaliter vniti, ita D. Thom. 4. d. 27. q. 1. art. 2. quest. 1. ad 2. Non enim consistit essentia Matrimonij in consummatione; quia B. Virgo contraxit verum Matrimonium, nec fuit cognita, nec consensus internus, aut externus, quia sunt causa efficiens Matrimonium, & sunt actus transeũtes; essentia autem debet semper permanere, dum manet Matrimonium. Vnde nec talis essentia consistit in mutua corporum traditione, cum sit actio transiens, neque in mutua obligatione ad reddendum debitum; quia hæc obligatio potest cessare per alterius sponsi adulterium, vel per ingressum religionis ex mutuo consensu, igitur in illa formali coniunctione, seu vinculo, quo sponsi dicuntur formaliter vniti, consistit essentia Matrimonij.

3. Ex quibus notatis, patet declaratio definitionis traditæ; nam dicitur coniunctio, quia in ipsa consistit essentia Matrimonij, dicitur maritalis; idest orta ex mutua corporum traditione, vt explicetur fundamentum dictæ coniunctionis. Additur viri, & fœminæ ad explicandum subiectum aptum pro Matrimonio. Dicitur indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, ad explicandum finem Matrimonij, qui est mutua habitatio indissolubilis, vide Sanchez lib. 2. disp. 1. Filiucc. tract. 10. cap. 1. num. 3. & alios cit. Nota etiam hic cum dicto Sanchez num. 9. Matrimonium diuidi in legitimum ratum, & consummatum; Legitimum est illud, quod contrahitur inter infideles ex legitimo sponsorum consensu. Ratum dicitur quando Matrimonium est Sacramentum, & nondum copula carnali consummatum; & ideò Matrimonium infidelium dicitur legitimum, *sed non ratū*, vt habetur in cap. quanto *de diuort*; Matrimonium consummatum est, quando est iam copula carnali perfectum ex Couarr. 4. decret. 2. par. cap. 1. §. vnico num. 4.

4. Vtrum autẽ Matrimonium sit naturale homini? Respondeo si per naturale intelligatur aliquid, ad quod homo, esset determinatus à principijs naturæ, vt est ascensus sursum igni, & descensus lapidi, non erit naturale homini Matrimonium, cũ ad illud se determinet libero arbitrio, si autem pro naturali, intelligatur aliquid proueniens ex naturali inclinatione, tunc certum est, matrimonium esse homini naturale, naturaliter enim homo cupit sui conseruationem, quæ cum perpetua esse non possit, cupit illam per multiplicationẽ indiuiduorum, in quibus homo dicitur, quodammodo esse, & conseruari, cupit etiam homo naturaliter perfectam sui cõseruationem in indiuiduis; scilicet cupit non solum generationem, sed etiam prolẽ ipsam ad perfectionem perducere, & ad perfectum statum hominis; ideò Aristot. 18. Ethnic. cap. 12. ait; filios habere a parentibus esse, nutrimentum, & instructionem;

nem; Hinc est, quod Matrimonium necessariò debet esse indissolubile, & quod alij concubitus sint peccaminosi, quia proles esset incerta, vnde D. Thom. 3. Contra gentes, cap. 12. Docet fornicationem, quæ est vagus concubitus, esse contra naturæ ius, & peccatum lethale, quia contrariatur debitæ propagationi naturæ humanæ, vide etiam D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 3. Caiet. & alios ibidem. Sequitur Filiucc. tract. 10. de Matrim. cap. 1. n. 5. & 6. & Sanchez lib. 2. disp. 2.

5. Quando autem Matrimonium fuerit institutum in lege naturæ, & Euangelicæ? Respondeo, quoad legem naturæ, Vasq. docet Matrimonium esse institutum solo iure naturæ absque vlla voluntate diuina Id declarante, seu instituente, quam opinionem non puto veram, cum sit contra communem sensum Patrum, & Doctorum, hac opinione seclusa, sunt multi, qui asserunt Matrimonium fuisse institutum immediate ab Adamo in illis verbis à Deo infusis Gen. 2. *Hoc nunc os ex ossibus meis*; At probabilius dicendum est fuisse simul institutum, & preceptum à Deo in illis verbis. *Crescite, & multiplicamini*, fuit tamen postea ab Adamo contractum Matrimonium in dictis verbis, *hoc nunc os, ex ossibus meis*, &c. ita D. Thom. 4. d. 26. q. 2. a. 2. ad 4. Sotus ibidem q. 1. art. 2. & ibi quamplures alij. Filiuc. tract. 10. de Matrim. cap. 1. num. 7. Sanchez lib. 2. disp. 4. nu. 3. P. Ledesm. de Matrim. q. 42. art. 2. Reginald. lib. 31. num. 9. Bonac. de Matrim. q. 2. pun. 2. n. 1. Sylu. verb. Matrimonium 1. qu. 2. & alij multi. Matrimonium autem in lege Euangelica, certum est fuisse institutum à Christo Domino; Sed quando? dissident Doctores; nam aliqui volunt fuisse institutũ quando Christus interfuit nuptijs Ioan. 2. Alij autem dicunt ibi fuisse declaratum; sed postea commendata, & præcepta eius inseparabilitas in illis verbis. *Quos Deus coniunxit, homo non separet*. Matth. 19. & hoc verius videtur. ita Sot. 4. d. 26. q. 2. art. 2. P. Sot. lect. 2. de Matrim. Sanchez loc. cit. num. 5. Bonac. eodem loc. Rebel. lib. 2. q. 3. num. 10. Reginald. lib. 31. nu. 10. & alij plures. Nec desunt, qui asserant fuisse institutum in nocte cœnæ, vel post resurrectionem, vt refert Filiuc. tract. 10. de Matrim. cap. 1. num. 9.

6. Sed vtrum dictum præceptum matrimonij ita fuerit in lege naturæ, vt etiam nunc duret in lege gratiæ? Et affirmatiuè respondet D. Tho. 4. d. 26. q. 1. & alij citandi; Cum hac tamen distinctione; quod dũ genus humanum paucis continebatur hominibus, præceptum omnes, & singulis obligabat, postquam verò homines multiplicati sunt, præceptum obligat tantum Rempublicam in communi, vt si necessitas occurreret, posset homines compellere ad Matrimonium; & eodem modo in præsenti durat hoc præceptum in lege Euangelica, & est duraturum vsque ad finem Mundi; Et ratio est, quia hoc præceptum est naturale, quod non extinguitur cessante necessitate, vt est præceptum eleemosynæ, quod licet semper maneat, nõ tamen semper obligat, nisi dum adest necessitas; Sic etiam est præceptum Matrimonij, in principio Mundi obligabat omnes, quia aderat necessitas conseruandi, & multiplicandi genus humanum; post dictam multiplicationem, cessauit necessitas; sed non ideò fuit extinctum præceptum, cum semper maneat, si iterũ adueniret necessitas. Nec dictum præceptum fuit extinctũ per Christum Dominum, quia præcepta cæremonialia, & non naturalia Christus abrogauit. vide Sot. ad locum D. Tho. q. 1. art. 1. Durand. q. 2. P. de Ledes. de Matri. q. 41. art. 2. & alios plures, quos sequitur Sanchez lib. 2. disp. 3. num. 3. Filiuc. tract. 10. cap. 1. n. 8. Valentia tom. 4. disp. 10. q. 1. pun. 4. Bonac. de Matrim. q. 2. pun. 3. n. 1. & 2.

7. Et cum ijsdem Doctoribus est notandum, in casu quo omnes in Mundo decederent, remanentibus tantum Religiosis, ipsos fore obligatos ad Matrimonium contrahendũ ex præcepto naturali. Molina tom. 1. de iustit. tract. 2. disp. 2. Reginal. lib. 31. num. 8. & quamuis, Durandus loc. cit. & Palud. ibidem q. 3. asserant contrarium, nempe tunc esse credendum adesse finem Mundi; tamen prima opinio communis est; cum finem Mundi adesse, non posset in tali casu præsumi absque aliqua Dei reuelatione, vt Sotus, & alij citati.

8. Secundò est notandum, etiam nũc posse

posse dari aliquem casum, in quo aliquis teneatur Matrimoniū contrahere; sed non vigore dicti præcepti Matrimonij; sed alterius præcepti euitandi scandalum, vt si esset aliquis, & vnicus filius Principis hæres, qui si non nuberet, orirentur bella, & seditiones in Rempublicam, vt Sanchez loc.cit.in fine; Bonac.ibidem nu.4.& alij.

9. Deinde quæritur, quid si Matrimonium prout est Sacramentum? nam quod sit Sacramentum, & quod conferat gratiam; iam est de fide ex Concil.Triden. sess.7.can.7.& 8.& sess.24.can. 1. quod legitimè etiam probat Bellarm.lib.1.de Matrim.cap.2.& seqq.contra Durandum 4.d. 25.q.3.præter multos hæreticos,& tam dicti Durandi, quam hæreticorum argumenta dictus Bellarm.proponit,& soluit, multis Patrū,& Sacræ Scripturæ testimonijs. Potest igitur, Matrimonium definiri, hoc modo; Matrimonium est legitimus, & indissolubilis contractus inter virum, & fœminam, quo traditur, & acceptatur mutua corporum potestas, & confertur gratia sāctificans; quæ definitio ex dictis patet, quid ipsa significet;& nota cum D.Thom.4.dist. 26.art. 1. ad 5. etiam in hoc Sacramento, sicut in cæteris dari id, quod est Sacramētum tantum, & sunt actus contrahentium id, quod est res tantum; & est effectus Sacramenti; & id quod est res, & Sacramentum, & est vinculum, quo coniuges vniti perseuerant. Est etiam vnum Sacramentum, licet sint duo subiecta materialiter, quia sunt vnicū signum repræsentans vnicam vnionem Christi cum Ecclesia. P.Ledesma de Matrim. q.42.art.4.dub.3.ad 3. Sanchez lib.2.disp.disp.10.num.5.Filiucc. tract.10.c.1.n.9.

10. Sed dubium est, vtrum fideles dū contrahunt Matrimonium possint ita contrahere, vt sit tantum Matrimonium,& non Sacramentum? Nam infideles contrahunt Matrimonium, quod nō est Sacramentum; Respondeo id posse accidere duplici modo, primò ex ignorantia, vel errore, nempe ex eo ꝙ dicti infideles putent Matrimoniū nec esse Sacramentum, nec conferre gratiam; tamen intendunt contrahere,& efficere id, quod faciunt cæteri fideles, & in hoc casu nō datur separatio Sacramenti à matrimonio, sicut baptizatus, putās baptismū esse fictionem quādam; si tamen intēdat facere, quod facit Ecclesia, erit verus baptismus, vt verum Sacramentum. Vel id potest accidere malitiosè, scilicet scientes Matrimonium esse Sacramentum, & conferre gratiam; tamen quantum in ipsis est non intendunt contrahere Matrimonium, nisi quatenus est contractus naturalis,& in tali casu, certum est non esse Sacramentum ex defectu intentionis, vt docet Suarez de Sacramentis tom.in tertiam partem, D. Thom. q.64. art. 10. disp.13. sect.2. ad fin. Tamen nota talem contractū sic initium, nec in ratione contractus esse validum, vt ex verbis eiusdem Suarij sumitur, & sequitur Sanchez lib.2.disp. 10. num.6.& P. Ledesm.de Matrim.q.53.ar.2.dub.7.in solut. ad 1.& 2. Et ratio est, quia Christus inseparabiliter instituit dictum contractū Matrimonij à Sacramento, ita vt vnum non possit dari sine alio. Vnde si quis intenderet conficere Sacramentum, sed non contractum, nihil faceret, cum non possit dari talis contractus Matrimonij inter fideles, nisi sit Sacramentum, nec Sacramentū, nisi sit contractus. Quid autem dicendum sit de Matrimonio infidelium, infra sta.im dicemus.

11. Quænam autem sit materia,& forma Sacramenti Matrimonij? Multas sententias affert Sanchez lib.2.disp.5. Sexta tamen, quām ipse sequitur ait: Materiam, & formam huius Sacramenti esse verba, seu signa; quibus consensus contrahentium exprimuntur secundum diuersam considerationem; Nam quatenus per dicta verba tradunt sponsi potestatem sui corporis alteri, dicuntur materia huius Sacramenti; quatenus verò significant mutuam acceptationem, sunt forma; Hanc opinionem Sanchez sumit ex D.Thom.4.d.26.q.2.art. 1.in solut.ad 1. illam tenet Sot.4. d. 1. q. 1. art.6.& d.26.qu.2.art.3.Bellarm.lib.1. de Matrim. cap.6. de Sacram. in tertiam part. D.Thom.q.60.art.8.disp.2.sect.1. Filiucc. 10.cap.1.num.15.& 16.Bonac.de Matrim. q.2.pun.4.n.1.&quamplures alij apud hos Doctores.

12. Qui autem sint Ministri huius Sacramenti? Respondeo esse ipsosmet fideles

les contrahentes; non autem parochum, vt volebat Canus lib.8.de loc.Theologicis ca.5.in solut.ad 3.teste Sanchez lib.2. disp. 6.num.1. Nam licet iuxta Concilium Tridentinum sess.24.cap.1.de Matrim. Parochus debet assistere, & post habitum sponsorum consensum dicere; Ego vos coniungo,&c.Tamen dicta verba nō sunt de essentia,nec per ipsa efficitur Sacramentum, deinde ante Concil. Trid. Matrimonia clandestina erant vera Sacramenta, & tamen non fiebant in præsentia parochi; Et ratio est, quia Christus Dominus non mutauit naturam contractus Matrimonij; sed tantum illum eleuauit ad esse Sacramenti, vnde sicut in cęteris contractibus,contrahentes dicuntur causa efficiens; ita etiam in hoc contractu Matrimonij, causa efficiens, seu ministri efficientis Sacramentum sunt ipsi fideles contrahentes. Sanchez loc. cit. Sot.4.d.26.q.2.art.3.Filiucc. tract.10. ca.1. num.19.Reginald. lib.31. num.52. Bonac. de Matrim.q.2.pun.5.nu.5. Qui etiam docent Sacerdotem, seu Parochum assistentem Matrimonio in peccato mortali, non peccare mortaliter, quia ipse non conficit Sacramentum; peccant tamen ipsi contrahentes,si fuerint in culpa mortali, non quia sunt ministri dicti Sacramenti, cum non sint consecrati ad illud, sed quatenus ponunt obicem ad gratiam.

13. Ex qua doctrina colligitur,matrimonium in lege naturæ, & veteri non fuisse Sacramentum, cum tantum matrimoniū nouæ legis numeretur à Concilio Florentino in decreto de Sacramētis inter Sacramenta instituta à Christo Domino; quod Concilium similiter distinguit hæc Sacramenta à Sacramētis veteris legis,quæ aliquo modo largo, & impropriè dicto possunt vocari Sacramenta, quatenus significabant coniunctionem Christi cum Ecclesia. Nec similiter Matrimonium infidelium esse Sacramentum clarè constat, cum sint incapaces Sacramenti; & quamuis in c. Gaudemus de diuor.tale matrimonium vocatur Sacramentum, hoc non nisi impropriè,quatenus significat vnionē Christi cum Ecclesia vt diximus.vide Bellarm.lib. 1.de Matrim. cap.5.ad 2. Sot.4.d.26. q.2. art.1.& 2.& art.ad 4. Sed vtrum, si matrimonium contraheretur ex dispensatione pontificia inter fidelem, & infidelem, vel cathecumenam, esset verum Sacramentū? Et affirmatiuè respondet Sot. dicto art. 3. in fin.ex parte tamen fidelis; contrarium tamen docet Sanchez lib. 2. disp. 8. in fin. Et ratio est, quia Sacramētum est vnū numero,& vnū matrimoniū,ergo si in vno nō est Sacramentum,nec erit in alio; sed opinio Soti vera videtur,nam si vnus sponsus accedat cum culpa mortali,& alter absque tali culpa, certum est,quod primus non accipiat gratiam, & secundus accipit; ergo neque repugnabit, quod respectu vnius sit Sacramentum, & conferat gratiam, & non ex parte alterius,sequitur Bonac. cum alijs q.2.pun.2 num.2.

14. Sed quid dicendum de Matrimonio infidelium, qui postea baptizantur an tunc Matrimonium fiat Sacramentum, & conferat gratiam? Et tres sunt opiniones, omnes quidem probabiles, prima ait, nullo modo dictum Matrimonium effici Samentum; & ratio est, quia in omni Sacramento est necessarium id, quod est res, & Sacramentum, quod in Matrimonio fidelium diximus esse vinculum inde resultās, at vinculum iam supponitur in Matrimonio infidelium; igitur non potest iterum resultare, vt sit res, & Sacramentum simul, hanc opinionem probabilem vocat P. de Ledesma de Matrim.q.59.art.2. d.3. & affert multos discipulos, D.Thom. illam defendentes, secunda sententia ait fieri Sacramentum, & conferre gratiam, sed post baptismum, quando de nouo verbis, vel signis Matrimonium approbant; & ratio est, quia non potest dari Sacramentum sine materia,& forma; vt igitur possit transire in Sacramentum, necesse est, vt de nouo adsit materia, & forma, scilicet consensus, &c. & hanc opinionem tenet Bellarm. lib. 1.de Matrim.cap.5.in fin. P.Ledesma loco citato, & alij plures, & est quidem probabilissima sententia, quam etiam tenet Bonac.de Matrim.q.2.punct.2.num.5. Tertia tamen sententia asserit, effici Sacramentū statim ac dicti infideles baptizantur; & ratio est, quia statim repræsentant vnionem Christi cum Ecclesia, & tacitè censentur ratificare primum Matrimonium,huius sen-

tentiæ videtur fuisse D.Thom.4.dist.39.q. vnic.art.2.ad 1.dum dicit Matrimonium infidelium esse Sacramentum, non actu, quia non contrahunt in fide Ecclesiæ; sed habitu; igitur dum baptizantur,ita Sãchez lib.2.disp.9.num.6.Filiucc.tract.10.cap.1. num. 20.& alij,cui opinioni tanquam probabilem adhæret.

15. Vtrum autem Matrimonium possit contrahi per procuratorem,& sit Sacramentum conferens gratiam? Respondeo Matrimonium factum per procuratorem tam ante Concilium Tridentinum, quam post ipsum, esse verum Sacramentum conferens gratiã,&ratio est quia licet Christus Dominus eleuauerit Matrimoniũ ad sacramentũ, non tamen ei abstulit naturã cõtractus,&cũ cõtractus possit celebrari inter absentes per procuratores,sequitur, ꝙ etiam Matrimonium possit tali modo celebrari, & cum hoc pateat ex praxi Ecclesię,id sufficit pro efficaci probatione. Quatuor aut requiruntur conditiones, vt validè possit procurator contrahere Matrimonium nomine absentis, prima est, vt adsit speciale mandatum; nec sufficit generale ad omnia negotia, cum expressione etiam ad illa,quę indigerent speciali mandato; sed est omninò necessarium, vt mandatum sit ad Matrimonium contrahendum; quod etiam requiritur ad sponsalia ex Clem. Non potest de procuratore Gloss.in ca.qui ad agẽdum eodem tit.in 6.verb.non expressos,& ibi Io: And.num.3. Anchar. num. 2.& alij plures; secunda conditio est,vt mandatum sit ad contrahendum cum tali persona,nec sufficeret, si diceretur cum quacunque ex l.generali 34.ff.de ritu nuptiar.& Gloss. in cap.fin.de procur.in 6. verb. speciale Abbas cap.in causis num.15.de elect.Angelus verb.Matrimonium 2.num.18.& 19. Syluest.eodem verb.5.q.9.&alij. Tertia conditio est vt procurator per seipsum exequatur mandatum,& non per substitutum, nisi talis facultas esset expressa in mandato, vt habetur in d.cap.fin. de procurat. in 6.& idem dicitur de mandato ad contrahendum sponsalia. Quarta conditio est, vt dictum mandatum perseueret vsque ad factum contractum matrimonij, vel sponsalium; quia si reuocetur, contractus erit nullus,quamuis reuocatio lateat Procuratorem, & alium sponsum, vt exprefsè habetur in dicto cap. fin. quod est speciale in Matrimonio,contra communem regulam, cum in omnibus alijs contractibus necesse sit procuratorẽ certiorem facere; alioquin ius supplet consensum contrahentium, & dominium transfert, quod non potest fieri in Matrimonio. & obiter nota, quod licet in alijs contractibus, necessarium sit certiorem facere procuratorem de reuocatione mandati,tamen si contractus esset faciendus per nuncium, vel epistolam; tunc si ante contractum mittentem pœniteat, licet reuocatio non intimetur nuncio, vel per epistolam, contractus erit nullus; & hæc est differentia inter contractũ factum per procuratorem,vel factum per nunciũ, aut epistolam, Io: Andr.in cap. fin. de procur. in 6.num. 1.& alij,quos sequitur Sanchez lib.2.de sponsal.disp.11.num.7.

16. Imò adde quoad reuocationem Matrimonij; dictum Matrimonium contractũ cum tali reuocatione, vt diximus, esse nullum, quamuis mandans iurasset dictum mandatum non reuocaturum, licet periurij reus esset, reuocatio tamen valeret, etiamsi esset merè interna quoad forũ conscientiæ; sed quoad forum externum, esset testibus probanda per reuocantem, quia Matrimonium, vt diximus requirit omninò consensum internum, sine quo est irritum, imò etiam reuocatio tacita mandati, sufficiens erit; vt si quis facto contrarium proponeret. v. g. Si quis proponeret accipere aliam sponsam, eo ipso intelligitur reuocatum mandatum, & matrimoniũ erit irritum, vt fuse Sanchez loc.cit.n.10. Debet enim perseuerare talis consensus internus virtualiter, quia etiam si mandãs in amentiam deueniat vel alijs negotijs sit occupatus dum procurator nomine dicti mandantis contrahit, censetur adesse consensus mandantis vigore primi consensus. E contra verò, si quis dum dedit mandatũ fictè dederit, & absque animo contrahendi, & postea tempore contractus habeat animum contrahendi, validum erit matrimonium, vide Sanchez lib.2. disp. 11. à n. 11.& seqq. & Filiuc.de matrim.ca.1.n.25. Qui Doctores similiter notant, mandatum pro-

procure non necessariò esse faciendum per scripturam, quod licet sit generale in omni mandato procuræ, vt habetur in l. 13. tit. 5. p. 3. & docet Gloss. l. maritus vers. poterit. Cod. de procur. Sed specialiter de mandato ad contrahendum Matrimonium id docet Ang. consil. 122. Item poterit esse procurator ad contrahendum tam masculus, quam fœmina, vel duo masculi, aut duæ feminæ. P. de Ledesm. de Matrim. q. 42. art. 1. dub. 7. Tuschus tom. 5. conclus. 124.

17. Verba autem, quibus vti debet procurator, dum contrahit per mandatũ, sunt hæc N. consentit in te, vel accipit te in virum, vel vxorem me mediante. Aut recipit te in virum, vel vxorem nomine talis personæ. Sylu. verb. matrimonium 5. q. 14. Couar. 4. decret. 2. p. cap. 4. nu. 8. Sed nota, talem procuratorem non posse excedere fines mandati, alioquin contractus erit nullus, vt si mandatum sit ad contrahendum cum tali dote, & procurator secùs ageret, irritum esset Matrimonium. Sed si dicatur, ad contrahendum Matrimonium præmissis denunciationibus, & seruata forma Concilij Tridentini, vt fieri solet; tunc si procurator omitteret dictas denunciationes de consensu Episcopi, validum esset Matrimonium; Et idem est dicendum etiã si illis omitteret absque dicta licentia, quia forma iuris communis, quæ præscribitur à mandante, intelligitur eo modo, quo est necessaria vigore dicti iuris communis, & cum dictæ denunciationes non sint essentiales, iuxta Concilium Tridentinum, sequitur, quod Matrimonium firmum remaneat, ex Sanchez in cit. disp. 11. in fin. Item nota talem procuratorem posse constitui sola commissione absq; vlla præsentia Parochi, vel testium; vt idem Sanch. n. 22. & seqq.

18. Vtrum autem Matrimonium cõtractum per procuratorem, vel litteras, aut nuncium sit Sacramentum? Respondeo affirmatiuè, quia, vt supra num. 10. probauimus, Matrimonium inter fideles non potest contrahi, quin simul sit Sacramentum; deinde eadem materia, forma, & intentio ministri, quæ est in Matrimonio contracto inter præsentes, reperitur etiam in Matrimonio contracto inter absentes, vt consideranti patebit; igitur sicut primum est Sacramentum, ita etiam erit secundum. Filiucc. tract. 10. cap. 1. num. 36. Sanchez lib. 2. disp. 11. num. 27. Bonac. de Matrim. q. 2. pun. 5. num. 2. Bellarm. lib. 1. de Matrim. ca. 5. & 7. & alij contra Durand. 4. d. 26. q. 3. n. 11. Caiet. tom. 1. opuscul. tract. 12. de contractu Matrimonij qu. 2. licet asserat, tunc fieri Sacramentum, quando in præsentia postea ratificatur. Et nota, quod quamuis Matrimonium contrahatur per procuratorem, non ex hoc sequitur, quod procurator sit minister Sacramẽti, nec quod ipse recipiat Sacramentum; sed ministri sunt principales contrahentes, & ipsi suscipiunt Sacramentum; vnde & ipsi, & non procurator, tenẽtur esse in gratia tempore, quo contrahitur matrimonium, alioquin mortaliter peccabunt, quia ponerent obicem gratiæ Sacramentali. Sot. 4. d. 27. q. 1. ar. 3. licet excuset mittentem, quando ignorat tempus, quo contrahitur Matrimonium; Sed melius puto dicendum cum alijs, teneri dictum mittentem perseuerare in gratia; ne Sacramentum fiat dum ipse manet in culpa lethali. Sanchez num. 30. alij autem loquitur; dum probabiliter credit Matrimonium contrahi vt Bonac. num. 13. Vnde si quis somno se dederit dum est in culpa mortali, & poterit præuidere, vel probabiliter præsumere Matrimonium posse contrahi in tali differentia temporis, peccabit mortaliter, si Matrimonium tũc contrahatur, licet dormiat; quod peccatũ dicitur respectu causæ, quatenus mandans poterat præsumere, posse Matrimonium tunc contrahi, & tamen se à culpa non lauit; & sic malè Bonac. loc. cit. num. 14. asserit falsum docere Sanch. & Filiuc. statim citandos, eo quod asserant, dictum mandantem, licet dormientem, peccare mortaliter, si tunc Matrimonium contrahatur per procuratorem; nam licet id asserant dicti Doctores, non tamen intelligunt id, quod intendit dictus Bonac. nempe dictos Doctores velle docere, dormientem peccare posse; Non enim id asserunt quatenus quis dormit; sed quatenus præuidere poterat stante eius mandato, Matrimonium tunc posse contrahi, & tamen obicem non abstulit. Nam supposito mandato: dubium semper

stat pro Sacramento, & sic omni tempore, quo Matrimonium contrahi potest debet perseuerare mandans in gratia; vt docet Sanchez num. 30. in fine, & num. seqq. & Filiuc. tract. 10. cap. 1. num. 27. in fin. Confutatur etiam in hoc Bonac. ex ipsiusmet doctrina; Nam ipse ait, dictum mandantem dormientem recipere gratiam, si tunc cõtrahatur Matrimonium, & tamen certum est, quod tam ad recipiendam gratiam in adulto, quam ad peccandum requiratur eius actus, & consensus; igitur, si dum dormit recipit gratiam vigore primi actus, & consensus, similiter manendo in culpa mortali, mortaliter peccabit ratione primi actus, seu causæ datæ.

19. Quod autem Matrimonium contractum per epistolam, vel nuncium validum sit, & quod sit Sacramentum, ex supradictis constat; est tamen necesse, vt talis consensus explicetur, coram Notario, & testibus, & vt ab alio acceptetur? quod duobus modis fieri potest, nam potest quis mittere epistolam, & declarare non solum sui corporis traditionem, sed ex tunc traditionem per alterum sibi faciendam, accipere; qua epistola lecta coram Parocho, & testibus, si alter consentiat, iam est perfectum Matrimonium, cum iam amborum consensus dicatur explicatus coram Parocho, & testibus; Secundò si recipiẽs Epistolam rescribat mittenti, se accepisse litteras, in quibus vult ipsum coniugem, & similiter ipsum velle, tunc si dicta littera lecta coram Parocho, & testibus, & recipiẽs coram illis consentiat, erit contractum Matrimonium, Sanchez lib. 2. disp. 12. nu. 3. cum alijs multis, & Filiuc. tract. 10. ca. 1. num. 28. & 29. ex Molin. tract. 2. disp. 254. & ex alijs multis.

Matrimonium An, & quo iure sit indissolubile.

Cap. XCIII.

1 *Matrimonium spectato tantum iure naturali, non est omninò indissolubile iure diuino positiuo.*

2 *Libellus repudij erat licitus in veteri lege, quia Matrimonium erat tantum ad officium naturæ, at in lege Euangelica est illicitus ratione Sacramenti, quo fit Matrimonium.*

3 *Summus Pontifex iustis de causis potest dispensare, vt Matrimoniũ ratũ dissoluatur.*

4 *Matrimonium ratum non dissoluitur per subsequens consummatum, posset tamen Pontifex statuere, vt dissoluatur iuxta multorum opinionem, licet contrarium videatur probabilius.*

5 *Maritus, & Vxor infideles si baptizentur posset Pontifex dispensare, vt eorum Matrimonium dissoluatur, dummodo nullam habuerint copulam post baptismum, sed contrarium videtur probabilius.*

6 *Matrimonium ratum dissoluitur per professionem emissam in religione approbata, & intelliguntur etiam religiones militares cum eorum milites sint veri religiosi.*

7 *Professio annullat Matrimonium ratum iure diuino positiuo, vt habetur ex traditione Apostolica, cum à principio Ecclesiæ semper fuerit talis consuetudo.*

8 *Matrimonium ratum soluitur etiam si vnus tantum sponsum professionem emittat, alter autem liber remanet, nec si fornicetur, erit adulter.*

9 *Matrimonium non dicetur consummatum, nisi effusio seminis fiat intra vas debitum, alioquin neque cognatio contrahitur, cum sponsi non dicantur fieri vna caro.*

10 *Licet sponsus penetret vas fœminæ, non erit matrimonium, nisi adsit ipsius seminis effusio, nec sufficit si adsit tantum effusio seminis Vxoris.*

11 *Si autem vir seminet, & non vxor, Matrimonium erit consummatum, licet contrarium sit etiam probabile.*

12 *Matrimonium non dicetur consummatum per copulã habitam ante Matrimonium.*

13 *Per copulam extortam per vim intra primũ bimestre, consummatur matrimonium, licet contrarium sit etiam probabile.*

14 *Sponsa, quæ passa est vim intra dictum bimestre, potest ingredi religionem, saltem ratione iniuriæ accepta, licet dicatur matrimonium consummatum.*

15 *Etiam copula habitã ob metũ graue, nõ priuat sponsos quia possint ingredi Religionẽ.*

16 *Sponsus extorquens per vim, vel metum copu-*

copulam intra primum bimestre, mortaliter peccat.

17 *Sponsa vim passa intra bimestre, non potest statim finita copula, licet, incontinenti, semen eijcere; potest tamen fœmina ab alio per vim corrupta si semen non fuerit iam receptū in matrice, & quia multi talis casus usus difficilis videtur, ideò absolute cōtrarium puto dicendum.*

18 *Bimestre concessum sponsis est ad ingrediendum Religionem, cum post Concilium Tridentinum requiratur annus nouitiatus ante professionem.*

19 *Bimestre concessum sponsis potest per iudicē restringi, & prorogari causa cognita.*

20 *Bimestre est computandum de puncto ad punctum, fauore religionis nec potest vnus spōsus astringere ad reddendum debitum, ante finitam horam bimestris.*

21 *Sponsi licet non intendant, nec habeant animum Religionis, non ex hoc tenentur reddere ante bimestre, cum semper ad id possint se determinare.*

22 *Bimestre terminato, adhuc possunt sponsi ingredi Religionem, si matrimonium nō fuerit consummatum, licet sponsi eo transacto statim teneantur reddere.*

23 *Sponsæ iuranti non consummasse, adhibetur fides, si post aspectum ita appareat, secus si non erat Virgo, & fuerit traducta ad domum sponsi.*

1 MAtrimonium esse indissolubile, patet ex eius definitione tradita cap. antecedenti num. 2. in illis verbis, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens; sed vtrum dicta indissolubilitas sit ex iure naturali, vel ex iure diuino positiuo? Respondeo aliqualē inseparabilitatem esse de iure naturali; omnimodam autem inseparabilitatem, esse de iure diuino, & competere Matrimonio, non quatenus est Sacramentum, sed quatenus significat indissolubilem vnionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam, ita D. Tho. 4. d. 33. q. 2. art. 1. in corp. Bellarm. li. 1. de Matrim. cap. 4. & alij multi, quos sequitur Sanchez lib. 2. disp. 13. num. 7. Filiucc. tract. 10. de Matrim. cap. 2. num. 30. & seqq. patet hæc doctrina ex Concil. Trid. sess. 24. de Matrimon. vbi sic habetur, *Matrimonij perpetuum indissolubileq; nexum, primus humani generis parens diuini Spiritus instinctu pronunciauit, cum dixit, hoc nunc os, &c.* Probatur tamen non esse omninò indissolubile, spectato iure naturæ, quia olim Iudæis fuit permissus libellus repudij per quod dissoluebatur etiam Matrimonium consummatum Matth. 19. imò multi sapientissimi iuris naturalis inuestigatores, olim putabant licitum esse repudiū, quos refert Couar. 4. decret. 2. par. cap. 7. §. 4. num. 1. & similiter iuris consulti doctissimi etiā tenuerunt ex multis causis, licitum esse repudium, vt patet ex l. 1. 2. & fin. ff. de diuor. l. ideò ff. de regulis iuris, & alibi, ex quibus desumitur, quod Matrimonium iure naturæ spectato, non sit omninò indissolubile.

2. Quod autem sit omninò indissolubile iure diuino tam Matrimonium consummatum, quam non consummatum, patet ex verbis Christi Matth. 19. *Quos Deus coniunxit homo non separet.* Et ex Apostolo 1. ad Corinth. 7. *His, qui Matrimonio coniuncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere*, & ad Rom. 7. *Mulier viuente viro obligata est legi.* Estque communis Theologorum opinio Sanchez suprà in cit. disp. 13. Filiucc. ibidem, Bonac. de Matrim. q. 3. punct. 11. num. 2. & alij; rationem autem, quare Matrimonium in veteri lege non erat omninò indissolubile prout est in lege Euangelica, assignat D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 5. his verbis, *Matrimonium fuit in veteri lege prout erat in officium naturæ, non autem prout est Sacramentū coniunctionis Christi, & Ecclesiæ.* Vnde, & in veteri lege dabatur libellus repudij; quod est contra Sacramenti rationem.

3. Vtrum autem Pontifex possit dispēsare, vt matrimonium ratum dissoluatur? Respondeo affirmatiuè; ita Sanchez lib. 2. disp. 14. num. 2. Reginald. lib. 31. num. 38. Rebell. lib. 2. q. 15. num. 4. Nauar. cap. 22. n. 1. Filiuc. tract. 10. cap. 2. num. 55. Bonac. de matrim. q. 3. pun. 11. num. 4. & quamplures alij apud d. Sanchez. Licet pro contraria sententia etiam multos, & graues Doctores afferat; Hæc doctrina sumitur primò. eo quod de facto multi Summi Pontifices dispensauerunt, vt testatur D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 21. §. 3. de Martino V. & Eugenio IV.

& Caiet. similiter ait suo tempore plures Pontifices dispensasse in opusc. tom. 1. tr. 28. de Matrim. q. vnica; Et idem refertur de Gregorio XIII. Et ratio est, quia credendum est, Christum Dominum in necessarijs non defecisse, sed contulisse suo Vicario plenã potestatem necessariam pro Ecclesiæ regimine, & cum valde necessarium sit aliquando dispensare in Matrimonio rato ad euitanda aliqua grauia scandala, graues discordias, vel peruersionem à fide, sequitur, quod Christus Dominus dictam authoritatem Summo Pontifici reliquerit; & quod Pontifex illam exercere possit iustis de causis. Alias autem rationes vide apud citatos Doctores. Sed nota dictam dispensationem non posse fieri nisi iusta exigente causa, alioquin esset nulla, vt communiter omnes asserunt; Iusta tamen causa esset disparitas in qualitate, & conditione, si timerentur graues discordiæ, & inimicitiæ, & hoc siue inter sponsos, siue inter ipsorum parentes; Secundò si adueniat lepra, vel aliud malum contagiosum, ob quod esset impeditus vsus Matrimonij. Tertia causa est, si alter coniugum dicat non habuisse animum contrahendi, nec posset induci ad illum habendum, nisi cum magno periculo inimicitiæ, vel mali exitus matrimonij. Item si vir efficeretur Episcopus, & id esset necessarium ad bonum commune. Sic etiam si adesset communis dissensus, & timerentur graues discordiæ, vide fusius Sanchez disp. 15. & 16. Filiuc. loc. cit. num. 58. & alios. Quomodo autem Matrimonium ratum dissoluatur per professionem; dicemus infra.

4. Sed dubium est, vtrum Matrimonium ratum, dissoluatur per subsequens Matrimonium consummatum, vel an possit Pontifex id statuere, nempe vt dissoluatur? & de actu, certum est non dissolui, de possibili, multi tenent, Pontificem posse id statuere, & colligitur ex verbis Alexandri III. in cap. licet de Sponsa duorum, vbi definit Matrimonium ratum non dirimi per subsequens consummatam; & addit: *Licet aliquando à prædecessoribus nostris fuerit aliter iudicatum*; Et ratio patet, quia si potest dispensare, vt diximus, ergo poterit id etiam agere per statutum; ita Gloss. cap. ex publico de conuers. coniugat. in fin. & ibi Io. Andr. num. 9. Innoc. in fine, Hostiens. cap. fin. de sponsa duorum, & ibi Abbas n. 5. imò vt refert Couar. 4. par. decr. 2. p. ca. 7. §. 3. n. 5. ante dictum cap. licet, &c. erat communis opinio, quod Matrimonium ratum dissolueretur per subsequens consummatum; his tamen non obstantibus, contrarium videtur Sanchez pobabilius disp. 14. num. 4. vbi plures affert rationes, quas studiosis relinquo.

5. Item dubitatur, an si duo infideles, scilicet vxor, & maritus, qui iam consummauerunt Matrimonium, si postea baptizentur, possit Pontifex dispensare, vt corũ Matrimonium dissoluatur; & affirmatiuè respondetur, si post baptismum nullam habuerint copulam; & ratio est, quia fortius est Matrimonium ratum fidelium, quam consummatum infidelium; igitur si Pontifex potest dispensare in Matrimonio rato fidelium, vt diximus num. 3. poterit etiam dispensare in consummato infidelium; probatur antecedens, nam Matrimonium ratum fidelium est Sacramentum *significans* vnionem Christi cum Ecclesia, & ex consequenti magis indissolubile, quam sit Matrimonium infidelium consummatũ, quod non habet aliam firmitatem, nisi contractus naturalis, ita Sanchez disp. 17. ex Nauar. lib. 3. concil. tit. de conuers. infid. consil. 1. vel 3. sequitur Filiuc. tract. 10. cap. 2. nu. 38. & seqq. difficilis tamen mihi videtur hæc doctrina; nam vt cap. antec. num. 14. in fine diximus cum iisdem Doctoribus, Matrimonium infidelium transit in Sacramẽtum statim post baptismum; nec potest trãsire, nisi prout est scilicet tanquam Matrimonium consummatum fidelium, igitur habebit non solum vigorem Matrimonij rati fidelium, sed etiam consummati, & ex consequenti erit indissolubile omninò, sicut est Matrimonium consummatum fidelium.

6. Deinde etiam dubitatur, vtrũ Matrimonium ratum dissoluatur per professionẽ emissam in Religione approbata? Et respondetur affirmatiuè, estque conclusio certa, & de fide ex Concil. Trid. sess. 24. de Matrim. canon. 6. vbi sic dicitur; *Si quis dixerit Matrimonium ratum non consummatum*

per

per solemnem religionis professionem alterius cõiugis non dirimi, anathema sit. Et ante dictum Concilium ita fuit definitum ab Eusebio Papa cap. desponsatam 27. quæst. 2. à D.Gregorio Papa in cap.decreta legalia 28.q.2. à Io. XXII. in eius extrau. antiquæ de voto,& ab alijs Summis Pontificibus, & patet ex vsu antiquissimo Ecclesiæ, & ex Apostolorum traditione à Christo deriuata, vt fusè Sanchez lib.2.disp.18.num.3.& Bellarm.lib.2.de Matrim.cap.38.hinc colligitur fœminas religiosas D. Domin. quas beatas vocāt, & similiter quosdam viros S.Francisci non esse veros religiosos,cum non viuant sub Clausura,nec emittant vota solemnia, sed tantum simplicia,& ex cōsequenti eorum Matrimonium ratum,non dissoluitur per dicta vota; secus autem est dicendum de quibusdam fœminis religiosis D.Francisci,& D.Dominici in communi, & sub clausura viuentib.hæ enim emittunt vota solemnia,& sunt veræ religiosæ; vt Sot.7.de iustit.q.5.art.3. Angelus verb. Matrimnoium,4.num.18. Item dirimitur Matrimoniū ratum per professionē equitum ordinum militarium sub clausura viuentium, & in hoc omnes conueniunt; de equitibus tantum dictorum ordinum militarium dubium est,an per eorum vota matrimonium ratum dirimatur, cum non viuant in communi,licet vxores ducere non possint, vt sūt equites D.Ioannis;& quidam negant horum vota dirimere matrimoniū ratum,eo quod veri religiosi non sint, cum viuant extra clausuram more sæcularium. vt Sot.4.d.27.q.1.art.4.vers.hinc fit,& lib.4.de iustit.q.5.art.3.ad 3. Sed contrarium videtur probabilius, cum emittant solemnem professionem, & verè Religiosi sint, vt multi docent ita Nauarr.lib.3.consil.tit.de conuers.coniugat.consil.1.vel 2.Vega lib.6.summæ cau. 17.P.Ledesma de matrim. q.61.art 2.ad 4.Rodriq. summæ 1.tom. ca. 239.2.edit.num.2. Sanchez lib.2. disp.18. num.8. Filiucc.tract.10. cap.2.num.62. & alij. Sic etiam neque Matrimonium ratum dirimitur per ordinem sacrum, vt cōstar ex Extrauag. Io.XXII. Antiquæ de voto,neque per Episcopatum; vt constat ex vsu Ecclesiæ; solummodo enim hoc priuilegium fuit concessum professioni emissæ in Religione; & meritò quidem,cum repugnet vita monastica cum matrimonio, ex eisdem Doctoribus.

7. Sed quo iure dicta professio dirimat matrimonium ratum? Tres affert sententias Sanchez lib.2.disp.19. Prima asserit,vinculum matrimonij dirimi per professionem; iure naturali diuino ex illo ad Coloss.3. *Mortui estis, & vita vestra abscondita est in Christo*, dum igitur quis professionem emittit spiritualiter moritur, & soluitur vinculum spirituale matrimonij rati; sicut per mortem naturalem soluitur vinculum carnale matrimonij consummati. Secunda sententia docet dictum Matrimonium ratum dirimi solo iure pontificio, quod probat à sufficienti diuisione; nam nō dirimitur iure naturali, vt iam probabitur in tertia sententia; non iure diuino positiuo, cum in sactis litteris id non constet. Igitur solo iure pontificio. ita Hostiens.ca.ex publico de conuers. coniug. super verbo consummatum; & ibi Ioann. Andr.num.9.Felin.consil.26.num.19.Henricus Gandanus quolibet 5.q.35. Metina. lib.5.de sacrorum hominum continentia. cap.86.& seqq.& alij, quæ ambæ sententiæ, licet probabiles reputentur à Sanchez lib. 2.disp.19. num.3. Tertia tamen,& probabilior sententia est dictum Matrimonium ratum dirimi per professionem iure diuino positiuo, & probatur ex cap. ex publico de conuers. coniugatorum; vbi Pontifex Alexander III. id ait deduci ex sacri eloquij interpretatione: & ex cap.ex parte eodem tit.vbi Pontifex id fatetur fuisse traditum ex reuelatione diuina; & confirmatur quia huiusmodi consuetudo fuit semper à principio nascentis Ecclesiæ; ergo credendum est, per Christi traditionem fuisse traditam, & deriuatam dictam legem; vt pluribus dictus Sanchez,Sot.4.d.27.q.1.ar.4. conclus.1. P.Sot.lect.12. de matrim.§. post hoc; Filiuc.tract.10.cap.2. num.66. & alij plures. Et quod non dissoluatur iure naturali diuino patet; quia ex natura rei potius matrimonium non debet esse irritum; Sed professio,quia in primo contractu fuit traditum corpus alteri, nec secundus contractus potuit fieri absque iniuria primi,igitur spectato hoc iure, Matrimonium non erit irri-

irritum; quod neq; hoc proueniat ex iure Ecclesiastico similiter patet ex citatis capitibus, igitur tantummodo proueniet ex iure diuino positiuo, vt ijdem Doctores.

8. Dubium tamen est, vtrum Matrimonium ratum dissoluatur, si de communi consensu, vnus sponsus religionem profiteatur, & alter manens in sæculo, emittat votum castitatis? Et respondetur, dũmodo vnus eorum profiteatur, vinculum Matrimonij statim solui, siuè alter emittat votum, siuè non, siuè etiam profiteatur, siuè non; nec si dictus secundus coniux manens in sæculo fornicetur post professionem, dicetur adulter, quia ex priuilegio Christi id professioni concessum est, vt fusius Sãchez lib. 2. disp. 20. & Filiucc. loc. cit. num. 63.

9. Quæritur deinde, quodnam Matrimonium censeatur consummatum, vt indissolubile sit etiam superuenientem professione; aut quamuis Pontificis dispensatione. Sed in primis sciendum est, Matrimonium consummatum non censeri, si effusio seminis fiat extra vas naturale, per illam enim nec contrahitur affinitas, nec efficit coniuges vnam carnem; vt patet ex cap. Extraordinaria 35. q. 3. & in hoc omnes Doctores conueniũt. È cõtra verò docent tunc dici Matrimonium consummatum; quando quacunq; arte semen recipitur intra vas naturale, etiam absq; illius penetratione, cum talis copula sufficiens esset ad generationem; & iam sponsi efficerẽtur vna caro, ita Sot. 4. d. 27. q. 1. a. 4. vers. causæ dirimendi, Corduba summa q. 178. Sylu. verb. matrimon. 4. q. 15. dub. 2. quod est verum, etiam si ministerio dæmonis semen in debito vase recipiatur, vt docet Sanchez lib. 2. disp. 21. num. 2. Dummodo tamen vir voluntariæ seminet in vase, licet vtatur ministerio dæmonis; nam si dæmon acciperet tantum semen hominis in somnis excisum, & postea illud immitteret intra vas mulieris cubando cum illa, vel alio modo, non diceretur Matrimonium consummatum, quamuis dictum semen aptum esset ad generandum; nec ex tali modo oriretur affinitas, cum non sit ex concubitu naturali inter virum, & mulierẽ, vel inter sponsos; vt Filiuc. tr. 10. c. 2. n. 42. §. Dices.

10. Vtrum autem dicatur Matrimonium consummatum, si sponsus tantum penetret vas absq; seminis effusione in dicto vase? Et quamuis P. de Ledesma de Matrim. q. 61. art. 1. Rodriq. 1. tom. sum. cap. 239. num. 2. Medin. lib. 5. de Sacrorum hominum continentia cap. 76. & 79. cum alijs asserant sufficere; tamen communior opinio est, non sufficere, si non fiat dicta seminis effusio in dicto vase; per hanc enim cõtrahitur affinitas, & fiunt sponsi vna caro, & fit generatio. D. Thom. 4. d. 41. q. 1. art. 1. quæstiunc. 4. ad 1. D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 11. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 4. Corduba sum. q. 178. Filiuc. tract. 10. de Matrim. cap. 2. num. 43. Sanchez lib. 2. disp. 21. num. 5. nec obstat, si fœmina seminauerit, id enim non sufficit ad generationem: hinc nota, sponsum deflorantem sponsam absq; seminis immissione, arceri ab ingressu religionis ob damnum illatum, si sponsa erat virgo; attamen, si professionem emiserit, valida erit, & Matrimonium dissoluetur, quia nulla fuit contracta affinitas, nec essent cõsummatum Matrimonium; teneretur tamẽ sponsus de damno illato; quæ doctrina potest esse vera pro foro interno, nam in foro externo, non præsumitur non seminasse, cũ frequenter id accidat, ex dicto Sanch. n. 8.

11. Sed quid si tãtum vir seminet intra vas naturale, & non fœmina? an dicatur Matrimonium consummmatum? communior opinio affirmatiuè respondet eoq; innixa fundamento, quod semen mulieris non sit necessarium ad generationem ex Philosoph. lib. 2. de generat. cap. 2. Auicenna lib. 9. animal. cap. 1. Galeno sibi contrario 1. lib. de sanitate tuenda cap. 1. & lib. 2. de naturalib. facultat. cap. 3. D. Tho. idem docet 3. par. q. 31. art. 5. ad 3. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 4. & alij quamplures. Attamen non est adeò certa dicta opinio, vt etiam contraria non sit probabilis; nam Hypocrates, & alij medici falsum putant dictum fundamentum Philosophi, nempè semen fœminæum non esse necessarium ad generationem; & ex Theologis id docet Abulens. paradoxio 1, cap. 48. Caiet. 2. 2. q. 154. art. 12, §. vltimo incipientis, & alij Canonistæ. Vnde licet secundum primam sententiam, videatur Matrimonium consummatum, tamen etiam probabiliter dici potest contrarium;

rium; & maximè cum id apertè videatur asserere D.Thom.4.d.41.q.1.art.1. quæst. 4.ad 2.his verbis. *Vir, & mulier efficiuntur vna caro per commixtionem seminum, vnde, quantumcunque aliquis claustra pudoris frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur affinitas*; Iisdem verbis vtitur D. Bonauent.4.d.41.q.1.Durandus 4.d.41.q.1. art.1.num.7.& alij multi.

12. Item neque Matrimonium dicitur consummatum per copulam habitam ante matrimonium cum talis copula fuerit fornicaria, & non matrimonialis, per quam tantū significatur vnio Christi cum Ecclesia per carnem assumptam, Sanchez lib.2.disp.21.num.13.Filiucc.tract.10. de matrim.cap.2.n.45.

13. Quæritur etiam, vtrum copula per vim extorta intra bimestre post contractū Matrimonium, dicatur matrimonium contractum, ita vt neuter possit ingredi religionem? Dictum quæsitum quinque dubia continet, primum est, an per copulam intra bimestre extortam, consummatur Matrimonium. Secundum an liceat sponsæ, quæ vim passa est, transire ad religionē. Tertium an idem liceat quando solo metu copula extorta est. Quartum an sponsus cogens peccet. Quintum an sponsa possit incontinenti semen expellere. Et quoad primum, dicendum est, per dictam copulam intra bimestre consummari matrimonium. Et ratio est, quia per dictam copulam coniuges efficiuntur vna caro, & contrahitur affinitas, cum ad dictam affinitatem contrahendam sufficiens sit copula, per vim extorta. Ita fusè Sanch.lib.2. disp. 22.num.4. Angelus verb.matrimonium 4. num.17.P.de Ledesma de matrim. q.61.a. 1.Couar.4. decretal.2.p.c.7.n.10. Filiucc. tract.10.de matrim.cap.2. num.47. & alij; quamuis non desint, qui contrarium asserant, quos affert dictus Sanchez; & Duran. 4.d.27.q.2. num.14. & probabiles ambas opiniones putat, cum illas afferat, & neutrum definiat. Et ratio huius opinionis est, quia per copulam inuoluntariam, non significatur vnio Christi cum Ecclesia, licet; Respondeant Doctores primæ opinionis, non significari quoad modum; sed quoad rem verè significari.

14. Quoad secundum, an possit sponsa vim passa transire ad religionem? Et in hoc etiam duæ sunt opiniones ambæ quidem probabiles. Prima asserit non posse, quia omnia iura clamant, per Matrimoniū consummatum, impediri ingressum religionis. Ita Sot.4.d.27.q.1. art.4. D. Anton. 2.p.tit.5.c.7.§.1.&3.p.tit.1.c.21.§.1.in fin. Vega lib.2. summ. casu 500. & alij plures. Secunda sententia ait posse dictum sponsū transire ad Religionem, & præcipua ratio, quæ mihi videtur est; quia sicut vxor per adulterium, hæresim, &c. Potest relicto marito, religionem ingredi, manente vinculo Matrimonij, ita etiam poterit in hoc casu, ratione dicti delicti; priuat enim in tali violentia maritus vxorem iure suo ei concesso in ca.ex public.de conuersat.coniugat, nempe, vt possint sponsi per bimestre. Cum contractum matrimonium se disponūt, an velint statum religiosū eligere, vt infra dicetur hanc sententiam probabiliorem putat Sanchez lib.2.disp.22.n. 6.ex multis Doctoribus, qui illam sequitur, & similiter Filiuc.loc.cit.n.48.

15. Ad tertium dubium, vtrum si spōsa consentiat ob metum cadentem in constantem virum; possit postea ingredi religionem? Et multi negatiuè respondent, quia vis tantum priuat libertate, & non metus; igitur, si adfuit libertas in copula, Matrimonium erit consummatum, & ex consequenti, neuter poterit religionem ingredi; attamen alij probabilius docēt posse ingredi Religionem quia non ratione priuationis libertatis, diximus num.antec. posse sponsam vim passam religionem ingredi, sed ratione iniuriæ illatæ: & cum dicta iniuria etiam inferatur per metum cadentem in costātem virum; sequitur, quod etiam ob dictum metum possit sponsa religionem ingredi, non obstāte Matrimonio consummato; ita P.Ledesma de Matrimonio q.61.art.1.Sanchez loc.cit.num.12.Filiuc.tract.10.cap.2.num.49.& alij.

16. Quartum dubium est, An sponsus extorquens per vim, vel metum copulam, peccet mortaliter? ad quod respondetur, si iam sit transactu bimestre concessum à lege: sponsus ad se deliberandum, an velint ingredi religionem, sponsum non peccare

eare, per vim extorquendo copulam, dummodo antea vsus sit medijs pacificis, & tamen adhuc sponsa nollet. Si autẽ id fiat à sponso intra primum bimestre, certum est, quod sponsus peccat, cum priuet sponsa iure suo; nec fauet moderatio Soti. 4. d. 27. q. 1. art. 4. vers. Quid autem iuris, asserẽtis id esse verum, quando sponsa affirmaret vellet ingredi religionem; Nam licet id non affirmet, potest tamen, & habet ius deliberandi, & cogitandi super dictum factum per bimestre; igitur etiam si sponsa id tunc non asserat, potest id postea asserere, & sic non est priuanda suo iure; & cum agatur de materia graui, necessariò etiam dicendum est, sponsum grauiter, imò grauissimè peccare, vt ex dictis patet. Sanchez lib. 2. disp. 22. n. 13. 14. & seqq. Filiuc. in c. 2. n. 47. cum alijs multis.

17. Ad quintum dubium, vtrum sponsa per vim corrupta intra bimestre possit statim semen expellere ne concipiat? Et nagatiuè est respondendum, cum sit intrinsicè malum, & contra naturam, &c. Sed quid si fœmina non à sponso, sed ab alio vim passa sit, possit incontinenti post copulam semen expellere, ne concipiat? Respondetur negatiuè, si semen iam receptũ sit in matrice; Secùs autem, si non receptum sit; quod confirmat Sanchez loc. cit. nu. 17. Quia posset fœmina vim passa quocunque tempore membrum virile extrahere, si posset quamuis semen esset effundendum; non enim tenetur id pati; ergo similiter si effusus sit incontinenti, poterit illud effundere, dummodo in matrice receptum non sit; quod etiam affirmat Filiuc. loc. cit. num. 49. Sed reuera hoc videtur impossibile. Cum statim ac semen sit effusum in vase, recipiatur in matrice, & ideò absolutè puto dicẽdum post coitum, non licere semen eijcere, cum sit contra ordinem naturæ.

18. Et quia diximus sponsos habere bimestre ad se deliberandum an velint ingredi religionem; iuxta cap. ex publico de conuers. coniugator. Quæritur vtrum dictum bimestre sit ad profitendum, an ad ingrediendum tantum Religionem? Et certum est, saltem post Concilium Tridentinum dictum bimestre dari ad ingrediendum Religionem; cum ad professionem omninò requiratur annus nouitiatus neq; ex hoc vlli fit iniuria, cum ambo sponsi tali priuilegio perfrui possint. Vnde si sponsa, quando contrahit matrimonium habeat tantum annos duodecim, & voluerit Monasterium ingredi; tenebitur sponsus expectare per annos quatuor quoad vsquẽ habeat legitimam ætatem profitendi, & post dictam professionem poterit cum alia contrahere; & sic è contra respectiuè. Si sponsus voluerit religionem ingredi antequam consummet matrimonium, & totum hoc prouenit ex Concilio Tridentino sess. 25. cap. 15. de regular. vbi statuitur, ne vllus admittatur ad professionem, nisi expleto anno nouitiatus, & nisi habeat annos quatuordecim. vide fusius Sanchez lib. 2. disp. 24. à num. 1. vsque ad num. 6. & seqq. Filiuc. tract. 10. cap. 2. num. 51. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 4. vers. at verò. Et alios apud hos Doctores.

19. Et nota, dictum bimestre posse per iudicem restringi, & prorogari causa cognita; Et ratio est, quia licet, terminus assignatus à lege non possit per iudicem restringi, nec prorogari, cum iudex non sit supra legem, vt docet Barth. l. 2. nu. 4. ff. de fenr. & re iudic. Et est communis opinio, vt testatur Molin. lib. 2. de primogen. c. 14. nu. 19. Tamen quando terminus assignatur à lege ministerio iudicis, scilicet præcipiendo iudici, vt talem terminum assignet; tunc potest iudex illũ restringere, vel prorogare; & cum in dicto ca. ex publico præcipiatur iudici, vt dictum bimestre assignet, sequitur etiam quod possit illud restringere, & prorogare ex iusta causa; licet non nisi difficiliter id agere debeat. vt Sanchez loc. cit. num. 12. Filiuc. num. 52. & alij apud ipsos.

20. Sed dubium est, quot dies contineat dictum bimestre? Et quamuis Menochius lib. 2. de arbitr. centur. 1. casu 60. plures referat opiniones; nam alij dicunt mẽsem continere viginti octo dies, scilicet quatuor hebdomadas, alij continere dies triginta; & alij id remitti arbitrio prudentis viri. Tamen dicendum est iuxta communem praxim, & opinionem, mensem computari prout occurrit in Calendario quan-

quando lex, vel statutum designat dictum Mensem à die, v.g. electionis, stipulationis, possessionis, &c. Et dies, qui deficiunt in tali mense, sumuntur ex Mense sequenti, & sic Mensis aliquando habebit dies triginta, vel triginta & vnum, vel 28. in Mense Februarij, aut 29. in bissextili, vnde si incipiat Mensis à die 8. Iunij, finito dicto Mense sumuntur alij septem dies Mensis Iulij, & sic erit Mensis completus, & habebit dies triginta, quia Iunius habet totidem dies; Si autem Mensis incipiat à die 8. Iulij, tunc assumuntur postea septem dies Augusti, & erit completus vnus Mensis habens dies 31. vnde dicti dies Mensis, quādo lex præcipit tempus à tali assignata die, computandi sunt de momento ad momētum; licet in fauorabilibus, vltima dies incepta habeatur pro completa, vt est in anno Nouitiatus. Nam qui terminat annum nouitiatus die 8. Februarij post vesperas, valida erit professio, si fiat manè, & nō post vesperas. Et idem dicas de anno 16. necessariò ad professionem. Et similiter in anno bissextili duo vltimi dies habentur pro vno, secùs autem in odiosis, vnde si quis sit suspensus per mensem, & incipiat à prima die Februarij, poterit in vltima die celebrare; vt Gloss. cap. Quæsiuit de verb. signific. verb. Quasi. & cap. nullus. 55. dist. in fin. & cap. Si propter de rescript. in 6. Abb. in d.c. Quæsiuit. num. 6. Sylu. verb. ætas in fin. Angelus verbo bissextus num. 1. Henricus dicto cap. Quæsiuit. num. 6. & 7. citans Ioan. Andr. & alios plures; quos sequitur Sanchez lib. 2. disp. 24. per totam. Ex quo patet quonam modo sit accipiendum dictum bimestre; Nempe, esse computandū de momento ad momentum fauore Religionis, sic non potest vnus Sponsus alterum astringere, vt reddat debitum in principio vltimi diei, si bimestre incepit hora vesperarum, &c.

21. Nota tamen, quod licet bimestre concedatur sponsis ad se deliberandum, an velint ingredi religionem; Tamen etiā si id non intendant sponsi, non ex hoc tenentur reddere debitum; vt aliqui volebant, scilicet. Nauarr. cap. 16. num. 27. Richard. 4. d. 27. art. 2. ad 1. & alij. Nam licet non statim habeant dictum intentum, seu finem, possunt tamen illum habere. Ita D. Thom. 4. d. 26. q. 1. art. 4. quæstiunc. 2. ad 2. Sotus ibidem q. 1. art. 3. P. de Ledesma de Matrim. q. 61. art. 1. Rodriquez 1. tom. summ. cap. 239. num. 2. & cap. 242. num. 1. Filiucc. tract. 10. cap. 2. n. 53. Sanchez loc. cit. num. 25.

22. Secundò nota, quod licet bimestre sit terminatum, si Matrimoniū tamen non fuerit consummatum, adhuc sponsi, vel alter eorum posset religionem ingredi; licet neuter eorum possit debitum negare; Nisi statim vellet religionem ingredi, quia tempus concessum ad talem deliberationem iam cessauit, nec alter sponsus tenetur aliud expectare. Vt Gloss. dicto cap. ex publico de conuers. coniugat. Sanchez dicta disp. 24. nu. 27. Filiuc. ibid. & alij.

23. Item nota, sponsæ iuranti nondum consummasse, creditur ei, si erat virgo, & si talis appareat post aspectum, etiam si ad domum sponsi traducta sit; Si autem non erat virgo, & fuit traducta ad dictam domum sponsi, ei non creditur. Vt fusiùs Sanchez lib. 2. disp. 23. per totam, & sequitur Filiucc loc. cit. §. Denique nota.

De Causa efficiente Matrimonij, seu de Mutuo consensu necessariò ad ipsū. Cap. XCIIII.

1 *Consensum in Matrimonio de fide est, esse necessarium, & dicitur causa efficiens Matrimonij, imò potest etiam dici causa materialis, & formalis ipsius.*

2 *Consensus in Matrimonio non potest suppleri à Deo, quatenus est contractus humanus procedens ex hominum voluntate.*

3 *Neque Ecclesiastica, neque Secularis potestas potest aliquos Matrimonio coniūgere sine eorum consensu; in aliquo tamen casu, possent Principes pro bono publico aliquem compellere, vt alteri nubat.*

4 *Consensus necessarius ad Matrimonium debet esse in tradēdo alteri ius ad suum cor-*

corpus, implicitè autem ad copulam, licet nunquam esset sequutura, ut fuit in B.V.

5 *Tria bona debent esse finis Matrimonij. Bonum Sacramenti, prolis, & fidei; sed absque primo, scilicet, si non intendatur indissolubilitas Matrimonij, nō erit validum; secus de alijs.*

6 *Dicta tria bona quoad sua principia, essentialiter debent intendi, alioquin non erit validum matrimonium; secùs autem quoad executionem.*

7 *Sponsi, ut contrahant Matrimonium sine culpa, debent habere duos fines habendi sobolem, & fugiendi fornicationem; sed primus est finis principalis.*

8 *Cōsensus tā internus, quā externus essētialiter requiritur ad Matrimoniū, tū ratione contractus, tum ratione Sacramenti.*

9 *Verba non necessariò requiruntur ad Matrimonium; sed sufficiunt signa consensum exprimentia, & hoc etiam in habentibus loquelam.*

10 *Consensus amborum sponsorum non est necesse, ut simul præstetur; ut patet in Matrimonio inito per litteras procuratorem, &c. Est tamen necesse, ut consensus primi sponsi non reuocetur.*

11 *Tempus, quod debet esse inter vnum, & alium consensum, debet esse iuxta prudentis viri arbitrium; dummodo tempore contractus verè adsit primus consēsus, alioquin erit irritum Matrimoniū.*

12 *Si vnus Sponsus per vim, vel metum consensit, sufficit, ut postea intrinsecè consentiat ad validitatem Matrimonij.*

13 *Sponsi ex errore putantes habere impedimentum dirimens, validè contrahunt, si verè intendant cōtrahere meliori modo, quo possunt; secùs autem, si fictitiè tantum contrahant.*

14 *Sponsus sciens habere impedimentum dirimens, Matrimonium erit nullum, & accepta dispensatione, debet tam ipse quam alter coniux impedimenti inscia, iterum consensum præstare.*

15 *Impedimentum si fuerit occultum, adhuc illo cessante, tenetur quis alterum sponsum monere, ut denuò consentiat.*

16 *Matrimonium nullum ob occultum impedimentum, eo ablato non est iterum coram Parocho, & testibus contrahendum, nisi in certis casibus.*

17 *Si adfuerit periculum, ut impedimentum dirimens detegatur, vel etiam si tantum sciatur, ut probari posset, Matrimonium est iterum coram Parocho, & testibus contrahendum.*

18 *Consensus sponsorum ad reualidandum matrimonium potest etiam fieri per copulam maritalem.*

19 *Matrimonium nullum defectu consensus, vel seruitutis, fit validum per dictam copulam maritalem.*

20 *Confessarius tenetur monere coniugatos, qui ex errore inualidè contraxerunt, si adsit bona spes.*

1. DE fide est, ad Matrimonium necessarium esse mutuum consensū ex Concil. Florent. in decreto Sacramenti Matrimonij, & cap. sufficiat 27. q. 2. ca. cum apud, & cap. Tuæ de sponsal. & probatur ex supradictis. Nam in Matrimonio fit traditio propriorum corporum, & traditio non fit alteri, nisi adsit consensus dantis. Igitur talis consensus est omninò necessarius sicut etiam est necessarius ad quemlibet alium contractum, ut diximus in secundo libro de contractibus. Et quia consensus dicitur etiam causa Matrimonij; ideò sciendum est, Matrimonium dupliciter posse considerari, nempe prout est Sacramentum, & prout est Coniunctio quædam maritalis viri, & fœminæ; prout est Sacramentum consensus internus dicitur eius causa efficiens, quatenus est causa externi contractus Matrimonij, in quo consistit ratio Sacramenti; Et iuxta hanc considerationem, non solum dicitur causa extrinseca Matrimonij, sed etiam eius causa formalis, & intrinseca, quia verba, vel signa, quibus exprimitur sponsorum consensus, sunt causa materialis, & formalis Matrimonij iuxta diuersam considerationem, ut diximus in dicto cap. 92. num. 11. Quatenus autem Matrimoniū dicit vnionem maritalem viri, & fœminæ; etiam dictus consensus dicitur causa extrinseca ipsius, & licet non sit de eius essentia, nunquam tamen potest Matrimonium consistere sine dicto consensu; Vnde licet consensus oretenus exprimatur, sed fictè, &

absque

abſq; animo contrahendi, Matrimonium erit nullum; vt iam ſupra diximus, & docet Sanchez lib.2.diſp.25.

2. Et nota, quod licet Deus poſſit dare poteſtatem in corpus fœminæ, & è contra abſque eius conſenſu; tamen non dicetur contractus humanus procedens à voluntate contrahentium, cum ad hunc neceſſariò requiratur contrahentiũ conſenſus, & eſt de intrinſeca eius ratione formali, vt iam etiam diximus de cõtractu Matrimonij. Alij autem eo quod conſiderent dictum conſenſum ſolummodo tanquã cauſam efficientem extrinſecam, aſſerunt poſſe Deum ſupplere vices dictæ cauſæ, ſicut poteſt ſupplere calorẽ ſine igne, & ſic dari Matrimonium abſque conſenſu ita Sot.4. d.27.q.1.art.2.concluſ.1.& alij, quos citat Sanchez 2.lib.2.diſp.26.num.3. Sed datur diſpar ratio, ignis enim eſt cauſa naturalis, & neceſſariò operans, & ideò benè Deus poteſt ſupplere huius cauſæ effectum. At conſenſus eſt cauſa libera operans ex propria voluntate, & eſt etiam ratio formalis Matrimonij, vt iam diximus, nec Deus poteſt ſupplere id, quod eſt de ratione formali, ſeu eſſentia rei. Vide dictum Sanch. & Filiuc.tr.10.c.3.num.68.

3. Secundò eſt notandum, nullam humanam poteſtatem neque Eccleſiaſticam, neque Secularem poſſe aliquos Matrimonio coniungere abſque eorum conſenſu; imò Concilium Tridentinum ſeſſ.24. de Matrim.c.9. Excommunicat omnes Principes compellentes ad Matrimonium; Vnde ſupponit iam Principes, vel Eccleſiam id non poſſe efficere abſq; contrahentium conſenſu; Eſt communis opinio vt Sot.4.d.27.q.1.art.2.concluſ.2. Angelus verb.Matrimonium 3.impedimen. 18.n.2. Sylu.eodem verb.3.qu.15. Sanchez lib.2. diſp.27.num.2.Filiuc.tract.10. cap.3. num. 69.& alij. Concedit autem Bartolom.Ledeſm.2.p.4.q.47.art.1.in fine. Henriquez lib.11.de Matrim. cap.6. num.7. ac etiam Sanchez num.3.& Filiucc.loc.cit. Principes, ſcilicet, abſolutos; ſi valdè expediret pro bono publico, poſſe compellere aliquem, vt alicui nubat; ſed niſi adfuerit conſenſus, Matrimonium erit nullum.

4. Sed dubium eſt, in quodnam obiectum debeat ferri dictus conſenſus, nempe an debeat eſſe circa copulam carnalem? Et reſpondeo conſenſum neceſſarium ad conſtituendum Matrimonium debere ferri in tradendo poteſtatem, & ius ad ſuum corpus, ſcilicet ad copulam; non autem eſt neceſſarium, vt omninò intendat copulam expreſsè, ſed tantum implicitè, & conſequenter, nempè ſi neceſſarium fuerit, vel ſi ſponſus voluerit; vnde ratio Matrimonij conſiſtit in tradendo tantum ius, & poteſtatem ad copulam; ex quo ſequitur, Matrimonium contractum cum conditione, vt neuter ſponſus teneatur reddere, eſſe nullum, quia excluditur conſenſus implicitus ad copulam, qui eſt omninò neceſſarius, vt D.Thom.4. d.28. qu. vnica art.4.D.Bonauent.ibi q.vltima, Richard.art.2.q.4.Sot.4.diſt.30.q.2.art.2. & d.26.q.1.art.2.concluſ.4. vbi multos Sanctos refert; Suar.3.p.q.29.art.2.diſp.7.ſect. 1.in fine, & alij plures, quos ſequitur Sanchez lib.2.diſp.28.num.3.& Filiucc.tract. 10.cap.3.num.71.& ſeqq. Et hoc modo etiam fuit verum Matrimonium Beatæ Virginis, implicitè enim conſentit in copulam ſecundum id, quod ſpectabat ad cõtractum, ſed nunquam habuit ad propoſitum copulæ, cum iam fuerat certificata à Deo, nullam copulam eſſe ſequuturam; vt docet D.Thom.4.d.30.q.2.art.1.quæſtiun. 2.ad 3. his verbis. *Virgo implicitè conſẽſit in copulam, at copulam nunquam fuit in propoſito erat enim à Deo certificata, nunquam ſubſequi debere*; quod explicans Suar.loc.cit.ait; in radice, & in cauſa habuiſſe conſenſum ad copulam, conſentiendo in Matrimonium, quod de ſe ad eum ordinatur; & ita eſt intelligendus P. Auguſtinus (inquit idem Suar.) & habetur in cap. Beata Maria 27. q.2. vbi dictus Pater ait. *Beatam Virginem conſenſiſſe in copulam carnalem; ſcilicet implicitè, & ſecundum id, quod ſpectabat ad contractum, abſque tamen vllo propoſito actualis copulæ, cum iam de illo fuerat certificata*; vel vt ait D.Thom.3.p.q.29.art.2. *Non conſenſit expreſsè in copulam; ſed ſi Deo placeret*, vel vt Suar. Si Ioſeph petiiſſet.

5. Deinde quæritur quisnam debeat eſſe finis huius conſenſus, ſeu quænam bona debeant intendere ſponſi contrahendo

Matrimonium? Respondeo tria esse bona, quæ debent intendi in Matrimonio, nempè bonum Sacramenti, prolis, & fidei; quibus compensantur tria detrimenta, seu onera Matrimonij, scilicet, perpetua seruitus, quæ oritur ex indissolubilitate Matrimonij ratione Sacramenti. Ad Corin. cap. 7. *Alligatus es Vxori, noli quærere solutionem*; secundum incommodum, est nimia voluptas, quæ mentem totaliter absorbet, & hoc compensatur bono prolis. Tertium incommodum est nimia sollicitudo placendi viro, & habendi liberos, & hoc compensatur bono fidei, scilicet fidelitatis, cum teneantur sponsi ad fidem sibi inuicem seruandam, & ad reddendum debitum, & nulli alteri concedendum. Est tamen solummodo necessarium ad Matrimonium constituendum intendere indissolubilitatem Matrimonij; Si quis enim intenderet contrahere ad tempus, non esset Matrimonium; alia autem duo bona prolis, & fidei non est necesse vt intendantur, esset etiam verum Matrimonium, etiã si quis intenderet fornicari, & prolem non habere. Vide Sanchez lib. 2. disp. 29. & Filiuc. tract. 10. cap. 3. num. 73. & 74. Estque doctrina D. Thom. 2. d. 31. q. 1. art. 3. in cor. & D. Bonauen. ibi art. 1. q. 3. vbi sic dicunt. *Sine bono Sacramenti, nunquam est Matrimonium; at potest esse sine fide, & prole, non tamen esset Matrimonium, si in consensu exprimeretur aliquid contrarium fidei, & proli.*

6. Ex quibus verbis nota, dicta tria bona Matrimonij aliud esse quoad significationem, & aliud quoad executionẽ; nam quoad significationẽ, seu quoad bona sua principia omnia sũt de essentia Matrimonij, cum coniuges vi Matrimonij obligentur ad vitam indiuiduam. Ad reddendum sibi debitum, & ad prolem non impediendam, & habitam educandam; quod sumitur ex verb. D. Thom. 4. d. 31. q. 1. art. 5. in corpore, vbi sic ait. Fides, & proles secundum, quod considerantur in suis principijs, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide, debitum seruandi fidem, sine quibus Matrimonium esse non potest; & sic accipiendo fidem, & prolem, sunt essentialissima in Matrimonio. Vnde, si quis contraheret Matrimonium non intendens se obligare ad prolem non impediendam, & habitam non educandam; vel non intendens se obligare ad seruandam fidem, Matrimonium erit nullum; si dicta bona considerentur quoad exquutionem; dicta bona non erunt de essentia Matrimonij; Vnde si quis contrahendo Matrimonium habeat intentionem fornicandi, vel non procreandi prolem, Matrimonium erit validum; Secùs, si non intendat ad id se obligare; Richard. 4. d. 31. art. 2. q. 2. P. de Ledesma de matrim. q. 48. art. 2. dub. 1. & alij, quos sequitur Sanchez loc. cit. n. 12. & seqq. Filiucc. ibidem

7. Quæritur etiam, quãnam fidem debeant habere sponsi, vt contrahendo Matrimonium sint immunes à culpa? Respõdeo debere habere duos principales fines Matrimonij; nempè sobolem procreare, & hic est principalis finis; & fornicationẽ vitare, & hic est finis secundarius: Vnde Paulus. *Habeat vnusquisque vxorem suam propter fornicationem vitandam.* Et hi fines sunt respectu Matrimonij, in quo intenditur copula coniugalis; At si Matrimoniũ contrahatur ad alium finem ex reuelatione Dei, vt fuit Matrimonium Beatæ Virginis, quod non fuit ad copulam; tunc in tali Matrimonio finis erit mutua animorũ coniunctio; & eorum sanctificatio. Caiet. tom. 1. opusc. tract. 12. de matrim. qu. 3. P. Sot. lect. 16. de matrim. nu. 18. Vnde si matrimonium contrahatur ob extraneos fines, vt ob diuitias, vel pulchritudinẽ, erit peccatum veniale; Vt idem Caiet. loc. cit. & in summa verb. Matrimonium; P. Sor. ibidem. Nauar. ca. 22. num. 79. Sylu. verb. Matrimonium 4. q. 4. Et si dicti fines extranei fuerint tantum causa secundaria Matrimnonij, tunc nulla erit culpa, Sanch. lib. 2. disp. 29. num. 24. Filiuc. tract. 10. c. 3. num. 75. in fine. Et alij, apud quos plura inuenies, quæ non videntur magni momenti.

8. Quæritur deinde, an consensus necessarius ad Matrimonium, debeat esse internus an externus? Respondeo certum esse inter Catholicos, consensum internũ non sufficere ad Matrimonium, nisi explicetur verbis, vel signis externis; Est enim Matrimonium contractus, in quo fit corporum

porum traditio, quæ non potest fieri nisi medio actu externo; & similiter Matrimonium est Sacramentum, de cuius ratione, est, vt sit sensibile signum, igitur necessariò requiritur consensus internus per externa verba, vel signa declaratus; ita Sanch. lib. 2. disp. 30. Filiuc. tract. 10. de matrim. ca. 3. num. 77. & 78. Nec dicta verba, vel signa externa sunt necessaria tanquam conditio sine qua non, vt volebat Maior. 4. d. 26. q. 1. art. 3. Sed tanquam quid essentiale pertinens ad rationem contractus, alioquin non daretur Matrimonium, etiam si Deus reuelaret vtrique mutuos consensus; Et ratio est, quia Matrimonium cum sit contractus humanus, necesse est, vt constet signo externo. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 3. conclu. 1. & alij.

9. Sed quæstio est, an omninò necessariò requirantur verba, si contrahentes matrimonium non fuerint muti? Nam de his certum est ex cap. Cum apud, & c. Tuæ de sponsalibus. Et relictis varijs opinionibus; dico cum communi, quam sequitur Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 3. conclus. 2. Etiam in habentibus loquelam, sufficere signa externa, consensum exprimentia. Et ratio est, quia Christus Dominus non aliam materiam, & formam instituit pro hoc Sacramento matrimonij, nisi illam, quæ est necessaria ad rationem contractus, & cum contractus benè possint fieri per signa cōsensum exprimentia, sequitur, quod etiam matrimonium dictis signis possit fieri. D. Thom. 4. d. 27. q. 1. art. 2. quæstiunc. 2. ad 2. & 3. P. de Soto lect. 3. de matri. §. Primum igitur, & §. Requiritur igitur. Et quamuis aliqui dixerunt saltem verba esse necessaria necessitate præcepti; Tamen contrarium est probabilius, vt colligitur ex eodem Sot. & sequitur Sanch. lib. 2. disp. 31. num. 16. Nec similiter sunt audiendi, qui dixerunt, matrimonium nutibus contractum non esse Sacramentum, hoc enim falsum est, cum apud fideles nequeat esse matrimonium, quin sit Sacramentum, vt supra probauimus. Filiuc. dicto cap. 3. nu. 81. Rodriq. 1. tom. summæ c. 216. nu. 5. Sanch. loc. cit. n. 8. & alij.

10. Dubium tamen est, an vtriusque coniugis, consensus simul præstari debeat? Et quamuis affirmatiuè aliqui responderunt; Tamen dicendum est sufficere, etiam si consensus alterius sponsi post moram factam præstetur. Dummodo primi sponsi consensus adhuc perseueret, & reuocatus non sit. Patet hæc doctrina ex ratione sæpè dicta, nempè, quia matrimonium, licet fuerit eleuatum ad Sacramentum à Christo Domino, tamen adhuc remanet, & habet naturam contractus, qui cum possit fieri per cōsensus diuerso tempore præstitos, vt patet in contractibus per litteras, per nuncium, vel per procuratorem initis; sequitur etiam matrimonium posse tali modo celebrari, & iam in antecedentibus capitibus probauimus tam sponsalia, quam matrimonium posse contrahi per litteras, per nuncium, vel procuratorem; Nec obstat, quod matrimonium sit Sacramentum; nam etiam in Sacramēto pœnitentiæ post auditam confessionem, absoluto differri potest. D. Thom. 4. d. 29. qu. vnica art. 3. quæstiunc. 2. ad 2. & ibi Sot. qu. 1. art. 3. P. Sot. lect. 3. de matrim. §. Primum igitur, & §. Requiritur igitur. Filiuc. tract. 10. cap. 3. num. 83. Sanchez lib. 2. disp. 32. nu. 3. & alij communiter.

11. Vtrum autem quocunque temporis spatio intercedente possit præstari alterius coniugis consensus? Et affirmatiuè respondet Maior 4. d. 27. q. 1. & Nauar. cap. 22. num. 80. Et ratio est, quia prior consensus semper dicitur perseuerare, dummodo non reuocetur. Sot. autem 4. d. 27. q. 1. art. 3. ait. Si septennium intercedat, non esse tutum matrimonium; Hēriquez ponit biennium, lib. 11. de matr. cap. 3. num. 6. & Bartholomæus de Ledes. annum tantum assignat; At P. Ledesma ponit id remittendum esse arbitrio prudentis viri attentis particularibus circumstantijs; quod tenet etiam Sanchez loc. cit. num. 7. in fin. & Filiuc. in cit. num. 83. in fin. Regula tamen certa poterit esse, vt si consensus primi sponsi poterit iudicari, adhuc perseuerare eodem modo, posse rectè secundum sponsum consentire, & erit validū matrimoniū, quia iam consēsus amborum contrahentium simul concurrūt, seu sunt, quod requiritur ad rationem contractus, è contra verò, quando non censetur consen-

sen-

sensus primi sponsi permanere, non poterit secundus validè contrahere; nisi sub dubio, & quatenus postea sciatur adfuisse primi sponsi consensum, vel illum ratificasse, &c.

12. Sed quid, si cōsensus alterius sponsi non fuit legitimus; sed fictus, aut vi, vel metu extortus; an tunc sufficiat, si denuò consentiat, vel sit necessariū, vt ambo consentiant, eo quod matrimonium fuerit irritum? & ambos debere iterum consentire affirmat Bartholomæus à Ledesma de matrim. dub. 19. Felin. cap. ex parte Decani de rescript. nu. 11. ampliat. 4. cum alijs; Probabilius tamen est, sufficere, vt iterum dictus alter sponsus intrinsecè consentiat; Et ratio est, quia ex parte primi sponsi iam adest consensus sufficiens ad matrimoniū; Sed quia tantum deest consensus secundi sponsi fictè consentientis, ille tantū supplendus est. Docet D. Thom. 4. d. 29. qu. vnica art. 3. quæstiunc. 2. ad 2. D. Bonauen. ibi. q. 2. num. 13. P. Sot. lect. 3. de matrim. §. Primum igitur. Syluest. ver. matrimonium 8. q. 11. dicto 4. Angelus eodem ver. 3. impedim. 11. num. 1. Filiucc. tract. 10. cap. 3. num. 84. Sanchez lib. 2. disp. 32. num. 9. & idem posse fieri, etiam si ambo sponsi ex metu consenserint, & ex parte vtriusque matrimonium esset inualidum. Richard. 4. d. 29. art. 2. q. 1. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 7. Syluest. loc. cit. & alij. Et ratio esse potest, quia id tantum est supplendū in cōtractu, quod defuit, sed defuit tantum consensus internus, ille tantum supplendus est, quam opinionem, licet non approbet Sanchez, tamē verè probabilis est. Potest etiam suppleri dictus consensus quandocunque, & ex tunc incipiet esse verum matrimonium. Nauar. c. 22. n. 8. & alij citati.

13. Sed dubium est, vtrum matrimonium sit validum si ambo sponsi cōsensum præstiterunt, putantes tamen habere impedimentum dirimens, quod verè non erat? Et negatiuè respondetur, quia dum ambo sponsi sciunt adesse tale impedimentum dirimens inter eos, nec posse validè contrahere; impossibile est, quod habeant voluntatem contrahendi, & ex consequenti, matrimonium erit nullum ex defectu cōsensus; sicut si quis non Sacerdos celebraret, non posset habere intentionem consecrandi, cum sciat impossibilem esse talem consecrationem. Sequitur Sot. 4. d. 37. qu. vnica, ar. 5. conclus. 3. Nauar. cap. 22. n. 56. Syluest. verb. matrimonium 8. q. 13. Angelus eodem verb. 3. impedimento 13. nu. 5. Vega lib. 2. summæ casu 282. & alij. Tamē iuxta Sanchez lib. 2. disp. 33. num. 2. Si dicti sponsi intenderent cōtrahere omni meliori modo, quo possunt, & quantum in ipsis est, validum erit matrimonium. Nam licet infidelis putet baptismum esse quid irrisorium; Si tamen baptizet animo faciendi, quod facit Ecclesia, erit verus baptismus, ergo idem erit de matrimonio. Sequitur Filiucc. tract. 10. cap. 3. num. 87. P. Ledesm. de matrim. q. 55. art. 9. dub. 2. licet etiam contrarium probabile iudicet. Rodriq. 1. tom. summæ, c. 233. nū. 3. & alij: Veros etiam ego puto hos casus de possibili; at de facto nescio quonammodo spōsi possint habere intentionem contrahendi quantum in ipsis est, si verè præsupponant, matrimonium inter ipsos esse impossibile; tunc enim possent habere talem intentionem, quando non essent adeò certi de tali impedimento: vt meliùs consideranti patebit.

14. Aliud dubium est, vtrum contrahens matrimonium, sciens adesse impedimentum dirimens, si postea impetret dispensationem à Summo Pontifice, vel cesset tale impedimentum ob mortem, v. g. primæ vxoris, an possit tantum ipse intrinsicè consentire dènuò absque alio consensu vxoris, ad validitatem matrimonij? In qua re duæ sunt opiniones, prima affirmat, sufficere dictum cōsensum internum, quia iam supponitur, & durat consensus alterius sponsi; imò P. de Ledesm. q. 45. art. 3. dub. vlt. §. Sed dubium est, addit, id sufficere, licet timeatur de voluntate alterius coniugis, qui si sciret impedimentum, nollet contrahere, & q. 52. art. 1. dub. 2. docet, contrahentem cum serua putantem ingenuam, licet matrimonium fuerit irritum, tamen si post manumissionem à se ignoratam verbo, vel facto, scilicet media copula coniugali consentiat, verè perficere matrimonium, quamuis talis consensus processerit ex errore, putando

do esse suam; quod etiam docet Angelus verb. matrimonium 3. impedimento 4. n. 10. Palu. 4.d.36.q.1.art.2.conclu.2.n.14. Et probabile id esse, imò æquè probabile, at contrarium asserit, Sot.4.d.35. q.vnica, art.2.vers.Sed percunctaris, & alij plures apud Sanchez lib.2.disp.35. nu.1. & disp. 36. nu.2. Ratio huius opinionis poterit esse illa, quam iam supra num.12.diximus. Nempè, quia sufficit supplere id, quod defuit ad validitatem Matrimonij, cum iam consensus alterius sponsi duret, & id, quod est necessarium pro Ecclesia, iam est factū; scilicet, vt tale Matrimonium sit contractum coram Parocho, & testibus; vnde veniente nouo consensu, erit omni ex parte completum matrimonium. Contrarium tamen, quod saltem, vt securiùs puto esse amplectendum, docet D.Thom.4. d.40.q. vnica, art.4.ad 6. Nempè requirit nouum consensum vtriusque coniugis. Et ratio est, quia consensus dictorum spōsorum cecidit super materiam omninò inhabilem, & illegitimam, nec potest præsupponi alterius sponsi consensus durare, cum fuerit nullus; vnde denuò est vterque renouandus; sequitur hanc opinionem Sanchez in cit.disp.35.n.2. cum Scoto, Richar. Caiet. Corduba; Rodriq. Nauarr. & alijs multis, & sequitur Filiuc.tract.10. de matrim.c.3. num.89.

15. Sed si matrimonium fuerit nullum ob impedimentum occultum, an eo cessante coniux debeat monere alterum coniugem de impedimento præterito, vt iterum ambo consensum præstent; an sufficiat, tacito dicto impedimento denuò tantum renouare consensus amborum? Et iuxta primam opinionem recensitam num.antecedenti, esset dicendum, sufficere, vt sponsus tantum sciens impedimentū, ratificet consensum, & erit validum matrimoniū, dummodo iam impedimentum cessauerit. Sed supposito, quod requirantur amborum cōsensus denuò renouari, adhuc duæ opiniones sunt in præsenti dubio. Prima asserit, coniugem impedimenti conscium, non oportere monere coniugem cessante impedimento, vel habita dispensatione; sed sufficere, si cautè curet consensum renouari, petendo, vt pro sua satisfactione, vel consolatione iterū acceptet in coniugem, ipso similiter dicente, & ego etiam te accipio in meam coniugem; Huius opinionis fuit Caietanus opusc. tom. 1. tract. 12. de matrim.q.2. Sot.4. d.28.qu.1. art.2. conclus.3.casu 1. Corduba lib.1. quæstionarij q.11.a.2.dicto 1. & summa q.51.opinione 1. vbi ait, esse multorū opinionem, & in §. *Resolutoriamente dico*. Ait esse ita faciendum, quando timetur scandalum, P.de Ledesma q.45.art.3.dub.vlt.§. Sed dubiū est, & alij. Secunda sententia asserit, necessarium esse monere coniugem impedimenti ignarum, vt sciat fuisse matrimonium inualidè contractum, vt liberè possit consentire vna cum suo coniuge in matrimonio ad hoc, vt validum sit; sed quodnam fuerit dictum impedimentum, non erit necessariò explicandum; hanc opinionem sequitur Sanchez disp.36.num.3. vbi quamplures affert, & sequitur Filiuc. loc. cit.num.90. & seqq. quam doctrinam non intelligas de matrimonio contracto per errorem personæ, vel conditionis, scilicet seruituris; si dictus error adhuc duret; nam eo durante, nullus nouus consensus ratum facit matrimonium; nisi error cognoscatur, & iterum consensus præstetur modo iam dicto. Vide Doctores citatos.

16. Quæstio tamen est, vtrum matrimonium inualidum ob occultum impedimentum, eo ablato, sit iterum coram Parocho, & testibus celebrandum? Respondeo, tres in hac quæstione esse opiniones. Prima asserit esse iterum celebrandum coram Parocho, & testibus. Et ratio est, quia primum cum fuerit nullum, censetur, vt non celebratum, Ita Nauar.lib.4.consil. tit.1.de sponsalib. consil.11. Bartholom.à Ledesma dub.17.de matrim. fol. 1275. & seqq. Imò addit, id esse verum, etiam si scandalum esset sequuturum ex dicta noua matrimonij celebratione. Secunda opinio ait; dictā opinionē primā esse veram, dūmodo non sit sequuturū scandalum, aut infamia; Sic Corduba summa, qu.51. fol. 130. §. *Resolutoriamente dico*, & alij. Tertia sententia est, quæ asserit sponsos non teneri coram Parocho, & testibus matrimoniū iterum contrahere; sed tantum inter ipsos solos; Et ratio est, quia iam, id, quod erat neces-

necessarium in facie Ecclesiæ vigore Concilij Tridentini, est exequutum; Imò primum matrimonium est æstimatum ratum, igitur illud tantum est supplendum; quod defuit in foro interno; & confirmatur. Nam Concilium instituit, vt matrimoniū celebraretur coram Parocho, & testibus, vt destrueret matrimonia clandestina; At in hoc casu non potest dici matrimonium clandestinum, cum iam sit celebratum coram Ecclesia; sufficiet igitur, si id suppleatur, quod defuit pro foro interno, & ita tenent Nauar. lib. 4. consil. tit. 1. de sponsalib. in 1. edit. consil. 35. in 2. consil. 14. in fine, & in summa latina ca. 32. num. 70. & in noua edit. cap. 16. num. 37. ait. Sic declarasse Pium V. & hac opinione vti sacram Pœnitentiariam; & idem refert P. de Ledesma de matrimonio q. 45. art. 5. dub. penult. Filiuc. tract. 10. cap. 3. num. 93. & seqq. Sanchez lib. 2. disp. 37. Qui Doctores similiter notant, id esse verum, quādo tam Parochus, quam testes verè ignorant occultum impedimentum; Nam si aliquis ipsorum impedimentum sciret, non posset dici testis veri matrimonij, sed potiùs testis nullitatis matrimonij; Vnde non esset matrimonium ritè celebratum coram Ecclesia, & esset iterum celebrandum. Vide Sanchez n. 10. & Filiuc. n. 94.

17. Idem est etiam dicendum, si adfuerit periculum, vt tale Intrinsecum impedimentum detegatur, ita vt probari possit in foro iudiciali; tunc enim esset iterum matrimonium celebrandum coram Parocho, & testibus; Imò etiam si non adesset periculum, illud fore deducendum ad forum contentiosum; dummodo ex se posset plenè probari, adhuc esset iterum celebrādum coram Parocho, & testibus. Tunc autem dicetur posse plenè probari, quando duo testes omni exceprione maiores, scilicet, quibus nihil opponi posset, dictum impedimentum testificarent de causa scientiæ; nec sufficiunt, etiam si quatuor, vel quinque id sciant ex relatione coniugis, vel alterius, vt idem Sanchez num. 11. ex Mascardo de probat. conclus. 410. nu. 19. & conclus. 1023. à nu. 4. vsque ad 14. vnde si tale impedimentum esset deductum ad forum contentiosum, & postea non fuisset sufficienter probatum, aut esset lata sententia in fauorem matrimonij; iam remaneret matrimonium validum, quia tale reputatur ab Ecclesia vt Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 3. nu. 6. Imò Episcopus iuxta Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. potest dispensare in tali delicto occulto, etiā si reus falsis testibus procurauerit sentrentiam in sui fauorem; quia iam in facie Ecclesiæ matrimonium esset ratum, & Concilium excipit tantum ab Episcopo crimē deductum ad forum contentiosum, scilicet, quando dicta deductio iam consequuta fuerit suum effectum contra reum, vt idem Sanchez num. 12. ex Henriq. lib. 14. de irregular. cap. 20. nu. 4. & ex alijs.

18. Est etiam notandum, dictum matrimonium nullum, ob impedimētum occultum, quod diximus esse iterum celebrādum inter ipsos sponsos; posse similiter contrahi per copulam affectu maritali habitam inter ipsos coniuges. Et ratio est, quia vt supra diximus, ad matrimonium contrahendum non sunt necessaria verba; sed sufficiunt signa; & copula affectu matrimoniali habita, est etiam sufficiens signum nouum consensus; vt ex Rodriq. Henriq. & alijs docet Sanchez dicta disp. 37. num. 14.

19. Vnde infertur, matrimonium nullum propter metum occultum, vel consensum non præstitum, aut irritum ratione seruitutis occultę, ea ablata, satis est, vt spōsi inter se iterum contrahant; & idem est dicendum de matrimonio nullo ob defectum occultum ætatis; vt fusiùs Sanchez ex pluribus dicta disput. 37. num. 4. & sequentibus.

20. Quid autem debeat facere Confessarius, si nouerit aliquos coniugatos ex ignorantia matrimonium inualidè contraxisse? Respondeo breuiter, si pœnitens inuincibiliter ignoret de iure, vel de facto dictum impedimentum, & adsit spes boni fructus. Tunc Confessarium teneri dictos sponsos monere, cum etiam tanquam Doctor Confessarius teneatur instruere pęnitentem de necessarijs ad euitanda peccata etiam materialia; Si autem nulla sit spes boni fructus, Confessarius non tenetur, vt sumitur ex cap. Si quis autem, de pœn. d. 7. vbi

7. vbi ex Patre Augustino habetur, *Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem.* Est enim communis regula, ad monitionē neminem teneri, nisi adsit spes, quæ doctrinæ intelligitur, etiam si ignorantia fuerit iuris diuini, & naturalis; vel etiam si ignorantia versetur circa rem alteri debitam; quod etiam intellige, dummodo graue scandalum, vel incommodum non esset sequuturum, ex tali monitione; vt Sanchez lib. 2. disp. 38. num. 5. Si verò pœnitens ignoret vincibiliter; Tunc confessarius tenetur admonere, quia pœnitens manet in peccato mortali, & peccaret etiam confessarius administrando Sacramentū indigno, vt fusius Sanchez per totam dictam disp. 38. & Filiuc. de matr. tr. 10. c. 3. à n. 97. vsq; ad fin. dicti capitis.

An Consensus Coactus irritet Matrimonium. Cap. XCV.

1 *Metus duplex est leuis, & grauis, seu cadens in constantem virum, qui vt dicatur talis, quinque conditiones habere debet.*

2 *Metus grauis erit etiam si malum, quod incutiens metum minatur, sit venturum super personam consanguineorum, affinium, &c.*

3 *Mala metum grauem afferentia licèt multa numerentur, tamen id relinquitur ad arbitrium prudentis viri iudicandum; metus autem reuerentialis patris, non affert metum graue præcisè consideratus.*

4 *Neque professio, neque matrimonium annullatur præcisè ob metum reuerentialem, nisi adsint minæ, vel sæuitia.*

5 *Preces importunæ, vna cum metu reuerentiali possunt inducere metum grauem respectu professionis.*

6 *Contractus celebrati per metum grauem sunt annullandi, aliqui tamen, vt matrimonium, sunt ipso facto nulli.*

7 *Metus grauis licet causet matrimonium, illud non irritat, si fuerit incussus ad alium finem.*

8 *Matrimonium contractum ob metum iniustè illatum à causa libera, est irritum in vtroque foro.*

9 *Matrimonium ob metum grauem contractum, illatum iustè à iudice, vel alio, est validum.*

10 *Vanus est quidam vsus iudicum nolentiū concedere facultatem contrahendi matrimonium, nisi extra carcerem.*

11 *Erit metus grauis, si iudex absolutè compellat stupratorem, vt illam ducat, quia licitum esset eam dotare.*

12 *Metus grauis irritat matrimonium iure naturali diuino secundum aliquos, vel iure Ecclesiastico secundum alios, & secundum hanc opinionem matrimonium contractum per metum grauem inter fideles erit validum.*

13 *Cognita inualiditate matrimonij, statim qui passus est metum iniustum, potest à matrimonio resilire, & similiter, qui illum intulit, nisi ad aliud fuerit per iudicem condemnatus.*

14 *Contrahens matrimonium per metum cadentem in constantem virum, nō peccat saltem mortaliter.*

15 *Matrimonium metu graui extortum, etiam si sequatur copula eodem modo habita, non erit validum.*

16 *Matrimonium contractum ob metum leuē, sed respectu personæ, grauem, irritum erit, si autem metus fuerit omninò leuis, licet tribuerit causam contractui, non irritat matrimonium.*

17 *Etiam sponsalia metu graui inita sunt ipso facto irrita, sicut matrimonium.*

18 *Contractus à iure reprobati, sunt nulli, etiā si adsit iuramentum; nec dictum iuramentum aliquam obligationem parit, nec indiget relaxatione, licet, securius esset illam obtinere.*

19 *Iuramentum, licet metu leui extortum, potest per Episcopum relaxari pro foro conscientiæ.*

20 *Matrimonium metu graui extortum, licet firmetur iuramento, irritum erit.*

21 *Matrimonium contractum per metum grauem medio iuramento per verba de præsenti, est nullum, & idem est dicendum, si matrimonium contrahatur per verba de futuro absq; nouo consensu præstando,*

22 *Sponsalia simili metu, & iuramento celebrata nec obligationem pariunt, nec relaxatione indigent, quod etiam est verum de omni contractu prohibito ob publicam vtilitatem.*

23 *Matrimonium contractum inuitis parentibus validum est, nec possunt parentes cõpellere filios ad matrimonium; & peccant, si absque iusta causa impediant eorum matrimonium.*

24 *Adest excommunicatio latæ sententiæ in Concil. Tridentin. contra iniustè impedientes matrimonium, licèt comprehendat tantum Principes, & Magistratus Seculares.*

25 *Filij, licèt regulariter loquendo, non teneãtur contrahere matrimonium, quod Pater promisit ipsis insciis; tamen si esset necessarium pro graui Patris necessitate, tenerentur ex pietate.*

26 *Filij possunt inuitis parentibus matrimonium contrahere, si habeant iustam causam, qua seclusa filij sub mortali tenentur saltem consilium à parentibus petere; quamuis illud non teneantur sequi.*

27 *Filia ex iure Canonico non potest exheredari, eo quod nupserit inuitis parentibus ob libertatem matrimonij & ideò neque pœna apposita in sponsalibus esset valida; neque Princeps, aut Iudex secularis potest se ingerere in causis matrimonialibus.*

28 *Parentes tenentur assignare dotem filiæ nubentis ipsis inuitis, si habeat vltra annos 25. vel si digno nupserit; si autem indigno, non tenentur, nisi ad alimenta.*

1 Est breuiter sciendum; metum in communi diuidi in metum cadentem in constantem virum, & in metum cadentem in virum inconstantem; vt sumitur ex c. veniẽs, & ex c. considerationi de spons. & ex c. Dilectus, de his, quę vi, solet etiã appellari metus grauis, & leuis, seu vanus, vel metus probabilis, & improbabilis. Dicitur metus cadens in virum constantem, eo quod vir constans iustè, & probabiliter cõterritur, è contra metus cadens in virum inconstantem est, quem constans vir timere non debet, cum sit in se leuis, & vanus. Quinque tamen requiruntur conditiones, vt metus dicatur grauis, seu cadens in cõstantem virum. Prima est, vt id, quod timeatur sit in se graue, & non per comparationem ad minus malum, vt volebat Sylu. verb. metus q. 1. Vnde iuxta hunc Doctorem; dummodo quis eligat minus malum qualecunque sit, ad euitandum maius malum, erit metus grauis. Sed contrarium est dicendum, nempè esse necessarium, vt malũ, quod timetur, sit in se graue. Vt optimè docet Sot. 4. d. 29. q. 1. art. 2. Secunda conditio est, vt quis rationabiliter, & probabiliter credat dictum malum sibi venturum. Vt idem docet Sot. loc. cit. verb. Alterum. verò. D. Tho. 4. d. 29. q. vnica, art. 2. in cor. & alij. Tertia conditio est, vt metum incutiens, possit minas executioni mandare; nõ enim est viri constantis quibuscunque terreri minis. Angelus verb. metus, nu. 1. Sot. lib. 7. de iustit, q. 2, art. 1. ad 2, verb. aut tamen. Quarta conditio est, vt qui metum incutit, sit solitus minas exequi, secùs si sit homo facilè minas iactans, & parum, aut nihil exequutioni mandans. Conar. 4. decret. 2. p. cap. 3. §. 6. num. 4. Quinta conditio est, vt ille, cui metus fuit incussus, non possit faciliter occurrere minis sibi factis. Angelus verb. metus num. 5. Sylu. ibidem num. 1. & fusiùs Sanchez lib. 4. disp. 1. cum multis alijs. Est etiam duplex metus grauis, nempè alius absolutè grauis, & alius respectiuè grauis ratione sexus fœminei, vel ætatis, &c. Vt iam diximus in 2. lib. de contract. c. 4. nu. 1. & 2. & fusè Sanch. lib. 4. disp. 3.

2. Vtrum autẽ metus grauis censeatur, si malum, quod minatur metum incutiens, sit venturum in personam non propriam, sed consanguineorum, vel affiniũ? & de filijs, & vxore certũ est, nempè, sufficere ad metum grauem, timere mala in persona filiorum, aut vxoris, est expressa doctrina D. Tho. 4. d. 29. q. vnic. ar. 2. ad 2. Potest etiam extendi dicta doctrina ad alios vltra filios, & vxorem; Nam D. Tho. ait, si timeatur malum in persona filiorum, aut vxoris, aut aliorum huiusmodi; nec exprimit, quas personas intelligat per illud verbum aliorum huiusmodi; Angelus autem verb. metus nu. 1. ait. Vxoris, aut filiorum, aut similium personarum; Syluest. eodem

verb.

verb.q.1.Tabbien.verb. impedimentum, impedimen.9.q.1.num.2.& alij loquuntur eodem modo, ac D. Thom. Attamen dicendum est, esse metum grauem; si malum timeatur non solum in filijs; sed etiam in parentibus respectu filiorum; & idem etiã dicitur de alijs ascendentibus, cum filij illos venerentur tanquam parentes. Ita Innocent.cap.cum locum de sponsal.num.5. Alex.de Neuo.num.2.& alij. Idem etiam dicitur de fratribus, & cæteris consanguineis, nam omnes censentur vna caro, cum ex eodem stipite deriuentur; Vnde P. Aug. vt habetur cap. Non existimemus, 13.q.2. *Nemo vnquam carnem suam odio habuit*. Et patet expresse hæc doctrina ex cap. Sciant cuncti de elect.in 6. Vbi timor illatus consanguineis electoris, censetur illatus ipsi electori; Extenditur etiam dicta doctrina ad arctissimum amicum; imò etiam ad domesticos, quãdo tamen inde oriretur grauis iniuria, vel graue damnum, quod meritò posset timeri à viro constante. Multò magis extenditur etiam dicta doctrina ad affines, scilicet ex matrimonio, non autem ex fornicatione. Menochius de arbitrar. lib.2.centur.2.casu 135.nu.8.Sanch. lib.4. disp.4.n.1.

3. Quæ autem sint mala, quæ possunt afferre metum cadentem in constantem virum, seu grauem? Respondeo breuiter, dicta mala numerari non posse, cum multa sint, ideò communiter Doctores id remittunt ad iudicis arbitrium in foro externo, vt Sot.4.d.29.q.1.art.2.Couar.4.decret.2. p.cap.3.§.4.num.8.Sylu.verb. metus qu.1. Pro foro autem interno, relinquitur arbitrio prudentis viri; Multa tamen mala solent numerari à Doctoribus, vt ex illis cognoscantur alia, vt est malũ magni exilij, Carcerationis diuturnæ, tormentorũ, periculum honoris, & famæ, seruitutis, stupri, & similium, vt iam etiam diximus in lib. 2. de contractibus cap.4.num.1.& 2.& videri possunt apud Sanchez lib.4.disp.5. Qui in num.6. addit metum excommunicationis iniustæ, esse metum cadentem in cõstantem virum; quia etiam talis excommunicatio priuat excommunicatum consortio humano, quod non est leuis pœna vltra notam infamiæ, quam affert. Addit etiam metum amissionis bonorũ omnium vel alicuius partis, sine qua commodè quis substentari non possit. Angelus ver. metus num.3.Sylu.verb. q.3. Sanch.n.22. & seqq. Verum autem timor reuerentialis Patris sit metus grauis, relictis varijs opinionibus. Dico absolutè loquendo non esse talem; nisi Pater adderet minas graues, & crudeles, & esset solitus minas exequi, & sæuitiam exercere; quibus seclusis si filia, vel filius contraheret matrimoniũ; tantum ob timorem reuerentialem, esset validum matrimonium. Sanch.lib.4. disp. 6.nu.7. & seqq.Molin.lib.2.de primogen. cap.3.num.9.Sot.4.d.29.q.1.art.2.& li.7. de iustit.q.2.art.1.ad.2.in fin.& quamplur. alij.

4. Neque dicas, metus reuerentialis annullet professionem, vt plures Doctores docent. Scilicet, Rodriq.2.tom.summ.ca. 6.n.6.Nauarr.c.22.nu.51.ver.octauum,& c.Non dicatis, 12.q.1.in 1.edit.n.63.& cõment.2.de regular.num.31.in fine,& alibi. Ergo talis metus annullabit etiam matrimonium, cum tam ad professionem, quam ad matrimonium requiratur liber consensus, eo quod agatur de electione status. Tamen respondetur, probabiliorem opinionem esse illam, quæ asserit, dictum metum reuerentialem non sufficere per se solum ad reddendam inualidam professionem; nisi adsint minæ, vel sæuitia modo explicato num. anteced. alioquin professio erit valida, & probatur ex cap.Puellæ, 20.q.1. Vbi textus ad annullandam professionem puellæ ponderat non solum imperium Patris; sed etiam coactionem, & ita docet Abbas c.Cum virum de reg.n.8.Igitur neq; ad annullandã professionẽ, sufficiens erit metus reuerentialis, nisi nisi adsit periculum alicuius damni grauis, vel sæuitiæ. Idem docet Couar.4.decretal.2.p. ca.3.§.6.n.7. & 8.Sanchez lib.4.disp.6.nu.18. cum alijs multis.

5. An autem præces importunæ possint afferre metum cadentem in constantem virum? Et multi affirmatiuè respondent? Alij autem respondent negatiuè; Imò etiam si dictæ præces fuerint factæ à persona, cui deberetur reuerentia; nec illas sufficere ad incutiendum metum graeuem

uem, seu cadentem in constantem virum. ita Abbas cap. Cum inter de elect. num. 8. vbi ait, præces instantissimas Principum nõ inducere iustum metum ad rescindendum actum, nisi sæuitias soleant in sibi non obtemperantes exequi. Attamen probabilius est dicendum dictas preces importunas iunctas cum metu reuerentiali, sufficienter posse incutere timorem cadentem in constantem virum. Patet hæc sententia ex cap. Petitio de iureiurando, vbi dicitur; iuramentum, quod Antiochenus Princeps extorsit, non esse seruandum, Et rationem addunt Innoc. Hostien. Ioan, Andr. & alij, quia precibus importunis extorsit; & in proprijs terminis professionis, & matrimonij; docet annullari per dictas preces importunas cum metu reuerẽtiali Couar. 4. decreta. 2. p. c. 3. §. 6. in fin. & alij, quos sequitur Sanch. lib. 4. disp. 7. n. 5.

6. Sed vtrum contractus celebrati per metum cadentem in virum cõstantem sint ipso facto nulli, an annullandi? Respondeo de hac quæstione multa nos dixisse in li. 2. de contractibus cap. 4. Adhuc tamen repeto, non esse ipso iure nullos; sed annullandos, vt patet ex pluribus iuris locis, vt ex cap. 2. de his, quæ vi in fine, vbi dicitur, *Quæ metu, & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari*, Igitur non sunt ipso facto irriti & ex l. fin. Cod. de his, quæ vi, vbi similiter habetur, *Venditiones, Donationes, Transactiones quæ per potentiam extortæ sunt præcipimus infirmari*, Igitur tantum iuris remedio sunt infirmandi, aliqui tamen dantur casus, qui sunt ipso iure nulli, eo quod sint metu facti, inter quos numeratur matrimonium, vt videri potest in lib. 2. de contract. cap. 4. num. 5. Nota etiam, tunc contractus metu factos esse irritandos, quando metus iniustè fuerit incussus; Secus si iustè, vt si Petrus extorqueat à Paulo obligationem restituendi sibi cẽtum aureos, quos ei furatus est, alioquin minetur accusationem coram iudice; erit iustus contractus, secùs si minetur vulnera, mortem, & similia, quæ iustè fieri non possunt priuata auctoritate; Sanchez lib. 4. disp. 8. num. 8, Angelus verb. metus num. 10. Sylu. q. 6. & alij plures.

7. Quæritur tamen; quonammodo metus grauis iniustè incussus irritet matrimonium? Sed primò est aduertendum; metum dupliciter esse, scilicet ab intrinseco, vel a causis naturalibus, vt à tempestate, à morbo, à feris, animalibus, &c. Alter verò dicitur metus ab extrinseco, vel metus incussus à causa libera; vt dum quis metuit latrones, vel inimicos, in quos incidit. Et hic metus à causa libera, vel incutitur ad finem extorquendi matrimonium, vel aliam rem; & si incutiatur ad finem matrimonij, potest incuti iustè, vel iniustè, & de causa libera iustè extorquente matrimonium, dicemus infrà; de iniustè extorquente dico primò. Quoties metus non est incussus ad extorquendum matrimonium, siue proueniat à causa naturali, siue libera, & quamuis metus grauissimus sit, non reddit irritum matrimonium. Hæc doctrina est certissima apud omnes, ex qua primò infertur matrimonium contractum cum concubina metu mortis, naufragij, bestiarum, Inferni, & similium, esse firmum, & validum. Ita Sot. 4. d. 29. q. 1. art. 3. Couar. 4. decret. 2. p. cap. 3. §. 4. num. 16. Sanch. lib. 4. disp. 12. num. 4. Filiucc. tract. 10. de matrim. cap. 4. n. 103. P. de Ledesma de matrim. q. 47. art. 3. du. 1. Secundò infertur; matrimonium contractum de consilio medicorum ad effugiendam mortem ob multũ humoris abũdantiam, quam quis pateretur: esse etiam validum. Sot. & alij eit. Tertiò idem est etiam dicendum, de matrimonio contracto per conjectum in carcerem, dummodo non fuerit ibi coniectus ad hunc finem. Innoc. cap. Cum locum num. 2. de sponsal. Hostiens. ibidem. Ioan. Andr. num. 2. Abb. num. 9. Quartò idem dicitur de matrimonio contracto cum meretrice, vel ab ipso violata, & cap. ad refugiendam sententiam mortis, ad quam iustè damnaretur, vel damnatus esset. Sot. ibidem. Corduba sum. qu. 171. pun. 1. qui similiter addunt idem esse dicendum, si alius offerat immunitatem à morte, dummodo talem fœminam ducat, idem docet Sotus, & alij, Imò etiam si Iudex promittat condonationem mortis, vel alterius grauis pœnæ iustè infligendæ, dummodo ipsius iudicis filiam, vel aliam ducat, adhuc validum

erit

erit matrimonium, Couar.loc.cit.§.4. nu. 15.P.Ledesma de matr.q.47.arr. 3. dub.1. conclus.3. Idem est dicendum si Princeps contraheret cum filia obsidentis, vt liberaretur ab obsidione, Sot.loc.cit. Item si inuentus cum filia alicuius, offerat ei matrimonium, vt effugiat mortem; & tandē idem est dicendum, si ægrotus duceret filiam medici, qui eum curare nollet, nisi contraheret dictum matrimonium, Sanchez num.15.Filiuc.loc.cit. & alij plures.

8. Dico secundò, matrimonium contractum ob metū grauem illatum iniustè a causa libera, esse nullum in vtroq; foro; est communis doctrina Doctorum in cap. 2.de his, quæ vi, &c. cum locum de sponsalibus. Docet D.Thom.4. d.29. q. vnica art.3.quæstiunc.1.in corpore, Sot.ibi q. 1. ar.3.vers.reputetur tamen, P.Sot.lect.3.de matr. §.3. Syluest. verb. matrimonium 8. quæst.11.. Nauar. cap.22.num.51.in fine; & ratio est, quia matrimonium solo consensu perficitur, vt omnia iura, & Doctores proclamant. Quod intellige, etiā si metus esset illatus ad contrahendū matrimonium cum aliqua non certa; sed ad suam electionem, vt v. g. cum vna ex filiabus Titij, vel alia quauis illi placuerit; nam adhuc matrimonium esset nullum, si fuisset contractum ratione dicti metus; vt optimè Sanchez lib.4.disp.12.num.20.

9. Alia quæstio est, vtrum matrimonium contractum ex timore, & metu graui iustè illato, sit irritum? & tres adesse opiniones, asserit Sanchez lib.4. disp. 13. prima asserit, dictum matrimonium esse irritum; & ratio est, quia ad matrimoniū, & professionem requiritur summa libertas, & quocunq; modo metus inferatur, nunquam poterit dici liberus consensus; vnde licet quis licitè posset minare accusationem coram iudice ei, quem reperiret cum filia; tamen censetur iniusta actio, quatenus fit ad extorquendum matrimonium. Ita Rodriquez 2.tom.summæ c. 93. num.3, Ledesma 2.par.4. q. 49. art. 3. fol. 456.§. Dubium tamen est, vbi hanc regulā generalem tradit: omnis metus incussus ad finem extorquēdi matrimonium, quāuis ob alios fines esset iustus, iniustus esset, illudque irritat, ijsdem ferè verbis vtitur Couar.4.decretal.2.par.cap.3.§.4.nu. 15. & plures alij, quam sententiam probabilem vocant Sanchez lib.4.disp.13.num.1. in fin.& Filiucc.tract.10.de matrim.cap.4.n. 106. Secunda sententia ait, si metus fuerit lege incussus, valere matrimonium, dūmodo ab habēte autoritatem incutiatur, v. g. lex præcipit, vt stuprator morte officiatur, nisi stupratam ducat, tunc licet Iudex minetur mortem stupratori, tamen si matrimonium contrahat, validum erit. Ita Sot.4.d.29.q.art.3. Corduba summ.q. 171.pun.1.& alij. Et hæc etiam sententia probabilis est. Tertia tamen, quæ probabilior est, air, metū grauem iustè illatum, siue à iudice, siue à quouis alio, non reddere irritum matrimonium; Et ratio, quam cōmuniter Doctores tradunt, est, quia qui crimen committit, vel aliud malum graue patitur, ipse sibi metum infert, & qui illum procurat liberare à pęna delicti, vel à malo, quod patitur offerendo matrimonium, non dicitur vim inferre; sed ei offerre opportunum remedium, vnde matrimoniū validum erit, cum quilibet liberè censeatur consentire in id, quod sibi prodest. Ita Sanchez lib.4.disp.13.num.3. Et idem ait esse intelligēdum de professione, & de voto, vt docet etiam Sot. lib.7. de iustit.q. 2. art 1.vbi ait, exigi, vt metus incutiatur ab homine per iniuriam, vt votum irritet, & sumitur ex Nauar.lib.3. consil. tit. de reg. consil.27.num.3.in 1.edit.& in 2. lib.1.tit. de his, quę vi consil.8.num.3.& ex Rodriq. 2.tom.summæ cap.8. conclus.10. qui asserunt, metum iustè incussum, non irritare actum; & ibi loquuntur de professione Religionis; sequitur Filiuc.in cit.c.4.n.107.& alij multi.

10. Est hic notandum, vanum, & friuolum esse illud remedium, quo vtuntur iudices, dum nolunt concedere facultatem carcerato matrimonium contrahēdi, intra carcerem, cum fœmina à dicto carcerato stuprata; sed illum extrahi faciunt aliquātulum extra illum in loco viciniori, non tamen dimissum; vt ibi contrahat. Nam non intelligitur liber, & absolutus, qui quamuis sit à vinculis liberatus, vel è carcere aliquantulum eductus; tamen adhuc comprehensus manet; nec liberam habet facul-

facultatem sua libertate vti; & ideò meritò Barthol. l. qui in carcerem num. ff. de eo, quod metus causa, Alex. de Neuo, ca. Cum locum nu. 16. de sponsalib. Decius consil. 219. num. 9. volum. 2. & alij plures, quos sequitur Gutier. de iuramen. 1. p. c. 51. n. 10. & Sanch. li. 4. disp. 13. n. 4.

11. Secundò est notandum, matrimonium esse nullum, si iudex compellat absolutè stupratorem, vt ducat stupratam; quod intellige, si verè per vim, & non ex animo stuprator matrimonium contrahat. Et ratio est, quia iudex iniustè agit contra talem stupratorem; cum tantum debeat cogere, vt ducat, vel dotet, ex Sanch. nu. 7. vide tamen ea, quæ diximus 6. in lib. 1. de restit. c. 11. n. 2.

12. Sed quæritur, an dictus metus grauis irritet matrimonium iure naturali, & diuino; an tantummodo iure Ecclesiastico? sunt duæ opiniones, & ambæ quidem probabiles, prima ait dictum metum grauem irritare matrimonium iure naturali diuino, ita D. Thomas 4. d. 29. q. vnica, ar. 3. quæstiunc. 1. in cor. Vbi probat matrimonium coactum, esse nullum ex ipsa ratione matrimonij, quia opponitur perpetuitati; & ideò Ecclesiam iudicare, dictum consensum non esse sufficientem ad matrimonium, per quod verbum, iudicare, intelligitur, Ecclesia non ratione legis à se latæ, putare tale matrimonium nullum; sed tantum iudicare illud nullum; eo quòd ita sit ex sui natura; idē colligitur ex Richard. 4. d. 29. ar. 1. q. 1. in cor. dum ait, nec Deum, nec Ecclesiam velle, vt coactus maneat ligatus tali matrimonio, expressè id docet Scot. d. 20. q. vnica, §. De secundo dico, D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 7. & alij. Secunda sententia docet, tale matrimonium esse tantū irritum iure Ecclesiastico; ita Nauar. c. 22. num. 50. Syluest. verb. matrimonium 8. q. 11. dicto 3. Sanchez lib. 4. disp. 24. num. 2. Filiuc. tract. 10. de matrimonio c. 4. n. 109. & alij apud ipsos. Ratio, quæ mihi videtur potissima huius opinionis est, quia in baptismo adulti, requiritur eius voluntas, alioquin non erit baptismus, & tamen dicta voluntas, licet, coacta, dummodo verè adsit, sufficiens est ad baptismum, ex cap. Maiores de baptismo, & cap. de Iudæis, d. 45. Idem etiam dicitur de iuramento, nam ad illud requiritur libertas, & tamen, licèt coactè præstetur, adhuc matrimonium obligat, & firmum erit, cap. verum, & cap. Si verò de iureiurando; igitur si matrimoniū ac etiam votum irritantur ex metu graui, hoc tantum erit ex iure Ecclesiastico, & ob has, & alias rationes multi Doctores vocant vtramque opinionem probabilem, vt Sot. 4. d. 29. q. 1. art. 3. Molina autem lib. 2. de iustit. tract. 2. disp. 326. in solut. ad 2. fol. 442. Absolutè tenet primam opinionē vnde sequitur, matrimonium contractum inter fideles per metum grauem, esse validum iuxta secundam opinionem; quod tenet P. de Ledesma eo quod teneat dictam opinionem de matrim. q. 49. art. 3. dub. 1. conclus. 5. in fin. & approbat Sanchez loc. cit. nu. 3. Nisi inter dictos infideles adesset statutum ciuile tale matrimoniū irritans.

15. Vtrum autem matrimonium tali metu contractum, ita sit irritum, vt omninò nullam obligationem pariat ex parte vtriusq; ita vt alter ab altero, etiam inuito possit resilire, licet metus fuerit ab alio incussus? Respondeo nullam oriri obligationem ex parte vtriusq; sed si coactus deinde consentiat antequam alter consēsum reuocet, matrimonium erit validum, dummodo vitium seu defectus consensus fuerit occultus, vt explicauimus c. antec. nu. 16. & 17. potest etiam dictus alter statim cognita inualiditate matrimonij resilire, & reuocare consensu; dummodo ipse non fuerit particeps metus iniustè illati; nam si fuerit particeps, non poterit statim resilire altero inuito; sed tenetur expectare per aliquod tempus congruum ad arbitrium prudentis viri; an coactus velit verè consentire, & matrimonium perficere, quod est verum, si ad id fuerit per iudicē condemnatus, sed in foro cōscientiæ posset statim resilere. Filiuc. d. cap. 4. nu. 111. Sanchez lib. 4. disp. 15. per totam, Richar. 4. d. 29. art. 2. q. 1. & alij plures apud ipsos.

14. Sed vtrum patiens metum graue, scilicet, cadentem in constantem virum, mortaliter peccet contrahendo matrimonium? Et negatiuè absolutè respondendū est, quidquid aliqui dicant, vel distinguāt; nam dicendo. Accipio te in vxorem, nulli in-

ł infert iniuriam, sed potiùs ipse illam patitur; nec adest iniuria Sacramenti, quia in tali contractu nullum est Sacramentū: vnde nulla adest causa vnde oriri possit culpa mortalis; alij putant adesse tantum culpam venialem, vt Filiuc. tract. 10. de matrim. cap. 4. nu. 112. neq; est malum graue, eo quod Sacramentum fiat nullum, nā hoc non est ex parte patientis metum, cū ipse iam consentiat eo modo, quo ei expedit consentire; sed est nullum ex decreto, vel declaratione Ecclesiæ; igitur nulla culpa ei imputari potest; quod videtur tenere Scot. 4. d. 29. q. vnica §. de secundo dico vers. respondeo, Couar. 4. decretal. 2. par. cap. 3. §. 4. & alij; vide Sanchez lib. 4. disput. 16.

15. At dubium est, an fiat validum, & firmum matrimonium metu graui contractum; si sequatur copula simili metu extorta. Et respondeo in primis certum esse, tunc tantum fieri validum matrimonium, si sequatur copula affectu maritali habita; nam si fuerit habita affectu fornicatio, siuè fuerit facta ex spontanea voluntate, siuè ex metu graui, matrimonium nunquam erit validum, vt ex doctrinis supra traditis satis constat. Secundò supponendum est, matrimonium etiam validum fieri per copulam metu leui extortam; vt Richard. 4. d. 39. art. 2. q. 2. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 7. ad fin. Tertiò, est supponendum, matrimonium etiam fieri validum per diuturnam mutuā cohabitationem; sed hoc asseritur tantum pro foro externo, pro quo multa notat Sāchez lib. 4. disp. 18. à num. 3. vsque ad 12. Pro foro enim interno, quāuis longa cohabitatio nunquā perficit matrimonium, nisi adsit copula effectu maritali habita, quibus suppositis. Ad dubium propositum respondeo negatiuè, & patet ex doctrina in principio tradita; nam ad matrimonium contrahendum, est omninò necessarius liber consensus amborum contrahentium verbis, vel signis expressus, sed per copulā vi habitam, non potest censeri liber consensus, igitur neque poterit dari matrimonium; hanc sententiam, licet ex alijs rationibus amplexus est Sanchez loc. cit. nu. 15. Filiuc. tract. 10. de matrim. cap. 4. nu. 113. & 114. & alij multi; quamuis non desint contrarij; sed eorum rationes potiùs faciūt pro foro externo, cum ex quibusdam præsumptionibus velint matrimonium esse validum; sed pro foro conscientiæ, nequaquam quis potest discedere à nostra sententia.

16. Secundum dubium est, an metus leuis aliquādo possit reddere matrimoniū nullum? Respondeo breuiter, negatiuè absolutè loquendo, scilicet, quando verè metus est leuis consideratis omnibus circumstantijs; & si aliquis metus respectu sexus fœminei, minoris, ætatis, vel senectutis &c. censeretur grauis, quamuis esset leuis respectu viri cordati; tunc certum est, quod matrimonium esset nullū, quia procederet à metu graui respectiuè; grauitas enim metus est iuxta arbitrium prudentis viri iudicanda, consideratis circumstātijs personæ, &c. Vnde cum iura proclament matrimonium contractum per metum grauem, seu cadentem in constantem virum, esse nullum; necessariò dicendum est, quod etiam tale matrimonium sit nullum; hanc sententiam tanquam probabiliorem sequitur Sanchez lib. 4. disp. 17. num. 3. ex D. Thom. 4. d. 29. q. vnica art. 3. quæstiunc. 1. in corp. Bonauent. eod. dist. q. 1. num. 4. Durand. q. 2. num. 5. & 9. Richar. art. 1. q. 2. idem docet Sot. in cit. d. q. 1. art. 3. Filiucc. tract. 10. cap. 4. num. 116. & 117. Couar. 4. decret. 2. d. c. 3. §. 4. in princ. Angelus ver. metus num. 7. & verb. impedimentum, impedimento 11. & alij multi; non desunt tamen, qui contrarium docent, nempè metum leuem annullare matrimonium in foro conscientiæ, quando tamen quis ob dictum metum consentit, alioquin non consentiret; quam opinionem etiam probabilem vocat Sanchez loc. cit. num. 4. & ratio huius opinionis potest esse, quia Christus, licet eleuauerit matrimonium ad Sacramentum, non tamen mutauit naturam contractus; at contractus iniustus per metum leuem dans tamen causam contractui, irritat illum, ergo similiter matrimonium ex tali metu procedens, erit irritum. Ita tenet Nauar. cap. 22. num. 51. & in pluribus alijs locis, Rodriquez 2. tom. summæ ca. 8. num. 10. & alij, tamen responderi potest ad dictam rationem, multam adesse diffe-

ren-

rentiam inter contractum matrimonij, & alios contractus, nam contractus matrimonij est omninò indissolubilis, & affert secum multas alias qualitates, quam non habent cæteri contractus; & ideò meritò Ecclesia semper declarat matrimonium metu graui contractum, esse nullum, non autem alios contractus; & secundum aliā opinionem, quæ tenet matrimonium metu graui contractum, esse nullum iure Ecclesiastico, respondendum esset, Ecclesiam velle hunc contractum esse nullum, & non alios.

17. An autem idem sit dicendum de sponsalibus, nempe vtrum sponsalia metu graui, seu cadente in cōstantem virum inita, sint ipso facto nulla, sicut matrimoniū; an sint annullanda? Respondeo esse ipso facto irrita, vt patet expresse cap. ex litteris de despōs. impuber. vbi habetur ad irritandum sponsalia requiri metum cadentem in virum constantem; sunt tamen, qui putent tantum esse irritanda. Quorum sententiam etiam probabilem vocat Sãchez lib. 4. disp. 19. num. 3. sequitur Filiuc. tract. 10. c. 4. n. 118. & 119.

18. Quid autem sit faciendum, si ad matrimonium cōtractum per metum grauem, fuerit additum iuramentum? Respondeo; quatuor in hoc quæsito esse videnda. Primum an actus inualidus, & à iure reprobatus, si firmandus sit iuramento; debeat tale iuramentum sponte, & liberè præstari? Secundum, an dictum iuramentum, licèt metu leui extortum possit per Episcopum relaxari? Tertium, an matrimonium metu graui contractū, reddatur validum, si addatur iuramentum? Quartum an saltem dictum iuramentum relaxatione indigeat? Et quoad primum; est antea notandum, certum esse iuramentum metu graui extortum non firmare cōtractus nullos, & à lege reprobatos; sed quæstio tantum est, an licet contractus sit nullus, nec firmetur iuramento, tamen dictum iuramentum obliget ad illum seruādum, vel ad dispensationem accipiendā? & multi Doctores asserunt dictū iuramentum nec obligare, nec indigere relaxatione, quam sententiam tenent D. Anton. 2. par. tit. 10. cap. 6. §. quintus casus est, Angelus verb. iuramentum 5. num. 10. Abbas c. cum contingat de iureiur. nu. 3. & alij multi, quam probabilem vocat Sanchez lib. 4. disp. 20. nu. 3. in fin. & receptam esse inter iudices sæculares testatur Couarr. 4. decretal. 2. par. cap. 3. §. 5. num. 2. Fundatur hæc opinio in cap. quamuis pactum de pactis in 6. cap. 2. de iureiur. in 6. & cap. cū contingat de iureiurando, in quibus textibus dicitur. *Pacta renunciationis legitimæ, & alienationis fundi dotalis, esse irrita, secluso iuramento præstito absq; vi, & dolo*; Igitur si adfuerit vis, & dolus iuramentum erit irritum, & pari modo si adfuerit metus grauis, cum dolo comparetur. Secunda sententia ait, iuramentum appositum in contractibus, licet inualidis, & licet metu graui extortum, obligationem parere, & indigere relaxatione; ita Sanchez loc. cit. nu. 4. Couar. loc. cit. Molina 9. ca. lib. 2. de primogen. cap. 3. num. 13. P. Molina tom. 1. de iustit. tract. 2. disp. 149. fol. 441. §. quatuor iuribus, & alij plures; & ratio est quia Deus est, qui acceptat obligationem iuramenti, nec vult Deus vt suum sanctum nomen in falsum testem adducatur; hæc opinio in praxi tanquam tutior est sequenda; attamē primam etiam veram omninò puto; cum ad hanc rationem faciliter respōderi posset, Deum nō esse acceptatorem rerū irrationabiliū, & ideò iuramēta irrationabilia sunt omninò irrita; & dum quis iurat ex metu graui, est actio irrationabilis saltem ex parte inferentis metum, nec rationabiliter putandum est velle acceptare iuramentum in damnum innocentis per metū iurantis, & in beneficium rei compellentis ad illicita; vt benè consideranti patebit.

19. Quoad secundum, an dictum iuramentum, licet per metum leuem extortum, possit per Episcopum relaxari? Et affirmatiuè est respondendum in foro conscientiæ; nam licèt pro foro externo non sufficiet metus leuis ad rescissionem cōtractus, tamen pro foro conscientiæ vtique sufficit, cum nullus debeat reportare commodum de sua iniquitate, vt esset in tali casu, reportaret enim inferens metum, licèt leuem, commodum de sua turpitudine; Sanchez lib. 4. disp. 20. num. 9. D. Anto-

tum illud reddere; vt si quis dicat contraho, si adulterabis, vel prolem impedies, &c. Modum autem non repugnantem dictis bonis, vt si quis dicat, contraho, si dabis mihi mille, vel talem dotem: matrimoium statim firmare, sed est adimplenda conditio. Modum impossibilem, vel turpem, haberi pro non apposito; vt fusiùs Sanchez lib.5.disp.19.num.5. & seqq. Filiucc.loc.cit.num.157. & alij communiter apud ipsos. Quoad tempus dico, si quis dicat contraho tecum ab hinc vno anno, esse sponsalia, & non matrimonium; & si diceret contraho tecum per vnum, aut duos annos, nullum esset matrimonium; vt sæpè diximus. Quoad demonstrationem, & causam, dico id, quod ponitur per modum causæ, vel demonstrationis, non suspendere, non irritare matrimonium; sed haberi pro non adiecto, vt si quis dicat contraho tecum, quia es sterilis, vel diues, &c. Vt iidem Doctores ex communi sententia tradunt.

16. Dubium tantum est, vtrum Iudei, & Pagani, si contrahant matrimonium sub conditione, vt possit dari libellum repudij, validum sit matrimonium? Et ratio dubitandi est, quia Iudæis permissum est dictum libellum repudij, vt Christus Dominus Matth.18. Vnde ad dubium, ex hac causa, affirmatiuè respondent aliqui, vt Io: Andr.cap.de infidelibus num.5. Abbas ibi num.6. Præposit.num.5. ver. item nota, & alij. Attamen negatiuè respondendum est, quia dicta permissio nec vacabat culpa, nec per illam dabatur ius ineūdi aliud matrimonium. Vnde tam Iudæi, quā alij infideles, quibus numquam fuit permissū libellum repudij, si contraherent cum hac conditione; vt licitum sit dissoluere matrimonium ob aliquam causam, nihil facerent, vt ostendit Sanchez lib.5.disput.12. Couar.4.decret.2.par.cap.3.§.1.num.4. Gloss.cap. de infidelibus, verbo esse matrimonium, & ibi Hostiens. & alij.

De Consensu, seu Matrimonio Clandestino, ac de consensu, & alijs necessarijs ad Matrimonium publicum. Cap. XCVII.

1 *Matrimonij clandestini duæ tantum sunt species, vna est respectu matrimonij celebrati absq; Parocho, & testibus; altera respectu matrimonij celebrati absque denunciationibus.*

2 *Celebrantes matrimonium clandestinum. scilicet absq; denunciationibus, incurrūt pœnas clandestini matrimonij.*

3 *Matrimonium celebratum absq; denunciationibus, licet cum scientia maioris partis vicinatus, adhuc dicitur clandestinū; & contrahentes subduntur pœnis, vt supra.*

4 *Celebrantes matrimonium clandestinum post Concil. Trident. scilicet sine Parocho, & testibus, nullam incurrunt pœnā, cum iam sit irritum tale matrimonium.*

5 *Contrahere clandestinè absq; Parocho, & testibus est peccatum mortale ex præcepto Ecclesiæ, & naturali.*

6 *Ecclesia potuit, & de facto annullauit matrimonium clandestinum inhabiles reddendo sic contrahentes, & irritum faciendo contractum.*

7 *Denunciationes ex præcepto sunt faciendæ antè matrimonium à proprio Parocho, & si vna tantum deficit, induceret culpam venialem; & possunt fieri etiam extra Ecclesiam in loco decenti, in quo populus conuenit.*

8 *Episcopus, vel alius Ordinarius potest dispensare in denunciationibus, vt fiant diebus ferialibus &c. iusta de causa.*

9 *Duodecim causæ numerantur, ob quas iuste Ordinarius potest dispensare in denunciationibus.*

10 *Episcopus tenetur dispensare quoties est periculum scandali, vel malitiosi impedimenti.*

11 *Ob dispēsationē denunciationum Episcopus nullam mulctam imponere potest.*

12 *Si Episcopus noluerit dispensare, & adsit iusta*

iusta causa, possunt contrahentes appellare ad superiorem.

13 *Matrimonium aliquando potest contrahi dimissis denunciationibus absq; dispensatione, si periculum fuerit in mora.*

14 *Parochus assistens matrimonio absq; denũciationibus ob timorem mortis sibi minatæ, non peccat. Secus, si illas omninò ex se omitteret, esset enim tunc etiam suspendendus per triennium.*

15 *Matrimonium non potest cõsummari absq; denunciationibus, nisi Episcopus omninò dispensauerit.*

16 *Consummare matrimonium ante denunciationes, quoties copulam habent, toties peccant.*

17 *Consummare matrimonium ante benedictiones, non est mortale, nec contrarium; potest præcipi ab Episcopo.*

18 *Omittere omninò benedictiones, non videtur mortale, seclusõ contemptu.*

19 *Ex denunciationibus factis tenetur quilibet reuelare impedimentum contrahentium, licet occultum.*

20 *Etiam impedimentum auditum à persona fide digna, est aperiendum, dicta persona non manifestante.*

21 *Contrahentes si habeant impedimẽtum licet occultum, tenentur illud aperire, si fuerint ab Episcopo interrogati.*

22 *Quinque numerantur pœnæ, in quas incidũt clandestinè contrahentes. Prima est inhabilitas; sed si publicè voluerint contrahere, non indigebunt dispensatione; secunda est pœna arbitraria, tertia est excommunicatio synodalis; quarta perpetua seruitus; quinta exhæredatio.*

23 *Parochus assistẽs matrimonio clandestino defectu testium incidit in pœnam aliquã non latam; sed ferendam ad arbitrium Episcopi. Si matrimonium fuerit clandestinum defectu denunciationum; est suspendendus per triennium.*

24 *Sacerdos Regularis assistens matrimonio absq; licentia Parochi, est suspensus, & excommunicatus.*

25 *Testes assistentes matrimonio clandestino, licet nulla adsit pœna, possunt tamen grauiter ab Episcopo puniri.*

1 SEx in hoc capite pertractanda sunt, primum est, quotuplex sit matrimonium clandestinum, & quando per illud incurrantur pœnæ. Secundũ, an ante Concilium Tridentinum erat irritum, vel peccatum mortale clandestinè contrahere. Tertium, quonammodo Ecclesia potuerit illud irritare. Quartum, quæ Denunciationes requirantur, vt matrimoniũ sit publicum. Quintum, de parochi, & testium præsentia. Sextum, de pœnis clandestinè contrahentium, etiam respectu parochi, & testium in tali matrimonio assistentium. Quibus positis quæritur, quænam sint species matrimonij clandestini, & quando per tale matrimonium incurrantur pœnæ? Et breuiter respondeo, aliquos sex species matrimonij clandestini numerare, vt Hostiens. tit. de cland. despons. num. 1. & cap. final. de cland. despon. in prin. & ibi Ioann. Andr. num. 15. D. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 16. §. 5. Sed alij tres tantum species enumerant. Attamen dicendum est, duas tantũ species esse matrimonij clandestini, vt sumi potest ex eius vocabulo, nam clandestinum dicitur id, quod clàm fit; & ideò matrimonium clãdestinum dicetur, si matrimonium fuerit contractum absque testibus; vel absque debitis denunciationibus, per testes enim, & denunciationes, matrimonium fit publicum; vnde hæ duæ tantum erunt species matrimonij clandestini; vt Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 1. vers. clandestinum, Caiet. in summa verb. matrimoniũ tit. contractus matrimonij potest ex septẽ capitibus reddi vitiosus, §. Et scito peccatum esse vers. tertium caput, & alij plures.

2. Præcipuum tamen dubiũ est, quodnam sit matrimonium clandestinum per quod incurrantur pœnæ. Et primò, quæritur an matrimonium contractum coram parocho, & testibus absque denunciationibus inducat dictas pœnas; Nec quæstio est, quando ex iusta causa; & de Ordinarij licentia dictæ denunciationes omittuntur iuxta Concilium Tridentinum sess. 24. c. 1. de matrim. Sed quando culpabiliter fuerint omissæ, & duæ sunt opiniones, prima asserit, tale matrimonium non esse clandesti-

sti-

ſtinum quoad pœnas incurrendas; quia, quod teſtibus probari poteſt, clandeſtinũ dici non poteſt, vt docet Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. Molin. tom. 1. de iuſtit. tract. 2. diſp. 176. verſ. Obſerua hodie. & alij plures. Secunda ſententia, quæ probabilior videtur aſſerit, tale matrimonium dici clandeſtinum quoad pœnas, quia in veteri iure iam tale matrimonium erat clandeſtinum, vt habetur in Conc. Lateranenſ. in c. final. de clandeſt. deſponſ. quod ius non fuit correctum per Concilium Tridentinum, imò ibi dicitur. *Sacri Concilij Lateranenſis veſtigijs inhærendo, præcipit ſancta Synodus, vt antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio parocho denunciationes fiant.* Et cum à iure communi non ſit recedendum, niſi per nouum fuerit expreſsè correctum, l. præcipimus, Cod. de appellat. ſequitur, quod tale matrimonium debeat cenſeri clandeſtinum quoad pœnas; Et hæc opinio magis placet. Sanchez lib. 3. diſp. 1. n. 7. Filiucc. tract. 10. cap. 5. num. 161. P. de Ledeſm. de matrim. q. 45. art. 5. §. his poſitis, hanc vocat valdè probabilem opinionem, & illam tenet Nauarr. cap. 22. nu. 70. & alij multi.

3. Sed quid ſi denunciationes defuerint, tamen matrimonium fuerit publicè contractum, ſcilicet ſciente maiori parte vicinatus? Reſpondeo in hoc caſu adhuc eſſe duas opiniones, prima aſſerit, non eſſe matrimonium clandeſtinum; quia quod ſit alijs ſcientibus, clandeſtinum dici non poteſt; Deinde, licet mutetur iuris ſolemnitas, non tamen mutatur in tali caſu iuris ſubſtantia, & diſpoſitio. Angelus ver. clandeſtinum in prin. Sylu. ver. matrimonium, 2. in fin. Couar. 4. decretal. 2. p. c. 6. nu. 10. & alij multi. Et probabilem hanc opinionem vocat Sanchez loc. cit. num. 9. in fin. & Filiucc. eodem loc. num. 162. Secunda ſententia, quam probabiliorem putant hi duo Doctores, docet, dici matrimonium clandeſtinum quoad pęnas; Et ratio eſt, quia in dicto cap. final. abſolutè vocatur matrimonium clandeſtinum, cui non pręmittuntur denunciationes, vt Palud. 4. d. 28. q. 2. art. 5. n. 29. Henriq. lib. 11. de matr. c. 5. n. 1. & alij multi.

4. Vtrum autem poſt Conc. Tridentinum, matrimonium contrahentes ſine parocho, & teſtibus, incidant in pænas matrimonij clandeſtini? & affirmatiuè multi reſpondent; quia talis modus contrahendi eſt prohibitus ob multa mala, quæ occurrebant, & Concil. Trid. ſeſſ. 24. ca. 1. de matrim. poſtquam irritat matrimonium clandeſtinum, præcipit Ordinarijs, vt grauiter puniant ſic contrahentes; Vnde tam pænam excommunicationis ſynodalis, ſi ibi fuerit; quam pænam exhæredationis, l. 49. Tauri incurrunt, ſic clandeſtinè contrahentes. Cordub. ſumma q. 52. Vega lib. 6. ſummæ caſu 104. & alij; Si alicubi adeſſet tale ius, vt in Hiſpania. Attamen plures affirmant id eſſe verum reſpectu excõmunicationis ſynodalis; Secùs de pœna exhæredationis. Et ratio eſt, quia dicta pœna exhæredationis imponebatur non propter clandeſtinum matrimonium; ſed quatenus per tale matrimonium inferebatur iniuria parentibus, ſi abſq; eorum conſenſu fuerat celebratum matrimonium; & cum per Concilium Tridentinum iam ſit ablata hæc iniuria à parentibus, quia matrimonium iam eſt nullum, ideò tantum dicti contrahentes pœnam excommunicationis ſynodalis in tali caſu incurrerẽt; Et quidem hæ opiniones probabiles ſunt, & hanc vltimam tenent Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 5. num. 6. & cap. 6. num. 2. Rodriq. 1. tom. ſummæ cap. 221. num. 1. & ca. 14. num. 3. Bartholomæus à Ledeſma de matri. dub. 8. fol. 1230. & dub. 24. fol. 1360. & alij. Probabilior tamen ſententia videtur, per tale matrimonium, nullam incurri pœnam clandeſtini matrimonij. Et ratio potiſſima eſt, quia iam tale matrimonium vigore Concilij Tridentini eſt nullum; & eſſe nullum, & non eſſe, paria ſunt; Vnde licet, ante Concilium Tridentinum erant pœnæ, quibus ſubijciebantur contrahentes matrimonium clandeſtinè, tamen id erat, quia matrimonium, tunc irritum non erat; Poſt verò dictum Concilium, cum matrimonium ſit nullum, non videntur pœnæ habere locum in eo. Sanchez lib. 3. diſp. 2. a. num. 5. & ſeqq. Filiucc. tract. 10. c. 5. num. 163. & ſeqq. quod intellige de pœnis in veteri iure poſitis; nam poſſent iuxta Concilium prædicti ſic contrahentes,

grauiter puniri per Ordinarios, vt supra.

5. Sed vtrum ante Concilium Tridentinum, contrahentes clandestinè mortaliter peccabant? Nam quod validè contrahebant; est de fide definitum ab Alexandro III. cap. 2. de clandest. despons. & à Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matr. sub anathemate damnãs contrarium asserentes; ex iustissimis autem causis Concil. Trident. tale matrimonium irritauit, vt sumitur etiam ex Concilio Coloniensi, titul. de matrimonio, & ex D. Thom. 4. d. 28. q. vnica art. 3. ad 3. quod etiam ante Concil. mortaliter peccarent sic contrahentes, certum est apud Doctores. Dubium solũmodo est an post Concilium, sic contrahentes peccent mortaliter? Et ad hoc etiã affirmatiuè respondetur; operarẽtur enim contra præceptum Concilij Tridentini asserentis, matrimonium esse contrahendũ coram Parocho, & testibus. Sed vtrum tale peccatum proueniat tantum ex lege Ecclesiastica, an etiam ex iure naturæ? Et tantum illud prouenire ex lege Ecclesiastica, docet Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. conclus. 1. P. de Ledesma de matrim. §. 45. ar. 5. fol. 171. §. ad rationem dubitandi, Caiet. tom. 1. opuscul. tr. 12. de matrim. q. 2. Attamen contrariũ videtur probabilius, nempè id etiam prouenire ex iure naturali; nam ex natura rei tale matrimonium clandestinũ continet in se grauia mala, & ideò semper fuit prohibitum, vt colligitur ex Concil. & iuribus citatis; & ita videtur sentire D. Thom. 4. d. 28. q. vnica art. 3. ad 3. vbi enarratis malis, quæ proueniunt ex tali matrimonio addit: *Præter hæc, speciem mali habere*. Et idem tenet Caietan. licet sibi contrarius in summa verb. matrimonium tit. contractus matrimonij potest ex septem capitibus reddi vitiosus §. & scito peccatũ esse, P. Sot. lect. 14. de matrim. §. primum ius ipsum, & alij, quos sequitur Sanchez lib. 3. disp. 3. num. 8. ex qua doctrina colligitur, infideles clàm contrahentes, peccare contra ius naturæ.

6. Quartũ, quod proposuimus discutiendum, est quonammodo potuerit Ecclesia annullare matrimonia clandestina? Nam quod de facto potuerit, iam est de fide tenendum; vt constat ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matrim. licet, ante dictũ Concilium, seu antequam Concil. id determinauerit, quadraginta Episcopi, & alij multi Doctores, contrarium sentiebãt, nempè Ecclesiam non posse dicta matrimonia clandestina irritare; imò Sot. 3. d. 28. q. 1. art. 1. in solut. ad 1. indecisum id reliquit, & iudicio Ecclesiæ definiendũ. Difficultas solummodo est, quonam modo id egerit Ecclesia, quia dupliciter potuit irritatio dictorum matrimoniorũ fieri, scilicet indirectè inhabilitando personas, & directè annullando ipsos contractus. Vega lib. 6. summæ casu 121. P. de Ledesma de matrim. q. 45. art. 5. fol. 177. §. vltimò respondeo, & infra §. ad secundum argumentum; & alij plures dicunt id egisse Ecclesiam indirectè inhabiles reddendo personas, nec potuisse id directè agere. Attamen dicendum est vtroq; modo potuisse Ecclesiam dictos contractus annullare, & de facto ita annullasse; nam primò Concilium inhabiles fecit personas in illis verbis in cit. cap. positis. *Eos ad sic contrahendum inhabiles reddit*; Secundò directè annullauit contractus directè in illis verbis: *Eiusmodi contractus irritos, ac nullos esse decernit; prout eos præsenti decreto irritos facit*. Neq; dicas matrimonium est Sacramentum; sed Ecclesia non potest destruere Sacramenta, ergò neq; matrimonium. Respondeo, Ecclesiam non annullare matrimonium clandestinum, quatenus Sacramentum, sed quatenus est contractus humanus, qui cũ fiat in bonum totius Ecclesiæ, benè potuit in eo formam, & modũ contrahendi præscribere. Et confirmatur, nam de facto Ecclesia annullauit etiam matrimonia coacta, & contracta inter liberum, & seruam seruitute ignorata; ac etiam annullauit professionem factam ante annos 16. Ex eodem Concil. sess. 25. de regular. cap. 16. Igitur benè potuit etiam annullare dicta matrimonia clandestina. Sanchez lib. 3. disp. 4. num. 4. & seqq. Filiuc. tract. 10. cap. 5. nu. 169. & seqq. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 5. nu. 3. & 4. Suarez de Sacramentis in genere q. 60. art. 8. disp. 2. sect. 6. in fine.

7. Deinde quæritur, an denunciationes sint de essentia, an de præcepto præmit-

mittendæ ante matrimonium? Et certum est esse tantum de præcepto, vt patet ex Concil. Lateranensi 11. cap. 51. & habetur cap. fin. de cland. despons. & ex Trid. sess. 24. cap. 1. de matrimonio, vbi dicitur *Præmittendas esse dictas denunciationes ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia publicè inter missarũ solemnia.* Vnde tam parochus, quam contrahentes matrimonium mortaliter peccarent, si non præmitterent dictas denunciationes. Et ratio est, tum, quia sumus in materia graui, imò grauissima, tum etiã quia grauibus verbis præceptiuis id imponitur à dictis Concilijs. Ita communiter omnes tenent, vt Paludan. 4. d. 28. q. 2. ar. 1. num. 10. D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 16. in fine P. Sot. lect. 14. de matrim. Sylu. ver. matrimonio 2. q. 17. & matrimonium 6. q. 7. dicto 2. & alij, præter Sot. 4. d. 28. qu. 1. art. 2. ad 1. Qui censet id tantum esse peccatum veniale, nisi adsit excommunicatio synodalis in ea Diœcesi contra omittentes. Sed ni fallor, Sot. loquitur ante Conciliũ Tridentinum, quo tempore in multis Diœcesibus iam dictæ denunciationes abierant in desuetudinem, vt Abbas in dicto cap. final. num. 9. Post verò Concilium Tridentinum, nostra sententia indubitata videtur ex communi sensu Ecclesiæ, sequitur Sanchez lib. 3. disp. 5. nu. 6. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 7. num. 1. Filiuc. tract. 10. c. 5. num. 173. Bonac. de matrim. q. 2. pun. 6. num. 8. Verum si vna tantum ex dictis tribus denunciationibus omitteretur, non videtur mortale, quando certum esset, nullum adesset periculum impedimenti, esset tamen mortale, si non fierent in parochia propria vtriusque contrahentium; & idem aliqui dicunt, si non fiant tribus diebus festiuis continuis, sed hoc posset modificari, cum non videatur materia grauis, si paruum spatium sit inter vnam, & alteram denunciationem, secùs si magnum spatium intercederet. Vide Sanchez num. 7. & 8. Filiuc. ibidem, & alios. Sunt etiam faciendæ dictæ denunciationes à proprio parocho, vel ab alio de eius commissione, nam potest etiam parochus per alium assistere matrimonio; multò magis poterit per aliũ publicationes, seu denunciationes facere; & si contrahentes fuerint diuersarum parochiarum, debent in ambabus parochijs dictæ denunciationes fieri, & in illis, vbi diutiùs contrahentes morantur, & vbi meliùs sciri possent impedimenta. Debent etiam fieri dictę denunciationes inter missarum solemnia, ad hoc vt omnibus notum sit matrimonium contrahendum; Attamẽ, si fierent extra Ecclesiam in locis competentibus, vbi magna populi multitudo cõuenit; videntur etiam rectè fieri, sed non puto esse recedendum ab vsu propriarum Ecclesiarum; Vide Sanchez disp. 6. & Filiuc. eodem loc. num. 174.

8. Quis autem possit dispensare, vt denunciationes in matrimonio omittantur? Respondeo ex Concil. Trident. posse tantum Episcopum, seu alium Ordinariũ, vt sunt Abbates habẽtes auctoritatẽ quasi Episcopalem, & nullo Diœcesano subditi; & si possunt dispensare in omnibus, vt expressè patet ex dicto Concil. sess. 24. ca. 1. de matr. multò magis possunt dispensare in vna, vel duabus; & possunt etiam ex iusta causa breuiare, vel prolongare tempus denunciationum; vel vt fiant diebus ferialibus; quia totum hoc est minus, quam remittere; imò & Ordinarius alterius tantum contrahentis potest dispensare cum vtroq; contrahente. Idem etiam potest, scilicet in omnibus iam dictis dispensare Vicarius Generalis Episcopi; non autem Vicarius foraneus, quia facultas est concessa à Concilio Tridentino Ordinarijs, & nomine Ordinarij veniunt Vicarij Generales Episcoporum; vt optimè Sanchez li. 3. disp. 7. nu. 6. §. tertiò quia, imò tam Episcopus, quia dicti Ordinarij possunt alteri cui voluerint talem facultatem dispensãdi in denunciationibus delegare, & licet Episcopi Vicarius Generalis non possit generaliter ad omnes causas suam facultatem alijs delegare; seu alium Vicarium instituere, potest tamen ad vnam, vel plures causas; vt docet Gloss. cap. 1. de offic. Vicar. in 6. verb. ipsius. Requiritur tamen ad dispensandum in dictis denunciationibus iusta causa, quia Conciliũ non vtcumque, sed prudentiæ Ordinariorum remittit; nec dicitur prudenter operari, qui absq; vlla causa res graues operatur, & cũ matri-

uem, seu cadentem in constantem virum. ita Abbas cap. Cum inter de elect. num. 8. vbi ait, preces instantissimas Principum nó inducere iustum metum ad rescindendum actum, nisi sæuitias soleant in sibi non obtemperantes exequi. Attamen probabilius est dicendum dictas preces importunas iunctas cum metu reuerentiali, sufficienter posse incutere timorem cadentem in constantem virum. Patet hæc sententia ex cap. Petitio de iureiurando, vbi dicitur; iuramentum, quod Antiochenus Princeps extorsit, non esse seruandum. Et rationem addunt Innoc. Hostien. Ioan. Andr. & alij, quia precibus importunis extorsit; & in proprijs terminis professionis, & matrimonij; docet annullari per dictas preces importunas cum metu reuerẽtiali Couar. 4. decreta. 2. p. c. 3. §. 6. in fin. & alij, quos sequitur Sanch. lib. 4. disp. 7. n. 5.

6. Sed vtrum contractus celebrati per metum cadentem in virum cõstantem sint ipso facto nulli, an annullandi? Respondeo de hac quæstione multa nos dixisse in li. 2. de contractibus cap. 4. Adhuc tamen repeto, non esse ipso iure nullos; sed annullandos, vt patet ex pluribus iuris locis, vt ex cap. 2. de his, quæ vi in fine, vbi dicitur, *Quæ metu, & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari*, Igitur non sunt ipso facto irriti; & ex l. fin. Cod. de his, quæ vi, vbi similiter habetur, *Venditiones, Donationes, Transactiones, quæ per potentiam extorta sunt præcipimus infirmari*, Igitur tantum iuris remedio sunt infirmandi, aliqui tamen dantur casus, qui sunt ipso iure nulli, eo quod sint metu facti, inter quos numeratur matrimonium, vt videri potest in lib. 2. de contract. cap. 4. num. 5. Nota etiam, tunc contractus metu factos esse irritandos, quando metus iniustè fuerit incussus; Secus si iustè, vt si Petrus extorqueat à Paulo obligationem restituendi sibi cẽtum aureos, quos ei furatus est, alioquin minetur accusationem coram iudice; erit iustus contractus, secùs si minetur vulnera, mortem, & similia, quæ iustè fieri non possunt priuata auctoritate; Sanchez lib. 4. disp. 8. num. 8. Angelus verb. metus num. 10. Sylu. q. 6. & alij plures.

7. Quæritur tamen, quonammodo metus grauis iniustè incussus irritet matrimonium? Sed primò est aduertendum; metum dupliciter esse, scilicet ab intrinseco, vel a causis naturalibus, vt à tempestate, à morbo, à feris, animalibus, &c. Alter verò dicitur metus ab extrinseco, vel metus incussus à causa libera; vt dum quis metuit latrones, vel inimicos, in quos incidit. Et hic metus à causa libera, vel incutitur ad finem extorquendi matrimonium, vel aliam rem; & si incutiatur ad finem matrimonij, potest incuti iustè, vel iniustè, & de causa libera iustè extorquente matrimonium, dicemus infrà; de iniustè extorquente dico primò. Quoties metus non est incussus ad extorquendum matrimonium, siue proueniat à causa naturali, siue libera, & quamuis metus grauissimus sit, non reddit irritum matrimonium. Hæc doctrina est certissima apud omnes, ex qua primò infertur matrimonium contractum cum concubina metu mortis, naufragij, bestiarum, Inferni, & similium, esse firmum, & validum. Ita Sot. 4. d. 29. q. 1. art. 3. Couar. 4. decret. 2. p. cap. 3. §. 4. num. 16. Sanch. lib. 4. disp. 12. num. 4. Filiucc. tract. 10. de matrim. cap. 4. n. 103. P. de Ledesma de matrim. q. 47. art. 3. du. 1. Secundò infertur; matrimonium contractum de consilio medicorum ad effugiendam mortem ob multũ humoris abũdantiam, quam quis pateretur: esse etiam validum, Sot. & alij cit. Tertiò idem est etiam dicendum, de matrimonio contracto per coniectum in carcerem, dummodo non fuerit ibi coniectus ad hunc finem. Innoc. cap. Cum locum num. 2. de sponsal. Hostiens. ibidem. Ioan. Andr. num. 2. Abb. num. 9. Quartò idem dicitur de matrimonio contracto cum meretrice, vel ab ipso violata, & cap. ad refugiendam sententiam mortis, ad quam iustè damnaretur, vel damnatus esset. Sot. ibidem. Corduba sum. qu. 171. pun. 1. qui similiter addunt idem esse dicendum, si alius offerat immunitatem à morte, dummodo talem fœminam ducat, idem docet Sotus, & alij, Imò etiam si Iudex promittat condonationem mortis, vel alterius grauis pœnæ iustè infligendæ, dummodo ipsius iudicis filiam, vel aliam ducat, adhuc validum

erit

erit matrimonium, Couar.loc.cit.§.4. nu. 15.P.Ledesma de matr.q.47.art. 3. dub.1. conclus.3. Idem est dicendum si Princeps contraheret cum filia obsidentis, vt liberaretur ab obsidione, Sot.loc.cit. Item si inuentus cum filia alicuius, offerat ei matrimonium, vt effugiat mortem; & tandē idem est dicendum, si ægrotus duceret filiam medici, qui eum curare nollet,nisi contraheret dictum matrimonium, Sanchez num.15.Filiuc.loc.cit. & alij plures.

8. Dico secundò, matrimonium contractum ob metū grauem illatum iniustè a causa libera, esse nullum in vtroq; foro; est communis doctrina Doctorum in cap. 2.de his, quæ vi, &c. cum locum de sponsalibus. Docet D.Thom.4. d.29. q. vnica art.3.quæstiunc.1.in corpore, Sot.ibi q. 1. ar.3.vers.reputetur tamen,P.Sot.lect.3.de matr. §.3. Syluest. verb. matrimonium 8. quæst.11.. Nauar. cap.22.num.51.in fine; & ratio est, quia matrimonium solo consensu perficitur, vt omnia iura, & Doctores proclamant. Quod intellige,etiā si metus esset illatus ad contrahendū matrimonium cum aliqua non certa; sed ad suam electionem, vt v. g. cum vna ex filiabus Titij, vel alia quauis illi placuerit; nam adhuc matrimonium esset nullum,si fuisset contractum ratione dicti metus; vt optimè Sanchez lib.4.disp.12.num.20.

9. Alia quæstio est, vtrum matrimonium contractum ex timore, & metu graui iustè illato, sit irritum? & tres adesse opiniones, asserit Sanchez lib.4. disp. 13. prima asserit, dictum matrimonium esse irritum; & ratio est, quia ad matrimoniū, & professionem requiritur summa libertas, & quocunq; modo metus inferatur, nunquam poterit dici liberus consensus; vnde licet quis licitè posset minare accusationem coram iudice ei,quem reperiret cum filia; tamen censetur iniusta actio, quatenus fit ad extorquendum matrimonium. Ita Rodriquez 2.tom.summæ c. 93. num.3.Ledesma 2.par.4. q. 49. art. 3. fol. 456.§.Dubium tamen est,vbi hanc regulā generalem tradit; omnis metus incussus ad finem extorquēdi matrimonium, quāuis ob alios fines esset iustus,iniustus esset, illudque irritat, ijsdem ferè verbis vtitur Couar.4.decretal.2.par.cap.3.§.4.nu. 15. & plures alij, quam sententiam probabilē vocant Sanchez lib.4.disp.13.num.1. in fin.& Filiucc.tract.10.de matrim.cap.4.n. 106. Secunda sententia ait, si metus fuerit lege incussus,valere matrimonium, dūmodo ab habēte auctoritatem incutiatur, v. g. lex præcipit, vt stuprator morte officiatur, nisi stupratam ducat, tunc licet Iudex minetur mortem stupratori, tamen si matrimonium contrahat, validum erit. Ita Sot.4.d.29.q.art.3. Corduba summ.q. 171.pun.1.& alij. Et hæc etiam sententia probabilis est.Tertia tamen,quæ probabilior est, ait, metū grauem iustè illatum, siue à iudice,siue à quouis alio,non reddere irritum matrimonium; Et ratio,quam cōmuniter Doctores tradunt, est, quia qui crimen committit, vel aliud malum graue patitur,ipse sibi metum infert, & qui illum procurat liberare à pęna delicti, vel à malo,quod patitur offerendo matrimonium, non dicitur vim inferre; sed ei offerre opportunum remedium, vnde matrimoniū validum erit, cum quilibet liberè censeatur consentire in id, quod sibi prodest. Ita Sanchez lib.4.disp.13.num.3. Et idem ait esse intelligēdum de professione, & de voto,vt docet etiam Sot. lib.7. de iustit.q. 2. art 1.vbi ait, exigi, vt metus incutiatur ab homine per iniuriam, vt votum irritet, & sumitur ex Nauar.lib.3. consil. tit. de reg. consil.27.num.3.in 1.edit.& in 2. lib.1.tit. de his,quę vi consil.8.num.3.& ex Rodriq. 2.tom.summæ cap.8. conclus.10. qui asserunt, metum iustè incussum, non irritare actum; & ibi loquuntur de professione Religionis;sequitur Filiuc.in cit.c.4.n.107.& alij multi.

10. Est hic notandum,vanum,&friuolum esse illud remedium, quo vtuntur iudices, dum nolunt concedere facultatem carcerato matrimonium contrahēdi,intra carcerem, cum fœmina à dicto carcerato stuprata; sed illum extrahi faciunt aliquātulum extra illum in loco viciniori, non tamen dimissum; vt ibi contrahat. Nam non intelligitur liber, & absolutus, qui quamuis sit à vinculis liberatus, vel è carcere aliquantulum eductus; tamen adhuc comprehensus manet; nec liberam habęt facul-

facultatem sua libertatè vti; & ideò meritò Barthol.l.qui in carcerem,num.ff.de eo, quod metus causa, Alex.de Neuo,ca. Cum locum nu.16. de sponsalib. Decius consil. 219.num.9.volum.2.&alij plures,quos sequitur Gutier.de iuramen.1.p.c.51. n.10. & Sanch.li.4.disp.13.n.4.

11. Secundò est notandum,matrimonium esse nullum, si iudex compellat absolutè stupratorem, vt ducat stupratam; quod intellige, si verè per vim, & non ex animo stuprator matrimonium contrahat. Et ratio est, quia iudex iniustè agit contra talem stupratorem; cum tantum debeat cogere,vt ducat,vel dotet,ex Sanch.nu.7. vide tamen ea,quæ diximus 6. in lib.1. de restit.c.11.n.2.

12. Sed quæritur,an dictus metus grauis irritet matrimonium iure naturali, & diuino; an tantummodo iure Ecclesiastico? sunt duæ opiniones, & ambæ quidem probabiles, prima ait dictum metum grauem irritare matrimonium iure naturali diuino, ita D.Thomas 4.d.29. q.vnica,ar. 3. quæstiunc. 1. in cor. Vbi probat matrimonium coactum, esse nullum ex ipsa ratione matrimonij, quia opponitur perpetuitati; & ideò Ecclesiam iudicare,dictum consensum non esse sufficientem ad matrimonium, per quod verbum, iudicare,intelligitur,Ecclesia non ratione legis à se latæ,putare tale matrimonium nullum;sed tantum iudicare illud nullum; eo quod ita sit ex sui natura;idē colligitur ex Richard. 4.d.29.ar.1.q.1.in cor.dum ait,nec Deum, nec Ecclesiam velle, vt coactus maneat ligatus tali matrimonio, expressè id docet Scot.d.20.q.vnica, §.De secundo dico, D. Anton.3.p.tit.1.cap.7.& alij.Secunda sententia docet, tale matrimonium esse tantū irritum iure Ecclesiastico;ita Nauar.c.22. num.50.Sylnest.verb.matrimonium 8. q. 11.dicto 3.Sanchez lib.4.disp.24. num.2. Filiuc.tract.10.de matrimonio c.4. n.109. & alij apud ipsos. Ratio, quæ mihi videtur potissima huius opinionis est, quia in baptismo adulti, requiritur eius voluntas, alioquin non erit baptismus, & tamen dicta voluntas, licet, coacta,dummodo verè adsit, sufficiens est ad baptismum, ex cap. Maiores de baptismo,& cap.de Iudæis, d. 45.Idem etiam dicitur de iuramento,nam ad illud requiritur libertas,& tamen, licèt coactè præstetur,adhuc matrimonium obligat,& firmum erit,cap.verum, & cap. Si verò de iureiurando; igitur si matrimoniū ac etiam votum irritantur ex metu graui, hoc tantum erit ex iure Ecclesiastico,& ob has, & alias rationes multi Doctores vocant vtramque opinionem probabilem, vt Sot.4.d.29.q.1.art.3.Molina autem lib. 2.de iustit.tract.2. disp.326. in solut. ad 2. fol.442. Absolutè tenet primam opinionē vnde sequitur, matrimonium contractum inter fideles per metum grauem, esse validum iuxta secundam opinionem;quod tenet P.de Ledesma eo quod teneat dictam opinionem de matrim. q.49. art.3. dub.1. conclus.5.in fin.& approbat Sanchez loc. cit.nu.3. Nisi inter dictos infideles adesset statutum ciuile tale matrimoniū irritans.

15. Vtrum autem matrimonium tali metu contractum, ita sit irritum,vt omninò nullam obligationem pariat ex parte vtriusq; ita vt alter ab altero, etiam inuito possit resilire, licet metus fuerit ab alio incussus? Respondeo nullam oriri obligationem ex parte vtriusq; sed si coactus deinde consentiat antequam alter consēsum reuocet, matrimonium erit validum, dummodo vitium seu defectus consensus fuerit occultus, vt explicauimus c. antec. nu. 16. & 17. potest etiam dictus alter statim cognita inualiditate matrimonij resilire, & reuocare consensu; dummodo ipse non fuerit particeps metus iniustè illati; nam si fuerit particeps, non poterit statim resilire altero inuito; sed tenetur expectare per aliquod tempus congruum ad arbitrium prudentis viri; an coactus velit verè consentire, & matrimonium perficere, quod est verum, si ad id fuerit per iudicē condemnatus, sed in foro cōscientiæ posset statim resilere. Filiuc.d.cap.4.nu.111. Sanchez lib.4.disp.15.per totam, Richar. 4.d.29.art.2.q.1. & alij plures apud ipsos.

14. Sed vtrum patiens metum grauē, scilicet, cadentem in constantem virum, mortaliter peccet contrahendo matrimonium? Et negatiuè absolutè respondendū est, quidquid aliqui dicant,vel distinguāt; nam dicendo. Accipio te in vxorem,nulli in-

si infert iniuriam, sed potiùs ipse illam patitur; nec adest iniuria Sacramenti, quia in tali contractu nullum est Sacramentũ: vnde nulla adest causa vnde oriri possit culpa mortalis; alij putant adesse tantum culpam venialem, vt Filiuc. tract. 10. de matrim. cap. 4. nu. 112. neq; est malum graue, eo quod Sacramentum fiat nullum; nã hoc non est ex parte patientis metum, cũ ipse iam consentiat eo modo, quo ei expedit consentire; sed est nullum ex decreto, vel declaratione Ecclesiæ; igitur nulla culpa ei imputari potest; quod videtur tenere Scot. 4. d. 29. q. vnica §. de secundo dico vers. respondeo, Couar. 4. decretal. 2. par. cap. 3. §. 4. & alij; vide Sanchez lib. 4. dispur. 16.

15. At dubium est, an fiat validum, & firmum matrimonium metu graui contractum; si sequatur copula simili metu extorta. Et respondeo in primis certum esse, tunc tantum fieri validum matrimonium, si sequatur copula affectu maritali habita; nam si fuerit habita affectu fornicatio, siuè fuerit facta ex spontanea voluntate, siuè ex metu graui, matrimonium nunquam erit validum, vt ex doctrinis supra traditis satis constat. Secundò supponendum est, matrimonium etiam validum fieri per copulam metu leui extortam; vt Richard. 4. d. 39. art. 2. q. 2. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 7. ad fin. Tertiò, est supponendum, matrimonium etiam fieri validum per diuturnam mutuã cohabitationem; sed hoc asseritur tantum pro foro externo, pro quo multa notat Sãchez lib. 4. disp. 18. à num. 3. vsque ad 12. Pro foro enim interno, quæuis longa cohabitatio nunquã perficit matrimonium, nisi adsit copula effectu maritali habita, quibus suppositis. Ad dubium propositum respondeo negatiuè, & patet ex doctrina in principio tradita; nam ad matrimoniũ contrahendum, est omninò necessarius liber consensus amborum contrahentium verbis, vel signis expressus, sed per copulã vi habitam, non potest censeri liber consensus, igitur neque poterit dari matrimonium; hanc sententiam, licet ex alijs rationibus amplexus est Sanchez loc. cit. nu. 15. Filiuc. tract. 10. de matrim. cap. 4. nu. 113. & 114. & alij multi; quamuis non desint contrarij; sed eorum rationes potiùs faciũt pro foro externo, cum ex quibusdam præsumptionibus velint matrimonium esse validum; sed pro foro conscientiæ, nequaquam quis potest discedere à nostra sententia.

16. Secundum dubium est, an metus leuis aliquãdo possit reddere matrimoniũ nullum? Respondeo breuiter, negatiuè absolutè loquendo, scilicet, quando vere metus est leuis consideratis omnibus circumstantijs; & si aliquis metus respectu sexus fœminei, minoris, ætatis, vel senectutis &c. censeretur grauis, quamuis esset leuis respectu viri cordati; tunc certum est, quod matrimonium esset nullũ, quia procederet à metu graui respectiuè; grauitas enim metus est iuxta arbitrium prudentis viri iudicanda, consideratis circumstãtijs personæ, &c. Vnde cum iura proclament matrimonium contractum per metum grauem, seu cadentem in constantem virum, esse nullum; necessariò dicendum est, quod etiam tale matrimonium sit nullum; hanc sententiam tanquam probabiliorem sequitur Sanchez lib. 4. disp. 17. num. 3. ex D. Thom. 4. d. 29. q. vnica art. 3. quæstiunc. 1. in corp. Bonauent. eod. dist. q. 1. num. 4. Durand. q. 2. num. 5. & 9. Richar. art. 1. q. 1. idem docet Sot. in cit. d. q. 1. art. 3. Filiucc. tract. 10. cap. 4. num. 116. & 117. Couar. 4. decret. 2. d. c. 3. §. 4. in princ. Angelus ver. metus num. 7. & verb. impedimentum, impedimento 11. & alij multi; non desunt tamen, qui contrarium docent, nempè metum leuem annullare matrimonium in foro conscientiæ, quando tamen quis ob dictum metum consentit, alioquin non consentiret; quam opinionem etiam probabilem vocat Sanchez loc. cit. num. 4. & ratio huius opinionis potest esse, quia Christus, licet eleuauerit matrimonium ad Sacramentum, non tamen mutauit naturam cõtractus; at contractus initus per metum leuem dans tamen causam contractui, irritat illum, ergo similiter matrimonium ex tali metu procedens, erit irritum. Ita tenet Nauar. cap. 22. num. 51. & in pluribus alijs locis, Rodriquez 2. tom. summæ ca. 8. num. 10. & alij, tamen responderi potest ad dictam rationem, multam adesse diffe-

ren-

tum illud reddere; vt si quis dicat contraho, si adulterabis, vel prolem impedies, &c. Modum autem non repugnantem dictis bonis, vt si quis dicat, contraho, si dabis mihi mille, vel talem dotem: matrimoium statim firmare, sed est adimplenda conditio. Modum impossibilem, vel turpem, haberi pro non apposito; vt fusiùs Sanchez lib.5.disp.19.num.5. & seqq. Filiucc.loc.cit.num.157. & alij communiter apud ipsos. Quoad tempus dico, si quis dicat contraho tecum ab hinc vno anno, esse sponsalia, & non matrimonium; & si diceret contraho tecum per vnum, aut duos annos, nullum esset matrimonium; vt sæpè diximus. Quoad demonstrationem, & causam, dico id, quod ponitur per modum causæ, vel demonstrationis, non suspendere, non irritare matrimonium; sed haberi pro non adiecto, vt si quis dicat contraho tecum, quia es sterilis, vel diues, &c. Vt ijdem Doctores ex communi sententia tradunt.

16. Dubium tantum est, vtrum Iudei, & Pagani, si contrahant matrimonium sub conditione, vt possit dari libellum repudij, validum sit matrimonium? Et ratio dubitandi est, quia Iudæis permissum est dictum libellum repudij, vt Christus Dominus Matth.18. Vnde ad dubium, ex hac causa, affirmatiuè respondent aliqui, vt Io: Andr.cap.de infidelibus num.5. Abbas ibi num.6. Præposit.num.5. ver. item nota, & alij. Attamen negatiuè respondendum est, quia dicta permissio nec vacabat culpa, nec per illam dabatur ius ineūdi aliud matrimonium. Vnde tam Iudæi, quā alij infideles, quibus numquam fuit permissū libellum repudij, si contraherent cum hac conditione; vt licitum sit dissoluere matrimonium ob aliquam causam, nihil facerent, vt ostendit Sanchez lib.5.disput.12. Couar.4.decret.2.par.cap.3.§.1.num.4. Glos.cap. de infidelibus, verbo esse matrimonium, & ibi Hostiens.& alij.

De Consensu, seu Matrimonio Clandestino, ac de consensu, & alijs necessarijs ad Matrimonium publicum. Cap.XCVII.

1 *Matrimonij clandestini duæ tantum sunt species, vna est respectu matrimonij celebrati absq; Parocho, & testibus; altera respectu matrimonij celebrati absque denunciationibus.*

2 *Celebrantes matrimonium clandestinum, scilicet absq; denunciationibus, incurrūt pœnas clandestini matrimonij.*

3 *Matrimonium celebratum absq; denunciationibus, licet cum scientia maioris partis vicinatus, adhuc dicitur clandestinū; & contrahentes subduntur pœnis, vt supra.*

4 *Celebrantes matrimonium clandestinum post Concil.Trident. scilicet sine Parocho, & testibus, nullam incurrunt pœnā, cum iam sit irritum tale matrimonium.*

5 *Contrahere clandestinè absq; Parocho, & testibus est peccatum mortale ex præcepto Ecclesiæ, & naturali.*

6 *Ecclesia potuit, & de facto annullauit matrimonium clandestinum inhabiles reddendo sic contrahentes, & irritum faciendo contractum.*

7 *Denunciationes ex præcepto sunt faciendæ antè matrimonium à proprio Parocho, & si vna tantum deficit, induceret culpam venialem; & possunt fieri etiam extra Ecclesiam in loco decenti, in quo populus conuenit.*

8 *Episcopus, vel alius Ordinarius potest dispensare in denunciationibus, vt fiant diebus ferialibus &c. iusta de causa.*

9 *Duodecim causæ numerantur, ob quas iuste Ordinarius potest dispensare in denunciationibus.*

10 *Episcopus tenetur dispensare quoties est periculum scandali, vel malitiosi impedimenti.*

11 *Ob dispēsationē denunciationum Episcopus nullam mulctam imponere potest.*

12 *Si Episcopus noluerit dispensare, & adsit* Sss *iusta*

iusta causa, possunt contrahentes appellare ad superiorem.

13 *Matrimonium aliquando potest contrahi dimissis denunciationibus absq; dispensatione, si periculum fuerit in mora.*

14 *Parochus assistens matrimonio absq; denũciationibus ob timorem mortis sibi minatæ, non peccat. Secus, si illas omninò ex se omitteret, esset enim tunc etiam suspendendus per triennium.*

15 *Matrimonium non potest cõsummari absq; denunciationibus, nisi Episcopus omninò dispensauerit.*

16 *Consummare matrimonium ante denunciationes, quoties copulam habent, toties peccant.*

17 *Consummare matrimonium ante benedictiones, non est mortale, nec contrarium; potest præcipi ab Episcopo.*

18 *Omittere omninò benedictiones, non videtur mortale, seclusò contemptu.*

19 *Ex denunciationibus factis tenetur quilibet reuelare impedimentum contrahentium, licet occultum.*

20 *Etiam impedimentum auditum à persona fide digna, est aperiendum, dicta persona non manifestante,*

21 *Contrahentes si habeant impedimẽtum licet occultum, tenentur illud aperire, si fuerint ab Episcopo interrogati.*

22 *Quinque numerantur pœnæ, in quas incidũt clandestinè contrahentes. Prima est inhabilitas; sed si publicè voluerint contrahere, non indigebunt dispensatione; secunda est pœna arbitraria, tertia est excommunicatio synodalis; quarta perpetua seruitus; quinta exhæredatio.*

23 *Parochus assistẽs matrimonio clandestino defectu testium. incidit in pœnam aliquã non latam; sed ferendam ad arbitrium Episcopi. Si matrimonium fuerit clandestinum defectu denunciationum; est suspendendus per triennium.*

24 *Sacerdos Regularis assistens matrimonio absq; licentia Parochi, est suspensus, & excommunicatus.*

25 *Testes assistentes matrimonio clandestino, licet nulla adsit pœna, possunt tamen grauiter ab Episcopo puniri.*

1 SEx in hoc capite pertractanda sunt, primum est, quotuplex sit matrimonium clandestinum, & quando per illud incurrantur pœnæ. Secundũ, an ante Concilium Tridentinum erat irritum, vel peccatum mortale clandestinè contrahere. Tertium, quonammodo Ecclesia potuerit illud irritare. Quartum, quæ Denunciationes requirantur, vt matrimoniũ fit publicum. Quintum, de parochi, & testium præsentia. Sextum, de pœnis clandestinè contrahentium, etiam respectu parochi, & testium in tali matrimonio assistentium. Quibus positis quæritur, quænam sint species matrimonij clandestini, & quando per tale matrimonium incurrantur pœnæ? Et breuiter respondeo, aliquos sex species matrimonij clandestini numerare, vt Hostiens. tit. de cland. despons. num. 1. & cap. final. de cland. despon. in prin. & ibi Ioann. Andr. num. 15. D. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 16. §. 5. Sed alij tres tantum species enumerant. Attamen dicendum est, duas tantũ species esse matrimonij clandestini, vt sumi potest ex eius vocabulo, nam clandestinum dicitur id, quod clàm fit; & ideò matrimonium clãdestinum dicetur, si matrimonium fuerit contractum absque testibus; vel absque debitis denunciationibus, per testes enim, & denunciationes, matrimonium fit publicum; vnde hæ duæ tantum erunt species matrimonij clandestini; vt Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 1. vers. clandestinum, Caiet. in summa verb. matrimoniũ tit. contractus matrimonij potest ex septẽ capitibus reddi vitiosus, §. Et scito peccatum esse vers. tertium caput, & alij plures.

2. Præcipuum tamen dubiũ est, quodnam sit matrimonium clandestinum per quod incurrantur pœnæ. Et primò, quæritur an matrimonium contractum coram parocho, & testibus absque denunciationibus inducat dictas pœnas; Nec quæstio est, quando ex iusta causa; & de Ordinarij licentia dictæ denunciationes omittuntur iuxta Concilium Tridentinum sess. 24. c. 1. de matrim. Sed quando culpabiliter fuerint omissæ, & duæ sunt opiniones, prima asserit, tale matrimonium non esse clande-

sti-

stinum quoad pœnas incurrendas; quia, quod testibus probari potest, clandestinū dici non potest, vt docet Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. Molin. tom. 1. de iustit. tract. 2. disp. 176. vers. Obserua hodie. & alij plures. Secunda sententia, quæ probabilior videtur asserit, tale matrimonium dici clandestinum quoad pœnas, quia in veteri iure iam tale matrimonium erat clandestinum, vt habetur in Conc. Lateranens. in c. final. de clandest. despons. quod ius non fuit correctum per Concilium Tridentinum, imò ibi dicitur. *Sacri Concilij Lateranensis vestigijs inhærendo, præcipit sancta Synodus, vt antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio parocho denunciationes fiant.* Et cum à iure communi non sit recedendum, nisi per nouum fuerit expressè correctum, l. præcipimus, Cod. de appellat. sequitur, quod tale matrimonium debeat censeri clandestinum quoad pœnas; Et hæc opinio magis placet. Sanchez lib. 3. disp. 1. n. 7. Filiucc. tract. 10. cap. 5. num. 161. P. de Ledesm. de matrim. q. 45. art. 5. §. his positis, hanc vocat valdè probabilem opinionem; & illam tenet Nauarr. cap. 22. nu. 70. & alij multi.

3. Sed quid si denunciationes defuerint, tamen matrimonium fuerit publicè contractum, scilicet sciente maiori parte vicinatus? Respondeo in hoc casu adhuc esse duas opiniones, prima asserit, non esse matrimonium clandestinum; quia quod fit alijs scientibus, clandestinum dici non potest; Deinde, licet mutetur iuris solemnitas, non tamen mutatur in tali casu iuris substantia, & dispositio. Angelus ver. clandestinum in prin. Sylu. ver. matrimonium, 2. in fin. Couar. 4. decretal. 2. p. c. 6. nu. 10. & alij multi. Et probabilem hanc opinionem vocat Sanchez loc. cit. num. 9. in fin. & Filiucc. eodem loc. num. 162. Secunda sententia, quam probabiliorem putant hi duo Doctores, docet, dici matrimonium clandestinum quoad pœnas; Et ratio est, quia in dicto cap. final. absolutè vocatur matrimonium clandestinum, cui non præmittuntur denunciationes, vt Palud. 4. d. 28. q. 2. art. 5. n. 29. Henriq. lib. 11. de matr. c. 5. n. 1. & alij multi.

4. Vtrum autem post Conc. Tridentinum, matrimonium contrahentes sine parocho, & testibus, incidant in pœnas matrimonij clandestini? & affirmatiuè multi respondent; quia talis modus contrahendi est prohibitus ob multa mala, quæ occurrebant, & Concil. Trid. sess. 24. ca. 1. de matrim. postquam irritat matrimonium clandestinum, præcipit Ordinarijs, vt grauiter puniant sic contrahentes; Vnde tam pœnam excommunicationis synodalis, si ibi fuerit; quam pœnam exhæredationis, l. 49. Tauri incurrunt, sic clandestinè contrahentes. Cordub. summa q. 52. Vega lib. 6. summæ casu 104. & alij; Si alicubi adesset tale ius, vt in Hispania. Attamen plures affirmant id esse verum respectu excōmunicationis synodalis; Secus de pœna exhæredationis. Et ratio est, quia dicta pœna exhæredationis imponebatur non propter clandestinum matrimonium; sed quatenus per tale matrimonium inferebatur iniuria parentibus, si absq; eorum consensu fuerat celebratum matrimonium; & cum per Concilium Tridentinum iam sit ablata hæc iniuria à parentibus, quia matrimonium iam est nullum, ideò tantum dicti contrahentes pœnam excommunicationis synodalis in tali casu incurrerēt; Et quidem hæ opiniones probabiles sunt, & hanc vltimam tenent Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 5. num. 6. & cap. 6. num. 2. Rodriq. 1. tom. summæ cap. 221. num. 1. & ca. 14. num. 3. Bartholomæus à Ledesma de matri. dub. 8. fol. 1230. & dub. 24. fol. 1360. & alij. Probabilior tamen sententia videtur, per tale matrimonium, nullam incurri pœnam clandestini matrimonij. Et ratio potissima est, quia iam tale matrimonium vigore Concilij Tridentini est nullum; & esse nullum, & non esse, paria sunt; Vnde licet, ante Concilium Tridentinum erant pœnæ, quibus subijciebantur contrahentes matrimonium clandestinè, tamen id erat, quia matrimonium, tunc irritum non erat; Post verò dictum Concilium, cum matrimonium sit nullum, non videntur pœnæ habere locum in eo. Sanchez lib. 3. disp. 2. a. num. 5. & seqq. Filiucc. tract. 10. c. 5. num. 163. & seqq. quod intellige de pœnis in veteri iure positis; nam possent iuxta Concilium prædicti sic contrahentes,

grauiter puniri per Ordinarios, vt supra.

5. Sed vtrum ante Concilium Tridentinum, contrahentes clandestinè mortaliter peccabant? Nam quod validè contrahebant; est de fide definitum ab Alexandro III. cap. 2. de clandest. desponf. & à Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matr. sub anathemate damnãs contrarium asserentes; ex iustissimis autem causis Concil. Trident. tale matrimonium irritauit, vt sumitur etiam ex Concilio Coloniensi, titul. de matrimonio, & ex D. Thom. 4. d. 28. q. vnica art. 3. ad 3. quod etiam ante Concil. mortaliter peccarent sic contrahentes, certum est apud Doctores. Dubium solũmodo est an post Concilium, sic contrahentes peccent mortaliter? Et ad hoc etiã affirmatiuè respondetur; operarẽtur enim contra præceptum Concilij Tridentini asserentis, matrimonium esse contrahendũ coram Parocho, & testibus. Sed vtrum tale peccatum proueniat tantum ex lege Ecclesiastica, an etiam ex iure naturæ? Et tantum illud prouenire ex lege Ecclesiastica, docet Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. conclus. 1. P. de Ledesma de matrim. §. 45. ar. 5. fol. 171. §. ad rationem dubitandi, Caiet. tom. 1. opuscul. tr. 12. de matrim. q. 2. Attamen contrariũ videtur probabilius, nempè id etiam prouenire ex iure naturali; nam ex natura rei tale matrimonium clandestinũ continet in se grauia mala, & ideò semper fuit prohibitum, vt colligitur ex Concil. & iuribus citatis; & ita videtur sentire D. Thom. 4. d. 28. q. vnica art. 3. ad 3. vbi enarratis malis, quæ proueniunt ex tali matrimonio addit. *Præter hæc, speciem mali habere*. Et idem tenet Caietan. licet sibi contrarius in summa verb. matrimonium tit. contractus matrimonij potest ex septem capitibus reddi vitiosus §. & scito peccatũ esse, P. Sot. lect. 14. de matrim. §. primum ius ipsum, & alij, quos sequitur Sanchez lib. 3. disp. 3. num. 8. ex qua doctina colligitur, infideles clàm contrahentes, peccare contra ius naturæ.

6. Quartũ, quod proposuimus discutiendum, est quonammodo potuerit Ecclesia annullare matrimonia clandestina? Nam quod de facto potuerit, iam est de fide tenendum; vt constat ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matrim. licet, ante dictũ Concilium, seu antequam Concil. id determinauerit, quadraginta Episcopi, & alij multi Doctores, contrarium sentiebãt, nempè Ecclesiam non posse dicta matrimonia clandestina irritare; imò Sot. 3. d. 28. q. 1. art. 1. in solut. ad 1. indecisum id reliquit, & iudicio Ecclesiæ definiendũ. Difficultas solummodo est, quonam modo id egerit Ecclesia, quia dupliciter potuit irritatio dictorum matrimoniorũ fieri, scilicet indirectè inhabilitando personas, & directè annullando ipsos contractus. Vega lib. 6. summæ casu 121. P. de Ledesma de matrim. q. 45. art. 5. fol. 177. §. vltimò respondeo, & infra §. ad secundum argumentum; & alij plures dicunt id egisse Ecclesiam indirectè inhabiles reddendo personas, nec potuisse id directè agere. Attamen dicendum est vtroq; modo potuisse Ecclesiam dictos contractus annullare, & de facto ita annullasse; nam primò Concilium inhabiles fecit personas in illis verbis in cit. cap. positis. *Eos ad sic contrahendum inhabiles reddit*; Secundò directè annullauit contractus directè in illis verbis: *Eiusmodi contractus irritos, ac nullos esse decernit; prout eos præsenti decreto irritos facit*. Neq; dicas matrimonium est Sacramentum; Sed Ecclesia non potest destruere Sacramenta, ergò neq; matrimonium. Respondeo, Ecclesiam non annullare matrimonium clandestinum, quatenus Sacramentum; sed quatenus est contractus humanus, qui cũ fiat in bonum totius Ecclesiæ, benè potuit in eo formam, & modũ contrahendi præscribere. Et confirmatur, nam de facto Ecclesia annullauit etiam matrimonia coacta, & contracta inter liberum, & seruam seruitute ignorata; ac etiam annullauit professionem factam ante annos 16. Ex eodem Concil. sess. 25. de regular. cap. 16. Igitur benè potuit etiam annullare dicta matrimonia clandestina. Sanchez lib. 3. disp. 4. num. 4. & seqq. Filiuc. tract. 10. cap. 5. nu. 169. & seqq. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 5. nu. 3. & 4. Suarez de Sacramentis in genere q. 60. art. 8. disp. 2. sect. 6. in fine.

7. Deinde quæritur, an denunciationes sint de essentia, an de præcepto præmit-

mittendæ ante matrimonium? Et certum est esse tantum de præcepto, vt patet ex Concil. Lateranensi 11. cap. 51. & habetur cap. fin. de cland. desponf. & ex Trid. sess. 24. cap. 1. de matrimonio; vbi dicitur, *Præmittendas esse dictas denunciationes ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia publicè inter missarū solemnia.* Vnde tam parochus, quam contrahentes matrimonium mortaliter peccarent, si non præmitterent dictas denunciationes. Et ratio est tum, quia sumus in materia graui, imò grauissima, tum etiā quia grauibus verbis præceptiuis id imponitur à dictis Concilijs. Ita communiter omnes tenent, vt Paludan. 4. d. 28. q. 2. ar. 1. num. 10. D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 16. in fine P. Sot. lect. 14. de matrim. Sylu. ver. matrimonio 2. q. 17. & matrimonium 6. q. 7. dicto 2. & alij, præter Sot. 4. d. 28. qu. 1. art. 2. ad 1. Qui censet id tantum esse peccatum veniale, nisi adsit excommunicatio synodalis in ea Diœcesi contra omittentes; Sed ni fallor, Sot. loquitur ante Conciliū Tridentinum, quo tempore in multis Diœcesibus iam dictæ denunciationes abierant in desuetudinem, vt Abbas in dicto cap. final. num. 9. Post verò Concilium Tridentinum, nostra sententia indubitata videtur ex communi sensu Ecclesiæ, sequitur Sanchez lib. 3. disp. 5. nu. 6. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 7. num. 1. Filiuc. tract. 10. c. 5. num. 173. Bonac. de matrim. q. 2. pun. 6. num. 8. Verum si vna tantum ex dictis tribus denunciationibus omitteretur, non videtur mortale, quando certum esset, nullum adesset periculum impedimenti, esset tamen mortale, si non fierent in parochia propria vtriusque contrahentium; & idem aliqui dicunt, si non fiant tribus diebus festiuis continuis, sed hoc posset modificari, cum non videatur materia grauis, si paruum spatium sit inter vnam, & alteram denunciationem, secùs si magnum spatium intercederet. Vide Sanchez num. 7. & 8. Filiucc. ibidem, & alios. Sunt etiam faciendæ dictæ denunciationes à proprio parocho, vel ab alio de eius commissione, nam potest etiam parochus per alium assistere matrimonio; multò magis poterit per aliū publicationes, seu denunciationes facere; & si contrahentes fuerint diuersarum parochiarum, debent in ambabus parochijs dictæ denunciationes fieri, & in illis, vbi diutiùs contrahentes morantur, & vbi meliùs sciri possent impedimenta. Debent etiam fieri dictę denunciationes inter missarum solemnia, ad hoc vt omnibus notum sit matrimonium contrahendum; Attamē, si fierent extra Ecclesiam in locis competentibus, vbi magna populi multitudo cōuenit; videntur etiam rectè fieri, sed non puto esse recedendum ab vsu propriarum Ecclesiarum; Vide Sanchez disp. 6. & Filiuc. eodem loc. num. 174.

8. Quis autem possit dispensare, vt denunciationes in matrimonio omittantur? Respondeo ex Concil. Trident. posse tantum Episcopum, seu alium Ordinariū, vt sunt Abbates habētes auctoritatē quasi Episcopalem, & nullo Diœcesano subditi; & si possunt dispensare in omnibus, vt expressè patet ex dicto Concil. sess. 24. ca. 1. de matr. multò magis possunt dispensare in vna, vel duabus; & possunt etiam ex iusta causa breuiare, vel prolongare tempus denunciationum; vel vt fiant diebus ferialibus; quia totum hoc est minus, quam remittere; imò & Ordinarius alterius tantum contrahentis potest dispensare cum vtroq; contrahente. Idem etiam potest, scilicet in omnibus iam dictis dispensare Vicarius Generalis Episcopi; non autem Vicarius foraneus, quia facultas est concessa à Concilio Tridentino Ordinarijs, & nomine Ordinarij veniunt Vicarij Generales Episcoporum; vt optimè Sanchez li. 3. disp. 7. nu. 6. §. tertiò quia, imò tam Episcopus, quia dicti Ordinarij possunt alteri cui voluerint talem facultatem dispensādi in denunciationibus delegare, & licet Episcopi Vicarius Generalis non possit generaliter ad omnes causas suam facultatem alijs delegare; seu alium Vicarium instituere, potest tamen ad vnam, vel plures causas; vt docet Gloss. cap. 1. de offic. Vicar. in 6. verb. ipsius. Requiritur tamen ad dispensandum in dictis denunciationibus iusta causa, quia Conciliū non vtcumque, sed prudentiæ Ordinariorum remittit; nec dicitur prudenter operari, qui absq; vlla causa res graues operatur, & cū matri-

matrimonium sit res grauissima, ideò, non nisi magna cum causa in illis Ordinarius debet dispensare, alioquin mortaliter peccabit; non tamē est necessarium, vt iudicialiter dicto Ordinario cōstet talis iusta causa; sed sufficiet si iuxta viri prudentiā, causā iustam iudicet, vt fusè Sanchez lib. 3. disp. 8. contra nonnullos, sequitur Filiucc. tr. 10. cap. 5. num. 177.

9. Quænam autem sint iustę causę dispensandi in denunciationibus matrimonij? Respondeo duodecim causas ordinariè numerari à Doctoribus; & prima est cōtrahentium pudor, vt si senex contrahere debeat cum iuuene, valdè nobilis cum ignobili, vel valdè diues cum paupere. Ita Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. Paludanus ibi, q. 2. a. 3. num. 19. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 16. in fine. Et idem est dicendum quando ambo contrahentes essent adeò senes, vt pudore suffunderentur. Idem Paludanus num. 20. Angelus verb. clandestinum, num. 1. Sylu. verb. matrimonium, 2. q. 17. dicto 3. & matrimonium, 6. q. 7. dicto 2. Secunda causa est, si duo concubinarij essent ab omnibus æstimati coniugati, tunc enim adest pudor, & infamia; Paludanus, D. Anton. Sylu. loc. cit. & alij. Tertia causa est, si matrimoniū contrahatur inter magnates, horum enim matrimonia publica sunt; & statim sciretur, si aliquod esset impedimentum. Palud. 4. d. 28. q. 2. art. 3. num. 20. Sot. ibidem. q. 1. art. 2. post 3. conclus. D. Anton. loc. cit. & alij. Et idem est dicendum, quando matrimonium est contrahendum inter personas, apud quas nullus timor potest esse, adesse aliquod impedimentum; Sot. Paludan. loc. cit. Nauar. cap. 16. nu. 36. & alij. Quarta causa est, si esset propè tempus prohibens nuptias, & adesset periculum fornicationis, &c. Henriq. de matrimonio, lib. 11. cap. 16. num. 2. & alij. Quinta causa est; si iterum esset cōtrahendum matrimonium coram parocho ob nullitatem primi matrimonij ex impedimento occulto; sed hoc procedit secundum illam opinionem, quæ asserit; in tali casu esse iterum contrahendum coram Parocho; sed contrarium etiam probabile esse diximus cap. antec. Sexta causa est, quando timetur, ne consanguinei matrimonium impediant, D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 16. in fin. Nauar. ca. 22. num. 70. & alij, quod intellige, quando iniustè parentes vellent id agere; vt si minis, dolo, vi, falsis testibus, &c. conarentur matrimonium impedire; vt Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. Angelus verb. clandestinum num. 1. Syluest. verb. matrimonium 2. q. 17. dicto 3. & alij. Septima causa est, si parentes, vel tutores voluerint, vt virgo indigno nubat. P. Soto lect. 14. de matrim. Nauar. cap. 16. num. 37. & alij. Octaua causa est, quando valde contrahentibus expediret coniugium, & periculum adesset in mora; vt si deflorator virginis dicat velle contrahere, & dubitetur, ne mutet volūtatem. Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. conclus. 3. Sāchez lib. 3. disp. 9. num. 15. P. de Ledesma, & alij apud ipsum. Nona causa est, si casus repentinus id exigeret, vt si concubinarij essent comprehensi à iudice, & vellēt statim contrahere, vt cum veritate possent iudici respondere, esse coniugatos, & non concubinarios, Lopez 1. par. instruct. cap. 96. Sot. & alij. Decima causa est periculum animæ, vt si duo concubinarij veline contrahere, & periculum sit, vt copulam carnalem habeant, nisi matrimonium statim contrahatur. Vndecima causa est ad euitanda scandala, quæ vitari possent, si statim matrimonium contrahatur. Duodecima causa est, si quis in articulo, vel periculo proximo mortis velit contrahere, vt prolem legitimet, vt Nauar. cap. 16. num. 37. Couar. 4. decret. 2. par. cap. 6. in princ. num. 11. in fin. Sanchez loc. citat. num. 19. cum alijs multis.

10. Ex dictis, quatuor sequitur esse examinanda. Primum est, quando peccet Ordinarius talem dispensationem denunciationum negans. Secundum; quando possit Ordinarius aliquam pœnam pecuniariam fabricæ, vel pauperibus applicādam imponere. Tertium quando ab Ordinario talem dispensationem negāte appellari possint. Quartum quando omitti possint denunciationes absq; dispensatione, eo quod illam iniustè Ordinarius denegat, vel non est recursus ad alium. Et quoad primum dico Prælatum teneri dispensare in ijs casibus, in quibus sequeretur scandalum; aut esset suspicio malitiosi im-

impedimenti matrimonij; alioquin mortaliter peccare; Secus autem si nullum publicum, aut priuatum damnum sit sequuturum; v.g. si duo senes vellent contrahere absque denunciationibus, vel duo magnates, & similes, non peccar mortaliter Ordinarius, si nollet dispensare, nisi inde esset sequuturum aliquod scandalum, & quia difficiliter posset dari casus, in quo non esset timendum aliquod malum; ideò absolutè alij docet, Ordinarium peccare mortaliter, quoties habet iustam causam dispensandi, & non dispensat; Et ratio est, quia ex officio Ordinarius tenetur non negare Sacramenta, maximè quando inde posset sequi aliquod scandalum publicum, vel priuatum; & communè hanc sententiam esse testatur Alex. de Neuo cap. At si clerici, §. de adulterijs num. 29. eam docet D. Anton. 1. p. tit. 17. cap. vnico, §. 20. vers. Et nota secundò, Syluest. verb. dispensatio q. 1. in fine, & alij multi. Quorum opinionem puto, omninò veram; nisi in aliquo casu nullum posset esse notabile damnum publicum, aut priuatum: vt tenet Sanchez lib. 3. disp. 10. nu. 6. Filiuc. tract. 10. c. 5. n. 179. & alij.

11. Quoad secundum, quando possit Ordinarius aliquam pœnam pecuniariam imponere, &c. Respondeo ob dictam causã, scilicet celebrandi matrimonium absque denunciationibus, nullam posse imponere pœnam Ecclesiæ, vel pauperibus applicandam; Sed teneri dipensationem gratis concedere, probatur ex Concilio Tridentino, sess. 25. de reform. cap. 18. vbi præcipitur, dispensationem gratis esse faciendam, ita Sanchez loc. cit. num. 9. Filiuc. nu. 180. Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. vers. ex his. vbi sic ait. *Cum subest causa despensandi in denunciationibus, iniquum est dispensatis imponere aliquam mulctam etiam pro fabrica.*

12. Quoad tertium; an si nolit Ordinarius dispensare, & adsit iusta causa, possit appellari? Respondeo in casibus, in quibus tenetur Episcopus dispensare, vt num. 10. Si noluerit, tunc causa deuoluitur ad superiorem, & licitè potest quis ad illum appellare, vt vel dispenset, vel dispensare faciat. In casibus autem, in quibus Ordinarius nõ tenetur; non datur appellatio, poterit tantum implorari auxilium superioris vt misericorditer dispenset, vel dispensare faciat. Sanchez lib. 3. disp. 10. num. 20. ex Felino cap. exceptionem, num. 6. de except. Abbat. cap. pastoralis, num. 17. & sequitur Filiucc. tract. 10. cap. 5. num. 181. & alij.

13. Quoad quartum. An si dispensatio obtineri non possit, nec per appellationem, & adsit iusta causa, possit matrimoniũ contrahi dimissis denunciationibus? Respondeo, si Episcopus teneretur, vt nu. 10. dispensare; & esset periculum in mora, nec adesset copia Episcopi, vt dispenset, posset licitè cõtrahi matrimonium dimissis denunciationibus; Et idem est dicendum, si Episcopus iniustè neget dispensationem; Secùs autem in casibus, vt eodem num. 10. In quibus Episcopus non teneretur; tunc enim nullo modo posset matrimonium contrahi, vide Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. conclus. 3. vers. ex his primum colligitur. Sanchez loc. cit. à num. 27. & seqq. n. 182. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 5. num. 5. & cap. 6. num. 5. & alios.

14. Dubium tantum est; vtrum parochus assistens matrimonio omissis denunciationibus ob timorem mortis sibi minatæ, mortaliter peccet? Respondeo negatiuè; Et ratio est, quia præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto rigore; Secùs si contrahentes matrimonium id facerent in contemptum Ecclesiæ, & denunciationum; tunc enim teneretur potiùs mori, quam assistere. Vega lib. 6. summæ casu, 116. Sanch. loc. cit. n. 31. & alij. Econtra nota, parochum propria auctoritate omittẽtem denunciationes, esse suspendendum ab officio per trienniũ, ex cap. cũ inhibitio. Bonac. de matrim. q. 2. pun. 6. num. 13. & Henriquez lib. 11. matrim. cap. 5. num. 6. Ex consequenti autem est dicendum, etiam mortaliter peccare; sed vide meliùs infrà num. 23.

15. Deinde quæritur, vtrum matrimonium celebratum absque denunciationibus ex iusta causa, dispensatione, vel absque illa, possit consummari absque culpa mortali, nisi præmittantur dictæ denunciationes? Respondeo, solutionem huius quæsiti pendere ex verbis Concilij Tridẽtini benè intellectis. Nam ibi dicitur, sess. 24. cap. 1. de matrim. circa med. *Quod si aliquan-*

quando probabilis fuerit suspicio. Matrimoniũ malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc vel vna tantum denunciatio fiat, vel saltem parocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus, matrimonium celebretur. (& sequitur.) *Deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant; vt si aliqua subsint impedimenta, faciliùs detegantur; nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædicta denunciationes remittantur.* Ad quæsitum igitur est respondendum; si Episcopus absolutè dispensauerit, vt omninò dictæ denunciationes omittantur, tunc nõ est necesse, vt ante consummationem postea fiant; secùs autem, si tantum dispensauerit, ne matrimonium aliquod periculum pateretur, tunc enim sub eodem præcepto, vt diximus num. 7. Essent præmittendæ; nisi Episcopus dispensaret, vel iam omninò dispensasset in prima vice. Cum totum hoc pendeat ex Episcopi, seu Ordinarij voluntate modo tamen supra explicato.

16. Sed difficultas est. Vtrum contrahentes matrimonium absq; denunciationibus, & absque debita dispensatione; peccent tantum in prima vice consummãdo matrimonium; an etiam quoties copulã habuerint; quod intellige secluso primo peccato, quod fecerũt in cõtrahẽdo absq; denunciationibus. Et respondeo duas esse opiniones, prima asserit vnum tantum peccatum committere in prima consummatione; Et ratio est, quia iam est violatum præceptum Ecclesiæ, nec potest resarciri; sicut si quis semel frangeret ieiuniũ; non peccaret pluries comedẽdo in illa die, & ideò Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 16. num. 1. ait. *Prima vice non teneri alterum coniugem petenti reddere, teneri autem post primam vicem, quia iam dominium corporum translatum est.* Ex hac opinione infertur, quod dicti contrahentes tantum contrahendo peccauerunt, & nõ consummando. Et ratio, quia præceptum Ecclesiæ iam dicitur violatum post contractum matrimonium, & in dicto cõtractu fit translatio corporũ; igitur neq; in prima consummatione coniuges peccabunt, ideò secunda sententia ait, coniuges semper peccare de nouo quoties copulam habuerint; Ratio sumitur clarè ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matrim. vbi præcipiuntur dictæ denunciationes ad effugiendam fornicationem, casu quo adesset aliquod impedimentum; vnde cum tale periculum fornicationis sit tam in prima, quam in secunda, & sequẽtibus vicibus, dicendum est, semper dictos coniuges peccare, quoadusque dictas denunciationes faciant, hanc opinionem sequitur Sanch. lib. 3. disp. 11. num. 5. Nauarr. cap. 22. num. 38. Filiucc. tract. 10. cap. 5. num. 183. & alij. Verum si coniuges essent omninò certi, nullum posse oriri impedimentum inter eos, non puto, nisi vnũ tantum peccatum committere in contrahendo matrimoniũ, nõ autem in illud consummando; quia præceptum Ecclesiæ tũc tantum violatur. Et si matrimonium contraheretur absq; dictis denunciationibus absq; dispensatione, eo quod non faciliter posset adiri Episcopus, & periculum esset in mora, vel ex alia iusta causa, vt num. 13. tunc coniuges peccarent prima vice consummantes matrimonium iuxta mentem Concilij Tridentini præcipientis, vt si ante matrimonium denunciationes præmitti non possint; præmittantur ante consummationem.

17. Sed vtrum sit culpa mortalis cõsummare matrimonium ante benedictiones? Et relictis varijs opinionibus, negatiuè est respondendũ; quod patet ex Cõcil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matrim. vbi dicitur. *Eadem sancta Synodus hortatur, vt coniuges ante benedictionem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent.* Vnde cũ hortando, & non præcipiendo loquatur Concilium, dicendum est, nullum adesse peccatum, si matrimonium consummetur ante dictas benedictiones. Ita D. Thom. 4. d. 28. q. vnica art. 2. ad 3. Caiet. tom. 1. opuscul. tract. 15. q. 1. de vsu matrimonij, & in summa verb. matrimonium ca. 2. tit. Vsus matrimonialis, Sot. 4. d. 28. q. 1. art. 2. Angelus verb. debitum num. 1. Syluest. ibi num. 9. & alij communiter. Addit tamen Sot. loc. cit. vers. postrema denique, nisi adsit contemptus; sed contemptus non erit; si quis scienter illas omittat, eo quod Ecclesia id non præcipiat; Angelus autem, & Syluest. addunt, nisi scandalum sequatur;

sed

nin.2.par.tit.10.cap.6. quintus casus; Lopez de contract.cap.17.§.quod si hæc sententia, & alij.

20. Quoad tertium, an matrimonium metu graui contractum, si firmetur iuramento, reddatur validum? Et omninò negatiuè respondendum est, quia si tale iuramentum validum redderet matrimonium, vanum esset remedium impositum ab Ecclesia contra huiusmodi coactores; declarando, vel decernendo, tale matrimonium esse irritum; qui enim compellit ad matrimonium, posset etiam compellere ad iuramentum, & hoc modo remaneret delusa mens Ecclesię. Deinde iuramẽtum sortitur naturam contractus, vel actus cui apponitur, & cum cõtractus matrimonij debeat omninò esse liber, iuramentum semper supponer. Dummodo matrimoniũ liberè contrahatur, ex Sanchez loc. citat. num. 12. Corduba summa q. 171. punct. 1. Syluest. ver. matrimonium 8. q. 11. Armilla eodem ver. num. 41. Filiuc. tract. 10. cap. 4. num. 120. & alij.

21. Quoad quartum, an iuramentum additum matrimonio metu graui contracto, obliget, & indigeat relaxatione? Respondeo si iuramentum apponatur matrimonio contracto per verba de præsenti v. g. iuro me te ducere; tunc si matrimonium est omninò nullum, iuramentũ etiã erit nullũ, nec relaxatione indigebit, Sot. 4.d.29.q.1.ar.3.P.Ledesma de matrim. q. 47. art. 3. dub. 2. fol. 216. Barthol. à Ledesma de matr. dub. 23. post. 3. conclus. Arag. 2.2.q.89.art.7. conclus. 4. & alij plures, & ratio est, quia tale iuramentum est assertorium, & iuramentum assertorium statim est verum, vel falsum, & ideò non datur locus relaxationis, vt docet D.Thom. 2.2. q. 89. art. 9. in cor. nec dictum matrimonium ita contractum valere potest saltem, vt sponsalia, quia est omninò irritum, eodem modo, ac si fuisset matrimonium clandestinũ, de quo iam in principio probauimus, nec valere, vt sponsalia, quia alioquin non esset omninò irritũ prout illud declarat Cõcil. Trident. vt diximus. Si autẽ matrimonium contrahatur per verba de futuro, & addatur iuramentum de non contrauenięndo tali matrimonio, tunc nisi postea adsit nouus consensus, matrimonium erit similiter nullum, nec aliqua indigebit iuramẽti relaxatione; At si iuramentum sit de non contraueniendo; sed consentiendi nouo consensu; tunc perinde est, ac si matrimonium non esset contractum; & iuramentũ esset nullum, & irritum nulla indigens relaxatione iuxta probabilem sententiam, quam diximus supra nu. 18. Sanchez lib. 4. disp. 20. num. 17. & seqq. Filiuc. in cit. ca. 4. num. 121. & seqq.

22. Vtrum autem idem sit dicendum de contractu sponsalium per metum grauem inito? Respondeo primam opinionem asserere, tale iuramentum, licèt non confirmet contractum, cum ex se sit inualidus, tamen obligare, vel indigere relaxatione. ita Sot. lib. 8. de iustit. q. 1. art. 7. in solut. ad 3. P. de Ledesma de matrim. q. 47. art. 3. dub. 3. Syluest. verb. Sponsalia qu. 6. in fine, & alij. Et ratio est, quia tale iuramentum potest obseruari absque vllo animæ dispendio, & nulla adest causa, vt non obseruetur; & confirmatur, quia iurans soluere vsuras, vtique ad soluendum tenetur, & tamen agitur de contractu illicito, igitur eodem modo, iuramentum in contractu sponsalium appositum obligabit, nisi accipiatur relaxatio. Secunda sententia docet, tale iuramentum minimè obligare, nec indigere relaxatione; Ratio est, quia quãdo cõtractus prohibetur ob publicam vtilitatẽ, tunc licet, addatur iuramentum, nullam obligationem parit; nec indiget relaxatione, vt probat Sanch. lib. 1. disp. 32. num. 9. & lib. 4. disp. 21. num. 3. docet Richard. 4. d. 29. art. 1. q. 2. Licèt asserat primam opinionem esse probabilissimam; Et multi licet hanc opinionem teneant, tamen asserunt, securiùs, relaxationem petendam esse. Ita loquitur Caiet. summ. verb. periurium, ca. de periurio promissorio ad §. Caput 3. vbi sic ait. *Iuramentum metu extortum de contrahendo, videtur relaxatum ipso iure, at tutiùs est relaxationem petere.* Vide Sanch. lib. 4. disp. 21. n. 3. Filiuc. tract. 10. cap. 4. num. 123. & alios cit. Ad rationem autem primæ sententiæ responderi potest, contractum vsurarium prohiberi ob bonum priuatum; parum enim interest bono publico Reipublicæ,

an quis soluat vsuras, vel non soluat; At sponsalia coacta sunt prohibita ob bonum publicum, & ideo licet, non addatur iuramentum, irrita erunt; vt patet cap. ex litteris de sponsalib. impuber. & iam supra id probauimus. Sic etiã arma è Regno extrahere, ob publicã vtilitatem prohibetur; vnde si quis ob metum grauem iuraret se extracturum, nec peccaret, nec iuramenti relaxatione indigeret; cum iuramentum sit contra bonum commune; dixi nec peccaret, quia prohibitio est de iure humano; nam si prohibitio esset de iure diuino, licet, contractus esset nullus, adesset tamen culpa, si dũ quis promittit, habeat animũ adimplendi id, quod est contra ius diuinum, vide Sanchez loc. cit. num. 7.

23. Quæstio tamen est, vtrum pater possit compellere, aut saltẽ impedire matrimonium, quod filius contrahere tentat contra eius voluntatem? Et breuiter respondendum est, in primis, certum, & de fide esse matrimonium initum à filijs contra parentum voluntatem, validum esse; vt patet ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matrimonio contra nonnullos iurisperitos, existimantes tale matrimonium esse irritum pater ex aliquibus legibus, vt refert Couar. 4. decretal. 2. part. c. 3. §. 8. n. 1. Et respondetur, dictas leges ciuiles fuisse abrogatas per ius Canonicũ, vt fusè probat Bellarm. lib. 1. de Sacramento matrimonij cap. 19. & 20. Certum est etiam parentes non posse cogere filios ad tale matrimonium contrahendum; Sed posse filios cõtrahere, vel alium statum eligere, ita omnes Doctores cum D. Thoma 4. d. 29. q. vnica, art. 4. Quam conclusionem intelligas de coactione per metum cadentẽ in constantem virum; quia benè potest Pater cogere filium increpatione paterna, vt contrahat tale matrimonium; vt optimè Sot. 4. d. 29. q. 1. art. 3. ver. quod si quis, Bellarm. in cit. lib. 1. de matrim. c. 19. propos. 3. Item peccant parentes absque iusta causa impedientes matrimonium filiorum, cum filius sit sui iuris circa electionem status P. de Sot. lect. 3. de matri. §. Tertiò etiam, Corduba summ. q. 171. punt. notabil. 1. Vega lib. 5. summ. casu 558. Quando autem matrimonium fuerit indignum, vel adfuerit alia iusta causa, tũc potest Pater, & Princeps medijs suauibus absque vi, & metu tale matrimonium impedire; quia non ex hoc impeditur filius, quin aliud matrimonium contrahere possit, Vega loc. cit. Corduba eodem loc. Gutier. q. Canon. lib. 1. cap. 20. num. 27. totam hãc doctrinam sequitur etiam Filiuc. tr. 10. c. 4. n. 124. & seqq. & Sanc. lib. 4 disp. 22. n. 4. 6. & 7.

24. Nota tamen, in Concil. Trid. sess. 24. cap. 9. de matrim. adesse excommunicationem latam contra iniustè impedientes matrimonium tenoris sequentis. *Ita plerunque temporalium Dominorum, ac Magistratuum mentes oculos terreni affectus, atque cupiditates excæcant, vt viros, ac mulieres sub eorum iurisdictione degentes, maximè diuites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minis, & pœnis adigant cum ijs matrimonium inuitos contrahere, quos ipsi Domini, vel magistratus illis præscripserint. Quare cum maximè nefarium sit, matrimonij libertatem violare, & ab eis iniuriam nasci, à quibus iura expectantur, præcipit sancta Synodus omnibus, cuiuscunque gradus, dignitatis, & conditionis existãt, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quouis modo directè, vel indirectè subditos suos, vel quoscunque alios cogant, quo minus liberè matrimonia contrahant.* Ex quibus verbis duo colliguntur, nempe adesse excommunicationem latã ipso facto incurrendam; & dictam excommunicationem non comprehendere parentes, nec alios, nisi tantum Dominos temporales, & magistratus, habentis iurisdictionem in foro externo; vnde non placet opinio Sanch. asserentis in cit. disp. 22. num. 16. Episcopũ incurrere in dictam excõmunicationem, si cogat, vel impediat matrimonium, eo quod iurisdictionẽ in foro externo habeat. Nam Concil. non comprehendit nisi Dominos temporales, & Magistratos temporales, vt apertè ex dictis verbis colligitur, igitur non potest comprehendere Episcopum; nisi esset etiam Dominus in temporalibus; Item nec comprehenduntur Reges, nec Imperator; cum oporteret exprimi, prout exprimuntur in alijs locis.

25. Altera quæstio est, an filij teneã-

tur

tur obedire parentibus præcipientibus aliquod matrimonium; & an peccent si contrahant ipsis inscijs, & inuitis? Quoad primam partem quęstionis breuiter respondeo, regulariter loquendo, filium non teneri ad matrimonium, quod Pater per sponsalia promisit, absque filij consensu; Ita Sot.4.d.27.q.2.art.2.ad 1.P.Ledesma de matrim.q.43.art.2. in fin. Angelus ver. lex,num.3. Syluest. verb. præceptum q.2. & alij. Quando tamen multum interest Patris, vt filius tale matrimonium contrahat, vt si esset necessarium ad sedãdas graues inimicitias, vel discordias inter parentes, & consanguineos; tunc filius non ratione præcepti; sed ex præcepto pietatis, quo tenetur Patris necessitatibus subuenire, teneretur tale matrimonium contrahere, nisi alium statũ esset electurus; quia quoad statum eligendum filius est sui iuris. Nauarr.cap.14.num.15.Sot.4.d.29.q.1.art.4. conclus.3. Bonauen.ibidem,q.3.ex D.Tho. ibi,q.vnica,art.4.in cor.Filiuc.tract.10.c. 4.num.128.Sanch.lib.4.disp.23. num.4.& seqq. Quam doctrinam intelligas, nisi aliqua iusta causa subsit, ob quam filius posset licitè tali matrimonio non consentire, vt si iam cum alia sponsalia contraxisset.

26. Quoad secundam partem quæstionis, an filij possint inuitis parentibus, matrimonium contrahere? Respondeo posse, si habeant iustam causam, & secluso casu antedicto; iusta causa erit, si filius, vel filia habeat annos 25. nec parentes procurent illis matrimoniũ reperire; vel si parẽtes ob interesse maioris dotis, voluerint aliquam filijs non æqualem, vel non benè visam dare, &c. Seclusa autem iusta causa, filij tenentur sub culpa lethali parentum consilium petere, cum res sit adeò grauis, vt etiam ipsos parentes posset matrimonium grauiter lædere, quod vtique ex iure naturæ tenentur filij vitare. Et ex hac causa plures Doctores tenent, filios non solum teneri petere consilium à parentibus, sed etiam illud sequi; Nos autem primam partem concedimus, attamen, asserimus, filios non teneri dictum parentum consilium sequi, quod expressè docet D. Thom.2.2.q.104.ar.5.in corpore, vbi ait. *In his, quæ ad proprij corporis sustentationem, prolisque generationem attinent, omnes homines esse pares, nec filios subijci parentibus.* Sanchez loc.cit.num.10.& seqq. Filiuc.n.129. & 130. Scot.4.d.29.q.1.in fin. Menoch.volum.1. consil.69. à num.19. & seqq. & alij plures.

27. Sed quid iuris, si filia inuitis parentibus matrimonium contrahat? Respondeo de iure ciuili communi, filia potest exhæredari, de quo fusè videndus est, Molina tom.1. de iustit. tract.2. disp.176. fol.1038.& seqq.Sot.4.d.29. q.1.art.4. ad 4. Sed vtrum id fuerit correctum per ius Canonicum? Et quamuis multi, probabiliter quidem negatiuè respondeant; vt docet idem Molin.fol.1043.& Sot.ibidem; Tamen probabiliùs dicendum est, fuisse correctum per ius Canonicum; esset enim contra libertatem omninò requisitam in matrimonio; imò in cap.Gemma de sponsalib. annullatur pœna in sponsalibus apposita, vt matrimoniũ omninò liberè contrahatur.& in ca. Tua n de ordine cognit. & cap.causam, qui filij sint legitimi, & cap. 1.de sponsalibus, definitur, condere leges, & definire causas matrimoniales, non spectare ad potestatem sæcularem. Vide fusiùs apud Sanchez lib.4.disp.25.quem sequitur Filiuc.tract.10.cap.14.num.131.& 132. vnde.

28. Dico; si filia sit maior 25. annis, Pater tenetur eam dotare, etiam si indigno nubat, tunc reputatur filia, ac si de consensu Patris, & cum digno contraxisset, quia ex culpa Patris reputatur tale matrimonium indignum, cum fuerit piger in collocando filiam & sicut Pater tenetur dotare filiam ob onera matrimonij, ita etiam tenebitur in tali casu; imò nota, quod etiam si filia diues fuerit, adhuc Pater tenetur illam dotare; & hæc est differentia inter dotem, & alimenta; Nam Pater non tenetur alimenta probare filijs, si diuites fuerint, at filias dotare semper tenetur, etiam si aliundè bona habeant, vt ex Bald. & alijs notat Sanchez lib.4. disp.26.num.4. §.1. Si autem filia fuerit minor annis 25.tunc si nupserit digno inscio patre, & dotem promiserit, tenetur pater dotare, quia rectè gessit negotium patris, imò etiam si non promiserit dotem, adhuc Pater tenetur

dotare. At si tam filia, quam filius nupserint indigno, vel indignæ, tunc Pater tenetur tantum dotare quantum sufficiens sit pro alimentis, & si diuites fuerint, neque ad id tenetur; illud autem dicitur indignũ matrimonium; quod sine dedecore iuxta Ciuitatis mores contrahi non potest; vide fusiùs, Sanchez loc.cit. & sequitur Filiuc. loc.cit.n.133.& 134.

De Consensu Cõditionato. Cap. XCVI.

1 *Multis modis potest conditio adijci Matrimonio, primò tamquam tempus, secundò tamquam modus, tertiò tamquam causa, quartò tamquam Demonstratio, &c.*

2 *Matrimonium non recipit in se conditionẽ, quia est, aut non est, consensus autem illam recipit, qua pendente, matrimonium non erit, conditiones verò generales intelliguntur in matrimonio;*

3 *Conditiones contra bona matrimonij, illud irritum reddunt.*

4 *Conditio possibilis, & honesta de præsenti, & de præterito, validum reddit matrimonium, conditio autem de futuro, illud suspendit.*

5 *Si quis dixerit, contraham tecum, si tuus Pater voluerit, erunt sponsalia, si autem dixerit contraho, si tuus Pater voluerit, necesse est, vt consensus semper perseueret, vsque ad consensum Patris habitum.*

6 *Adimpleta conditione de futuro, statim censetur ratum matrimonium absque nouo consensu licet etiam probabiliter alij contrarium asserant, nempè requiri nouum consensum.*

7 *Contrahens cum secunda post adimpletam conditionem de futuro, nihil facit, iuxta primam opinionem, sed contrarium colligitur ex secunda, quam etiam probabilem iudicauimus.*

8 *Contrahens cum duabus fœminis sub conditione de futuro, si eodem tempore impleatur conditio, cum nulla erit matrimonium; at si conditio vnius prius fuerit adimpleta, cum illa erit matrimoniũ.*

9 *Adimpleta conditione de futuro, non est iterum consensus præstandus coram parocho, & testibus.*

10 *Matrimonium contractum sub conditione obseruandi perpetuam castitatem, vel statim profitendi religionem, est irritum iuxta probabiliorem opinionem.*

11 *Conditio, vt alter coniux non possit exigere quoties ei non licet, irritat matrimoniũ, secùs si sit quoties coniux ex iustitia potest ei debitum denegare.*

12 *Conditio contraria bonis matrimonij, licèt apponatur ab vno coniuge, adhuc irritat matrimonium.*

13 *Sponsalia etiam sunt irrita, si in eis apponatur conditio contraria bonis matrimonij, dummodo dicta conditio sit adimplenda post contractum matrimonium.*

14 *Conditiones impertinentes, licet non annullent matrimonium, illud tamen suspendunt vsque ad euentum conditionis.*

15 *Contrahens cum conditione, si adulteres, vel prolem impedies, irritat matrimonium, & similiter, si quis dicat contraho ad annum, alia conditiones, quæ possẽt poni per modum Demonstrationis, & causæ, non annullant, nec suspendunt matrimonium; sed censentur, vt non apposita.*

16 *Iudæi, & Pagani contrahendo cum conditione dandi libellum repudij, nullum contrahunt matrimonium.*

1 Est primò supponẽdũ, quinq; modis aliquid posse adijci matrimonio. Primũ, tanquam tempus, & dies, qua matrimonium est contrahendum, vt dicendo, contraham tecum crastina die. Secundum tamquam modus, vt dicendo, duco te vt diuitias, & honorem haberem, tertiũ tamquam causa, vt dicendo contraho tecum, quia diues, vel pulcra es. Quartum tamquam demonstratio importans aliquã qualitatem, quintum tamquam conditio, quæ suspendit contractum, nec intelligitur contractus celebrari, nisi sub tali conditione. Secundò, est supponendum, conditiones alias esse generales, quæ licet nõ explicentur, insunt tamen contractui, vt si vi-

si vixerimus. Alias esse speciales, seu intrinsecas, sinè quibus non potest esse matrimonium; vt si non es cõsanguinea; alias esse extrinsecas, ex quibus quædam sunt impossibiles, quædam possibiles, & ex his aliæ sunt turpes, aliæ honestæ, aliæ impertinentes, & ex turpibus, aliæ sunt contra substantiam matrimonij, vt contraho tecum, si generationem euites; aliæ non sũt contra substantiam matrimonij, vt contraho tecum, si mecum concubueris, quibus suppositis.

2. Dico primò, matrimonium in se nullam recipere conditioné, quia vel est, aut non est, cõsensum autem matrimonij, posse recipere conditionem, qua pendente, matrimonium non erit, vt Sot. 4. d. 29. q. 2. art. 1. vers. tursus animaduertendum, & Couar. 4. decretal. 2. p. cap. 3. num. 4. Recipit tamen matrimonium, conditiones generales, quæ in omni contractu intelliguntur, non tamen suspenduut contractũ; vt dicendo. Si vixerimus, vel quid simile, l. conditiones extrinsecas; sic etiam si quis dixerit, si Deo placuerit, vel si Ecclesia noluerit, huiusmodi enim conditiones non suspendunt contractum; quia tacitè ei insunt, idem Sot. & P. Sot. lect. 3. de matrim. §. quartò denique infertur; ita similiter conditiones, quę intrinsicè insunt matrimonio, nec illud reddunt conditionale; vt dicendo, si non es mea consanguinea, vel affinis, &c. Item neque conditiones necessariò euenturę reddunt matrimonium conditionale, vt dicendo. Si ctas Sol oritur; huiusmodi conditiones habentur pro non appositis, & idem etiam dicitur de conditionibus impossibilibus, pro quibus poteris videre Sanchez lib. 5. disp. 1. & 2. & seqq. Filiuc, tract. 10. de matrim. p. 1. cap. 4. nu. 135. & seqq. Sot. Couar. & alios loc. cit.

3. Quæritur tamen, Vtrum conditiones contra bona matrimonij, reddant illud irritum? Et affirmatiuè est respondendum, & ratio est, quia prædicta bona sunt de substantia matrimonij, sine quibus nullo modo potest matrimonium consistere, v. g. vt capitibus antecedentibus diximus; ad Matrimonium est omninò necessarius mutuus consensus in perpetuam societatem; Secundò vt sibi inuicem fidem seruent; & vt fiat matrimonium ad suscipiendam ptolem; vnde si quis contraheret cum conditione non cohabitandi nisi ad tempus, vel non obseruandi fidem, aut non procreandi prolem, esset irritum matrimonium, vt à principio diximus cap. 94. num. 6. & Sanchez lib. 4. disp. 9. per totam, Filiuc. tract. 10. cap. 4. num. 147. & alij.

4. Secundò quæritur, vtrum conditio possibilis, & honesta adiecta matrimonio, illud suspendat? Et respondeo, dictam cõditionem posse esse de præsenti, de præterito, & de futuro; si conditio adiecta fuerit de præsenti, & fuerit vera, statim validum erit matrimonium; si autem fuerit falsa, statim erit irritum, vt si quis dicat, contraho tecum, si tuus pater vult; ita D. Tho. 4. d. 29. q. vnic. a. 3. quæst. 3. & idé oés alij Doctores intelligunt de conditione possibili, & honesta de præterito, quæ doctrina est etiam vera in omnibus alijs cõtractibus, vt expressè habetur l. institutio talis 10. ff. de condition. & §. conditiones instit. de verb. obligationibus, sed nota, dictam conditionem esse adijciendam contractibus in ipso actu contrahendi matrimonium, vel aliud non autem post factum interuallum, quia in dicto actu, contractus vel fuit verus, vel falsus. Ita Gloss. cap de illis vers. huiusmodi verbis, de condit. appos. & ibi cęteri Canonistæ, Palud. 4. d. 29. q. 2. art. 3. conclus. 2. num. 17. Couar. 4. decretal. 2. par. cap. 3. num. 8. Nauar. cap. 22. num. 62. Angelus verb. matrimonium 3. impedim. 3. num. 13. Conditio autem honesta, sed de futuro suspendit contractum, nec dicitur perfectus donec conditio impleatur, vt expressè habetur cap. super eo, & cap. de illis, de condit. apposit. & ab hac doctrina nullus discrepat.

5. Sed dubium est, vtrum impleta cõditione honesta de futuro, requiratur nouus consensus ad validitatem matrimonij; v. g. dicit Titius Bertæ, contraho tecum, si tuus pater consenserit, quæritur vtrum habito consensu patris, requiratur nouus cõsensus Titij, & Bertæ? Sed duo sunt in primis supponenda, primum est; si contractus fuerit de futuro, vt si Titius dicat, contraham

ham tecum, si tuus pater consenserit, tunc habito consensu erunt sponsalia, & non matrimonium. Secundum, si verba fuerint de præsenti, vt contraho tecum, &c. Tunc necessarium est, vt consensus amborum sponsorum semper perseueret vsque ad habitum patris consensum, alioquin, si consensus fuerit reuocatus, matrimonium erit nullum, neque ab hac doctrina quisquam discrepat. D. Anton. 3. p. tit. 1. ca. 19. §. 5. vers. Sexta est conditio, Couar. 4. dec. 2. p. cap. 3. num. 6. Syluest. verb. matrimonium, 3. q. 4. & alij.

6. Ad dubium autem respódeo, duas esse opiniones, prima asserit, statim adimpleta conditione de futuro honesta, fieri matrimonium absque nouo consensu, & ratio, quia cæteri cótractus celebrati cum conditione de futuro, ea adimpleta, absq; nouo consensu, censentur perfecti, vt patet, ex l. hæc venditio, 7. de contrahen. empt. vbi habetur. *Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio*. patet etiam ex l. potior 11. in princ. ff. qui potior in pignor. hab. vbi sic dicitur. *Cum enim semel conditio extiterit, proinde habetur, ac si illo tempore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset.* Igitur etiam matrimonium adimpleta conditione validum erit. Hanc opinionem tenent Paludan. 4. d. 29. q. 2. art. 5. num. 37. P. Sot. lect. 3. de matrim. §. Quartò denique. Nauarr. c. 22. num. 63. & 64. & lib. 4. consil. tit. de condit. appos. consil. 1. Bonac. q. 2. pun. 10. n. 20. §. Dixi. Sanchez lib. 5. disp. 8. num. 5. Filiucc. tract. 10. de mattim. p. 1. cap. 4. num. 145. & alij plures. Secunda sententia, quæ cómunis est inter Theologos asserit, ad validitatem dicti matrimonij requiri nouum consensum sponsorum post adimpletam conditionem; & ratio est, quia Sacramenta nouæ legis non possunt pendere à futuro euentu, v. g. Si quis dixerit ego te baptizo, si tuus pater consensum præstabit, nihil faceret, & similiter, si quis dixerit ego te absoluo, si crastina die restitues, deinde ad Sacramentum est necessarium signum sensibile, at in tali Sacramento nó adesset, quia verba cum conditione de futuro sunt inefficacia ad matrimonium; igitur est necessarius nouus consensus, qui sit signum, & causa Sacramenti. Hanc opinionem docet D. Thom. 4. d. 29. q. vnica, art. 3. quæstiunc. 3. D. Bonauen. d. 28. q. 3. n. 13. Richard. art. 2. n. 2. Durandus q. 2. nu. 5. Sot. 4. d. 29. q. 2. art. 1. conclus. 3. Nauar. sibi contrarius, lib. 4. consil. tit. de sponsalibus, consil. 14. num. 7. in. 2. edit. P. de Ledesma de matrim. q. 47. art. 5. dub. 7. conclus. 12. fol. 246. Licèt contrariam opinionem vocet valdè probabilem, Couar. 4. decretal. 2. p. cap. 3. num. 5. & alij plures. Ad rationẽ primæ opinionis respondent dicti Doctores non requiri nouum consensum, tanquã contractus, sed tanquam Sacramentum, quod non potest pendere ex futuro euentu; Doctores autem primæ sententiæ respondent ad rationem allatam pro secunda sententia; Christum Dominum eleuasse tantum matrimonium ad Sacramẽtum, non tamen mutasse in eo naturam contractus; vnde cum alij contractus sint validi adimpleta conditione, ita erit matrimonium, vtraque igitur opinio probabilis videtur.

7. Sed nota, ex prima opinione colligi, matrimonium contractum de præsenti esse inualidum; si contrahatur post matrimonium contractum sub conditione honesta de futuro: & post adimpletam conditionem; Et ratio est, quia adimpleta có ditione iam erat validum primum matrimonium: Ex secunda autẽ colligitur contrarium; nempè tale matrimonium esse validum, quamuis contrahatur post dictam conditionem adimpletam, quia non adfuit nouus consensus necessarius ad matrimonium; & ex consequenti primum matrimonium habebatur tanquam sponsalia; secundum autem fuit validum, quia non fuit contractum, nisi post sponsalia primi matrimonij contrahendi.

8. Eadem quæstio fit de matrimonio contracto inter inhabiles sub conditione, si Pontifex dispensauerit, & quidem multi tenent, matrimonium statim habita dispẽsatione, fieri validum absque nouo consensu; alij autem tenent, requiri nouum consensum post obtentam dispẽsationem, vt Sanchez lib. 5. disp. 8. à num. 9. & seqq. Sed dubium est, quid dicendum, si quis contrahat cum duabus fœminis de præ-

senti

senti sub conditione honesta de futuro, & postea eodem tempore impleatur conditio vtriusque matrimonij; quodnam ex his erit matrimonium? Nam certum est, quod si vna conditio prius altera adimpleatur, illud erit verum matrimonium; sed si eodem tempore fuerit adimpleta conditio; diffident Doctores, quidā enim dicunt, illud matrimonium remanere validum, quod prius fuit contractum; Et ratio est, quia primum vinculum excludit secundum sibi contrarium cap. intellecto, & cap. Cum te; de iureiur. Alij dicunt valere secundum matrimonium, & hoc siuè eius conditio adimpleatur antea, vel post primam. Et ratio est, quia ad hoc vt matrimonium cum conditione de futuro sit validum, requiritur, vt consensus amborum sponsorum semper perseueret vsque adimpletam conditionem; at quādo quis contrahit cum secunda iam reuocat primum consensum; & perseuerans cum secunda vsque ad impletam conditionem, cum illa censetur esse matrimonium; ob dictam consensus durationem, igitur secundum, & non primum erit verum matrimonium. Sed dicendum est neutrum matrimonium esse validum, quia incertitudo irritum reddit matrimonium; & eodem modo esset, ac si quis simul contraheret cum duabus fœminis, in quo casu certum est neutrum matrimonium esse validum. Angelus verb. matrimonium 3. impedimento 4. num. 6. Syluest. eodem verb. 3. q. 6. Sanchez lib. 5. disp. 8. num. 15. cum alijs.

9. Sed maius dubium est, an adimpleta conditione de futuro, sit iterum coram parocho, & testibus præstandus consensus iuxta opinionem eorum, qui dicunt requiri nouum consensum? Et respondetur negatiuè; sufficiens enim fuit prima præsentia parochi, & testium, cum verè possent testificari de consensu amborum; siue fuerit contractum matrimonium sub conditione de præsenti, siuè de futuro; imò etsi sponsi affectu maritali, nulla expectata conditione copulam habeant, iam intelligitur perfectum matrimonium. Ita Nauar. lib. 4. consil. tit. de condit. apposit. consil. 2. n. 6. Rodriquez 1. tom. summæ cap. 218. concluf. 18. num. 19. Sanchez loc. cit. num. 24. in fin. num. 25. Et idem est dicendum, si duo consanguinei contrahant matrimonium coram Parocho, & testibus sub conditione, si Pontifex dispensauerit; non enim esset necessarius nouus consensus coram dicto Parocho, & testibus, habita dispensatione; sed statim esset perfectum matrimonium ex eodem Sanchez nu. 26. & sequitur Filiucc. tract. 10. p. 1. cap. 4. nu. 145. & 146.

10. Sed quid, si matrimonium contrahatur sub conditione de futuro contraria bonis matrimonij; sed honesta, vt si duo contrahant hac lege, vt viuere debeant in perpetua castitate, vel, vt statim consummato matrimonio, religionem profiteri debeant. Nam de conditione turpi contra dicta bona matrimonij, iam constat irritum reddere matrimonium, vt iam diximus supra nu. 3. & alibi. Pro præsenti autem quæsito sunt duæ opiniones, prima asserit, tale matrimonium esse firmum, & validum; id videtur asserere Gerson 3. p. ser. de natiuit. Virginis cōsiderat. 2. alfabet. 59. littera v. in fine, vbi sic ait. *Vouit Maria Virginitatem, vouit, & ipse Ioseph: cui voto non repugnauit vera matrimonialis coniunctio.* Probatur ex cap. final. de condit. apposit. vbi deciditur. *Conditiones appositas contrarias matrimonio, illud annullare.* Et quod id intelligatur de conditionibus turpibus, colligitur ex exemplis ibi allatis. Deinde copula carnalis non est de essentia matrimonij; igitur conditio de illa non habenda, non erit contra essentiam matrimonij, & ex consequenti illud non irritabit. Hanc sententiam docet Paludan. 4. d. 30. q. 2. art. 1. conclus. 2. num. 6. & probabilem illā vocat Sot. 4. d. 29. q. 2. art. 3. Sanch. lib. 5. disp. 10. num. 1. in fine. Probabilior tamen sententia contrarium docet, nempè irritum esse tale matrimonium; quia absolutè, & absque vlla distinctione dicitur in dicto c. final. conditionem contra bonum prolis, matrimonium annullare; & quod dicta conditio sit talis, probatur, quia, licet de essentia matrimonij non sit, vt intendatur proles, & copula; Est tamen de matrimonij substantia, vt adsit ius, & potentia ad carnalem copulam, quod prouenit intrinsicè

sed Couar.4.decret.2.par.cap.7.§.2.num. 5. ait, non confestim ob scandalum, esse mortale, cum id minimè possit esse graue; vnde rarò tale scandalū poterit esse mortale. Alij addunt, nisi excommunicatio esset lata in tali Diœcesi contra consumātes matrimonium ante benedictiones; tūc enim asserunt, esse peccatum mortale, vt P.de Ledesma q.45.de matr.art. 5. punct. 3.dub.1.& alij; sed Sanchez lib.3.disp.12. num.10.§.Ego tamen. Putat non posse dari dictam excommunicationem, cum non adsit materia id præcipiendi sub culpa mortali; nec id, quod est de consilio Ecclesiæ, videtur posse præcipi sub mortali. Vnde dicta excommunicatio minimè ligaret. Et nota, quod in casu, quo esset mortale consummare ante dictas benedictiones; dictum peccatum esset tantum in prima vice, vt Caiet.to. 1. opuscul. tract. 13.de vsu matrim. q.1.& alij plures cum Sanchez num.12.Item est notandum; si esset mortale ante benedictiones consummare, neutrum cōiugem posse petere, nec reddere, vt Palud.4.d.28.q.1.art. 2. num. 10.Syluest.verb.debitum q.1.vers. quarta causa, & alij plures.

18. At maius dubium est, an sit mortale omninò dictas benedictiones prætermittere? Et affirmatiuè respondet Filiuc. tract. 10.par.1.cap.5.num.184.in fin.& ita videtur tenere Sanchez lib.3.disp. 12. nu. 14.vers.ad secundum dic, & in nu.10. vbi ait, Episcopum intra tempus commodum, scilicet intra semestre ad euitādum ne dictæ benedictiones diù differantur, posse præcipere sub excommunicatione, vt dictæ benedictiones recipiantur ex Sot.4.d. 28.q.vnica art.2. Tamen dictus Filiuc. tr. 10.2.par.cap.5.num.165. ait esse mortale, si omittantur ex contemptu, & perinde, ac si essent res vanæ, & cit.Sot.Nauar.& Suar. igitur intendit non esse mortale, si omittātur absq; contemptu, & sic videtur sibi cōtrarius; dum in primo loco dixerat absolutè, esse mortale illis omittere; & similiter Sanchez lib.7.disp.82.num.6.idem sētit; scilicet non esse mortale. Vnde ad dubium respondendum est negatiuè secluso contemptu modo explicato; vt docet Bonac.de matrim. q.4. punct. 6. num.2. cum alijs. Et ratio sumi potest ex verbis Concilij Tridentini num.antec.relatis, quæ sūt hortatiua, & non præceptiua; hortatio autem non inducit culpam mortalem.

19. Deinde quæritur, vtrum ex denunciationibus publicè factis, teneatur quis denunciare impedimentum, quod scit, licet occultum? Respondeo affirmatiuè, & ratio est, quia ad impediendū matrimonium sufficit vnus testis, etiam si sit denunciatus, vt in principio diximus, & docent Sanchez lib.1.disp.71. nec obstat, quod nemo teneatur denunciare id, quod probare nō potest, vt optimè docet P.Nauar.lib.3.de restit.cap.1.nu.358.in 2. edit. Angelus verb.confessio 8.num. 22. Henriq.cum multis alijs lib.13.de excom. cap. 18.num.3.Nam respondetur id verum esse, quia denunciatio vnius non sufficit, nisi probetur; at in præsenti casu sufficit; nec sumus in casu punitionis criminis cōmissi, ad cuius probationem non sufficit denūciatio vnius; sed sumus in casu, ne crimen committantur; & confirmatur ex doctrina D.Thom.2.2.q.70.art.1. asserentis, quemlib. teneri detegere peccatum alterius inferens damnum tertio, superiore præcipiente; vnde cum ex hac denunciatione multa mala euitentur tum filijs non legitimè nascituris, tum parentibus &c. dicendum est, quod quilibet teneatur denunciationem dicti impedimenti, licet occulti, facere; si autē tale impedimentū proueniat ex peccato occulto, monitio debet precedere, si speretur aliquis bonus exitus; alioquin statim faciēda est denūciatio, & similiter, si post monitionē adhuc ipsi procurarent matrimonium contrahere; Sanc. lib.3.disp.13.n.2.& 3.vbi quāplures affert, & sequitur Filiuc.par.1. cap. 5. num. 185. quod intelligas, nisi impedimenti conscius probabiliter dubitet de aliquo scandalo futuro; tunc enim non tenetur; etiam si id præciperetur sub excommunicatione; vt Nauar.ca.22.nu.83.§. de secundò vers. tertiò dico, & alij idem asserunt esse dicēdum, si cōscius dicti impedimenti id sciat sub secreto sibi commisso; sed contrarium est dicendum, dummodo non sciatur sub sigillo confessionis ita Palud.4. d. 28.q. 2. art.5.nu. 31. vbi refutat alios contrarium

asserentes; sequitur Sanchez num.5.§.Verum,& confirmatur ex doctrina D.Thom. 2.2.q.70.ar.2.vbi docet, secretò commissa, esse manifestanda, si vergant in damnū publicum, aut tertiæ personæ;quod intellige, etiam si manifestans dixerit, hoc tibi detego sub sigillo confessionis; dum tamē verè non sit confessio; quia dictus modus loquendi inducit tantum obligationem secreti naturalis; vel ad summum, vt loquitur Caiet.2.2.q.70.art.1. dictus modus non obligat plusquam iuramentum secreti naturalis;quod etiam asserit D.Antonin.3.par tit.17.cap.22.§.2.in fine. Sequitur Sanchez num.5.§. hinc infertur; & idem similiter est dicendum, quamuis genuflexo, & facta confessione id sub secreto committatur;dummodo non detegatur animo confitendi, vel occasione declarandi peccata; sed tantum animo consulendi; vt idem Caiet.Sot.Nauar.Henriq.Lopez, & alij, quos sequitur Sanchez num.6.

20. Sed quid si quis id sciat ex auditu? Respondeo, si conscius impedimenti audiuit à persona fide digna, adhuc tenetur manifestare,si dicta persona digna non manifestet; & ratio est; quia audita à fide dignis faciunt notitiam; Vnde, & posset Prælatus postea citare talem personam fide dignam, & eius testimonium accipere. Nauar.ca.inter.verba corrollar.66. num. 290.& seqq.& in manuali cap.25. nu. 46. secus si persona,à qua id fuit auditum,non fuit talis, sed leuis, & eius dictum nullius roboris; Corduba, & alij multi, cum Sanchez lib.3.disp.13.nu.7.nec similiter quis tenetur,si audiuit,sed nō recordetur à quo audiuit; & idem est dicendum,si talis conscius impedimenti,iam sciat contrahentes impetrasse secretā dispensationē pro foro interno,vt idem Sanch.n.8.& pro iam dictis tam in præsenti,quam in antec.§.vide etiam Filiuc.tract. 10.1.par.cap.5.n.186.

21. Virum autem contrahentes, si fuerint interrogati, an habeant aliquod impedimentum, teneantur illud manifestare, quamuis occultum sit? Respondetur affirmatiuè, agitur enim de salute animarum, & interesse parentum, filiorum, &c.& iuxta Abbatem,cap.continebatur,n. 8.de despons.impuber.& alij quotiescunq; agitur de periculo animæ, potest exigi iuramentum à Reo, licèt Actor nihil probauerit,vide Sanchez lib.3.disp. 14. & sequitur Filiucc. loc. cit. num. 187. Quomodo autem se gerere debeat Parochus,vel Episcopus, quando audiunt aliquod impedimentum dirimens matrimonium, siue in confessione,siue extra.Vide Sanc.li.3.disp. 15.& 16.Et de cōfessore id cognoscente in cōfessione; quid agere debeat; iā diximus suo loco agēdo de Sacramēto pœnitentię.

22. Vltimum,quod proposuimus discutiendum est,in quas pœnas incidāt tam contrahentes,quam parochus,& testes assistentes matrimonio clandestinò; seu celebrato sine denūciationibus;nam in principio diximus, esse duas species matrimonij clandestini; Prima est matrimonium celebratum absque parocho,& testibus, & hoc matrimonium est omninò irritum;Secunda species est matrimonium, quod fit coram parocho,& testibus, sed absque denunciationibus; & hoc matrimonium licèt non sit irritum; vt vsque modo probauimus, vocatur etiam clandestinum, & de primo matrimonio clandestino nunc quæritur, in quas pœnas incidant tam contrahentes; quam parochus, & testes ibi assistentes? Et quoad sit contrahentes quinque numerantur pœnæ,prima est inhabilitas ad sic contrahendum, vt iam probauimus ex Conc.Trid.sess.24.cap.1. de matr. Si tamen postea voluerint palàm contrahere,non indigebunt dispensatione ex declaratione S.Congregationis apud Sanch. lib.3.disp.46.Secunda pœna est arbitraria ex eodem Conc.Trid.loc.cit.& supra iam notauimus.Tertia pœna est, Excommunicatio synodalis, quæ solet esse in pluribus Ciuitatib.Quarta pœna est,vt ambo cōtrahentes tradetentur propinquioribus consanguineis vxoris in perpetuam seruitutē; Sed hoc ius erat in Hispania, quod iā vsus aboleuit.Quinta pœna est exhæredatio, & hæc etiam est in Hispania; Sed quomodo & vbi sit in vsu, Vide Sanchez lib. 3. disp. 47.Vnde videtur dicendum,nullam adesse pœnam, ipso facto incurrendam, vt iam diximus supra num.4.

23. Quoad Parochum, distinguendū est, vel Parochus assistit matrimonio clā-de-

destino ex defectu testium; & tunc matrimonium est nullum, & esset grauiter puniendus iuxta Concil. Tridentinum ad arbitrium Ordinarij, vel Episcopi; vel assistit matrimonio clãdestino ex defectu denunciationum; & tale matrimonium, licet non sit irritum; est tamen Parochus suspẽdendẽdus per trienniũ; vt iam diximus n. 14. & patet ex cap. final. de cland. despons. si autem alius Parochus, vel alius Sacerdos absq; licentia proprij Parochi assistat; matrimonium erit nullum, & talis assistẽs est ipso facto suspensus quoadusq; Episcopus proprij Parochi, ad quem spectabat, dispenset, vt habetur in Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matrim. versus finem; posset tamen excusari ratione ignorantiæ, licet crassæ, ob illa verba Concilij. *Ausus fuerit*, quæ indicant veram scientiam, & temeritatem, vt probat Sanchez lib. 3. disput. 48. num. 7. qua occasione nota quod Canon. & quælibet alia lex imponẽs pœnam præsũmenti, vel ausu temerario facienti; tunc non afferat pœnam, & transgressores excusantur ob ignorantiam, etiam crassam; si in transgressione nulla fuerit temeritas, ausus enim dicit temeritatem, vt benè notat Glos. 1. l. si quis in tantã, C. vnde in, & similiter præsumere dicit dolum, & temeritatem, vt Cardinal. Clemen. 1. q. 39. de priuilegijs D. Antonin. 3. par. tit. 24. c. 54. vers. quæritur item; Angelus verb. excommunicatio 5. num. 15. Syluest. eodem ver. 7. num. 34. Caiet. summa dicto verbo cap. 82. & quamplures alij, quos sequitur Sanchez loc. cit. An autem parochus suspensus vt supra, possit absolui ab Episcopo? negatiuè respondet idem Sanchez disput. 52. nu. 2. cum multis alijs, licet non desint contrarium sentientes.

24. Dubium tamen est, vtrum Sacerdos regularis assistens matrimonio absq; licentia parochi, incurrat non solum dictã suspensionem Concilij Tridentini; sed etiã excommunicationem Pontifici reseruatã per Clement. 1. de priuileg. Et ratio dubitandi est; quia quando minor pœna imponitur noua lege pro eodẽ delicto, pro quo imponebatur grauior lege antiqua; cessat dicta pœna legis antiquæ, vt docet Gomez 3. var. cap. 1. num. 38. Iulius Clarus lib. 5. pract. crim. q. 85. vers. debet etiã iudex, Ananias cap. fin. de collusione detegenda, Nauar. lib. 5. consil. tit. 37. de pœnis consil. 1. in fine, & alij plures, quos sequitur Sanchez lib. 3. disp. 48. num. 4. Tamen respondendum est, talem Sacerdotem regularem incurrere etiam in dictam excõmunicationem Clement. 1. quia dicta doctrina est vera in pœnis à iudice infligendis, non autem in ijs, quæ ipso iure incurruntur, vt sunt excommunicatio, & suspensio; vt idem Sanchez nu. 8. ex Anania, Nauar. loc. cit. & ex alijs.

25. Circa pœnas testium assistentiũ matrimonio clandestino. Dico in iure nullas imponi pœnas dictis testisius, non tamen sequitur, non posse acriter puniri ab Episcopo, vt Filiuc. tr. 10. 1. par. cap. 5. nu. 190. §. secunda pœna.

De Ministro Sacramenti Matrimonij, seu de præsentia Parochi, & testiũ. Cap. XCVIII.

1 *Ad validitatem matrimonij requiritur præsentia Parochi, & testium, alioquin matrimoniũ erit nullum, nec excusat ignorantia contrahentium.*

2 *In locis, in quibus non fuit publicatum, nec acceptatum Concilium Tridentinũ, fideles possunt contrahere matrimonium iuxta leges dicti loci; non tamen clandestinè.*

3 *Fideles, si ex locis vbi obseruatur Conciliũ Tridentinum discedant, vel transeant, aut captiui ducantur ad loca, in quibus dictum Concilium non obseruatur, possunt ibi contrahere iuxta leges dicti loci secùs autem posset etiã esse nullum matrimonium, si tales leges irritarent contractum.*

4 *Ad valorem matrimonij requiritur Parochus in cuius Parochia cõtrahentes morantur, vel alius Sacerdos, qui de eius licentia assistat matrimonio, alioquin irritum erit.*

5 *Tam sponsi, quam sponsa Parochus potest matrimonio assistere etiam extra Paro-*

chiam, vel Diœcesim.

6 *Parochus non Sacerdos potest assistere matrimonio iuxta probabiliorem opinionem.*

7 *Parochus non Sacerdos potest dare facultatem assistendi matrimonio Sacerdoti; secùs non Sacerdoti; & potest eligi Sacerdos, licet sit excommunicatus, suspensus, &c.*

8 *Concedere facultatem alteri Sacerdoti, vt possit assistere matrimonio, non est actus procedens formaliter, ex iurisdictione; & ideò talis concessio potest dari etiam extra Diœcesim.*

9 *Actus factus à iudice, vel Parocho, &c. non habente iustum titulum, vt sit validus requiritur titulus coloratus, error communis, & quod non sit contra aliquod præceptum diuinum, vel naturale.*

10 *Error, vt sit communis, non sufficit error vnius, vel duorum, & debet esse error verus, & non crassus, &c.*

11 *Validè quis confitetur excommunicato publico, si confessio fiat in loco, in quo non æstimatur talis nec ab ipso pœnitente; & similiter est validè absolutus, qui confessus est confessario habenti fictam authoritatem ab Episcopo.*

12 *Gesta per habentem titulum coloratum, sunt valida etiam respectu scientium iniustum titulum.*

13 *Proprius Parochus est proprius Sacerdos ad audiendas confessiones, & parochiani censentur illi, qui in tali parochia habet domicilium, vel accedunt animo sibi manendi.*

14 *Vagi sunt illi qui nullibi habent domicilium, & illi, qui de facto deserunt illud vsquequo aliud non acquirant.*

15 *Parochus vagorum non potest illos matrimonio coniungere, nisi præmissa inquisitione, & habita licentia ab Ordinario, & idem dicitur respectu fugientium.*

16 *Si vnus sponsus fuerit vagus, & alter incola, poterit quilibet Parochus illos matrimonio coniungere.*

17 *Episcopus, eius Vicarius Generalis, & alij superiores habentes authoritatem quasi Episcopalem possunt etiam matrimonio assistere, & similiter Legatus.*

18 *Parochus, licèt interdictus ne aliquos matrimonio coniungat, validè assistit, nisi adsit decretũ irritans dictum matrimoniũ.*

19 *Sacerdos, cui commissa est facultas assistẽdi matrimonio, poterit id agere etiam extra parochiam.*

20 *Facultas assistendi matrimonio non debet esse tacita, sed expressa; & licèt Parochus fuisset interdictus ab Episcopo, ne alteri talem facultatem committeret, adhuc validum erit matrimonium.*

21 *Licentia tacita ex ratihabitione de præsenti, vel de præterito sufficit ad matrimonium, & ad audiendas confessiones, secus ratihabitio de futuro.*

22 *Episcopus videns aliquem audire confessiones, & intrinsicè non consentiens, adhuc confessio valida est; & similiter matrimonium, si Parochus videat aliquem Sacerdotem assistere, & intrinsicè non consentiat.*

23 *Sacerdos non debet præstare fidem dicenti habere facultatem à Parocho, vt ipse assistat matrimonio.*

24 *Ad validitatem matrimonij, non sunt essentialia illa verba Parochi, Ego vos coniungo, &c. nec afferunt culpam mortalem si omittantur, sed tantum venialem.*

25 *Præsentia Parochi, & testium, debet esse non solum phisica, sed etiam moralis, & humana.*

26 *Non requiritur ad matrimonium, vt Parochus, & testes verba audiant, sed vt tantum signa consensum exprimentia videant, vel per interpretem eis talis consensus declaretur.*

27 *Ad matrimonium sufficit præsentia Parochi, & testium, etiam per vim habita; imò validum etiam erit matrimonium, licèt fiat coram Parocho, & testibus trãseuntibus, vel per vim retenti.*

28 *Validum est matrimonium contractum coram Sacerdote, cui fuit à Parocho concessa licentia per vim, & metum cadentem in constantem virum, vel sub ficto nomine alicuius magnatis, & licèt alioquin talem facultatem non erat daturus.*

29 *Ad matrimonium requiruntur saltem duo testes cum Parocho simul, & testes, sufficit, vt habeant vsum rationis, sicut etiã Procurator constitutus ad contrahendum matrimonium nomine alterius.*

Iam

1 IAm supra in cap.92.nu.12. diximus, ministros Sacramenti matrimonij, seu efficientes ipsum matrimonium, esse ipsosmet contrahentes;& in cap.antec. asseruimus ad matrimonium publicum requiri præsentiā parochi; in præsenti agendum est, vtrum omninò requiratur præsētia parochi ad validitatē matrimonij; quæ conditiones requirantur in parocho, qualis debeat esse eius præsentia,& an debeāt esse etiā testes,&c. Et quoad primū, iā certum est ex dictis, necessariam esse præsentiā parochi ad matrimonij validitatem; neq; in hoc potest Episcopus dispensare; nec erit validum in articulo mortis, nec in casu quo parochus haberi non posset, nec quæuis alia causa vrgentissima potest suffragari, vt matrimonium validum fit inter fideles absq; parochi præsentia; patet ex verbis Concilij Trid.sess.24. cap.1. de matrim.vbi dicitur. *Qui aliter quā præsente parocho, vel alio Sacerdote de ipsius parochi seu Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos S.Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit.* Solum potest esse dubium an dicatur verum matrimonium inter fideles inuincibiliter ignorantes talē legem, licet habitent in Prouincia, in qua iam fuit promulgatum,& acceptatum Cōcil.Tridentinum; & neque horum matrimonium esse validum,dicendum est,& ratio est, quia licet lex pœnalis non afficiat ignorantes quoad pœnam; bene tamen afficit quoad annullationem actus, vt docet Sot.lib.1.de iustit.q.1.art.4.Nauar. c. 23. num.44.& lib.1.consil.tit. de constit. consil.1.q.4.num.15.& alij communiter. Cōfirmatur etiam, quia quoties constitutio exprimit tempus, à quo debeat obligare, vt si dicat ex nunc, vel in posterum, vt loquitur Concil. Tridentinum; afficit ignorantes quoad nullitatem actus,non autem quoad pœnam,vt Gloss.Clem.2.de heret. verb.ex nunc,& ibi Cardinal.post notabil. 6.Imola num.2.Sylue st.verb.lex q.6.dicto 3.Nauar.lib.3.in 2.edic.tit.de regular. cōsil.31.num.4. & alij quos sequitur Sāchez lib.3.disp.17.nu. 10. & Filiuc. tract. 10.de matrim.1.par.cap.4.num.196.

2. In locis autem in quibus nunquam fuit promulgatum, nec acceptatum Concilium Tridentinum; certum est, quod fideles ibi habitantes possint contrahere, absq; parocho, &c. licet peccarent si omninò clandestinè contraherent, cum semper id fuerit prohibitū, vt iam supra probauimus. Sed dubium est, vtrum si dicti incolæ transferentes se ad locum, vbi est promulgatum,& acceptatum dictum Cōcilium, teneantur contrahere iuxta vsum dicti loci, scilicet dictum Concilium? & affirmatiuè respondet Sanchez libro 3. disp. 18.num.26.P. Ledesma de matri. q.45.punct.3.dub.vlt.§.1.Bonac.de matr. q.2.punct.7.num.5.Filiuc.loc.cit.nu.198. Reginal.lib.31.num.176.& alij communiter,& ratio est,quia licet extranei,& peregrini non teneantur legibus loci per quem transeunt, nisi habeant animum ibi commorandi per maiorem anni partem; tamē quoad solemnitatem contractus vtiq; tenentur, vt loquitur Sanchez, & Filiuc. vel vt ait Bonac.id est verum, quando lex non est generalis,vt est ista matrimonij.

3. Sed quid si incolæ loci,in quo obseruatur Concil. Trident. se transferant, vel transeāt per loca, in quibus dictum Conc. non obseruetur? Respondeo,posse dictos incolas cōtrahere iuxta morem dicti loci, in quo reperiūtur,quamuis nō habeāt animū ibi morādi; vnde captiui apud Turcas, vel hæreticos benè possunt ibi contrahere matrimonium absq; parocho, &c. Sed iuxta morem dictorum locorum, licet nō habeant animum ibi semper commorandi; imò licet ibi essent per modum transitus;& quamuis eo fine ibi accessissent,vterentur enim iure suo, vt probat Sanchez lib.3.disp.18.nu.29.& ratio est, quia probabilius defendit Sanchez num. 18. peregrinos absentes non teneri legibus proprij domicilij;& posito quod tenerentur; quoad solemnitatem contractuum subdūtur loco,in quo contractum ineunt.Quod etiam docet P.Ledesma de matr.q.45. ar. 5.punct.3.conclus.3.Filiuc.tr.10. de matri. par.1.cap.4.num.199.Bonac.loc.cit.num. 2.cum alijs multis apud hos Doctores, vide etiam Sanchez in num. 35. dixi iuxta mo-

morem dictorum locorũ, quia si matrimonium, vel quilibet alius contractus fiat; qui sit nullus iuxta iura dicti loci; vtique irritus censendus erit. Vnde nec matrimonium erit validum, vt fusè dictus Sanchez disp. 18. num. 10. excipitur tamen solummodo contractus dotis, in quo non attenditur statutum loci, vbi fit contractus; sed locus, in quo vir domicilium habet, vt ex Bartol. & alijs, idẽ Sanchez docet n. 11.

4. Vtrum autem ad valorem matrimonij, omninò requiratur proprius parochus, vel alius de eius licentia? Et affirmatiuè est respondendum; vt patet ex Cõcil. Trid. sess. 24. cap. 1. de matrim. sufficit tamen parochus alterius sponsi in casu, quo contrahentes essent diuersæ parochiæ; vt communiter Doctores tradunt; & consuetudo demonstrat. ex Sanchez lib. 3. disput. 19. num. 4. sed nota, quod proprius parochus censeatur ille, in cuius parochia cõtrahentes morantur, vel si ibi diuerterint animo commorandi per maiorem partem anni, parochus autem alienigenarum est ille, in cuius parochia alienigenæ cõtrahentes morãtur maiore parte anni ex declaratione S. Congregationis, vt ostendit Sanchez disp. 23. Vnde validum erit matrimonium Bertæ, quæ transtulit se ad domum concubinarij animo ibi commorandi, si postea contrahat cum dicto concubinario, vel cum alio in præsentia parochi dicti loci; ex qua doctrina colligitur, matrimonium iterum contrahendũ eo quod inualidè fuerit prima vice contractum; esse contrahendum coram parocho, vbi sponsi de præsenti commorantur, & non coram primo parocho; si inde discesserint; vt docet Sanchez dicto lib. 3. disp. 23. num. 15. & sequitur Bonac. de matrim. q. 2. punct. 8. num. 3. Vide tamen ea, quo diximus c. 96. num. 9. & antea num. 7. item sequitur, matrimonium esse inualidum, si contrahatur coram parocho ad cuius parochiam spõsus ire solet aliquoties in anno recreationis causa; & si in duobus locis habuerit domicilium eo, quod æqualiter hieme habitet in vno loco, & æstate in alio, tunc alter parochus sufficit ad matrimonium; sicut sufficit etiam ad cætera Sacramenta, vt probat Sanchez disp. 24. num. 4. & 5. & antea num. 2. & 3. Bonac. num. 5.

5. Dubiũ tamen est, vtrum parochus v. g. sponsi possit assistere matrimonio, quod contrahitur in parochia sponsæ, & è contra? Et affirmatiuè respondet Nauar. lib. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 52. ex quadam Cardinalium declaratione; & sequitur Sanchez lib. 3. disp. 19. num. 11. §. tenendum tamen, P. de Ledesma de matrim. q. 45. art. 5. punct. 3. dub. 3. conclus. 2. & alij. Potest etiã parochus extra vtriusq; sponsi parochiam, vel Diœcesim validè matrimonio proprij subditi assistere; quia dicta assistẽtia est actus iurisdictionis voluntariæ, qui vbiq; exerceri potest, secus si esset actus iurisdictionis contentiosæ; dictus enim actus non potest exerceri à iudice extra territorium, vt expressè habetur l. 2. ff. de offic. Proconsul. & c. noui de offic. legati, quod docet ex communi sententia Couar. 3. var. cap. 20. nu. 8. dicunt tamen aliqui, parochũ in aliena parochia assistentẽ matrimonio absq; licentia parochi dictæ parochię; vel assistẽtẽ extra Diœcesim absq; licentia Ordinarij, peccare, & esse puniendum; vt Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 3. num. 2. Rodriq. 1. tom. summæ cap. 219. num. 7. Attamen contrarium docet Sanchez loc. cit. nu. 18. & ratio est, quia nullum ius extat id prohibens; & dicta iurisdictio, cum sit voluntaria, potest vbique exerceri.

6. Secundum dubiũ est, an parochus, vel alius assistens ex mandato parochi, debeat esse omninò Sacerdos ad validitatẽ matrimonij? Supponitur enim posse dari parochum quin sit Sacerdos; vt diximus in capitibus de beneficijs; vt est si primo anno à collatione dicti benenficij, beneficiarius non fuerit Sacerdos, in dicto tamen anno tenetur sacerdotium assumere cap. licet Canon. de elect. in 6. & nisi Episcopus ratione studij dispenset intra septennium; vt sacerdotium accipiat. Vnde tria quærũtur, vtrum talis parochus non Sacerdos possit assistere matrimonio, an possit Sacerdoti licentiam concedere; & an possit etiam non Sacerdoti; & quoad primum, licet probabiliter multi asserant, parochum non Sacerdotem non posse assistere matrimonio; tamen probabilius est di-

dicendum, posse, sicut etiam potest concedere licentiam, vt quis alieno confessario confiteatur, vt Sot.4.d.18.q.4.ar.3.Palud. ibi dist.17.q.3.ar.1.num.5.& similiter potest concedere licentiam religiosis ministrandi Eucharistiam, licet, sit eis interdictum in Clem.1. de priuileg. absq; tamen licentia ne possint dictam Eucharistiã administrare absq; licentia proprij parochi, vt Suar.3.par.q.82.art.3.disp.72.sect.3. Nauar.cap.27.num.102.& alij, quos sequitur Sanchez lib.3.disp.20.nu.3.& nota quod quamuis aliquis putaret contrariã opinionem esse probabiliorem, nõ ex hoc sequi non posse hanc opinionem amplecti, eo quod circa materiam, & formam Sacramentorum sit omninò sequẽda opinio probabilior; vt Salon.2.2.q.63.art.4.controuer.2.in solut.ad 2.nam licet id sit verum; ne Sacramenta inualidè conficiãtur; quando autem se offert aliquod dubium, circa quod nullum adest præceptum Ecclesiæ, tunc potest quis relicta opinione probabiliori, & sequi probabilem; vt docet Sanchez loc. cit. num. 4. §. Cæterum; nec in hoc casu sumus in materia, aut forma Sacramentorum; cum contrahentes efficiant matrimonium, & non parochus; vnde nec erit indecens, quod talis parochus non Sacerdos vtatur illis verbis, Ego vos coniugo, &c. vt benè notat idem Sanchez.

7. Quoad secundum, an parochus non Sacerdos possit dare dictam facultatem assistendi matrimonio Sacerdoti? Et respondendum est affirmatiuè; sicut etiam posset dare licentiam religioso ministrandi Eucharistiam, quam ipse ministrare nequit: Et quoad tertium, an talis parochus dictam facultatem possit concedere non Sacerdoti? Respondendum est negatiuè, vt patet ex Concilio Tridentino, sess. 24. cap. 1. de matrim. Et dictum præceptum Concilij semper ita fuit intellectum, & receptum; vt docet P. de Ledesma de matr. q.45.art.5.pun.3.dub.4.Vega lib.6.summ. casu 112.& alij, quos sequitur Sanchez li. 3.disp.20.n.7.& 10.& Filiuc. tract. 10. de matrim.1.p.cap.6.num.203.& 204. Qui Doctores similiter notant, non requiri, vt Sacerdos, cui fuerit talis facultas commissa, sit approbatus ab Ordinario; imò licet esset excommunicatus, non toleratus, vel irregularis, adhuc posset eligi, & validè assisteret, licèt venialiter peccaret. Ex qua Doctrina infertur; parochum excommunicatum publicum, seu non toleratum, suspensum, vel irregularem validè posse assistere matrimonio, nec peccare nisi venialiter. Et ratio est, quia dicta excommunicatio, &c. Non aufert possessionem beneficij à tali parocho; sed est verus parochus; deinde, præsentia parochi non requiritur in matrimonio tanquam actus iurisdictionis, quo quilibet priuatur per excommunicationem publicam; sed requiritur tanquam authoritatem præstans; vt idem Filiucc.loc.cit.& Sanchez disp.21.num.4.ex Nauar.Henriq.Vega,& alijs; Et nota, illum dici publicum excommunicatum, qui est denunciatus, vel publicus clerici percussor; & omnia acta vi iurisdictionis à tali excommunicato, sunt inualida; secùs autem si non fuerit talis, vt habetur ex Concil. Constantiensi, vt infra etiam dicetur.

8. Neque dicas, concedere facultatẽ alteri Sacerdoti, vt assistat matrimonio, est actus iurisdictionis; igitur si parochus fuerit publicus excommunicatus; vel suspensus, &c. non poterit concedere talem facultatem? Respondetur, falsum esse antecedens; quia talis concessio non est actus parochi formaliter in quantum habet iurisdictionem; sed in quantum est testis legitimus matrimonij habens authoritatem substituendi alterum; & confirmatur. Nam plures Doctores asserunt, Episcopum, licet publicum excommunicatum, posse concedere facultatem audiendi confessiones, & extremè vngendi; nec id esse actum iurisdictionis; sed tantummodo iuris sibi competentis cessionem, vt Nauar. cap. placuit d.6.num.51.Sylu.ver b.Vnctio,q.4. D. Anton.3.p.tit.14.cap.15.§.5.Corduba lib.5. quæstiunc.q.13.& plures alij, quos sequitur Sanchez lib.3.disp.21.num.7. Et idem asserit in num.10. Esse dicendum de parocho, cui fuisset interdicta Sacramentorum administratio; & licèt in specie Episcopus iustis de causis præciperet parocho ne aliquos matrimonio coniũgeret; adhuc enim validè assisteret, licèt peccaret contra præceptum

ceptum, quod est verum, etiam si parochus esset amouibilis ad nutum Episcopi; vel esset ei datus Vicarius, vel coadiutor ob imperitiam iuxta dispositionem cap. illiteratus d. 39. & cap. nisi cum pridem de renunciat. & Triden. sess. 21. cap. 6. de reformatione.

9. Sed quæstio est, vtrum matrimonium cõtractum coram parocho, ita communiter æstimato, non autem habente verum titulum validum sit? Hæc quæstio pendet ab alia, nẽpè, an acta per iudicẽ, qui verè iudex nõ est, valida sint; v. g. an per seruum æstimatũ prætorẽ, sed verè pretor nõ est, valida sint? Ad quam quæstionem affirmatiuè communiter solent Doctores respondere ex l. Barbarius de officio prætoris, vbi affertur allatum exemplum de seruo putato prætore, & decernitur ab eo acta valida esse. Tria tamen asserunt Doctores debere concurrere, vt dicta acta valida sint. Primum vt adsit titulus coloratus; secundum, vt adsit error communis, tertium, vt nullum adsit impedimentum iuris diuini nec naturalis. Quoad primũ, tunc censetur adesse titulus coloratus, quando legitimus superior confert dignitatem, vel beneficium; & tamen collatio est irrita ex parte recipientis collationem; vt si superior cõferret beneficium publico excommunicato, vel clerici percussori publico; irrita esset collatio; secùs si collatio fieret excommunicato non publico, quia ille, & non iste est vitandus ex decreto Concilij Constantiens. imò acta per talẽ excommunicatum non vitandum censentur valida, sicut è contra, acta per excommunicatum publicum censentur nulla, & irrita; vt Sanchez lib. 3. disp. 22. num. 43. & alij apud ipsum. Adest etiam titulus coloratus, quando habens beneficium à legitimo superiore, postea cõmittit aliquod delictum, per quod est ipso facto beneficio priuatus. Item adest titulus coloratus, quando superior occultè reuocat dignitatem, vel facultatem; & quando adest talis titulus aliquo ex his modo; valida sunt acta per iudicem, vel parochum, quia tunc ius humanum supplet defectum veri tituli, vt constat ex citata lege. E contra verò omnia acta per non habentem talem titulum coloratum irrita omninò sunt, vt si quis propria authoritate se intruserit in officium iudicis, parochi, vel confessoris, certum est, quod omnia per ipsum acta irrita erunt, vt communiter omnes asserunt.

10. Secundum, quod requiritur, est error communis. Vnde non sufficit error vnius, vel duorum, & debet esse verus error, & non crassus, vel supinus; hic enim comparatur scientiæ, ex cap. 2. de constit. in 6. vt Sanchez cum alijs loc. cit. num. 8. Tertium, quod requiritur est, vt non adsit impedimentum iuris diuini, nec naturalis; Et ratio est, quia Ecclesia non potest supplere id, quod est necessarium ex iure diuino; vt v. g. quod parochus, iudex, aut confessor, sit vir, & non fœmina, &c. Ex qua doctrina respondetur ad quæstionem in num. 8. positam, validum esse matrimonium contractum coram parocho habente titulum inualidum ob aliquod intrinsecum impedimentum, aut habente beneficium incompatibile sibi collatum à legitimo superiore: adest enim titulus coloratus cum errore communi absque impedimento iuris diuini, vel naturalis. Sequitur etiam, validam esse absolutionem data à Sacerdote communiter æstimato pro parocho, cui Episcopus contulit beneficium parochiale; sed collatio fuit inualida, eo quod talis Sacerdos erat publicus excommunicatus, vel publicus clerici percussor, quando recepit dictum beneficium. Sed quid si confessor, qui habuit facultatẽ ab Episcopo per annum, postea, eo expleto, adhuc perseueret in audiendo confessiones? Respondeo inualidè audire, quamuis communiter habeatur pro legitimo Confessore; quia deest titulus coloratus; scilicet exercet talis Confessor facultatem sibi non tributam à Superiore. Colligitur deinde, validum esse matrimonium contractum coram laico communiter putato Sacerdote, cui proprius parochus præbuit facultatem assistendi dicto matrimonio; adest enim titulus coloratus, scilicet, facultas à superiore, adest error communis; nec adest impedimentum iuris diuini, nec naturalis, quod non posset Ecclesia supplere; nam sicut Ecclesia statuit, vt matrimoniũ contrahatur coram parocho, & testibus, pos-

posset etiam statuere, vt contrahatur corã parocho, vide Sanchez per totam disput. 22. Filiuc. tr. 10. de matrim. 1. p. cap. 6. nu. 206. & 207. & Bonac. de matr. q. 2. punct. 8. num. 24. & seqq.

11. Item ex tradita doctrina colligitur, validè esse absolutum, qui parocho publico excommunicato, vel publico clerici percussori confessus est eo, quod in tali loco habebatur pro vero parocho, nec putabatur excommunicatus; nec ab ipso pœnitente; Ecclesia enim suppleret iurisdictionem, & iam adest titulus coloratus, & error communis; dixi nec ab ipso pœnitẽte, quia si sciebat talem parochum esse excommunicatum, non poterat cum eo in diuinis communicare; vnde peccauit mortaliter, & ex hac occasione confessio est reputanda irrita; non tamen ex defectu iurisdictionis; & idem dicas de suspenso, & irregulari, vt notat Sanchez loc. cit. nu. 46. Bonac. num. 31. & 32. Reginal. lib. 1. num. 117. idem etiam est dicendum de absolutione habita à Sacerdote, cui Episcopus fictè, & absq; animo dedit facultatem absoluendi; adest enim in hoc casu, error cõmunis, & titulus præsumptus, qui etiã sufficit ad validitatem actus, sicut titulus coloratus, P. Ledes. q. 45. art. 5. punct. 3. dub. 4. Sanchez loc. cit. Bonac. num. 33. & alij; & idem dicas de matrimonio cõtracto coram Sacerdote, cui fictè parochus talem facultatem cõcessit ex eisdem Doctoribus.

12. Colligitur etiam, gesta per eum, qui habet tantum titulum coloratum, cum communi errore, esse valida etiam respectu illius, vel illorum, qui sciunt talẽ parochum, vel iudicem non habere verum titulum; vt Filiucc. tract. 10. de matr. 1. par. cap. 6. num. 205. in fin. Bonac. num. 35. Secus est dicendum de confessione facta non Sacerdoti; nullo enim modo esset valida, quamuis adesset error communis, & titulus coloratus, quia adesset impedimentũ iuris diuini; vt Caiet. & alij multi, quos sequitur Sanchez in cit. disp. 22. num. 13. & Bonac. num. 36. & idem est dicendum de actis à iudice, vel parocho mente capto, sunt etiam omnia inualida, quia adest impedimentum iuris naturalis, vt ex Abb. ca. scíscitaris num. 12. de scriptis, Felino nu. 3. & ex alijs docet idem Sanchez num. 29. Reginal. lib. 1. num. 97. & alij.

13. Deinde quæritur, quis dicatur proprius parochus, vt possit matrimonio assistere, vel alteri talem facultatem concedere? Et quæ habitatio requiratur, vt quis dicatur subditus alicuius parochiæ? quoad primam partem respondeo, illum dici proprium parochũ, qui in c. vtriusq; sexu de pœnit. & remiss. appellatur proprius Sacerdos ad audiendas cõfessiones, & alia Sacramenta ministranda, Sot. 4. dist. 18. q. 4. art. 2. Sanchez lib. 3. disp. 23. num. 10. & alij communiter. Quoad secundam partem, dico non esse necessarium domicilium originis; sed domicilium habitationis; vnde si quis vbi habitat, figit domicilium, ex tunc dicetur parochianus parochiæ dicti loci; quod si breui tempore rediturus postea inde discesserit, vel recreationis causa, vel ad alia negotia peragenda; tunc non acquirit nouam parochiam, & ex consequenti, non potest alius parochus assistere matrimonio, vt patet ex ca. is qui de sepult. in 6. imò aliqui dicũt, quorum opinionem probabilissimã putat Sanchez lib. 3. disp. 23. num. 13. nempe, habentem domiciliũ in vna parochia, si se trãsferat ad aliam parochiam non animo ibi permanendi, sed ex causa limitata ad tempus, non ex eo acquirere aliã parochiam, etiam si ibi permaneret per maiorem anni partem, & ratio est, quia in cap. is qui de sepult. in 6. non ponderatur tempus habitationis, sed animus redeundi ad proprium domicilium; ita multi apud dictum Sanchez num. 11. Sed contrarium videtur probabilius; imò nec est necesse expectare maiorem partem anni ad hoc; vt quis dicatur acquirere parochiam, aut diæcesim, sed sufficit vt quis ibi accedat animo permanendi, & habitandi per maiorem partẽ anni, ad hoc vt possit accipere tam Sacramentum matrimonij, quam alia Sacramẽta; vt Cardinal. in Clemen. 1. de priuil. q. 16. Syluest. verb. domicilium q. 2. & alij, & si quis æqualiter habitet in duabus parochijs vt hyeme in vna, & æstate in alia; poterit dicta Sacramenta in vnaquaq; accipere, Filiuc. tract. 10. de matrim. par. 1. ca. 6. num 208. 209. & seqq. Sanchez loc. cit. nu. 13.

num. 13. & disp. 24. num. 2. dictam autem æqualem habitationem non intelligas mathematicè; sed morali modo; vt docet D. Antonin. 3. par. tit. 17. ca. 4. casu 2. Syluest. verb. confessor. 1. q. 3. & q. 12. & alij cum Sanchez dicta disp. 25. num. 5.

14. Sed dubium est, quis sit parochus vagorum, qui illos matrimonio coniungere possit? Sed priùs sciendum est, vagos dici illos, qui nullibi certam habitationē habent ex l. eius, qui manumisit 27. §. fin. ff. ad municip. Item dicuntur vagi, qui omninò deserentes proprium domicilium, nauigant, vel iter faciunt quoadusq; alibi domicilium faciant, semper enim interim vagi vocantur, licet discedant cum animo ponendi domicilium in tali Ciuitate, vel Oppido particulari; semper interim censētur vagi; & à simili discedens omninò ab vna parochia; & non adhuc habens domum, sed quærens illam, interim moratur per breue tempus in aliqua parochia, censetur etiam vagus respectu parochiarum dictæ Ciuitatis, vel Oppidi; non enim curatur de parochia, in qua ad breue tempus hospes reperitur, cum ibi non censeatur habitare patet ex l. 1. §. hæc autem verba ff. de his, qui deiecerunt, vbi sic habetur. *Hospes planè non tenebitur, quia ibi non habitat, sed paulisper hospitatur*; Et idem dicitur, si quis relicta prima domo, dum alia, ad quam est profecturus expeditur habitatione, hospitetur in aliqua domo alterius parochiæ; & hos vagos posse Sacramenta recipere in qualibet parochia diœcesis docet Sanchez lib. 3. disp. 25. num. 7. Nauarr. cap. placuit de pœnit. d. 6. num. 80. Caiet. verb. absolutio ex parte absoluentis §. libertas, Henriq. lib. 11. de matrim. ca. 3. nu. 3. quibus notatis.

15. Dico, parochum vagorum non posse eos matrimonium coniungere, nisi præmissa diligenti inquisitione, & obtenta Ordinarij licentia, vt habetur in Concil. Trident. sess. 24. de matr. ca. 7. & idem intelligitur de alienigenis; ob eamdem rationem intentam à dicto consilio, scilicet, quia cum sint incogniti, possunt alibi matrimonio vincti esse; id tamen non intelligitur de vagis respectu parochiæ eiusdem Oppidi, vel Ciuitatis vbi iā noti sunt, v. g. de illis, qui dicuntur vagi eo quod relinquant domum in vna parochia, & dum ad aliam parochiā se transferant, ad breue tempus hospitātur in aliqua domo, modo declarationib. n. anteced. in fin. sed intelligitur de veris vagis nullibi habentib. domicilium, & de forensibus, dummodo dictis forenses non peruenerint ad locū vbi matrimonium est contrahēdum in ea ætate, qua minimè poterant alibi matrimoniū inire; & eadem diligentia est facienda etiā si alter sponsus vagus, aut forensis fuerit respectu ipsius, sed non alterius sponsi non vagi, nec forensis. Est autem petenda licentia ab Episcopo, vel eius Generali Vicario, qui etiam venit sub nomine Ordinarij. Potest tamen matrimonio dictorum vagorum quilibet parochus interesse, quia sicut quilibet potest horum confessiones audire, ita illos potest matrimonio coniūgere; nec valet limitatio aliquorum, nempe, dummodo id non fiat in fraudem proprij Sacerdotis; nam potest quilib. vti iure suo, & poterit etiam quis licitè ad hunc finem discedere ab vna parochia. Dummodo verè discedat, & dum vagus est, coram quouis parocho matrimonium inire; quā doctrinam intelligas, nisi alicubi ex iussione, seu priuilegio Pontificis suisset assignatus confessor pro vagis, dixi Pontificis; quia ad hoc non sufficeret Episcopus, cum non possit restringere id, quod conce ditur dictis vagis ex iure communi, vt probat Sanchez lib. 3. disp. 25. num. 12. & pro iam dictis vide ipsum Sanchez à num. 8. & seq. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 3. nu. 3. Filiuc. tract. 10. de matrim. 1. par. cap. 6. num. 212. & in num. 213. notat, parochum non præmittentem supradictam diligentiam, mortaliter peccare, & similiter si alius Sacerdos, qui de parochi licentia assisteret; sed matrimonium validum esset ex eodem Sanchez num. 16. & ex alijs multis.

16. Ex qua doctrina infertur; si alter sponsorum sit vagus, & alter incola, posse quēlibet parochum eos matrimonio coniungere; quia ad valorem matrimonij, sufficit quilib. contrahentium parochus; & cum quilib. sit parochus vagi, quilibet poterit eos matrimonio coniungere, ita Sanchez loc. cit. num. 14. contra P. Ledesm. af-

se-

ferentem in dicto casu requiri parochum non vagantis; nostram tamen doctrinam sequitur Filiuc. dicto nu. 212. Et sicut quilibet parochus posset matrimonio vagi assistere; sic quilibet posset dare alteri Sacerdoti licentiam assistendi, vt idem Sanch. num. 15. & P. Ledesma de matrim. qu. 45. art. 5. circa 3. pun. fol. 193. §. Dico tertiò.

17. Vtrum autem adsint alij præter parochum, qui matrimonio assistere possint, & alijs facultatem assistendi concedere? Respondeo etiam assistere posse Vicarium parochi, licet amouibilem habentem tamen auctoritatem administrandi Sacraméta, & dandi licentiam assistendi matrimonio vbi talis vsus fuerit: nam non in omni loco videtur talis vsus; Item possunt Episcopi, & eorum Vicarij Generales, & ex consequenti omnes alij Sacerdotes de licentia dicti Episcopi, vel dicti Vicarij Generalis; aut alterius superioris habentis authoritatem quasi Episcopalem, & nulli Episcopo subiecti, qualem habent Cardinales in Ecclesijs suorum titulorum, & aliqui Abbates in suis Abbatijs; Sed vtrum Archiepiscopus possit coniungere matrimonio subditos suorum suffraganeorum? Respondetur negatiuè, quia non potest dici ordinarius respectu dictorũ subditorum; vt Sanchez lib. 3. disp. 29. & 30. Bonac. de matrim. q. 2. pun. 8. n. 10. & 15. Filiucc. loc. cit. num. 214. Henriq. lib. 11. de matri. ca. 3. & alij. An idem sit dicendum de Legato in sua legatione? Respondeo negatiuè, benè enim potest matrimonio assistere, & alteri facultatem concedere; Cum sit Ordinarius in tota sua legatione, vt habetur in cap. 2. de offic. legat. in 6.

18. Sed dubium est, an parochus interdictus ab Episcopo; vel per constitutionem synodalem ne possit certos matrimonio coniungere, nec alio Sacerdoti, nisi approbato ab Episcopo facultatem assistendi matrimonio concedere, validè assistat, vel assistere faciat: si operetur contra dictum interdictum? Respondetur affirmatiuè, nisi in tali prohibitione addatur particula irritans quidquid in contrarium gestum fuerit, vt probat Sanchez ex declaratione S. Congregationis, & decisione Rotæ lib. 3. disp. 32. num. 2. P. de Ledesma de matrim. q. 45. art. 5. p. 3. dub. 2. fol. 190. Filiuc. tract. 10. ca. 6. num. 215. & alij. Eodem modo est respondendum, si Episcopus præciperet parocho, vt non assistat, nisi præcipiat spõsis sub pœna excommunicationis, ne matrimonium consumant, nisi promissis denunciationibus; vel vt nullo modo assistat, nisi præmissis dictis denunciationibus; nam huiusmodi sunt instructiones ad obseruantiam iuris communis; & ideò non reddunt irritum matrimonium, nisi id explicetur, vt diximus ex eodem Sanchez disp. 33. n. 3. Filiucc. num. 216. Nauar. cap. 27. num. 37. & Couar. affirmat id esse commune in c. Alma mater. 1. p. §. 9. num. 8. & alij.

19. Secundum dubium est, vtrum Sacerdos, cui parochus committit, vt matrimonio assistat, possit validè assistere extra parochiam committentis? Hoc dubium pendet ex alio iam in antece. capitibus explicato, nempè an parochus possit assistere matrimonio extra suam parochiam? Et quia dictam iurisdictionem diximus esse voluntariam, & non contentiosam; Affirmatiuè respondimus; sicut etiam est verum de confessoribus, tam ordinarijs, quam delegatis, qui possunt audire cõfessiones subditorum etiam extra Diœcesim, vt supra probauimus, & hic etiam iterum probat Sanchez disp. 34. num. 2. §. Eamdem sententiam. Vnde ad dubium respondendum est, validè, & absque scrupulo posse assistere talem Sacerdotem matrimonio subditi parochiæ parochi dantis facultatem assistendi. Vide Sanchez loco citato, quam sequitur Filiuccius loco citato numero ducentesimo vigesimoseptimo.

20. Est tamen notandum, facultatem concedendam à parocho, vel alio superiore, vt supra, non debere esse tacitam; sed expressam; qualis est illa, quæ datur specialiter ad assistendum matrimonio, vel generaliter ad exercendum in parochia omnia, quæ ad curam animarum pertinent, vel ad administranda omnia Sacramenta; nisi credatur probabiliter de voluntate parochi non esse, concedere etiam facultatem assistendi matrimonio; Si autem licentia generalis esset ab Episcopo, vel per constitu-

 tio-

tionem synodalem concessa alicui administrandi omnia Sacramenta, vel omnia spectantia ad curam, vtiq; includeretur etiam assistentia ad matrimonium; imò etiam si talis licentia fuerit concessa à parocho alicui Sacerdoti; licet Episcopus, vel constitutio synodalis interdixisset parocho, ne facultatem assistendi alteri delegaret; adhuc intelligeretur talis licentia concessa;& validum esset matrimonium iuxta ea, quæ diximus num. 17. Et sumitur ex quadam declaratione S. Congregationis, quam citat Sanchez lib.3.disp.35.num.13.ibi scilicet num.7.q.10.& seqq. dictam doctrinam docet, quam sequitur. Bonac.de matrim.q. 2.pun.8.num.11.Filiucc.tract.10.cap.6.n. 218.Reginal.lib.31.n.178. & alij.

21. Sed maius dubium est, an sufficiat licentia tacita ex ratihabitione? Pro quo intelligendo; sciendum est, duplicem esse licentiam ex ratihabitione, primam de futuro, vt quando creditur, parochum ratum habiturum; Secunda de præsenti, vel de præterito, vt quando tempore, quo ministratur Sacramentum, vel antea adsit aliquis tacitus consensus, & interpretatiuus aliquo signo externo manifestatus; vt si in præsentia Prælati confiteatur quis alicui Sacerdoti, vel coram eo Sacerdos contrahat matrimonium, & Prælatus videat, & taceat, cum facilè impedire possit; vel si duo parochi sint tali familiaritate coniuncti; vt alter sciens suos parochianos confiteri alteri, vel coram eo inire matrimonium, gaudeat,& admittat schedulas confessionis. vt explicat,& loquitur Sanchez lib.3.disp.35. num. 1. Quo posito ad dubium respondetur, non sufficere ratihabitionem, de futuro, neque ad matrimonium, neque ad audiendas confessiones, ratihabitionem autè de præsenti, & de præterito vtique sufficere; vt optimè probat Sanchez loc.cit.num. 20.& 21.quod intellige pro illa vice tantù; non enim ex tali ratihabitione debet præsumi licentia simpliciter, vt Henriq. lib. 6.de pœnit.cap.13.num.13.& Sanch.n.22. Fundatur dicta doctrina in cap.final. de officio Vicarij in 6.vbi dicitur. *Non posse Vicarium conferre beneficium, nisi ei specialiter committatur; & tamen, si post reuocatam licentiam conferat vidente, & patiente Episcopo, valet collatio.* Deinde procurator, si post reuocationem, adhuc gerat negotia reuocantis procurationem, ipso vidente, & patiente, validè agit; Et idem est dicendum de procuratore excedente fines mandati sciente, & patiente domino; illa enim licentia, & patientia habetur pro legitima licentia; vt Felin.cap.1.num.12.vt lite non contest.Iason.l. Si procurator, num.17.limit.6.ff.de condictio. indebit. quos sequitur Sanchez num.20.cit.circa fin.

22. Sed quid si parochus, vel Episcopus videat Sacerdotem audientem confessionem, vel assistentem matrimonio; & intrinsecè non consentiat? Respondeo validum esse matrimonium, & confessionem? Et ratio est, quia, vt iam in fine antec.num. diximus ratihabitio de præsenti apud peritos idem est, ac expressa licentia; vnde iam adest titulus præsumptus, & communis error, quos diximus supra num.8.& 9. esse necessarios ad validitatem actus, vide Sanchez lib.3.disp.22.n.65.

23. Vtrum autem Sacerdos teneatur fidem præstare dicentibus se habere licentiam à parocho vt eos coniungat matrimonio? Et videtur affirmatiuè respondendum, quia, vt ait Diuus Thom. quolibet 1.art.12.& 4. d.18.q.3.ar. 3.quæstiunc.5.ad 2. parochus est crediturus parochiano dicenti falsum esse haberi authoritatem ipsum absoluendi; atque debet ei administrare Eucharistiam; dummodo parochus non habeat probabilia signa mendacij, vt modificat Angelus ver. confessio.3.num.32.& alij, & similiter Sacerdos regularis est crediturus diceti se habere licentiam à parocho, vt ei ministretur Sacramentũ confessionis, & Eucharistiæ; vt Abbas in Clement. 1. de priuileg. num.5.Syluest.verb.confessor.1.q.17.& similiter religiosus quamuis sit excommunicatus, si absq; expressa licentia parochi ministret Eucharistiam, Extremã Vnctionẽ, vel assistat matrimonio, tamen credere debet decenti se habere licentiam à parocho ad hæc omnia; vt in cit. Clement. 1. ver.non habita, docet Gloss.D.Antonin.3. par.tit.24.cap.54.Angelus verb. excõmunicatio casu 12.num. 17. Syluest. excõmunicatio 7.num.35.Tabbien.eodem ver. 5. num.

num.5.& alij. Est tamen dicendum, non esse regulariter loquendo, credendum dicēti habere licentiā, vt alius Sacerdos assistat matrimonio, nisi id affirmans esset valdè fide dignus; & ratio est, quia minus pręsumēda est deceptio in Eucharistia, & pœnitentia, quam in matrimonio, in quo ob multa commoda externa, homines possent mentiri; & idem dicitur de Sacramēto Ordinis, de quo dicit Abb. dicta Clementina 1.num.5. non esse præstandam fidem dicenti se habere licentiam; & idem est dicendum, si quis diceret obtinuisse licentiā ne præmittantur denunciationes; nisi, vt dixi, id asserens esset persona timoratæ conscientiæ, & fide digna; & confirmatur, quia neq; fides est adhibenda dicenti fuisse absolutum ab excommunicatione, vt habetur in cap. sicut de sentent. excommunicationis. Nisi (vt ibi dicitur) excommunicatus literas absolutionis ostendat, aut alio modo legitimè de eius absolutione cōstet; & ratio horum omnium est, quia in his faciliter potest præsupponi deceptio ob aliquod commodum consequendum, Sāchez lib.3.disp.37.num.1.& 3. Filiucc.tr.10. de matr.par.1.cap.6.num.221. & alij.

24. Quæritur deinde, an necessariò requirantur aliqua verba ad validitatem matrimonij? Nam certum est, id præcipi in Concil. Trid. sess.24. cap.1. de matrim. vbi sic habetur: *Præcipit sancta Synodus, vt Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat ego vos in matrimonium coniūgo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vel alijs vtatur verbis iuxta receptam vniuscuiusque Prouinciæ ritum.* Tamen respondetur; neque dicta verba pertinere ad essentiam matrimonij, vt volebat Cephalus consil.540.num.47.vol.4. Neque esse de necessitate præcepti inducentis peccatum mortale, vt volebat Vega lib.6.summ.casu 112.& 216. Esse tamē de necessitate præcepti inducentis culpam venialem, eo quod agatur de leui materia; & licet Concilium vtatur verbo *præcipio* tamen sub tali pręcepto debent etiam contineri res graues, quas omittere, esset mortale, vt sunt denunciationes, & vt matrimonium celebretur coram parocho, & testibus, vt parochus habeat librum, &c. Imò etiam sub dicto pręcepto continetur, vt parochus interroget contrahentes de mutuo consensu; & an habeant aliquod impedimentum, & tamen id omittere, non erit mortale; vt probat Sanch.lib.3. disp.38. & Filiucc. tract. 10. de matr.1. p.cap.6. num. 222. & 223.

25. Secundò quæritur an præsentia parochia, & testium debeat esse libera, an sufficiat etiam si fuerit per vim habita? Respondeo, ad matrimonium necessariò requiri præsentiam parochi, & testium non solum physicam, seu corporalem; sed etiam moralem, & humanam, scilicet, habitā cum aduertentia; vnde si parochus, vel testes essent ebrij; furiosi, vel infantes, irritum esset matrimonium; Et ratio est, quia qui non assistit more humano, scili. cum aduertentia, non dicitur assistens, neque præsens, vt habetur in l. coram Titio 209.ff. de verbor. significat. vbi sic dicitur. *Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi id intelligat, itaque si furiosus sit, aut infans, aut dormiens, non videtur coram eo fecisse.* Ad quem locum Doctores asserunt, quotiescūque in lege requiri præsentiam personæ, non intelligi aliquem præsentem esse, nisi intelligat quid agatur; vt fusè probat Felin. in proœmio decretal. num.21. & seqq. Et cum præsentia parochi, & testium inseruiat, vt possint testificari de matrimonio; ne vno coniuge viuente, possit alter cum alia, vel alio contrahere, sequitur, quod talis præsentia debeat esse non solum physica; sed etiam moralis, & humana; vt docet Vega lib.6. summæ casu, 114.& 115. P. de Ledesma de matrim.q.45.art.5.pun.3.dub. 2.fol. 188.& q.46.art.2.dub. 2.vers. Nihilominus. Henriq.lib. 11. de matrim. cap.3.nu. 1.& 9.& alij citandi.

26. Non est tamen necesse, vt parochus, & testes verba audiant, sed sufficit, vt videant signa mutui consensus; quia neque ad matrimonium sunt necessaria verba; sed tantum signa consensum exprimentia, vt in principio diximus; imò sufficit, vt intelligant dictum consensum per interpretem, quando matrimonium contraheretur inter sponsos distincti idiomatis; nam tam matrimonium, quam cæteri cōtractus possunt per interpretem celebrari, vt suo loco proba-

bauimus; nec obstat, quod matrimonium sit Sacramentum, quia etiam in Sacramento pœnitentiæ, sufficit, vt confessarius per interpretem intelligat peccata; Et quid, si parochus data opera nollet intelligere, nec videre dicta signa; obturando aures, & oculos? Respondeo, vel dictus parochus verè intellexit, aut vidit, vel non, si primo modo, ratum erit matrimonium, si secundo modo, irritum erit; & patet ex verbis declarationis S. Congregationis, quas refert Sanch. lib. 3. disp. 39. num. 6. Nempè Congregatio Concilij censuit, non valere matrimonium, si Sacerdos non intellexit, nisi tamen affectatum esset non intelligere, scilicet, nisi data opera fingeret non intelligere; tunc enim esset matrimonium. Ex eodem Sanch. loc. cit.

27. Vtrum autem sufficiat præsentia parochi, & testium per vim, & dolum habita, vel si fuissent adducti alia ficta causa, aut per vim detenti? Et respondetur affirmatiuè! Et ratio est, quia aliquid dicitur fieri coram aliquo, licèt inuitus adsit, dummodo aduertat id, quod fit. patet ex l. coram Titio 209. ff. de verb. obligat. vbi sic dicitur, *Scire autem, non etiam velle is debet, nam etiam eo inuito rectè fit*; Quam doctrinam Doctores confirmant ex quadam Cardinalium declaratione; & multò magis id erit verũ, si parochus, & testes dolo fuerint vocati ad aliud, & intersint matrimonio; imò etiã matrimonium contractum coram parocho, & testibus transeuntibus validum erit, dummodo intellexerint consensum contrahentium, quia iam dicuntur præsentes, & possunt esse testes matrimonij; & habetur id, quod intendit Concilium Tridentinum per dictos testes, parochum, &c. scilicet, ne vt suprà diximus, altero coniuge viuente, alter cum alio, vel alia contrahat; vt etiam dicitur in præfation. dicta sess. 24. P. de Ledesma de matrim. q. 45. art. 5. pun. 3. dub. 2. ad fiu. fol. 190. colum. 2. §. ex dictis sequitur Nauarr. Rodriq. Henriq. & alij plures, quos sequitur Sanch. lib. 3. disp. 39. num. 8. 9. & seqq. & Filiuce. tract. 10. de matrim. p. 1. ca. 6. num. 225. & 226.

28. Item validum etiam erit matrimonium contractum in presentia Sacerdotis de licentia parochi, quamuis parochus dictam licentiam per vim, & metum cadentem in constantem virum concessisset: & idem est dicendum, si ad obtinendã dictam licentiam fuerint adhibita mendacia, & dolus; vt si fallo nomine alicuius magnatis fuisset dicta licẽtia petita; & quamuis alioquin parochus eam non esset concessurus; vt idem Sanchez num. 13. & 14. & Filiuce. num. 227.

29. Quot autem, & quales testes requirantur ad validitatem matrimonij? Respondeo certum esse, requiri ad minus duos testes cum parocho, & debent esse rationis capaces, dixi coram parocho, quia non sufficit, si primò parochus, & postea testes videant consensum contrahentium; sed debet esse simul, dum matrimonium contrahitur; dixi rationis capaces, quia in eis nõ requiritur qualitates in iure requisitæ, & licèt aliàs sint illegitimi testes, tamẽ fidem faciunt sufficientem, nec repellũtur, quando de communi consensu contrahentium admittuntur, vnde non requiritur aliqua ætas determinata, vt Sanchez lib. 3. disp. 51. num. 5. & in n. 7. Probat eamdem doctrinam esse veram respectu procuratoris electi ad contrahendum matrimonium; nam non requiritur in eo alia ætas, quam ætas vsus rationis, quo tamen sufficiens sit ad explicandum consensum principalis contrahentis; Eamdem doctrinam tradit Filiuce. loc. cit. num. 229. & 230. Diuus Antoninus tertia parte, titulo sexto, §. 7. Sylu. verb. procurator. vers. Sed nota, & alij.

DE

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM, ET VXOREM.

An inter Virum, & Vxorem validæ sint Donationes, & quonammodo confirmentur. Cap. XCIX.

1 *Duplex est donatio, simplex, & est illa, quæ fit ex mera liberalitate donantis, & ob causam, quæ fit ex aliqua causa, & hæc triplex est, licet duæ tantum sint in vsu.*

2 *Donatio inter cõiuges simplex non est nulla, quatenus confirmatur morte donantis, & dicitur, etiam nulla, quatenus potest ad libitum donantis reuocari.*

3 *Donatio inter Imperatorem, & Imperatricem, vel Reges, & Reginas, aut Principes absolutos, & Principissas, valida est, & quotiescunq; coniux donatarius non fiat ditior, cum iactura coniugis donantis.*

4 *Donatio inter coniuges valet, si res donata sit transitura ad alium coniugem post mortem coniugis donantis.*

5 *Donatio inter coniuges putatiuos, sed non veros, erit irrita, vel secundum alios poterit reuocari viuente donante; nisi malitiosè ex parte vtriusq; vel ex parte vnius matrimonium fuisset contractum.*

6 *Donatio inter coniuges, ex qua donans non fiat pauperior, licet donatarius fiat ditior, valida erit.*

7 *Religiosus potest rogare volentem sibi aliquid donare, vt alteri donet ex aliqua tamen causa.*

8 *Debitor potest repudiare hæreditatem, vel legatum, quo posset creditoribus satisfacere.*

9 *Prælatus potest repudiare hæreditatem, vel legatum absq; vlla solemnitate ante acceptationem illius.*

10 *Donatio inter coniuges bonorum communium acquisitorum, vel acquirendorum, valida erit.*

11 *Donatio remuneratoria inter coniuges valida erit, aliquibus tamen conditionibus seruatis.*

12 *Vxor potest constituere dotem marito, vel illam augere, at maritus non potest illam constituere vxori constante matrimonio, nisi in aliquibus casibus, vt ratione nobilitatis vxoris, vel minoris ætatis.*

13 *Senex, vel vir ignobilis ante contractum matrimonium, si constituat dotem, minuit totum patrimonium, secus si post.*

14 *Confessio dotis non receptæ, si fiat constante matrimonio, cẽsetur donatio, quæ reuocari potest, vt aliæ donationes secus si fiat ante.*

15 *Donatio inter coniuges causa mortis valida est, & possint coniuges mutuo dictas donationes facere.*

16 *Donatio inter coniuges firmata iuramento, irreuocabilis censetur, quãuis alij contrarium sentiant, & probabiliter.*

17 *Maritus, qui ob spem futuræ dotis, iurauit illam iam accepisse, non tenetur restituere, si postea non accipiat, & donatio facta cum iuramento contra aliud iuramentum illam non faciendi, valida non est.*

18 *Donatio inter coniuges firmatur morte donantis; sed quatuor conditiones sunt necessariæ.*

19 *Donatio facta à viro vxori, valida erit, etiã si nulla adfuit rei donatæ traditio.*

20 *Si donatarius coniux præmoriatur ante suũ virum donantem, nulla erit donatio.*

21 *Donatio inter coniuges non potest fieri vltra quincentos solidos absq; insinuatione.*

22 *Donans si mutet voluntatem expressè, vel tacitè, donatio censetur reuocata, & ob multas causas debet censeri reuocata, vel irrita.*

23 *Donatio inter coniuges retrotrahitur quoad fructus vsq; ad tempus traditionis rei donatæ factæ, non potest tamen res vsucapi; licet statim sequuta morte donantis, transferatur eius dominium ad donatarium ante vllam hæreditatis aditionem.*

24 *Coniux donatarius, si donatio fuerit reuocata, tenebitur restituere fructus tantum naturales, & non fructus industriales, nec*

nec illos naturales, ex quibus ditior factus non sit.

25 *Donatio inter coniuges remanet etiam confirmata per mortem ciuilem coniugis donantis, sed multa sunt notanda.*

1 QVia tam inter sponsos de futuro, quam inter coniuges post cōtractum matrimonium donationes quędam fieri solent; ideò, ne aliquid in præsenti tractatu desit, necessarium duxi de illis in hoc loco agere; sed primò agemus de illis, quæ fieri solent inter coniuges, deinde de alijs fieri solitis ante matrimoniū contractum. Est igitur primò supponendum, duplicem esse donationem, nempè simplicem, & est illa, quæ fit ex mera donantis liberalitate ex l. 1. in princ. ff. de donat. l. 1. tit. 4. p. 5. Et ob causam: quæ ob aliquam causam fit, & hæc triplex est, prima vocatur, sponsalitia largitas. Secunda donatio propter nuptias, seu ante nuptias. Tertia Arrha. Prima est illa, quæ fit inter sponsos de futuro ob spem ineundi matrimonium. Secunda est illa, quæ dabatur sponsæ à sponso pro matrimonij oneribus; & appellabatur dos, eo quod ad similitudinem dotis, quæ reuertitur ad mulierem mortuo marito, reuertebatur talis donatio ad maritum mortua vxore; & in hoc distinguitur ab Arrha, nempè, quia Arrha soluto matrimonio, non reddit ad virum. Sed fit ipsius vxoris, è contra verò donatio propter nuptias non redibat ad virum, nisi mortua vxore; vt Gomez l. 52. Tauri num. 12. Non tamen est amplius in vsu dicta donatio, vt testatur Clarus lib. 4. §. donatio. q. 11. Molin. tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 290. ad fin. & alij. Arrha autem, seu arrhæ est donatio facta spōsæ per sponsū in remunerationem pudicitiæ, vel nobilitatis, vel dotis sponsæ; quæ soluto matrimonio cedunt in dominium vxoris; vt idem Molina, in præsenti autem dictæ arrhæ vocantur donationes propter nuptias in Hispania; quia loco ipsarum successerunt, licèt olim distinguebatur ab eis. Agemus igitur in hoc capite de donatione inter cōiuges, in sequenti de sponsalitia largitate, & deinde de arrhis, quibus notatis.

2. Dico. Donatio simplex inter virum, & vxorem non est omninò inualida; vt habetur in c. fin. de donat. inter virum, & vxorem. Et ratio, quæ ibi redditur est, ne mutuo coniuges se amore spolient: Et quamuis talis donatio soleat dici inualida, & nulla; id est, quia ad libitum donantis potest semper reuocari; sed reuera non est omninò nulla, quia cōfirmatur morte donantis; vt in d. c. final. nu. 3. docet Abbas, Tabb. vers. dos. num. 10. Sicut etiam donatio causa mortis, quamuis vocatur inualida, tamen confirmatur morte donantis, nisi fuerit ab eo viuente reuocata; vnde infertur, tuta conscientia cōiugem donatarium posse retinere ei donata per alium coniugem, donec morte confirmentur, nisi donatio fuerit reuocata; quam doctrinam intelligas de donatione facta tam post consummatum matrimonium; quàm ante cōsummationem, dummodo iam contraxerat de præsenti; vt benè docet Molin. tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 289. §. Quamuis autem; Rodriquez 1. tom. summæ cap. 92. n. 1. Nauar. cap. 17. num. 149. & alij plures. Et idem docet Anton. Gomez l. 52. Tauri, nu. 66. vers. Octauus est, vbi plures affert. Eadem doctrina est, si donatio inter coniuges fuerit facta ante matrimoniū, si tamen eius effectus differatur post cōtractum matrimonium, vt constat ex l. quod sponsæ 4. Cod. de donat. ant. nupt. vbi sic habetur; *Quod sponsæ ea lege donantur, vt tūc dominium eius adipiscatur, cum nuptiæ fuerint secutæ, sine effectu est.* Et idem est dicendum, si talis donatio fuerit facta per interpositas personas ex l. Si sponsus, vers. generaliter tenendum est, & l. 3. §. videamus ff. de donat. inter vir. & vxor. Vel si coniuges diu seorsum habitauerint. Idem enim esset dicendum, vt Ioan. Lupus rubr. de donat. §. 34. Imò non solum donatio inter coniuges; sed nec etiam inter illos, qui coniuges contingunt per patriam potestatem, erit valida, vt si Socer velit donare nurui. l. 3. §. videamus, ff. de donat. inter vir. & vxor. Idem Ioann. Lupus, §. 42. num. 1. Vbi tamen non vigeret contrarius vsus, prout viget in Hispania, teste eodem Lupo, §. 43. num. 1. Alij autem contractus inter virum, & vxorem validi sunt, vt emptionis, permutationis, &c.

&c.dummodo iustè fiant,& animo vendendi,vel permutandi. Nam si pretium non esset æquale rei venditæ, illud plus censeretur donatum, & ex consequenti inualidè donatum; vel si non fuerit facta venditio animo vendendi,sed potiùs donandi, venditio erit nulla; vt habetur in l. Si sponsus, 5.ff.de donat.inter vir.& vxor.vers. circa venditionem.

3. Sunt tamen aliqui casus, in quibus valida est donatio inter virum,& vxorem; Primò si fiat inter Imperatorem, & Imperatricem,l.penult.ff.de donat.inter virum, & vxorem, contractus enim Imperiales continent vim legis: Idem est dicendum, si fiat inter Regem, & Reginam, vt Molina tom.2.de iustit.tract.2.disp.289.§.in euentibus vbi notat, id etiam extendi ad Principes scilicet absolutos; Gomez l.62.Tauri num.66.vers.Octauus est.Nauar.cap.17. num.149. Secundò, quando donatarius coniux non fit ex tali donatione ditior, licèt alter coniux pauperior fiat, l. Si sponsus,4.vers.concessa donatio,ff.de donat.inter virum,& vxorē, ibi enim dicitur. *Concessa donatio sepulturæ causa. Nam sepulturæ causa locum marito ab vxore, vel contra donari posse constat, hoc autem ex eo euenit, quod definiri solet, eam demum donationem impediri solere, quæ, & donantem pauperiorem, & accipientem faceret locupletiorem. Porrò, hic non videtur fieri locupletior in ea re, quam religioni dicauit. Nec moueat quemquam,quod emeret, nisi à marito accepisset. Nam & si pauperior ea fieret, nisi maritus dedisset, non tamen idcirco fit locupletior, quod non expendit.* Vnde infertur, si v. g. maritus donet vxorem mille, & illa illos omnes inutiliter, & prodigè expendat, nō teneri dictam vxorem restituere, casu quo maritus reuocaret donationem; & si expenderit tantum quinquaginta, tenetur tantum alios aureos quinquaginta restituere, quia tantum in his dicitur locupletior, vt Gloss. in cap. fin. de donat. inter virum, & vxorem. verb. locupletior in fin. & ibi Abbas num. 8. Angelus verb. donatio 3.n.2.Syluest.donatio 2.q.1.Tabb. dicto verb.3.num.3. Secùs tamen esset dicendum si hæres vxoris illos inutiliter cōsumpsisset, vtique enim teneretur restituere; quia satis est,vt vxor ditior facta sit ex eisdem Doctoribus cum Gomez l. 52. Tauri nu.67. Nec similiter teneretur vxor restituere, si donata à marito conseruasset, & tantundem de suo patrimonio consumpsisset, quia nō diceretur facta locupletior, vt docet Alex.de Neuo dicto cap.fin.n.18. & confirmatur ex l.quod si vir 15.ff.de donat.inter virum, & vxorem vbi asseritur valere donationem inter coniuges, si fiat ad refectionem ædium incensarum in tantum, in quantum extructio ædificij postulat; in hoc enim non diceretur coniunx factus ditior, vt ait Gloss. vnica in.d. l. Si vir. Et idem est dicendum, si donatio fiat non vt apud alterum coniugem maneat, sed vt alteri donet ex eadem ratione, vt Bar. l. Cum filius, ff. de donat. Ioan. Lup. rubr. de donat.§.48.num.1.

4. Tertiò valet donatio inter coniuges, quando res donata est transitura in dominium coniugis donatarij post mortem coniugis donantis, vt habetur expressè in l. Sed interim, 12. §. Sed quod dicit, ff.de donat.inter virum,& vxorem. Quartò si fiat ab vxore viro ad adipiscendam aliquam dignitatem, vel honorem, l.quod adipiscendæ, 41.& seqq.ff.vt supra Ioann. Lupus loc.cit.§.54.num.1.vbi addit, idem esse dicendum,si fiat causa studij, vel licentię,aut doctoratus,velcausa militię,vel nobilitatis acquirendæ. Quintò, si vir remittat vxori dotem promissam, vel partem eius ex l. Si constante, 19. Cod. de donat. ante nupt. Angelus verb. donatio; 3.nu.2. Sylu.codem verb.2.q.3.Nauarr.cap.17.n. 149. Remissio autem alterius debiti non valet,vt idem Nauarr.&Syluest.ex lege,Si sponsus,5. vers.Si debitor. Item valet donatio vsuræ dotis non solutæ, l.vir vsuras, 55. ff. de donat. inter virum, & vxorem, & similiter valet donatio facta vxori pro alimentis, l. ex annuo Tabbien. verb. donat. 3.num.3. Syluest.&Nauar.loc.cit.Item valet donatio,si fiat causa exilij,l.inter virum 44.ff.cod.Item valet donatio, si alteruter coniux vsus fuerit seruis,animali, & vestibus alterius coniugis, vel in ædibus eius gratis habitauerit, l. Si vir vxori, 19. ff. de donat.inter virum,& vxorem. Sunt etiam alij casus, de quibus infra; vide etiam ea, quæ diximus lib.2. c.14.n.9.

5. Sed quærendum est, vtrum si coniuges veri non sint, sed tantum putatiui, inter ipsos valeat donatio? Respondeo, si matrimonium inter dictos sponsos fuerit irritum ex amborum malitia, donator non potest illam repetere, sed fiscus, vt habetur expresse l. Cum hic status 33. §. final. ff. de donat. inter virum, & vxorem, & vsquequo fiscus non repetat, donatarius non tenetur restituere; Angelus verb. donatio 3, n. 5. Syluest. eodem verb. 3. q. 1. Tabb. dicto verb. 3. num. 4. Vtrum autem fiscus possit donationem petere etiam si copula non fit sequuta, Controuersia est inter Doctores, & videri poterunt Ioan. Lupus rubr. de donat. §. 36. nu. 7. & Greg. Lopez, l. 51. tit. 14. p. 5. Si tantum coniux donans fit conscius nullitatis matrimonij, valida erit donatio, Molin. tom. 1. de iustit. tract. 2. disp. 200. fol. 1222. ex communi opinione, qui in fol. 1223. Id affirmat esse verum non solum in casu, quo talis sponsus legando donaret aliquid sponsæ ignoranti, vel è contra; sed etiam de quacunque donatione inter viuos: vel ad finem dotandi vxorem ignorantem criminis, facta, quod etiam docet Couatr. 4. decretal. 2. p. cap. 7. §. 1. num. 8. Sanchez lib. 6. disp. 2. nu. 4. & 5. vide etiam P. Nauar. lib. 3. de restit. cap. 1. dub. 8. n. 104. & 106. Et confirmatur, quia soluens ex causa, quam putat falsam, censetur donare, nec potest repetere, l. cuius per errorem, ff. de regul. iur. & communiter omnes Doctores cap. in præsentia de probat. asserunt, *offerentem se, & sua monasterio, scientem ingressum non valere, non posse recuperare*; Vt ibi Abb. & alij omnes. Si autem donatio fiat, vel legatum à coniuge ignorante impedimentum coniugi illud scienti; tunc nec donatio, nec legatum valet, ita vt legatũ omninò sit hæredibus donantis restituendum, & donationem ipsi donanti; vt Molina 1. tom. de iustit. tract. 2. disp. 200. fol. 1225. & habetur in l. Cum hic status, 33. §. fin. vers. Si quis sponsam, ff. de donat. inter virum, & vxorem, si verò vterque coniux inscius fuerit impedimenti? Tunc secundum aliquos donatio erit valida, sed donatarius illam ad libitum reuocare potest, vt Angelus verb. donatio 3. num. 5. Syluest. donatio 2. q. 1. Tabb. donatio 3. num. 4. in fin. Alij tamen probabiliùs tenent dictam donationem esse irritam. Ita Couar. 4. decretal. 2. p. cap. 7. §. 1. num. 8. Antonius Gomez l. 52. Tauri, num. 77. in fin. & num. 66. in fin. Sanchez loc. cit. num. 9. & alij.

6. Et quia in num. 3. diximus, validam esse donationem factam inter coniuges, quando ex illa coniux donans non fit pauperior, nec coniux donatarius fit ditior; Modò quæritur, an valida sit donatio inter dictos coniuges, ex qua donans non efficitur pauperior; sed tantum donatarius efficitur ditior? Respondetur affirmatiuè, vt si maritus, v. g. repudiet hæreditatem, vel legatum, vt vxor succedat, eo quod debebat succedere tanquam hæres ab intestato, vel si maritus, cui deferenda erat hæreditas, aut legatum, vel quęuis alia donatio, roget ante vllam possessionem, vt dictam hæreditatem, vel legatum suæ vxori testator relinquat, vel donator dictam donationem faciat; In his enim casibus, cum non sit adhuc ius acquisitum per maritum, non dicitur fieri pauperior, licèt vxor fiat ditior; Secùs autem, si maritus iam acceptasset hæreditatem, legatum, aut donationem, & postea rogaret, vt suæ vxori detur, tunc enim fieret pauperior, & vxor ditior, & ex consequenti esset donatio. Syluest. verb. donatio 2. q. 2. Angelus eodem verb. 3. nu. 31. Tabbien. dicto verb. 3. num. 2. Io. Lup. rubric. de donat. §. 47. num. 22. & quamuis dictus Syluest. dicat, posse vxorem repudiare hæreditatem, vel legatum, vt succedat vir, & è contra, quando testator adhuc viuit, quia tunc nullum adhuc ius acquisiuit; tamen id est etiam verum post mortem testatoris, sed ante acceptationem hæreditatis, vel legati, quia ius non dicitur acquisitum, nisi post acceptationem. Item erit valida donatio, si vir, donet vxori, vel è contra aliquid, quod erat prodigè consumpturus; quia donans non dicitur fieri pauperior, vt dictus Lupus §. 47. in fin. E contra verò si vir donet rem vxoris ipsimet vxori ipsa permittente, vel è contra, donatio est nulla, quia vxor fit pauperior, & vir donans locupletior, cum acquirat naturalem obligationem, qua tenetur vxor, & ob quam dicitur facta pauperior idem Lupus. num. 23. Syluest. verb. donatio 2. q. 1. ex Bar.

l. 2. §.

l.2. §.1. ff. de donat. Valet tamen donatio facta de fructibus ex pecunijs receptis ab altero coniuge; quia coniux non dicitur fieri pauperior, cum fructus sint potiùs ex industria, quam ex re ipsa; Sic Pinel. cum alijs, l.2.p.2.cap.4.num.5.Cod.de rescind. venditione, & sequitur Sanch. lib.6. disp. 4.nu.6.contra Gloss. l. de fructib. 18. in fin. ff. de donat. inter vir. & vxor. contrarium sentientem.

7. Ex qua doctrina infertur, posse religiosū, volentē sibi aliquid donare, rogare, vt consanguineo, vel alteri donet absq; sui superioris licentia ante ullā acceptationē: vt iam diximus in lib.2.cap.11.num.15.& docet Sanchez lib.4.disp.4.num.7.ubi notat, peccare quidem religiosum absque iusta causa repudiantem rem sibi donatam, esset enim contra charitatem, quia impediret bonum monasterij, sicut si quis impediret precibus ne quis alteri aliquod bonum tribuat, vel leget, seclusa aliqua iusta causa.

6. Infertur etiam, creditorem siue ob delicta, siue ob contractus, siue ob fideiussionem posse repudiare hæreditatem, vel legatum, quo posset satisfacere suis creditoribus, licèt alioquin omninò impotens esset; & similiter alios hæredes succedentes in dicta hæreditate, vel legato posse tuta conscientia illa, vel illo frui; Hæc secunda pars conclusionis probatur; quia dicta repudiatio non est alienatio, nec donatio, quæ prohibetur fieri in fraudem creditorum, ut definitur, l.qui autem ff. 6. quæ in fraudem creditorum, & regul. non fraudātur, ff.de regul.iuris; Sed est non acquisitio, ad quam faciendam debitor non videtur teneri iuxta multorum opinionem; vt infra, imò, licèt talis debitor repudians peccaret contra iustitiam; adhuc succedentes non tenentur ad restitutionem, & possunt hæreditate; vel legato frui; quia nihil à debitore recipiunt, nec ei consulerunt, ut repudiet, ut benè docet Couar.4. decret.2 p.cap.7.§.1.nu.12. Et prima pars conclusionis, nempè posse debitorem renunciare, etiam vera est, & patet ex cit.leg. qui autem, 6.ff.quæ in fraudem, &c. in qua sic habetur. *Proinde, & qui repudiauit hæreditatem, vel legitimam, vel honorariam, vel testamentariam, non est in ea causa, vt huic edicto locum faciat.* Noluit enim acquirere, non suum proprium patrimonium diminuere, & in regula, non fraudantur, 177.ff. de regul. iur. dicitur. *Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur à debitore, sed cum quid de bonis diminuitur*; Vnde debitor non tenetur acquirere, licèt non possit sua bona minuere in damnum creditorum. Neque dicas, id esse uerum de hæreditate, quæ nō transit in dominium hæredis, nisi post acceptationem; & non potest id verificari de legato; quia legatum in specie factum, transit à morte testatoris, in dominium legatarij, nec est necessaria aditio hæreditatis, l.à Titio ff.de furtis, igitur si debitor illud repudiet, & alienat id, quod suum est, ex consequenti alienatio erit nulla. Tamen respondetur, quamuis legatum statim transeat in dominium legatarij, tale dominium nō esse perfectum, sed imperfectum, & reuocabile ante acceptationem, cum fiat à testatore sub tacita conditione, nisi repudietur, ut docet Gloss. dicta l. qui autem, & ibi Bart. Iason. institut.de action.§. item si quid num.121. Couarr.loc.cit. & alij communiter, quam doctrinam tam dictus Couar. quam plures alij asserunt, esse veram etiam pro foro interno, quia semper idem in utroque foro est sentiendum, quando lex non innititur falsæ præsumptioni, & non agitur de pœna delicti, sed in casu nostro in foro externo talis debitor absoluitur, ergo etiam absoluitur pro foro interno. Ita Anton.Gomez 2.uar.cap.14.num.14. Ioan.Lupus rubr. de donat.§.47.nu.9.& quamplures alij, quos affert Sanchez lib.6. disp.4.nu.9. §.tertiò. Contrarium tamen tenet dictus Sanchez, §.His tamen non obstantibus, quod colligit ex multis conclusionibus; cui opinioni nos etiam tanquam probabiliori adhæsimus in lib.2.de contractibus, cap.13.num. 11. ubi alios Doctores idem sentientes, citauimus, licet contrariam etiam probabilem ibi esse diximus.

9. Infertur tertiò, posse Prælatum absque ulla solemnitate repudiare hæreditatem, uel legatum ante ullam acceptationem; quia repudiatio est non acquisitio, & non alienatio, & ius quærit solemnita-

tem in alienatione rerum Ecclesiæ, & non in non acquisitione, ut diximus in secundo lib. cap. 93. num. 22. quod etiam fusè docet Sanchez lib. 6. disp. 4. num. 11. & seqq. Peccaret tamen Prælatus absq; iusta causa repudiando hæreditatem, aut legatum, & teneretur de proprijs damnum resarcire; & competit Ecclesiæ beneficium restitutionis in integrum ut Gloss. ca. auditis uer. restituimus de in integr. restituend. & ibi Abb. & alij, quos seq. Sanch. loc. cit. n. 15. Et nota, quod quamuis religiosus, debitor, & prælatus possint repudiare, vt supra; non tamen possunt repudiare, seu renunciare in fauorem alicuius, quia alteri cedendo, prius natura acceptat, cum non possit cedi, nisi quod suum est, & sic esset vera donatio, & alienatio; vt loc. cit. diximus, & idem Sanchez loc. cit. asserit num. 16. & 17. contra Socin. sen. & Rolan. contrarium sentientes.

10. Sed quæritur vtrum donatio medietatis communium fructuum inter coniuges, sit valida, etiam si morte non confirmetur? Supponitur enim alicubi abesse ius, vt acquisita à coniugibus sint communia vigore solummodo contractus matrimonij, & duæ sunt opiniones, ambæ probabiles, quas affert Sanchez lib. 6. disp. 5. sed breuiter dicendum est, vxorem posse renunciare lucris acquirẽdis in fauorem viri, & è contra; quia id non est pauperior fieri; cum nihil minuatur de bonis possessis, vt diximus in num. 3. Virum autem nullo modo posse renunciare bonis acquisitis in fauorem vxoris, quia vir dicitur perfectè Dominus dictorum fructuum; & quamuis aliqui id nõ concedant vxori respectu viri, eo, quod vxor nunquam dicatur habere verum dominium; sed semper cum aliqua dependentia à marito; tamen dicendum est, id etiam verum esse de vxore respectu viri, nam in l. 60. Tauri, hodie l. 9. tit. 9. indistinctè decernitur, posse vxorem renunciare lucris requisitis constante matrimonio; quod docet Ioan. Lup. rubr. de donat. 47. n. 19 & l. 60. Tauri n. 3. Couar. 4. decret. 2. p. cap. 7. §. 1. nu. 11. & alij plures, quos sequitur Sanchez loc. cit. num. 3. 5. 6. & seqq. in dictis autem casibus, vt euitetur opinionum varietas, siue donatio fiat à viro, siue ab vxore, siue de bonis acquisitis, siue de acquirendis, debet stabiliri iuramento, quia hoc modo erit irreuocabilis, vt communiter omnes asserunt, & infra dicemus.

11. Secundò quæritur, vtrum donatio remuneratoria valida sit inter cõiuges, ita vt non opus sit, vt confirmetur mortis donantis? & respondetur affirmatiuè, ita Molin. to. 2. de iustit. tract. 2. disp. 289. §. tertius si fiat, Angelus ver. donatio 3. in princ. Syluest. codẽ ver. 2. q. 1. Tabien. dicto ver. 3. in princ. Armilla num. 24. Garzia de donat. remuner. num. 21. probatur ex l. quod autẽ, §. si vir, ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi dicitur, valere donationem factam inter virum, & vxorem, & ratio est, quia ibi agitur de donatione remuneratoria, vt docet Abb. cap. fin. num. 7. de donat. inter vir. & vxor. Anton. Gomez l. 52. Tauri nu. 66. casu 4. & alij citati, & nota, ad talẽ donationem non requiri in donatario merita ponscentia talem donationem ex lege iustitiæ, vt quidam volebant; sed satis esse, si sint ea merita, quæ digna sint remuneratione iuxta prudentiam viri honesti, & probi, vt probat Couar. cap. cum in officijs num. 9. de testam. Abb. rubr. de donat. num. 3. Molin. tom. 1. de iustit. tract. 2. disp. 244. Clarus lib. 5. receptor. §. donatio q. 3. & alij omnes, quod etiam sumitur ex l. Aquilius Regulus, ff. de donat. vbi habetur. *Defendi non meram donationem esse, verum officium magistri mercede remuneratum*; requiritur tamen pro foro exteriori, vt in donatione exprimatur, ipsam fieri ob benemerita, quia aliter censeretur donatio simpliciter facta, & non remuneratoria ita Bald. l. illud num. 8. C. de sacrosf. Eccl. Barbosa l. quæ dotis 34. num. 56. & 57. vbi plures affert. Alij tamen dicunt, sufficere si merita tantũ præcedant, & ita tenet Nauar. cap. 17. num. 146. Sylu. ver. donatio 2. q. 7. dicto 13. Garzia de donat. remun. num. 49. Mascard. de probat. conclus. 560. num. 10. & alij, quos sequitur Sanchez lib. 6. disput. 6. num. 3. sed ni fallor, vsus est iuxta primam opinionem, pro foro tamen conscientiæ certum est non esse necessarium, vt merita probentur, sed satis est, si donatio constet, vt idem Nauar. num. 145. Medin. loc. cit. §. quando constat. Requi-

quiritur etiam, vt merita, & obsequia non sint alias debita, tunc enim non essent remuneratione digna. Item requiritur, vt benemerita sint insignia, nam non omnia benemerita sunt digna donatione, vt Lupus rubr. de donat. §. 50. num. 32. debet tamē donatio meritis æqualis esse, alioquin, totum id, quod in ea exceditur, censetur donatio simpliciter facta Sanchez loc. cit. num. 6. plures affert pro hac sententia; sed in num. 7. dictā sententiam reijcit eo, quod lex gratitudinis est plus reddere, quam sit acceptum, vt docet etiam D. Thom. 2. 2. q. 106. art. 6. Vnde iuxta meliorem opinionē, donatio remuneratoria poterit esse maior iuxta prudentis viri arbitrium, attentis donātis, & donatarij qualitatibus, &c. non tamen esse nimis maior, quia secundum illud plus cēseretur donatio simplex, vide ipsum Sanchez num. 10.

12. Vtrum autem ualeat donatio, qua coniux alteri coniugi dotem constituitur? & respondendum est affirmatiuè, quando uxor non dedit dotem, & postea illam constituit, uel si dedit, postea auget; Vir autem non potest constāte matrimonio uxori dotem cōstituere, quia esset simplex donatio; & idem est dicēdum, si illam constituat ante matrimonium hac lege, vt uxor illam acquirat statim cōtracto matrimonio; quia vt supra diximus donatio inter sponsos relata ad tempus matrimonij, nulla est, scilicet reuocari potest, sicut aliæ donationes simpliciter factæ, quæ confirmantur morte donantis, Abb. in cap. & si necesse num. 2. de donat. inter vir. & vxor. Io: Lupus rubr. de donat. §. 30. num. 1. Sylu. ver. dos, q. 6. Angelus ibi nu. 6. Armilla nu. 8. Tab. nu. 6. & alij plures, secus autem, si nullo respectu habito ad matrimonium, sed absolutè vir ante matrimonium uxori constituisset dotem, & ex tunc acquisiuisset dominium illius, vt ijdem Doctores, quos sequitur Sanchez lib. 6. disput. 7. num. 1. & 2. Sunt tamē aliqui casus, in quibus valida est dotis cōstitutio facta à uiro uxori, etiam post contractum matrimoniū; primus est, quando uxor excedit uirum in nobilitate, uel ætate, Molin. tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 189. §. tertius si fiat, & disp. 459. §. secūdum, Angel. uer. dos, num. 6. Sylu. q. 6. Tab. nu. 6. Armilla num. 8. Couar. 4. decretal. 2. par. cap. 3. §. 3. num. 2. Secundus casus est, si uir uiolalerat Virginem ab eo seductam, si postea dotet, & ducat, ualet donatio, Io: Lup. rubr. de donat. §. 30. num. 3. Tertius casus est, quando Pontifex ad id obligaret uirum uolenti cōtrahere cum consanguinea paupere, Sanchez lib. 6. disput. 7. num. 7. Quintus est, si ex consuetudine uir dotaret mulierem; tunc enim non esset donatio, Ioan. Andr. cap. & si necesse de donat. inter uirū, & uxorem. Quintus casus est, si uir constitueret dotem ad sedandas inimicitias consanguineorum vtriusque coniugis, idem Lupus §. 32. num. 9. & Sanchez loc. citato num. 9.

13. Nota tamen, si senex, vel vir ignobilis cōstituat dotem ante matrimonium, vt effectum habeat; dictam dotem, deducendam esse ex tota hæreditate, tanquam æs alienum; & ita minuetur legitima debita descendentibus, vel ascendentibus donantis; Si verò constituat post contractum matrimonium, non minuitur dicta legitima, sed extrahitur dos ex ea parte, de qua vir nō poterat liberè disponere, & ratio disparitatis est, quia ante matrimonium dos constituitur ex causa onerosa, & necessaria; Vnde non est donatio, sed contractus innominatus onerosus do, vt facias; quando autem nulla dotis promissio præcessit, & tamen vir illam constituit, dicitur donatio remuneratoria ex causa lucratiua, & uoluntaria; & hæc non minuit legitimam, cum nō debeatur ex iustitia, sed prima minuit, quia fit in compensam, uel nobilitatis, uel iuuentutis, & sic ex iustitia debetur. Ita similiter est dicendum, si quis dotet uxorem consanguineā ex præcepto Pontificis, debet enim dos extrahi ex tota hæreditate, quia non dicitur donatio gratiosa; sed debita ex cōtractu cum Pontifice; & ex consequenti legitima minuitur. Secus est dicendum si vir dotet uxorem ratione cōsuetudinis id permittentis, sed non cogentis, esset enim extrahenda dos ex ea parte, de qua posset uir disponere, quia dicitur donatio gratiosa, cum uoluntariè fiat, & sic non minuitur legitima; sic etiam, si uir dotaret ad pacem ponendā inter consanguineos secluso omni pacto ob dictam pacem faciendam, tunc do-

donatio est etiam volũtaria; nec debet minuere legitimam; si autem fiat ex pacto iusto, illam minueret, quia dos deberetur ex iustitia, & esset extrahenda ex tota hæreditate. Et tandem si dos cõstituatur eo, quod ad illam teneatur vir ob deflorationẽ factam ante matrimonium, non dicitur donatio, sed debiti solutio; & sic esset dos deducenda ex tota hæreditate, secus si ad illã non teneatur, quia deflorator non tenetur ad vtrumque scilicet ad ducendam, & ad dotandam, sed vel ad ducendam, aut dotandam. Sed nota vxorem dotatam à marito ex iustitia, scilicet ex causa onerosa, vt in primo, & vltimo casu, non teneri dictam dotem seruare filijs dicti matrimonij, Sanchez lib. 6. disput. 8. ex pluribus, quos refert num. 2. & 6.

14. Sed quæstio est, an confessio facta à marito de dote non recepta, vel de maiori summa, censeatur vera, & valida donatio? & relictis varijs opinionibus, quas refert Valascus cons. 5. num. 3. tom. 1. Dico, si talis cõfessio fuerit facta ante initum matrimonium, non censeri donationem, nec animo donandi factam, sed spe futuræ numerationis; quod apertè colligitur ex l. fin. & auth. ibi inserta C. de dot. caut. vbi dicitur, *post mortem mariti, competere hæredibus exceptionem non numeratæ dotis*; & in l. si voluntáte 4. C. de dotis promissione, statuitur, *posse maritum petere eam dotem, quam recepisse fassus est*. Si autem talis cõfessio fuerit facta post initum matrimonium addita renũciatione exceptionis non numeratæ dotis, censenda est donatio, quia per dictam renunciationem aufertur spes futuræ numerationis; & sic non remanet alia coniectura, quæ assumi possit, nisi animus donandi, vt Menochius de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 12. num. 51. 52. & 60. Imola, Socinus, Alexander, Aret. & alij, quos refert Couar. 1. var. cap. 7. num. 4. vers. sed quod etiam; idẽ etiam docet Sanchez lib. 6. disp. 9. num. 5. Licet nullam mentionẽ faciat de renunciatione exceptionis non numeratę dotis; puto tamen esse necessariam, saltem pro foro externo ob dictas leges citatas; idem docet Molina to. 2. de iustit. tract. 2. disp. 439. vbi ait, quando confessio dotis fit cõstãte matrimonio, est ibi facta ficta, & virtualis traditio, reputatur enim, quasi à viro tradita vxori, & mox ab ipsa vxore viro, vt soluto matrimonio ipsi uxori cõstituatur. Quando autem ante matrimonium fit confessio dotis receptæ, nec constante matrimonio reperitur, non habet rationem dotis, quia nondum sequutum est matrimonium, & ita cessat illa ficta, & virtualis traditio, & proinde donatio est prorsus inualida; nec morte confirmatur; Nota tamen, dictam donationem posse reuocari à marito viuente, prout diximus de alijs donationibus factis inter coniuges, quæ non nisi coniugis morte confirmantur; & hoc siue reuocatio fiat expressè, siue tacitè; idest alienando rem, quam fassus est accepisse in dotem; vt ijdẽ Doctores proximi citati cum Sãchez loco cit. num. 6. Vtrum autem talis dotis confessio possit nocere creditoribus, vide Couar. Molin. Valascum, Menochiũ, & alios, vel quid si vir fateatur recepisse ab alio, quam ab vxorem dictam dotem, vide ipsum Menochium loco citato num. 12. 78. & seqq.

15. Quæritur etiam, vtrum inter coniuges ualida sit donatio causa mortis? Respõdetur affirmatiuè, eo modo tamen, quo valent aliæ donationes inter coniuges; scilicet, vt reuocari possit talis donatio inter viuos ad libitum alterius coniugis donantis; & uiuentis; remanet enim confirmata per eius mortem, & tunc in omnibus donationibus factis inter coniuges transfertur dominium rei donatæ, vt habetur expressè in l. sed interim 12. in princ. ff. de donat. inter virum, & vxorem, & docet Molin. to. 2. de iustit. tract. 2. disp. 288. §. Dubium est, Couar. rubr. de testam. 3. par. num. 4. in fine; & ita intelligendus est Clarus lib. 4. recept. §. Donatio q. 9. vers. & hæc quidem, & Couar. loc. cit. num. 2. asserunt enim dicti Doctores, non ualere donationem causa mortis inter coniuges; quod intelligunt de donatione irreuocabili, vel in qua statim transfertur dominium. Vnde infertur, ualere donationem mutuo factã inter coniuges ea lege, vt alterius morte, superstes fruatur bonis illius, ita Io: Lupus rubr. de donat. §. 50. num. 12. & 17. Antonius Gomez l. 52. Tauri num. 66. vers. secundus est, & alij, quos sequitur Sãchez lib. 6. disp. 10. num.

num. 3. & Molin.loc.cit. disp.289. vbi docet, per deportationem viri donantis, uxorem acquirere dominium rei donatæ à marito causa mortis, licet, vir reuocare possit, dum uiuit; è contra uerò per mortem ciuilem uxoris, maritus non solum nullum acquirit dominium ; sed donatio omninò expirat, sicut omnes aliæ donationes expirant morte ciuili donãtis: solius enim vxoris est priuilegium, vt per mortem ciuilem mariti, non expiret donatio ab ipso facta in ipsius uxoris beneficium; idem docet Sanchez loc.cit. num.5.

16. Patet igitur ex hactenus dictis, donationes inter coniuges esse nullas, scilicet, reuocari posse per donãtem, sortiri tamen suum effectum post mortem donantis. Ad præsens uidendum est, an dictæ donationes possint confirmari per iuramentum, per mortem naturalem, uel per mortẽ ciuilem, ità vt necessariò sortiantur suum effectum, nec reuocari possint? Vnde primò quæritur utrum donatio inter cõiuges inualida, vt supra, possit firmari iuramento? Et quamuis negatiuè plures Doctores respondeant, quorum opinionem, valdè probabilem uocat Abbas cap. fin. de donat. inter uirum, & uxorem num.9. tamen communior, & probabilior opinio affirmatiuè respondet; vt Molin. to.2. de iustit. tract.2. disput.289. ad fin. Lopez lib.2. de contract. cap.47. §. Nunc uerò, Angelus ver. donatio 3. num.4. Sylu. ver. donatio 2. q.4. Tabbiena dicto ver.3. num.4. & ver. dos num.10. Armilla uerbo donatio num. 27. Rodriq. 1. to. sum. cap. 92. num.2. Couar. 1. uar. cap. 2. num.4. & in rubr. de testam. 2. par. num. 10. Antonius Gomez 2. var. cap. 14. nu.26. Iulius Clarus lib. 4. recept. uerbo donatio præsumpt. 9. uers. Sed quid; & quamplures alij, quos sequitur Sanchez lib.6. disput. 1 c num.2. Ratio est, quia donatio inter coniuges non interdicitur principaliter ob publicam, sed ob priuatam utilitatem coniugum, ne se mutuo amore spolient, & ne alter fiat ditior cum iactura alterius, ex quo nullum peccatum uidetur consurgere, nec esse contra bonos mores naturales; & licet, sit contra bonos mores ciuiles; id autem non efficit, quin iuramentum confirmet donationem, & quemlibet alium contra-ctũ; vt in primis capitibus diximus, & docet Sãchez lib. 1. disp. 32. num. 1. hæ tamen rationes, & aliæ quas affert Sanchez loco cit. Non uidentur adeò firmæ, vt omninò reddant contrariam opininem improbabilem.

17. Nota tamen cum Molina tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 539. §. Cum autem, Maritum confitentem recepisse dotem ab uxore spe futuræ numerationis, cum illam uerè antea non habuerit, non teneri ad dictam dotem restituendam, eo quod iurauerit illam recepisse, & post mortem esse restituturum; quia, dictum iuramentum intelligitur cum tacita conditione, si dos numeretur. Secundò est notandum, donationem firmatam iuramen to inter coniuges factam contra prius iuramentum non donandi, firmã non esse; vt colligitur ex Glos. cap. licet mulieres, de iureiur. in 6. in fine, vbi tradit, alienationem dotis, cõtra prius non alienandi iuramentum, non firmari iuramento. Erit igitur talis donatio, sicut cæteræ donationes, quæ confirmantur morte donantis, donans autẽ periurij reus erit; secus puto dicendum, si donans obtineat absolutionem iuramẽti, & postea donationem faciat cum iuramento, tunc enim vtique firma est iudicanda iuxta ante traditam doctrinam. Vide fusè hanc doctrinam apud Sanchez lib. 6. disput. 13. & Clarius illa mexplicat Sylu. ver. iuramentum num. 12.

18. Vtrum autem donatio inter coniuges inualida, firmetur morte naturali donantis? Respondeo affirmatiuè, vt patet ex sæpè dictis in præsenti capite, ex cap. fin. de donat. inter uirum, & uxorem. Quatuor tamen conditiones sunt necessariæ, vt dicta donatio morte confirmetur. Prima est, vt in uita donantis sit facta traditio rei donatæ, quamuis non statim facta donatione, necessaria sit dicta traditio, sed satis erit, si fuerit facta dum donans uiuit, quod specialiter aduertit Io: Lupus rubr. de donat. §. 76. num. 1. docet dictam doctrinam, Molin. tom.2. de iustit. tract.2. disp.289. §. Illud obserua, Angelus verb. donatio 4. nu. 3. Sylu. eodem ver. 2. q.4. Tab. ver. donatio num.4. Armilla num.27. Iulius Clar. cum multis alijs lib.4. receptar. §. Donatio q.9.

§. Scias

§. Seias autem, non tamen est necessaria, vera, & realis traditio; sed sufficit ficta per clausulam cõstituti, vt docet idem Molin. §.idcircò autem, estque communis opinio, & sumitur ex l.cum hic status 35.§.si maritus,ff.de donat.inter uirum,& uxorem, ubi dicitur. Finge in possessione præcaria mulierẽ remansisse,paratamque esse satisfacere creditori;dicendum est donationem ualere.

19. Ex qua doctrina infert Sanch.lib. 6.disp.16.num.13. confessionem dotis receptæ factam animo donandi constãte matrimonio à viro,esse ualidam,scilicet firmã remanere per mortem viri; absq; alia traditione;quod est speciale in donatione dotis,vel augumẽti, quia dos tam quoad possessionem, quam quoad proprietatem debet esse pænes virum, l.doce Ancillam, C. de rei uindicat. Vnde superflua erit traditio, cum statim possessio debeat redire ad maritũ;ex Molina, & alijs Doctor. citat. num.anteced.vide ea,quæ diximus nu.14. infertur etiam,firmari dictam donationẽ,si donans tradat instrumenta rei donatæ donatario cõiugi, vt uideat vnde dictam rem habuit; dando enim dicta instrumenta,videtur rem ipsam dare, l.1. C. de donat. & idem est dicendum si donans instrumẽtum donationis conficiat; quia per illud uidetur possessio tradita;l.8.tit.30.par.3.Io.Lupus rubr.de donat.§.76.num.6.item uidetur tradita possessio, si vir rem ab ipso donatam alteri coniugi transferat, vel transferri faciat in faciem dicti coniugis donatarij, vel describi in libro rationum, vbi debita ipsius donantis describuntur, idem Doctor. loc. citat. & Sanchez num. 17. & seqq.

20. Secunda conditio necessaria, vt donatio confirmetur morte naturali coniugis donantis est, vt donans prius quam donatarius decedat,alioquin,si præmoriatur donatarius penitus euanescat donatio, vt habetur expresse in cap. fin. de donat. inter uirum,& uxorem,quod si uir, & uxor moriantur in diuersis locis, nec possit sciri quis eorum prius decesserit,ualida erit donatio pro hæredibus donatarij;& si mutuo ambo cõiuges sibi donassent;utriusque donatio ualida esset pro amborũ hæredibus, vt Molin.to.2.de instit.tract.2.disput.289. §. donatio causa mortis, Couar. 2. uariar. cap.7.num. 5.

21. Tertia conditio, quæ requiritur est, vt donatio non excedat quincentos solidos,absque insinuatione, alioquin morte non cõfirmabitur, l.sancimus, C.de donat. & l.donationes,quas parentes 25.C.de donat.inter uirum,& uxorẽ,vide ea,quę diximus lib.2. cap.15. num.1.& 2. Vtrum autem,si donatio excedat quincentos aureos absque insinuatione sit inualida quoad excessum tantũ, & firmetur morte donantis? Affirmatiuè est respondendum, vt probauimus in dicto lib.2. cap.15. nu.8.vbi etiã declarauimus, quam quantitatem Scutorum constituant quincentum solidi. Idem etiam docet Sanchez lib.6. disp.14.nu.25. cum alijs multis.

22. Quarta conditio,vt donatio inter coniuges inualida firmetur morte donantis,est,vt donans permaneat in eadem voluntate vsque ad mortem, nec expresse, nec tacitè donationem reuocet, vt iam diximus num.14. in fin. & de qua condione fusè Sanchez lib. 6. disp. 15. & inter alias causas, ob quas asserit,donationem tacitè censeri reuocatam,est diuortium, nisi donãs exprimat in morte, velle donationem à se factam valere, l.cum hic status, §.si diuortium,ff.de donat. inter uirum,& uxorẽ. Angelus.verb.donatio 3. num.7. Sylu. eodem ver.2.q.6.Tabbien.dicto ver.3.in fin. Armilla num.29. Item censetur reuocata, si donatarius mores mutet contra donantem; Et idem esse dicendum de legato,asserit Mantica de coniecturis vltimar. volunt.lib.12.tit.5.num.6. vt si vxor donataria adulterium committat. Io.Lupus rubr. de donat.§.78.nu.2.vel si vxor pudicitiam luxurioso osculo violasset, vel permisisset inhonestè tangi,num.10.& 11. vel si fuisset in balneo cũ alio viro;nu.12.vel pernoctaret absque causa,& hoc etiam si maritus id ignorasset; & idem asserit de legato, Mantica dicto tit.5.num.6. Item censetur reuocata ob ingratitudines, & ob omnes alias causas, ob quas donatio inter viuos reuocari potest cum hac disparitate, quod in donatione inter viuos, requiratur actus donantis reuocans donationem; in dona-

tio-

tione autem inter coniuges, non requiritur talis actus, sed per mortem donantis remanet irrita donatio, Sanchez loc.cit.n. 11. vide etiam ea quæ diximus lib.2. c.16. num.1.& 2. Et idem dicitur de legato; dicta enim donatio inter coniuges, & legatum eodem modo reuocantur, vt Molin. I.C. lib.1.de primogen.cap.9.num.42. Intelligitur etiam reuocata tam dicta donatio inter coniuges, quam legatum per graues inimicitias, vt probat idem Sanch.nu. 13.& seqq.

23. Sed dubium est, vtrum dicta donatio inter coniuges morte donantis confirmata retrotrahatur vsque ad tempus factæ donationis tam quoad dominiũ, quam quoad fructus? Et respondetur retrotrahi non quoad dominium, cum dominium non possit transferri inter coniuges dum viuunt; vt ex supra dictis patet; sed quoad fructus à die traditionis rei, nam si non statim facta donatione res fuerit tradita, fructus donatarius percipere non poterat, sed tantum à die traditionis; & si donatio fuerit vltra quincentum solidos; fructus dicti excessus non pertinebunt ad donatarium, quamuis donans dictam donationem confirmasset in suo vltimo testamento, Molin. tom.2.de iustit.tr.2.disp.289.§.vt disputatione præcedenti. Couarr.rubr.de testam. 3.p.num.5. Iulius Clarus lib.4.receptar.§. donatio quæ 9. Anton.Gomez 2.var.ca.4. num.23. Non potest tamẽ dicta res donata vsucapi ante mortem donantis; licèt dominium transferatur post mortem nulla expectata hæreditatis aditione, & in hoc dicta donatio distat à legatis, vt idem Gomez nu.24.& Molin.loc.cit.§. Illud etiam obseruandum, vbi similiter notat, excessum donationis factæ vltra quincentum absque insinuatione, reputari legatum, si donator dictum excessum confirmaret in testamento, vnde præcedentes dicti excessus fructus nõ sunt donatarij, sicut nec fructus legatarij, dummodo excessus notabilis sit, secus si modicus, quia tunc reputaretur tanquam quid permixtum, quod designari non possit, sequitur Sanchez cum alijs lib.6.disp.16.num.1.2.& seqq.

24. Sed nota. Coniugem donatarium, si donatio reuocata fuerit, vel morte non firmata, teneri restituere omnes fructus perceptos, naturales tantum; nam industriales irreuocabiliter acquirun ur à donatario; nec omnes fructus naturales tenetur donatarius restituere, sed illos tãtum, ex quibus ditior factus est; vnde si illos dissipauerit, vel inutiliter consumpserit, nihil restituere tenetur, vt probat idem Sanch.loc.cit.n.7.& 8.

25. Vltimum, quod est quærendũ, est vtrum donatio inter coniuges inualida, sicut remanet confirmata in morte naturali donantis, ita etiam remaneat confirmata in morte ciuili eiusdem? Sed prius est notandum, tripliciter dici aliquem ciuiliter mori. Primò, si exulet; ita vt Ciuitatem perdat. Secundò si fiat seruus hominis, vel alicuius pœnæ. Tertiò, si Religionem profiteatur. Si quis moriatur ciuiliter primo modo, vtique donatio ab ipso coniuge facta firma erit, sicut etiam dicitur de donatione facta causa mortis à quolibet alio, l. Sed si mors, ff. de donat. inter vlrum, & vxorem, & licet ibi agatur de donatione tantum causa mortis, tamen, quia donatio inter coniuges illi similis est; idem erit de ea dicendum, vt Molin. tom. 2. de iustit.tr.2.disp.288. §. donatio causa mortis, Io.Lupus rub. de donat.§.71. in princ. Sanchez lib.6.disp.17.nu.3.& alij. Contra Angelum verb. donatio 3.num.4. Syluest. eodem verb.2.q.4.Tabb.dicto verb.3.n.4. Ioan.Andr.cap.final.num.3.de donat.inter virum, & vxorem, & alios. Si autem quis moriatur ciuiliter secundo modo, scilicet eo quod fiat seruus pœnæ, vel hominis, nõ remanet eius donatio firma in beneficium alterius coniugis; quia si fiat seruus pœnæ, bona erunt fisci, quando tamen pœna id exigat, si autem fiat seruus hominis, donatio poterit reuocari, non per ipsum donantem, sed per eius dom inum; Sed nota, quod licèt fiscus acquirat bona coniugis donantis, & serui pœnæ, tamen non acquirit bona donata alteri coniugi, vnde respectu fisci dicitur firmari dicta donatio; potest tamen reuocari à donante, & si reuocauerit ipse illa acquiret, & non fiscus l. si deportati seruo, ff. de leg.4. Molin. disp.389. §. disputatione præcedenti. Quæ doctrina est quando vir donaret vxori. At si è contra

tra vxor donaret viro, non firmaretur donatio morte ciuili dictæ vxoris, vt idem Molina, & colligitur ex l. res vxoris, Cod. de donat. inter virum, & vxorem. Si verò coniux donans moriatur ciuiliter tertio modo, scilicet per professionem, tunc vel talis professio fuit facta ante consummationem matrimonij, vel post consummationem de licentia vxoris, Si primò modo, firma remanet donatio per talem mortem ciuilem, quia in tali casu dissoluitur matrimonium, secùs si secundò modo, Quia matrimonium non dissoluitur, & sic esset expectanda mors naturalis coniugis donantis, Ita Ioan. Andr. cap. fin. num. 3. de donat. inter virum, & vxorem. Angelus verb. donatio 3. num. 4. Sylu. eodem ver. 2. q. 4. Tabbien. donatio 3. num. 4. & alij; Non desunt tamen, qui asserant absque dicta distinctione; dictam donationem non firmari per talem professionem, sed expectandam esse mortem naturalem, Sanchez autem dicto lib. 6. disp. 17. num. 8. Ait parum referre, an matrimoniũ sit consummatum, vel non, quia licèt per professionem non dissoluatur matrimoniũ, quoad vinculum, dissoluitur tamen quoad effectum, vnde in vtroque casu firma remanebit donatio per talem mortem ciuilem, Gloss. cap. placuit verb. mortuus, Rodriq. 1. to. summæ cap. 92, num. 2. Alex. de Neuo cap. fin. de donat. inter uirum, & uxorem, num. 12. & alij; quod intellige quando donans profiteatur religionem incapacẽ dominij in communi, vt sunt fratres Minores, & Capuccini; nam si profiteatur religionem capacem dicti dominij, expectanda est mors naturalis; & licet coniux sit in tali religione, adhuc poterit dictam donationem reuocare; & idem dicitur de donatione causa mortis, quæ similiter potest ad libitum donantis reuocari, idẽ Sanchez num. 9. & 11. ex Suario, & alijs,

De Sponsalitia largitate, seù de donatione fieri solita inter Sponsos de futuro, ob spem ineundi Matrimonium, Cap. C.

1 *Sponsalitia largitas statim transit in donatarium, & illam lucratur, si per ipsum non steterit, quin matrimonium sequatur; imò teneretur donans omnia accepta ab alio Sponso restituere, vide alia plura.*

2 *Sponsa licet traducta ad domum Sponsi, nõ acquirit sponsalitiam largitatem, si non adfuerit copula matrimonialis, nec dimidiam partem dicta donationis, si nõ adfuit osculum.*

3 *Sponsalia, vel matrimonium nullum ob aliquod impedimentum dirimens, Sponsa adhuc acquirit medietatem donationis per osculum, & totam per copulam habitam, si ambo ignorauerint impedimentum, alioquin fiscus acquirit post Iudicis sententiam, si ambo erant conscij. Si autem alter tantum erat conscius, tunc innocens lucratur.*

4 *Si Sponsalia dissoluantur absque culpa contrahentium, Sponsus tenetur restituere, si aliquid accepit, at Sponsa lucratur medietatem donationis, si adfuerit osculum, si autem vnus vellet illa dissoluere, & non alter, dictus alter totam donationem acquirit,*

5 *Si ante matrimonium fuissent data arrha, & sponsalitia largitas; posset Sponsa consummato matrimonio alterũ eligere.*

6 *Sponsa, si postea dissoluantur sponsalia, & adfuerit osculum, acquiret medietatem sponsalitia largitatis, non autem arrharum.*

7 *Sponsalitia largitas est tradenda antè matrimonium alioquin erit donatio inter coniuges, secluso contrario vsu.*

8 *Nulla datur taxa in dicta donatione facienda de iure communi, de iure autem Castella, nam potest excedere octauam partem dotis.*

9 *Maritus donans vestes pretiosas Vxori, non*

cen-

censetur illas donare, nisi id constet; secus antem si donet vestes quotidianas; è contra verò Vxor donans vestes marito, sinè pretiosas, siue quotidianas, nõ censetur illas donare, nisi constet.

10 *Spõsa acquirit dimidiam partem vestium quotidianarum à Spõsõ donatarum per osculum, & omnes per copulam matrimonialem, vestes autem pretiosas non acquirit, cum censeantur commodata, nisi contrarium constiterit; sunt antem contrarium asserentes.*

11 *Vestes donatas à Socero nurui animo verè donandi, non censentur donata filio, nec filius tenetur illas computare in partem legitima, at si non constet de tali voluntate, censentur donata filio, & sic mortuo patre, sunt computanda in sortem, probabilius tamen putant alij vestes quotidianas non esse computandas; sed tantum vestes pretiosas.*

12 *Vestes quotidiana data à patre filia, censentur tanquam alimenta debita, vestes autem pretiosa censentur commodata, & sunt in sortem legitima, vel dotis computanda; nisi pater esset nobilis, vel diuitijs affluens.*

13 *Vestes donata tã à Socero nurui, quam à patre filia, sunt computanda in sortem iuxta valorem, quem habent mortuo socero, vel patre, quia vsus iam fuit concessus, quando tamen sunt computanda.*

14 *Donata vtrique Sponso ab extraneis, sunt communia, & idem est dicendum de donatis ab amicis vtriusq; vel ab aque cõsanguineo, si vtrique fuerit facta donatio. Si autem consanguineus donanerit coniugi consanguineo, ipsius res erit, sic etiam si ab aquè consanguineo fuerit facta donatio vni tantum, illius etiam erit res donata: vide alia.*

15 *Donatio facta vxori à consanguineis mariti, & è contra iuxta probabiliorem opinionem censetur facta contemplatione coniugis consanguinei, & illa rem donatam acquirit soluto matrimonio nisi contrarium constet.*

16 *Donatio facta à dictis consanguineis non censetur confirmata per alterius mortẽ coniugis, eo quod talem donationem non reuocauerit; sed eo mortuo, transit ad heredes.*

17 *Dicta donatio facta à consanguineis, v.g. mariti vxori, non censetur sponsalitia largitas, ita vt possit vxor dimidiã parte acquirere per osculum, & totam rem donatam per copulam matrimonialem.*

1 TRia sunt in hoc capite videnda; Vtrum dicta donatione peracta, acquiratur res donata, & quonam modo deperdatur. Secũdum quo tempore, & in qua quantitate talis donatio facienda fit. Tertium, quænã dona tradita, vel ab ipsis sponsis, aut eorũ consanguineis, vel affinibus, censeantur sponsalitia largitas. Vnde dico, donatio facta ob spem ineũdi matrimoniũ, seu spõsalitia largitas est talis natura, vt statim transeat ad donantem, & fiat irreuocabilis donatio, dũmodo per ipsũ donantem non stet, quin matrimonium sequatur, quamuis nec copula, nec osculum intercedat, & cupula ipsius donantis non sequatur matrimonium, l. 1. vers. igitur ff. de donationibus, & l. si mater C. de donat. ante nuptias, intelligitur tamen dicta donatio sub conditione facta, scilicet, dũmodo sequatur matrimonium, & ideò eo sequuto, donatio erit simplex, & pura, & irreuocabilis, vt expresè habetur l. cum veterũ C. de donat. ante nuptias; Molin. tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 290. in princ. Anton. Gomez l. 52. Tauri num. 2. Si autẽ matrimonium nõ sequatur ex culpa spõsi, vel sponsæ donantis, statim sponsus, vel spõsa donataria acquirit totam sponsalitiam largitatẽ, imò donãs si aliquid acceperat à donatario tenetur restituere, vel si promisit tenetur dare; è contra, si matrimonium non fiat culpa donantis, omnia integrè donanti restituit, vt expresè habetur l. cũ veterũ C. de donat. ante nupt. Et si facta fuerit donatio iocalium spõsæ à sponso, & è contra, & postea casu non sequatur matrimonium, v.g. per mortem superuenientem, tunc si adfuit osculum, sponsæ restituẽda sunt omnia iocalia; sed ipsa non tenetur restituere, nisi dimidiam partem iocalium, quæ acceperat, si non adfuit osculum, omnia integrè restituenda sunt; Io: Lupus rubr. de donat. §. 3. in fine,

ne, Sanchez lib. 6. disp. 18. nu. 4. debet tamen sequi osculum post sponsalia, & siue fiat ante donationem iocalium, vel post, semper spõsa lucratur dimidiam partem per dictum osculum; At si osculum, vel copula fuerit sequuta ante sponsalia, licet postea fiat donatio, nihil acquirit sponsa. Couarr. 4. decret. 1. par. cap. 4. §. 1. nu. 14. Et si non osculum, sed tantum amplexus fuerit sequutus post sponsalia, nec aliquid sponsa lucrabitur. Io: Lupus l. 52. Tauri num. 18. è contra si fuerit sequuta copula matrimonialis, omnia erunt sua; neq; obstat an donans donauerit animo donandi, vel non? dummodo contrarium non constet ex ipsorum conuentione; tunc enim non esset recedendum à pacto, & conuentione, quia sponsalitia largitas est donatio voluntaria, vt Sanchez loc. cit. num. 11. Sed vtrum valida sit dicta donatio, licet excedat summam quingentorũ solidorum, & absq; insinuatione? & affirmatiuè respondet Molina tom. 2. tract. 2. de iustit. disp. 290. §. quintum est. Quia in l. Tauri 52. indistinctè dicitur, valere hanc donationem, & acquiri per matrimonij consummationem; non debet tamẽ excedere octauam dotis partem iuxta l. 1. tit. 2. lib. 5. recopil.

2. Sed nota, quod licet sponsa sit traducta in domum sponsi, nisi fuerit sequuta copula, non ex eo acquirit sponsalitiã largitatem, nec per matrimonium ratum acquiret medietatem dictæ sponsalitiæ largitatis, si osculum non præcesserit; vt Io: Lupus Rub. de donat. §. 4. in princ. Et licet ante Concilium Tridentinum, si post sponsalia sequebatur copula, sponsa acquirebat totam dictam donationem; id erat, quia censebatur matrimonium contractum; at post Concilium, quia non potest præsumi tale matrimonium, ideò illã totam non acquirit, sed tantum medietatem illius, ac si tantum osculum præcessisset, vt Molin. tom. 2. de iustit. disp. 290. §. quando autem. Sed vtrum sponsus acquirat etiam omnem sponsalitiam largitatem, quam ei sponsa largita est ante cõtractum matrimonium; per dicti matrimonij consummationem? Et affirmatiuè respondetur, nec necesse est, vt constet de animo donandi sponsæ, vt num. antec. patet ex l. si à spõso C. de donat. ant. nupt. vbi sic habetur. *Quod si sponsa donationis titulo fuerit aliquid sponso largita, & ante nuptias hanc, vel illum mori contigerit, ad donatricem sponsam, siuè eius successores donatarij rerum dominium transferatur*. Igitur à contrario sensu, si matrimonium fuerit consummatum, omnia sponsus acquiret, Sanchez loc. cit. num. 8.

3. Sed quid si sponsalia, vel matrimonium fuerit nullum ob aliquod impedimentum dirimens, an sponsa acquirat medietatem iocalium per osculum, vel omnia per copulam matrimonialem sequutam? Et respondetur affirmatiuè, si vterq; sponsus erat ignarus impedimenti; secus autem esset dicẽdum de arrhis, quia hæ non acquiruntur, nisi verè consummato matrimonio; vt Sanchez lib. 6. disp. 20. num. 3. §. Arrhas tamen, ex Barbosa l. 2. par. 1. in princ. num. 158. ff. soluto matrimonio; si autem vterque sponsus conscius fuerit impedimenti, tunc secundum aliquos, nec dans posset repetere, nec recipiens retinere; sed ad fiscum dicta donatio transiret; Ioan. Lupus rubr. de donat. §. 36. num. 7. vers. si igitur donatio, & alij; tamen probabilius est dicendum, esse necessariam iudicis sententiam, alioquin sponsam posse rem donatam retinere; nec obstat turpitudo actus, quia etiam ex actu turpi, & contra iustitiam potest quis lucrari, seu lucrum retinere quoadusque condamnetur per iudicis sententiã, & tũc dictum lucrum acquirit fiscus, vt est de pecunia data ad patrandum homicidium; vt idem Sanchez num. 7. §. secundo, Angelus verb. restitutio nu. 1. Nauar. c. 17. num. 30. & 96. & cap. 15. num. 34. Molin. tom. 1. de iustit. tract. 2. disput. 94. fol. 562. P. Nauar. lib. 4. de restit. cap. 2. dub. 12. num. 101. & seqq. Rodriq. 2. tom. summæ cap. 40. num. 1. & alij. Sed si sponsus tantum fuerit ignarus impedimenti, & non sponsa; tunc spõsa tenetur integrè omnia restituere donãti, quia per ipsius culpam non perficitur matrimonium, è contra, si sponsus erat conscius impedimenti, & non sponsa, acquiret sponsa medietatem dictæ donationis per osculum, & totam

per

per copulam, Sanchez num. 9. & 10.

4. Vtrum autem, si spõsalia dissoluantur absque culpa vtriusque, sponsa acquirat medietatem per osculum? Respondeo si matrimonium non sequatur à casu, vt per mortem, iam in num. 2. circa medium diximus, quid sit agendum; si non sequatur data opera, vt quia alter eorum ingrediatur religionem, vel voueat votum castitatis, vel amittat oculos, aut mutuo cõsensu dirimant sponsalia, tunc si sponsus recepit donationem à sponsa, tenetur ei integrè omnia restituere; quia per osculũ sponsus nihil lucratur; sed tantum sponsa; vt expresse colligitur, ex l. si à sponso, C. de donat. ante nupt. & l. 3. tit. 11. par. 4. si autem spõsa recepit dictam donationem, medietatem illius tantum per osculum, & si non adfuerit, omnia tenetur restituere, Molin. tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 290. §. quando autem, & §. habent verò locum. Excipitur casus, quãdo ex amborum consensu sponsalia dissoluantur; secus autem si vnus vellet dissoluere sponsalia, & alter inuitus consentiat, tunc enim vltimò consentiens integram donationem acquirit, quia per ipsum non stat, quin matrimoniũ sequatur, vt in principio huius capitis diximus; & idem est dicendum si sponsa, vel sponsus licitè ex culpa alterius a sponsalibus recedit, vt ob fornicationem, vel ob discessum in partes lõginquas, &c. acquirit enim sponsus, vel sponsa, per quam nõ stetit matrimonium cõtrahi, omnia ei donata, & repetit omnia ab ipsa, vel ipso donata alteri spõso, probatur ex l. cum veterum in fin. C. de donat. ante nupt. vbi in hoc æquiparantur sponsus, & sponsa, ex Sanchez lib. 6. disp. 21. num. 8.

5. Sed dubium est, casu, quo fuissent ante matrimonium datæ arrhæ, & sponsalitia largitas; An consummato matrimonio, sponsa acquirat integrè vtrumque? Respondeo dari optionem post mortem sponsi, vt sponsa, seu coniux possit sibi eligere arrhas, vel sponsalitiam largitatem intra terminum viginti dierum postquã requisita fuerit ab hæredibus mariti; sed nota, illam tantum dici sponsalitiam largitatem, quæ datur ante consummatum matrimonium; nam si daretur post consummatum matrimonium, diceretur donatio inter coniuges, & sic cõiux post mortem mariti acquireret arrhas, & sponsalitiam largitatem, vt expresse sumitur ex l. 52. Tauri hodie lib. 4. tit. 2. lib. 5. nouæ recomp. postquam autem vxor elegerit arrhas, vel sponsalitiam largitatem, seu iocalia, non licet postea variare; quod enim semel placuit, amplius displicere non potest Regul. quod semel de regul. iuris in 6. quod intellige, dummodo electio iam habuit suum effectum; eo enim non sequuto, licebit dictæ vxori, vel eius hæredibus variare, l. qui per salutem, ff. de iureiur. & ratio est, quia absque effectu, actus censetur inutiliter, & ac si nõ adhuc esset factus, l. si aut nullam, C. de legit. hæredibus, & l. 4. §. condemnatum, ff. de senten. & re iudic. Lo. Lupus in cit. l. Tauri, num. 19. Felinus cap. ex tenore num. 2. & seqq. de rescript. Bartol. l. 2. ff. de option. legar. & alij, quos sequitur Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 22. num. 1. & seqq. Et si intra dictum terminum viginti dierum vxor electionem non fecerit, nulla conceditur moræ purgatio, cum sit terminus, l. præstitutus; & poterunt heredes mariti ipsi eligere, quod dare voluerint, aut dictas arrhas, aut iocalia, seu sponsalitiam largitatem; & nota, quod si vxor, vel eius hæredes eligant arrhas, tenebuntur reddere sponsalitiam largitatẽ, seu iocalia, iuxta tamen ualorem, quem habebant tempore, quo fuerunt donata, nisi tamen, etiam seclusa dicta sponsalitia largitate, iam maritus tenebatur facere, v. g. vestes eiusdem ualoris vxori, tunc enim restitutio esset facienda eo modo, quo tunc reperiuntur, vel si vxor non erat talis conditionis, vt ei deberentur vestes adeò pretiosæ, nisi sub titulo sponsalitiæ largitatis, essent restituendæ detractis expẽsis, quas maritus fuisset facturus, si vxor non habuisset dictam sponsalitiam largitem, vt idem Sanchez num. 5.

6. Vtrum autẽ, si post dictas arrhas, & sponsalitiam largitatem, nec non post osculũ, dissoluantur sponsalia, possit sponsa dimidiam partem arrharum, vel sponsalitiæ largitatis accipere, vel si tantum accepisset arrhas, possit dimidiam partem illarum accipere? Et affirmatiuè respondet

det Gomez Arias l.50. Tauri num. 29. tamen negatiuè est respondendum cũ Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 22. num. 18. quia a lege concessum est, vt sponsa tantum medietatem sponsalitię largitatis acquirat per osculum; arrhas autem nullo modo acquirit, nisi consummato matrimonio, cum dentur in premium pudicitiæ amittendæ in copula carnali; quod docet Couar. 4. decret. 2. par. cap. 3. §. 12. & cap. officij num. 4. vbi ait; Arrhas esse donationes factas vxoribus in premium pudicitiæ, vt ea ablata statim eis acquirantur; & ita etiam testatur de vsu, Molin. to. 2. de iustit. disp. 431. §. quæ autem.

7. Quando autem sit donanda sponsalitia largitas, ne censeatur donatio inter coniuges prohibita? Respondeo breuiter esse largiendam antequam sponsi contrahant matrimonium de præsenti, alioquin reputabitur donatio inter coniuges, quæ per mortem donantis acquiritur, nisi fuerit ab ipso reuocata, vt supra. De iure autem speciali Castellæ, satis erit si donatio fiat contracto matrimonio de præsenti, sed ante consummationem, vide Molin. to. 2. de iustit. tract. 2. disp. 290. §. nonnulla, Couar. 4. decret. 1. par. cap. 4. §. 1. num. 14. Sanchez lib. 6. de matrim. disput. 23. & alios.

8. Sed quanta possit esse dicta sponsalitia largitas? Respondeo de iure communi, nullam dari taxam; de iure autem Castellæ, nõ posse excedere octauam partem dotis; & in casu, quo nulla dos fuisset data, adhuc licita esset talis donatio; vt fusius Sanchez loco cit. disput. 24. cum alijs.

9. Quæritur etiam, vtrum omnes vestes, & reliqua omnia, quæ mittit sponsus sponsæ, censeatur sponsalitia largitas, ita vt dimidiam partem acquirat sponsa per osculum, & omnia per consummationem matrimonij? Prius tamen est hic notandum, vestes, quas maritus cõsummato matrimonio tradit vxori, si constet illas dare verò animo donandi; siue pretiosæ sint, siue quotidianæ, transire in dominium vxoris, mortuo marito, quando autẽ non constat de tali animo, nec restituendas esse marito, vel eius hæredibus, Bart. l. pen. §. Seruis vxoris num. 3. vers. non obstat, ff. soluto matrim. & ibi Imola num. 10. Iulius Clarus lib. 4. recept. §. donatio q. 10. in fin. Mascard. de probat. conf. 564. num. 3. Barb. l. quæ dotis 34. num. 78. ff. soluto matrim. Nota tamen, restituendas esse vestes pretiosas, non autem quotidianas, si tantum hæ quotidianæ donatæ fuerint; Imò per donationẽ vestiũ quotidianarũ, vxor statim acquirit dominium, cum censeantur alimenta, ad quæ vir tenetur, vt idem Bart. docet loco cit. Vnde non potest per virum talis donatio reuocari, vt Glos. fin. l. si vsusfructus, ff. ad leg. Falcid. Barb. loc. cit. nu. 65. è contra verò, si vxor donet viro vestes quotidianas, non statim maritus acquirit illarum dominium, nisi mortua vxore, & nisi vxor donationẽ reuocauerit; quia vxor nõ tenetur virum alere; quando tamen maritus esset inops; tunc vxor teneretur illum alere, & ex consequenti statim acquireret dominium donationis sibi factæ ab vxore vestium quotidianarum, pretiosarum autem, post mortem vxoris, nisi reuocasset donationem; idem Barb. num. 72. & alij cum Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 25. num. 1. 2. & seqq. quod si non constet de tali animo donandi; iuxta communem vsum, vestes quotidianæ, mortuo marito, fiunt vxoris; pretiosæ autem hæredum mariti, & idem dicitur de iocalibus, & anulis datis à marito vxori constante matrimonio; vt fusè Sanchez loco cit. num. 10. & 11. quibus notatis.

10. Ad propositum quæsitum respõdetur iuxta probabiliorem opinionem vestes, & omnia alia donata à sponso spõsæ de futuro censeri sponsalitiam largitatem quoad vestes quotidianas, quarum dimidiam partẽ acquirit sponsa per osculum, & omnes per matrimonij consummationem, alias autem vestes pretiosas censeri accommodatas. Ita Iulius Clarus lib. 4. recept. §. donatio q. 10. in initio, Io: Lupus rubr. de donat. §. 6. à num. 5. & seqq. Alex. consil. 155. lib. 7. Ancharanus consil. 187. num. 3. & alij plures cum Sanchez lib. 6. disp. 25. num. 28. Molina autẽ tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 290. §. quartũ est, putat omnes dictas vestes censeri commo-

modatas, & nullo modo sponsalitia largitas, itaut nihil sponsa acquirat per osculum, nec per consummationem matrimonij, quia dari videntur, vt sponsa ornatior ad sponsum accedat; è cótra verò Antonius Gomez l. 52. Tauri num. 4. cum alijs contrarium putat, nempè omnes dictas vestes censeri sponsalitiam largitatem, & dimidiam partem illarum acquirere sponsam per osculum, & omnes per copulam matrimonialem, quæ omnes opiniones videntur probabiles, nisi contraria consuetudo alicubi obstet; prout patet ex Regno Castellæ, vbi ex nouo iure habetur omnes vestes tam quotidianas, quam pretiosas, & omnia alia iocalia tam donata à sponso sponsæ, quam è contra, censeri sponsalitiam largitatem itaut sponsa per osculum acquirat dimidiam partem, & vterq; omnia per consummationem matrimonij; vt probat idé Sanchez loc.cit.num.30.

11. Sed quid si socer donet aliquas uestes nurui, an illas acquirat nurus, & an maritus debeat illas computare in parté legitimæ? Respondeo, si constet socerum velle absolutè donare nurui, certum est illas statim acquirere, siue donentur ante, siue post consummatum matrimoniũ, nec filius in tali casu censetur illas computare in partem legitimæ, quia nihil ipse acquirit. At si non constet de tali voluntate, censetur donata filio, cuius contéplatione fuerunt data nurui, vnde mortuo socero, filius tenetur illas computare in sortem, scilicet æstimationem illarum, quam habebant tempore donationis; vt Molin.tom.1.de iustit.tract.2.disp. 238.fol.1483.in fin.& tom.2.disp.430. in fin. Sanchez autem probabilius putat dicendum, quando non constat de mente soceri, tunc distinguendum esse inter vestes pretiosas, & vestes quotidianas, & vestes quotidianas censeri donatas, & cónumerari inter alimenta filio debita, & ideò non teneri illas filium in partem legitimæ computare; pretiosas autem, censeri accommodatas, itaut mortuo socero sint computandæ in legitimá; ex Bald. l.1.§.nec Castrense nu. 1. ff. de collat. bonor. Bald.l.omnimodò 40.§. imputari nu. 4. C.de inoff. testam. Angel. verb. pecul. num.22.Syluest.ver.donatio 2.q.5.& peculium 2.q.12. idem docet Io. Lupus rubric.de donat.§.11.num.3. & alij plures; sed si constaret animum soceri non fuisse donare dictas vestes quotidianas; adhuc essent conferendæ in sortem legitimæ.

12. Idem est dicendum de vestibus pretiosis datis à patre filiæ tempore nuptiarum, censentur enim accommodatæ, & teneretur illas filia conferre in partem legitime; secus auté vestes quotidianas, quia non purãtur inter alimenta filiæ debita, Angel.ver.peculium nu.21. Syluest. eodem verb.2.q.12.Nauar. cap. 25. num. 166.Rodriq.1.tom. summæ cap. 93. num. 4. Tunc autem dictæ vestes censentur cómodatè à patre filiæ, quando dantur vltra dotem, alioquin essent computandæ in partem dotis, secus vestes quotidianæ, cum censeantur alimenta, Molina to. 1.de iustit.tract.2.disp.238.fol. 1484. Quando tamen pater esset nobilis, vel diuitijs affluens, & similiter socer donans nurui, tũc dictæ vestes pretiosæ possent etiam censeri donatæ, si contrarium non conster, & ita deceat eorum statum, vt idem Syluest. Nauarr.& Rodriq. loc.cit. Tabbien. verb. peculium num.30. Armilla num.27.

13. Sed nota, tam dictas vestes donatas à socero nurui, quam donatas à patre filiæ, quando computandæ sunt in partem legitimæ, &c. iuxta æstimationem, quam habent dictæ vestes tempore, quo conferendæ sunt in legitima sunt computandæ, non autem iuxta æstimationem, quam habebant tépore, quo traditæ fuerunt, quia vsus censetur donatus; & proprietas cum semper manserit apud donãtem, earum augumentum, vel decrementum cedit domino donãti, Nauar.cap.17. num.166. Angelus verb.peculium nu.21. Syluest.verb.donatio 2.q. 5. & peculium 2.q.12. Sanchez lib. 6. de matr. disp. 25. num.37.ex Bart. Bald. Salic. & alijs.

14. Dubium tamen est, an donata à consanguineis sponsi sponsæ, & è contra censeantur spósaliria largitas, ita vt sponsa acquirat medietatem illorum per osculum, & omnia acquirant vterq; per consummationé matrimonij ad instar sponsali-

falitiæ largitatis? Et sciendũ est, id, quod est dicendum de consanguineis, censeri etiam dictum de donatis ab amicis, cum in hoc equiparentur cõsanguinei, & amici. Respondeo igitur, in primis certum esse, donata vtriq; coniugi ab extraneis acquiri societati, si nulla adsit coniectura, fuisse donata contemplatione alterius cõiugis, Molin. to. 2. de iustit. tr. 2. disp. 430. concl. 1. & idem asserit esse dicendum de donatis vtriq; ab amicis vtriusque, vel si donans fuerit vtriusq; æque consanguineus, quia in his casibus non potest dari coniectura dona fuisse data contemplatio alterius tantum. Quando autem donans sit consanguineus, & donet tantum sponso consanguineo; tunc donatarius omnia acquirit; Io: Lupus rubr. de donat. §. 44. num. 2. Si autem dictus donans consanguineus donaret alteri coniugi non consanguineo, & constaret de eius voluntate, vtiq; dictus coniux donatarius acquireret, vt idem Doctor. Et si donans sit æquè vtriusq; consanguineus, & donet tantum vni illa tantum donatarius acquirit. Item quando consanguinitas, vel amicitia est tantummodo causa remota, vt donans donet alteri coniugi, tunc dictus coniux donatarius acquirit, secus si fuerit causa proxima; vt si consangnineus vxoris aliquid donet viro non ad contemplationẽ vxoris consanguineæ, sed quia antea iam habebat amicitiam cum dicto viro, cuius occasione postea æquè, & fortè plus diligit, quam consanguineã; in tali casu omnia acquirit donatarius, secus si nulla amicitia præcesserit, nec constet de eius contraria voluntate, præsumitur enim donatio facta contemplatione vxoris consanguineæ, & sic ipsa donata acquirit; vide Molin. tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 430. & Sanchez lib. 6. de matr. disp. 26. num. 4. 5. & seqq.

15. Sed difficultas est, quando verè adest dubium an donatio facta viro à cõsanguineis vxoris, sit facta contemplatione vxoris, & è contra an donatio facta vxori à consanguineis viri, sit facta contemplatione viri? Et multi probabiliter quidem respondent in tali casu, donatarium acquirere rem donatam, itaut soluto matrimonio restituere non teneatur; Ita Bald. Salic. Menoch. Franciscus Aretius, & alij apud Sanchez lib. 6. de matrimonio disp. 26. num. 10. Sed ipse Sanchez num. 11. Contrarium putat probabilius, nempè coniugem consanguineum donãtis rem donatam acquirere, ita vt soluto matrimonio ad ipsum, vel ipsam res donata redeat, vel ad hæredes, ita etiam tenet Molina tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 430. conclus. 2. Nauarr. cap. 17. num. 166. Syluest. verb. donatio 2. q. 5. Iulius Clarus lib. 4. dicens esse communem opinionem q. 10. vers. Sed numquid ea, Menochius de præsumptionibus lib. 3. præsumpt. 26. num. 13. & alij multi. Quod intellige etiã si vtriq; fuerit facta donatio, semper enim censetur facta contemplatione proprij cõsanguinei; nisi Princeps, vel Augusta donaret aliquid proprij consanguinei vxori, quia tunc acquireret dicta vxor l. cum multa C. de bon. quæ liber. cum huiusmodi personę non censeantur donare cõtemplatione alterius. Secus autem si donarent vxori ob obsequia accepta à viro, quia censerentur donasse contemplatione viri, vt Io: Lupus rubr. de donat. §. 45. num. 19. vide etiam Bartol. consil. 11. nu. 7. lib. 2. & Menochium de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 26. num. 11. Si autem alicubi adesset consuetudo, vt dictas res donatas à dictis consanguineis, donatarij acquirerent, vtiq; ille seruanda esset, vt idẽ Menochius num. 20. Lupus num. 12. & 13. Nec est necessarium, vt dicti consanguinei donantes explicent in donatione affinitatem, v. g. dono Marthæ vxori mei cõsanguinei, quod aduertit Lup. loc. cit. nu. 7. Menoch. dicta præsumpt. 26. nu. 5. Item neq; est admittẽdum id, quod aliqui volebant, nempe tunc traditam doctrinam esse veram, quando res donata non conueniret, nisi tantum donatario, vt v. g. si consanguineus mariti donet aliquid vxori conueniens tantum mulieribus, vt ornamenta fæminea, &c. & è contra si consanguineus vxoris donaret aliquid viro, viris tantum conueniẽs, vt equum arma, &c. Nam etiam in his casibus, donatio censetur facta contẽplatione proprij consanguinei, alioquin semper donatio pertineret

neret ad donatarium, quia donatio fieri solita à dictis consanguineis, semper fit de rebus vtilibus ad donatarium; esset enim quid incõgruum velle donare vxoribus, v.g. arma, equum, & similia; & viris ornamenta fœminea; Vnde adhuc in his rebus, donatio censetur facta contemplatione proprij consanguinei, itaut soluto matrimonio, rem donatam acquirat eo modo, quo reperitur; idem Lupus nu. 8. & 9. Io: de Imol. l. si pater, §. ad substitutos num. 12. ff. vulgari, & alij, quos sequitur Sanchez dicta disp. 26. num. 15. vers. probabiliùs autem.

16. Et nota, ꝙ licet aliqui iurisperiti teneãt donata, v.g. vxori à consanguineis mariti fieri ipsius vxoris, nisi maritus talẽ donationem reuocauerit, & censeri donationem inter coniuges, quæ confirmatur morte donãtis; & sic mortuo marito, vxorẽ acquireret talẽ rem, vt pluribus rationibus probat Io: de Imol. l. si pater, §. ad substitutos num. 4. ff. vulgari, Antonius Gomez l. 52. Tauri num. 67. & alij. Tamen contrarium est verius, & omninò tenendum, nisi consuetudo, vt supra num. antec. contrarium vellet. Patet quia in dubio, non præsumitur donatio, alioquin, etiam quando maritus tradit vestes pretiosas vxori, cẽseretur donare, quod est falsum, ex antea dictis, & nunquam debet pręsupponi donatio, quando adest alia coniectura, vt est in tali casu; coniectura enim certa est, velle maritum dictam rem esse vxoris quoad vsum, non autem quoad totale dominium, & sic mortuo marito, res transit ad hæredes dicti mariti, nisi cõtrarium explicet Molina tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 430. conclus. 4. Io: Lupus rub. de donat. §. 44. in fine, & refert Rotæ decisionẽ, Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 26. num. 19. in fine, & alij. Quam doctrinam intelligas iuxta opinionem, quam sequuti sumus nu. anteced. nempè donata à consanguineis non fieri donatarij; sed coniugis consanguinei.

17. Nota etiam cum dicto Molina loc. cit. conclus. 3. Sãchez num. 22. & alijs, donationem factam à consanguineis viri vxori, & è contra, non censeri sponsalitiã largitatem, & ideò non acquiri dimidiam partem illius per osculum, nec totam per copulam carnalem: sed semper rem donatã manere sub dominio illius, cui pręsumitur fuisse donata, & eo mortuo succedunt hæredes, scilicet quoad dominiũ, & vsum; nam soluto matrimonio cessat etiam vsus donatarij; vt supra num. 15. Continet tamen in se talis donatio siue fiat à consanguineis, siue ab extraneis, conditionem dummodo matrimonium sequatur ad instar sponsalitiæ largitatis, & ideò eo non sequuto omnia essent restituenda, l. cum veterum, C. de donat. ante nupt. vbi Cinus ita extendit dictum textum, Ioan. Lupus rubr. de donat. §. 3. num. 50. & alij.

De Arrhis, seu de donatione propter nuptias, quid sint, quomodo acquirantur quis possit illas promittere, & qualiter vxor de illis possit disponere. Cap. C I.

1 *Arrhæ sunt ea, quæ Sponsus tradit Sponsæ in securitatem matrimonij, in Hispania autem sunt donationes quædam, quas sponsus, vel maritus facit sponsæ, vel vxori.*

2 *Arrhas, quas habuit mulier putata virgo à marito, quæ verè non erat talis, non tenetur dicta mulier restituere, licet maritus non dedisset, si id cognouisset.*

3 *Fingens se virginem, & vtens licitis remedijs, vt virgo appareat, non peccat mortaliter; nec similiter parentes, & alij ad id concurrentes, adiuuantes, &c.*

4 *Arrhæ in Regno Castellæ non possunt excedere valorẽ decimæ partis bonorum, quæ donans possidet, nec requiritur insinuatio, etiam si excedãt summã 500. solidorum; possunt etiam promitti Arrhæ respectu futurorum bonorum; si expressè dicatur in contractu.*

5 *Si bona mariti sunt minuẽda, eo quod possidebat bona fide aliqua non sua; ar-*

rhæ à dicto marito promissæ sunt etiam minuendæ iuxta ratam.

6 *Si promittens arrhas habeat maioratum, arrhæ sunt desumendæ habito respectu ad valorem fructuum maioratus,& explicatur quonam modo fiat dictus computus.*

7 *Meliorationes facta a patre filio causa matrimonij in communi, possunt à patre reuocari; Secus autem, si fiant causa matrimonij particularis ex pacto inito cum tertia persona.*

8 *Promissio arrharum vltrà decimā partem, vt supra, est inualida quoad excessum, nec mulier posset in conscientia dictum excessum retinere.*

9 *Donatio remuneratoria est extrahenda ex tota massa hæreditatis iuxta aliquos Doctores; sed iuxta alios est extrahenda ex illa parte, de qua donans potest disponere. Arrhæ autem sunt desumenda ex tali parte, non autem ex tota hæreditate.*

10 *Vir, cui non fuit tota dos soluta, vel nihil de dicta dote, nihil etiam tenetur dare, si arrhas promiserit, & si partem tantum accepit, partem etiam arrharum tenetur dare.*

11 *Vtrum pupilli, & minores arrhas constituere possint, videndus est lib.2.de contr. cap.5.*

12 *Filius familias sicut potest inconsulto patre contrahere matrimonium, & alios contractus facere, ita potest etiam eo inconsulto arrhas promittere.*

13 *Mulier soluto matrimonio, si habeat filios, & non nubat, potest disponere de quarta parte arrharum; si nō habeat filios, potest disponere de omnibus; si nubat, & habeat filios, tenetur illas integrè filijs conseruare; retento sibi vsufructu, dum vixerit.*

1 ARrhæ iure communi significant ea, quæ sponsus tradit sponsæ in securitatem, & pignus futuri matrimonij, sicut solet fieri in alijs contractibus præcipuè emptionis,& venditionis, in quibus solent dari arrhæ amittendæ, si nō sequatur contractus, & in hoc significato jam de eis egimus cap.89.num.4.& 5. In Hispania autem arrhæ significant donationem, quam facit sponsus sponsæ, vel maritus vxori in præmium magnæ dotis, vel nobilitatis, vel pudicitiæ,& solēt etiā vocari donationes propter nuptias, quia loco ipsarum successerunt, non tamen iuxta naturam, quam olim habebant donationes propter nuptias, quæ iam in desuetudinē abierunt, & explicauimus cap.99. num.1.& docet etiam Sanchez lib.6.disp. 1.num.1. Sed iuxta naturam ipsarum arrharum, quæ acquirūtur à sponsa per matrimonij consummationem, ita vt soluto matrimonio ipsius fiant, vt iam diximus cap.anteced.num.6.nec possunt à sponso, seu marito reuocari, & in hoc differunt arrhæ à sponsalitia largitate, distāt etiam, quia spōsalitia largitas est omninò facienda ante matrimonium contractum; Arrhæ autem possunt dari etiam inito matrimonio, quia licet quælibet donatio simplex sit inter coniuges prohibita, vt cap. 99. probauimus, tamen donatio remuneratoria fieri potest, & cum arrhæ dentur in præmium pudicitiæ, vel magnæ dotis, aut nobilitatis, benè possūt dari inito matrimonio; vt probat Sanchez lib.6. dispur. 28.num.2.Couar.4.decretal.2.par.cap.3. §.7.num.12.& alij,

2. Sed quæritur, vtrum fœmina putata virgo, cum verè virgo non sit, teneatur restituere arrhas, quas accepit à sponso, vel marito, eo quod defectus cognitus non fuit,& si cognitus fuisset, vtiq; arrhæ non fuissent datæ? & affirmatiuè aliqui respondent. Quibus addi possunt quidam Doctores asserentes, viduam constituentem dotem fœminæ ab ipso putatæ virgini, nec cognoscētem defectum, quia dotem non cōstituisset, in foro conscientiæ esse creditorem dictæ dotis,& vxorem sic dotatam teneri illam restituere, quia cessante causa, debet etiam cessare effectus ex l.2.§.fin.ff.de donat.& vbi est error, nec potest dari consensus necessarius ad donationem; error enim tollit consensum, l. nihil,ff.de reg.iur. ita docet Rodriq.1.to. summ.cap.208. num.12. vbi plures affert; scilicet Cord. summ. q.135. Ludou.Lop. 1.par.instr.c.75.§.præterea, & Vega lib.1. summæ cap. 387. Tamen dicendum est, di-

dictam vxorem non teneri restituere arrhas;quia nullo iure probatur arrhas dari tantum propter virginitatem; imò iuxta Molinam to.2. de iustit. tract.2.disp.431. §.dubium est,ad nullam causam restringitur donatio artharum;Vnde licet non adsit virginitas,non ideò erit irrita donatio; neque obstat, quod cessante causa, cesset etiam effectus; hoc est verum quando error est in causa principali,secus quādo est in cōditione, licet, si talis cognitio cognita fuisset, non fuisset sequuta donatio, vt benè explicat Molin. to. 1. de iustit. tract. 2.disp. 209. fol. 1281. & seqq. v.g.si quis paupertate motus elargiatur alicui eleemosynam,ignorans esse infidelem,vel suū inimicum, quod si præsciuisset, minimè eleemosynam fecisset; non ex hoc erit irrita donatio,ita vt pauper teneatur ad restitutionē; quia principalis causa fuit vera, nempè paupertas; ita etiam in casu nostro, licet maritus constituat dotem vxori, vel arrhas daret, quam si cognouisset cum tali errore, vtique non dotasset, nec arrhas donasset; tamen causa principalis, cum fuerit vera, scilicet vel paupertas dictæ vxoris, vel magnus amor,quem erga eam habet, non erit creditor dotis, vel arrharum, nec vxor tenetur aliquid restituere. Quod fusius docet Sanchez lib.6. de matrim.disput.27.num. 4. & 5.

3. Vtrum autem fœmina fingens se virginem,& licitis vtens remedijs,vt tanquam virgo nubat, mortaliter peccet, ac eorum parentes, & alij ad id concurrentes? Videtur affirmatiuè respondendum; quia iuxta communē doctrinam, D. Tho. 2.2.q.77.art.7. vitia occulta rei vendendæ sunt manifestanda, imò etiam manifesta,quando emptor ex ignorantia inculpabili defectus non aduertit, vt docet Petrus Nauar. lib. 3. de restit. cap.2. dub. 7. num. 46. & nos iam diximus in 2. lib. de contr.cap.40. num.17. & cap.49. num.7. Vnde cum matrimonium sit quasi quædā vēditio, cum sponsi acquirant dominium in corpus alterius sponsi; dicendum est, quod teneatur fœmina tale vitium aperire, alioquin cum simus in re graui, mortaliter peccare, vt similiter parentes, & alios ad id cōcurrentes;tamen respondendum est negatiuè, scilicet, neque dictam fœminam,neque parentes,&c. mortaliter peccare, imò neque venialiter si id agant tantum tacēdo, & cælando vitium medijs licitis iuxta doctrinam D.Thom.2. 2. q.1. art.1.ad 4. vbi ait,*non esse mentiri,tacere,& bonis medijs occultare vitium*; secus autem si fiat animo, vt iudicetur virgo, tunc enim adesset mendaciū ex eodem D.Tho.2.2.q. 111.ar.1.in cor.vbi docet, mēdacium nō solum esse in verbis, dū quis aliud, quod sentit significat; sed etiam in factis, dum per signa factorum, vel rerum vult aliud, quod in se est,ostendere;tamen in casu nostro, neque hoc mendacium esset culpa mortalis,nisi in casu,quo verisimile esset, posse maritum talem defectum cognoscere, & molestè ferre, ac malè tractaturum vxorem,& vitam plenā discordijs ducturū vt Sāchez lib.6.de matrim.disp.27. num. 10.& 11.in fin. tūc enim esset tantum peccatum contra charitatem ex eodem Sanchez,non autem contra iustitiam, quia licet, venditor vt supra teneatur aperire ex iustitia defectus rei venditæ, tamen nos non sumus in tali casu; sed in casu, quo ex cōmuni vsu contrahentium,tam ipsi contrahentes, quam alij qui pro ipsis agunt, non teneantur aperire defectus proprios, & cum id iam contrahentes sciant, nulli eorum fit iniuria;sicut ludentes, ob quasdam naturales leges ludi, quas iam ludentes sciunt, licet certi de victoria, possunt sponsionem augere,& alia facere, vt diximus in lib.2. de contr.cap.74. nu.2.& docet etiam Couar.reg.peccatum 2.par.§.4. num.6.igitur nulla erit iniustitia; neq; erit peccatum contra charitatem, nisi in casu dicto, quia nullum damnum graue incurrit vir ob talem intrinsecum defectum; vt probat Sanchez loco cit.num.8.& 9.

4. Secundò quæritur, in qua quantitate possint arrhæ constitui,& an requiratur insinuatio,si excedant summā quincentorum solidorum? Respondeo in Regno Gastellæ,tam vir, quam vxor non possunt excedere arrhas vltra valorem decimæ partis bonorū, quæ possidēt, nam tam vir, quam etiam vxor in premium nobilitatis,vel diuitiarū viri, potest dictas arrhas

dare;nec requiritur insinuatio, licet excederent summã quincentorum aureorum, ex l. 50. Tauri, hodie l. 2. tit. 2. lib. 5. nouæ recompilat. & ratio est, ne coniuges mutuo amore se spolient, ita Molina to. 2. de iustit. tract. 2. disp. 290. §. quintum est. Possunt etiam promitti arrhæ de bonis præsentibus, & futuris, licet, si non exprimantur futuræ, arrhæ sunt desumendæ ex bonis, quæ possidet maritus tẽpore promissionis, nec obstat siuè postea augeantur, siuè minuantur, vide Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 29. num. 5. & 6. & nota, quod licet promittens arrhas, hæredibus necessarijs destitutus sit, adhuc tamen non potest vltra decimam partem bonorũ promittere; deducendum tamen est æs alienum, & computanda sunt omnia, quę viro debentur, vt Molina tom. 2. de iustit. tract. 2. disp. 431. §. illud est obseruandum; imò computanda sunt omnia bona, ad quæ vir habet actionem ad recuperandum; vt ex Suar. & alijs docet Sanchez num. 13. & si arrhæ excederent dictam summam decimæ, esset irrita respectu excessus tantum, vt idem Doctor num. 14. & Molina loco cit. & idem est dicendum si sponsalitia largitas octauam partem bonorum excederet.

5. Sed dubium est, vtrum arrhæ sint minuendæ, si bona mariti sint minuenda, eo quod bona fide possidebat aliqua non sua? Et negatiuè respondet Molin. to. 2. de iustit. tract. 2. disp. 431. §. illud est obseruandum, Suar. & alij, quos affert Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 30. num. 1. sed ipse num. 2. cõtrarium tenet; quia id, quod non est promittentis, non potest computari inter eius bona, & cũ arrhæ sint sumendæ ex bonis promittentis, dicendum est in tali casu, arrhas esse minuendas iuxta diminutionem bonorum; & idem est etiã dicendum, si in sponsalitia largitate id accideret, vbi tamen, sponsi non possunt excedere octauam partem, vt diximus cap. anteced.

6. Si autem promittens arrhas habeat maioratum, sunt arrhæ desumendę habito respectu non ad valorem maioratus; sed ad vsumfructum, quẽ promittens arrhas est percepturus in toto vitæ suæ cursu seclusis expensis faciendis in bonis dicti maioratus; vt si vir percipiat quotannis mille aureos, videndum est, quodnam capitale posset constitui, si venderetur dicti fructus ad vitam promittentis, & ex dicto capitali, est deducenda decima pars pro arrhis, Molin. loc. cit. §. circa hęc quęritur; Molinus l. C. lib. 1. de primog. cap. 19. nu. 41. Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 31. num. 1. & alij apud ipsos. Quonam autem modo sit colligendus valor dictorum redditum? Sunt tres opiniones, prima asserit, hoc pendere à futuro euentu, nempè iuxta quantitatem annorum, quibus promittens arrhas vixerit. Secunda sententia, ait, dictos redditus esse ęstimandos ad rationem vnius pro octo ad modum census vitalitij; vnde si redditus sunt mille aurei, valor erit octo millia aureorum, quorũ decima pars poterit promitti pro arrhis. Tertia sententia, quæ vera est, putat iniustum esse, & irrationabile velle constituere id pretium in omnibus censibus vitalitijs; alioquin idem pretium esset soluendum nonagenario, ac soluitur iuueni, quod æquum non est, maius enim pretium debetur seni, cum vita breuior sit, quam iuuenis, & minus pretium debetur iuueni ob longiorem vitã, ita Molina to. 2. de iustit. tract. 2. disput. 431. §. circa hæc quæritur, & Sanchez loc. cit. num. 4. Vnde dicta computatio relinquitur arbitrio prudentis viri facienda habito respectu ad annos, ad valetudinem, &c.

7. Sed quid, si quis habeat apochas, scilicet scripturas quasdam, in quibus cõtineantur aliquæ summæ pecuniarũ; quas patres solent filijs donare causa matrimonij? Respondeo, si dictæ apochæ tradantur ad meliorandum sortem filij causa matrimonij incerti; posse patrem, vel aliũ, qui illas fecit, reuocare; nisi fiant, vt filius possit cum aliqua contrahere matrimonium; quæ non contraheret; nisi facta tali melioratione filio; tunc enim esset donatio ex causa onerosa, & cum non possent reuocari absque damno tertij; ideò irreuocabiles fiunt; Vnde non sufficit saltem in Regno Castellæ, vt dictæ meliorationes fiant causa matrimonij in communi; sed necesse est, vt etiam intercedat pactũ

cum

cum tertia persona, vt fiant irreuocabiles; vt Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 32. nu. 1. & 2. apud quem plura notantur.

8. Dubium tamẽ est, vtrum promissio arrharum vltra decimam partem valida sit in foro conscientiæ, ita vt vxor non teneatur excessum restituere? Respondeo negatiuè in Regno Castellæ, vt supra, tam enim excessum decimæ partis, quoad arrhas, quam octauæ partis, quoad sponsalitiam largitatem, semper donatarius tenetur restituere nulla iudicis sententia expectata; cùm leges annullent quidquid contra gestum fuerit, ex eodem Sanchez disp. 33. nu. 1. ex Corduba, Lopez, & alijs, quod est verum, etiam si adfuerit iuramentum; est enim irritum reputandum, cum contrarium non possit obseruari absque peccato; & lex iustè prohibeat excessum; & cõtractum aliter factum annullet, vt idem Sanchez disp. 34. Casu tamen, pro quæstio esset, an arrhæ excesserint decimam partem bonorũ mariti; viri erit, vel eius hæredum dictum excessum probare; ita Couar. 2. var. cap. 6. num. 7. Sanchez disp. 35. num. 4. & alij.

9. Quæstio tamen est, an dictæ arrhæ possint promitti in præiudicium legitimæ descendentium, & ascendentium? ad cuius quæstionis dilucidationem, necesse est prius videre, an donatio remuneratoria sit extrahẽda ex tota hæreditatis massa, tanquam æs alienum, an tantum ex illa parte, de qua promittens arrhas potest liberè disponere; vt in Regno Castellæ, de tertia parte respectu ascendentium, & de quinta respectu descendentiũ, vt ait Sanchez lib. 6. disp. 36. num. 2. & duas in hac re refert opiniones; Prima asserit, dictas arrhas esse extrahendas ex tota hæreditate, tanquam æs alienum, & ratio est, quia tutor potest de bonis pupilli donationes, & munera facere ijs, quibus pupillus iuxta suam dignitatem facere debebat, l. cum plures 13. §. fin. ff. de administr. tutor. & ibi docet Bart. Abbas cap. 3. nu. 3. de donat. Io: Garzia de donat. remun. nu. 22. & alij, igitur multo magis poterit pater de bonis proprijs donationes remuneratorias facere, non obstante, quod minuat legitimã filiorum, vel ascendentium; & confirmatur ex l. Diuus 9. ff. si quid in fraudem patroni, vbi habetur, *liberum benemeritis donare posse, non verò legare, quo patroni legitimã portionem minuat*, & cum portio patroni, & filiorũ sint similes, l. fin. C. de inoff. testam. si illa potest minui ob donationem remuneratoriam poterit, & hæc, ita Io: Lupus rubr. de donat. §. 50. num. 12. Nauar. summa latina cap. 26. num. 39. Gomez Arias l. 26. Tauri num. 9. & alij plures. Secunda sententia, quæ probabilior videtur Sanchez loc. cit. nu. 4. ait, donationem remuneratoriam debitam ex iustitia minuere legitimam filiorum, vel ascendentium, secus autem non debitam ex iustitia, pro qua sententia plures affert; sed verè prima etiam tuta est; & eo magis confirmatur, quia iuxta doctrinam Molinæ tom. 2. de iustit. tract. 2. disput. 282. §. dubium est, modicæ donationes prudenter factæ, ac etiam eleemosynæ pertinent ad ordinarios sumptus, & ad rectã bonorum administrationem, & ideò hæ sunt extrahendæ ex tota hæreditate; ergo similiter donatio remuneratoria erit extrahenda ex hæreditate, dummodo prudenter fuerit facta, quibus notatis, ad quæstionem respõdendum est, arrhas esse desumendas ex ea parte, de qua quis liberè potest disponere, vt in Regno Castellæ de tertia respectu ascendentium, & de quinta respectu descendẽtium; & ratio est, quia arrhæ procedunt ex mera liberalitate donantis, vt docet Molin. tom. 1. de iustit. tract. 2. disput. 200. fol. 1230. in fin. Couar. cap. officij num. 4. de testam. Suar. & alij, quos sequitur Sanchez loc. cit. num. 15.

10. At dubium est, vtrum vir, cui nõ fuit soluta dos, vel non tota, teneatur integras arrhas soluere? Et respondetur negatiuè ex regula frustra 75. de regul. iuris in 6. Frangenti fidem, fides seruanda non est, & hoc siuè culpabiliter, siuè inculpabiliter dos soluta non fuerit; vel in partem tantum soluta fuerit; iuxta ratam, nec arrhæ erunt soluendæ; quando autẽ maritus non recepisset dotem; sed ei præstita esset fides de illa soluẽda intra certũ tempus, & ipse dictam fidem liberè acceptasset; si intra dictum tempus moreretur, vtique deberet ipse, vel eius hæredes omnes ar-

arrhas promissas soluere, ratio est, quia, habita fides de pretio, pro numeratione habetur, l. quod vendendi 19. ff. de contrah. empt. Molina tom. 2. de iust. tract. 2. disp. 431. §. dubium est, vtrum si dos, Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 37. num. 2. & alij.

11. Sed vtrũ pupilli, & minores absq; authoritate tutoris, & curatoris, nec non iudicis decreto, possint arrhas instituere? Hęc quęstio pẽdet ex alia, nẽpè an pupilli, & minores cõtrahere possint; de quo iam diximus lib. 2. de contractibus cap. 5. & fusius de hoc agit Sãchez lib. 6. de matrim, disp. 38. per totam.

12. Quid autem dicẽdum sit de filiofamilias? Respondeo, filiumfamilias posse inconsulto patre non solum matrimonium, sed etiã quoslibet alios contractus inire, ac si esset paterfamilias, vt habetur expresse l. tam ex contractibus 575. ff. de iudicijs, & melius l. filiusfamilias ex omnibus 38. ff. de act. & oblig. ex quo sequitur, filiũfamilias posse incõsulto patre arrhas promittere, ac etiam sponsalitiam largitatem. Neque obstat, quod filijsfamilias vota realia possit pater irritare vsque ad annum vigesimum quintum, ergo similiter poterit irritare alios contractus. Respondetur, licet, quamplures asserant patrem posse irritare vota realia filijfamilias vsq; ad annum 25. tamen id est verũ, etiam vltra dictum annũ, imò licet filiusfamilias esset senex, dummodo non haberet aliquorum bonorum dominium, & liberam administrationem; sed viueret sub patria potestate, quia nulla lege cautum est, vt ratione ætatis pater possit absoluere vota realia filij, nam licet in dicta ætate concedatur filijsfamilias, vt possint bona administrare; tamẽ si perseuerauerint viuere sub patria potestate, eo quod alia bona administranda non habent, non ex hoc sequitur, quod pater non possit irritare eius vota realia, & ratio est, quia filiusfamilias non potest promittere bona patris, quia illa nõ adhuc possidet, vt probat Sanchez loco cit. num. 10. cum multis alijs. Non potest tamen pater annullare alios contractus, quia non sunt in præiudicium patris, vt fusiùs idem Doctor ostendit.

13. Vltimò quæritur, vtrũ mulier secluso matrimonio possit disponere de arrhis, si habeat filios vel ascendentes? Et tria hodie certa sunt in dictis arrhis in Regno Castellæ, vbi præcipuè hæ arrhæ sunt in vsu. Primum est, dictas arrhas, non debere excedere decimam partem, vt supra explicauimus. Secundum, mulierem soluto matrimonio, si habeat filios, & non nubat, posse disponere de quarta parte arrharũ, alias autẽ tres partes seruare pro filijs, & si filijs careat, posse de illis omnibus disponere, si non nubat tam in vita, quam in morte. Quod si mulier nubat, & habeat aliquid à marito titulo lucratiuo non oneroso siuè ex donatione inter viuos, siuè ex testamento; tenetur integrè arrhas seruare filijs prioris matrimonij, à quorum patre illas recepit retento sibi vsufructu; si nihil habuit titulo lucratiuo, tunc dissident Doctores, quidam dicunt posse in tali casu mulierẽ de illis omnibus disponere; alij autẽ, quod probabilius, & communiùs est, dicunt teneri dictam mulierem seruare dictas arrhas pro dictis filijs prioris matrimonij, retento sibi vsufructu, quia statim ac nubat, transit dominium ad dictos filios, vide Sanchez lib. 6. de matrim. disp. 40. & 41. Molin. tom. 2. de iustit. tract. 2. disput. 431. & alios.

DE

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

Vtrùm in Ecclesia sit potestas statuendi impedimenta derimentia Matrimonium. Cap. CII.

1 *De fide est, esse potestatem in Ecclesia constituendi impedimēta dirimentia matrimonium, non autem respectu infidelium, in quos Ecclesia nō habet potestatem temporalem, secus si haberet, tunc enim posset Pontifex, sicut possunt alij principes absoluti dictorum infidelium.*

2 *Non omne praeceptum Pontificis prohibens matrimonium, illud irritat, nisi adsit clausula irritans, vel quid aequiualens.*

3 *Principes saeculares seclusa prohibitione Ecclesiae possent impedimenta matrimonij constituere, sed non possunt nisi respectu infidelium; omnesq; causae matrimonij fidelium pertinent ad Ecclesiam, praeter causam dotis. Hebraei nullum impedimentum constituere possunt.*

4 *Consuetudo legitimè introducta tam inter saeculares, quam inter Ecclesiasticos, potest causare impedimentum irritans matrimonium, sicut è contra, vt impedimentum irritans, non irritet.*

5 *Contrahens matrimonium cum impedimento dirimente, vnum peccatū mortale committit cum vna tantum malitia morali, contra praeceptum naturale, vel Ecclesiasticum.*

6 *Contrahens cum impedimento dirimente matrimonium ob metum cadentem in constantem virum, non peccat mortaliter, si non habeat animum habendi copulam.*

7 *Contrahens cum habente impedimentum continens specialem malitiam, vt consanguinitatis, voti, &c. mortaliter peccat, & tenetur ambas peccati malitias in confessione aperire.*

8 *De fide est prudenter, & conueniēter fuisse impedimenta matrimonij instituta ab Ecclesia, quae duodecim sunt de iure communi, & alia duo sunt ex Concilio Tridentino.*

1 E fide est, esse in Ecclesia potestatem statuendi impedimenta dirimētia matrimonium, vt patet ex Concil. Trid. sess. 24. can. 4. vbi sic habetur. *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in ijs constituendis errasse, anathema sit.* Et idem dicitur in canon. antec. 3. non autem dicta impedimēta poterunt infideles comprehēdere, quia in eos Ecclesia nulla iurisdictione gaudet; vt docet Innoc. III. cap. gaudemus de diuor. ex 1. ad Corinth. 5. *Quid mihi de ijs, qui foris sunt iudicare?* Posset tamen Pōtifex, si esset Princeps temporalis dictorū infidelium, impedimenta statuere, sicut possūt omnes alij Principes, vt infra, quibus non seruatis, matrimonium esset nullum; imò Ledesma 2. par. 4. q. 61. art. 2. col. 3. & Abul. 1. Reg. 8. q. 178. Sentiunt Pontificem id posse etiam respectu infidelium, qui subduntur Principibus Christianis, licet contrarium sit probabilius, cum Pontifex in eos nullam habeat iurisdictionem temporalem. Debet etiam esse iusta causa statuendi dicta impedimenta; quia matrimonium cum ex iure naturali, & diuino sit omnibus concessum, non potest Pontifex pro libito illud interdicere, licet iniusta causa nō sit praesumēda in Pōtifice; docet dictam doctrinam idem Ledesma loc. cit. q. 56. art. 4. §. penult. Hostiens. summa tit. de matrim. cōtracto cōtra interd. Eccles. num. 3. & alij; & sicut potest Pontifex generaliter impedimēta statuere, ita etiam poterit inhibere ne matrimonium cōtrahatur inter aliquos particulares, iusta exigente causa, & similiter matrimonium erit nullum, vt idem Hostiens. loc. cit. in fin. D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 16. in fin. principij, Io: Andr. cap. penult.

nult. in fin. de desponsf. Impuber. & ibi Anchar. num. 7. cum alijs, quos sequitur Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 1. num. 7. Imò potest etiam aliquos ob grauissimas causas reddere inhabiles ad contrahendum, vt de facto reddidit Vrbanus V. Bernabonem Vicecomitem, & Dominum Mediolanensem, vt refert Alex. de Neuo cap. tuas n. 17. ex Calderino ibi, & nota, quod attento iure naturali, & diuino, id quod potest Pontifex in tota Ecclesia, potest etiam Episcopus in sua Diœcesi; dicta tamen impedimenta statuere non potest, eo quod Pontifex sibi talem facultatem reseruauit, vt sumitur ex generali Ecclesiæ consuetudine, & probat idem Sanchez loc. cit. num. 9. Filiuc. 2. par. de imped. cap. 1. num. 10, & alij.

2. Vtrum autem omne præceptum Pontificis prohibens matrimonium, illud irritet, negatiuè est respondendum, sed tunc tantum illud nullum reddit, quando dictæ prohibitioni addatur decretum irritans, vel quid æquiualens, vt si dicatur sine spe coniugij; de quo fusè est vidẽdus Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 2. quẽ sequitur Filiuc. de impedim. cap. 1. num. 11. & 12.

3. Sed quæstio est, vtrum Principes sæculares possint impedimenta matrimonij statuere, quibus matrimonium fiat irritum? & respondeo, seclusa prohibitione Ecclesiæ, posse; sed Ecclesia talem potestatem Principibus Christianis interdixit, quia matrimonium est sacramentum, & vt tale pertinet ad Ecclesiam, nec ad illud se potest extendere potestas sæcularis, vt patet ex Concil. Trid. sess. 24. can. 12. vbi sic habetur. *Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos, anathema sit.* Excipitur tamen causa dotis, & matrimonium infidelium, huiusmodi enim cum nõ sint res spirituales; pertinent ad ipsos Principes, & ideò ipsi, respectu matrimonij dictorum infidelium, possunt statuere impedimenta quibus non seruatis, matrimonium sit irritũ; Excipitur tamẽ Respublica Hebræorum, quæ cum libera non sit, non potest statuere similia impedimenta, imò, vt benè subdit Sot. 4. d. 39. q. vnic. ar. 1. Si quando ante passionem Christi, Respublica Iudæorũ aliquod impedimentum dirimens statuisset, adhuc hodie duraret; quia dictæ leges sæculares per Christũ non fuerunt ablatæ vide D. Thom. 4. d. 39. q. vnic. art. 2. ad 3. Angelum verb. matrimonium 3. impedim. 10. num. 1. Sanchez lib. 7. disp. 3. num. 3. 4. & seqq. Filiuc. loc. cit. nu. 1. 2. & seqq. Bonac. de impedim. q. 3. punct. 1. à num. 2. vsq. ad 6. & alios.

4. An autem consuetudo possit inducere alia impedimenta dirimentia cõtractum? Vel iam statuta ab Ecclesia, non habere vim dirimendi matrimoniũ? Respondeo in primis, certum esse nullam valere consuetudinem dirimendi matrimonium contractum, nec obstat quoduis scandalum, quod esset sequuturum patet ex cap. fin. de sponsa duorum, vbi definitur, non staudum esse consuetudini, vt spreto priori matrimonio rato, persistatur in posteriori consummato, vt Sãchez lib. 7. disp. 4. num. 2. Angelus verb. matrimonium 3. impedim. 17. num. 1. Syluest. eodem verb. 2. q. 3. Filiuc. de imped. cap. 1. num. 14. Concordant tamen Doctores, valere consuetudinem approbatam à Põtifice, per quam adsit aliquod impedimẽtum dirimens matrimonium, & multo magis ad illud impediendum ad tempus, vel ad separandũ ad tempus coniuges ob pœnam, ratione matrimonij contracti cõtra aliquod edictum: sed dissident Doctores, vtrum seclusa scientia Pontificis cõsuetudo legitimè præscripta, vt petitur in cap. fin. de consuet. ad legem statuendam, & statutam derogandam, sufficiat ad introducendum impedimentum dirimens matrimonium, vel vt dirimens non dirimat? Et affirmatiuè respondet Sanchez lib. 7. de matr. disp. 4. num. 11. & 14. quem sequitur Filiuc. de impedim. cap. 1. num. 16. Et licet non desint contrarij, quos fusè Sanchez refert; eandem nostram doctrinam sequitur Bonac. de imped. q. 3. pun. 1. num. 7. & 8. debet tamen esse dicta consuetudo mista, scilicet laicorũ, & Clericorum, quia non sufficit tantum consuetudo laicorum ad abrogandas leges Ecclesiæ; vt idem Doctores asserunt.

5. Sed vtrum contrahere cum tali im-

impedimento dirimente sit culpa mortalis; habens duas malitias, vnam ex transgressione præcepti iuris naturalis, vel Ecclesiastici, alteram eo, quod fiat irritum sacramentum? Respondeo certum esse apud omnes, contrahere cum impedimento derimente, esse culpam mortalem ob præceptum naturale, si impedimentū fuerit ex iure naturali, vt si quis contraheret in primo gradu descendentium, vel ascēdentium; vel ob præceptum Ecclesiæ, vt si quis contraheret inter alios gradus ab Ecclesia prohibitos; sed vtrum tale peccatum contineat duas malitias, affirmatiuè multi respondent, quos refert P. de Ledesma de matrim. q. 5. art. 1. diffic. 3. post. 2. conclus. & quidem probabiliter; tamen probabilius putat Sanchez adesse tantum vnam malitiam ratione trāsgressionis iuris naturalis, vel Ecclesiastici, nec adesse sacrilegium, quia nihil operatur contra materiam, & formam determinatā, & præscriptam à Christo Domino, vt est in alijs sacramentis; in hoc enim sacramento, licet pro materia, & forma adsint amborū cōsensus per verba, vel signa expressus, tamen non sufficiet, si contrahentes ex iure naturali, vel Ecclesiastico non poterunt contrahere; vnde peccatum erit tantum ratione præcepti Ecclesiæ, & non ratione materiæ, & formæ. Ita tenet Sanchez lib. 7. disp. 5. num. 1. cum dicto P. Ledesma, & sequitur Filiuc. de imped. cap. 1. num. 1.

6. Sed maius dubium est, an metus cadens in constantem virum excuset ab hac culpa mortali? Et negatiuè respondet Caiet. 1. 2. q. 96. art. 4. & ratio eius est, quia putat Ecclesiæ præcepta obligare etiam cum mortis periculo, quod alij reijciunt, & aliam afferunt rationem, vt Sot. lib. 1. de iust. q. 6. art. 4. & 4. d. 22. q. 1. Nauar. cap. 27. num. 141. Valentia 1. 2. disp. 7. q. 5. punct. 6. q. 4. §. Vnde caput, & alij, ratio horum Doctorum est, quia supposita prohibitione Ecclesiæ, matrimonium est irritum, nec metus illud potest reddere validum; & qui accedit ad non suam, certum est, quod fornicetur, & peccet mortaliter contra præceptum diuinum; ex qua ratione infertur, ratione copulæ habitæ oriri peccatum, non ratione contractus præcisè, quia iam dictus actus est nullus; idem tenet Sanchez dicta disp. 5. num. 4. licet aliter id explicet; Vnde contrahere cum impedimento dirimente animo non consummandi, nullum erit peccatum saltem mortale; quod præter dictos Doctores docet etiam Filiuc. num. 26. Si autem quis contrahat cum impedimento dirimente tantum, tūc si habeat animum contrahēdi affectu maritali, & contrahat corā Parocho, & restibus, validū erit sacramentum, nec aliquod peccatum committet; vt si quis habens votum simplex contrahat ex tali metu graui, vel si contraxerat alia sponsalia; & ratio est, quia cum tanto incommodo nemo tenetur stare promissis, vt fusiùs idem Sanchez probat loc. cit. nu. 3. & Filiuc. num. 25.

7. Quot autem peccata committat contrahens cum habente impedimentum specialis maliriæ, vt consanguinitatis, vel voti, &c. Respondetur, si matrimonium fuerit prohibitum ex diuerso motiuo respiciens diuersam virtutem, constituere plures malitias peccati necessariò explicandas in confessione; si copula fuerit sequuta, vt si quis contrahat cum consanguinea, adest in copula malitia fornicationis, & incestus; & similiter si quis contrahat cum habente impedimentum cognationis, vel affinitatis, aut publicæ honestatis, vna malitia est ratione fornicationis, altera incestus, cum omnia dicta peccata plus, minusuè ad incestum reducantur. Et idem videtur dicendum de matrimonio contracto, & copula habita cum infideli, vel hæretica; licet, probabile etiam sit, id esse tantum circumstantiā aggrauantē; sic etiam habens copulam cum habente impedimentū impotentiæ, videtur adesse alia malitia peccati contra naturam, vt cum alijs docet Sanchez lib. 7. dub. 5. num. 14. Sed communior opinio videtur contraria, nempè, quod nulla addatur specialis malitia, & saltem est res dubia, vt loquitur etiam Filiuc. de imped. cap. 1. num. 23. §. sequitur tertiò. Item habens copulam cum habente votum, vel Ordines sacros committit etiam sacrilegium. Item si copula fuerit habita cum rapta, & copula violenter fuerit habita, ade-

aderit alia malitia raptus, vel simplicis fornicationis, si postea virgo consentiat. Quando autem matrimonium fuerit prohibitum in pœnam commissi delicti, tunc vna tantum malitia erit in copula; vt ratione homicidij coniugis, &c. vt suo loco fusiùs dicemus, vide Sanchez in dicta disput. 5. & Filiuc. loco cit. à num. 22. & seqq.

8. Sed quæritur, vtrum conuenienter fuerint instituta impedimenta matrimonij,& quot, ac quænam sint? Respondeo magna cũ pôderatione,& conuenientia fuisse dicta impedimenta instituta ab Ecclesia, & ex fide est tenendum ex Concil. Trid. sess. 24. can. 3. & 4. poterit tamen videri D. Thom. 4. d. 34. q. vnic, art. 1. in corpore, & Sanchez lib. 7. disp. 6. num. 4. qui conuenientiam horum impedimentorum colligit tùm ratione cõtractus, tum ratione contrahentium. Quot autem, & quæ sint? Respondeo, impedimenta dirimentia matrimonium esse duodecim ex iure communi;& vigore Concilij Tridentini, quod alia duo addidit, sunt quatuordecim, quæ omnia his versibus continentur.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas
Si sis affinis, si fortè coire nequibis
Si Parochi, & duplicis desit præsentia testis
Raptaue sit mulier, nec parti reddita tuta
Hac facienda vetant, connubia facta retractant.

Et de his primò sigillatim est agẽdum, postea verò dicemus de alijs impedimentis non dirimentibus, sed tantum impedientibus matrimonium.

De impedimentis erroris, & conditionis. Cap. CIII.

1 *Differt ignorantia ab errore, eo quod ignorantiam dicat tantummodo negationẽ scientia, error autem dicat iudicium positiuum peruersum intellectus, vterque tamen causant actum inuoluntarium.*

2 *Error quadruplex est, & si fuerit circa personam, contractus erit nullus, siue error sit antecedens contractũ matrimonij, siue concomitans illud, cum non adesset actus voluntarius.*

3 *Error personæ irritat matrimonium iure humano, & naturali, & ideò irritat etiam matrimonium inter infideles.*

4 *Error qualitatis nõ irritat matrimonium, secus si qualitas poneretur in contractu tanquam conditio.*

5 *Error qualitatis transit in errorem personæ, si qualitas principaliter intendatur, persona autem tanquam quid materiale tantum; secus si intendatur directè persona.*

6 *Validum est matrimonium inter Titium, & primogenitam Caij, licet Caius ostenderit aliam filiam pulchriorem Titio, vt illum deciperet circa pulchritudinem, quam non habebat eius primogenita.*

7 *Serui sunt in triplici differentia, quidam vocantur mancipia, quæ Dominus vendere potest, alij sunt serui adscriptitij eo, quod teneantur ad aliquas operas; Alij dicuntur originarij, & sunt filij adscriptitiorum.*

8 *Error conditionis seruilis irritat matrimonium, nisi saltem seruitus esset terminanda infra septem Menses Lunares.*

9 *Spectat ad seruum probare non esse conditionis seruilis, si alter coniux peteret dissolutionem matrimonij; nisi tempore contractus seruitus fuisset iam omnibus nota.*

10 *Error conditionis seruilis adscriptitia, vel originariæ, non dirimit matrimonium.*

11 *Si cognita seruitute, maritus habeat copulam cum dicta serua coniuge; validum erit matrimonium, si adfuerit nouus consensus contrahendi matrimonium.*

12 *Conditio seruitutis non irritat matrimonium iure naturæ, vnde si cognita fuerit à contrahente, validum erit matrimonium, seruam tamen ducens fit irregularis, nisi serua fieret libera.*

13 *Serui possunt inuitis Dominis matrimonium contrahere, nec possunt Domini*

in

in distantes partes illos vendere, in quibus non possent dicti serui ad inuicē sibi debitum reddere, &c.

14 *Error seruitutis, dirimit matrimonium iure Ecclesiastico tantum, licet opinio asserens dirimere iure naturæ, improbabilis omninò non sit.*

15 *Error conditionis seruilis, licet ex ignorantia crassissima, semper irritat matrimonium.*

16 *Error conditionis seruilis, vt irritet matrimonium, debet esse, ita vt errans fieret peioris conditionis.*

17 *Seruus, vel serua collocata in matrimoniū à Domino, vel eo vidente, & permittente, fit libera, vel liber.*

18 *Fit etiam libera serua per instrumentum dotale ei factum à Domino, secus si fuerit ab alio factum.*

19 *Si quis ducat propriam seruam non fit libera, nisi in Hispania, vbi adest tale ius particulare.*

20 *Maritus potest se in mancipium vendere, si venditio non vergat in præiudicium debiti coniugalis. Peccaret tamen mortaliter maritus se vendens absque necessitate.*

21 *Filij sequuntur conditionem patris quoad dignitates, & honores; & sequuntur conditionem matris quoad seruitutem, nisi alicubi adesset contraria consuetudo, quæ vtique seruanda esset.*

22 *Vt proles sit libera, sufficit vt tempore conceptionis mater fuerit libera, vel tempore natiuitatis, vel illo medio tempore inter conceptionem, & natiuitatem.*

23 *Proles serua duorum, si vnus manumittat, est pretium soluendum alteri iuxta ratam, vt proles fiat libera.*

1 EST primò supponēdum ex D. Tho. 4. d. 30. q. 1. art. 1. ad 1. & Soto ibi q. 1. art. 1. in corp. ignorantiā differre ab errore, eo quod ignorantia dicat tantummodo negationem scientiæ, error autem iudicium positiuū peruersum intellectus, vt si quis nesciat quantum ab hinc distet Roma, non dicitur error, sed ignorantia, si quis autem putet distare mille milliaribus, cum non tot distet, dicitur errare ob conceptum falsum, quem habet; iuxta doctrinam P. Augustini in Enchir. cap. 21. vbi ait, errare, est vnum pro alio putare; & licet tam ignorantia, quam error causent ne consensus adsit, & actus non dicatur voluntarius, vt ait S. Thom. & Sot. tamen ignorantia tollit cognitionem, error verò tollit verum; sed quoad dirimendum matrimonium, parum refert, an dicatur matrimonium esse nullum ex errore, vel ex ignorantia, quia non potest dari ignorantia causans inuolūtarium, nisi adsit etiam error; qui si non adesset, actus diceretur voluntarius, & ex consequenti, non posset dirimere matrimonium. Deinde error supponit semper aliquam notitiam rei, siuè ex visu, siuè ex auditu, aut fama, vnde error personæ annullans matrimonium, supponit aliquam cognitionem personæ, circa quam fit error, in incognitum enim nemo affectum dirigere potest, ex l. cum ab eo ver. mensam, ff. de contrah. empt. & l. in lege 77. ff. eodem, vbi dicitur, quod vendito fundo, lapidicinas penitùs ignoratas in eo existentes, minimè vendi censentur, cum nullus dicatur conuenire de re ignorata; vt idem D. Thom. & Sotus loco cit. docent, Angelus ver. matrim. 3. impedimento 4. num. 3. Sylu. ver. matrim. 8. q. 1. dicto 5. Nauar. cap. 22. num. 32. Tab. verb. impedimentum 1. q. 3. num. 4. & alij communiter.

2. Secundò supponendum est cum Magistro 4. d. 30. cap. 1. quadruplicem posse esse errorem; Primò, circa personā, vt cum supponitur vna pro alia; Secundò circa conditionem seruilem, vt dum quis putat contrahere cum libera, & contrahit cum serua; Tertiò circa qualitatem, vt dum quis putat contrahere cum nobili, diuite, virgine, &c. & cōtrahit cum ignobili, paupere, & corrupta; Quartò circa fortunam, vt dum quis putat contrahere cum diuite, & contrahit cum paupere, & quilibet ex his erroribus duplex est, scilicet, vel antecedens contractum, & causans illum, qui à iurisperitis solet vocati dolus dans causam contractui; vel concomitans contractum, qui licet non reddat actum inuoluntarium, vt primus, tamen non est actus inducens ad volendū; v. g. quis contrahit cum puella, quam putat filiam prin-

cipis, tamen ita est affectus ad illam, vt etiam si sciret nō esse filiam principis, adhuc cum illa contraheret: hic error dicitur concomitans contractum; si autem ita contrahit, vt non contraheret, si sciret nō esse filiam principis, dicitur error antecedens contractum, & reddidit actum inuoluntarium. Vnde dicendum, in omni casu, matrimonium esse irritum, siuè adsit error antecedens, siuè concomitans, quia ad matrimonium est omninò necessarius consensus verbis, vel nutibus declaratus, vt diximus cap. 94. num. 1. & seqq. & de secundò casu nullus dubitat; de primò autem sunt, qui contrarium sentiant; sed ex dictis patet, id etiam certum esse, vt docet Sanchez lib. 7. disp. 18. num. 6. Filiuc. de imped. cap. 2. num. 31. Bonac. de impedim. q. 3. pun. 2. num. 4. Rebell. lib. 3. q. 2. num. 2. P. Ledesma de matrim. q. 51. art. 2. dub. 2. & alij; quod intellige, quando error est circa personam, vt in allato exemplo, vt si quis dum contrahit cum Berta, putat contrahere cum Martha, est enim error personæ, & dicitur error antecedēs; irritans matrimonium, & idem diceretur si esset error concomitans modo explicato.

3. Sed quæritur, vtrum error personæ dirimat matrimonium iure naturæ? quod enim irritet iure humano patet ex c. 29. q. 1. & c. vnico tua nos de spōsalibus. Et certum est etiam iure naturæ matrimonium dirimere, & ratio est, qui ad matrimonium iure naturæ requiritur consensus in illam personā, cum qua contrahitur, sed in tali casu erroris consensus nō esset ad illam, cum qua actualiter contrahitur, sed ad aliam mente conceptam; igitur matrimonium iure naturæ erit nullum, probatur ex l. si per errorem ff. de iurisd. omnium iudic. vbi habetur, nihil esse magis contrarium consēsui, quam error; & l. cum testamentum, & l. non idcirco C. de iuris, & facti ignor. dicitur, errantis nullus est consensus, nec voluntas, Sot. 4. dist. 30. q. 1. art. 1. conclus. 1. in fin. Sanchez lib. 7. disp. 18. nu. 12. Bonac. de imped. q. 3. punct. 2. num. 2. Reginald. lib. 31. num. 92. Filiucc. de impedim. cap. 2. nu. 32. & alij communiter. Ex qua doctrina colligitur non posse Ecclesiam statuere, vt matrimonium contractum cū errore personæ validum sit, vt idem Sanchez num. 14. & alij loc. citatis, secundò colligitur neq; matrimonium inter infideles esse validum cum tali errore ex eisdem Doctoribus.

4. Secundò quæritur, vtrum error qualitatis, seu dolus dans causam cōtractui, sine quo non fieret, irritet matrimonium? Et negatiuè omninò respondendū est, quia dictum matrimoniū, quoad substantiam rei est volitum, licet inuolitum quoad accidentia extrinseca; & in vtroq; foro ita est iudicandum, vt probat Sanchez lib. 1. de sponf. disp. 5. num. 20. quam nostram sententiam docet Glofs. in cap. in fin. 20. q. 3. & c. cum dilectus ver. ad fatuitatem, de his, quæ vi, & ibi Abbas nu. 13. & in cap. cum dilecti num. 7. de empt. & vendit. Molina qui miratur de Ioannem Medinam contrarium sentientem tom. 2. de iustit. tract. 2. disput. 352. §. illud est obseruandum, & disput. 259. §. illud postremò, Sanchez lib. 7. disp. 18. nu. 18. Bonac. loc. cit. num. 5. & 6. Filiuc. ibidem num. 33. & alij. Inualidum tamen esset matrimonium, si qualitas, in qua erratur fuisset posita in contractu per modum cōditionis, v. g. si quis diceret contraho tecum si diues es, aut nobilis; quod est verum, etiam si quis contraheret cum hac conditione mente retenta; tunc enim matrimonium nō erit absolutè contractum, sed sub conditione, qua non extante, matrimonium erit nullum; & idem est dicēdum si error qualitatis transeat in errorē personæ, vt communiter omnes fatentur cum D. Thom. 4. d. 30. q. 1. art. 2. ad 5.

5. Sed difficultas est, quando dicatur error qualitatis transire in errorem personæ? Respondeo breuiter, tunc dici errorem qualitatis transire in personam; quando directè, & formaliter quis intendit qualitatem, materialiter autem personam, v. g. Berta intendit contrahere cum filio Principis, & non cum alio, & apprehendit dictam qualitatem tanquam quid principale, in quo casu si alius se fingeret filium Principis, vt cum eo Berta contrahat, matrimonium erit nullum, quia error est

est in persona, at si Berta directè, & formaliter intendat contrahere cum præsenti, quem putat esse filium Principis, vel diuitem, aut nobilem; matrimonium erit validum, quia error est in qualitate. Ita D. Thom. 4. d. 30. q. 1. art. 2. ad 5. Syluest. ver. matrimonium 8. q. 1. dicto 4. sed Richard. 4. d. 30. art. 1. q. 2. art. 2. & alij plures aliam tradunt regulam; quæ in idem incidit, nempe tunc, errorem qualitatis transire in errorem personæ, quando erratur circa subiectum qualitatis; secus si erretur circa qualitatem tantum; pluribus modis id declarat Sanchez quem videre poteris lib. 7. disp. 18. à num. 25. & sequentibus, sed ad idem faciliter omnia reduci possunt, vt censet etiam Filiucc. de impedim. cap. 2. num. 34. Bonac. de impedim. q. 3. punct. 2. num. 7. Reginal. lib. 31. num. 95. Tabbien. verb. impedimentum impedim. 1. num. 4. Sot. 4. d. 30. q. 1. art. 1. verb. respondetur, & alij communiter. Et idem est dicendum si Berta vellet contrahere cum primogenito, & aliquis se fingeret primogenium, vtiq; esset irritum matrimonium, quia est error personæ, secus autem si ex accidenti putaret Berta contrahere cum primogenito; & sic in alijs casibus.

6. Sed dubium est, an sit validũ matrimonium, si Titius voluerit contrahere cum filia primogenita Caij; & quia illa videre desiderat, an pulcra sit, dictus Titius aliam filiam secundò genitam, vel aliam pulcram iuuenem ostendit, eo quod eius filia primogenita deformis sit; deinde tempore contractus non aduertẽs ad pulcritudinem sponsæ, seu primogenitæ Titij, vt quia velata manet, vel quia contrahit per procuratorem, quo matrimonio inito, aduertit Titius suam sponsam primogenitam Caij non habere illã pulcritudinem, quam ipse conceperat; dubitatur an sit validum dictum matrimonium? Et affirmatiuè communiter respõdetur, quia error non fuit in persona, cum verè contraxerit Titius cum primogenita Caij, sed fuit tantum error in qualitate, scilicet in pulcritudine. Secus esset dicendum si Titius vellet indeterminatè aliquam filiam Caij in vxorem, & Caius ostenderet pulcriorem, & postea in contractu aliam supponeret, tunc enim irritũ esset matrimoniũ, quia error esset in persona; intendit solummodo Titius contrahere, cum illa, quam vidit, & non cũ alia, vt idem Sanchez loc. cit. num. 35. Bonac. loc. cit. num. 9. neq; obstat, quod alij contractus sint nulli, si fuerint celebrati per dolum dantem causam contractui, vt esset in prædicto casu; nam ab hac regula excepuatur matrimonium ob suam indissolubilitatem; vt idem Sanchez loc. cit. num. 18. Molina de contractibus disp. 352. vers. illud est, Bonac. loc. cit. in fin. & alij communiter contra Medinam de restit. q. 33. de quo Molina miratur, vt diximus nu. 4.

7. Quoad impedimentum conditionis, scilicet, seruilis, est primò sciendum seruos esse in triplici differentia, quidam ita sunt domini, vt eos vendere possit, & hi vocantur mancipia; Alij dicuntur serui adscriptitij, & sunt illi, qui sunt perpetuò addicti ad colenda prædia, quorum prædiorum redditus acquirunt domini præter sumptus, & victum; vt Abbas cap. 2. de Iudæis num. vnic. notab. 2. Alij dicũtur originarij, & sunt illi, qui ortum habẽt ex dictis adscriptitijs, & tã dicti adscriptitij, quam originarij sunt verè liberi, quãuis ad aliquas operas teneantur, vt idem Abbas ibi vers. item nota, & Glos. ibidẽ ver. sint liberi. Nam in dicto capite interdicitur Iudæis habere mancipia Christiana, nõ autem seruos adscriptitios, vel originarios; quibus notatis.

8. Dico, errorem conditionis seruilis, vt si liber contrahat cum serua, vel libera cum seruo, seu mancipio, reddere irritum matrimonium; & hoc etiam si per aliquod tempus tale mancipium fuisset factum liberum à domino, nõ enim per hoc amittit suam conditionem, cum ad illam reddere teneatur. Ita Sot. 4. d. 35. q. vnic. art. 2. vers. ad hæc, & est iam definitum in cap. 2. & 3. & final. de coniugio seruor. & in pluribus alijs locis; rationem autem, quare tale impedimentum dirimens institutum sit, assignat D. Thom. 4. d. 36. q. vnic. art. 1. in corp. & ad 1. & ibi D. Bonau. art. 1. q. 2. & alij, & est, quia dictus error aduersatur omnibus bonis matrimonij. Nã aduersatur bono sacramenti, & indiuiduæ co-

cohabitationi, cum mancipium possit mitti à domino in partes remotas, & vt ibi vendatur. Aduersatur bono fidei, quia non potest prohibito reddere debitum, cum teneatur ad seruitia domini, & denique aduersatur bono prolis, cum nõ possit illam educare, nec alere, cum nihil possidere possit, & domino omnia acquirat. Dixi etiam si per aliquod tempus fuisset dictum mancipium factum liberum à domino, in casu tamen, quod hoc posset esse, quia re vera, libertas semel concessa, reuocari non potest l. & si sine dolo 8. §. quod Papianus ff. de minoribus, & probat Sanchez lib. 7. disp. 19. num. 3. extenditur etiam tradita doctrina ad seruum, vel ancillam statu liberam; vt quia post aliquod determinatum tempus liberi fuerint, non enim erit validum matrimonium, quia adhuc serui, seu mancipia dicuntur, vt idem Sanchez num. 4. Angelus verb. matrimonium 3. impedim. 4. num. 6. Syluest. eodem verb. 8. q. 2. dicto 3. & expresse habetur in l. statu liberum ff. de statu liber. Sed dictus Sanchez ex consilio multorũ asserit temperandã esse dictam sententiã, ita vt vera sit dicta doctrina, quando seruitus est terminanda ad notabile tempus, scilicet, post biennium; secus autem si esset terminanda intra septem menses lunares, idest. Sex menses, & quinq; dies, & ratio est, quia in dicto termino potest esse perfectus partus, & serua, vel seruus si iam sit liber, possunt benè simul cohabitare, & prolem alere, &c. ex l. septimo mense ff. de statu hominum, quod probat Menochius lib. 2. de arbitr. centur. 1. casu 89. num. 35. & sequitur Filiuc. tract. 10. de impedim. cap. 2. num. 37. & nota, quod coniux ignarus seruitutis, & cognita, possit thorum separare, imò etiam habitationẽ, si absq; scandalo fieri possit, vt fusè Sanchez loc. cit. num. 7. & sequitur Filiuc. loc. cit. in fin.

9. Item nota, coniuge libero petente dissolutionem matrimonij ob seruitutem à se ignoram, spectare ad coniugem seruilis conditionis contrarium probare, vt docet Hostiens. cap. final. de coniugio seruor. num. 3. Io: Andræas nu. 3. Abbas nu. 6. & alij, sed dictus Abbas cum Alex. de Neuo in dicto cap. final. num. 5. & Præpos. num. 4. temperant hãc doctrinam, nisi tẽpore contrahẽtis matrimonij dicta conditio seruilis iam erat communiter nota in dicto loco, tũc enim nõ præsumitur ignorantia coniugis liberi, & ideò ad illũ spectabit probare dictam conditionem seruilem, & suam ignorantiam, quod addo, quia si res erat communiter nota, præsumptio stat pro matrimonio.

10. Dico secundò. Error conditionis seruilis adscriptitiæ, vel originariæ, nõ dirimit matrimonium, quia diximus dicti serui sunt verè liberi, nec horum status aduersatur bonis matrimonij; vt est status mancipiorum; & ideò Ecclesia horum tantum matrimonium cum tali errore cõtractum irritauit, Hostiens. summ. tit. de coniugio seruor. num. 9. Ioan. Andræas cap. 2. num. 3. de coniugio seruor. Sylu. verb. matr. 8. q. 2. dictu 7. Ang. codẽ verb. 3. imped. 4. num. 11. Durand. 4. d. 30. q. 1. num. 8. & alijs omnes contra Palud. 4. d. 36. q. 1. art. 2. num. 13. vide Sanch. lib. 7. disp. 19. nu. 9. quem sequitur Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 2. num. 39. Vnde multo magis validum erit matrimonium cõtractum cum serua, quæ iam sit libertate donata; vt ijdem Doctores, Sot. 4. d. 36. q. vnica, & alij, quos affert, & sequitur idem Sanchez num. 10.

11. Sed primò quæritur, vtrum matrimonium contractum cum serua, quam coniux putabat liberam, fiat validum, si eo defectu cognito, coniux habeat copulam cum ea? Respondeo affirmatiuè dummodo de nouo adsit mutuus cõsensus verbis, vel alio signo expressus; nec requiritur alia præsentia Parochi, & testium, ita Bonac. de imped. q. 3. pun. 3. num. 6. cum alijs. Vide tamen ea, quæ diximus cap. 94. num. 16. & an dictus consensus sit necessariò prçstandus ab vtroq; sponso, vide in dicto cap. 94. num. 15.

12. Quæritur secundò, vtrum conditio seruilis ex iure naturæ irritet matrimonium, ita, vt etiam si cognita fuerit, adhuc illud irritet? Et respõdetur negatiuè, vnde validum erit matrimonium seruorum inter se, ac etiam inter seruum, & liberam, vel seruam, & liberum; ita fuit

de-

definitum in cap.2.n.3. de coniug.seruor. Anchar. num. 2. Abbas cap.2. num.3.eodem tit.Ang.verb.matrim.3.imped.4. nu. 16.Sylu.eodē ver.8.q.2.dicto 2.Sanchez lib.7.disput.19.num.13.Bonac.de imped. q.3. pun.3. num.7. Filiuc.tract.10. de imped.cap.2.num.40. Sotus 4.d.35. q.vnica art. 1.vers.contra hanc. Vbi dictus Sotus asserit, peccare liberum absque vrgenti causa ducendo seruam,licet non mortaliter, nisi aliquod scandalū sit sequuturum; tamen nullam esse culpam, docet Angel. ver. matrim.3.impedim.4.in fin.quem sequitur Sanchez loc.cit. nu. 14. & alij omnes Doctores,cum nullam mentionem faciant de tali culpa; fit tamen irregularis seruam ducens per cap.si quis viduam, & 2. d.34. & ratio est, quia putatur vilis,& infamis. Ita communiter canonistæ, quibus adde Sylu.ver.irregularitas q.16.Diuum Anton.3.par. tit.28.ca.3.vers.7.Nauar.cap.27.num.196.& alios. Iure autem Hispano,quia per matrimonium serua fieret libera, non efficeretur maritus irregularis, nec similiter vbi tale ius esset; nam de iure communi, probabilius est, talem seruam non fieri liberam, vt Sanchez dicto nu.14.& disp.20.quod intellige quando matrimonium contrahitur cum propria serua; vt fusiùs apud dictum Doctorem, alioquin si contraheret cum nō propria,adhuc esset irregularis.

13. Ex qua doctrina colligitur, seruos inuitis Dominis, validè contrahere, nec posse absque culpa mortali Dominos illos impedire, cum eis id ex iure naturæ cōueniat, nec prohibere, vt simul cōmercium non habeant; non tenentur tamen Domini tali matrimonio consentire, ne præiudicium sibi faciant,& dicti serui semper tenentur ad seruitia Dominis debita exequenda; non tamen ex hoc sequitur, quod Domini non possint illos vendere, vel aliquem ipsorum vendere in locis distantibus, in quibus matrimonium minimè vti possent, quando tamen matrimonium fuerit contractum absque consensu dominorum;at si adfuerit talis consensus, nequaquam id agere poterit. Vide Bonac.de imped.q.3.pun.3.num.7.& 8. Attamen hæc vltima doctrina, licet sit iurisperitorum; cōtrarium est tenendum cum Theologis, scilicet D.Thom. 3.par. q.52. art.2.Sotus 4. d. 35. art. 4. Sanchez lib.7. disp.21. & 23. num.11.Filiuc.tract.10. de imped.cap.2. num.54. qui asserunt,Dominos mortaliter peccare, quando vendunt seruos coniuges in partes adeò distantes, vt vnus non possit sequi alium; & hoc etiā si matrimonium non fuerit contractum de eorum consensu, & ratio est, quia sicut Domini peccarent impediendo seruorum matrimonium, multo magis peccabunt impediendo eius vsum; nisi ad id astringerentur ex magna necessitate, vt temperat Sanchez disp.22.num.12.& 13. Filiuc.loco cit.& alij cum Bonac.loco cit. num. 9.& pro prima doctrina vide etiam Filiuc.num.49. & 50.

14. Aliud dubium est; An error conditionis seruilis dirimat matrimoniū tantum iure Ecclesiastico? & relictis varijs modis loquendi, & opinionibus,dicendū est, talem errorem dirimere matrimoniū iure Ecclesiastico tantum. Licet id iuri naturali valde consonum sit; & ratio est, quia seruitus non impedit absolutè vsum matrimonij, sed certis temporibus; quando iustè, & rationabiliter Dominus seruū occupat, & ad matrimonium sufficit potestas in corpus coniugis cum obligatione reddendi debitū quoties non adfuerit legitimum impedimentum, igitur secluso iure Ecclesiastico,si quis cōtraheret cum serua, quam putat liberam,validum esset matrimonium, quia iam adsunt essentialia ad illud. Ita Sanchez lib.7. disput.19. num.16.ex D.Thom.4.d.36.q.vnic.art.1. Sot.d.35.q.vnica art.2.D.Antonin.3.par. tit.1.cap.3.in fin.Angel.ver.matrim.3.imped. num.4. & ex pluribus alijs, & sequitur Filiuc.de imped.cap.2.num.41.ex qua doctrina sequitur, matrimonium contractum inter infideles cum errore conditionis seruilis, validum esse, nisi ex alio eorū iure irritum esset; illi autem qui tenent, matrimonium cum tali errore esse irritū iure naturæ; quod etiam probabile est, vt plures tenent apud Sanchez loc.cit. num. 15. debēt etiā tenere matrimonium inter dictos infideles inualidū esse iure naturæ; quod probabile etiā putat Sanchez n. 17.

15. Sed

15. Sed quæstio est, an matrimonium cum tali errore contractum, sit irritum, etiam si error fuerit ex ignorantia crassissima, & leuissima? Et affirmatiuè respondet Sanchez lib.7. disp.19. num.20. & ratio est, quia ad matrimonium requiritur libera electio, quæ non potest dici talis etiam ex leuissima, & fatuo errore, vt v.g. si velim donare Petro, & ex leuissimo, & crassissimo errore, donem Paulo, donatio est irrita, quia non dicitur libera, & voluntaria, multo magis idem erit dicendum de matrimonio, ad quod maior libertas requiritur, sequitur Filiuc.tract.10.de imped.cap.2. num.42. Contrarium tamen tenet Sot. 4. d.35. q. vnica art. 2. vers. de his conclusionibus, Vega 2.to.summ. cap. 34.casu 67.in fine, & alij, quos refert Sanchez num.19. quorum opinionem vna cum Filiuc.loco cit.probabilem vocat.

16. Altera quæstio est, vtrum error cōditionis seruilis irritet matrimonium, si contrahatur cum habente æqualem, vel digniorem conditionem, an tantū si contrahatur cum habente inferiorem conditionem, v.g. si liber contrahat cum libera, quam putat seruam, errat in conditione, quo maior est, quam dictus liber putabat, vel si seruus contrahat cum libera, inuenit meliorem conditionem, aut si seruus contrahat cum serua, quam putabat liberam, inuenit æqualem conditionem; quæritur an dicta matrimonia essent valida? Et relictis duabus opinionibus allatis à Gloss.29.q.2. omninò tenendum est, tunc tantum esse irritum matrimonium, quando errans fieret deterioris conditionis, vt si liberè contraheret cum serua, vel libera cum seruo, quam putabat liberum, vel liberam respectiuè; secus autem, si contrahens esset seruus, & contraheret cum libera, quam putabat seruam, vel si contraheret cum serua, quam putabat liberam, quæ in primo casu fieret melioris conditionis, & in secundo æqualis conditionis. Id sumitur ex iure Ecclesiastico sic determinante, vt patet ex textibus allatis in num. 8. & ita communiter omnes docent D.Thom.4.d.36.q.vnica art.1.ad 1. Ang. ver.matrim.3.impedim.5.num.4.Syluest. eodem ver.8.q.2. dicto 2. Tab.ver.impedim.1.nu.1.Nauar.cap.22.nu.33.Sanchez lib.7.disp.19.num.23. vbi quamplures affert, & sequitur Filiuc.tract.10. de imped. cap.2. num.44.

17. Deinde quæritur, vtrum seruus, vel serua, quam Dominus collocat in matrimoniū cum libero, vel libera respectiuè inscia, vel inscio conditionis seruilis; acquirat statim libertatem? Et affirmatiuè est respondendum, & ex hac causa matrimonium erit validum, quia alioquin inualidum esset ex doctrina supra tradita. habetur hęc doctrina expresse in Authentica ad hoc, C.de latina libertate, vbi sic habetur. *Qui suam ancillam credenti tradidit in matrimonium tanquam liberam, siuè consesserit dotale instrumentū, siue non, aut sciens eam duci, tacuit ex studio, dominiū eius amittit, eaque ad ingenuitatem rapitur.* Idem dicitur de seruo, & meritò quidem hoc factum est fauore matrimonij; vt validum esset; & sic non est necessaria sententia iudicis, vt Dominus amittat hoc dominiū, quia alioquin non esset validum matrimonium, quod est contra mentem legis; vt contra aliquos benè notat Sāchez lib. 7.disp.20.num.1.& 14. quem sequitur Filiuc.tract.10. de impedim.cap.2. num.45. quod est verum non solū si Dominus ipse seruam, vel seruum in matrimonio collocet; sed etiam si ipse videat, & permittat matrimonium contrahi, dum liberè illud impedire posset, censetur enim consentire fauore matrimonij. Secus est dicendum, quando Dominus consentiat, vel vniat in matrimonium seruum cum serua, vel serua cum libero sciente conditionem seruitutis, tunc enim validū esset matrimonium, nec seruus, aut serua acquirūt libertatem; quia iam cessat fauor matrimonij, cum sit validum absque serui libertate, vt Couar.4. decretal.lib.2. par.3.§.7. nu.1.vers.secundò, Henriq.lib.11. de matrim.cap.10.num.4.vers.4. Molina tom.1. de iustit.tract.2.disp.39.§.septimus est, & alij. Et quod per solam taciturnitatem Domini seruus, vel serua acquirat libertatem; communiter omnes docent; vt idē Molin.eodem loco, Couar.ibidem, Sot.4. d.35.q.vnica art.2.vers.ex his colligitur, Sanchez loco cit.num.5.& alij.

18. Est

18. Est etiam sciendum, seruam fieri liberam etiam, per instrumentum dotale ei factum, v.g. Dominus collocat in matrimonium, seruam cum libero sciẽtem seruitutem, conficiendo ei dotis instrumentum, statim serua erit libera; sic habetur expressè in l. vnic. §. sed, & si quis homini, C. de latina libertate, vbi sic dicitur. *Sed & si quis homini suam ancillam in matrimonium collocauit, & dotem pro ea conscripserit (quod solitum est in liberis personis solum procedere) ancilla non latina, sed Ciuis efficiatur Romana*, Molin. loco cit. num. anteced. Abbas autem in cap. illud num. 11. de præsumpt. ait, ancillam fieri liberam, si Dominus constituat ei dotem, aut faciat donationem propter nuptias, & idem dicitur, si dictas donationes faciat seruo, eo ipso erit liber, iuxta dictum Abbatẽ, sed quoad dictum seruum, Sanchez in cit. disput. 20. num. 9. in medio non consentit, eo quod textus loquatur tantum de serua, & quando lex vult etiam seruum intelligere, vtrique id explicat, & nota dictam doctrinam non habere locum in dote ab alio facta, quam à proprio Domino, etiam si ipse Dominus videat, & taceat; quia lex non loquitur, nisi de dote à Domino facienda, nec alius in præiudicium Domini potest aliquid operari; nec Dominus debet impedire, si alius ob amorẽ, vel charitatem, vellet seruæ dotem constituere; nec similiter extenditur dicta doctrina ad seruos adscriptitios, cum hi liberi sint, sed tãtum ad certas operas tenentur, vt notat Sãch. in dicto num. 9.

19. Sed dubium est, vtrum Dominus ducẽs in vxorem propriam seruam, eo ipso tribuat libertatem? Et affirmatiuè respondet Archidiac. cũ Glos. in cap. si quis viduam d. 34. ver. ancillã, Turrecr. ibi nu. vnico, Syluest. verb. seruitus q. 4. in fin. ex Gloss. per auth. ad hoc C. de latina libert. sed verè nihil prorsus dicitur de hac re in dictis legibus; Sed solum quando dominus tradit ancillam ignoranti seruitutem, nec in alijs legibus, vt benè aduertit Sanchez lib. 7. disp. 20. num. 10. Vnde negatiuè respondendum est, attento iure cõmuni, cum nullibi id reperiatur expressũ, quod docet Molina tom. 1. de iustit. tr. 2. disp. 39. §. sextus est, Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 10. num. 4. commento litt. Z. Emanuel Sà verb. matrimonium de impedim. dirim. num. 1. vers. si dominus, Sãchez loc. cit. num. 11. & alij, Filiuc. autem ob Doctores contrarios allatos id ponit in dubio absq; vlla ratione. Attento tamen iure Hispaniæ, vel vbi tale ius obseruaretur, vtiq; serua ficret libera, vt ostendit dictus Sanchez num. 12.

20. Secundum dubium est, an possit maritus se in mancipium vendere? Et affirmatiuè respondetur. Dummodo venditio non vergat in præiudicium debiti coniugalis. Ita D. Thom. 4. d. 36. q. vnica art. 3. Sotus 4. dist. 35. quæst. vnic. art. 3. conclus. vnica, Caiet. 4. dist. 36. q. 1. dub. 1. in fine, & alij communiter, quos sequitur Sanchez lib. 7. disp. 33. num. 2. Non erit tamen absque mortali culpa, si dicta venditio fiat absq; iusta causa ob dedecus graue vxoris, & familiæ; non tamen erit peccatum contra iustitiã, vt idem S. Tho. dicto art. 3. ad 1. & Sot. similiter art. 3. ad 1. Vxor autem minimè potest se in seruitutem vẽdere absq; viri consensu, quia subditur viro tanquã capiti, licet, circa redditionem debiti coniugalis, pares sint; idẽ S. Thom. art. 3. ad 3. Sot. art. 3. ad 2. & quãplures alij cum Sanchez num. 9. & Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 2. num. 55. & 56.

21. Vltimò quæritur vtrum filij sequantur conditionem patris tam quoad honores, quam quoad seruitutem? Respondeo filios sequi conditionem patris quoad honores, & nobilitatem. Habetur expressè l. cũ legitimè ff. de statu homin. & rationem assignat D. Thom. 4. d. 36. q. vnic. art. 4. in corp. scilicet, quia partus recipit esse à patre tanquã à causa efficiẽte; licet verè nobilis nõ sit, nisi qui ex vtroq; parente nobili descendit, quod etiam extenditur ad filium naturalem; & licet ex iure communi contrarium esset dicendũ. Ex consuetudine tamen id obseruatur, vt docet Tiraquell. de nobilit. cap. 25. num. 10. & ita deciditur in l. Regia 1. tit. 21. par. 7. & ibi obseruat Gregor. Lopez, Couar. 4. decret. 2. par. c. 8. §. 4. & alij plures Doctores, non tamen id est intelligendum quoad honores, & dignitates, in quas suc-

cedere debent filij legitimi, sed quoad alios, vt idem Lopez cum alijs explicat, quos affert Sanchez lib.7.disp.24.num.1, 2.& seqq. Quoad seruitutem filij sequuntur conditionem matris, cuiuscunq; nobilitatis sit pater, habetur expresse in cap. fin.de seruo non ordin. quod fundatur in 21.Exod. vbi habetur. *Si dominus dederit ancillam suam alicui in vxorem, & peperit filios, & filias, mulier, & liberi eius erunt domini sui.* Rationes autem multæ à varijs Doctoribus afferuntur, sed videndus est D.Thom.4.d.39.q.vnic.art.4. in corpor. quæ doctrina est vera ita, vt etiam si quis accipiat filium ex propria serua, seu mancipia, adhuc dictus filius seruus eius erit ex l. 2. C. si mancipium ita fuerit alienatum; nec obstat si filij non sint nati ex legitimo matrimonio, adhuc enim, imò maiori ratione serui sunt l.& seruorum 5. vers.si ingenui ff. de statu hominum, vbi dicitur. *Nihil referre an ex iustis nuptijs, an vulgo conceptus sit filius.* Vbi autem adesset contraria consuetudo, scilicet, quod dicti filij sequantur conditionem patris, etiam si mater serua sit, vel è contra, vt sequantur conditionem matris, si pater seruus fuerit, dictæ consuetudines seruãdæ sunt, cum sint de iure humano, quibus præualet consuetudo ex cap. final. de consuet. Molina tom.1.de iustit.tr.2.disp. 33.in fin.Sanchez loc.cit.num.9. Filiucc. tr.10.de imped.cap.2.num. 57. 58. & 59. Bonac.de imped.q.3.punct.3.num.10. & alij.

22. Est tamen notandum, sufficere matrem esse liberam tempore conceptionis, vel partus, aut medio tempore inter conceptionem, & partum, vt partus dicatur liber à seruitute, v. g. si serua prægnans sit manumissa, & postea ante partũ in seruitutem redigat, iam partus libertate gaudet, eo quod mater fuit libera dicto medio tempore. Idem Molin.loc.cit. Sot.4.d.35.q.vnic.art.4.vers.addit verò; & habetur expresse. Instit. de ingenuis §. Sed, & si quis, & l.& seruorum 5. vers. ingenui sunt ff. de statu hominum; & nota, quod licet mater prægnans se venderet, non tamen proles esset seruus, sed liber; quidquid in contrarium afferat Gomez tom.2.var.cap.2.nu. 14. Ita Sanchez loc. cit.num.16.ex Bald.Salic.& alijs.

23. Secundò est notandum, prolem ex ancilla duorum, si vnus manumittat, remanere seruã quoadusq; partem prætij alteri Domino solutum fuerit; habetur express.in l.1. C. de communi seruo manumiss. Sanchez num.12.Filiucc.num.60. cum alijs multis, vide plura apud dictum Sanchez.

De Impedimento Voti solemnis Professionis, & Ordinis quonam modo differant; votum solemne, & quo iure votum solemne dirimat matrimonium. Cap. CIV.

1 *Votum solemne, & simplex differunt tantum accidentaliter ex sola Ecclesiæ institutione.*

2 *Votum solemne irritat matrimonium ex solo iure Ecclesiastico, licet alij dicant irritare illud etiam iure naturæ, quod probabile est.*

3 *Ex iure Ecclesiastico continentia fuit annexa ordinibus sacris, ratione voti, quod in illis emittitur.*

4 *Suscipiens ordines sacros absq; intentione se obligandi ad continentiam, adhuc ad illam tenetur ex Ecclesiæ ordinatione, non autem ratione voti, cum non fuerit emissum.*

5 *Ordo sacer per vim collatus, est irritus, si autem fuerit collatus per metum grauẽ, non erit obligatus ordinatus ad continentiam.*

6 *Ordinatus ante vsum rationis, vel ante annos 16.non tenetur ad continentiã, nisi completis dictis annis votum ratificet.*

7 *Ordines minores non impediunt matrimonium, nec culpam aliquam committit, qui matrimonium contrahit, nec si quis accipiat ordines animo non perseuerãdi in Clericatu.*

8 *Coniuges etiam post consummatum matri-*

trimonium possunt de communi consensu profiteri, vel alter eorum de consensu cōiugis; qui si fuerit senex absq; suspicione incontinentia, poterit in sæculo manere cū voto castitatis; secus si fuerit iuuenis.

9 *Professio coniugis valida erit, dummodo adfuerit licentia alterius coniugis, quamuis, dictus alter coniux votum nō emiserit si debeat remanere in sæculo, vel religionem non fuerit ingressus, si fuerit iuuenis.*

10 *Professus poterit reuocari ab vxore, de cuius licentia ad religionem transiuit, nec ipsa manens in sæculo emisit votū, dummodo erat ignara iuris, ad quod ipsa tenebatur, & idem est dicendum de marito respectu vxoris; mortuo tamen coniuge reuocante, tenetur reuocatus ad religionem redire.*

11 *Ad iudicem spectat dicta reuocatio, qui ratione officij, debet consulere periculo coniugis remanentis in sæculo.*

12 *Coniux remansus in sæculo debet compelli ad vouendum, vel si fuerit iuuenis, ad professionem emittendam, nisi ignorantia excusaret.*

13 *Professio facta absq; consensu coniugis erit nulla, habebit tamen vim voti simplicis, quoad castitatem.*

14 *Coniux inualidè professus, vel reuocatus vt supra, si mortuo coniuge, contrahat matrimonium, validè contrahit, sed peccabit.*

15 *Coniux inualidè professus, etiam altero coniuge non petente, poterit ad illum redire, relicta religione.*

16 *Post factam professionem, si tunc, & non antea alter coniux consenserit, professio adhuc erit nulla, nisi ratificetur.*

17 *Licentia obtenta à coniuge per vim, et metum, annullat professionem, & nota coniugem adulterum non posse reuocare alterum coniugem à religione, posset tamen reuocari officio iudicis.*

18 *Vir absq; licentia vxoris non potest ad sacros ordines promoueri, etiam si matrimonium non fuerit consummatum, imò nec etiam ad primam tonsuram vel ordines minores.*

19 *Vir de licentia vxoris accipiens ordines licet minores, vel primam tonsuram, tenetur votum castitatis emittere.*

20 *Vxor potest maritum reuocare etiam si ad summum Pontificatum fuisset electus, si tamen non adfuit eius licentia, et nota, quod licet vxor simulet, & patiatur suum virum accipere ordines sacros: non ex hoc censeatur licentiam præstare.*

21 *Vir euectus ad ordines sacros post contractum matrimonium, & non consummatum, non tenetur ingredi religionē, vt votum seruet. Si fuerit euectus post consummatum matrimonium, poterit reddere, non autem petere coactè.*

22 *Si vir voluerit ascēdere ad ordines sacros, vltra licentiam vxoris, requiritur etiā, vt dicta vxor si fuerit iuuenis monisteriū ingrediatur, & profiteatur, & si fuerit senex, debet emittere votum castitatis, non tamen debet habitare cum viro.*

23 *Vir suscipiens ordines de licentia vxoris, non poterit ab illa reuocari, licet non emiserit votum castitatis, vel professionem in monasterio.*

24 *Mortuo marito in sacris constituto de licentia vxoris, dicta vxor non poterit validè contrahere ex iuris dispositione, quamuis votum emissum in sæculo sit simplex.*

25 *Vir vt possit promoueri ad Episcopatum, necessariò requiritur, vt vxor professionem emittat, si autem esset promouendus ad Cardinalatum, idem esset dicendum, ac dictum est de volentibus ascendere ad ordines sacros.*

1 MAgna quidem quæstio est inter Doctores, quænam differentia sit inter votum solemne, & votum simplex, quamplures enim putant votum solemne Religionis cōsistere in actuali traditione dominij sui ipsius in manus Dei, & superiorum Religionis, & in hoc differre à voto simplici; ita Sot. D. Bonauent. Richar. Durand. Valent. Henriq. Vgolin. Graff. Couarr. Scot. Capreolus, vterque Ledesma, & plures alij apud Sanchez lib. 7. de impedim. disp. 25. num. 7. Secunda sententia ait, votum solemne, & simplex

non differre essentialiter, sed tantum accidentaliter, & extrinsecè ex sola Ecclesiæ institutione, quod Doctores huius sētentiæ fundant in authoritate multorum summorum Pontificum, & Patrū, vt apud ipsum Sanchez videri poterit loc. cit. nu. 2. quod etiam docet Azor. lib. 12. institut. moral. cap. 6. q. 1. Filiucc. tract. 10. par. 2. cap. 4. num. 116. & alij.

2. Vtrum autem votum solemne irritet matrimonium? Respondeo de fide id esse tenendum, vt est definitum in Cōcil. Trident. sess. 24. de matrim. can. 9. & olim in Concil. Tolet. 1. cap. 16. & Tolét. 4. can. 51. Tolet. 8. can. 6. Chalcedonensi can. 16. Forouiliensis can. 2. Turon, 2. cap. 16. Tribuniensi cap. 23. Et patet ex pluribus text. Iuris canonici, & ex multis Sanctis Patribus, & tandem id latissimè probat Bellarm. in suis controuers. lib. 2. cap. 22. contra hæreticos. Ex quo patet dictum votum irritare matrimonium tantummodo iure Ecclesiastico; quia antequā Ecclesia constitueret vota solemnia, erant vota simplicia, de quorum natura non est matrimonium dirimere, vt infra suo loco dicemus, de quo fusè disputat Sanchez lib. 7. disp. 26. & docet Filiucc. loc. cit. num. 118. & 119. Quod confirmat, quia per vota simplicia Societatis Iesu fiunt veri religiosi, cum per ipsa fiat vera traditio propriæ personæ ad Religionem; & acceptatio ab ipsa Religione prout fuit definitum à Gregor. XIII. in Bulla ascendente, & tamen dicta vota spectato iure naturæ, nōdirimerent matrimonium, sed tantum illud dirimunt virtute dictæ Bullæ, igitur vota ex solo iure Ecclesiastico matrimonium dirimunt, quia solemnitas est tantum ex eodem iure Ecclesiastico. Quod dixi, eo quod multi afferant votum solemne irritare matrimonium iure naturali diuino, secluso iure Ecclesiastico, quia id, quod traditur vni, iure naturæ non potest alteri dari, & cum per vota solemnia religiosus se tradat religioni, non poterit postea se matrimonio obligare, quod quidem probabile putat Sanchez, & Filiuc. loc. cit.

3. Deinde quæritur, vtrum continētia sit iure diuino annexa ordinibus sacris, an iure Ecclesiastico? Sed primò supponendum est. Conuenientissimum esse, (& de fide id est tenendum) suscipientem ordinem sacrum, teneri ad castitatē seruandam, patet nouissimè ex Concil. Trid. sess. 24. can. 9. & olim fuit definitum in cap. rursus, qui cleric. & vouent. cap. 2. de cleric. coniugat. Clement. vnica de consang. c. si quis eorum. Et sexta Synod. cap. 6. & in multis alijs textibus, nec castitas, seu continentia Clericorum intelligitur tantum respectu nuptiarum; sed etiam respectu cuiuscunque actus venerei, & constat ex cap. 1. d. 28. & cap. Diaconi eadem dist. & ex pluribus alijs locis. Ad quæsitū autem multi respondent, iure diuino, continentiam esse annexam ordini sacro, & ratio est, quia tam Ecclesia Latina, quam Græca hactenus seruauit; ne promoti ad sacros ordines, matrimonium contraherent, quod cum tandiu viguit in Ecclesia, Signum est, quod sit de iure diuino, ita Maior. 4. d. 24. tota q. 2. & plures alij, quorum opinionem probabilem vocat Azor. lib. 13. instit. moral. cap. 12. q. 1. §. quamquā autem. Tamen respondendum est, iure tantum Ecclesiastico annexam esse continentiā ordinibus sacris, quamuis enim ordo sacer ex sui natura afferat quādam congruentiam, & decētiam cum matrimonio repugnantem, tamen iure diuino, non eo quod sit quis sacro ordine initiatus, erit prohibitus contrahere matrimonium; imò iam videmus Græcis esse permissum, quando tamen matrimonium est ante initum, post enim ordines sacros nemini licet, cap. cum olim de Cleric. cōiug. & D. Gregor. lib. 1. epist. 42. concessit Subdiaconis Siciliæ, vt matrimonio contracto ante ordines vti possent. Hanc sententiam tradit D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. Caiet. in opuscul. tom. 1. tract. 27. de dispensat. matrimonij in Occident. Eccles. q. vnic. §. videtur autem mihi, D. Antonin. 2. par. tit. 10. cap. 2. §. 9. ver. Papa autem, & 3. par. tit. 1. cap. 8. conclus. 2. Valent. 4. par. tract. de sacram. ordin. disp. 9. q. 5. pun. 5. §. 1. Azor. tom. 1. lib. 13. instit. moral. cap. 12. q. 1. Sanchez lib. 7. disp. 27. num. 5. cū alijs multis; Consurgit autem dicta obligatio in Clericis ordinatis in sacris, immediatè

ex

ex voto, ad quod emittendum Ecclesia suo præcepto obligat ordinandos, non vt illud expresſè, ſe tantum tacitè emittant, ad quod iure poteſt Ecclesia adſtringere, quia licet caſtitas cum ſit de conſilio, ad illam Ecclesia adſtringere non poſſit, ex cap. integritas 32. q. 2. At in tali caſu poteſt adſtringere, tum quia id eſt decentiſſimum pro tali ſtatu, tum quia apponitur tanquã conditio in ordine tradendo; quilibet enim in rei ſuæ traditione poteſt legem apponere, l. in traditionibus, ff. de pactis; Vnde eo ipſo, quod quis vult ordinibus ſacris initiari, obligat ſe ad dictum votum ſeruandum, ſicut etiam ſe obligat ad diuinum officium recitandum; Sanch. num. 10. cum alijs multis, & Filiuc. tract. 10. par. 2. cap. 4. num. 120. ex D. Thom. 4. d. 37. q. 1. art. 1. P. Sot. lect. 5. de matrim. §. Cæterum rationem, & alij.

Sed dubium eſt; Vtrum ſuſcipiens ordines ſacros cum intentione ſe non obligandi, nec emittendi tale votum, teneatur ad illud? Et de foro externo certum eſt; pro foro interno etiam affirmatiuè aliqui reſpondẽt, quia ex Ecclesiæ inſtitutione, ita eſt tale votum vnitum cum ordine, vt eo ipſo, quod quis vult ordinem, neceſſariò vult etiam votum. Ita Nauar. cap. 22. num. 52. Richard. 4. d. 37. art. 1. q. 1. Palud. 4. d. 38. diſp. vnica concluſ. 3. Tolet. lib. 7. cap. 8. num. 3. & alij; Probabilius tamen videtur dicendum, teneri ex Ecclesiæ inſtitutione, quia votum ex ſui natura poſtulat, vt liberè fiat, eſt enim lex priuata, quã quiſque voluntariè ſibi imponere debet; & hanc partem verè tenet Palud. 4. d. 37. q. 1. art. 2. num. 14. D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 8. Sylu. verb. matrim. 8. q. 12. dicto 2. Sanchez lib. 7. diſp. 27. num. 12. cum alijs multis. Neque dicas, igitur habens ordines ſacros duo peccata committit ſpecie diſtincta, ſi fornicetur, vnum ratione voti, alterum ratione conſtitutionis Ecclesiæ, & ambo erunt duo ſacrilegia, ſicut, qui vouit non extrahere reos ab Ecclesia, & poſtea extrahit, duo ſacrilegia committit, vnum ob præceptum immunitatis Ecclesiæ, alterum ob votum emiſſum. Tamen reſpõdetur, doctrinam huius exempli veram eſſe; ſed non ita ſe habere in ordine, quia ordinatio, ſeu conſtitutio Ecclesiæ eſt, vt ſuſcipiens ordines ſacros, emittat votum caſtitatis, neque adeſt aliud præceptum, vt ſupponitur in argumento; Vnde qui illud poſtea nõ emittit, peccat quidem mortaliter, eo quod ſuſcipiat ordines ſacros ſine dicto voto contra præceptum Ecclesiæ, & quoties poſtea contra caſtitatem peccauerit, vnum ſacrilegium committet, non ratione voti immediatè, ſed ex Ecclesiæ lege, quæ licet immediatè præcipiat, vt ordinatus in ſacris voueat caſtitatem, tamen mediatè obligat ad caſtitatem, ſi non vouerit, ad inſtar ficte profeſſi, qui non ratione votorum; ſed ex lege Ecclesiæ tenetur ea obſeruare; vt declarat Azor. to. 1. lib. 13. inſtit moral. cap. 14. q. 10. quem ſequitur Sanchez loco cit. num. 14.

4. Aliud dubium eſt, an ordo ſacer dirimat matrimonium poſt ordinem ſacrum contractũ? Et reſpondeo affirmatiuè, eſtque res certa, & de fide ex Concil. Tridentino ſeſſ. 24. de matrim. can. 9. & olim id fuit definitum in cap. 1. & 2. qui Clerici, vel vouentes; cap. vnico de voto in 6. & in pluribus alijs locis; & quamuis Caiet. in opuſcul. tom. 1. tract. 27. de diſpenſ. matrimonij in Ecclesia Occidentali q. vnica, & Sot. 4. d. 38. q. 1. art. 1. & lib. 7. de iuſtit. quæſt. 6. art. 2. concluſ. 2. aſſerant olim Græcis Diaconis licuiſſe matrimonium inire; Tamen probabilius videtur dicendum, illis id tantum licuiſſe ante ſuſceptionem ordinis, & patet ex cap. ſi quis eorum diſt. 22. & 6. Synodo generali vbi de Ecclesia Græca, ſic habetur. *Si quis eorum, qui ad clerum accedunt, voluerit nuptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinationem ſubdiaconatus faciat*; Et de Ecclesia Latina id patet ex cap. ſunt quidam, & cap. Presbyter 27. q. 1. & in alijs locis, quod eſt verum ab initio naſcentis Ecclesiæ, vt conſtat ex can. 27. Apoſtolorum vbi habetur. *Si quis eorum, qui ad Clerum prouecti ſunt, præcipimus, vt ſi voluerint, vxores accipiant, ſed Lectores, & Cantores tantummodo*; Quod probat Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 12. q. 3. & ſemper matrimonium fuiſſe irritum apud Græcos poſt ordines ſacros oſtendit, q. 5. ſequitur Sanchez lib. 7. diſp. 28. num. 2.

&

& 3. & Filiuc. tract. 10. de matrim. par. 2. cap. 4. num. 121. Ex quo patet Græcum sacris ordinibus initiatum, mortua vxore, non posse validè aliam ducere, vt idem Azor. cap. 14. q. 7. videndus est pro tradita doctrina Bellarm. lib. 1. de Cleric. cap. 21. qui declarat quosdam textus allatos à Caiet. & Sot. qui videntur contrarium asserere, vide etiam Sanchez loc. cit. num. 7. & Azor. in cit. cap. 12. q. 3. Quonam autē iure ordo sacer dirimat matrimoniū postea contractum? Respondeo id esse ex solo iure Ecclesie, quidquid alij in contrarium afferant; ita tenet D. Thom. 4. d. 37. q. 1. art. 1. in corp. & quamplures alij, quos sequitur Sanchez dicta disp. 28. num. 11. & Filiuc. loco cit. num. 122.

5. Vtrum autem ordo sacer per vim, & metum collatus irritet matrimonium? Respondeo certum esse, ordinem per vim præcisè assumptum, esse irritum, cum ad ordinem requiratur voluntas in suscipiente, vt constat ex cap. maiores de baptism. & nos suo loco diximus; Vnde non poterit matrimonium irritare, cum nec character fuerint impressus. Difficultas est quando ordo sacer fuit per metum grauem collatus, quia in tali casu adest voluntas ordinati, licet coactè, & volet ordo, cū verè imprimatur character, vt ex eodē cap. maiores patet, & omnes Doctores asserunt. Et quis multi affirmatiuè ad quæsitū respondeant, eo quod talis ordo obligat ad continētiam, vt Palud. 4. d. 38. q. 3. art. 4. num. 28. D. Antonin. 3. par. tit. 14. cap. 16. in fin. Sot. lib. 7. de iustit. q. 2. art. 5. Syluest. ver. ordo 4. q. 1. Tab. eodem verb. 2. in fine, & alij multi. Tamen probabilius cōtrarium est asserendum; nempè, nec talem ordinem obligare ad continentiam, & posse sic ordinatum matrimonium contrahere; ita Azor. to. 1. lib. 13. cap. 14. q. 8. Sot. 4. d. 25. q. 2. art. 2. ad 1. vers. hinc autē, Richar. 4. d. 25. art. 4. q. 2. ad 3. Nauar. cap. 22. num. 52. Henriq. lib. 10. de sacram. ordin. cap. 14. num. 3. Sanchez lib. 7. de impedim. disput. 29. num. 5. & 6. Filiuc. tract. 10. de matrim. par. 2. cap. 4. num. 123. & 124. cum alijs multis apud hos Doctores, & ratio est, quia ad voti obligationem, requiritur voluntas vouentis, & cum suscipiens ordinem per metum grauem non habeat talem intentionem vouēdi, sequitur, quod neque ad illud teneatur. Neque dicas teneri ex institutione Ecclesiæ, vt diximus in n. 3. nam id est verum, Quādo quis liberè accedit ad ordinem suscipiendum, & talem Ecclesia intendit obligare, etiam si nullam habeat intentionem se obligandi, quod fusiùs declarat Sanchez loc. cit. Filiuc. & alij citati.

6. Sed quid si ordo sacer fuerit collatus alteri antequam habeat vsum rationis, vel post ipsum, sed ante pubertatem? Respondent aliqui ordinatum ante vsum rationis, teneri ad continentiā, nec posse validè matrimonium contrahere, & ratio est, quia sic ordinatus verè accipit characterem seù ordinem, Ita D. Anton. 3. par. tit. cap. 8. in fine secundæ conclusionis, Palud. 4. d. 37. q. 1. art. 1. num. 14. & probabilem putat hanc opinionem Richar. 4. d. 2. art. 4. q. 2. ad 3. & alij; tamen dicendum est, talem ordinatum in primis non teneri ad continentiam, hoc probant omnes Doctores num. anteced. allati pro nostra sententia; & Sot. 4. d. 25. q. 1. art. 2. vers. quod si roges, Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 24. q. 9. Henriq. lib. 10. de Sacram. ordinis cap. 14. num. 13. & lib. 11. de matrim. cap. 5. num. 9. in comment. littera R. Vega 2. tom. summæ cap. 57. casu 7. Sanchez lib. 7. disp. 20. num. 3. Ex quo infertur, talem ordinatum, si ordine vti noluerit, posse transire ad matrimonium prout ijdem Doctores num. præcedenti allegati docent, quia causa, ob quā ordinatus in sacris non potest contrahere matrimonium, est continentia, ad quam tenetur; sed ea ablata, vt est in tali casu, potest contrahi etiam matrimonium. Vtrū autem idem sit dicendū de ordinato post vsum rationis, sed ante pubertatem? Et affirmatiuè respondendum est, nempè nō teneri ad continentiam, nisi adepta pubertate ratificet actum factum, seù votū, &c. Imò iuxta Sanchez loc. cit. num. 8. & alios, cum hodie ex Concil. Trid. sess. 25. de regul. c. 15. requiratur ætas sexdecim annorum ad votum solemne professionis, eadem etiam erit necessaria pro voto solemni ordinis, & ex consequenti dicta

rati-

ratificatio est facienda post annum 16. vt ordinatus obligetur ad continentiã; qua non facta poterit validè contrahere, vt cum multis docet idem Sanchez num. 9. quem sequitur Filiuc. de imped. cap. 14. num. 128.

7. Et circa minores ordines, hęc breuiter notanda sunt, in primis dictos ordines nullum impedimentum præstare matrimonio contrahendo; imò id expresśè cōceditur in cap. si quis eorum d. 32. quod est ex 6. Synod. cap. 6. & in cap. si quis verò eadem dist. & cap. 1. de Cleric. coniug. Secundò est notandum habentes ordines minores nullã culpam incurrere, eo quod matrimonium contrahant; ita Azor. to. 1. lib. 13. cap. 14. q. 14. imò addit non peccare, quamuis ducat viduam, Couar. 4. decretal. 2. par. cap. 6. §. 3. num. 3. Sanchez autem id putat verum, quando ordinatus accipit vnicam, & virginem; esse tamen peccatum veniale, si accipit viduam, vt apud ipsum videri potest in disput. 31. à num. 9. & seq. Tertiò nullam culpam cōmittere accendentem ad suscipiēdos Ordines minores absque intentione ascendendi ad alios, cum dicta conditio nullibi reperiatur præcepta, nec in Concil. Trid. sess. 23. de refor. cap. 4. talis conditio habetur; verum si quis illos suscipiat animo tantum declinandi à foro seculari, aliquã culpã, licet non mortalem videtur committere, vt ex pluribus Sanchez loc. cit. num. 16. & 17. & Filiuc. loc. cit. num. 130. & 131.

8. E contra quærendum est, an possint coniuges post consummatum matrimoniũ, vota solemnia professionis emittere, vel ad sacros ordines ascendere quoad viros? Et dicendum est, licitum esse non solum dictis coniugibus religionem ingredi, & ibi de communi consensu profiteri: sed etiam licitum esse alteri eorum, de alterius tamen consensu religionem ingredi, ibiq; profiteri; sed si manens in sęculo sit senex nec in eo sit suspicio incontinentiæ, debet emittere votum castitatis, & si sit iuuenis, necesse est, vt etiam religionem ingrediatur, vt expresśè habetur in c. cũ sis de cōuers. cōiug. vbi sic dicitur. *Prohibentes ne virum, vel uxorem (nisi vterq; ad religionem migrauerit) trãsire permittas. Verum si ita vxor senex est, & sterilis, quod sine suspicione possit esse in sæculo, dissimulare poteris, vt ea in sæculo remanente, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem.* Et idem habetur in cap. vxoratus eodem tit. & cap. ad Apostolicã ibidem. Neq; requiritur in tali casu essentialiter licentia Episcopi, sed tantum de honestate, vt optimè probat Sanchez lib. 7. disp. 32. num. 3. & nota, quod sicut ingrediens religionem, tenetur profiteri, ita coniux manens in sæculo debet emittere votum perpetuum castitatis, & non temporale, scilicet vsquequò alter coniux superstes fuerit, vt constat ex citato capit. ad Apostolicam, vbi dicitur. *Non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem, nisi reliquus perpetuam castitatem repromittat.* Ita Hostiens. cap. vxoratus num. vnic. super verb. continentiam de conuers. coniugat. Io: Andr. ibi num. 1. & in d. cap. ad Apostolicam num. 1. non tamen sequitur, quod dictum votum manētis in sæculo, sit votum solemne, quia votum solemne nō potest emitti nisi in professione, & susceptione ordinis sacri, vt habetur cap. vnico de voto in 6. Et nota, quod cōiux remansus in sęculo siuè iuuenis sit, siuè senex, dũmodo in eo adsit periculum, seu suspicio incontinentiæ, tenetur religionem ingredi, & è contra, si nulla adsit suspicio incontinentiæ, siuè iuuenis sit, siuè senex sufficit votum emissũ in sæculo, patet enim ex verbis textuum allatorũ; in quibus non ponderatur ætas, sed suspicio incontinentiæ. Et casu quo coniux exeat à religione. Debet iterum ad alterum coniugem accedere, nec obstabit votum castitatis emissum, quia intelligitur factum sub conditione, si alter coniux professionem emiserit. Vide fusius apud Sanchez in cit. disp. 32. & Filiucc. tr. 10. de imped. cap. 4. num. 132. & seqq.

9. Sed quatuor dubia ex tradita doctrina oriuntur, primum est, an valida sit professio coniugis habentis spontaneam licentiam alterius coniugis, si dictus alter coniux non profiteatur aliam religionem, si suspectus sit de incontinentia, vel si manens in sæculo, non emittat votum

ca-

castitatis, eo quod non sit suspectus de incontinentia. Secundum dubium est, an possit reuocari talis coniux absque dictis conditionibus professus. Tertium an hæc facultas reuocandi competat iure actionis coniugi. Quartum, quando non conceditur reuocatio, an compellendus sit coniux manens in sæculo; vt religionem profiteatur. Et quoad primum breuiter respondeo, professionem esse validam, dummodo adfuerit tantum spontanea licentia alterius coniugis, licet, ipse aliam religionem non fuerit ingressus, & professus, nec in sæculo manens emiserit votum castitatis; prędictæ enim conditiones, non annullant professionem. Ita Azor. 1. tom. lib. 11. cap. 1. q. 6. §. si quæras, Sãchez lib. 7. disp. 33. num. 4. Sot. 4. dist. 27. q. 1. ar. 4. vers. casus autẽ, Henriq. lib. 11. de matr. cap. 8. num. 9. Filiuc. loc. cit. num. 136. Angelus verb. matrimonium 4. num. 10. Syluest. eodem verb. 8. q. 12. dicto 4. & omnes alij.

10. Quid autem sit dicendum de secundo dubio, an possit reuocari coniux, qui professionem emisit, eo quod alter cõiux non professus sit aliam religionem, si iuuenis erat, vel non emiserit votum, si erat suspectus de incontinentia, vt in nu. 8. Respondeo, relictis varijs opinionibus; vel dictus coniux erat conscius dicti iuris, ad quod ipse tenebatur, vel non, si erat conscius, alter coniux reuocari non poterit à Religione; si non erat conscius, reuocari poterit; dico reuocari non poterit, quia iuxta veriorem sententiam, coniux manens in sæculo non potest illum propria authoritate reuocare; sed requiritur sententia iudicis. Ita Sanchez lib. 7. disp. 33. nu. 14. & 15. & nota, in tali casu dictum coniugem coactum redire ad vxorem, teneri ea mortua ad religionem redire, vt expressè habetur in cap. ex parte de conuers. coniugat. ita Gloss. in cap. Agathosa verb. debeas 27. q. 2. Hostiens. summa tit. de conuers. coniug. n. 8. Abb. c. 1. eod. tit. Azor. tom. 1. lib. 11. ca. 1. q. 6. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 4. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 15. num. 9. Sanchez lib. 7. disp. 33. num. 5. Secundo est notandum, dictum coniugem professum, teneri reddere, non autem poterit petere; & si petat, alter coniux non tenebitur reddere, vt ex Scot. 4. d. 32. q. vnic. docet Sanchez loc. cit. num. 6. & disp. 38. num. 22. vide tamẽ ea, quæ dicemus infra num. 13. in fin. vbi hanc doctrinam Scot. & Sanchez modificabimus.

11. Quoad tertium, an dicta reuocatio pertineat ad coniugem iure actionis sibi competentis? Et dissentiunt Doctores, multi respondent affirmatiuè, quia licentia ab ipso data nõ fuit legitima iuxta legem Ecclesiæ, cuius ipse concedens erat ignarus, vt supponimus. Et sic non amisit ius ad suum coniugem. Ita Abbas, Richar. Palud. Anton. Gomez, Gabriel, Maiolus, & alij plures apud Sanchez loco citato num. 17. Alij tamen probabilius, vt pu-tat Sanchez loc. cit. num. 18. asserunt, id tantum spectare ad officium iudicis, cuius est consulere periculo cõiugis in sæculo manẽtis; idẽ docet Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 1. q. 6. §. Si quæras, Angelus verb. matrimonium 4. num. 9. Syluest. eodem verb. 8. q. 12. dicto 4. & alij plures.

12. Quoad quartum dubium propositum num. 9. nempe an coniux manens in sæculo cogendus sit profiteri, vel votum castitatis emittere, in casu quo non daretur reuocatio, vt in nu. 10. & respondendum est affirmatiuè, si erat conscius iuris, ad quod tenebatur, sumitur ex cap. significaui de conuers. coniugat. vbi habetur. *Mandamus quatenus si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio haberi non possit, ipsam votum continentiæ obseruantem intrare monasterium compelli non permittas.* Igitur à contrario sensu, si adfuerit suspicio incontinentiæ, compelli debet, vt Goffred. sum. tit. de conuers. coniugat. num. 9. Hostiens. sum. eodem tit. num. 10. & cap. 2. num. 4. eod. tit. Henricus cap. vxoratus num. 9. eodem tit. Sanchez autem lib. 7. disp. 33. nu. 27. hac vtitur distinctione, quam etiã affert, Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 4. nu. 139. & Azor, 1. tom. lib. 12. cap. 1. q. 6. §. si quæras, aut enim vxor votum religionis emisit, & tunc cogenda est religionẽ profiteri, aut vouerit solam continentiam, dando marito licentiam profitendi, & tũc di-

distinguendum est, si erat ignara iuris, vt supra, & num. 10. diximus, non cogetur profiteri, sed includetur monasterium, quo à vagationibus arceatur, & cesset incontinentiæ periculum, vt ait etiam Nauar.lib.3. consil. tit. de conuers. coniugatorum in 1.editio consil.5.num.4.in 2.cōsil. 14.num. 4. Si non erat ignara dicti iuris cogetur profiteri, vt iam asserunt Doctores primò citati. Idem docet Abbas cap.1.de conuers. coniugat.cap.8. & cap. significasti in fin.eod.tit. Syluest. ver. matrimonium 8.q.12. dicto 4. Rosella verb. impedimentum 11.in princ. qui tres Doctores asserunt id habere locū in ijs, quos ignorantia iuris excusat, vt est mulier, minor, & miles; & mulierem in tali casu excusari, docet Hostiens.in d.cap. significasti in fine, Io: Andr.ibi; dicta tamen distinctio seruit pro foro externo, quia pro foro conscientię tam ignorantia facti quā iuris excusat.

13. Altera quæstio est, an professio emissa ab vno coniuge, altero id ignorante, valida sit, & ad quid obliget sic profitentem? Et in primis certum est, dictam professionem non habere vim voti solemnis; patet hoc apertè ex cap. quidam de conuers. coniugat. vbi sic habetur. *Respondemus, quod votum non tenuit, vnde ratione voti ad monasterium non tenetur redire, vlterius verò non poterit vxorem accipere; promisit enim se non exigere debitum, quod in eius potestate erat, & ideò quoad hoc, votum tenuit.* Et in cap.placet. eod.tit. de muliere, quæ emisit professionem, eo quod credebat suum virum defunctum, sic dicitur. *Respondemus, quod licet votum eius vsquequaq; non tenuerit, eatenus tamen fuit obligatorium quatenus se poterat obligare, promisit enim intrando monasterium se non exacturam carnis debitum, quod erat in potestate ipsius. Redire verò ad saculum, non erat in eius potestate, sed in potestate mariti, & ideò quantum ad ipsam, tenuit votum. Consultiùs itaq; dicimus, & congruentiùs ad salutem, vt ad monasterium redeat. Si verò ad hoc induci non poterit, ipsam inuitam credimus non cogendam.* Ex quibus verbis colligitur dictum votum castitatis emissum in professione non habere vim voti solemnis, sed tantum voti simplicis, & talem coniugem sic professum teneri tantum reddere, sed non poterit petere, nisi quando votum esset emissum dependenter à professione, & quatenus debeat permanere in religione; secùs si quis haberet animum se obligandi omni modo possibili. Quod præsumitur in profitente; nā si fuisset emissum dependēter à professione, censeretur votū conditionatum: & ideò tale votum ad nil obligaret; sed quia præsumitur factum animo se obligādi omni modo possibili, ideò votum dicitur absolutum, & obligat, si non vt votum solemne, saltem vt votum simplex; sicut etiam dicitur de matrimonio impuberū, quod licet inualidum sit, tamen, quia præsumitur dictos voluisse contrahere modo meliori, quo poterant, ita quamuis non erit matrimonium, erunt tamen sponsalia, & habetur in cap.vnico de desponsal. impuber.in 6.Nauar.autem cap.12.num. 60. Probabiliter quidem asserit, votū alterius coniugis de non petendo debitum, factum absq; alterius coniugis consensu, esse illicitum ex D.Thom.4.d.32. q. 2. & Palud.ibidem q.2.quia graue onus est alteri, eo quod semper debeat pati pudorē in petendo; & in proprio casu de professo, ait, citatos textus non loqui, nec prohibere modestam petitionem, sed exactionem, quod est compellere coniugem ad reddendum; vnde videtur dicendum, talem professum, vel reuocatum ab vxore, vt diximus num.10.posse quidem petere; sed non exigere, quod etiam tenet Henriq. lib.12.de matrim.cap.2.num. 9. & lib.11.cap.15.num.9.quæ opinio, licet non placeat Sanchez lib.7.disp.34. num. 4. tamen mihi non solum probabilis, sed etiam vera videtur; quod etiā tenet Syluest.ver.votū 5.n.2.Et idē est dicendum, quando coniux ob adulterium ab ipso commissum, amittit ius exigendi.

14. Et nota, quod si dictus coniux inualidè professus, vel reuocatus ab altero coniuge, post mortem dicti coniugis reuocantis, contrahat matrimonium peccabit quidem mortaliter, eo quod tenebatur ad castitatem seruandam; sed validum erit sacramentum, vt docet idem Nauar.in dicto num.60.in fine, Syluester

verb. votum 4.num.2.dicto 4. & ver. matrimonium 8. q. 12. dicto 5. Sanchez loc. cit.§.secundò infertur, Azor. 1. tom. lib. 12.cap.1. q.3. §. Si quæres, & alij multi. Item nota, posse dictum coniugem, absq; cuius licentia alter coniux professionem emisit, dictum coniugem sic professum reuocare; etiam si ambo manentes in sæculo castitatem vouissent, quia etiam in tali casu requiritur licentia alterius coniugis, vt Sãchez ibidem §.tertiò infertur; & lib. 10.disp.37.num.14. Verum autem vota emissa in professione dicti coniugis inualidè professi, commutentur in votum simplex religionis; Ita vt mortuo coniuge, teneatur ad religionem redire? Et quidquid aliqui dicant, negatiuè est respondẽdum; patet ex verbis textus citati num. anteced. *Respondemus, quod votum nõ tenuit*, Igitur fuit irritum, & ex consequenti nulla obligatio poterat oriri idem Sanchez num. 10.& 12.Syluest. ver. matrimonium 8.q.12.Angelus eodem verb.4.num. 14. dum ait, hunc reuocatum, non teneri ad religionem redire, & alij.

15. Sed dubium est, an coniux, qui sine licentia alterius coniugis professionẽ emisit, propria authoritate possit religionem deserere, etiam altero coniuge non petente? Et negatiuè plures respondent, vt Abbas in cap.placet de conuers.coniugator.num.3.Palud.4.d.27.q.3.ar.2. num. 15. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 5. num. 10. Syluest. verb. diuortium q. 14. Nauar.lib.3.consil.tit. de conuers. coniugat.in priori edit.consil.3.num. 3. & 4. in posteriori consil.6.num.3.& 4.& alij. Sed affirmatiuẽ respondendum est, quia verè professio fuit omninò nulla, & irrita; & confirmatur authoritate P. August. epist. 45.vbi sic ait. *Nam, & vouenda talia non sunt à coniugatis, nisi ex consensu, & voluntate communi, & si præposterè factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quã persoluenda promissio*. Et ex pluribus summis Pontificibus, & Doctoribus id probat Sanchez lib.7.disp.34.num.15. & Filiuc. tract. 10. de imped.cap.4.num.141.in fin.

19. Secundò dubitatur, coniux consentiens in professionem factam ab altero coniuge absq; sua licentia, an reddat validam professionem? Et negatiuè respondendum est. Vnde, & poterit ex se religionem relinquere; quia actus semel irritus, non potest tractu temporis conualescere absq; noua ratificatione, nec in casu professionis potest consensus suppleri ab Ecclesia, vt docet Nauar.lib.3.consil.tit.de regul.in 1.edit. consil.32.num. 5. in 2.consil.31.nu.5.imò etiam mortuo cõiuge, si non fuisset ab illo reuocatus, posset, secluso scandalo è religione fugere, cum verè non sit religiosus; dummodo tamen nunquam post mortem coniugis, illam confirmasset. Nec coniux mortuus in vita consensisset saltem tacitè. Sed nota, si talis professus perseuerauerit in religione, eo quod nesciebat mortẽ sui coniugis; & statim post mortẽ reclamauerit, poterit, vt dixi, secluso scãdalo, fugere, secus si ratificasset cõcurrẽtibus alijs requisitis ex parte religionis; alioquin nec verè diceretur religiosus; si autẽ post mortem, quã sciebat perseuerauerit cẽseretur consẽsisse, & esset saltẽ tacitè professus, vt in sequenti libro dicemus; vide fusiùs, & plura apud Sanch.lib.7.disp.34.à nu.16.& seqq. quem sequitur Filiuc.loc.cit.num.142.

17. Tertiò dubitatur, an licentia extorta ab altero coniuge per metum, & dolum, possit reddere validam professionẽ; & quid si nulla adfuit licentia, sed tantum simulatio quædam coniugis remanentis in sæculo? Et breuiter respondeo, talem professionem esse omninò irritam, & nullam; & omnia, quæ diximus de coniuge professo absq; licentia sui coniugis; dicẽda sunt etiam de tali professo cum licentia obtenta per metum, vel dolum, aut ex sola simulatione coniugis remanentis in sæculo, vt concludit Sanchez disp. 35. in fin.num.16. & sequitur idem Filiuc.num. 143. Sed nota, quod in casu, quo coniux manens in sæculo adulterauerit, non poterit reuocare coniugem professum à religione, licet absq; sua licentia professionẽ emiserit, quia per adulterium, amittit ius, quod habet in maritum, quod intellige de adulterio noto tali coniugi professo, posset tamen reuocari officio iudicis, & posset ipsemet professus condonare iniuriam adulterij, religionem relinquere; &

cæteris agere, vt supra, vt idem Sanchez disp.36.num.3.& Filiucc.tract.10. de imped.cap.4.num.144.

18. Deinde quæritur. An vir, sicut non potest professionem emittere, ita neq; possit ad sacros ordines ascendere? Respondeo affirmatiuè absq; tamen licentia vxoris, & hoc etiam si matrimonium fuerit tantum ratum, & non consummatum ad differentiam professionis, seu electionis religionis, quam cõiux potest eligere per bimestre post contractu matrimonium; vt diximus cap.93.num.6. & 7. Statum autẽ clericalem, seu transire ad ordines maiores nullo modo poterit post contractum matrimonium absq; vxoris licentia prout expresè est definitum in cap.coniugatus de conuers. coniugator. & extrau. antiquæ Io: 22. de voto; & ratio est, quia per professionem dirimitur matrimonium ratum, secus autem per ordines sacros. Sed si vxor adulterauerit, poterit vir ea inuita ad dictos ordines ascendere, vt defendit Sanchez lib.11.de matrim.disp.11. nu. 16. Neq; similiter potest vir ad sacros ordines promoueri, quamuis habeat animum statim ingrediendi religionem, alioquin mortaliter peccaret, vt patet ex cit. extrau. Io: 22. Antiquæ his verbis. *Districtius inhibentes, ne quisquam durante matrimonio nondum etiam consummato, aliquem de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit conuenire.* Ad quod verbum, *Conuenire*, ait Gloss. videlicet petita licentia vxoris cum voto castitatis. Et quamuis Palud.4.d.27.q.3.art.3.num. 22. afferat neq; Pontificem posse dispensare, vt vir etiam ante consummationem matrimonij, possit ascendere ad ordines sacros; tamen omninò contrarium est dicendum, & ratio est, quia antequam matrimonium consumatur, posset Pontifex dispensare, vt matrimonium dirimatur per ordinis sacri susceptionem, imò etiã consummato matrimonio, posset Pontifex dispensare, vt vir absq; vllo vxoris cõsensu, possit ad sacros ordines ascendere, cum id pendeat ex iure Ecclesiastico. Et tandem vir absq; consensu vxoris, nõ solum non potest ad sacros ordines ascẽdere; sed nec etiam ad primam tonsurã, vel ad minores ordines prout probabilius putat Sanchez lib.7.disp. 38. num. 6. & patet ex cap. fin. de temp. ordin. in 6. vbi sic habetur: *Nullus Episcopus, vel quiuis alius clericalem præsumat conferre tonsurã coniugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri prout est sacris canonibus definitum.* Scilicet de licentia vxoris cum voto castitatis, vt supra, Io:Andr. cap.2.nu.1.de cleric. coniugat. & ibi Abbas num.3.Anchar.num.3.Azor.tom.1.lib. 13.cap.13.q.7. Filiuc.tr.10.de imped. cap. 4.num.146. & alij.

19. Et nota ex eisdem Doctoribus, coniugatum volentem ascendere ad ordines sacros, non solum debere priùs obtinere licentiam ab vxore; sed etiam teneri emittere votum castitatis, licet accipiat tantum primam tonsuram, vel ordines minores; & tenetur habere animũ ascendendi ad sacros ordines, alioquin promoueri non poterit, vt constat ex cap.fin. de tempor ordin.in 6. & docet Abb. in cap. coniugat.de conuers.coniugat.num.2.Io: Andr.ibi num. 3. & alij cum Sanchez loc. cit.num.8.& 9.Filiuc.&c.

20. Secundò est notandum, vxorem contradicentem, vel ignorantem promotionem sui coniugis, etiam si promotus fuisset ad summum Pontificatum, posse eũ reuocare, & teneretur dictus coniux dictę vxori debitum reddere, quod est verum etiã si bona fide, & quia credebatur mortua vxor, fuerit ad Pontificatum euectus, quia id ex iustitia vxori conuenit, nec bona fides potest annullare tale ius Gloss. in cap. si quis pecunia verb. non apostolicus dist.79.& ibi Archid.& alij, Io: Andr. cap.constitutus in fin.de conuers. coniug. & ibi Abb.& Anchar. in fine, D.Antonin. 3.par.tit.1.cap.8.in fin. Syluest. verb. matrimonium 8.q.12. dicto 3. Et idem est dicendum, si licentia ab vxore fuerit metu graui, aut dolo extorta, debet enim licentia esse liberè à muliere concessa, vt possit priuari iure suo; Syluest. verb. diuortium q.17.dicto 4.Azor.tom.1.lib.13. cap. 14.q. 12.Imò quamuis multi teneant, vxorẽ simulantẽ, & patientẽ suum virum promoueri ad sacros ordines, vel votum castitatis emittere, censeri consensum præsta-

re dummodo faciliter possit illum impedire, & non impediat, vt Palud. 4. dist. 37. q. 1. art. 1. num. 9. D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 8. in fin. Henric. cap. vxoratus nu. 12. de conuers. coniugatorum, qui vltimi duo Doctores cum alijs dictam doctrinam té-perant, dummodo vxor fuerit conscia iuris statuentis, quid ipsa efficere poterat dum videbat maritum promoueri ad sacros ordines, quod quidem probabile est; tamẽ probabiliùs est, nec in hoc casu vxorem amittere suum ius, & posse semper maritum reuocare, & ratio est, quia cum dicta res grauis, & ardua sit, iura non contenta sunt vxoris simulatione; prout expressè definitum est in cap. consuluit de conuers. coniugat. de vxore vidente, & patiente suum virum emittere professionem. Ita Azor. loc. cit. num. 23. Syluest. loc. cit. Sanchez lib. 7. disp. 35. num. 13. & disp. 38. num. 15. Filiucc. tract. 10. cap. 4. num. 147. & alij. Non tamen ex hac doctrina sequitur, quod vir ordinatus possit redire ad vxorem non eum reuocantem, sicut diximus de professo, quia licet professus possit relicta religione ad vxorem redire; id ei conceditur, quia professio fuit nulla, cum non adfuerit licentia vxoris; & in viro ordinato ad sacros ordines, non datur dicta ratio, & ideò vxore non reuocãte, vir non poterit ad illam redire, vt idem Sanchez num. 16. Filiuc. ibidem, & alij.

21. Sed dubium est, ad quid teneatur, si post contractum matrimonium, non autem consummatum ad ordines sacros promoueatur? Et multi probabiliter quidem tenent, teneri ingredi religionem, & profiteri, vt possit votum obseruare, & maximè, quia ei licitum est ante consummationem matrimonij, religionem eligere, vt in antedictis capitibus probauimus. Ita D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 8. in fin. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 14. nu. 2. Hostiens. sum. tit. de conuers. coniugat. num. 6. vers. solutio, Vega 2. tom. summæ cap. 34. casu 48. & alij; sed probabilius videtur dicendum, non teneri, vt docet Sanchez lib. 7. disp. 38. num. 18. & patet ex extrauag. antiquæ Io: 22. de voto, in qua sic habetur, *Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum, si matrimonium consummatum non fuerit, per diœcesanum instanter moneri præcipimus*. Igitur textus non intelligit id esse faciendum ex præcepto, sed ex consilio; idem docet Hériquez lib. 11. de matrim. cap. 5. num. 10. Filiuc. tr. 10. de imped. cap. 4. num. 148. Ludouicus Lopez 1. par. instructorij cap. 50. §. ecce iste, & alij, tenetur tamen obseruare votum non petendo, sed reddendo, modo tamen explicato num. 13. in fin. scilicet non petendo coactè. Si autem vir ascenderit ad ordines sacros consummato matrimonio; tunc si fuerit reuocatus ab vxore poterit tantum reddere; sed non petere, vt supra; vt idem Filiuc. loc. cit. Sanchez num. 21. Azor. eod. loc. q. 1. & idẽ affirmat in q. 6. esse dicendum de Græco promoto ad ordines sacros post consummatum matrimonium absq; licentia vxoris; & eandem doctrinam tradit D. Tho. 4. d. 37. q. 1. art. 2. ad 1. & quoad Græcos art. 2. ad 3. D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 8. in fin. Sot. 4. d. 38. q. 1. art. 2. concl. 4. Couar. 4. decret. 2. par. cap. 6. §. 3. nu. 2. & alij.

22. Item est tertiò notandum, ad virum volentem ascendere ad ordines sacros, esse necessaria non solum liberã vxoris licentiam, sed etiam, vt ipsa vxor monasterium ingrediatur, si fuerit iuuenis, vel suspecta de continentia; si autem fuerit senex, & non suspecta de incontinẽtia, poterit in sæculo manere cum voto castitatis, vt sumitur ex Concil. Agathen. cap. 16. & 17. & habetur in cap. Episcopus dist. 77. vbi dicitur. *Sanè si coniugati iuuenes consenserint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda est, vt sequestretur mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur*. Ita Sanchez lib. 7. disp. 39. num. 6. Filiuc. tr. 10. de imped. cap. 4. num. 149. Syluest. verb. diuortium q. 17. dicto 2. & ver. matrimonium 8. q. 12. dicto 4. Tabb. verb. matrimonium 1. q. 5. num. 4. Couar. 4. decret. 2. par. cap. 6. §. 3. num. 3. & ita sumitur ex D. Thom. 4. d. 37. q. 1. art. 2. ad 2. dum ait. *Vxorem, de cuius licentia vir ordinem sacrum suscipit, teneri perpetuam continentiam vouere, non tamen teneri religionem ingredi, si sibi non timeat de incontinentiæ periculo*. Nec requiritur licentia Episcopi, vt diximus supra nu. 8.

num. 8. Sed, vtrum vxor senex cum voto castitatis remansa in sæculo, possit habitare cum coniuge in sacris, & dissident Doctores, re tamen vera de iure id non videtur prohibitum, cum etiam Apostoli secum ducebant vxores, vt sibi ministrarent cap. omninò d, 21. & docet Glos. in cit. cap. Episcopus ver. sequestrato, & in cap. volumus d. 81. in fin. & ibi Archidiac. Turrecrem. Abbas cap. coniugatus nu. 5. de conuers. coniugat. Sanchez loc. cit. nu. 8. & alij. Vnde benè possunt simul habitare, dummodo nullo modo de incontinentia suspecti sint, quod cũ difficilè, & periculosum sit, non debent simul habitare.

23. Sed vtrum vir ordinatus in sacris de licentia vxoris absq; voto castitatis vxoris, vel absq; ingressu religionis, vt supra, possit à dicta vxore reuocari ad cõsortium matrimoniale, saltem ex iudicis officio? Et negatiuè Doctores citandi respondent, ex eo quod vxor dando licentiam, censetur obligata ad continentiam carens vsu coniugij, & ex consequenti priuata iure reuocandi. Ita D. Thom. 4. d. 37. q. 1. art. 2. ad 2. & ibi Richard. art. 2. q. 2. in corp. Palud. ibi q. 1. art. 1. num. 9. D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 8. in fin. Azor. to. 1. lib. 13. cap. 14. q. 1. Sylu. verb. matrimonium 8. q. 2. dicto 3. quod Sanchez lib. 7. disp. 39. num. 12. cum alijs. Putat verum, quando vxor, quæ licentiã concessit, erat conscia iuris statuentis, quod ipsa facere debeat in tali casu; sed quia talis ignorantia, moraliter loquendo, videtur impossibilis, cum omnes sciant, habentes ordines sacros non posse vti matrimonio, & ideò absolutè à prima opinione non est recedendum.

24. At dubium est, vtrum vxor, quæ remansit in sæculo cum voto castitatis, possit validè matrimonium contrahere, mortuo marito ordinato in sacris? Et quamuis aliqui antiquiores affirmatiuè responderunt teste Glos. cap. si se ad fin. d. 28. quos sequutus est, Sot. lib. 7. de iust. q. 5. art. 3. in solut. ad 2. in fin. ea ductus ratione, quod dictum votum sit simplex, & non solemne. Tamen omnes communiter contrarium docent, nempè dictum matrimonium esse irritum, quia sic expressè habetur in cap. quia sunt dist. 28. quod est D. Greg. Pont. lib. 2. epist. 59. vbi casus est, quod vxor conscia promotionis viri ad diaconatũ, eo mortuo, transijt ad secundas nuptias, vbi ait D. Gregor. *Si in coniugio Diaconi, mulierem de qua agitur, fuisse ignarã constiterit, ij qui mali sociati sunt disiungantur.* Et rem certam esse docet Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 14. q. 11. & idem esse apud Græcos, idem docet Sanchez lib. 7. disp. 4. num. 2. vbi quamplures affert, & sequitur Filiucc. tract. 10. de impedim. cap. 5. num. 151.

25. Aliud dubium est, vtrum maritus possit promoueri ad Episcopatum, vel Cardinalatum cum eisdem cõditionibus quas diximus requiri, de volente promoueri ad sacros ordines; & quamuis affirmatiuè respondeat Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 4. vers. quod hic de separatione; tamen dicendum est, pro motione ad Episcopatũ, præter licentiam liberam vxoris, requiri, vt vxor professionem emittat in religione; ita decisum est in cap. sanè de conuer. coniugat. vbi sic habetur. *Prohibemus, ne vxoratum præsumatis in Episcopum ordinare, nisi vxor prius professa continentiam, sibi sacrum velamen imponat, & religiosam vestem, & vitam assumat.* Et meritò quidem ob ordinis Episcopalis excellentiam, & ne Episcopus hac occasione posset visitari à fœminis, ita communiter omnes, vt Couar. 4. decret. 2. par. cap. 6. §. 3. num. 3. Maior. d. 32. q. 2. §. pro illa rubrica, Azor. 1. tom. lib. 13. cap. 13. q. 7. Petrus Ledesma de matrim. q. 64. art. 4. dub. 5. conclus. 6. Sanchez lib. 7. disp. 41. num. 2. Filiucc. tr. 10. de imped. cap. 4. num. 152. Syluest. ver. matrimonium 8. q. 12. dicto 4. & verb. diuortium q. 17. dicto 2. Angelus ver. matrimonium 4. num. 8. & alij communiter. Ad Cardinalatum autem, licet aliqui idẽ putent esse dicendum, tamen, quia nullus textus reperitur ad id obligans, ideò dicendum est, idem requiri, quod diximus de sacris ordinibus, vt Sanchez loc. cit. num. 4. Ex quo infertur, vt si religiosus fuerit assumptus ad Episcopatũ, cuius mulier remanserat in sæculo cum voto castitatis, teneatur religionem ingredi, & professionem emittere, vt Filiuc. loc. cit.

26 Cle-

26 *Clericus per sponsalia non amittit beneficia; sed per matrimonium, nec est necessaria illius cōsummatio; & priuatur etiam talis Clericus quibusuis vsibus ad beneficium pertinentibus.*

27 *Illegitimus, vel alius inhabilis ad beneficium, si obtineat dispensationem obtinendi beneficium, & postea matrimonium contrahat, poterit mortua uxore, beneficium habere.*

28 *Clericus statim post contractum matrimonium tenetur beneficia relinquere, alioquin mortaliter peccabit, & si fructus percipiat, tenebitur ad restitutionem.*

29 *Clericus inualidè contrahens matrimonium ex quacunq; causa, non amittit beneficia, sed in pœnam est illis priuandus per iudicis sententiam.*

30 *Clericus contrahens inualidè ratione consanguinitatis, vel ætatis probabiliter statim amittit beneficia; sed etiam probabile est requiri iudicis sententiam.*

31 *Clericus per matrimonium amittit pensiones, quæ dari solent ad modum beneficij, non autem illas, quæ dantur ratione ministerij temporalis.*

32 *Clericus per matrimonium fruitur priuilegio canonis, & fori, si tres conditiones obseruet.*

33 *Clericus coniugatus nō amittit dicta priuilegia per competentem negotiationē; nec si arma deferat.*

34 *Clericus coniugatus si dimittat vestes clericales, & tonsuram pro tunc non fruitur dictis priuilegijs.*

35 *Vxor clerici coniugati non gaudet priuilegio canonis, sed probabile est gaudere priuilegio fori, licet contrarium videatur probabilius.*

36 *Clerici in sacris, Religiosi, & Moniales, ipso facto incidunt in excommunicationem nemini reseruatam si contrahāt matrimonium vero affectu cōtrahendi.*

37 *Coniugatus suscipiēs ordines sacros absq; licentia vxoris, fit irregularis.*

26 PRo cōplemento huius capitis, aliqua remanent dicenda circa dāna, quæ incurrit clericus ex eo, quod matrimonium contrahat, vnde quæritur. Vtrū clericus contrahens matrimonium, beneficia amittat? Sed est primò supponendum ex communi opinione, clericum per sponsalia non amittere beneficia, & quamuis Lopez 2.par.cap.49.de matrim. propè finem referat ex communi opinione, talem clericum esse dictis beneficijs priuādum, re tamen vera, nullus id asserit, vt benè ait Sanchez lib.7.disp.42. num.1.in fine. dictam doctrinam tradit Azor. 1.par. lib. 13.cap.13. q.6.& 8. Nauar.cap.25. num. 120. Sylu.verb.beneficium 3. q.22.& alij omnes. Ad quæstionem autem respondetur affirmatiuè, quando clericus validè contrahit; & quamuis non desint, qui asserant ad id necessarium esse iudicis sententiam; tamen contrarium est omninò certum, & ratio est, quia tale statutum nō est in pœnam alicuius delicti, ob quod esset necessaria iudicis sententia, cum nullum delictum committant, imò neque culpam aliquam dicti clerici, contrahendo matrimonium, vt diximus supra num.7. Sed id tantū consurgit, quia statum incompatibilem dicti clerici eligunt; dum enim clerici obtinent beneficium, illud assumunt cum hac conditione, dummodo perseuerent in statu clericali. Ita Gloss. cap. vnico ver. clericalis de cler. cōiug.in 6.& ibi Io: Andr.num.3.& omnes alij Canonistæ; Syluest.ver.cler.num.2.vers.peccat verò; Ang.eodem ver.5. num.1. Gigas de pensionibus q.54.num.5.& 6. Nauar.cap.25. num.120. Couar.4.decret. 2.par.cap.6.§. 3.num.4. D.Antonin. 3.par. tit.1. cap. 8. conclus.1. Azor.loco cit Filiuc. tract.10. de impedim.cap.4. num.153. Sāchez loc. cit. num.4. & nos supra iam diximus cap. 80.num.10.& alij omnes, quod est verum etiam si matrimoniū non adhuc consummatum sit, vt idem Azor.q.8. Nauar. loco cit. Syluest.& alij; imò etiam si mulier, seu vxor statim decederet non consummato matrimonio, nec talis clericus posset habere, seu redire ad suum beneficiū, quamuis non adhuc est collatum; quia semel extinctum, nō potest reuiuiscere absque noua collatione; vt idem Azor, Sylu. Nauar. Ang. Gigas num.8. Couar. num.9. Sanch. num.6. & alij. Insuper per talem contractum validum matrimonij priuatur clericus omni accessu, regressu, ac quibusuis alijs

alijs iuribus ad beneficium spectantibus; idem Sanchez num.7. Azor.dicto num.8. & alij ex communi opinione.

27. Sed dubium est, vtrum illegitimus, vel aliàs inhabilis ad beneficium, si obtineat priuilegium habendi beneficiũ; & postea transeat ad nuptias, dictum priuilegium sit omninò irritum? Et idem quæritur de obtinente priuilegiũ habendi plura beneficia; & respondendum est, dictum priuilegium non esse irritum, quia si moriatur vxor, benè poterit beneficiarius, seu ille, qui obtinuit dispensationem dicto priuilegio vti; & ratio est, quia per dictam dispensationem, vel priuilegium, inhabilis, vel beneficiarius nullum ius acquisiuit ad beneficium; sed tantum fuit factus habilis, vt posset illud habere, igitur nulla est causa, quare debet dicto priuilegio, & dispensatione priuari. Ita Monachus de filijs Presbyt. in 6. num.12. quem sequitur Sanchez lib.7.disp.42.num.9.

28. Et quibus dictis colligitur clericum per matrimoniũ, debere statim omnia beneficia relinquere, alioquin mortaliter peccabit, vt Sylu.Angel.& Nauar. loco cit. Tolet.lib.4. cap.18. num.vlt. & si inito matrimonio fructus percipiat, tenetur restituere, vt Azor.1.par.lib.5. cap.8. q.3.& nos alibi scilicet in capitibus de beneficijs supra iam diximus.

29. Sed vtrum idem sit dicendum de clerico beneficiario, qui inualidè matrimonium contraheret? Et respondendum est, talem clericum ex quacunq; causa inualidè contrahat matrimonium, non statim emittere beneficia, sed in pœnam, esse illis priuandum per iudicis sententiã; Et ratio est, quia, quod nullum est, nullum potest producere effectum, l.4.§.condemnatus, ff.de sentent.& re iudicat. ita Io: de Lignano cap.1. de spõsal. in 6.& alij, quos sequitur Sanchez lib.7.disp.43. num.3.& Filiuc. tract.10. de impedim. cap.4. num. 154.§.dixi secũdò,& alijs seqq. Et quãuis plures (probabiliter quidem) teneant, clericum in sacris contrahentem matrimonium ipso facto perdere omnia beneficia, vt Abb.cap.1.nu.7.de cleric. coniug. Sylu.ver.clericus 2.num.2. vers.peccare, verò, Couar.4.decretal.2.par. cap.6.§.3. nu.4.in fin. Azor.1.par. lib.13. cap.13.q.6. & alij plures; Tamen probabilius est dicendum requiri sententiam iudicis. Patet ex cap. 1. de cler. coniug. vbi de clericis habentibus tantum minores ordines & transeũtibus ad matrimonium, dicitur, *Vxores esse retinendas, beneficia autem dimittenda*; & de constitutis in sacris, & transeuntibus ad matrimonium, tantummodo dicitur, *Vxores esse dimittendas*; & ita tenet Io:Andr. cap.Ioan.num.23. de cleric. coniug. & ibi Anchar.num. 14. Imola nu. 24.Henric.cap.diuersis num.11. Sylu.ver. beneficium 3.q.22.Tabb.eodem ver.2.q. 12.num.14.Armil.ibidem num.20.Nauar. cap.25.num.120.Henriq.lib.7.de Indulg. cap.36.num.1.in comment.litt.G. Sanch. loco cit.num.4.& alij multi.

30. Dubitatur etiam de Clerico in minoribus constituto,& contrahente matrimonium nullũ ratione consanguinitatis? Et verè communis opinio Doctorum asserit; hunc statim amittere omnia beneficia; vt docet Azor.1.par.lib.13.cap.3.q. 6.& 8.& alij quamplures Doctores, quos affert Sanchez lib.7.disp.43. num.5. Tamen requiri sentẽtiam iudicis etiam probabile, & tutum est, vt docet dictus Sanchez num.3. & num.5.in fine,& Filiuc.loco cit. dum absolutè nostram doctrinam, vt in num.29.tradit. Et idem est dicendũ si matrimonium fuerit nullum respectu ætatis, vt idem Azor. loco cit.q.8.docet, Couar.4.decretal.2.par.cap.6.§.4.num.4. Sanchez num.6.& alij plures;& idem etiã dicitur de matrimonio inualido defectu consensus; vel ex quauis alia causa, vt iam diximus.

31. Sed vtrum Clericus per matrimonium validum amittat pensiones, sicut diximus de beneficijs? Et respondeo breuiter, pensiones, quæ solẽt dari ob aliquod ministerium temporale, vel si concedãtur à Summo Pontifice ob aliqua rectè gesta in fauorem Ecclesiæ, non amittuntur per matrimonium, Couar.4. decretal. 2. par. cap.6.§.3.num.6.Azor.1.par.lib.13.q.8. Si autẽ pensiones fuerint collatæ titulo clericali, vel loco beneficij, statim amittũtur per matrimonium, ex eisdẽ Doctoribus, quibus adde Nauar. cap. quando de con-

secr.

fecr.d.1.cap.21.num.53.Eman.Sà ver.pensio num.4.Sanchez lib.7.disp.44. num.2.& 5.& nos iam diximus supra cap.80.nu.10. Vtrum autem beneficiarius teneatur habere intentionē perseuerandi in statu clericali, iam similiter diximus in d. cap. 80. num.11.

32. Quæstio tamen est, An Clericus in minoribus constitutus amittat priuilegia clericalia per matrimonium? Respondeo negatiuè, fruitur enim priuilegio canonis, si quis suadēte 17.q.4.ac etiā priuilegio fori, prout Clericis concessum est, cap.2. de for.competen. sed tres conditiones sunt tali Clerico coniugato necessariæ; Prima, vt ducat vnicam, & virginem, ita vt non contrahat bigamiā; Secunda, vt deferat vestes clericales, & tōsuram, prout habetur in d.cap.2. de for.compet. Tertia fuit addita à Concil.Trid.sess.23.cap.6. de reform. scilicet, vt dictus Clericus debeat etiam inseruire alicui Ecclesiæ ab Episcopo deputatæ; alioquin nullo modo poterit dictis priuilegijs frui, neq; ad hoc, vt dictis priuilegijs non fruatur, requiritur monitio, aut sententia iudicis declaratoria; quia hic non agitur de pœna ratione debiti, sed de requisitis ad priuilegia Clericorum fruenda, vt Abbas cap.Ioannes num.4.de Cleric.coniug.Sanchez lib. 7.disp.46.num.19. Angel.verb. excommunicatio 5.num.22. & alij. Sed vtrum hoc priuilegium fori intelligatur, tàm pro causis ciuilibus, quàm criminalibus? Et licet plures affirmatiuè respondeant; Tamen probabilius negatiuè respondendum est, sed solum dictum priuilegium extendi ad causas criminales, siuè criminaliter agatur petendo vindictam, siuè ciuiliter petendo interesse damni illati, ita Io: Andr. in cap.vnico de Cleric.coniug.in 6. num. 2.Archidiac. in fin. Anchar.num.4. notab. 4. Abbas cap. Ioannes num. 3. de Cleric. coniugat. & c. 2. num.7. de for.competen. Azor.1.par.lib.13.cap.vlt.in fine, Sylu.ver. Clericus 1.q.6.Tab.eodem ver.5.num.penult. Couar.q.pract.cap.31.num.7.Sāchez loco cit.num.22. Filiuc. tract.10. de impedim.cap.4.num.156.& alij multi, & quamuis Sylu.Tab. Anchar. loco cit. & alij plures doceant, non ex hoc posse iudicem secularem, ob causam ciuilem talem Clericum in carcerem conijcere, ob excommunicationem canonis contra imponentes manus violentas in Clericos; nam inijcere manus in debitorem, in quē iudex habet authoritatem ciuilem; non est manus violētas, sed iustas inijcere, tamen contrarium est omninò verum, vt praxis docet apud tamen Hispanos, teste Sāchez num. 23. in fine, quam sententiam tenet etiam Filiuc.tract.10. de imped. cap.4.num.156. & alij apud ipsos.

33. Altera quæstio est, vtrum Clericus coniugatus, si negotiationibus vacet, fruatur priuilegijs? Et negatiuè plures respondent, quia negotiari cum habito, & tonsura est in opprobrium status clericorum vt habetur cap. Ioannes de cleric. coniugat. nec debet frui priuilegio legis, in quam quis delinquit cap. quia frustra de vsuris, quæ quidem opinio probabilis est, & illam docet Io: Andr. cap. vnico num.3.de cler.coniugat. in 6. Archidiac. ibi num.1.Iulius Clarus lib.5.§.fin. q. 36. num.12.Farinac.pract. tit. de inquis. q. 8. num. 93. & alij. Probabilius tamen est dicendum, dictum clericum coniugatū frui dictis priuilegijs, si licitè negotietur, scilicet causa victus, licet id sit alijs Clericis interdictum; colligitur ex cap. Ioannes de clericis coniugat. vbi dicitur. *Nec huic indecens est negotiationi honestè vacare.* Angelus verb. clericus 9.num. 3. Syluest. eodem ver.3.q.3.Tabb.dicto verb.3.q.1.nu. 2.Couar. quæs.pract.cap.31.num. 8. verbo sextò, Azor.1.par.lib.12. cap. vlt. in fin. qui etiam ait, talem clericum frui dictis priuilegijs, etiā si arma deferat, quod licet impugnatur à Sāchez lib.7.disp. 46. num. 26. tamen dicta sententia vera est, dummodo portet vestes clericales, & tōsuram, quod non videtur supponere Sanchez in clerico deferente publicè arma, & ideò negat frui priuilegijs.

34. Sed dubium est, verū dictus clericus coniugatus si deponat vestes clericales, & tonsuram, ita amittat priuilegia clericalia, ita vt illa recuperare nequeat? Et quidquid aliqui Canonistæ dicāt; certū tamen est, illa tantum amittere pro illo tempore, quo dictas vestes, & tonsuram

non

non defert, quia dicta priuilegia conceduntur cum dictis conditionibus, quoad exercitium, scilicet, vt tunc tantum clericus possit illis vti, dummodo obseruet dictas conditiones, & ostendit se esse ex statu clericali; & confirmatur, quia clericus nunquam priuatur statu clericali quoad proprietatem, sed tantum quoad vsum, vt docet Alex. de Neuo consil. 62. à num. 6. idem docet Innoc. cap. fin. de vit. & honest. cleric. in fin. & ibi Hostiens. nu. 9. Anchar. num. 5. qui asserunt, clericos negotiatores amittere priuilegium clericale, ad id tamen redire, dimissa negotiatione; & idem expressè habetur in Clement. 1. de vita, & honest. cleric. sequitur Sãchez lib. 7. disp. 26. num. 29. D. Antonin. 3. par. tit. 24. cap. 1. verb. de percutiente, Angel. verb. excommunicatio 5. nu. 23. Syluest. eodem ver. 6. num. 4. vers. si autem talis, Tabbien. dicto ver. 5. num. 27. Couar. q. pract. cap. 31. num. 8. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 36. num. 15. Filiuc. tr. 10. de imped. cap. 4. num. 135. §. dices quartò, & alij. Ex qua doctrina colligitur, clericum coniugatum mortua vxore, frui priuilegijs, quibus initiati prima tonsura gaudent, si ad ministeria clericorum redierit, idem Sanchez num. 30. & alij citati, ac etiam Azor. 1. par. lib. 12. cap. vlt. q. vlt.

35. Aliud dubium est, vtrum vxor clerici coniugati fruatur etiam priuilegio fori, & canonis? Et quod non fruatur priuilegio canonis, certum est scilicet, si quis suadente 12. quæst. 4. quia est tantummodo priuilegium personale, quoad priuilegium fori, multi, & quidem probabiliter affirmatiuè respondent, nam maior pars attrahit secum minorem, & caput membra; vnde cum maritus sit caput, iuxta ea, quæ ad externum forũ spectant, debet etiam trahere vxorem, alioquin iniuria fieret statui clericali; quod pluribus, & alijs rationibus probant Angelus ver. excommunicatio 7. casu 5. nu. 8. Syluest. verb. excommunicatio 9. num. 21. Tabbien. eodem ver. 5. casu 18. q. 7. nu. 8. Abbas de foro compet. cap. 2. num. 7. & ibi Imol. num. 3. & alij plures; contrarium tamen videtur Sanchez probabilius lib. 7. disp. 47. num. 3. Quia tale priuilegium est personale ratione status clericalis, in quo nihil communicat cum vxore, vnde nihil in priuilegijs ratione dicti status vxor frui debet. Idem docet Alex. de Neuo cap. 2. de for. compet. num. 21. & ibi Anton. num. 6. & alij. Tenentes autem primam sententiam, sciant talem vxorem posse frui dicto priuilegio fori, dum maritus superstes erit, secus autem post mortẽ; & eadem doctrina est de vxore, de cuius licentia vir ascendit ad ordines sacros, nam Abb. ca. 2. num. 9. de for. compet. ait, illam frui omnibus priuilegijs, & sic etiã alij, Imola autem de for. compet. cap. 2. num. 3. Felinus ibidem num. 3. & Aret. ibi num. 10. Id tantum concedunt vxoribus Græcorum. Secùs latinorum; sed probabilius putat Sanchez talem vxorẽ nullo priuilegio frui ob rationes dictas.

36. Tertium dubium est, vtrum habẽtes ordines sacros, Religiosi, consanguinei, affines, &c. incurrant in excommunicationẽ. Si matrimonium contrahat? Ad quod respondet Clementina vnica de consanguin. his verbis. *Eos, qui scienter in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cũ monialibus contrahere matrimonialiter nõ verentur, nec non religiosos, & moniales contrahentes, refrenare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos sub excõmunicationis sententia ipso facto decernibus subiacere.* Ex quibus verbis colligitur tria genera personarum incurrere in dictam excommunicationem, quæ non est reseruata nempè, incestuosè contrahentes in gradu consanguinitatis, vel affinitatis, religiosi, & moniales, ac clerici existentes in ordinibus sacris, vnde fœmina, cum qua religiosi, vel dicti clerici existentes in sacris contraherent, non incurrerent in dictam excommunicationem. Ita Caiet. in sum. ver. excommunicatio cap. 47. D. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 34. & alij, secus est dicendum de fœmina contrahente cũ cõsanguineo; ista etiã incurrit in excõmunicationẽ, quia oẽs cõsãguinei, & affines cõtrahẽtes excõmunicãtur; neq; dicta excõmunicatio extenditur ad cõsulentes, &c. vt volebat Sylu. ver. excõmunicatio 9. n. 79. quia id non est expressũ in iure, vt

benè docet Caiet. verb. excommunicatio cap. 47. Tabbien. eodem verb. 5. casu 49. num. vlt. Nauar. cap. 27. num. 145. nec similiter Parochus assistens dictorum matrimonio in excommunicationem incidit, vt benè probat Sanchez lib. 7. disput. 48. num. 4. Tabbien. loc. cit. & alij contra Nauar. Caiet. & alios existimantes illum incurrere; non autem quis incidit in dictam excommunicationem, si ignoranter contrahat, vel fictè consentiat, quia excommunicatio fertur contra voluntatē, & affectum contrahēdi in dictis gradibus prohibitis, vt aduertit Sanchez loc. cit. num. 9. D. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 34. Sylu. eft. verb. excommunicatio 9. num. 78. Couar. 4. decret. 2. par. cap. 3. §. 2. num. 8. & §. 7. num. 2. conclus. 2. & alij, & idem dicitur de contrahente ex metu cadente in virum constantem; vt ijdem Doctores, & alij cum Sanchez num. 12.

37. Quartum, & vltimum dubiū est, vtrum coniugatus suscipiens ordines sacros absq; vxoris licentia, fiat irregularis, & similiter habens ordines sacros, matrimonium contrahens? De hoc secundo, dicemus infra agendo de impedimēto ligaminis, quoad primum autem respondeo affirmatiuè etiam si matrimoniū consummatum non fuerit, & etiam si postea de communi consensu religionē profiterentur, patet ex extrauag. Ioannes 22. antiqua de voto, Soto 4. dist. 27. q. 1. ar. 4. & d. 38. q. 1. ar. 2. conclus. 3. Azor. 1. par. lib. 13. cap. 14. q. 3. Sanchez lib. 7. disp. 49. nu. 2. requiritur autem præsumptio, & temeritas, vnde quælibet ignorātia, licet crassa, dūmodo nō sit affectata, excusat ab hac pœna; nā pœna præsumenti imposita, dolū requirit, & nō sufficiet ignorātia crassa, vt idem Sanchez num. 3. Quod est verū etiā in censuris positis contra præsumentes, vt suo loco fusiùs dicemus. Si autem dictus coniugatus inualidè contraxerat matrimonium; suscipiendo postea ordines sacros, non incurrit irregularitatem, quia verè coniugatus non erat, vt docet Sanchez num 4. apud quem alia videbis.

DE IMPEDIMENTO COGNATIONIS CARNALIS SPIRITVALIS, ET LEGALIS.

Quid sit consanguinitas, qui eius gradus, & quonammodo matrimonium dirimat. Cap. CV.

1 *Consanguinitas est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum.*

2 *Consanguinitas diuiditur in gradus, & lineam, linea triplex est, ascendentium, descendentium, & lateralis, seu transuersalis.*

3 *Declarātur tres regulæ, quibus cognoscuntur gradus consanguinitatis, & eorum distantia.*

4 *Inualidum est matrimonium inter consanguineos vsq; ad quartum gradum, de iure autem naturali diuino, tantum in primo gradu linea recta est prohibitum matrimonium.*

5 *In primo gradu linea lateralis cōtrahi matrimonium non potest, nisi cum dispensatione Summi Pontificis inter Principes ob publicas causas.*

6 *Cognatio spiritualis est quædam propinquitas, proueniens ex statuto Ecclesiæ.*

7 *In Baptismo solemni, & non in priuato contrahitur cognatio spiritualis inter tenentes, & baptizatum.*

8 *Requiritur ad hanc cognationem, vt ambo patrini suscipiant baptizatum de manu baptizantis, cum intentione faciendi*

di saltem, id quod faciat Ecclesia, vel praetendit Ecclesia.

9 *Dicta cognatio spiritualis potest contrahi etiam per procuratorem tenentem baptizatum.*

10 *Quilibet baptizatus habens vsum rationis est legitimus susceptor, & ad confirmationẽ requiritur, vt sit etiã confirmatus.*

11 *Cognatio legalis est legitima assumptio extraneae personae in filium, vel neptẽ, &c.*

12 *Adoptio duplex est perfecta, & imperfecta, & in quinque differunt, perfecta vocatur arrogatio, & fit tantum à Principe interrogante, &c.*

13 *Multa cõditiones de iure communi requiruntur, vt quis adoptare possit, & potest adoptari tam masculus, quàm foemina dummodo sit praesens.*

14 *Sex modis soluitur adoptio, per mortem naturalem adoptantis, per mortem ciuilem, &c.*

15 *Cognatio legalis est propinquitas ex adoptione proueniens, & contrahitur inter tria genera personarum.*

16 *Cognatio legalis, siuè proueniat ex adoptione perfecta, siuè imperfecta, dirimit matrimonium.*

17 *Cognatio legalis impedit, & dirimit matrimonium inter omnes, cum quibus ipse contrahit.*

18 *Impedimentum cognationis legalis, non est perpetuum respectu collateralium, seu filiorum adoptantis.*

1 Consanguinitas, vt ab eius etymologia incipiamus, est quasi sanguinis vnitas, & consanguinei dicuntur eo, quod ab vno sanguine originẽ trahũt; Vnde consanguinitas, prout definitur à D. Thoma 4. d.40. q. vnica art.1. & communiter Theologi, & Iurisperiti. Est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Dicitur vinculum non formaliter, sed quatenus cõsanguinei connectuntur in vno sanguine. Dicitur personarum ad differentiam brutorum, quae non coniunguntur ob amicitiae vnitatem ad propagationem multorum ex vno stipite immediatè dependentium, vt D. Thom. loco cit. num.5. Additur ab eodem stipite, scilicet propinquo, cuius virtus perseueret secundum quandam similitudinem indiuiduam in descendentes; nam secundum stipitem remotum, & iuxta similitudinem specificam, omnes possent dici consanguinei Adami. Dicitur carnali propagatione contractum, ad differentiam Angelorum, qui processerunt immediatè ab ipso Deo; nec similiter Eua fuit consanguinea Adamo, quia non processit ab eo per carnalem propagationem; fuit tamen vera consanguinitas inter Christum Dominum, & Beatã virginem, quia administrauit totam materiam, quam matres naturales administrare solent, & ideò D. Thom. 3. par. q.33. art.4. in corp. ait, generationẽ Christi ex parte materiae ei ministratae à matre, fuisse naturalem.

2. Distinguitur autem consanguinitas per lineas, & gradus. Linea est ordinata collectio personarum ab vno stipite descendentium diuersos continens gradus; seu diuersas personas in sanguine conuenientes. Gradus est habitudo, seu mensura distantium personarum, qua cognoscitur quota consanguinitatis distantia aliqui consanguinei coniunguntur; & sunt dicti gradus ad modum scalae, per quam ab vno gradu in alium tendimus, siuè seorsum ascensuri, siuè deorsum descensuri, l. Iurisconsultus, vers. gradus, ff. de gradibus. Deinde dicta linea consanguinitatis est triplex, nempè ascendẽtium, in qua continentur personae, à quibus deducitur origo, vt pater, auus, proauus, atauus, alia dicitur linea descendentium, qua cõtinet in se personas ab eodẽ stipite originem trahentes, vt filios, nepotes, pronepotes, & trinepotes; quae duplex linea, in re est vna, quia eodẽ gradu ascenditur, & descenditur, & quàtenus ascenditur ad stipites, dicitur linea ascendẽtium, quatenus descẽditur ad sobolem ex stipite, dicitur linea descendentium, & ideò ambae hae lineae vno nomine, vocatur linea recta. Alia dicitur linea collateralis, seu transuersalis, in qua continentur personae, quae ex latere, & ex transuerso coniunctae sunt, & vna non ducit originem ex altera, licet ex eodem stipite, & sanguine de-

descendent, vt fratres, & eorum filij, patruus, & amita. Et hæc linea transuersalis duplex est; vna æqualis, in qua continentur gradus consanguineorum, æquè à stipite distantium; vt sunt duo fratres, aut duorum fratrum filij; Alia dicitur linea inæqualis, & est quando consanguinei transuersi, seu collaterales distant inæqualiter à communi stipite, in quo vniuntur, vt patruus, & amita respectu consobrini; distat enim consobrinus ab illis secundo gradu dispari; quia patruus, & amita distant à communi stipite, nēpè ab auo consobrini, in vno gradu, & consobrinus, tanquam nepos distat à dicto stipite in duobus gradibus.

3. Tres autem regulæ assignantur à D. Tho. & communiter ab omnibus in 4. d. 40. q. 1. art. 2. ad computandos gradus consanguinitatis, prima est, in linea recta ascendentium, & descendentium, tot sunt gradus, quot sunt personæ, vna semper dēpta, vt v.g. pater, & filius, licet sint duæ personæ, non tamen sunt duo gradus, quia dempta vna, altera tantum superest, & sic pater, & filius erunt in primo gradu. Sic etiam pater, & nepos sunt in secundo gradu, quia licet sint tres personæ, dempta vna, remanent duæ, & sic duo gradus. Secunda regula est in linea collaterali, seu transuersali æquali, vbi in illo gradu personæ distant inter se, in quo distant à communi stipite, v.g. duo fratres, vno gradu distant à communi stipite, & sic vno gradu distant inter se; filij autem duorum fratrum, quoniam in duobus gradibus distant inter se à communi stipite, scilicet ab auo, ideò in duobus gradibus distant inter se. Tertia regula est pro linea collaterali inæquali, in qua consanguinei eo gradu distāt inter se, quo gradu alter magis remotus distat à communi stipite, vt v.g. nepos distat à suo patruo in duobus gradibus, quia in duobus gradibus distat ab auo communi stipite, & si dictus nepos haberet filium, dictus filius distaret in tribus gradibus à dicto patruo sui patris, quia in tribus gradibus ipse distat à communi stipite, scilicet à proauo, & ita sunt computandi dicti gradus in materia matrimonij, tàm in foro Ecclesiastico, quàm sęculari, vide Sanchez lib. 7. disp. 50. à nu. 4. Sylu. ver. matrimonium 8. q. 6. & 7. quibus positis.

4. Dico, inualidum esse matrimoniū contractum inter consanguineos vsq; ad quartum gradum inclusiuè; sic enim definitum est primò ab Innocent. III. cap. nō debet de consanguin. & affin. & postea fuit confirmatum à Concil. Trid. sess. 24. cap. 5. de reform. Respectu verò ascendentium in linea recta, est prohibitum matrimonium non solum iure Ecclesiastico; sed etiam iure naturæ in primo gradu tātum, vt cum multis alijs probat Sanchez lib. 7. disp. 51. num. 13. & 19. contra alios multos, quos refert num. 12. & ratio est, quia auus, & cęteri ascendentes, non sunt principium nepotum per se, sed tantum per accidens, & sic iure naturæ spectato; quasi per accidens ei reuerentia debetur, cum bene possint esse filij sine auo, vt fuerunt in Adamo; nec auus habet rationem genitoris respectu nepotis; Vnde non est verum id, quod aliqui volebāt, maiorem reuerentiam esse præstandam auo, quam patri; Ita expressè videtur sentire D. Tho. 2. 2. q. 154. art. 9. in solut. ad 3. vbi ait; *In commixtione personarum coniunctarum aliquid esse, quod est secundum se indecens, & repugnans naturali rationi, sicut, quod commixtio fiat inter parentes, & filios, quorum est per se, & immediata cognatio, alias verò personas, qua non coniunguntur per seipsas, sed per ordinem ad parentes, non habere ita ex seipsis indecentiam; sed variari circa hoc decentiam, vel indecentiam secundum consuetudinem, & legem humanam*; & in 4. d. 40. q. 1. art. 3. in corpore assignans gradus consanguinitatis iure naturæ vetitos, in responsione ad 1. tantum meminit primi gradus in linea recta. Non tamen omninò negatur non adesse aliquam indecentiam naturalem, nisi honestetur aliqua graui causa, vt notat Ledesma, & alijs eum Sanchez loc. cit. num. 20.

5. Vtrum autem iure naturæ sit etiā irritum matrimonium in primo gradu lineæ lateralis? Et tam pro parte negatiua, quam affirmatiua sunt quamplures, & graues authores, quos refert Sanchez lib. 7. disput. 52. num. 10. & 11. & licet ipse

ipse partem affirmatiuam sequatur, negatiuam autem valdè probabilem vocat; vnum tamen est certum, nempè ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 5. in fin. haberi, vt tātum cum magnis principibus, & ob publicam causam dispēsetur in secundo gradu consanguinitatis, & ita praxis docet.

6. Quoad cognationem spiritualem dico, esse quandam personarum propinquitatem ex statuto Ecclesiæ consurgentem ob collationem baptismi, & confirmationis, de qua, & circa quas personas consurgat dicta propinquitas, seu cognatio, iam diximus in sacramento baptismi, & confirmationis; pauca tamen etiā nunc dicemus. Vnde dico, dictam cognationem spiritualem dirimere matrimonium ex statuto Ecclesiæ. Ita D. Thom. 4. d. 43. q. 1. art. 1. & communiter omnes cum Sāchez lib. 7. disp. 54. num. 2. & sumitur ex Trid. sess. 24. cap. 2. quod intelligitur, si præcedat matrimonium, nā per quodlibet subsequens impedimentum, non potest annullari matrimonium.

7. Ad contrahendam autem dictam cognationem spiritualem, necesse est, vt tenentes, teneant baptizatum in baptismo solemni in Ecclesia facto; quia si puer esset baptizatus Domi, & postea cæremoniæ supplerentur in Ecclesia, non contraheretur cognatio spiritualis, & ratio est, quia affinitas contrahitur ratione sacramenti, & cum dictæ cæremoniæ non sint sacramentum, non conferunt dictam cognationem spiritualem, Sanchez lib. 7. disp. 62. num. 14. ex Sot. 4. d. 42. q. 1. art. 1. Suar. 3. par. q. 67. art. 8. dub. vlt. Baptizans autem siuè priuatim, siuè solemniter in Ecclesia semper contrahit cognationem, licet sit laicus, vel fœmina; vt idem Sanchez loc. cit. num. 10. Sot. ibidem art. 5. ad fin. D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 15. §. 3. Nauar. cap. 16. num. 34. in fin. & cap. 22. num. 40. in fin. & alij.

8. Est etiam necesse, vt compater, & cōmater statim suscipiant puerum baptizatum de manu baptizantis, alioquin si compater suscipiat de manu cōmatris, vel è contra, non contraheret affinitatē, quia nō posset dici susceptor ex sacro fonte. Ille igitur tantum in tali casu contraheret, qui primò acciperet baptizatum de manu baptizantis, & vt ambo scilicet compater, & commater contrahant, debent ambo accipere de manu baptizantis ex Sanchez loc. cit. nu. 14. Vnde non sufficit tantum assistentia compatris, & commatris, vt affinitatē contrahant, sed requiritur, vt physicè teneant, seu suscipiant baptizatū, cum expressa, vel tacita intentione exercendi munus patrini, & commatris respectiuè, vel saltem exercendi illum actum, quatenus est institutus ab Ecclesia, vt idē Sanchez lib. 7. q. 58. num. 4. Angelus ver. matrimonium 3. impedim. 7. num. 16. Sufficit enim ad contrahendam affinitatem, vt quis habeat v. g. intentionem baptizādi, vel faciendi id, quod facit Ecclesia, vt dictam affinitatem, velit, nolit, contrahat, quia cognatio non pendet ex voluntate, sed est accessorium actui baptismi, vel confirmationis, vnde Nauarr. summa Hispana cap. 22. num. 38. ait, compaternitatem contrahi à tenente in baptismo, vel confirmatione, licèt teneat animo, vt non efficiatur compater, & Suar. 3. p. q. 67. ar. 8. dub. vlt. & Emanuel Sà verb. matrimoniū de impedimentis dirimentibus num. 5. asserunt, non sufficere actionem externam, sed requiri intentionem aliquam faciendi, quod alij patrini efficiunt, seu exercendi actum illum ab Ecclesia institutum.

9. Sed vtrum dicta cognatio spiritualis contrahatur per procuratorem? Respondeo affirmatiuè cum Bonacc. q. 3. de impedim. pun. 5. §. 2. num. 34. licet contrarium probet Sanch. lib. 2. disp. 59. n. 4. vbi quamplures affert, & sequitur Filiucc. tract. 10. de impedim. cap. 5. num. 192. Reginald. lib. 31. num. 156. & alij; Tamen probabilior videtur opinio Bonacc. alioquin Ecclesia non permitteret, vt medijs procuratoribus possint fideles tenere ad baptismū, quod patet ex communi vsu; & ita declarasse S. Congregationem testatur Nauarr. lib. 5. consil. in fine apud dictum Bonac. vbi plures affert.

10. Deinde, quilibet baptizatus habens vsum rationis, est legitimus susceptor, & contrahit dictam cognationem spiritualem, vt Sanchez lib. 7. disp. 61. nu. 4. Ve-

4. Vega 1. tom. summæ cap. 33. casu 39. & alij; Et idem dicitur de baptizante; sed si esset infidelis non contraheret cognationem spiritualem, quia infideles non subijciuntur Ecclesiæ, ex cuius intentione contrahitur dicta cognatio spiritualis, vt Valent. tom. 4. disp. 4. q. 2. punct. 3. Sot. 4. d. 42. art. 4. & alij. Ex qua doctrina infertur, quod etiam tenentes ad confirmationem, necesse est, vt sint confirmati; sicut tenentes ad baptismum, debet esse baptizati, ita Valent. loc. cit. Sanchez lib. 7. disput. 60. num. 20. Suarez 3. par. q. 72. art. 10. in fin. & alij, licet multi contrariũ asserant, nempè dictos tenentes non confirmatos contrahere cognationem spiritualem. Ita Palud. 4. d. 42. q. 1. art. 1. conclus. 3. num. 8. Sot. ibidem d. 42. q. 1. ar. 13. vers. ex quo fit, & alij, sed prima opinio probabilior est, & patet ex cap. in baptismate de consecr. d. 4. vbi sic dicitur. *In Baptismate, vel in Chrismate non potest alium suscipere in filiolum ipse, qui non est baptizatus, vel confirmatus.*

11. Circa cognationem legalem, dico, esse legitimam assumptionẽ extraneæ personæ in filium, vel nepotem, vel in filiam, vel neptem, & deinceps. Ex D. Tho. quem omnes sequuntur 4. d. 42. q. 2. ar. 1. Vnde non potest quis adoptari in fratrẽ, vel parentem l. nec apud C. de hæred. instit. dixi legitimam assumptionem, quia adoptio nisi fiat iuxta formam à iure præscriptam, nulla erit, nec poterit impedire matrimonium, vt Hostien. cap. vnico nu. 1. de cognat. legal. & ibi Io: And. num. 1. Abbas num. 3. Anchar. num. 3. Angelus verb. adoptio num. 3. Syluest. ibid. q. 8. Sãchez lib. 7. disp. 63. num. 18. Additur extraneæ personæ, ad excludendum consãguineos, scilicet filios, vel hæredes, qui autem nõ sunt filij, vel hæredes adoptari possunt, quia censentur extranei respectu gradus, ad quem adoptantur; alias particulas iam declaraui primo loco.

12. Duplex autem est adoptio; quædam perfecta, & est illa, per quam adoptatus transit in adoptantis potestatem, & illi succedit, & dicitur arrogatio; alia est imperfecta, quæ alio modo vocatur simplex adoptatio, & per hanc adoptatus nõ transit in adoptantis potestatem, ita habetur apud instit. §. Adoptio, & in quinq; differunt hæ adoptiones inter se. Primò per simplicẽ adoptionem, adoptatus non transit in adoptantis potestatem, nec est eius hæres necessarius ex testamento, benè tamen ab intestato; at pér arrogationẽ, adoptatus transit in adoptantis potestatẽ, & fit eius hæres necessarius ad instar filij naturalis. Secũdò differunt, quia adoptari potest, qui non est sui iuris, vt filius sub patria potestate constitutus; at arrogari nequit, nisi qui sui iuris est, nempè emancipatus, & liber homo, alioquin manens sub potestate vnius, non potest se tradere sub potestate alterius, l. 2. §. vltimo ff. de adopt. Tertiò differunt, quia adoptio potest fieri per quemlibet iudicem competentem habentem plenam actionẽ, idest merum, & mixtum imperium. Arrogatio autem fit sola Principis auctoritate l. 1. C. de adopt. & instit. eod. tit. in princ. Quartò differunt, quia arrogator tenetur satisfacere in restituendo bona arrogati illis personis, ad quas essent peruentura, si arrogatus mansisset in suo statu l. nec ei §. finali ff. de adopt. Vltimò in adoptione non requiritur verbum vtriusq; expressum, at in arrogatione requiritur verbũ vtriusq; Necesse est enim vt Rex interroget arrogantem, vis habere hunc in filium, nepotem, vel pronepotem, & arrogans respõdeat, volo. Rursus vt interroget arrogatum, vis habere hũc in patrem, auum, vel proauum, & ipse respondeat, volo, & deinde Rex vel Princeps exprimat sibi placere. Ideò infans adoptari potest, non autem arrogari, l. in adoptionib. l. 2. ff. de adopt. ex Sanchez lib. 7. disp. 63. num. 2.

13. Vt autem aliquis adoptare possit, multas conditiones debet habere de iure communi, prima, vt adoptans sit sui iuris, & maior annis 25. Secunda vt sit vir, fœmina enim non potest nisi habeat priuilegium Principis; quia nec filios carnales habet sub potestate. Tertia vt possit generare, scilicet, vt non habeat defectum naturalem, ob quem non possit generare, secus si illum habeat ex accidenti. Vnde frigidi adoptare nõ possũt l. 2. ff. de adopt. quarta, vt adoptans excedat in ætate adoptatum,

ptatum. Ita, vt posset esse eius pater naturalis. Arrogare autem nequit, qui non habet ann. 40. hęc omnia reperies apud instit. de adopt. & tradit Syluest. ver. adoptio q. 5. Vnde Sacerdos potest adoptare, quia potens est ad generandum. Idē Syluest. loc. cit. Hostiens. cap. vnico num. 4. de cognat. legat. & ibi Abbas num. 4. Potest etiam quilibet adoptari tam masculus, quam fœmina, dummodo sit pręsens; absens enim nec adoptari, nec adoptare potest, nec per procuratorem l. neque, & l. post mortem §. neq; ff. de adopt. Syluest. q. 2. & 6. & latè Angelus verb. adoptio num. 4.

14. Sex deniq; modis soluitur adoptio; nempè morte naturali adoptantis, morte eius ciuili, ob nuptias incestuosas, ob dignitatem, vt Episcopalem, per sententiam, per mancipationem, quod latius tradit Palud. 4. d. 42. q. 1. art. 2. quibus notatis,

15. Cognatio legalis sic communiter definitur. Est propinquitas ex adoptione proueniens, dicitur propinquitas ob similitudinem cognationis carnalis, dicitur ex adoptione ad significandam eius causam, & differentiā à cognatione carnali. Contrahitur autem cognatio legalis. Primò inter adoptantem, & adoptatum, ac adoptati descendentes, instit. de nuptijs §. ergò non omnes, & l. quin etiam 55. de ritu nuptiarum. Secundò per lineam lateralem inter adoptatum, & filios carnales adoptantis. Instit. de nupt. §. inter ea, & l. per adoptionem 27. ff. de ritu nuptiar. & in iure Canon. cap. vnico de cognat. legali, & cap. per adoptionem ex Paschali Pontifice 30. q. 3. Tertiò contrahitur inter adoptantem, & vxorem adoptati, & è contra inter adoptatum, & vxorem adoptantis l. adoptiuus 14. ff. de ritu nuptiar. quam doctrinam tradit etiam D. Thom. 4. d. 42. q. 2. art. 3. in corp. & communiter omnes.

16. Vtrum autem cognatio, quæ oritur ex adoptione imperfecta, vt num. 12. impediat, & dirimat matrimonium, an tantūmodo cognatio, quæ oritur ex adoptione perfecta, quæ vocatur arrogatio? Respondeo iuxta probabiliorem opinionem, tantum cognationem, quæ oritur ex adoptione perfecta, impedire, & dirimere matrimonium, quia per hanc tantū adoptatus transit in domum, & potestatē adoptantis, & leges supra citatæ ad effugiendam fornicationem introduxerunt hanc cognationem, quod periculum non videtur esse cum adoptato extra potestatem adoptantis manentem. Ita Sanchez lib. 7. disp. 63. num. 9. Bonac. de impedim. q. 3. punct. 5. §. 3. nu. 1. §. dicitur extraneæ personæ, Filiucc. de imped. cap. 5. nu. 199. Reginal. lib. 31. num. 158. & seqq. & alij; qui tamen Doctores asserunt contrariam opinionem esse etiam probabilem, quæ asserit, etiam cognationē imperfectā impedire, & dirimere matrimonium, & ratio est, quia iura indistinctè loquuntur, & licet omninò non transeat adoptatus imperfectè in potestatem adoptantis, requiruntur tamen ei aliqua iura; quæ per emancipationem dissoluūtur, vnde licet non adsit adeò propinquum periculum fornicationis in tali adoptatione; adhuc tamen adest, & graue; & ideò probabiliorem puto hanc sententiam, quam ex Theologis tenet Scot. 4. d. 42. q. vnica Richar. ibi art. 2. q. 2. ad 2. Palud. q. 1. ar. 2. nu. 25. D. Antoninus 3. par. tit. 1. ca. 13. P. Sot. lect. 11. de matrim. §. de cognatione legali, Tolet. lib. 7. cap. 4. num. 7. Ludouic. Lopez 2. par. instructor. de matrim. cap. 51. in fin. Angelus verb. matrimonium 3. impedim. 8. num. 4. Tabbien. ver. impedimentū imped. 6. q. 1. nu. 2. & quamplures alij Canonistæ, & Legistæ.

17. Sed vtrum cognatio, quæ oritur ex dicta adoptione, impediat, & dirimat matrimonium inter omnes tres species personarum, inter quas contrahitur dicta cognatio? vt diximus num. 15. & de prima specie certum est apud omnes, de secunda etiam certum est, de tertia aliqui Canonistæ negatiuam partem docuerunt; sed vera, & cōmunis opinio est, vt inter omnes dictas personas adsit impedimentum impediens, & dirimens matrimoniū; ita sumitur ex tex. cit. qui textus licet ciuiles sint, fuerunt in hoc approbati à iure Canonico in cap. ita diligere 30. q. 3. vbi Nicolaus Pontifex sic ait. *Quandoquidem neq;*

inter

inter eos, qui natura, & eos, qui adoptione filij sunt, venerandę Romanę leges matrimonio contrahi permittunt. Hanc doctrinam optimè explicat D.Thom.4.d.42.q.2.art.2. in corp. & ad 4.Palud.q.1.art.2.n.25.P. Sot. lect.11.de matrim.§.de cognat. legali, Nauar.cap.22.num.44.Sot.4.d.42.q.2. art. 2. verb. vnica hic, Durand. ibi q. 2. num.7. Couar.4.decret.2.par.cap.6.§. 5. num. 2. & 3.& alij omnes quos refert, & sequitur Sanchez lib.7.disp.63.num.25.& seqq.

18. Est tamen sciendum, dictum impedimentum, licet sit perpetuum respectu adoptati, & adoptantis, ac adoptati consanguineorum ab ipso descendentiũ vsq; ad 4. gradum; ac etiam inter vxorẽ adoptantis, & adoptatum, & è contra; tamen inter illos, qui contrahunt dictam cognationem per lineã collateralẽ, seu trãsuersalem, vt sunt filij adoptantis cum ipso adoptato, dictum impedimentum non est perpetuum; sed illud tantum habent, dum manent sub patria potestate; in casu autẽ emãcipationis, vel filiorũ, vel adoptati, vel in casu mortis patris, soluitur vinculũ cognationis ex c. extra de cognat. legali, & c. final. de adopt. Sic etiam si fuerint plures adoptati ab eodem, possent dicti adoptati contrahere inter se, quia nullam habẽt cognationem. Item adoptatus potest contrahere matrimonium cum filia illegitima adoptatis; vt fusiùs Sanchez lib. 7. disput.63.à num. 24.& seqq. Bonac. de imped.q.3.punct.5.§.3.à num.5. & seqq. Sic etiam potest contrahere adoptas cum parentibus filij adoptati, quia inter illos nulla datur cognatio ex eisdem Doctoribus sequitur Filiuc.tr.10.de imped. cap. 5. nu. 202.& seqq.Nauar.cap.22.num. 45. Couar.4.decret, 2. par.c.6.§.5. ad fin.& alij.

DE IMPEDIMENTO AFFINITATIS, ET PVBLICÆ HONESTATIS.

Quid sit Affinitas, quomodo gradus affinitatis computentur, & quomodo matrimonium dirimat. Cap. CVI.

1 *Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula prouenitens sẽper durans etiam post mortem alterius coniugis.*

2 *Affinitas mensuratur iuxta gradus consanguinitatis, & tunc contrahitur, quando per virum fit effusio seminis intra vas naturale mulieris.*

3 *Tam vir, quam fœmina habẽtes copulam, contrahunt affinitate respectiuè cum eorum consanguineis tantum, vnde duo fratres possunt accipere duas sorores; &c.*

4 *Affinitas contrahitur etiam si copula fiat cũ fœmina sensibus destituta, dormiẽte, &c. non autem per copulam sodomiticã nec per quoduis aliud peccatum mortale; & extenditur dicta affinitas vsque ad 4. gradum, si oriatur ex copula licita, sin autem vsque ad 2.*

5 *Affinitas etiam in primo gradu lineæ rectæ dirimit matrimonium iure Ecclesiastico.*

6 *Infidelis cognoscens aliquam fœminam fornicariè, si postea baptizetur, poterit accipere in vxorem sororem dictæ fœminæ, si ambæ dictæ fœminæ erãt infideles, secùs autem si fidelis haberet rem cum infideli, vel infidelis cum fideli.*

7 *Impedimentũ publicæ honestatis prouenit ex sponsalibus, & ex matrimonio rato, vsque tamen ad primum gradum, & non nisi ex sponsalibus ritè factis, secùs ex irritè initis.*

8 *Impedimentum publicè honestatis nõ oritur*

tur ex sponsalibus sub conditione contractis, & postea annullatis, eo quod non fuerit adimpleta conditio.

9 *Impedimentum publicæ honestatis oritur, si sponsalia dissoluantur ex communi consensu contrahentium, licet contraria opinio sit etiam probabilis.*

10 *Si post sponsalia quis haberet copulam cũ consanguinea sponsæ, neutram possit ducere in vxorem.*

11 *Impedimentum publicæ honestatis, quando prouenit ex matrimonio rato, impedit vsq; ad 4. gradum, quod est verum etiam si postea matrimonium reperiatur nullum.*

1 AFfinitas iuxta D. Tho. 4. d. 41. q. vnica art. 1. quæstiunc. 3. argum. 2. Est propinquitas personarum ex carnali copula proueniens, omni carens parentela. Dicitur propinquitas, in quo cõuenit cum cognatione carnali. Ex carnali copula proueniens, ad distinctionem dictæ cognationis carnalis, seu cõsanguinitatis. Dicitur generaliter ex copula, quia contrahitur etiam per copulam illicitam; additur omni carens parentela, quia ex se affinitas non potest esse cũ consanguinitate, & per accidens, scilicet ex dispensatione aliquando reperitur cũilla, vt idem D. Thom. in cit. quæstiunc. 3. ad 2. Durat autem semper dicta affinitas, nec soluitur per mortem, ita vt si alter ex fornicantibus obeat, adhuc duret affinitas, vt expressè habetur ex Gregor. Papa in cap. fraternitatis 35. q. 10. & rationẽ reddit D.Thom. in dicta quęst. 3. in corp.

2. Dicta affinitas propriè gradus nõ habet, sed mensurantur gradus affinitatis, iuxta gradus consanguinitatis, v.g. Titius fornicatur cum Berta; dicta Berta contrahit affinitatem cum consanguineis Titij in eo gradu, in quo dicti consanguinei sunt cum dicto Titio, & sic è contra Titius cõtrahit cum consanguineis Bertæ, & hoc tàm per lineam rectam ascendentium, & descendentium, quàm per lineam collateralem. Ad contrahendum autem dictã affinitatem est necessaria copula carnalis inter virum, & mulierem cum effusione seminis viri intra vas naturale mulieris. Ita D.Thom. 4. d. 41. q. vnica quæstiunc. 3. in corp. & quæstiunc. 4. ad 2. Valẽt. 4. par. disp. 10. q. 5. punct. 3. Sanchez lib. 7. disp. 64. num. 8. & alij omnes; nec desideratur effusio seminis ex parte fœminæ, vt ex cõmuniori, & probabiliori sententia docet idem Sanchez num. 21. Sot. 4. d. 27. q. 1. ar. 4. vers. hoc autẽ, nam ibi ait, ad matrimonium consummatum, non requiri semen mulieris, D.Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 11. in princ. notab. 1. Vnde sequitur, quod licet ex matrimonio rato oriatur impedimentum publicæ honestatis, non erit tamen impedimentum affinitatis, vt idem Sanchez loc. cit. num. 25. Couar. 4. decret. 2. par. cap. 6. §. 2. num. 1. & §. 7. num. 3. Angelus ver. matrimonium 3. impedim. 14. nu. 1. & alij multi. Colligitur etiam, quod copula cum spadone non causet affinitatem, quia semen spadonis non est aptum ad generationem, vt Sanchez lib. 7. disp. 64. num. 11. & alij.

3. Ex qua doctrina etiam infertur, quod si Titius habeat copulam cum Berta, ambo contrahant affinitatem, respectiuè cum eorum consanguineis, & in eo gradu, in quo sunt consanguinei cum ipsis copulam habentibus; consanguinei autẽ dicti Titij, & Bertæ, nihil contrahunt inter se; & ideò duo fratres possunt accipere duas sorores, & pater v. g. potest accipere Bertam, & eius filius potest accipere filiam Bertæ, vt Sanchez lib. 7. disp. 67. num. 2. Gutierez de matrim. cap. 99. num. 8. Coninchus de matrim. disp. 32. dub. 4. num. 56. Reginal. lib. 31. num. 145. & similiter sequitur, quod mortua Berta, possit Titius contrahere cum vxore, quæ fuerat fratris Bertæ, quia licet Titius contraxerit affinitatem cum fratre Bertæ, tamen non contraxit cum vxore dicti fratris Bertæ, idem Sanchez cum alijs communiter.

4. Ex nota, quod dicta affinitas contrahatur, etiam si copula fiat cum muliere sensibus destituta, ebria, vel inuita, vel quomodolibet occulta, Sanchez lib. 7. disput. 64. num. 17. & 18. Non autem cõtrahitur per copulam sodomiticam, nec per quoduis aliud peccatum carnale, Nauar.

consil.1.num.2. de consang.& in Manual. cap.22, num. 43, ex D. Tho. & alijs apud ipsum, & idem Sanchez num. 14. Insuper notat dictam affinitatem extendi vsq; ad 4.gradum, quando prouenit ex copula licita;si autem proueniat ex copula illicita, extendi tantum vsque ad secundum gradum iuxta Cōcil.Trid,sess.24.de matrim. cap.4. & ex motu proprio Pij V. qui incipit, Ad Romanum Pontificem, edito anno 1566. licitum est matrimonium vltra dictum secundum gradum contractum, his verbis. *Declaramus,& auctoritate Apostolica decernimus,nullum hodie impedimentū remanere, quo minus in vlterioribus gradibus huiusmodi liberè, & licitè matrimonium contrahi possit.* Docet Sanchez lib.7.disp.67. num.4.Reginald.lib.31.num.147. & communiter omnes.

5. Sed dubium est, vtrum affinitas in primo gradu lineæ rectæ dirimat matrimonium iure naturæ? & dissident Doctores, plures enim asserunt partem affirmatiuam,vt Vasq.3.par.q.91.art.1.dub.4.nu. 22.Valentia to.4. disp.10.q.5. pun.2.Coninch.disp.32.dub.4.num.53. P.Ledesma q.55.art.6. & alij quamplures, quos affert Sanchez lib.7. disput.66. num.6. sed ipse num.7. optimè probat talem affinitatem, etiam in primo gradu dirimere matrimonium Iure Ecclesiastico,pro qua sententia plures affert Doctores, & hanc putat probabiliorem,& sequitur Filiuc,tract,10. de imped.cap.6. num.218. ex D. Thom. 2.2, q.154. art.9. ad 3. & hæc doctrina confirmatur, quia Pontifices multoties in tali gradu dispensarunt; & patet ex pluribus locis sacræ Scripturæ,nam Gen.29.Iacob duxit Liam, & Rachelem sorores,& Gen. 38. Iudas dedit eidem mulieri duos fratres in maritos, & Deuter.num.27. iubetur, fratres ducere vxorem fratris mortui sine filijs; & pluribus auctoritatibus id probat Sāchez loco cit. num.11. eandem doctrinam docet Bonac. quæst. 3. pun.12. num.7.

6. Secundum dubium est, vtrum infidelis cognoscens aliquam fœminam infidelem fornicariè, possit post baptismum ducere consanguineam similiter infidelē dictæ fœminæ in gradu prohibito? & quāuis Vega to.2. sum.cap.34. casu 129. negatiuè respondeat; tamen affirmatiuè respondendum est,quia tempore infidelitatis nulla fuit contracta affinitas, nec affinitas est vinculum naturale, sed Ecclesiasticum,è contra autem, si fidelis habeat rē cum fideli, vel infideli fœmina habente sororem infidelem, licet non contrahat affinitatem cum tali sorore infideli, non tamen ex hoc sequitur, quod possit illam ducere in vxorem, si postea baptizetur; quia fidelis ille, tempore copulæ subiacebat legibus Ecclesiæ, statuētibus per eam copulam contrahi affinitatem cum consanguineis alterius quandocunque nati fuerint,& baptizati, vt ex Ecclesię consuetudine habetur;infideles autem, nec tunc quando peccant, vel copulam habent contrahunt affinitatem, sed post baptismum; Vnde in primo casu matrimonium esset validum,secus autem in secundo; sic etiam si quis fidelis haberet copulā cum infideli fœmina habente sororem fidelem, tunc similiter contraheret affinitatem, quia vtrunque extremum subiacet legibus Ecclesiæ,Sanchez *lib.7.disp.10.&* 12.ex qua doctrina colligitur, fidelem cognoscentem carnaliter fœminam infidelem; si illa eo,quod habeat rem cum alio, concipiat, & pariat filiā, quæ baptizetur, contrahere affinitatem cum dicta filia dictæ fœminæ, & etiam si non baptizetur, adhuc cum illa affinitatē contrahere;quia sufficit alterum ex fornicatoribus esse fidelem ad contrahendam affinitatē ex eodem Sanchez num.13.vel vt ipsemet Doctor, ait nu.12. licet tunc ratione infidelitatis non cōtrahat affinitatem, contrahet tamen si baptizetur, quod sufficit, vt matrimonium sit irritum, iuxta vsum Ecclesiæ,vt supra, & eadem doctrina est pro cōtrahenda cognatione spirituali, ex qua similes casus in dicta materia resolui possunt, vt idem Sanchez lib.7.disp.60.num. num. 14. & sequentibus, vbi plures affert,& sequitur Bonac. loc.cit.num.11. Filiuc. de imped.cap.6. num.216.Nauar.de consang.consil.12. num. 6. & alij.

7. Circa impedimētum publicæ honestatis,dico,dictum impedimentum prouenire ex sponsalibus ritè factis, vel ex ma-

matrimonio rato, ex institutione Ecclesiæ, vt habetur in cap. litteras de sponsalibus impub. cap. iuuenis, cap. veniens de sponsalibus, & ex cap. vnic. eodem tit. in 6. & vltimò habetur ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 3. tale impedimentum dirimit matrimonium, quando post sponsalia ritè facta, quis contraheret cum consanguinea futuræ sponsæ, scilicet cum matre, vel sorore, vel filia, vt constat ex dicto Concil. olim autem dirimebat matrimonium vsque ad quartum gradum. Dixi quando sponsalia sunt ritè facta, quia ex sponsalibus irritis, nullum contrahitur impedimentum; prout etiam habetur in dicto Concil. nam duo fuerunt ibi correcta, & aliter statutum; Primum, vt impedimentum publicæ honestatis dirimeret tãtùm matrimonium in primo gradu; Secundum, vt nullum impedimentum consurgeret ex sponsalibus irritis ex quacunque ratione, Sanchez lib. 7. disp. 68. num. 10. Reginald. lib. 31. num. 126. & communiter omnes; Vnde infertur, ex sponsalibus irritis ex defectu consensus non consurgere impedimentum publicæ honestatis dirimẽs matrimonium, vt Nauar. cap. 22. num. 57. P. Ledesma de matrim. q. 55. art. 4. & alij; Sanchez autem lib. 7. disp. 68. num. 14. Contrarium tenet in hoc casu, quia huiusmodi impedimentum est institutum ob publicam honestatem, & ad tollendum scandalum, quod non tolleretur, si quis contraheret matrimonium cum consanguinea illius, cum qua contraxerat sponsalia; & ex consequenti matrimonium erit nullum, ita tenet etiam D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 10. notab. 1. Durand. 4. d. 41. q. 2. num. 5. & ibi Palud. q. 2. art. 3. conclus. 2. num. 15. & d. 27. q. 3. art. 3. dub. 2. & alij, sed prima opinio tuta est, cũ huic scãdalo faciliter occurri possit; vel ad plus peccaret mortaliter contrahens cum tali scandalo, quod intellige pro foro interno, nam pro foro externo puro, habere vim dictam secundam sententiam, quatenus quis potest compelli ad dictum cõsensum, vt loquitur Bonac. q. 3. pun. 11. num. 14. cum alijs multis, sed in re ipse sequitur nostram sententiam in d. num. 14. & anteced. in num. 3.

8. Item neque oritur impedimẽtum publicæ honestatis ex spõsalibus sub conditione contractis, qua conditione non adimpleta, sponsalia irrita remanserint; Vnde benè posset quis postea contrahere matrimonium cum cõsanguinea sponsæ, ita Reginald. lib. 31. nu. 129. Sanchez lib. 7. disp. 69. num. 3. Si autem conditio fuit de præterito, vel de præsenti, statim ortũ habuit impedimentum, si cõditio fuit vera, vt colligitur ex cap. vnica de spõs. in 6. & ibi docet Io: Andr: in fin. Anchar. nu. 4. & alij communiter.

9. Sic etiam dictum impedimentum non remanet dissolutis sponsalibus ex cõmuni sponsorum consensu, vel per mortem alterius, & ratio esse potest, quia Cõcilium posuit hoc impedimẽtum ob grauem iniuriam, quæ fiebat sponsæ, vel sponso repudiato, & ob scandalum, quod ex hoc oriri posset; sed quãdo adest mutuus consensus, vel mors, cessant omnia prædicta, igitur non videtur sufficiens causa, quare hoc impedimentum ponendum sit in casibus prædictis, ita docet Robell. 2. par. lib. 3. q. 14. nu. 2. Emanuel Sà de impedim. ver. matrim. num. 12. Gutierez de matrim. cap. 51. num. 11. sed contrarium probat Sanchez lib. 7. disp. 68. num. 20. & 21. ac etiam Bonac. q. 3. pun. 11. num. 7. ex noua Cardinalium declaratione, cui me remitto, cum illam non viderim, nec habeam, qua seclusa, prima opinio etiã probabilis est ob rationem dictã, & ob dicta in num. 7. ex Concil. Trid.

10. Si autem quis post sponsalia, haberet copulam cum consanguinea sponsæ, neutram posset ducere, non primam propter impedimentum affinitatis cõtractum ex copula cum sorore sponsæ; non secundam ob impedimẽtum publicæ honestatis; vt Sãchez lib. 7. disp. 68. num. 24. Nauar. cap. 22. num. 57. Henriq. lib. 12. cap. 10. & alij.

11. Et quia diximus hoc impedimẽtum oriri etiam ex matrimonio rato. Dico, quando prouenit hoc impedimentum ex tali rato matrimonio, impedire vsque ad quartum gradũ; ita determinauit Pius Quintus in motu proprio, qui incipit, ad Romanum spectat, ita Sanchez lib.

7. disput. 70. num. 16. P. Ledesma de matrim. q. 55. art. 1. Rodriq. cap. 234. Nauar. cap. 22. num. 58. & communiter omnes, & licet Tolet. lib. 7. cap. 10. & Lopez 2. par. cap. 50. contrarium asserant, forsitan dictum motum proprium non viderunt, sed vtrum si matrimonium ratum fuerit irritum, ex eo consurgat impedimentum dirimans matrimonium? Et affirmatiuè respondet Sāch. lib. 7. disp. 70. n. 5. dūmodo matrimonium nō sit nullū ex defectu consensus, sed ratione consanguinitatis, vel alterius causæ, & constat ex declaratione Pij Quinti in suo motu proprio, qui incipit, Ad Romanum spectat de anno 1568. id enim ante Concil. erat iam definitum in cap. vnico de sponsal. in 6. Sed quia postea id fuit correctum per Concil. Tridēt. sess. 24. de matrim. cap. 3. quoad sponsalia irrita tantum; & aliqui putabant id fuisse correctum, etiam quoad matrimonium irritum, vt Nauar. cap. 22. num. 58. coroll. 2. & alij; ideò Pius V. declarauit impedimentum publicæ honestatis non oriri, ex sponsalibus irritis tantum, vt ait dictum Concilium; Secus autem ex matrimonio irrito; vnde quamuis matrimonium ratū sit irritum, dummodo non sit irritum ex defectu consensus, semper consurgit impedimentum dirimens, quod etiam docet Bonac. q. 3. pun. 11. num. 11. & 19. & Filiuc. de impedim. cap. 6. num. 223.

DE IMPEDIMENTO CVLTVS DISPARITATIS.

Quonam modo sit prohibitum contrahere cum infideli, ac de validitate matrimonij infidelium, quando transeunt ad fidem Christianam. Cap. CVII.

1 *Disparitas cultus est inter fidelem, & infidelem, vel Cathecumenam, quæ disparitas cultus dirimit matrimonium iure Ecclesiastico, in quo potest Pontifex dispensare.*

2 *Matrimonium inter fidelem, & hæreticā, vel apostatam à fide, validum est, peccat tamen mortaliter sic contrahens, licet possint excusari Germanici, & alij.*

3 *Matrimonium inter infideles validum est, dummodo nullum adsit impedimentum contra ius naturale; sed si alter infidelis cōuertatur, & antea dimiserat vxorem, debet iterum illam assumere, nisi in casu, quo vellet manere in infidelitate, tunc enim liberum esset ei alteram assumere, &c. Prout infra num. 10. explicabitur.*

4 *Nunquam infidelis conuersus ad fidem, fuit obligatus manere cū eadem vxore volente perseuerare in infidelitate, licet voluisset perseuerare absque offensa Dei.*

5 *Infidelis conuersus ad fidem, tenetur dimittere vxorem infidelem, si nulla adsit spes conuersionis.*

6 *Filij infidelium doli incapaces, debent sequi conditionem coniugis conuersi ad fidem.*

7 *Proponuntur aliqua obiectiones probantes matrimonium infidelium dirimi non posse per fidem susceptam ab altero coniuge.*

8 *Si alter coniux susceperit fidem, & alius noluerit ad illam venire, nec voluerit habitare cum fidelis, vel non nisi cum fidei iniuria, &c. Dirimi poterit matrimonium, licet consummatum sit, nec sine errore in fide id negari potest.*

9 *Respōdetur ad obiectiones nu. 7. propositas.*

10 *Ma-*

10 *Matrimonium inter infidelem conuersum ad fidem, & alterum volentem manere in infidelitate, dissoluitur, non solum si coniux infidelis noluerit habitare cum fideli, vel non nisi cum iniuria fidei, &c. sed etiam, si noluerit conuerti post factam ei monitionem.*

11 *Tunc tamen dissoluitur dictum matrimonium, quando coniux fidelis contrahit aliud matrimonium; iuxta probabiliorem, & communiorem opinionem.*

12 *Ex hac proximè tradita doctrina sequitur, quod, licet, fuerit transactus terminus assignatus, v.g. ab Ecclesia, non ex hoc matrimonium dissoluatur.*

13 *Quando licitum est fideli aliud inire matrimonium, est ei etiam licitum ad religionem transire, vel ad ordines sacros, aut emittere votum castitatis; licet ex consilio id non debeat fieri, si adfuerit aliqua probabilis spes conuersionis alterius coniugis.*

14 *Si postquam fidelis ingressus est religionẽ, alter coniux conuertatur ante professionem coniugis, tenebitur ad illum redire, iuxta nostram sententiam, vt in nu. 11. post autem professionem, posset eum altero contrahere, siuè conuersus sit, siuè non.*

1 Cultus disparitas reperitur inter fidelem, & infidelem, vel cathecumenam, ex quo prouenit vt iure Ecclesiastico, nullo modo validè possit contrahi matrimonium inter eos, & licet nulla adsit lex Ecclesiastica scripta id prohibens, receptissimum tamen semper fuit in Ecclesia ex Apostolorum traditione, & ideò ex vsu antiquissimo Ecclesię dicitur, id esse prohibitum ab Ecclesia, quod docet Sot.4.d.39.q.vnic.art. 2. vers. hæc tamen, P. de Sot.lect.9.de matr.in impedim. disparitatis cultus, Valentia 4. par. disp. 10.q.5.punct.3.Bellarm.lib.1.de matrim. cap.23.propos.2.& 3.Sanchez lib. 7. disp. 71.num.8. & alij, quod etiam affirmat Filiuc.tr.10.de imped.cap.7.n.225. & quod nec valeat matrimonium inter fidelem,& Cathecumenam patet ex cap. caue 28. q. 1. vbi habetur. *Si christiana sit, non est satis, nisi ambo initiati sint sacramento baptismatis,* quod verbum, *Si christiana,* explicat Glossa; id est *Catechizata*; Et id etiam docet D. Thom.4.d.39.q.vnica art.1.ad 5.Richar. art.1.q.1.in fin.corporis, Sot. ibi d. 39. q. vnica art.2. vers. hinc fit, & communiter omnes, ex quo sequitur valere matrimonium inter fidelem, & hæreticam, & è cõtra non valere inter hæreticum, & infidelem, quia hæreticus, Christianus est, & subditur legibus Ecclesiæ. Non desunt tamen graues Doctores asserentes, dictũ matrimonium cum infideli, vel Cathecumana esse etiam irritum iure naturali diuino, quod multis testibus sacræ Scripturæ probat Sot. loc.cit. art. 2. vers. apparet ergo, P. de Ledesma de matrim.q.59. art. 1.dub.3. Vega 2.tom.summæ cap.34.casu 136. & supponit Bellarm. lib. 1. de matr. cap.23.conclus. 1. & alij apud Sanch. loc. cit. num. 5. Sed communior opinio est iã dicta; concedit tamen etiam secunda opinio, aliquando licere matrimonium cum infidelibus, quando tamen adesset adeò vrgens causa, vt ratio naturalis dictaret, matrimonium ineundum esse; vnde multò magis nos supponere debemus cum prima opinione, posse Pontificem dispẽsare, vt tale matrimonium validè contrahi possit; cum Pontifex possit dispensare in omni iure Ecclesiastico. Ita Sanchez num.10.& alij communiter.

2. Quod autem matrimonium inter fidelem, & hæreticam, vel apostatam à fide sit validum, probatur ex cap. decreuit de hæret.in 6. vbi decernitur. *Vxores, quæ scienter hæreticis nupserunt, priuandas esse dote.* Nec iubet separari debere, vnde supponit textus, validum esse matrimonium, quod docet D. Thom.4.d.39.q.vnic.art.1. ad 5. Albertus Magnus ibi ar.4. D. Bonau. art.1.q.1. Richar.art.1.q.1.ad 2, Caier.ver. matrimonium cap.1.imped. 6. D. Anton. 3.par.tit.1.c.6.notab. 2.& alij omnes. Sed catholicus contrahens cum hæretica, vel Apostata à fide mortaliter quidem peccaret contra præceptum Ecclesiæ, quod iustissimè fuit latum ob periculum fidei, vt constat ex Concil. Generali Calcedonẽsi can.13. Concil. Elibertino cap. 16. Laodiceno cap.10. & 31. Carthaginensi 3. cap. 12.&

12. & Agathensi cap. 67. quod refertur in cap. non oportet 28. q. 1. & esse culpã mortalem docet Sot. d. 39. q. vnic. ar. 2. ad vlt. Valent. loc. supra cit. Sanchez lib. 7. disp. 72. num. 4. Bonac. q. 3. punct. 7. num. 2. Filiuc. tr. 10. de imped. cap. 7. num. 229. & communiter omnes. Excipiũtur tamen illi, qui contrahunt matrimonium cũ hæreticis in partibus, in quibus Catholici permixti viuunt cum hereticis, vt in Germania, Gallia, Polonia, &c. Et hoc ex quadam recepta, & tolerata consuetudine, dummodò tamen matrimonia contrahãtur cum promissione, & pacto, vt Catholicus, vel Catholica liberè viuat in fide, nec adsit periculũ peruersionis; ita Azor. 1. par. lib. 8. cap. 11. q. 15. Sanchez lib. 7. disput. 72. nu. 5. Nauar. lib. 1. consil. de constit. consil. 1. num. 59. & 60. Vnde colligitur, quod seclusis his locis, sponsalia cõtracta cum hæretica, esse nulla, & irrita cum sint de re illicita, vt idem Sanchez num. 3. ex Nauar.

3. Sed quæstio est, vtrum coniux infidelis conuersus possit habitare cum altero coniuge infideli volente manere in infidelitate? Sed priùs supponendum est, dari verum matrimonium inter infideles naturale tantum, cum non sit sacramentũ, quod semper erit validum, dummodo nõ adsit aliquod impedimentum naturaliter dirimens, vel nisi reddatur irritum ex eorum legibus; legibus autem Ecclesiæ non subduntur; & ideò quamuis adsit aliquod impedimentum Ecclesiasticũ, adhuc eorũ matrimonium validum erit, ita expressè sumitur ex cap. gaudemus de diuor. Vnde si infidelis repudiauerit vxorem, & postea ipse conuertatur, tenetur repudiatã accipere, & aliam relinquere post repudiationem acceptam, quia matrimonium primum valet, & non secundum, & si talis repudiata pernicax esset in infidelitate, tunc liberum esset dicto fideli conuerso cum dicta secunda, si conuertatur iterum matrimoniũ contrahere, vt expressè habetur in cit. cap. gaudemus in fin. & ita intelligitur Euthichianus Põtifex, qui in cap. si quis gentilis 28. q. 1. ait. *Si quis gentilis vxorem dimiserit ante Baptismum, post baptismum in potestate eius erit eam habere, vel non habere;* Scilicet si repudiata nolit ad fidem conuerti, poterit conuersus cum illa habitare, si nullum adsit periculum fidei; vel non habitare, & aliud inire matrimonium; & si plures dictus infidelis conuersus habuerit vxores, debet prima retenta, alias dimittere, & si prima cõuerti noluerit, post monitionem, poterit ad eius libitum vel vnã ex dimissis, quæ vellet conuerti, iterum accipere, vel aliam personam fidelem; in quibusdam casibus vt infra num. 10. Quod docet D. Tho. ab omnibus receptus 4. d. 39. q. vnic. art. 3. ad 4. & ibi Sot. q. vnic. ar. 3. ad 5. Et admonet idem esse dicendum de Iudæis, quia iam permissio multitudinis vxorum cessauit in lege Euangelica, sequitur Sanchez lib. 7. disp. 73. num. 5.

4. Secundò supponendum est, nunquam infidelem conuersum ad fidẽ fuisse obligatum manere cum coniuge volente manere in infidelitate, quamuis vellet habitare absq; vllo periculo infidelitatis, & absq; Dei contumelia; licet aliqui cõtrarium dicant ex verbis D. Pauli 1. ad Corinth. 7. *Nam cæteris ego dico, non Dominus, si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo; non dimittat illã; & si qua mulier virum habet infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat illũ;* Quæ verba fuisse præceptum, & non consilium in eum locum docet D. Ambrosius, Teodor. Isidorus, & Abulens. 1. Reg. 8, q. 132. & 133. in fine. Verum dicendum est, dicta verba fuisse consilium, non præceptum, sumitur ex illis verbis. *Dico ego, non Dominus.* Si igitur Dominus non præcepit, non necessariò faciendum est; sed ex consilio, & duplicem rationem huius rei assignat D. Thom. 4. d. 39. q. vnic. art. 3. & 4. Prima est, quia adulterium, & infidelitas pari passu currunt, cum vtrumque sit contra bonum prolis, & sicut innocẽs potest non habitare cum adultera, etiam si voluerit ab adulterio desistere; ita etiam infidelis conuersus, licet habeat spẽ conuersionis vxoris, non tenetur cum illa habitare. Secunda ratio D. Thom. est, quia per baptismum infidelis regeneratur, & manet liber à seruitute in illa contracta; licet aliquando posset illa vti, scilicet quan-

quando nullum adesset periculum infidelitatis, vel iniuriæ Dei, quas rationes immeritò quidem impugnat Durand.4. dist. 39.q.2.num. 8. Ita etiam intelligunt dictũ locũ D.Pauli, P.August. epist. contra Pollentium, & refertur in cap.iam nunc, & c. Sic enim 28. q. 1. & fieri omnes expositores D.Pauli in d.locũ,vt D.Hieron.Gloss. interlin.& Gloss.ordinaria, quæ desumpta est ex P.August.lib.1. de serm. Domini in monte, D.Ansel.D.Thom.Nicol.de Lyra, Hugo, Carthusianus, Beda, & multi alij; & omnes scholastici cũ D.Tho. 4.dist.39. q.vnic.ar.3.& 4.Sot.ibi q.vnic.ar.3.cõcl.3 & 4.Richar.art.2, q. 1. & alij omnes Thomistæ,D.Anton.3.par.tit.1. cap. 6. notab. 3. Valent.4.disp.10.q.1.punct.7.col.2.& in controuersijs lib.vnico de indissolub.matrimonij cap.2.Nauar.cap.22.nu.49. Couar.4.decret.2.par,cap.6.§.11. num. 2. & cap.7.§.4.num.5.Sanchez lib. 7. disp. 73. num.7.Filiuc.tr.10.de imped. cap. 7. num. 232.& 233.& alij omnes.

5. Sed vtrum infidelis conuersus teneatur recedere, quando vxor infidelis, vel è contra, noluerit conuerti,licet velit habitare pacificè absque vllo periculo infidelitatis, vel iniuriæ Dei? Et multi negatiuè videntur respondere, eo quod docẽt;Infidelem conuersum tunc teneri dimittere vxorem, quando non vult pacificè, & absque offensa Dei habitare; è contra igitur si voluerit habitare absque offensa Dei, non tenebitur illam dimittere, ita Durand. 4.d.39. q.2. num.10.& ibi Sot.q.vnica art.3.cõclus.2. Barthol. à Ledesma de matrim.dub.55.cõclus.2.& alij. Attamen D.Thom.4.d.39.art.3.Turrecr. cap. si quis Gentilis 28. q.1.art.2. num.3. Ledesma 2.p.4.q.61.§.7.vers.9.impedim. 10. Henriq.lib.11. de matrim. cap.15.nu. 12.& alij dicunt, fidelem tunc tantum teneri dimittere vxorem infidelem, quando nulla adest spes conuersionis,quæ opinio verior videtur, quia dum non adest spes conuersionis; adest etiam semper aliquod periculum offensæ Dei, quod tenet Sanchez lib.7.disp.73. nu.10.Filiuc.tract. 10. de impedim. cap.7. num.239. Bonac. de impedim.q.3.pun.7.num.6. & alij; per quam doctrinam iam patet, quid dicendum sit ad quæstionem propositam in nu. 3. & maximè dicta doctrina vera est in præsenti sæculo, vt benè probat idẽ Sanchez num.12.& alij citati.

6. Sed dubium est, vtrum filij debeãt sequi conditionem patris cõuersi; an matris infidelis? Et breuiter respondeo, vel dicti filij sunt doli capaces, vel non? si primo modo relinquendi sunt suæ libertati, cum nemo adultus sit cogendus ad fidem ex Concil.Tolet.4.cap.56.& refertur cap. de Iudæis 45. dist. & docet P. Augustinus contra litteras Petiliani lib.2. cap.83. relatus in cap.ad fidem 23. q.5. Si non sint doli capaces, debent sequi conditionem conuersi ad fidem, cap.fin. de conuers. infidelium;& siuè sit pater,siuè mater decernitur in Concil. Tolet.4 cap.62, & refertur in cap. Iudæi 28. q.1. & ratio est,quia eo ipso, quod infidelis suscipit baptismũ, Ecclesia illum obligat ad baptizandam prolem doli incapacem, vt decernitur in d.Concil.Tolet. d.cap.Iudæi relato, & ita tenet D.Thom.4.d.39.q.vnica art.4.ad 4. & omnes Theologi cum ipso, nec nõ omnes Iurisperiti, & Canonistæ in cap.fin.de conuers.infidel.& hoc in fauorem fidei,& Ecclesiæ, Sanchez lib.7. disp.73.num.16. Sot.4.d.39.q.vnic.art.3.in solut. ad 2.

7. Aliud dubium est,vtrum ante tradita doctrina, intelligatur etiam de matrimonio consummato? scilicet,vt infidelis post consummatum matrimonium, si conuertatur,& alter coniux noluerit conuerti,possit cum alio, vel alia matrimoniũ inire post monitionẽ; Et quamuis id clarè pateat ex dictis, nempè id esse verum, etiam de matrimonio nõ solum consummato, sed etiam de matrimonio, ex quo nati sint filij,vt supponitur num. anteced. tamen ob authoritatem Caietani, est magis dicta veritas firmãda; nam dictus Doctor in loc.cit. D.Pauli 1.ad Cor.7. ad illa verba; *Non enim seruituti subiectus est frater,&c.* Non solum valdè miratur,sed etiã *stupere* (ait) *quod excipiente Christo Domino solam fornicationis causam, vt liceat innocenti coniugi recessus; non admittunt Doctores in eo euentu coniugij vinculum dissolui; & tamen D. Paulo id non ita clarè asserente,colligunt ex eo testimonio, posse matrimonium dirimi altero* in-

Infideli coniuge nolente habitare cum conuerso ad fidem, aut nō sine contumelia creatoris, &c. Sed statim quasi se corrigens subdit, *talem sensum esse admittendum, eo quod antiquo vsu Ecclesia receptus sit.* Potest tamen confirmari dicta opinio ex verbis Christi Matthæo 16. *Quos Deus coniunxit, homo non separet*, vbi indistinctè de quolibet matrimonio Christus loquitur, & ex D. Paulo ad Rom. 7. asserēte, tantum ex morte coniugis, solui matrimonium; Nec dixit 1. Cor. 7. *Infideli nolente habitare, solui matrimonium, sed tantum fas esse fideli discedere*; Quod benè fieri potest, & verificantur dicta verba, si tantum dimittatur vxor absq; vinculi, seu matrimonij solutione; sicut verificantur verba Christi Matth. 19. Posse coniugem dimitti fornicationis causa, nec hęc verba intelliguntur cum solutione matrimonij, igitur neque, & illa D. Pauli, vt volebat Caiet. imò ita videtur fuisse decisum in Concil. Meldense cap. 1. relatū in cap. 1. 28. quæst. 1. vbi sic habetur. *Si quis habuerit vxorem virginem ante baptismum, viuente illa, post baptismum, alteram habere non potest, crimina enim in baptismo soluuntur, non coniugia*; Ex quibus omnibus videtur dicendum, matrimonium infidelium esse indissolubile post conuersionem alterius coniugis, non obstante quacūque causa.

8. Certum tamen est, & negari non potest absque pertinacia, & errore in fide; matrimonium infidelium, licet consummatum posse dissolui, si alter coniux conuertatur, altero manente in infidelitate, de quo nulla sit spes conuersionis, & nolente habitare cum fideli, vel nō nisi cum iniuria fidei, vel periculo peruersionis, &c. vt supra à nu. 3. & seqq. probauimus; patet hoc ex verbis Diui Pauli 1. Cor. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi*, quem locum ità intelligit D. Ambrosius, licet falsò soleat tribui D. Gregorio, & habetur in cap. fin. 28. q. 2. & ita dictum locum intelligunt omnes expositores, & quod maius est, ita illum intelligit, & declarat Innocent. III. cap. quanto de diuort. his verbis. *Si alter infidelium coniugum ad fidem Catholicam conuertatur, altero, vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel, vt eum pertrahat ad peccatum mortale, ei cohabitare volenti, qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota transibit.* Et in hoc casu intelligimus, quod ait Apost. *si infidelis discedit, discedat, frater enim vel soror non est seruituti subiectus in huiusmodi*, & Canonem in quo dicitur. *Contumelia creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur.* Et idem asserit idem Pontifex in cap. Gaudemus de diuor. vers. qui autem; Vnde in his casibus non soluitur matrimonium, & authoritate Pontificis, sed ex priuilegio Christi concesso in fauorem fidei; & hoc priuilegium fuit explicatum à D. Paulo in dictis ver. 1. Cor. 7. quod fatetur Abulen. 1. Reg. 32. Bonauent. 4. disp. 39. art. 3. q. 2. & ibi Sot. q. vnica art. 4. col. 3. & meliùs col. 5. vers. ad primum igitur, Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 8. nu. 4. & lib. 12. cap. 13. num. 5. P. Ledesma de matrim. q. 59. art. 5. cōclus. 4. Lopez 2. p. ar. instructorij de matrim. cap. 53. col. 4. & aliæ plures, cuius priuilegij rationes fusè tradit Abulensis 1. Reg. 8. quæst. 32. in fine, & sequitur Sanchez lib. 7. disput. 74. num. 4.

9. Ad rationes contrarias num. 7. positas, respondetur, tale matrimonium non authoritate humana, sed diuina solui, & & ad secundum, iam explicauimus mentē D. Pauli 1. Cor. 7. esse huiusmodi, & dum ad Rom. 7. censet matrimonium consummatum, sola morte dissolui, intelligitur de matrimonio fidelium consummato, quod repræsentat vnionem verbi cum humana natura indissolubilem, & est sacramētum, quæ omnia non habentur in matrimonio infidelium, & ideò non est omninò indissolubile. Ad Concil. Meldense respondet Sot. 4. dist. 39. q. vnica art. 4. col. 5. vers. propter Canonem. Dictum textum intelligendum esse iuxta interpretationē Pontificiam in cap. Quando, & in cap. Gaudemus de diuort. ex quibus tradita à nobis doctrina colligitur.

10. Ex vsque modo dictis à num. 3. duo sunt certa. Primum est, quod si alter coniux infidelis conuertatur, & alius noluerit conuerti, nec adsit spes conuersionis, &c. possit coniux innocens post moni-

tio-

tionem coniugem infidelem dimittere, & alterum assumere in quibusdam casibus; Secundum est, quod matrimonium infidelium sit dissolubile, si alter coniux tantum conuertatur, & licet alter infidelis voluerit habitare absque iniuria fidei; infidelem conuersum non teneri cum illo habitare, imò teneri illum dimittere iuxta dicta num. 3. & 4. si nulla adsit spes conuersionis; Restat modo videndum, an possit coniux fidelis de nouo conuersus, non solum non habitare cum coniuge infideli, sed etiam alteram ducere, licet infidelis vellet habitare absque vlla fidei iniuria? & duæ sunt opiniones; Prima asserit in tali casu matrimonium non posse dissolui, licet fidelis non teneatur habitare cum infideli, vnde nec posset cum altero matrimonio contrahere. Et ratio est, quia tale matrimonium non potest dissolui, nisi ex priuilegio Christi Domini per D. Paulum declarato, vt diximus num. 8. sed sic est, quod D. Paulus loquatur, quando infidelis omninò recedit, aut quando non vult habitare sine creatoris contumelia, aut excitatione ad peccatum, vt illum explicat Innoc. III. in cap. Quāto, & cap. Gaudemus de diuort. imò expresse dictus Innoc. III. dicit in dicto cap. Gaudemus, matrimonium non posse dissolui, nisi in his duobus casibus, & confirmatur ex vsu Ecclesiæ, quæ nunquam aliam dissolutionem fecit, nisi iuxta duos casus. Et hanc opinionem tenet D. Thom. 4. d. 39. q. vnica art. 5. in corp. & ibi D. Bonauent. art. 2. q. 1. Richar. art. 2. q. 2. Durand. q. 12. num. 12. Palud. q. vnica art. 2. num. 12. D. Antonin. 3. par. tit. 2. cap. 6. notab. 3. Tolet. lib. 7. cap. 11. num. 2. Valentia 4. par. disp. 10. q. 1. num. 2. col. 2. Nauar. cap. 22. num. 49. Ang. verb. matrim. 3. impedim. 10. num. 2. Sylu. eodem ver. 8. q. 10. Tab. impedim. 8. q. 2. num. 3. & quamplures alij. Secunda tamen sententia ait, matrimonium solui, & posse talem coniugem factum fidelem cum altero, vel altera respectiuè contrahere, si alter coniux conuerti nolit, imò in quibusdam locis præscribitur tempus dicto coniugi infideli, quo elapso, si non susceperit fidem, coniux factus fidelis potest cum altero, vel altera contrahere, ita nouissimè docet Bonac. de Impedim. q. 3 pun. 7. nu. 6. Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 7. num. 239. Sanchez lib. 7. disp. 74. num. 9. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 8. num. 4. in fine, Vega 2. to. summæ cap. 33. casu 143. & alij plures apud hos Doctores, & hæc quidem opinio hodie probabilior videtur, quia per Concil. Tolet. 3. cap. 4. vetitū est fideli habitare cum infideli, quod olim in primitiua Ecclesia nō erat prohibitum ob multitudinem eorum, qui conuertebantur, & ideò tunc non erat licitum dissoluere matrimonium, & cum alia contrahere; Vnde benè loquuntur Doctores primæ sententiæ respectu dicti temporis, in præsenti autem, quia non posset dari dicta cohabitatio absq; aliquo periculo scandali, ideò meritò Ecclesia vetuit dictam cohabitationē, & ex consequenti poterit coniux factus fidelis, aliam ducere, si post monitionem, alter coniux voluerit persistere in infidelitate, nec per hoc priuilegium Christi in præsenti dicitur mutatū; quia dictum priuilegium fuit, vt in omnibus euentibus; in quibus esset illicita cohabitatio cum infideli, posset solui matrimonium, itaut coniux possit cum altero, vel altera respectiuè contrahere; vt idem Sanchez num. 10. Nec pro huiusmodi matrimonij dissolutione requiritur iudicis sententia; vt Sanchez num. 11. & alij Doctores cit. asserunt, requiritur tamen monitio vt iam diximus, nempè interrogatio an velit conuerti, vel iuxta primam opinionem, an velit habitare absq; Dei contumelia, &c. quod intellige, nisi aliundè iam constet esse obstinatum in infidelitate, vel non posse habitare nisi cum offensa Dei, & periculo peruersionis, vel excitationis ad peccatum, vt ex multis docet Sanchez num. 12. & 13. Nec est necessaria authoritas Ecclesiæ præfigentis tēpus ad deliberandum, an alter coniux infidelis velit conuerti, vel secūdum primam opinionem, velit habitare absq; iniuria fidei, &c. vt aliqui volebāt. Ita Abul. 1. Reg. 8. q. 121. Angelus verb. matrimoniū 3. impedim. 10. num. 3. Filiuc. loco cit. Sanchez num. 5. num. 17. Abbas in cap. gaudemus, & ibi Præpos. §. qui autem nu. 14. & alij.

11. Sed quæstio est, an in casibus prędictis statim dissoluatur matrimoniũ; vel perseueret vsquequo infidelis conuersus ad fidem aliud ineat matrimonium? Et relictis aliquorum opinionibus, dicendũ est, tunc tantũ dissolui matrimoniũ, quãdo infidelis cõuersus ad fidem aliud matrimoniũ cõtrahit; patet expresse ex c. gaudemus ad fin. de diuort. vbi sic habetur, *Quod si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat vxorem, eam recipere cõpellatur*. Si igitur potest compelli ad vxorem recipiendam, signum est, quod matrimonium non erat solutum. Et ita docet D. Thom. 4. d. 39. q. vnica art. 5. ad 2. Bonau. ibi ar. 2. Durand. q. 1. num. 14. Palud. q. 2. nu. 12. Sot. d. 36. q. vnic. art. 4. vers. nihilominus, Henriq. lib. 11. de matr. cap. 8. nu. 4. Valentia 4. par. disp. 10. q. 1. punct. 7. Syluest. verb. matrim. 8. q. 10. Tabbien. ver. impedimentum, imped. 9. q. 2. nu. 3. Nauar. cap. 22. num. 49. Couar. 4. decretal. 2. par. cap. 7. §. 4. num. 5. Sanchez lib. 7. disput. 75. num. 4. Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 7. num. 242. & alij. Non tamen est omninò improbabile, id quod alij dicunt, nẽpè matrimonium dissolui statim ac infidelis coniux declarat post monitionem nolle conuerti iuxta nostram opinionem num. antec. vel statim ac dictus infidelis recesserit, vel noluerit habitare cum fideli, vel non nisi cum iniuria fidei, & ita tenet Abbas cap. gaudemus de diuor. nu. 15. & ibi Præpositus §. qui autem num. 4. Angelus verb. matrimonium 3. impedim. 10. nu. 3. Abulens. 1. Reg. 8. q. 30. Rodriq. 1. tom. summæ cap. 230. in fin. & alij plures apud Sanchez loc. cit. num. 2. Quod etiam approbar Bonac. de imped. q. 3. punct. 7. num. 7. Et secundum hanc opinionem statim post dictam dissolutionem ita factam, poterit infidelis remansa in infidelitate aliud matrimonium contrahere; sed iuxta primam nostram opinionem, non poterit, nisi postquam fidelis conuersus cõtraxerit matrimonium. Alij etiam dicunt tunc matrimonium dissolui, quando post tempus assignatum ab Ecclesia dicto infideli remanso, an velit conuerti; adhuc perseuerauerit in sua obstinatione, & hæc quidem esset optima consuetudo pro foro externo; sed verè, vt supra probauimus, non est necessaria dicta cæremonia Ecclesiæ, vt matrimonium dissoluatur; vbi tamen adesset talis consuetudo, ab illa recedere nemo debet, quod docet Hostiens. cap. gaudemus de diuor. num. 13. super ver. compelletur, & ibi Io. Andræas num. 15. Anton. num. 20. Ancharan. num. 26. Archid. cap. final. num. 2. 28. q. 2. Bellamera num. 2. & Henricus cap. quanto de diuor. num. 3. quod approbat Bonacin. in cit. num. 7.

12. Ex nostra tamen sententia infertur, quod, licet Ecclesia declarauerit post elapsum terminum ab ea assignatum; talẽ fidelem conuersum liberè posse cum altero, vel altera respectiuè contrahere; non ideò statim soluatur matrimonium; sed tunc quando aliud matrimonium fuerit initum à dicto infideli conuerso, Ecclesia enim tunc declarat tantum ius competẽs fideli, vt Sot. 4. d. 39. q. vnic. ar. 4. vers. nihilominus, & Sanchez in cit. disp. 75. nu. 5. qui plura corollaria colligit.

13. Sed dubium est, vtrum quando licitum est fideli aliud matrimonium cõtrahere, liceat etiam transire ad religionem, vel ordines sacros, aut votum castitatis emittere? Et respondendum est affirmatiuè, siuè teneamus matrimonium dissolui per solam obstinationem alterius coniugis in infidelitate, siuè dissolui, quãdo renuit habitare cum infideli, aut non vult, nisi cũ offensa Dei, &c. quia in vtraque sententia saltem licitum erit diuortium, vt probauimus num. 4. Sed sic est, quod per diuortium legitimè factum potest quis transire, seu profiteri Religionẽ, vel assumere ordines sacros, aut emittere votum castitatis; igitur id etiam poterit talis fidelis; quod docet S. Thom. 4. d. 39. q. vnic. art. 5. ad 4. Sot. ibi q. vnic. art. 4. ad fin. Angelus ver. matrimonium 3. imped. 10. num. 6. Syluest. verb. matrimonium 8. q. 10. dicto 8. & alij; quos sequitur Sãchez lib. 7. disp. 76. num. 1. Filiucc. tract. 10. de imped. cap. 7. num. 244. & Bonac. de impedim. q. 3. punct. 7. num. 8. verum dicti Doctores monent, existente probabili spe conuersionis alterius coniugis, non esse præ-

prædicta exequenda, quia per ea posset impediri conuersio dicti cōiugis, eo quod nullam habeat spem recuperandi coniugem, id tamen est de consilio tantum; nā si quis emiserit votum castitatis, vel religionem professus fuerit, aut ordines sacros susceperit, tenetur in tali statu permanere, vel si tantum emiserit votum castitatis, illud tenetur obseruare, quia legitimè potuit coniux fidelis diuortiū celebrare ob obstinationem coniugis infidelis ex eisdem Doctoribus. Ante autem monitionem, prædicta fieri non possunt.

14. Difficultas tamen est, si postquā fidelis ingressus sit religionem, ante tamē professionem, conuertatur coniux infidelis, an teneatur fidelis exire à religione, & ad coniugem reddire? & negatiuam partem defendit Abul. 1. Reg. cap. 8. q. 66. & 74. Quia iam res non est integra cum fidelis reperiatur in statu repugnante cum matrimonio. Sed contrarium docet Sanchez lib. 7. disp. 76. num. 7. Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 7. num. 245. in fin. & Bonac. de imped. q. 3. punct. 7. nu. 10. Et ratio est, quia res adhuc est integra, cum coniux nō reperiatur in statu repugnante cum matrimonio; sed tantum in via ad dictū statum; deinde diuortium causa infidelitatis, non durat semper, sicut illud proueniens ex adulterio, sed conuerso coniuge, statim terminat diuortium. Vnde non est, cur dictos coniux non adhuc professus, non teneatur redire ad coniugem iā conuersum. Sed nota, hanc sententiam esse veram iuxta nostram sententiam, quā prædicti Doctores sequuntur in nu. 11. nēpè matrimonium dissolui tantum, quando coniux fidelis contrahit aliud matrimonium; sed iuxta alias sententias dicto nu. relatas, talis coniux nō teneretur exire, & esset iterum cum tali coniuge contrahendum matrimonium eo modo, quo inter fideles contrahitur; quia iam primū matrimonium fuit irritum, sed verè dicendum est, matrimonium dissolui tantum, vel per nouum matrimonium initum à fideli, vel per professionem in Religione approbata, aut per promotionem ad ordines sacros, vt ex pluribus probat Sanchez num. 9. & 11. & alij Doctores pro nostra sententia citati in num. 11. post verò professionem, vel nouum matrimonium contractum, aut ordines sacros susceptos, validè poterit coniux infidelis, imò, & licitè aliud matrimonium inire, etiam si conuertatur, vt iam diximus in dicto nu. 11. & fusiùs id probat Sanchez lib. 7. disp. 77. num. 6.

DE IMPEDIMENTO CRIMINIS, ET RAPTVS.

Quæ crimina, quo iure, & quonammodo dirimant Matrimonium. Cap. CVIII.

1 *Tria sunt crimina dirimentia matrimonium, videlicet homicidium, adulterium, & raptus; homicidium necesse est, vt fiat ex amborum volentium contrahere consensu, nisi adsit adulterium.*

2 *Quamuis alter ex machinantibus mortem fuerit infidelis, adhuc dictum crimen dirimet matrimonium.*

3 *Sex conditiones requiruntur, vt dictū crimen homicidij dirimat matrimonium, & prima est, vt mors sequatur, secunda, vt tam vir contrahat dictum impedimentum respectu vxoris, quam vxor respectu viri, &c. tertia, vt adsit adulterium, si machinatio fuerit ab vno facta, &c.*

4 *Secundum crimen dirimens matrimoniū est, quando quis fidē data de matrimonio, adulterium committit, vel cum ea de facto contrahit.*

5 *Dicta fides data, seu promissio debet esse*

acceptata, vt posset dirimere matrimonium.

6 *Tertium crimen dirimens matrimonium est raptus.*

7 *Tria requiruntur ad raptum, scilicet violentia, vt fiat causa libidinis, & fœmina abducatur de loco ad locum.*

8 *Obducere puellam volentem abduci, si sub nullius erit potestate, non erit raptus.*

9 *Erit raptus abducere puellam sui iuris precibus importunis vim afferentibus.*

10 *Raptus non erit, si quis post sponsalia rapiat sponsam volentem abduci.*

11 *Raptus est circumstantia necessariò aperienda in confessione.*

12 *Raptus alienæ sponsæ de præsenti ita impedit matrimonium, vt rapiens non possit nec cum illa, nec cum alia vnquã contrahere, & idem dicitur de sponsa, si consenserit in raptu.*

13 *Raptus pœna ex iure ciuili, est vltimum supplicium, & includit auxiliantes, & bona tam raptoris cuiuscunq; fœminæ, quam auxiliantis sunt addicenda fœminæ raptæ.*

14 *Ex iure Canonico raptor alienæ sponsæ punitur publica pœnitentia, caret spe coniugij, & vigore Concilij Trid. adest excommunicatio, infamia, &c.*

15 *Cum rapta non potest contrahi matrimonium, nisi ponatur in loco tuto, & libero.*

16 *Ad incurrendas pœnas Concilij Tridentini, videtur necessarium, vt raptus fiat ad finem contrahendi matrimonium, & puella renitente, secus autem ipsa consentiente.*

1 Ria sunt crimina, quæ dirimunt matrimonium, videlicet, Homicidiũ, Adulterium, & Raptus; Ad hoc autem, vt homicidium dirimat matrimonium contractum post dictum homicidium, necesse est, vt fuerit perpetratum contra coniugem ex conspiratione, & voluntatem amborum, qui postea contraxerunt, nec sufficit voluntas vnius tantum, si non adfuerit adulterium, vel voluntas contrahendi; tunc enim sufficiens esset, vt infra, Sanchez lib. 7. disput. 78. num. 9. nec sufficit ratihabitio, & Gloss. cap. Si quis viuente, verb. occidisse 31. q. 1. & cap. 1. de conuers. infidel. & ibi Hostiens. & Ioan. Andr. in fine, Abbas, Anchar. Cardinal, & alij in fine, Nauar. cap. 22. num. 42. Vgolinus de matrim. cap. 19. num. 9. Sot. 4. d. 35. q. vnica col. penult. Sãchez loco cit. nu. 6. & communiter omnes; Sed necesse est, vt ab ipsis homicidium procedat, siuè immediatè, siuè per consilium, vel mandatũ, vt constat ex cap. 1. de cõuers. infidel. vbi vxor fidelis non interfecit maritum, sed infidelis dictæ vxoris machinatione, & insidijs illum occidit, & ibi statuitur esse impedimentum dirimẽs, quia fuit perpetratum delictum cum hac intentione, scilicet contrahendi; quod est necessarium, vt sit impedimentum dirimens, vt patet ex cap. Si quis 31. q. 1. nec obstat, an homicidium fuerit perpetratũ, gladio, vel veneno, aut quouis alio modo, vt sumitur ex cap. 1. & cap. significasti, de eo, qui duxit in matrimonium, vbi tantum ponderatur coniugis machinatio, quæ non petit, vt mors sit illata proprijs manibus, sed quacũnque operatione, Angel. ver. matrim. 3. imped. 9. num. 6. Sylu. ver. matrim. 8. q. 9. Turrecrem. cap. Si quis viuente 31. q. 1. num. 5. Nauar. cap. 22. num. 46. Sanchez lib. 7. disput. 78. num. 5. D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 5. in p. crim. & nota, quod sufficiet, si tale homicidium fuerit perpetratũ cum animo cõtrahendi ab vno tantùm, nã iuxta Caiet. ver. matrim. cap. 1. impedim. 5. in nullo requiritur talis animus, quod etiam asserit Sot. 4. d. 35. q. vlt. col. antepenult. P. de Sot. lect. 9. de matrim. in impedim. criminis casu 2. & alij. Sed contrarium probabilius, & commune est, & patet ex cap. si quis cit. Filiuc. tract. 10. de imped. cap 8. num. 253. in fine, Bonac. de impedim. q. 3. pun. 6. nu. 5. Sanchez lib. 7. disp. 78. num. 13. & 14. ex D. Tho. 4. d. 37. q. 2. art. 2. in corp. & ibi D. Bonauent. q. 2. Durand. q. 2. num. 6. Richar. art. 2. q. 2. & dist. 35. art. 5. q. 3. Palud. d. 34. q. 1. art. 3. num. 12. Valentia 4. par. disp. 10. q. 5. pun. 3. Henriq. li. 12. de matr. cap. 14. num. 2. Tolet. lib. 7. cap. 6. num. 2. & quamplures alij, quos affert Sanchez loco cit.

2. Neq; dicas, si alter ex machinantibus

tibus mortem alterius coniugis fuerit infidelis, non videtur esse irritum matrimonium; quia infidelis non subditur legibus Ecclesiæ, ex quibus prouenit dictum impedimentum; nam respondetur, leges Ecclesiæ non obligare infidelem, sed fidelē ne possit cōtrahi cum tali crimine à quocunq; siuè fideli, siuè infideli perpetrato, & sicut Ecclesia præcepit, vt matrimoniū initum cum infideli sit nullum, sic etiam benè potuit statuere, vt nullus fidelis cōtrahat cum infideli, qui commisit dictum crimen, quamuis conuertatur, & fidem suscipiat; ita declarat Henriq. lib. 12. de matrim. cap. 14. nu. 2. & sequitur Sanchez lib. 7. disp. 78. num. 3.

3. Sex igitur conditiones requirūtur, vt dictum impedimentum sit dirimēs, prima est, vt dicta machinatio effectum, scilicet mortem coniugis sortita fuerit. Patet ex cap. si quis viuente 31. q. 1. vbi habetur, *Nisi fortè adulter, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidi notetur*. Ita D. Thom. 4. d. 35. q. vnic. in fin. in exposit. litteræ magistri; omnes iuris periti cū Gloss. fin. cap. 1. de conuers. infidel. & c. super hoc verb. machinata, & c. fin. in fin. de eo, qui duxit, Hostiens. dicto cap. super hoc, & ibi Io: Andræas num. 6. Abbas num. 4. & alij omnes.

Secunda conditio est, vt tam vir contrahat dictum impedimentum ob machinationem factam contra vxorem, quam vxor contra virum, quod assero, quia Victoria de matrim. num. 292. Ledes. 2. par. 4. q. 62. art. 2. post 3. propositionem, & Canedo de matrim. cap. 5. ad fin. in cōment. num. 38. Docent tantum id esse verum, quando vir machinatur contra vxorem, & hoc probabile esse ait Henriq. lib. 12. de matrim. cap. 14. num. 2. in comment. littera V. hæc tamen opinio est contra communem, & veram, quam omnes alij Doctores docent, & patet ex verbis cit. ex ca. si quis scilicet. *Nisi fortè adulter, aut mulier virū, &c.* Et ita docet Sot. 4. d. 37. q. vnic. art. 4. col. 3. Palud. d. 34. q. 1. art. 3. nu. 17. & d. 37. q. 2. art. 2. num. 8. P. Sot. lect. 9. de matrim. in imped. criminis cap. 2. Nauarr. cap. 22. num. 46. Tolet. lib. 7. cap. 6. num. 2. Sanchez lib. 7. disp. 78. nu. 8. Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 8. num. 253. §. tertia, & id jam supponit Bonac. de impedim. q. 3. punct. 6. num. 8. Caiet. sum. ver. matrimonium cap. 1. imped. 5. & alij communiter.

Tertia conditio est, vt cum mortis machinatione adsit etiam adulterium præcedens mortem, quando solus alter coniux machinatur mortem alterius coniugis; at si ambo, inter quos est contrahendū matrimonium, machinati fuerint mortem, de communi consensu, non est necessariū adulterium, sed eo ipso contrahunt dictū impedimentum, vt dixi num. 1. sed nota, quod si vir, vel vxor tribuat venenum suo cōiugi animo contrahendi &c. Si antequā mors sequatur cū effectu, adulteriū committat, contrahet impedimentum dirimens; secus autem si post mortem, quia non adest adulterium, Sanchez loc. cit. num. 10.

Quarta conditio est, vt adulterium sit vtriq; notum, v. g. Berta soluta peccauit cum Titio coniugato, sed Berta nesciebat Titium esse coniugatum. Titius verò interficit suam vxorem, vt contraheret cū Berta ipsa inscia; poterit validè contrahi matrimonium inter Titium, & Bertā, quia adulterium non fuit cognitum. Ita in text. iā allegatis, Sanchez lib. 7. disp. 78. nu. 12. Rebell. lib. 3. q. 8. num. 10. Valent. tom. 4. disp. 10. q. 5. punct. 3. & alij communiter.

Quinta conditio est, vt occisio sequatur ad finem contrahendi cum alio, vt dixi num. 1.

Sexta conditio est, vt cum adulterio adsit mors, vt supra, vel matrimonium sit contractum, viuente coniuge, v. g. Titius habuit copulam cum Berta cōiugata, quæ viuente suo viro, contraxit cum dicto Titio matrimonium, vel antea contraxerat, & postea habuit copulam, nō poterit amplius contrahi inter dictum Titiū, & Bertam, & matrimonium antea contractum, est nullum, vt habetur in cap. cum haberet, & in cap. fin. de eo, quam duxit, Bonac. de imped. q. 3. punct. 6. num. 8. §. secūdum peccatum, Sanchez lib. 7. disput. 79. num. 1.

4. Secundum crimen, quod dirimit matrimonium est, quando quis fide data de matrimonio, adulterium committit, vel

vel cum ea de facto contrahit viuente coniuge, & vtrumq; sumitur ex cap. relatum 31. q. 1. Ex Concil. Triburiensi, & idẽ sumitur ex cap. 1. & cap. veniens, de eo, qui duxit, & meliùs ex cap. final. eod. tit. in quo sic habetur. *Si quis vxore viuente fide data promisit aliam se ducturum, vel cum ipsa de facto contraxit, si nec ante, nec post legitima eius superstite, cognouit eandem, non est matrimonium, quod cum ea contraxit post vxoris obitum dirimendum; Cæterum tolerari non debet, si prius, vel postea dũ vixerat vxor ipsius, illam adulterio polluisset.* Et ratio est, ne detur ansa captandæ mortis coniugum ob spem futuri matrimonij; vnde duo necessariò debent concurrere, vt dictũ impedimentum dirimat matrimonium, nempè adulterium, & spes futuri matrimonij ob fidem datam, vel ob contractum iam initum, & parum interest an adulterium præcedat, vel subsequatur, quia in vtroque casu datur dicta ansa mortis captandæ, ex cit. cap. fin. & quod omninò hæc duo requirantur patet ex cap. veniens, & cap. final. de eo, qui duxit, vbi dicta duo simul petuntur; nec sufficit, si detur fides de matrimonio contrahendo viuẽte coniuge, sed necesse est vt fides detur de matrimonio contrahendo post mortẽ coniugis, vel vt contrahatur ipso viuente, quod benè explicatur in cap. relatum 31. q. 1. vbi dicitur. *Insuper mecha viuente viro suo iuramentũ dedisse, vt post mariti legitimi mortem, si superuixisset, duceret vxorem.* Et idem dicitur de promissione facta ex cap. fin. de eo, qui duxit, in qua promissione, & multò magis in iuramento, grauissimũ adest peccatum prout deciditur in dicto cap. fin. & hoc tam ex parte promittentis, quam acceptantis, vt ibi tradit Abb. nu. 2. Alex. de Neuo num. 4. & omnes alij.

5. Dicta autem fides data, seu promissio facta, debet esse acceptata, alioquin non esset vera promissio, sed pollicitatio. Ita Sanchez lib. 7. disp. 79. num. 22. & 24. Palud. 4. d. 34. q. 1. art. 3. num. 17. casu 2. Sot. d. 37. q. vnic. art. 4. vers. secundus casus, Lopez 2. par. instructorij cap. 54. colum. 4. & alij quamplures Doctores, quos affert Sanchez loc. cit. nu. 20. & antea nu. 4. Qui probat requiri acceptationem, nõ autem requiri repromissionem, vt volebat Henriq. lib. 12. de matrim. cap. 14. nu. 3. Vgolinus de sacram. de matrim. ca. 19. num. 3. quos reijcit Sanchez num. 19. non sufficit tamen taciturnitas in hoc casu, quia dicta promissio, licet liberaliter sit facta, est tamen nociua, & sic requiritur expressa acceptatio, vt idem Doctor nu. 25. & 26. Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 8. num. 256. §. quinta, Bonac. de imped. q. 3. punct. 6. num. 9. & alij communiter. Nec requiritur, vt promissio sit fide vallata, vt inducat tale impedimentum, vt aliqui volebant, quos benè reijcit Sanchez nu. 29. Requiritur tamen, vt primum matrimonium fuerit validum, alioquin, si erat irritum, non erit adulterium, & ex consequenti, neq; erit impedimentũ dirimens, vt D. Tho. 4. d. 35. q. vnic. in fin. in exposi. litteræ, & communiter omnes. Item requiritur, vt adulterium sit consummatũ per seminis immissionem intra vas naturale; & vt sciatur ab vtroq; adulterante, vt iam supra diximus, quod fusiùs vide apud Doctores citatos.

6. Tertium crimen, quod dirimit matrimonium est raptus, qui definitur à D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 7. Raptus est peccatum luxuriæ, quo persona aliqua obducitur cum violentia ad turpem actum faciendum; dicitur peccatum luxuriæ, quia per concubitum completur raptus, vt notat Less. lib. 4. cap. 3. nu. 66. Additur, quo persona aliqua obducitur, ad differentiã rapinæ, quæ fieri potest tam in bonis, quã in personis, sed non ad finem luxuriæ, nã respectu personarum, si fiat ad talem finẽ, dicitur raptus. Additur etiam cum violentia, ad differentiam furti, hæc autem violentia aliquando fit ipsi personæ, quæ rapienda est, aliquando parentibus, vel alijs illius curam habentibus, aliquando vtrisq; vt idem D. Thom. loc. cit.

7. Ad hoc autem, vt dicatur raptus formaliter, requiritur primò, vt adsit violentia facta personæ, quæ si erit sui iuris, scilicet sub nullius cura constituta, & cõsenserit, non erit etiam raptus, quamuis adesset consensus personæ raptæ, maxima enim iniuria parentibus irrogatur, Sylueſt. ver. luxuria q. 6. dicto 2, Sanchez lib. 7. disp. 12.

7.disp.12.n.12.Less.lib.4.c.3.dub.9.n.66. Et si parentes consenserint, & ipsa noluerit, à fortiori erit etiam raptus. Nauar. cap.16.num.3.& S.Thom.2.2.q.154.a.2. & idem dicitur de puella sub tutoribus constituta, Sanchez loc.cit.num. 14. Secundò requiritur, vt raptus fiat causa libidinis. Idem Doctor.num.17. Bonac. q. 4.punct.18.nu.6.& alij communiter. Tertiò requiritur vt sit traductio de loco ad locum, Sanchez num.3.& 20. Quartò, vt mulier rapta, sit honestæ vitæ, vt statim dicemus; non tamen desideratur metum expressè inferri, sed sufficit, vt puella aspiciat homines deferentes arma ad eã compellandam, si renitens fuerit, vt Sanchez lib.7.disp.12.num.5.& 22.& 23.

8. Ex quibus dictis colligitur, non esse raptum obducere puellam sub nullius potestate constitutam, & volentem abduci, prout volebat Abbas cap.penult. cap.4.de raptor. Angel.l.vnic.nu.5.C. de rapt. virg. raptus enim dicit vim, & violentiam, vt constat ex l.3. ver. non solum ff.de incendio ruin.his verbis. *Aliud autẽ esse rapi, aliud amoueri, palam est. Si quidem amoueri aliquid etiam sine vi potest, rapi autẽ sine vi non potest.* Et omnes Theologi cum D.Thom.2.2.q.154. art. 7. Docent ad raptum, necessariam esse violentiam. Colligitur etiam, si puella obductioni conniueat, & copulę resistat, non erit raptus, sed copula vi extorta, quæ licet habeat specialem malitiam, non tamen erit raptus; è contra, si obductioni resistat, & postea consentiat erit raptus, quia initium spectatur, Sanchez lib.7.disp.12. num. 7. Filiuc.tr.10.de imped.cap.8.nu.258. Tertiò si fœmina dissentiat, & parentes consentiant, erit etiam raptus ob iniuriam puellæ irrogatam, D.Tho.2.2.q.154. art. 7.D.Antonin.2.par.tit.5.cap. 5. in princ. Sanchez nu.8.Filiuc.ibidem, Nauar. cap. 16.num.3.& alij. Et quamuis ad l.vnicam §.& si quidem, vers. pœnas autem C. de rapt. virg. dicatur cõmitti raptum, siuè mulier velit, siuè nolit, id tamen procedit ex prosumptione, qua vtitur lex ciuilis in foro fori, vt ibi docet Salicet. num. 29.& 30. Ruinus consil. 122. num. 5. vol. 4.& alij.

9. Erit etiam raptus, si fœmina sui iuris importunis precibus vim afferentibus abducatur, patet ex l.3.ver.si quis volentem ff.de libero homine exibendo, vbi sollicitationibus detentus, dicitur, *vt ac dolo retineri*, & in l. 1. §. persuadere ff. de seruo corrupto dicitur. *Persuadere autem est, plusquam compelli.* Ita docet in citat. l.vnica verb. ipsum velle, & ibi Bald. nu. 20.Nauar.lib.5.consil.tit.de raptorib. cõsil.1.num.vnico. Et idem dicitur si dolosis persuasionibus, vel quibuscunq; fraudibus mulier abducatur, vt patet ex ead. l.vnic.§.& si quidem vers. pœnas autem, vbi dicitur. *Nisi odiosis artibus circumuenerit.* Sanchez lib.7.disp.12.num. 10. & 11.

10. Sed nota, raptum non dici, neq; raptorem incurrere in pœnas raptus, si præcesserint tractatus de matrim. ineundo, vt habetur ex cap. penult. de raptor. vbi Abbas notab. 1. & num.4. ait. *Tunc aliquid actum esse de nuptijs, quando sponsalia præcesserint.* Quod ex alijs multis confirmat Sanchez loc.cit.num.15.vbi similiter notat. Duas desiderari conditiones, vt non adsit raptus, nec detur locus pœnæ; prima est, vt puella abductioni consentiat, secunda, vt præcesserint sponsalia Syluest.ver.luxuria q.6.dict.2.& alij.Pœnas autem raptus non incurrit rapiens virum, neq; si fœmina rapiat virum, vel aliã fœminam tam quoad pœnas iuris ciuilis, quam Concilij Tridentini, licet multi (teste Sanchez lib.7.disp.12.num.25.in fin.) Contrarium asserant, loquendo de pœnis iuris ciuilis,

11. Quando autem raptus constituat circumstantiam specificam necessariò cõfitendam? Respondeo, quando vir affectu luxuriæ impulsus, vim ferat fœminæ, vel ijs, qui dictæ fœminæ curam habent, vt suam libidinem expleat. Sumitur ex D.Tho.2.2.q.154.art.7.ad 2.&Caiet.ibidem in solut ad 2. Et ratio est, quia vltra malitiam luxuriæ, adest violentia illata contra iustitiam; imò etiam si fœmina nõ abducatur, quomodocunq; vis adsit, erit raptus nouam circunstantiam constitués Sanchez lib.7.disp.12.num.31.Nauar. ca. 16.num.3. P.Nauarr.de restit.cap. 3. par. 4.dub.1.num.418. in noua edit.Tolet.lib. 5.cap.12.

5. cap. 12. num. 7. Vnde siuè rapiatur masculus, siue fœmina, siue puella, siue violata, dummodo adsit vis, semper constituit circumstantiam specialem in ordine ad confessionem, & idem etiam dicitur si ob importunas preces vim afferentes, vt diximus num. 7. in fin. copula obtineatur.

12. Sed quid si quis rapiat alienam sponsam? Respondeo hodie talem raptum impedire matrimonium, ita vt raptor, nec cum rapta, nec cum quacumq; alia possit matrimonium contrahere, licet si contrahat validum erit, constat ex cap. Statutum 27. q. 2. vbi dicitur *Statutum est à sacro Conuentu, vt si quis sponsam alterius rapuerit, siue spe coniugij maneat.* Palud. 4. d. 34. q. 1. art. 2. num. 13. Caiet. 2. 2. q. 154. art. 7. ad finem Sot. d. 37. q. vnic. art. 1. ver. raptore, & si sponsa cōsenserit raptui, nec poterit alio matrimonio copulari, Sanchez lib. 7. disp. 12. num. 43. & 44. Intelligitur tamen dicta doctrina, quando raptus erit sponsę de præsenti, scilicet post contractum matrimonium, licet non consummatum; idem Sanchez nu. 45. Requiritur tamen, vt dictus raptus fiat cum traductione sponsæ de loco ad locū, & vt adsit copula, quamuis ad incurrendas pœnas iuris ciuilis, nō videatur copula necessaria. Si autem raptus fiat ex vtriusq; sponsi voluntate, nec talis raptus erit impedimentū impediens, tum quia non est verus raptus, tum quia nulla fit iniuria matrimonio ex vulgari regula, *Volenti, & consentienti nulla fit iniuria*, neque erit locus dicto impedimento, si solus vir consentiat, renitente vxore quia non fit perfecta iniuria matrimonio, secùs autem, si sola fœmina consentiat, viro renitente; imò ipsa quoque erit ligata dicto impedimento, vt eo matrimonio soluto, non possit alij nubere. Neque ad hoc impedimentū aliquid facit parentum consensus, aut contradictio, quia spectatur tantū sola iniuria matrimonij; sic etiā si fœmina rapiat alienum sponsum, nec daretur locus dicto impedimento, quia tantummodo ob raptum sponsæ; hæc pœna posita est in cit. cat. Statutū, vide Sanc. lib. 7. disp. 12. nu. 46. & seqq.

13. Pœnæ autem contra huiusmodi raptorem sponsæ alterius, vel cuiusuis fœminæ, sunt partim ex iure ciuili, & partim ex iure Canonico, & ex iure ciuili in lege vnica, Cod. de rapt. virginum, pro raptu puellę, vel mulieris honestæ, siue nuptę, siue innuptæ statuitur supplicium capitis, tum raptori tum illis, qui ad id auxilium dederunt, & eorum bona sunt addicendæ per iudicem mulieri raptæ. Deinde, deprehensus in infragranti crimine, potest à coniunctis personis, vt à parentibus, tutoribus, vel curatoribus raptæ interfici; Sed id non potest fieri in foro conscientiæ, quando potest euitari crimen absque interfectione. Si verò rapta fuerit serua, idem supplicium capitis decernitur absq; tamen bonorum addictione, ad quas pęnas incurrendas, sufficere vim illatam causa libidinis, licet persona nō sit abducta ex communi sententia docet Less. lib. 4. cap. 3. dub. 9. num. 68.

14. Ex iure verò Canonico in cap. Raptor 33. & ca. 34. Statutum 27. q. 2. Statuitur primo, vt Raptor alienæ sponsæ puniatur publica pœnitentia. Secundò vt careat spe coniugij, licet si contrahat, validum erit matrimonium, quia dictus raptus est tantum impedimentū impediens; licet possit in eo Episcopus dispensare, quamuis quibusdam in locis, dictum impedimentum non sit in vsu, vt docet Nauarr. cap. 22. num. 74. Tertiò raptor puellæ, vel mulieris cuiuscunque, & omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præstantes, sunt ipso iure excommunicati, & perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint, de proprio gradu erunt eijciendi iuxta Concilium Tridentinum sess. 24. de reform. matrim. cap. 6. Maiolus autem lib. 5. de regul. c. 42. in fin. ait. *Laicum siue Clericum raptorem, & ei auxiliantes, esse irregulares, eo quod dictum Concilium statuat hos esse infames, & à proprio gradu decidere.* Sed id, quod iam diximus, verum est, vt docet Less. lib. 4. cap. 3. du. 9. num. 68. in fin. quod confirmat Nauar. lib. 5. consil. tit. de raptorib. consil. 3. num. 4. in 2. edit. dum ait, dictum Concilium non definijsse dictum raptorem esse irregularē, sed infamem, infamiam autem esse causam irregularitatis, vnde tunc erit irregularis quando per iudicem fuerit condemnatus

& ob

& ob infamiam, seu ratione dicti criminis à priori gradu eiectus, quod sequitur Sanchez lib.7.disp.13.num.1.propè finem; Sed vtrum dictus raptus debeat esse ad finem matrimonij. Dicam statim.

15. Quarta pœna est, quod inter raptorem, & raptã quamdiù manserit apud dictum raptorem, nõ possit dari matrimonium etiam si ipsa liberè consentiat, secùs autem si ponatur in loco tuto, & libero, in quo rapta liberè consentiat, vt dicitur in d. Conc. licet ex iure antiquo sufficiebat, vt rapta liberè consentiret, dum erat apud raptorẽ, vt Couar.2.p.c.3.§.9.n.1.& alij; cum Filiuc.tract.10.de imped. c.8. n. 261. Non tamen ex hoc talis raptor erit immunis à pœna excommunicationis, & infamia, quidquid aliqui dicant, quos tacito nomine reijcit, Less.lib.4.cap.3.dub.3.num. 69. Sumitur apertè ex dicto Concil.Trid. vbi sic habetur. *Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem praebentes, sint ipso iure excommunicati ac perpetuò infames.*

16. Et circa dictum decretum Concilij Trident. tria notanda sunt. Primum valdè probabile esse, ipsum non habere locum in raptu facto causa libidinis; sed tantum facto causa matrimonij contrahendi. Ita Sanchez lib.7.disp. 13. nu. 4. vbi plures affert, & sequitur Less. lib. 4. cap.3.dub.9.num.70. Nam congruum est, vt ille raptus sit impedimentum matrimonij, qui fit causa ipsius matrimonij. Secundò non habere locum, si puella spõtè abductioni consentiat, quamuis fiat parentibus repugnantibus, quia talis raptus nõ repugnat libertati matrimonij ob quã seruandam fuit institutum tale impedimentum; licet iure ciuili ponatur ob violentiam, & iniuriam factam parentibus resistentibus, quod sufficit ad rationẽ raptus vt diximus num. 7. Tertium nec habere locum, si sponsus rapiat propriam sponsam, eo quod aliquod ius, ob sponsalia, in eam habeat, vt ex D. Tho. & alijs docet Less. loc. cit. in fin. habere tamen locum dictum decretum in raptu cuiuscunq; fœminæ etiam inhonestæ, vel coniugatæ, dummodo fiat causa contrahendi matrimonium, idẽ docet Filiu. tr.10.de impedim.cap.8.in fin.§.penul.ex Sanchez lib.7.disp.13.num.14.

DE IMPEDIMENTO LIGAMINIS.

Quid sit Ligamen, quo iure, & quando dirimat Matrimonium. Cap. CIX.

1 *De fide certum est adesse in Ecclesia praeceptum diuinum prohibens vxorum pluralitatem, habere autem plures viros, est iure naturae prohibitum.*

2 *Habere plures vxores non est contra prima praecepta iuris naturalis, & ideò Deus in lege veteri in hoc dispensauit.*

3 *Plures nuptiae successiuè, licitae sunt, scilicet post mortem coniugis.*

4 *Secunda Nuptiae sunt benedicendae, quando alter coniugum tantum illas habuit in primo matrimonio, vel quando illas habuit vir, & non faemina iuxta consuetudinem Ecclesiarum.*

5 *Matrimonium licet reperiatur irritũ, adhuc benedictiones valida erunt, nec sunt repetenda.*

6 *Parochus impendens benedictiones in vsu non permisso, incidit in suspẽsionem ferendam, non tamen est talis censura reseruata.*

7 *Has benedictiones debet impendere tantummodo Ordinarius, vel Parochus cõtrahentium, aut alij de horum licentia,*

alioquin in pœnas Concilij Tridentini quis incidit.

8 *Religiosi impendendo dictas benedictiones absq; licentia Ordinarij, vel Parochi, non incidunt in Excommunicationem Clement. 1. de Regularibus.*

1 PEr ligamen intelligitur vinculum prioris matrimonij, quo durante aliud contrahi non potest, alioquin irritum erit. Et in primis certum, & de fide est, adesse præceptum diuinum in lege Euangelica, quo prohibetur vxorum pluralitas vt habetur in Concil. Trident. sess. 24. de matrimonio can. 3. his verbis. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit.* Et olim fuit etiam definitum ab Innoc. III. in cap. gaudemus de diuor. Alex. III. in cap. licet de sponsa duor. & alij plures Pontifices, & à dicto Innocen. III. probatur hæc veritas verbis Christi Matth. 19. *Quicunq; dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, mechatur.* Et iterum ibi. *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & fœminam creauit eos, & dixit. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adherebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Sed vtrum id sit etiam iure naturali prohibitum? Respondeo, vnam vxorem habere plures viros, certum est, esse iure naturali prohibitum, quia pluralitas virorum impedit generationem, quæ est primarius finis matrimonij, vt experientia testatur in meretricibus, quam veritatem probat Pater Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana, exemplo Patrum Veteris Testamenti, quibus fuit dispensatum, vt possent accipere plures vxores, nunquam tamen fuit dispensatū, vt vna vxor plures habeat coniuges, quod etiam docet D. Thom. 4. d. 33. q. 1. art. 1. ad 7. quoad pluralitatem autem plurium vxorum respectu vnius viri, quidam affirmant id nō esse iure naturali prohibitum, nec iure diuino antiquo positiuo, vt Durand. 4. d. 33. q. 1. n. 9. & 10. Caiet. cap. 16. in Gen. Abulen. 1. Reg. 8. q. 25. Metina lib. 4. de sacrorum hominū continentia, controu. 1. tom. cap. 9. & idem videtur docere Scot. 4. d. 33. q. 2. art. 2. & aliqui alij. E contra verò alij asserunt Polygamiam esse iure naturę interdictā, quod probant ex verbis Apost. 1. Cor. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir, similiter, & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ita Aureolus teste Capreolo 4. d. 33. q. 1. art. 2. & idem videtur tenere Menochius de arbitrarijs lib. 2. centuria 1. casu 420. à num. 46.

2. Sed notandum est pręcepta pertinentia ad ius naturæ esse in duplici differentia, quædam pertinent ad ius naturæ tanquam principia primæua iuris naturalis, quæ certissimam, & inuiolabilem rectitudinem continent, vt sunt præcepta decalogi, quædam sunt, quæ colliguntur tanquam conclusiones ex primis principijs, & hæc licet contineat certam rectitudinem, non tamen illam tenent inuiolabilem quin ab ipsa Authore naturæ ob aliquas causas immutari non possint; quo posito. Dicendum est, habere plures vxores non esse contra præcepta primæua iuris naturalis, sed contra præcepta secundaria, & ideò Deus in illis dispensauit in veteri lege, concedendo pluralitatem vxorum. Ita docet D. Thom. 4. d. 33. qu. 1. art. 1. in cor. & ad 1. 6. & 9. & art. 2. in cor. Richard. art. 1. q. 1. Palud. q. 1. art. 1. num. 9. Capreol. q. 1. art. 1. conclus. 1. Sot. q. 1. ar. 1. D. Antonin. 3. p. tit. 14. ca. 10. §. 1. Henriq. lib. 12. de matrim. cap. 6. num. 1. Valent. 4. p. disp. 10. q. 1. pun. 3. colum. 3. vers. 5. Sanchez lib. 7. disp. 8. n. 8. Bonac. de imped. q. 3. pun. 10. n. 4. & plures alij. Vnde, vt ijdem Doctores asserunt; non poterit Pontifex in hoc dispensare, vt etiam optimè probat Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 11. propos. 1. Nec id potuit, nec potest aliqua consuetudine introduci, ex qua doctrina faciliter respondetur ad contrarias opiniones.

3. Vtrum autem plures nuptiæ successiuè licitæ sint? Et affirmatiuè respondetur, patet ex communi vsu Ecclesiæ, & sumitur ex verb. Apost. ad Rom. 7. *Quæ sub viro est mulier, alligata est legi, si autem mortuus fuerit vir eius soluta est à lege viri, vt non sit adultera, si fuerit cum alio viro.* Et 1. Corinth. 8. *Si dormierit vir eius, liberata est, cui vult nubat.*

4. Sed quæstio est vtrum secundæ nuptiæ

nuptiæ ex præcepto Ecclesiæ sint benedicendæ? Sed prius sciendum est, benedictiones nuptiales conuenientissimè fuisse ab Ecclesia institutas; quod si quis contrarium dixerit, erit ipso facto excommunicatus, vt habetur in Concil. Tridentino sess. 24. de matr. can. 1. Vtrū aūt sint ex præcepto præmittēdæ ante consummationē matrimonij, vel an sit peccatum mortale illas omninò omittere, &c. Iam diximus supra cap. 97. num. 17. & 18. Ideò tantummodo quæritur, an secundæ nuptiæ sint etiam benedicendæ? in qua quæstione, licet plures sint sententiæ, duæ tamen principaliores sunt. Prima asserit secundis nuptijs non esse dandam benedictionem, quando dicūtur secundæ respectu vtriusque sponsi, aut ex parte solius fœminæ, secus autem, si sint secundæ ex parte solius viri. Et ratio est, quia ex eo prohibetur secundarum nuptiarū benedictio, quia deficiunt à plena significatione Sacramēti, cum in eis nōn significetur vnica sponsa vnius sponsi Christi cum Ecclesia, & licet in secundis nuptijs ex parte viri non sit totalis significatio Sacramenti. Aliqualis tamen significatio ibi adest, quia licet Christus vnicam sponsam habeat, sunt tamen in Ecclesia plures animæ Christo desponsatæ; At anima nequit esse sponsa alterius, sed tantum Christi. Hanc sententiam docet D. Thom. 4. d. 42. q. 3. ar. 2. ad 2. D. Bonau. ibi art. 3. q. 2. ad fin. Sylu. ver. nuptiæ q. 2. P. de Ledesm. de matrim. q. 63. art. 2. ad fin. & alij. Secunda autem sententia ait, si vterque, vel alter coniugum benedictionem acceperit, non esse secundis nuptijs benedictionem elargiendam, secùs si neuter coniux benedictionem in primis nuptijs acceperit. Probatur ex cap. vir de secundis nuptijs, vbi sic habetur. ***Vir autem, & mulier ad bigamiam transiens, non debet à presbytero benedici, quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet.*** Hanc opinionem tenet Paludan. 4. d. 42. q. 3. art. 1. conclus. 2. n. 6. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 16. num. 2. Valent. 4. p. disp. 10. q. 6. pun. 1. vers. deinde etiam, Graffius 1. part. decision. lib. 2. c. 82. n. 2. & alij. Sunt etiam alij Doctores aliter sētiētes. Sed veritas est, quod in dictis benedictionibus sit seruāda cōsuetudo vnius cuiusq; Ecclesiæ, siuè dicta cōsuetudo sciatur a Pōtifice, & toleretur, siue nō sciatur. Ita Sanchez lib. 7. disp. 82. nu. 20. & sumitur ex doctrina Palud. 4. d. 42. q. 3. art. 1. cōclus. 3. num. 7. Couarr. 4. decret. 2. par. cap. 6. §. 10. num. 19. Ludouicus Lopez 2. par. instructorij de matrim. ca. 46. col. 6. vers. deinde dubitare, Tabbiena autem verb. impedimentum impedim. 14. in fin. ait circa benedictiones, seruandam esse consuetudinem, & maximè quando scitur à Pontifice, & absq; vlla limitatione similiter id docet Nauar. cap. 22. nu. 83. Angelus ver. nuptiæ num. 2. Bonacina autem de matr. q. 4. punct. 6. num. 4. Filiuc. tract. 10. cap. 4. num. 168. & alij asserunt ex consuetudine introductum esse, vt secundæ nuptiæ benedicantur, quando alter coniugum non suscepit benedictionem; sed etiam de hac consuetudine, an verè sit ita introducta, variæ etiam sunt opiniones, & ideò certa via est, vt vnusquisq; consuetudinem suæ Ecclesiæ sequatur.

5. Et nota, quod licet, matrimonium reperiatur irritum, adhuc benedictiones validas esse, ita vt, si postea iterum contrahant non debeant iterum benedici, nisi aliunde essent benedicendi, vt quia cum alijs contrahunt, qui non habuerunt benedictionem, & iuxta consuetudinem, vt supra, ambo iterum essent benedicendi, Filiuc. loc. cit. num. 169. Sed melius, & fusiùs vide Sanchez lib. 7. disput. 82. nu. 25. & 26.

6. Sed vtrum Parochus tribuens benedictiones in casu non permisso, incurrat in aliquam pœnam? Respondeo breuiter, incurrere in suspensionem ferendā; quæ suspensio, licet fuerit reseruata in cap. 1. de secundis nuptijs ab Alexandro III. fuit tamē postea dicta reseruatio ablata à Io: 22. in Extrau. concertationi. Nec dicta suspensio est pœna ordinaria huius delicti; sed poterit à iudice grauior, vel leuior imponi iuxta qualitatem delicti, vt fusiùs Sanchez loc. cit. à num. 27. & seqq. & sequitur Filiucc. ibidem num. 170.

7. Quis autem impedire debeat dictas benedictiones? Respondeo, has benedictiones impendendas esse à proprio

contrahentium Parocho, & à nullo alio, nisi de licentia Ordinarij, vel Parochi, vt diximus de assistentia ad matrimonium cap.98.num.4.& seqq. Non obstante quacunq; consuetudine, etiam immemorabili, vel priuilegio, quod si alienus Parochus, vel quicunq; alius Sacerdos, siuè sæcularis, siuè regularis, etiam si id sibi ex consuetudine immemorabili, vel priuilegio licere contendat alterius parochiæ sponsis sinè Parochi proprij, vel Ordinarij licentia, benedictiones impertiri ausus fuerit, manet ipso iure tamdiu suspensus, quamdiu ab Ordinario eius Parochi, à quo benedictio suscipienda erat, absoluatur ex Concil. Trid. sess. 24. de matrim. cap. 1.

8. Sed dubium est, vtrum religiosi dando dictas benedictiones, incidant etiā in excommunicationem Clementinæ 1. de priuilegijs? Respondetur negatiuè; ita Suarez de censur, disp.12, cap.4. n. 13. Sayr.lib.4.cap.15,nu.2.Bonac. q.4. punct. 6.num.3.& alij contra Nauar, tom.2. consil.1. de pœnis lib. 5. vide plura apud citatos Doctores.

Quibus autem temporibus interdicatur harum benedictionum susceptio, & an illas suscipere liceat tempore Interdicti, vel cessationis à diuinis? Dicemus infra agendo de impedimentis non dirimentibus; an autem licentia Parochi debeat esse expressa, vel tacita? vide ea quæ diximus cap.98.num.20.& 21.

DE IMPEDIMENTO IMPOTENTIÆ.

Impotentia quid, & quotuplex sit, quæ impotentia dirimat Matrimonium, quo iure dirimat, & de alijs ad dictum impedimentum pertinentibus, Cap. CX.

1 *Impotentia est vitium naturale, vel accidentale impediens coitum, & quadam impotentia est perpetua, quadam temporalis quadam est ad copulam, & quadam est ad generationem.*

2 *Impotentia perpetua ad copulam, irritum reddit matrimonium, secus si fuerit impotentia temporalis, non tamen quis peccat, si contrahat cum impotentia temporali.*

3 *Maxima impotentia in coeundo, non dirimit matrimonium; sicut nec arctatio mulieris, si per incisionem reddi possit apta ad copulam matrimonialem.*

4 *Impotentia perpetua, qua vir non possit seminare intra vas mulieris, irritum reddit matrimonium, secus si fœmina non seminet; & si tam arcta fuerit dicta fœmina, vt nullo remedio possit apta fieri; irritum etiam erit matrimonium.*

5 *Contrahere matrimonium cum Eunuchis carentibus vtroq; teste, inualide contrahitur.*

6 *Matrimonium contractum cum sene, non est irritum, nec si contrahatur cum vetula.*

7 *Sterilitas non dirimit matrimonium.*

8 *Impotentia pariendi non potest matrimonium dirimere.*

9 *Impotentia respectiua perpetua dirimit matrimonium.*

10 *Tunc dicta impotentia respectiua erit perpetua, quando nulla arte humana auferri possit, nec obstaret, si posset auferri per miraculum, & de facto tolleretur.*

11 *Erit etiam impotentia perpetua si non possit auferri, nisi per actum peccaminosum.*

12 *Impotentia, qua auferri nequit absq; periculo*

culo mortis, etiam perpetua censenda est, & dirimit matrimonium, etiam si ablata fuerit, sed non nisi cum tali periculo.

13 *Fœmina cum periculo grauis morbi non tenetur incisionem pati, vt apta reddatur ad matrimonium, aliquem tamẽ dolorem, licet grauem, sustinere tenetur.*

14 *Maleficium est etiam impotentia respectiua, & multis modis hoc maleficium fit à dæmone.*

15 *Maleficium potest esse respectu vnius, vel respectu omnium, quod si fuerit perpetuum, dirimet matrimonium.*

16 *Maleficium censetur perpetuum, si non possit auferri, nisi per miraculum, secus si per exorcismos, & orationem, &c.*

17 *Si per triennium nunquam copula haberi potuit, maleficium est censendum perpetuum.*

18 *Non est licitum petere, vt soluatur maleficium alio maleficio.*

19 *Licitum est destruere signa maleficij, vt maleficium destruatur, & sanitas adipiscatur.*

20 *Impotentia perpetua quocunq; modo sit dirimit matrimonium, non solum iure Ecclesiastico, sed etiam iure naturæ.*

21 *Si post irritatum matrimonium ratione frigiditatis, vir reperiatur potens, est primum matrimonium restaurandum.*

22 *Matrimonium solutum ratione maleficij non est restaurandum, eo quod coniuges cum alijs apti sint.*

23 *Si post solutionem matrimonij coniuges professionem emittant, non potest matrimonium restaurari, quamuis impedimentum, ob quod fuit solutum matrimoniũ, cesset; secus si uxor remanserit in sæculo, & vir susceperit ordines sacros.*

24 *Matrimonium consummatum non potest dirimi per quodlibet impedimentum dirimens superueniens; & si adsit dubium an impedimẽtum præcesserit matrimonium, tenendum est præcessisse.*

1 IMpotentia est vitium naturale, vel accidentale impediens coitum, quod potest procedere ex causa intrinseca naturali, vt ex frigiditate, aut ex fœminæ arctitudine. Frigiditas autem ex parte viri tantum intelligitur, quia vir tantum est agens, fœmina verò patiens, sed ex parte patientis parum refert frigiditas, cum tantum agens concurrat necessariò ad generationẽ, vt docet D. Tho. ab omnibus receptus 4. d. 34. q. vnic ar. 2. ad 6. Vnde non sunt audiendi aliqui Canonistæ, qui asserunt, frigiditatem matrimonium dirimentem posse reperiri etiã in fœmina, potest igitur hoc impedimentum impotentiæ ex duplici capite prouenire, scilicet ex causa intrinseca, & naturali, aut ex causa extrinseca accidentali, respectu causæ intrinsecæ, & naturalis, est v. g. frigiditas in homine, & arctatio in fœmina, respectu causæ extrinsecæ accidentalis, est maleficium, quod potest esse tam in viro, quam fœmina, vel castratio, quod potest esse tantum in homine. Item impotentia quædam est perpetua, quædã temporalis. Deinde alia est impotentia ad copulam, alia ad generationem, quæ vocatur sterilitas, & tandem impotentia quædam est absoluta respectu omnium, quædam respectu vnius, vel alterius tantum quibus positis.

2. Primò quæritur, quænam impotentia generalis respectu omnium, dirimat matrimonium? Respondeo, impotentia perpetua ad copulam, irritum reddit matrimonium, secus si fuerit ad tempus, prima pars conclusionis patet ex cap. 2. de frigid. & malefic. & certum est apud omnes. Secunda pars, scilicet quod impotentia ad tempus non dirimat matrimonium, patet ex cap. fraternitatis eod. tit. vers. quamuis igitur, & ratio est, quia cũ tali impotentia perpetua non potest haberi finis matrimonij, potest tamen haberi cum impotentia ad tempus, neque est necesse, vt dicta impotentia ad tempus sciatur ab altero coniuge ad hoc, vt possit cedere iuri suo, & validè contrahere, alioquin esset inualidũ matrimonium, vt volebat Henriq. lib. 11. de matrim. ca. 10. num. vlt. Nam nullo iure probari potest, impotentiam ad tempus, dirimere matrimonium, & D. Thom. cum alijs omnibus tantum loquuntur de impotentia perpetua. Imò licet aliqui dicant, peccare contra-

trahentem cum impotentia ad tempus, quia esset ac si quis se obligaret ad soluendum eo tempore, quo impotens est, vt Richard. 4. d. 34. art. 2. q. 1. licet id limitet, nisi magna necessitas id suadeat, Sot. 4. dist. 34. q. vnic. art. 2. col. 3. in fin. primæ conclus. & alij. Nec explicāt dicti Doctores an mortaliter peccent dicti sic contrahētes. Tamen dicendum est, nullam adesse culpam in sic contrahentibus, quia lex matrimonij obligat ad instar præceptorum affirmatiuorum, quæ obligant semper, sed non pro semper, sic etiam matrimonium non obligat pro semper ad reddendum debitum; sed dum potēs est, & benè potest quis obligari pro debito, quod de præsenti non est soluendo, pro tempore, quo erit soluendo, vnde benè infert Sanchez lib. 7. disp. 92. nu. 5. Laborantem graui infirmitate nullo modo peccare, contrahendo matrimonium.

3. Sic etiam impotentia coeundi, quæ non est simpliciter impotentia, sed difficultas maxima in emissione seminis cum periculo ægritudinis, non dirimit matrimonium, vt patet ex cap. 2. de coniug. & leprof. in quo sic habetur. *Validum esse matrimonium cum leproso*; Et ex cap. fraternitatis de frigid. & malefic. vbi deciditur. *Matrimonium esse validum, si mulier arcta per incisionem absque periculo mortis reddatur apta ad matrimonium.*

4. Impotentia autem, quæ consistit in nō posse emittere semen intra vas mulieris, vel quia nullo modo seminet, vel quia præ nimia caliditate, non possit vas fœminæ expectare; si perpetua erit, nec possit medicinis iuuari, irritum reddit matrimonium, quia ad indissolubilitatem matrimonij, requiritur culpa coniugalis, cum tunc coniuges fiant vna caro, vt cōstat in cap. laudabilem de frig. & malefic. vbi dicitur. *Vterque iureiurando dicat, quod nunquam per carnis copulam, vna caro effecti fuissent, & tunc videtur, quod mulier possit ad secundas nuptias conuolare.* Ita docet Paludan. 4. d. 34. q. 2. art. 1. conclus. 2. num. 8. & art. 2. num. 14. & ibi Sot. q. vnic. art. 2. D. Antonin. tit. 1. cap. 12. §. 1. & 2. Valent. 4. p. disp. 10. q. 5. pun. 3. vers. de huiusmodi, Tolet. lib. 7. cap. 12. num. 2. Sanch. lib. 7. disp. 92. num. 7. Nauar. cap. 22. num. 59. Angelus verb. matrimonium 3. imped. 16. num. 3. Sylu. verb. matrimonium 8. q. 16. dicto 3. & 7. & alij communiter. Esset tamen validum matrimonium, quando vir seminaret, & fœmina esset capax seminis viri, licet impotens ipsa esset ad seminandum, quia semen mulieris, quamuis valdè conferat ad generationem, præcisè tamen non est necessarius. Vt iam diximus in num. 1. Et ex altera parte minima pars seminis viri sufficiens erit ad generationem, vnde nec erit inualidum matrimonium, si vir non possit totum semen, sed tantum partē eius fundere intra vas mulieris. Et si fœmina tam arcta esset, vt nulla arte posset fieri apta ad recipiendum semen, tunc similiter irritum esset matrimonium, quia coniuges non possunt fieri vna caro, vt iam diximus; & idem est dicendum, si fœmina ob nimiā latitudinem vel ob aliam causam minimè posset vir coire, neque seminare. Nec valet moderatio aliquorum, qui tunc concedunt matrimonium posse fieri irritum, quando defectus non fuit præcognitus, vt Henriq. lib. 12. de matrim. cap. 7. num. 4. Nam natura matrimonij postulat potentiam seminandi intra vas, vt coniuges possint effici vna caro; vnde parum interest, an præcesserit dicti defectus scientia ad valorem matrimonij. Et ideò Sixtus V. in suo motu proprio, quem infra referam, declarat coniugium Eunuchorum esse irritum, quamuis sciente altero coniuge initum fuerit, Sanchez loc. cit. num. 12. Et licet fœmina post susceptionem seminis, illud emittat. Parum refert, quia vt coniuges fiant vna caro, sufficit, vt semen fūdatur intra vas, Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 3. num. 64. & è contra siuè ex frigiditate naturali, siuè ex nimio calore, semen non possit recipi, seu fundi intra dictum vas, semper matrimonium erit nullum, si impedimētum fuerit perpetuum D. Tho. 4. d. 34. q. vnic. art. 2. & ex pluribus alijs docet Sanchez num. 13. & Filiuc. loc. cit. num. 63. & seqq.

5. Ex qua doctrina sequitur, matrimonium initum cum Eunuchis carētibus vtroq; testiculo, esse irritum, quia dicti licet

licet possint virgam erigere, hoc non sufficit, vt aliqui volebant, nec si aliquod semen omninò ineptum emittant, vt aliqui Doctores olim etiam volebant, quia primarius finis matrimonij est potentia ad generandum, & cum hi sint impotentes, non possunt matrimonium contrahere. Probatur ex motu proprio Pij V. edito anno 1587. in quo sic habetur. *Committimus fraternitati tuæ, & mandamus, vt coniugia per dictos, & alios quoscunque eunuchos, & spadones vtroque teste carentes, cum quibuslibet mulieribus defectum prædictum siue ignorantibus, siue scientibus contrahi prohibes, eosq; ad matrimonia contrahenda inhabiles auctoritate nostra declares, & tam locorum ordinarijs, ac huiusmodi coniunctiones de cætero fieri quoquo modo permittant, interdicas, quam eos etiam, qui sic de facto contraxerint, separari cures, & matrimonia ipsa sic de facto contracta, nulla, irrita, & inualida esse decernas.* Imò ante dictum motum Pij V. adhuc dicta opinio communis erat inter Theologos, & Iurisperitos, vt testatur Sanchez lib.7. disp.92. num.17. eamque docuit D. Thom.4.d.34.in fin.in expos. litteræ, Sot. ibi quæst. vnic.art.2. Albertus Magnus ar. 4.in cor. & alij plures apud dictum Sanchez.

6. Non tamen ex hac doctrina sequitur, quod matrimonium initum cum sene, licet decrepito, non sit validum, quia nullus est adeò senex, vt non possit saltem medicinæ arte calere, & dicta impotentia est tantum quoad exercitium, & quasi per accidens reputanda, sed melior ratio, quę mihi videtur est, quia sic se habet vsus Ecclesiæ; vt loquitur Henriq. lib.12. de matrim.cap.7.nu.3. quam doctrinam tradit D.Thom.4.d.34.q.vnic.art.3. ad 3.& alij omnes. Et idem dicas de matrimonio contracto cum vetula, vt Sanchez lib.7. disp.92.num.19.20.& seqq. Secùs est autem dicendum de sene adeò exhausto, vt nullo modo, nec vlla arte medicinæ copulam habere possit. Ita tenet Sot.4. d.34.q. vnic.in solut.ad 2.Richar.art.2.q.1. ad 2. & alij plures cum Sanch. loc.cit. num.24. Licet alij, quod etiam puto probabile, contrarium sentiant, nempè etiam cum tali sene, matrimonium esse validum, ita Vega 2.tom.summæ c.34.casu 61.Rodriq. 1.tom.summæ 2.edit. cap.235. conclus.6. num.5.Tabbien.ver. impedimentum, imped.12.q.3.num.4.Nauar.lib.4. consil.tit. de sponsalibus consil. 39. num. 15. & 18. vel in 2.edit.tit.de desponsat.impub.consil.4.num.15.& 18. Et ratio est, quia per accidens est, vt senex non possit habere copulam, cum iam talem virtutem habitualiter habeat, vt suppono, non videtur cur non possit cum eo contrahi matrimoniũ, & ex eo mihi magis hæc opinio probabilis videtur, quod Ecclesia vsque modo nihil in contrarium determinauerit.

7. Ex quo infertur, maiori ratione, sterilitatem non esse impedimentum dirimens matrimonium; quia licet per illam non habeatur primarius finis matrimonij scilicet generatio, habetur tamen secundarius, scilicet satisfactio concupiscentiæ, quod sufficit ad valorem matrimonij, vt docet D.Thom.4.d.54.q. vnic.art.2.ad 3. quam omnes Theologi sequuntur.

8. Sed quid dicendum de matrimonio contracto cum fœmina non valente parere absque manifesto mortis periculo? Et multi probabiliter quidam asserũt, dictum matrimonium irritum esse, & ratio est, quia in cap. fraternitatis de frig. & malific. decernitur, matrimonium contractũ cum muliere arcta, quæ non possit absque vitæ periculo reddi apta, esse irritum; Ergò idem erit dicendum de fœmina non valente parere sine periculo vitæ, deinde iam impeditur proles, & obligatio reddendi debitum, igitur nullum erit matrimonium. Hanc opinionem multi tenent, quos affert Henriquez lib.12. de matrim. cap.7.nu.8. Et ipse probabilem illam vocat, quod etiam fatetur Sanch. lib.7. disp. 92.num.28. & illam etiam absolutè docet Rodriq.1.tom. summæ cap. 235. conclus. 6.num. 6. Bartholomæus à Ledes. de matrim.dub.48.conclus.2. P.de Ledesma de matrim.q.58.art.1. in fin. Martinus à Ledesma 2.p.4.q.60.art.1. vers. Sed circa hæc est dubium, & alij ab his relati. Contrarium tamen putant probabilius dictus Sanchez, & Henriq.loc.cit. vbi alios referunt, sequitur Bonac.q.3. pun.13. num.15. Vbi idem dicit esse de non potente reddere

dere debitum absque graui periculo infirmitatis; Filiucc.tract.10. de imped.c.3. num.65. Licet primam sententiam vocet etiam probabilem, ratio horũ Doctorum est, quia hoc impedimentum non est perpetuum, & saltem tempore senectutis cessabit; deinde non obstante dicto impedimento, benè ambo coniuges fiunt vna caro, igitur validum erit matrimonium. Deinde essentia matrimonij consistit in mutua obligatione ad copulam aptam ad generationem; nec obstat, si per accidens non possit sequi proles, vt diximus de sterili; sed sic est, quod in hoc casu datur mutua traditio ad copulam ex sui natura apta ad generationem, ergo, &c. Idem est etiam dicendum de fœmina, quæ non posset parere filios viuos, sed mortuos: vt idem Sanch.n.29. Et verè nescio quonam modo dicti Doctores possint primam opinionem probabilem vocare, cum impotentiam partus, supponat matrimonium consummatum, post quam consummationem, nullum impedimentum superueniẽs potest illud dirimere, vt infra n.24.

9. Secundò quæritur, quęnam impotentia naturalis perpetua non absoluta respectu omnium, sed respectu mulieris arctæ, aut virginis, dirimat matrimonium? Suppono dari posse impotentiam naturalem respectiuè perpetuã, respectu vnius, vel alterius fœminæ, non autem respectu omnium; potest enim mulier esse tam arcta, & ex altera parte vir adeò pinguis; vt nullo modo, nec vlla arte possit debitam copulam matrimonialem habere, vel potest esse vir adeò debilis, vt nullo modo possit cum virgine copulam habere, possit autẽ cum corrupta, qui defectus quãdo fuerint perpetui, certum est, quod dirimant matrimonium, & possent prædicti viri, & mulieres cum alijs aptitudinem habentibus, contrahere. Patet hoc ex cap. fin. 33. q. 1. vbi conceditur impotenti ex maleficio, vt dissoluto primo matrimonio, cum alia contrahat. Hanc doctrinam fusè tradit Sanchez lib.7.disp.93.à num. 1.vsq; ad 6, & sequitur Filiuc.tract. 10. de imped.cap.3. num. 66. & seqq. Bonac. q. 3.punct.13.num.6.& alij multi ab his citati idem docet D.Anton.3. par. tit. 1. cap. 12.§.1.Durand.4.d.34.q.2.nu. 8. Richar. art.2.q.2.Palud.q.2.art.2.nu. 13. conclus. 2.& conclus.3.num. 17.Henriq. lib. 11. de matrim.cap.7.num. 4. & 9. & alij. Multi tamen alij putant, dictum impedimentum dari non posse, ita vt si respectu vnius fœminę quis non sit aptus, nec erit etiã aptus pro alia, & ita videtur sentire D. Tho. 4. d.34.q.vnic.art.2.ad 5.& ibi D.Bonauen. art.2.q.2.ad vlt.Syluest. verb.matrimoniũ 6.q.1.vers.quęlib.perpetua, Martinus Ledesma 2.par.4.q.60.art.1.column.6.vers. circa illud; & alij, quam opinionem probabilem putat Sanchez num. 5. & verè dicti casus non audiuntur.

10. Sed notandum, tunc tantummodo dari dictam impotentiam respectiuam dirimentẽ matrimonium, quando nulla arte humana dictæ impotentiæ succurri possit, vel non nisi cum periculo mortis, hæc est regula generalis, quã omnes Doctores tradunt ad cognoscendam dictam impotentiam tam ex parte mulieris, quã ex parte viri, & hæc dirimit matrimonium, & colligitur ex cap. fraternitatis de frig. & malefic. vbi sic habetur. *Nos tamen perspicaciter attendentes, quod impedimentũ illud non erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum per opus humanum absq; corporali periculo poterat remoueri*. Ex quibus verbis colligitur, quod licet talis defectus tollatur per miraculum, adhuc matrimonium iam contractum, sit irritum, quia valor matrimonij non debet pendere à miraculo, posset tamen iterum contrahi, vel cum eadem, vel cum alia, vel alio respectiuè. Ita Sot.4.d.34.q. vnic.art. 2. vers. sed quid si, Henricus cap.fraternitatis nu. 12.de frig.& malef. P.de Ledesma de matrim.q.58.ar.1.& omnes alij Doctores nu. anteced. citati.

11. Erit etiam impotentia dirimens matrimonium, si defectus possit auferri, sed nõ nisi per actum peccaminosum, quia idem est non posse, ac posse cum peccato; vnde maleficium, quod non potest auferri, nisi alio maleficio, est dirimens matrimonium, si fuerit perpetuum, nec possit consummari matrimonium, dictam doctrinam tradit, Sot.4.d.34.q. vnic. art. 2. Durand.q.2.num.8.Palud.q.2.art.2. conclus.

clus.1.num.13.Nauar.cap.22.nu.59. Valent.4.disp.10.q.5.punct.3.Henriq.lib.12.de matr.cap.7.num.4.& 9.& cap.8.nu.2.Sanchez lib.7.disp.93.num.9. Et in proprio casu allato de maleficio,id docet D. Thom.d.34.q.vnic.art.3.ad 3.& ibi Bonauen.art.2.q.2.ad 2.Richar.art.3.q.1.ad 1.Vega 2.tom.summæ cap.34.casu 110.& alij omnes.

12. Et quia in citat.cap.fraternitatis dicitur, *Vt impotentia sit talis, cui absque corporali periculo subueniri non possit*. Dubitant Doctores, vtrum defectus, qui auferri potest, sed non nisi cum periculo grauis morbi, dirimat matrimonium? & quãuis multi affirmatiuè respondeant, quos affert Sanchez lib.7.disp.93.num.17.Tamẽ probabilius est, requiri omninò periculum mortis, quia in eodem cap. fraternitatis, quasi explicans textus dicta verba. *Absq. corporali periculo*, sic ait, *Nisi per incisionem, aut alio sibi modo violentia inferatur, non solummodo lenis, sed fortè tam grauis, vt exea mortis periculum timeatur*. Ita docet Sanchez loc.cit.num.18.Sot.4.dist.34.q.vnic.art.2.vers.dubium autem, Angelus verb.matrimonium 3.imped.16.num.2.& alij plures cum dicto Sanchez etiam in num.16.ab ipso allati, Sed verè prima opinio etiam probabilis est, & sic illam appellat dictus Sanchez num.18.& vtrãq; opinionem tenet Filiuc. scilicet tam periculum mortis, quam periculum grauis morbi dirimere matrimonium tr.10.de imped.cap.3.nu.69.in fin.idem tenet Valentia 4.par.disp.10.q.5.punct.3.Richar.4.d.34.art.2.q.2.Palud.q.2.art.2.nu.13.P.Sot.lect.5.de matrim. vers. his autem proximum, Henriq.lib.12.de matrim.cap.7.num.6.& alij plures. Vnde colligitur,matrimonium statim rescindi, Si defectui subueniri non possit absq; vitæ, vel grauis morbi periculo,& quamuis mulier vellet se exponere tali periculo; vir non teneretur illam expectare; sed posset cum alia contrahere;& casu, quo expectaret, & mulier salua remaneret facto medicamine,tunc videndum est an medici se deceperint in iudicando adesse tale periculum, quod verè in praxi non fuit, & si dicta praxis ostendat,medicos malè iudicasse, matrimonium erit nullum, & est vel iterandum, vel cum alijs contrahendum. Ita Sanchez loc.cit.nu.20. Henriq. in cit. cap.7.num.6.& alij multi. Et eadem doctrina est, si vir debilis non posset copulã matrimonialem habere cum virgine, sed tantum cum corrupta; tunc enim si virgo posset aptari absq; periculo, vt supra,esset validum matrimonium, alioquin esset irritum.

13. Sed dubium est, vtrum fœmina teneatur incisionem pati, vt apta reddatur ad copulam, quando medici iudicent nullum adesse periculum mortis, vel grauis morbi iuxta aliam probabilem opinionem? Respondeo teneri etiam cũ aliquo graui dolore, non autem grauissimo, nec cum graui morbo, sibi enim imputare debet mulier, quod non benè sibi prospexerit ante nuptias. Ita Sanchez lib.7.disput.93.num.32.Bonac.q.3.punct.13.nu.7.Filiuc.tract.10.de imped.cap.3.num.70.& alij, & nota; quod si matrimonium dissoluatur ob impedimentum vtriusq; coniugis,sunt illis interdicendæ aliæ nuptiæ, vel illi soli, ob quem fuit dissolutum matrimonium, patet ex cap. laudabilem de frig. & cap.2.in fin.33.q.1. Vbi viro ratione frigiditatis separato interdicuntur aliæ nuptiæ, & conceduntur fœminæ, quod etiam docet D.Thom.4.d.34.in fin. in expos. litteræ, quam omnes Theologi sequuntur.

14. Alia impotentia nõ respectu omnium,sed respectu vnius,vel alterius tantum, est maleficium, scilicet, quando ex maleficio copula matrimonialis haberi non possit, circa quam impotentiam est primò notandum cum Palud.4.d.34.q.2.art.3.num.16. Quinq; modis solere dæmones arte maleficij reddere homines impotentes ad copulam, & potiùs homines quam fœminas, quia plus operæ, & instrumentorum requiritur ad fœminas, quam ad homines, vel quia plures sunt fœminæ maleficæ, quam homines malefici, & ideò potiùs homines maleficijs lædere conantur, vt aduertit Delrius lib.3.disquisitionum magicarum par.1.q.4.sect.8.pag.1. Qui Doctor per totam dictam sectionem octauam similiter affert dictos

quinque modos, quibus dæmones solent impedire copulam matrimonialem. Et primus modus est, ne corpore se mutuo appropinquēt, nec appropinquare possint ad coitum, detinendo ea in diuersis locis, vel interponendo se corpore assumpto, vel quando coniuges desiderant copulari, inijciendo intermedium phantasma, vel aliquid aliud. Secundus modus est ita inflammando ad actum, vt ante coitū, semen effundatur, vel refrigerando ab actu illo per multas occultas virtutes, quas optimè nouit. Tertius est, perturbando imaginationem, & æstimatiuam, qua reddatur mulier viro exosa, obijciendo menti speciem fœminæ deformis, & è contra, vel reddendo illos inuicem odiosos, per calumniam, suspicionem, vel immissionem alicuius morbi; imò, vt notat dictus Delrius, solent dęmones aliquādo efficere, vt cōiuges ardentissimo amore flagrent, & postea quando coire volūt, statim odio exardescant, ita vt alter alterum cędat, vel vnguibus laceret. Quartus modus, est prohibendo rigorem mēbri, quando vult vir actu coire, vt nullo modo actum perficere possit. Quintus modus est, prohibendo immissionem spirituum ad membra, quasi intercludendo viam seminis, ne descendat ad vasa generationis, vel vt non emittatur, aut illud subtrahendo, Addit sextum modum Delrius, nempe obserrando, aut arctando vas mulieris, aut viri genitalia abscondendo, & retrahendo, quonam autem modo dicta impotentia cognoscatur, prouenire ex frigiditate, an ex maleficio. Vide Sanchez lib. 7. disp. 94. num. 5. & 6.

15. Secundò notandum est, maleficiū posse absolutè impedire quoad omnes, vel tantum respectu vnius, vt docet D. Thom. & communiter omnes docent in 4. d. 34. q. vnic. ar. 3. ad 4. Quibus notatis certum est, impotentiā perpetuam ortam ex maleficio, dirimere matrimoniū subsequens. Patet ex cap. fin. 33. q. 1. & ex cap. fin. de frig. & malef. dico perpetuam contra Gloss. in cap. fin. verb. nequibunt, in priori solutione 33. q. 1. & in cap. fraternitatis de frig. & malef. asserentem nō posse dari maleficium perpetuum; & contra Innoc, id tenentem in cap. laudabilem verb. triennium eod. tit. ob quam rationem, dicti Doctores docent, ob maleficiū non posse dirimi matrimonium, eo quod perpetuum non sit. Sed omninò contrarium tenendum est, nempe dari posse maleficium perpetuum dirimens matrimonium; docent omnes Doctores cū D. Tho. 4. d. 34. q. vnic. ar. 3. in corp. Albertus Magnus ibi art. 10. D. Bonau. art. 2. q. 2. D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 12. §. 3. P. Sot. lect. 5. de matrim. pag. 2. vers. his autem proximum, & communiter omnes. Tunc autem censetur perpetuum, quando absq; nouo maleficio, auferri nequit, id enim est iudicandum perpetuum, quod sine peccato auferri non potest, quod docet D. Thom. 4. d. 34. q. vnic. art. 3. ad 3. Angelus ver. matrimonium 3. imped. 16. num. 13. P. de Ledesma de matrim. q. 58. art. 1. Sanchez lib. 7. disp. 94. num. 9. & alij.

16. Item, maleficium censetur etiam perpetuum, si non possit auferri nisi per miraculū, adhuc enim esset inualidū matrimonium, secus, si tolleretur per exorcismos, vel impetraretur à Deo dissolutio maleficij, per orationem, ieiunium, vel eleemosynam, dummodo dissolutio assequeretur modo non tantummodo miraculoso, sed etiam naturali, Idem Ledesm. loc. cit. art. 2. & Sanchez nu. 10. & ratio est, quia exorcismi, oratio, &c. naturaliter possunt impetrare sanitatem, & quamlibet gratiam, nec dicta consequutio vocabitur miraculosa; vt idem Sanchez, & sequitur Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 3. num. 81.

17. Quando autem discerni non potest, an maleficium sit temporale, vel perpetuum? Si per triennium coniuges nunquam potuerunt copulam matrimonialē habere, & matrimonium perficere, est cēsendum maleficium perpetuum. Ita vt dirimat matrimonium; ita omnes Doctores, quos num. 15. attuli; neq; valet doctrina Gloss. cap. fin. ver. separari 33. q. 1. asserentis. *Coniugem, qui procurauit maleficiū, nō posse petere, vt dissoluatur matrimonium, nam valor matrimonij non pendet ex voluntate contrahentium, quando adest impedimentum dirimens.* Vnde si post tres annos, vt diximus,

mus, copula matrimonialis, haberi non possit, matrimonium est ipso iure nullum, & quolibet, siue fuit causa maleficij, siue non, potest quærere solutionem matrimonij, vt notat Sanchez lib. 7. disp. 94. num. 13.

18. Sed quæstio est, vtrum liceat petere solutionem maleficij ab illo, qui iam paratus est soluere maleficia maleficijs? Nam certum est, ex communi doctrina D. Thom. 4. d. 34. q. vnic. art. 3. ad 4. Peccatum mortale esse, vti maleficio ad tollendum quodcunque maleficium. Ad quæstionem autem, aliqui responderunt affirmatiuè, vt Capreolus 4. d. 34. q. 2. & Angelus verb. Superstitio num. 13. Et ratio est, quia etiam est licitum petere mutuum ab vsurario, quem scimus nolle mutuare sine vsuris, & iuramentum ab infideli, quem scimus iuraturum per falsos deos; sed hæc sententia communiter ab omnibus reprobatur, quia recurrere ad magos & Ariolos est intrinsicè malum, nec vllo modo potest id honestari. Vnde in Leuit. 19. *Non declinetis ad Magos, neque ab Ariolis aliquid sciscitemini*, & cap. 20. *Anima, quæ declinauerit ad Ariolos, & Magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam:* Nec obstat exemplum de vsurario, quia id, quod petitur ab vsurario, licitè peti potest, & non dicitur cooperari peccato alterius, quãdo id quod petitur potest ab alio licitè præstari, licet ex sua malitia, nolit agere sine peccato; & idem dicas de iuramento infidelis. Bannes 2. 2. q. 78. art. 4. dub. 2. in solut. ad 4. Henriq. lib. 5. de pœnit. cap. 6. in fin. & lib. 12. de matrim. cap. 8. in fin. Nauar. cap. 11. num. 19. Couar. cap. Quamuis pactum, 1. p. num. 10. Sanch. lib. 7. disp. 95. num. 7. Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 3. n. 82. Syluest. verb. maleficium q. 8. & alij communiter, nec quis excusatur, si dicat. Ego non peto, vt soluat maleficium alio maleficio, sed simpliciter, vt maleficiũ soluat. Nam dummodo sciatur, illum, vel illam, à qua id petimus, non id agere absque maleficio, & nouo peccato, semper quis censetur cooperari dicto peccato; secùs autem esset, quãdo magus sciret alios modos naturales, & licitos soluendi maleficium, tunc enim non peteretur ab eo quatenus Magus est; & sic cessaret peccatum. Vide Sanchez loc. cit. num. 12. & sequentibus.

19. Vtrum autem liceat destruere signa maleficij, vt maleficium destruatur, & sanitas adipiscatur? Respondetur affirmatiuè: Nam solet esse pactum inter magum, & dæmonem, vt posito tali signo, vel dum durat tale signum, morbus perseueret, vel dæmon vexet, quo signo destructo, cessat omnis potentia diaboli, & maleficij; Et cum talis destructio posset fieri naturaliter, nõ erit culpa aliqua, imò optimum erit illud destruere: Caiet. summa, verb. maleficium; Syluest. ibidem, q. 7. ver. his præmissis. Nauar. cap. 11. nu. 29. Sot. 4. d. 34. q. vnic. art. 3. Bannes 2. 2. q. 78. art. 4. dub. 2. in solut. ad 4. Henriq. li. 12. de matrim. cap. 8. in fin. & alij communiter.

20. Quonam autem iure impotentia perpetua, siuè ratione frigiditatis, siuè maleficij, aut alterius causæ, vt supra, dirimat matrimonium? Et plures Doctores, asserunt dirimi matrimonium iure tantum Ecclesiastico, & ratio est, quia astrictus voto simplici castitatis, validè contrahit matrimonium cum fœmina sciente dictum votum, & tamen non poterit obligari ad reddendum debitum; igitur, licet quis contrahat cum impotẽtia perpetua, validum erit matrimonium, secluso iure Ecclesiastico. Ita tenent D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 15. §. 1. colum. 4. Angelus verb. matrimonium 3. imped. 18. nu. 2. Palud. 4. d. 30. q. 1. art. 2. num. 6. Maior d. 34. q. 1. conclus. 3. & alij plures, quam opinionem probabilem vocat Filiucc. tacito nomine Doctorũ, tract. 10. de imped. c. 3. n. 71. Probabilius tamẽ est, dirimi matrimonium, etiam iure naturali, quia habẽs perpetuã impotentiam, non potest tribuere dominium sui corporis ad copulam matrimonialem, cum illam in actu non possit habere; & cum hoc consistat essentia matrimonij, sequitur, quod, si adfuerit dicta impotentia, nullum erit matrimonium iure naturæ. Ita D. Thom. 4. d. 34. q. vnic. art. 2. ad 1. Durand. ibi q. 2. n. 6. & 9. Richard. art. 2. q. 1. in cor. Sylu. verb.

matrimonium 8. q.16. in fin. Sanchez lib. 7. disp. 98. num. 2. Henriq. lib. 12. de matrim. cap. 7. num. 2. & alij multi. Neque ratio à contrarijs adducta aliquid valet, quia adest impotentia naturalis; Cui repugnat traditio potestatis corporis ad copulam; at per votum simplex, non amittitur dominium sui corporis, & ideò benè poterit fieri illius traditio, quod sufficit ad essentiam matrimonij, licet actus sit interdictus.

21. Pro quibus vsque modo dictis aliqua sunt notanda: Primum est, matrimonium declaratum irritum ratione frigiditatis viri; si postea vir fornicatus fuerit, est primum matrimonium restaurandum, quia Ecclesia, seu Iudex se decepit iudicando impotentiam esse perpetuam; dicta autem fornicatio actu consummata, est iuridicè probanda, quia prosumptio stat pro sententia lata, & ideò, si fœmina contraxerit cum secundo, poterit in dicto secundo matrimonio licitè permanere, ac petere, & reddere; Quoadusque contrarium fuerit per iudicem decisum, & post sententiam tenetur ad primũ coniugem reddire; dictus autem coniux, qui fuerat æstimatus frigidus, non potest validè cũ secunda contrahere, & si consumet, tenetur reddire ad primum ob rationem allatam, probata tamen consummatione modo dicto. Sanchez lib. 7. disp. 99. nu. 4. & seqq. ex Sot. 4. d. 34. q. vnic. vers. Alter autem, & ex alijs multis, & sequitur Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 3. num. 96. Et idem erit dicendum, si fœmina, ob cuius arctitudinem fuerat matrimonium dissolutum postea inueniatur apta cum alio æquali, est enim probandum, an verè dictus alter sit æqualis, & tunc esset restituenda mulier primo coniugi, vt fusius idem Sanch. n. 15. & seqq. & Filiuc. n. 97.

22. Secundò est notandum, matrimonium dissolutum ob maleficium vnius, vel vtriusque coniugis, si tale matrimonium iuridicè dissolutum fuerit modo, vt infra dicemus; non esse restaurandum, licet cum alijs postea dicti coniuges contrahant; & consument; patet ex cap. fin. 33. q. 1. vbi sic habetur; *Quod si fortè sanari non potuerint, separari valebunt, sed postquam alias nuptias expetierint illis in carne viuentibus, si disiuncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiam si possibilitas concubendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt.* Vide fusius Sanchez à n. 20. & seqq. & Filiuc. n. 98.

23. Tertiò, si soluto matrimonio ob aliquod impedimentum perpetuum, coniuges professionem emittãt, vel alter eorum ad ordines sacros promoueatur, & alter professionem emittat, & postea cognoscatur, dictam impotentiam non esse perpetuam, & iudicem se decepisse; matrimonium non est restaurandum; sed coniuges tenentur stare in eo statu, quem elegerunt, si autem alter eorum remanserit in sæculo, dum alter ad religiosum statum transiuit, & in sæculo contraxerit matrimonium, validum erit, si post professionem alterius coniugis, contraxerit; si autem ante professionem, matrimonium poterit restaurari; nisi facta professione, & cognita inualiditate matrimonij, iterum nouo consensu contrahatur, vt notat P. de Ledesma de matri. q. 58. art. 2. dub. 1. concl. 7. Et si vxore manente in sæculo, vir promoueatur ad sacros ordines, & postea cognoscatur dictũ impedimentum perpetuum non adesse, vir est vxori restituendus; qui certum est, quod possit reddere; an autem posset etiã petere, sunt pro vtraque parte Doctores id affirmantes, vt Sanchez lib. 7. disp. 99. num. 38. & seqq. Filiuc. tract. 10. de imped. c. 3. n. 100.

24. Quartò est notandum, matrimonium consummatum non posse dirimi per quodlibet impedimentum perpetuum superueniens; vtrum autem idem dicendum sit de matrimonio rato, aliqui negatiuè responderunt; sed vera, & certissima sententia est, nec dictum matrimonium ratum dirimi per aliquod impedimẽtum subsequens: excepta professione. Filiuc. loc. cit. nu. 101. Sanch. lib. 8. disp. 102. nu. 3. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 16. num. 7. & lib. 12. ca. 8. n. 3. & communiter omnes. Sed quid quando adest dubium an impotentia perpetua dirimens matrimonium præcesserit ipsum matrimonium? Respõdeo iuxta communiorem opinionem, esse præsumendam impotentiam dictam præcessisse matrimonium, ita vt matrimonium

nium irritum sit, Ita P. de Sot, lect.5.de matrim.pag.1.vers.his autem,Henriquez lib.2.de matrim.cap.8.num.3. Sylu.verb. matrimonium 8.q.16.dicto 9.Richard.4. d.34.art.3.q.1.ad 2.& plures alij; Sunt tamen qui putẽt id esse verum, quando agitur de impotentia naturali; Secùs autem de potentia accidentali, licet magnũ examen sit præmittendum ad id dignoscendum, & hoc videtur probabilius Sanch. disp.103.num.5.Licet primam opinionem probabilem omninò æstimet,quam sequitur Filiuc.tr.10.de imped.c.3.n.104.

25 *Anni pubertatis sunt necessary ad contrahendum matrimonium; & si quis præsumeret esse potẽs ante dictam ætatem, teneretur id probare.*

26 *Iure Ecclesiastico tantum matrimonium est irritum, si contrahatur ante annos pubertatis, vnde benè potest Pontifex dispensare, ac etiam Episcopus in casu magnæ necessitatis.*

27 *Pubes, licet non adhuc sit potens ad copulam matrimonialem,tamen validè contrahere potest.*

28 *Si pubes sit impotens, est expectandum tempus perfectæ pubertatis; quæ in viro completur in anno decimo octauo, & in fœmina in anno decimo quarto.*

29 *Tunc malitia potest supplere ætatem,quando datur aptitudo ad copulam, & prudentia ad intelligendum vinculum matrimonij.*

30 *Multis modis potest probari an adsit malitia supplens ætatem, & certè præsupponitur; si puella habeat menstrum, vel puer possit semen effundere.*

31 *Aetas pubertati proxima respectu matrimony,est iudicanda iuxta iudicis arbitrium.*

32 *Tempore mortis, licitè potest contrahi matrimonium, imò dictum matrimonium reddit legitimam prolem antea factam.*

33 *Hermaphroditus potest contrahere in eo sexu, in quo potentior est, & si aquè potentior sit, debet coram iudice Ecclesiastico alterum sexum eligere,quem maluerit.*

34 *Quando signa impotentia non sint certa, vel quasi certa, erit expectandum triennium,vt probetur an impotentia sit perpetua; & requiruntur etiam alia conditiones.*

35 *Triennium est computandum à die copulæ habitæ, nec requiritur aliqua iudicis sententia, & si non finito triennio alter coniugum de facto discedat, potest per censuras compelli ad cohabitandum.*

36 *Matrona eligenda ad iudicãdum an puella sit virgo, debent eligi à iudice, & vt sint perita, &c.*

25. Alia impotentia, quæ potest dirimere matrimonium, est impotentia tẽporalis, & primò videndum est, an impotentia ex defectu ætatis, dirimat matrimonium? ad quod decidendũ,supponendum est, ætatem requisitam ad validè cõtrahendum matrimonium, esse pubertatem, scilicet annos duodecim completos in fœmina, & annos quatuordecim completos in viro. Patet ex cap. puberes de despons.impub. & quod dicti anni debeãt esse completi patet ex cap. continebatur de despons. impub. ac etiam ex cap. attestationes, ex cap. ex litteris, & ex cap.fin. vbi matrimonium cuiusdam puellæ, quæ nupserat circa annum duodecimum, fuit irritum declaratum; nisi malitia suppleret ætatem, validum tamen erit matrimonium, si contrahatur post incœptum vltimum diem complentem annum duodecimũ in fœmina,& quartũdecimum in mare; Io: Andr.in d.cap.fin.nu. 3.& ibi Abbas num.6.& in cap.attestationes num.7.Syluest.verb.matrimonium 5. quæsit.5. Tabb.eod.verb.2.q.6.n.7.& alij communiter. Vnde nullus ante dictam ætatem præsumitur aptus ad generationẽ, quod si quis id prẽsumeret,id esset probãdum, vt Nauar.cap.22. num. 29. Couar. 4.decretal.2.par.cap.5.num.3.Innoc.cap. continebatur num.3.de despons.impuber. itaq; si aderit malitia supplex ætatem, ac potentia generandi,& sufficiens descretio ad se obligandum, & id constet, validum erit matrimonium, vt definitur cap. de illis, cap. puberes, & cap.fin de desponsat. impub. Vtrum autem sit mortale contrahere ante dictam ætatem, iam dixi supra cap.87.num.20.

26. Quibus notatis, sex hic breuiter discutienda sunt. Primum est,quo iure ma-

matrimonium sit irritum ante legitimam ætatem initum. Secundum, an si post completam ætatem puer generare nequeat, valide possit contrahere. Tertium, quantum temporis sit expectandum ad videndum an puer sit omninò impotens, & dissoluatur omninò matrimonium. Quartum, quid nomine malitiæ ius intelligat ad supplendam ætatem. Quintum, quonammodo probari debeat adesse potentiam generandi ante pubertatem. Sextū, quādò puer dicatur pubertati proximus. Et quoad primum. Dico, matrimonium ante ætatem pubertatis initum, esse irritū iure Ecclesiastico, dummodo contrahentes sint doli capaces, quod accidit circa septennium, & ratio est, quia licet dicti pueri non sint actu potentes ad soluendū debitum, ad quod se obligant, benè tamen possunt contrahe se obligando pro tempore, quo fuerint potentes. Vnde iure naturæ spectato, validum erit matrimonium inter infantes doli capaces; & ex consequenti matrimonium non poterit esse irritum, nisi iure Ecclesiastico tantū, quod docet D. Tho. 4. d. 36. q. vnic. ar. 5. in cor. P. Ledesma de matrim. q. 58. ar. 5. Henriq. lib. 12. de matrim. cap. 7. num. 1. Sanchez lib. 7. disp. 104. num. 9. & passim alij. Ex quo infertur, matrimonium infideliū initum ante pubertatem, esse validum, cum ipsi non subijciantur legibus Ecclesiæ, ac etiam Pontificem posse dispensare, vt matrimonium contrahatur ante dictam pubertatem, cum sit tantum de iure Ecclesiastico; imò in casu vrgentissimæ necessitatis, & pro bono pacis, poterit etiā Episcopus dispensare, vt constat ex cap. 2. de despons. impub. vbi sic habetur. *Districtius inhibemus, ne aliqui ante ætatē canonibus præscriptam coniungantur, nisi fortè aliqua vrgentissima necessitate interueniente, vtpotè pro bono pacis, talis coniunctio toleretur.* Docet Angelus ver. matrimonium 3. impedim. 16. num. 7. Syluest. verb. matrimonium 5. q. 6. Tabb. matrimonium 2. nu. 7. Sanchez lib. 7. disp. 14. num. 12. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 13. num. 12.

27. Quoad secundum, an matrimonium sit validum, si pubes impotens sit ad copulam matrimonialem? Respondeo affirmatiuè, (seclusa impotentia perpetua, de qua supra egimus.) Et idem dicendum, quando puella ob nimiam corporis diminutionem, nondum potest pati viri congressum; huiusmodi enim impotentiæ sunt tantum ad tempus, nec rationabile est, debere dirimere matrimonium; vt volebat Abbas in cap. puberes, de despons. impub. num. 5. nostram doctrinam docet Hostiens. in d. ca. puberes, num. 5. & ibi Innoc. in fin. Ioan. Andreas ibi num. 8. Anton. num. 5. Anchar. num. 5. Angelus verb. matrimonium 3. imped. 16. num. 6. Sylu. eod. verb. 5. q. 7. Tabb. verb. matrimonium 2. num. 7. Couar. 4. decret. 2. p. cap. 5. num. 2. & passim omnes alij.

28. Quoad tertiū, quantum temporis expectandū sit? Respōdeo esse expectandā plenā pubertatē, quę in fœmina est vsq; ad annum decimū quartum completū, & in viro vsq; ad annum decimum octauum; & ratio est, quia in hoc casu potest pręsupponi id prouenire ex ætatis imbecillitate. Ita Hostiens. in cap. laudabilem in princ. de frig. & malefic. & ibi Ioan. Andr. nu. 2. Abbas cap. puberes de despons. impuber. num. 4. & ibi Hostiens. num. 5. Ioan. Andr. num. 8. Angelus verb. matrimonium 3. imped. 16. num. 6. Sylu. eod. verb. 5. q. 7. Tabbien. ibid. 2. nu. 7. quos sequitur Sanch. lib. 7. de imped. disp. 104. num. 18. Sed vtrum post adimpletam pubertatem perfectam, si adhuc perseueret impotentia, sit expectandum aliud triennium ad solutionem matrimonij; dicemus infra.

29. Quoad quartum, quid intelligatur per malitiam supplentem ætatem? Aliqui respondent intelligi potentiā generandi; Attamen probabilius est dicendum, consistere tum in potentia ad copulam carnalem, tum in prudentia, & discretione ad intelligendā vim consensus coniugalis, ita docet D. Thom. 4. d. 36. q. vnic. art. 5. in cor. Angelus verb. matrimonium 3. imped. 16. num. 8. Syluest. eod. verb. 5. q. 2. Sot. 4. dist. 35. q. vnic. art. 5. vers. quod si rursus, Couar. 4. decret. 2. p. cap. 5. num. 3. & communiter omnes. Vnde nec potentia sola sufficit, nec prudentia sola, vt benè infert Sanch. lib. 7. disp. 104. num. 21. & sequentibus.

30. Quoad quintum, quonam modo probandum sit adesse malitiam supplentem ætatem, seu potentiam generandi? Et aliqui respondent, id probari non posse, nisi per actualem copulam habitam, ita D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 19. Sot. 4. d. 35. q. vnic. art. 5. vers. At verò vtrum, P. Ledes. de matrim. q. 58. art. 6. Tamen respondendum est: sufficere ad id probandũ, si puella fuerit ab alio cognita, vel pubes aliam cognouerit, nam potens ad vnum, vel vnam respectiuè, censetur potẽs ad alios, quam sententiam ijdem Sot. & Ledesma vocant probabilem, sed probabilius asserunt esse, si copula fuerit inter ipsos, qui se matrimonio copulari voluerint; Sed verè, sufficientissima probatio erit, si cùm altero, vel altera copulã habuerint, docet Angelus verb. matrimonium 3. imped. 15. num. 5. Sylu. verb. matrimonium 5. q. 3. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 13. nu. 11. Nisus autem ad copulam facit præsumere potentiam ad copulam, vt idẽ Rodriq. ait, & similiter Couar. lib. 4. decret. 1. p. c. 4. §. 1. num. 16. vbi plures refert. Deinde copula, & nisus ad illam; non inducit præsumptionem discretionis ad matrimonium, & è contra propinquitas pubertati facit præsumere discretionem, & non potentiam; aliquãdo enim in tenera ætate videtur potentia, non autem discretio ad vinculum matrimonij necessaria, Couar. 4. decret. 2. p. cap. 5. nu. 3. Et tandem dicta potentia sufficiẽter etiam probatur absque copula, sed ex signis arbitrio iudicis pensanda, v. g. inspecta qualitate personæ, dispositione membrorum, bonè valetudine, robore, &c. Henriq. loc. cit. in comment. litt. M. Sylu. verb. matrimonium 5. q. 3. Couar. 4. decret. 2. p. ca. 6. n. 3. Menochius de arbitr. lib. 2. centur. 1. casu 58. num. 8. Mascard. de probat. concl. 889. num. 10. Rationem huius conclusionis assignat Nauar. lib. 4. consil. de sponsal. consil. 39. num. 13. vel tit. de sponsal. impub. consil. 4. num. 13. dum ait, potentiam coeundi sæpè euenire in illis, qui in delicijs nutriti sunt. Et testatur audiuisse à viris magna fide dignis, quandam puellam decem annorum peperisse in Regno Neapolitano; & Tiraquel. l. 6. connub. num. 37. ex varijs authoribus affert exempla puerorum, qui nono anno, decimo, & vndecimo genuerunt; & fœminæ, quæ nono anno concepit: nec mirum, dum D. Greg. lib. 4. dialog. vt Glos. 20. q. 1. in summa testetur, quendam puerũ nouem annorum suam nutricem fecisse prægnantem; & D. Hieronym. epist. 32. ad vitalem presbyterum narrat, idem se audiuisse de puero decem annorum; & addit, Salomonem decimo ætatis anno genuisse Roboam, & Achaz, & anno vndecimo Ezechiã, Nullo tamen modo potest præsupponi dicta potentia, nisi adsit ætas pubertati proxima, vt statim declarabimus, vt idem Rodriq. loc. cit. & ex pluribus docet Sanch. lib. 7. disp. 104. num. 30. Item præsumitur etiam dicta potentia in fœmina iam habente menstruũ, & in puero apto ad seminis effusionem, vt idem Sanch. n. 34. & 35. apud quem plura notantur.

31. Quænam autem sit ætas pubertati proxima respectu matrimonij? Plures sententias refert Sanch. lib. 7. disp. 104. n. 37. & seqq. Sed verè nullum adest ius id determinans. Et ideò dicendum est, esse arbitrio iudicis relinquendum: vt docet Sot. 4. d. 35. q. vnic. art. 5. vers. quod si rursus, D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 19. & alij plures, quos sequitur dictus Sanchez n. 40. & Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 33. num. 88. qui à num. 84. totam à nobis traditam doctrinam sequitur.

32. Sed dubium est, an tempore mortis, desperata iam salute possit validè contrahi matrimonium? Et affirmatiuè respondendum est, quod confirmant communiter omnes Doctores, imò tale matrimonium legitimum reddit prolem antea habitam, vt fusè Sanch. lib. 7. disp. 105. & sequitur Filiuc. loc. cit. num. 89.

33. Secundum dubium est, vtrũ hermaphrodit⁹ possit matrimoniũ cõtrahere? Et affirmatiuè respõdetur, iuxta tamẽ sexum, in quo præualet, quod cognosci poterit tunc ex medicorũ, & matronarũ inspectione, tum ex dicto ipsius hermaphroditi, cui maior fides præstanda est; vnde irritum esset matrimonium contractum iuxta sexum minus valentem; & si æquè in vtroq; præualeat, ad ipsius libitũ erit, quo

quo sexu vti voluerit; quod tenetur asserere coram iudice Ecclesiastico, quia post vnius sexus electionem, non poterit amplius alio vti; licet si contraheret, validū esset matrimonium; quia electio non abstulit, quod non sit etiam fœmina, & vir; non tamen hermaphrodita poterit ad ordines ascēdere, neq; in monasterio profiteri, si in vtroq; sexu ęquè præualeat, quia quatenus fœmina, est incapax ordinis, & quatenus fœmina indecens est in monasterio virorum permanere, sicut è contra etiam indecens est quatenus vir in monasterio fœminarum morari, Sanchez lib. 7. disp. 106. & Filiuc. tract. 10. de impedim. cap. 3. num. 90. & 91.

34. Sed quæstio est, vtrum expectādum sit triennium ad hoc vt impotentia dicatur perpetua, & possit matrimonium irritum declarari? Respondeo, si signa euidenter impotentiam demonstrēt, nulla mora facienda est ad dissoluendum matrimonium. Nam in cap. laudabilem de frigid. & malef. vbi præscribitur trienniū ad decidendum an impotentia sit perpetua, additur. *Nisi ea probari possit*; Sufficiet tantum in tali casu iuramentum medicorum, vel matronarum dicta signa testantium nec esset necessarium iuramentum septimæ manus propinquorū, vt infra declarabimus. Si autem signa non fuerint omninò certa, & euidentia, sed verisimiliter talia; tunc requiritur iuramentum coniugum asserentium non posse coire, ac etiam iuramentum septimæ manus propinquorum iurantium, Se credere dictos coniuges verum dicere; & ante omnia requiritur iuramentum medicorum, vel matronarum iudicantium dicta signa esse verisimiliter euidentia; & statim potest dissolui matrimonium, ex pluribus docet Sanchez lib. 7. disp. 107. num. 3. & 4. & Filiuc. loc. cit. num. 106. Quando autem signa certa non sunt, & ambo coniuges illa affirmant, tunc expectandum est triennium ex cit. cap. laudabilem; deinde requiritur iuramentum coniugum asserentium se nō potuisse copulā habere, ac etiā iuramentum septimæ manus propinquorum, scilicet, vt septem consanguinei iurent, se credere coniuges verum dicere; & si tot consanguinei non adsint, sunt assumendi vicini bonæ famæ, & si tot nec haberi possint, possent esse pauciores ad arbitrium iudicis; quia hoc factum est tātum ad tollendam collusionem, quæ inter coniuges fieri posset. Vide plura apud Sanchez lib. 7. disp. 108. & 109. & Filiuc. loc. cit. num. 118. & seqq.

35. A quo autem tempore sit cōputandum dictum triennium? Respondeo, à die copulæ, & quamuis in capite laudabilem de frigid. & malef. dicatur, esse incipiendum à die celebrari coniugij, dicta verba sunt intelligenda cum effectu, scilicet à die copulæ intentatæ; nec requiritur vt triennium assignetur à iudice, quæ doctrina est vera tam respectu impotētiæ frigiditatis, quam arctitudinis mulieris; nec requiritur, vt triennium sit continuū, sed morali modo. Vnde si alter coniux absens fuerit per quinq; vel sex menses; poterit illos supplere finito triennio. Et si alter coniugum de facto discederet non finito triennio, posset per censuras compelli, vt redeat ad cohabitandum; vt fusiùs Sanchez lib. 7. disp. 110. & seqq.

36. Matronæ etiam eligendæ ad iudicandum dictam impotentiam, vt supra, & vxorem esse adhuc virginem; debent esse peritæ, bonæ famæ, prudentes &c. non habentes nimiam iuuentutem, vt experientiam habeant, nec nimiam senectutem, ne visu careant; debent assignari à iudice, & non à parentibus; vt idem Sanchez lib. 7. disp. 113.

S

DE

DE IMPEDIMENTIS NON DIRIMENTIBVS MATRIMONIVM.

Quot, & quæ sint Impedimenta prohibentia contractum Matrimonij, & quonam modo illud impediant. Cap. CXI.

1 *Quinque sunt impedimenta non dirimentia matrimonium, sed impedientia.*

2 *Matrimonium contrahere tempore aduentus, quadragesima, vel alio tempore prohibito à iudice Ecclesiastico, vel Parocho, est peccatum mortale.*

3 *Dictis temporibus, in quibus matrimoniũ contrahi non potest, nec possunt nuptiæ benedici, nec traduci sponsa cum solemnitate, &c.*

4 *Vt tempore prohibito possit contrahi matrimonium, solummodo Pontifex potest dispensare, in aliquo tamen casu vrgentis necessitatis, & dum non adest facilis recursus ad Pontificem potest Episcopus.*

5 *Tempore interdicti, & cessationis à diuinis, contrahi potest matrimonium.*

6 *Sacramenta permissa ministrari tempore interdicti, possunt ministrari etiam in Ecclesia specialiter interdicta.*

7 *Benedictiones nuptiales fieri possunt tempore interdicti cum quibusdam moderationibus, sed non tempore cessationis à diuinis, nec in Ecclesia specialiter interdicta.*

8 *In aliquibus diebus anni, quibus iure suspenditur interdictum, benedictiones nuptiales fieri possunt.*

9 *Contrahens matrimonium cum excõmunicatione, validè contrahit, sed mortaliter peccat.*

10 *Contrahere cum excommunicato tolerato aliquando potest fieri sine peccato.*

11 *Suscipiens sacramenta ab excommunicato tolerato, dum illa ea ministrat, non peccat.*

12 *Inducens excommunicatum vitandum ad administrandum ei sacramenta, dupliciter peccat mortaliter, secus si inducet toleratum, vel ligatum excommunicatione minori.*

13 *Examinatur quot peccata cõmittant spõsi, si fuerint excommunicati, & contrahãt matrimonium.*

14 *Sponsalia validè contrahuntur non obstante excommunicatione.*

16 *Catechismus post Concilium Tridentinũ, non impedit matrimonium.*

16 *Tertium impedimentũ non dirimens sunt sponsalia antea inita; sed de his suo loco iam dictum est.*

17 *Votum simplex Castitatis, Religionis, non nubendi, &c. impediunt matrimoniũ, & mortaliter peccat contrahens cũ aliquo ex his votis; nec excusatur, ex eo quod patiatur stimulos carnis.*

18 *Non est licitum suadere minus malum in damnum Titij, ad effugiendum maius malum Caij.*

19 *Non est licitum suadere, vt quis non furetur bona mea, sed bona Titij, secus autem si dicerem, sine bona mea, & si vis furari, furare bona aliorum in cõmuni.*

20 *Habens votum simplex castitatis, & contrahens, non potest petere, secus si habebat votum suscipiendi ordines sacros, vel non nubendi.*

1 Vinque communiter numerantur impedimenta non dirimentia, sed impedientia tantum matrimonium, & sunt Interdictum, Sponsalia, Catechismus, votum, & crimen, quæ his versibus continentur.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum

 Atq;

Atq; Catechismus, sponsalia, iungito votum Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

2. Quoad primum scilicet Ecclesiæ vetitum, intelligitur prohibitio Ecclesiæ ne certo anni tempore connubia fiant, vt habetur in cap. non licet, cap. capellanus de ferijs, & nouissimè in Trid. sess. 24. cd. 10. Dictum tempus, incipit à prima dominica Aduentus, scilicet à media nocte præcedente vsq; ad Epiphaniam, idest vsque ad mediam noctem sequentem; & à feria quarta cinerum vsq; ad octauam Paschæ inclusiuè, vt diximus de aduentu, & ratio est, vt fideles his temporibus spiritualibus tantummodo vacent. Idem est dicendum de prohibitione facta à iudice Ecclesiastico, ne aliquod matrimonium contrahatur, ac etiam de prohibitione facta à Parocho; sunt autem huiusmodi prohibitiones ad tempus, & fieri solent, vt matrimonium ritè contrahatur; vnde cōtra huiusmodi prohibitiones contrahēs, mortaliter peccat, & censuras incurrit, si quæ fuerint ab Episcopo, vel alio habente authoritatem impositæ; licet matrimonium validum esset, Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 9. num. 267. Reginal. lib. 31. num. 189. & alij communiter.

3. Ex qua doctrina colligitur, nec dictis temporibus posse fieri benedictiones nuptiarum, cum etiam censeantur prohibitæ in dictis iuribus citatis, & constat ex communi vsu Ecclesiæ; & lethalis culpa esset tali vsui, & præcepto contrauenire, vt communiter omnes asserunt Palud. 4. d. 32. q. 1. art. 4. num. 20. D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 17. Nauar. cap. 22. num. 71. Sanchez lib. 7. disp. 7. num. 3. Imò Sacerdos dictas nuptias benedicens, est graui pœna plectendus; & sponsi in pœnam sunt ad tempus separandi, vt expressè habetur in cap. non oportet 33. q. 4. vbi dicitur, *hos esse separandos*, vbi Gloss. ait, *idest ad tēpus*, & idem docet Abb. cap. capellanus num. 4. de ferijs, D. Thom. 4. d. 32. q. vnic. art. 5. quod etiam intellige, nisi adsit periculum incontinentiæ; vt idem Palud. loc. cit. num. 19. Syluest. verb. matrimonium. 7. q. 2. Sanchez nu. 5. Item colligitur etiā, dictis temporibus non posse traduci sponsam ad domum sponsi cum solemnitate, & signis vanæ lætitiæ, esset enim contra dictum Ecclesiæ præceptum; vt probat Sanchez loc. cit. num. 16. Angelus verb. matrimonium 3. imped. 2. ad fin. Bonac. de imped. q. 3. punct. 14. num. 4. & alij multi, quamuis non desint, qui putent nullo modo fieri posse dictam traductionē sponsæ, quod tenet expressè Syluest. ver. matrimonium 7. q. 2. Abb. in cap. capellanus num. 4. & plures alij; sed prima opinio tuta est, vt praxis etiam docet. Sic etiam neq; est illicitum consummare matrimonium; nisi consuetudo obstaret, quā quisque teneretur obseruare vide Bonac. & Sanchez loc. cit. sponsalia de futuro benè contrahi possunt; vt Syluester loc. cit.

4. Vtrum autem Episcopus possit dispensare, vt dictis temporibus matrimonium contrahi possit? Respondeo posse tantum in vrgenti necessitate, & quando non adest facilis recursus ad summū Pontificem, alioquin non poterit, quia prohibitio est de iure cōmuni, & vigore Concilij Tridentini, & eodem iure illi non committitur dispensatio, vt docet Filiuc. de imped. tract. 10. cap. 9. num. 268. §. Et Sacerdos, & notandum est ex Sanch. lib. 7. disp. 7. nu. 6. in fin. dictum casum, in quo possit Episcopus dispensare, vix, & rarissimè posse accidere, est enim recurrendum omninò ad Summum Pontificem. Nam Episcopus non potest dispensare in lege Pontificis, aut Concilij, nisi in vrgenti necessitate, & quando aditus ad Summum Pontificem non patet, vt fusè docet Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 40. num. 3. & id confirmat lib. 7. disp. 7. num. 6. iam citato & idem dicas de casibus Pontifici reseruatis, vt idem Sanchez in dicto lib. 2. loc. cit. Sot. autem 4. d. 32. q. vnic. art. 3. in fine putat esse legitimam causam dispensandi, si quis nollet dotare puellam pauperem, nisi statim solemnes benedictiones reciperet.

5. Sed dubium est, vtrum tempore Interdicti, & cessationis à diuinis liceat matrimonium contrahi, & nuptias benedici? Et licet negatiuè respōdeat Vgolin. de censur. tab. 5. de Interd. cap. 7. §. 3. n. 1. & cap. 10. §. 1. num. 1. Tamen dicendum est cum communi opinione, licitè matrimonium

monium conttahi posse tempore Interdicti, vt constat ex cap. Capellanus de ferijs, & ratio est, quia tempore Interdicti ea tãtummodo Sacramenta sunt vetita, quæ omninò spiritualia sunt: At matrimonium est cõtractus naturalis, licet fuerit à Christo Domino eleuatum ad Sacramentum; ita Paludan. 4. d. 18. q. 8. art. 2. D. Antonin. 3. p. tit. 26. cap. 4. Henriq. li. 11. de matrim. cap. 16. num. 2. Nauar. cap. 27. num. 179. Sanchez lib. 7. disp. 8. num. 2. & alij communiter, & quod etiam tempore cessationis à diuinis id licitum sit, patet ex eod. cap. Capellanus, vbi dicitur. *Consuetudinem Ecclesiæ esse, vt omni tempore matrimonium contrahatur*; Ita expressè docet Couarr. cap. alma mater 2. p. §. 4. num. 7. vers. vtcũnque tamen, Vega 1. tom. summæ ca. 103. casu 6. Sanchez loc. cit. nu. 3. Nauar. cap. 27. num. 178. imò dicto tempore cessationis à diuinis, sunt omnia Sacramenta, tempore Interdicti permissa, licita, vt idem Sanchez Couarr. Nauarr. loc. cit. & alij. Nec obstat si contrahentes specialiter, & personaliter fuerint Interdicti. Sacramenta tempore Interdicti concessa, sũt pœnitentia, Eucharistia morientibus, & Baptismus, vide Sanchez num. 1. in fine, & num. 4. & 5.

6. Sed vtrum dicta Sacramenta permissa ministrari tempore Interdicti, possint etiam ministrari in Ecclesia specialiter interdicta? Et affirmatiuè est respondendum quidquid aliqui dicant, nullibi enim reperitur ius id prohibens, vt benè docet Nauarr. cap. 27. num. 179. Henriq. lib. 13. de excomm. cap. 45. num. 3. Sanch. lib. 7. disp. 8. num. 6. & num. 7. à fortiori concludit, posse fieri ibi denunciationes matrimonij.

7. Benedictiones autẽ nuptiales nullo modo fieri possunt nec tempore Interdicti, nec in Ecclesia specialiter interdicta, cum aliqua tamen moderatione habita in cap. alma mater de senten. excommun. in 6. licet dicto tempore interdicti fieri possint, nunquam autem possunt fieri in Ecclesia specialiter interdicta, cum in dicto cap. Alma mater agatur tantum de tempore Interdicti; & dicitur, vt dictæ benedictiones fieri possint summissa voce, ianuis clausis exclusis excommunicatis, & interdictis, nam dictus textus concessit cũ ea moderatione omnia diuina officia posse celebrari, & ex consequenti videtur dictas nuptias licitè posse benedici, quod quidem est verum, quando coniuges haberent priuilegium assistendi diuinis, vt habetur per bullam cruciatæ, alioquin dictæ nuptiæ benedici non possunt, si coniuges erunt interdicti, nec habeant dictũ priuilegium. Sanchez lib. 7. disp. 8. n. 11. & 12. Henriq. lib. 3. de excommun. c. 44. num. 1. Comment. litt. D. & lib. 11. de matrim. c. 2. n. 1. in comment. litt. F. P. de Ledes. de matr. q. 50. art. vnic. dub. 3. & alij. Tempore autem generalis cessationis à diuinis nec dictæ benedictiones nuptiales benedici possunt, nec diuina officia celebrari, etiam cum prædicta moderatione iam dicta ex cap. Alma mater, vt Couarr. eodem cap. 2. p. §. 4. num. 8. vbi ait, hanc sententiam esse omninò amplectendam, cum talis sit vsus vniuersalis Ecclesiæ, sequitur Sanchez loc. cit. nu. 14.

8. Exceptuãtur tamen quatuor dies, in quibus iure Interdictum suspenditur, vt habetur in capitulo Alma mater de sentent. excommun. in 6. Et sunt dies Natiuitatis Domini, Pentecostes, Paschatis, & Assumptionis B. Virginis, & à Martino V. & Eugenio IV. fuit additus dies corporis Christi cum tota octaua, vnde in dictis diebus benè possunt benedictiones solemnes nuptiarum celebrari, sicut etiam possunt celebrari alia officia diuina; aduertendum tamen est, dictas benedictiones nuptiales non posse celebrari die Natiuitatis Domini, & Paschatis ob generalem prohibitionem Ecclesiæ; vnde si quis dictis diebus illas celebraret, peccaret quidem mortaliter. Sed non peccaret contra Intetdictum, & ex consequenti nec fieret irregularis, vt pluribus Sanch. lib. 7. disp. 8. n. 15. & 16. & seq.

9. Sed quæritur vtrum dum sponsi sunt excommunicati, vel alter tantum eorum, validè possint contrahere matrimonium? Et affirmatiuè communiter respõdetur ita S. Thom. 4. d. 39. q. vnic. art. 1. ad 1. Caiet. 2. 2. q. 154. art. 7. dub. & in summ. verb. matrimonium cap. 1. in fin. & alij omnes

nes, peccat tamen mortaliter contrahens cum dicta excommunicatione, cum illa priuet excommunicatum perceptione Sacramentorũ, vt idem Caiet. loc. cit. Nauarr. cap. 22. num. 81. & alij. Sed dubium est an sit duplex peccatum contrahere cum excommunicatione, vnũ quatenus contrahens matrimonium est minister, qui non potest administrare in peccato mortali secundum omnes, & multi minus poterit cum excommunicatione, Secundum, quatenus ipsemet contrahens recipit Sacramentum in peccato mortali, vel excommunicatione; hæc quæstio pendet ab alia, nempè an sponsi contrahendo matrimonium in peeccato mortali duo peccata committant, vnum, quia vt ministri Sacramenti, tenentur esse sine culpa mortali, secundum quatenus Sacramentum recipiunt; ad quod etiam requiritur innocentia à mortali; & quamuis ad hanc quæstionem plures afferant duo peccata committere dictos, vel dictum contrahentem existentẽ in peccato mortali, vt Nauar. cap. 1. §. Sacerdos num. 10. de pœniten. dist. 6. in solut. ad 6. P. de Ledesma de matrim. q. 2. art. 3. ad vlt. quod probabile quidem est, quod etiam sentit Suar. 3. tom. de Sacram. q. 65. art. 4. disp. 16. sect. 2. Tamen probabilius dicendum est cum eodem Doctore, & alijs citandis, vnam culpam mortalem tantum committere dictos sponsos, vel sponsum. Et ratio est, quia ille minister tenetur esse absque culpa mortali, quando administrat Sacramenta, ad quæ est consecratus, & deputatus ex officio, vt alibi sæpè probauimus; vnde contrahentes vnum tantum peccatum mortale committent, quatenus recipiunt Sacramentum in peccato mortali, quam sententiam tenet Sanchez lib. 2. disp. 6. num. 3. & 4. ex Palud. 4. d. 5. q. 2. n. 22. Sot. 4. d. 1. q. 5. art. 6. in fin. & ex alijs. Vnde ad dubium respondendum est, vnũ tantum adesse peccatum mortale, si quis cum excommunicatione cõtrahat matrimonium; quod etiam committit, qui scienter contrahit cum excommunicato, quia est participatio in diuinis, vt suo loco dicemus. Et in casu præsenti, putat Sanchez duo esse peccata mortalia, non ratione ministerij, sed vnum ratione receptionis Sacramenti in peccato mortali, secundum ratione excõmunicationis, ob quam cuique prohibetur perceptio, & administratio Sacramentorum, vt idem Sanchez lib. 7. disp. 9. num. 4. Et idem asserit esse dicendum de Sacerdote ministrãte, vel suscipiente Sacramentum in peccato mortali, & excommunicatione; nec non idem etiam esse de contrahente matrimoniũ cũ excommunicatione maiori, vel suscipiente aliud Sacramentum cum dicta excommunicatione minori; nam primum peccatum est ratione censuræ, qua quis prohibetur percipereSacramẽta, secundum est, quia suscipit Sacramentum in tali peccato mortali; Attamen contrarium puto omninò verum, nempè in his casibus vnum tantum adesse peccatum mortale; quia tam excommunicatio maior, quam minor, nec non & culpa mortalis ad idem ordinãtur, vt optimè loquitur Nauar. cap. 22. nu. 81. Caiet. in summ. ver. matrimonium c. 1. in fin. Armilla eod. ver. num. 67. & alij.

10. Et quia diximus contrahentem scienter cum excommunicato, peccare mortaliter, dubium est, an id sit verum de quolibet excommunicato, licet non denuntiato, nec publico Clerici percussore; & affirmatiuè videtur respõdendum iuxta communem sententiam eorum, qui tenent esse peccatum mortale recipere sacramenta ab excommunicato non denunciato, & ratio est, quia vt ait Suarez 3. par. q. 65. art. 4. disp. 18. sect. 1. colum. 5. littera B. licet ratione excommunicationis tantummodo astringãtur fideles vitare excommunicatum denũciatum, vel publicum Clerici percussorem, & ex consequẽti vi dictæ excommunicationis possint sacramenta ab alijs excommunicantis recipere, tamen ex lege charitatis, qua fideles tenentur euitare scandalum, & nõ cooperari ad peccatum alterius, nec possunt ab his excõmunicatis recipere sacramenta, quia huiusmodi excommunicati peccant administrando sacramenta; cum illis non faueat Concil. Constãtiensis; sed tantum fidelibus timoratæ conscientiæ, ne scrupulum patiantur in conuersando

cum

cum excommunicatis. Vnde ait dictum Cōcil. *Maximus autē fauor esset excōmunicati si posset absq; culpa vacare sacramentorū ministerio; quo ratione excommunicationis ante id decretum priuatus erat.* Si igitur peccat Sacerdos excommunicatus ministrans, peccabit etiam, qui ab illa recipit sacramenta, quia cooperatur ad peccatum alterius; & eadem doctrina esset de sacerdote innodato excommunicatione minori, cū etiam ob illam prohibeatur administrare sacramenta. Tamen puto dicendum esse cum Sanchez lib.7.disp.9.num. 8. Nullam culpam committere contrahentem scienter cum excommunicato non denūciato, nec publico clerici percussore. Et ratio est, quia petere sacramenta ab excommunicato non denunciato, &c. probabilius est, nullum esse peccatum, quod docet Sotus 4.d.22.q.1, art.4. vers. ait verò, Ledesma 1.par.4.q.5.art.6. Lopez 2.par. instructorij de sacramentis in genere cap. 59. co'um. 18. vers. at verò vrgentius ol.8. & alij teste Victoria in summa de excommunicatione nu. 339. Et ratio est, quia Concilium Constantiens. indulsit fidelibus, vt in nullo tenerentur euitare huiusmodi excommunicatos non denunciatos &c. his verbis. *Constituimus, vt nemo posthac teneatur abstinere*; Vnde licet, dicti excommunicati ex se non possint sacramenta ministrare, benè tamen possunt fideles dicta sacramenta ab illis petere, & illi, vtiq; tunc licitè possunt illa administrare, alioquin dicta indulgentia, & concessio Cōcilij vana esset, si ex alio capite adhuc non possent sacramenta ab illis petere, vt fusiùs, & optimè ostendit Sanchez loc. cit. Ex quo infertur, quod licitè quis possit contrahere cum excommunicato, petendo ab ipso tanquam à ministro, contractum fieri.

11. Sed dices, ergo saltem quando sacerdos excommunicatus nō petitus administrat sacramenta, peccat mortaliter illa ab eo recipiens? Respondeo in hoc casu sacerdotem excommunicatum peccare, vt supra, non autem recipientem; quia si vtar malitia alterius parati, vt meç vtilitati consulam, dūmodo benè id exequi possim, non dicor cooperator ad peccatum alterius, sicut qui accipit pecunias ab vsurario parato, vt suæ vtilitati consulat, non dicitur cooperari ad peccatum vsuræ, quia licitè potest quis mutuum petere; sic etiam cum sacramenta sint valdè vtilia petenti, benè potest quis illa à tali excommunicato recipere; cum licitè possit etiam ab illo ea petere. Ita etiam in casu n. anteced. proposito, vt quis consulat suæ vtilitati, benè potest petere à ipso excommunicato, vt cum eo contrahat matrimonium, & etiam si non petitus, cōtrahere voluerit, licitè poterit consentire, & contrahere.

12. Ex qua doctrina infertur, duplicem culpam mortalem committere inducentem excommunicatum vitandum, seu denunciatum, aut publicum clerici percussorem, vnam ob præceptum vitandi talem excommunicatum, quod in re diuina, & sacramentis obligat sub mortali. Secundam, quia inducit illum ad peccandum, cum non possit recipere sacramentum, dum manet in tali excommunicatione. Secundò infertur, nullam adesse culpam, si quis inducat excommunicatū non vitandum ad contrahēdum, & multò minùs, si inducat excommunicatum excommunicatione minori; vt patet ex num. 10. Sanchez lib.7.disp.9.num.9.& 10.

13. Sed quid si ambo contrahentes erunt excommunicati? Respondeo, vel dicti contrahentes ambo sunt tolerati, vel ambo non sunt tolerati, aut alter eorum tantum est toleratus. Si ambo sunt tolerati; tunc inducens alium ad contrahendum secum matrimonium, peccat quidē mortaliter eo quod per propriam excōmunicationem ipsi prohibetur non posse participare nec etiam cum non excommunicato, nisi ab ipso præueniatur, nec posse recipere sacramenta. Vnde duo peccata puto adesse in tali casu, primum, quatenus inducens non petitus, participat in sacramentis, secundum, quatenus recipiat sacramentum cum excommunicatione, & si inducens habeat tantum excommunicationem minorem, peccabit tantū mortaliter ob receptionem sacramenti, non verò propter participationem. Præuentus autem non peccat, nisi quatenus recipit

pit sacramentum cum dicta excommunicatione. In secundo casu, si non fuerint tolerati, tunc inducens primò peccat ratione inductionis ad peccatum. Secundò ratione participationis in diuinis, seu sacramentis. Tertiò ratione perceptionis sacramenti. Inductus autem primò peccat ratione participationis in sacramentis, secundò ratione perceptionis sacramenti. Et si ambo erunt tantummodo excommunicati excommunicatione minori, & denunciati; tunc inducens primò peccat ratione inductionis ad peccatum, secundò ratione perceptionis sacramenti. Inducens autem peccat ratione perceptionis sacramenti, neuter autem peccat ratione participationis, quia excommunicatio minor illa non priuat. In tertio casu, si alter tantum sit toleratus, & alter non toleratus; tunc si toleratus inducat, primò peccat propter inductionem, secūdò propter participationem ex propria excommunicatione, qua prohibetur participatio, nisi præueniantur, tertiò peccat propter receptionem sacramenti cum tali excommunicatione. Inductus autem peccat primò, ratione participationis in sacramentis ex propria, non ex alterius excōmunicatione, secundò ratione perceptionis sacramenti, è contra si non toleratus inducet toleratum, primò peccat propter inductionem ad peccatum, secūdò ratione participationis ex propria excommunicatione, tertiò ratione perceptionis sacramenti. Inductus verò peccat primò ratione participationis in sacramentis, secundò ratione perceptionis sacramenti, non obstante excommunicatione. Et tandem si vterq; sit in excommunicatione minori, sed alter tantum denunciatus, tunc, si dictus denunciatus alterum inducat ad contrahendum, peccat tantum ex indigna receptione sacramenti ratione propriæ censuræ. Et si toleratus inducat non toleratum, peccat ratione inductionis ad recipiendum sacramentū cum excommunicatione. Non autem omnia hæc distinctè sint explicanda in cōfessione. Sed sufficiet si dicatur dum existerem in tali excommunicatione, alterū etiam excommunicatum tali excommunicatione, vel nullo modo excommunicatum induxi ad contrahendum matrimonium, &c.

14. Vtrum autem sponsalia possint contrahi cum excommunicatione maiori? Respondeo affirmatiuè, adesset tamen culpa venialis ratione participationis in contractu humano, nec obstaret iuramentum, quo sponsalia contrahi solent, cum excommunicato non sit interdictum posse iurare, Sanchez lib. 7. disp. 9. num. 12. Benedictiones autem nuptiales excommunicato excommunicatione maiori cōferri non possunt, tum ratione missæ, cui assistere excommunicatus non potest, tum ratione ipsarum benedictionum, quatenus sunt officium diuinum, cui nec etiam excommunicatus interesse potest, vnde mortaliter peccaret illas cum dicta excommunicatione recipiens; & similiter illas impediens.

15. Secundum impedimentum est catechismus. Est autem catechismus instructio fidei, quæ fit ante ianuam Ecclesiæ super baptizando, per quam instructionem olim contrahebatur quædam imperfecta affinitas spiritualis non dirimēs, sed impediens matrimonium. At in Concilio Tridentino, dicta affinitas fuit sublata; vt optimè probat Sanchez lib. 7. disp. 10. nu. 12. contra nonnullos contrarium asserentes. Idem etiam docet, Reginald. lib. 31. num. 190. Henriq. lib. 12. cap. 2. nu. 1. P. de Ledesma sum. sacrament. cap. 13. de baptis. dub. 2. & in tract. de matrim. q. 56. ar. 3. §. in huius expositionem; idē sentit Bonac. de imped. q. 3 punct. 14. num. 6. & Filiuc. tract. 10. de imped. cap. 9. num. 273. & alij plures apud hos Doctores.

16. Tertium impedimentum, sunt sponsalia priùs celebrata, sed de his iam sufficienter diximus agēdo de dictis sponsalibus.

17. Quartum impedimentum est votum simplex castitatis, vel Religionis, vel suscipiendi ordines sacros, aut non nubendi; omnia enim dicta vota impediunt matrimonium contrahendum, non autem dirimunt contractum, vnde si quis cum huiusmodi votis contrahat, mortaliter quidem peccabit, sed validum erit matrimonium,

monium, & idem est dicendum de eo, qui cum dicto habente votum contrahit, cooperatur enim peccato alterius, nisi contractus fieret sub hac cōditione, scilicet, dispensationis obtinendæ; & quod diximus de vouente castitatem, vel religionem, &c. vt supra, affirmamus etiam de se ad id obligante per iuramentum, cum tam huiusmodi vota, quam iuramenta aduersentur statui matrimoniali. Vt igitur in dictis casibus licitè cōtrahatur matrimonium, est prius dispensatio obtinenda. Ita communiter omnes, Sanchez lib. 7. disp. 11. Valentia 2. 2. disp. 6. Bonac. de impedim. q. 3. punct. 14. num. 7. & alij. Et nota, quod licet quis patiatur graues stimulos carnis, nō ex hoc, potest licitè matrimonium contrahere, nec alius potest ei id absq; graui culpa suadere, vt probat dictus Sanchez nu. 29. quæ doctrina pendet ex illa quęstione, an liceat suadere minus malum ad euitandum maius, de qua nos iam egimus in lib. 2. de contract. cap. 36. num. 8. & 9. & fusè de illa agit Sanchez loc. cit. à num. 14. & seqq. vbi etiam quærit; an Lot peccauerit offerendo filias Sodomitis, vide à num. 28. apud Sanchez, & in nostro secundo libro de contractibus, vide loc. cit. num. 10.

18. Id tamen, quod ibi desideratur est, an liceat suadere minus malum, quod quis illaturus est Titio, ad euitandum maius malū, quod similiter illaturus est Caio, quando vtrumq; malum vitari nequit? Et negatiuè omninò respondendum est, esset enim peccatum contra iustitiam ita, vt suadens teneretur ad restitutionē, quia est directè causa damni alterius, & censetur consulens iniuriosus alteri. Ita docet Sot. lib. 4. de iustit. q. 7. art. 3. Arragon. 2. 2. q. 62. art. 7. col. 15. ad 2. Salon. ibidem art. 7. Molin. tom. 2. de iust. tract. 2. disp. 335. §. hac tamen conclus. Nauar. lib. 3. de restit. cap. 4. notabil. 4. nu. 24. Sanchez lib. 7. de impedimentis matrim. disput. 11. num. 24. Graffius 1. par. decis. lib. 2. cap. 127. num. 11. & plures alij. Verum, si omninò certum esset, damnum esse vtriq; talem iniquum illaturum, tunc non esset contra iustitiam suadere, vt vnum damnum, & non duo inferantur, scilicet minus, & non maius, consideratis considerandis, alioquin esset contra legē charitatis suadere maius potius, quam minus. Sic etiam licitum erit, volenti furari a Petro paupere, suadere, vt furetur a diuete in communi; & non à tali paupere; Sanchez loc. cit. in fin. & ratio est, quia in tali casu non adest detrimentum tertij in particulari, & minus malum est furari à diuite, quam à paupere.

19. Ex quo colligitur solutio alterius quæstionis, nempe an licitum sit volenti bona mea furari, suadere, vt alterius bona, scilicet Titij furetur? Nam negatiuè respondendum est; vt benè docet Salon. 2. 2. q. 62. art. 7. controuers. 7. in fin. quia nefas est alteri, qui aggressor nō est, damnum inferre, nę damnum patiar in bonis meis. Esset autem licitum si quis diceret, sine me, vel bona mea, si furari vis, & furare ab alijs, cum multi sint, à quibus furari potes, non nominando personam aliquam; tunc enim non est malum alteri inferre; sed proprium damnum euitare, vt Sanchez lib. 7. de impedim. matrim. disp. 11. num. 25.

20. Et nota, contrahentem cum voto simplici castitatis, posse reddere, non autem petere, nisi absolutionem ab Episcopo, vel alio habente authoritatem obtineat; at si dictus contrahens habeat votum suscipiendi ordines sacros, vel non nubendi, licet peccet, si nubat; potest tamen petere iuxta ea, quæ diximus supra cap. 90. num. 11.

21 *Quintum impedimentum non dirimens matrimonium est crimen, quod continet in se septem delicta,*

22 *Incestus cum affine, scilicet consanguinea vxoris, vel è contra vsque ad quartū gradum, impedit, ne quis possit amplius vxorem ducere, & è contra, nisi ignorantia incestus excusaret,*

23 *Post sponsalia, si quis peccet cum consanguinea in primo gradu sponsæ, vel è contra, non potest amplius matrimonium contrahere, nec cum sponsa, nec cum alys, & si copula esset post contractum matrimonium, impedimentum esset perpetuum, nam in primo casu non esset perpetuum.*

24 *Raptus sponsa aliena de præsenti impedit, ne-*

neq; possit ampliùs contrahere, & idem dicitur de sponsa consentiente in raptũ.

25. *Vxoricidium etiam ex causa adulterij, impedit matrimonium contrahendum, & extenditur ad uxorem interficientem maritum.*

26. *Susceptio propriè sobolis animo insidiandi matrimonio, impedit matrimonium contrahendum.*

27. *Presbytericidium impedit matrimonium contrahendum.*

28 *Durante tempore publica pœnitentia, matrimonium contrahi non potest.*

29 *Matrimonium contractum cum moniali, licet sit irritum, adhuc impedit matrimonium contrahendum.*

30 *Interfectio proprij filij etiam secundum aliquos impedit matrimonium contrahendum.*

31 *Contrahere cum impedimentis votorum sponsalium, & interdicti, est peccatum mortale, si non adfuerit dispensatio, secùs autè cōtrahere cũ alijs impedimẽtis*

32 *In omnibus dictis impedimẽtis potest Episcopus dispensare, secluso voto castitatis, & religionis qua vota pertinet ad Summum Pontificem.*

21. Quintum impedimentum non dirimens matrimonium est crimen, quod septem delicta in se continet, & communiter his versibus explicantur,

Incestus, Raptus sponsæ, Mors mulieris,
Susceptus propria sobolis, mors presbyteralis.
Vel si pœniteat solemniter, aut monialem
Acceptat; prohibent hæc coniugium sociandum.

22. Quoad primum. Incestus in hoc loco est copula habita cum affine, scilicet quando vir habet copulam cum consanguinea vxoris vsq; ad quartum gradum, vel è contra, quando vxor habet copulã cum consanguineo mariti vsq; ad quartũ gradum, talis enim incestus impedit ne quis possint amplius contrahere cum alia post mortem vxoris, & è contra, nisi in casu, quo dictus affinis cognoscebatur, vt extraneus ex ignorantia, quæ in hoc casu excusaret, vt expressè sumitur ex cap. 1. de eo, qui cognouit cõsang. & docet Sanchez lib. 7. disp. 15. num. 9. Nec intelligitur incestus cum proprijs consanguineis, cum iuta tantum agant de incestu cum affine, vt ait D. Thom. 4. d. 34. q. vnic. art. 5. Caiet. 2. 2. q. 154. art. 9. §. ad 2. obiectionem. Sanchez loc. cit. num. 16. & alij multi, licet plures Doctores contrarium asserant, scilicet dictam pœnam extendi etiam ad incestuosos cum proprijs consanguineis, quos refert dictus Sanchez num. 15. Sed praxis docet primam opinionem esse omninò veram, & illam sequuntur Bonac. de imped. q. 3. punct. 14. num. 10. Filluc. tract. 10. de imped. cap. 9. num. 283. & 284. P. de Ledesma de matrim. q. 58. art. 4. & alij.

23. Hoc idem impedimentum importat copula habita cum consanguinea sponsæ in primo gradu, scilicet quando matrimonium non est adhuc contractum, & dico in primo gradu, quia impedimentum publicæ honestatis non excedit primum gradum iuxta Concil. Trid. sess. 24. cap. 3. & licet ex tali copula non oriatur tale impedimentum, oritur tamen saltem ex quodam genere affinitatis moralis ortæ ex sponsalibus, vt plures Doctores docent cum Sanchez loc. cit. nu. 5. Gutierez cap. 87. num. 7. & Bonac. loc. cit. num. 11. Vnde si sponsus post sponsalia, & ante cõtractum matrimonium habeat copulam cum consanguinea vxoris in primo gradu, non potest amplius contrahere matrimonium nec cum sponsa, nec cũ alijs absq; dispensatione, de qua infra. Quod impedimentum non est perpetuum, sed temporale, scilicet, dum dicta consanguinea, cũ qua habita fuit copula, viueret, vt idem Sanchez num. 6. Filiuc. num. 281. Bonacc. num. 11. in fin, & alij, quod intellige, nisi adsit dispensatio.

Et si copula esset post contractum matrimonium, dictum impedimentum esset perpetuum, licet adhuc matrimonium nõ esset consummatum, quia licet propriè affinitas non sit contracta, cum matrimonium non sit consummatum. Tamen ratione publicæ honestatis oritur dictum impedimentum perpetuum, vt habetur in cap. transmissa de eo, qui cognouit, &c. Filiuc. tract. 10. par. 2. cap. 9. num. 282. Sanchez lib. 7. disp. 15. num. 6. Et idem dicitur si vir mortua sua vxore, haberet copulam

cum

cum consanguinea vxoris, & è contra Bonac.de imped.q.3.punct.14.num.12. Sanchez loc.cit.num.12.Rebell.lib.3.q.18. nu.10.P.Ledesma q.58.art.4. licet non desint multi contrarium asserentes.

Et nota dictum impedimentum nō oriri ex cognatione legali, vel spirituali, cum iura tantum loquantur de incestuosa copula cum affine, scilicet cum consanguinea vxoris, Bonac. loc. cit. num. 10. & alij communiter.

24. Secundū crimen est raptus sponsæ alterius, per quem contrahitur impedimentum, vt non possit quis nec cum rapta, nec cum alia matrimonium contrahere, & si rapta consensum præbuit raptui, ipsa erit in eadem pœna, etiam si sponsa sit de futuro, ita communiter omnes colligunt ex ca. statutum 27. q.2. Sanchez lib. 7.disp.12.num.43. Filiucc. tract.10.2.par. cap.9.nu.285.Bonac.de imped.q.3.punct. 14.num.13.Henriq.lib.12.cap.2. Rebell. lib.3.q.18.num.4. Sed Sanchez loc.cit.nu. 45. Asserit, id tantum intelligi de sponsa de præsenti, scilicet post contractum matrimonium, & ita ait Palud. 4. d. 34. q. 1. art.2.num.13. dum explicans dictum impedimentum, ait. *Raptus alienæ sponsæ, idest vxoris alienæ*. Quam opinionem probabilem vocat Filiuc. loc. cit. & videtur consentire Bonac. ibidem.

25. Tertium crimē est vxoricidium, quod impedit, ne quis possit contrahere cum alia, etiam si fuisset propter adulteriū illatum. Colligitur ex cap. interfectores 33.q.2. vbi etiam ipsis interfectoribus pœnitentibus, denegatur coniugium, & ex cap. admonere 33. q. 2. vbi Stephanus V. Pontifex reprehendens Astolfum, quod vxorem occidisset, ait. *Vxorem nunquam ducere audeas*. D.Thom.4.d.37.q.2. art.2. in corp. Durand.q.2.art.2.num.6. Palud. q.2.art.2.num.9.Sanchez lib. 7. disp. 16. num.1.Bonac.loc.cit. num. 14. non tamen extenditur hoc impedimentum in homicidio patrato ab vxore in suum virum; ita Sot.4.d.37.q.vnic.art.1.vers. simplex itē, D.Antonin.3.par.tit.1.cap.16.§.4.Henriquez lib.11.de matrim.cap.2. num. 1. ad fin. Vgolinus de sacramentis de matrim. cap.20.num.3.Rebell.lib.3. q.18. num. 5. & alij multi ab his citati; sed Sanchez loc. cit.num. 6. verius esse putat dictum impedimentum extendi etiam ad vxorem, & sequitur Bonac.loc. cit. Sed verè prima opinio tuta est, quia in iure dictus casus tantum est expressus.

26. Quartum crimen est susceptio propriæ sobolis, quod accidit in baptismo, & confirmatione, & contrahitur impedimentum tam si teneatur, vel baptizetur proprius filius, quam si teneatur ad confirmationem filius proprij coniugis, & necesse est, vt fiat animo insidiandi matrimonio, scilicet, ad finem priuandi alium coniugem debito cōiugali, ex quo sequitur, vt talis sic baptizans, vel tenens, &c. mortuo suo coniuge, non possit cum alio contrahere, Filiuc.tract.10. par.2.cap.9. num.289.Bonac.de imped. q.3. punct. 14. nu.17. & expressè habetur in cap. de eo 30.q.1.Sanchez lib.7.disp.6.num.8.

27. Quintum crimen est presbytericidium ex cap. qui presbyterum de pœnit.& remiss. quod intelligitur, quando homicida fuerit de tali delicto conuictus, vt Nauar.cap. 22.num. 74. ex Panorm. & patet ex verb. cit.capitis, vbi sic habetur. *Qui presbyterum occiderit, conuictus vsque ad vltimum vitæ suæ tempus militiæ cingulo careat, & absq; spe coniugij maneat*. Sanchez lib.7.disp.6.num.9.& alij.

28. Sextum crimen est pœnitentia publica, scilicet, durante dicto tempore pœnitentiæ, nullus contrahere licitè potest, quia tempus pœnitentiæ non debet esse tempus lætitiæ ex cap. de his, & cap. fin.33.q.2.Ita Palud.4.d.34.q.1. art. 2. nu. 12.& 13.in fin.Durand.d.37.q.2.ar.2. nu. 6.Sot.q.vnic.art.1.vers.de solemniter pœnitentibus; licet ad præsens non adsit hoc impedimentum, cum non sit in vsu pœnitentia publica, vt Sanchez lib.7.disp.6.n. 10.& alij.

29. Septimum crimen est matrimonium contractum cum moniali, ob quod, licet sit irritum matrimonium, adhuc tamen contrahens priuatur omni coniugio contrahendo, ex cap. hi ergo 27. q. 1. ex Concilio Tiburiensi cap.6.

30. Aliqui addunt aliud crimen, nēpe interfectionem proprij filij, & sumitur

ex cap. 1. de his, qui filios occid. vbi de matre, quæ filium interfecit, sic dicitur, *Mandamus quatenus eam labores inducere, vt ad aliquod monasterium transeat, in quo perpetua pœnitentia sua peccata deploret, si autem repugnante carnis fragilitate, ad hanc induci nequerit, ei licentiam nubendi in domino tribuas*. Ad quem locum Ananias iam supponit fragilitatem, & ait. *Iudicem in hoc debere permittere minus malum, scilicet, vt nubat, ad euitandum maius*, quæ sententia placet Sanchez lib. 7. disp. 6. num. 12. quod intelligendum puto, dummodò verè adsit timor incontinentiæ, vt in cit. cap. ait Gloss. alioquin verba Pontificis nihil operarentur; sed est expectanda in tali casu sententia iudicis, vt ex ipso textu colligitur.

31 Vtrum autem contrahere cum dictis impedimentis non dirimentibus sit peccatum mortale? Respondeo, quod respectu impedimenti votorum, sponsaliũ, & interdicti, certum est, quod sit culpa mortalis; respectu verò aliorum, idem esse dicendum aliqui affirmant; sed alij id modificant dicendo, tunc esse mortale, quando in illis locis viget cõsuetudo accipiendi dispensationem dictorum impedimentorũ; & verè ita est omninò tenendum cum Sot. 4. d. 37. q. vnic. art. 1. vers. circa hoc autem, Caiet. in summ. verb. matrimonium, cap. 1. §. & scito peccatum esse. P. Sot. lect. 14. de matrim. §. penult. in fin. Syluest. verb. matrimonium, 7. q. 6. dicto 2. Sed Sanchez docet non esse culpam mortalem cum dictis impedimentis contrahere (seclusis illis tribus) & ratio est, quia consuetudo inualuit, vt matrimoniũ contrahatur ab his, qui dicta impedimenta habent, absque vlla dispensatione vide lib. 7. disp. 17. à num. 6. & seqq. quod etiam confirmat Bonac. respectu illorum locorum, in quibus vigeret talis consuetudo.

32 Sed quis possit dispensare in dictis impedimentis? Respondeo in incestu vero, scilicet commisso post consummatum matrimonium cum consanguinea vxoris, solus Pontifex dispensat, vt incestuosus contrahere possit, ratione autem iuuentutis, vtique id posset Episcopus per cap. si duo in fin. 35. q. 6. Si autem incestus non fuerit verus, scilicet cõmissus post contractum matrimonium; sed ante ipsius consummationem, pertinet dispensatio ad Episcopum per cap. si duo cit. sic Abbas in cap. 1. num. 4. de eo, qui cognouit consang. Angelus verb. incestus num. 5. Syluest. verb. luxuria q. 4. dicto 5. sed hi Doctores, & alij loquuntur iuxta iura. Attamen dicendum est ex consuetudine, Episcopum posse dispensare in dictis impedimentis non dirimentibus, excepto impedimento voti castitatis, & Religionis; nam vsus obtinuit, vt nullus dispensationem accipiat, nisi habeat impedimentum dirimens; quod optimè docet Nauarr. cap. 22. num. 85 & 75. ex Paludan. 4. d. 28. q. 2. & D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 16. §. 4. & idem docet Bonacc. de impedim. q. 3. pun. 15. num. 2. & licet pro se afferat Filiucc. & Sanchez, Tamen dicti Doctores aliud asserunt præcipuè circa incestum cum consanguinea vxoris, &c. vt apud ipsum Filiucc. videri potest tract. 10. de matrim. p. 2. cap. 10. num. 306. & apud Sanchez lib. 7. disp. 17. à num. 10. & seqq. licet in fine num. 15. approbet sententiam Paludani, & aliorum asserentium, consuetudine aboletum esse, ne dictus incestus, & alia impedimenta, vt supra, indigeant dispensatione.

DE

DE DISPENSATIONIBVS MATRIMONIALIBVS.

Quonam modo possit Summus Pontifex, vel Episcopus dispensare in Impedimentis Matrimonij, quibus de causis, &c. Cap. CXII.

1 *Declaratur quid sit dispensatio, interpretatio, irritatio, & abrogatio, & quomodo differat priuilegium à dispensatione.*

2 *Dispensatio est iuris relaxatio cum cognitione causæ ab eo, qui relaxare potest, nec dispensatio facta à principio potest extendi ad casum similem; secus si esset facta à lege.*

3 *Ante tradita doctrina procedit in dispensationibus odiosis, in quibus stricta debet fieri interpretatio secus in fauorabilibus, & in alijs multis casibus.*

4 *Potestas dispensandi alicui commissa est latè interpretanda, licèt nō possit extendi, nisi ad casus, qui possunt adaptari cum illis, qui in potestate sunt expressi.*

5 *In dubio, dispensatio non debet extendi ad aliū casum, at in dubio an talis potestas ad illum ostendatur, putandum est extendi, quia dispensatio strictè, potestas verò latè est interpretanda.*

6 *Casus concessi à Concil. Trid. Episcopis, si fuerint occulti, possunt extendi ad Capitulum Sede vacante.*

7 *Habens potestatem dispensandi in votis, & iuramentis, habet etiam potestatem commutandi.*

8 *Habens potestatem commutandi vota, vel in eis dispensandi poterit etiam id agere in iuramentis soli Deo factis.*

9 *Habens facultatem in votis, & iuramentis, habet etiam facultatem in iuramētis, & votis simul factis de eadem re.*

10 *Habens potestatem legitimandi adulterinum, & incestuosum, poterit etiam legitimare aliquem habentem vtrumque vitium simul.*

11 *Habens facultatem dispensandi cum alijs, poterit etiam dispensare cum se ipso.*

12 *Summus Pontifex, & alij omnes Prælati, possunt secum directè dispensare in omnibus, in quibus possunt cum subditis dispensare.*

13 *Superior admittens aliquem ad actum ei prohibitum, censetur dispensare, si sciēs id faciat, & idem dicitur si videat, & taceat, dum faciliter posset impedire.*

14 *Episcopus aliquando potest dispensare in lege Summi Pontificis, vel Concilij.*

15 *In Impedimentis dirimentibus, solus Summus Pontifex dispensat, nisi fuerint etiam iure naturali dirimentia, possunt tamen Episcopi, si impedimenta fuerint occulta, vel non adsit aditus ad Summum Pontificem.*

16 *Summus Pontifex potest dispensare in voto solemni castitatis, tam ordinis, quam professionis.*

17 *Ponūtur plures casus, in quibus Episcopus potest dispensare in voto castitatis, & religionis.*

18 *Episcopus potest dispensare ad petendum debitum cum eo, qui contraxit matrimonium cum voto castitatis.*

19 *Potest etiam Episcopus dispensare ad petendum debitum ex affinitate contracta inter coniuges.*

20 *Potest etiam Episcopus dispensare ad petendum debitum ob cognationem spiritualem contractam inter coniuges.*

21 *Eadem doctrina, quam diximus de voto castitatis, & religionis, dicitur etiam de iuramento obseruandi castitatem, vel ingrediendi religionem; sed contraria opinio etiam tuta est.*

22 *Dispensans in lege superioris absque iusta causa, inualidè dispensat, secus si superior dispenset in lege propria, non tamen absque graui culpa potest fieri, si fiat cum præiudicio tertij.*

1 Sт primò sciendum, dispensationem, interpretationem, irritationem, & abrogationem legis differre inter se. Nam irritare idem est, ac legem impedire, & cessare, ne robur consequatur, vt si legem indigentem principis confirmatione, Princeps non confirmet, sed casset. Abrogare autem, est postquam lex habuit suum robur, & princeps illam omninò cassat. Dispensare est aliquem eximere ab obligatione legis. Interpretari est declarare legem, non habere vim in tali casu, differt autem dispensatio ab interpretatione, quod illa requirat iustã causam, at interpretatio requirit tantum casum, in quo lex non obligat. Differt etiam derogatio, & abrogatio, quia hæc omninò legem tollit, & cassat, at derogatio tollit eam secundum partem. Ita ex communi opinione tradit, Sot. lib. 1. de iustit. q. 7. art. 3. vers. Quo hæc autem. Actor. 1. p. lib. 5. cap. 15. & Sanchez lib. 8. de impedim. disp. 1. num. 1. Differt etiam priuilegium à dispensatione, quod illud concedatur sine causa, dispensatio antè cum causa, Rodriq. q. Regular. q. 46. art. 2.

2. Est igitur dispensatio, iuris relaxatio cum cognitione causæ ab eo, qui potest relaxare, quæ definitio includit perfectam dispensationem, quæ fieri non debet absq; causæ cognitione, & ideò illam tradunt cõmuniter Doctores; vt Nauarr. in manuali præludio 9. num. 15. ex Gloss. Solemnem, §. Nisi rigor, 1. q. 7. Abb. cap. 2. num. 4. de schismat. & ibi Anania, num. 3. Ioan. Andr. de tempor. ordin. nu. 6. Graff. 1. p. decis. lib. 2. cap. 31. n. 1. & alij. Et nota, dispensationem esse strictè interpretandam, ita vt vltra casum expressum, extendenda non sit, vt habetur expresè in cap. 1. §. ille vero, de filijs Presbyteror. in in 6. Licet in multis casibus temperet dictam doctrinam Sanchez lib. 8. de dispensat. disp. 1. à num. 4. & seqq. Nec in dispensatione valet paritas rationis. Ita vt possit extendi ad alium casum similem, & in quo adest maior ratio dispensationis; & facit regula; quæ à iure de regul. iuris in 6. vbi habetur. *Quæ à iure communi exorbitant, minimè sunt ad consequentiam retrahenda.* Hanc doctrinam docet Molin. tom. 3. de iustit. disp. 191. num. 2. Molin. I. C. de primog. lib. 2. cap. 4. num. 48. & 49. Couar. 4. decretal. 2. par. cap. 8. §. 8. nu. 11. Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 1. num. 32. Filiuc. tract. 19. de matrim. 2. par. cap. 10. num. 293. §. secundò. Neq; valet argumentum ex l. neq; in ea 22. ff. ad l. Iuliã de adult. vbi habetur. *Sed qui occidere potest adulterum, multò magis contumelia poterit eũ iure afficere*; Ex qua lege communiter Doctores docent, habentem potestatem in vitam alterius, habere etiam potestatem in eius bona, & licitum esse bannitũ spoliare, eo quod licitum sit illum occidere; & facit regula, cui licet 53. de regul. iuris in 6. sic dicens. *Cui licet, quod est plus, licet vtiq; quod est minus*; & in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi habetur. *Quod in maiori conceditur, licitum esse videtur, & in minori.* Ex quibus, & alijs textibus Decius cap. quia in tantum à num. 15. & seq. de præbendis, & in alijs locis, & aliqui alij putant, dispensationem habere locum in casibus, in quibus datur paritas rationis. Sed respondendum est cum Couar. loc. cit. dictos textus loqui in concessionibus à lege, vel canonib. concessis, in quibus lata est facienda interpretatio; secus autem est de dispensationibus priuatim factis à Principe; vt fusiùs Sanchez loc. cit. n. 32.

3. Est tamen temperanda dicta doctrina, ita vt procedat in dispẽsationibus odiosis, tunc enim strictè sunt interpretãdæ, & non nisi in casu expresso, & dispensatio ad plura beneficia. Secus autem in fauorabilibus. Item temperatur in dispensationibus, in quibus exprimitur causa concessionis, tunc similiter valet argumẽtum ad casum similem habentem eamdẽ causam, & hoc ex tacita mente dispensantis, sic Abbas cap. at si clerici §. de adulterijs num. 8. Tertiò temperatur quando minus est annexum ad totum tanquã pars eius, v. g. dispensatus ad sacerdotium, est dispensatus ad alios ordines inferiores, Hostiens. in cap. postulasti num. 12. de rescript. Quartò non valet argumentum à maiori ad minùs in dispensationibus factis ab homine, quia hæ strictè interpretandæ sunt. Valet tamen dictum argumentum

tum

tum in dispensationibus factis à lege, & canonib. vt Couar.4.decret.2.par. cap.8. num.11. Quintò, si maius, & minùs sunt in diuersis generibus, tunc dispensatio non extenditur ad minùs, secus autem si sint in eodem genere; v. g. si Pontifex concedit Episcopis, vel religiosis potestatem testādi, intelligitur etiam concessa facultas faciendi codicillum, vel donationem causa mortis; ex l. Marcellus ff. de donat. caus. mort. vbi dicitur. *Nam, & mortis causa donare poterit, cui testari concessum est*. Molin. tom.1. de iustit. tract.2. disp.141. in fin.

4. Potestas autem alicui commissa dispensandi, est latè interpretanda, sumus enim in fauorabilibus, & nemini fit iniuria, vt fusè probat Sanchez lib. 8. de matrim. disp.2. num.1. Filiuc. tract. 10. de matrim. par.2. cap. 10. num. 294. Sed notandum est, dictam potestatem non extēdi ad omnes casus, sed ad illos, qui adaptari possunt cum alijs casibus in potestate expressis, Felin. cap. fin. num. 8. limit. 1. de simon. Secundò extenditur dicta potestas solum quando agitur de praiudicio concedentis. Secus quando agitur de praiudicio tertij. Tertiò quando ex consuetudine tam dicta potestas extenditur ad certos casus, non est extendenda ad alios, Felinus cap. postulasti num.11. vers. quartus casus est, de rescript. Quartò dicta potestas non extenditur ad dispensandum in iure naturali, vel diuino, Nauar. cap. fin. de simon. num. 3. Quintò latè est interpretanda potestas dispensandi cum personis in potestate expressis, Sanchez loc. cit. à nu. 2. & sequentibus, & sequitur Filiuc. loc. citat.

5. Ex quibus colligitur, in dubio an dispensatio extendatur ad aliquem casum, interpretandum esse, non extendi; è contra verò, in dubio an potestas dispensandi extendatur ad aliquem casum, interpretandum esse extendi; nam dispensatio, vt est in primo casu, requirit strictam interpretationem, sed potestas dispensandi, vt est in secundo casu, requirit amplam interpretationem, Decius cap. at si clerici §. de adulterijs limit.2. nu.96. de iudicijs. Colligitur etiam, bullam Cruciatæ, & Iubilæi esse strictè interpretandam, quia est tantummodo dispensatio, vt Nauar. lib. 2. consil. tit. de iure iur. consil. 3. nu. 6. vel consil.1. num. 6. Vbi loquens de Iubilæo, dicit, dictam facultatem esse odiosam, & restringendam, & Henriq. lib.7. de indul. cap. 30. num. 1. idem asserit de bulla cruciatæ; è contra verò colligitur, facultatē, seu potestatem concessam Episcopo circa beneficia, esse latè interpretandam, vt ex pluribus docet Sanchez lib. 8. disp. 2. num.7. & seqq.

6. Sed primò dubitari potest, vtrum facultas concessa Episcopis à Concil. Trident. sess.24. cap.6. de reform. absoluendi, & dispensandi in casibus occultis, nec deductis ad forum contentiosum, excepta irregularitate ex homicidio voluntario, extendatur etiam ad capitulum Sede vacante, & alios habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, & Prælatos religionū? Et quoad capitulum Sede vacante, negatiuè respondet Suarez de censur. disp. 41. sect.2. num.6. Sed affirmatiuè fusè probat Sanchez lib.8. disp.2. num.10. esse respondendum, ex Aragon.2.2.q.88. art.12. concl.5. fol.1042. Henriq. lib.14. de irregul. cap.18. num.2. & cap.20. num. 1. Quæ facultas competit Episcopis etiam electis, & non adhuc consecratis, quia ex tunc non petunt eis omnia, quæ pertinent ad iurisdictionem, vt idem Suarez ibid. nu. 7. idem dicitur de alijs Prælatis iurisdictionem quasi Episcopalem exercētibus, vt sunt Abbates, & alij Sedi Apostolicæ, & non Episcopo subiecti; & idem ex priuilegio Pij V. dicitur de Prælatis regularium, & superioribus localibus; vt Sāchez loc. cit. num. 12. & 13.

7. Secundò dubitatur, vtrum potestas dispensandi in votis, & iuramentis, includat potestatem commutandi? Et affirmatiuè respondendum est, quando dicta potestas est ordinaria, de quo nullus dubitat, nec similiter quis dubitat, habentem potestatem commutandi, non posse dispensare; sed difficultas est, quando quis habet talem potestatem ex delegatione, vel ex priuilegio? Et etiam in his casibus affirmatiuè respondet Palud. 4. d. 38. q.4. art.3. num. 35. Sot. lib.7. de iustit. q.4. ar.3. vers. ex his fit, vbi sic ait. *Facultas dispensandi*

sandi eadem est vbiq; commutandi, quia maior est facultas dispensandi; Idem docet Arag. 2.2.q.88.art.12.dicto 2.& q.89.art.9. propos.2. Alij autem cum Sanchez lib.8.disp. 2. num. 15. putant contrarium esse probabilius, sed verè primam opinionem censeo tutam.

8. Sed vtrum habẽs potestatem delegatam cõmutandi vota, & in eis dispensandi, vt fit in bulla Cruciatæ, & Iubilæi, possit etiã eandẽ potestatẽ exercere circa iuramẽta, soli Deo facta. Dico (habens potestatem delegatam) quia de habente potestatem ordinariam, non est dubiũ. Vnde affirmatiuè respondet Caiet. 2.2.q.89. ar. 9. his verbis. *Omnia iuramenta inferioribus Papa, quæ si essent vota, subessent eisdem, quia cui concessum est posse ordinare in maius, cõcessum quoq; est posse in minus*. Expressiùs id tenet Henriq. lib.7. de indulg. cap.30.n.5. Rodriq.1.tom.summ.cap.192.n.30. Aragon.2.2.q.86.art.9.ver. Dico quartò. Imò iuxta Sanchez lib.8.disp.2.num.19. Priuilegium ad iuramenta soli Deo facta cõmutanda, vel in eis dispensandi, extenditur ad vota.

9. Maius tamen dubium est, vtrum habens facultatem in iuramentis, & votis, vt supra, habeat etiam facultatem in votis, & iuramentis respectu eiusdem rei factis? Et quidam negatiuè respondent, vt Azor. 1.p. lib.11. cap.10. quæst. 2.& cap.18.q.16. Henriq. lib.7. de indulg. cap.30. num.5.& alij. Vnde Patres Societatis Iesu, quibus Paulus III. concesserat facultatem commutandi vota, obtinuerunt à Gregorio XIII. vt dictum priuilegium extenderetur ad vota iureiurando firmata, vt Sorbus in compendio priuileg. mendican. verb. absolutio 2. quoad Sæculares conclus. 8. Alij autem, vt Emanuel Sà ver. votum vbi de voti irritat, & dispensat. num. 16. ait, *Habentem authoritatem vota commutandi, habere etiam, si fuerint iuramento firmata*; Et verè non video cur possit quis absoluere, vel commutare vota, & iuramenta, & non postea idem possit, si fuerint facta in eadem re. Alij verò distingunt, si iuramentum fuerit emissum in voti confirmationem, tunc posse habẽtem authoritatem commutandi, vel dispensandi, in his etiam dispensare, vel commutare; secùs si iuramentum fuerit emissum independenter à voto, vt si quis priùs iurauerit, & postea vouerit idem, vel si post votum, immemor dicti voti, iurauerit. Ita Sanchez lib.8. de matr. disp.2. n.23. Sed etiam in hoc casu, puto secundam opinionem tutam esse, & primam tutiorem.

10. Ex qua doctrina, aliud dubium consurgit, nempè, vtrum habens potestatem à Principe legitimandi adulterinum, & incestuosum, possit legitimare personam habentem simul vtrumq; vitium? Et quidquid aliqui dicant, respondendum est affirmatiuè, sumus enim in casu potestatis concessæ à Principe, in quo casu, est facienda latissima interpretatio, vt diximus num. 4. Ita Angelus verb. dispensatio num. 9. Syluest. ibidem num. 10. Henriq. lib.14. de irregular. cap.8. num.10. & quamplures alij. Neq; puto necessariã modificationem aliquorum asserentium, id esse verum, quando non adest damnum tertij, nam dictum damnum est per accidens, & dũmodo dispensatio fiat ex priuilegio Principis, quod latè est interpretandum, nemini sic dispensans iniuriam facit.

11. Tertiò dubitatur, vtrum habens potestatem dispensandi, possit illam exercere in suam propriam personam? Sed sciendum est, duplicem esse dispensationem, scilicet propriè, & impropriè, dispẽsatio propriè dicta, est iuris relaxatio, & fit per actum iurisdictionis, dispensatio impropriè dicta est licentia quædam, quã possunt superiores concedere de aliqua re, v. g. constitutiones religionis præcipiunt, vt nullus absq; superioris licentia è monasterio egrediatur, vel vt nullus frangat ieiunium religionis; dicta dispensatio non est iuris relaxatio, nec actus iurisdictionis, sed superioritatis; & de hac facultate, seu impropria dispensatione nullus dubitat, quod Prælati, eodem modo, quo possunt illam exercere in subditorum beneficium, possint etiam vti in beneficium proprium, vt communiter omnes docent cum D. Thom. 2.2. q. 185. art. 8. Angelus verb. Monachus num. 7. Syluest. verb. religio

ligio 6.q.10.& religio 7.q.12. Vnde quando superiores in communi dispensant cũ subditis, dicta dispensatio extenditur ad seipsos, vt docet Sor.4.d.1.q.1. art. 4. in fin.corporis. Et tandem dicti Prælati possunt committere confessarijs vt cum ipsis dispensent in omnibus, in quibus ipsi superiores possunt dispensare cum suis subditis, vel absoluere in confessione sacramentali; nam dicti superiores non debent esse peioris conditionis, quam subditi; & dum in cap.fin.de pœnit.& remiss.conceditur Episcopis, & Prælatis exemptis religionum, vt sibi confessarium eligere possint, conceditur etiam, vt ab illo absolui possint ab omnibus, à quibus ipsi subditos absoluere possunt, & ita declarasse S. Cõgregationem testatur Suarez de censuris disp.41.sect.2. num. 9. Et idem esse dicendum de casibus occultis Episcopo cõcessis in Concil.Trid.sess.24.cap. 6. de refor. Henriq.lib.6.de pœnit. cap. 4. num. 3. in comment.littera I. Sanchez lib. 8. de matrim.disp.3.num.3.

12. Sed difficultas est; vtrum Prælati directè, & verè secum dispensare possint in omnibus, in quibus possunt cũ suis subditis? Vt in votis, in irregularitate, in præceptis Ecclesiæ respectu Summi Pontificis, &c. Et plures Doctores negatiuè respondent, vt Azor.1.par.lib. 5. cap. 15. q.6.Palud.4.d.24.art.3. num. 49. & d. 38. q.4.art.4.num.41. Angelus verb. votum 4.num. 7. Syluest. eodem verb. votum 4. q.3.& alij plures,& ratio est, quia nemini licet authoritatem in proprio facto præstare, idest,nullus debet esse iudex in propria causa; tamen dicendum est,summum Pontificem, Episcopos, & alios Prælatos siuè regulares, siuè seculares posse secum dispensare in omnibus, in quibus possunt dispensare cum suis subditis; imò etiam habentes authoritatem tantummodo delegatam, id etiam secum efficere possunt, dũmodò delegatio nõ fuerit facta cũ quibusdã personis specificè nominatis, tunc enim dicta facultas non potest extendi vltra dictas personas; vt fusè Sanchez lib.8. disp.3.num.68.& seqq. & sequitur Filiuc. tract.10.de matr.par.2.cap.10. num. 295. & seqq. quod intellige etiam de vera, & propria dispensatione, vt num. anteced. declarauimus; & quod diximus de Prælatis, dicitur etiam de Principe absoluto, potest enim secum dispẽsare in omnibus, in quibus potest dispensare cum suis subditis quoad temporalia, vt Syluest. verb. lex q.14.& Sanchez loc.cit.num.7.

13. Est autem notandum dupliciter posse fieri dictam dispensationem. Primò per admissionem alicuius ad actũ, ad quẽ est inhabilis, vt per admissionem irregularis ad ordinem; tunc enim censetur superior dispensare, dummodo sciat inhabilitatem, & admittat. Secundò per taciturnitatem; scilicet, quando superior videt aliquem exercentem aliquem actum illi prohibitum, & tamen tacet, dum liberè posset illum impedire, nam dicta taciturnitas, dicitur ratihabitio. Vide fusè hanc doctrinam apud Sanchez lib.8. disp. 4.per totam,& Filiuc.tract.10.de matrim. par.2.cap.10. num. 299. Azorius autem temperat dictam doctrinam vltimò dictã de taciturnitate; scilicet,esse veram dummodo factum subditi esset contra talis superioris edictum, secùs, si esset contra votum, vel ius commune, licet in eo possit dictus superior dispensare; sed contrariũ docet Palud.4.d.38.q.4.art.4.num.39.D. Anton.2.par.tit.11.cap.2.§.9.notab.2.qui Doctores præcipuè loquuntur de voto,& sequitur idem Sanchez loc.cit.in fin. Sed verè in hoc casu probabilior videtur sententia Azorij, cum moraliter loquendo non censeatur Episcopus dispensare cum illo, quem videt comedere carnem,& habente votum ieiunandi; in illis tantum casibus prçsumi debet licentia superioris, in quibus facultas dispensandi,vel approbandi omninò pendet ab ipso; at in voti dispensatione non ita se habet, cum superior non dispenset, nec dispensare possit pro suo libito,sed quando fuerit interpellatus, & habuerit causæ cognitionem.

14. Vtrum autem Episcopus possit dispensare in lege Summi Pontificis, vel Concilij? Respondeo tunc tantum posse, quando in canone absolutè permittitur in tali casu posse dispensari, vel quando aliquid prohibetur cum clausula,nisi cum eo dispensetur,& similiter poterit Episco-

pus

pus in casu necessitatis, quando casus est Pontifici reseruatus;sed faciliter Pontifex adiri non potest; vt Sanchez ex communi opinione lib.8.disp.5.& lib. 2. disp. 40. num.3.quibus vsq; modo notatis.

15. Quæritur, vtrum tantum Pontifex possit dispensare in impedimentis dirimentibus matrimonium? Respondeo, quædam impedimenta esse ex iure diuino naturali, & in his nequit Pontifex dispensare, vt communiter omnes Doctores asserunt, vt Sot.4.d.40.q. vnic. art. 3. vers. in capite ergo, Palud.d.40. q.vnic.art. 3. num.20. P. Sot. lect.11. de matrim. ad fin. Nauar.cap.22.num.48.Sylueft. ver. Papa q.17.Filiuc.tract.10.de matrim.2.par.cap. 10.num.301.Sanchez lib.8.disp.6.nu.10. vt est consanguinitas inter ascendentes, & descendentes, vel iuxta alios est consanguinitas tantum in primo gradu inter dictos descendentes,& ascendentes.Quędam alia impedimenta esse tantummodo ex iure Pontificio, & in his certum esse, posse Summum Pontificem dispensare, ita communiter omnes nec possunt dispẽsare legati à latere, Sanchez num. 15. & Filiuc.num.302.posset tamen dictus legatus, vel etiam Episcopus dispensare in dictis impedimentis in casu magnæ necessitatis; quando tamen matrimonium iam esset bona fide contractum publicè, & impedimentum esset secretum, nec adesset facilis aditus ad Pontificem, & in separatione adesset scandalum; vt optimè fusè probat Sanchez lib. 2. de matrimonio disput.40.num.3.& lib.8.disp.6.num. 20. Et ratio est, quia etiam in criminibus Sũmo Põtifici reseruatis,posũt ab illis Episcopi absoluere, quãdo non adest aditus ad Sũmum Pontificem, vt communiter omnes docent; id tamen non potest agere Vicarius Generalis Episcopi, ex se vt d. Sanchez disp.40.nu.12. Licet Episcopus possit ei, vel alteri dictam facultatem delegare,vt quandocunq; casus occurrit, in quo Episcopus potest dispensare, possit etiam ipse Vicarius, vel alius ad id deputatus, neq; obstat, quod facultas alteri cõmissa, delegari non possit, vt patet ex cap. vlt.§. fin. de offic. deleg. vbi sic dicitur. *Nulli, cui commissum fuerit excommunicare, vel absoluere aliquos dispensare cũ irregularitatibus, liceat hac alijs demandare, quia non sibi iurisdictio; sed certum ministerium potius committitur.* Nam respondetur. Episcopum posse delegare in his, & in omnibus alijs casibus à iure, vel priuilegio Pontificis commissis non personæ,sed dignitati,quia huiusmodi iurisdictio non erit delegata, sed ordinaria, vt benè Sanchez lib.2.de matr. disp.40.num.14. Syluest. verb. delegatus q.4.Couar.3.var.cap.20. num. 6. 9. & 10. Nauar.cap.27.num.45.& in proprijs terminis de impedimẽtis matrimonij, id docet Henriq.lib.11.de matrim.cap.3. nu.2. & alij, vnde casus occulti ex Concil.Trident.sess.24.cap.6. de refor. Episcopo cõcessi, benè possunt ab ipso suo Vicario Generali, vel alteri delegari.

16. Secundò quæritur an possit Pontifex dispensare in voto solemni castitatis emisso in ordine sacro; vel in professione Religionis? Et de voto ordinis sacri,certum est apud omnes, posse in eo Pontificẽ dispensare; sed ad licitè dispensandũ,iuxta Caiet.in opusc.tom.1. tr. 27. de dispensat.matrim.in Occidentali Ecclesia q.vnica vers.quoad tertium, & to.3.in respons. ad 12.ait. *Sufficere maius bonum speciale ipsiusmet clerici, consideratis specialibus circumstantijs.* Alij autem dicunt, requiri causam publicæ vtilitatis; vnde peccaminosa esset dispensatio, si fieret absq; iusta causa. Ita Caiet. loc. cit. Sot.4. dist.38. q. 1.art.1.ad fin.corporis,& alij, sed firmũ,& validũ esset matrimonium,Quoad votum solemne professionis duæ sunt sententiæ. Prima asserit Summum Pontificem non posse in eo dispẽsare: & sic asserit expressè D.Thom.2.2.q.88.art.11. Sot.lib.7. de iustit.q.4.art.2.Aragon. ad dictum loc.D. Thom.vers.propter hęc argumenta.Turrianus lib. 2. de votis monasticis fol. 37. col. 2. & alij plures. Secunda sententia tenet partem affirmatiuam; vt Sanch.lib. 8.de matrim. disp.6. num.6. qui affert D. Thom.4.d.28.q.1.art.4.quæstiun.1. ad 3. Durand.q.2. num. 8. Richard. art.9. q.1. P.Sot. lect.5. de matrim. in fin. Caiet.2.2. q.88.art.11.& in opusc. tom.1.tit.27. de dispensat. matrim. in Eccles. Occident.q. vnic. vers.videtur autem mihi,& alij quãplures.

plures, quos affert dictus Sanchez, & sequitur Filiuce.tract.10. de matrim.2.p.ca.10.num.303. Et verè hanc opinionem puto probabiliorem, quia credendum non est, Christum Dominum nõ reliquisse Ecclesiæ suæ omnem potestatem, quę expediens, & necessaria esset pro communi bono, & de facto plures Pontifices in hoc voto dispensarunt, vt ex pluribus refert dictus Sanch. apud quem alias rationes, videre quis poterit. Et notat in num.11. Talem religiosum sic dispensatum, ex eo tempore, quo exuit habitum monachalem, & induit sæculares vestes, non teneri ad officium diuinum, sicut nec tenetur ad alia onera religionis.

17. Tertiò quæritur, vtrum Episcopus possit dispensare in voto castitatis, & Religionis? Et affirmatiuè respõderi posset, nisi Pontifex ex consuetudine sibi dicta vota reseruasset, vt ait Sot.lib.7. de iustit.q.4.art.3.vers.qui sunt autem, stante igitur dicta reseruatione, ad Summũ Pontificem spectant dicta vota; quod intellige, nisi fuerint emissa à personis alterius potestati subiectis, vt à coniugata, seruo, filio, sine licentia viri, domini, vel patris, tunc non posset Episcopus dispensare, ita Gutierez quæst.Canon.lib.2.cap.22.num.49. Item poterit Episcopus dispensare in voto castitatis temporalis, scilicet ad annum, vel aliud tempus, D.Tho.2.2. q.88. ar.11.ad 2.& communiter omnes. Sic etiã potest dispensare in voto castitatis cõiugalis, Henriq. lib.7.de indulg.cap.30.nu.3. Item potest dispensare in voto castitatis, quod alter coniux emisit ad non petendum absq; consensu sui coniugis, Syluest.verb.votum 5.q.2.num.5. Imò idem est dicendum. Etiam si de licentia alterius coniugis votum emissum esset, vt Palacios 4. d. 32. disp.2. col. 8. vers. quod si votum. Et idem dicas, si vterq; de communi consensu dictum votum emiserint, scilicet de non petendo, quia non est totale votum castitatis, cum semper teneantur reddere, & possint fornicari, vel soluto matrimonio, cum alio contrahere, Sãchez lib.8.de matrim.disp.9.num.8. Item poterit Episcopus dispensare in voto virginitatis, quando vouens non intendit se obligare, nisi ad integritatem corporis cõseruandam, non autem ad castitatem. Item poterit Episcopo dispensare in voto non contrahendi matrimonium, Azor. 1. par. lib.11.cap.19.q.5. Valent.2.2.disp. 6. q. 6. punct.7.col.10.vers.ex quo sequitur, quod intellige; quando votum, vel iuramentũ de non iterum contrahendo, esset factum Deo; secus si esset factum ad petitionem, & fauorem tertij, & iam dictus tertius tale iuramentum, vel votum acceptasset, tunc enim non posset Episcopus in præiudicium tertij à tali voto, vel iuramento absoluere, vt v. g. si quis voueret ob bonum filiorum ad petitionem sui coniugis, quod nullo modo cum alia contrahet, casu quo soluatur dictum matrimoniũ, tunc neq; in hoc, neq; in similibus iuramentis, in quibus adest præiudicium tertij, potest se Episcopus ingerere, nisi remissionem obtineat à patiente præiudicium, vel à proprio coniuge, in cuius gratiam factum est votum, Sot.lib.8.de iustit.q.1.art. 9. ad 2. Item potest Episcopus absoluere, seu dispensare in voto assumendi ordines sacros, Valent.2.2.disp.6.q.6.punct.7. vers. Et quoad primum Azor.loc.cit. q. 9. Idẽ est dicendum de voto disiunctiuè facto, cuius altera pars pertinet ad Episcopum, & altera ad Sũmum Pontificem, vt si quis voueret castitatem, vel religionem, vel assumptionem ordinis sacri, Sanchez loc. cit.num. 8. Item potest Episcopus dispensare in voto assumendi habitum fœminarum, seu Biguinarum, aut Bizochararum, cum non sit habitus veræ religionis, Henriq.lib.7.de indulg.cap.30.num.6. E contra Episcopus non potest dispẽsare in voto ingrediendi Religionem ordinis militaris S.Io: quia est vera Religio, cum in ea tria solemnia vota emittantur; Lopez 2. par.instructor.cap.9.ad fin.& idem alij asserũt de alijs ordinibus militaribus, quod negat Sanchez lib.8.disp.9.num.16. Quia alij ordines non sunt verę religiones iuxta veriorem sententiam, vt ipse ait. Item potest Episcopus dispensare in voto strictioris religionis, vt possit quis eligere laxiorem, Azor.1.par.lib.11.cap.18.q.8. D. Anton.2.par.tit.11.cap.2.§.9.vers. hoc autem videtur. Et si quis vouisset strictiorẽ reli-

religionem, & perseuerantiam in illa, tunc teneretur ingredi, & si ferre non posset austeritates religionis, posset exire, & Episcopus posset illum absoluere ne teneatur, Sanchez loc. loc. num. 18. Sed si absq; iusta causa exierit, non poterit Episcopus dispensare, ne iterum redeat. Item potest Episcopus dispensare, vt votum differatur iusta de causa; v. g. quis vouit ab hinc vno anno velle religionem ingredi; poterit Episcopus dispensare iusta de causa, vt votum differatur, dummodo non tamdiù differatur, vt vouens fiat impotens pro religione. Item poterit Episcopus dispensare in materia, in quã commutatum est votum reseruatum; v.g. quis vouit castitatem, & Pontifex cum illo dispensauit, & commutauit in tot confessionibus singulis mensibus faciendis, vel vsque ad mortem, in his confessionibus potest iusta de causa Episcopus dispensare, vel commutare. Ita Sanchez num. 20. & sequitur Filiucc. tract. 10. de matrim. p. 2. cap. 10. num. 307. circa med. Aragon. 2. 2. q. 88. art. 12. Syluest. verb. votum 4. q. 7. Sed Azor. 1. p. lib. 11. cap. 18. q. 11. dubiam putat hanc sententiam, & alij omninò contrarium tenent.

Item potest Episcopus dispensare in voto pœnali, vt si quis voueat non ludere sub pœna ingrediendi religionem: Non enim eligitur religio ex amore, sed ex actione odiosa; Et idem est dicendum, si quis voueat religionem, vel castitatem, si euadat præsens periculum, vel infirmitatem, &c. Est enim votum conditionatum, & non absolutum ob amorem virtutis factum; non desunt tamen, qui probabilius teneant, id esse verum ante conditionem adimpletam, sed post ipsam, votum pertinere ad Summum Pontificem, quia fit absolutum vide Sanchez lib. 8. disp. 10. à nu. 11. & seqq. & Filiucc. loc. cit. Et nota, dicta vota castitatis, & religionis, non esse ita strictè Pontifici reseruata, licet sint vota absoluta, quin Episcopus possit in aliquo casu etiam dispensare; nam Episcopus benè poterit etiam dispensare, quando adfuerit periculum incontinentiæ, nec facilis sit recursus ad Summum Pontificem, sicut etiam diximus de alijs casibus, similiter Pontifici reseruatis, quod fusè probat Sanchez lib. 8. disp. 9. nu. 22. & 23. Item Episcopus non poterit dispensare in voto castitatis, vel religionis emisso ante consummationem matrimonij; poterit autem post illius consummationem, pro quo vide Sanchez loc. cit. disp. 11. per totam, & Filiucc. tract. 10. de matrim. 2. p. c. 10. n. 307. propè fin.

18. Sed dubium est, vtrum possit dispensare ad petendum debitum cum eo, qui contraxit matrimonium voto castitatis? Et negatiuè plures Doctores respõdent, nisi adsit vrgens necessitas, seu periculum incontinentiæ. Ita Sot. 4. d. 38. q. 2. art. 1. ver. reddere etiam, Sylu. ver. dispensatio num. 15. & verb. matrimonium, 7. q. 5. in fin. Tolet. lib. 4. cap. 18. num. 2. Azor. 1. p. lib. 11. cap. 19. q. 8. & alij multi apud Sanchea lib. 8. de matrim. disp. 12. num. 2. At, probabilius dicendum est cum dict. Sanchez num. 4. Episcopum in tali casu posse dispensare, quia id non est dispensare ad votum castitatis, sed tantum dispensare quoad eius effectum stante dicta causa, nã vouens adhuc tenetur ad votum soluto matrimonio. Ita Henriq. lib. 12. de matr. cap. 2. num. 9. Rodriq. 1. tom. summ. c. 242. n. 2. Valent. 4. p. disp. 10. q. 5. pũ. 5. in fin. D. Anto. 3. p. tit. 1. c. 22. §. 2. in fin. & alij multi.

19. Secundum dubium est, vtrum possit Episcopus dispensare ad petendum debitum ratione affinitatis contractæ cum suo coniuge? Et quidquid dicant alij, affirmatiuè est respondendũ ex vsu consuetudinis iam præscriptæ. Ita Sanch. lib. 8. de matr. disp. 12. n. 13. Palud. 4. d. 42. q. 1. art. 3. n. 28. Et præcipuè si non sit facilis aditus ad Pontificem, vel adsit periculum incontinentiæ, vt Sylu. verb. debitum, q. 9. & alij multi apud dictum Sanch. num. 12.

20. Tertium dubium est, an possit Episcopus dispensare ad petendum debitum ob impedimentum cognationis spiritualis contractum inter coniuges? Et affirmatiuè etiam respondendum est, ex cõsuetudine iure præscripta; ita Sanchez loc. cit. num. 15. Filiuc. tract. 10. de matrim. 2. par. cap. 10. num. 308. in fin. Valentia 4. par. 2. punct. 2. ad fin. & disp. 10. quæst. 5. punct. 5. in fin. & alij multi.

Sed

21. Sed quæritur, vtrum id quod dictum est de voto castitatis, vel religionis, sit etiam dicendum de iuramento castitatis vel religionis, ita vt eodem modo dictum iuramentum dispensari, vel non dispensari possit, prout diximus de voto? Et multi affirmatiuè respondent, quia in iuramento includitur etiam promissio facta Deo, & ex consequenti adest etiam votū; Ita Caiet. 2.2.q.89.art.9.Sot.lib.8. de iust. q.1.art.9. Azor.p.1.lib.11.cap.10.q. 3. Aragon.2.2.q.88.art.12.dicto 1.Valentia 2.2. disp.6.q.7.punct.4.vers.& notandum est. Alij tamen contrarium tenent,nempè tale iuramentum spectare ad Episcopum, & patet tum ex bullis, & Iubilæis, in quibus tantummodo fit mentio de voto, & non de iuramento, tum etiam, quia iuxta D. Thom.2.2.q.89.art. 8. Fortius est vinculū voti, quam iuramenti, vnde benè potest quis se obligare ad minus, & non ad maius, ita Tabbien.verb. iurare num. 21. ad fin.Nauar.lib.2.tit. de iureiurand. consil. 3.num.4.& 5. & alij plures neoterici teste Sanchez lib.8.de matrim.disp.13.num.3. Sed ipse Sanchez num. 4. sic distinguit, si iuramentum sit promissorium, tunc quia includit promissionem Deo facta, & ex consequenti votum, dictum iuramentum erit Pontifici reseruatum, si iuramentum sit assertoriū, scilicet absq; animo se obligandi, vel promittendi Deo; sed tantum quis iurat ad denotandum velle efficere tale propositum, tunc iuramentum pertinebit ad Episcopum. Tamen absolutè loquendo, puto secundam opinionem probabilem, & tutam esse, quia votum solet fieri cum maturiori discursu, & cum omnimoda voluntate se obligandi, & ideò meritò tantum votū, & non iuramentum seruari solet.

22. Deinde quæritur, an requiratur iusta causa ad valorem dispensationis? Quod tripliciter potest intelligi. Primò de dispensatione in lege superioris. Secundò de dispensatione in lege ab ipsomet superiore lata. Tertiò de dispensatione in constitutionibus ab aliqua communitate factis. Et quoad primam, dico, inferiorem inualidè dispensare in lege superioris absque iusta causa, ita communiter omnes cum D. Thom. 2.2.q.88.art.12.ad 2.Et Canonistæ in Gloss. in cap.non est ver.adimplere de voto.Vnde Summus Pontifex absq; iusta causa dispensans in voto, vel iuramento, aut alijs rebus ad ius diuinum spectantibus, inualidè dispensat; sic etiam Episcopus dispēsans in præceptis Ecclesiæ,v.g. in ieiunio, missa, labore diebus festiuis, inualidè dispensat, si id agat sine iusta causa. Ita Sanchez lib.8.de matrim.disp.17. num.4. Filiuc.tract.10.de matr.2.par.cap.10.n. 309. Sot.lib.7. de iustit.q.4. art.3. vers. rursus circa eadem, Nauar.cap.fin.num.4. de Simon.Angelus verb.dispensatio num.3. & ibi Syluest. nu.5.& alij communiter. Quoad secundam. Dico superiorem posse pro suo libito dispensare in lege propria absq; vlla causæ cognitione, ita Abbas in cap. non est num.8.de voto,Nauar.cap.fin.nu. 4.de Simon.& in manuali prælud.9. num. 14.Caiet.1.2.q.96.art.5.ad fin.& communiter alij. Et quoad tertium idem est etiā dicendum, vt Sanchez loc. cit. num. 27. apud quem plura notantur,& sequitur Filiuc.loc. cit. & num. seqq.Sed notandum, superiorem dispensantem in lege propria absq; iusta causa,peccare, & quidem mortaliter, si sit cum scandalo,vel in præiudicium aliorum, vt docet Nauar.in manual.prælud.9. num.14. & cap.25. num. 5. & sequitur Sanchez disp.18.num. 7.& idē est dicendum ex parte petentis dictam dispensationem.

Quænam sint iustæ causæ dispensandi in Impedimentis Matrimonij. Cap. CXIII.

1 *Dispensatio contrahendi matrimonium in secundo gradu non fit,nisi inter magnos Principes ob causam publicam, licet ex alijs iustis causis soleat concedi etiam alijs inferioris conditionis.*

2 *Tres causæ reputātur iustæ ad dispēsationē obtinēdā,prima est, defectus,dotis,secūda extinctio magnæ litis,tertia si nō possit cum alijs iuxta suū statū cōtrahere.*

3 *Duæ sunt causæ iustæ dispensandi in voto castitatis, vel religionis ex parte materiæ, & quatuor ex parte vouentis.*

4 *Dispensationem impetrans tenetur omnia aperire, scilicet ea, quæ possunt retrahere superiorem à dispensatione, vel ea, quæ ius præscribit esse aperienda in tali materia.*

5 *Qualitates extrinsecæ nō pertinētes ad substantiam rei, non sunt aperiēdæ in impetratione dispensationis.*

6 *Falsitas exposita in impetratione dispensationis, reddit illam irritā, si fuerit causa dispensationis.*

7 *Quando petitur dispensatio consanguinitatis, est explicandus gradus in linea recta, vel transuersali, &c.*

8 *In impedimento affinitatis, vel publicæ honestatis, etiam plures res declarandæ sunt.*

9 *In impedimento cognationis spiritualis, est explicanda persona, cum qua est cōtrahendum matrimonium.*

10 *Dispensatio voti, vel iuramenti, vel vtriusq; simul, certis clausulis est obtinenda.*

11 *In dispensatione consanguinitatis, vel affinitatis est explicanda copula, si præcesserit.*

12 *Copula in dispensatione cognationis spiritualis non est explicanda.*

13 *Si inter consanguineos, vel affines fuerit habita copula, & tractatus matrimonij, est totum id explicandum.*

14 *Ad obtinendam dispensationem pro dictis consanguineis, vel alijs non requiritur mandatum; sed potest obtineri dispensatio etiam ipsis inscijs.*

15 *Delegatio personalis ad dispensandum, extinguitur morte delegati, secus si delegatio fuerit realis.*

16 *Morte concedētis dispensationem, vel gratiam, non extinguitur gratia, vel dispēsatio, nisi in certis casibus.*

17 *Dispensatio voti castitatis, vel non nubendi non semper extinguitur per primum matrimonium.*

18 *Renuntians dispēsationi, potest ea vti mutata voluntate, si superior non acceptauerit renunciationem.*

19 *Priuilegium, vel concessio facta ob merita, vel ad modum contractus, reuocari non potest.*

20 *Quando agitur de concessione propria authoritatis, concessio reuocari potest, sed aliquando nec potest fieri.*

21 *Priuilegia non intelliguntur reuocata per reuocationem generalem, sed plures conditiones requiruntur.*

22 *Confessores, qui volunt expedire litteras dispensationum Sacræ Pœnitentiariæ, debēt esse doctores in lege canonica, nec sufficit si quis fuerit lector theologiæ, vel licentiatus, aut doctor iuris Cæsarei.*

23 *Mendicantes habent priuilegiū expediendi huiusmodi litteras, dummodo fuerint ad hoc electi à Generali, vel Prouinciali, nec est necessaria confessio.*

1 Est primò notandum, in Concilio Tridentino sess. 24. de matr. cap. 5. Statutum esse, ne dispensetur in secundo gradu, nisi inter magnos Principes, sub quo nomine magnorum Principum veniunt non solum Principes absoluti, sed etiam omnes alij Principes, & Domini titulares, seu feudatarij iuxta Sanchez lib. 8. disp. 19. num. 2. & Filiuc. tract. 10. de matrim. 2. par. cap. 10. num. 319. Sed meliùs videtur docere Suarez 3. par. q. 71. disp. 31. sect. 2. col. 4. Nempè sub dicto nomine non comprehendi Marchiones, & Duces, qui Regibus subduntur, & sic non debent ibi comprehendi nisi tantummodo Principes absoluti, alioquin esset vanum illud verbum Concilij, inter magnos, si omnes Dominos velimus intelligere, & hoc quidem consentaneum est rectæ rationi Cōcilij, vt euitetur frequentia dispensationū; licet Pontifices ex benignitate soleant dispensare etiam cū personis inferioris ordinis ex aliquibus causis, quarum prima est, si matrimonium esset contractum cum ignorantia rigorose prohibitionis Concilij, secundò si proles esset habita, tertiò si matrimonium ex lōgo tempore esset malè contractum, quartò si scandalum esset sequuturum ex separatione, quintò, si iuuenis pauper sit, & Patruelis velit illam ducere, Nauar. lib. 4. consil. tit. de consang. consil. 6. vel 13; Sanchez loc. cit. num. 4. Filiuc. loc. cit. §. & quia. Et nota cum eisdem Doctoribus faciliùs esse dispensandum cū diui-

diuitibus, & potentibus, quia ad bonum commune magis est horum pax necessaria, quam pauperum, nec in hoc vlla datur exceptio personarum, vt ait D. Thom. 2.2.q.63.art.2.ad 2. & constat ex Concil. Trid.sess.25.de matrim.cap.5.vbi dicitur; *Ne cum pauperibus dispensetur; sed cum Principibus magnis in secundo gradu; & ob causā publicam*. Scilicet indirectè, quatenus bonum particulare, reddeat in bonum commune, vt explicat Sanchez loc. cit. num. 1.& Filiuc. ibidem. Est etiam notandum in propinquiori gradu, requiri vrgentiorem causam, & in consanguinitate, requiri maiorem causam, quam in affinitate; vt ijdem Doctores. Quibus notatis.

2. Dico vniuersaliter loquendo, tres causas esse reputandas iustas ad dispensationem obtinendam iuxta stylum curiæ, vt testatur Nauar.cap.22.num.87.§.septimò dicendum est. Prima est, defectus dotis competentis. Secunda extinctio magnæ litis. Tertia, quod maior pars sibi parium Ciuitatis, vel loci, sint ei consanguinei, vel affines; aut si non habeat sufficientem dotem ad nubendum extra suum oppidum, vel locum, de quibus causis fusè discurrit Sanchez lib.8.disp.19.à num.8. & seqq. Aliæ autem tres causæ iustæ solēt addi à Doctoribus, quarum prima est, cōseruatio diuitiarum in familia, secunda, conseruatio illustris familiæ, tertia excellentia meritorum; & alia causa est susceptio prolis ex consanguinea bona fide, scilicet cum ignorantia consanguinitatis, vide Sanchez num.30.& seqq.& Filiuc.in cit.cap.10.à num.315.& seqq.

3. Quæ autem sint causæ iustæ ad dispensandum in impedimentis non dirimentibus? Respondeo, in primis sciendum esse, causam iustam in dispensatione voti castitatis, vel religionis, tunc censeri, quando obstat excusationi dictorum votorum; nam vt docet D. Thom.2.2.q.88. a.12.in fin.cap.dispensatio, vt sit legitima, debet redundare in Christi honorem, vel Ecclesiæ vtilitatem. Idem docet Caiet. ibi dub.2. Valent.2.2.disp.6.q.6.pun.7. & alij communiter. Imò si votum commutetur in minus, eo magis, requiritur causa obstans executioni dicti voti, vt Sot.lib. de iustit. q.4.art.3. vers. quando verò; Aragon.2.2.q.88.art.12.vers.circa 2.conclusionem. Causæ igitur iustæ dispensandi, quæ obstant executioni voti, duæ sunt ex parte materiæ voti, & quatuor ex parte vouentis. Prima ex parte materiæ est, si iuxta prudentis viri arbitrium adsit dubium an res promissa sit facta mala, vel inutilis, aut maius bonum impediens, dico, si adsit dubium, quia quando verę res inutilis, vel mala facta est, aut impediens maius bonum, ex se votum est nullum, nec indiget dispensatione, & ita se explicat D. Thom.2.2.q.89.art.9.ad 3. Sot. lib.8.de iustit.q.1.ar.10.ad 3. Sanch.lib.8.disp.20, n.8.Filiuc.tract.10.de matrim.2.p.ca.10, n.321.Azor.1.p.lib.11.c.19.q.17.Secunda causa ex parte materiæ erit dubium an quis vouerit, vel an votum obliget ob defectum materiæ, vel animi se obligandi; & de dubio an materia sit bona, docet idē D. Thom.2.2.q.89.art.9.ad 3. Et etiam de dubio animi se obligandi, docet idem Sanch.num.11.& Filiucc.ibid.

Ex parte vouentis prima causa iusta erit, si votum fuerit emissum ex animi leuitate, & sine prudenti deliberatione, Sylu. verb. votum 2.p.q.13. Et ideò vota impuberum possunt dispensari absq; alia causa. Metus autem in morbo, vel naufragio, si non excluserit maturam deliberationē, non erit causa sufficiens dispensationis, secùs verò si metus fuerit iniustè incussus licèt non fuerit grauis, erit enim sufficiens causa dispensationis, sic etiam error circa causam motiuā, vel finalem voti, erit causa sufficiēs dispēsationis. Fil.loc.cit.§.Tertia, Sanc.lo.cit.à n.12.& seq. Secūda causa ex parte vouētis est, si vouēs versetur in periculo transgrediendi votū ob statū, in quo difficiliter potest illud adimplere. Quinta causa est magna difficultas superueniens ad obseruandum votum, ut ætas senectutis, scrupuli in recitatione officij diuini, & & similia. Sexta causa est necessitas communis boni, ut fusiùs Sanch. in cit. disp. à n.17.& Filiuc.in cit.n.121.

4. Sed quæritur, vtrum taciturnitas veri, vel expressio falsi, reddat irritam dispensationem? Et quoad taciturnitatem veri, plures Doctores existimant, tūc di-

dispensationem, vel gratiam obtemptam esse nullam, & subreptitiam, quando tacetur aliquid, quod sit causa finalis, vel saltem impulsiua ad concessionem gratiæ, vel, vt clariùs loquamur, tunc esse subreptitiam, quando aliquid tacetur, quod si Princeps præsciuisset, vel gratiam non concessisset, vel saltem non nisi cum magna difficultate: Ita Molin. tom. 3. de iustit. disp. 591. n. 5. & 6. Menoch. de arbitrarijs lib. 2. centur. 3. casu 201. n. 22. & alij multi; Sed etiam plures alij tenent, tunc tantum gratiam, seu dispensationem esse subreptitiā, quando tacetur aliquid, quod omninò retraxisset Principem à concessione gratiæ, Couar. lib. 1. var. c. 20. n. 5. vers. falsitas verò; Et hoc idem videtur sentire Molin. tom. 1. de iustit. disp. 173. colum. 8. vers. vt item legitimatio, vbi ait. *Necesse esse dispensationi proponi, quidquid eum à dispensatione eo pacto concludenda retraheret, alioquin eam esse subreptitiam*. Et hæc sententia quidem vera est; quando ex iure, vel stylo Curiæ Romanæ nō præcipiatur modus proponendi casum ad obtinendam dispensationem, tunc enim taciturnitas, omninò reddit gratiam irritam, etiam si Princeps, seu Pontifex concessisset gratiā, licèt dictam conditionem tacitam præsciuisset. Ita Sanch. lib. 8. disp. 21. n. 17. & antea à num. 13. & seqq; & sequitur Filiucc. tract. 10. de matr. c. 10. n. 324.

5. Sed nota qualitates, quæ taceri possunt, esse in duplici differentia, quędam possunt esse extrinsicæ, & non pertinentes ad id, quod de iure pertineat ad dispensationem, & dictæ qualitates non sunt explicandæ, v. g. Titius occidit Caium Presbyterum, non erit necesse, vt Titius dicat occidisse Caium Presbyterum, ad obtinēdam dispensationem irregularitatis contrahitur ratione homicidij tantum, & illud tantum est explicandum, & non qualitas presbyteratus, vt aliqui volebant, quos reijcit Sanchez lib. 8. disp. 21. n. 22. Aliæ qualitates sunt intrinsicæ pertinentes ad id circa quod fit dispensatio, & hæ sunt omninò exprimendæ, vt idem Doctor num. 18.

6. Quoad expressionem falsi, an ex ea vitietur dispensatio, idem est dicendum; nempè tunc dispensationem esse nullam, quando absq; tali falsitate, minimè Princeps dictam dispensationem concessisset, aut non nisi cum aliqua moderatione; secus si concessisset, licet cū maiori difficultate, Sanchez dicta disput. 21. num. 32. Et nota quod licet in gratia concessa addatur clausula, motu proprio, adhuc nullam, & irritam esse, si falsitas fuerit expósita, secus si fuerit tacita veritas, idem Sanchez à num. 47. & seqq. & Filiuc. loc. cit. Item si veri taciturnitas, aut falsi expressio fuerit circa causam impulsiuam, gratia erit valida, licet adfuerit dolus. Si autem fuerit circa causam finalem, & inde depēdeat tota gratia, tota est falsa, & irrita, at si ex illa dependeat pars tantum gratiæ, seu rescripti; secundum dictam partem tantum erit irrita, vt ijdem Doctores; scilicet Sānchez à num. 53. & seqq. & Filiuc. in cit. nu. 324. Item nota quando plura sunt impedimenta matrimonij; necesse est omnia simul aperire Pontifici, & nō vnum in vna supplicatione, & aliud in alia, vt ex communiori sententia tradit Sanchez lib. 8. disp. 23. num. 2. quem sequitur Filiucc. nu. 326. licet contraria opinio etiam probabilis sit, dum asserit, posse id fieri per plures supplicationes, vt Nauar. lib. 4. consil. tit. de cōsang. cōsil. 4. n. 2. & 3. vel in 2. edit. consil. 7. n. 2. & 3. Vega to. 2. summæ c. 34. casu 97. ad fin. Graff. prima par. decis. lib. 2. cap. 81. num. 13. & alij, quibus notatis;

7. Dico, in impedimento consanguinitatis hæc sunt explicanda, ne dispensatio sit subreptitia. Primò gradus dictæ cōsanguinitatis, vt primus, secundus, tertius, vel quartus. Secundò, si alter, vel vterq; contrahens sit alteri coniunctus duplici titulo in eodem, vel diuersō gradu, est totum id explicandum. Tertiò debet explicari, an consanguinitas sit in linea recta, vel transuersali. Quartò si in explicando gradu inæquali, fœmina fuerit propinquior stipiti, id debet explicari; vt si fœmina fuerit amita, vel matertera in primo vel secundo gradu; quia est magis indecens. Molin. tract. 2. disp. 161. Sanchez lib. 8. disp. 24. num. 12. Sot. 4. d. 40. q. vnic. art. 3. col. 8. vers. quartò demum. Si autem fiat error, vt loco quarti gradus, exponatur

tur tertius, non erit subreptitia dispensatio, secus autem è contra, erit etiam subreptitia, si loco gradus affinitatis, dicatur consanguinitatis, vel è contra, quia sunt res diuersæ. Sic etiam est explicandum, si vnus distet à communi stipite in gradu secundo, & alter in gradu tertio &c. Ita habetur ex stylo Curiæ Romanę, alioquin in omnibus dictis casibus, dispensatio erit irrita; verum iuxta motum proprium Pij V. videtur tantum necessariò explicandus gradus primus tam in consanguinitate, quam in affinitate, & idem Filiuc. nu. 328.

8. Quando occurrit impedimentum affinitatis, & publicæ honestatis ex matrimonio rato. Primò debet exprimi gradus primus, secundus, tertius, vel quartus affinitatis. Secundò est explicādum si fuerint affines ex duplici titulo. Tertiò si affinitas fuerit contracta ex pluribus fornicationibus, non est opus id explicare: sed tantum ipsam affinitatem, sicut nec irregularis eo, quod excommunicatus pluries celebrauerit, non tenetur mentionē facere multiplicis celebrationis, vt Sanchez lib. 8. disp. 24. num. 7. Quartò non est necesse explicare maiorem propinquitatem fœminæ ipsi stipiti; sed satis est dicere inęqualitatem graduum. Quintò est explicanda distantia graduū in linea recta, vel transuersa. Sextò est experimentum si publica honestas fuerit orta ex matrimonio rato, quia est magis indecens, ac si esset orta ex solis sponsalibus, & similiter, si error fuerit expositus circa distantiam graduum, idem est dicendum, ac diximus de gradu consanguinitatis num. antecedenti. Filiuc. tract. 10. de matrim. 2. par. cap. 10. nu. 329. 330. & 332. ex Sanchez lib. 8. disputat. 24.

9. Si autem impedimentū sit cognationis spiritualis. Primò est explicanda persona, cum qua vinculum intercedit, vt si sit cum persona baptizata, vel patre, aut matre eius, cum indecentius sit contrahere cum filia spirituali, quam cum matre. Secundò est explicandum an dicta cognatio fuerit contracta ex baptismo, an ex cōfirmatione, cum ex baptismo fortiùs vinculum oriatur; & debet explicari an sit contrahendum cum confirmata, vel cum patre, aut matre eius. Quartò si duplici titulo contracta sit cognatio spiritualis, est id explicandum, Filiuc. loc. cit. num. 331.

10. In impedimento voti, vel iuramenti, aut vtriusq; simul. Primò non est necesse explicare, an sæpè fuerit dictum votum, vel iuramentum repetitum, Azor. 1. par. lib. 11. cap. 14. q. 1. Si sit votum, vel iuramentum soli Deo factum, sufficit si explicetur votum, vel iuramentum, aut vnū pro alio, quia æquiualent in obligatione. Tertiò si ad votum additum fuit iuramētum in confirmationem voti, in dubio semper ita præsumendum est, tūc sufficiet, vt tantum explicetur votum, tunc enim iuramentum est, vt quid accessorium, secus autem si iuramentum fuerit factum independenter à voto, vel è contra, tunc enim vtrumque est declarandum. Quartò si iuramentum, vel votum non nubendi esset emissum in fauorem tertij, esset id explicandum, quia difficiliorem reddit dispensationem; Quintò si professus cum ordinibus sacris debeat contrahere, est vtrumque explicandum, cum sint duo vincula dirimentia. Sextò, si fuerit Sacerdos, vel Diaconus, non satis est dicere esse in sacris; sed tenetur explicare gradum Sacerdotij, vel Diaconatus. Filiuc. tract. 10. de matrim. c. 10. n. 334.

11. Deinde, cum impedimento consanguinitatis, vel affinitatis, est etiam explicanda copula; si fuerit habita ante dispensationem ex stylo Curiæ Romanæ, qui facit legem, vt Filiuc. tract. 10. de matrim. cap. 10. num. 336. & Sanch. lib. 8. disp. 25. n. 8. & disp. 21. n. 16. Imò etiam si fuerit habita post Pontificis dispensationem, sed antequam Ordinarius, vel Confessor illā expedisset, quia clausula in dispensatione apponi solita (si preces veritate nitantur) referuntur ad tempus concessionis Pontificis, & executionis Ordinarij, vel Confessoris, cui litteræ essent directæ, vnde si antequam Ordinarius, vel Confessor expediat, fuerit iterum habita copula, est iterum ad Summum Pontificem recurrendum; Ita ex pluribus docet dictus Sanch. loc. cit. disp. 30. num. 15. licet Filiuc. asserat id esse probabile, quando incestus est publicus, in quo casu recursus habetur ad

Da-

Datariam, licet etiam in hoc casu putet sufficere primam dispensationem; Sed P. Ledesma de matrim.q.56.art. vlt. dub.2. ait doctrinam primæ opinionis esse certam ob Cardinalium declarationem, qua seclusa, putat incestum commissum post Pontificis dispensationem,&ante Ordinarij, vel confessarij expeditionem, non esse necessariò iterum explicandum Summo Pontifici; Et ratio est, quia ex omnibus actibus incestuosis, vnum impedimentum oritur, copula autem incestuosa, non consummata per effusionem seminis intra vas, non est explicanda, vt idem Sanchez num. 10. Nec quando fuit incestuosa ex parte alterius tantum, vt quia alter ignorabat consanguitatem, vel affinitatem; Idem Doctor.

12. Copula autem habita cum cognitione spirituali, non est necessariò explicanda iuxta stylum Curiæ; ita Nauar.lib. 4.consil.tit.de cognat.spirit.consil.vlt. nu. 6.& 9.quem sequitur Sanch.in cit.disp.n. 9.& Filiuc. n.338.

13. Sed quid si inter consanguineos, vel affines fuerit habita copula, & tractatus matrimonij, vel etiam fuerit contractum matrimonium sub spe faciliùs dispensationis obtinendæ? Quæ quæstio fit ob Concilium Tridentin. sess. 25. de matrim.c.5.vbi sic loquitur: *Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat, idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed & consũmare ausus fuerit, quod si ignoranter id fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subijciatur pœnis, Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cuius salubria præcepta temerè contempsit, si verò solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cũ eo, & gratis dispensari poterit,* quod decretum intelligitur de cõtrahente cum quocunque impedimento dirimente. Secundò excusatur ignorantia probabilis, & quando denunciationes præcesserunt, excusatur etiam ignorantia crassa; quia verbum Concilij *præsumpserit* dicit temeritatem, quæ non reperitur in ignorantia alterius coniugis excusata in pœna, non autem erit valida gratia dispensationis, sed necesse est exprimere, an vir, vel fœmina erat conscia impedimenti; ita Filiuc.num.339.in cit.ca.10.de matrim.p.2.tract. 10. sed verè Sanch.vt diximus n.11.in fin.contrarium docet. Quartò si copula fuerit habita animo faciliùs impetrandi dispensationem, est totum id explicandum; alioquin dispensatio erit irrita. Sanch.lib.8.disp.25.n.38.Filiuc.nu. 340.Nauarr.c.22.nu.86.Rodriq.tom.2.q. 46.art.6.& alij.

14. Et nota ad dictam dispensationem impetrandam nõ requiri mandatum nec speciale, nec generale, vnde si quis impetret dispensationem in fauorem volentium contrahere,& habentium impedimentum dirimens, valida erit dispensatio, etiam si ipsi nesciebant dispensationem ab alio peti. Sanch.lib.8.disp.26.& Filiucc.loc.cit,nu.341. Imò etiam si alter coniugum nesciebat impedimentum, & gratia ab alio fuit pro illo obtenta, etiam valida erit; dummodo illam acceptet; quod etiam dicitur in primo vsu. Nauar. lib.4.consil.tit. de sponsal. consil.14. nu.2. Henriq.lib.11.de matrim.capitulo tertio, numero sexto, in comment.litt. H. & alij communiter.

15. Sed quæritur, quonammodo, & quando dispensatio extinguatur ex parte personæ, cui fuit dispensatio delegata; vel ex parte personę delegantis? Et ex parte personæ delegatæ, dico, si dispensatio cõmittatur alicui expresso nomine ipsius delegati tantum, tunc dispẽsatio erit personalis, & sic per mortem dictæ personæ delegatæ, expirat commissio dispensationis faciendæ, quando exprimitur tantummodo nomen dignitatis, tunc delegatio est realis, & sic etiam mortuo tali, v. g. Episcopo, vel alio, non erit extincta dispensatio, sed successor poterit id agere, & si fuerit expressum nomen, & dignitas simul, v. g. committimus Titio Episcopo Neapolitano, tunc, nisi ex verbis aliud colligatur, etiam dispensatio personalis censenda est. Sanch.lib.8.disp.27.Couar. lib.3.var.cap.5.num.2.& in cap.requisisti num.

num.1.de testam.vbi plures affert, Abbas in cap. quoniam num. 8. de offic. delegat. Filiucc.tract.10.de matrim. ca.10.n.343. & alij.

16. Ex parte autem concedentis,nunquam dispensatio expirat etiam re integra,quidquid in hoc dicat Nauar.cap.29. num. 253.& alij, quorum opinionem, licet probabilem æstimet Sanch.lib.8.disp. 28.num.87. Quando res est integra, attamen probabiliùs esse ait, dispensationem semper validam esse; Rodriq.qq.regular. tom.2.q.46.art.7.& 1.tom.summæ c.236. num.3.Emmanuel Sà ver.dispensatio n.6. & ver.gratia num.3.Filiuc.loc.cit. n.347. & alij plures. Vnde morte Pontificis non expirant litteræ gratiæ, vel concessionis, aut dispensationis, & hoc siue gratiæ sint absolutæ, siue conditionatæ, &c. Sed nota aliquando gratias expirare morte concedentis, re integra, scilicet, quando is, cui committitur gratia, est executor voluntarius,scilicet cui non præcipitur, v.g. concedit Pontifex, vt Titius possit dispensare cum quibusdam personis particularibus, in hoc casu, mortuo Pontifice, expirat facultas dispensandi, quia Titius dicitur delegatus, qui expirat morte delegantis; At quando delegatus est executor necessarius, eo quod Pontifex præcipiat,vt videat,&dispenset, tunc dispensatio, vel gratia facta non expirat morte Pontificis,vt optimè docet Sanch.loc.cit. & num. seqq.

17. Sed dubium est,vtrum dispensatio obtempta de voto castitatis, vel religionis, aut non nubendi, extinguatur per primum matrimonium? Respondeo, si dispensatio fuerit absoluta, & totalis absque vlla clausula, vel restrictione, dispensatio non extinguitur, & poterit quis toties, quoties voluerit aliud matrimonium iure, primo coniuge mortuo; quando autem Episcopus dispensaret in aliquo casu vrgenti, vt diximus cap. antec. tunc dispensatio non extenditur vltra dictum casum. Si verò Absolutio facta à Pontifice fuerit non absoluta,sed cum determinata persona, tunc dispensatio extinguitur in primo matrimonio: vt Sanchez lib.8.disp.31.à num.8.& seqq.Et nota dispensationem, si v.g. fuerit concessa ab Episcopo, valere etiam extra territorium dicti Episcopi, ita, vt possit alibi sic dispensatus matrimonium contrahere. Vt idem Doctor num. 17.

18. Secundum dubium est, vtrum impetrans,& postea renuncians dispensationi, possit mutata voluntate, illa frui? Et distinguendum est,vel renunciatio fuit acceptata à superiore, vel non, si primo modo, non poterit postea dictus renuncians illa frui, per regulam 25. quod semel placuit, ampliùs displicere non potest de regulis iuris in 6.& sumitur ex ca.prohibentur 2.q.1.vbi habetur. *Is, quem pœnitet, iurique suo renuntiat ac contradicit,non auditur ampliùs illud allegans*; Et ex l.finali Cod. de conditionibus insertis, vbi dicitur. *Quod semel ab aliquo repudiatum est, redintegrari ab eodem non potest*. Si secundò modo,scilicet, si renunciatio non fuit acceptata à superiore;&dictus superior permanserit in eadem voluntate, tunc poterit renuntians mutata voluntate illa dispensatione gaudere, patet ex cap.literas de procur.in 6.vbi sic dicitur. *Licet is, qui procurator constituitur ab absente,dixerit, præsentatum sibi suscipere nolle mandatum; hoc tamen nequaquam obstante, quamdiu constituens in eadem perstiterit voluntate, ipsum acceptare poterit, quandocunque placuerit*. Ex quo textu Gloss.finalis,Ioan.Andr.Archidiacon. Anchar. & alij in dicto textu docent,renuentem consentire electioni,posse mutata voluntate eamdem acceptare, electoribus in eadem volnntate persistentibus; & idem docent de iudice delegato, & arbitrio; Si enim quis renunciauerit suæ delegationi, & arbitrio, vel repudiauerit, poterit eodem modo mutata volũtate delegationem, vel arbitrium acceptare; Temperat tamen hanc doctrinam Sanchez lib.8.disp.32.n.3.dicens, id non habere locum in voto,neque in iuramento, quia dum quis repudiat dispensationẽ voti, vel iuramenti, est, ac si diceret, iterum voueo, vel iuro,ad quod requiritur noua dispensatio. Sed hæc limitatio non placet, quia quando quis dicit nolo hanc dispensationem, vel illam repudio, idem est, ac si diceret, volo manere in meo vo-

Mmmm to,

puè in dicto iure Canonico, & maiori ratione, nec sufficiet, si quis fuerit licentiatus; aut inter numerum Magistrorum connumeratus ex priuilegio, sed necesse est, vt verè sint tales, & promoti in aliqua Academia; & similiter nec sufficit, si quis sit æstimatus talis ex communi errore, & re vera nō sit talis, ita Sanchez lib.8.disp. 24. num. 5. & seqq. quam sequitur Filiuc. tract.10. de matr. par.2.c.10.n.352.

123. Verum Patres Societatis Iesu ex priuilegio Gregorio XIII. sub die 3, Aprilis 1582. de licentia eorum Generalis, vel aliorum Superiorum, quibus dictam facultatem Generalis concesserit, nec non, & alij Regulares ob priuilegiorum communicationem de licentia Generalis, vel Prouincialis dictam expeditionē S.Pœnitentiariç exequi poterunt, dū fuerint Confessores approbati ab Ordinario, & à dictis Superioribus ad hoc specialiter deputati, alioquin, quidquid actum fuerit, irritum erit, ita Rodriq. quæst. regular. to.1. q.63. art.8. Sanchez lib.8. disp.34.nu.11. Io: de la Crux de priuil. lib.2.cap.6. in fin. & alij. Sed vtrum ad id agendum requiratur confessio, an possit fieri extra illam? Et respondeo posse extra illam fieri, cum non sit res pertinens ad Sacramētum pœnitentiæ, vt Sanchez lib.8.disp.24.nu.29. & 30. & idem est etiam dicendum de priuilegio Mendicantium absoluendi, vel commutandi vota, possunt enim Confessores Mendicantes id agere etiam extra Sacramentum pœnitentiæ, cum sit res diuersa à pœnitentia, vt idem Doctor docet eodem librum disp.16.num.11. alias clausulas, quæ poni solent in dictis dispensationibus matrimonialibus; vide apud Sāchez in cit.disp.24.& 25.quod tamen modo nō habet verū, respectu dispensationū matrimonialium, cum in literis dispensationum, quæ à sacra Pœnitentiaria conceduntur, apponantur hæc verba. *Audita confessione, & non aliter*, prout P. Franciscus Pellizzarius è Soc. Iesu mihi testatus est, se vidisse in Formulario dispensationum, ipsi ostenso Romæ in Collegio Pœnitentiariæ S.Petri, ex mandato Illustrissimi D.Cuccini tunc Regentis Sacrę Pœnitentiariæ, quæ verba habent vim conditionis substantialis; sicque ea non impleta, actus erit irritus, vt patet.

DE VSU MATRIMONII

Vtrum vsus Matrimonij sit licitus, vel præceptus, ex quibus causis erit illicitus, & quibus modis Coniuges peccare possint in tali vsu. Cap. CXIV.

1 *Coniuges sub mortali tenentur reddere, etiam si alter coniux tacitè, vel interpretatiuè petat, secus si remissè, vel ad preces statim acquiescat.*

2 *Coniuges reddentes se impotentes crebis pollutionibus, vel accedendo ad alias fœminas, mortaliter peccāt ex hac causa præcisè, scilicet, quod impotentes se reddant.*

3 *Coniuges non possunt vouere ieiunia, vigilias, &c. quibus impotentes fiant ad debitum reddendum, nisi adsit licentia alterius coniugis; imò vxor excusatur à ieiunio, si maritus noluerit.*

4 *Vxor potest non ieiunare in ieiunijs Ecclesiæ, si maritus ita præcipiat, ne deformis appareat.*

5 *Vxor est alenda à marito, etiam si recedat ob sæuitiam, & quamuis dotem non dederit.*

6 *Maritus tenetur alere vxorem in carcerē detrusam, nisi fuerit factum diuortium; & in extrema necessitate, potiùs tenetur maritus subuenire parentibus, & filijs, quam vxori.*

7 *Nec vxor, nec filij tenentur ex bonis pro-*

prijs satisfacere debitis patris factis ob eorum gubernationem.

8 *Maritus, si non habuit dotem sibi promissam non tenetur alere vxorem, nisi ipsa maneat in eius obsequium.*

9 *Maritus tenetur alimenta præstare vxori, si ob impotentiã ei dos soluta non fuerit.*

10 *Maritus tenetur vxorem alere, quam duxit sine dote, supposito, quod dicta vxor non habeat bona.*

11 *Vxor dimitti non potest ob non solutam dotem, & debet traduci in domũ mariti.*

12 *In aliquibus casibus potest coniux peccare petendo, & non in non reddendo.*

13 *Ob incestum, vel cognationem spiritualem contractam, alter coniux innocens non tenetur reddere.*

14 *Peccabit coniux reddendo debitum marito in loco sacro.*

15 *Maritus licet habeat votum castitatis, vel impedimentum affinitatis, aut cognationis spiritualis, potest se offerre vxori, si in illa videat periculũ incontinentiæ.*

16 *Diebus ieiuniorum, solemnitatum, & in quibus est sumenda Eucharistia, non erit mortale vti matrimonio.*

17 *Vsus matrimonij in loco sacro est sacrilegium, secluso casu necessitatis.*

18 *Modus seruandus in vsu matrimonij, tũc tantum erit vitiosus, quando aderit periculum effundendi semen.*

19 *Coniuges, si se abutantur modo sodomitico, plura peccata committent.*

20 *Coniuges habentes copulam tempore menstrui, non peccant mortaliter, nec si illam habeant tempore grauidationis.*

21 *Coniuges si fuerint insani sunt separandi, & coniux non tenetur altero coniugi insano reddere.*

22 *Cum detrimento salutis propriæ, vel alterius coniugis, non tenetur quis reddere.*

23 *Coniux non tenetur coniugi infecto morbo contagioso reddere, imò neq; cum eo habitare.*

24 *Negare debitum ob paupertatem, ne multiplicetur proles, non est mortale secundũ aliquos, licet contrarium puto esse dicendum.*

25 *Negare debitum, ne filij nascantur ex origine hebræorum, vel saracenorum, est peccatum mortale.*

1 Ertum, & de fide est, vsum matrimonij esse licitum, contra nonnullos hæreticos, quos confutat Bellar. lib. vnic. de matrim. à cap. 1. vsq; ad 5. Non tamen est sub præcepto petere debitum. Sed benè est sub præcepto illud reddere, ita vt coniuges mortaliter peccent, quoties non reddant coniugi petenti siuè expresè, siuè tacitè, siuè interpretatiuè, quod maximè occurrit in vxoribus, quæ ob pudorem non solent, nisi tacitè, vel signis petere, & tunc vir tenetur statim reddere, alioquin mortaliter peccabit contra legem iustitiæ, vt D. Thom. 4. d. 32. q. vnic. art. 2. quæstiunc. 1. Richard. ibi art. 1. q. 2. & alij omnes; vxores autem non tenentur tã faciliter credere, viros non petere ob pudorem, vnde tuta conscientia poterunt expectare, vt viri expresè petant; ita Sot. 4. d. 32. quæst. vnic. art. 2. vers. at duplex, D. Thom. ibidem art. 3. ad 2. Syluest. verb. debitum q. 8. & alij; imò si ex aliquo signo vir conijciat periculum incontinentiæ in vxore, vel è contra, tenetur statim reddere, & se offerre coniugi, vt illum liberet à tali periculo, vt idem D. Thom. loc. cit. art. 2. quæstiunc. 1. ad 1, Sot. 4. d. 31. q. vnic. art. 4. conclus. 1. in fin. & d. 32. q. vnic. art. 2. P. Sot. lect. 14. de matrim. ad fin. Sed nota, non semper, vt coniux petit, velle obligare alterum coniugem sub mortali, nec tanquam debitum; sed solum alliciẽdo, & mouendo, & in tali casu, dummodo non adsit periculum incontinentiæ, coniux non statim mortaliter peccat nõ reddendo, quia multoties nolunt coniuges dictum debitum nisi cum satisfactione alterius coniugis; imò licet coniux remisè roget, si faciliter rogatus acquiescat precibus nolentis reddere, nec erit culpa mortalis; non tamen debent esse preces adeò importunæ, vt vim quodammodo inferant, alioquin mortaliter peccabit cõiux non reddendo, ita D. Thom. 4. d. 32. q. vnic. art. 1. quæstiunc. 1. ad 4. Nauar. cap. 16. num. 25. Sot. loc. citat. & communiter omnes.

2. Ex qua doctrina colligitur, coniugem reddentem se impotentem ad debitũ coniugale reddendũ medijs illicitis, mortali-

taliter peccare, quia vigore iustitiæ quilibet tenetur se non impotẽtem reddere ad debitum persoluendum, Angel. ver. debitum num. 6. Syluest. ibidem q. 1. P. Ledes. de matrimonio dub. 71. conclus. 2. ex D. Tho. 4. d. 32. quæst. vnic. art. 1. ad 3. Vnde crebrò se coniux polluens, vel accedẽs ad alias fœminas, ita vt non sit sufficienter aptus pro vxore, mortaliter peccat præcisè ex eo, quod se inhabilem reddit pro vxore, quod specialiter est explicandum in confessione, Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 3. num. 3. Imò etiam si media fuerint licita, vt immoderata ieiunia, vigiliæ, & similia, adhuc coniux peccaret, si per illa absque consensu mariti, vel è contra impotens fieret. Ita D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 20. §. 10. Angelus loc. cit. Filiucc. tract. 10. de matrim. p. 1. cap. 9. num. 305. Sylu. loc. cit. & alij. Potest tamen coniux, seclusa fraude, aliqua honesta exercere, vt ieiunia Ecclesiæ; & aliquas deuotiones, vel pia studia, seu exercitia, licèt ex eis aliquãtulum extenuetur, dummodo inhabilis non fiat; Sanchez loc. cit. num. 5. Sot. loc. cit. q. vnic. art. 1. in fin. Filiuc. loc. cit. & alij. Non tamen è contra vir tenetur vti calidis, vt potentior efficiatur, sufficit enim, vt tantum se abstineat ab illicitis, quibus impotentior fiat Paludan. 4. distinct. 32. quæst. 1. art. 2. num. 8. D. Anton. & Syuest. loc. cit.

3. Hinc colligitur, neque virum absque consensu vxoris, neque vxorem absque consensu viri posse vouere ieiunia, vigilias, & similia, quibus reddantur impotentes ad reddendum debitum, quia neuter est Dominus sui corporis. Filiuc. tract. 10. de matrim. p. 1. cap. 9. num. 306. Sanch. lib. 9. disp. 3. num. 7. Palud. 4. d. 38. q. 3. art. 1. conclus. 6. num. 10. Nauar. ca. 12, num. 61, Angelus verb. votum, 2. num. 8, & alij; & idem dicas de voto longæ peregrinationis, imò iuxta Sot. lib. 7. de iustit. q. 3. art. 1. vers. an verò possit, & Rodriq. 2. tom. summ. cap. 90. nu. 7. dicta vota etiam facta à viro sunt ipso facto nulla, nec indigent aliqua irritatione faciẽda ab vxore, & addit Sot. culpam admittere sic vouentem; Tamen probabiliùs videtur dicendum, dicta vota obligare, sed non posse coniugem vouentem illa exequi, donec alter coniux illa sciat, & approbet, quod si non approbet, irrita erunt, ita communiter omnes, vt Caiet. 2. 2. q. 88. ar. 8. Nauar, cap. 21. num. 61. Sanchez. lib. 9. disp. 3. n. 8. qui Doctores similiter addunt, nec posse vxorem habitum mutare, scilic. indui vestibus vororum, & vulgò dicuntur, absque consensu mariti, nec maritum indui vestibus Eremitæ absque consensu vxoris, quia huiusmodi vestes solent horrorem causare.

4. Item docent etiam Doctores, coniugem excusari à ieiunio Ecclesiæ, quando ex eo sit impotens ad reddendũ debitum, tunc enim concurrunt duo præcepta vnum humanum, alterum naturale; in quo casu, præceptum naturale præualet, & illud exequi debet. Caiet. summ. verb. ieiunium cap. 8. de personis, quas obligat ieiunium, §. excusantur infirmi, Nauar. ca. 21. num. 16. Valent. 2. 2. disp. 9. q. 2. pun. 5. §. necessitas excusans, Sanch. loc. cit. n. 10. Imò si maritus noluerit, vt vxor ieiunet, vel ne deformis appareat, vel ne debilior fiat, vxor potest, & debet licitè obedire, & non ieiunare, ne mariti amorem, & concordiam amittat. Filiuc. tract. 10. de matr. 1. p. cap. 9. num. 306. Sanch. lib. 9. disp. 3. n. 11. Caiet. & Nauar. loc. cit. Et similiter fęmina, quæ nubere vult, si non ieiunet, ne deformis appareat, posset excusari; Quod puto verum in ieiunijs frequẽtibus, vt in quadragesima, in quibus id accidere potest. Vide Sanchez num. 12. Nota tamen, vxorem non excusari à ieiunio ex præcepto Ecclesię, quando vir vellet, vt vxor illa non obseruaret in contemptum Ecclesiæ, tunc enim potiùs Ecclesiæ, quam marito obtemperandum est, vt Philiarcus de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 25. §. Quod ieiunia; Sanch. n. 13. & alij.

5. Sed quæritur, utrum coniuges teneantur sibi mutuo alimenta præstare? Nam quod teneantur simul habitare, clarè cõstat ex natura matrimonij, ut in principio declarauimus, & fusè probat Sanch. lib. 9. disp. 4. Ad quæsitum respondeo, uirũ teneri alere uxorem, sed si absq; uiri culpa uxor propria temeritate recedat, uir ad nihil tenetur, quia uxor debet semper manere

manere in obsequium viri, cap.hæc imago, 33.q.5.Nam qui facit, quod non debet,non recipit,quod oportet,l.si ea Cod. de condit. in fer. Si autem vxor recedat ob sæuitiam viri,alenda est, Couarr.4.decret.2.p.cap.7.§.5.num.2. Sanchez lib.9, disp.4.n.20.Secùs autem si castigatio viri fuerit moderata, tunc enim non poterit vocari sæuitia, permissum est enim viro vxoré corrigere, moderateq; punire, l. rei iudicatæ, ff. soluto matrim. Et nota, quod etiam si vxor dedisset dotem,&absque culpa mariti,recederet ab illo,nec esset alenda. E contra verò, vxor etiam si dotem non dedit, est alenda, si ex culpa mariti recedat, Lupus cap. per vestras de donat.inter virum, & vxorem notabil. 3. num.4. Surdus de alim.tit.7. q.16.nu.14.

6. Et nota, virum teneri alere vxorem, in carcerem etiam perpetuam detrusam ob aliquam culpam, vel hæresim, dummodo propter dictam hæresim, non fuisset factum diuortium, & hoc si maritus habuit dotem, nam etiam vxor tenetur alere maritum bannitum, vel exulantem, nec habentem alimenta, ita probat Sanc. lib.9.disp.4.n.23. Sed quid agere debeat maritus, in casu, quo haberet vxorem indigentem, & similiter proprios parentes; filios,& cognatos pauperes; an teneretur potiùs subuenire vxori,quam parétibus? Et distinguendum est, si loquamur de necessitate extrema, vir potiùs tenetur subuenire parentibus,quam vxori, est enim longæ antiquiùs præceptum erga parétes, & multò nobiliùs,quã non est præceptum vxoris, & ideò priùs illi est obtemperandum quam isti; Secluso tamen casu extremæ necessitatis, potiùs vir tenetur subuenire vxori, quam parentibus, sumitur ex D.Thom.2.2.q.26.art.11. ad.1. vbi Bannes,& Aragon.idem docent, Valentia ibi disp.3.q.4.pun.5.coroll.10. Vir autem inops non tenetur alere vxorem,sicut nec filios, licèt in extrema necessitate, esset etiam priùs subueniendum filijs, quam vxori,quia filij sunt pars patris, scilic.substantiæ, & viscerum patris. Et vxor non est pars viri, si verò vxor fuerit diues, & vir pauper, tenetur illum alere ex l. Si cũ dotem 23.§.si maritus,ff.soluto matrimonio, vt ex pluribus docet Sanch. loc. cit. num.26.&27.

7. Sed maior difficultas est, vtrum mortuo marito, vxor, vel filij teneantur ex proprijs bonis satisfacere debitis mariti,vel patris,quæ contraxit ob gubernãdam familiam tam quoad alimenta,quam quoad famulatum,&c. Et quamuis plures Doctores affirmatiuè respondeant, quorũ opinionem probabilem iudicat. Sanchez lib.9.disp.4.num.28.ex eo,quod dicta debita versa sunt in vtilitatem dictæ vxoris, vel filiorum, igitur; deficientibus bonis mariti, vel patris respectiuè, est supplendum ex bonis dictæ vxoris,vel filiorum. Tamen negatiuè respondendum est,quod quodam exemplo clarum reddo: v.g. Titius accepit mutuum à Caio, vt satisfiat suis creditoribus, & de facto eis satisfecit, deinde moritur Titius nullis relictis bonis,quibus Caio possit satisfieri; peto an in tali casu, creditores Titij teneantur restituere id,quod acceperunt à dictoTitio? Et certè negatiuè omnes responderent; igitur etiam in casu proposito negatiuè est respondendum, quia maritus tenetur alere vxoré,& filios, & id, quod accipit vxor à marito, vel filij à patre, accipiunt tanquam quid eis debitum; Vnde non debent restituere,in casu,quo non adsint bona patris,vel mariti respectiuè,Sanch.loc. cit. n.29. vbi plura affert in huius Doctrinæ confirmationem.

8. Alia difficultas est,vtrum teneatur vir alere uxorem, à qua nullam dotem habuit? Nam id, quod diximus num.5. Intelligitur, de uxore, quæ dedit dotem; Respondeo igitur ad difficultatem cum distinctione; si dos fuit promissa siue ab ipsa uxore, siuè à parentibus, siuè ab alijs etiam extraneis, sub quorum tamen cura uxor manebat, & postea maritus illã non habuit, non teneri alere uxoré, uel si tantum partem dotis habuit,iuxta ratam, tenetur illam alere, si tamen uxor permaneat in obsequium mariti, tunc enim tenetur, sicut famulam sibi ministrantem,& ex debito coniugali, ut benè Abbas consil.85.n.2.& 3. uolum.2. Angelus cap. per uestras de donat. inter uir. & uxor. nu.14, & ibi Ioan. Lupus notabil.3.§.1. num.1, & alij

& alij, vt infra num, 10. Et licèt quibusdam non placeat dicta modificatio, quia, iam vxor tenetur ad obsequia mariti, & ad dotem promissam, tamen respondeo, non ad omnia obsequia, vt ad illa, quæ seruitutem important, tenetur vxor, quia vxor est socia, & non famula; & ordinariè loquendo, vt praxis docet, aliud dominiũ tenent vxores, quæ dederunt dotem, & aliud illæ, quæ dotem non dederunt; vnde si non ratione dotis, saltem ratione seruitutis, & societatis, ob quam non potest sibi vxor alimenta quærere, tenetur maritus illam alere, nõ tamen eodem modo, ac si dotem dedisset, quidquid in hoc dicat Sanchez lib. 9. disp. 5. n. 9.

9. Verum magnum discrimen est inter dotem promissam ab ipsa vxore, vel ipsius patre, aut extraneo; nam si prosoluta, maritus non tenetur ad alimenta, missa fuerit ab extraneo, & non fuerit nisi tanquam famulæ sibi ministranti, & ex debito coniugali, vt num. antecced. Si autem fuerit promissa ab ipsa vxore, vel patre, & ob impotentiam non fuerit soluta, tenetur maritus ad alimenta, dummodo non adfuerit dolus in promissione dotis, & tunc censetur adfuisse, quando iam sciebant eorum impotentiam, & tamen promiserunt dotem. Et ratio est, quia nec pater, nec vxor ex priuilegio conueniri possunt pro dote, quam facere non possunt, vt Borbosa l. maritum, 13. n. 57. & 67. & quod vterque careant dicto priuilegio quando dolosè promiserunt, n. 71. ff. solut. matrim. Surdus de alim. tit. 7. q. 17. nu. 27. 30. & 36. contra doctrinam Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 18. num. 2. asserentem, virum non teneri alere vxorem, quando Socer non soluit, vel non potest soluere dotem, quam doctrinam reijcit Sanch. lib. 9. diputat. 5. num. 5. qui n. 7. notat ex Abb. & Io: Lupo loc. cit. maritum alentem vxorem non soluta dote, non posse petere dicta alimenta ab vxore, vel ab eius promissore, nisi protestetur, quia censetur donasse ex affectu maritali, ex l. si quis liberis §. si mater ff. de liber. agnos.

10. Si autem dos à nemine promissa fuit, sed verè maritus acceperit vxorem absq; dote, tenetur illam alere, ita Molina tom. 2. de iustit. disp. 425. §. si merito dos pag. 1136. Lupus loc. cit. num. 3. Angelus verb. dos num. 10. Syluest. eod. verb. q. 10. & communiter Canonistæ in cap. per vestras de donat. inter virum, & vxor. si autẽ diues esset vxor, quamuis maritus illam accepisset absq; vllo pacto dotis, adhuc teneretur illam constituere, alioquin maritus non teneretur ad alimenta; quia semper præsupponitur dos tacitè promissa, & si non ipsa vxor, sed pater diues esset, teneretur maritus alere vxorem; sed posset à dicto patre dotem petere, vt idem Molin. loc. cit. Sed quid si dos publicata fuerit ob crimen vxoris? Respondeo adhuc maritum teneri alere vxorem postquam admissa fuerit ad coniugale consortium; nam ex debito coniugali, maritus tenetur alere vxorem, ita Doctores citati in nu. 8. & idem docet Surd. de aliment. tit. 7. q. 21. num. 6. & 7. Gomez l. 78. Tauri nu. 6. & Simach. de Cathol. instit. tit. 16. num. 19. Quam doctrinam puto esse intelligendam, quando vxor non habet parentes diuites, & ex sua culpa dos fuit publicata; tunc enim eximitur maritus ab onere alẽdi, & ratio est, quia pater semper tenetur filiam alere, licet ex sua culpa dotem amiserit. Ita Molina I.C. de primog. lib. 2. cap. 16. num. 24. vbi quamplures affert. Si autẽ dos fortuitò periret, tunc indistinctè maritus teneretur vxorem alere ex l. si cum dotem 23. §. si maritus ff. solutio matrimonio vbi habetur. *Quid enim tam humanum est, quam fortuitis casibus mulieris, maritum, vel vxorem, viri participem esse?* Imò nota juxta doctrinam traditam num. 6. Maritũ teneri alere vxorem in carcerẽ, licet perpetuũ detrusam ob aliquod delictũ, si habuit dotem; vide etiam Filiuc. tract. 10. de matr. par. 1. cap. 9. num. 316.

11. Sed dubium est, vtrum maritus, in casu, quo non teneatur, vt supra, vxorem alere, possit illam domo expellere, si fuerit traducta, vel non traducere? Et relictis varijs opinionibus, respondeo vxorem expelli non posse ob nõ solutam dotem, & esse traducendam, si non fuerit traducta, & ratio est, quia ius cohabitãdi procedit ex lege naturali, & diuina, sicut obligatio reddendi debitum; dos autem est

quid

quid extrinsecum ipsi matrimonio, vnde non est rationi consonum, velle dimittere vxorem contra legem naturalem,& diuinam, ob dotem non solutam; vt Molin. tom.2.de iustit. disp.425.§. si marito dos, Couar.4.decret.2,par.cap.7.num.2. Sanchez lib.9.disp.5. num.17,& alij; quibus obiter dictis.

12. Quæritur, vtrum coniux aliquãdo possit peccare petendo, & non in non reddendo? Et affirmatiuè respondetur, quod quatuor vniuersalibus regulis explicatur ob opinionum varietatem, prima regula est, non semper peccare coniugem reddendo, eo quod alter coniux peccet petendo; ita Sot.4.d.31.q. vnic.art.3. vers. inter soluendum, P.de Sot.lect.16. de matrim.Couar.4.decret.2.par.cap.3.§.1.nu. 6.contra Vgolinum de Sacram. tract. de matrim.& quosdam alios asserentes, negãdum esse debitũ, quoties petere est mortale; vnde si maritus putans matrimoniũ fuisse contractum cum impedimento dirimente, petat, licet ipse peccet, non tamen peccabit vxor certò sciens, dictum impedimentum non adesse, reddendo; secunda regula est, quoties coniux peccat tantum venialiter petendo, non potest alter coniux nõ reddere, nec in illo erit vlla culpa; P.Sot.loc.cit.Filiuc.tr.10.de matrim,par.1.cap.9.num,308.Tertia regula, quando exigere est mortale ex circũstantia mala ipsius actus, vt quia petitur in loco sacro, vel cum periculo abortus, tunc etiam erit peccatum reddere; secùs autẽ. quando ex parte petentis habentis circũstantiam petitionem prohibentem, actus est malus, vt si coniux petat cum voto castitatis, tunc alter coniux non peccat reddendo, P,Sot,loc,cit. D. Antonin. 3. par. tit.1.cap.22.§.2.Angelus verb. matrimonium 3.impedim.5.num.5.Couar.loc,cit, Filiuc.loc.cit.num,111.& 112, Sanch. lib, 9.disp,6.nu,7.Licet non desint multi Doctores, qui asserant in dicto casu voti, alterum coniugem non teneri reddere debitum,& hoc probabiliter quidem, ne cõiux innocens videatur cooperari peccato alterius; ita docet Richard.4.d.32.art.2. q.1.in corp.Syluest,verb.matrim. 7.q. 5. d.6.Armilla ver. debitum nu. 19. Vgolin, loc. cit. & plures alij, quos affert Sanchez dicta disp.cit.num,1.& 7.

13. Item ratione incestus, vt si cõiux peccauerit cum consanguinea vxoris, vel mariti respectiuè, non tenetur alter coniux reddere, & idem dicas si coniux contraxerit cognationem spiritualem cũ suo coniuge; imò non solum in primo casu nõ teneretur ratione affinitatis, sed nec etiã ratione adulterij, Sot.4.d.32.q.vnic.vers. præscindendo, Caiet.summa verb.matrimonium cap. vlt. de peccatis in vsu coniugij §.primus est, Sanchez loc.cit.num.8. Filiucc. ibidem, & alij; & quamuis plures Doctores sentiant, peccare mortaliter cõiugem, si reddat debitum coniugi incestuoso petenti, nisi prius dispensationem obtineat, tamen contrarium videtur probab lius, quia vxor ob peccatum mariti, non est iure suo priuanda tam in reddẽdo, quam in petẽdo, & hoc maximè si videat aliquod periculum incontinentiæ in dicto coniuge incestuoso, vel habente cognationem spiritualem, imò in tali periculo incontinentiæ tenetur cõiux ex lege charitatis suo coniugi succurrere petẽdo, vel reddendo; secus autem, si ratione adulterij coniux innocens nollet reddere, nec petere, etiam si adesset dictum periculum incontinentię, & ratio; quare in primis casibus, & non in hoc, coniux teneatur succurrere suo coniugi, est, quia nemo ex lege charitatis tenetur alteri succurrere cum graui damno, & detrimento; & cum per copulam cum adultero, vel adultera respectiuè amittatur ius celebrãdi diuortium, non videtur coniux obligatus reddere, nec petere debitum ob periculũ incontinentiæ sui coniugis; quod non occurrit in primis duobus casibus, Sanchez lib.9.disp.6.num,12.& 13. Et idem dicas de primis duobus mensibus post contractum matrimonium, concessis sponsis ad se deliberandum, an velint perfectiorem statum eligere, non enim tenetur coniux ob periculum incontinentiæ alterius cõiugis nec petere, nec reddere quia priuaretur tali priuilegio.

14. Quarta regula est, quando ex circumstantia ipsius actus coniugalis, petitio debiti est prohibita sub mortali, tunc reddere

dere etiam erit mortale, vt si coniux petat in loco sacro, vel cum periculo abortus &c. vt iam supra diximus. Ita P. Sot. lect. 16. de matrim. in fin.

15. Est tamen notandum, maritum, cui prohibitum est petere ratione voti castitatis, vel affinitatis, aut cognationis spiritualis contractæ, posse, quoties voluntatem petendi, vel periculum incontinentiæ videat in coniuge, se offerre actui matrimonij, quia verè id vocabitur redditio, & non petitio; ita de viro, qui vouit tradit D. Thom. 4. d. 38. q. 1. art. 2. q. 2. ad 4. Sot. ibi q. 2. art. 1. verb. reddere, Nauar. ca. 16. num. 30. & alij communiter, verum id occurrit ordinariè loquendo in viro habente impedimentum; quia vxores ob verecundiam non solent ita apertè petere, sicut viri, & ideò in viris id omnes concedunt; verum si id accideret etiam in fœminis, scilicet, vt maritus more fœminæ non auderet petere, posset idem agere vxor, vt Sanchez lib. 9. disp. 7. num. 4. vide etiam Filiuc. in cit. cap. 9. num. 112. & eadem doctrina est etiam si ambo vouerint nunquam petituros, poterunt enim alter alteri se offerre, vt supra, idem Filiuc. nu. 113. & ex Sanchez num. 11.

16. Sed quæritur, quando actus matrimonij sit ex se malus, & inducens culpam mortalem? Respondeo tunc actum matrimonij esse malum, & inducere culpam mortalem, quando coniuges aliquid operantur, ne proles concipiatur, nec sufficit animus, seu desiderium non habendi prolem, nisi adsit aliquod opus ad id factum; ita Palud. 4. d. 21. q. 3. art. 2. num. 15. Sanchez lib. 9. disp. 8. num. 10. Nauar. cap. 16. num. 33. & alij; vtrum autem vti matrimonio tantummodo ad vitandam fornicationem, sit peccatum aliquod, multi respondent esse veniale, sed etiã plures alij docent, nullum esse peccatum, vt Sanchez disp. 9. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 15. num. 4. & alij neq; similiter aliqua culpa erit, si vsus matrimonij fiat ad salutẽ corporis, licet, alij dicant esse culpam venialem, si quis possit alio medio vti, vide Sãchez disp. 10. Erit tamen culpa venialis si fiat ob solam delectationem, ita D. Thom. 4. d. 31. q. 2. art. 3. & alij omnes. Item secundum aliquos, vsus matrimonij diebus magnæ festiuitatis, vel processionum solemnium, ieiuniorum, & rogationum, est culpa venialis, alij tamen dicunt, nec esse culpam venialem, quia in his diebus non vti matrimonio, non est de præcepto, sed de cõsilio; vt ex pluribus probat Couar. cap. alma mater 1. par. §. 5. nu. 1. Sanchez disp. 12. nu. 5. Quando autem quis est sumpturus Eucharistiam, tunc iuxta communem opinionem debet quis non vti matrimonio, aliquin secundũ multos Doctores, venialiter peccabit. Verum si debito fine quis eo vtatur, vt ex desiderio prolis, vel ad euitandam aliquam illicitam passionẽ, nec erit veniale, patet ex D. Gregor. responsion. 10. ad interrogationes D. P. Augustini, & refertur in cap. vir cum propria 33. q. 4. vbi sic habetur. *Si quis sua coniuge non cupidine voluptatis captus, sed solum liberorum creandorum gratia vtitur, de sumendo corporis dominici, sanguinisq; mysterio, suo est relinquendum iudicio, qui à nobis prohiberi nõ debet accipere.* Idem docet D. Tho. 3. par. q. 80. art. 7. ad 2. D. Antonin. 3. tit. 13. cap. 6. §. 10. Syluest. verb. Eucharistia 3. qu. 11. Sanchez disp. 13. Sed nota, nunquam licitum esse coniugi non reddere, ex eo, quod sumpturus sit Eucharistiam, vel aliquid aliud agendum, poterit tamen vti moderatis precibus, vt coniux liberè quiescat absq; dicto actu, vt Sot. 4. d. 32. q. vnic. ar. 3. Sanchez num. 9. & passim alij.

17. Vtrum autem ratione excommunicationis alterius, vel vtriusque coniugis, vsus matrimonij sit illicitus? Respondeo negatiuè, non enim vxor tenetur vitare maritum excommunicatum, licet denunciatum, nec è contra, quod fusè probat Sanchez lib. 9. disp. 14. Filiuc. tract. 10. cap. 9. num. 325. & alij communiter. Esset tamen illicitus dictus vsus in loco publico propter scandalum, & si fieret in loco sacro, esset sacrilegium, cum per seminis, vel sanguinis effusionem, Ecclesia polluatur ex iure Ecclesiastico sic statuente in cap. vnic. de consecr. in 6. & cap. Ecclesijs de consecr. d. 1. vt Valentia 2. 2. disp. 6. q. 15. punct. 1. §. præterea etiam, Sanchez disp. 15. nu. 8. & alij communiter, licet non desint, aliqui Canonistæ, qui asserant tan-

tum per copulam illicitam violari Ecclesiam, quorum opinionem fortè esse verã, ait Sot.4. d.13.q.2. art.3. vers. ait quartò. Sed nullo modo est à communi opinione recedendum, vt Caiet.summ.verb.matrimonium,ca.ult. Suar.3.p.q.83.art.3.disp. 81.sect.4.§.3.Nauarr.cap.16. num.32.& c. 27.num.257.& alij omnes; In casu autem necessitatis, vt si coniuges intra locum sacrum obsessi essent, nec haberent aditum ad alium locum viciniorem,& dummodo obsessio esset ad longum tempus, secùs si ad breue tempus, in quo nullum adesset periculum incontinentiæ, nec esset magnũ incommodum non vti matrimonio, quod iudicio boni viri puto esse relinquẽdum, cum non possit assignari determinatum tempus, idem Sanchez num.12. Filiuc. loc. cit.& alij. Et idem est dicendum de desiderio habito in Ecclesia ad copulam, siuè cum vxore, siuè cum alia, vel alio, nam si tale desiderium est habendi copulam intra Ecclesiam, erit sacrilegium, licèt, non erit polluta Ecclesia; Si quis autem habeat tantum aspectus, nutus, confabulationes, cogitationes, vel etiam tactus inhonestos in Ecclesia absque tamen periculo pollutionis, vt loquitur Sanchez loc. cit.num.21, vel vt meliùs dicamus, absq; vlla pollutione; non erit sacrilegium, nec circumstantia necessariò aperienda in cõfessione, quia id, quod repugnat loci sanctitati, est ipsa pollutio, seu seminis effusio, vnde ipsa cessante, cessabit etiam sacrilegium,& violatio Ecclesiæ; Et nota in omnibus casibus, in quibus diximus non pollui Ecclesiã, vt v. g. in casu copulæ habitæ à coniugibus in casu necessitatis, nec erit Ecclesia reconcilianda; licèt Angelus verb.debitum nu. 35. dicat Ecclesiam pollui, etiam per copulam licitam; sed contrarium communiter alij docent, vt pluribus docet Sanchez num.14.& sequitur Filiuc.nu.326. & 327. vide plura pertinentia ad hanc materiam supra cap. 31. à num.14.& seqq.

18. Quæritur deinde, quisnam modus sit seruandus in vsu matrimonij, quoad situm, ne vitiosus sit? Et respondeo, modum naturalem coeundi esse, vt mulier sit succuba, vir autem incubus, quia hic modus est aptior ad semen effundendum, & retinendum; concubitus verò à latere, vel sedendo, aut stando, aduersatur aliquo modo naturæ recti concubitus, & si fiat præposterè, aut viro succumbente, erit omninò modus contra naturam dicti concubitus; quibus notatis, plures Doctores docent, nõ seruare modum naturalem in usu matrimonij, esse peccatum mortale, ita Præpositus rubric. desponsal. num. 13. Monaldus summ. tract. de matr. tit. de bonis matrimonij ad fin. Palud. 4. dist.31.q.3.art.2.num.15. nisi necessitas urgeat, sed fiat causa solius delectationis,& quoad modum concubendi stando, à latere, uel sedendo docet Abulens.c.5. Matt. q.227. esse ab his modis abstinendum tanquam à culpa lethali, de modo autem præpostero, dicit omninò esse mortale, quando ob solam delectationem exercetur. Ita etiam plures alij, quos affert Sanchez lib.9. de matrim. disp.16.num.2. Attamen dicendum est, in nullo ex his modis adesse culpam mortalem, dummodo non adsit periculum emittendi semen, per quod impediretur generatio, nam quando adest tale periculum, peccat tam petens, quam reddens, nec ualet aliqua excusatio timoris, quia potiùs quis mortem tenetur subire, quam modum inordinatum seruare, in quo adest periculum effusionis seminis, ita Sanchez loc.cit. num. 3. 5.& 8. Filiucc. loc. cit. nu.228.229.& seqq. Sed utrum finita copula per uirum, mulier, si non adhuc consummauerit, possit motu corporis, uel tactibus se, tangendo polluere, & consummare, tam partem affirmatiuam, quam negatiuam docet Filiu. ibidem probabilem esse, licèt absolutè illam doceat Sanchez li.9. disp.17. num.12. sed uerè dictam partem affirmatiuam non multum intelligo; & nullo modo illam persuaderem, quia saltem, est aperire uiam ad peccandum. Certum tamen est, omnem uoluntariam emissionem seminis extra uas, esse peccatum mortale, secùs si aliquando accidat præter intentionẽ ex nimia caliditate, uel ex quacunq; alia causa, unde si uir deueniat in talem impotentiam, ut non possit seminare intra uas, fit omninò ei illicitus actus ma-

trimonij, erunt tantum liciti tactus, &c. Absque tamen periculo pollutionis, Caietan.2.2.q.154.art.1.ad.4. Sanchez disp. 17. lib.9. num.22. Sot.d.34. q.vnic.art.2. Filiuc. n.332. & communiter omnes alij.

19. Et si coniuges modo Sodomitico vsi fuerint, sciant grauissimum peccatum commisisse, maius, quã si fuisset commissum inter solutos iuxta D. P. Augustin. de bono coniugali tom.6.c.11. & refertur in c. Adulterij. 32. q.7. idem docet Sot.4. d.31.q.vnic.art.4.vers. Appendix autem; vnde vltra peccatum contra naturã, adesset adulterium ex parte vtriusque coniugis, quia talis vsus est contra fidem matrimonij, qua tenentur coniuges castè suum corpus alteri seruare ad naturalẽ actum, vt obseruat Caiet. 2.2.q.154. art.1. in solut.ad.4.§.ad singula, & idem est talis actus ac si cum alio coniuge gestus esset; quod confirmatur ex doctrina D. Ambros. lib. de Patriarchis, & habetur in cap. Nemo sibi 32.quæst.4.his verbis, *Nec hoc solum est adulterium, cum aliena peccare coniuge, sed omne, quod non habet potestatem coniugij*. Et si per vim vir reduxerit ad tale peccatum, aderit etiam malitia raptus, & totum hoc est exprimendum in confessione; scilicet, non sufficit dicere, commisi peccatum contra naturam, sed necesse est adere cum mea vxore, &c. Sanchez lib.9.disp.18.n.4.& 5. P. Ledesm. de matr.q.49.art.6.dub.2.Filiu.loc.cit.&alij.

20. Sed vtrum possint coniuges, post inceptam copulam desistere ab vsu matrimonij? Respondeo, secluso periculo semiuandi extra vas, nullam esse culpam mortalem, secùs si adesset tale periculum; Palud.4.d.31.q.3.art.2.n.15. Caiet.2.2.q. 154.art.11.& art.1.circa solut.ad 4.§. Ad secundum verò casum. Sic etiam, omne impedimentum illatum, vt impediatur fœtus conceptio, est culpa mortalis, quocunque actu fiat, vt S. Thom.4.d.31.in fin. Caiet.in cit. art.1. & communiter omnes. Non autem erit mortale, si quis habeat copulam cum vxore tempore menstrui, eo quod impediatur conceptio, vt aliqui volebant, tũ quia nõ certa est conceptio, tum quia tempore menstrui difficilior est conceptio, præter alias rationes, quas ex pluribus Doctoribus affert Sanchez lib.9. disp.21.n.5.Caiet. dicto art.1. in resol. ad 4.vers.ad 3.dicitur; P.de Ledesma de matrim.q.64.art.1.dub.3.& alij. Nec similiter erit culpa mortalis habere copulam cum coniuge grauida, vel post partum, aut tempore, quo mater sobolem lactat, vt probat Sanchez in disp. 22. & sequitur Filiuc.tr.10.c.9.n.336.& 337.

21. Quid autem sit dicendum de tempore amentiæ? Respondeo, si ambo coniuges fuerint amentes, separandi erunt, quia concurrerent ad damnum prolis; si autem alter sit sanus, poterit esse licitus concubitus, dummodo non adsit periculum abortus, vel damni coniugis sani; & dictus sanus tenetur reddere coniugi insano petenti, nisi adesset periculum fornicationis, vel seminis effusionis, tunc enim teneretur, nisi aliquod malum timeret ob amentiam dicti coniugis; poterit tamen dictus coniux sanus excitare suum coniugem insanum ad copulam habendam, quando nullum adesset periculum abortus, vel seminis effusionis, vt supra. Vide Sanchez disp.23.& Filiuc.n.338.

22. Item cum detrimento propriæ, vel alterius coniugis salutis coniux non tenetur reddere, vt communiter omnes asserunt cum D.Tho.4.d.32.q.vnic.art.1. Vnde coniux febri laborans non tenetur reddere ob graue damnum, quod inde sequi posset, vt Sot.4.d.32.q.vnic.art.1.ad 2. Et idem asserit, de quolibet alio morbo, vel dolore, quoad tempus, quo coniux vexaretur. Item neque tenetur coniux reddere post prandium, saltem sæpè, quia per coitum post cibum, fit corruptio ciborũ, & cruditates in stomacho, ob quod grauiter lædi potest vir, nisi admodum validus fuerit, & Paludan.4.d.32.q.1.art. 2.n.8. refert didicisse à quodam medico, virum quemdam in phtisim incidisse, eo quod solebat post prandium copulam habere. Item neque in baldeis, neque post coniux tenetur reddere, ob graue periculum morbi.D.Anton.3.p.tit.1.c.20.§. 20. Nec tenetur coniux immoderatè, & sæpius, quam par est reddere petenti, quia notabiliter vires extenuantur, Sanch.lib. 9.disp.24.num.6.

23. Item neque coniux tenetur coniugi leproso, vel alio morbo infecto, vt morbo Gallico,&c. Reddere tum ob periculum infectionis, tum etiam ob horrorem, quem morbus contagiosus afferre solet, imò neque coniux tenetur habitare cum tali coniuge, si adfuerit periculum infectionis; cessante postea periculo, coniux ad vtrumque tenebitur, quod optimè probat Sanch.loc.cit.à num.15. citatæ disputationis 24. quem sequitur Filiuc. tr. 10. de matr.c.9.n.340.& seqq.

24. Et nota, nullam esse culpam non vti matrimonio, ne multiplicetur proles, dummodo fiat ex communi coniugum consensu. Sot.4.d.32.q.vnic.art.1. D.Antonin.3.p.tit.1. c.20.§.6. Non tamen ob hanc causam præcisè coniux eximitur à redditione debiti, si alter coniux petat, esset enim mortalis culpa, vt benè ait Angelus verb. debitum nu.15. Sylu. ibidem pun. 8. & alij communiter, quidquid in contrarium videatur docere Sot. Verum plures Doctores asserunt non esse mortalem culpam, quando coniux negaret debitum, ne proles multiplicetur, eo quod non sint ipsi coniuges potentes alere tot filios ob paupertatem. Ita expresse tenet Sot. loc. citat. Rodriq. 1. tom. summæ cap. 243. num. 1. Petrus de Ledesma de matrim, q.64.art.1. Sanchez lib.9.disp.25. & alij, quam opinionem dico probabilem ob Doctores, qui illam sequuntur; sed re vera mihi non placet saltem sic vniuersaliter dicta, quia id esset aperire viam pluribus peccatis, cum vnusquisq; semper se reputet pauperē in gradu suo, & ob amorem filiorum, quo cupiunt, vt diuites remaneant, posset quisq; matrimonio non vti, & debitum negare; quod nefas est, & posset id esse causa multarum discordiarum inter coniuges, & multorum peccatorum; & ideò absolutè puto esse dicendū, coniugem non posse non reddere debitū coniugi petenti ob dictā causam paupertatis, quia non sunt facienda mala, vt veniant alteri bonum, & maximè temporale; non enim videtur rationabile frangere fidem matrimonij, & cessare à tam stricto vinculo, & debito, ne filij pauperes remaneant; licet, dicti Doctores id concedant tantum, quando parentes non sunt filios alendo, & ideò dixi dictam opinionē probabilem, quod benè quisq; notare debet, & præcipuè Confessarij, ne id quod non debent, concedant.

25. Erit tamen culpa mortalis negare debitum coniugi habenti originem ex Iudæis, vel Saracenis ad finem, ne filij nascantur cum tali macula. Ita Sot. 4. d. 32. q. vnic. art. 1. Erit tamen licitum debitum negare ad euitandum magnum detrimētum in bonis fortunæ, aut famæ, vel ad comparandam in illis magnā vtilitatem Sanchez lib.9.disp.25.num.5.

26 *Pollutio nunquam est licita nec pro vita conseruatione nec licet actibus impudicis expellere semen, etiam corruptū, licet autem medicamentis, pollutionem tamen fluentem non tenetur quis impedire.*

27 *Omnis actio libidinosa in se mortalis si fiat cum præuisione pollutionis, inducit aliā culpam mortalem ratione pollutionis, necessariò explicandam in confessione.*

28 *Pollutio præuisa ex actione necessaria, vel corpori, aut animæ conuenienti, poterit excusari à mortali.*

29 *Exercens actionem ex se turpem; & excitantem actus venereos absq; vlla necessitate, vel vtilitate, mortaliter peccat, nisi actio esset venialiter turpis; & non efficaciter causaret pollutionem.*

30 *Tactus, oscula, &c. si fiant inter coniugatos cum periculo pollutionis, inducent culpam mortalem.*

31 *Tactus, oscula, &c. si non fiant in partibus impudicis inter spōsos de futuro poterūt excusari à mortali, secus si fiant in partibus impudicis.*

32 *Sponsos de futuro, licitum est desiderare futuram copulam, sicut etiam licitum est vidua respectu copulæ præteritæ, non tamen est licitum delectationem sumere in parte sensitiua.*

26. Quæritur, quando actiones turpes inter coniuges inducant culpam mortalem ob periculum pollutionis. Sed est primò sciendum, pollutionem nunquam, & in nullo casu esse licitam, nec pro vitæ conseruatione, & licet possit quis sibi amputare quodlibet membrum ob salutem cor-

corporis, tamen id non licet in effusione seminis etiam si actibus licitis fieri posset, vt pharmacis, &c. & ratio disparitatis, quia membra omnia sunt ad bonū indiuidui, & pro illius conseruatio, semen verò est tantum pro conseruatione speciei cōcessum à natura, vnde, non nisi pro dicta specie procreanda adhibendum est. Secundò suppono, licet sit sanum consilium, vt coniuges simul in vsu matrimonij se expectent, & seminent, & casu quo quis tardior esset, posset se ante concubitum tactibus excitare; vt Caiet. 2.2.q.15. art. 11. dub. 5. Tamen id non esse omninò necessarium; quamuis semen mulieris tum ad faciliùs generandum, tum ad reddendum conceptum pulchriorem, & nobiliorem, multū conferat; non tamen est omninò necessarium, vt docet Auicenna lib. 9. de animalib. cap. 1. Albertus Magnus lib. 5. de animalibus cap. vlt. & communiter omnes Theologi cum D.Thom. 3. par. q. 31, ar. 4. ad 3. Et ex experientia habemus, aliquas fœminas inuitas, In balneis recepisse semē virile, & concepisse, vt refert Sanchez lib. 9. disp. 17. num. 9. Tertiò suppono non esse licitum conari expellere semen corruptum, & mutatum in accidentia venenosa, cum delectatione tamen venerea, vt fricationibus, &c. Et ratio est tum propter dictam delectationem veneream, quæ est ex sui natura mala, & inducens culpam mortalem, tum ob periculum pollutionis; & licet Sanchez contrarium docuit in lib. 9. de matr. disp. 17. num. 19. tamen mutauit postea suam sententiam in præcept. decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 6. num. 12. Vbi dictam nostram sententiam tenet, & hæc opinio magis placet Rebellio lib. 3. par. 2. q. 9. sect. 3. & hanc tenet Dian. 3. par. tr. 5. miscell. resol. 85. licet dictus Sanchez, Filiuc. tom. 2. tr. 30. cap. 8. num. 150. quos sequitur ipse Diana, asserant id licere medicamentis, non autem confricationibus; Bonacina autem, & alij putant id esse licitum etiam fricationibus, & quamuis sequeretur ex accidenti pollutio, seu emissio boni seminis, quorum opinionem refert Diana 2. par. tr. 16. resol. 56. Ex qua doctrina colligitur, illicitum omninò esse cooperari ad seminis iam è lumbis decisi effusionem, licet eius retentio esset nociua saluti corporis; quando autem pollutio est in naturali fluxu, tunc nō tenetur quis illam impedire, cessante periculo delectationis, vt Sot. 4. d. 12. q. 1. art. 7. vers. vnde ad argumentum, Sanchez lib. 9. disput. 17. nu. 17. Diana 3. par. resol. 21. tract. 5. misc. & alij, quibus notatis ad quæsitum respondeo, tactus turpes inter coniuges inducere culpam mortalem, quando fiunt cū periculo pollutionis extra vsum matrimonij, secus autem si fiant absq; dicto periculo, vt Sanchez loc. cit. num. 21.

27. Sed vtrum dicti tactus, vel aliæ actiones libidinosæ factæ cum præuisione pollutionis, inducant culpam mortalem, & necessariò explicandam in confessione? Respondeo, omnem causam in genere luxuriæ volitam cum pollutionis præuisione, seu vt clariùs loquar, omnē actionem libidinosam factam cum culpa mortali, & præuisione pollutionis, inducere aliam culpam mortalem necessariò explicandam in confessione; secus autem si fuerit actio venialiter tantum libidinosa cum præuisione pollutionis. Ita Diana 1. par. resol. 65. Vbi plures affert, & similiter ibi docet pollutionem præuisam, non autē volitam ex ebrietate, vel nimio cibo, non esse culpam mortalem, quia licet hæc sit actio peccaminosa, non est tamen in genere luxuriæ, nec ex se ad pollutionē ordinata; & idem docet Sanchez lib. 9. disp. 45. nu. 17. Imò Diana refert etiam ex Sancio in sacris selectis disp. 21. num. 15. & disput. 23. num. 29. Cogitationes turpes, & tactus cum præuisione nocturnæ pollutionis non volitæ, non inducere aliam culpam mortalem, quam opinionem dictus Diana affirmare non audet, nec ego affirmo, quia qui est causa causæ, est causa causati; vnde omninò prima opinio tenēda est. Et nota, gaudere de pollutione in somnis habita ob corporis sanitatem, non esse mortale, imò neq; veniale, vt ex pluribus docet Diana 3. par. tr. 5. resol. 21.

21. Ex quibus dictis colligitur, pollutionem sequutam præter intentionem ex causa aliqua necessaria, vel conueniente corpori, vt est cibus, & potus, vel animæ, vt est, orare, vel audire confessiones, &c.

non

non afferre secum culpam mortalem; vt expresè docet S.Thom.2.2.q.154. art. 5. in corp. Caiet.opusc.tom.1.tr. 22. de pollut. ex audientia confessionum q. vnic.ar. 1.& 2.Nauar.cap.16.num. 7. Sanchez lib. 9.disp.45.nu. 4. & alij communiter, quod intellige secluso periculo delectationis, quod periculum quisq; euitare tenetur, vt idem Caiet.in cit.art.2.§.animaduerte tamen. Vnde secluso hoc periculo, non tenetur quis pedester incedere, eo quod expertus sit pollutionum pati in æquitatione, vt Vasq.1.2.q.74.ar.8.disp.113.nu. 8.Vega 2.tom.sum.cap.67. casu 1. Nec similiter erit culpa mortalis, si pollutio sequatur, licet fuerit præuisa ex amplexu iuxta patriæ consuetudinem, vel ex tactu, quem solent Chirurgi facere, vt Sanchez loc.cit.num.8. Imò iuxta Diana 3. par. tr, 5.miscell. resol. 85. in fin. neque quis peccat mortaliter, eo quod mundet verenda à lanugine, ne pruritum, aut fœtorem patiatur, & idem docet Reginald.tom.2. lib, 22. cap.3. num. 40. Et addit Sanchez loc. cit. num. 9. nec esse culpam mortalem refricare verenda ad sedandum nimiū pruritum secluso periculo consensus.

29. Sed maior difficultas est, vtrum actio facta absq; necessitate, vel vtilitate, vt supra, cum præuisione pollutionis, afferat culpam mortalem? Et relictis varijs opinionibus, dicendum est, tunc adesse culpam mortalem ratione pollutionis præuisè, & non intentæ, quando exercetur actio ex sui natura turpis, & excitās actus venereos. Ita Caiet.sum. ver. pollutio ad fin. vbi ait, qui vult illicitas, & periculosas causas pollutionis propriæ, conuincitur velle culpabiliter ipsam pollutionem. Quando autem actio est in rebus venialibus, licet cum præuisione pollutionis, vt leuis tactus manus, vel visus pulchræ fœminæ, verba, vel lectiones aliquantulū libidinosæ, &c. non causabunt culpā mortalem, vt iam diximus num. 27. & docet etiam D.Anton.2.par.tit.6.cap.5.§. quantum ad causam, Sanchez li.9.disp. 45. nu. 19. Et ratio est, quia cum dictæ causæ non sint nisi veniales, non possunt nisi leuiter in pollutionem influere; deinde quia nimis durum esset præceptum euitandi omnes causas leues, quod etiam expressè docet Caiet.2.2.q.64.art.8.§.& confirmatur. Nam malitia pollutionis, ex malitia causæ metienda est, vt pluribus docet idem Sanchez loc.cit. in fin. quando autē dictæ causæ, vt cogitationes turpes, tactus, lectiones, verba, &c. vt sup. notabiliter influerent in pollutionem, tunc non possent dici causæ leues, & veniales, sed mortales, & tunc similiter pollutio esset mortalis quia censetur volita, & in confessione est aperienda non solum causa, sed etiam ipsa pollutio, vt docet Ledesma 1.par.4.q. 21. art.7.dub.1.§.ad argumenta, Sanchez nu. 30.& alij.

30. Vtrum autem dicti tactus, oscula, delectationes morosæ, aspectus, verba turpia, &c. Afferant culpam mortalem, si fiāt inter coniugatos cum periculo pollutionis siuè in vno, siuè in alterutro coniuge? Et affirmatiuè communiter omnes respōdent, vt Caiet. summa verb. matrimonij cap.vlt.§.vlt.& verb. interrogationes cōfessorum, in interrogationibus circa 6. præceptum, Nauar.cap.16.num.42. Sotus 4.d.31.q.vnic.art.4.in fin. Angelus verb, debitum num.26.& Syluest.ibi q.7. & cōmuniter omnes alij; temperant tamē hanc communem doctrinam Sanchez lib. 9.disput.45.num.35.& Filiuc.tract.10. cap. 9. num.356.afferentes id esse verum, quando dicta non fiant ex vrgenti necessitate, vt ad fouendum amorem, vel ex eo, quod alter coniux petat, attamen non video dictas causas esse neq; vrgentes, neque esse soluendum præceptum diuinum, & naturale, quale est non effundendi semen, nisi ad generationem; ob dicta seruanda, vnde non puto esse recedendum à cōmuni doctrina, quam tradit etiam Graffius 1. par. decis.lib.2.cap.82.num. 21.& cap. 74. in fin. Imò in delectatione morosa copulæ coniugalis, licet non adsit culpa mortalis, vt probat idem Sanchez disp. 44. num. 5. & disp.45. nu. 40. tamen si aderit tale periculum pollutionis, vtriq; erit mortalis, & fatetur idem Sanchez dicto num. 40. ex D. Antonin.& alijs pluribus.

31. Sed dubium est, vtrum oscula, amplexus, & tactus non impudici excusēt à culpa mortali si fiant inter coniuges

de

de futuro? Et affirmatiuè respondendum est, quia sicut copula honestatur per matrimonium de præsenti; sic honestantur dicta oscula, & tactus per sponsalia, quæ sunt inchoatio quædam matrimonij, Filiuc.tr.10.cap.9.num.357, Sanchez lib. 9. disp.46.num.48. Caiet.summa verb.sponsalitia, & 2.2.q.154.art.4. §. in respons. ad 2. & alij communiter; secus autem est dicendum, si tactus fuerint impudici, vt in partibus inhonestis; nam dicti actus sunt eiusdem speciei cum copula, quæ non licet, nisi jam coniugatis, vt ijdē Doctores.

32. Est tamen licitum sponsis de futuro, saltem absq; culpa mortali, desiderare futuram copulam, & de illa gaudere, sicut etiā dici potest de vidua respectu copulæ præteritæ; ac etiam de qualib. fœmina in absentia mariti; non tamen possunt captare delectationem veneream in appetitu sensitiuo, quamuis aliqui id etiam admittant, vt Caiet. Valentia, Medin. Tabien. & alij, quos affert Sanchez lib.9. disput.47.num.3. Sed probabilius, puto esse dicendum, talem delectationem esse culpā mortalem, si voluntariè sumatur in parte sensitiua, quia tale obiectum prout est absens, sit illicitum pro tali delectatione sumenda, quæ nullo modo ordinatur ad generationem, vt benè docet dictus Sāchez num.4. Filiuc.nu.360. Vasq.1.2.q.74. art. 8.disp.114.num.3.& seqq. Nauar. cap. 16. num. 9. Posset tamen excusari à mortali, quando delectatio esset in parte sensitiua per modum transeuntis, vt aduertit d. Filiuc.

DE DIVORTIO

Quid, & quotuplex sit Diuortium, quando liceat ob adulterium, an detur compensatio, & de alijs ad Diuortium spectantibus.

Cap. CXV.

1 *Quid sit Diuortium, et quomodo distinguatur à repudio, & certum est repudium fuisse permissum Iudæis, vt quid licitū tunc temporis, post autem aduentum Christi Domini, omnibus est illicitum.*

2 *Certum, & de fide est, Diuortium esse licitum ratione adulterij de iure naturæ.*

3 *Ob solam voluntatem adulterandi, non potest dari Diuortium, datur tamen per peccatum Sodomiæ, & per quodlib. aliud peccatum, in quo diuiditur caro, seu sāguis cum alys.*

4 *In tribus casibus non potest fieri Diuortiū, nempè in casu compensationis, condonationis, & immunitatis culpæ.*

5 *Si maritus dedit causam adulterandi non reddendo debitum vxori, vel recedendo ab illa, probabile est non posse petere Diuortium, nec similiter si alimenta denegauerit, vel illam eiecerit.*

6 *Adulteriū cōmissū ex errore, quod pluribus modis fieri potest, nō erit licita causa diuortij.*

7 *Coniux innocens petendo, vel reddendo debitum coniugi adultero, censetur condonare adulterium præteritum tantum.*

8 *Post Diuortium coniuges possunt religionē ingredi, vel ad sacros ordines ascendere respectu viri.*

9 *Coniux innocens in duobus casibus tenetur omninò diuortium facere; scilicet, si ordines sacros susceperit, vel ad euitandum scandalum, vt si alij indicarent ipsum consentire in adulterium.*

10 *Coniux innocens non tenetur debitū reddere adultero etiam si adulterium sit secretum, & quamuis ei præciperetur sub pœna excommunicationis præcisè; quia teneretur ratione scandali.*

11 *Secluso scandalo, coniux non tenetur cohabitare cum coniuge adultero, nec expectare sententiam iudicis.*

12 *Ad Diuortium faciendum, requiritur certa notitia, & non suspicio adulterij.*

13 *Per copulam censetur condonatum adulterium, & similiter per oscula, vel alios actus*

actus matrimoniales.

14 *Hæresis, & Apostasia à fide est iusta causa faciendi diuortium, nec tenetur coniux innocens ad illum redire, licet se emendauerit, dummodo adfuerit sententia iudicis declarantis hæresim.*

15 *Per copulam habitam cum Apostata à fide post sententiam vt supra, non ex hoc coniux innocens nō poterit petere diuortiū, dummodo non habuerit animum condonandi delictum per dictam copulam.*

16 *Coniux innocens non potest petere Diuortium, nisi postquam alter coniux fuerit condemnatus, vt apostata postquam cōdemnationē, nō tenetur amplius dictus innocens illum acceptare, licet se correxerit, vt supra.*

17 *Ob nullum aliud crimen est licitum diuortium, nisi in casu, quo coniux vellet inducere ad peccandum alterum coniugē.*

18 *Ob sæuitiam poterit coniux recedere à coniuge sæuiente, & potest etiam fieri diuortium.*

19 *Sub nomine sæuitiæ venit oīs timor damni notabilis, ac etiam graues rixæ, dissentiones &c.*

20 *Sæuitia non solum viri, sed ipsius parentum potest esse iusta causa diuortij. Et vir poterit ab vxore discedere, vel illam dimittere, si venefica fuerit, & noluerit se corrigere.*

21 *Ob Diuortium perpetuum causa sæuitiæ, possunt coniuges ad religionem ingredi, vel ordines sacros suscipere.*

22 *Facto Diuortio filij educandi sunt apud cōiugem innocentem expensis nocentis, &c.*

23 *Iudex ordinarius causarum matrimonialium inter fideles est tantum iudex Ecclesiasticus, nec circa matrimonium fidelium Principes possunt se ingerere.*

1 Iuortiū diuersimodè vsurpatur apud Theologos, & apud Iurisconsultos; nam apud Theologos diuortiū dicit separationem quoad torum, & cohabitationē tantum, apud Iuristas dicit etiā dissolutionem vinculi matrimonialis, vt constat ex toto tit. ff. de diuortijs. Vnde in hoc vltimo sensu, distinguitur diuortium à repudio, quia diuortium poterat fieri cū separatione, & dissolutione vinculi matrimonialis, at repudium fiebat tum inter iā coniugatos, tum inter sponsos de præsenti non dum cognitos l. inter stuprum, & l. inter diuortiū 191. ff. de verb. signif. quod diuortium, vel repudium iam de fide est cessasse in lege Euangelica, vt constat ex verbis Christi Domini Matth. 19. *Dico autem vobis, quia quicunq; dimiserit vxorē suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mœchatur, & qui dimissam duxerit mœchatur.* Et Matth. 5. *Ego autē dico vobis, quia omnis qui dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit, adulterat.* Vtrum autem fuit dictum repudium, vel diuortium permissum Iudæis tanquam licitum, vel tanquam minus malum; non concordant Doctores; certum tamen est, eis licuisse, & potuisse id agere absq; vlla culpa, quod videtur sufficere, vt quis licitè possit dicere id hebræis fuisse permissum tanquam licitum; & hoc maximè quia in Deut. 24. verba legis non significant concessionem minoris mali, sed rei licitæ, his verbis. *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de manu sua.* Et Malach. 2. *Cū odio habueris, dimitte dicit Dominus Deus Israel.* Ex quibus verbis videtur dicendum fuisse permissum à Deo dictum repudium vt quid licitum tunc tēporis, licet postea adueniente tempore gratiæ, & perfectionis Euangelicæ, fuerit prohibitū, vt pōderat Gloss. interlin. ad cit. ver. Matth. 5. vbi sic ait. *Doctrina Christi cōcordat legi naturali, quia iā est tēpus perfectionis.* Et quod fuerit permissum repudium Iudæis, vt quid licitum docet D. Chrys. homil. 34. in Matth. Albert. Magnus 4. d. 33. art. 25. & id supponit D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 5. ad 3. Durand. 4. d. 33. q. 3. art. 1. n. 7. Palud. q. 1. art. 2. n. 28. & quamplures alij, quos sequitur Sanch. lib. 10. disp. 1. nu. 7. Alij dicunt id fuisse permissum tanquā minus malum, vt Sot. 4. p. 33. q. 2. art. 2. D. Bonau. ibi art. 3. q. 1. & alij plures; Certum tamen est, dictam permissionem nunquam fuisse factam Gentilibus, sed tantum

tum Hebræis, & idoneum quam potuerunt, nec possunt dare libellum repudij: & post legem Euangelicam, id non potest fieri neque ab Hebræis cum iam sit abrogata lex antiqua, &repudium sit cōtra ius naturæ: & mortaliter peccarent id agendo, quia licet infideles non comprehendantur sub præceptis diuinis, cōprehēdūtur tamē sub præceptis naturalibus, & diuinis, vt est hoc non repudiandi vxorē, vt docet Abulens.in cap.19.Matth.q.63. Vnde cogendi essent infideles conuersi ad fidem, vt iterum acciperent vxorem antea per ipsos repudiatas, quia illæ sunt veræ vxores, nec dum illæ viuunt, possūt cum alijs contrahere, vt Sot.4.d.33.q.3. Abulens.loc.cit.& alij communiter, vt in principio etiam probauimus. Post igitur Euangelium est omninò apud omnes indissolubile matrimonium, & est de fide Catholica, vt ex pluribus Concilijs constat, & vltimò ex Concilio Tridentino, sess.24.de matrim.canon.10.

2. Loquendū est igitur tantummodo de diuortio primo modo vsurpato, scilic. quatenus significat separationem tori, & habitationis tantum: & de tali diuortio quæritur, vtrum licitum sit ratione adulterij alterius coniugis? Et affirmatiuè respondendum est, cum sit res certa, & de fide, vt patet ex verbis Christi num. anteced. allatis, & ex cap. gaudemus, cap. ex litteris, & ex cap. significasti de diuort. & quamuis Castro lib.2. de lege penali c. 4.in fin.asserat, id esse de iure diuino positiuo: Tamen veriùs est dicendum, id esse de iure naturæ, scilicet ex natura matrim.vt docet Sot.4.d.36.q.vnic.ar.1.cōcl.vnic.Henriq.l.11.de matr.c.17.n.1.&6. P.de Ledesm. de matr. q.62.art.1. Filiuc. tr.10.c.10.n.365.Sanch.li.10.disp.3.n.4. Basil.Pont. de matr.li.9.c.16.n.4.& plures alij apud hos Doctores; Ex qua doctrina colligitur, diuortium esse licitum etiam infidelibus ob adulterium, & benè posse celebrari ob adulterium cōmissum tempore infidelitatis; & sicut id potest vir respectu vxoris adulterantis, sic potest vxor respectu viri adulterantis, cum in hoc pares sint, quidquid in hoc asserat Caiet. cuius sententiam temerariam vocant Sanc. loc.cit.n.6.& Filiuc.eodem loc. Et verè est contra omnes Doctores, vt benè dictus Sanchez probat ex Concilijs, Patribus, & Doctoribus, quod etiam docet Bonacc.de matrim.q.4.n.2.& Pontius n.3.dum indifferenter loquitur, & probat ex pluribus Concilijs, & Pontificibus, licitum esse diuortium ob alterius coniugis adulteriū. Et quamuis accusandi ius de adulterio & quoad pœnam criminalē, & ciuilē, duret per quinquennium l. Adult. S. C. ad legem Iuliam de adult.l.4.tit.17.par.7.tamen quoad diuortium non est præscriptū, nec præscribi potest tempus, vt constat ex cap.admonere 33.q.2. Vbi post septenniū conceditur viro facultas faciendi diuortium; nec valet præscriptio viginti annorum, vt docet Gloss.in d.cap.admonere, & sequitur, Palud.4.d.35.q.1.art. 5. nu. 33. Farinac.pract.crimin.1.par.q.10.num.20. Sanchez loc.cit.nu.9.Filiuc. tract. 10. ca. 10.nu.365.in fin.&alij.

3. Sed vtrum diuortium possit dari ob solam voluntatem fornicandi; vel ob peccatum sodomiæ cum viro, vel alia fœmina, aut propria vxore, aut per peccatū cum bestijs, vel fœminæ cum fœmina, vel ob peccatū mollitiei proprio, vel alieno adiutorio? Et quidā Doctores putant ob hæc omnia, & alia crimina luxuriæ, minimè posse dari diuortium, & ratio est, quia Christus Dominus in verbis Matth. citatis in num.1. tantum permisit diuortiū ob adulterium, & non ob alia peccata luxuriæ, & cum simus in lege pœnali, mitior interpretatio sumenda est. Ita tenēt Abulens.in cap.5.Matth. q. 233. Palacios, Innocentius, Cardinalis, & alij, quos affert Sanchez lib.10.disp.4.num.2.& hanc opinionem veram esse ait Basilius Pōtius lib. 9.cap.16. num. 5. licet nullum Doctorem pro se citet, imò asserit in praxi sequendā esse contrariam opinionem, eo quod communis sit inter Doctores, sed verè dictam opinionem probabilē iudico, quod etiam tenet Filiuc.loc.cit.nu. 367. §. Porro hæc, Quia si per omne peccatum contra fidem matrimonij perpetratum esset licitum diuortium, puto paucos homines posse viuere cum vxoribus. Attamen in praxi nullus debet à contraria, & commu-

niore opinione discedere. Vnde ad quæsitum respondeo, in primis ob solam voluntatem fornicandi, vel committẽdi quodlibet peccatum luxuriæ, nõ posse dari diuortium, ita communiter omnes. Secundò dico, diuortium dari posse per omnes species luxuriæ, per quas cõiuges diuidũt carnem suam cum alijs siuè cum masculis, siuè fœminis, siuè bestijs, quod intellige quando aderit copula perfecta, scilicet cũ emissione seminis intra vas alienũ quodcunque sit, & ratio est, quia tali modo fit carnis diuisio, ob quod licitum est diuortium; quod etiam est verum, etiam si fœmina cõcubat cum alia fœmina, dummodo se corrumpant, & semen vnius intret in vas alterius siuè per instrumentum, siuè quocunq; alio modo. Per illas verò species luxuriæ, per quas coniux non diuidit carnem suam cum alijs, non potest dari diuortium, vt est peccatum mollitiei siuè proprio, siuè alieno adiutorio factum; & multo minus per tactus, oscula, &c. nec si absq; adminiculo viri semen intraret in vase, vt posset occurrere in balneis, nec si quis habeat copulã cum fœmina, vel viro, aut bestia mortua; & tandem neque si quis habeat copulam sodomiticam cum propria vxore; licet inuita; quia non est diuisio carnis cum altera; sed an discedere possit vxor, si maritus admonitus non resipuerit, dicam infra, Sanchez loc. citat. à nu. 3. & seqq. Filiuc. loc. cit. Basilius Pontius ibidem, Bonac. de matr. q. 4. punct. 5. num. 3. 4. & seqq. & alij communiter.

4. In tribus autem casibus non est licitum diuortium ob adulterium, scilicet in casu compensationis, condonationis, & immunitatis culpæ; vnde, si vterque coniux adulterium commiserint, non poterit dari diuortium, vt habetur in cap. significasti de diuortijs; nec quando vir vxorem prostituit, vel cõsensum præbuit ad adulterium per ipsam commissum, tunc enim nulli fit iniuria, ex generali regula, volenti, & consentienti, nulli fit iniuria; & idem est dicendum, si maritus adulterij cõscius, illud non prohibeat, cum possit, imò tanquam leno punitur l. 2. Cod. ad legem Iuliam de adulter. & ex communi id probãt Sanchez lib. 10. disp. 5. num. 4. & 5. Filiuc. tr. 10. ca. 10. num. 371. Bonac. de matrim. q. 3. punct. 5. nu. 14. Poterit autem fieri diuortium quando vir fuit causa indirecta adulterij vxoris, vt si illam ex furore expellat, vel debita alimenta ei nõ præbeat, vt habetur in cap. significasti de diuortio, quod intellige, nisi maritus ad hunc finem vxorem expelleret, vel alimenta ei denegaret, nempè, vt incidat in adulterium, neq; erit licitum diuortium, si materialiter tantum coniux committat adulteriũ, vt si coniux ex errore, vel deceptione ei facta, alium, vel aliam respectiuè cognoscat, vel quia putabat alterum coniugem mortuum, neq; si vxor fuerit cognita per vim cadentem in constantem virum, seu per violentiam ex cap. ita, & cap. proposito 32. q. 5. imò multi Doctores, & probabiliter quidem docent, nec posse dari diuortium, & excusari mulierem à pœna amissionis dotis, si vi cadente in fœminam constantem oppressa fuerit, vel si metu oppressa ob verecundiam, & timorem infamiæ, non clamauerit, vt Syluest. verb. adulterium q. vlt. ita videtur tenere Bonac. loc. cit. §. quartus casus est, Henriquez lib. 11. cap. 17. num. 3. & 5. Et hoc probabile iudicat Sanchez, quamuis contrarium probabilius putet loc. cit. num. 16. quem sequitur Filiuc. num. 373. §. secundus; idẽ docet Basilius Pontius de matr. lib. 9. cap. 17. num. 8. Et ratio est, quia per talem metum nõ liberatur à culpa, igitur nec à pœna; sed hæc ratio non videtur omninò cõuincere, cum vrgentior causa requiratur ad tantam pœnam; & ideò contrariũ, scilicet cum prima opinione sentit etiam Reginal. lib. 31. num. 323. Graff. 2. par. decis. lib. 1. cap. 12. num. 72. casu 2. Abbas vol. 1. consil. 4. nu. 3. & alij, & vera vtraq; opinio probabilis est, & magnos patronos habet.

5. Nec secundũ aliquos, poterit dari diuortiũ, si vir dederit causam adulterij, negando debitum coniugale. Ita tenet D. Thom. 1. ad Corinth. 7. lect. 4. teste Sanchez lib. 10. disp. 5. nu. 7. Idem docet Angelus verb. debitum num. 7. in fin. Bartholom à Ledesma de matr. dub. 65. ad fin. §. alij addunt; imò Guilelmus Borrilongus 4. d. 35. q. vnic. art. 2. propos. 8. Negat etiã di-

diuortium nolenti habitare cum vxore, si ob id ipsa fornicetur, & id videtur tenere Emanuel Sà verbo diuortium num. 10. dum ibi ait, non potest dimittere, qui dedit adulterandi occasionẽ; & idem antea dixerat verb. debitum coniugale num. 8. hanc doctrinam negat Sanchez loc. cit. & alij Doctores citati num. antec. quibus adde Pontium lib. 9. de matr. cap. 17. num. 6. Et verè videtur id esse contrarium doctrinę dicto num. anteced. à nobis traditę, ad illa verba, poterit autem fieri, &c. Attamen ob authoritatem Diui Thomæ etiã præsens doctrina probabilis, & tuta iudicanda est, & idem sumitur ex alia doctrina eiusdem sancti in 4. d. 39. in fin. vbi ait, non posse infidelem conuersum ad fidem petere diuortium coniugis infidelis, quæ commisit adulteriũ, eo quod ab ipso fuerit expulsa, quamuis vellet habitare absq; offensa Dei; quod etiam docet Vega tom. 1. summæ cap. 13. casu 12. & alij; omninò tamen id etiam negat Sanchez num. 8. Sed ex dicta doctrina Diui Thomæ, & aliorum colligitur etiam, vxorem ob sæuitiam fugiẽtem, & post talẽ fugam committentem adulterium, non posse maritum eã accusare, nec ab illa diuortiũ petere, quia ipse vir fuit causa dicti adulterij; ita Couar. 4. decret. 2. par. cap. 7. §. 5. num. 2. vbi plures refert, Tiraquell. l. 1. concubinali par. 1. glos. 2. nu. 24. Io. Lupus rubric. de donat. inter virum, & vxor. §. 20. num. 4. & 5. & §. 64. num. 3. & in cap. per vestras eod. tit. notab. 3. ad fin. & alij, licet contrarium doceat etiam dictus Sanchez li. 10. disp. 5. num. 10. cuius opinionem, quamuis supra num. 4. sequuti sumus cum alijs Doctoribus ibi citatis, tamen has opiniones etiã retuli tanquam probabiles, vnde siuè directè, siuè indirectè maritus sit causa adulterij vxoris, non poterit petere adulteriũ, iuxta has opiniones, & idem dicas, si maritus negauerit alimenta vxoris, vel illam eiecerit.

6. Ratione immunitatis culpæ, nec similiter potest dari diuortium, vt v. g. si coniux probabiliter credens coniugem mortuum, alteri nubat ex cap. cũ per bellicum 33. q. 2. Quod intellige, nisi postquã certificatus fuerit de vita coniugis, copulam habeat, vel si cum dubio antea illam petierit, & obtinuerit, tũc enim, sicut adesset culpa, adesset etiam, & pœna. Item si vxor fuisset violenter cognita, vt declarauimus num. 4. circa fin. Item si alter fraudulenter copularetur cum coniuge, nam tali coniugi non posset dari diuortiũ, vel si ex errore cum alio, vel alia copulam habuisset, vt similiter diximus in cit. num. 4. Item si post libellum repudij apud infideles, coniux repudiatus cum alio contraheret, ex cap. gaudemus de diuort. Filiuc. tract. 10. cap. 10. de matr. num. 373. ex Sãchez lib. 9. disp. 5. qui fusè dictam doctrinam tradit ex pluribus Doctoribus.

7. Est etiam notandum circa condonationem, quod licet per illam coniux amittat ius petendi diuortium, si tacitè, vel expressè ab altero coniuge adultero scienter debitum reddat, vel ab eo exigat, tamen, si postea iterum idem coniux in adulterium dilabatur, poterit diuortiũ petere, quia reuiuiscit ius amissum, vt docet Sanchez loc. cit. num. 19. Bonac. de matrim. q. 4. punct. 5. num. 14. §. sextus est, Reginald. lib. 31. num. 33. & 332. Filiuc. ibid. num. 382. & alij communiter. Deinde si ambo coniuges in adulterium lapsi fuerint, & alter se iam emendauerit, an possit petere diuortium ab altero, qui se non emendauit? Et affirmatiuè est respondendum, facta priùs monitione, vt Reginald. n. 321. Sanch. lib. 10. disp. 7. nu. 4. Bonac. n. 15. Filiuc. loc. cit. & alij. Nota etiam, post factum diuortium, posse coniugem innocentem compellere coniugem adulterum ad se reuertendũ, quia diuortium fit in fauorem innocẽtis, vt Filiuc. n. 381. Sanch. disp. 10. n. 3. Bonac. nu. 16. & communiter alij, vide etiam Azor. 1. p. lib. 13. c. 14. q. 13. Et si postea coniux innocens incidat etiam in adulterium, poterit coniux reiectus compensationem petere à iudice, & adulterio probato potest, & debet iudex dictos coniuges vnire. Sanchez disp. 6. num. 9. Filiuc. n. 375. Bonac. nu. 20. & alij. Item neque potest coniux ob occultum adulterium ab ipso commissum petere diuortium ob adulteriũ publicum alterius coniugis, quia in foro conscientiæ iniuria est compensata, & in crimina-

libus benè datur compensatio criminum, vt benè docet Pōtius de matr. li. 9. c. 17. n. 5. Potest tamen cōiux, qui occultū cōmisit adulterium, petere debitum, cum simus in pœnalibus, in quibus requiritur sententia iudicis, vel saltem in hoc casu esset necessaria scientia in altero coniuge dicti adulterij, & nolente habere commercium, secùs si contrarium cognosceret adulter in coniuge innocente. Sanch. lib. 10. disp. 6. n. 9. quidquid in hoc dicat Rebell. lib. 2. q. 17. n. 3. Idem nobiscum docet Bonac. loc. cit. n. 20. Et alij Doctores citati.

8. Sed dubium est, vtrum post factum diuortium coniux innocens possit ordines sacros suscipere, vel professionem, aut votum castitatis emittere? Et respondeo affirmatiuè; sed causa dicti diuortij debet constare, ne coniux nocens dicat nullam esse professionem, & compellatur redire ad vxorem, coniux autem nocens id non potest agere, quia est ad arbitrium coniugis innocentis illum reuocare, poterit tamen id agere postquam coniux innocens dictos ordines susceperit, vel professionē emiserit; aut de licentia coniugis innocētis tacita, vel expressa, vt si post diuortium coniux nocens petat sæpiùs à coniuge innocente remissionem criminis, & concedere noluerit, poterit ordines sacros suscipere, vel professionē, aut votum castitatis emittere ex tacita voluntate sponsi innocentis, nec poterit postea coniux innocens ampliùs nocentē reuocare, dummodo tamen id sciat, & sufferat, dum liberè posset impedire; Et nota, nec posse coniugem nocentem alterum statum assumere scilicet, religionis, vel ordinis sacri, ex eo, quod coniux innocens emiserit tantum votum simplex castitatis, vel religionis. Filiuc, tr. 10. c. 10. n. 382. & 383, Sanch. fusè lib. 10. disp. 10. à n. 10. & seqq. & per totam disp. 11. Bonacc. de matr. q. 4. pun. 5. nu. 23, & alij.

9. Secundum dubium est, an semper teneatur, & possit coniux innocens dimittere vxorem ob adulterium? Et certū, est quod nō teneatur, imò licitè poterit cum eo habitare, vt expressè habetur in Conc. Nannetensi c. 12. & patet ex pluribus capitibus iuris Canonici teste Basilio Pontio de matr. lib. 9. c. 17. n. 9. In duobus autem casibus tenetur dimittere. Primò, si noluerit promoueri ad ordines sacros. Secundò, si adfuerit scandalum, nempè, vt scientes adulterium dicti coniugis, putent etiā tali adulterio fauere, & consentire coniugem innocentem; nemo enim potest se participem ostendere criminis alterius. Vnde lib. 6. constit. c. 14. Clemens Romanus sic loquitur. *Similiter, qui retinet eā, quæ legem naturæ violauit, legis violator est, S. R. E. qui adulteram retinet, stultus, & impius. Abscinde eam à carnibus tuis, quia non est auxiliatrix, sed insidiatrix, quæ mentem ad alium declinauit.* Quam doctrinam tradit Magist. sent. 4. d. 35. c. 2. & ibi D. Tho. Bonau. Palud. & alij, quos sequitur Pontius loc. cit. n. 3. Sed nota, coniugem non posse dimittere suum coniugem adulterum, quando probabiliter tenet se incidere in incontinentium, & nocentem fieri, tunc enim tenetur quis potiùs saluti suæ, quam alienæ prospicere; vt Paludan. 4. d. 33. q. 2. art. 3. conclus. 4. & Pontius ibi num. 4. idem etiā docet Sanch. lib. 10. disp. 13. n. 6. 7. 8. & 10.

10. Deinde quæritur, quid teneatur agere coniux innocēs, si diuertere voluerit, vel coniugem adulterum dimittere? Ad quod quæsitum, duo, vel tria sunt examinanda. Primum, an possit coniux innocens debitum negare coniugi adultero. Secundum, an possit non cohabitare, vel propria authoritate dimittere. Tertium, quæ scientia requiratur, seu notitia delicti, vt diuortium rectè celebrari possit; Et quoad primum, dicendum est, coniugem innocentem posse licitè negare debitum coniugi adultero, quamuis adulterium non sit publicū, nec adsit sententia iudicis Ecclesiastici, ita plures Jurisconsulti, & Canonistæ, & ex Theol, D. Thom. 4. d. 35. q. vnic, art. 3, & ibi Bonau. art. vnic. q. 3, Durand. q. 1. art. 2, n. 7, Sot. 4. d. 36, q. vnic. art. 3. conclus, 1. & communiter omnes alij, quos sequitur Sanch. lib. 10. disp. 12. n. 5. & Filiuc, tract. 10. c. 10. n. 385. Sed quid si Ecclesia præcipiat, vt debitum reddat dictus coniux innocens, quod benè potest facere iudex Ecclesiasticus ad instantiam partis, eo quod adulterium nō sit publicum; ad quod respondet D. Tho.

Bona-

Bonauent. Durand, & alij plures, innocentem teneri obedire, si adulterium probare non poterit. Alij tamen, licèt consultiùs esse asserant obedire, tamen absolutè docent, dictum coniugem innocentem nō teneri, quia præceptum, vel etiam excommunicatio Ecclesiæ nititur falsę præsumptioni, in quo casu minimè potest obligare in foro conscientiæ, ita Palud. 4. d. 27. q. 4. art. 2. n. 11. & d. 35. q. 2. art. 2. n. 18. Sot. d. 36. q. vnic. art. 3. P. de Ledesm. de matr. q. 62. art. 3. notab. 2. Abulens. c. 19. Mat. q. 72. in solut. ad 4. Quam opinionem licèt veram iudicem, tamen tenetur obedire dictus coniux innocens ratione scandali, & maximè si permaneret in excommunicatione per annum, quia tunc tanquam suspectus de hæresi haberetur ex Concil. Trid. sess. 25. c. 3. de refor. in fin. verum si posset fugere ad loca remota vbi scandalū omninò cessaret, nec teneretur reddere, vt Sanch. loc. cit. n. 6. & Filiuc. ibid.

11. Quoad secundum, an possit coniux innocens cum nocente non contrahere, & propria authoritate diuortium facere? Et respondendum est affirmatiuè in foro cōscientiæ, & secluso scandalo, quod apertè colligitur ex cap. Dixit Dominus, 32. q. 1. quod est D. Hieron. in c. 19. Matt. vbi sic habetur. *Vbi fornicatio est, vel fornicationis suspicio, liberè dimittitur vxor.* Ita communiter omnes, vt probant Sanchez lib. 10. disp. 12. num. 31. Filiuc. tract. 10. ca. 10. num. 386. Basilius Pontius lib. 9. cap. 17. num. 2. Bellarm. lib. 1. de matr. cap. 14. & alij. Si autem adulterium publicum sit, ita vt nullo modo celari possit; tunc etiam poterit coniux innocens diuortium facere nulla expectata Ecclesiæ sententia, vt idem Sanchez nu. 25. & alij loc. cit. Verum si coniux innocens ob adulterium secretum, ex se diuortium facit, non permittetur ab Ecclesia, & licitè posset Iudex Ecclesiasticus illum compellere ad cohabitandum, reddendum, &c. vt idem Sanchez num. 14. Basilius Pontius, & Filiucc. locis citatis, apud quos plura notātur pertinentia tamen ad iudicium externum.

12. Quoad tertium quænam notitia requiratur, vt coniux innocēs in foro cōscientiæ possit diuortium facere? Respondeo requiri certitudinem moralem, qualis est ea, quæ habetur per ea, quæ si probarentur in iudicio externo, conuinceretur coniux de adulterio, non autē sufficit qualib. suspicio, sed necessaria est suspicio violēta, quia hæc sufficit ad cōdemnādum ex cap. afferte, & cap. litteris de præsumpt. ita Sanchez num. 4. ex D. Thom. 4. d. 35. q. vnic. ar. 3. ad 4. Sot. 4. d. 38. q. vnic. ar. 3. vers. circa singulas, Fil. loc. cit. n. 388. & alij communiter, vide plura apud Sanchez maximè pro foro externo.

13. Quæritur secundò, vtrū per copulam, oscula, & alios actus coniugales, ac per cohabitationem in propria domo, censeatur condonatum adulterium, ita vt deinceps ob dictum adulterium nō liceat amplius diuortium petere? Respondeo affirmatiuè, vt fusè docet Sanchez lib. 10. disp. 14. num. 6. 17. & 18. vbi plura notat potiùs ad forum externum, quam internū spectātia; & eandem doctrinam dicti Doctores tradit Filiuc. tract. 10. cap. 10. à nu. 391. & seqq.

14. Quæritur tertiò, vtrum hæresis, vel Apostasia à fide sit causa faciendi diuortium? Et affirmatiuè respondendum est ex iure naturali, diuino, & humano, scilicet Ecclesiastico, ex cap. final. de cōuers. coniugat. cap. 2. cap. quanto de diuortijs, patet ex Apost. ad Titum 3. *Hæreticum hominem post vnam, vel alteram monitionem deuita*; & ita communiter omnes docent. Dubium tamen est, vtrum, si dictus Apostata, vel hæreticus corrigatur, & reconcilietur, teneatur coniux fidelis illum redeuntem recipere? Et respondendum est affirmatiuè, nisi dictus hæreticus fuerit per sententiam Ecclesię declaratus talis; nam post dictam sententiam, coniux fidelis poterit illū acceptare, & non acceptare prout voluerit; vt decisum est in cap. fin. de conuersione coniugatorum, his verbis. *Mulier, quæ in fide remansit potest nolente viro, qui ab infidelitate reuertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio Ecclesiæ separata, ad religionem liberè conuolare.* Et apertius id habetur in cap. de illa 6. de diuor. vbi sic habetur. *De illa, quæ à viro suo labente in hæresim, ipsius consortium sine iudicio Ecclesiæ declinauit, videtur nobis, quod mulier ei, cum reuer-*

reuersus fuerit est reddenda, quæ, & si reuerti noluerit, compellatur. Si verò iudicio Ecclesiæ ab ea recessit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam. Ita Basilius Pontius de matrim. lib. 9. cap. 17. num. 1. 2. & 3. Sanchez lib. 10. disp. 15. per totam, Filiuc. tr. 10. cap. 10. num. 397. & 398. & alij.

15. Sed vtrum per spontaneam copulam habitam cum tali hæretico post Ecclesiæ sententiam, intelligatur condonatum delictum, ita vt nō possit amplius cōiux fidelis ob tale delictum diuortium petere? Et negatiuè respondet Sanchez loc. cit. num. 26. Quando tamen coniux dictā copulam habuit, vel quia putabat ad illā teneri, vel si nullum determinatum animū habuit condonandi, vel non condonandi, & licet contrarium supra docuimus, & docet ipsemet Sanchez, quando agitur de condonatione ratione adulterij, quod iudicatur condonatum per copulam, siuè fuerit facta tali animo, vel non, dummodo voluntaria fuerit; attamen in hoc crimine requiritur expressus animus condonādi, alioquin semper coniux innocens poterit diuortium petere. Ita etiam docet Filiuc. loc. cit. num. 398. §. de ipso, contrarium tamen docet Pontius, & siuè ratione adulterij, siuè ratione hæresis, vult, vt per copulam censeatur condonatum delictū; sed magis placet opinio Sanch. ratione fidei, & periculi apostasiæ. Si autem copula fuisset habita ante sententiam, tunc adueniente sententia non censeretur condonatum delictum, nisi coniux habuisset intentionem condonandi dictum delictū etiam post sententiam; & ratio est, quia per tale delictum ante sententiam non adhuc coniux innocens habebat ius faciendi perpetuum diuortium, & ideò non censetur condonatū delictum, nisi vt dixi, dictus coniux innocens habuisset intentionem condonandi etiam post sententiam, & in hoc consentiunt tam Basilius Pontius, quam Sanchez, & Filiuccius locis citatis.

16. Dubium tamen est, vtrum possit dari compensatio, si alter coniugum commiserit adulterium carnale, & alter adulterium spirituale recedendo ab Ecclesia Catholica? Et respondendum est, coniugem Catholicum non habere Ius faciendi diuortium perpetuum à coniuge Apostata, nisi postquam iudex Ecclesiæ declarauerit dictum coniugem apostatam, & hæreticum vt supra diximus, vnde, si coniux Catholicus inciderit in adulterium, benè coniux Apostata poterit ante dictam sententiam, diuortium petere, quod non potest agere Catholicus, si Apostata se correxerit vt diximus n. 14. Et sic ex hac parte nulla videtur posse dari compensatio. Si autem dictus coniux Catholicus incidat in Adulterium post dictam sententiam coniugis Apostatæ, tunc aliqui dicunt posse dari compensationē, dummodo Apostata corrigere se voluerit, alioquin non posset audiri. Attamen probabilius est dicendum, nec Catholicū Adulterum teneri recipere dictum coniugem hæreticum reconciliatum, & è contra neque dictum hæreticum reconciliatum recipere coniugem Catholicum, & sic neq; in hac parte datur cōpēsatio: ita docet Basilius Pontius lib. 9. de matr. c. 17. n. 6. Sanchez lib. 10. disp. 16. per totam, & Filiucc. tr. 10. c. 10. n. 399. & alij apud ipsos.

17. Vtrum autem adsit aliud crimen præter dictum adulterium carnale, & spirituale, per quod licitum sit fieri diuortiū? Et respondeo, ob nullum crimen quodcunque sit, licitum est diuortium fieri, nisi in casu, quo coniux vitiosus pertraheret, & conduceret suum coniugem ad peccandum. Ita S. Thom. & communiter omnes Theologi, 4. d. 39. q. vnic. Sanchez lib. 10. disp. 17. n. 3. & 4. Filiuc. loc. cit. num. 400. & seqq.

18. Sed vtrum ob sæuitiam coniugis, licitum sit diuertere à tali coniuge? Et respondeo affirmatiuè, quando sæuitia tanta est, vt coniux nequeat cum tali coniuge sæuiente habitare absq; grauis damni periculo, & hoc, donec dictus sæuiens sufficientem securitatis cautionem præstet; ita habetur expressè in cap. litteras in fin. de restit. spoliator. his verbis. *Si verò tanta sit sæuitia, vt mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas prouideri, non solum non debet ei restitui; sed ab eo potiùs amoueri, alioquin sufficienti (si fieri potest) securitate prouisa, profectò videtur coniux ante causæ cogni-*

tio-

tionem, restituenda marito. Et in ca. ex transmissa eodem tit. sic habetur. *Ipsam ei restitui faciatis, recepta tamen sufficienti cautione, quod ei non debeat aliquod malum inferre. Si autem capitali odio ita mulierem vir prosequatur, quod meritò de ipso diffidat, alicui probæ, & honestæ mulieri vsque ad causæ decisionem custodienda, studiosius committatur.* Est tamen incontinenti probanda sæuitia, vt impediatur restitutio coniugis vt habetur in cit. ca. litteras de restit. spoliator. ratione periculi incontinentiæ. Posset etiam propria authoritate coniux expellere, vel diuertere à domo sponsi sæuientis, quando periculum esset in mora; vel non pateret facilis aditus ad iudicem, nec in tali separatione adesset obligatio reddendi debitum, vt volebat Ouandus 4. dist. 35. disp. vnic. propos. 5. quem reijcit Sanch. lib. 10. disp. 18. n. 4. ex doctrina Palud. 4. d. 39. q. 1. §. 4. n. 235. Nec excusatur coniux sæuitiēs, si afferat culpam vxoris, v. g. Adulterium esse causam dictæ sæuitiæ; quia non ex hoc potest vir propria authoritate punire; vnde Pelagius Pontifex, iussit adulteram marito restitui præstita cautione non offendendi, vt habetur in cap. de Benedicto 32. quæst. 1. Et quod dicitur de sæuitia mariti circa vxorem, dicitur etiam de sæuitia vxoris erga maritum. ita vt, sicut licitum est vxori diuertere à domo mariti ob eius sæuitiam, vel quia videt insidias sibi parari &c. Ita licitū est marito diuertere à domo vxoris, si in ea videat dictas insidias sibi parari, Couar. 4. decret. 2. par. cap. 7. §. 5. nu. 2. Sanchez lib. 10. disp. 18. num. 8.

19. Sub nomine autem sæuitiæ, venit omnis metus damni notabilis cadens in constantem virum, vt periculū vitæ, crudelis castigatio, molesta cohabitatio, discordiæ, iurgia grauia; coniugale debitum per vim extortum tempore, quo vxor nō tenebatur ob infirmitatem, quando tamē id esset cum graui damno vxoris, vt cum periculo grauis infirmitatis, &c. secus tamen quando dictæ res non essent adeò graues, nec maritus illas faceret, nisi ad correctionem vxoris; & si dictæ res nō timerentur etiam in futuro, non possent esse causa diuortij; sed ordinariè loquendo, semper adest talis timor, & ideó diuortium licitè fieri posset, nisi daretur sufficiens cautio securitatis. Nimius etiam furor mariti reddens cohabitationem periculosam, & moraliter intolerabilem, est etiam legitima causa diuortij; Item si vir inebriari solcat cum periculo vitæ, vel grauis damni vxoris; Item si concubinam maritus teneat, vel alijs scelerib. deditus sit, ex quib. posset damnū vxori aduenire, vt si fuerit deditus latrocinijs, vel tonsioni monetæ, vel proditionibus Ciuitatis, Principis, &c, vide Sanchez lib. 10. disp. 18. à nu. 10. & seqq. Filiuc. tr. 10. cap. 10. num. 403. & 404. Henriq. lib. 11. de matr. cap. 19. num. 7. & cap. 8. num. 13. & cap. 17. num. 7. Item peccatum cōtra naturam est causa diuortij, vt D. Thom. addit. ad 3. par. q. 62. art. 1. ad 4. Emanuel Sà verb. diuortium in additione.

20. Item, non solum sæuitia viri, sed etiam parentum ipsius, est iusta causa faciendi diuortium, & petendi cautionem securitatis, vt Graff. 1. par. decis. lib. 2. cap. 84. num. 3. & Sanchez num. 23. & in casu, quo cautio sufficiens non reperiatur tam in hoc, quam in alijs omnibus casibus, sētentia diuortij à iudice pronuncianda est ex cap. litteras in fin. de restit. spoliator. Vir etiam poterit ab vxore discedere, si fuerit venefica, vel filios occiderit, aut bona ipsius viri dissipauerit, Sot. 4. dist. 39. q. vnic. art. 4. ad 4. Quod intellige, nisi cautio sufficiens præstetur. Item pollutio extraordinaria habita cum alio, vel alia, est sufficiens causa diuortij, vt ait Emanuel Sa verb. diuortium num. 1. & addit idem esse dicendum, si vir illa faciat cum propria vxore inuita, contrarium tamen docet P. Ledesm. de matr. q. 62. art. 1. dub. 4. quem sequitur Bonac. de matr. q. 4. punct. 5. num. 5. Qualis autem dèbeat esse cautio præstanda à coniuge; pertinet ad forum, seu iudicem Ecclesiasticum, pro quo vide Sanchez lib. 10. disp. 18. à nu. 34. & seqq.

21. Duo dubia supersunt dissoluenda pro complemento huius materiæ, primum est, vtrum post diuortium authoritate iudicis Ecclesiastici celebratum, licitum sit coniugi, vel vtriq; ad religionem ingredi, vel ad sacros ordines ascendere respe-

respectu viri? Et respondendum est, aut diuortium fuit concessum ad tempus, donec coniux sæuiens iudicium acquirat, aut debitam cautionem tribuat, & in hoc casu nullus ex eis potest ad religionem trāsire, neq; vir sacros ordines assumere, altero coniuge inuito, vel diuortium fuit declaratum perpetuum ex sententia iudicis, eo quod non speretur maius iudicium in sæuiente, & in hoc casu licitum erit ad religionem transire inuito altero coniuge, vel sacros ordines suscipere, ita Nauar.lib.4.consil.tit.de diuort.consilio 5.in fine,Henriq. lib.12.de matrim.cap. 5.nu. 10.in fin.Sanchez lib.10.disp,18.num,49. Filiuc.tr.10.cap.10.num.406.& alij.

22. Secundum dubium est,apud quē coniugem debeant filij educari, & cuius expensis post factum diuortium culpa alterius coniugis, vel absq; vlla culpa, sed quia matrimonium repertum fuit irritum ratione impedimenti dirimentis?Respondeo iure codicis, id erat ad arbitrium iudicis ex l.vnica Cod.diuortio facto,vbi sic habetur. *Competens iudex æstimabit vtrum apud patrem,aut apud matrem, matrimonio separato,filij morari, ac nutriri debeant.* Quod triennium debebat esse, vt filij in primo triennio nutrirentur apud matrem, & postea semper apud patrem, l. nec filium C. de patria potestate. Iure autem nouo, filij sunt educandi apud coniugem innocētem, ita habetur expressè in Authent. vt liceat matri, & auiæ §. illud ex Authen. si pater C.de diuortio facto, vbi sic dicitur. *Si pater causam diuortij præstiterit apud matrem ad secundas nuptias non venientem,liberi nutriantur patris expensis,si verò contra, tūc apud patrem matris locupletis expensis,nisi pater minus idoneus sit; tunc enim apud matrem locupletem nutriantur* Excipitur casus infidelitatis,in quo semper filij educandi,sunt apud fidelem, quamuis ex ipsius culpa fuerit celebratum diuortium. Item,si mater transeat ad secundas nuptias,filij educādi sunt apud patrem, quamuis ob ipsius culpam matrimonium fuerit irritè contractum; Tertiò si mater dedit causam diuortij, & locuples fuerit, vir autem pauper, filij educandi sunt apud matrem suis expensis, Et quoad dictas expensas nota, si diuortium fuerit factum culpa patris, filij educandi sunt apud matrem expensis patris ex cit. Authen. si fuerit celebratum culpa matris, filij educandi sunt apud patrem expensis matris. Angelus verb.filius n.22.Sylu.eodem ver.n.24. Sanch.lib.10. disp.20.n.6.& 7.Filiuc.408.& alij. Si autē diuortium fiat ob impedimentū dirimens repertum,& verè bona fide fuerit contractum matrimonium, tunc filij educandi sunt communibus expensis patris, & matris; si verò alter coniugum contraxit in mala fide apud ipsum, & suis expensis sunt filij educandi,nisi esset pauper,& alter cōiux diues, tunc enim apud diuitem essent enutriendi; Et ambo coniuges fuerint in mala fide, filij sunt illegitimi, & ideò eis debentur alimenta per primum trienniū à matre, & deinceps à patre, ex citat.lege. Nec filium,Cod.de patria potestate.

23. Vltimò quærendum est, vtrum iudex ordinarius causarū matrimonialiū debeat esse tantum iudex Ecclesiasticus? Et affirmatiuè respondendum est, vt etiā diximus supra ca.95.nu.27.in fin.patet ex Concil.Trid. sess.24. can.12. vbi sic dicitur. *Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos,anathema sit.* Excipitur tamē causa dotis,donationis inter virum,& vxorē, alimentorum, & similium, excipitur etiam matrimonium infidelium, quia Principes sæculares habent authoritatem respectu matrimonij infidelium, cum non sit Sacramentum, nec res spiritualis, vt sæpè diximus; vnde benè possent illis præscribere formam contrahendi matrimonium, & constituere impedimenta illud dirimentia; vt Sanchez loc.cit.in c.95.n.27. in fin. & sequitur Bonac.de matri.q.3. pun.1.n.5. & Filiucc.tr. 10.p.2.c.1.n.4.& alij. Quidquid in contrarium afferat Basilius Pontius lib.6.de matrim, c.2.n.3. Causæ autem matrimoniales intelliguntur illæ, quæ necessariò respiciunt matrimonium,vel ex ipso oriuntur,ita Basilius Pontius lib.6.c.1.n.9.quod probat ex cap. tuam de ordine cognationum, & ex Trid.can.cit. & in c.2.n.4. & 5, Idem Pontius ait, Principem sæcularem nec posse ferre leges circa accessorium matrimonij, vt patet ex regula iuris 39.

Cum quid prohibetur, etiam omnia, quæ sequuntur ex eo. Idem docet Felin. in cap. 1. de sponsalib. n. 13. qui in n. 14. etiam excipit causam dotis; id etiam docet Bellar. lib. 1. de matr. c. 32. & Palud. in 4. d. 26. q. 3. art. 3. & alij, qui similiter asserunt, statutum nē possit contrahi matrimonium cum hominibus alterius Ciuitatis, esse inualidū, quia infringit Ecclesiasticam libertatem. Sequitur Dian. tr. de immun. p. 1. resol. 74. cum multis alijs apud ipsum, & Bonac. de sponsal. q. 1. pu. 6. n. 5. vbi asserit reclamationem sponsalium, faciendam esse coram Episcopo, quod probat ex c. 1. de desponsat. impuber. vbi habetur. *Si reclamauerint iudicio Ecclesiæ separentur.* Idem docet Sanch. lib. 1. de sponsalib. disp. 51. nu. 17. Rebel. 2. p. lib. 6. q. 11. sect. 3. nu. 25. qui citat Gomez, & ait esse sententiam omnium Doctorum, exceptuando similiter causam dotis, idem asserit Henriq. lib. 11. de matr. c. 14. n. 7. Guttierez c. 29. n. 71. & alij. Nec similiter Principes sæculares possunt cogere suos subditos, nec alios, vt cum quibusdam tantum contrahant, & non cum alijs sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda: vt habetur in Concilio Tridentino sess. 24. de refor. matrim. cap. 9.

De aliquibus dubijs ad Matrimonium spectantibus. Cap. CXVI.

1 *Legatum, vel hæreditas relicta sub hac conditione, si non nubat, illud, vel illam acquirit, Legatarius etiam si nubat.*

2 *Pœna, quæ consistit in non captando magno lucro, vel legato, aut hæreditate licitè potest poni in matrimonio contrahendo.*

3 *Conditio, vt legatarius accipiat aliquem de familia, vel consanguineum in secundo gradu cum dispensatione Pontificis, est adimplenda à legatario.*

4 *Conditio, vt puella contrahat matrimoniū de consensu patris, alioquin nō lucretur legatum, valida est, & adimpleri debet.*

5 *Conditio, vt quis contrahat cum persona nobili, est obseruanda tam in primo, quā in secundo, & tertio matrimonio.*

6 *Conditio, vt filia nubat v. g. Titio, alioquin non acquirat id, quod supra legitimam est, seruari debet, alioquin, dictum lucrum filia amittit.*

7 *Conditio si Titius non nubat, maiorē quātitatem accipiat, non est seruanda, & iam Titius illam acquirit.*

8 *Conditio, si Titius fiat religiosus, est seruāda, et si in anno nouitiatus Titius exeat à religione, adhuc lucratur legatū, nisi mala fide intrauerit.*

9 *Conditio, vt quis contrahat cum alio si primò noluerit, & postea voluerit, & res fuerit adhuc integra, poterit adimpleri, & acquiri legatum.*

10 *Conditio, vt puella nubat, si fiat monialis, lucrabitur legatum, vel si vt fiat religiosa, & ipsa nupserit iuxta suum statum, adhuc lucrabitur legatū, vel hæreditatē, nisi testator id egisset amore religionis.*

11 *Conditio, vt Titius accipiat Bertam, sed Berta non vult, & Titius vult, si postea Berta voluerit, Titius, re integra, tenetur illam ducere alioquin non lucrabitur legatum.*

12 *In legato facto Bertæ, si Titius illam ducat in vxorem; videndum est an fuerit factum intuitu Bertæ & tunc si per ipsam non steterit, lucrabitur legatum, licet Titius illam non accipiat, secus, si fuerit factum intuitu Titij.*

13 *Legatum factum Bertæ pauperi, si nubat Titio, & postea Titius moriatur, Berta illud acquirit ratione alimentorum; & similiter legatum factum Ecclesiæ, vt testator sepeliatur in dicta Ecclesia, si ob excommunicationem, non potest ibi sepeliri, Ecclesia lucratur legatum.*

14 *Legatum sub conditione si castè viuat, acquiratur per secundas nuptias, secus si fuerit factum à marito vxori, cum censeatur factum in odiū secundarum nuptiarum, & similiter, si quis dicat lego centum Bertæ, si castè, & honestè viuat, lucrabitur Berta legatum, si nubat, sed non si castè, & honestè non viuat.*

15 *Conditio, vt quis contrahat iuxta voluntatem tertij, non est necessariò adimplēda, secus si testator dicat iuxta consilium tertij.*

16 *Conditio, vt Berta habeat centum post mortem suam, si non nubat, est inualida, & statim Berta acquirit legatum.*

17 *Conditio si vixerit vxor cum filijs meis in domo mea, non seruatur per secundas nuptias, & ideò vxor non acquireret legatum.*

18 *Conditio non nubendi in vidua, vel viduo, adimpleri debet, alioquin legatarius nō acquiret legatum.*

19 *Legatum pro maritādis fœminis honestis, non potest applicari viduis maritandis, nec fœminis maritatis, nisi essent pauperes, nec similiter potest applicari fœminis volentibus ingredi monasterium.*

20 *Legatum factum, vt Berta contrahat cum Titio, illud Berta non lucratur, si ingrediatur monasterium, & non nubat.*

21 *Legatum factum Titio, si Bertam ducat, illud Titius non acquiret, si Berta ingrediatur monasterium, secus si absolutè diceretur, vt nubat.*

1 ALiqua dubia, quæ in hac materia videntur desiderari, breuiter declarantur. Et primum est, vtrum legatum aut donatio facta sub hac conditione, scilicet, si non nupserit, transeat ad legatariū, vel donatarium, licet matrimonium contrahat? Et affirmatiuè respondendum est, dummodo fœmina non sit vidua, vel vir viduus, vt infra n.18. Et ratio est, quia talis conditio vt turpis, aut impossibilis est æstimanda, quæ à iure reijcitur, & est æstimanda tanquam non apposita. Et hoc tam in foro externo, quam interno. Ita Couar. 1. var. c. 19. n. 10. Molin. tom. 1. de iustit. tr. 2. disp. 207. fol. 1268. Ledesm. 2. p. 4. q. 18. art. 1. dub. 12. Angelus verb. hæres nu. 21. & ibi Tab. n. 17. Sylu. verb. hæreditas 4. in fin. & alij plures, quos sequitur Sanch. lib. 1. disp. 33. n. 2.

2. Secundum dubium est, vtrum validè apponatur pœna in matrimonio cōtrahendo, dummodo per illā non minuatur proprium patrimonium, sed tantum hæc pœna consistat in non captando magno lucro, aut hæreditate, legato, vel donatione? &c. Et distinguendum est, aut dicta pœna, seu lucrum assequendū imponitur ab ipsis contrahentibus, vel ab alijs; si primo modo, vt v. g. dicit Berta Titio promitto mille, si mecum contraxeris matrimonium; in tali casu si promissio fuerit facta intuitu libidinis, erit nulla, secùs autem si causa dotis, & ad subeunda onera matrimonij, & hæc causa præsumenda est, si contrarium non probetur, tunc autē videtur facta causa libidinis, quando vir talem promissionem faceret fœminæ, nisi in casu, quo talis vir ignobilior, aut senior esset; licita enim erit promissio, & adimplenda, cum censeatur facta in compensationem. Si autem dicta pœna, seu lucrum captandum sit impositū ab alijs; vt si quis hæredem instituat Bertam, aut ei aliquid leget, aut donet hac conditione, si Titio nubat, dicta pæna, seu lucrum est iustè positū, nec Berta poterit illud acquirere, nisi Titio nubat. Et ratio est, quia hæc non est pæna, sed excitatio ad matrimonium contrahendum spe lucri, neque id præiudicat libertati matrimonij. Ita habetur in l. Titio, §. 1. ff. de condit. & demon. & l. 1. Cod. de instit. & substit. & nemo de hac conclusione dubitat, vt testatur Sanc. lib. 1. disp. 33. n. 6. Ita docet Mantica de conie&. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18. n. 1. Couar. loc. cit. n. 6. Io. Andr. Abbas. Anchar. Prępos. Angel. Sylu. & alij quos sequitur dict. Sanch. vnde si testator præcipiat fæminæ, vt Titio v. g. nubat sub pæna amissionis hæreditatis, aut legati, valida erit dicta pæna, nec dicta fæmina lucratur aliquid, nisi dicto Titio nubat, patet ex l. cum ita legatū sit, vers. si Titio nupserit, ff. de condit. & demonstr. idem Mantica loc. cit. n. 2. Couar. 4. decr. 2. p. c. 3. §. 3. n. 7. & 8. Io. Lupus c. per vestras notabil. 2. §. 2. n. 1. Molin. tom. 1. de iustit. tr. 2. disp. 207. fol. 1265. & alij cū dicto Sanch. n. 7. Et idem est dicendū, si quis diceret, Constituo Titium, vel Bertam hęredem, si nubat cū Berta, vel Titio respectiuè, alioquin volo hereditate priuari. Nā hęc pæna non consistit in patrimonio iam habito minuendo, quæ censeretur turpis, sed est de maiori commodo acquirendo, quod non est contra libertatem matrimonij, Couar. n. 7. Molin. I. C. li. 2. de primog. c. 13. n. 4. Io. Lupus n. 3. & alij citati.

3. Sed quid dicendum, si testator dicat, Constituo hæredem, vel legatariam-dum-

dummodo accipiat vnum de familia? Respondeo id tantum intelligi, dummodo adsit aliquis in familia, cum quo possit licitè absq; vlla dispensatione contrahere; nisi testator explicet, sumendam esse dispensationem; tunc enim legatarius tenetur conditioni stare. Imò etiam si testator dicat, dummodo accipiat Titium consanguineum in secundo gradu habita Pontificis dispensatione, adhuc dicta cōditio valida esset, quia licet in Conc. Trid. sess. 24. de matr. c. 5. dicatur in hoc secūdo gradu non esse dispensandum, nisi inter magnos Principes. Tamen Pontifex adhuc sæpè, licet, cum difficultate, dispensat, & ideò in tali casu teneretur hæres, vel legatarius, dispensationem impetrare, alioquin erit hęreditate, vel legato priuatus; dummodo per ipsum stet, quominus dispensationem habeat, vide hanc doctrinam apud Sanc. lib. 1. disp. 33. n. 9. & lib. 5. disp. 5. n. 19. 20. & 21. Dicta tamen doctrina est intelligenda, quando dicta pœna ponitur citra præiudicium legitimæ, nam legitima cum ex iure filijs debeatur, esset reputanda, turpis cōditio. Respectu dictæ legitimæ, vt si pater diceret in testamēto, constituo meum hæredem Titium meum filium, vel Bertam meam filiam; dummodo contrahat cum tali matrimonium, esset tantū hæreditate priuat⁹, sed nō legitima, quę nullā patitur conditionem, vt Couar. 4. decret. 2. p. c. 3. §. 3. n. 7. Mantic. vbi quamplures refert de coniectur. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18. nu. 12. Molin. lib. 2. de primog. c. 13. n. 4. Erit etiā reijcienda conditio, quādo per illam grauaretur hæres, vel legatarius ad ducendam personam indignam, & acquireret hęreditatem, vel legatum, etiam ea conditione non adimpleta, vt expresè habetur in l. cum ita legatum, ff. de condit. & demonst. nisi hæres, vel legatarius vidua; vel viduus erit, tunc enim conditio non erit nulla omninò, sed conditio æstimanda esset, ac si testator diceret, aut cum tali, aut nullo modo nubat; vnde ad acquirendam hæreditatē, vel legatum, aut deberet contrahere cum dicta persona, aut cum nulla, alioquin, si cū alia persona nuberet, amitteret hæreditatem, vel legatum. Sanc. lib. 1. disp. 33. num. 12.

4. Sed quid, si dicatur constituo hæredem, vel legatariam Bertam, si nupserit Titio, & postea Berta eo quod sit virgo, ex consensu patris alteri nubat? Et respondendum est, Bertam hæreditatem, vel legatum lucrari, quia dicta conditio est intelligenda, si honestè possit; at nulla virgo honestè poterit alteri nubere sine consensu patris; vnde licitè poterit lucrari hæreditatem, vel legatum in vtroque foro, vt Bald. vol. 1. consil. 357. Mantic. loc. cit. tit. 16. in fin. Molin. I. C. lib. 2. de primog. c. 13. n. 22. & plures alij, cum Sanchez loc. cit. num. 13.

5. Tertium dubium est, vtrum conditio, vt quis contrahat cum persona nobili, sit semper seruanda: v. g. constituit testator Titium, vel Bertam hęredem, vel ei aliquid legat hac conditione, si contrahat cum persona nobili, dicta conditio est non solum seruanda in primo matrimonio, sed etiam in secundo, & tertio, si alter coniux decederet, vnde si prima vice contrahat cum nobili, & postea cum ignobili, amittit hæreditatem, vel legatum. Mantica de coniectur. vlt. volun. lib. 11. tit. 18. n. 3. Oldrad. consil. 16. nu. 3. Paul. de castro l. hoc genus ff. de condit. & demonstr. vbi plures asserit, & testatur id ab omnibus recipi.

6. Quartum dubium est, vtrum legatum, vel hæreditas relicta cum conditione si filia v. g. nupserit Titio, & postea dicta filia ingrediatur religionem, transeat ad illam etiam in dicto statu? Et eadem quæstio est, si pater diceret, relinquo centum Bertæ meæ filiæ, si monasterium ingrediatur, & biscentum, si matrimonium contrahat. In his casibus multi Doctores fauore Religionis docent, dictam filiam acquirere hæreditatem, vel biscentum, quia non debet præsupponi, voluntatem testatoris fuisse velle retrahere filiam à religione, & quatenus illa adfuisset, est reputanda conditio turpis, & non adimplenda, & ex consequenti, filiam acquirere totam hæreditatem, vel legatum, ac si matrimonium contraxisset. Hanc opinionem tenet Couar. lib. 1. var. resol. c. 19. nu. 10. his verbis. *Si alicui legata fuerint centum, si nupserit, & is religionem fuerit professus, idem legatum adipiscitur, præsumitur enim testatorem*

de nuptys cogitantem, idem facturum, si de ingressu religionis cogitaret. Idem docet Sylu. verb. legatum, 1. q. 9. & ver. hæreditas 4. in fin. Tabbien. ver. hæres, q. 16. n. 17. Bartol. Socin. & alij, quos affert Fagundez de iustit. & iure lib. 1. c. 8. n. 10. & antea Sanch. lib. 1. disp. 34. n. 12. vbi dictam opinionem vocat probabilem, quod etiam asserit dictus Fagundez dum in nu. 13. asserit, contrariam opinionem esse probabiliorem. Secunda opinio, quam dicti Doctores sequuntur, docet dictam conditionem esse licitam, non quatenus retrahit legatariā, vel legatarium à religione; hoc enim iniquum, & impium esset. Sed quatenus testator maiorem summam testetur pro matrimonio, quia ibi, cum sint maiora onera, maiores opes sunt necessariæ. Vnde in primo casu, si filia nō nuberet, acquireret tantum suam legitimam, & in secundo, acquireret tantum centum; idem docet Molina tom. 1. de iustit. tract. 2. disput. 207. Ad effugiendam autem opinionum varietatem, posset quis dicere lego. V. g. Titio, vel filiæ meæ centum, & ei, qui eam duxerit biscentum, vel alios centum, ita Sanchez in cit. n. 13. §. vt tamen, alij plures Doctores sequūtur hāc sententiā vt apud dictos tres citat. Doctores videri poterit.

7. Sed quid, si testator dicat, relinquo Titio centum si non nupserit, & quinquaginta, si nupserit? Respondeo, Titiū, si nubat, acquirere centum, quia dicta particula si non nupserit est contra bonum commune, & tanquam turpis æstimanda; & idē dicas, si quis tantum dicat, relinquo centū si non nubat, acquirit enim centum, licet nubat ex dicta ratione, Vega li. 2. casu 92. & 93. Fagundez de iustit. lib. 1. cap. 8. num. 16. & plures alij.

8. Vel quid dicendum, si quis dicat lego centum Titio, si religionē ingrediatur, & postea Titius post ingressum in anno nouitiatus, egrediatur? Respondeo Titium lucrari legatum, dummodo bona fide intrauerit, & postea exierit, iudicando dictum statū non esse ad sui commodū. Nā etiam qui vouit ingredi religionē, si post ingressum bona fide, egrediatur, non amplius tenetur ad votum. Ita D. Tho. 2. 2. q. vlt. art. 4. ad 3. Caiet. ibi, Richard. 4. d. 38. ar. 8. q. 3. Angelus ver. votum 3. n. 18. Syluest. verb. religio q. 19. Tabbien. ver. nouitius q. 7. Fagundez loc. cit. n. 14. & li. 6. c. 5. n. 50. Sanch. li. 1. disp. 34. n. 17. & alij, quāuis plures Iurisconsulti contrariū teneāt, vt apud dictum Fagundez, & Sanchez videri potest, & nota dictam doctrinam esse veram, etiam si testator dicat, lego centū, dummodo fiat religiosus; nam etiā si vouens dicat voueo religionem, vel religiosum fieri, dummodo bona fide ingrediatur, si postea exierit nō amplius tenebitur ad votum, quia vouens nō promittit perseuerantiā, nec testator intēdit ad id obligare, vel vt loquitur Sanchez in cit. num. 17. §. nec constituo.

9. Et quid dicendum, si grauatus aliquam ducere, vel cum alio contrahere, Primò renuat, & postea pœnitentia ductus, matrimonium contrahat, an acquirat legatum, vel hæreditatem? Et distinguendum est, si testator dicat, legatarium esse persuadum, si cū requisitus fuerit, renuerit, tunc nihil prodest pœnitētia; vel si ex eo, quod ipse renuit, illa aliud matrimonium contraxit; si autem res adhuc fuerit integra, & cum effectu contrahat matrimoniū iuxta voluntatem testatoris, vtiq; legatū acquirit; vide Sanchez li. 1. disp. 33. nu. 15. Sed quid si dictus granatus v. g. ducere Bertā, illā non ducat, sed ducat Martham; qua mortua ducat postea Bertā, an lucretur legatum? Et Corneus, teste Acosta l. si tale §. si arbitratu lim. 3. n. 2. ff. de condit. & demon. ait in casu simili, nempe, eum, cui aliquid legatur, si fiat religiosus, legatum acquirere, si primo nubat, & post mortem vxoris fiat religiosus. Sed in vtroq; casu, contrarium est dicendum, quia conditio iam defecit, Sanchez loc. cit. num. 17.

10. Item dubitatur an legatum factū puellæ vt nubat, vel si nubat, illud lucretur, si monialis fiat? Et affirmatiuè respondendū est, vt docet Less. de iust. lib. 2. dub. 16. n. 127. Rebell. lib. 18. q. 13. num. 6. Emanuel Sà verb. legatum, Fagundez lib. 1. de iust. ca. 8. n. 16. §. dubium. Sed quid si legatum fuerit relictum puellæ consanguineę, vt monasterium ingrediatur, & ipsa iuxta suam conditionem nubat? Respondeo in hoc casu standum esse intētioni testatoris;

nam

nam si testator id egerit, vt puella à periculis Mundi liberaretur stante eius paupertate, vel quia non possit dignum matrimonium contrahere, tunc si puella reperiat, vt accidere solet, & inueniat, aliquem suæ conditionis, qui ob amorem, vel pulcritudinem velit eam ducere, non amittit legatum, quia intentio testatoris non fuit amor religionis, sed amor pudicitiæ, quæ benè habetur per dignum matrimonium. Sicut etiã si quis relinquat consanguineo, vel amico cẽtum vt sibi vestem emat, aut fundum, ex quo viuat, debentur illi dicti centum, etiam si fundum, aut vestem non emat, quia nõ præsumitur testator voluisse ad id legatarium adstringere, sed tantũ eius necessitati consulere, Molin. tom. 1. de iust. disp. 208. Emanuel Sà ver. legatũ nu. 39. Fagundez loc. cit. §. Ad dubium ergo, & seqq. Bonac. de cõtract. dis. 3. q. 1. punct. 4. propos. 2. nu. 6. & alij. Si autem testator id egerit amore religionis, vt præsumi debet, si puella fuerit diues, tunc non lucrabitur legatum, vide Fagundez §. Si verò, & seqq. vbi in praxi ait, ita decidisse quendam casum similem.

11. Quintum dubium est, Titius grauat Caiũ, & Bertã ducat, Caius vult, & Berta non vult, postea pœnitentia ducta Berta vult, & Caius non vult, quæritur vtrum Caius acquirat legatum Titij? Respõdeo, re integra teneri Caium ducere Bertam, alioquin legatum non lucratur, re non integra, vt si Caius, ex eo, quod Berta noluit, cum alia contraxit, lucratur legatum, quia per ipsum non stetit quin fuerit contractũ matrimoniũ, patet ex doctrina supra tradita nu. 9. Et idem dicas si quis relinquat hæreditatem Titio, vel legatũ, vt cõtrahat cũ Berta, & ipsa noluerit, cẽsetur adimpleta conditio, vt expressè habetur in l. 1. C. de instit. & substit. Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18. n. 37. Menochius de præsumpt. lib. 4. prę sumpt. 183. n. 25. & alij cum Sanchez lib. 1. disp. 33. nu. 19. & idem dicas si dicta fœmina cum alio contrahat, censetur enim adimpleta conditio.

12. Sed maius dubium est, quid dicẽdum, si testator dicat, lego Bertæ centum, si Titius illam acceperit in vxorem, & Titius illam non ducat? & in hoc casu respondet Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 183. à nu. 32. cum alijs multis apud ipsum, Bertam non lucrari legatum, si Titius illam non ducat, quamuis per ipsam non stet, quia conditio est posita in persona Titij; idem docet Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18. n. 37. Sunt tamen alij plures apud dictos Doctores oppositũ sentientes; sed mediam viam puto esse tenendam, aut enim legatum fuit factum intuitu Bertæ, aut intuitu Titij, si primo modo, Berta acquirit legatum, si per ipsam nõ steterit, secus autem si secundo modo. Ita Sanchez lib. 1. disp. 33. n. 22. §. Sed melius ex Gregorio Lop. Si autẽ conditio mixta adimpleri non possit, vt quia Berta, vel Titius moriatur, tunc perit etiam legatum, vel institutio; ita habetur in l. legatum de condit. insertis, his verbis. *Cum mortuo filio priusquam matrimonium cum eo contraheres, conditio defecerit, nulla ratione deberi tibi existimas.* Ita Menoch. loc. cit. nu. 40. & 41. & Mantica loc. cit. Molin l. C. li. 2. de primogen. cap. 13. nu. 23. & seqq. licet P. Molina tom. 1. de iust. tr. 2. disp. 207. & 206. in fin. afferat conditionem mixtã censeri adimpletam, si altera, cũ qua quis grauatus est contrahere, moriatur, secùs si ipse.

13. Sed nota in multis casibus, conditionem mixtam, censeri adimpletam, si casu adimpleri non possit; vt si legatum fuerit factum ratione alimentorum, v. g. fuit relictum legatum Bertæ pauperi, si nubat Titio; tũc si Titius moriatur, Berta acquirit legatum loco alimentorum, Couar. ca. 3. de testam. n. 11. vers. 15. Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 22. nu. 32. & 33. Menochius loc. cit. n. 42. vbi plures affert. Item ratione piæ causæ, etiã conditio mixta, si deficiat, censetur adimpleta, vt si quis leget centum alicui Ecclesiæ, vt ibi sepeliatur, & postea, quia moritur excommunicatus, non possit sepeliri in Ecclesia, dicta Ecclesia lucratur legatum idem Menochius n. 46. Angelus ver. legatum n. 10. Syluest. ibidem 1. q. 4. & 6. Sanchez lib. 1. disp. 33. n. 26. apud quem plura notantur.

14. Sextum dubium est, an legatũ relictum viduæ, si castè viuat, illud acquirat, transeundo ad secundas nuptias? Et distinguendum est, si dictum legatum fuerit factum

factum à marito, cum censeatur factum in odium secundarum nuptiarum, & vt fides prioris matrimonij perseueret, dicendum est, quod dicta vidua illud non acquirat, si autẽ fuerit relictum à patre, vel alio quouis, illud acquirit, quia per secundum matrimonium castè viuitur, vt Fagundez li. 6. de iust. ca. 5. n. 28. ex Couar. Syluest. Sãchez, & alijs multis. Et si legatum fuerit relictum cuidam fœminæ, siuè viduę, siuè nõ à quocunq; cum hac conditione, si castè, & honestè viuat; adhuc dicta fœmina lucrabitur legatum, si contrahat matrimonium, at si in dicto matrimonio, vel extra illud castè, & honestè non viuat, nullo modo illud lucratur, imò etiam si fornicetur secretò, adhuc in foro conscientiæ illud non lucratur, & tenetur ad restitutionem, si iam illud habuit, nec non tenetur restituere omnes fructus perceptos, neque requiritur iudicis sententia, cum sit pura cõditio, sinè qua non intendit testator, vt legataria legatum acquirat; imò sufficit vna fornicatio, quando legatum fuerit factum à Marito, vel patre, aut matre, vel alia persona consanguinea, aut strictissimo amico, cuius multũ interèst, vt dicta fœmina castitatem seruet; secus autem si legatũ fuerit factum ab alia persona, cuius id non multum interest, tunc enim requireretur aliqua actuum frequentia, vt fœmina posset dici, non castè, & honestè viuere, vide Fagundez, qui dictam doctrinam affert ex Sanchez, & alijs multis lib. 6. cap. 5. à num. 32. & seqq. Et nota fœminã nec dici castè, & honestè viuere, si sæpè actus impudicos exerceat vt oscula, tactus impudicos, &c. Secus autem, si semel, aut non nisi rarissimè in id inciderit, idem Doctor nu. 37. ex Sanchez de matr. lib. 7. disp. 91. nu. 40.

15. Septimum dubium est, vtrum legatum debeatur, si fuerit factum sub conditione, vt fœmina, vel vir contrahat matrimonium iuxta voluntatem tertij? Et respondeo, tam conditionem non nubendi, quam non nisi iuxta voluntatem tertij, reputandã esse, vt nõ appositam, quia est cõtra libertatem matrimonij, vnde non potest pater grauare filium vt cõtrahat iuxta cõsensum matris, vel alterius, alioquin amittat, quod supra legitimam ei non cõpetit, nisi de mera patris voluntate; aliqui tamen dicunt secus esse dicendum, quando legatum esset à matre, vel alio, vt filius non contraheret, nisi de voluntate patris, quia id honestissimum est. Attamen, quia id etiam aduersatur libertati matrimonij, contrarium etiam tenendum est, vide Sãchez de matr. lib. 1. disp. 34. à n. 19. & seqq. Molin. tom. 1. de iust. disp. 207. Henriquez lib. 11. de matr. cap. 6. n. 6. & cap. 12. nu. 6. Esset tamen conditio adimplendã, si in legato diceretur, si matrimonium contrahatur de consilio alicuius, quia consilium non est contra libertatem matrimonij, cũ benè possit quis consilium accipere, & postea suam opinionem sequi; idem Henriq. loc. cit. Couar. 4. decret. 2. par. cap. 3. §. 8. num. 3. Sanchez loc. cit. nu. 24. & alij multi apud ipsum. Quod intellige, dummodo, ille, cuius consilium requirendum est, non sit absens, & periculum sit in mora, tunc enim potest matrimonium contrahi sinè tali consilio, Gloss. Clement. 1. de foro cõpet. & ibi Abb. n. 17. Rebuff. praxi benefic. tit. de forma Vicariatus nu. 95. & idem est dicendum si dictus, à quo petendum esset consilium, moreretur viuente testatore, vel post mortem ipsius, quia non stat per legatarium quin consilium petatur, Mantica de coniect. vlt. volunt. li. 11. tit. 18. nu. 11. Sanchez num. 27.

16. Sed quid, si quis dicat, Berta si non nubat, habeat post mortem suam centum? Respondeo dictam conditionem esse reijciendã quoad vtrumq; scilicet, quoad matrimoniũ, & quoad tempus, vnde Berta potest matrimoniũ contrahere, & statim acquirit legatum; secus si diceretur post annum, vel quando meus filius fiet Doctor; tunc enim reiecta prima conditione, acquireret Berta legatum post dictum tẽpus, l. cum tale §. Mæuiæ ff. de condit. & demonstr. Anton. Gomez 1. var. cap. 12. n. 78. ex communi sententia.

17. Quid autem esset dicendum, si testator diceret, lego mille vxori meæ, si vixerit cum filijs meis in domo mea, vel si custodierit lectum meũ? Respondeo, vxorẽ amittere legatũ si nubat; quia dictæ cõditiones id important, scilicet, vt non trãseat ad secundas nuptias ob bonum filiorum,

rum,& ob continuationem fidei matrimonialis,Fagundez lib.6.cap.5.n.31. ex Sanchez lib.7.de matr.disp.91.num.21.& 23.

18. Sed nota, quamuis supra diximus,conditionem non nubendi, reijciendam esse;id esse verum in virgine non autem in vidua, vt constat Authen. de nupt. §.quæ verò collat.4.Couarr. 4. decret. 2. par.cap.4.§.9.n.11.Molin.tom.1. de iustit. tr.2. disp. 207. & alij plures cum Sanchez lib.1.disp.34.n. 29. Nomine autem virginis intelligitur,fœmina, quæ matrimoniũ non contraxit,licet corrupta fuerit,vel licet,matrimonium contraxerit, illud tamẽ non consumauit; idem Molin. & hæc conditio non nubendi potest etiam poni in viro viduo,vt Sanchez n.32. Absolutè tamen dicta conditio posset poni in Eunuchis, quia sunt inhabiles ad matrimoniũ, non autem posset poni in muliere sterili, tum quia sterilitas non est perpetua, tum quia non impedit matrimonium. Valida etiam erit dicta conditio non nubẽdi cuicunq; facta fauore piæ causæ, vt si quis leget mille Bertæ si nõ nubat, alioquin succedat Ecclesia,vel monasterium, aut pauperes;nam in hoc casu, si Berta matrimonium contraheret,amitteret legatum, Sãchez loc.cit.n.34.Valet etiam conditio,ne contrahatur cum ignobili,vel descendente à Iudæis, Saracenis,&c. Henriq. lib. 11. de matr.ca. 6. n.6.Molin.lib.2.de primog. cap.13.n.28.Sanchez num.40.& alij.

19. Octauum dubiũ est, vtrum legatum relictum pro maritandis fœminis honestis,possit applicari fœminis viduis maritandis, vel fœminis iam maritatis, aut volentibus religionem ingredi? Et quoad viduas,respondendum est negatiuè,quia dicta verba sunt tantum intelligenda respectu primarum nuptiarum. Ita Mantica de coniect.vlt.volunt.lib.11.tit.21.num.5. Syluest.verb.legatum 1.q.5.nu.9. Quoad fœminas maritatas respõdendum est etiã negatiuè,quia maritatæ non sunt maritãdæ,Bald. in l.final.n.11. C.de sentent. quæ sinè certa quant.,Lupus in cap.per vestras de donat.inter virum,& vxor.notab. 3.§. 12. num. 8. Si autem legatum diceret pro fœminis dotandis,tunc possent intelligi etiam fœminæ pauperes maritatæ sinè aut cum parua dote, quia intentio testatoris intẽdit subleuare onera matrimonij, quæ reperitur etiam in dictis fœminis maritatis,Lupus loc.cit.Sanchez de matr. lib. 7. disp.91.n.63.& 64.Fagundez lib.6.de iustit.cap.5.n.43.Quoad fœminas ingrediẽtes monasterium est etiam respondendũ negatiuè, quia intentio testatoris non est velle fauere volentibus ingredi religionem,sed volentibus matrimonium cõtrahere; sed si legatum fieret pro aliquibus puellis particularibus maritandis,vel pro aliqua puella;tunc si dictæ, vel dicta puella vellet ingredi monasterium, vtique lucraretur legatum,vt diximus suprà nu.10. Quia mens testatoris præsupponitur velle fauere dictis puellis particularibus, illas collocando,& multò magis, si religionem eligant; quod non potest præsupponi in primo casu, quia iam intẽtio testatoris est velle subuenire illis tantum, quæ matrimonium contrahere voluerint,Molin.to. 1.de iust. disp. 207. affirmans esse communem opinionem,Sanchez lib.1.disput.33. num.29.Couar.lib.1.var.cap. 19. num.10. Mantica loc.cit.tit.18.n.26.Syluest. verb. legatum 1. q. 9. & alij cum Fagundez de iust.lib.6.cap.5.num.45.

20. Ex qua doctrina colligitur, quãdo coniecturæ ostendunt mentem testatoris non fuisse, velle succurrere nuptijs spiritualibus,sed tantum carnalibus, legatum non posse applicari,nisi dictis nuptijs carnalibus;vnde si testator dicat,lego centum Bertæ,si nubat Titio,non potest intelligi de nuptijs spiritualibus, quia testator intendit bonum Bertæ,& bonum Titij, & vult dictis nuptijs succurrere,secus autem si tantum diceret,lego Bertæ si nubat,cum benè possit vtrumq; intelligi, vt diximus num. 10.Quare in dicto casu Berta non lucraretur legatum, nisi contraheret cũ Titio,Couar.de testam.ca.3.n.11.vers. sexto ex proxima, Mantica loc. cit. Menochius de præsumpt.lib.4.præsumpt.148. nu.23. Et si moriatur v. g. Titius antequã sit Berta in mora notabili non nubendi, & vellet vitam cælibem ducere, nec acquirit legatum,nisi cum alio contrahat;idem Couar. num.12.& alij. Sed tunc etiam dicendum est,posse Bertam acquirere legatum,si mo-

na-

nasterium ingrediatur, quia ex rationabili coniectura, testatorem ita dispoſuiſſe credendum eſt, ſi caſum præcognouiſſet, Couar. num. 11. cit. Sanchez lib. 6. diſp. 33. n. 30. Si autem moriatur ipſa Berta, tunc debet dictum legatum applicari alteri puellæ volenti matrimonium inire ſiuè cum dicto Titio, ſiuè cũ alio; nec poteſt applicari puellæ volenti religionem ingredi, cũ id non fuerit intentum à teſtatore; ſed tãtum matrimonium temporale, vt ijdem Doctores, & Fagundez de iuſtit. lib. 6. cap. 5. num. 46. & 47. hæc doctrina magis confirmat id, quod diximus ſupra num. 6.

21. Item, ſi teſtator dicat relinquo mille Titio, ſi acceperit in vxorem Bertã; tunc coniectura eſt, teſtatorem velle etiã matrimonium temporale, & non ſpirituale, vnde ſi Berta monaſteriũ ingrediatur, Titius non acquiret legatum. Ita Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 148. num. 7. Vbi plures affert; ſecus autem ſi teſtator diceret, relinquo centum Bertæ, ſi nõ nubat, tunc non eſt præſumendum velle teſtatorem retrahere Bertam à religione, ſed potius illam ad eam iuuare, & allicere, & ideò legatum lucraretur, Menochius num. 6. Mantic. li. 1. de coniect. ult. uolunt. tit. 18. num. 26. Fagundez loc. cit. num. 48. Sanchez lib. 1. diſp. 33. num. 30. & alij, quæ ſufficiant pro hac materia.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc opere continentur.

Ba-

INDEX.

C.

Ca-

INDEX.

qpis

Et

An

E.

Er-

INDEX.

MA-

Ma-

Vel

bat

in

illa

sta

FINIS. LAVS DEO.

